Journal of Interdisciplinary Social Development (JISDIADP)

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 - มีนาคม - เมษายน 2569 Vol.4 No.2 - March - April 2026

ISSN : 2822-1060 (Online)

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ เลขที่ 1 ม.12 ต.เหล่าต่างคำ อ.โพนพิสัย จ.หนองคาย

DR KET Institute of Academic Development and Promotion 1 M.12, Laothangkham Sub-district, Phonphisai District, Nong Khai Province, 43120, Thailand. Tel. +66610186156

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

Journal of Interdisciplinary Social Development

ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (มีนาคม - เมษายน 2569)

Vol 4 No.2 (March - April 2026)

ISSN : 2822-1060 (Online)

_ **********_

☞วัตถุประสงค์

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การศึกษา ศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น บริหารธุรกิจ สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ได้รับการพิจารณาให้ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่าน พิจารณาตีพิมพ์บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

กำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ เป็นราย 2 เดือน

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์ (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 28 กุมภาพันธ์)

ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 เมษายน)

ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 มิถุนายน)

ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 สิงหาคม)
ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน – ตุลาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ตุลาคม)
ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม (เผยแพร่ฉบับเต็มทางเว็บไซต์ 30 ธันวาคม)

☞ เจ้าของ

สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ เลขที่ 1 หมู่ที่ 12 ตำบลเหล่าต่างคำ
อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย 43120 โทร 061-0186156, 082-9356452
E-mail : journalsocialdevelopment@gmail.com

☞ ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
E-mail: zumsa_17@hotmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-9833-4759
Google Scholar: https://scholar.google.com/citations?user=Ex2SJ-8AAAAJ&hl=th

☞ บรรณาธิการ

พระครูสุตสารบัณฑิต, ดร.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

☞ กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร. บุญทัน ดอกไธสง
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์
มหาวิทยาลัยรังสิต
รองศาสตราจารย์ ดร.ธโสธร ตู้ทองคำ
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

รองศาสตราจารย์ ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคณาภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย ดำเนิน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ พิพัฒน์เอกสกุล
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ศรีเสด็จ กองแกน
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
พระนัสชนะ ส่างช้าง, ดร.
นักวิชาการอิสระ
พระครูสุทธิเมธาวัฒน์, ดร.
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.ฐิติวัสส์ หมั่นกิจ
โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์

☞ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

ดวงใจ บุญโยง
สถาบันส่งเสริมและพัฒนาวิชาการด็อกเตอร์เกษ

☞ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

วรรณภา บุปผาโสภา
โทร.061-0186156, Line ID: Ketsada11
e-mail: ketsada.iadp@gmail.com

☞ **ฝ่ายกฎหมาย**

นายชัยวิทย์ ฤทธิพิชัยวัฒน์

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

☞ **พิสูจน์อักษร**

สมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

☞ **ออกแบบปก**

นายสุริยาทิศ โพธิ์ประสิทธิ์

นักวิชาการอิสระ

☞ **จัดรูปเล่ม**

นายสมศักดิ์ พะปะเสน

โรงเรียนพระเทพบัณฑิตวิทยานุสรณ์ จังหวัดหนองคาย

☞ **พิมพ์ที่**

ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิตอล มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูถัมภ์ เลขที่ 1 หมู่ 20 ถนนพหลโยธิน ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 13180 โทรศัพท์ 0 2529 0574 7, 0 2909 1633 www.vru.ac.th

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (มีนาคม - เมษายน) ปีพุทธศักราช 2569 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ มีเนื้อหาสาระของบทความที่หลากหลาย วารสารผ่านการประเมินคุณภาพวารสารใหม่เข้าสู่จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้วารสารจัดอยู่กลุ่มที่ 2 ระยะเวลาการรับรองคุณภาพวารสารตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2568 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ.2572 และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาระดับทุกระดับ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการ บทความวิจัย บทความปริทัศน์ และบทวิจารณ์หนังสือ ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิก และท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

บรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการ **(ก)**

บทบรรณาธิการ **(ช)**

สารบัญ **(ซ)**

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อเสริมสร้างความเพียรและคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 **1-14**

APPLYING THE FOUR BASES OF SUCCESS (IDDHIPADA 4)TO FOSTER PERSEVERANCE AND A LIFELONG LEARNING CULTURE IN 21ST-CENTURY STUDENTS

บุญยานุช สุขร่าง, พระภาวนามังคลาจารย์, พระอุดมวชิรโมลี (อนันต์ กุสลาลงฺกาโร), สมชัย ศรีนอก และ พระชยพล อุทโย (บุญถาวร)

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดเชื่อมโยงเรื่องการสืบพันธุ์พืชดอก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 **15-31**

THE RESULT OF PROBLEM-BASED LEARNING WITH GRAPHIC DIAGRAM TECHNIQUES ON ACADEMIC ACHIEVEMENT REGARDING FLOWERING PLANT REPRODUCTION AND THE ABILITY TO THINK CONNECTEDLY OF 5 GRADERS

มนัสวี อนันติโย, พัศรเบศวณ์ เวชวิริยะสกุล และ กิตติธัช คงชะวัน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 **32-52**

FACTORS AFFECTING THE IMPLEMENTATION OF THE STUDENT SUPPORT SYSTEM IN SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA BANGKOK DISTRICT 1 GROUP 6

บุตรียา รัตนมณี และ ธารินทร์ รสานนท์

ปัจจัยและคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย **53-69**

THE FACTORS AND THE QUALITY OF LIFE OF WOMEN WITH MOBILITY OR PHYSICAL DISABILITIES IN THE THAI DISABLED ASSOCIATION

อรุณวดี ลิ้มอังกูร, สิทธิพรร์ สุนทร และ สมเกียรติ เกียรติเจริญ

การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดปทุมธานี 70-86

A STUDY OF DISCIPLINE AND ETHICS IN VOCATIONAL SCHOOLS UNDER THE PATHUM THANI PROVINCIAL VOCATIONAL EDUCATION OFFICE

ปรียาภรณ์ ปุริสาย, ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกุล และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม

การบริหารจัดการความเป็นเลิศและกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย 87-98

THE EXCELLENCE MANAGEMENT AND THE WHEELCHAIR FENCING, THAI WHEELCHAIR FENCING ASSOCIATION

กิตติพงษ์ หาดทวายกาญจน์, วัชรินทร์ สุทธิศัย และ สมเกียรติ เกียรติเจริญ

EFFECTIVE TEACHER LEADERSHIP MODEL OF SPECIAL EDUCATION SCHOOLS IN ZHEJIANG PROVINCE 99-121

Tongyao Jin, Thada Siththada and Suttipong Boonphadung

การลดก๊าซเรือนกระจกด้วยการคัดแยกขยะเพื่อการรีไซเคิลภายใต้โครงการสนับสนุนกิจกรรมลดก๊าซเรือนกระจก กรณีศึกษา : สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ 122-135

GREENHOUSE GAS REDUCTION THROUGH WASTE SORTING FOR RECYCLING UNDER THE LOW EMISSION SUPPORT SCHEME (LESS) A CASE STUDY : OFFICE OF ACADEMIC RESOURCES AND INFORMATION TECHNOLOGY, VALAYA ALONGKORN RAJABHAT UNIVERSITY UNDER THE ROYAL PATRONAGE

มณทิพย์ จันทร์แก้ว, ทักษิณา วิไลลักษณ์, ประพรรธน์ พละชีว และ ทิพาตินันท์ สุดแจ้ง

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี 136-153

GOVERNANCE-BASED MANAGEMENT BY SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE LOPBURI PROVINCIAL OFFICE OF LEARNING PROMOTION

วีระวุฒิ พีระพันธุ์, ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกุล และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม

THE RELATIONSHIP BETWEEN CREATIVE MIND AND ANIMATION ABILITY OF STUDENTS AT GUANGXI TALENT INTERNATIONAL COLLEGE 154-168

Pang Xiaofeng, Wichian Intarasompun and Nuttamon Punchatree

ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาการศึกษาและการศึกษาคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา 169-182

THE RELATIONSHIP BETWEEN EDUCATIONAL DEVELOPMENT AND THE DISABLED PERSON IN RATTAPHUM DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

ยงยุทธ แสงพรหม, สมเกียรติ เกียรติเจริญ และ วัชรินทร์ สุทธิศัย

THAI ACCOUNTANTS' UNDERSTANDING OF THAI FINANCIAL REPORTING STANDARDS FOR SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES IN NORTHEASTERN THAILAND 183-197

Nunticha Pudjaiyo, Jeeranan Teerapaporn and Kajornatthapol Pongwiritthon

PROBLEM-BASED LEARNING AND EARLY MATHEMATICAL PROBLEM-SOLVING: EVIDENCE FROM A QUASI-EXPERIMENTAL STUDY IN CHINA 198-211

Wanyun Li, Ratchanee Nokthet and Thatsanaphan Phaisannan

THE CURRENT STATUS AND TRANSMISSION DYNAMICS OF BEIJING QU OPERA IN CHINA 212-230

Xue Zhao and Sarawut Choatchamrat

วิเคราะห์การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะด้วยหลักวิปัสสนากรรมฐานของชุมชนในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย 231-246

AN ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF THE PROCESS FOR ENHANCING WELL-BEING THROUGH VIPASSANA MEDITATION PRINCIPLES IN COMMUNITIES OF PHON SAWAN DISTRICT, NONG KHAI PROVINCE

พระปลัดกิตติศักดิ์ ธีรปญโญ (พิมพันธ์), พระครูพิศาลสารบัณฑิต และ พระมหาไพฑูรย์ สิริธมฺโม

ความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ 247-264

THE SUCCESS OF THE SPORTS ASSOCIATION FOR THE DISABLED OF THAILAND UNDER ROYAL PATRONAG

ไมตรี คงเรือง, วัชรินทร์ สุทธิศัย และ สมเกียรติ เกียรติเจริญ

ความสัมพันธ์ระหว่างมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแซนโฎนตากับการส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาบ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ 265-276

THE RELATIONSHIP BETWEEN CULTURAL HERITAGE AND PROMOTING THE PRESERVATION OF CULTURAL TRADITIONS OF SAN DON TA IN BAN CHAMNARN, TA UD SUB DISTRICT KHUKHAN DISTRICT, SISAKET PROVINCE

เกวลี ดวงมณี, สิทธิพรร์ สุนทร และ รัชนิดา ไสยรส

แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา 277-289

GUIDELINES FOR PROMOTING SERVANT LEADERSHIP AMONG FACULTY MEMBERS IN THE MASTER OF EDUCATION PROGRAM IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION, NAKHON RATCHASIMA COLLEGE

วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม, สมเดช สาวันดี, ทวีศักดิ์ แก้วอาษา และ สุพล จอกทอง

ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 290-308

MOTIVATIONAL FACTORS AFFECTIONG OF POLICE OFFICERS IN THE COMMUNICATION POLICE DIVISION, ROYAL THAI POLICE

ธราธรณ์ สังข์ทอง, รังสรรค์ อินทน์จันทน์ และ สิทธิพรร์ สุนทร

THE EFFECTIVENESS OF MANAGEMENT ACCOUNTING INFORMATION ON COMPETITIVE ADVANTAGE AND BUSINESS PROFITABILITY AMONG SMES IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE, THAILAND 309-323

Nunticha Pudjaiyo, Jeeranan Teerapaporn and Kajornatthapol Pongwiritthon

THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER TEACHING STYLE AND STUDENTS' DEEP LEARNING OF GUANGXI TALENT INTERNATIONAL COLLEGE AFFILIATED HIGH SCHOOL 324-342
Yan Rong, Wichian Intarasompun and Nuttamon Punchatree

DEVELOPING A CASE-BASED LEARNING APPROACH IN A MENTAL HEALTH COURSE TO ENHANCE COMMUNICATION SKILLS AMONG FIRST-YEAR VOCATIONAL COLLEGE STUDENTS 343-358
Yuqi Kang and Ratchanee Nokthet

ADMINISTRATIVE FACTORS AFFECTING THE EFFECTIVE ENTREPRENEURSHIP EDUCATION FOR UNIVERSITIES IN JIANGSU PROVINCE 359-372
Jiajia Yang, Thada Siththada and Suttipong Boonphadung

MARKETING STRATEGIES FOR IMPROVING THE COMPETITIVENESS OF HOME RENOVATION SERVICES IN SHAANXI PROVINCE, CHINA 373-386
Hao Jiannan, Chaiyawi Muangmee, Nusanee Meekaewkunchorn and Tatchapong Sattabut

การพัฒนาการให้บริการและการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี 387-403
SERVICE DEVELOPMENT AND THE LIVES OF DISABLED PEOPLE IN PLUTALUANG SUBDISTRICT, SATTHAHIP DISTRICT, CHONBURI PROVINCE
หนึ่ง ยิ่งยืน, วัชรินทร์ สุทธิศัย และ ธัณฏิกานต์ คำวิเศษธนภรณ์

THE INFLUENCE OF DIGITAL MARKETING, BRAND AWARENESS, AND BRAND LOYALTY ON THE REPURCHASE INTENTION OF TRAVEL ACCIDENT INSURANCE THROUGH ONLINE PURCHASING CHANNELS AMONG CONSUMERS IN THAILAND 404-429
Pongsiri Kamkankaew and Chatcharawan Meesubthong

อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ 430-451

THE INFLUENCE OF SERVICE MARKETING MIX ON THE REPURCHASE INTENTION OF CUSTOMERS AT SINGTHONG NIYOMPANICH LIMITED PARTNERSHIP, SAMOENG DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

เวโรจน์ โกฏฉกรรจ์ และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว

การออกแบบและพัฒนาบอร์ดเกมการศึกษา ตามการเรียนรู้ผ่านการเล่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการสมวัย สำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย 452-467

DESIGNING AND DEVELOPING EDUCATIONAL BOARD GAMES BASED ON PLAY-BASED LEARNING TO PROMOTE AGE-APPROPRIATE DEVELOPMENT FOR PRESCHOOL STUDENTS

มลฤดี สังฆธาตุ, อัญญปารย์ ศิลปะนิลมาลย์ และ วรรณธิดา ยลวิลาศ

การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี 468-482

THE APPLICATION OF GOOD GOVERNANCE AND ETHICS OF LOCAL POLITICIANS AFFECTING THE EFFICIENCY OF PUBLIC SERVICE PROVISION IN CHONBURI PROVINCE

อมตะ ใคร่ครวญ, วิทยา สุจริตธนารักษ์ และ ธนกฤต โพธิ์เงิน

แนวทางการพัฒนาและคุณลักษณะที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรจังหวัดกาฬสินธุ์ 483-501

GUIDELINES FOR DEVELOPING AND GOOD CHARACTERISTICS TOURIST ATTRACTIONS OF SIRINDTORN MUSEUM IN KALASIN PROVINCE

พรนภา เขจรดวง, วัชรินทร์ สุทธิศัย และ รังสรรค์ อินทน์จันทน์

การประเมินการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 502-512

PROBLEMS IN THE MANAGEMENT OF TEACHING AND LEARNING IN THE MASTER OF EDUCATION PROGRAM IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION, NAKHON RATCHASIMA COLLEGE

วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม, สุทธิศักดิ์ แก้วจินดา, อภิสิทธิ์ บุญยา และ ชีวิน บุญถม

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เรื่อง อารยธรรมโลก เพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย 513-527

THE DEVELOPMENT OF A HISTORY INSTRUCTIONAL MODEL ON WORLD CIVILIZATION TO ENHANCE 21ST CENTURY LEARNING SKILLS FOR SOCIAL STUDIES STUDENTS AT LOEI RAJABHAT UNIVERSITY

พีรภัทร ฉัตรพิบูลย์ภูเวียง ห้าวเหิม, ปาณจิตร สุกุมาลย์ และ วิทยา ทองดี

การประกอบสร้างแมวเซเลบริตีบนสื่อสังคมออนไลน์ 528-544

THE CONSTRUCTION OF CAT CELEBRITIES ON SOCIAL MEDIA

แคทธลีน โรส จินดาพล และ กาญจนา เหล่าโชคชัยกุล

การใช้ประโยชน์วีลแชร์กับคุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 545-561

THE WHELLCHAIR UTILIZATION AND SERVICE QUALITY OF THE THAI DISABLED FOUNDATION IN PAK KRET DISTRICT, NOTHABURI PROVINCE

ทนงศักดิ์ ไทยใหญ่, รังสรรค์ อินทน์จันทน์ และ ธัณฏิกานต์ คำวิเศษธนธรณ์

DIGITAL EDUCATIONAL TECHNOLOGY USAGE BEHAVIOR MODEL OF HIGHER VOCATIONAL COLLEGE TEACHERS IN SHAANXI PROVINCE 562-574

Chengjun Shi and Suttipong Boonphadung

DEVELOPMENT GUIDELINES FOR LEARNER AUTONOMY AMONG PRESCHOOL EDUCATION STUDENTS AT GUANGXI TALENT INTERNATIONAL COLLEGE 575-592

Zhong Xiangmin, Nuttamon Punchatree, Wichian Intarasompun and Waroonrat Khonsue

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค 593-605

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AND TEAMWORK AMONG PERSONNEL OF THE PROVINCIAL ELECTRICITY AUTHORITY

เตชวัฒน์ แช่มช้อย และ วิลาสินี จินตลิขิตดี

TOURIST SATISFACTION IN BEIHAI SHELL CARVING EXPERIENTIAL TOURISM 606-622

Meng Li and Kittipit Kittipornpaiboon

ประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร 623-637

THE EFFECTIVENESS OF INTEGRATED BUDDHIST CULTURAL ENVIRONMENT MANAGEMENT OF PHICHIT OLD TOWN COMMUNITY MUEANG PHICHIT DISTRICT PHICHIT PROVINCE

พระครูวิโชติสิกขกิจ (ณรงค์ เด่นประเสริฐ), วิชิต ไชยชนะ, พระครูพิทูรนคราภิรักษ์ (อนุชาติ อยู่ยิ่ง), พระครูโพธิวรคุณ และ นพวรรณ์ ไชยชนะ

ปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา 638-649

FACTORS THAT PROMOTE THE MANAGEMENT OF THE MASTER OF EDUCATION PROGRAM IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION AT NAKHON RATCHASIMA COLLEGE

วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม, ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกูล, องอาจ เทียมกลาง และ คัมภีร์ สุดแท้

ตัวแบบเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก 650-668
CAUSAL MODEL AFFECTING THE EDUCATIONAL SUSTAINABILITY OF ECONDARY SCHOOLS IN THE CENTRAL PROVINCES
ปิยรัฐ จันชางเพ็ญ และ นพพร จันทรนำชู

THE RELATIONSHIP BETWEEN FAMILY CARE AND PSYCHOLOGICAL PROBLEMS OF STUDENTS IN YIMIN MIDDLE SCHOOL 669-684
Li Qian, Wichian Intarasompun and Nuttamon Punchatree

PROTECTION STATUS AND CONTEMPORARY FUNCTIONS OF LINGNAN GARDENS IN GUANGDONG, CHINA: A CASE STUDY OF YUYIN GARDEN 685-699
Caiyun Li, Hawa Wongphongkham, Surakarn Ruaisungnoen and Keran Wang

การธำรงคุณค่าภาษาไทยในกลุ่มเยาวชนไทยภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมศตวรรษที่ 21 700-718
PRESERVING THE VALUE OF THE THAI LANGUAGE AMONG THAI YOUTH IN THE 21ST CENTURY
กมลพรรณ ศรีแก้ว, พระมหาจารุวัฒน์ สุพิบาล และ พระมหาประวิทย์ ภูปุย

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์ 719-732
LEGAL MEASURES FOR THE PREVENTION AND SUPPRESSION OF ONLINE GAMBLING
กันต์สินี ศิลป์มะใบ และ สุรทิน ชัยทองคำ

ความคาดหวังและคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี 733-750
EXPECTATIONS AND QUALITY OF LIFE OF NATIONAL PARA-ATHLETES AT SPORTS TRAINING CENTER FOR DISABLED PERSON IN SUPHUN BURI PROVINCE
พชร จิระสินวณิช, สมเกียรติ เกียรติเจริญ และ วัชรินทร์ สุทธิศัย

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้ แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้ เพื่อส่งเสริมจิตคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา 751-768

DEVELOPMENT OF ACTIVE LEARNING MANAGEMENT USING PHYSICAL ACTIVITY-BASED LEARNING INTEGRATED WITH PROBLEM-BASED LEARNING AND INQUIRY-BASED LEARNING TO PROMOTE MATHEMATICAL MINDSET AMONG PRIMARY SCHOOL STUDENTS

รักษิต สุทธิพงษ์ และ วรรณากร พรประเสริฐ

สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา 769-780

PROBLEMS IN THE MANAGEMENT OF TEACHING AND LEARNING IN THE MASTER OF EDUCATION PROGRAM IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION, NAKHON RATCHASIMA COLLEGE

วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม, สุวิจักขณ์ มั่นสารนียธรรม, วศิน สอนโพธิ์ และ ประยงค์ แก่นลา

DEVELOPMENT GUIDELINES FOR DIGITAL LITERACY SKILLS OF NURSING STUDENTS AT SHANDONG COLLEGE OF TRADITIONAL CHINESE MEDICINE 781-796

Xiaolin Zhu, Nuttamon Punchatree, Wichian Intarasompun and Savitri Chitbanchong

ENHANCING PAINTING SKILLS AND CREATIVITY AMONG VOCATIONAL STUDENTS THROUGH DESIGN-BASED LEARNING (DBL) 797-812

Huang Rengu and Ratchanee Nokthet

อิทธิพลของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด จังหวัดนครปฐม 813-833
THE INFLUENCE OF SERVICE QUALITY ON THE SATISFACTION OF MEMBERS OF THE PHUTTHAMONTHON PASSENGER TRANSPORT COOPERATIVE LIMITED, NAKHON PATHOM PROVINCE
วาสนา แรงงาม และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว

POLICY SHOCK REACTIONS IN THAI WAGE RIGIDITY ECONOMY 834-856
Adirek Vajrapatkul and Piyasiri Kongwiriyapisal

แนวทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ 857-875
GUIDELINE FOR MANAGEMENT OF ANEMIA IN PRIMARY STUDENTS, WICHIAN BURI DISTRICT, PHETCHABUN PROVINCE
ปภาดา ปานนิล

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 876-891
THE RELATIONSHIP BETWEEN SUPER LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND EFFECTIVENESS OF SCHOOL UNDER THE OFFICE OF PATHUMTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1
ศิริพร รังสิโยภาส และ อุไร สุทธิแย้ม

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่งเสริมความสุขและความจำเป็นในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย 892-906
THE RELATIONSHIP BETWEEN FACTORS PROMOTING HAPPINESS AND LIFE NECESSITIES AMONG WHEELCHAIR USERS WITH DISABILITIES UNDER THE ASSOCIATION OF THE PHYSICALLY HANDECAPPED OF THAILAND
ชัยชาญ จงใจรัก, สิทธิพรร์ สุนทร และ สมเกียรติ เกียรติเจริญ

LIFE CYCLE DIFFERENCES IN RURAL TOURISM PERCEIVED VALUE AND BEHAVIORAL INTENTIONS: EVIDENCE FROM HENAN PROVINCE, CHINA **907-936**

Salinee Chaiwattanaporn and Yapei Song

ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไฟเบอร์มะนาวตราพอชในเขตกรุงเทพมหานคร **937-961**

MARKETING FACTORS INFLUENCING REPURCHASE INTENTION OF FIBER MANOW POSH BRAND DIETARY SUPPLEMENTS PRODUCT IN BANGKOK

ลักขณา เสริมเจริญกิจ และ สิริพันธ์ วงศ์อินทวัง

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 **962-984**

DEVELOPMENT OF A LEARNING MANAGEMENT MODEL ON BASKETRY HANDICRAFTS USING A COMMUNITY-BASED APPROACH TO PROMOTE VOCATIONAL SKILLS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN SCHOOLS UNDER THE NONG KHAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

พระมหาอำพล ธนปญฺโญ (ชัยสารี), นิรัช เรืองแสน และ สมควร นามสีฐาน

การพัฒนาความสามารถทางการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบถามตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน **985-1003**

THE DEVELOPMENT OF MEDIA LITERACY SKILLS IN FIRST-YEAR STUDENTS THROUGH QUESTION AND ANSWER-BASED LEARNING WITH EXIT TICKET

ระพิน ชูชื่น, ธนัญกรณ์ ชูนวน, จิรวัฒน์ ตั้งวันเจริญ และ กอบกุล ใจกว้าง

NARCISSISTIC PERSONALITY DISORDER IN ORGANIZATIONAL CONTEXTS: NEUROBIOLOGICAL FOUNDATIONS WORKPLACE DYNAMICS AND CLINICAL IMPLICATIONS **1004-1019**

Suttipong Thumtheang and Kajornatthapol Pongwiritthon

THE RELATIONSHIP BETWEEN STUDENTS INTERPERSONAL RELATIONSHIPS AND MENTAL HEALTH AT GUANGXI TALENT INTERNATIONAL COLLEGE 1020-1037

Zhou Meifen, Wichian Intarasompun and Nuttamon Punchatree

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย 1038-1056

THE DEVELOPMENT OF A LEARNING MANAGEMENT MODEL ON BUN SAM HA TO RAISE AWARENESS OF CULTURAL HERITAGE CONSERVATION AMONG STUDENTS OF RAJAPRACHANUPATHAM SCHOOL 14, NONG KHAI PROVINCE

อนันต์ คติยะจันทร์, วิทยา ทองดี และ สมควร นามสีฐาน

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 1057-1072

RELATIONSHIP BETWEEN TECHNOLOGICAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND TEACHERS' UTILIZATION OF TECHNOLOGY IN INSTRUCTION IN THE NAWASIRINAKARIN SCHOOL CONSORTIUM UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 2

สุรีพร ไชยฮัง และ ธารินทร์ รสานนท์

การมองโลกในแง่ดี พลังสุขภาพจิต พฤฒพลัง และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี 1073-1091

OPTIMISM, RESILIENCE, ACTIVE AGING AND QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY AT LIFE QUALITY DEVELOPMENT CENTER FOR THE ELDERLY IN NONTHABURI MUNICIPALITY

ปาริชาติ เทพสง่า, เฉลิมขวัญ สิงห์วี และ ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน

ผลการเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอนอาร์อีเอพีกับรูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีจังหวัดลพบุรี 1092-1112

A COMPARISON OF LEARNING ACTIVITY MANAGEMENT BASED ON REAP STRATEGIES AND WILLIAMS' THREE-DIMENSIONAL TEACHING MODEL TO DEVELOP CREATIVE WRITING ABILITY AND WORK COMMITMENT OF GRADE 7 STUDENTS AT THEPSATRI RAJABHAT UNIVERSITY DEMONSTRATION SCHOOL, LOPBURI PROVINCE

สุวพัฒน์ แย้มมนัส, ธนรัชฏ์ ศิริสวัสดิ์ และ ปุริมปรัชญ์ คณิณพศุตย์

แนวทางการจัดทำธรรมนูญป่าชุมชนตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา 1113-1126

GUIDELINES FOR DEVELOPING A COMMUNITY FOREST CHARTER IN BAN SANG SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, PHAYAO PROVINCE

นิกรณ์ โปธาฤทธิ์, พระครูธรรธรบุญเที่ยง พุทฺธสาวโก, พระมหากิตติพงษ์ เผ่าต๊ะใจ และ พงษ์สนิท คุณนะลา

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดระยอง 1127-1138

THE DESIRABLE CHARACTERISTICS OF SCHOOL ADMINISTRATORS ACCORDING TO PRIVATE SCHOOLS TEACHERS' OPINIONS IN RAYONG, UNDER THE OFFICE OF THE RAYONG PRIVATE EDUCATION COMMISSION

กิตติยา จามอย และ วลัยพรรณ อ้วนนาแวง

วิเคราะห์กระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาที่โดดเด่นของชุมชนวัดถิ่นใน ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 1139-1154
AN ANALYSIS OF THE MORAL COMMUNITY DEVELOPMENT PROCESS THROUGH THE PALANG BAWON FRAMEWORK IN THE OUTSTANDING RELIGIOUS DIMENSION OF THE WAT THIN NAI COMMUNITY BAN THIN SUB-DISTRICT MUEANG PHRAE DISTRICT PHRAE PROVINCE
ธนกฤต สมบัติวรรณทนา, พรหมเรศ แก้วโมลา และ รวีโรจน์ ศรีคำภา

การบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสีดา 1 และ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 1155-1166
ACADEMIC ADMINISTRATION OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN SIDA EDUCATIONAL QUALITY DEVELOPMENT NETWORK CENTERS 1 AND 2 UNDER NAKHON RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 6
ประเสริฐศิลป์ ศรีชานิล และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม

การพัฒนาโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย 1167-1195
DEVELOPMENT OF MODEL FACTORS INFLUENCING THE SUCCESS OF FOOD AND BEVERAGE FRANCHISE BUSINESSES IN THAILAND
เสาวณีย์ คงวุฒิปัญญา, ศิริพร สัจจานันท์, สุพัตรา จันทนะศิริ และ ฐนันวริน โฆษิตคณิน

การสื่อสารทางการเมืองและระดับความสำนึกทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ 1196-1220
POLITICAL COMMUNICATION AND THE LEVEL OF POLITICAL CONSCIOUSNESS INFLUENCING PUBLIC POLICY–ORIENTED POLITICAL PARTICIPATION OF CITIZENS IN NAKHON SAWAN PROVINCE
ธัญญ์ธัชวรรณ พุกโหมด

โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ 1221-1241
THE PROGRAM TO ENHANCE TEACHER'S DIJITAL LEADERSHIP IN THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SURIN
จารุดา สุขสงวน

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 7 โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน 1242-1255
DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT IN THE SUBJECT OF CIVIL AND CRIMINAL LAW FOR MATHAYOM 3 STUDENTS OF THAIRATH WITTAYA 7 SCHOOL USING ACTIVITY-BASED LEARNING
อภิสิทธิ์ ศรีสุธรรม และ อุษาพร กลิ่นเกสร

ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง 1256-1274
HUMAN RESOURCE MANAGEMENT FACTORS AFFECTING THE ETHICAL BEHAVIOR OF IMMIGRATION OFFICERS
พรพรรษ ศรีศศลักษณ์

การประยุกต์ใช้อริยสัจ 4 ในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย 1275-1289
THE APPLICATION OF THE FOUR NOBLE TRUTHS IN END OF LIFE CARE
จันทิรา ชัยสุขโกศล

พุทธเกษตร : เหตุและผลสู่ความพอเพียง 1290-1305
BUDDHIST AGRICULTURE: CAUSE AND EFFECT TOWARDS SUFFICIENCY
พระใบฎีกาพิชัย สิริธโร (ปาประลิต) และ รวีโรจน์ ศรีคำภา

การประยุกต์ใช้โมเดล ADDIE ในการออกแบบการเรียนรู้เชิงระบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 1306-1319
THE APPLICATION OF THE ADDIE MODEL IN SYSTEMIC INSTRUCTIONAL DESIGN TO ENHANCE 21ST-CENTURY LEARNER COMPETENCIES
พัศรเบศวณ์ เวชวิริยะสกุล และ เกศริน บินสัน

แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านการเล่นของเด็กปฐมวัยในและนอกห้องเรียนตามกรอบแนวคิด 5P PLAY Model 1320-1344
GUIDELINES FOR ORGANIZING PLAY-BASED LEARNING ENVIRONMENTS FOR EARLY CHILDHOOD IN INDOOR AND OUTDOOR SETTINGS BASED ON THE 5P PLAY MODEL FRAMEWORK
สยมพร ทองเนื้อดี, ชมพูพราว มิ่งมงคล, พิชญาดา ดำแก้ว, เบญจรัตน์ เรือนงาม, อภิสิทธิ์ ลีเลิศ และ วิลาวัณย์ ฐีตะธรรมานนท์

รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรม 1345-1360
A MODEL OF BUDDHIST MONASTIC ADMINISTRATION IN THE DIGITAL ERA BASED ON BUDDHIST PRINCIPLES
พระครูวิหารกิจจานุยุต

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนในการเลือกตั้ง: แนวทางเพื่อเพิ่มความโปร่งใส ความปลอดภัย และความน่าเชื่อถือของระบบเลือกตั้ง 1361-1376
APPLICATION OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGY IN ELECTIONS: A WAY TO INCREASE THE TRANSPARENCY, SECURITY, AND TRUSTWORTHINESS OF ELECTION SYSTEMS
ณฐพร กายสิทธิ์ และ ชาญชัย จิวจินดา

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่ 1377-1390
THE ADMINISTRATION OF PRIVATE SCHOOL PRINCIPALS BASED ON GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES IN KRABI PROVINCE
สมยศ ตันติธัญญพงษ์, อัจฉราพรรณ พุ่มผกา และ สมคิด นาคขวัญ

อัตลักษณ์ของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ 1391-1400
THE IDENTITY OF DOI LUANG COFFEE BAAN PANGMA-O, CHIANG DAO DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE
เรณารัญ ทองสุข, ศศิกานต์ เอ็ดเวิร์ด, อนาภรณ์ วงค์สถาน และ ภาณุพงศ์ ปราบชนะ

การจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญ: การศึกษาและวิเคราะห์ ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรค พร้อมแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน 1401-1418

COMMUNITY-BASED WATER MANAGEMENT IN AMNAT CHAROEN PROVINCE : A STUDY AND ANALYSIS OF SUCCESS FACTORS AND OBSTACLES WITH SUSTAINABLE DEVELOPMENT APPROACHES

จันทร์เพ็ญ ประเสริฐศรี และ ชาญชัย จิวจินดา

ปัจจัยความสำเร็จในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเขาเฒ่า จังหวัดพังงา 1419-1428

FACTORS FOR SUCCESS IN PROMOTING SCHOOL-COMMUNITY RELATIONSHIPS : A CASE STUDY OF BAN KHAO THAO SCHOOL, PHANG NGA PROVINCE

วิลาวัลย์ รอดสุด

จริยธรรมกับชีวิต 1429-1442

MORAL & LIFE

พระใบฎีกาพิชัย สิริธโร (ปาประลิต)

วิธีเอาชนะสมองที่คิดลบ 1443-1457

SOUNDTRACKS THE SURPRISING SOLUTION TO OVERTHINKING

จันทิรา ชัยสุขโกศล

การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 1458-1475

EVALUATE FOR DEVELOPMENT AND ADJUSTMENT CURRICULUM OF THE MASTER OF POLITICAL SCIENCE AND DOCTOR OF POLITICAL SCIENCE, MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

พระมหาชินกร สุจิตโต, เกษฎา ผาทอง, พระครูสังฆรักษ์ ยศวีร์ ปมุตฺโต, พระมหาอรุณ ปญฺญารุโณ และ อธิชา เอี่ยมวิลัย

แนวทางการพัฒนาพระภิกษุและสามเณรผู้ทรงจำพระปาติโมกข์ในจังหวัดอุตรดิตถ์ 1476-1490

GUIDELINES FOR DEVELOPING MONKS AND NOVICES WHO MEMORIZE THE PATIMOKKHA IN UTTARADIT PROVINCE

พระสุเทพ ธมฺมทินฺโน, รวีโรจน์ ศรีคำภา และ พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน 1491-1513

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อเสริมสร้างความเพียรและคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21*

APPLYING THE FOUR BASES OF SUCCESS (IDDHIPADA 4) TO FOSTER PERSEVERANCE AND A LIFELONG LEARNING CULTURE IN 21ST-CENTURY STUDENTS

บุญยานุช สุขร่าง[1], พระภาวนามังคลาจารย์[2], พระอุดมวชิรโมลี (อนันต์ กุสลาลงฺกาโร)[3], สมชัย ศรีนอก[4] และ พระชยพล อุทโย (บุญถาวร)[5]

Bunyanuch Sookrang[1], Phra Bavanamangkarajarn[2], Phra Udomvachiramoli[3], Somchai Srinok[4] and Phra Chayapon Autayo (Boonthaworn)[5]

[1-5]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-5]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: Krubota.4849@gmail.com

วันที่รับบทความ : 6 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 23 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 23 มีนาคม 2569

Received 6 March 2026; Revised 26 March 2026; Accepted 26 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เชิงลึกและเสนอแนวทางเชิงประยุกต์เกี่ยวกับการนำหลัก อิทธิบาท 4 มาใช้ในการเสริมสร้างความเพียรและคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนในบริบทการศึกษาแห่งศตวรรษที่ 21 อันเป็นยุคที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจ การศึกษาจึงจำเป็นต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพในการเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม การศึกษาครั้งนี้ใช้

Citation:

* บุญยานุช สุขร่าง, พระภาวนามังคลาจารย์, พระอุดมวชิรโมลี (อนันต์ กุสลาลงฺกาโร), สมชัย ศรีนอก และ พระชยพล อุทโย (บุญถาวร). (2569). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 เพื่อเสริมสร้างความเพียรและคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ของนักเรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1-14.

Bunyanuch Sookrang, Phra Bavanamangkarajarn, Phra Udomvachiramoli, Somchai Srinok and Phra Chayapon Autayo (Boonthaworn). (2026). Applying The Four Bases of Success (Iddhipada 4) to Foster Perseverance and A Lifelong Learning Culture In 21st-Century Students. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1-14.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

วิธีการวิเคราะห์เอกสารทางพระพุทธศาสนาควบคู่กับการสังเคราะห์แนวคิดทางการศึกษาสมัยใหม่ โดยเฉพาะทฤษฎีแรงจูงใจภายในและแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อค้นหาความสอดคล้องเชิงหลักการและเชิงปฏิบัติ ผลการวิเคราะห์พบว่า อิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นหลักธรรมที่มุ่งพัฒนาพลังภายในของบุคคลอย่างเป็นระบบ ฉันทะช่วยกระตุ้นความพอใจและความรักในสิ่งที่เรียนรู้ อันเป็นรากฐานของแรงจูงใจภายใน วิริยะส่งเสริมความเพียรพยายามและความอดทนต่ออุปสรรค จิตตะช่วยให้เกิดสมาธิและความเอาใจใส่ต่อภารกิจการเรียนรู้ ส่วนวิมังสาเป็นกระบวนการไตร่ตรองตรวจสอบและปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง เมื่อบูรณาการหลักธรรมดังกล่าวเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะช่วยพัฒนานักเรียนให้มีความรับผิดชอบ มีความมุ่งมั่น และสามารถเรียนรู้อย่างมีความหมาย นอกจากนี้ ยังเอื้อต่อการพัฒนาสมรรถนะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของพลเมืองในศตวรรษที่ 21 อันจะนำไปสู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในอนาคต

คำสำคัญ: ความเพียร, ใฝ่เรียนรู้, ศตวรรษที่ 21, อิทธิบาท 4

Abstract

This academic article aims to provide an in-depth analysis and proposed applied approaches to using the Four Bases of Success (Ithipath 4) to foster perseverance and a love of learning in students within the context of 21st-century education, an era of rapid technological, social, and economic change. Education therefore needs to focus on developing learners' potential for self-learning and appropriate adaptation. This study uses a method of analyzing Buddhist literature combined with synthesizing modern educational concepts, particularly intrinsic motivation theory and active learning concepts To find consistency between principle and practice, the analysis revealed that the Four Bases of Success (Ithipatha 4), comprising Chanda (desire), Viriya (effort), Citta (mind), and Vimamsa (investigation), are principles aimed at systematically developing an individual's inner strength. Chanda stimulates satisfaction and love for what is being learned, which is the foundation of intrinsic motivation. Diligence

(Virya) promotes perseverance and endurance in the face of obstacles. Concentration (Citta) helps develop focus and attention to learning tasks. Reflection (Vimamsa) is the process of continuous self-examination, examination, and improvement. When these principles are integrated into a learner-centered learning process, This will help develop students to be responsible, determined, and able to learn meaningfully. Furthermore, it contributes to the development of lifelong learning competencies, which are essential characteristics of 21st-century citizens and will lead to the development of future human resources.

Keywords: Perseverance, Eagerness to Learn, 21st Century, The Four Bases of Success

บทนำ

ในยุค Digital Transformation นักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจำนวนมหาศาลได้อย่างรวดเร็วผ่านอุปกรณ์ดิจิทัลเพียงปลายนิ้วสัมผัส เทคโนโลยีสมัยใหม่ทำให้กระบวนการค้นคว้าและการสืบค้นความรู้เป็นไปอย่างสะดวกและไร้ข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ อย่างไรก็ตาม ความสะดวกดังกล่าวกลับมาพร้อมกับความท้าทายสำคัญ คือ ภาวะ “สมาธิสั้นเทียม” อันเกิดจากการเสพข้อมูลอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องโดยขาดการไตร่ตรองอย่างลึกซึ้ง Carr (2020) นักเรียนจำนวนไม่น้อยมีแนวโน้มเปลี่ยนความสนใจบ่อยครั้ง ขาดความอดทนต่อเนื้อหาที่ซับซ้อน และหลีกเลี่ยงงานที่ต้องใช้ความพยายามยาวนาน Duckworth (2016) ปัญหาสำคัญจึงมิได้อยู่ที่ “การเข้าถึงความรู้” เพราะข้อมูลเปิดกว้างมากกว่าทุกยุคสมัย แต่อยู่ที่ “ความเพียรในการเข้าถึงความหมาย” ของความรู้นั้นอย่างแท้จริง กล่าวคือ ผู้เรียนอาจอ่านข้อมูลได้รวดเร็ว แต่ไม่สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ หรือประยุกต์ใช้ได้อย่างลึกซึ้ง

ดังนั้น การส่งเสริมความเพียรและคุณลักษณะใฝ่รู้จึงไม่อาจแก้ไขได้ด้วยการเพิ่มปริมาณเนื้อหาหรือกิจกรรมการสอนเท่านั้น หากต้องมุ่งสร้าง “ฐานใจ” ที่มั่นคงและเข้มแข็งให้แก่ผู้เรียน การพัฒนาภายในจิตใจจึงเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ในบริบทนี้หลัก อิทธิบาท 4 จึงนับเป็นเครื่องมือทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูง เนื่องจากครอบคลุมทั้งมิติด้านอารมณ์ คือ ฉันทะ ซึ่งสร้างความรักและความพอใจในการเรียนรู้ มิติด้านพฤติกรรม คือ วิริยะ ที่เสริมความเพียรพยายามอย่างต่อเนื่อง มิติด้านสมาธิ คือ จิตตะ ที่ช่วยให้เกิดความจด

จ่อและคุณภาพของการทำงาน และมิติด้านสติปัญญา คือ วิมังสา ที่ส่งเสริมการไตร่ตรองตรวจสอบอย่างมีเหตุผล (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559) องค์ประกอบทั้งสี่ประการนี้ล้วนเป็นหัวใจของการเรียนรู้ด้วยตนเอง ที่ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมาย ควบคุมกระบวนการเรียนรู้และประเมินผลตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่องท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกสมัยใหม่

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. หลักอิทธิบาท 4

หลักอิทธิบาท 4 ถือเป็นพุทธธรรมที่เป็นรากฐานสำคัญในการอธิบาย “ปัจจัยเชิงสาเหตุแห่งความสำเร็จ” หรือมิติทางจิตปัญญาที่เกื้อหนุนให้บุคคลบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ มิได้จำกัดเพียงความสำเร็จเชิงรูปธรรมทางวัตถุเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงกระบวนการพัฒนาอุบัติการณ์แห่งปัญญา ทั้งในด้านการเรียนรู้ การปฏิบัติงาน และการดำเนินชีวิตอย่างมีบูรณาการ หลักธรรมนี้มุ่งเน้นการอุบัติขึ้นของพลังภายใน โดยเชื่อมั่นว่าความสำเร็จมิได้เป็นเพียงผลผลิตจากปัจจัยแวดล้อมภายนอก แต่เป็นอุบัติการณ์ที่เกิดจากสัมมาทิฐิ ความมุ่งมั่น การมีสมาธิจดจ่อ และการประยุกต์ใช้ปัญญาอย่างเป็นระบบ เมื่อนำมาปรับใช้ในบริบททางการศึกษา อิทธิบาท 4 จึงทำหน้าที่เป็น “กรอบแนวคิดเชิงจิตวิทยาและจริยธรรม” ที่ส่งเสริมคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้และความเพียรของผู้เรียนอย่างมีพลวัต โดยมีรายละเอียดเชิงลึกดังนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) , 2559)

1) ฉันทะ การสร้างแรงจูงใจภายในและความปรารถนาในความรู้ ฉันทะ หมายถึงความพึงพอใจเชิงบวกหรือความยินดีในภารกิจที่กระทำ จัดเป็นพลังขับเคลื่อนภายในที่กระตุ้นให้บุคคลแสวงหาการพัฒนาตนเองโดยปราศจากการบังคับจากปัจจัยภายนอก ในมิติของการศึกษา ฉันทะเปรียบได้กับ “แรงจูงใจภายใน” ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยความสมัครใจ มิใช่เพียงเพื่อสัมฤทธิผลในรูปของคะแนนหรือรางวัลตอบแทน เมื่อผู้เรียนเกิดฉันทะ จะส่งผลให้เกิดความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นในการสืบเสาะหาความรู้ พร้อมเผชิญกับเนื้อหาที่มีความซับซ้อนด้วยเจตคติเชิงบวก การเสริมสร้างฉันทะจึงจำเป็นต้องอาศัยการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศักยภาพและบริบทของผู้เรียน เพื่อสร้างพื้นฐานแห่งการใฝ่เรียนรู้ที่ยั่งยืน

2) วิริยะ ความเพียรเชิงพฤติกรรมและความยืดหยุ่นทางจิตใจ วิริยะ คือ พลังแห่งความเพียรพยายาม ความมุ่งมั่น และความอดทนต่อสภาวะวิกฤต เป็นมิติทางพฤติกรรมที่ผลักดันให้บุคคลดำเนินการตามเป้าหมายอย่างต่อเนื่องแม้ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก ในบริบทการเรียนรู้ วิริยะส่งเสริมให้นักเรียนมี “ความทรหด” และ “ความยืดหยุ่นทางจิตใจ” ต่ออุปสรรคเชิงวิชาการ ความเพียรในลักษณะนี้มิใช่การกระทำซ้ำอย่างปราศจากทิศทาง แต่เป็นการลงมือปฏิบัติอย่างมีจุดมุ่งหมาย ครูผู้สอนสามารถส่งเสริมวิริยะได้โดยการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้เป็นลำดับขั้น และการปลูกฝัง “กรอบแนวคิดแบบเติบโต” ที่แปรเปลี่ยนข้อผิดพลาดให้เป็นโอกาสแห่งการพัฒนา

3) จิตตะ การบริหารสมาธิและการจดจ่อในยุคสารสนเทศล้นเกิน จิตตะ หมายถึงภาวะแห่งความตั้งใจมั่นและความจดจ่อแน่วแน่ต่อภารกิจ เป็นพลังมิติด้านสมาธิที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของผลงาน ในยุคดิจิทัลที่มีสิ่งเร้าจำนวนมาก จิตตะกลายเป็นทักษะที่ขาดไม่ได้ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถประมวลผลข้อมูลเชิงลึก และลดความคลาดเคลื่อนที่เกิดจากภาวะความเร่งรีบ การพัฒนาจิตตะในสถานศึกษาสามารถบูรณาการผ่านกิจกรรมการฝึกสติและการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานที่ต้องใช้สมาธิขั้นสูง เพื่อให้ความเพียรพยายามสัมฤทธิผลได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

4) วิมังสา การสะท้อนคิดและการพัฒนาปัญญาเชิงวิพากษ์ วิมังสา คือ กระบวนการใช้ปัญญาไตร่ตรอง การวิเคราะห์เชิงเหตุผล และการประเมินผลเพื่อการปรับปรุงพัฒนา เป็นมิติทางปัญญาที่ยกระดับการเรียนรู้จากการทำตามแบบแผนสู่กระบวนการ “สะท้อนคิด” ในกระบวนการเรียนรู้ วิมังสาช่วยให้ผู้เรียนสามารถประเมินสมรรถนะของตนเอง และพัฒนากลยุทธ์การเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่มีวิมังสาจะพัฒนาทักษะ “การคิดเชิงวิพากษ์” โดยไม่ยอมรับข้อมูลในทันที แต่จะตั้งคำถาม ตรวจสอบหลักฐาน และแสวงหาแนวทางที่ดีกว่าเดิมอยู่เสมอ

2. ทฤษฎีความทรหด

ทฤษฎีความทรหด (Grit Theory) เป็นแนวคิดเชิงจิตวิทยาเชิงบวก ที่เสนอโดย Angela Duckworth ซึ่งระบุว่า พยากรณ์สำคัญของความสำเร็จในระยะยาวมิได้จำกัดอยู่เพียงระดับสติปัญญา แต่ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะทางจิตที่เรียกว่า “Grit” หรือความทรหด ซึ่งประกอบด้วยสองมิติหลักคือ “ความหลงใหลในเป้าหมายระยะยาว” และ “ความเพียร

พยายามอย่างต่อเนื่อง” บุคคลที่มีความทรหดสูงจะมีพฤติกรรมที่มุ่งเน้นเป้าหมายอย่างไม่ลดละ และมีความมานะบากบั่นแม้เผชิญกับสภาวะวิกฤตหรือความล้มเหลว

1) องค์ประกอบมิติความหลงใหล สะท้อนถึงการรักษาระดับความสนใจในเป้าหมายหนึ่ง ๆ อย่างยั่งยืน ไม่เปลี่ยนทิศทางตามกระแสเร้าภาระภายนอก

2) องค์ประกอบมิติความเพียร คือ ความสามารถในการควบคุมตนเองเพื่อเอาชนะอุปสรรคและรักษาการลงมือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

ความสอดคล้องเชิงบูรณาการกับหลักอิทธิบาท 4

แนวคิด Grit มีความสอดคล้องอย่างเป็นนัยสำคัญกับหลักอิทธิบาท 4 ในมิติเชิงพลังงาน กล่าวคือ Passion สอดคล้องกับ "ฉันทะ" ในฐานะแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ที่สร้างความพึงพอใจในภารกิจ และสอดคล้องกับ "วิริยะ" ในฐานะความเพียรเชิงพฤติกรรมที่เข้มแข็ง การส่งเสริม Grit ในสถานศึกษาจึงเป็นการอุบัติขึ้นของฉันทะและวิริยะที่ทำงานร่วมกันเพื่อสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การบูรณาการอิทธิบาท 4 สู่การปฏิบัติ

การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 สู่การปฏิบัติในบริบทการศึกษา มิใช่เพียงการนำหลักธรรมมาอธิบายในเชิงมโนทัศน์ หากแต่เป็นการออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เอื้อให้ “ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา” พัฒนาไปสู่พฤติกรรมเชิงประจักษ์และวัฒนธรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีรายละเอียดการนำไปใช้ดังนี้

1. การสร้างฉันทะผ่านการเรียนรู้ที่มีความหมาย ฉันทะควรถูกบูรณาการผ่านการออกแบบกิจกรรมที่เชื่อมโยงสาระการเรียนรู้เข้ากับบริบทชีวิตจริงของผู้เรียน เช่น การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน หรือการเรียนรู้โดยใช้โครงงาน ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนระบุปัญหาและคุณค่าของสิ่งที่ศึกษาด้วยตนเอง ครูผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ส่งผ่านเนื้อหาเป็นผู้ชี้แนะแนวทาง (Mentor) เพื่อให้ผู้เรียนเห็นถึง “ความหมายเชิงคุณค่า” ซึ่งระบุว่าการรับรู้ถึงความสำคัญและเป้าหมายจะเป็นตัวขับเคลื่อนแรงจูงใจภายใน ที่ยั่งยืนที่สุด (Ryan and Deci , 2017)

2. การสร้างวิริยะผ่านการเสริมต่อการ วิริยะควรได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบผ่านการกำหนดเป้าหมายเชิงสมรรถนะที่มีความท้าทายตามลำดับขั้น เพื่อให้ผู้เรียนสร้างความเชื่อมั่นในอำนาจแห่งตน การฝึกวินัยในการบริหารจัดการเวลาและการเผชิญหน้ากับอุปสรรค

เชิงวิชาการถือเป็นกลไกสำคัญในการหล่อหลอมความเพียรเชิงพฤติกรรม นอกจากนี้ การสร้างวัฒนธรรมในชั้นเรียนที่อนุญาตให้เกิดความผิดพลาด จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความยืดหยุ่นทางจิตใจ ไม่ย่อท้อต่อความล้มเหลวในระยะสั้น (Vygotsky, 1978)

3. การสร้างจิตตะผ่านการพัฒนาสมาธิและคุณภาพพุทธิปัญญา จิตตะจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมผ่านการจัดสภาพแวดล้อมที่ลดสิ่งรบกวนเพื่อเอื้อต่อการทำงานเชิงลึก โดยเฉพาะในยุคสารสนเทศล้นเกิน การส่งเสริมรูปแบบการทำงานทีละภารกิจ และการบูรณาการกิจกรรมการรู้คิดเชิงสติ ก่อนเริ่มบทเรียน จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดระเบียบความคิดและการประมวลผลข้อมูลเชิงลึก ส่งผลให้เกิดคุณภาพของผลงานที่เกิดจากสมาธิจดจ่ออย่างแท้จริง

4. การวิวัฒน์วิมังสาผ่านกระบวนการสะท้อนคิด วิมังสาควรแทรกซึมอยู่ในทุกขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิด และกระบวนการอภิปัญญา มีการเขียนบันทึกการเรียนรู้ หรือการทำ After Action Review (AAR) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการทำงานที่ผ่านมา กระบวนการเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนพิจารณาจุดแข็งและข้อจำกัดของตนเองอย่างมีวิจารณญาณ สอดคล้องกับแนวคิดของ ที่ว่าบุคคลจะเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงจากการไตร่ตรองในสิ่งที่ได้กระทำลงไป (Dewey, 1933)

จะเห็นได้ว่า การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการศึกษาเป็นการออกแบบการเรียนรู้ให้ผู้เรียนพัฒนาภายในสู่พฤติกรรมจริง โดยเริ่มจากฉันทะผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงชีวิตจริงและสร้างแรงจูงใจภายใน วิริยะผ่านการตั้งเป้าหมายและฝึกความเพียรในสภาพแวดล้อมที่ยอมรับความผิดพลาด จิตตะผ่านการเสริมสมาธิและการทำงานอย่างจดจ่อ และวิมังสาผ่านการสะท้อนคิดและประเมินตนเองอย่างมีวิจารณญาณ ซึ่งทั้งสี่องค์ประกอบร่วมกันส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและยั่งยืน

การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4

การนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน มิได้เป็นเพียงการนำหลักจริยธรรมมาสอดแทรกในเชิงเนื้อหา เท่านั้น หากแต่เป็นการประยุกต์ใช้ในฐานะ “ระบบการพัฒนาสมรรถนะภายใน” เพื่อสร้างพลวัตในกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก การดำเนินการสามารถจำแนกออกเป็น 4 ระดับเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

1. ระดับฉันทะ การสร้างแรงจูงใจผ่านการตระหนักในคุณค่า ฉันทะถือเป็นปฐมบทของการเรียนรู้อย่างมีความหมาย (Meaningful Learning) เมื่อผู้เรียนเกิดการรับรู้ถึงคุณค่า ใน

สิ่งที่ศึกษา จะนำไปสู่การอุบัติของ แรงจูงใจภายใน ซึ่งระบุว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้เกิดความผูกพันกับการเรียนรู้ในระยะยาว สถานศึกษาจึงควรออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงสาระวิชาเข้ากับบริบทจริงของโลก (Ryan:, Deci, 2017) เนื่องจากแนวทางปฏิบัติ การใช้กระบวนการสืบเสาะหาความรู้ เพื่อกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นเชิงวิชาการ โดยครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้บรรยายเป็น “ผู้อำนวยความสะดวก” ที่ช่วยให้ผู้เรียนค้นพบเป้าหมายการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างสรรค์ความรู้ด้วยปัญญา (Vygotsky, 1978)

2. ระดับวิริยะ การเพาะบ่มความเพียรผ่านการเสริมต่อการเรียนรู้ วิริยะคือพลังแห่งความบากบั่นเชิงพฤติกรรม การพัฒนาในระดับนี้ต้องอาศัยการออกแบบภารกิจที่มีระดับความท้าทายที่เหมาะสม ตามแนวคิด การเสริมต่อการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนขยายขอบเขตความสามารถจากจุดที่ทำได้ไปสู่จุดที่ท้าทายขึ้นทีละลำดับขั้น เนื่องจากแนวทางปฏิบัติ การสร้างวัฒนธรรมในชั้นเรียนที่ให้คุณค่ากับ “ความพยายามเชิงกระบวนการ” มากกว่าสติปัญญาโดยกำเนิด สอดคล้องกับทฤษฎี ความทรหด ที่เน้นย้ำว่าความสำเร็จเกิดจากการฝึกฝนอย่างมีจุดมุ่งหมาย และความยืดหยุ่นทางจิตใจในการเผชิญกับอุปสรรค (Duckworth, 2016)

3. ระดับจิตตะ การยกระดับคุณภาพพุทธิปัญญาผ่านการทำงานเชิงลึก ในสภาวะแวดล้อมที่มีสิ่งเร้าจำนวนมาก การพัฒนาจิตตะหรือความจดจ่อกลายเป็นสมรรถนะที่สำคัญยิ่ง สถานศึกษาต้องจัดพื้นที่และเวลาที่เอื้อต่อการเกิดสภาวะลื่นไหล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถจดจ่ออยู่กับภารกิจที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Csikszentmihalyi, 1990) เพราะแนวทางปฏิบัติ การส่งเสริมการทำงานเชิงลึก โดยลดภาระงานแบบอเนกประสงค์ และบูรณาการกิจกรรม การเรียนรู้เชิงสติ เช่น การฝึกสติระยะสั้นก่อนเริ่มบทเรียน เพื่อปรับคลื่นสมองเข้าสู่สภาวะพร้อมรับการเรียนรู้ ส่งผลให้การประมวลผลข้อมูลมีความละเอียดและลึกซึ้งยิ่งขึ้น

4. ระดับวิมังสา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิดวิมังสาเป็นกลไกทางปัญญาขั้นสูง ที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการอภิปัญญา หรือการรู้คิดเกี่ยวกับความคิดของตนเอง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปรับปรุงตนเองอย่างต่อเนื่อง (Flavell, 1979) เพราะว่าแนวทางปฏิบัติ การใช้เครื่องมือสะท้อนคิด เช่น บันทึกการเรียนรู้ หรือกระบวนการเพื่อตรวจสอบช่องว่างระหว่างเป้าหมายและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง กระบวนการนี้ช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และสามารถปรับเปลี่ยนกลยุทธ์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในรูปแบบบูรณาการ สร้างให้เกิดโครงสร้างการเรียนรู้ที่ครบถ้วน โดยเริ่มจากการจุดประกายความรักในความรู้ (ฉันทะ) เสริมสร้างวินัยและความมุ่งมั่น

(วิริยะ) ยกระดับคุณภาพการทำงานด้วยสมาธิจดจ่อ (จิตตะ) และประเมินผลเพื่อการพัฒนาด้วยปัญญา (วิมังสา) เมื่อกระบวนการเหล่านี้ดำเนินไปอย่างสอดประสาน ผู้เรียนจะพัฒนาไปสู่การเป็น “ผู้กำกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง” ที่มีสมรรถนะพร้อมสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในศตวรรษที่ 21

ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับ

การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ร่วมกับทฤษฎีทางจิตวิทยาการศึกษาร่วมสมัย อาทิ ทฤษฎีความทรหด และกรอบแนวคิดแบบเติบโต ย่อมส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม ทั้งในมิติด้านแรงจูงใจ พฤติกรรมกรรมเชิงวิริยะ สมรรถนะในการกำกับตนเอง และสุขภาวะทางจิตสังคม ดังนี้

1. การยกระดับความทรหดและการเผชิญหน้ากับอุปสรรคเชิงวิชาการ นักเรียนจะมีระดับ ความทรหด (Grit) ในการเผชิญอุปสรรคทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อ "ฉันทะ" (การรับรู้คุณค่า) และ "วิริยะ" (ความเพียรเชิงพฤติกรรม) ถูกผนวกรวมเข้าด้วยกัน ผู้เรียนจะพัฒนาความทนทานต่อสภาวะความยากลำบากและความล้มเหลวระยะสั้น โดยมองว่าอุปสรรคคือกลไกในการขยายขีดความสามารถมากกว่าจะเป็นข้อจำกัดด้านสติปัญญา สอดคล้องกับแนวคิด ที่ระบุว่าความทรหดเป็นตัวพยากรณ์ความสำเร็จที่แม่นยำกว่าระดับไอคิว ส่งผลให้ผู้เรียนมีความมั่นคงทางอารมณ์และมีความต่อเนื่องในการดำเนินงานสู่เป้าหมายระยะยาว (Duckworth, 2016)

2. การเกิดทักษะการเรียนรู้กำกับตนเองและความเป็นผู้เรียนตลอดชีวิต การบูรณาการอิทธิบาท 4 นำไปสู่การอุบัติของ ทักษะการเรียนรู้กำกับตนเอง (Self-Regulated Learning) อย่างเป็นรูปธรรม เมื่อผู้เรียนได้รับการบ่มเพาะ "จิตตะ" (การจดจ่อเชิงลึก) และ "วิมังสา" (การไตร่ตรองเชิงอภิปัญญา) จะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ และติดตามความก้าวหน้าของตนเองได้อย่างมีระบบ กระบวนการนี้เปลี่ยนสถานะผู้เรียนจากผู้รับข้อมูลสู่การเป็น ผู้เรียนเชิงรุก ที่มีสมรรถนะในการสืบค้นและสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วยตนเอง อันเป็นรากฐานสำคัญของ การเรียนรู้ตลอดชีวิตในบริบทของสังคมฐานความรู้ (Zimmerman, 2002)

3. การส่งเสริมสุขภาวะทางจิตและการลดภาวะความเครียดเชิงวิชาการ การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ช่วยลดภาวะความเครียดและความวิตกกังวลจากการเรียน เนื่องจาก

ผู้เรียนมีระบบการจัดการตนเองที่เป็นขั้นตอน การฝึกแบ่งภารกิจเป็นส่วนย่อยและการสะท้อนคิด ช่วยเพิ่ม การรับรู้ความสามารถของตนเอง และสร้าง ความรู้สึกควบคุมได้ ต่อสถานการณ์การเรียนรู้ตามทฤษฎีของ Bandura (1997) นอกจากนี้ การปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อความผิดพลาดผ่านกระบวนการวิมังสา ยังช่วยลดแรงกดดันจากการเปรียบเทียบเชิงลบ ส่งผลให้ผู้เรียนมีสุขภาวะทางจิตที่สมดุลและมีเจตคติเชิงบวกต่อการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง

การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ร่วมกับทฤษฎีทางจิตวิทยาการศึกษาสมัยใหม่ช่วยพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านแรงจูงใจ พฤติกรรม และสุขภาวะ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความทรหดในการเผชิญอุปสรรคผ่านการผสานฉันทะและวิริยะ ทำให้มองความยากลำบากเป็นโอกาสในการพัฒนา เกิดทักษะการเรียนรู้กำกับตนเองจากการใช้จิตตะและวิมังสาในการวางแผน ติดตาม และสะท้อนการเรียนรู้ของตนเอง จนก้าวสู่การเป็นผู้เรียนตลอดชีวิต อีกทั้งยังช่วยลดความเครียดทางการเรียน เพราะผู้เรียนมีความสามารถในการจัดการตนเอง มีความเชื่อมั่นในศักยภาพ และมีทัศนคติเชิงบวกต่อความผิดพลาด ส่งผลให้เกิดความสมดุลทางจิตใจและการเรียนรู้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

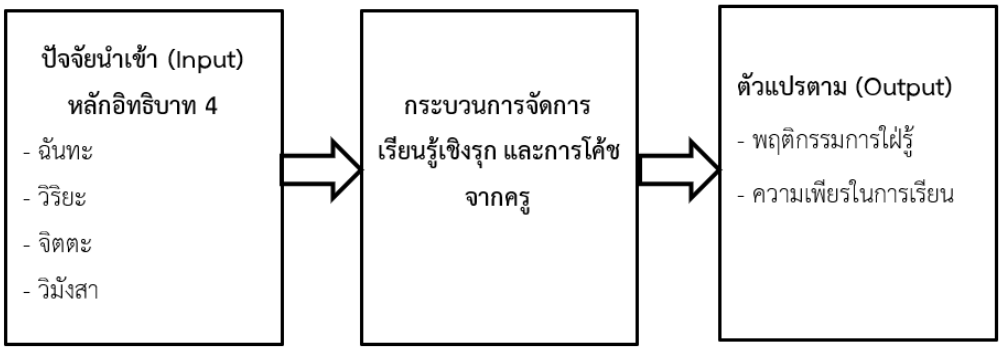

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

การขับเคลื่อนเชิงระบบเพื่อเสริมสร้างความเพียรและคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้ผ่านหลักอิทธิบาท 4 จำเป็นต้องอาศัยการสอดประสานระหว่างภาคส่วนต่างๆ อย่างเป็นเอกภาพ เพื่อเปลี่ยนผ่านจากการเรียนรู้เชิงเทคนิคไปสู่การพัฒนาฐานรากแห่งจิตปัญญา ดังข้อเสนอแนะต่อไปนี้

1. การสถาปนาวัฒนธรรมการเรียนรู้องค์กร ในระดับโครงสร้าง นโยบายการศึกษาควรข้ามพ้นการสอนเชิงศีลธรรมแบบแยกส่วน ไปสู่การเป็น “วิถีปฏิบัติเชิงสถาบัน” (Institutionalized Practice) โดยกำหนดให้อิทธิบาท 4 เป็นสมรรถนะแกนกลาง แทรกซึมอยู่ในทุกสาขาวิชา แนวทางปฏิบัติ สถานศึกษาควรกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จเชิงพฤติกรรม ที่สะท้อนถึงองค์ประกอบทั้งสี่ เช่น อัตราการมีส่วนร่วมเชิงรุก (ฉันทะ), ความต่อเนื่องในความพยายามเผชิญโจทย์ยาก (วิริยะ), คุณภาพของสมาธิในภารกิจ (จิตตะ) และทักษะการประเมินตนเอง (วิมังสา) เพราะว่าการปรับเปลี่ยนเกณฑ์การประเมิน การศึกษาเน้นคุณค่าของกระบวนการ สถานศึกษาควรลดการพึ่งพิงผลสัมฤทธิ์เชิงปริมาณ (Grades) แล้วหันมาใช้การประเมินเพื่อพัฒนาที่เชิดชูความทรหดและการเรียนรู้จากความล้มเหลว (UNESCO, 2021)

2. การเปลี่ยนผ่านบทบาทสู่ผู้อำนวยความสะดวกเชิงปัญญา (Pedagogical Transformation)

ครูผู้สอนถือเป็นตัวแปรสำคัญ (Mediator) ในการแปรหลักธรรมสู่การปฏิบัติ โดยต้องเปลี่ยนผ่านบทบาทจากผู้ส่งผ่านความรู้ไปสู่ “ผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้เชิงลึก” แนวทางปฏิบัติ ครูควรใช้เทคนิคการตั้งคำถามเชิงรุก เพื่อกระตุ้นมิติด้าน วิมังสา และสร้างสภาวะ ความปลอดภัยทางจิตวิทยาในห้องเรียนว่าเป็นปัจจัยชี้ขาดที่ทำให้ผู้เรียนกล้าลองผิดลองถูกและเปิดรับความท้าทายซึ่ง (Edmondson, 2018) เป็นแบบอย่าง (Role Modeling) ตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม การที่ครูแสดงออกถึงความหลงใหลในศาสตร์ที่สอน (ฉันทะ) และความขยันหมั่นเพียรในการแก้ปัญหา (วิริยะ) จะส่งผลต่อการก่อรูปบุคลิกภาพใฝ่เรียนรู้ของผู้เรียนผ่านการเลียนแบบเชิงพฤติกรรม (Bandura, 1977)

3. ภาคีเครือข่ายครอบครัว การสร้างนิเวศการเรียนรู้ที่เกื้อหนุน ครอบครัวเป็นหน่วยการเรียนรู้ขั้นพื้นฐานที่มีผลต่อการสร้างกรอบแนวคิดของเด็กอย่างลึกซึ้ง การสนับสนุนจากผู้ปกครองต้องมุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจภายในมากกว่าการควบคุมเชิงพฤติกรรมจากภายนอก แนวทางปฏิบัติ สนับสนุนให้ผู้ปกครองใช้กระบวนการสะท้อนคิดร่วมกับบุตรหลานผ่านการสนทนาในชีวิตประจำวันเพื่อฝึกฝนด้าน วิมังสา และการให้คำชมที่เน้นความพยายาม (Dweck , 2017) การสร้างความต่อเนื่อง ครอบครัวควรเป็นพื้นที่ส่งเสริมการทำกิจกรรมที่ผู้เรียนมีความถนัดเฉพาะทาง เพื่อให้ ฉันทะ ไม่ถูกจำกัดอยู่เพียงในตำรา แต่เติบโตผ่านประสบการณ์ตรงในชีวิต

สรุปการพัฒนาคุณลักษณะใฝ่เรียนรู้มิใช่ภารกิจเอกเทศ แต่เป็นความรับผิดชอบเชิงระบบนโยบายที่ชัดเจนจะสร้างโครงสร้าง ครูที่มีศักยภาพจะสร้างกระบวนการ และครอบครัวที่เข้าใจจะสร้างรากฐาน เมื่ออิทธิบาท 4 ถูกแปรสภาพเป็นนวัตกรรมเชิงปฏิบัติการที่สอดประสานกัน ผู้เรียนย่อมได้รับการหล่อหลอมทางปัญญาอย่างบูรณาการ อันเป็นเกราะป้องกันที่สำคัญในการเผชิญหน้ากับความผันผวน และความซับซ้อน ของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21

สรุป

ในยุคแห่งความผันผวนทางเทคโนโลยีและสารสนเทศ คุณลักษณะด้านความเพียรพยายามและจิตวิญญาณแห่งการใฝ่เรียนรู้ตลอดชีวิต กลายเป็นฐานรากที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ บทความวิชาการฉบับนี้ชี้ให้เห็นว่า แม้นักเรียนในศตวรรษที่ 21 จะสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้เพียงปลายนิ้วสัมผัส แต่ความสะดวกสบายดังกล่าวกลับนำมาซึ่งความท้าทายในด้านสมาธิจดจ่อและความอดทนต่อความยากลำบากเชิงวิชาการ การบูรณาการหลัก "อิทธิบาท 4" ซึ่งเป็นพุทธธรรมว่าด้วยฐานปัจจัยแห่งความสำเร็จ จึงเป็นนวัตกรรมเชิงพฤติกรรมศาสตร์ที่สอดรับอย่างลงตัวกับทฤษฎีจิตวิทยาสมัยใหม่อย่างทฤษฎีความทรหด

กลไกการขับเคลื่อนเริ่มจากการปลูกฝัง "ฉันทะ" หรือความพึงพอใจเชิงบวกในภารกิจซึ่งเปรียบได้กับแรงจูงใจภายใน ที่มุ่งเน้นการชี้ให้เห็นคุณค่าเชิงความหมายของความรู้มากกว่าผลลัพธ์เชิงปริมาณ นำไปสู่การปฏิบัติที่เปี่ยมด้วย "วิริยะ" หรือความเพียรพยายามเชิงพฤติกรรมที่มีความยืดหยุ่นทางจิตใจ ไม่ย่อท้อต่อความผิดพลาดระยะสั้น ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะของบุคคลที่มีความทรหด (Grit) ในขณะเดียวกัน การพัฒนา "จิตตะ" หรือการบริหารจัดการสมาธิท่ามกลางสิ่งเร้าทางดิจิทัล ช่วยยกระดับคุณภาพของการเรียนรู้สู่ระดับลึก และประการสุดท้ายคือการใช้ "วิมังสา" หรือกระบวนการอภิปัญญา ในการสะท้อนคิดและประเมินตนเอง ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการปรับปรุงกลยุทธ์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

การนำหลักการดังกล่าวสู่การปฏิบัติในสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยนิเวศการเรียนรู้ที่เกื้อหนุน ตั้งแต่นโยบายที่เน้นกระบวนการมากกว่าผลผลิต ครูผู้สอนที่ผันบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) จนถึงครอบครัวที่ส่งเสริมความเชื่อมั่นในศักยภาพตนเอง ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะได้รับคือการสร้างผู้เรียนที่มีอำนาจในการกำกับตนเอง มีสุขภาวะทางจิตที่เข้มแข็ง และมีความพร้อมในการแสวงหาความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่องท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลกในปัจจุบัน บทสรุปของบทความนี้จึงยืนยันว่าการใช้พุทธวิธีอิทธิบาท 4 มิใช่เพียงการ

สอนจริยธรรมแบบดั้งเดิม แต่เป็นการสร้างแบบจำลองการพัฒนาผู้เรียนองค์รวมที่บูรณาการทั้งมิติด้านอารมณ์ พฤติกรรม และปัญญาเข้าด้วยกันอย่างสมบูรณ์ เพื่อเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนในฐานะพลเมืองโลก

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2559). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Bandura, A. (1977). Social Learning Theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

Csikszentmihalyi, M. (1990). Flow: The Psychology of Optimal Experience. New York: Harper & Row.

Duckworth, A. (2016). Grit: The Power of Passion and Perseverance. New York: Scribner.

Duckworth, A. L., Peterson, C., Matthews, M. D., & Kelly, D. R. (2007). Grit: Perseverance and passion for long-term goals. Journal of Personality and Social Psychology, 92(6), 1087–1101.

Dweck, C. S. (2017). Mindset: Changing the Way You think to Fulfil Your Potential. London: Robinson.

Dewey, J. (1933). How we think: A restatement of the relation of reflective thinking to the educative process. Boston: D.C. Heath.

Hattie, J., & Timperley, N. (2007). The Power of Feedback. Review of Educational Research, 77(1), 81–112.

Edmondson, A. C. (2018). The Fearless Organization: Creating Psychological Safety in the Workplace for Learning, Innovation, and Growth. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.

Flavell, J. H. (1979). Metacognition and cognitive monitoring: A new area of cognitive-developmental inquiry. American Psychologist, 34(10), 906–911.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness. New York: Guilford Press.

Vygotsky, L. S. (1978). Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. Cambridge, MA: Harvard University Press.

UNESCO. (2021). Reimagining our futures together: A new social contract for education. Paris: UNESCO.

Zimmerman, B. J. (2002). Becoming a Self-Regulated Learner: An Overview. Theory Into Practice, 41(2), 64-70.

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดเชื่อมโยง เรื่องการสืบพันธุ์พืชดอก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5*

THE RESULT OF PROBLEM-BASED LEARNING WITH GRAPHIC DIAGRAM TECHNIQUES ON ACADEMIC ACHIEVEMENT REGARDING FLOWERING PLANT REPRODUCTION AND THE ABILITY TO THINK CONNECTEDLY OF 5 GRADERS

มนัสวี อนันติโย[1], พัศรเบศวณ์ เวชวิริยะสกุล[2] และ กิตติธัช คงชะวัน[3]

Manutsawee Anantiyo[1], Phatsarabhet Wechwriyasakul[2] and Kittitat Kongchawan[3]

[1]โรงเรียนมหาวชิราวุธ จังหวัดสงขลา

[1]Mahavajiravudh Changwatsongkhla School, Thailand

[2-3]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

[2-3]Faculty of Education, Thaksin University, Songkhla Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: sophon@tsu.ac.th

วันที่รับบทความ : 23 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 17 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 19 มีนาคม 2569

Received 23 February 2026; Revised 17 March 2026; Accepted 19 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังการจัดการเรียนรู้

Citation:

*มนัสวี อนันติโย, พัศรเบศวณ์ เวชวิริยะสกุล และ กิตติธัช คงชะวัน. (2569). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดเชื่อมโยง เรื่องการสืบพันธุ์พืชดอกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 15-31.

Manutsawee Anantiyo, Phatsarabhet Wechwriyasakul and Kittitat Kongchawan. (2026). The Result Of Problem-Based Learning With Graphic Diagram Techniques On Academic Achievement Regarding Flowering Plant Reproduction And The Ability To Think Connectedly Of 5 Graders.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 15-31.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดเชื่อมโยง ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 3) เพื่อศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ซึ่งเป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 39 คน ที่ได้มาโดยวิธีสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาชีววิทยา 3 2) แบบวัดความสามารถในการคิดเชื่อมโยง 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 4) แบบวัดความพึงพอใจในกิจกรรมการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐานได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ความสามารถในการคิดเชื่อมโยงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกเพิ่มขึ้นในแต่ละวงจรปฏิบัติ

3. ความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก แต่ละด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ความสามารถในการคิดเชื่อมโยง, เทคนิคผังกราฟิก, ปัญหาเป็นฐาน

Abstract

This research aimed to: 1) compare the biology learning achievement of Grade 11 students before and after the learning management; 2) compare their connective thinking ability before and after instruction; and 3) examine students' satisfaction with the learning management implemented through Problem-based learning integrated with graphic organizer techniques. This study employed a quasi-experimental research design. The sample consisted of 39 Grade 11 students in the second semester of the 2025 academic year, selected by cluster random sampling. The research instruments included: 1) lesson plans for

Biology 3, 2) a connective thinking ability test, 3) a learning achievement test, and 4) a student satisfaction questionnaire toward the learning activities. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The research findings were as follows:

1. The post-learning achievement scores of Grade 11 students were significantly higher than the pre-learning scores at the .01 level of statistical significance.

2. The connective thinking ability of Grade 11 students who learned through problem-based learning integrated with graphic organizer techniques increased in each action cycle.

3. The students' satisfaction with the learning management in all aspects was at the highest level.

Keywords: The ability to think connectedly, Graphic organizer technique, Problem-based learning

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นให้นักเรียนเป็นผู้เรียนรู้ด้วยตนเอง มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งและเชื่อมโยงความรู้จากหลายด้านอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สามารถปรับตัวและแก้ไขปัญหาในสถานการณ์จริงได้อย่างเหมาะสม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โดยเฉพาะในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และชีววิทยา ซึ่งมีเนื้อหาสาระที่มีความซับซ้อน ประกอบด้วยองค์ความรู้เชิงกระบวนการ เหตุผล และความสัมพันธ์ของโครงสร้างทางธรรมชาติที่ต้องอาศัยความเข้าใจอย่างเป็นระบบมากกว่าการจดจำเนื้อหาตามตำราเพียงอย่างเดียว

การพัฒนาทักษะการคิดเชื่อมโยงจึงจำเป็นต้องอาศัยรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิด วิเคราะห์ และการแก้ปัญหาแบบเป็นระบบ แนวทางหนึ่งที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่ามีประสิทธิภาพในการส่งเสริมทักษะคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงความรู้ คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน หรือ PBL ซึ่งเน้น

ให้นักเรียนมีบทบาทในการสร้างองค์ความรู้จากปัญหาในบริบทจริง กระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถาม ค้นคว้าหาความรู้ร่วมกัน และสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Hmelo-Silver, 2004)

ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างให้กระบวนการคิดเชื่อมโยงเกิดความชัดเจนและสามารถตรวจสอบได้ ควรมีเครื่องมือช่วยแสดงโครงสร้างความคิดของนักเรียนอย่างเป็นระบบ ซึ่งแผนผังความคิด (Concept Map) ถือเป็นเครื่องมือทางการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการช่วยนักเรียนรวบรวม วิเคราะห์ และจัดโครงสร้างความรู้ได้อย่างเป็นระบบ (Novak & Cañas. 2008) อีกทั้งแผนผังมโนทัศน์ยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือประเมินความเข้าใจของผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้ง โดยการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดสำคัญ และระดับการเชื่อมโยงขององค์ความรู้ (Nesbit & Adesope. 2006)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นในการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาชีววิทยาเรื่องการสืบพันธุ์ของพืชดอกและความสามารถในการคิดเชื่อมโยง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งคาดหวังว่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีความหมาย และพัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงองค์ความรู้ได้อย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยา โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดเชื่อมโยง โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยา โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. ความสามารถในการคิดเชื่อมโยง โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก อยู่ในระดับมาก

การทบทวนวรรณกรรม

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นจุดเริ่มต้นเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการสืบค้น วิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ควบคู่กับการใช้ผังกราฟิกเป็นเครื่องมือช่วยจัดระบบความคิด มองเห็นความสัมพันธ์ของแนวคิด และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นโครงสร้าง วิธีการดังกล่าวช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การคิดเชื่อมโยง และการเรียนรู้อย่างมีความหมาย (Barrows, 1986; Novak & Cañas, 2008; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

2. ความสามารถในการคิดเชื่อมโยง เป็นทักษะทางปัญญาที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถระบุความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิด ข้อมูล หรือประสบการณ์เดิมกับความรู้ใหม่ได้อย่างมีเหตุผล สามารถบูรณาการองค์ความรู้จากหลายแหล่ง สังเคราะห์เป็นความเข้าใจที่เป็นระบบ และนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้อย่างเหมาะสม ทักษะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่เน้นการสร้างความหมายด้วยตนเอง และการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง (Novak & Cañas, 2008; Bruner, 1966; Anderson & Krathwohl, 2001)

สรุปการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกที่มีต่อความสามารถในการคิดเชื่อมโยงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาความสามารถในการคิดเชื่อมโยง เนื่องจากกระบวนการใช้ปัญหาเป็นฐานช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์สถานการณ์ ค้นคว้าข้อมูล และเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ ขณะที่เทคนิคผังกราฟิกช่วยจัดระเบียบความคิด ทำให้เห็นความสัมพันธ์ของแนวคิดอย่างเป็นโครงสร้างและเป็นระบบ การบูรณาการทั้งสองแนวทางจึงส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการสร้างความหมายอย่างลึกซึ้ง อันนำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดเชื่อมโยงอย่างมีประสิทธิภาพ (Barrows, 1986; Novak & Cañas, 2008; Jonassen, 2000)

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยแบบกึ่งทดลอง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมหาวชิราวุธ จังหวัดสงขลา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 39 คน ที่ได้มาโดยวิธีสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นตามขั้นตอน ประกอบด้วย 2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาชีววิทยา 3 (ว32243) เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดเชื่อมโยง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 9 แผน ๆ ละ 3 ชั่วโมงต่อสัปดาห์รวมเป็น 27 ชั่วโมง ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมเทคนิคผังกราฟิก 2.2 แบบทดสอบความสามารถในการคิดเชื่อมโยง เป็นเครื่องมือที่ใช้ประเมินความสามารถในการคิดเชื่อมโยงของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยมีลักษณะเป็นเกณฑ์การประเมิน (Rubric Score) ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบของความสามารถในการคิดเชื่อมโยง 3 ด้าน คือ 1) การเห็นความขัดแย้ง คือ นักเรียนสามารถเปรียบเทียบ ความแตกต่างของปัญหาที่ผู้สอนได้วางไว้ได้ 2) การพิจารณาความสัมพันธ์ คือ นักเรียนสามารถระบุความเกี่ยวข้องของปัญหาที่ผู้สอนกำหนดให้ 3) การสร้างภาพรวม คือ นักเรียนสามารถรวบรวม เชื่อมโยงข้อมูลจากหลายแหล่ง หลายมุมมอง ทั้งที่สอดคล้องและขัดแย้งกัน แล้วสังเคราะห์ออกมาเป็นคำอธิบาย แผนภาพ 2.3 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสืบพันธุ์ของพืชดอก เป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนก่อนและหลังเรียนที่ผ่านการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมเทคนิคผังกราฟิกที่มีความสามารถในการคิดเชื่อมโยง 2.4 แบบประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เพื่อใช้เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นมาตรส่วนประมาณค่า (Likert Scale) 5 ระดับ น้อยถึงมากที่สุด โดยที่ใช้สอบถามความคิดเห็นและความรู้สึกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก โดยครอบคลุมประเด็นด้านเนื้อหา กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ บรรยากาศในการเรียนการสอน และประโยชน์จากกิจกรรมที่ได้รับ

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 3.1 การศึกษาเอกสาร โดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความสามารถในการคิดเชื่อมโยง และแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก 3.2 การร่างเครื่องมือ โดยสร้างแบบประเมินความสามารถในการคิดเชื่อมโยงและแบบประเมินความพึง

พอใจตามกรอบแนวคิดที่กำหนด 3.3 การตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำเครื่องมือไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยคัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป 3.4 การปรับปรุง โดยแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปทดลองใช้ (Try-out) และ 3.5 การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น และจัดทำเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 4.1 ระยะก่อนการทดลอง ผู้วิจัยทำการประเมินความสามารถในการคิดเชื่อมโยงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเริ่มการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก (Pre-test) 4.2 ระยะดำเนินการ ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกที่ผู้วิจัยออกแบบไว้ตามแผนการจัดการเรียนรู้และ 4.3 ระยะหลังการทดลองผู้วิจัยทำการประเมินความสามารถในการคิดเชื่อมโยงอย่างสร้างสรรค์หลังสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้ (Post-test) และให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบประเมินความพึงพอใจ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติดังนี้ 5.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ วิเคราะห์ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (%), ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความสามารถในการคิดเชื่อมโยงอย่างสร้างสรรค์และความพึงพอใจ และ 5.2 การประเมินระดับ โดยนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาแปลผลตามเกณฑ์ (ระดับมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด)

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยา โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดเชื่อมโยง โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ก่อนและหลังเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนมหาวชิราวุธ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สงขลา สตูล จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 39 คน ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยา โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

จากการศึกษาผลคะแนนสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนได้รับการเรียนรู้โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมหาวชิราวุธ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 39 คน โดยวิเคราะห์ผลจากการทดสอบด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังได้รับการเรียนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก มีรายละเอียดดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยาของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก

แบบทดสอบวัดสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	$\overline{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	39	16.30	5.25	3.95**
หลังเรียน	39	19.20	4.91	

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยา โดยการใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนโดยเฉลี่ย ($\overline{X}$) ก่อนเรียนเท่ากับ 16.30 คะแนน และค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) หลังเรียนเท่ากับ 19.20 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 5.25 หลังเรียนเท่ากับ 4.91 ดังนั้นจะเห็นได้ว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดเชื่อมโยง โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

จากการศึกษาผลคะแนนความสามารถในการคิดเชื่อมโยงก่อนและหลังได้รับการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมหาวชิราวุธ จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 39 คน โดยวิเคราะห์ผลจากการทดสอบด้วยแบบวัดความสามารถในการคิดเชื่อมโยง ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อดังนี้ การเห็นความขัดแย้ง การพิจารณาความสัมพันธ์ การสร้างภาพรวม และผลจากการทดสอบด้วยแบบวัดความสามารถในการคิดเชื่อมโยงก่อนและหลังเรียน มีรายละเอียดดังตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความสามารถในการคิดเชื่อมโยงของนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง การเห็นความขัดแย้ง การพิจารณาความสัมพันธ์ การสร้างภาพรวม ก่อนและหลังได้รับการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก

ความสามารถในการคิดเชื่อมโยง	คะแนนเต็ม	คะแนนก่อนเรียน		คะแนนหลังเรียน		t
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	
การเห็นความขัดแย้ง	5	2.56	1.04	2.97	1.25	2.25*
การพิจารณาความสัมพันธ์	5	2.26	1.16	2.65	1.21	2.14*
การสร้างภาพรวม	5	2.31	0.89	2.70	1.08	2.14*
รวม	**15**	**7.13**	**3.09**	**8.32**	**3.54**	**3.99****

***** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่าความสามารถในการคิดเชื่อมโยง โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง พบว่าในหัวข้อ การเห็นความขัดแย้ง มีคะแนนโดยเฉลี่ย ($\bar{X}$) ก่อนเรียนเท่ากับ 2.56 คะแนน และค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) หลังเรียนเท่ากับ 2.97 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 1.04 หลังเรียนเท่ากับ 1.25 ในหัวข้อที่ 2 คือ การพิจารณาความสัมพันธ์ มีคะแนนโดยเฉลี่ย ($\bar{X}$) ก่อนเรียนเท่ากับ 2.26 และค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) หลังเรียนเท่ากับ 2.65 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 1.16 หลังเรียนเท่ากับ 1.21 ในหัวข้อที่ 3 คือ การสร้างภาพรวม คะแนนโดยเฉลี่ย ($\bar{X}$) ก่อนเรียนเท่ากับ 2.31 คะแนน และค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) หลังเรียนเท่ากับ 2.70 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของคะแนนก่อนเรียน

เท่ากับ 0.89 หลังเรียนเท่ากับ 1.08 ดังนั้นจะเห็นว่านักเรียนมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านสาระการเรียนรู้				
1	เนื้อหาที่เรียนเข้าใจง่ายขึ้นจากการใช้ปัญหาเป็นฐานในเรื่องการสืบพันธุ์และการเจริญเติบโตของพืชดอก	4.53	0.51	มากที่สุด
2	เนื้อหาวิชาที่เรียนมีความน่าสนใจ	4.72	0.56	มากที่สุด
3	เนื้อหามีความเหมาะสมกับระดับความสามารถของนักเรียน	4.45	0.48	มาก
4	เนื้อหามีความสอดคล้องกับปัญหาเป็นฐานในเรื่องการสืบพันธุ์และการเจริญเติบโตของพืชดอกที่ใช้ในการเรียนรู้	4.63	0.48	มากที่สุด
5	นักเรียนได้รับความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง	4.30	0.46	มาก
รวม		**4.53**	**0.50**	**มากที่สุด**
ด้านการจัดการเรียนการสอน				
1	ครูแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนเข้าใจก่อนจัดการเรียนการสอน	4.87	0.36	มากที่สุด
2	ครูนำเข้าสู่บทเรียนโดยใช้คำศัพท์ที่เกี่ยวกับเรื่องการสืบพันธุ์และการเจริ4ญเติบโตของพืชดอกได้น่าสนใจ	4.82	0.40	มากที่สุด
3	ความรู้หรือเทคโนโลยีใหม่ๆ สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนที่นำมาใช้ในการสอน	4.72	0.46	มากที่สุด

4	กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้ดำเนินกิจกรรมอย่างมีอิสระ	4.58	0.49	มากที่สุด
5	กิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้มีความหลากหลาย และเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่เรียน	4.35	0.65	มาก
รวม		**4.67**	**0.47**	**มากที่สุด**
ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้				
ข้อที่	**รายการประเมิน**	**$\bar{X}$**	**S.D.**	**แปลผล**
1	สื่อที่ใช้ในการเรียนรู้มีความน่าสนใจและเข้าใจง่าย	4.77	0.48	มากที่สุด
2	สื่อการสอนสอดคล้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	4.53	0.51	มากที่สุด
3	สื่อการสอนทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น	4.59	0.50	มากที่สุด
4	เนื้อหาสาระในสไลด์การสอนมีความทันสมัย	4.65	0.51	มากที่สุด
5	ครูมีสื่อการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชาที่สอน	4.34	0.64	มาก
รวม		**4.58**	**0.51**	**มากที่สุด**
ด้านการวัดและประเมินผล				
1	นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการคิดเชื่อมโยง	4.75	0.44	มากที่สุด
2	นักเรียนสร้างความรู้ ความเข้าใจด้วยตนเองได้	4.25	0.61	มาก
3	มีการชี้แจงให้นักเรียนทราบเกณฑ์และวิธีการสอบ	4.19	0.59	มาก
4	เนื้อหาที่ทดสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้	4.52	0.66	มากที่สุด
5	นักเรียนอยากให้มีการทดสอบทันทีเมื่อสอนจบในเนื้อหาที่เรียน	4.24	0.62	มาก
รวม		**4.39**	**0.58**	**มากที่สุด**
รวมทั้งหมด		**4.55**	**0.56**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 3 พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อกระบวนการเรียนที่รู้กระบวนการจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก

พบว่า คะแนนด้านสาระการเรียนรู้โดยเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.53 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.50 นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด, คะแนนด้านการจัดการเรียนการสอน โดยเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.67 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.47 นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด, คะแนนด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ โดยเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.58 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.51 นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด, คะแนนด้านการวัดและประเมินผล โดยเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.39 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.58 นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดเชื่อมโยงเรื่องการสืบพันธุ์พืชดอกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก มีคะแนนโดยเฉลี่ย ($\overline{X}$) ก่อนเรียนเท่ากับ 16.30 และค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) หลังเรียนเท่ากับ 19.20 จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 5.25 หลังเรียนเท่ากับ 4.91 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้นจะเห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ปัญหาที่ใกล้ตัวและสอดคล้องกับบริบทจริง กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจ ใฝ่รู้ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการสืบค้นข้อมูล การอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม นักเรียนเป็นผู้กำหนดแนวทางการศึกษาค้นคว้า เลือกแหล่งข้อมูล และลงมือปฏิบัติในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาเรื่องการสืบพันธุ์พืชดอกอย่างลึกซึ้ง สามารถอธิบายกระบวนการต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล และเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชนีพร มีสี (2554) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 31 คน โดยใช้แบบวัดความสามารถในการคิดวิเคราะห์และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเครื่องมือใน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากกิจกรรมการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ฝึกกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และมีการใช้สื่อหรือเครื่องมือช่วยจัดระบบความคิด ทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้และสรุปความคิดรวบยอดได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ความสามารถในการคิดเชื่อมโยงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก มีคะแนนโดยเฉลี่ย ($\overline{X}$) ก่อนเรียนเท่ากับ 7.13 คะแนน และค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) หลังเรียนเท่ากับ 8.32 คะแนน จากคะแนนเต็ม 15 คะแนน และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) ของคะแนนก่อนเรียนเท่ากับ 3.09 หลังเรียนเท่ากับ 3.54 ดังนั้นจะเห็นได้ว่านักเรียนมีความสามารถในการคิดเชื่อมโยงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเผชิญสถานการณ์ปัญหาที่ท้าทายและสอดคล้องกับบริบทจริง กระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถาม การวิเคราะห์ข้อมูล การสืบค้นสารสนเทศจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันภายในกลุ่ม ผู้เรียนต้องเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ เพื่อนำมาใช้ในการอธิบายปัญหาและเสนอแนวทางแก้ไขอย่างมีเหตุผล ส่งผลให้เกิดการพัฒนาความสามารถในการคิดเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในเนื้อหาเรื่องการสืบพันธุ์พืชดอก ซึ่งมีลักษณะเป็นกระบวนการที่สัมพันธ์กันเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่โครงสร้างของดอก การถ่ายละอองเรณู การปฏิสนธิ ไปจนถึงการเกิดเมล็ดและผล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาทิพย์ ภูนคร (2555) ที่ศึกษาผลของการใช้เทคนิค *Five-Step Model* ที่มีต่อทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่ากลุ่มที่ได้รับการฝึกด้วยรูปแบบดังกล่าวมีคะแนนทักษะการคิดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสามารถคงระดับความสามารถได้ในระยะติดตามผล ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการจัดกิจกรรมที่เน้นกระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นตอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกเชื่อมโยงเหตุและผล และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างมีระบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาร์ม โพธิ์พัฒน์ (2550) ที่ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเขียนแผนผังมโนมติ พบว่านักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเชื่อมโยงความรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือประเภทผังกราฟิกมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ของแนวคิดและสามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อกระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก พบว่า คะแนนด้านสาระการเรียนรู้โดยเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.53 คะแนนและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.50 นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด, คะแนนด้านการจัดการเรียนการสอนโดยเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.67 คะแนนและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.47 นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด, คะแนนด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้โดยเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.58 คะแนนและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.51 นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด, คะแนนด้านการวัดและประเมินผลโดยเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.39 คะแนนและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.58 นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และคะแนนรวมทั้งหมดโดยเฉลี่ย ($\overline{X}$) เท่ากับ 4.55 และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เท่ากับ 0.56 จะเห็นได้ว่าในภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากด้านสาระการเรียนรู้เนื้อหาวิชาชีววิทยาที่นำมาจัดกิจกรรมเป็นเนื้อหาที่สามารถเชื่อมโยงกับสถานการณ์ปัญหาในชีวิตจริง ทำให้นักเรียนมองเห็นความสำคัญและประโยชน์ของเนื้อหาที่เรียน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ อีกทั้งการจัดลำดับเนื้อหาอย่างเป็นขั้นตอน และการใช้ผังกราฟิกช่วยสรุปสาระสำคัญ ทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ง่ายขึ้น ไม่เกิดความสับสน ส่งผลให้เกิดความสนใจและความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ด้านการจัดการเรียนการสอน กระบวนการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เผชิญสถานการณ์ปัญหา ได้ร่วมกันคิด วิเคราะห์ อภิปราย และเสนอแนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบ ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเต็มที่ บรรยากาศในชั้นเรียนเอื้อต่อการแสดงความคิดเห็น นักเรียนกล้าซักถาม กล้าแสดงออก และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ส่งผลให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเรียน อีกทั้งครูมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวก คอยให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด ทำให้นักเรียนรู้สึกมั่นใจและไม่กดดันในการเรียน ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ มีการใช้สื่อที่หลากหลาย เช่น ใบงานสถานการณ์ปัญหา ภาพประกอบ แผนผังความคิด และแหล่งข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับบทเรียน รวมถึงการใช้ผังกราฟิกเป็นเครื่องมือช่วยจัดระเบียบความคิด ทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อมีความน่าสนใจ ชัดเจน และเหมาะสมกับวัยของ

ผู้เรียน จึงช่วยกระตุ้นความสนใจและเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและประเมินกลุ่ม มีโอกาสสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับคำตอบหรือแนวทางการแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนเข้าใจเกณฑ์การประเมินอย่างชัดเจนและเห็นพัฒนาการของตนเอง ส่งผลให้เกิดความภาคภูมิใจและความมั่นใจในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิก เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถในการคิดเชื่อมโยงของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยผลการประเมินความสามารถในการคิดเชื่อมโยงทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ การเห็นความขัดแย้ง, การพิจารณาการสร้างภาพรวมความสัมพันธ์, การสร้างภาพรวม และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกช่วยให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนมหาวชิราวุธ จังหวัดสงขลา สังกัดเขตพื้นที่มัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำนวน 39 คน สามารถพัฒนาความสามารถในการคิดเชื่อมโยงได้ ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย** ประกอบด้วย 1. ครูผู้สอนควรศึกษาหลักการและขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับเทคนิคผังกราฟิกให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ก่อนนำไปใช้ เพื่อให้สามารถออกแบบสถานการณ์ปัญหาได้เหมาะสมกับเนื้อหาเรื่องการสืบพันธุ์พืชดอก และสามารถดำเนินกิจกรรมได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงสุด 2. ก่อนดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ควรมีการปฐมนิเทศหรือชี้แจงแนวทางการเรียนรู้ให้นักเรียนเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนของการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน บทบาทของผู้เรียนและผู้สอน รวมถึงวิธีการทำงานกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคยและสามารถปรับตัวเข้ากับรูปแบบการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม 3. ครูควรให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างผังกราฟิกประเภทต่าง ๆ เช่น ผังมโนทัศน์ (Concept Map) ผังความคิด (Mind Map) หรือแผนผังลำดับขั้นตอน เพื่อให้นักเรียนสามารถเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับเนื้อหาเรื่องการสืบพันธุ์พืชดอก และสามารถจัดระบบความคิด เชื่อมโยงกระบวนการต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน และทันเวลาที่กำหนด 4. ในระยะแรกของการจัดกิจกรรม ควรให้นักเรียนทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหา อภิปราย และ

สร้างผังกราฟิกร่วมกันก่อน เมื่อมีความเข้าใจและทักษะมากขึ้นแล้วจึงมอบหมายงานเป็นรายบุคคล เพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบและประเมินความสามารถในการคิดเชื่อมโยงของผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างชัดเจน 5. ครูควรออกแบบสถานการณ์ปัญหาให้สอดคล้องกับบริบทใกล้ตัวของนักเรียน เช่น ปัญหาการผสมเกสร การขยายพันธุ์พืชในท้องถิ่น หรือผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมต่อการสืบพันธุ์ของพืช เพื่อกระตุ้นความสนใจและทำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของเนื้อหา สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ 6. ควรจัดสรรเวลาในการทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอนอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะขั้นตอนการอภิปรายและการสรุปองค์ความรู้ เนื่องจากเป็นช่วงสำคัญที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดเชื่อมโยง และทำให้นักเรียนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างและหน้าที่ของอวัยวะสืบพันธุ์พืชดอกได้อย่างละเอียด

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สภาพไทย, ส. (2564). ผลการใช้วงจร SAIL ร่วมกับผังมโนทัศน์ในการเรียนรู้มโนทัศน์ชีววิทยาของนักเรียน ม.4. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

วรรณดี สุทธินรากุล. (2558). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานร่วมกับแผนผังความคิดต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 วิชาชีววิทยา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Hmelo-Silver, C. E. (2004). Problem-based learning: What and how do students learn? Educational Psychology Review.

Novak, J. D., & Cañas, A. J. (2008). The theory underlying concept maps and how to construct and use them. Institute for Human and Machine Cognition (IHMC).

Bybee, R. W. (2013). The case for STEM education: Challenges and opportunities. NSTA Press.

Jonassen, D. H. (1999). Designing constructivist learning environments. In C. M. Reigeluth (Ed.), Instructional-design theories and models: A new paradigm of instructional theory (Vol. II, pp. 215–239). Lawrence Erlbaum Associates

Nesbit, J. C., & Adesope, O. O. (2006). Learning with concept and knowledge maps: A meta-analysis. Review of Educational Research, 76(3), 413–448. https://doi.org/10.3102/00346543076003413

Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). *The Action Research Planner*. Victoria, Australia: Deakin University Press.

OECD. (2023). PISA 2022 Results (Volume I): The State of Learning and Equity in Education. OECD Publishin

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6*

FACTORS AFFECTING THE IMPLEMENTATION OF THE STUDENT SUPPORT SYSTEM IN SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA BANGKOK DISTRICT 1 GROUP 6

บุตรียา รัตนมณี[1] และ ธารินทร์ รสานนท์[2]

Buttreeya Rattanamanee[1] and Tharin Rasanon[2]

[1-2]วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา (กรุงเทพฯ)

[1-2]College of Management Bangkok, University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: buttreeya@gmail.com

วันที่รับบทความ : 3 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 14 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 16 มีนาคม 2569

Received 3 March 2026; Revised 14 March 2026; Accepted 16 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัด สพม.กท.1 กลุ่ม 6 2) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสพม.กท.1 กลุ่ม 6 และ 3) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสพม.กท.1 กลุ่ม 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสังกัด สพม.กท.1 กลุ่ม 6 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 246 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของโรงเรียน

Citation:

* บุตรียา รัตนมณี และ ธารินทร์ รสานนท์. (2569). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 32-52.

Buttreeya Rattanamanee and Tharin Rasanon. (2026). Factors Affecting The Implementation Of The Student Support System In Secondary Schools Under The Office Of Secondary Educational Service Area Bangkok District 1 Group 6. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 32-52.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.85 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้น (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า 1) การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัด สพม.กท.1 กลุ่ม 6 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ ด้านบรรยากาศในการทำงานและวัฒนธรรมของโรงเรียน ด้านนโยบายของต้นสังกัด และด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู โดยปัจจัยทั้งสามด้านสามารถร่วมกันพยากรณ์การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ร้อยละ 72.60 (R^2 = .726) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, โรงเรียนมัธยมศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1

Abstract

This research aimed ; 1) to examine the implementation of the Student Support System in schools under BSESAO 1, Group 6. ; 2) to investigate the factors related to the implementation of the Student Support System; and 3) There were 3 factors efftecting to identify the factors affecting the implementation of the Student Support System in these schools.

The sample consisted of 246 secondary teachers under the Office of schools under BSESAO 1, Group 6., in the academic year 2025. The sample size was using the Krejcie and Morgan (1970) table, and stratified random sampling was employed based on school size. The research instrument was a 5 rating-scale questionnaire with a Cronbach's Alpha Coefficient of 0.85. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, Pearson's product

moment correlation coefficient, and Stepwise Multiple Regression Analysis.

The findings revealed that: 1) the implementation of the Student Support System, in overall and each aspect, was at a high level; 2) the factors related to the implementation of the Student Support System, in overall and each aspect, was also at a high level; and 3) the factors affecting the Implementation of the Student Support System in schools under BSESAO 1, Group 6 . These Three factors were: (1) working atmosphere and school culture, (2) policy of the authority, and (3) teachers' achievement motivation. It could predict at 72.60 percent (R^2 .726) with the statistical significance at .01 level.

Keywords: Factors Affecting the Implementation of the Student Support System, Student Support System, Secondary Schools, Bangkok Secondary Educational Service Area Office 1

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาได้ยึดถือแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นกรอบทิศทางสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ โดยมุ่งเน้น “การพัฒนาคน” และ “การศึกษา” ในฐานะรากฐานของการสร้างทุนมนุษย์ (Human Capital) ที่มีคุณภาพ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในบริบทสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี โดยเฉพาะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) ที่กำหนดเป้าหมายการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน มุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตพัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566) ภายใต้กรอบนโยบายดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดทำ “ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน” ขึ้นอย่างเป็นทางการ โดยกำหนดกระบวนการดำเนินงาน 5 ด้าน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อระบบดังกล่าวถือเป็นกลไกสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความมั่นคงทางการศึกษาให้กับผู้เรียนทุกคน อย่างไรก็ตาม แม้จะมีกรอบนโยบายระดับชาติที่ชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดโดยเฉพาะในบริบทสังคมเมืองขนาดใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร ซึ่งมีความหนาแน่นของประชากรสูงและมีความหลากหลาย

ทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้เด็กและเยาวชนจำนวนไม่น้อยต้องเผชิญปัญหาความยากจน ความเปราะบางทางครอบครัว และความเสี่ยงด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

เด็กและเยาวชนไทยจำนวนมากเผชิญปัญหาสุขภาพจิต โดย UNICEF และกรมสุขภาพจิต (2564) รายงานว่าวัยรุ่นไทยร้อยละ 28 มีความเครียดสูง และร้อยละ 32 มีความเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า ซึ่งสัมพันธ์กับสภาพเศรษฐกิจครอบครัวและแรงกดดันทางสังคม ขณะที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2565) ชี้ว่าปัญหาสุขภาพจิตของนักเรียนมีความเชื่อมโยงกับความเสี่ยงต่อการหลุดออกนอกระบบการศึกษา ปัญหาเหล่านี้สะท้อนว่าการจัดการศึกษาในเขตเมืองจำเป็นต้องมีระบบสนับสนุนทางสังคมและจิตใจควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน

พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 (สพม.กท 1) ประกอบด้วยโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในบริบทสังคมเมืองหนาแน่น โดยเฉพาะกลุ่มโรงเรียนที่ 6 ซึ่งมีจำนวน 10 โรงเรียน ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านเศรษฐกิจและสังคมสูง ครอบครัวผู้ปกครองจำนวนมากมีรายได้ไม่มั่นคง ประกอบอาชีพรับจ้างหรือค้าขายขนาดเล็ก นักเรียนบางส่วนต้องช่วยหารายได้ ส่งผลกระทบต่อเวลาเรียน สุขภาพกาย และสุขภาพจิต อีกทั้งยังเผชิญปัญหาสภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น ความแออัด ปัญหายาเสพติด และความรุนแรงในครอบครัว ซึ่งสถานศึกษาต้องมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง

จากบริบทดังกล่าว จึงจำเป็นต้องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ผู้วิจัยจึงมุ่งวิเคราะห์ปัจจัยปัจจัยนอก ได้แก่ การนำนโยบายต้นสังกัดสู่การปฏิบัติ การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และปัจจัยภายในได้แก่ บทบาทผู้บริหาร ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู วัฒนธรรมของโรงเรียน ที่อาจส่งผลต่อความสำเร็จหรือข้อจำกัดของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางการพัฒนาที่ตอบสนองต่อบริบทจริงของโรงเรียนในเขตเมืองใหญ่ และสามารถต่อยอดไปสู่การกำหนดนโยบายระดับเขตพื้นที่และระดับชาติได้อย่างมีประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6

2. ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6

3. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6

สมมติฐานของการวิจัย

ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน อย่างน้อย 3 ปัจจัย ที่ส่งผลต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและร่วมกันพยากรณ์การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ได้อย่างน้อยร้อยละ 25

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร คือ ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 10 โรงเรียน จำนวน 676 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ปีการศึกษา 2568จำนวน 246 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie R. V. & Morgan D. W., 1970) อ้างถึงใน, สุทธนู ศรีไสย์, 2551, หน้า 132-133) สุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified ramdom sampling) ตามขนาดโรงเรียน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ แบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ทำงาน ขนาดของสถานศึกษาที่สังกัด มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ได้แก่ ปัจจัย 6 ด้าน ดังต่อไปนี้ (1) ด้านนโยบายของต้นสังกัด

(2) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน (3) ด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (4) ด้านบทบาทผู้บริหาร (5) ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู และ (6) ด้านบรรยากาศในการทำงานและวัฒนธรรมของโรงเรียน

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ตามกรอบแนวคิดของการวิจัย ได้แก่ การดำเนินงานดังต่อไปนี้ (1) การรู้จักนักเรียนรายบุคคล (2) การคัดกรองนักเรียน (3) การส่งเสริมพัฒนานักเรียน (4) การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน (5) การส่งต่อ

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. กำหนดขอบเขตของเนื้อหา และข้อคำถามให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และคำนิยามศัพท์เฉพาะ

3. สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยพิจารณาถึงแนวคิดให้ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และคำนิยามศัพท์เฉพาะ

4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ให้อาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ตามรายนามดังนี้

5. หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามแต่ละข้อ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและลงความเห็นข้อคำถามแต่ละข้อถึงความสอดคล้องและวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

6. นำผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิมาหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา โดยวิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.67 – 1.00 สามารถนำไปใช้ได้

7. นำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน มีปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเพื่อพิจารณาความเห็นชอบ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

มีค่าเท่ากับ 0.85

8. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เพื่อพิจารณาความเห็นชอบและนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอน ดังนี้

4.1 ติดต่อขอหนังสือจากวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา ไปถึงผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโรงเรียนในสังกัดพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต1 กลุ่ม 6 จำนวน 10 โรงเรียน

4.2 ดำเนินการส่งแบบสอบถามโดยแจกจ่ายให้โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งแนบประชาสัมพันธ์ ระบุ QR Code แบบสอบถามในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่าน Google Form

4.3 ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่อไป

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้น (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 พบว่ากลุ่มตัวอย่างครู จำนวน 246 คน มีคุณลักษณะดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	75	30.49
หญิง	151	61.38

รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ไม่ระบุ	20	8.13
อายุ		
น้อยกว่า 40 ปี	142	57.72
40 - 45 ปี	57	23.17
46 ปีขึ้นไป	47	19.11
ประสบการณ์การทำงาน		
ไม่เกิน 5 ปี	97	39.43
5 - 10 ปี	80	32.52
มากกว่า 10 ปี	69	28.05
ขนาดของสถานศึกษา		
โรงเรียนขนาดเล็ก (มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน)	19	7.72
โรงเรียนขนาดกลาง (มีนักเรียนตั้งแต่ 121 - 600 คน)	38	15.45
โรงเรียนขนาดใหญ่ (มีนักเรียนตั้งแต่ 601 คนขึ้นไป)	189	76.83
รวม	**246**	**100.00**

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 61.38 มีอายุ น้อยกว่า 40 ปี ร้อยละ 57.72 มีประสบการณ์การทำงาน มีประสบการณ์การทำงาน ไม่เกิน 5 ปี ร้อยละ 39.43 และอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ร้อยละ 76.83

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมาคือ ด้านการป้องกันและการแก้ไขปัญหา ด้านการส่งต่อ ด้านการส่งเสริมนักเรียน ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการคัดกรองนักเรียน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 โดยภาพรวมและรายด้าน

ปัจจัยที่ส่งผลการปฏิบัติงานของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	$n = 246$ $\bar{X}$ $S.D.$	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.45 0.63	มาก	1
2. ด้านการคัดกรองนักเรียน	4.41 0.70	มาก	5
3. ด้านการส่งเสริมนักเรียน	4.42 0.69	มาก	4
4. ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.45 0.64	มาก	2
5. ด้านการส่งต่อ	4.43 0.67	มาก	3
รวม	**4.43 0.67**	**มาก**	

2. ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู รองลงมาคือ ด้านบรรยากาศในการทำงานและวัฒนธรรมของโรงเรียน และด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ บทบาทผู้บริหาร ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงระดับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 โดยภาพรวมและรายด้าน

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6	$n = 246$ $\bar{X}$ $S.D.$	ระดับ	อันดับ
1. ด้านนโยบายของสังกัด	4.41 0.65	มาก	5
2. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน	4.42 0.65	มาก	4
3. การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	4.44 0.64	มาก	3
4. บทบาทผู้บริหาร	4.38 0.65	มาก	6
5. ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู	4.46 0.67	มาก	1
6. บรรยากาศในการทำงานและวัฒนธรรมของโรงเรียน	4.45 0.64	มาก	2
รวม	**4.43 0.65**	**มาก**	

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางถึงระดับสูง (R= .600 - .924) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6

ตัวแปร	X	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y
X	1												
X_1	.860**	1											
X_2	.878**	.775**	1										
X_3	.908**	.719**	.735**	1									
X_4	.904**	.714**	.753**	.810**	1								
X_5	.869**	.634**	.675**	.770**	.723**	1							
X_6	.911**	.692**	.750**	.804**	.806**	.795**	1						
Y_1	.803**	.657**	.690**	.691**	.701**	.729**	.797**	1					
Y_2	.711**	.605**	.591**	.600**	.613**	.657**	.714**	.759**	1				
Y_3	.711**	.630**	.579**	.603**	.607**	.684**	.673**	.680**	.804**	1			
Y_4	.759**	.642**	.631**	.679**	.633**	.710**	.738**	.731**	.798**	.766**	1		
Y_5	.716**	.671**	.573**	.648**	.590**	.643**	.682**	.614**	.736**	.741**	.774**	1	
Y	.827**	.718**	.684**	.719**	.702**	.766**	.805**	.841**	.924**	.903**	.912**	.870**	1

หมายเหตุ: **ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

4. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 พบว่า ปัจจัย 3 ด้าน คือ 1) ด้านบรรยากาศในการทำงานและวัฒนธรรมของโรงเรียน 2) ด้านนโยบายของต้นสังกัด 3) ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู ส่งผลในทางบวกต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถร่วมกันพยากรณ์การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ได้ร้อยละ 72.6 ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนของตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่ใช้ในการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบด้วย 3 ปัจจัย โดยมีค่าทำนาย R^2 ร้อยละ 72.6 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์รายด้านที่มีค่ามากที่สุด คือ ปัจจัยด้านบรรยากาศในการทำงานและวัฒนธรรมของโรงเรียนรองลงมา คือ ด้านนโยบายของต้นสังกัดและด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู ตามลำดับ

	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
Model	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	0.15	0.17		0.86	0.39
บรรยากาศในการทำงานและวัฒนธรรมของโรงเรียน (X_6)	0.42	0.06	0.40	6.59	0.00
ด้านนโยบายของต้นสังกัด (X_1)	0.27	0.05	0.26	5.53	0.00
ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู (X_5)	0.27	0.05	0.28	4.97	0.00

หมายเหตุ : R= .852 , R-Square = .726 , Adjust R Square = .719 ,SE_{est} = .23688

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การศึกษาการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 พบว่า การดำเนินงานโดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ อยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่กำหนดขั้นตอนอย่างเป็นลำดับ ตั้งแต่การรู้จักนักเรียนรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา จนถึงการส่งต่อความช่วยเหลือ สะท้อนถึงการบริหารจัดการเชิงระบบของสถานศึกษา แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558, 2559) ที่กำหนดแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นขั้นตอน และระบุว่าการดำเนินงานตามกระบวนการอย่างครบถ้วนช่วยให้สถานศึกษาสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับมยุรี สารีบุตร และอุทัย ภิรมย์รื่น (2560) ที่พบว่าการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างครบวงจรมีความสัมพันธ์กับคุณภาพนักเรียนในระดับมาก รวมทั้งสอดคล้องกับนิตยา คะเนนิล และวาโร เพ็งสวัสดิ์ (2559) ที่ระบุว่าความสำเร็จของระบบขึ้นอยู่กับการบูรณาการนโยบาย บุคลากร และการสนับสนุนจากหน่วยงานอย่างเป็นระบบ

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรู้จักนักเรียนรายบุคคลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนให้ความสำคัญกับการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐาน พฤติกรรม และพัฒนาการของนักเรียน เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ วางแผน และให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมและตรงกับสภาพปัญหาของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552) ที่กำหนดให้การรู้จักนักเรียนรายบุคคลเป็นขั้นตอนสำคัญและเป็นฐานข้อมูลของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมทั้งสอดคล้องกับมยุรี สารีบุตร และอุทัย ภิรมย์รื่น (2560) ที่พบว่าการดำเนินงานตั้งแต่การรู้จักนักเรียนจนถึงการส่งต่อมีความสัมพันธ์กับคุณภาพนักเรียนในระดับมาก และสอดคล้องกับชยาภรณ์ ศฤงคารทวีกุล (2557) ที่พบว่าการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนรายบุคคลอย่างเป็นระบบช่วยให้ครูสามารถวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าด้านการคัดกรองนักเรียนจะอยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น ซึ่งอาจเนื่องมาจากการคัดกรองเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยทักษะ

วิชาชีพของครู เครื่องมือประเมินที่มีมาตรฐาน และระบบข้อมูลสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับกรมสุขภาพจิต (2551) ที่พัฒนาแบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ) และพบว่าการใช้เครื่องมือที่มีมาตรฐานช่วยให้การคัดกรองมีความแม่นยำและสามารถจำแนกกลุ่มเสี่ยงได้อย่างถูกต้อง อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการวางแผนช่วยเหลือนักเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล กอบแก้ว และปริญญา มีสุข (2561) ที่พบว่าความสำเร็จของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายด้านร่วมกัน ได้แก่ ความพร้อมของบุคลากร ระบบข้อมูลสารสนเทศ การนิเทศกำกับติดตาม และการทำงานเป็นทีม

สำหรับด้านการส่งเสริมพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ ซึ่งอยู่ในระดับมากทั้งหมดนั้น แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การป้องกันปัญหาไปจนถึงการให้ความช่วยเหลือเชิงลึกและการส่งต่ออย่างเป็นระบบ สะท้อนถึงการบริหารจัดการแบบบูรณาการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนิตยา คะเนนิล (2559) ที่ระบุว่าการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้องดำเนินการแบบบูรณาการทั้งระบบจึงจะเกิดประสิทธิผลสูงสุด รวมทั้งสอดคล้องกับมยุรี สารีบุตร และอุทัย ภิรมย์รื่น (2560) ขวัญชนก เอียดด้วง อรุณ จุติผล และฉัตร ทิพย์มาศ (2563) ที่พบว่าการดำเนินงานอย่างครบวงจรและการทำงานร่วมกันของบุคลากรช่วยให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับธิตินัด ดำสิงห์แก้ว (2562) ที่พบว่าการดำเนินงานตามวงจร PDCA อย่างต่อเนื่องช่วยให้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีประสิทธิภาพและเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

โดยสรุป ผลการศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 มีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับมากทุกด้าน อันเป็นผลจากการดำเนินงานตามกระบวนการอย่างเป็นลำดับ มีการบูรณาการองค์ประกอบของระบบร่วมกัน และมีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. การศึกษา พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ นโยบายต้นสังกัด การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บทบาทผู้บริหาร แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู และบรรยากาศในการทำงานและวัฒนธรรมของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าครูและผู้บริหารให้ความสำคัญกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการบริหาร

จัดการภายในโรงเรียนและการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2558, 2559) ที่กำหนดให้สถานศึกษาดำเนินงานโดยอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

ผลการวิจัย ยังสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ McClelland et al. (1953) ซึ่งอธิบายว่าแรงผลักดันภายในของบุคคลมีผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน โดยบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะพยายามทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ในบริบทของสถานศึกษา ครูที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์จะให้ความสำคัญกับการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ติดตามพัฒนาการของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับ Spencer and Spencer (1993) ที่พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นสมรรถนะสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพขององค์กร

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดวัฒนธรรมองค์การของ Schein (2010) ที่อธิบายว่าค่านิยมร่วม ความเชื่อ และบรรยากาศการทำงานภายในองค์กรมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและประสิทธิภาพขององค์กร หากโรงเรียนมีวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม จะช่วยให้บุคลากรมีความผูกพันต่อองค์กรและร่วมกันขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับสมคิด บางโม (2558) ที่พบว่าวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา

ผลการวิจัย ยังสอดคล้องกับแนวคิดองค์การแบบระบบเปิดของ Katz และ Kahn (1978) ที่มองว่าองค์กรประกอบด้วยองค์ประกอบหลายด้านที่มีความสัมพันธ์กัน ทั้งปัจจัยภายในและภายนอกองค์กร โดยในบริบทของโรงเรียน ได้แก่ นโยบายต้นสังกัด ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และหน่วยงานสนับสนุน ซึ่งทำงานเชื่อมโยงกันเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับนิติพล ภูตะโชติ (2559) ที่ระบุว่าประสิทธิผลขององค์กรทางการศึกษาขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์เชิงระบบของบุคลากร โครงสร้างองค์กร และสภาพแวดล้อมภายนอก

ผลการศึกษานี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มยุรี สารีบุตร และอุทัย ภิรมย์รื่น (2560) ที่พบว่าความสำเร็จของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดจากการบูรณาการปัจจัยหลายด้านร่วมกัน ได้แก่ ความร่วมมือของผู้ปกครองและชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

และความพร้อมของบุคลากรในการดำเนินงาน รวมทั้งสอดคล้องกับ ขวัญชนก เอียดด้วง อรุณ จุติผล และฉัตร ทิพย์มาศ (2563) ที่พบว่าความร่วมมือของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และหน่วยงานภายนอกเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรายงานของสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ (2564) ที่ระบุว่าการพัฒนาวิชาชีพครูและการเสริมสร้างทักษะด้านสังคมและอารมณ์ของครูมีความสำคัญต่อการสนับสนุนการดูแลนักเรียนในสถานศึกษา

โดยสรุป การที่ปัจจัยทั้ง 6 ด้านมีระดับสูงสะท้อนถึงการทำงานร่วมกันขององค์ประกอบเชิงระบบ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร แรงจูงใจของครู วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการทำงาน และเครือข่ายความร่วมมือจากภายนอกโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเชิงนโยบาย ทฤษฎีพฤติกรรมองค์การ แนวคิดองค์การเชิงระบบ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ชี้ว่าความสำเร็จของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดจากการบูรณาการปัจจัยหลายด้านร่วมกันอย่างเป็นระบบ จึงจะนำไปสู่การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

3. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบรรยากาศในการทำงานและวัฒนธรรมของโรงเรียน ด้านนโยบายของต้นสังกัด และด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู โดยด้านบรรยากาศในการทำงานและวัฒนธรรมของโรงเรียนมีอำนาจพยากรณ์สูงสุด รองลงมาคือด้านนโยบายของต้นสังกัด และด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู ทั้งสามปัจจัยสามารถร่วมกันพยากรณ์การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ร้อยละ 72.6 สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานระบบดังกล่าวเป็นการทำงานเชิงระบบที่ต้องอาศัยองค์ประกอบด้านองค์กร นโยบาย และพฤติกรรมของบุคลากรที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน

ผลการวิจัย สอดคล้องกับแนวทางและนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, 2558, 2559, 2562) และกระทรวงศึกษาธิการ (2553) ที่กำหนดให้สถานศึกษาดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ ภายใต้กรอบนโยบายที่ชัดเจน มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ กระบวนการดำเนินงาน และการกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกันและเกิดประสิทธิภาพ

ด้านบรรยากาศในการทำงานและวัฒนธรรมของโรงเรียนซึ่งมีอิทธิพลสูงสุด สามารถอธิบายได้จากแนวคิดการบริหารของ Fayol (1949) ที่เน้นความสำคัญของการประสานงาน (Coordinating) เพื่อเชื่อมโยงกิจกรรมและบุคลากรให้ทำงานร่วมกันอย่างมีเอกภาพ รวมทั้ง

สอดคล้องกับทฤษฎีวัฒนธรรมองค์การของ Schein (2010) ที่อธิบายว่าค่านิยมร่วม ความเชื่อ และบรรยากาศองค์กรมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและประสิทธิผลขององค์กรทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับนิติพล ภูตะโชติ (2559) และสมคิด บางโม (2558) ที่ระบุว่าวัฒนธรรมองค์การเป็นกลไกสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมของบุคลากรและส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา

ด้านนโยบายของต้นสังกัด สอดคล้องกับแนวคิดของสมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2554) ที่อธิบายว่าการนำนโยบายสู่การปฏิบัติต้องอาศัยการระดมทรัพยากรและบุคลากรให้ดำเนินงานอย่างมีเอกภาพ หากนโยบายมีความชัดเจนและสามารถถ่ายทอดสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ย่อมทำให้การดำเนินงานมีทิศทางเดียวกันและเกิดประสิทธิภาพ

ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู สอดคล้องกับแนวคิดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของ McClelland (1961) ที่อธิบายว่าบุคคลที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงจะมุ่งมั่นทำงานให้บรรลุมาตรฐานแห่งความเป็นเลิศ และสอดคล้องกับแนวคิดสมรรถนะของ Spencer and Spencer (1993) ที่ระบุว่าแรงจูงใจเป็นองค์ประกอบสำคัญของความสำเร็จในการปฏิบัติงาน รวมทั้งสอดคล้องกับอัมพร อัศวโรจนกุลชัย (2553) ที่พบว่าแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นแรงผลักดันให้ครูพัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับงานวิจัยของนิตยา คะเนนิล และวาโร เพ็งสวัสดิ์ (2559) ที่พบว่าการทำงานร่วมกันของบุคลากร การขับเคลื่อนงานอย่างเป็นระบบ และการสนับสนุนจากองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมทั้งสอดคล้องกับเนตรนภา คำหนองหว้า (2560) ที่ระบุว่าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิผลต้องอาศัยการทำงานเป็นทีม การประสานงาน และการดำเนินงานตามวงจร PDCA ตลอดจนสุภัสสร สุริยะ (2562) ที่พบว่าแรงจูงใจของครูและการทำงานเป็นทีมเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

อย่างไรก็ตาม แม้ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และบทบาทผู้บริหารจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แต่ไม่สามารถพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญเมื่อวิเคราะห์ร่วมกับปัจจัยอื่น ซึ่งอาจสะท้อนว่าปัจจัยดังกล่าวมีบทบาทในลักษณะปัจจัยสนับสนุนมากกว่าปัจจัยหลักที่ส่งผลโดยตรง ทั้งนี้ ผลการศึกษาบางส่วนแตกต่างจากมยุรี สารีบุตร และอุทัย ภิรมย์รื่น (2560) ที่พบว่าความร่วมมือจากผู้ปกครองและหน่วยงานภายนอกเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพนักเรียน ซึ่งอาจเกิดจากความแตกต่างของบริบทและระดับการศึกษาที่ศึกษา

โดยสรุป การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศในการทำงานและวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง การถ่ายทอดและขับเคลื่อนนโยบายของต้นสังกัดอย่างชัดเจน และการส่งเสริมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู ควบคู่กันไป เนื่องจากทั้งสามปัจจัยทำงานเชื่อมโยงและเสริมสร้างซึ่งกันและกันในลักษณะเชิงระบบ อันจะนำไปสู่การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีคุณภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยพบว่าการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยภาพรวมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ ทั้งนี้เนื่องจากโรงเรียนมีการดำเนินงานตามกระบวนการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้ง 6 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน เนื่องจากครูและผู้บริหารให้ความสำคัญกับการดำเนินงานอย่างจริงจังทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ทั้งนี้ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ด้านบรรยากาศในการทำงานและวัฒนธรรมของโรงเรียน ด้านนโยบายของต้นสังกัด และด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู ซึ่งสามารถร่วมกันพยากรณ์การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ร้อยละ 72.6 (R^2 = .726) **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูตระหนักถึงบทบาทในการศึกษาข้อมูลนักเรียนรายบุคคลและดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นคือ ด้านการคัดกรองนักเรียน จึงควรส่งเสริมให้ครูใช้แบบประเมิน SDQ จากนักเรียน ครู และผู้ปกครองอย่างถูกต้อง พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีมาช่วยวิเคราะห์และใช้ข้อมูลในการวางแผนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ โรงเรียนควรพัฒนาบรรยากาศในการทำงานและวัฒนธรรมองค์กร ให้เอื้อต่อการดำเนินงาน โดยส่งเสริมการสื่อสารภายในที่มีประสิทธิภาพ การทำงานเป็นทีม และการสร้างค่านิยมร่วมในการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ 2. ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมบรรยากาศในการทำงานและวัฒนธรรมของโรงเรียน โดยกำหนดแนวปฏิบัติและระบบการสื่อสารภายในที่ชัดเจน ควบคู่กับการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของบุคลากร รวมทั้งเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายและกำกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งสนับสนุนกำลังใจครู ส่งเสริมการคิดค้นนวัตกรรม และจัดให้มีกลไกกำกับติดตาม รวมทั้งการสนับสนุนทรัพยากรให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนในเขตเมือง 3. ผลการวิจัยพบว่ามี 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ (1) บรรยากาศในการทำงานและวัฒนธรรมของโรงเรียน (2) นโยบายของต้นสังกัด และ (3) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครู ซึ่งสามารถร่วมกันพยากรณ์การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ร้อยละ 72.6 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริม บรรยากาศการทำงานเชิงบวกและวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกัน พร้อมทั้งสื่อสารนโยบายและแนวปฏิบัติของต้นสังกัดอย่างชัดเจน ควบคู่กับการสร้างแรงจูงใจให้ครู เช่น การสนับสนุนการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี การมอบอำนาจในการตัดสินใจ การศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ที่เป็น Best Practice ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพครูที่ปรึกษาและครูผู้เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ ระบบพี่เลี้ยง และการยกย่องเชิดชูเกียรติ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพิ่มเติม เช่น บทบาทของหน่วยงานภายนอก เครือข่ายชุมชน หรือหน่วยงานสาธารณสุข เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสะท้อนมิติการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างรอบด้านมากยิ่งขึ้น 2. ควรมีการศึกษาจากสภาพปัญหาและอุปสรรคของสถานศึกษาที่ดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาแนวทางหรือกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหา ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2551). คู่มือการใช้แบบประเมินพฤติกรรมเด็ก (SDQ). กรุงเทพมหานคร: กรมสุขภาพจิต.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

ขวัญชนก เอียดด้วง, อรุณ จุติผล และ ฉัตร ทิพย์มาศ. (2563). ปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อความสำเร็จในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 22(2), 1-15.

ชยาภรณ์ ศฤงคารทวีกุล. (2557). รูปแบบการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนกลุ่มเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(3), 223-234.

ธิตินัด ดำสิงห์แก้ว. (2562). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้วงจร PDCA: กรณีศึกษาโรงเรียน วัดป่าดึงห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 5(2), 125-138.

นฤมล กอบแก้ว และ ปริญญา มีสุข. (2561). ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 12(1), 165-176.

นิติพล ภูตะโชติ. (2559). การบริหารและภาวะผู้นำทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: เอส.พี.เอ็น.พริ้นติ้ง.

นิตยา คะเนนิล และวาโร เพ็งสวัสดิ์. (2559). การพัฒนารูปแบบกระบวนการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 18(4), 234-246.

เนตรนภา คำหนองหว้า. (2560). การพัฒนารูปแบบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 19(2), 215-228.

มยุรี สารีบุตร และอุทัย ภิรมย์รื่น. (2560). ปัจจัยความสำเร็จของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีผลต่อคุณภาพนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา. วารสารศิลปากรศึกษาศาสตร์วิจัย, 9(2), 289-303.

ยูนิเซฟ ประเทศไทย และกรมสุขภาพจิต. (2564, 8 ตุลาคม). การแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลต่อสุขภาพจิตของเด็กและเยาวชนอย่างต่อเนื่อง. ยูนิเซฟ ประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2569 จาก https://www.unicef.org/thailand/press-releases/covid-19-pandemic-continues-drive-poor-mental-health-among-children-and-young-people

สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์. (2564). รายงานสถิติการให้บริการเด็กและวัยรุ่นประจำปี 2564. กรุงเทพมหานคร: กรมสุขภาพจิต.

สมคิด บางโม. (2558). องค์การและการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). วิทยพัฒน์.

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. (2554). นโยบายสาธารณะ: แนวความคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559).การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). รายงานสถานการณ์เด็กและเยาวชนไทยที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจิต และความเสี่ยงต่อการหลุดออกนอกระบบการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุทธนู ศรีไสย์. (2551). สถิติประยุกต์สำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภัสสร สุริยะ. (2562). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและผู้นำทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยสยาม.

Fayol, H. (1949). General and industrial management. (C. Storrs, Trans.). London: Pitman. (Original work published 1916).

Katz, D., & Kahn, R. L. (1978). The social psychology of organizations (2nd ed.). Wiley.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

McClelland, D. C. (1961). The achieving society,New York: Van Nostrand.

McClelland, D. C., Atkinson, J. W., Clark, R. A. and Lowell, E. L., (1953). The achievement Motive. New York: Appleton-Century-Crofts.

Schein, E. H. (2010). Organizational Culture and Leadership. (4th ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Spencer, L.M. and S.M. Spencer. (1993).Competency at Work: Models for Superior Performance. New York: John Wiley & Sons.

ปัจจัยและคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย*

THE FACTORS AND THE QUALITY OF LIFE OF WOMEN WITH MOBILITY OR PHYSICAL DISABILITIES IN THE THAI DISABLED ASSOCIATION

อรุณวดี ลิ้มอังกูร[1], สิทธิพรร์ สุนทร[2] และ สมเกียรติ เกียรติเจริญ[3]

Arunwadee Limunggul[1], Sitthiporn Soonthorn[2] and Somkiet Kiejaroen[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

[1-3]Mahasarakham Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: nongnisit1@gmail.com

วันที่รับบทความ : 10 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 24 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 26 มีนาคม 2569

Received 10 March 2026; Revised 24 March 2026; Accepted 26 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับปัจจัยและระดับคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย เป็นวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ประชากรและกลุ่มกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย โดยมีขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 364 คน และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยการแจกแจง ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

Citation:

* อรุณวดี ลิ้มอังกูร, สิทธิพรร์ สุนทร และ สมเกียรติ เกียรติเจริญ. (2569). ปัจจัยและคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 53-69.

Arunwadee Limunggul, Sitthiporn Soonthorn and Somkiet Kiejaroen. (2026). The Factors And The Quality Of Life Of Women With Mobility Or Physical Disabilities In The Thai Disabled Association. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 53-69.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยในคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.28) และระดับคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.52, S.D. 0.88)
คำสำคัญ: คนพิการ, สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย

Abstract

This research it is part of the research on **Factors affecting the quality of life of women with mobility or physical disabilities in the Thai Disabled Association**; study the level of factors and quality of life of women with mobility or physical disabilities of the Thai Disabled Association. This is a quantitative research using a questionnaire as a tool for collecting data. The population and sample groups consisted of women with mobility or physical disabilities, with a sample size of 364 people. The data were analyzed statistically using distribution, mean and standard deviation

The results of the research were as follows: the level of factors on the quality of life of women with mobility or physical disabilities of the Thai Disabled Association was at a moderate level overall ($\overline{X}$ =3.28) and the level of quality of life of women with physical or mobility disabilities of the Thai Disabled Association was at a high level overall ($\overline{X}$ =3.52, S.D. 0.88)
Keywords: Disabled, physical disabilities of the Thai Disabled Association

บทนำ

ปัญหาของสตรีพิการในประเทศไทยมีความซับซ้อน จากทัศนคติต่อความเป็นหญิงที่เชื่อว่าด้อยกว่าเพศชาย และความพิการที่สตรีพิการจำเป็นต้องได้รับการดูแลจากครอบครัว และมักไม่ได้รับโอกาสที่พึงมี กลายเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการขาดโอกาสและเปราะบางต่อการถูกละเมิดสิทธิ ผู้หญิงพิการมีภาพพจน์ที่สลดหดหู่ และต้องการการสงเคราะห์มีทางเลือกไม่มากนัก ไม่มีคนให้คำปรึกษาแนะนำ และไม่มีอำนาจในการตัดสินใจว่าความช่วยเหลือแบบใดดีที่สุด

ผู้ดูแลผู้หญิงพิการอาจมีอำนาจการตัดสินใจที่เหนือกว่า บางครั้งคนดูแลก็เป็นผู้ตัดสินใจแทนผู้หญิงพิการที่อยู่ในสถานสงเคราะห์มีแนวโน้มถูกละเมิดสิทธิมากที่สุด เนื่องจากผู้หญิงเหล่านั้นไม่สามารถพึ่งพาช่วยเหลือตนเองได้แม้กระทั่งการตัดสินใจ (เสาวลักษณ์ ทองก๊วย. 2553)

ประชากรและสังคมไทย จำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ช่วยรักษาหรือยืดชีวิตมนุษย์รวมทั้งวิถีชีวิตของการใช้รถยนต์เป็นยานพาหนะและการประกอบอาชีพในสถานประกอบการได้ส่งผลต่อสัดส่วนของการบาดเจ็บ ความพิการที่เพิ่มสูงขึ้น (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. 2556) ตามที่กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ได้จัดทำรายงานสถานการณ์ของคนพิการในประเทศไทยของ ณ 31 มีนาคม 2568 มีจำนวนทั้งสิ้น 2,232,140 คน (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, มีนาคม 2568) กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการดำเนินงานแผนการพัฒนาสตรีพิการไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ โดยยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติภายใต้ยุทธศาสตร์ 4 เสริม ได้แก่ 1) เสริมพลังสตรีพิการและเด็กหญิงพิการให้เข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้จากสิทธิ สวัสดิการ โอกาสอันเท่าเทียมในการพัฒนากระแสหลัก 2) เสริมสร้างสุขภาวะ อนามัยเจริญพันธ์ และการดูแลสุขภาพสตรีพิการและเด็กหญิงพิการอย่างเท่าเทียม 3) เสริมภูมิคุ้มกันและปกป้องสตรีพิการและเด็กหญิงพิการจากความรุนแรงการล่วงละเมิด และการแสวงหาประโยชน์ทุกรูปแบบ และ 4) เสริมสร้างความเข้มแข็ง พัฒนาศักยภาพ และการมีส่วนร่วมแก่สตรีพิการ เด็กหญิงพิการ และองค์กรสตรีพิการ (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. 2561)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

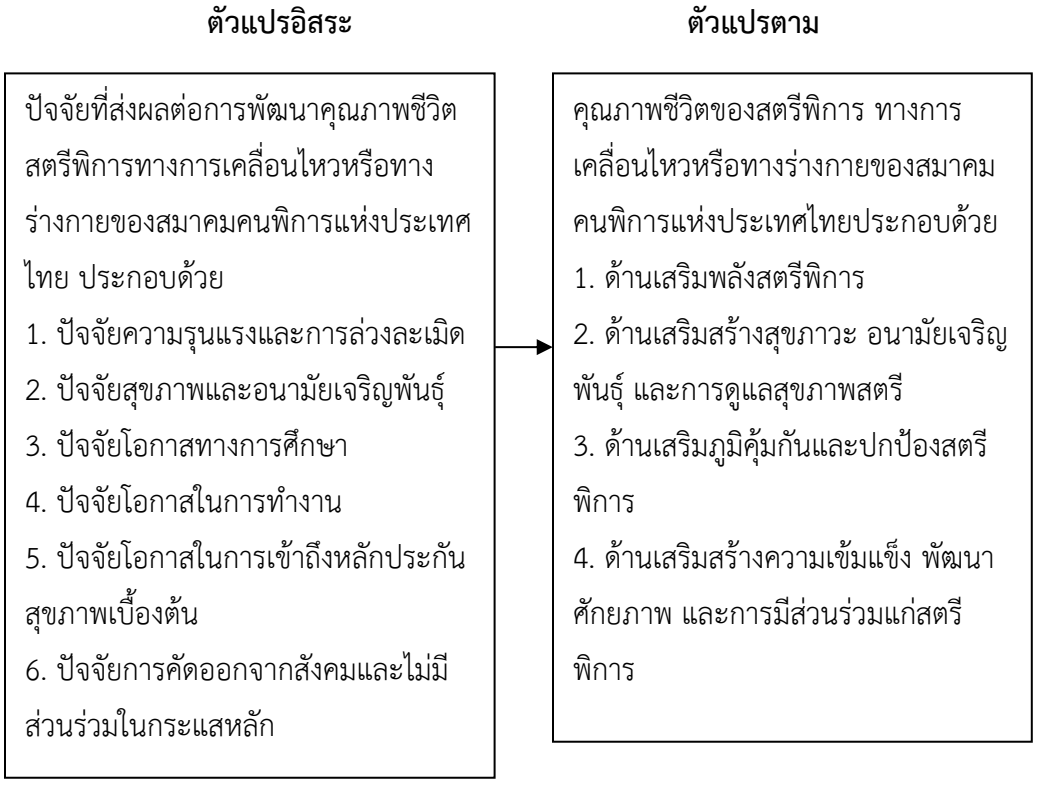

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบปลายปิดและปลายเปิด

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรในการวิจัย คือ สตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย สมาชิกสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย จำนวน 4,000 คน (สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย, 2568)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย สมาชิกสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย จำนวน 364 คนโดยได้จากการคำนวณจากสูตรของ Yamane (Taro Yamane. 1973)

ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างจากทุกหน่วยของการศึกษา คือ จากสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยมีวิธีการสุ่มตัวอย่าง ตามวิธีการใช้ตารางเลขสุ่ม (Table of Random Numbers) โดยเรียงตามลำดับหมายเลขสมาชิกของประชากรจนครบตามจำนวน

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.1 การสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย

2) กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหาและรายละเอียดที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย

3) สร้างแบบสอบถาม

4) ปรับปรุงแบบสอบถาม ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.2 การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

1) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้สตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้วิธีวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach (1970) ได้ค่าเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.956

2) จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงนายกสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

2) แต่งตั้งผู้ช่วยวิจัยจำนวน 2 คน ในการช่วยเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง ไม่เกิดความลำเอียงในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล

3) ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่าง

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง

2) ลงรหัสตามแบบการลงรหัส

3) กำหนดระดับคะแนนในแบบสอบถามที่กำหนดไว้ 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับมาก

3 หมายถึง ระดับปานกลาง

2 หมายถึง ระดับน้อย

1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

4) การวิเคราะห์ระดับปัจจัย/ระดับคุณภาพชีวิต โดยรวมและเป็นรายด้าน แล้วนำมาเทียบตามเกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้

4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับปัจจัย/ระดับคุณภาพชีวิต มากที่สุด

3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับปัจจัย/ระดับคุณภาพชีวิต มาก

2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับปัจจัย/ระดับคุณภาพชีวิต ปานกลาง

1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับปัจจัย/ระดับคุณภาพชีวิต น้อย

1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับปัจจัย/ระดับคุณภาพชีวิต น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตัวแปร	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุ		
1.1 18-29 ปี	22	6.04
1.2 30-39 ปี	32	8.79
1.3 40-49 ปี	97	26.65
1.4 50-59 ปี	173	47.53

1.5 60 ปีขึ้นไป	40	10.99
รวม	**364**	**100.00**
2. ระดับการศึกษา		
2.1 ประถมศึกษา	84	23.08
2.2 มัธยมศึกษา	130	35.71
2.3 อาชีวศึกษา	43	11.81
2.4 ปริญญาตรีขึ้นไป	107	29.40
รวม	**364**	**100.00**
3. อาชีพ		
3.1 นักเรียน/นักศึกษา	28	7.69
3.2 เกษตรกร	12	3.30
3.3 ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	52	14.29
3.4 อาชีพอิสระ	126	34.62
3.5 แม่บ้าน	64	17.58
3.6 ลูกจ้าง/พนักงาน เอกชน	27	7.42
3.7 ลูกจ้าง/เจ้าหน้าที่/ข้าราชการ	9	2.47
3.8 ว่างงาน	46	12.63
รวม	**364**	**100.00**
4. สาเหตุความพิการ		
4.1 แต่กำเนิด/โปลิโอ	159	43.68
4.2 เกิดขึ้นภายหลัง/อุบัติเหตุ	153	42.03
4.3 จากโรค	52	14.29
รวม	**364**	**100.00**
5. ลักษณะความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย		
5.1 แขน ขาขาด1/แขนขาอ่อนแรง/ แขนขาผิดรูป	288	79.12
5.2 อัมพฤกษ์ครึ่งซีก	31	8.52
5.3 อัมพาตครึ่งตัว	40	10.99

5.4 อัมพาตค่อนตัว ตั้งแต่คอลงมา	5	1.37
รวม	**364**	**100.00**

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 50-59 ปี จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 47.53 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 35.71 ส่วนใหญ่อาชีพอิสระ จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 34.62 ส่วนใหญ่มีสาเหตุความพิการแต่กำเนิด/โปลิโอ จำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 43.68 และส่วนใหญ่มีลักษณะความพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายคือ แขน ขาขาด/แขนขาอ่อนแรง/แขนขาผิดรูป จำนวน 288 คน คิดเป็นร้อยละ 79.12

2. ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 2 ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย	$\bar{X}$	$S.D.$	**การแปลผล**
1. ปัจจัยความรุนแรงและการล่วงละเมิด	2.78	1.27	ปานกลาง
2. ปัจจัยสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์	3.22	1.04	ปานกลาง
3. ปัจจัยโอกาสทางการศึกษา	3.31	1.21	ปานกลาง
4. ปัจจัยโอกาสในการทำงาน	3.31	1.10	ปานกลาง
5. ปัจจัยโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันสุขภาพเบื้องต้น	3.57	0.90	มาก
6. ปัจจัยการคัดออกจากสังคมและไม่มีส่วนร่วมในกระแสหลัก	3.51	1.00	มาก
รวม	**3.28**	**0.91**	**ปานกลาง**

ตารางที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 3.28 ($\bar{X}$ =3.28) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 2 ลำดับแรก คือ ปัจจัยที่ 5 ปัจจัยโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันสุขภาพเบื้องต้น อยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.57 ($\bar{X}$ =3.57, S.D 0.90) รองลงไป ปัจจัยที่ 6 ปัจจัยการคัดออกจากสังคมและไม่มีส่วนร่วมในกระแสหลัก มีค่าเฉลี่ย 3.51 ($\bar{X}$ =3.57, S.D. 1.00)

สามารถแสดงรายด้านและรายข้อ 2 ด้านตามลำดับค่าเฉลี่ย แสดงตารางที่ 3 และ 4 ได้ดังนี้

ตารางที่ 3 ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของสมาคมคมพิการแห่งประเทศไทย ด้านปัจจัยโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันสุขภาพเบื้องต้น จำแนกเป็นรายข้อ

ปัจจัยโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันสุขภาพเบื้องต้น	$\bar{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. ระบบบริการสุขภาพในปัจจุบันยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพของคนพิการได้อย่างครอบคลุมและเพียงพอ	3.71	1.10	มาก
2. ปัญหาในการเข้าถึงบริการทางสาธารณสุขและการฟื้นฟูทางการแพทย์	3.45	1.14	มาก
3. ปัญหาในการเข้าถึงสิทธิ โอกาส และนโยบายของรัฐสำหรับสตรีพิการ	3.60	1.07	มาก
4. โอกาสในการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ ทั้งแรกพบความพิการ และการพิการภายหลัง	3.57	0.92	มาก
5. การได้รับสวัสดิการทางสังคมที่เป็นการให้ความช่วยเหลือจากรัฐ	3.52	1.07	มาก
รวม	**3.57**	**0.90**	**มาก**

ตารางที่ 3 ผลวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.57 ($\bar{X}$ =3.57, S.D. 0.90) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 2 ลำดับแรก คือ ข้อที่ 1 ระบบบริการสุขภาพในปัจจุบันยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพของคนพิการได้อย่างครอบคลุมและเพียงพอ อยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.71 ($\bar{X}$ =3.71, S.D. 1.10) รองลงไป ข้อที่ 3 ปัญหาในการเข้าถึงสิทธิโอกาส และนโยบายของรัฐสำหรับสตรีพิการ อยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.60 ($\bar{X}$ =3.60, S.D. 1.07)

ตารางที่ 4 ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย ด้านปัจจัยการคัดออกจากสังคมและไม่มีส่วนร่วมในกระแสหลักจำแนกเป็นรายข้อ

ปัจจัยการคัดออกจากสังคมและไม่มีส่วนร่วมในกระแสหลัก	$\bar{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. การถูกจำกัดสิทธิในการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมเนื่องด้วยฐานะของครอบครัว	3.41	1.08	มาก
2. การถูกจำกัดสิทธิในการเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมเนื่องด้วยทัศนคติของครอบครัวและคนในสังคม	3.14	1.28	ปานกลาง
3. อุปสรรคสำคัญในการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและการเมือง	3.44	1.13	มาก
4. ต้องการต่อสู้หรือเอาชนะตนเองในสภาวะของความด้อยโอกาสหรือพิการ	3.77	1.12	มาก
5. สถานที่ในการจัดกิจกรรมทางสังคมไม่เอื้ออำนวยความสะดวก	3.79	1.09	มาก
รวม	**3.51**	**1.00**	**มาก**

ตารางที่ 4 ผลวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.51 ($\bar{X}$ =3.51, S.D. 1.00) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 2 ลำดับแรก คือ ข้อที่ 5 สถานที่ในการจัดกิจกรรมทางสังคมไม่เอื้ออำนวยความสะดวก อยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.79 ($\bar{X}$ =3.79, S.D. 1.09) รองลงมาคือ ข้อที่ 4 ต้องการต่อสู้หรือเอาชนะตนเองในสภาวะของความด้อยโอกาสหรือพิการ อยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.77 ($\bar{X}$ =3.77, S.D. 1.12)

3. ระดับคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย

ตารางที่ 5 ระดับคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย

คุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหว หรือทางร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย	$\bar{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. ด้านการเสริมพลังสตรีพิการ	3.62	0.88	มาก
2. ด้านการเสริมสร้างสุขภาวะ อนามัยเจริญพันธ์และการดูแลสุขภาพสตรีพิการ	3.53	0.91	มาก
3. ด้านการเสริมภูมิคุ้มกันและปกป้องสตรีพิการ	3.50	0.91	มาก
4. ด้านการเสริมสร้างความเข้มแข็ง พัฒนาศักยภาพ และการมีส่วนร่วมแก่สตรีพิการ	3.45	0.90	มาก
รวม	**3.52**	**0.76**	**มาก**

ตารางที่ 5 ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.52 ($\bar{X}$ =3.52, S.D. 0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 2 อันดับแรก คือ ด้านที่ 1 ด้านการเสริมพลังสตรีพิการ อยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.62 ($\bar{X}$ =3.62, S.D. 0.88) รองลงมา คือ ด้านการเสริมสร้างสุขภาวะ อนามัยเจริญพันธ์และการดูแลสุขภาพสตรีพิการ อยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.53 ($\bar{X}$ =3.53, S.D. 0.91)

สามารถแสดงรายด้านและรายข้อ 2 ด้านตามลำดับค่าเฉลี่ย แสดงตารางที่ 6 และ 7 ได้ดังนี้

ตารางที่ 6 ระดับคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย ด้านการเสริมพลังสตรีพิการ จำแนกเป็นรายข้อ

ด้านการเสริมพลังสตรีพิการ	$\bar{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. การพัฒนาศักยภาพตั้งแต่แรกพบความพิการเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นเฉพาะบุคคลในทุกมิติ	3.63	0.99	มาก
2. สามารถเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการตามกฎหมายได้อย่างเท่าเทียมและไม่เลือกปฏิบัติ	3.64	1.07	มาก

3. มีโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพทุกระดับทั้งในระบบและนอกระบบอย่างเท่าเทียม	3.56	1.08	มาก
4. มีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี และสร้างสรรค์ในประเด็นเกี่ยวกฎหมาย นโยบาย ตลอดจนสวัสดิการเกี่ยวข้อง	3.54	0.97	มาก
5. สามารถเข้าถึงการมีงานทำทั้งในสถานประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐรวมถึงการประกอบอาชีพอิสระ และมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต	3.67	1.05	มาก
6. สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สื่อสาธารณะ เทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเท่าเทียม	3.73	1.08	มาก
รวม	**3.62**	**0.88**	**มาก**

ตารางที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.62 ($\overline{X}$ =3.62, S.D. 0.88)) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 2 ลำดับแรก คือ ข้อที่ 6 สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สื่อสาธารณะ เทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเท่าเทียม อยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.73 ($\overline{X}$ =3.73, S.D. 1.08) รองลงมาคือ สามารถเข้าถึงการมีงานทำทั้งในสถานประกอบการ และหน่วยงานภาครัฐรวมถึงการประกอบอาชีพอิสระ และมีรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต อยู่ระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.67 ($\overline{X}$ =3.67, S.D. 1.05)

ตารางที่ 7 ระดับคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย ด้านการเสริมสร้างสุขภาวะ อนามัยเจริญพันธ์และการดูแลสุขภาพสตรีพิการจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านการเสริมสร้างสุขภาวะ อนามัยเจริญพันธ์และการดูแลสุขภาพสตรีพิการ	$\overline{X}$	$S.D.$	**การแปลผล**
1. มีความรู้ความเข้าใจและมีเจตคติที่ดีและสร้างสรรค์ เรื่องการดูแลสุขภาพสุขภาวะ ทางเพศ เพศศึกษา เพศวิถี อนามัยเจริญพันธุ์	3.54	0.99	มาก
2. ได้รับบริการในการดูแลสุขภาพทั้งสุขภาพกาย สุขภาพใจอย่างเหมาะสม	3.56	1.03	มาก

3. ได้รับการสนับสนุนกายอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการและบริการทางการแพทย์อย่างเท่าเทียม	3.62	1.04	มาก
4. สามารถเข้าถึงบริการ การวางแผนครอบครัว อนามัยแม่และเด็กแก่กลุ่มสตรีพิการ	3.41	1.06	มาก
รวม	**3.53**	**0.91**	**มาก**

ตารางที่ 7 ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.53 ($\overline{X}$ =3.53, S.D. 0.91) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 2 ลำดับแรก คือ ข้อที่ 3 ได้รับการสนับสนุนกายอุปกรณ์ เครื่องช่วยความพิการและบริการทางการแพทย์อย่างเท่าเทียม ($\overline{X}$ =3.62, S.D. 1.04) รองลงมาคือ ข้อที่ 2 ได้รับบริการในการดูแลสุขภาพทั้งสุขภาพกาย สุขภาพใจอย่างเหมาะสม **(** $\overline{X}$ **=**3.56, S.D. 1.03)

อภิปรายผล

1. ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทยนั้นได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการดำรงชีวิตประจำที่แตกต่างกันออกไป อาทิเช่น โอกาสในการเข้าถึงหลักประกันสุขภาพเบื้องต้น แสดงให้เห็นถึงปัญหาในการเข้าถึงสิทธิ โอกาส และนโยบายของรัฐสำหรับสตรีพิการ และการคัดออกจากสังคมและไม่มีส่วนร่วมในกระแสหลัก ที่สตรีพิการประสบในส่วนของสถานที่ในการจัดกิจกรรมทางสังคมไม่เอื้ออำนวยความสะดวกที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก รวมถึงปัจจัยโอกาสทางการศึกษาที่สตรีพิการยังคงมีความคาดหวังกับการพัฒนาขีดความสามารถของตนเอง โอกาสในการทำงานที่ยังคงมีปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติในการทำงาน ปัจจัยสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์ของสตรีพิการประสบเกี่ยวกับสถานบริการภาครัฐมีบริการเพื่ออำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ เช่น บริการข้อมูลข่าวสารและกายอุปกรณ์ไม่เหมาะสมตามความต้องการ และปัจจัยความรุนแรงและการล่วงละเมิดที่ระดับความพิการที่เป็นอยู่ เป็นอุปสรรคที่สำคัญในการป้องกันตนเองและการขอความช่วยเหลือ สอดคล้องกับการถูกปิดกั้นโอกาสต่าง ๆ ทางสังคมของสตรีพิการที่พึงได้รับ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา หรือการ

ประกอบอาชีพ เป็นผลให้สตรีพิการส่วนใหญ่ไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่ตามลำพัง สิทธิของสตรีพิการนั้นยังมิได้รับความใส่ใจดูแลเท่าที่ควร แม้ว่าในรัฐธรรมนูญหรือในกฎหมายต่าง ๆ ได้กำหนดสิทธิของสตรีพิการแต่กฎหมายนั้นก็ยังไม่เพียงพอและไม่ได้ทำให้สตรีพิการรู้สึกเสมอภาคเท่าเทียมกับคนอื่นในสังคม นอกจากนี้ ศักยภาพของสตรีพิการมีค่อนข้างมากแต่ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง หรืออาจถูกปิดกั้นจากคนในครอบครัว นอกจากนี้ยังมีสถานการณ์ที่ผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตสตรีพิการ (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัย กิตติ ภูพันธ์หงส์ (2559) ศึกษา แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการด้านร่างกายในเขตเทศบาลตำบลเวียงคำ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ที่ต้องพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์กับสังคม สิ่งแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก

2. ระดับคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายนั้นได้รับการเสริมพลังของความเป็นสตรีจากการที่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร สื่อสาธารณะ เทคโนโลยีและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเท่าเทียม ได้รับการเสริมสร้างสุขภาวะ อนามัยเจริญพันธ์และการดูแลสุขภาพจากการสนับสนุนกายอุปกรณ์เครื่องช่วยความพิการและบริการทางการแพทย์อย่างเท่าเทียม มีการเสริมภูมิคุ้มกันและปกป้องสตรีพิการด้วยการเฝ้าระวังและป้องกันการแสวงหาประโยชน์ จากการใช้ความรุนแรงและการล่วงละเมิดทางเพศ รวมถึงการเสริมสร้างความเข้มแข็ง พัฒนาศักยภาพ และการมีส่วนร่วมแก่สตรีพิการ ด้วยการพัฒนาศักยภาพเป็นแกนนำสตรีพิการมีความเข้มแข็ง มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานด้านคนพิการ จึงทำให้ระดับคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เป็นไปตามแผนการพัฒนาสตรีพิการ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564 (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2561) ที่ได้กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาสตรีไว้ว่า “สร้างสังคมเสมอภาค ปราศจากการเลือกปฏิบัติ สตรีมีคุณภาพชีวิตที่ดี มั่นคงปลอดภัย ร่วมสร้างชาตินำสมัย” และได้กำหนดยุทธศาสตร์ไว้ 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ปรับเปลี่ยนเจตคติของสังคมในประเด็นความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงชาย (2) เสริมพลัง เพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตแก่สตรีทุกกลุ่มและทุกระดับ (3) พัฒนาเงื่อนไขและปัจจัยที่เอื้อต่อการพัฒนาสตรีที่มีประสิทธิผลและเสมอภาค (4) กำหนดมาตรการเฝ้าระวังขจัดปัจจัยเสี่ยง ป้องกัน คุ้มครอง ช่วยเหลือ และเยียวยา และ (5) สร้างความเข้มแข็งของกลไก และกระบวนการพัฒนาสตรี ในภาพรวมโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับญาณี ศิริ

ภัทรโสภณ (2562) เห็นว่า ตัวบ่งชี้ให้ทราบถึง ระดับความรู้สึกที่มีความสุขของมนุษย์ มีความพึงพอใจด้านการดำรงชีวิต ทั้งทางด้านสภาพร่างกายและจิตใจ รวมทั้งสภาพสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่ดี ที่สามารถทำให้แต่ละบุคคล มีชีวิตที่สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ แท่นทองและเดชชาติ ตรีทรัพย์ (2562) ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเซา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย สามารถสรุปได้ว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ระดับคุณภาพชีวิตสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย** 1.1 สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย ควรส่งเสริมให้สตรีพิการได้มีโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันสุขภาพเบื้องต้นให้มากขึ้น เพื่อลดปัญหาในการเข้าถึงสิทธิ โอกาสและนโยบายของรัฐสำหรับสตรีพิการ 1.2 สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย ควรลดช่องว่างทางสังคมของสตรีพิการที่เกิดจากการคัดออกจากสังคมและไม่มีส่วนร่วมในกระแสหลัก 1.3 สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทยควรส่งเสริมให้สตรีพิการได้รับโอกาสทางการศึกษา เพื่อให้สตรีพิการได้พัฒนาขีดความสามารถของตนเอง 1.4 สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทยควรส่งเสริมให้สตรีพิการได้รับโอกาสในการทำงาน ลดปัญหาการถูกเลือกปฏิบัติในการทำงาน 1.5 สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทยควรมีการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขภาพและอนามัยเจริญพันธุ์สำหรับสตรีพิการ เนื่องจากความพิการทำให้เกิดปัญหาสุขภาพ รวมถึงสถานบริการภาครัฐมีบริการเพื่ออำนวยความสะดวกไม่เพียงพอ เช่น บริการข้อมูลข่าวสารและกายอุปกรณ์ไม่เหมาะสมตามความต้องการ 1.6 สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทยควรมีแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาความรุนแรงและการล่วงละเมิดที่เกิดขึ้นกับสตรีพิการ ทั้งในส่วนของความรุนแรงและการล่วงละเมิดทั้งทางด้านจิตใจและร่างกาย เนื่องจาก ระดับความพิการที่เป็นอยู่ เป็นอุปสรรคที่สำคัญในการป้องกันตนเองและการขอความช่วยเหลือ 1.7 สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทยควรมีการเสริมสร้างความเข้มแข็ง พัฒนา

ศักยภาพ และการมีส่วนร่วมแก่สตรีพิการ ด้วยการพัฒนาองค์กรสตรีพิการให้เข้าสู่มาตรฐานองค์กรด้านคนพิการ 1.8 สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทยควรมีการเสริมภูมิคุ้มกันและปกป้องสตรีพิการด้วยการการติดตามและรายงานสถานการณ์ความรุนแรง การละเมิด และการแสวงหาประโยชน์ต่อสตรีพิการ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงการบริการตามสิทธิหลักประกันสุขภาพเบื้องต้นของสตรีพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย 2.2 ควรศึกษาความคาดหวังของสตรีพิการต่อการจัดสวัสดิการสังคมของหน่วยงานภาครัฐ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2568). สถานการณ์คนพิการ ณ 31 มีนาคม 2568. เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2568 จาก https://dep.go.th/images/uploads/files/03062567.pdf

กิตติ ภูพันธ์หงส์. (2559). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พิการด้านร่างกายในเขตเทศบาลตำบลเวียงคำ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

ญาณี ศิริภัทรโสภณ. (2562). การเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้พิการ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง. วารสารสมาคมนักวิจัย, 24(1). 151-162.

เพ็ญจันทร์ ประดับมุข-เซอร์เรอร์ และ คณะ. (2555). การศึกษาปัญหาของสตรีพิการเพื่อประกอบการจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรีพิการฉบับที่ 1 พ.ศ. 2555-2559. ใน รายงานการวิจัย. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

พรทิพย์ แท่นทองและเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเซา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมและวัฒนธรรม, 3(1), 29-40.

สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย. (2568). ประวัติและข้อมูลทั่วไป. นนทบุรี: สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย.

สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (2556). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสตรีพิการ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2556-2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

_____. (2561). แผนการพัฒนาสตรีพิการ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

เสาวลักษณ์ ทองก๊วย. (2553). รายงานผลการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายสตรีพิการในระดับพื้นที่. กรุงเทพมหานคร: องค์การคนพิการสากลประจำภาคพื้นเอเชียและแปซิฟิก.

Yamane, T. (1973). Statistics An Introductory Analysis. (3rded). New York: Harper and Row.

การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดปทุมธานี*

A STUDY OF DISCIPLINE AND ETHICS IN VOCATIONAL SCHOOLS UNDER THE PATHUM THANI PROVINCIAL VOCATIONAL EDUCATION OFFICE

ปรียาภรณ์ ปุริสาย[1], ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกุล[2] และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม[3]

Priyaporn Purisai[1], Pradit Chatcharatkoon[2] and Wiralpach Wongwatkasem[3]

[1-3]วิทยาลัยนครราชสีมา

[1-3]Nakhonratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: Pradit.Ch@anmc.ac.th

วันที่รับบทความ : 12 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 17 เมษายน 2569; วันตอบรับบทความ : 19 เมษายน 2569

Received 12 March 2026; Revised 17 April 2026; Accepted 19 April 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดปทุมธานี 2) เพื่อเปรียบเทียบการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง และอายุ 3) เพื่อศึกษาแนวการในการส่งเสริมการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดปทุมธานี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 348 คน โดยได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สถิติใช้การวิเคราะห์

Citation:

*ปรียาภรณ์ ปุริสาย, ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกุล และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม. (2569). การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดปทุมธานี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 70-86.

Priyaporn Purisai, Pradit Chatcharatkoon and Wiralpach Wongwatkasem. (2026). A Study Of Discipline And Ethics In Vocational Schools Under The Pathum Thani Provincial Vocational Education Office. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 70-86.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี โดยรวมและรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา อยู่ในระดับ มาก ทุกด้าน

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง และอายุ พบว่า

2.1 การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม เพศ โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และรายด้านแตกต่างกันในด้านการศึกษาวินัยและจริยธรรมโดยหน่วยงานภายนอก และด้านการศึกษาวินัยและจริยธรรมด้วยตนเอง นอกนั้นไม่ต่างกัน

2.2 การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม ตำแหน่ง โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม อายุ โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ แนวทางการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี ที่ควรดำเนินการ คือ สำนักงานอาชีวศึกษามีมาตรการควบคุมวิชาชีพอย่างเป็นระบบทำให้บุคลากรต้องศึกษาวินัยและจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาความดีความชอบโดยยึดหลักคุณธรรม บุคลากรควรฝึกฝนตนเองให้ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์เมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ไม่พึงพอใจ

คำสำคัญ: วินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา, อาชีวศึกษา, การบริหารการศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study discipline and ethics in vocational schools under the Pathum Thani Provincial Vocational Education Office, 2) compare the study of discipline and ethics in vocational schools under the Pathum Thani

Provincial Vocational Education Office classified by gender, position, and age, and 3) study approaches to promoting discipline and ethics education in vocational schools under the Pathum Thani Provincial Vocational Education Office. The sample consisted of 348 personnel from the Pathum Thani Provincial Vocational Education Office during the 2025 academic year, obtained through stratified random sampling. The research instruments were a 5-level Likert scale questionnaire and semi-structured interviews. Statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test.

The research findings revealed the following:

1. The overall and individual aspects of the study of discipline and ethics in vocational schools under the Office of Vocational Education in Pathum Thani Province were at a high level. When considered individually, the study of discipline and ethics in these schools was at a high level in all aspects.

2. A comparative analysis of the study of discipline and ethics in vocational schools under the Office of Vocational Education in Pathum Thani Province, categorized by gender, position, and age, showed the following:

2.1 The overall study of discipline and ethics in vocational schools under the Office of Vocational Education in Pathum Thani Province, categorized by gender, differed significantly at the .05 statistical level. In individual aspects, differences were found in the areas of study of discipline and ethics by external agencies and self-study of discipline and ethics. Other aspects showed no significant differences.

2.2 The study of discipline and ethics in vocational schools under the Office of Vocational Education in Pathum Thani Province, categorized by position, differed significantly both overall and in individual aspects at the .05 statistical level.

2.3 The study of discipline and ethics in vocational schools under the Office of Vocational Education in Pathum Thani Province, categorized by age, did not differ significantly both overall and in individual aspects.

3. Analysis of data from interviews regarding the guidelines for studying discipline and ethics in vocational schools was conducted. The Vocational Education Office of Pathum Thani Province should implement the following: a systematic approach to vocational education, requiring personnel to study discipline and ethics; school administrators to consider merit based on moral principles; and personnel to train themselves to use reason rather than emotion when faced with unpleasant situations.

Keywords: Program, Digital Leadership, Digital Leadership Enhancement

บทนำ

การพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล และดำรงความมั่นคงอย่างยั่งยืนในระยะยาว จำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกลไกหลัก เนื่องจากทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนที่สุดคือการจัดการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการเชิงระบบที่มุ่งสร้างองค์ความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิต การศึกษาที่มีคุณภาพจึงมิได้เป็นเพียงเครื่องมือในการเพิ่มผลิตภาพแรงงานหรือยกระดับรายได้ของประชาชนเท่านั้น หากแต่เป็นรากฐานของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มีความเข้มแข็ง มีพลเมืองที่มีวิจารณญาณ มีความรับผิดชอบ และสามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างเท่าทัน (ชัยพร วิชชาวุธ และธีรพร อุวรรณโณ, 2564)

ในบริบทสังคมร่วมสมัยที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาจึงต้องมุ่งพัฒนามนุษย์อย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ควบคู่กับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และวินัย ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข การพัฒนาคุณภาพคนจึงมิใช่เพียงการเสริมสร้างทักษะเชิงวิชาการหรือวิชาชีพเท่านั้น แต่ต้องหล่อหลอมให้เกิดจิตสำนึกสาธารณะ ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของคุณธรรม แนวพระราชดำริด้านการพัฒนาคนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผลการ

มีภูมิคุ้มกันที่ดี และการมีความรู้ควบคู่คุณธรรม ได้รับการน้อมนำมาเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ โดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพื่อมุ่งสู่ความสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจกับคุณภาพชีวิตของประชาชน อันสอดคล้องกับเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีสมรรถนะสูง มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและยั่งยืน (ประภัทร์ กุดหอม, 2565)

ภาครัฐได้กำหนดกรอบเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมและเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในระดับประเทศอย่างเป็นรูปธรรม ดังปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่กำหนดให้รัฐต้องจัดทำและส่งเสริมมาตรฐานทางจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนการจัดทำแผนแม่บทส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติและพระราชบัญญัติมาตรฐานจริยธรรม เพื่อสร้างระบบคุณค่าที่ชัดเจนในการกำกับพฤติกรรมของบุคลากรภาครัฐ นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ยังได้กำหนดให้การบริหารราชการแผ่นดินต้องยึดหลักธรรมาภิบาล ความโปร่งใส ความซื่อสัตย์สุจริต และการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (อุไรรัตน์ เนาถาวร, 2564)

อย่างไรก็ตาม จากสภาพการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบัน พบว่าปัญหาด้านวินัยและจริยธรรมยังคงปรากฏในหลายภาคส่วน ทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างต้นแบบทางพฤติกรรม (Role Model) ที่เหมาะสม และการปลูกฝังระบบคุณค่าทางสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญของประเทศในอนาคต สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในฐานะสถาบันหลักทางสังคมที่ทำหน้าที่หล่อหลอมคุณลักษณะของผู้เรียน ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมจริยธรรม ครูและผู้บริหารสถานศึกษาจึงมิได้มีหน้าที่เพียงถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวิชาการ หากแต่ต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำทางคุณธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นผู้ส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาวินัยและความรับผิดชอบของผู้เรียน (วรัญชิดาธรณ์ พลานิวัติ, 2565)

ในบริบทของสถานศึกษาอาชีวศึกษา ซึ่งมีพันธกิจสำคัญในการผลิตและพัฒนากำลังคนด้านวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ การปลูกฝังวินัย คุณธรรม และจริยธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษาจะเข้าสู่ภาคการผลิตและภาคบริการโดยตรง คุณลักษณะด้านความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์สุจริต การตรงต่อเวลา และการเคารพกฎระเบียบ จึงเป็นปัจจัย

ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน ความปลอดภัยในสถานประกอบการ และภาพลักษณ์ของวิชาชีพ หากผู้เรียนขาดวินัยและจริยธรรม ย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพแรงงาน ความเชื่อมั่นของนายจ้าง และศักยภาพการแข่งขันของประเทศในภาพรวม

ด้วยเหตุผลและสภาพปัญหาดังกล่าว การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดปทุมธานี จึงมีความสำคัญในเชิงวิชาการและเชิงนโยบายอย่างยิ่ง การวิจัยในประเด็นนี้จะช่วยให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับระดับและลักษณะของวินัยและจริยธรรมของผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียน ตลอดจนปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนา อันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางหรือมาตรการในการเสริมสร้างวินัยและจริยธรรมที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาอาชีวศึกษาอย่างเหมาะสมและเป็นระบบ ทั้งยังเป็นการสนับสนุนการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาให้สอดรับกับเป้าหมายการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดปทุมธานี

2. เพื่อเปรียบเทียบการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง และอายุ

3. เพื่อศึกษาแนวการในการส่งเสริมการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดปทุมธานี” ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากับประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 3,698 คน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี, 2568)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ บุคลากรสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 348 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการสุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Robert V. Krejcie and Earyle W. Morgan, 1970) โดยได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาแนวทางการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีประสบการณ์มีความเชี่ยวชาญในเรื่องวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา เป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ เพศ ตำแหน่ง และอายุ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือจากวิทยาลัยนครราชสีมา ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามกลับคืน จำนวน 348 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4. ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ที่มีการกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า โดยผู้ตอบจะได้รับคำถามเช่นเดียวกัน และในลำดับขั้นตอนเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ถามถามได้ตรงประเด็นที่ต้องการไม่ออกนอกเรื่อง ไม่เกินขอบเขตที่กำหนดไว้ และข้อมูลที่ได้รับสามารถนำมาประมวลผลได้ โดยมีขั้นตอนการสัมภาษณ์ ดังนี้

4.1 กำหนดเวลาในการสัมภาษณ์ 15-20 นาที และนัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

4.2 เตรียมอุปกรณ์จดบันทึกให้เหมาะสมกับสถานการณ์

4.3 แนะนำตัวเอง และสร้างบรรยากาศให้รู้สึกเป็นกันเอง

4.4 บอกวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ และขออนุญาตจดบันทึกหรือใช้เครื่องมือบันทึกเสียงจากผู้รับการสัมภาษณ์

4.5 ป้อนคำถามเหมาะสมกับเวลา และทำการบันทึกหลังจากการสัมภาษณ์เสร็จ

4.6 ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ ตำแหน่ง และอายุ ของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. วิเคราะห์การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดปทุมธานีทั้งโดยภาพรวม รายด้านและรายข้อโดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 136 -143) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานีจำแนกตาม เพศ โดยใช้ค่า t – test (Independent samples)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานีจำแนกตาม ตำแหน่ง และอายุ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยใช้ F-test (One way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’)

5. วิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานีโดยวิเคราะห์ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

1.1 ความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

1.2 ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค

2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

2.1 ความถี่ (Frequency)

2.2 ร้อยละ (Percentage)

2.3 ค่าเฉลี่ย (Mean)

2.4 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 136 -143)

3.1 t- test แบบ Independent samples

3.2 F- test แบบ One way ANOVA และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดปทุมธานี ผู้เขียนสามารถสรุปได้ ดังนี้

การศึกษาวินัยและจริยธรรมของบุคลากรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดปทุมธานี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย จำนวน 187 คน คิดเป็นร้อยละ 53.70 และเป็นเพศหญิง จำนวน 161 คน คิดเป็นร้อยละ 46.30 เป็นผู้บริหาร จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.00 ครู จำนวน 299 คน คิดเป็นร้อยละ 85.90 และเป็นบุคลากรทางการศึกษาอื่น จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 12.10 และ มีอายุ ต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 23.00 มีอายุ 30 – 45 ปี จำนวน 135 คน คิดเป็นร้อยละ 38.80 และมีอายุ มากกว่า 45 ปี จำนวน 133 คน ร้อยละ 38.20 ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี โดยรวมและรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา อยู่ในระดับ มาก ทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การศึกษาวินัยและจริยธรรมด้วยตนเอง การศึกษาวินัยและจริยธรรมโดยสถานศึกษา การศึกษาวินัยและจริยธรรมโดยหน่วยงานภายนอกตามลำดับ

โดยมีรายละเอียดแต่ละด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการศึกษาวินัยและจริยธรรมโดยหน่วยงานภายนอก พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สำนักงานอาชีวศึกษามีกิจกรรมคัดเลือกบุคลากรดีเด่น ที่เป็นแบบอย่างในการมีวินัยและจริยธรรม การสร้างเครือข่ายระหว่าง วัด สถานศึกษา ชุมชน ทำให้บุคลากรมีการศึกษาวินัยและจริยธรรม การกำกับ ดูแล ตรวจสอบและประเมินด้านวินัยและจริยธรรมทำให้บุคลากรมีการพัฒนาในด้านนี้ สำนักงานอาชีวศึกษาจัดให้มีชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพในการขับเคลื่อนขององค์กรคุณธรรมจริยธรรม สถานบันที่ทำการผลิตบุคลากรด้านต่างๆจัดทำหลักสูตรที่ศึกษาวินัยและจริยธรรม สำนักงานอาชีวศึกษาส่งเสริมการศึกษาวินัยและจริยธรรมผ่านระบบออนไลน์ สำนักงานอาชีวศึกษามีการพัฒนาแนวนโยบายด้านคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา สำนักงานอาชีวศึกษาส่งเสริมให้สถานศึกษามีการจัดทำโครงการเชิงวัฒนธรรมร่วมกับวัด สถานบันทางศาสนา การได้เห็นการยกย่องบุคลากรที่มีวินัยและจริยธรรมที่ดีกระตุ้นให้บุคลากรพัฒนาตนเองตามแบบอย่างนั้น การเผยแพร่วินัยและจริยธรรมของบุคลากร โดย

วิธีใช้สื่อต่าง ๆ การเข้ารับการอบรมสัมมนาโดยสำนักงานอาชีวศึกษาเพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับวินัยและจริยธรรม สำนักงานอาชีวศึกษามีมาตรการควบคุมวิชาชีพอย่างเป็นระบบทำให้บุคลากรต้องศึกษาวินัยและจริยธรรม การเข้ารับการอบรมจากองค์กรศาสนาเพื่อศึกษาวินัยและจริยธรรม การจัดสัมมนาส่งเสริมบุคลากรให้มีวินัยและจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา สำนักงานอาชีวศึกษาจัดกิจกรรมการถอดประสบการณ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้านการศึกษาวินัยและจริยธรรม

1.2 ด้านการศึกษาวินัยและจริยธรรมโดยสถานศึกษา พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวนโยบายด้านวินัยและจริยธรรมในองค์กร ระหว่างผู้บริหารทุกระดับร่วมกับผู้ปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาความดีความชอบโดยยึดหลักคุณธรรม สร้างความรู้ความเข้าใจเจตคติที่ดีต่อแนวนโยบายสถานศึกษาด้านวินัยและจริยธรรม ให้เกิดแรงบันดาลใจร่วมกัน ประเมินผลองค์กรคุณธรรมจริยธรรมโดยอาศัยการสะท้อนคิดร่วมกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์จริงที่ได้จากการเรียนรู้ทั้งจุดเด่นและจุดที่ต้องพัฒนาภายใต้ชุมชนร่วมมือกันเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการวิจัยเกี่ยวกับวินัยและจริยธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาจัดทำมาตรฐาน ภาระงาน สำหรับบุคลากรโดยให้บุคลากรเน้นหลักคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารสถานศึกษาควบคุมดูแลให้บุคลากรปฏิบัติตามหลักคุณธรรมที่ดี คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้บริหาร สถานศึกษาจัดทำคู่มือแนวทางการศึกษาวินัยและจริยธรรมบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษาประเมินผลการปฏิบัติงานและจรรยาบรรณบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างทัศนคติและจิตสำนึกที่ดีให้แก่บุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษาสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรที่ดีมีวินัยและจริยธรรม โดยการประกาศเกียรติคุณและ ให้รางวัล ผู้บริหารสถานศึกษามีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีทำให้บุคลากรประพฤติตาม ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติมีความเข้าใจตรงกันทั้งแนวคิดเชิงโครงสร้างและแนวคิดเชิงกระบวนการในการศึกษาวินัยและจริยธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการจัดกิจกรรม เสริมสร้างวินัยและจริยธรรมของบุคลากร โดยใช้วิธีการต่าง ๆ ทั้งการ สัมมนา การอบรมและการปฏิบัติ

1.3 ด้านการศึกษาวินัยและจริยธรรมด้วยตนเอง พบว่า โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ฝึกการใช้ทัศนคติเชิงบวกต่อคนและเหตุการณ์รอบด้าน ฟังเทศน์และฟังธรรม อ่านหนังสือหรือดูสื่อที่มีเนื้อหาคุณธรรม ลด ละ เลิก อบายมุข สิ่งเสพติด การพนัน หมั่นพิจารณา

ข้อบกพร่องของตนเองและแก้ไขพัฒนาตนให้ดีขึ้น ฝึกฝนการเป็นผู้ให้ที่ดี ทั้งการให้เวลาปัจจัย หรือความรู้ ฝึกฝนตนเองให้ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์เมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ไม่พึงพอใจ สร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทยรักวัฒนธรรมประเพณี รู้จักควบคุมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของตนเอง ลดความโลภ โกรธ หลง พยายามฝึกปฏิบัติให้ใช้คำพูดที่ดี เสริมแรงจูงใจต่อศิษย์หรือผู้ร่วมงาน พัฒนาคุณธรรมโดยวิธีการปฏิบัติธรรมฝึกสมาธิเจริญสติและภาวนา พึ่งพาตนเองในการทำงานและการดำรงชีวิต เป็นบุคคลที่รักษาคำมั่นสัญญา ไม่เบียดบัง หรือนำเอาผลงานผู้อื่นมาเป็นของตน ใช้เวลาราชการเพื่อประโยชน์ของทางราชการอย่างเต็มที่ ถ่ายทอดความรู้โดยไม่ปิดบังอำพราง

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง และอายุ พบว่า

2.1 การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม เพศ โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และรายด้านแตกต่างกันในด้านการศึกษาวินัยและจริยธรรมโดยหน่วยงานภายนอก และด้านการศึกษาวินัยและจริยธรรมด้วยตนเอง นอกนั้นไม่ต่างกัน

2.2 การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม ตำแหน่ง โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม อายุ โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ แนวทางการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี ที่ควรดำเนินการ คือ สำนักงานอาชีวศึกษามีมาตรการควบคุมวิชาชีพอย่างเป็นระบบทำให้บุคลากรต้องศึกษาวินัยและจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาความดีความชอบโดยยึดหลักคุณธรรม บุคลากรควรฝึกฝนตนเองให้ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์เมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ไม่พึงพอใจ

อภิปรายผล

จากการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี โดยรวมและรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา อยู่ในระดับ มาก ทุกด้าน อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา เป็นสถานศึกษาที่เน้นในการฝึกฝนวิชาชีพ ดังนั้นการสอดแทรกวินัยและจริยธรรมให้กับนักเรียนนักศึกษาจึงเป็นเป้าหมายที่สำนักงานอาชีวศึกษาให้ความสำคัญ สอดคล้องกับพระครูกิตติวราทร (ทองปั้น) (2564)ได้ทำการศึกษาการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ผลการวิจัย พบว่า 1. ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง พบว่า นายกองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และบุคลากรอื่น มีความเห็นเกี่ยวกับระดับความเหมาะสม และระดับการปฏิบัติ ด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล ดังนี้ ด้านคุณธรรม 5 ข้อ ภาพรวม ระดับมาก ด้านจริยธรรม 9 ข้อ ภาพรวม ระดับมาก 2) และด้านธรรมาภิบาล 6 ข้อ ภาพรวมระดับมาก 3) แนวทางการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 8 มาตรการ ได้แก่ 1) การส่งเสริมให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสร้างความรู้ และทัศนคติ 2) การใช้มาตรการยกย่องให้รางวัล 3) การเป็นแบบอย่าง 4) การตั้งชมรมหรือสร้างเครือข่าย 5) การจัดกิจกรรม 6) การประชาสัมพันธ์ 7) การศึกษาดู 8) การนำหลักธรรม หรือคำสอนของพระพุทธศาสนามาประยุกต์

2. ผลการเปรียบเทียบการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม เพศ โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และรายด้านแตกต่างกันในด้านการศึกษาวินัยและจริยธรรมโดยหน่วยงานภายนอก และด้านการศึกษาวินัยและจริยธรรมด้วยตนเอง นอกนั้นไม่ต่างกัน อาจเนื่องมาจาก การศึกษาวินัยและจริยธรรมจากหน่วยงานภายนอกที่ไม่ครอบคลุมบุคลากรทั้งหมด และการศึกษาวินัยและจริยธรรมด้วยตนเอง นั้นถือเป็นความสมัครใจ ซึ่งเกิดขึ้นมากน้อยแตกต่างกันไป สอดคล้องกับ วรัญชิดาธรณ์ พลานิวัติ (2565) ได้ทำการศึกษา ความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม และการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ ผลการวิจัย พบว่า การเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีเพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา

เอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานไม่แตกต่างกัน และจากการเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเพศ และระดับการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

3. ผลการเปรียบเทียบการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม ตำแหน่ง โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจเนื่องมาจาก การศึกษาวินัยและจริยธรรมนั้นเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้บุคคลนั้นได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรม หรือค่านิยมที่ต้องการก็จะช่วยให้เห็นคุณค่าของการปฏิบัติและเต็มใจปฏิบัติต่อไป สอดคล้องกับ ภัทร์ หาสาสน์ศรี (2563) ได้ทำการศึกษาการศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของครูผู้สอนในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของครูผู้สอนในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านจริยธรรมที่มีต่อศิษย์ ด้านคุณธรรมจริยธรรมที่มีต่อตนเอง ด้านจริยธรรม ที่มีต่ออาชีพ และด้านจริยธรรมที่มีต่อสังคมอยู่ในระดับมาก 2) พฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของครูผู้สอนในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่มีตำแหน่งต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านจริยธรรม ที่มีต่อศิษย์ ด้านคุณธรรมจริยธรรมที่มีต่อตนเอง ด้านจริยธรรมที่มีต่ออาชีพ และด้านจริยธรรมที่มีต่อสังคม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการเปรียบเทียบการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม อายุ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากการยอมรับความแตกต่างระหว่างความดีกับความชั่ว โดยให้ความสำคัญกับความดี คนดีย่อมเป็นที่ชื่นชมยกย่องเป็นสิ่งที่นำความสุขใจมาให้ สอดคล้องกับ เซน ร่มพฤกษ์ (2563) ได้ทำการศึกษา การศึกษาวินัยและจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพของครูในโรงเรียนบ้านนาสาร อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัญหาคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ ด้านการควบคุมอารมณ์ตนเอง ด้านการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ด้านการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านความรับผิดชอบในการทางาน และด้านความซื่อสัตย์ 2) การศึกษาวินัยและจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพของครู โดยการจัดอบรมตามหลักสูตร เรียงลำดับดังนี้ ด้านพฤติกรรมตาม

จรรยาบรรณวิชาชีพ และด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรม 3) การเปรียบเทียบผลการศึกษาวินัยและจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพของครูก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า ค่าเฉลี่ยหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญสำคัญทางสถิติ 4) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพของครูในโรงเรียนบ้านนาสาร อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำแนกตามตำแหน่ง และอายุ โดยรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

5. แนวทางการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดปทุมธานี ที่ควรดำเนินการ คือ สำนักงานอาชีวศึกษามีมาตรการควบคุมวิชาชีพอย่างเป็นระบบทำให้บุคลากรต้องศึกษาวินัยและจริยธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาความดีความชอบโดยยึดหลักคุณธรรม บุคลากรควรฝึกฝนตนเองให้ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์เมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ไม่พึงพอใจ อาจเนื่องมาจาก สอดคล้องกับ นิพนธ์ ฐานะพันธุ์ (2562) ได้ทำการศึกษา แนวทางการส่งเสริมหลักคุณธรรมริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล ในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพัทลุง ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพัทลุง ส่วนใหญ่ที่ตอบแบบสอบถามและให้สัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเพศหญิง มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป และบุคลากร ที่ทำงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ทำงานโดยมีแนวทางการส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรมและหลักธรรมาภิบาลสอดคล้องกับแผนปฏิบัติงาน 3 ปี ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพัทลุงอยู่ในระดับมาก สำหรับการสร้างความสัมพันธ์ของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับแนวทางส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล พบว่ามีความสัมพันธ์ดี และได้พัฒนาหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล มาปฏิบัติทำให้มีพฤติกรรมการทำงานที่ดี ถูกต้อง และยุติธรรม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โดยการศึกษาเรื่อง การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี ผู้วิจัย พบว่า 1. การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี โดยรวมและรายด้าน โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา อยู่ในระดับ มาก ทุกด้าน 2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัด

สำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม เพศ ตำแหน่ง และอายุ พบว่า 2.1 การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม เพศ โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และรายด้านแตกต่างกันในด้านการศึกษาวินัยและจริยธรรมโดยหน่วยงานภายนอก และด้านการศึกษาวินัยและจริยธรรมด้วยตนเอง นอกนั้นไม่ต่างกัน 2.2 การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม ตำแหน่ง โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.3 การศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี จำแนกตาม อายุ โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน และ 3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ แนวทางการศึกษาวินัยและจริยธรรมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษา จังหวัดปทุมธานี ที่ควรดำเนินการ คือ สำนักงานอาชีวศึกษามีมาตรการควบคุมวิชาชีพอย่างเป็นระบบทำให้บุคลากรต้องศึกษาวินัยและจริยธรรมผู้บริหารสถานศึกษาพิจารณาความดีความชอบโดยยึดหลักคุณธรรม บุคลากรควรฝึกฝนตนเองให้ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์เมื่อเผชิญกับเหตุการณ์ไม่พึงพอใจ **ข้อเสนอแนะ 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ด้านการศึกษาวินัยและจริยธรรมโดยหน่วยงานภายนอก สำนักงานอาชีวศึกษาควรส่งเสริม หรือกำหนดให้มีการจัดกิจกรรมการถอดประสบการณ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในด้านการศึกษาวินัยและจริยธรรม 1.2 ด้านการศึกษาวินัยและจริยธรรมโดยสถานศึกษา สถานศึกษาควรทำการส่งเสริมในการจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากร ทั้งการสัมมนา การอบรมและการปฏิบัติ 1.3 ด้านการศึกษาวินัยและจริยธรรมด้วยตนเอง บุคลากรควรฝึกฝนจิตใจให้สามารถถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อนร่วมงาน นักเรียนนักศึกษาได้โดยไม่ปิดบังอำพราง **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการศึกษาวินัยและจริยธรรมของบุคลากร หรือนักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษา 2.2 ควรศึกษาการบริหารจัดการด้านระเบียบวินัยของนักเรียนนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา 2.3 ควรศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษายุคใหม่เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง

เอกสารอ้างอิง

ชัยพร วิชชาวุธ และธีรพร อุวรรณโณ. (2564). พฤติกรรมจริยธรรมในสังคมไทยในปัจจุบัน ศึกษาตามแนวทางจิตวิทยาสังคม. ใน รายงานการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เชน ร่มพฤกษ์. (2563). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพของครูในโรงเรียนบ้านนาสาร อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. ใน ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

นิพนธ์ ฐานะพันธุ์. (2562). “แนวทางการส่งเสริมหลักคุณธรรม จริยธรรม และหลักธรรมาภิบาล ในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดพัทลุง”. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 9(2), 121-129.

บุญชม ศรีสะอาด. (2563). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหาคร: สุวีริยาสาส์น.

ประภัทร์ กุดหอม. (2565). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนพังโคนวิทยาคมด้วย กิจกรรม 3 ประสาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา

พระครูกิตติวราทร (ทองปั้น). (2565). “การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในการปฏิบัติงานของบุคลากร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง”. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 19(2), 1-12.

ภัทร์ หาสาสน์ศรี. (2563). “การศึกษาพฤติกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมของครูผู้สอนในโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง. วารสารวิจัยรามคำแหง (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 23(2), 26–32.

วรัญชิดาธรณ์ พลานิวัติ. (2565). “ความพึงพอใจของครูและบุคลากรทางการศึกษาต่อพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรม และการบริหารงานของผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนอำเภอ จังหวัดชายแดนใต้”. วารสารพิกุล, 20(1), 227-241.

อุไรรัตน์ เนาถาวร. (2564). การต่อต้านการทุจริต. กรุงเทพมหาคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

การบริหารจัดการความเป็นเลิศและกีฬาวีลแชร์ฟันดาบ สมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย*

THE EXCELLENCE MANAGEMENT AND THE WHEELCHAIR FENCING, THAI WHEELCHAIR FENCING ASSOCIATION

กิตติพงษ์ หาดทวายกาญจน์[1], วัชรินทร์ สุทธิศัย[2] และ สมเกียรติ เกียรติเจริญ[3]

Kittipong Hadtawaikarn[1], Watcharin Sutthisai[2] and Somkiet Kiejaroen[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

[1-3]Mahasarakham Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: nongnisit1@gmail.com

วันที่รับบทความ : 14 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 24 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 26 มีนาคม 2569

Received 14 March 2026; Revised 24 March 2026; Accepted 26 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการความเป็นเลิศระดับโลกของกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับแนวทางการบริหารจัดการความเป็นเลิศระดับโลกของกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย 2) ระดับกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ประชากร คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกีฬาวีลแชร์ฟันดาบ สมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย จำนวน 58 คน โดยใช้เป็นประชากรทั้งหมด สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

Citation:

*กิตติพงษ์ หาดทวายกาญจน์, วัชรินทร์ สุทธิศัย และ สมเกียรติ เกียรติเจริญ. (2569). การบริหารจัดการความเป็นเลิศและกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 87-98.

Kittipong Hadtawaikarn, Watcharin Sutthisai and Somkiet Kiejaroen. (2026). The Excellence Management And The Wheelchair Fencing, Thai Wheelchair Fencing Association. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 87-98.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับแนวทางการบริหารจัดการความเป็นเลิศระดับโลกของกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย อยู่ในระดับมาก 2) ระดับกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ความเป็นเลิศ, คนพิการ

Abstract

This research it is part of the research on World -class excellence management guidelines of the Wheelchair Fencing, Thai Wheelchair Fencing Association; 1) study the level of world-class management excellence in wheelchair fencing of the Thai Wheelchair Fencing Association 2) the level of wheelchair fencing in the Thai Wheelchair Fencing Association. Quantitative research uses questionnaires as the research instrument, with a population of 58 individuals involved in wheelchair fencing at the Thai Wheelchair Fencing Association. Statistical analysis uses mean and standard deviation.

The results of the research were as follows; The level of world-class management excellence in wheelchair fencing at the Thai Wheelchair Fencing Association is high 2) The level of wheelchair fencing at the Thai Wheelchair Fencing Association is also high.

Keywords: Excellence , People with disabilities

บทนำ

กีฬาวีลแชร์สโตคแมนด์วีลล์ หรือ กีฬาสโตคแมนด์วีลล์เกม หรือ กีฬาวีลแชร์โลก เป็นการแข่งขันกีฬาหลากประเภท และหลายความพิการ สำหรับนักกีฬาคนพิการ การกีฬามีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ ทั้งในด้านสุขภาพและพลานามัย และด้านจิตใจเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้คนพิการสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง ครอบครัว ชุมชนและสังคม นำไปสู่การมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม การเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ กีฬาถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชน ในประเทศที่พัฒนาแล้วทั่วโลกจะอาศัยกระบวนการ ของกีฬาเพื่อสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อสร้าง

เครือข่ายชุมชน ตลอดจนการสร้างจิตสำนึกในการดำรงชีวิตที่มีคุณธรรม มีวินัย และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เคารพในสิทธิของตนเอง และผู้อื่นเป็นรากฐานที่ดีของสังคม องค์กร และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชากรของประเทศ (พีรศักดิ์ วิลัยรัตน์, 2552)

รัฐบาลต้องเข้ามาจัดการและสนับสนุนกีฬาอย่างต่อเนื่อง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการสนับสนุนการเงิน 2) ด้านสถานที่ฝึกซ้อมและสิ่งอำนวยความสะดวก 3) ด้านการโค้ชและการพัฒนาโค้ช 4) ด้านวิทยาศาสตร์และเวชศาสตร์การกีฬา 5) ด้านโอกาสในการแข่งขันระดับนานาชาติ และปฏิทินการแข่งขัน (Green and Houlihan, 2005) ในขณะที่สมาคมกีฬาวิลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย เป็นหน่วยงานที่บริหารจัดการ ฝึกนักกีฬา นักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาในมหกรรมกีฬาระดับโลก พาราลิมปิกค์เกมส์ ณ กรุงเอเธน ประเทศกรีซ โดย นางสาวสายสุนีย์ จ๊ะนะ ได้เหรียญทองฟันดาบเอเป้หญิง เป็นเหรียญทองเหรียญแรกของประเทศไทย และนอกจากเหรียญทองแล้วนักกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทยยังสามารถเก็บเหรียญในทุกรายการที่ทำการแข่งขัน จึงถือเป็นผลสำเร็จของสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย แต่สิ่งที่เป็นปัญหาและยังแสดงถึงขอบกพร่องในการบริหารจัดการต่าง ๆ ตั้งแต่การบริหารจัดการ เช่น สวัสดิการ รายได้ที่เข้าสมาคม กฎ ระเบียบต่าง ๆ กระบวนการคัดเลือก สรรหา พัฒนาและฝึกซ้อมของนักกีฬา อาคารสถานที่ที่ยังไม่ได้มาตรฐานสากลในบางจุด และสิ่งสำคัญคือการทำให้ได้มาตรฐานสากล เพื่อนำกีฬาวีลแชร์ฟันดาบ เข้าสู่การมีการแข่งขันและระบบที่ดีในทุกระดับการแข่งขัน ในการพัฒนากีฬาได้เจอปัญหาอุปสรรค เช่น งบประมาณ นักกีฬา ผู้ฝึกสอน สถานที่ ความไม่พร้อมในสถานที่แข่งขัน การประสานงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เป็นต้น แม้ในปี พ.ศ. 2567 จะประสบความสำเร็จในการได้รางวัลเหรียญทองในระดับพาราลิมปิกเกมส์ แต่จะพบว่าเกิดจากการพัฒนาตนเองและกลุ่มบุคคลเล็ก ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานสากลและความยั่งยืนในระยะยาวยังมีความเสี่ยงในความล้มเหลว หรือแม้แต่ระบบการสร้างนักกีฬาเพื่อทดแทนรุ่นพี่ที่เกษียณ และอีกประเด็นคือ การจัดการแข่งขันกีฬาในระดับอาเซียนยังไม่มีการจัดการแข่งขันกีฬาวีลแชร์ฟันดาบในระดับนี้ ทำให้เกิดการขาดช่วงรอยต่อของการสร้างนักกีฬาและองค์กรให้เป็นเลิศ ด้วยประเด็นดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสมาคมมีความสนใจในการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการบริหารจัดการความเป็นเลิศระดับโลกของกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับแนวทางการบริหารจัดการความเป็นเลิศระดับโลกของกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย

2. เพื่อศึกษาระดับกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

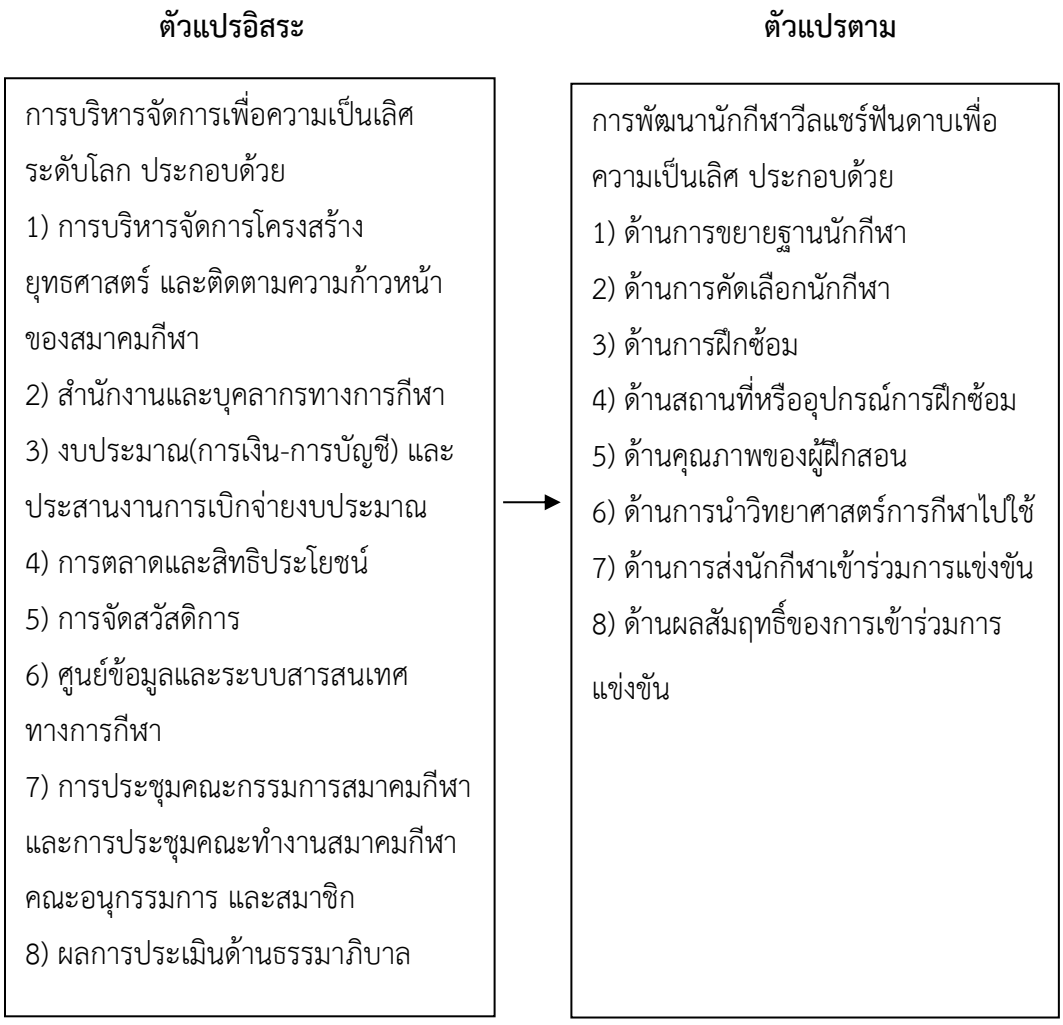

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบปลายปิดและปลายเปิด

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับกีฬาวีลแชร์ฟันดาบ สมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย จำนวน 58 คน โดยใช้ประชากรทั้งหมด (สมาคมวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย, 2568)

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 การสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทางการบริหารจัดการความเป็นเลิศ กีฬาวีลแชร์ฟันดาบ และสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย

2) กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหาและรายละเอียดที่เกี่ยวกับทางการบริหารจัดการความเป็นเลิศของกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย

3) สร้างแบบสอบถาม

4) ปรับปรุงแบบสอบถาม ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.2 การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

1) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับนักกีฬาคนพิการประเภทอื่นของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย จำนวน 40 คน และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้วิธีวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ Alpha ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.990 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในรายข้อ > 0.20 ขึ้นไปทุกข้อคำถาม

2) จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงนายกสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทยเพื่อขออนุญาต เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองจากประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง

2) ลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding Form)

3) กำหนดระดับคะแนนในแบบสอบถามที่กำหนดไว้ 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับมาก

3 หมายถึง ระดับปานกลาง

2 หมายถึง ระดับน้อย

1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

4) การวิเคราะห์ระดับแนวทางการบริหารจัดการความเป็นเลิศระดับโลกและกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย โดยรวมและเป็นรายด้าน แล้วนำมาเทียบตามเกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้

4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับการบริหารจัดการ/ระดับกีฬาเป็นเลิศ มากที่สุด

3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับการบริหารจัดการ/ระดับกีฬาเป็นเลิศ มาก

2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับการบริหารจัดการ/ระดับกีฬาเป็นเลิศ ปานกลาง

1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับการบริหารจัดการ/ระดับกีฬาเป็นเลิศ น้อย

1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับการบริหารจัดการ/ระดับกีฬาเป็นเลิศ น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	32	55.20
1.2 หญิง	26	44.80

รวม	**58**	**100.00**
2. อายุ		
2.1 20-25 ปี	10	17.20
2.2 26-30 ปี	14	24.10
2.3 31-35 ปี	5	8.60
2.4 36-40 ปี	4	6.90
2.5 41-45 ปี	7	12.10
2.6 46 ปี ขึ้นไป	18	31.10
รวม	**58**	**100.00**
3. ระดับการศึกษา		
3.1 ประถมศึกษา	17	29.30
3.2 มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	4	6.90
3.3 อนุปริญญา ปวส.หรือเทียบเท่า	33	56.90
3.4 ปริญญาหรือเทียบเท่าขึ้นไป	4	6.90
รวม	**58**	**100.00**

ตารางที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า เป็นเพศชาย จำนวน 32 คิดเป็นร้อยละ 55.20 มีอายุสูงสุด 46 ปีขึ้นไป จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 31.10 มีระดับการศึกษาสูงสุด อนุปริญญา ปวส. หรือเทียบเท่า จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 56.90 และระยะเวลาในการทำงานหรือเป็นนักกีฬาสูงสุด 5 ปีขึ้นไป จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 43.10

2. ระดับแนวทางการบริหารจัดการความเป็นเลิศระดับโลกของกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย

ตารางที่ 2 ระดับแนวทางการบริหารจัดการความเป็นเลิศระดับโลกของกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย โดยรวมและรายด้าน

แนวทางการบริหารจัดการความเป็นเลิศระดับโลกของกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย	μ	σ	**การแปลผล**
1. การบริหารจัดการโครงสร้าง ยุทธศาสตร์ และติดตามความก้าวหน้าของสมาคมกีฬา	4.15	0.72	มาก
2. สำนักงานและบุคลากรทางการกีฬา	4.32	0.67	มากที่สุด
3. งบประมาณ(การเงิน-การบัญชี) และประสานงานการเบิกจ่ายงบประมาณ	4.22	0.72	มากที่สุด
4. การตลาดและสิทธิประโยชน์	4.08	0.89	มาก
5. การจัดสวัสดิการ	4.20	0.74	มาก
6. ศูนย์ข้อมูลและระบบสารสนเทศทางการกีฬา	4.16	0.77	มาก
7. การประชุมคณะกรรมการสมาคมกีฬาและการประชุมคณะทำงานสมาคมกีฬา คณะอนุกรรมการ และสมาชิก	4.22	0.75	มากที่สุด
8. ผลการประเมินด้านธรรมาภิบาล	4.16	0.78	มาก
รวม	**4.19**	**0.70**	**มาก**

ตารางที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.19 (μ =4.19, σ 0.70) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 2 ลำดับแรก คือ ด้านที่ 2 สำนักงานและบุคลากรทางการกีฬา อยู่ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.32 (μ=4.32, σ 0.67) รองลงไป ด้านที่ 3 งบประมาณ (การเงิน-การบัญชี) และประสานงานการเบิกจ่ายงบประมาณ (μ=4.22, σ 0.72) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับด้านที่ 7 การประชุมคณะกรรมการสมาคมกีฬาและการประชุมคณะทำงานสมาคมกีฬา คณะอนุกรรมการ และสมาชิก (μ=4.22, σ 0.75) อยู่ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.22

3. ระดับกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย

ตารางที่ 3 ระดับกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย โดยรวมและรายด้าน

กีฬาวิลแชร์ฟันดาบ สมาคมกีฬาวิลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย	μ	σ	การแปลผล
1. ด้านการขยายฐานนักกีฬา	4.27	0.76	มากที่สุด
2. ด้านการคัดเลือกนักกีฬา	4.21	0.76	มากที่สุด
3. ด้านการฝึกซ้อม	4.22	0.77	มากที่สุด
4. ด้านสถานที่หรืออุปกรณ์การฝึกซ้อม	4.09	0.74	มาก
5. ด้านคุณภาพของผู้ฝึกสอน	4.25	0.79	มากที่สุด
6. ด้านการนำวิทยาศาสตร์การกีฬาไปใช้	4.11	0.81	มาก
7. ด้านการส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขัน	4.18	0.73	มาก
8. ด้านผลสัมฤทธิ์ของการเข้าร่วมการแข่งขัน	4.19	0.74	มาก
โดยรวม	**4.19**	**0.68**	**มาก**

ตารางที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 3.28 (μ =4.19, σ 0.73) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 2 ลำดับแรก คือ ด้านการขยายฐานนักกีฬา อยู่ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.27 (μ =4.27, σ 0.76) รองลงไปด้านคุณภาพของผู้ฝึกสอน อยู่ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.25 (μ =4.25, σ 0.79)

อภิปรายผล

1. ระดับแนวทางการบริหารจัดการความเป็นเลิศระดับโลกของกีฬาวีลแชร์ฟันดาบ สมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องการบริหารจัดการโครงสร้างยุทธศาสตร์ และติดตามความก้าวหน้าของสมาคมกีฬาโครงสร้างสมาคมฯ ออกแบบมืออาชีพ เช่น โครงสร้าง ตำแหน่ง หน้าที่ ความสัมพันธ์ เป็นต้น ออกมาได้ดีจัดการสำนักงานและบุคลากรทางการกีฬาที่เปิดเลิศ เช่น เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานและการบริหารค่าตอบแทนได้

มาตรฐานและเป็นธรรมบริหารงบประมาณ (การเงิน-การบัญชี) และประสานงานการเบิกจ่ายงบประมาณโดยมีผู้เชี่ยวชาญการเงินและบัญชีช่วยดูแลและการเบิกจ่ายงบประมาณแบบอิเล็กทรอนิกส์ สอดคล้องกับ วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2550, น. 5) เห็นว่า การบริหารจัดการคือวิธีปฏิบัติ โดยการพัฒนาและประยุกต์ใช้ซึ่งทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับสำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (2556, น.5-20) ได้สรุปองค์ประกอบของการดำเนินงานองค์การที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ มี 7 องค์ประกอบ ได้แก่ การนำองค์กร การวางแผนกลยุทธ์ การมุ่งเน้นลูกค้า การวัด วิเคราะห์และการจัดการความรู้ การมุ่งเน้นบุคลากร การมุ่งเน้นการปฏิบัติการและผลลัพธ์ ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของภานุ ศรีวิสุทธิ์ (2559) ศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศ สถาบันการพลศึกษา ผลการวิจัย พบว่า 1. รูปแบบการบริหารจัดการศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศ สถาบันการพลศึกษาใช้หลักธรรมาภิบาล 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านนิติธรรม ด้านคุณธรรม ด้านความโปร่งใส ด้านการมีส่วนร่วม ด้านความรับผิดชอบและด้านความคุ้มค่า พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน

2. ระดับกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมีการพัฒนากีฬาในเรื่องการขยายฐานนักกีฬา โดยการสร้างแรงบันดาลและต้นแบบนักกีฬา สร้างระบบนิเวศสนับสนุนการพัฒนาให้กับนักกีฬา การพัฒนาระบบการสนับสนุนนักกีฬาเยาวชน ออกมาได้อย่างดี มีการพัฒนาคุณภาพของผู้ฝึกสอน ในเรื่อง ระบบการคัดเลือกผู้ฝึกสอน ความรู้และทักษะผู้ฝึกสอน ผู้ฝึกสอนใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทักษะการบริหารจัดการและภาวะผู้นำ ระบบสวัสดิการและความก้าวหน้าในวิชาชีพ สอดคล้องกับสำนักกรรมาธิการ 3 (2560, น.1-2) ต้องมีบูรณาการงานพัฒนาสุขภาพและคุณภาพชีวิตคนพิการให้เป็นระบบ และมีองค์กรที่รับผิดชอบในเรื่องการออกกำลังกายและการกีฬาของคนพิการให้เป็นรูปธรรม อันประกอบด้วย 3 ภารกิจหลัก คือ การพัฒนาสมรรถภาพของคนพิการ การพัฒนาศักยภาพของนักกีฬาคนพิการและการพัฒนาความเป็นเลิศของนักกีฬาคนพิการ สอดคล้องกับงานวิจัย บงกช จันทร์สุขวงค์ (2562) ศึกษารูปแบบการจัดการกีฬาเพื่อความเป็นเลิศในโรงเรียนกีฬา สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการจัดการกีฬาเพื่อความเป็นเลิศในโรงเรียนกีฬา สังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ประกอบด้วย ผู้ฝึกสอน/ผู้เชี่ยวชาญกีฬา วิทยาศาสตร์การกีฬา สถานที่ อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกและงบประมาณ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยแนวทางการบริหารจัดการความเป็นเลิศระดับโลกของกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย สามารถสรุปได้ว่า ระดับแนวทางการบริหารจัดการความเป็นเลิศระดับโลกของกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากและระดับกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย** 1.1 ปรับปรุงกีฬาวีลแชร์ฟันดาบสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย ในเรื่อง ด้านสถานที่หรืออุปกรณ์การฝึกซ้อม ด้านการนำวิทยาศาสตร์การกีฬาไปใช้ ด้านการส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขัน และด้านผลสัมฤทธิ์ของการเข้าร่วมการแข่งขัน 1.2 การกีฬาแห่งประเทศไทยควรสนับสนุนงบประมาณโดยตรงแก่สมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย 1.3 สร้างนักกีฬาฟันดาบรุ่นใหม่ให้มากขึ้น การร่วมแรงร่วมใจของนักกีฬา และผู้ฝึกสอนให้มากกว่านี้ เพิ่มมูลค่ารางวัลที่จูงใจ และมีสวัสดิการให้เพียงพอ เช่น เงินเดือน เบี้ยเลี้ยง สวัสดิการถึงครอบครัวนักกีฬา เป็นต้น **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรมีศึกษาเกี่ยวกับ ศักยภาพการแข่งขันและความยั่งยืนของสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทยและนักกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย

เอกสารอ้างอิง

บงกช จันทร์สุขวงค์. (2562). รูปแบบการจัดการกีฬาเพื่อความเป็นเลิศในโรงเรียนกีฬาสังกัดมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการกีฬา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ปาลีวรรณ สิทธิการ. (2557). รูปแบบการบริหารโครงการสู่ความเป็นเลิศของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในเขตจังหวัดภาคใต้. ใน วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

พีรศักดิ์ วิลัยรัตน์. (2552). ความสำเร็จของผู้บริหาร. เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2568 จาก http:/www.pantown.com/groub.php?display=content=36749&name=0000000 content32&area=3

พัชรินทร์ ปาวะลี. (2563). สภาพและแนวทางการพัฒนานักกีฬาตามหลักวิทยาศาสตร์การกีฬาเพื่อความเป็นเลิศของสำนักงานกีฬาในมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตภาคเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการกีฬา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ภานุ ศรีวิสุทธิ์. (2559). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการศูนย์กีฬาเพื่อความเป็นเลิศสถาบันการพลศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์สาขาวิชาสุขศึกษาและพลศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2550). การบริหารจัดการ และการบริหารการพัฒนาของหน่วยงานของรัฐ. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.

สมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย. (2568). ข้อมูลสมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย. นนทบุรี: สมาคมกีฬาวีลแชร์ฟันดาบคนพิการไทย.

สมยศ นาวีการ. (2546). การบริหารและพฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.

สำนักกรรมาธิการ 3. (2560). การจัดตั้งสถาบันพัฒนาการกีฬาคนพิการ (Institute for Disabled Sports Development). รายงานผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้เทนราษฎร.

สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ. (2556). เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ (Thailand Quality Award: TQA). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ.

Green, M., & Houlihan, B. (2005). Elite sport development: Policy learning and political priorities.London: Routledge.

EFFECTIVE TEACHER LEADERSHIP MODEL OF SPECIAL EDUCATION SCHOOLS IN ZHEJIANG PROVINCE*

Tongyao Jin[1], Thada Siththada[2] and Suttipong Boonphadung[3]

[1-3]Graduate school, Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s65584951038@ssru.ac.th

Received 11 February 2026; Revised 22 February 2026; Accepted 24 February 2026

Abstract

This study aims to: 1) To construct a leadership model for special education teachers in special education schools within the jurisdiction of the Zhejiang Provincial Government, China. 2) To propose an effective leadership model for teachers in special education schools within the jurisdiction of the Zhejiang Provincial Government, China. 3) To investigate the current status of teacher leadership levels in special education schools within the jurisdiction of the Zhejiang Provincial Government, China. The qualitative component utilizes literature analysis and in-depth interviews with five key individuals to construct the model and conduct pilot testing. The quantitative component involves a survey of 600 teachers from 90 special education schools in Zhejiang Province, with 550 teachers effectively represented, to assess the leadership levels of special education teachers using a self-designed questionnaire that includes seven latent variables. Statistical analysis includes confirmatory factor analysis (CFA), reliability testing, and descriptive statistics.

Citation:

* Tongyao Jin, Thada Siththada and Suttipong Boonphadung. (2026). Effective Teacher Leadership Model Of Special Education Schools In Zhejiang Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 99-121.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

The research results indicate the following: 1. A leadership model for teachers in special education schools in Zhejiang Province was constructed through a comprehensive literature review and data collected from five teachers in these schools. 2. The proposed model demonstrated strong psychometric properties: all seven factors showed high internal consistency (Cronbach's α ranging from 0.82 to 0.91), adequate convergent validity (AVE: 0.607-0.735), and composite reliability (CR: 0.854-0.931). The CFA results confirmed good model fit ($\chi^2/df = 3.45$, CFI = .91, TLI = .90, RMSEA = .061, SRMR = .052). This model incorporates seven key factors: 1. Ethical Leadership; 2. Instructional Leadership; 3. Collaborative Leadership; 4. Classroom Management; 5. Research Competence; 6. Assessment Practice; and 7. Participatory Decision-making. 3. Teacher leadership levels were rated as high across all seven dimensions (overall M = 4.15, SD = 0.52). Instructional leadership achieved the highest score (M = 4.38, SD = 0.48), followed by collaborative leadership (M = 4.26, SD = 0.51) and assessment practice (M = 4.22, SD = 0.49). Participatory decision-making recorded the lowest score (M = 3.68, SD = 0.63), significantly lower than other dimensions ($p < 0.001$). Finally, recommendations for schools, policymakers, and future research were made based on the findings of this study.

Keywords: special education schools, teacher leadership, effectiveness, model

Introduction

While China's special education system is developing rapidly, it faces unique structural challenges that limit the exercise of teacher leadership. Firstly, the highly centralized education management system concentrates school decision-making power primarily in the hands of principals and higher-level administrative departments, thereby restricting formal channels for teachers to engage in school governance (Mok, 2013). Secondly, the traditional hierarchical

management model emphasizes top-down command transmission, positioning teachers more as policy implementers than as decision-makers. Thirdly, the traditional Chinese cultural respect for authority and the concept of 'teacher's dignity' create a contradiction: although teachers enjoy high authority in the classroom, they are less likely to challenge administrative decisions or proactively assume leadership responsibilities at the organizational level (He et al, 2024). These issues are particularly pronounced in special education schools in Zhejiang Province; despite the region ranking among the top in the country for special education resource investment, the leading role of teachers in curriculum development, teaching innovation, and school improvement has not been fully realized. In recent years, the role of Special Education Teacher Leadership (SETL) in enhancing teaching quality and improving student learning outcomes has garnered increasing attention, particularly in the context of ongoing educational reforms. While earlier discussions on special education leadership predominantly highlighted the contributions of principals and school district administrators, a burgeoning body of academic research acknowledges that teachers themselves are vital agents of school improvement.

Billingsley (2007) argues that teacher leadership plays a crucial role in enhancing the quality of education and facilitating school reform. This form of leadership transcends formal titles or administrative responsibilities, encompassing a broader range of influences, including participation in school decision-making, professional development, and the induction training of new teachers. Special education teachers, in particular, often exercise leadership through collaboration: working alongside general education teachers to address challenges and conduct curriculum assessments, providing mentorship within professional development schools (PDS), engaging in curriculum innovation, and supporting new teachers in adapting to their instructional needs (Ramirez, 2024).

Scholars increasingly recognize that teacher leadership is a cornerstone of sustainable reform. Al-Zboon (2016) emphasized the significance of teacher leadership in enhancing teaching standards and improving learning outcomes. However, empirical research indicates that leadership opportunities for special education teachers remain constrained. Many educators view providing cognitive and emotional support to their colleagues as central to their leadership roles, while opportunities for participation in institutional governance, such as recruitment or formal committees, are often limited. In several countries, the concept of Special Education Teacher Leadership (SETL) has not been sufficiently articulated or systematically evaluated.

The concept of teacher leadership is undergoing significant evolution. According to Hunzicker (2017), the definition of teacher leadership is transitioning from a position-based understanding to a more informal and holistic perspective. Leadership is increasingly perceived as a stance, a mindset, and a way of being, rather than merely a collection of observable behaviors. Additionally, research indicates that the development of identity often precedes the practice of leadership, progressing through several stages, from classroom influence to broader organizational engagement.

These developments are particularly significant as inclusive education continues to expand globally. With an increasing number of students with disabilities integrated into mainstream classrooms, special education teachers are expected to ensure that schools effectively support diverse learners (Maggin et al., 2020). However, despite their expertise, their contributions are often restricted to their specific professional fields, limiting their opportunities for school-wide leadership. Recent research underscores the importance of initiative, knowledge sharing, and communication as essential qualities for teacher leaders, and it highlights the necessity for more robust mechanisms that empower teachers to transcend their daily responsibilities (Tejero Hughes et al., 2022).

Existing research reveals three significant gaps: First, teacher leadership models developed under Western decentralization are challenging to implement within China's centralized educational system. Second, the role of special education teachers in exercising leadership across disciplinary boundaries in special education contexts remains ambiguous. Third, there is a notable lack of localized empirical research tailored to specific regions. Zhejiang Province, recognized as a pioneer in educational reform, has established a robust special education infrastructure; however, its mechanisms for developing teacher leadership are still inadequate. Consequently, this study concentrates on special education schools in Zhejiang Province, aiming to address the following questions: How can an effective teacher leadership model be constructed within a centralized management system and traditional cultural context? What are the essential dimensions of this model? How can its validity be empirically validated? This research not only addresses the gaps in regional and cultural adaptation studies but also offers practical insights for analogous contexts.

Research Objectives

1) To construct a leadership model for special education teachers in special education schools within the jurisdiction of the Zhejiang Provincial Government, China.

2) To propose an effective leadership model for teachers in special education schools within the jurisdiction of the Zhejiang Provincial Government, China.

3) To investigate the current status of teacher leadership levels in special education schools within the jurisdiction of the Zhejiang Provincial Government, China.

Research Methods

This study aims to explore an effective teacher leadership model in special education schools in Zhejiang Province. The researchers employed a systematic approach to investigate the various dimensions of teacher leadership, ensuring a comprehensive understanding of its impact on educational outcomes.

Study Population and Sampling Design

The population of this study comprised 3,243 full-time teachers from 90 special education schools across 11 prefecture-level cities in Zhejiang Province. A stratified sampling method was employed, with stratification based on the size of the teaching staff, as this factor is significantly correlated with leadership dynamics. Schools with larger teacher populations (over 500 teachers) tend to exhibit more complex organizational structures, formal leadership mechanisms, and extensive collaborative networks, which directly influence teacher leadership practices (Katzenmeyer & Moller, 2009). In contrast, teacher leadership in smaller schools is often characterized by informal influence and cross-functional collaboration. To ensure that the sample accurately reflects the characteristics of teacher leadership across various organizational contexts in Zhejiang Province, the study divided the 11 prefecture-level cities into two strata based on teacher size: 1) First stratum: Cities with more than 500 teachers (Hangzhou and Ningbo), including 26 schools and 277 teachers; 2) Second stratum: Cities with 500 or fewer teachers (the remaining nine cities), encompassing 64 schools and 323 teachers. The final sample size consisted of 600 teachers, representing 18.5% of the total population. This sample size was allocated proportionally across all levels to ensure the representativeness of schools of varying organizational sizes.

Data Collection Tools

Questionnaire Survey Based on a comprehensive literature review and a well-defined theoretical framework, the researchers developed a questionnaire comprising five demographic items and 141 measurement items. This questionnaire employed a five-point Likert scale, where 5 indicates 'strongly agree', 4 signifies 'somewhat agree', 3 represents 'neutral', 2 denotes 'somewhat disagree', and 1 reflects 'strongly disagree'. The instrument encompassed seven latent variable dimensions.

Instrument Quality Verification

1) Content Validity: Five experts, comprising four specialists in special education and one expert in educational measurement, were invited to evaluate the Item Objective Conformity Index (IOC). The Rovinelli and Hambleton three-point rating scale was employed: +1 (compliant with the operational definition), 0 (uncertain), and -1 (non-compliant). Items with an IOC value of ≥ 0.5 were retained, those with an IOC value between 0.5 and 0.7 were retained after revision, while items with an IOC value of < 0.5 were excluded.

2) Reliability Verification: Cronbach's α coefficient was utilized to assess internal consistency. According to George & Mallery (1999), an α value of ≥ 0.70 is considered acceptable, and an α value of ≥ 0.80 is deemed good.

In-depth Interviews

Researchers developed a semi-structured interview outline and conducted in-depth interviews with five special education teachers with over 15 years of experience.

1) Interviewees: Purposeful sampling was used, with selection criteria including: (1) $\geqslant$15 years of teaching experience; (2) experience in formal or informal leadership roles; and (3) significant influence in school reform or professional development.

2) Interview Content: The interviews included exploratory follow-up questions on topics such as the practical context, influencing factors, and development paths of teacher leadership. Questions were flexibly developed based on the interviewees' responses. Interview durations ranged from 15 to 35 minutes, and all interviews were recorded and transcribed.

3) Thematic Analysis Procedure: Following the six-step thematic analysis method of Braun and Clarke (2006): familiarizing oneself with the data; generating initial codes; identifying themes; reviewing themes; defining and naming themes; and writing a report. Through this procedure, latent variables were extracted from the interview data.

Model Validation

Five experts (four special education experts and one educational measurement expert) were invited to score and validate the effective teacher leadership model for special education schools in Zhejiang Province, and the expert fit index was used to evaluate the theoretical rationality and practical applicability of the model.

Ethical Considerations

With the approval of the Academic Ethics Committee of Suan Sunnah Rajabhat University, the quantitative data and model validation phases of this study will be conducted in Zhejiang Province from October to December 2025.

Results

1. Construction of a Leadership Model for Special Education School Teachers in Zhejiang Province

Based on in-depth interviews with five expert teachers in Zhejiang Province and a comprehensive literature review, this study developed a leadership model for special education school teachers in the region. The model consists of seven latent variables and 31 observed variables. The

interview data were analyzed using thematic analysis (Braun & Clarke, 2006). First, the interview recordings were transcribed verbatim. Second, thematic coding was conducted, followed by the extraction and integration of key themes with the literature review results. This rigorous process led to the identification of the core dimensions of leadership among special education school teachers.

2. Research Findings on the Leadership Model for Special Education School Teachers in Zhejiang Province

Utilizing the insights gained from the interviews and the constructed leadership model, which includes seven latent variables and thirty-one observed variables, the researchers conducted a comprehensive review of relevant literature. This analysis facilitated the development of a questionnaire survey tool comprising 160 measurement items, aimed at assessing the practical applicability of these variables in real teaching environments.

1) IOC Goal Consistency Test

To ensure the effectiveness and rationality of the model, five education experts-four specializing in special education and one in general education-evaluated the proposed effective teacher leadership model for special education schools in Zhejiang Province using the Integrated Objectives (IOC) method. Items that received an average score of 0.6 or higher out of 160 total items were revised based on the experts' suggestions, while those with an average score below 0.6 were excluded from the model. Ultimately, after the IOC evaluation by the five experts, a refined effective teacher leadership model for special education schools in Zhejiang Province was established, comprising 141 measurement items. These items are categorized into 31 observed variables, which are further organized into 7 key factors at the upper level.

2) KMO and Bartlett's Test (Validity Analysis)

To evaluate the structural appropriateness of the measurement data, this study employed the Kaiser–Meyer–Olkin (KMO) index and Bartlett's test of sphericity to examine the correlations among variables. The results indicated that the KMO value was 0.961, significantly exceeding the recommended threshold, which suggests a strong commonality and a robust correlation structure among the samples. Additionally, Bartlett's test of sphericity yielded a significant result (χ^2 = 92380.600, df = 9870, p < .001), thereby rejecting the null hypothesis that the correlation matrix is an identity matrix. This finding confirms the presence of systematic correlations among the measurement items. Although the study design did not further extract the latent factor structure, the aforementioned statistical results substantiate the scale's solid structural foundation and its reasonable construction based on the data characteristics.

Table 1 KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy		.961
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	92380.600
	df	9870
	Sig.	.000

3) Reliability Analysis

After confirming a robust correlation structure among the measurement items, the study proceeded with a reliability analysis of the scale to assess its internal consistency. The results indicated that the overall Cronbach's α coefficient for each latent variable (scale) exceeded 0.90 (specific value), surpassing the recommended threshold of 0.70. This finding suggests that the measurement tool demonstrates strong internal consistency and measurement stability. Additionally, the Cronbach's α coefficients for each observed variable

(dimension) also achieved acceptable levels, reflecting a consistent measurement direction among items within each dimension and affirming that the scale as a whole possesses high reliability.

Table 2 Construct's reliability

Observed Variable	Reliability Statistics	N of Items	latent variable	Reliability Statistics
Ethical leadership (EL)	.911	4	Ethical leadership (EL)	.937
Ethic of Care (EOC)	.854	4		
Ethic of Critique (EOCQ)	.924	4		
Instructional resource provider (IRP)	.900	5	Instructional Leadership (IL)	.967
Teacher Professional Development (TPD)	.928	5		
Monitor student progress (MSP)	.917	4		
Curriculum Implementer (CI)	.940	5		
Optimizing Teaching Support (OTS)	.921	5		
Collaborative Environment (CE)	.930	5	Collaborative leadership (CL)	.956
Shared Vision (SV)	.935	5		
Communication Trust (CT)	.928	5		
Rights Sharing (RS)	.941	5		
People Management (PM)	.924	4	Classroom Management (CM)	.977
Instructional Management (IM)	.927	4		
Behavior Management (BM)	.929	5		
Praise Students (PS)	.976	5		
Reward Students (RSD)	.961	4		
Conceptual Competency (CC)	.948	6	Research	.967

Methodological Competency (MC)	.946	5	Competence (RC)	
Data Analysis (DA)	.950	4		
Interpretation Competency (IC)	.967	5		
Writing Technical Competency (WTC)	.925	4		
Non-Achievement based grading (NABG)	.891	4	Assessment Practice (AP)	.968
Design Test (DT)	.937	5		
Management Assessment (MA)	.942	5		
Explanation Assessment (EA)	.940	5		
Evaluation Application (EAC)	.954	4		
Policy Affairs (PA)	.933	4	Participatory Decision Making (PDM)	.968
Administrative Affairs (AA)	.914	4		
Teaching Affairs (TA)	.928	4		
Class-level affairs (CLA)	.911	4		

3. Current Status of Leadership Level among Special Education School Teachers in Zhejiang Province

Based on the effective leadership model for special education school teachers in Zhejiang Province, which was constructed and validated through the aforementioned research process, the researchers conducted a questionnaire survey targeting special education teachers across 90 special education schools governed by the Zhejiang Provincial Government. Utilizing the “Wenjuanxing” electronic survey tool, the study revealed that the mean scores for all seven dimensions of teacher leadership were consistently high, indicating that respondents generally perceived a robust presence of leadership practices within their schools.

Instructional Leadership exhibited the highest mean value (M = 4.062, SD = 0.751), indicating that teachers demonstrated a considerable strength in guiding teaching and learning. This was closely followed by Collaborative Leadership (M = 4.017, SD = 0.743) and Assessment Practice (M = 3.999, SD = 0.723). In contrast, Participatory Decision Making presented the lowest mean score (M = 3.549, SD = 0.794). Although this score is still categorized as high, it may suggest that involvement in shared governance and collective decision-making processes is relatively less prominent compared to other aspects of leadership. Collectively, these results indicate a generally high endorsement of teacher leadership across various dimensions, with instructional functions appearing particularly salient.

Table 3 Descriptive Statistics

Variable	Mean	S.D.	Level
Ethical leadership (EL)	3.748	.877	high
Instructional Leadership (IL)	4.062	.751	high
Collaborative leadership (CL)	4.017	.743	high
Classroom Management (CM)	3.932	.877	high
Research Competence (RC)	3.797	.713	high
Assessment Practice (AP)	3.999	.723	high
Participatory Decision Making (PDM)	3.549	.794	high

4. Confirmatory Factor Analysis of the Leadership Model for Teachers in Special Education Schools in Zhejiang Province

As illustrated in Figure 1, the study identified eight components that constitute effective teacher leadership: EL, IL, CL, CM, RC, AP, and PDM. Among these components, RC exhibited the highest factor loading at 0.86, followed by IL at 0.69, CM at 0.79, CL at 0.66, AP at 0.70, EL at 0.58, and PDM at 0.53. In the

third-order confirmatory factor analysis, all second-order components were successfully associated with the higher-order construct of teacher leadership, although their standardized factor loadings varied. The findings demonstrated an acceptable overall model fit (χ^2/df = 3.45, CFI = .91, TLI = .90, RMSEA = .061, SRMR = .052). The standardized factor loadings for each second-order component in relation to the higher-order teacher leadership construct ranged from 0.58 to 0.86, all of which were statistically significant ($p < .05$). The overall model fit remained acceptable, indicating that the third-order model displayed a satisfactory statistical fit.

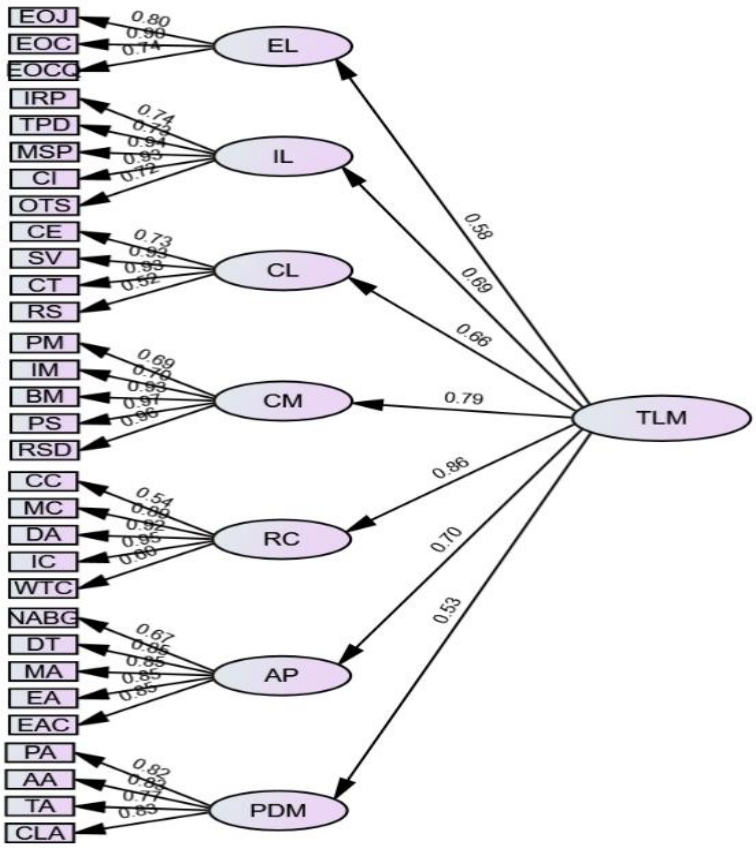

Figure1 Effective Teacher Leadership: Second-Order CFA Results

5 Convergent Validity and Discriminant Validity

Confirmatory factor analysis of all latent leadership variables demonstrated robust convergent validity and internal consistency. As illustrated in Table 4, the average variance extracted (AVE) for all seven latent variables surpassed the recommended threshold of 0.60 (Fornell & Larcker, 1981), with values ranging from 0.607 to 0.735. The composite reliability (CR) for all variables exceeded 0.85, with a range from 0.854 to 0.931, significantly surpassing the acceptable standard of 0.70. These findings affirm the measurement model's strong convergent and discriminant validity, suggesting that the seven dimensions effectively encapsulate the fundamental characteristics of teacher leadership and provide empirical support for understanding the core elements of teacher professional competence in special education contexts.

Table4 Convergent validity and Discriminant validity

Factor (Latent variable)	AVE	CR
Ethical leadership (EL)	0.662	0.854
Instructional Leadership (IL)	0.683	0.914
Collaborative leadership (CL)	0.636	0.870
Classroom Management (CM)	0.735	0.931
Research Competence (RC)	0.638	0.893
Assessment Practice (AP)	0.607	0.884
Participatory Decision Making (PDM)	0.673	0.891

Discussion

Based on the findings of the aforementioned research regarding an effective teacher leadership model in special education schools in Zhejiang

Province, the researchers provide further elaboration as follows

1. Proposal of the Effective Teacher Leadership Model

This study advances the contextualized understanding of teacher leadership by proposing a "Model of Effective Teacher Leadership in Special Education Schools." This model is not merely a replication of existing frameworks; rather, it is a theoretically integrated approach that thoroughly considers the institutional, cultural, and professional characteristics unique to special education. This perspective aligns with the assertion that "teacher leadership must be understood as a contextualized practice, not an abstract assignment of roles" (York-Barr & Duke, 2004). Additionally, it addresses calls for the development of models that reflect the interplay between professional knowledge and the organizational context (Wenner & Campbell, 2017). The model's seven domains collectively signify a transition in teacher leadership from individual authority to a distributed professional influence grounded in ethical commitment, pedagogical expertise, collaborative engagement, and organizational involvement. By situating leadership within everyday practice, the model enhances existing views that often overemphasize formal leadership roles while neglecting the informal yet vital contributions of teachers to school improvement (Harris & Muijs**,** 2004). Consequently, this model embodies not only a structural classification but also a contextualized reinterpretation of the implementation of leadership within specialized educational settings.

2. Empirical Validation of the Model

The empirical findings provide robust support for the structural integrity and applicability of the proposed model. The effective teacher leadership model in special education schools in Zhejiang Province demonstrates that its various domains operate synergistically, collectively capturing stable patterns in teacher leadership practices. These results indicate that the model possesses both statistical robustness and practical interpretability. The validated model presented in this study does not represent a definitive conclusion; rather, it

establishes a solid empirical foundation for subsequent refinement, cross-regional testing, and longitudinal research.

The empirical findings provide robust support for the structural integrity and applicability of the proposed model. A series of data analyses in this study demonstrate that the seven identified factors function as a coherent system rather than as a series of fragmented practices. This aligns with previous research that emphasizes the necessity of an empirical foundation for effective teacher leadership frameworks to transcend mere abstract theoretical advocacy (Muijs & Harris, 2007). Reliability results further indicate that these areas consistently capture stable patterns of professional behavior, reinforcing the view that leadership can be systematically developed and measured (Leithwood et al., 2020). Moreover, validation should be regarded as an ongoing process. In line with recent academic research advocating for the iterative refinement of leadership concepts across different contexts, these findings establish a foundation for future adjustments and comparative studies.

3. The Paradox of Teacher Leadership: "Leaders in the Classroom, Followers in the Office"

A critical tension emerges from the findings: teachers demonstrate high leadership capacity in instructional and collaborative domains ($M > 4.20$), yet score significantly lower in participatory decision-making ($M = 3.68$). This reveals a paradoxical pattern where special education teachers are empowered as "leaders in the classroom" but remain "followers in the office." This discrepancy is not merely statistical; it reflects a fundamental contradiction within China's centralized education system, where teachers' professional expertise is acknowledged, yet their institutional voice remains constrained.

This finding challenges Western assumptions embedded in inclusive leadership theories, which presuppose distributed authority and teacher agency in governance (Northouse, 2025; Ryan, 2006). In contrast, the context of Zhejiang

demonstrates that teacher leadership can coexist with hierarchical control: teachers exercise considerable autonomy in pedagogy and peer collaboration, yet formal decision-making remains concentrated at the administrative level. This suggests that effective teacher leadership in centralized systems may manifest differently, not through formal participation in governance structures, but rather through informal influence networks, professional communities, and pedagogical innovation. Recent scholarship on inclusive leadership in the 2020s emphasizes equity, voice, and shared decision-making as core principles (Bourke & Dillon, 2016; Shoreibah., 2020). However, applying this framework uncritically to the Chinese context risks overlooking the influence of cultural norms surrounding authority and collective harmony on leadership practices. The high scores in ethical and collaborative dimensions indicate that special education teachers in Zhejiang exemplify relational and morally grounded leadership-consistent with Confucian values-rather than the individualistic, power-challenging leadership celebrated in Western paradigms. Future research should critically examine whether 'participatory decision-making,' as currently understood, reflects a Western bias, and whether alternative forms of teacher empowerment-such as curricular autonomy or professional learning communities-might represent more culturally appropriate avenues for influence.

Conclusion

After the above series of tests, the effective teacher leadership model for special education schools in Zhejiang Province, proposed based on new knowledge, not only reflects theoretical integration but is also grounded in the actual context of the special education environment. Furthermore, it possesses practical application value in enhancing the quality of special education teaching and promoting the organizational development of special education schools. This model conceptualizes teacher leadership as a multidimensional

structure anchored in seven interconnected domains: Ethical Leadership (EL), Instructional Leadership (IL), Collaborative Leadership (CL), Classroom Management (CM), Research Competence (RC), Assessment Practice (AP), and Participatory Decision Making (PDM). Grounded in leadership theory and the practical realities of special education, this model employs 31 observational variables to elucidate how teachers can impact student development, enhance professional practice, and foster school improvement. However, a validated model is not an endpoint; rather, it serves as a starting point for transformation. The pressing question now is: How will this model be mobilized to drive systemic change in Zhejiang's special education landscape?

We propose three strategic applications for the seven-domain framework. First, it should serve as a self-assessment and diagnostic tool. Schools are encouraged to adopt this framework to conduct annual leadership audits, thereby identifying specific areas where teacher capacity needs enhancement. The model's 31 observables provide actionable indicators, enabling administrators to move beyond impressionistic evaluations toward evidence-based professional development planning.

Second, the framework should be utilized as a structured training syllabus. Provincial education authorities ought to integrate this model into mandatory professional development curricula. For novice teachers, training should prioritize foundational domains such as Ethical Leadership and Classroom Management. In contrast, advanced modules for experienced teachers should focus on Research Competence and Participatory Decision Making, equipping them to transition from classroom practitioners to organizational change agents.

Third, as a criterion for promotion and recognition, the model should inform teacher evaluation and career advancement systems. Incorporating leadership competencies-particularly the underdeveloped PDM domain-into

promotion criteria signals that professional growth extends beyond instructional skill to encompass institutional influence and collaborative capacity. However, the model also reveals a troubling reality: the "classroom leader, office follower" paradox. Teachers in Zhejiang demonstrate strong instructional and collaborative leadership but remain marginalized in institutional decision-making. If we acknowledge teachers as leaders, we must grant them authority commensurate with their expertise. This necessitates structural reform: allocating formal governance roles to teachers, embedding Research Competence into licensing standards, and dismantling hierarchical barriers that confine teacher influence to classroom walls.

Recommendations

1. Recommendations for Schools

Special education schools are encouraged to adopt an "effective teacher leadership model" as a guiding framework for organizational development and leadership training. Specifically, schools should: (1) establish professional learning communities (PLCs) focused on "critical ethics" to review teaching practices; (2) allocate dedicated non-teaching time for teachers to engage in leadership activities, such as curriculum development and peer mentoring; and (3) create formal pathways for teachers to participate in school administration, ensuring that they are represented in decision-making bodies.

2. Recommendations for Policymakers

It is recommended that education authorities incorporate effective teacher leadership models into the evaluation and professional development standards for special education teachers. Specific policy measures should include: (1) allocating governance seats in special education schools to special education teachers to ensure their voices are represented in school governance; (2) promoting the establishment of regional teacher leadership training centers

to provide special education teachers with systematic courses in leadership skills development, supporting practical research projects related to teacher leadership in special education schools, and regularly organizing experience exchange meetings; (3) establishing economic incentives, such as leadership allowances, for teachers who assume formal or informal leadership roles. Furthermore, policies that empower teachers to participate in the decision-making process should be expanded to foster a more inclusive educational environment.

3. Recommendations for Future Research

Future research should concentrate on refining and validating the "Effective Teacher Leadership Model" specifically within special education schools in Zhejiang Province. A longitudinal study is essential to assess whether the implementation of this model genuinely enhances student learning outcomes, including academic performance, achievement of Individualized Education Program (IEP) goals, and the development of adaptive behaviors. This will help establish a direct causal relationship between teacher leadership and student success. Additionally, further research is recommended to investigate the applicability of this model across various regional and institutional contexts.

References

Al-Zboon, E. (2016). Special education teacher leadership in Jordan: Current state and constraints. Societies, 6(3), 19.

Billingsley, B. S. (2007). Recognizing and supporting the critical roles of teachers in special education leadership. Exceptionality, 15(3), 163-176.

Bourke, J., & Dillon, B. (2016). The six signature traits of inclusive leadership: Thriving in a diverse new world. Deloitte University Press.

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. Qualitative research in psychology, 3(2), 77-101.

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. Journal of Marketing Research, 18(1), 39–50.

George, D., & Mallery, P. (1999). SPSS® for Windows® step by step: A simple guide and reference. Allyn & Bacon.

Harris, A., & Muijs, D. (2004). Improving schools through teacher leadership.U.K.: Open University Press.

He, P., Guo, F., & Abazie, G. A. (2024). School principals' instructional leadership as a predictor of teacher's professional development. Asian-Pacific Journal of Second and Foreign Language Education, 9(1), 63.

Hunzicker, J. (2017). From teacher to teacher leader: A conceptual model. International journal of teacher leadership, 8(2), 1-27.

Leithwood, K., Harris, A., & Hopkins, D. (2020). Seven strong claims about successful school leadership revisited. School Leadership & Management, 40(1), 5–22.

Maggin, D. M., Hughes, M. T., Passmore, A., Kumm, S., & Scaletta, M. (2020). School Administrators' Perspectives on Special Education Teacher Leadership. Journal of Special Education Leadership, 33(2).

Mok, K. H. (Ed.). (2013). Centralization and decentralization: Educational reforms and changing governance in Chinese societies (Vol. 13). Springer Science & Business Media.

Muijs, D., & Harris, A. (2007). Teacher leadership in (in) action: Three case studies of contrasting schools. Educational management administration & leadership, 35(1), 111-134.

Northouse, P. G. (2025). Leadership: Theory and practice. Sage publications.

Ramirez, K. (2024). Leadership in Early Childhood Special Education (Doctoral dissertation, University of Massachusetts Global).

Ryan, J. (2007). Inclusive leadership: A review. EAF Journal, 18(1/2), 92.

Shoreibah, R. (2020). Inclusive leadership: A review and research agenda. Human Resource Development Review, 19(4), 1–23.

Tejero Hughes, M., Passmore, A., Maggin, D. M., & Kumm, S. (2022). Teacher leadership: exploring the perceptions of special educators. International Journal of Leadership in Education, 1-16.

Wenner, J. A., & Campbell, T. (2017). The theoretical and empirical basis of teacher leadership: A review of the literature. Review of Educational Research, 87(1), 134-171.

York-Barr, J., & Duke, K. (2004). What do we know about teacher leadership? Findings from two decades of scholarship. Review of Educational Research, 74(3), 255-316.

การลดก๊าซเรือนกระจกด้วยการคัดแยกขยะเพื่อการรีไซเคิลภายใต้โครงการสนับสนุนกิจกรรมลดก๊าซเรือนกระจก กรณีศึกษา : สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*

GREENHOUSE GAS REDUCTION THROUGH WASTE SORTING FOR RECYCLING UNDER THE LOW EMISSION SUPPORT SCHEME (LESS) A CASE STUDY : OFFICE OF ACADEMIC RESOURCES AND INFORMATION TECHNOLOGY, VALAYA ALONGKORN RAJABHAT UNIVERSITY UNDER THE ROYAL PATRONAGE

มณทิพย์ จันทร์แก้ว[1], ทักษิณา วิไลลักษณ์[2], ประพรรธน์ พละชีว[3] และ ทิพาตินันท์ สุดแจ้ง[4]

Montip Jankaew[1], Taksina Wilailak[2], Prapat Plalacheewa[3] and Thipatinan Sudjang[4]

[1-4]มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

[1-4]Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage, Thailand

Corresponding Author's Email: montip@vru.ac.th

วันที่รับบทความ : 25 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 17 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 19 มีนาคม 2569

Received 25 February 2026; Revised 17 March 2026; Accepted 19 March 2026

Citation:

*มณทิพย์ จันทร์แก้ว, ทักษิณา วิไลลักษณ์, ประพรรธน์ พละชีว และ ทิพาตินันท์ สุดแจ้ง. (2569). การลดก๊าซเรือนกระจกด้วยการคัดแยกขยะเพื่อการรีไซเคิลภายใต้โครงการสนับสนุนกิจกรรมลดก๊าซเรือนกระจก กรณีศึกษา : สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 122-135.

Montip Jankaew, Taksina Wilailak, Prapat Plalacheewa and Thipatinan Sudjang. (2026). Greenhouse Gas Reduction Through Waste Sorting For Recycling Under The Low Emission Support Scheme (Less) A Case Study : Office Of Academic Resources And Information Technology, Valaya Alongkorn Rajabhat University Under The Royal Patronage. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 122-135.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

บทคัดย่อ

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินศักยภาพการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมการคัดแยกขยะรีไซเคิลของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 2) วิเคราะห์ประสิทธิภาพของการคัดแยกขยะแต่ละประเภทตามเกณฑ์โครงการ Low Emission Support Scheme (LESS) ขององค์การการจัดการก๊าซเรือนกระจก การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research โดยบุคลากรของหน่วยงานจำนวน 30 คน และมีผู้ใช้บริการ เฉลี่ยวันละ 80–120 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลการคัดแยกขยะ แบบฟอร์มการจำแนกประเภทขยะตามเกณฑ์โครงการ LESS และตารางค่า Emission Factor จากฐานข้อมูลบัญชีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของ Intergovernmental Panel on Climate Change การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการชั่งน้ำหนักขยะและบันทึกประเภทของขยะรายเดือนตลอดปี พ.ศ. 2567 จากจุดคัดแยกขยะภายในหน่วยงานจำนวน 2 จุด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation analysis)

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปริมาณขยะรวมทั้งปีเท่ากับ 1,662.10 kg/year โดยขยะทั่วไปมีสัดส่วนสูงที่สุด (43.10%) รองลงมาคือขยะอินทรีย์ (32.10%) และขยะรีไซเคิล (25.30%) การนำขยะรีไซเคิลกลับมาใช้ประโยชน์จำนวน 353.80 kg/year สามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ 739.84 kgCO2eq/year โดยวัสดุที่มีศักยภาพสูงในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ได้แก่ ขวดพลาสติก กระดาษ และกระป๋องอะลูมิเนียม และ 2) ผลวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการคัดแยกขยะแต่ละประเภทตามเกณฑ์โครงการ LESS พบว่าปริมาณขยะแต่ละประเภทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) และปริมาณขยะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับจำนวนผู้ใช้บริการ($r=0.88$) ผลการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่าการคัดแยกขยะต้นทางสามารถเป็นกลไกสำคัญในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและสนับสนุนการจัดการของเสียอย่างยั่งยืนในองค์กร

คำสำคัญ: การคัดแยกขยะ, การลดก๊าซเรือนกระจก, การรีไซเคิล, โครงการ LESS, การจัดการขยะในองค์กร

Abstract

This study aims to 1) evaluate the potential for greenhouse gas emission reduction from recyclable waste sorting activities of the Office of Academic Resources and Information Technology, and 2) analyze the efficiency of waste sorting by category based on the criteria of the Low Emission Support Scheme (LESS) of the Thailand Greenhouse Gas Management Organization. This research adopts a quantitative approach, involving 30 personnel within the organization and an average of 80–120 service users per day. The research instruments include waste sorting record forms, waste classification forms based on LESS criteria, and emission factor tables obtained from the greenhouse gas inventory database of the Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). Data collection was conducted by weighing and recording waste types on a monthly basis throughout the year 2024 from two waste sorting points within the organization. Statistical methods used for data analysis include percentage, mean, standard deviation, one-way analysis of variance (One-way ANOVA), and correlation analysis.

The results revealed that: 1) The total annual waste generation was 1,662.10 kg/year. General waste accounted for the highest proportion (43.10%), followed by organic waste (32.10%) and recyclable waste (25.30%). A total of 353.80 kg/year of recyclable waste was recovered, resulting in a reduction of greenhouse gas emissions by 739.84 kgCO_2eq/year. Materials with high potential for emission reduction include plastic bottles, paper, and aluminum cans. 2) The analysis of waste sorting efficiency based on LESS criteria showed that the quantities of different waste types were significantly different ($p < 0.01$), and waste volume was positively correlated with the number of service users ($r = 0.88$). This study highlights that source separation of waste can serve as a key mechanism for reducing greenhouse gas emissions and promoting sustainable waste management within organizations.

Keywords: Waste separation, Greenhouse gas reduction, Recycling, LESS scheme, Sustainable waste management

บทนำ

ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change) เป็นหนึ่งในความท้าทายสำคัญของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีสาเหตุสำคัญจากการเพิ่มขึ้นของการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse Gas: GHG) จากกิจกรรมของมนุษย์ในหลายภาคส่วน เช่น ภาคพลังงาน การคมนาคม และการจัดการของเสีย รายงานของ Intergovernmental Panel on Climate Change ระบุว่าภาคการจัดการของเสียเป็นหนึ่งในแหล่งกำเนิดก๊าซเรือนกระจกที่สำคัญ โดยเฉพาะการปล่อยก๊าซมีเทนจากกระบวนการย่อยสลายของขยะอินทรีย์ในหลุมฝังกลบ ซึ่งมีศักยภาพในการก่อให้เกิดภาวะโลกร้อนสูงกว่าก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หลายเท่า (Intergovernmental Panel on Climate Change, 2019) ดังนั้น การพัฒนาระบบการจัดการขยะที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการลดปริมาณขยะที่ต้องกำจัดขั้นสุดท้ายผ่านกระบวนการรีไซเคิลและการนำกลับมาใช้ใหม่ จึงเป็นแนวทางสำคัญในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากภาคของเสีย ในระดับนานาชาติ การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้รับการผลักดันผ่านกรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนของ United Nations ภายใต้กรอบ Sustainable Development Goals ซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 12 การผลิตและการบริโภคอย่างยั่งยืน และเป้าหมายที่ 13 การรับมือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (United Nations, 2015) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีเศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ซึ่งมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การลดของเสีย และการนำวัสดุกลับเข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่ (Geissdoerfer M. et al., 2017) สำหรับประเทศไทย ภาครัฐได้กำหนดนโยบายด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านแนวคิดเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน และเศรษฐกิจสีเขียว หรือ BCG Economy Model Thailand ซึ่งมุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2021) นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้ดำเนินมาตรการสนับสนุนการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกผ่านโครงการ Low Emission Support Scheme (LESS) ซึ่งดำเนินการโดยองค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก เพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินกิจกรรมที่

สามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้อย่างเป็นรูปธรรม (องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก, 2565) แม้ว่าจะมีนโยบายและมาตรการสนับสนุนดังกล่าว ปัญหาการจัดการขยะยังคงเป็นความท้าทายสำคัญของประเทศไทย โดยข้อมูลจากกรมควบคุมมลพิษระบุว่าประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยมากกว่า 25 ล้านตันต่อปี และมีเพียงบางส่วนเท่านั้นที่ได้รับการนำกลับมาใช้ประโยชน์ผ่านกระบวนการรีไซเคิล ขณะที่ขยะส่วนใหญ่ยังคงถูกกำจัดด้วยวิธีการฝังกลบ ซึ่งก่อให้เกิดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (กรมควบคุมมลพิษ, 2566) งานวิจัยหลายชิ้นยังพบว่า การคัดแยกขยะต้นทางสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของระบบรีไซเคิลและลดปริมาณขยะที่ต้องกำจัดขั้นสุดท้ายได้อย่างมีนัยสำคัญ (Chen, Y. et al., 2023) ในบริบทของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานสนับสนุนการเรียนรู้ สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งมีบุคลากรประจำประมาณ 30 คน และมีผู้ใช้บริการเฉลี่ยวันละประมาณ 80–120 คน ส่งผลให้เกิดปริมาณขยะจากกิจกรรมการใช้พื้นที่ เช่น บรรจุภัณฑ์พลาสติก กระดาษ และขยะอินทรีย์จากการบริโภคอาหาร แม้ว่าหน่วยงานจะมีการจัดวางถังขยะเพื่อรองรับการคัดแยกประเภท แต่ในทางปฏิบัติยังขาดการประเมินผลเชิงปริมาณเกี่ยวกับศักยภาพการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมการคัดแยกขยะดังกล่าว ซึ่งถือเป็นช่องว่างขององค์ความรู้ (Research Gap) ที่สำคัญในบริบทของการจัดการขยะในองค์กร

การศึกษาการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกด้วยการคัดแยกขยะเพื่อการรีไซเคิลภายใต้โครงการ Low Emission Support Scheme (LESS) ในกรณีศึกษาของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ จึงมีความสำคัญในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับศักยภาพการลดก๊าซเรือนกระจกจากการจัดการขยะในระดับองค์กร ผลการวิจัยที่ได้จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการขยะในสถาบันการศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมลดก๊าซเรือนกระจกที่สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินปริมาณการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมการคัดแยกขยะรีไซเคิลของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ

2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพและประสิทธิภาพของการคัดแยกขยะแต่ละประเภทตามเกณฑ์โครงการ LESS

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนวิธีการศึกษาการลดก๊าซเรือนกระจกภายใต้โครงการสนับสนุนกิจกรรมลดก๊าซเรือนกระจก ด้านการจัดการของเสียด้วยการคัดแยกขยะเพื่อการรีไซเคิล กรณีศึกษา : สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม 2567 ของบุคลากรของสำนักจำนวน 30 คน รวมทั้งผู้ใช้บริการ เฉลี่ยวันละ 80-120 คน มีขั้นตอนดังนี้

1. การสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนแรกเป็นการสำรวจสถานการณ์การจัดการขยะภายในพื้นที่ศึกษา เพื่อให้ทราบปริมาณและประเภทของขยะที่เกิดขึ้นจริง เก็บรวบรวมข้อมูลปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน โดยใช้วิธีการชั่งน้ำหนักขยะ จำแนกประเภทของขยะตามหลักการจัดการขยะชุมชน ประกอบด้วย ขยะทั่วไป ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย บันทึกข้อมูลลงในแบบฟอร์มสำรวจขยะ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบของขยะ ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนนี้จะใช้เป็น ข้อมูลพื้นฐานสำหรับการประเมินศักยภาพการลดก๊าซเรือนกระจก

2. การประชาสัมพันธ์โครงการ เพื่อสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในหน่วยงาน โดยดำเนินการดังนี้ จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น โปสเตอร์การคัดแยกขยะ ป้ายสัญลักษณ์ประเภทถังขยะ สื่อออนไลน์ของหน่วยงาน สื่อสารแนวคิดการจัดการขยะตามหลัก 3Rs (Reduce Reuse Recycle) ชี้แจงเป้าหมายของโครงการ ส่งเสริมให้บุคลากรและผู้ใช้บริการมีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง การประชาสัมพันธ์เป็นขั้นตอนสำคัญที่ช่วยสร้างพฤติกรรมการจัดการขยะอย่างถูกต้องภายในองค์กร

3. การอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดการขยะสำหรับบุคลากร เพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในการจัดการขยะอย่างถูกต้อง จึงจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ให้กับบุคลากรของหน่วยงาน การอบรมเชิงปฏิบัติการช่วยให้บุคลากรเกิดความเข้าใจและสามารถปฏิบัติการคัดแยกขยะได้อย่างถูกต้อง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่รวบรวมได้จากการสำรวจและการดำเนินโครงการจะถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อประเมินศักยภาพการลดก๊าซเรือนกระจก โดยดำเนินการดังนี้

4.1 วิเคราะห์องค์ประกอบของขยะ (Waste Composition Analysis)

4.2 คำนวณปริมาณขยะรีไซเคิลที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ 1) เอกสารการคำนวณลดก๊าซเรือนกระจก LESS WM-01-Version 04 : การคัดแยกขยะเพื่อการรีไซเคิล 2) เอกสารการคำนวณลดก๊าซเรือนกระจก LESS-WM-05 Version 06 : การคัดแยกกล่อง

กระดาษบรรจุนมหรือกล่องยูเอชทีไปรีไซเคิลและ 3) เอกสารการคำนวณลดก๊าซเรือนกระจก LESS-WM-03 Version 06 : การผลิตปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์

4.3 ประเมินปริมาณการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยใช้หลักการ Emission Factor (EF)

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์ในการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของขยะ 10 ชนิด

รายการ	**ค่า EF ($kgCO_2e$/หน่วย)**	**แหล่งอ้างอิง**
กระดาษA4	0.6677	Thai National LCI Database, TIIS-MTEC-NSTDA
ลังกระดาษ/กล่องพัสดุฯ	2.9300	2006 IPCC Volume 5: Waste
กระดาษสี/ซองใส่เอกสาร	2.1639	Thai National LCI Database, TIIS-MTEC-NSTDA
หนังสือพิมพ์/วารสาร	1.3589	Thai National LCI Database, TIIS-MTEC-NSTDA
ขวดพลาสติกใส	1.8814	Thai National LCI Database, TIIS-MTEC-NSTDA (with TGO electricity 2016-2018)
ขวดพลาสติกขุ่นขาว	6.7071	Thai National LCI Database, TIIS-MTEC-NSTDA (with TGO electricity 2016-2018)
ขวดแก้วใส	0.8075	Thai National LCI Database, TIIS-MTEC-NSTDA
ฝาขวด	3.6843	Thai National LCI Database, TIIS-MTEC-NSTDA (with TGO electricity 2016-2018)
กระป๋องอะลูมิเนียม	3.2231	ELCD 2.0
กล่องนม/กล่องเครื่องดื่ม	2.9300	2006 IPCC Volume 5: Waste

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์ในการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของขยะ 3 ประเภท

รายการ	**ค่า EF ($kgCO_2e$/หน่วย)**	**แหล่งอ้างอิง**
ขยะทั่วไป	0.7933	Thai National LCI Database, TIIS-MTEC-NSTDA (with TGO electricity 2016-2018)
ขยะรีไซเคิล	ตารางที่ 1	
ขยะอินทรีย์	3.2700	2006 IPCC Volume 5: Waste

ก่อนดำเนินการ	0.5100
หลังดำเนินการ	0.1096

1) คำนวณปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการใช้ข้อมูลกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายใต้โครงการ LESS จากกิจกรรมการคัดแยกขยะ คูณกับค่าการปล่อยหรือดูดกลับก๊าซเรือนกระจก โดยแสดงผลให้อยู่ในรูปของกิโลกรัมคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (kgCO2eq) ดังสมการที่ (1)

$$GHGi = Ai \times EFi \quad (1)$$

GHGi คือ ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (kgCO2eq)

Ai คือ ข้อมูลกิจกรรมที่ทำให้เกิดก๊าซเรือนกระจก (Unit)

EFi คือ ค่าสัมประสิทธิ์ในการปล่อยก๊าซเรือนกระจกขยะ (kgCO2eq)

2) คำนวณปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการนำเศษใบไม้ (ขยะอินทรีย์) ไปผลิตสารปรับปรุงดิน (ปุ๋ยหมัก)

(1) การนำขยะอินทรีย์มาหมักทำปุ๋ยหรือสารปรับปรุงดิน (ก่อนโครงการ) ดังสมการที่ (2)

$$GHGR = AR \times EFR \quad (2)$$

GHGR คือ ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (ก่อนโครงการ) (kgCO2eq)

AR คือ ข้อมูลกิจกรรมที่ทำให้เกิดก๊าซเรือนกระจก (ก่อนโครงการ) (Unit)

EFR คือ ค่าสัมประสิทธิ์ในการปล่อยก๊าซเรือนกระจกขยะ (ก่อนโครงการ) (kgCO2eq)

หมายเหตุ : ค□าการปล่อยก๊าซมีเทนสำหรับการจัดการขยะประเภทเศษอาหารด้วยวิธีการ ฝ□งกลบ(ประเภทของหลุมฝ□งกลบไม่มีระบบจัดการ ลึกมากกว□า 5 เมตร) เท□ากับ 0.51 kgCO2eq/kg เศษอาหาร

(2) การนำขยะอินทรีย์มาหมักทำปุ๋ยหรือสารปรับปรุงดิน (หลังโครงการ) ดังสมการที่ (3)

$$GHGN = AN \times EFN \quad (3)$$

GHGN คือ ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (หลังโครงการ) (kgCO2eq)

AN คือ ข้อมูลกิจกรรมที่ทำให้เกิดก๊าซเรือนกระจก (หลังโครงการ) (Unit)

EFN คือ ค่าสัมประสิทธิ์ในการปล่อยก๊าซเรือนกระจกขยะ (หลังโครงการ) (kgCO2eq)

หมายเหตุ : ค□าการปล่อยก๊าซมีเทน และก๊าซไนตรัสออกไซด□จากการหมักขยะอินทรีย□

เท□ากับ 0.1096 kgCO2eq/kg เศษอาหาร

(3) คำนวณปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการผลิตปุ๋ยหมักจากขยะอินทรีย์ ที่เกิดขึ้นภายใต้โครงการ LESS ที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลดลง เท่ากับการหมักทำปุ๋ยหรือสารปรับปรุงดิน (ก่อนโครงการ) ลบด้วยการหมักทำปุ๋ยหรือสารปรับปรุงดิน (หลังโครงการ) คือค่าการปล่อยหรือดูดกลับก๊าซเรือนกระจกโดยแสดงผลให้อยู่"ในรูปของกิโลกรัมคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า ดังสมการที่ (4)

$$GHGZ = GHGR - GHGN \quad (4)$$

GHGZ คือ ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลดลง (kgCO2eq)

GHGR คือ ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (ก่อนโครงการ) (kgCO2eq)

4.4 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Correlation analysis)

5. การสรุปผลการศึกษา เป็นการสังเคราะห์และสรุปผลการศึกษา โดยสรุปปริมาณขยะที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา และประเมินศักยภาพการลดก๊าซเรือนกระจกจากกิจกรรมการรีไซเคิล

ผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ศึกษาการคัดแยกขยะของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างเดือนมกราคม–ธันวาคม พ.ศ. 2567 โดยจัดตั้งจุดคัดแยกขยะ 2 จุด แบ่งขยะออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ ขยะทั่วไป ขยะอินทรีย์ และขยะรีไซเคิล ซึ่งขยะรีไซเคิลจำแนกเป็น 10 ชนิด เช่น กระดาษ ลังกระดาษ ขวดพลาสติก ขวดแก้ว ฝาขวด กระป๋องอะลูมิเนียม และกล่องเครื่องดื่ม ภายในหน่วยงานมีบุคลากร 30 คน และมีผู้ใช้บริการเฉลี่ยวันละ 80–120 คน

ผลการวิจัยที่สอดคล้องกัน 1) ผลการสำรวจปริมาณขยะรวมตลอดปีเท่ากับ 1,662.10 kg/year โดยขยะทั่วไปมีสัดส่วนสูงที่สุด 43.10% รองลงมาคือขยะอินทรีย์ 32.10% และขยะรีไซเคิล 25.30% เมื่อประเมินศักยภาพการลดก๊าซเรือนกระจกจากการคัดแยกขยะรีไซเคิลโดยใช้ค่า Emission Factor พบว่าสามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ 739.84 $kgCO_2eq$/year จากปริมาณขยะรีไซเคิล 353.80 kg/year ดังตารางที่ 3 และภาพที่ 2

ตารางที่ 3 ปริมาณการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการคัดแยกขยะ 3 ประเภท

รายการ	ค่า EF	ปริมาณขยะ	GHG	สัดส่วน
	(kgCO2eq/หน่วย)	(kg)	(kgCO2eq/kg)	(%)
ขยะทั่วไป	0.7933	749.00	594.1817	43.10
ขยะรีไซเคิล	ตารางที่ 5	353.80	739.83558	25.3
ขยะอินทรีย์	3.27	559.30	1,828.911	32.1
รวม		1,662.1	3,162.93	100

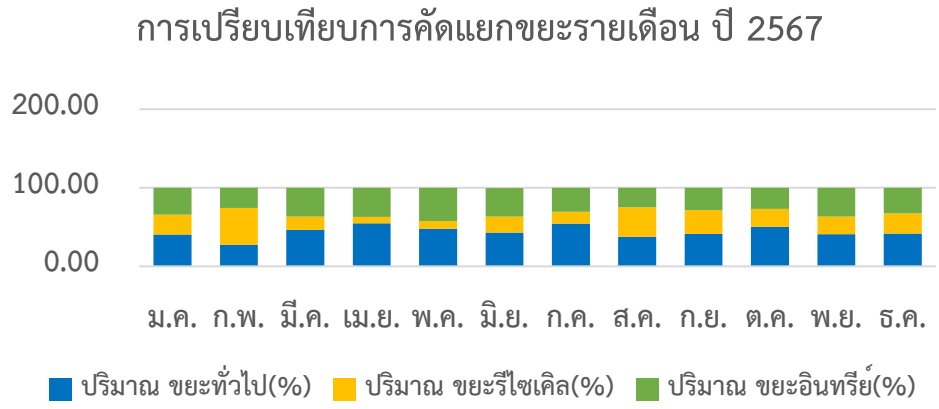

ภาพที่ 2 การเปรียบเทียบการคัดแยกขยะเดือนมกราคมถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2567

สำหรับการวิเคราะห์การปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการจัดการของเสียด้วยการคัดแยกขยะเพื่อการรีไซเคิล สามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้เท่ากับ 739.84 $kgCO_2eq$/year ซึ่งมาจากขยะ 10 ชนิด ปริมาณ 353.80 kg/year แสดงดังตารางที่ 4 ภาพที่ 3

ตารางที่ 4 ปริมาณการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการคัดแยกขยะรีไซเคิล 10 ชนิด

ลำดับ	รายการ	EF ($kgCO_2e/kg$)	ปริมาณขยะ (kg/year)	GHG Reduction ($kgCO_2eq/year$)
1	กระดาษA4	0.6677	94.40	63.0309
2	ลังกระดาษ	2.9300	46.90	137.417
3	กระดาษสี/ซองเอกสาร	2.1639	26.50	57.3434
4	หนังสือพิมพ์/วารสาร	1.3589	2.20	2.9896
5	ขวดพลาสติกใส	1.8814	78.00	146.7492
6	ขวดพลาสติกขุ่นขาว	6.7071	22.60	151.58046
7	ขวดแก้วใส	0.8075	34.00	27.4550
8	ฝาขวด	3.6843	4.70	17.31621
9	กระป๋องอะลูมิเนียม	3.2231	19.00	61.2389
10	กล่องเครื่องดื่ม	2.9300	25.50	74.7150
		รวม	**353.80**	**739.84**

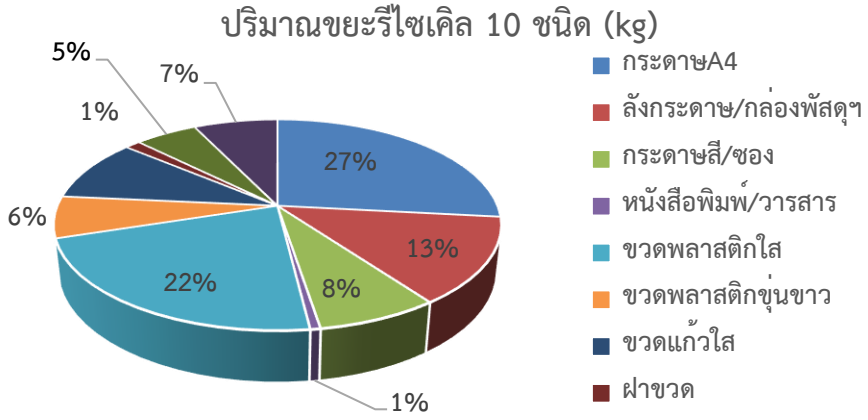

ภาพที่ 3 เปรียบเทียบปริมาณขยะรีไซเคิล 10 ชนิด ในปี พ.ศ. 2567

วัสดุที่มีศักยภาพในการลดก๊าซเรือนกระจกสูง ได้แก่ ขวดพลาสติก กระดาษ ลังกระดาษ และกระป๋องอะลูมิเนียม เนื่องจากการรีไซเคิลวัสดุเหล่านี้ช่วยลดการใช้พลังงานและวัตถุดิบในกระบวนการผลิตใหม่

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ 2) การวิเคราะห์ศักยภาพและประสิทธิภาพของการคัดแยกขยะแต่ละประเภทตามเกณฑ์โครงการ LESS พบว่า ระบบจัดการขยะขององค์กรสามารถเบี่ยงเบนขยะออกจากการฝังกลบได้ประมาณ 57% ผ่านการรีไซเคิลและการจัดการขยะอินทรีย์ การวิเคราะห์สถิติ One-Way ANOVA แสดงให้เห็นว่าปริมาณขยะเฉลี่ยของแต่ละประเภทแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 7.01$, $p = 0.0029$, $p < 0.01$) ซึ่งสะท้อนถึงโครงสร้างการเกิดขยะที่แตกต่างกันในระบบจัดการของเสีย ปริมาณขยะรายเดือนมีความผันผวนระหว่าง 115.2–225.2 kg/month โดยเดือนกุมภาพันธ์มีปริมาณสูงสุด ขณะที่เดือนเมษายนต่ำที่สุด แนวโน้มดังกล่าวสัมพันธ์กับกิจกรรมของมหาวิทยาลัย โดยช่วงต้นภาคการศึกษามักมีปริมาณขยะสูงกว่าช่วงปิดภาคเรียน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วย Pearson correlation พบว่าจำนวนผู้ใช้บริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับปริมาณขยะ ($r = 0.88$, $p < 0.01$) แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมของผู้ใช้พื้นที่มีผลต่อปริมาณขยะที่เกิดขึ้น เมื่อพิจารณาค่า Emission Factor พบว่าขยะอินทรีย์มีศักยภาพในการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสูงที่สุด (EF = 3.27 $kgCO_2eq/kg$) เนื่องจากกระบวนการย่อยสลายในหลุมฝังกลบสามารถก่อให้เกิดก๊าซมีเทนมีศักยภาพก่อภาวะโลกร้อนสูง

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยนี้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การคัดแยกขยะรีไซเคิลสามารถมีบทบาทสำคัญในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในระดับองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการประเมินการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากภาคการจัดการของเสียที่เสนอโดย Intergovernmental Panel on Climate Change ซึ่งระบุว่าการลดปริมาณขยะที่เข้าสู่ระบบฝังกลบและการเพิ่มอัตราการรีไซเคิลเป็นมาตรการสำคัญในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากภาคของเสีย และยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Chen et al. (2023) ซึ่งพบว่าการรีไซเคิลวัสดุประเภทพลาสติกสามารถลดการใช้พลังงานและการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้อย่างมีนัยสำคัญเมื่อเทียบกับการผลิตพลาสติกจากวัตถุดิบปฐมภูมิ นอกจากนี้ Zhang et al. (2022)

รายงานว่าการรีไซเคิลโลหะและพลาสติกสามารถลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ

และวัตถุประสงค์การวิจัยที่ 2 พบว่า โครงสร้างองค์ประกอบของขยะภายในหน่วยงานที่พบว่าขยะทั่วไปยังคงมีสัดส่วนสูงที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงข้อจำกัดของระบบคัดแยกขยะต้นทางในระดับพฤติกรรมของผู้ใช้บริการ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ Wang et al. (2021) ที่พบว่าพฤติกรรมการคัดแยกขยะของผู้ใช้บริการในสถาบันการศึกษามีความสัมพันธ์กับระดับความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมและความสะดวกของระบบจัดการขยะ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยพบประเด็นสำคัญดังนี้ 1) โครงสร้างองค์ประกอบของขยะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าระบบการจัดการขยะภายในองค์กรยังมีศักยภาพในการเพิ่มอัตราการคัดแยกขยะต้นทางเพื่อลดปริมาณขยะที่ต้องนำไปฝังกลบ 2) การคัดแยกขยะรีไซเคิลสามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่มีศักยภาพสูงและยังช่วยลดการใช้พลังงานในกระบวนการผลิตวัตถุดิบใหม่ 3) ประเภทของขยะมีอิทธิพลต่อโครงสร้างระบบการจัดการขยะโดยรวม และ 4) อิทธิพลของกิจกรรมของผู้ใช้พื้นที่ต่อปริมาณขยะที่เกิดขึ้นระบบการคัดแยกขยะของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมีศักยภาพของระบบจัดการขยะตามแนวทางของโครงการ LESS

ข้อเสนอแนะ 1. ควรศึกษาการประเมินวัฏจักรชีวิต (Life Cycle Assessment: LCA) ของระบบจัดการขยะภายในมหาวิทยาลัย 2. ควรศึกษาพฤติกรรมการคัดแยกขยะของผู้ใช้บริการเพื่อพัฒนามาตรการส่งเสริมที่เหมาะสม 3. ควรขยายการศึกษาสู่ระดับมหาวิทยาลัยทั้งระบบเพื่อประเมินศักยภาพการลดก๊าซเรือนกระจกในระดับองค์กร

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมมลพิษ. (2566). รายงานสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย ปี 2566. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (องค์การมหาชน). (2565). แนวทางการดำเนินโครงการสนับสนุนกิจกรรมลดก๊าซเรือนกระจก (LESS). กรุงเทพมหานคร: องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2564). เศรษฐกิจ BCG: โมเดลเศรษฐกิจชีวภาพ-หมุนเวียน-สีเขียว. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.

Chen, Y., Li, X., Wang, H., Zhang, L., Liu, Q., and Zhao, J. (2023). Environmental benefits of plastic recycling and waste management strategies: A life cycle assessment approach. Resources, Conservation and Recycling, 188, 106643.

Geissdoerfer, M., Savaget, P., Bocken, N. M. P., and Hultink, E. J. (2017). The circular economy – A new sustainability paradigm? Journal of Cleaner Production, 143, 757–768.

Intergovernmental Panel on Climate Change. (2019). 2019 refinement to the 2006 IPCC guidelines for national greenhouse gas inventories.

United Nations. (2015). Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development.

Wang, L., Li, Y., Chen, B., Zhang, Y., Liu, S., and Xu, H. (2021). Waste generation and recycling behavior in higher education institutions: Implications for sustainable campus management. Journal of Cleaner Production, 286, 124967.

Zhang, C., Hu, M., Dong, L., Gebremariam, A., Miranda-Xicotencatl, B., Di Maio, F., Tukker, A., and Boonman, H. (2022). Eco-efficiency assessment of technological innovations in high-grade plastic recycling. Science of the Total Environment, 804, 150119.

การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี*

GOVERNANCE-BASED MANAGEMENT BY SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE LOPBURI PROVINCIAL OFFICE OF LEARNING PROMOTION

วีระวุฒิ พีระพันธุ์[1], ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกุล[2] และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม[3]

Veerawut Peerapan[1], Pradit Chatcharatkoon[2] and Wiralpach Wongwatkasem[3]

[1-3]วิทยาลัยนครราชสีมา

[1-3]Nakhonratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: Pradit.Ch@anmc.ac.th

วันที่รับบทความ : 12 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 19 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 21 มีนาคม 2569

Received 12 March 2026; Revised 19 March 2026; Accepted 21 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี จำแนกตามระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงาน 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย บุคลากรสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัด

Citation:

*วีระวุฒิ พีระพันธุ์, ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกุล และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม. (2569). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 136-153.

Veerawut Peerapan, Pradit Chatcharatkoon and Wiralpach Wongwatkasem. (2026). Governance-Based Management By School Administrators Under The Lopburi Provincial Office Of Learning Promotion. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 136-153.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ลพบุรี จำนวน 140 คน โดยได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สถิติใช้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) และค่าเอฟ (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบริหารตามหลักธรรมมาภิบาล อยู่ในระดับ มาก ทุกด้าน

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี ทั้งโดยภาพรวมรายด้านและ รายข้อ จำแนกตาม ระดับการศึกษา และตำแหน่งหน้าที่ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความคุ้มค่า

คำสำคัญ: การบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา, การบริหารจัดการ , การบริหารการศึกษา

Abstract

This research aims to 1) study the governance practices of school administrators under the Lopburi Provincial Office of Learning Promotion; 2) compare the level of opinion of personnel regarding the governance practices of school administrators under the Lopburi Provincial Office of Learning Promotion, categorized by educational level, position, and work experience; and 3) study guidelines for developing school administration based on good governance principles by school administrators under the Lopburi Provincial Office of

Learning Promotion. The sample consisted of 140 school personnel from the Lopburi Provincial Office of Learning Promotion, obtained through stratified random sampling. The research instruments were a 5-level Likert scale questionnaire and semi-structured interviews. Statistical analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test.

The research findings revealed the following:

1. The overall governance practices of school administrators under the Lopburi Provincial Office of Learning Promotion were at a high level. When considered in each aspect, governance practices were also at a high level in all aspects.

2. A comparative analysis of opinions regarding governance practices among school administrators under the Lopburi Provincial Office of Learning Promotion, both overall, by aspect, and by item, categorized by educational level and position, showed statistically significant differences at the .05 level. However, there were no significant differences overall or by aspect when categorized by work experience.

3. The governance practices of school administrators under the Lopburi Provincial Office of Learning Promotion comprise six aspects: the rule of law, morality, transparency, participation, accountability, and cost-effectiveness.

Keywords: Governance practices by school administrators, management, educational administration

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา โลกได้เผชิญกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งส่งผลกระทบอย่างรุนแรงและเป็นวงกว้างต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และการดำเนินกิจกรรมของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ประเทศไทยซึ่งมีโครงสร้างเศรษฐกิจที่พึ่งพาการค้า การท่องเที่ยว และเศรษฐกิจระหว่างประเทศในระดับสูง ได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยปรากฏปัญหาการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ การว่างงานที่เพิ่ม

สูงขึ้น ชั่วโมงการทำงานที่ลดลง ตลอดจนภาระหนี้ครัวเรือนที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากระดับที่สูงอยู่แล้ว ส่งผลให้ความสามารถในการชำระหนี้ของทั้งภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจมีความเปราะบางมากยิ่งขึ้น สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความเปราะบางของโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทย และข้อจำกัดในการรองรับภาวะวิกฤติและการเปลี่ยนแปลงของบริบทการแข่งขันในเวทีโลกที่ทวีความเข้มข้นมากขึ้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

นอกจากปัจจัยด้านโครงสร้างเศรษฐกิจแล้ว ปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อศักยภาพการพัฒนาประเทศ คือ ข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการในระดับชาติและระดับองค์กร ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะภาครัฐซึ่งยังประสบกับปัญหาด้านความคล่องตัว ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการดำเนินงาน รวมถึงปัญหาการทุจริต การประพฤติมิชอบ และการขาดคุณธรรมจริยธรรมของบุคลากร ประกอบกับสถานการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้โครงสร้างและกระบวนการบริหารราชการแบบเดิมไม่สามารถปรับตัวให้สอดรับกับบริบทใหม่ได้อย่างเหมาะสม ก่อให้เกิดปัญหาทั้งในระดับโครงสร้าง ระดับนโยบาย และระดับการปฏิบัติการ ทำให้การบริหารจัดการภาครัฐโดยภาพรวมยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังปรากฏข้อจำกัดด้านความโปร่งใส ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและเสนอความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของภาครัฐ ซึ่งช่องว่างดังกล่าวเอื้อต่อการเกิดปัญหาการทุจริตและการประพฤติมิชอบ ส่งผลให้เกิดความสูญเสียทั้งด้านงบประมาณ ภาพลักษณ์ และความเชื่อมั่นต่อระบบราชการของประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2559)

จากบริบทดังกล่าว แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ พฤติกรรม และคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่ ควบคู่กับการยึดมั่นในบรรทัดฐานที่ดีของสังคม การลดความเหลื่อมล้ำ และการสร้างความมั่นคงในชีวิตอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ซึ่งการบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการภาครัฐที่ยึดหลักธรรมาภิบาลเป็นกรอบสำคัญในการดำเนินงาน หลักธรรมาภิบาลจึงถือเป็นหลักการสากลที่เน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ ความคุ้มค่า ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วม และได้รับการบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ให้เป็นแนวทางในการกำหนด

ยุทธศาสตร์ชาติและการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อให้การพัฒนาประเทศเป็นไปอย่างยั่งยืน และสามารถป้องกันปัญหาการทุจริตและการประพฤติมิชอบได้อย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2566)

ในบริบทของการจัดการศึกษา สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้เป็นหน่วยงานสำคัญที่มีพันธกิจในการจัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต และพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในโลกยุคใหม่ การบริหารจัดการศึกษาภายใต้บริบทดังกล่าวจึงจำเป็นต้องยึดหลักธรรมาภิบาลอย่างเคร่งครัด เพื่อให้การดำเนินงานมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการส่งเสริมการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ มีหน้าที่กำกับ ดูแล และสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดให้สอดคล้องกับนโยบายระดับชาติและบริบทของจังหวัดลพบุรี ซึ่งมีลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลาย ทั้งพื้นที่เมือง ชุมชนกึ่งเมือง และพื้นที่ชนบท การบริหารสถานศึกษาภายใต้บริบทดังกล่าวจึงต้องเผชิญกับความท้าทายด้านทรัพยากร บุคลากร และความคาดหวังของประชาชนที่แตกต่างกัน การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่น ยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบการเรียนรู้ในระดับพื้นที่ อย่างไรก็ตาม จากการเปลี่ยนแปลงของบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และการบริหารภาครัฐที่ผ่านมา ยังปรากฏประเด็นที่สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลอย่างเป็นระบบ ทั้งในมิติของความโปร่งใส การมีส่วนร่วม การรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน และการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ซึ่งล้วนมีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารและคุณภาพการจัดการศึกษาในภาพรวม

สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี เป็นหน่วยงานระดับพื้นที่ที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับ ดูแล และสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการศึกษาของประเทศ และบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของจังหวัดลพบุรี ซึ่งมีลักษณะพื้นที่ที่หลากหลาย ทั้งเขตเมือง ชุมชนกึ่งเมือง และพื้นที่ชนบท ส่งผลให้การบริหารจัดการศึกษาต้องเผชิญกับความท้าทายด้านทรัพยากร บุคลากร และความต้องการของผู้เรียนที่แตกต่างกัน การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างระบบบริหารที่มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้า

มามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาในระดับพื้นที่ ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี ตามความคิดเห็นของบุคลากร เพื่อศึกษาระดับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล และนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของบุคลากรต่อการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี จำแนกตามระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงาน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการการบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี” ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษากับประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี จำนวน 218 คน (สำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี, 2566)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม ได้แก่ บุคลากรสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี จำนวน 140 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางการสุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Robert V. Krejcie and Earyle W. Morgan, 1970) โดยได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling)

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีประสบการณ์ มีความเชี่ยวชาญในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลบริหารสถานศึกษา จำแนกเป็น ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน รวมจำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ตามวิธีของลิเคิร์ท (Likert) มี 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับแนวการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขอหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ต่อผู้อำนวยการสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือจากวิทยาลัยนครราชสีมา ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย โดยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามกลับคืน จำนวน 140 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

4. ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ที่มีการกำหนดคำถามไว้ล่วงหน้า โดยผู้ตอบจะได้รับคำถามเช่นเดียวกัน และในลำดับขั้นตอนเดียวกัน ซึ่งจะช่วยให้ผู้ถามถามได้ตรงประเด็นที่ต้องการไม่ออกนอกเรื่อง ไม่เกินขอบเขตที่กำหนดไว้ และข้อมูลที่ได้รับสามารถนำมาประมวลผลได้ โดยมีขั้นตอนการสัมภาษณ์ ดังนี้

4.2 กำหนดเวลาในการสัมภาษณ์ 15-20 นาที และนัดหมายกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

4.3 เตรียมอุปกรณ์จดบันทึกให้เหมาะสมกับสถานการณ์

4.3 แนะนำตัวเอง และสร้างบรรยากาศให้รู้สึกเป็นกันเอง

4.4 บอกวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ และขออนุญาตจดบันทึกหรือใช้เครื่องมือบันทึกเสียงจากผู้รับการสัมภาษณ์

4.5 ป้อนคำถามเหมาะสมกับเวลา และทำการบันทึกหลังจากการสัมภาษณ์เสร็จ

4.6 ขอบคุณผู้ให้สัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่และประสบการณ์ในการทำงาน ของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยหาความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

วิเคราะห์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี ทั้งโดยภาพรวม รายด้านและรายข้อโดยหาค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 136 -143) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี จำแนกตาม ระดับการศึกษา โดยใช้ค่า t – test (Independent samples)

วิเคราะห์เปรียบเทียบการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี จำแนกตาม ตำแหน่งหน้าที่ และประสบการณ์ในการทำงาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยใช้ F-test (One way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’)

วิเคราะห์เกี่ยวกับแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี โดยวิเคราะห์ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

ความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์

ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค

สถิติพื้นฐาน ได้แก่

ความถี่ (Frequency)

ร้อยละ (Percentage)

ค่าเฉลี่ย (Mean)

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553 : 136 -143)

t- test แบบ Independent samples

F- test แบบ One way ANOVA และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe’)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี ผู้เขียนสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. การบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบริหารตามหลักธรรมมาภิบาล อยู่ในระดับ มาก ทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักความคุ้มค่า ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี ทั้งโดยภาพรวมรายด้านและรายข้อ จำแนกตาม ระดับการศึกษา และตำแหน่งหน้าที่ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางการบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความคุ้มค่า

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย เรื่อง การบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความรับผิดชอบ ตามลำดับ และหลักความคุ้มค่าเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารงานที่ยึดตามหลักของความถูกต้องตาม

กฎหมาย ความซื่อสัตย์สุจริต ความเป็นธรรม และความโปร่งใสในการดำเนินงาน ซึ่งเอื้อต่อการตรวจสอบและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ อาจเป็นผลมาจากการบริหารงานภาครัฐที่มุ่งเน้นการปฏิบัติงานตามระเบียบ กฎเกณฑ์ ข้อปฏิบัติ และแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ส่งผลให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีความเป็นระบบและมีมาตรฐาน ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ วรวิทย์ บุญประคม (2565) ซึ่งได้ศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 พบว่า สภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน สะท้อนให้เห็นว่า การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาเป็นแนวทางที่ส่งเสริมให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพ และเป็นที่ยอมรับในบริบทของสถานศึกษาภาครัฐ

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี ทั้งโดยภาพรวมรายด้านและรายข้อ จำแนกตาม ระดับการศึกษา และตำแหน่งหน้าที่ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากบุคลากรที่มีระดับการศึกษาและตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน ย่อมมีบทบาท ความรับผิดชอบ และมุมมองต่อการใช้อำนาจการบริหารที่ต่างกัน โดยเฉพาะในบริบทของ สกร. ที่มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างองค์กรใหม่ ทำให้ความคาดหวังต่อระบบการทำงานและความโปร่งใสแตกต่างไปตามภาระงานที่ได้รับมอบหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัชชัย โพธิ์ศรี (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ผลการวิจัย พบว่า เมื่อจำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ พบว่าสภาพการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Murray (1996 : 125) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กรณีศึกษาการรับฟังของผู้ให้การศึกษา(นโยบาย การปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนประจำอำเภอ) ผลการวิจัย พบว่า วัฒนธรรมไม่สามารถแยกจากสถาบันและกระบวนการซึ่งรวมตัวกันเป็นกระบวนการบริหาร วัฒนธรรมขององค์กรเกิดขึ้นโดยการประชุมเจรจาและการปรับตัวของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งสามารถอธิบายขอบเขตของมาตรฐานการศึกษาโยงไปสู่กระบวนการบริหารในอนาคต และยังสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศของ Philip. (2005 : 32) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในระบอบการเมืองการปกครองในอาเซียน 4 ประเทศ ผลการวิจัยพบว่า ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การนำหลักธรรมาภิบาลไป

ประยุกต์ใช้นั้นจะมีความเข้มข้นและรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามโครงสร้างการบริหารและระดับชั้นของการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะในระดับนโยบายและการบริหารจัดการระดับสถานศึกษาที่ต้องการความชัดเจนในการตรวจสอบและความโปร่งใสในระดับที่ต่างกัน

จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบุคลากรในสังกัด สกร.จังหวัดลพบุรี ไม่ว่าจะมีอายุงานมากหรือน้อย ต่างได้รับการปลูกฝังค่านิยมองค์กรและการปฏิบัติตามระเบียบกฎหมายชุดเดียวกัน มีการอบรมพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีความเข้าใจในมาตรฐานการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยาณี สีลารักษ์ (2563) ได้ทำการวิจัยเรื่อง หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ผลการวิจัย พบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ ธวัชชัย โพธิ์ศรี (2566) ได้ทำการศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านเพศและประสบการณ์ในบางบริบทไม่ได้ทำให้มุมมองต่อธรรมาภิบาลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

3. แนวทางการบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี

1. ด้านหลักนิติธรรม มีแนวทางการบริหารตามหลักธรรมมาภิบาล ด้านหลักนิติธรรม ได้แก่ 1) ควรมีระบบการติดตามและตรวจสอบการปฏิบัติงาน (Internal Audit) ภายในสถานศึกษาให้ถูกต้องตามกฎระเบียบอยู่เสมอ 2) ควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานที่ระบุระเบียบกฎหมาย และข้อบังคับของ สกร. ไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้บุคลากรยึดถือเป็นแนวทางเดียวกัน 3) ควรบริหารงบประมาณให้เป็นไปตามระเบียบการเงิน พัสดุ และการจัดซื้อจัดจ้างอย่างเคร่งครัด 4) ควรกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรที่ชัดเจน ยุติธรรม และผ่านการรับรองจากที่ประชุม 5) ควรกำกับดูแลการวัดและประเมินผลการเรียนของผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้ของ สกร. 6) ควรใช้ศิลปะการจูงใจและวินัยเชิงบวกในการบริหารจัดการเพื่อลดความขัดแย้งในองค์กร 7) คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคลากรและผู้เรียน ไม่ให้เกิดการละเมิดหรือการเลือกปฏิบัติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก สถานศึกษาเป็นองค์กรที่ต้องขับเคลื่อนด้วยระเบียบและกฎหมาย การมีระบบตรวจสอบภายใน (Internal Audit) และ

คู่มือการปฏิบัติงานที่ชัดเจน จะช่วยป้องกันความผิดพลาดและสร้างความเชื่อมั่นในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภารดี เหมะ (2565) เรื่อง แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรให้ความรู้เรื่องกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจนเพื่อลดความขัดแย้ง

2. ด้านหลักคุณธรรม มีแนวทางการบริหารตามหลักธรรมมาภิบาล ด้านหลักคุณธรรม ได้แก่ 1) ควรประพฤติตนเป็นแบบอย่าง (Role Model) ในเรื่องความซื่อสัตย์ สุจริต และความเสียสละในการทำงาน 2) ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นประจำ 3) ควรประกาศเกียรติคุณหรือมอบรางวัล "บุคลากรดีเด่น" เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ที่มีความขยันและอดทน 4) ควรสอดส่องและป้องกันไม่ให้มีการทุจริตหรือการกระทำผิดวินัยในสถานศึกษาทุกรูปแบบ 5) ควรให้ความสำคัญกับการดูแลสวัสดิการของบุคลากรและนักเรียนอย่างทั่วถึงและเหมาะสมตามความจำเป็น 6) ควรส่งเสริมวัฒนธรรมการทำงานที่ยึดถือความจริงใจและการให้อภัย เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี 7) ควรสนับสนุนให้ครูปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณต่อผู้เรียนอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารเป็นศูนย์กลางของศรัทธา การทำตนเป็นแบบอย่าง (Role Model) และการดูแลสวัสดิการบุคลากรด้วยความเท่าเทียม จะช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวิทย์ บุญประคม (2565) เรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ในด้านหลักคุณธรรม ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและสร้างความตระหนักในการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ

3. ด้านหลักความโปร่งใส มีแนวทางการบริหารตามหลักธรรมมาภิบาล ด้านหลักความโปร่งใส ได้แก่ 1) ควรจัดวางโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน ระบุผู้รับผิดชอบในแต่ละฝ่ายอย่างชัดแจ้ง 2) ควรเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนหรือคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินงาน 3) ควรจัดการประชุมชี้แจงแผนการใช้จ่ายงบประมาณและผลการดำเนินงานต่อบุคลากรเป็นระยะ 4) ควรใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมของสถานศึกษาให้ชุมชนทราบอย่างต่อเนื่อง 5) ควรมีระบบการจัดเก็บเอกสารและหลักฐานการตัดสินใจที่สามารถเรียกตรวจสอบได้ทันทีเมื่อมีการร้องขอ 6) ควรเปิดเผยขั้นตอนการคัดเลือกหรือการจัดซื้อจัดจ้างอย่างละเอียดผ่านบอร์ดประชาสัมพันธ์หรือช่องทางออนไลน์ 7) ควรปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ลดขั้นตอนที่คลุมเครือ เพื่อให้ทุกภาคส่วนเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากความโปร่งใสเป็นหัวใจของการตรวจสอบได้

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยเผยแพร่ข้อมูลจะทำให้ชุมชนเกิดความไว้วางใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงษ์ธร สิงห์พันธ์ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ผลการวิจัยพบว่า ควรมีการชี้แจงงบประมาณให้บุคลากรทราบอย่างทั่วถึงและมีกระบวนการที่ตรวจสอบได้

4. ด้านหลักความมีส่วนร่วม มีแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความมีส่วนร่วม ได้แก่ 1) ควรจัดประชุมระดมความคิดเห็นจากครู บุคลากร และคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อร่วมกันจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี 2) ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และปราชญ์ชาวบ้านในจังหวัดลพบุรีเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 3) ควรเปิดกล่องรับความคิดเห็นหรือช่องทางออนไลน์เพื่อรับฟังข้อเสนอแนะจากนักเรียนและผู้ปกครอง 4) ควรแต่งตั้งคณะทำงานหรือคณะกรรมการโดยดึงบุคลากรจากหลายฝ่ายมาร่วมตัดสินใจในโครงการสำคัญ 5) ควรส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามาใช้พื้นที่สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้และจัดกิจกรรมร่วมกัน 6) ควรจัดกิจกรรม "สภากาแฟ" หรือเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อรับฟังปัญหาและความต้องการของบุคลากรอย่างไม่เป็นทางการ 7) ควรนำข้อมูลจากการประเมินผลงานของสถานศึกษามาวิเคราะห์ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อกำหนดทิศทางในอนาคต ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การบริหารงาน สกร. เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ต้องอาศัยเครือข่ายภาคประชาชน การเปิดเวที "สภากาแฟ" หรือระดมสมองจึงเป็นกุญแจสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Clarke and Vicki (2001) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการกระจายอำนาจ ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมให้ประชาชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมมากขึ้น ทำให้เกิดกลยุทธ์การพัฒนาที่ตอบโจทย์ความต้องการที่เป็นจริง

5. ด้านหลักความรับผิดชอบ มีแนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล ด้านหลักความรับผิดชอบ ได้แก่ 1) ควรมอบหมายภารกิจให้แก่บุคลากรตามความรู้ ความสามารถ และความถนัด 2) ควรจัดทำระบบนิเทศ กำกับ และติดตามงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้โครงการบรรลุเป้าหมายตามระยะเวลาที่กำหนด 3) ควรวางแผนการดำเนินงานรายปีอย่างรัดกุมและสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงาน สกร. 4) ควรใช้ข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน (Real-time data) ประกอบการตัดสินใจและวินิจฉัยสั่งการ 5) ควรแสดงสปิริตในการยอมรับผิดหากเกิดข้อผิดพลาดในการบริหาร และพร้อมที่จะแก้ไขทันที 6) ควรนำผลการประเมินการปฏิบัติงานมาพัฒนาแผนปรับปรุงงาน (Action Plan for Improvement) ในปีถัดไป 7) ควร

อุทิศเวลาและกำลังความสามารถอย่างเต็มที่ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาโดยไม่เลี่ยงความรับผิดชอบ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากความรับผิดชอบต่อผลการปฏิบัติงาน (Accountability) เป็นสิ่งที่แสดงถึงภาวะผู้นำ การกล้ายอมรับผิดและนำผลประเมินมาปรับปรุงงานจะช่วยให้องค์กรพัฒนาอย่างก้าวกระโดด สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ross (2001) ได้ทำการวิจัยเรื่อง กรณีศึกษาการบริหารสถาบันอุดมศึกษาในประเทศบัลแกเรียในช่วงการเปลี่ยนผ่านจากระบอบคอมมิวนิสต์สู่ระบอบประชาธิปไตย ผลการศึกษา พบว่า การขาดความรับผิดชอบและการตรวจสอบได้เป็นอุปสรรคสำคัญของการบริหาร และสอดคล้องกับ วรวิทย์ บุญประคม (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองคาย เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารควรกำหนดเป้าหมายงานให้ชัดเจนเพื่อความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

6. ด้านหลักความคุ้มค่า แนวทางการบริหารตามหลักธรรมมาภิ ด้านหลักความคุ้มค่า ได้แก่ 1) ควรจัดทำทะเบียนคุมวัสดุอุปกรณ์และสำรวจความต้องการใช้งานก่อนการจัดซื้อเพื่อลดการสะสมของที่ไม่จำเป็น 2) ควรรณรงค์การประหยัดพลังงาน (ไฟฟ้า น้ำประปา) และการใช้กระดาษอย่างคุ้มค่า (Recycle) ในสำนักงาน 3) ควรบริหารจัดการพื้นที่เรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาให้เกิดการใช้งานที่หลากหลายและต่อเนื่อง 4) ควรจัดสรรงบประมาณลงสู่การจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียนเป็นอันดับแรก 5) ควรบูรณาการการทำงานร่วมกับสถานศึกษาใกล้เคียงเพื่อแบ่งปันทรัพยากร (เช่น วิทยากร, อุปกรณ์เฉพาะทาง) 6) ควรซ่อมบำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานเสมอเพื่อยืดอายุการใช้งานและลดงบประมาณจัดซื้อใหม่ 7) ควรประเมินความคุ้มค่าของแต่ละโครงการ (Cost-Benefit Analysis) เพื่อพิจารณาว่าควรดำเนินการต่อหรือปรับปรุงในปีถัดไป ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากทรัพยากรทางการศึกษามีจำกัด การบูรณาการใช้พื้นที่ร่วมกับหน่วยงานอื่นและการวิเคราะห์ความคุ้มค่า (Cost-Benefit) จึงมีความจำเป็น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพลอยสิริ สิริบรรสพ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารงานบุคคล ผลการวิจัย พบว่า ด้านหลักความคุ้มค่ามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับแนวทางของ ธวัชชัย โพธิ์ศรี (2566) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ที่เสนอให้ใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โดยการศึกษาเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัย พบว่า 1. การบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การบริหารตามหลักธรรมมาภิบาล อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน 2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี ทั้งโดยภาพรวมรายด้านและรายข้อ จำแนกตาม ระดับการศึกษา และตำแหน่งหน้าที่ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3. แนวทางการบริหารตามหลักธรรมมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดลพบุรี ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ และด้านหลักความคุ้มค่า **ข้อเสนอแนะ 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ด้านหลักการมีส่วนร่วม ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นและแนวทางในการบริหารงานวิชาการ เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา 1.2 ด้านหลักความรับผิดชอบ ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักและแสดงความรับผิดชอบต่อความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างรอบด้าน โดยให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็น การตอบสนองต่อข้อเสนอแนะ และการดำเนินงานอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ 1.3 ด้านหลักความคุ้มค่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารจัดการโดยมุ่งพัฒนากระบวนการทำงานให้มีความเหมาะสม ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ซ้ำซ้อนหรือไม่จำเป็น และให้ความสำคัญกับคุณภาพของผลงานเป็นหลัก เพื่อให้การใช้ทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุดและเกิดประสิทธิผลในการดำเนินงาน **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรมีการศึกษาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ อย่างครอบคลุม เพื่อให้เห็นภาพรวมของการนำหลักธรรมาภิบาลไปประยุกต์ใช้ในบริบทที่หลากหลาย 2.2 ควรศึกษาการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการปฏิบัติงานและส่งเสริมคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา 2.3 ควรศึกษาแนวทางหรือ

รูปแบบในการพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กัลยาณี สีลารักษ์. (2563). หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 5(3), 53-67.

ธวัชชัย โพธิ์ศรี. (2566). การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาอุบลราชธานีอำนาจเจริญ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 17(1), 118 -131.

พงษ์ธร สิงห์พันธ์. (2564). การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ. วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต, 21(2), 12-21.

ภารดี เหมะ. (2565). แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 16(1), 223-235.

บุญชม ศรีสะอาด. (2563). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

วรวิทย์ บุญประคม. (2565). การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา หนองคาย เขต 1. วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์, 8(2), 15-28.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2559). รายงานการพัฒนาระบบข้าราชการประจำปี 2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ.2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

Clarke,Vicki Clinell Burge. (2001). Unit Search of Good Governance : Decentralization and. Democracy in Ghana. Illinois: Northern Illinois University.

Krejcie, Robert V., & Morgan, Daryle W. (1970). Determining sample size for research activities. Education and Psychological Management, 30(3)ม 608.

Kotler, Philip., & Armstrong, Gary. (2005). Principles of Marketing (17thed.). England: Pearson.

Murray, E. (1996). A Process for Effective Graphic Design Curriculum Development. Dissertation Abstract International, 11(4), 4254 – A.

Ross, G.J. (2001). A Case Study of an Institution of Higher Education in Bulgaria: The. Transition from Communism to Democracy. Bulgaria.

THE RELATIONSHIP BETWEEN CREATIVE MIND AND ANIMATION ABILITY OF STUDENTS AT GUANGXI TALENT INTERNATIONAL COLLEGE*

Pang Xiaofeng[1], Wichian Intarasompun[2] and Nuttamon Punchatree[3]

[1-3]Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: pangxiaofeng66@gmail.com

Received 16 February 2026; Revised 25 February 2026; Accepted 27 February 2026

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study creative mind of students at Guangxi Talent International College, 2) to study animation ability of students at Guangxi Talent International College, and 3) to study the relationship between creative mind and animation ability of students at Guangxi Talent International College. This study adopts a quantitative method to explore the relationship between creative mind and animation ability of students. The accidental random sampling was 375 students at Guangxi Talent International College, selected according to Krejcie and Morgan table (1970). The research instrument was a self-designed questionnaire. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson product moment correlation coefficient.

The research results were:

1. Creative mind of students at Guangxi Talent International College in 5 aspects was at a high level ($\bar{x}$=3.91, S.D.=0.84). Considering the results of these 5 research aspects were as follows: the highest rank was "Sensitivity" ($\bar{x}$=3.95,

Citation:

* Pang Xiaofeng, Wichian Intarasompun and Nuttamon Punchatree. (2026). The Relationship Between Creative Mind And Animation Ability Of Students At Guangxi Talent International College. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 154-168.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

S.D.=0.83), indicates a high level, followed by “Elaboration” ($\bar{X}$=3.92, S.D.=0.81), whereas “Fluency” was the lowest rank ($\bar{X}$=3.88, S.D.=0.88).

2. Animation ability of students at Guangxi Talent International College in 5 aspects was at a high level ($\bar{X}$=3.93, S.D.=0.85). Considering the results of these 5 research aspects were as follows: the highest rank was “Modeling/Character Design Ability” ($\bar{X}$ =3.95, S.D.=0.84), indicates a high level, followed by “Integrated Creative Ability” ($\bar{X}$ =3.94, S.D.=0.83), whereas “Digital Tool Proficiency” was the lowest rank ($\bar{X}$=3.90, S.D.=0.87).

3. It is shown that the overall relationship between creative mind and animation ability has a positive correlation at the high level with statistical significance at the .01 level (r=0.84).

Keywords: Creative Mind, Animation Ability, Guangxi Talent International College

Introduction

With the rapid development of digital technology and artificial intelligence, vocational animation education is increasingly required to integrate creative thinking and professional technical skills. In contemporary creative industries, students are expected not only to operate animation software but also to generate original ideas and transform them into coherent visual works.

Creativity research defines creative mind as the capacity to generate ideas that are original and useful (Runco, 2014). In animation education, professional competence involves character design, storytelling, motion expression, and digital production (Wells, 2006; Furniss, 1998). However, in practice, some students demonstrate strong technical skills but limited originality, while others possess creative ideas but lack technical execution. This suggests a potential relationship between creative mind and animation ability. (Daming, H. et to all. 2023, Peihao, X. et to all., 2023, Xiang Hui, J. et to all., 2023, Yanting, C. et to all., 2023, Intarasompun, W., . et to all. 2022)

Creative mind plays a crucial role in students' creative development. Creativity research suggests that creative mind involves generating ideas that are original and useful, and it can be cultivated through everyday learning experiences and supportive educational environments. (Meng, C. et to all., 2023; Zimin, Z., et to all., 2023; Zhonghua. et to all., 2023)

Despite the importance of this issue, empirical studies examining this relationship among vocational animation students remain limited. Therefore, this study investigates the level of creative mind and animation ability and examines the relationship between these two constructs.

Objectives

1. To study creative mind of students at Guangxi Talent International College.

2. To study animation ability of students at Guangxi Talent International College.

3. To study the relationship between creative mind and animation ability of students at Guangxi Talent International College.

Literature Review

1. Creative Mind

Creative mind has been widely conceptualized in creativity research as a multidimensional cognitive capacity underlying idea generation and innovative performance. Within divergent thinking theory, it includes fluency, flexibility, originality, and elaboration (Guilford, 1967), while later scholarship emphasizes sensitivity to problems and contextual awareness (Runco, 2014). From an educational perspective, creative mind is considered a developable capacity shaped by instructional design (Beghetto, 2016). The investment theory (Sternberg & Lubart, 1991) and the componential theory (Amabile, 2011) further

suggest that creative thinking interacts with domain-relevant skills to support professional competence. Overall, creative mind can be viewed as a dynamic construct comprising fluency, flexibility, originality, elaboration, and sensitivity, functioning as a foundational mechanism for domain-specific creative performance.

2. Animation Ability

Animation ability is increasingly defined as a multidimensional professional competence integrating artistic design, narrative planning, motion expression, and digital technology. Animation production theory highlights the coordination of character construction, visual design, and narrative structure (Furniss, 1998), while Wells (2006) emphasizes the integration of design, storytelling, and motion for expressive coherence. In digital contexts, Manovich (2013) stresses the importance of technological proficiency in creative production. Accordingly, animation ability encompasses modeling/character design ability, storyboard ability, motion expression ability, digital tool proficiency, and integrated creative ability, reflecting both artistic and technological dimensions of animation practice.

3. Related Research

Previous studies have examined creative mind and animation-related competencies separately. Research on creative mind confirms its multidimensional structure and measurable nature. Karwowski (2014) validated creativity constructs through large-scale survey research, while Barbot, Besançon, and Lubart (2015) found significant associations between creative thinking and artistic performance. Ritter et al. (2020) further demonstrated that creativity training can enhance ideation and cognitive flexibility. Research on animation ability emphasizes motion understanding, digital competence, and project-based production performance. Bétrancourt and Tversky (2000) highlighted the importance of motion representation, Huang and Liaw (2018) confirmed the role

of digital tool proficiency, and Untari et al. (2020) reported improvements in animation production through project-based learning. However, limited research has directly explored the relationship between creative mind and animation ability as structured multidimensional constructs, particularly among animation major students. Therefore, this study aims to address this gap.

Research Framework

This study adopts a two-variable analytical framework in which creative mind serves as the independent variable and animation ability as the dependent variable. Creative mind is conceptualized as a multidimensional cognitive construct involving the generation of original and useful ideas (Runco, 2014) and is considered developable through educational experience (Beghetto, 2016). Based on established creativity frameworks (Guilford, 1967; Runco, 2014), it includes five dimensions: fluency, flexibility, originality, elaboration, and sensitivity. Animation ability is defined as a multidimensional professional competence integrating visual design, storytelling, motion expression, and production processes (Wells, 2006; Furniss, 1998), as well as digital tool proficiency in contemporary media contexts (Manovich, 2013). Accordingly, it comprises modeling/character design ability, storyboard ability, motion expression ability, digital tool proficiency, and integrated creative ability. The framework assumes that creative mind positively influences animation ability at both overall and dimensional levels. A structured questionnaire survey is employed to measure both constructs, and statistical analyses are conducted to examine their relationships.

The research framework can be illustrated in the following figure:

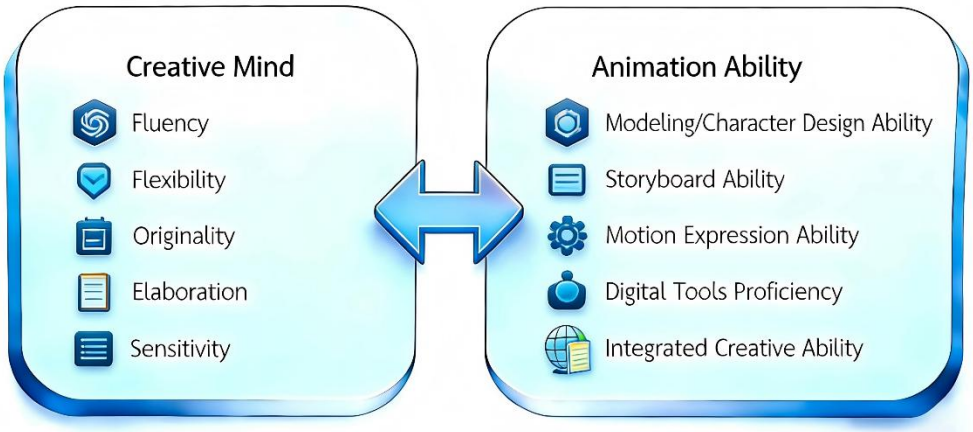

Figure 1 Research Framework

Methodology

This study adopts a quantitative research method to systematically explore the relationship between creative mind and animation ability of students. The research process includes population and sample determination, research instrument design, data collection, and data analysis.

1. Population and the Sample Group

Population

The research population is 12,000 students from Guangxi Talent International College.

Sample

The sample group of this study is 375 students in Guangxi Talent International College according to Krejcie and Mogan table (1970) by accidental random sampling.

2. Research Instrument

The research instrument is a questionnaire with 3 parts:

Part 1: General Information. This section has 4 questions to gather background information on the respondent's gender, year of study, professional

direction and animation production experience.

Part 2: Creative mind it is 5 rating Scales. This main section has creative mind statements measured on a 5-point Likert scale ranging from "Strongly Disagree" to "Strongly Agree". It is organized into 5 dimensions: 1) Fluency (5 statements);2) Flexibility (5 statements);3) Originality (5 statements); 4) Elaboration (5 statements);5) Sensitivity (5 statements).

Part 3: Animation ability it is 5 rating Scales. This main section has animation ability statements measured on a 5-point Likert scale ranging from "Strongly Disagree" to "Strongly Agree". It is organized into 5 dimensions: 1) Modeling/Character Design Ability (5 statements); 2) Storyboard Ability (5 statements); 3) Motion Expression Ability (5 statements); 4) Digital Tool Proficiency (5 statements); 5) Integrated Creative Ability (5 statements).

All statements display consistency with the measurement target as evidenced by an average score of 0.67 to 1.00 on the acceptable consistency index (IOC). The reliability of a pilot test of questionnaires assessed using Cronbach's α, a statistic measuring internal consistency, with α value of 0.77, indicating excellent internal consistency.

3. Data Collection

To ensure the systematic collection of data, the researcher implemented the following procedures:

Distribution: The online questionnaires were distributed to students at Guangxi Talent International College via digital channels. Each respondent was informed of the research objectives, confidentiality, and their voluntary participation.

Platform Utilization: Data were collected through the "Questionnaire Star" (Wenjuanxing) online platform, which facilitated efficient data gathering and management.

Data Screening: Upon completion of the collection period, the raw data were screened. Invalid responses, such as incomplete forms or patterned answers, were excluded to ensure the integrity of the results.

Preparation for Analysis: The final valid datasets were coded and organized for statistical processing and analysis.

4. Data analysis

Part 1 To study creative mind of students at Guangxi Talent International College, data analysis uses mean and stand deviation.

Part 2 To study animation ability of students at Guangxi Talent International College, data analysis uses mean and stand deviation.

Part 3 The relationship between creative mind and animation ability was analyzed by using the Pearson Product Moment Correlation Coefficient (r).

Results

Part 1: Creative Mind

Table 1 The mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) of creative mind of students at Guangxi Talent International College in 5 aspects

Creative Mind	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
1. Fluency (X1)	3.88	0.88	High	5
2. Flexibility (X2)	3.92	0.86	High	3
3. Originality (X3)	3.90	0.84	High	4
4. Elaboration (X4)	3.92	0.81	High	2
5. Sensitivity (X5)	3.95	0.83	High	1
Total	**3.91**	**0.84**	**High**	

From Table 1 considering, the overall average of creative mind of students at Guangxi Talent International College in 5 aspects, was at a high level

($\bar{x}$=3.91, S.D.=0.84). Considering the results of these 5 research aspects were as follows: the highest rank was "Sensitivity" ($\bar{x}$=3.95, S.D.=0.83), indicates a high level. Followed by "Elaboration" ($\bar{x}$=3.92, S.D.=0.81), whereas "Fluency" was the lowest rank ($\bar{x}$=3.88, S.D.=0.88).

Part 2: Animation Ability

Table 2 The mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) of animation ability of Students at Guangxi Talent International College in 5 aspects.

Animation Ability	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
1. Modeling/Character Design Ability (Y1)	3.95	0.84	High	1
2. Storyboard Ability (Y2)	3.93	0.83	High	3
3. Motion Expression Ability (Y3)	3.92	0.89	High	4
4. Digital Tool Proficiency (Y4)	3.90	0.87	High	5
5. Integrated Creative Ability (Y5)	3.94	0.83	High	2
Total	**3.93**	**0.85**	**High**	

From Table 2 considering, the overall average of animation ability of students at Guangxi Talent International College in 5 aspects, was at a high level ($\bar{x}$=3.93, S.D.=0.85). Considering the results of these 5 research aspects were as follows: the highest rank was "Modeling/Character Design Ability". ($\bar{x}$=3.95, S.D.=0.84), indicates a high level. Followed by "Integrated Creative Ability". ($\bar{x}$=3.94, S.D.=0.83), whereas "Digital Tool Proficiency" was the lowest rank ($\bar{x}$=3.90, S.D.=0.87).

Part 3: The relationship between creative mind and animation ability of students at Guangxi Talent International College.

Table 3 The relationship between creative mind and animation ability of students.

Animation Ability (Ytt)	Creative Mind (Xtt)					
	X1	X2	X3	X4	X5	**Xtt**
Y1	0.68**	0.71**	0.77**	0.75**	0.80**	0.83**
Y2	0.63**	0.64**	0.74**	0.73**	0.77**	0.78**
Y3	0.68**	0.66**	0.72**	0.70**	0.78**	0.79**
Y4	0.58**	0.60**	0.67**	0.64**	0.71**	0.72**
Y5	0.57**	0.59**	0.67**	0.62**	0.67**	0.70**
Ytt	**0.69****	**0.70****	**0.79****	**0.75****	**0.82****	**0.84****

****** refers to statistical significance level at .01

From Table 3, it is shown that the overall relationship between creative mind and animation ability has a positive correlation at the high level with statistical significance level at .01 (r=0.84).

Discussion

1. Creative mind of students at Guangxi Talent International College in 5 aspects was at a high level, Considering the results of these 5 research aspects were as follows: the highest rank was “Sensitivity”, indicates a high level. Followed by “Elaboration”, whereas “Fluency” was the lowest rank. The reason is that animation learning emphasizes visual observation and project-based refinement, which strengthens students’ sensitivity to problems and their ability to elaborate ideas, while structured tasks may limit rapid idea generation. The findings align with Runco (2014) and Torrance (1966), who emphasized sensitivity to problems as an essential dimension of creative thinking, as well as Beghetto

(2016), who highlighted the role of structured educational practice in developing creativity.

2. Animation ability of students at Guangxi Talent International College in 5 aspects, was at a high level. Considering the results of these 5 research aspects were as follows: the highest rank was “Modeling/Character Design Ability”, indicates a high level. Followed by “Integrated Creative Ability”, whereas “Digital Tool Proficiency” was the lowest rank. The reason is that vocational animation training focuses heavily on drawing fundamentals and character modeling practice, which enhances modeling ability and supports integrated project performance, whereas digital tool mastery requires continuous technological adaptation and extended practice. The results of this study are consistent with those of Wells (2006) and Furniss (1998), who emphasized character design and production integration in animation education, as well as Manovich (2013), who stressed the ongoing demands of digital tool proficiency.

3. It is shown that the overall relationship between creative mind and animation ability has a positive correlation at the high level with statistical significance level at 01. The coefficient was 0.84**. The reason is that creative mind supports idea generation, flexible thinking, and problem solving, which are essential throughout the animation production process and contribute to higher-quality outcomes. The results of this study are consistent with those of Runco (2014), Sternberg and Lubart (1991), and Amabile (2011), who emphasized the interaction between creative cognition and domain-specific skills in producing innovative performance.

Recommendation

1. The implementation of the research results is as follows:Since students demonstrated relatively lower fluency, animation courses should incorporate more open-ended and time-limited creative tasks, such as rapid brainstorming,

sketch challenges, and idea-mapping activities. Reducing overly structured requirements may also encourage spontaneous idea generation and enhance students' confidence in creative expression.

2. As digital tool proficiency ranked lowest, animation programs should strengthen hands-on software training and workflow practice through workshops and project-based learning. Providing opportunities for extended practice and exposure to updated industry tools can improve students' technical competence and operational efficiency.

3. In addition, animation education should emphasize the integration of creative thinking and technical application. Designing tasks that require students to quickly generate ideas and immediately implement them using digital tools, such as short animation exercises or rapid prototyping, can strengthen the connection between creative mind and animation ability.

References

Amabile, T. (2011). Componential theory of creativity (pp. 538-559). Boston, MA: Harvard Business School.

Barbot, B., Besançon, M., & Lubart, T. (2015). Creative potential in educational settings: Its nature, measure, and nurture. Education 3-13, 43(4), 371-381.

Beghetto, R. A. (2016). Big wins, small steps: How to lead for and with creativity. Corwin Press.

Bétrancourt, M., & Tversky, B. (2000). Effect of computer animation on users' performance: a review/ (Effet de l'animation sur les performances des utilisateurs: une sythèse). Le travail humain, 63(4), 311.

Daming, H. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul, W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Environmental Education Curriculum Based on Community Participation to Promote Senior High School Students' Environmental Conservative Mind. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(12), 405–419. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266494

Furniss, M. (1998). Art in motion: animation aesthetics. Indiana university press.

Guilford, J. P. (1967). Creativity: yesterday, today, tomorrow. Journal of Creative Behavior. Vol., pp. 3, 14.

Huang, H. M., & Liaw, S. S. (2018). An analysis of learners' intentions toward virtual reality learning based on constructivist and technology acceptance approaches. International review of research in open and distributed learning, 19(1).

Intarasompun, W., Muangnual, P., and Punchatree, N. (2022). Active Learning Management and Using E-Portfolio as Authentic Assessment for Teacher Students. Journal of Yanasangvorn Research Institute Mahamakut Buddhist University, 13(2),108–118. Retrieved from https://so04.tci-thaijo.org/index.php/yri/article/view/262856

Karwowski, M. (2014). Creative mindsets: Measurement, correlates, consequences. Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts, 8(1), 62.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Manovich, L. (2013). Software takes command (p. 376). Bloomsbury Academic.

Meng, C. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Issue-centered Teaching Model based on Radical Constructivism Theory to Improve Students' Critical Thinking Ability. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(11), 156–170. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266117

Peihao, X. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Life Values Integrated Curriculum to Enhance Mental Health for Freshmen Students. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(11), 131–146. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266122

Ritter, S. M., Gu, X., Crijns, M., & Biekens, P. (2020). Fostering students' creative thinking skills by means of a one-year creativity training program. PloS one, 15(3), e0229773.

Runco, M. A. (2014). Creativity: Theories and themes: Research, development, and practice (2nd ed.). Elsevier Academic Press.

Sternberg, R. J., & Lubart, T. I. (1991). An investment theory of creativity and its development. Human development, 34(1), 1-31.

Torrance, E. P. (1966). Torrance tests of creative thinking. Educational and psychological measurement.

Untari, R., Kamdi, W., Dardiri, A., Hadi, S., & Nurhadi, D. (2020). The development and application of interactive multimedia in project-based learning to enhance students' achievement for 2D animation making. International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET), 15(16), 17-30.

Wells, P. (2006). The fundamentals of animation. Ava Publishing.

Xiang Hui, J. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Psychological Health Education Curriculum Based on Psychological Capital to Improve the Positive Psychological Quality of College Students. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(11), 171–185. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266118

Yanting, C. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of the Mental Health Education Curriculum based on Kolb's Experiential Learning Theory to Improve Ethnic Preparatory Students' Learning Adaptability. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(12), 241–256. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266490

Zhonghua, G. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Blended Teaching model Based on Deep Learning Theory to Enhance college students' critical thinking. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(11), 381–394. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266121

Zimin , Z., Watannanimtgul , W. ., Intarasompun , W. ., & Iamsa-ard , A. . (2023). The Development of Instructional Model According to Immersive Learning in Virtual Reality Environment to Enhance Tour Guide Students' Oral Communication Ability . Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(12), 324–338. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266491

ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาการศึกษาและการศึกษาคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา*

THE RELATIONSHIP BETWEEN EDUCATIONAL DEVELOPMENT AND THE DISABLED PERSON IN RATTAPHUM DISTRICT, SONGKHLA PROVINCE

ยงยุทธ แสงพรหม[1], สมเกียรติ เกียรติเจริญ[2] และ วัชรินทร์ สุทธิศัย[3]

Yongyut Sangprom[1], Somkiet Kietjareon[2] and Watcharin Sutthisai[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

[1-3]Mahasarakham Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: y.sangprom@gmail.com

วันที่รับบทความ : 10 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 24 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 26 มีนาคม 2569

Received 10 March 2026; Revised 24 March 2026; Accepted 26 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการพัฒนาการศึกษาคนพิการ 2) ระดับการศึกษาคนพิการ และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาการศึกษากับการศึกษาคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ประชากรคือคนพิการทุกประเภทในอำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 336 คน คำนวณจากสูตรทาโร ยามาเน่ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Citation:

* ยงยุทธ แสงพรหม, สมเกียรติ เกียรติเจริญ และ วัชรินทร์ สุทธิศัย. (2569). ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาการศึกษาและการศึกษาคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 169-182.

Yongyut Sangprom, Somkiet Kietjareon and Watcharin Sutthisai. (2026). The Relationship Between Educational Development And The Disabled Person In Rattaphum District, Songkhla Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 169-182.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) ระดับการศึกษาคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง 3) ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาการศึกษากับการศึกษาคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา โดยรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .248 หากพิจารณารายด้าน พบว่า เครื่องมือ อยู่ระดับต่ำ .343 สูงที่สุด ส่วนที่มีสัมพันธ์มีค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันน้อยสุด คือ นักเรียนนักศึกษา อยู่ระดับต่ำมาก .045 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์, การศึกษาคนพิการ

Abstract

This research it is part of the research on Educational Development Guidelines for Disabled Person in Rattaphum District Songkhla Provine**.** Study 1) The Level of Educational Development for Disabled Person. 2) Educational level of Disabled Person 3) The relationship between educational development and the education of people with disabilities in Rattaphum District, Songkhla Province. Quantitative research; There are research tools such as questionnaires using a sample of all types of disabled person in Rattaphum District, Songkhla Province 336 people . Calculate the sample size with the Taro Yamane formula used in data analysis, including the average frequency and Pearson's product- moment co-efficient, with statistical significance at the .01 level.

The results of the research were as follows: The Level of Educational Development for Disabled Person; Overall, at a moderate level. 2) Educational level of Disabled Person; Overall, at a moderate level and The relationship between educational development and the education of people with disabilities in Rattaphum District, Songkhla Province, overall the relationship is at a very low level, equal to .248. If considering each aspect, it is found that the instrument is at the lowest level, .343, the highest. The part with the lowest Pearson

correlation value is students. It is at a very low level, .045, with statistical significance at the .01 level.

Keywords: Relationship, Disabled Person

บทนำ

คนพิการ คือ บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนรวมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญาการเรียนรู้หรือความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่าง ๆ และมีความจำเป็นเป็นพิเศษที่จะตนองได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนรวมทางสังคมได้อยางบุคคลทั่วไปทั้งนี้ ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยประเภทของคนพิการ ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บุคคลที่มีความบกพร่องทางรางกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ (5) บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรม หรืออารมณ์ บุคคลออทิสติก และ บุคคลพิการซ้อน การจัดการการศึกษาให้กับคนพิการจะตนเองมีลักษณะเฉพาะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

คนพิการจะได้การศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิตพร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สามารถเลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคล ในประเทศไทยมีจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทั้งในระบบ นอกระบบและตามอัธยาศัยในรูปแบบที่หลากหลายทั้งการเรียนร่วม การจัดการศึกษาเฉพาะความพิการ การให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพการพัฒนาศักยภาพในการดำรงชีวิตอิสระการพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นและการฝึกอาชีพหรือการบริการอื่น

ซึ่งการศึกษาของคนพิการในอำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา มีลักษณะการเรียนตามระบบสำหรับคนพิการที่สามารถเรียนได้ และจบในระดับประถมศึกษา การศึกษาต่อในระดับมัธยม มีจำนวนลดน้อยลงเพราะสถานศึกษาอยู่ในตัวเมืองจังหวัด หากอยู่ในอำเภอจะเป็นโรงเรียนทั่วไปที่ใช้วิธีการเรียนรวม และมีศูนย์การศึกษาตามอัธยาศัยและการเรียนรู้ตลอดชีวิต หรือศูนย์

การศึกษานอกโรงเรียน ทำให้การเรียน การปรับตัว การมีครูเฉพาะทาง วัสดุอุปกรณ์ยังมีน้อย หรือการสนับสนุนคนพิการทางลาดทางชันหรืออื่น ๆ มีข้อจำกัด เป็นอุปสรรค ด้วยประเด็นปัญหาดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาของคนพิการ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาระดับสิทธิทางการศึกษาคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาการศึกษาและการศึกษาคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้มีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ในด้านเนื้อหาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการศึกษาของจักรพันธ์ พรมฉลวยและนันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์ (มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 2564 : 5-6) และคนพิการมีสิทธิทางการศึกษา ตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 มาตรา 5 (ราชกิจจานุเบกษา, 2551 : 3) พัฒนาเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

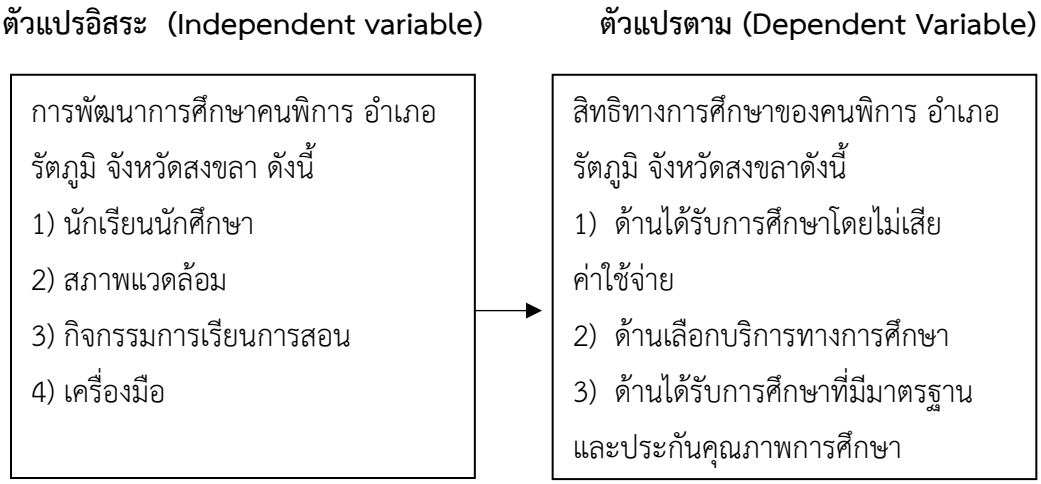

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบปลายปิดและปลายเปิด

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรในการวิจัย คือ คนพิการทุกประเภทอำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา จำนวน 2,088 คน (ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดสงขลา, 2568)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คนพิการทุกประเภทอำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา คำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของ Yamane (1973) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 336 คน

ผู้วิจัยใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยจะเรียงลำดับตามพยัญชนะชื่อ โดยรายการบัญชีจะเรียงลำดับตามหลักการเรียงอักษรพยัญชนะไทยของราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2546 โดยเรียงตั้งแต่ 1 ถึง N ต่อมาคิดค่าช่วงสุ่ม (Sampling Interval) หรือ k โดยสูตร k = N/n แล้วเลือกจุดสุ่มเริ่มต้น (Random Start หรือ R) ที่อยู่ระหว่าง 1 ถึง k หลังจากนั้นจะเริ่มสุ่มตัวอย่างจากหน่วยตัวอย่างที่ประกอบด้วย R, R+k, R+2k.....ไปจนครบจำนวนแต่ในกรณีที่ N หาร n ไม่ลงตัว ผู้วิจัยใช้จุดทศนิยม 4 ตำแหน่ง ถ้า k เป็นตัวเลขที่มีจุดทศนิยมจะเลือกตัวอย่างเป็นจำนวนเต็มโดยมีการปัดเศษทศนิยมตามหลักคณิตศาสตร์สากลนิยม ได้จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 การสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา

2) กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหาและรายละเอียดแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ

3) สร้างแบบสอบถาม

4) ปรับปรุงแบบสอบถาม ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.2 การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

1) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับคนพิการที่เป็นสมาชิกของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย จำนวน 40 คน และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้วิธี

วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach (1970) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ Alpha ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.922 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในรายข้อ > 0.20 ขึ้นไปทุกข้อคำถาม

2) จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงนายอำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา

2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้ผู้ช่วยวิจัยจำนวน 5 คนๆ ละตำบล

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง

2) ลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding Form)

3) กำหนดระดับคะแนนในแบบสอบถามที่กำหนดไว้ 5 ระดับ ดังนี้ 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด 4 หมายถึง ระดับมาก 3 หมายถึง ระดับปานกลาง 2 หมายถึง ระดับน้อยและ 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

4) การวิเคราะห์ระดับการพัฒนา/ระดับสิทธิการศึกษา โดยรวมและเป็นรายด้าน แล้วนำมาเทียบตามเกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้

4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับการพัฒนา/ระดับสิทธิการศึกษา มากที่สุด

3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับการพัฒนา/ระดับสิทธิการศึกษา มาก

2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับการพัฒนา/ระดับสิทธิการศึกษา ปานกลาง

1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับการพัฒนา/ระดับสิทธิการศึกษา น้อย

1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับการพัฒนา/ระดับสิทธิการศึกษา น้อยที่สุด

5) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์

การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ข้อ 3

ตารางที่ 1 ค่าระดับของความสัมพันธ์

ค่า xy	ระดับของความสัมพันธ์
.91 - 1.00	มีความสัมพันธ์กันสูงมาก
.71 - .90	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
.51 - .70	มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
.31 - .50	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
.00 - .30	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

4.3 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าการแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) และค่าร้อยละ (Percentage)

2) สถิติที่ใช้วิเคราะห์ระดับแนวทางการพัฒนาการศึกษาและสิทธิทางการศึกษาคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3) สถิติที่ใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแนวทางการพัฒนาการศึกษากับสิทธิทางการศึกษาคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลาได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson’s product- moment co-efficient**)** อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 51.20 เป็นเพศชาย จำนวน 164 คน คิดเป็นร้อยละ 48.80 มีอายุสูงสุด คือ อายุ 39 ปีขึ้นไป จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 21.70 รองลงไป อายุ 13-19 ปี จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 21.10 อายุ 20-26 ปี จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 19.30 อายุ 33-38 ปี จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 18.20 อายุ 27-32 ปี จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 14.60

และอายุน้อยสุด คือ อายุ 3-12 ปี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 5.10 โดยมีระดับการศึกษาสูงสุด คือ ประถมศึกษา จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 43.50 รองลงไป มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 24.10 ก่อนประถมศึกษาหรือเตรียมอนุบาล จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 21.10 และน้อยสุด คือ อนุปริญญา ปวส. หรือเทียบเท่าขึ้นไป จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 11.30 เป็นประเภทความพิการสูงสุด คือ พิการทางการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือหรือสุขภาพ จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 45.20 รองลงไปพิการทางสติปัญญา จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 10.70 พิการซ้อน จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 9.50 พิการทางการพูดและภาษา จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 8.30 พิการทางการเห็น จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 8.00 พิการออทิสติก จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 6.50 พิการทางพฤติกรรมหรืออารมณ์และพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย จำนวน 15 คน เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 4.50 และน้อยสุด คือ พิการทางการเรียนรู้ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.70 และตำบลที่อาศัยอยู่มากที่สุด คือ ตำบลกำแพงเพชร จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 23.20 รองลงไปตำบลควนรู จำนวน 77 คน คิดเป็นร้อยละ 22.90ตำบลเขาพระ จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 20.80 ตำบลท่าชะมวง จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 19.30 และน้อยสุดอาศัยอยู่ตำบลคูหาใต้ จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 13.70

2. ระดับแนวทางการพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา โดยรวมและรายด้าน

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับแนวทางการพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา โดยรวมและรายด้าน

การพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการในพื้นที่ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา	$\overline{X}$	**S.D**	**การแปลผล**
1. นักเรียนนักศึกษา	2.70	0.47	ปานกลาง
2. สภาพแวดล้อม	2.66	0.48	ปานกลาง
3. กิจกรรมการเรียนการสอน	2.62	0.60	ปานกลาง
4. เครื่องมือ	2.68	0.56	ปานกลาง
รวม	**2.67**	**0.36**	**ปานกลาง**

ตารางที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.67 ($\overline{X}$ = 2.67, S.D. 0.36) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 2 ลำดับแรก ดังนี้ การพัฒนาด้านที่ 1 คือ นักเรียนนักศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.70 ($\overline{X}$ =2.70, S.D. 0.47) รองลงไป คือ การพัฒนาด้านที่ 4 คือ เครื่องมือ อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.68 ($\overline{X}$ =2.68, S.D. 0.56)

3. ระดับการศึกษาคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา โดยรวมและรายด้าน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับสิทธิการศึกษาคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา โดยรวมและรายด้าน

การศึกษาคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา	$\overline{X}$	**S.D**	**การแปลผล**
1. ด้านได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย	2.74	0.63	ปานกลาง
2. ด้านเลือกบริการทางการศึกษา	2.66	0.58	ปานกลาง
3. ด้านได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา	2.60	0.60	น้อย
รวม	**2.66**	**0.51**	**ปานกลาง**

ตารางที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.66 ($\overline{X}$ = 2.66, S.D. 0.51) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าค่าเฉลี่ยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย 2 ลำดับแรก ดังนี้ การศึกษาคนพิการด้านที่ 1 ด้านได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.74 ($\overline{X}$ =2.74, S.D. 0.63) และการศึกษาคนพิการด้านที่ 2 ด้านเลือกบริการทางการศึกษา อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.66 ($\overline{X}$ =2.66, S.D. 0.58)

4. ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาการศึกษากับการศึกษาคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาการศึกษากับการศึกษาคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา

ตัวแปร	Y_1 ได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย	Y_2 เลือกบริการทางการศึกษา	Y_3 ได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานฯ	$Y_{รวม}$ ตัวแปรตาม
X_1 นักเรียนนักศึกษา (Student)	.093	.020	-.003	.045
X_2 สภาพแวดล้อม(Environment)	.006	.067	.061	.056
X_3 กิจกรรมการเรียนการสอน (Activities)	.050	.185	.263	.194
X_4 เครื่องมือ (Tools)	.358	.177	.329	.343
$X_{รวม}$ โดยรวมตัวแปรอิสระ	.195	.176	.259	.248

หมายเหตุ: ใช้นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า

1. โดยรวม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาการศึกษากับการศึกษาคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา โดยรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .248 หากพิจารณารายด้าน พบว่า เครื่องมือ (Tools) อยู่ระดับต่ำ .343 สูงที่สุด ส่วนที่มีสัมพันธ์มีค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันน้อยสุด คือ นักเรียนนักศึกษา (Student) อยู่ระดับต่ำมาก .045 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระนักเรียนนักศึกษา (Student) โดยรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .045 และมีความสัมพันธ์สูงสุดกับตัวแปรตาม คือ ด้านได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายเท่ากับ .093 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระสภาพแวดล้อม (Environment) โดยรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .056 และมีความสัมพันธ์สูงสุดกับตัวแปรตาม คือ ด้านเลือกบริการทางการศึกษา เท่ากับ .061 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกิจกรรมการเรียนการสอน (Activities) โดยรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ .194 และมีความสัมพันธ์สูงสุดกับตัวแปรตาม คือ ด้านได้รับการศึกษาที่มีมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา เท่ากับ .194 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระเครื่องมือ (Tools) โดยรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ เท่ากับ .343 และมีความสัมพันธ์สูงสุดกับตัวแปรตาม คือ ด้านได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เท่ากับ .358 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ระดับแนวทางการพัฒนาการศึกษาสำหรับคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนักเรียนนักศึกษา (Student) ได้ทำสิ่งต่าง ๆ จากหน่วยงานรัฐ เอกชน หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องออกมาแค่ปานกลาง คือ ได้ร้อยละ 50 ในระดับกลางเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง การเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย เช่น การบริหารกล้ามเนื้อ สุขภาพ เป็นต้น การเตรียมความพร้อมทัศนคติ เช่น ความคิดดีหรือบวกกับเพื่อนการเรียน การทำกิจกรรม เป็นต้น การสร้างยอมรับเพื่อนที่ความบกพร่องหรือความต้องการพิเศษ เช่น เพื่อนที่พิการแตกต่างจากตนเอง หรือที่ต้องการแตกต่างกันไป เป็นต้น การเตรียมความพร้อมวิชาการ เช่น การฝึกฟัง อ่าน ใช้สายตา เป็นต้น หรือในเรื่องเครื่องมือในการศึกษาสำหรับคนพิการ ภาพรวมการสนับสนุนจากระดับสูง เช่น นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ งบประมาณ ของกระทรวง, พมจ.จังหวัด ยังไม่พอ การใช้เทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องมือสื่อสาร การออนไลน์ เป็นต้น สื่อบริการ ตำรา เช่น หนังสือพิมพ์ เอกสารเรียนที่เหมาะกับความพิการ ห้องเรียนพิเศษ เป็นต้น ที่เหมาะสม สอดคล้องกับ วิเชียร วิทยาอุดม (2550) กล่าวถึง การพัฒนาที่ทันสมัยสามารถตอบสนองความต้องการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกได้ทันท่วงที สร้างบรรยากาศการทำงานให้เกิดความตื่นตัว มีการแข่งขันสร้าง

ผลงานเพื่อการสร้างกลไกที่อำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล สอดคล้องกับปฐมพร ปานลักษณ์ (2562) ศึกษาในเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตคนพิการในเขตจังหวัดนครพนม ผลการวิจัย พบว่า การเข้าถึงสิทธิของคนพิการในเขตจังหวัดนครพนม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. ระดับการศึกษาคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการศึกษาคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขนาดทำออกมาเพียงผ่านร้อยละ 50 หรือปานกลาง หรือคนพิการ ผู้ปกครองอาจยังไม่ค่อยทราบข้อมูล เช่น ในเรื่องของการได้รับการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การบริการและความช่วยเหลือในทางการศึกษา สื่อการเรียนที่ยังไม่ค่อยเหมาะสม สิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยีต่างๆ มีข้อจำกัดหรือต้นทุนสูง ที่สำคัญ คือ คนเรียนในระดับอุดมศึกษายังน้อยอยู่ รวมถึงค่าใช้จ่ายอื่นที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐก็มีผลต่อข้อจำกัดในการศึกษาของคนพิการ สอดคล้องกับแนวคิด จักรพันธ์ พรมฉลวย ,นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์ (2564) การจัดการการศึกษาให้กับคนพิการจะต้องมีลักษณะเฉพาะ เนื่องจากคนพิการเป็นกลุ่มคนที่มีความต้องการที่แตกต่างกันตามสภาพความบกพร่องของร่างกาย จึงทำให้การจัดการศึกษาต้องจัดให้ตรงกับความต้องการของคนเหล่านั้น เป็นการบูรณาการระหว่างการเรียน ทักษะชีวิต อาชีพ การฝึกปฏิบัติ การกีฬาและนันทนาการ ไม่สอดคล้องอมร พงษ์สว่าง (2564 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายในจังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายในจังหวัดสระบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก

4. ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาการศึกษาและการศึกษาคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาการศึกษากับการศึกษาคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา โดยรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก ทั้งอาจเป็นเพราะความเข้าใจของตัวคนพิการ ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล ครอบครัว ตลอดจนผู้นำในชุมชนในหมู่บ้านยังไม่ความเข้าใจคลาดเคลื่อน หรือไม่เข้าใจในสิทธิคนพิการว่าจะได้รับการศึกษาฟรีถึงระดับอุดมศึกษา หรืออีกส่วนคือ ทราบข้อมูลแต่การมีค่าใช้จ่ายอื่นๆ นอกเหนือจากเรียนฟรี เป็นภาระของคนพิการและครอบครัว เช่น ค่าครองชีพของคนพิการและคนดูแล หรืออาจเกิดจากการสูญเสียโอกาสของพ่อแม่ ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล ที่ต้องสละเวลางาน การประกอบอาชีพในการรับส่ง ดูแลคนพิการ ทำให้ไม่ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาต่อที่สูงขึ้นเท่าไหรนัก สอดคล้องกับปฐมพร ปานลักษณ์ (2562) ศึกษาในเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อ

คุณภาพชีวิตคนพิการในเขตจังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนทางสังคม มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตคนพิการในเขตจังหวัดนครพนม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับอมร พงษ์สว่าง (2564: บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายในจังหวัดสระบุรี พบว่า ปัจจัยการสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต ได้ร้อยละ 35.10

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ มีส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 การเสริมกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งกิจกรรมภายในห้องเรียนกับเพื่อน ๆ นักเรียนทั่วไป กิจกรรมภายนอก การพัฒนาทักษะ การจัดตารางเรียนที่เหมาะ การจัดทำแผนการศึกษา ที่สอดคล้องกับคนพิการอย่างเหมาะสม 1.2 จัดการศึกษาสำหรับคนพิการให้มีมาตรฐานและมีประกันคุณภาพ 1.3 ควรมีการปรับปรุงระบบขนส่งให้คนพิการสามารถมาโรงเรียนเองได้และปรับปรุงอาคารสถานที่ให้เป็นมิตรกับคนพิการ เช่น ทางลาดเอียง อุปกรณ์การเรียน ที่นั่ง ห้องน้ำ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ศึกษาวิจัยการพัฒนาจิตใจ ทัศนคติและการดึงศักยภาพคนพิการในพื้นที่อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ.2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2552). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ.2552. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

จักรพันธ์ พรมฉลวย และ นันทวัฒน์ ภัทรกรนันท์. (2564). การศึกษากับคนพิการ. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 9(3), 2564.

ณัฐพล ยิ่งกล้า. (2564). แนวทางการพัฒนากฎหมายการจัดการศึกษา สำหรับคนพิการของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า

ปกรณ์ ปรียากร. (2558). ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาการบริหารการพัฒนาชนบท หน่วยที่ 1. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ปฐมพร ปานลักษณ์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตคนพิการในเขตจังหวัดนครพนม. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ผดุง อารยะวิญญู. (2542). การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: แว่นแก้ว

พรทิพย์ แท่นทอง, เดชชาติ ตรีทรัพย์ และ ประเวศ อินทองปาน. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงเซา อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(1), 29-40.

ราชกิจจานุเบกษา. (2551). เล่ม 125 ตอนที่ 28 ก (5 กุมภาพันธ์ 2551).

วิเชียร วิทยอุดม. (2550). การพัฒนาองค์การ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนวัชการพิมพ์จำกัด.

ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดสงขลา. (2568). ข้อมูลคนพิการ. สงขลา: ศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดสงขลา.

สุชาดา จักรพิสุทธิ์ และคณะ. (2548). การศึกษาทางเลือก : โลกแห่งการเรียนรู้นอกโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

อมร พงษ์สว่าง. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมายในจังหวัดสระบุรี. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

Cronbach, L. J. (1970). Essentials of psychological test. (5th ed.). New York: Harper Collins.

Yamane Taro. (1973). Statistics an Introductory Analysis. (3rd ed). New York: Harper and Row.

THAI ACCOUNTANTS' UNDERSTANDING OF THAI FINANCIAL REPORTING STANDARDS FOR SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES IN NORTHEASTERN THAILAND*

Nunticha Pudjaiyo[1], Jeeranan Teerapaporn[2] and Kajornatthapol Pongwiritthon[3]

[1]**Faculty of Business Administration, Nakhon Ratchasima College, Thailand**

[2]**Faculty of Business Administration, Northern College, Thailand**

[3]**IQRA Business School, University of Geomatika Malaysia**

Corresponding Author's Email: tok2029@gmail.com

Received 10 March 2026; Revised 24 March 2026; Accepted 26 March 2026

Abstract

This research investigates Thai accountants' level of understanding of the Thai Financial Reporting Standards for Small and Medium-Sized Enterprises (TFRS for SMEs) in Northeastern Thailand and examines whether individual characteristics influence variations in knowledge levels. A quantitative approach was employed using a cross-sectional survey design. Data were collected from professional accountants working in SMEs across the region through structured questionnaires. Descriptive statistics were applied to evaluate the overall level of understanding, while multiple regression analysis was used to examine the influence of personal factors including gender, age, educational attainment, work experience, and job position. The results indicate that accountants in Northeastern Thailand generally demonstrate a relatively high level of understanding of TFRS for SMEs. Regression analysis shows that educational

Citation:

* Nunticha Pudjaiyo, Jeeranan Teerapaporn and Kajornatthapol Pongwiritthon. (2026). Thai Accountants' Understanding Of Thai Financial Reporting Standards For Small And Medium-Sized Enterprises In Northeastern Thailand. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 183-197.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

attainment and work experience are significant predictors of knowledge levels, whereas gender does not appear to have a statistically significant effect. These findings are broadly consistent with human capital theory, suggesting that professional competence in financial reporting is closely associated with education and accumulated work experience. The study contributes region-specific empirical evidence regarding the implementation of TFRS for SMEs and provides practical implications for professional bodies, policymakers, and educational institutions aiming to strengthen accounting competencies and improve financial reporting quality among SMEs in Thailand.

Keywords: TFRS for SMEs, Accountants, Financial Reporting Standards, SMEs, Northeastern Thailand

Introduction

Financial reporting standards play a crucial role in promoting transparency, accountability, and comparability in financial information. In an increasingly globalized economy, the harmonization of accounting standards facilitates cross-border investment, enhances investor confidence, and helps reduce information asymmetry between firms and stakeholders (Baskerville & Simpkins, 1997). As a result, many jurisdictions have adopted International Financial Reporting Standards (IFRS) in an effort to align domestic accounting practices with internationally recognized benchmarks.

Despite these advantages, the complexity and implementation costs associated with full IFRS can create substantial challenges for small and medium-sized enterprises (SMEs), which often operate with limited financial, technical, and administrative resources (International Accounting Standards Board [IASB], 2009). To address these concerns, the IASB introduced the International Financial Reporting Standard for Small and Medium-Sized Entities (IFRS for SMEs) in 2009. This framework provides simplified recognition, measurement, and disclosure

requirements while maintaining an acceptable level of reporting quality for entities without public accountability (IASB, 2009). By balancing reporting comparability with practical applicability, IFRS for SMEs aims to reduce regulatory burdens and improve the accessibility of financial reporting standards for smaller businesses. Given that SMEs represent a substantial share of enterprises worldwide, the effective implementation of simplified reporting standards plays an important role in supporting sustainable economic development (Neag, 2010).

In Thailand, the Federation of Accounting Professions (FAP) adopted Thai Financial Reporting Standards (TFRS) in alignment with IFRS to enhance financial transparency and international comparability. Subsequently, TFRS for SMEs was introduced to provide a more appropriate reporting framework for non-publicly accountable entities while maintaining the reliability and decision usefulness of financial statements (Federation of Accounting Professions [FAP], 2014). SMEs constitute a significant component of Thailand's economy and contribute substantially to employment generation, income distribution, and regional economic development. Consequently, the successful implementation of TFRS for SMEs is closely associated with regulatory compliance and the long-term sustainability of SME operations.

The effectiveness of financial reporting standards, however, depends largely on the competence and understanding of professional accountants responsible for their application. Previous studies suggest that the level of understanding of accounting standards may vary across demographic and professional characteristics, including educational attainment and work experience (Kılıç et al., 2014; Neag, 2010). Limited understanding may increase the risk of misapplication of reporting standards and may ultimately reduce the quality of financial reporting. Although earlier research in Thailand has provided valuable insights into accountants' knowledge of financial reporting standards, several important gaps remain in the literature.

First, most existing empirical studies have focused on national-level samples or metropolitan contexts, with relatively limited attention given to regional disparities in professional capacity and institutional support. In particular, empirical evidence concerning accountants' understanding of TFRS for SMEs in Northeastern Thailand remains scarce. This region contains a large concentration of SMEs operating in sectors such as agriculture, trade, and services, and may differ from other regions in terms of access to continuing professional education and institutional resources. Examining regional contexts may therefore provide a more nuanced understanding of how institutional environments shape professional practices (DiMaggio & Powell, 1983).

Second, prior studies conducted in Thailand have largely relied on descriptive analysis and have seldom employed predictive statistical models to examine the extent to which personal characteristics influence variations in knowledge levels. Without such analysis, it is difficult to identify key determinants of professional understanding and to design targeted policy interventions aimed at improving accounting competence. Addressing these limitations is therefore important for advancing both theoretical and practical understanding of the implementation of TFRS for SMEs.

Accordingly, this study pursues two primary objectives. First, it assesses the level of Thai accountants' understanding of TFRS for SMEs in Northeastern Thailand using descriptive statistical analysis. Second, it examines whether personal characteristics including gender, age, educational attainment, work experience, and job position are associated with variations in knowledge levels through multiple regression analysis. By providing region-specific empirical evidence and incorporating predictive modeling, this study contributes to the existing literature and offers practical implications for policymakers, professional bodies, and educational institutions seeking to strengthen financial reporting quality among SMEs in Thailand.

Objectives

1. To examine the level of understanding of the Thai Financial Reporting Standards for Small and Medium-Sized Enterprises (TFRS for SMEs) among Thai accountants in Northeastern Thailand.

2. To analyze the relationship between personal factors and the level of understanding of TFRS for SMEs among Thai accountants in Northeastern Thailand.

3. To determine the extent to which personal factors significantly predict accountants' understanding of TFRS for SMEs using multiple regression analysis.

Literature Review

Financial reporting standards serve as important institutional mechanisms that enhance transparency, comparability, and accountability in financial reporting practices. The global movement toward harmonization of accounting standards has largely been driven by the need to reduce information asymmetry and facilitate cross-border investment in increasingly integrated capital markets (Baskerville & Simpkins, 1997). In response to these pressures, many jurisdictions have adopted the International Financial Reporting Standards (IFRS) as a means of aligning domestic reporting practices with internationally recognized frameworks.

Despite the advantages associated with IFRS adoption, the complexity of full IFRS has posed considerable challenges for small and medium-sized enterprises (SMEs), which often operate with limited financial, technical, and human resources (International Accounting Standards Board [IASB], 2009). To address these concerns, the IASB introduced the International Financial Reporting Standard for Small and Medium-Sized Entities (IFRS for SMEs) in 2009. This simplified framework reduces recognition, measurement, and disclosure requirements while maintaining an acceptable level of reporting quality for

entities without public accountability (IASB, 2009; Neag, 2010). Nevertheless, empirical studies suggest that the effectiveness of IFRS for SMEs implementation varies across countries and institutional environments. Differences in regulatory structures, professional training systems, and institutional support mechanisms may significantly influence the successful adoption of simplified financial reporting standards (Bohusova & Blaskova, 2011).

In the Thai context, Thai Financial Reporting Standards (TFRS) were adopted in alignment with IFRS to enhance transparency and improve international comparability of financial statements. Subsequently, TFRS for SMEs was introduced to reduce reporting burdens for non-publicly accountable entities while maintaining the reliability and usefulness of financial information for decision-making purposes (Federation of Accounting Professions [FAP], 2014). Previous research conducted in Thailand suggests that accountants generally possess a reasonable level of knowledge regarding financial reporting standards. However, empirical findings concerning the influence of demographic characteristics on professional understanding remain inconsistent (Matunchai et al., 2014). In contrast, several international studies report that educational attainment and professional training play an important role in shaping accountants' preparedness for IFRS for SMEs implementation (Kılıç et al., 2014). These contrasting findings highlight the importance of examining contextual and regional factors that may influence professional competence.

From a theoretical perspective, human capital theory suggests that education and accumulated professional experience contribute to the development of knowledge and professional competence (Becker, 1964). In the context of accounting practice, individuals with higher educational attainment and longer work experience are more likely to acquire the technical skills required for applying complex financial reporting standards. In addition, institutional theory emphasizes that professional practices are shaped by broader organizational and regulatory environments (DiMaggio & Powell, 1983).

Differences in institutional support, access to professional training, and regulatory enforcement may therefore influence how accounting standards are understood and implemented across different contexts.

Given the limited availability of regional-level empirical evidence, particularly in Northeastern Thailand, further investigation is needed to understand how professional and contextual factors influence accountants' understanding of TFRS for SMEs. This study therefore seeks to address this research gap by examining the level of accountants' understanding of TFRS for SMEs and analyzing the extent to which personal characteristics contribute to variations in knowledge levels within a specific regional context.

Methodology

1. Research Design. This study employs a quantitative research design using a cross-sectional survey approach to examine Thai accountants' understanding of the Thai Financial Reporting Standards for Small and Medium-Sized Enterprises (TFRS for SMEs) in Northeastern Thailand. A survey method is appropriate for collecting standardized data from a large number of respondents and enables statistical generalization within a defined population (Creswell & Creswell, 2018). Descriptive statistics are used to assess the overall level of understanding, while multiple regression analysis is conducted to examine the relationship between personal factors and knowledge levels.

2. Population and Sample. The target population consists of Thai professional accountants working in small and medium-sized enterprises (SMEs) located in Northeastern Thailand. SMEs are defined according to the criteria established by relevant Thai regulatory authorities. The study focuses on accountants responsible for preparing or reviewing financial statements under TFRS for SMEs. The sample size was determined using Yamane's (1973) formula for finite populations:

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

where n represents the sample size, N is the population size, and e is the acceptable margin of error, set at 0.05. This method ensures adequate representativeness for survey research. In addition, minimum sample size recommendations for multiple regression analysis were considered to ensure sufficient statistical power for five independent variables (Hair et al., 2019). A final sample size exceeding the minimum threshold was targeted to enhance robustness. Stratified sampling was applied where feasible to ensure representation across provinces in Northeastern Thailand. When stratification was impractical, convenience sampling was employed while maintaining proportional distribution across major business sectors.

3. Research Instrument. Data were collected using a structured questionnaire divided into two sections. The first section gathered demographic and professional information, including gender, age, educational attainment, accounting work experience, and current job position. These variables were selected based on prior research indicating their potential influence on professional knowledge (Kılıç et al., 2014; Neag, 2010). The second section measured respondents' understanding of TFRS for SMEs, covering recognition, measurement, presentation, and disclosure requirements as outlined by the Federation of Accounting Professions (FAP, 2014). Responses were measured using a five-point Likert scale ranging from 1 (very low understanding) to 5 (very high understanding). Likert scales are widely accepted for measuring perceptions and knowledge in social science research (Likert, 1932).

4. Validity and Reliability. Content validity was established through expert review by accounting scholars and practitioners. Construct validity was assessed through item-total correlations. Reliability was evaluated using Cronbach's alpha, with a value of 0.70 or higher considered acceptable (Nunnally

& Bernstein, 1994). A pilot study was conducted to refine wording and ensure clarity prior to full data collection.

5. Data Collection Procedure. Data were collected through both online and paper-based questionnaires. Participation was voluntary, and confidentiality was assured. Completed responses were screened for completeness before analysis. Descriptive statistics (frequency, percentage, mean, and standard deviation) were used to summarize respondent characteristics and assess overall understanding levels. Multiple regression analysis was employed to examine the influence of personal factors on understanding. The regression model is specified as:

$$Y = \beta_0 + \beta_1(Gender) + \beta_2(Age) + \beta_3(Education) + \beta_4(Experience) + \beta_5(Position) + \varepsilon$$

where Y represents the level of understanding of TFRS for SMEs. Assumptions of normality, linearity, homoscedasticity, and multicollinearity were tested prior to analysis. Variance Inflation Factor (VIF) values below 10 were considered acceptable (Hair et al., 2019). Statistical significance was evaluated at the 0.05 level.

Results

This study aimed to (1) examine the level of understanding of TFRS for SMEs among Thai accountants in Northeastern Thailand and (2) investigate whether personal factors significantly influence their understanding using multiple regression analysis. A total of 402 valid questionnaires were analyzed. The majority of respondents were female (70.6%), aged between 31–40 years (41.8%), held a bachelor's degree (77.6%), and had more than 10 years of accounting experience (37.8%).

Level of Understanding of TFRS for SMEs. Descriptive statistics were computed to address Objective 1. The overall mean score for understanding was 3.87 (SD = 0.54), indicating a high level of understanding among accountants in

Northeastern Thailand. Among the sub-dimensions, disclosure requirements recorded the highest mean (M = 3.98), whereas measurement principles showed the lowest mean (M = 3.75). These findings suggest that respondents demonstrate relatively strong comprehension across core components of TFRS for SMEs.

Reliability analysis confirmed strong internal consistency, with Cronbach's alpha equal to 0.89, exceeding the acceptable threshold of 0.70.

Correlation Analysis. Pearson correlation analysis was conducted prior to regression testing.

Table 1 Correlation Matrix

Variable	1	2	3	4	5	6
1. Understanding	1					
2. Gender	.05	1				
3. Age	.18*	.12	1			
4. Education	.21**	.04	.19*	1		
5. Experience	.29**	.08	.63**	.17*	1	
6. Position	.24**	.03	.48**	.20**	.52**	1

*p < .05, ** p < .01*

Education, experience, and position were positively and significantly correlated with understanding.

Multiple Regression Analysis. To address Objective 2, multiple regression analysis was conducted. Assumption testing confirmed normality of residuals, absence of heteroscedasticity, and acceptable multicollinearity (VIF range = 1.12–2.48).

Table 2 Multiple Regression Results Predicting Understanding of TFRS for SMEs

Variable	B	SE	β	t	p	VIF
Constant	2.31	0.28	—	8.25	< .001	—
Gender	0.04	0.05	.03	0.82	.412	1.12
Age	0.06	0.03	.09	1.98	.048*	2.10
Education	0.18	0.06	.15	3.02	.003**	1.45
Experience	0.22	0.05	.23	4.31	< .001**	2.48
Position	0.16	0.07	.12	2.29	.022*	1.76

Model Summary: $R^2 = .26$, *Adjusted* $R^2 = .25$, $F(5, 396) = 27.86$, $p < .001$

$p < .05$, ** $p < .01$

The regression model was statistically significant, explaining 26% of the variance in understanding. Work experience ($\beta = .23$) was the strongest predictor, followed by education level ($\beta = .15$) and job position ($\beta = .12$). Gender was not a significant predictor. Overall, the findings indicate that Thai accountants in Northeastern Thailand demonstrate a high level of understanding of TFRS for SMEs, and that professional characteristics particularly experience and education significantly influence knowledge levels.

Discussion

This study examined the level of Thai accountants' understanding of the Thai Financial Reporting Standards for Small and Medium-Sized Enterprises (TFRS for SMEs) in Northeastern Thailand and investigated whether personal factors significantly influence knowledge levels. The findings indicate that accountants in the region demonstrate a generally high level of understanding. This suggests

that professional accountants in Northeastern Thailand possess adequate foundational knowledge to apply simplified financial reporting standards in practice. The results are consistent with prior research conducted in Thailand, which reported relatively strong knowledge levels among accounting professionals regarding financial reporting standards (Matunchai et al., 2014). This consistency may reflect the effectiveness of the Federation of Accounting Professions (FAP) in disseminating updated standards and promoting continuing professional education. Moreover, the simplified structure of TFRS for SMEs compared to full IFRS may enhance comprehension and practical implementation among non-publicly accountable entities (International Accounting Standards Board [IASB], 2009; Neag, 2010).

The regression analysis reveals that work experience and educational attainment significantly predict understanding, whereas gender does not. These findings partially support human capital theory, which posits that knowledge and productivity increase through education and accumulated professional experience (Becker, 1964). Accountants with higher education levels and longer work experience are more likely to have been exposed to advanced accounting concepts and practical applications of standards, thereby strengthening their competence. The importance of professional experience aligns with international evidence emphasizing the role of practical exposure in understanding IFRS for SMEs (Kılıç et al., 2014).

In contrast, the absence of a significant gender effect supports earlier findings suggesting that demographic characteristics alone may not determine professional knowledge levels (Matunchai et al., 2014, Kajornatthapol et al., 2022). This indicates that accounting competence is shaped more by training and experiential learning than by inherent demographic attributes. Importantly, this study contributes region-specific evidence from Northeastern Thailand. Institutional theory suggests that professional practices are influenced by contextual factors such as regulatory environments and professional networks

(DiMaggio & Powell, 1983). The relatively high knowledge level observed suggests that institutional support mechanisms are effectively reaching accountants in regional areas.

From a policy perspective, the significant roles of education and experience imply that professional bodies should prioritize targeted training programs for less experienced accountants and strengthen collaboration with universities to enhance curriculum alignment with TFRS for SMEs. Although the regression model explains a moderate proportion of variance, future research may incorporate additional organizational and training-related variables to further explain knowledge differences. Overall, strengthening accountants' understanding of TFRS for SMEs remains essential for improving financial reporting quality and supporting sustainable SME development in Northeastern Thailand.

Recommendation

Based on the findings of this study, several practical implications can be proposed for professional bodies, educational institutions, and policymakers. First, professional accounting organizations and regulatory authorities should prioritize targeted continuing professional development programs, particularly for less experienced accountants, in order to strengthen their practical understanding and application of TFRS for SMEs. Structured training initiatives and workshops may help improve accountants' technical competence and ensure consistent implementation of financial reporting standards. Second, universities and higher education institutions should consider enhancing curriculum alignment with current financial reporting standards. Integrating TFRS for SMEs into accounting education can help ensure that graduates possess the necessary theoretical knowledge and practical skills required for professional practice. Third, small and medium-sized enterprises should encourage accountants to participate in continuous professional training and provide institutional support

that facilitates knowledge updating and professional development. Organizational support mechanisms may contribute to improving the quality and reliability of financial reporting practices within SMEs. Finally, policymakers may consider implementing region-specific training initiatives aimed at reducing potential disparities in professional capacity across different regions. Strengthening collaboration among regulatory agencies, academic institutions, and professional organizations will play a critical role in enhancing accountants' competencies and improving the overall quality of financial reporting among SMEs. Such collaborative efforts may ultimately contribute to the sustainable development of SMEs in Northeastern Thailand.

References

Baskerville, R., & Simpkins, K. (1997). The future of accounting standards harmonization. Journal of International Accounting Research, 6(2), 45–63.

Becker, G. S. (1964). Human capital: A theoretical and empirical analysis. University of Chicago Press.

Bohusova, H., & Blaskova, V. (2011). Adoption differences of IFRS for SMEs. Journal of International Business and Economics, 11(4), 1–15.

DiMaggio, P. J., & Powell, W. W. (1983). The iron cage revisited: Institutional isomorphism and collective rationality in organizational fields. American Sociological Review, 48(2), 147–160.

Federation of Accounting Professions. (2014). Thai financial reporting standards for small and medium-sized entities. Federation of Accounting Professions.

International Accounting Standards Board. (2009). International financial reporting standard for small and medium-sized entities (IFRS for SMEs). IASB.

Kajornatthapol, P., Kamolthip, K., & Walailak, P. (2022). Social return on investment assessment from operations of community-based innovation and career development fund: Information systems for managing community financial institutions. Res Militaris, 12(2), 1174–1184.

Kılıç, M., Uyar, A., & Ataman, B. (2014). Preparedness and perception of IFRS for SMEs: Evidence from Turkey. Accounting and Management Information Systems, 13(3), 492–519.

Matunchai, S., et al. (2014). Knowledge of financial reporting standards and accountants' performance. Journal of Accounting Research, 10(2), 112–130.

Neag, R. (2010). IFRS for SMEs and small entities: A comparative analysis. Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica, 12(1), 45–53.

PROBLEM-BASED LEARNING AND EARLY MATHEMATICAL PROBLEM-SOLVING: EVIDENCE FROM A QUASI-EXPERIMENTAL STUDY IN CHINA*

Wanyun Li[1], Ratchanee Nokthet[2] and Thatsanaphan Phaisannan[3]

[1]Xingzhou Primary School, Hangzhou, Zhejiang Province, China

[2-3]Curriculum and Instruction Program, Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 13777894205@163.com

Received 20 March 2026; Revised 28 March 2026; Accepted 30 March 2026

Abstract

This quasi-experimental study examined the effectiveness of Problem-Based Learning (PBL) in enhancing mathematical problem-solving ability among second-grade students in an urban Chinese primary school. Addressing a critical gap in grade-specific PBL research, this study provides empirical evidence from early elementary education in East Asia. A total of 90 students from two intact classes were assigned to either a PBL group (n = 45) or a traditional instruction group (n = 45) for a 16-week intervention. A researcher-developed 20-item Mathematical Problem-Solving Test (Cronbach's α = 0.81) was administered as pre-test and post-test, supplemented by classroom observations and a post-intervention student questionnaire. Quantitative analyses included t-tests, ANOVA, and effect sizes with 95% confidence intervals.

Results showed that the PBL group significantly outperformed the control group in post-test scores, with a large and precise effect size (17.07 vs. 14.29,

Citation:

* Wanyun Li, Ratchanee Nokthet and Thatsanaphan Phaisannan. (2026). Problem-Based Learning And Early Mathematical Problem-Solving: Evidence From A Quasi-Experimental Study In China. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 198-211.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

t(88) = 6.42, p < .001, Cohen's d = 1.35, 95% CI [1.02, 1.68]). Critically, low-achieving students in the PBL group demonstrated the greatest gains (M = 6.33), suggesting a potent equity-oriented effect. Student feedback was overwhelmingly positive, with 100% preferring group work and 95.6% reporting deeper conceptual understanding. These findings contribute methodologically, contextually, and equity-focused evidence to the literature, demonstrating that PBL, when implemented with authentic tasks and structured collaboration, significantly enhances early elementary mathematical problem-solving and engagement.

Keywords: Problem-Based Learning, mathematical problem-solving, Elementary mathematics, Quasi-experimental design, Equity

Introduction

Globally, educational reform movements are shifting the focus from knowledge transmission to the cultivation of competencies like critical thinking and problem-solving (UNESCO, 2021). This paradigm shift is particularly pronounced in mathematics education, where the ability to apply knowledge to novel, real-world situations is increasingly valued over rote procedural fluency (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], 2019). Problem-Based Learning (PBL), originating in medical education (Barrows & Tamblyn, 1980), has emerged as a powerful pedagogical approach to foster these higher-order skills by engaging students with authentic, ill-structured problems (Hmelo-Silver, 2004).

A growing body of international research confirms PBL's positive effects on primary students' mathematical reasoning and motivation across diverse cultural contexts. For instance, Doz, Cotič, and Cotič (2025) demonstrated significant improvements in problem-solving among Slovenian third-graders. Similarly, studies in Indonesia (Meisari, Herpratiwi, & Oktaria, 2025) and Qatar (Al-

Thani, Al-Muftah, & Said, 2025) have reported gains in both cognitive and affective outcomes. In China, recent curriculum reforms, particularly the Compulsory Education Mathematics Curriculum Standards (2022 Edition), explicitly mandate that students be able to "discover, propose, analyze, and solve problems in real-life contexts" (Ministry of Education of China, 2022, p. 15), creating a strong policy impetus for pedagogical innovation. This aligns with the national "Double Reduction" Policy, which aims to reduce rote homework and off-campus tutoring burdens, thereby freeing up space for more holistic, competency-based learning approaches like PBL.

Despite this alignment, a critical gap persists in the literature. Most existing studies focus on upper elementary grades (Grades 3–5), leaving the impact of PBL on younger learners (Grade 2) — who are in a crucial transition from concrete to abstract thinking (Piaget, 1950) — largely unexplored. Furthermore, few studies systematically examine differential effects by initial proficiency level, which is essential for designing equitable instructional interventions. While Chinese scholars have contributed to PBL research (e.g., Li & Klangphahol, 2025 on Grade 4), grade-specific evidence for Grade 2 in the Chinese context remains scarce. Therefore, rigorous quasi-experimental evidence examining the effectiveness of PBL in Grade 2 mathematics classrooms remains limited.

This study directly addresses these gaps. It contributes to the field by: (1) providing grade-specific empirical evidence for the efficacy of PBL in Grade 2 mathematics; (2) offering a contextualized contribution from a typical urban Chinese school, responding to national policy calls for competency-based education; and (3) delivering an equity-focused contribution by systematically analyzing the differential impact of PBL on low-achieving versus high-achieving students. The study was guided by three primary objectives: (a) to evaluate the efficacy of PBL in enhancing second-grade students' mathematical problem-solving ability compared to traditional instruction; (b) to examine PBL's effect on

student collaboration and engagement; and (c) to compare its differential impact on students of varying initial proficiency levels.

Objectives

To study examined the effectiveness of Problem-Based Learning (PBL) in enhancing mathematical problem-solving ability among second-grade students in an urban Chinese primary school.

Literature Review

This study is grounded in three interrelated theoretical frameworks that collectively explain the mechanisms through which PBL enhances learning.

1. Constructivist Theory (Piaget, 1950; Vygotsky, 1978): PBL operationalizes constructivism by positioning learners as active knowledge constructors. Piaget's emphasis on cognitive development through interaction with the environment aligns with PBL's hands-on, inquiry-based tasks. Vygotsky's sociocultural theory, particularly the Zone of Proximal Development (ZPD), highlights the critical role of peer collaboration and social interaction in learning, a cornerstone of PBL's group work structure.

2. Pragmatic Education Theory (Dewey, 1938): Dewey's principle of "learning by doing" is directly embodied in PBL. By situating learning within authentic, experience-based problems, PBL ensures that knowledge is not abstract but meaningful and transferable to real-life contexts.

3. Self-Determination Theory (Ryan & Deci, 2000) : This theory provides a framework for understanding PBL's impact on student engagement. PBL satisfies students' innate psychological needs for autonomy (choosing problem-solving strategies), competence (experiencing success in solving real problems), and relatedness (collaborating with peers), thereby fostering intrinsic motivation.

Synthesizing Empirical Evidence: Cognitive and Affective Outcomes

Recent empirical studies provide robust support for PBL's effectiveness in primary mathematics, but a critical synthesis reveals both consistencies and areas needing further investigation.

1. PBL and Cognitive Development: A consistent finding across studies is PBL's positive impact on cognitive outcomes. Doz et al. (2025) found that a problem-oriented model significantly improved third-graders' achievement across arithmetic, geometry, and logic. Anugraheni, Gufron, and Purnomo (2025) reported large effect sizes (η^2 = 0.219 and 0.231) for elementary students' mathematical connection abilities using Realistic Problem-Based Learning (R-PBL). These studies suggest that PBL's inquiry-based nature deepens conceptual understanding and promotes transferable skills.

2. PBL, Collaboration, and Engagement: The affective benefits of PBL are equally well-documented. Al-Thani et al. (2025) revealed that PBL not only improved problem-solving but also enhanced perseverance, critical thinking, and the use of multiple representations among Qatari fifth-graders. This aligns with meta-analytic findings (e.g., Zhang, 2023) showing significant gains in intrinsic motivation, attributed to task authenticity.

3. Critical Analysis and Research Gaps: While these studies collectively confirm PBL's cross-cultural applicability, a critical examination reveals important limitations. First, there is a grade-specific bias: the overwhelming majority of research targets upper elementary grades. Doz et al. (2025) focused on Grade 3, Meisari et al. (2025) on Grade 5, and Li and Klangphahol (2025) on Grade.

4. Second, most studies rely on short-term interventions, limiting generalizability about long-term sustainability (though Al-Thani et al., 2025, provides preliminary evidence of a dosage effect). Third, and most critically for this study, the differential impact on students by initial proficiency level remains underexplored. While Anugraheni et al. (2025) touched upon this, systematic

subgroup analysis in early elementary grades is nascent. This study directly addresses these methodological and contextual gaps by focusing on Grade 2 and explicitly testing for differential effects.

Methodology

This study employed a quasi-experimental pretest-posttest design with two intact second-grade classes from Xingzhou Primary School, Hangzhou, China.

Participants and Sampling: A purposive cluster sample of 90 second-grade students was drawn from two intact classes at Xingzhou Primary School, Hangzhou, China. The school was purposively selected as a representative urban site adhering to the national curriculum and with no prior systematic PBL exposure. Two intact classes from the school were then purposively chosen to form the experimental and control groups, based on confirmed baseline equivalence in mathematics achievement and the availability of the same teacher for both classes. This method was chosen to maintain ecological validity and minimize disruption to the school's routine while ensuring the sample possessed the specific characteristics required to address the research questions. The experimental group (Class 8, n = 45; 24 boys, 21 girls; mean age = 7.6 years, SD = 0.3) received 16 weeks of PBL instruction, while the control group (Class 7, n = 45; 23 boys, 22 girls; mean age = 7.5 years, SD = 0.4) received traditional instruction. The same certified teacher, who received specialized PBL training, taught both classes to control for teacher variability. Pretest scores confirmed baseline equivalence ($t(88) = 0.03$, $p = .98$).

The PBL Intervention: The 16-week intervention was structured around eight thematic modules, each aligned with the national second-grade mathematics curriculum (People's Education Press, 2023). Each module, lasting one to two weeks with two 40-minute sessions, engaged students in authentic, ill-structured problems requiring collaborative inquiry (see Table 1 for module

summaries). Implementation fidelity was monitored through bi-weekly observations by a trained research assistant using a structured checklist based on the PBL implementation framework (Zhang & Chen, 2020). The teacher maintained a reflective journal to document any deviations from the planned protocol.

Instruments:

1. Mathematical Problem-Solving Test: A 20-item test (Cronbach's α = 0.81) was developed based on national curriculum standards. Content validity was established via the Item-Objective Congruence (IOC) index (mean IOC = 0.72) by a panel of three experts.

2. Classroom Observation Protocol: Adapted from the CLASS-S framework (Pianta et al., 2008), this protocol systematically documented student engagement, collaborative quality, and teacher facilitation. Inter-rater reliability (ICC = 0.78) was established.

3. Student Learning Experience Questionnaire: A 15-item questionnaire, adapted from the PISA Student Engagement Index (OECD, 2019), measured students' affective, cognitive, and behavioral engagement on a 5-point Likert scale.

Data Analysis: Data were analyzed using SPSS 27.0. Independent and paired t-tests were used for between- and within-group comparisons. To examine differential effects, students in the experimental group were divided into three proficiency subgroups based on pre-test score tertiles: low (≤10, n=15), medium (11-14, n=15), and high (≥15, n=15). A one-way ANOVA with Tukey's post-hoc tests compared gain scores across these subgroups. Effect sizes (Cohen's d, η^2) and their 95% confidence intervals were calculated to supplement null hypothesis testing (Kline, 2013).

Results

Descriptive and Inferential Statistics

The experimental group (M = 17.07, SD = 2.21) significantly outperformed the control group (M = 14.29, SD = 2.88) on the post-test, $t(88) = 6.42$, $p < .001$. The effect size was large and precisely estimated (Cohen's d = 1.35, 95% CI [1.02, 1.68]), indicating a robust intervention effect. A one-way ANOVA was conducted to examine whether the impact of PBL differed based on students' initial proficiency levels. The analysis revealed a statistically significant difference in gain scores among the three proficiency subgroups within the PBL group, $F(2,42) = 7.89$, $p = .001$, $\eta^2 = 0.27$, 95% CI [0.09, 0.45]. This large effect size indicates that 27% of the variance in gain scores was explained by initial proficiency level.

Differential Effects by Proficiency Level

To further explore this differential effect, students in the experimental group were divided into three subgroups based on pre-test score tertiles: low (≤10, n=15), medium (11-14, n=15), and high (≥15, n=15). Post-hoc Tukey HSD tests showed that low-proficiency students (M = 6.33, SD = 1.59) gained significantly more than medium-proficiency (M = 5.07, SD = 1.10, $p = .033$) and high-proficiency students (M = 2.53, SD = 1.30, $p < .001$). This finding suggests a powerful equalizing effect, where the lowest-achieving students benefited the most from the PBL intervention.

Student Engagement and Collaboration

The post-intervention questionnaire revealed exceptionally high levels of engagement. Affective engagement was strong, with 91.1% of students enjoying PBL lessons. Cognitive engagement was also high, with 95.6% reporting that PBL helped them understand concepts better and 93.3% valuing the opportunity to think of multiple solutions. Critically, behavioral engagement and collaboration were unanimous, with 100% of students preferring group work and reporting that they help their peers. Classroom observations corroborated these findings, with

active participation observed in 85% of sessions and off-task behavior in less than 5% of intervals.

Discussion

The findings provide robust evidence that PBL significantly enhances second-grade students' mathematical problem-solving ability, with a large and precise effect size (d = 1.35). This magnitude aligns with recent international studies (e.g., Doz et al., 2025; Meisari et al., 2025), reinforcing PBL's cross-cultural applicability. However, this study extends the literature by providing grade-specific evidence for a critical, yet under-researched, age group and by systematically analyzing differential effects.

The most theoretically significant finding is the pronounced benefit for low-achieving students. This aligns powerfully with Vygotsky's (1978) concept of the Zone of Proximal Development. In heterogeneous PBL groups, low achievers receive just-in-time scaffolding from peers, enabling them to solve problems beyond their independent capacity. Furthermore, the concrete, enactive nature of PBL tasks helps low achievers bridge the gap between concrete experiences and abstract mathematical concepts (Bruner, 1966), potentially reducing the anxiety often associated with traditional symbolic manipulation. This equity-oriented outcome is particularly resonant with China's "Double Reduction" Policy, demonstrating that PBL offers a practical pathway to reduce rote learning burdens while simultaneously narrowing achievement gaps.

The high levels of student engagement resonate with Self-Determination Theory (Ryan & Deci, 2000). PBL satisfies students' needs for autonomy (choosing strategies), competence (solving real problems), and relatedness (collaborating with peers). This affective and cognitive engagement likely mediates the observed academic gains. The unanimous preference for group work suggests that the social isolation of traditional independent seatwork is not merely

suboptimal but actively aversive to young learners, who thrive in socially supportive learning environments.

These findings have significant implications for policy and practice, particularly within the context of China's "Double Reduction" Policy. The policy aims to reduce the burden of rote homework and excessive tutoring, freeing up space for more holistic, competency-based learning. This study provides empirical evidence that PBL can serve as a practical pedagogical vehicle for achieving these policy goals. Its pronounced equity effect—helping low achievers the most—suggests that scaling PBL could contribute to narrowing achievement gaps, a central objective of China's educational reforms.

Recommendation

1. Policy-Level Recommendations

Educational policymakers should incorporate Problem-Based Learning (PBL) into national and regional mathematics curricula, particularly at the primary level. Curriculum guidelines should emphasize problem-solving competence, conceptual understanding, and higher-order thinking skills rather than rote memorization. Additionally, assessment systems should be reformed to include performance-based and process-oriented evaluation.

2. Curriculum Development Recommendations

Curriculum designers should:

Integrate real-life and context-based mathematical problems that are relevant to students’ daily experiences.

Structure learning units around problem scenarios rather than isolated mathematical topics.

Ensure alignment between learning objectives, instructional strategies, and assessment methods within the PBL framework.

3. Instructional Recommendations

Teachers should:

Adopt the role of facilitators who guide inquiry rather than deliver direct instruction.

Implement structured PBL phases, including:

1) Problem presentation

2) Inquiry and exploration

3) Collaborative discussion

4) Solution development

4) Reflection and evaluation

Use scaffolding techniques to support young learners, such as guiding questions, visual aids, and step-by-step problem decomposition.

Encourage mathematical communication, allowing students to explain reasoning and justify solutions.

4. Student Development Recommendations

Students should be encouraged to:

Engage actively in collaborative learning and peer discussion.

Develop metacognitive skills, such as planning, monitoring, and evaluating their problem-solving processes.

Build confidence in tackling non-routine mathematical problems.

Reflect on their learning to strengthen conceptual understanding.

5. Teacher Professional Development Recommendations

Educational institutions should provide ongoing training for teachers in:

Designing and implementing PBL-based lesson plans

Classroom facilitation and student-centered pedagogy

Assessment of problem-solving skills and learning processes

Use of instructional technologies and manipulatives to support mathematical understanding

6. Assessment and Evaluation Recommendations

Assessment systems should:

Move beyond traditional tests to include authentic assessment, such as:

1) Problem-solving tasks

2) Student portfolios

3) Group projects

Evaluate both learning outcomes and learning processes, including reasoning, collaboration, and creativity.

Utilize pretest–posttest designs in classroom research to monitor student progress.

7. Research Recommendations

Future research should:

Conduct longitudinal studies to examine the sustained impact of PBL on mathematical development.

Compare PBL effectiveness across different regions and educational contexts in China.

Investigate the role of digital tools and educational technologies in supporting PBL environments.

Explore how PBL influences affective factors, such as motivation, attitudes toward mathematics, and learning anxiety.

References

Al-Thani, M., Al-Muftah, E., & Said, Z. (2025). Sustaining problem-based learning: A mixed-methods exploration of its long-term effects on primary students' mathematical problem solving. Social Sciences & Humanities Open, 11, 101445. https://doi.org/10.1016/j.ssaho.2025.101445

Anugraheni, I., Gufron, A., & Purnomo, Y. W. (2025). The impact of realistic problem-based learning on mathematical connection abilities: Evidence from elementary schools in Indonesia. Cogent Education, 12(1), 2523078. https://doi.org/10.1080/2331186X.2025.2523078

Barrows, H. S., & Tamblyn, R. M. (1980). *Problem-based learning: An approach to medical education*. Springer Publishing Company.

Dewey, J. (1938). Experience and education. Kappa Delta Pi.

Doz, D., Cotič, M., & Cotič, N. (2025). An experimental problem-based approach in mathematics teaching and mathematical problem-solving performance in grade 3 primary school pupils. Mathematics Teaching Research Journal, 17(3), 289-336.

Hmelo-Silver, C. E. (2004). Problem-based learning: What and how do students learn? Educational Psychology Review, 16(3), 235-266. https://doi.org/10.1023/B:EDPR.0000034022.16470.f3

Kline, R. B. (2013). Beyond significance testing: Statistics reform in the behavioral sciences. (2nd ed.). American Psychological Association.

Meisari, E., Herpratiwi, & Oktaria, S. D. (2025). The impact of the problem-based learning model on the mathematical problem-solving skills of students. Jurnal Teknologi Pendidikan, 10(3), 538-546. https://doi.org/10.33394/jtp.v10i3.15552

Ministry of Education of the People's Republic of China. (2022). Compulsory education mathematics curriculum standards. (2022 edition). Beijing Normal University Publishing Group.

Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD]. (2019). OECD Future of Education and Skills 2030: OECD Learning Compass 2030. OECD Publishing.

Piaget, J. (1950). The psychology of intelligence. Routledge.

Pianta, R. C., La Paro, K. M., & Hamre, B. K. (2008). Classroom Assessment Scoring System™ (CLASS™) manual, K–3. Paul H. Brookes Publishing Co.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American* Psychologist, 55(1), 68-78.

UNESCO. (2021). Reimagining our futures together: A new social contract for education. UNESCO Publishing. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707

Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Harvard University Press.

Zhang, L. (2023). A meta-analysis of problem-based learning on student motivation in Chinese primary schools. Educational Psychology, 43(2), 145-162.

THE CURRENT STATUS AND TRANSMISSION DYNAMICS OF BEIJING QU OPERA IN CHINA*

Xue Zhao[1] and Sarawut Choatchamrat[2]

[1-2]College of Music, Mahasarakham University, Thailand

Corresponding Author's Email: sarawut.ch@msu.ac.th

Received 14 March 2026; Revised 24 March 2026; Accepted 26 March 2026

Abstract

Beijing Qu Opera is a vital cultural emblem of the Chinese capital and the city's only indigenous operatic genre. The purpose of this study is to investigate the contemporary survival mechanisms and transmission strategies of Beijing Qu Opera and to provide a strategic roadmap for its sustainable development as a dynamic urban cultural emblem. To address this, the study employs qualitative research, including document analysis and in-depth interviews with five informants. The findings reveal that the genre operates in a complex environment, balancing the preservation of Intangible Cultural Heritage (ICH) with commercial viability. This is evidenced by spatial innovations that expand performances from traditional theaters into historical guild halls and urban cultural landmarks, alongside a successful joint training model with the National Academy of Chinese Theatre Arts. Such dynamics mitigate the generational talent gap, maintaining an employment rate of over 95% among new performers. The study concludes that synergy between national policy support, spatial innovation, and talent cultivation is essential for sustainable development. By

Citation:

* Xue Zhao and Sarawut Choatchamrat. (2026). The Current Status And Transmission Dynamics Of Beijing Qu Opera In China. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 212-230.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

evolving from singing stories to performing stories, Beijing Qu Opera continues to reflect the capital's authentic spirit and contemporary urban identity.

Keywords: Transmission dynamics, Intangible Cultural Heritage, Ethnomusicology, Urban cultural landscape

Introduction

Beijing, the illustrious capital of China, boasts a profound historical heritage spanning more than 3,000 years and has served as the heart of Chinese civilization across numerous dynasties. While the city has long been synonymous with the world-renowned Peking Opera, it is a significant historical irony that this prestigious genre was not a native creation of the city itself but rather a national synthesis developed within the capital's imperial environment (Luo et al., 2025; Ouyang, 2024). For centuries, despite its status as a cultural epicenter, Beijing lacked a truly indigenous operatic form that originated directly from the soil of its local neighborhoods and the voices of its common people. This cultural void was only addressed approximately a century ago with the emergence of Beijing Qu Opera, which stands today as the capital's first and only truly indigenous theatrical genre, embodying the city's authentic spirit and linguistic nuances (Haili, 2016; Zhang & Natayakulwong, 2024).

The artistic genesis of Beijing Qu Opera is deeply rooted in the rich tradition of Quyi, or local narrative singing forms, which flourished in the teahouses and alleys of Old Beijing. It was created by combining different folk performance styles, especially the Bājiǎogǔ (octagonal drum), a rhythmic instrument of the Manchu people, and the Dānxián Páiziqu (single-string ballad), which provided the music and structure for this new type of performance (Haiping, 2015; Li, 2021). The transition from mere storytelling to a full-fledged operatic stage was a monumental shift in Beijing's cultural history, marked by the shift from narrative singing to representational acting. This evolution was formally

recognized in 1952 by the esteemed writer Lao She, who officially named the genre Beijing Qu Opera following the groundbreaking success of his play Willow Well (Liu Shujing), thereby cementing its status as a vital component of the city's intangible cultural heritage (Liu, 2016; Wang & Yingde, 2023).

Despite its undeniable cultural significance and its role as a living cultural gene of the capital, Beijing Qu Opera currently finds itself at a precarious crossroads. In the contemporary era, the genre faces a range of severe challenges stemming from rapid urbanization and the pervasive influence of globalization. The traditional cultural contexts that once nourished this art form are gradually fading, as the younger generation increasingly gravitates toward diversified modern entertainment options and digital culture (Fan, 2018; Wang & Moonsuwan, 2024; Wu, 2023). This shift has led to a shrinking audience base, a widening talent gap in succession, and an increasing difficulty in creating new works that resonate with the modern urban lifestyle while maintaining traditional integrity. Without a systematic intervention, the unique phonetic-melodic relationships and the specific Beijing flavor inherent in this opera risk being lost to time.

While mainstream operas have received extensive academic attention, musicological and sociological research into the specific survival mechanisms, transmission strategies, and audience demographics of Beijing Qu Opera remains notably insufficient (Fu & Choatchamrat, 2024; Schuller, 2024). Despite its cultural importance, there is a lack of systematic studies examining its current transmission mechanisms and survival strategies. Consequently, there is an urgent need to examine how the genre reconciles its status as a safeguarded Intangible Cultural Heritage (ICH) asset with the necessity for market-driven sustainability (Bortolotto & Ubertazzi, 2023; Scovazzi, 2023).

Objectives

The purpose of this study is to investigate the contemporary survival mechanisms and transmission strategies of Beijing Qu Opera and to provide a strategic roadmap for its sustainable development as a dynamic urban cultural emblem. By evaluating policy support, training programs, and innovative artistic ideas like immersive theater, this research aims to uncover the potential for creative transformation. Ultimately, the study advocates collaboration between traditional essence and modern innovation to secure a sustainable future for Beijing Qu Opera in the 21st century, ensuring that this shining pearl of Chinese opera continues to provide future generations with a tangible link to Beijing's authentic historical memory.

Literature Review

The systematic literature review of Beijing Qu Opera indicates that its development is not merely a chronicle of artistic transition but a profound reflection of the social and cultural metamorphosis of the Chinese capital. By synthesizing historical records and contemporary academic discourse, this section establishes the theoretical foundation and the general patterns of Chinese opera that define the genre’s unique identity in the modern era.

1. General Characteristics of Chinese Opera

Regarding the general knowledge of Chinese opera, it is widely recognized as a highly stylized and comprehensive stage art centered on four foundational disciplines: singing, reciting, acting, and fighting. It serves as a hybrid art form that integrates music, dance, martial arts, and fine arts into a unified aesthetic. Within this broader framework, Beijing Qu Opera distinguishes itself by moving away from traditional stylized conventions to embrace a more realistic performance style, deeply rooted in the everyday life and linguistic nuances of Beijing’s residents. While previous studies focus on the historical development of these aesthetic

traits, this realistic approach allows it to resonate more authentically with contemporary audiences and reflect current social issues (Silva, 2024; Yan, 2025; Zifei et al., 2024).

2. Theoretical Framework

In terms of the theoretical framework, this research employs ethnomusicology as the primary macro-perspective to analyze the genre's contemporary status. This framework emphasizes the role of music within culture, allowing the researcher to examine the interaction between musical structures and their sociocultural contexts. By following the music-culture-human paradigm, the study explores how the art form functions as a sociocultural construct that reflects the capital's identity, social rituals, and urban transformations (Huang, 2025; Takao & van Orden, 2022). However, while these theoretical models effectively map the relationship between music and identity, few address the specific economic pressures of the "ICH-market" duality.

3. Contemporary Context and Evolution

The contemporary context of Beijing Qu Opera reveals its unique position as a relatively young genre that evolved from Manchu folk narratives and singing traditions, specifically the octagonal drum and single-string ballad. Scholars have noted that the genre successfully transformed "singing stories" into "acting stories," thereby maintaining a distinctive Beijing flavor through the precise use of the local dialect (Fu et al., 2024; Xiaobin & Ku Wing, 2025). This evolution marks a critical shift from a static narrative to dynamic performance, yet the literature remains largely descriptive of this transition.

4. Challenges and Transmission

Existing literature highlights the severe challenges the genre faces as an Intangible Cultural Heritage (ICH) item amidst the pressures of globalization and a diversifying entertainment market, including diminishing audience interest and competition from modern entertainment forms (Chakrabarti & Chakrabarti, 2025; Zabulis et al., 2025). Recent scholarly discourse has increasingly focused on the

genre's survival mechanisms and transmission strategies in the 21st century. The transition to troupe-run training and collaborative undergraduate programs with the National Academy of Chinese Theatre Arts is recognized as an essential strategy for maintaining the continuity of the artistic echelon. Furthermore, studies on artistic innovation suggest that integrating immersive staging is a strategic response to regain market vitality. Nevertheless, a critical gap remains, while current research identifies these challenges, few studies provide a comparative analysis of which specific transmission strategies yield the highest long-term retention rates for new performers.

Methodology

1. Research Design and Qualitative Approach

This study employs a qualitative research design grounded in Ethnomusicology to investigate the contemporary status of Beijing Qu Opera in Beijing, China. The methodology integrates systematic document analysis with intensive fieldwork to understand the mechanisms of interaction among policy support, artistic innovation, and cultural identity. By bridging the gap between historical records and live performance observations, the research provides a multi-dimensional perspective on this living cultural gene of the Chinese capital.

2. Informant Selection and Justification

The selection of informants employed purposive sampling to ensure the highest degree of professional credibility and historical depth. Although the sample size focuses on five primary informants, this is justified by their irreplaceable professional stature and roles as key stakeholders in the genre’s survival, ensuring informational power over sheer volume. The researcher classified informants into three distinct levels: Key, Casual, and General to capture a holistic view of the genre’s creation, management, and transmission among the younger generation. The categorization is detailed in Table 1:

Table 1 Categorization of Research Informants

Category	Selection Criteria	Qualification	Role
Key Informant	Irreplaceable professional stature and historical witness	Chief Composer	Primary shaper of modern musical characteristics
	Concrete creator and innovator of artistic management	Deputy Head	Holistic understanding of developmental context
Casual Informant	Extensive stage experience and expertise in music theory	Principal Actor	Direct practical experience in vocal design
General Informant	Relevance in education and potential for future transmission	Student / Young Actor	Represents the reserve talent and future heritage
	Engagement in academic theatre programs	Undergraduate Student	Perspective on current talent cultivation

3. Data Collection and Ethical Statement

The research utilized a comprehensive set of academic and technical tools to ensure rigorous data collection. Document analysis was conducted via national databases, including CNKI, Wanfang Data, and VIP Information. During the fieldwork phase, professional-grade recorders were employed for semi-structured interviews, guided by a protocol focusing on transmission challenges and survival

strategies. Furthermore, Sibelius software was used to transcribe melodic structures.

Ethical considerations were strictly maintained throughout the study. All participants provided informed consent prior to the interviews, and their participation was entirely voluntary, with the right to withdraw at any time. Personal data has been handled with confidentiality to protect the professional integrity of the informants.

4. Data Analysis Procedure

Thematic analysis was employed to process the collected data. This involved a multi-stage coding process: initial open coding of interview transcripts and field notes, followed by axial coding to identify relationships between categories, and finally selective coding to develop overarching themes such as ICH-Market Duality and Spatial Innovation.

Data analysis further employed triangulation to validate the findings. By cross-referencing documentary evidence with thematic results from interviews and field observations of both traditional and immersive performances, the study ensures a reliable interpretation of the genre's survival mechanisms. This systematic approach clarifies the paper's logical argumentation, enabling an organic integration of music ontology and socio-cultural interpretation.

Results

The comprehensive investigation into the current status of Beijing Qu Opera reveals a complex and resilient ecosystem where historical legacy directly informs contemporary survival strategies. As the only indigenous opera genre in the Beijing region, it currently navigates a dual reality: the mandate of Intangible Cultural Heritage (ICH) preservation and the necessity of market-driven survival. To address the first research objective on historical development and the second

on current mechanisms, the following sections detail findings on its historical trajectory, performance landscape, and institutionalized transmission models.

1. Historical Trajectory and Evolution

The current status of Beijing Qu Opera is the result of a deliberate and systematic evolutionary process that transformed folk narrative singing into a formal regional opera. These findings link to the objective of documenting the genre's artistic origins. This trajectory is characterized by three distinct periods of development:

1.1 The Formative Period (1940s–1950s): This stage was marked by the critical transition from narrative style to representational style. Originally derived from Manchu folk arts such as Bājiǎogǔ and Dānxián Páiziqu, folk artists began exploring dramatized performances in the Chaichang format, which divided storylines among multiple roles. This evolution indicates that the genre's birth was a response to a specific cultural void in the capital, leading to its official naming by writer Lao She in 1952.

1.2 The Maturation Period (1960s–1980s): This phase was defined by the institutionalization of professional troupes and the establishment of two primary thematic directions: Qing-era costume dramas and modern realist plays. Works such as The Case of Yang Naiwu, Xiao Baicai, and Tears of Zhenfei became artistic peaks, establishing a performance style rooted in everyday life.

1.3 The Innovation Period (1990s–Present): Faced with a shrinking market in the 1990s, the genre achieved artistic breakthroughs through modern stage aesthetics. The 1995 premiere of Opium Pipe reversed the troupe's precarious situation, winning numerous national awards and initiating a new era of Jing-style innovation.

Figure 1 The Evolution of Beijing Qu Opera: From Folk Roots to Modern Stage

Figure 1, presented as a timeline, illustrates the strategic trajectory of Beijing Qu Opera as it transitioned from a folk narrative art form to a professionalized theatrical system. The interpretation of this figure reveals that the genre's survival is not accidental but driven by a consistent pattern of structural adaptation. The visual evidence confirms that the genre's survival has been driven by its ability to maintain Beijing-style cultural roots while progressively adopting modern stage aesthetics and institutional standards. This historical progression underpins the current dual-track model of preservation and commercial innovation, indicating that innovation is as much a part of the genre's DNA as tradition.

2. Current Performance Landscape

In alignment with the research objective to analyze contemporary survival strategies, Beijing Qu Opera currently exhibits a dual characteristic: it preserves intangible cultural heritage while pursuing market-driven survival, operating within a unique niche.

2.1 Institutional Centralization and Survival Mechanisms: The Beijing Qu Opera Troupe remains the sole professional entity responsible for the genre's creation, performance, and archival documentation. This indicates a high-risk, high-focus survival model where the troupe's health is synonymous with the genre's existence. Its operation relies heavily on policy support and a public cultural service system, where revenue from ticket sales is supplemented by government-purchased services.

2.2 Spatial Innovation and Cultural Landmarks: To counter the de-stylization that sometimes hinders its visual identity, the genre has actively expanded beyond traditional theaters into historical guild halls, cultural landmarks, and even pedestrian streets. This strategy suggests that the genre is moving from a staged art to an environmental experience, transforming the opera from a traditional theatrical art into an urban cultural landscape. As noted by a Key Informant (Deputy Head) regarding these spatial shifts:

> *"In recent years, the Beijing Qu Opera Troupe has focused on reviving classic productions... we are actively exploring innovations in performance formats and have already implemented immersive Teahouse performances... aiming to expand performance spaces and enhance audience experience."*

2.3 Repertoire Dynamics and the Dual-Track Model: The current market exhibits a dual-track characteristic: public welfare performances provide the foundation for cultural outreach, while commercial tours of classic intellectual properties (IPs), such as Teahouse, achieve market breakthroughs. This indicates that Lao She functions as a critical brand anchor for the genre's commercial viability.

3. Transmission and Talent Cultivation

To fulfill the objective of examining transmission mechanisms, a synergistic and professional education model has been implemented to address the generational talent gap.

3.1 The Joint Training Model: Since 1999, the Beijing Qu Opera Troupe has collaborated with the National Academy of Chinese Theatre Arts to establish undergraduate programs dedicated to the genre. This data suggests that formalizing the master-apprentice relationship into an academic degree is the primary factor in its modern survival.

3.2 Employment Stability and Artistic Continuity: Graduates of these commissioned training classes enjoy a high employment rate of over 95%. This exceptionally high rate indicates a successful closed-loop system between academic supply and professional demand, which is vital for maintaining the continuity of the genre's unique Beijing-style vocal identity. Reflecting on this evolution, a Key Informant (Chief Composer) noted:

> *"The most significant development... lies in its vocal music and musical composition... achieving an artistic transformation from singing stories to performing stories."*

This shift from narrative to drama is the key analytical finding regarding the genre's modern identity.

Conclusion of Results: The current status of Beijing Qu Opera is defined by a multidimensional operational system that integrates resident performances, national tours, and cultural-tourism experiences. These findings confirm that while the genre relies on policy support, its innovative spatial strategies and institutionalized talent training have created a sustainable, albeit centralized, path forward.

Discussion

The investigation into the current status and transmission dynamics of Beijing Qu Opera reveals a complex ecosystem that successfully balances historical legacy with modern survival strategies. This finding is consistent with the literature regarding the genre's evolution, particularly its unique transition

from singing stories to acting stories, which allowed it to maintain a distinctive Beijing flavor while adopting a representational theatrical style (Fu et al., 2024; Xiaobin & Ku Wing, 2025). While previous studies by Silva (2024) and Yan (2025) emphasize the aesthetic shift toward realism, this study further demonstrates that this realism is the primary driver of the genre's contemporary marketability compared with more stylized traditional operas. The research results on institutional centralization within the Beijing Qu Opera Troupe underscore the dual reality of Intangible Cultural Heritage (ICH) preservation and market-driven sustainability, a challenge echoed by Scovazzi (2023) and Bortolotto & Ubertazzi (2023).

Furthermore, the spatial innovation observed in the results, where performances expand beyond traditional theaters to urban cultural landmarks, aligns with the ethnomusicological theoretical framework employed in this study. This approach emphasizes music within culture, examining the interaction between musical structures and their sociocultural contexts (Huang, 2025; Takao & van Orden, 2022). However, a critical contradiction emerges: while immersive Teahouse productions in historic districts enhance cultural authenticity, they are often constrained by limited audience capacity and high production costs. By integrating performances into the city's physical landmarks, the genre reinforces its identity as a living cultural gene of the capital (Zhang & Natayakulwong, 2024). This strategy effectively addresses the threats posed by globalization, as noted by Chakrabarti & Chakrabarti (2025), yet it raises questions about whether such boutique performances can truly scale to meet the needs of a mass audience.

The transmission dynamics, specifically the collaborative education model with the National Academy of Chinese Theatre Arts, demonstrate a proactive institutional response to the generational talent gap. The success of this joint-training model is consistent with scholarly discourse on modernizing Chinese theatre education (Fu & Choatchamrat, 2024; Wu, 2023). Nevertheless, the findings reveal a potential limitation in this centralized model: the high

employment rate (over 95%) is dependent on a single professional troupe. Reliance on government-purchased services and national policy support may limit long-term sustainability if public funding priorities shift. Unlike the findings in Wang & Moonsuwan (2024), which identify digital culture as a primary savior for traditional arts, this study finds that, for Beijing Qu Opera, physical spatial innovation remains more impactful than digital dissemination at this stage.

In conclusion, Beijing Qu Opera remains a dynamic urban cultural emblem that embodies the authentic spirit of Beijing. The study confirms that the genre's contemporary status is defined by a multidimensional operational system, but highlights that the ICH-market duality remains a fragile equilibrium. By transforming folk narrative traditions into a formal regional opera, the genre has established a sustainable pathway, provided it can decrease its heavy reliance on state subsidies and continue to capture the interest of a digital-native generation.

Recommendation

The findings of this study provide a critical foundation for understanding the contemporary vitality and structural challenges of Beijing Qu Opera in the 21st century. As the genre continues to navigate the complex intersection of Intangible Cultural Heritage (ICH) status and the demands of a modern commercial market, a strategic approach is required to ensure its long-term viability. The following recommendations aim to bridge the gap between academic theory and professional practice, offering a roadmap for both scholars and practitioners to revitalize this unique indigenous art form while preserving its authentic Beijing-style cultural essence.

1. Practical Recommendations for Stakeholders

To translate research findings into actionable progress, the following practical measures are proposed:

1.1 For Policymakers: Government agencies should increase targeted funding for digital dissemination platforms and high-definition archival projects. It is recommended to transition from purely subsidy-based support to performance-incentive grants that reward troupes for successfully reaching younger demographics via social media and short-form video.

1.2 For Cultural Institutions: The Beijing Qu Opera Troupe and associated museums should formalize partnerships with urban planning departments to integrate Teahouse performances into permanent cultural-tourism circuits. This ensures that spatial innovation is not a one-off event, but a sustainable revenue stream linked to the city's historical landmarks.

1.3 For Performers and Educators: Performers should undergo specialized training in digital literacy and camera-acting to adapt traditional performing stories for global streaming audiences. Educators at the National Academy of Chinese Theatre Arts should incorporate Cultural Entrepreneurship into the curriculum to prepare the next generation of artists for the dual-track model of heritage and market.

2. Theoretical Recommendations

Regarding theoretical and academic advancement, it is recommended that scholars broaden the conceptual framework for Beijing Qu Opera by incorporating the commercial auteur's identity. Future discourse should move beyond traditional musicological analysis to examine how artistic directors and composers negotiate the delicate balance between their subjective creative visions and the objective institutional requirements of state-sponsored systems, such as the National Arts Fund. This indicates a shift from a purely preservationist view to one of dynamic transmission, wherein the genre is analyzed as a flexible sociocultural construct rather than a static artifact (Bortolotto & Ubertazzi, 2023; Scovazzi, 2023).

Furthermore, researchers should explore spatial aesthetics more deeply, investigating how relocating traditional performances to urban cultural landmarks

alters the art form's ontological value for modern observers (Huang, 2025). This indicates that space functions as a narrative tool in immersive theater, effectively transforming the city’s physical history into a live, interactive stage. By establishing a robust theoretical foundation for these innovative practices, scholars can provide the intellectual support the genre needs to continue evolving in a globalized era.

3. Future Research Directions

Future research directions should prioritize the impact of digital sharing and emerging technologies on the global diffusion of regional operas. Specifically, studies are needed to examine how short-form video platforms, high-definition live streaming, and virtual reality (VR) performances can address the threats posed by globalization and declining audience interest among younger demographics (Chakrabarti & Chakrabarti, 2025; Wu, 2023). There is a critical need to understand how digital mediation affects the phonetic-melodic relationship and the "Beijing flavor" that defines the genre's authenticity.

Additionally, researchers should employ quantitative methods to conduct longitudinal surveys of audience reception and psychological engagement in immersive theater settings. Understanding the conversion rate from casual tourists to regular cultural patrons will provide a clearer picture of the genre’s social resilience (Zabulis et al., 2025). Finally, a comparative analysis of Beijing-style realist aesthetics and other dialect-based regional operas, such as Cantonese or Jin Opera, would provide a broader understanding of how local cultural identity serves as a critical driver of social cohesion and artistic innovation (Yan, 2025; Zifei et al., 2024). Such research will be vital in developing evidence-based strategies for the international promotion of China's diverse operatic heritage.

References

Bortolotto, C., & Ubertazzi, B. (2023). Intellectual property as a blind spot in the UNESCO Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage. International Journal of Heritage Studies, 29(10), 1128-1140.

Chakrabarti, M., & Chakrabarti, G. (Eds.). (2025). Intangible Cultural Heritage in a Globalized World. Springer Nature Singapore.

Fan, X. (2018). Staging revolution: artistry and aesthetics in model Beijing opera during the cultural revolution. Hong Kong University Press.

Fu, X., & Choatchamrat, S. (2024). The Contemporary Transmission Methods and Education of Chinese Jinghe Opera to Address Current Challenges in Hubei Province. World Journal of Education, 14(1), 96-105.

Fu, X., Nesusin, S., & Pikulsri, C. (2024). Study on the National Characteristics of Modern Chinese Opera Music. Pakistan Journal of Life & Social Sciences, 22(2), 21638-21646.

Haili, M. (2016). Urban politics and cultural capital: The case of Chinese Opera. Routledge.

Haiping, Y. (2015). Theater and Society: An Introduction to Contemporary Chinese Drama. In Theatre and Society: Anthology of Contemporary Chinese Drama (pp. ix-xlvi). Routledge.

Huang, C. (2025). Philosophical Paradigms and Intercultural Interpretation in Ethnomusicology Research. Mediterranean Archaeology and Archaeometry, 25(3), 84-90.

Li, W. (2021, November). The Application of Traditional Beijing Opera Artistic Elements in the Narrative of Modern Dining Space. In 2021 3rd International Conference on Literature, Art and Human Development (ICLAHD 2021) (pp. 551-558). Atlantis Press.

Liu, S. (2016). Modern Chinese Theatre. In Routledge handbook of Asian theatre (pp. 311-327). Routledge.

Luo, Q., Woramitmaitree, N., & Chuangprakhon, S. (2025). The Fusion of Chinese Popular Songs Inspired by Peking Opera and Western Music Genres in Educational Studies. International Education Studies, 18(4), 108-120.

Ouyang, Z. (2024). Ancient Beijing and Western Civilization. Routledge.

Schuller, E. (2024). Facing Forward, Looking Back: Transmission of Chinese Culture in Singapore through Music. Western Illinois University.

Scovazzi, T. (2023). Sustainable Development and Intangible Cultural Heritage. In Cultural Heritage, Sustainable Development and Human Rights (pp. 213-232). Routledge.

Silva, B. (2024, June). Tradition and Symbolism in Revolutionary Peking Opera (1966-1976). In Meeting of Research in Music, Arts and Design (pp. 555-571). Cham: Springer Nature Switzerland.

Takao, M., & van Orden, K. (2022). Global Music History. Oxford University Press.

Wang, G., & Yingde, G. (2023). Gender and Violence: The Multivalent Voices of a Cannibalized Concubine in Late Imperial Chinese Literature. Journal of Chinese Literature and Culture, 10(1), 267-293.

Wang, K., & Moonsuwan, T. (2024). Yangge: Cultural Identity of Native Drama in the Context of Modern China. The International Journal of Critical Cultural Studies, 22(2), 93-115.

Wu, K. (2023). Cultural confluence: the impact of traditional and modern synergies in Chinese juvenile musical theater. International Journal of Education and Humanities, 11(2), 192-199.

Xiaobin, Y., & Ku Wing, C. (2025). Geographical Resonance: A Narrative Review on the Geographical Influence in Northern and Southern Chinese Folk Songs. Sage Open, 15(4), 21582440251398933.

Yan, T. (2025). Marketing and consuming Beijing Opera (Jingju) costumes in pre-1949 China: a special stage costume with multilevel meanings. Journal of Historical Research in Marketing, 17(1-2), 30-52.

Zabulis, X., Partarakis, N., Zidianakis, E., & Kaplanidi, D. (2025). A Critical Review of the Function of Intangible Cultural Heritage as a Driver for Social Resilience and Cohesion. Encyclopedia, 5(4), 189.

Zhang, Y., & Natayakulwong, S. (2024). Cultural Identity and the Revival of Buyi Opera at the Local, Regional, and National Levels: A Case Study of Traditional Chinese Culture. The International Journal of Critical Cultural Studies, 22(1), 105-122.

Zifei, L., Aris, A., & Nor, Z. (2024). An Analysis and Research on the Characteristics of Chinese Jin Opera Costume Art. Advances in Humanities and Contemporary Studies, 5(2), 68-74.

วิเคราะห์การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะด้วยหลักวิปัสสนากรรมฐานของชุมชนในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย*

AN ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF THE PROCESS FOR ENHANCING WELL-BEING THROUGH VIPASSANA MEDITATION PRINCIPLES IN COMMUNITIES OF PHON SAWAN DISTRICT, NONG KHAI PROVINCE

พระปลัดกิตติศักดิ์ ธีรปญโญ (พิมพันธ์)[1], พระครูพิศาลสารบัณฑิต[2] และ พระมหาไพฑูรย์ สิริธมฺโม[3]

Phrapalad Kitisak Dhirapanyo (Pimphan)[1], Phrakru Phisalsarbunthit[2] and Phramaha Paitool Siridhammo[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

[1-3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: y.sangprom@gmail.com

วันที่รับบทความ : 1 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 19 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 21 มีนาคม 2569

Received 1 March 2026; Revised 19 March 2026; Accepted 21 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาการเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชนในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย 2) เพื่อพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชนด้วยหลักวิปัสสนากรรมฐานในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย และ 3) เพื่อวิเคราะห์การเสริมสร้างสุขภาวะด้วยวิปัสสนากรรมฐานของชุมชน ในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยประเภทเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 50 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบ

Citation:

*พระปลัดกิตติศักดิ์ ธีรปญโญ (พิมพันธ์), พระครูพิศาลสารบัณฑิต และ พระมหาไพฑูรย์ สิริธมฺโม. (2569). วิเคราะห์การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะด้วยหลักวิปัสสนากรรมฐานของชุมชนในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 231-246.

Phrapalad Kitisak Dhirapanyo (Pimphan), Phrakru Phisalsarbunthit and Phramaha Paitool Siridhammo. (2026). An Analysis Of The Development Of The Process For Enhancing Well-Being Through Vipassana Meditation Principles In Communities Of Phon Sawan District, Nong Khai Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 231-246.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

สัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยถูกถอดรหัสและจัดหมวดหมู่ด้วยวิธี วิเคราะห์เนื้อหาเชิงตีความ

ผลการวิจัยพบว่า

1) ชุมชนในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย มีทุนทางศาสนา วัฒนธรรม และความร่วมมือในระดับท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนสุขภาวะ 4 ด้าน ได้แก่ กาย จิตใจ ปัญญา และสังคม ด้านกายมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพร่วมกับวัดและหน่วยงานรัฐ แม้มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร ด้านจิตใจ วัดและพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเยียวยาและสร้างสมดุลทางอารมณ์ ด้านปัญญาใช้หลักธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาทักษะชีวิต ส่วนด้านสังคมเกิดจากความสัมพันธ์และเครือข่ายที่เข้มแข็ง โดยการบูรณาการบทบาทของวัด ชุมชน และภาครัฐเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืน

2) การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะด้วยหลักวิปัสสนากรรมฐาน สามารถยกระดับสุขภาวะทางกาย จิตใจ และปัญญาได้อย่างเป็นรูปธรรม ชุมชนมีความตระหนักรู้ในการดูแลสุขภาพ ลดความเครียด และปรับพฤติกรรมเหมาะสม การฝึกสติช่วยลดความวิตกกังวล เสริมความสงบ และสร้างเครือข่ายสนับสนุน ขณะเดียวกันยังพัฒนาการคิดวิเคราะห์และการตัดสินใจ แม้มีข้อจำกัดด้านเวลาและความต่อเนื่อง แต่ได้รับการสนับสนุนจากพระสงฆ์และชุมชนอย่างเข้มแข็ง

3) วิปัสสนากรรมฐานมีบทบาทสำคัญต่อสุขภาวะองค์รวม ช่วยเพิ่มการรู้เท่าทันกายและใจ ลดความเครียด ส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม และเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้เกิดความเข้าใจและสันติสุข ความยั่งยืนของกระบวนการขึ้นอยู่กับการสนับสนุนจากภาครัฐ รูปแบบกิจกรรมที่ยืดหยุ่น และการบูรณาการกับโครงการสุขภาพในพื้นที่

คำสำคัญ: การพัฒนา, กระบวนการ, การเสริมสร้างสุขภาวะ, หลักวิปัสสนากรรมฐาน

Abstract

This study aimed to 1) examine the promotion of community well-being in Fao Rai District, Nong Khai Province, 2) develop a process for enhancing community well-being using Vipassana meditation in Fao Rai District, Nong Khai Province, and 3) analyze the promotion of community well-being through Vipassana meditation in the same district. This qualitative research involved 50 key informants and used interviews as the primary data collection tool. The data

were transcribed and categorized using thematic analysis. The findings revealed that the implementation of Vipassana meditation positively influenced the community's well-being, contributing to physical, mental, and social health improvements.

1) The community in Fao Rai District possesses religious and cultural capital, as well as strong local collaboration, which serve as fundamental bases for promoting well-being in four dimensions: physical, mental, intellectual, and social. In the physical dimension, various health promotion activities are organized in collaboration with temples and government agencies, despite certain resource limitations. In the mental dimension, temples and monks function as centers for emotional healing and psychological balance. In the intellectual dimension, Buddhist principles and local wisdom are applied to enhance life skills. Social well-being is strengthened through cohesive relationships and strong community networks. The integration of temples, communities, and the public sector is a key factor in achieving sustainability.

2) The development of a health promotion process based on Vipassanā meditation effectively enhances physical, mental, and intellectual well-being. Community members demonstrate increased health awareness, reduced stress, and improved health behaviors. Mindfulness practice alleviates anxiety, cultivates inner peace, and strengthens social support networks, while also enhancing analytical thinking and decision-making. Despite limitations in time and continuity, strong support from monks and community members reinforces its effectiveness.

3) Vipassanā meditation plays a significant role in holistic well-being by fostering bodily and mental awareness, reducing stress, promoting appropriate health behaviors, and strengthening social harmony. Sustainability depends on governmental support, flexible program design, and integration with local health initiatives.

Keywords: Development, Process, Health promotion, Vipassanā meditation principles

บทนำ

แนวคิดเรื่อง “สุขภาวะองค์รวม” ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ครอบคลุมทั้งมิติทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา มิใช่เพียงการปราศจากโรคเท่านั้น (World Health Organization [WHO], 1948) ในบริบทสังคมไทยที่กำลังเผชิญความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ส่งผลให้ประชาชนจำนวนมากเผชิญภาวะความเครียด ความวิตกกังวล และความเปราะบางทางสังคม การเสริมสร้างสุขภาวะจึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการที่สอดคล้องกับทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งในพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของสังคมไทย โดยเฉพาะหลักวิปัสสนากรรมฐานที่ตั้งอยู่บนสติปัฏฐาน 4 ซึ่งเป็นแนวทางพัฒนาสติและปัญญาเพื่อให้รู้เท่าทันกายและใจ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559) งานวิจัยสมัยใหม่ยังพบว่าการฝึกสติช่วยลดความเครียด ส่งเสริมสุขภาพจิต และพัฒนาคุณภาพชีวิต (Kabat-Zinn, 2003; Goleman & Davidson, 2017) นอกจากนี้ แนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพยังเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและการเสริมพลังทางสังคม (Ottawa Charter for Health Promotion; WHO, 1986)

ในปัจจุบันอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย เป็นพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งด้านศาสนาและวัฒนธรรม วัดและพระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตของประชาชน อย่างไรก็ตาม การเสริมสร้างสุขภาวะยังขาดรูปแบบกระบวนการที่บูรณาการหลักวิปัสสนากรรมฐานเข้ากับการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ ดังนั้น การวิจัยเชิงคุณภาพปฏิบัติการภาคสนามครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาหลักวิปัสสนากรรมฐานในคัมภีร์พระพุทธศาสนา ศึกษาสภาพการเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชน และวิเคราะห์พัฒนากระบวนการที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ โดยอาศัยแนวคิดสุขภาวะองค์รวม แนวคิดการสร้างเสริมสุขภาพ และแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน (Green & Kreuter, 2005) ซึ่งจากการศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบัน แม้ชุมชนในอำเภอเฝ้าไร่จะมีทุนทางศาสนาและความร่วมมือในระดับท้องถิ่น แต่ยังพบปัญหา ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมสุขภาวะยังเน้นมิติทางกายมากกว่ามิติทางจิตใจและปัญญา ขาดกระบวนการบูรณาการหลักธรรมสู่การพัฒนาสุขภาวะอย่างเป็นระบบ ข้อจำกัดด้านทรัพยากร เวลา และความต่อเนื่องของกิจกรรม การขาดองค์ความรู้เชิงกระบวนการในการประยุกต์วิปัสสนากรรมฐานสู่การพัฒนาชุมชน ซึ่งปัญหาดังกล่าว

สะท้อนถึงความจำเป็นในการศึกษาภาคสนามเชิงลึก เพื่อสังเคราะห์รูปแบบกระบวนการที่เหมาะสมและยั่งยืน

จากการวิเคราะห์ข้างต้น กลุ่มตัวอย่างที่ต้องศึกษา เพราะการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพปฏิบัติการภาคสนาม (Qualitative Field Action Research) โดยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 50 รูป/คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ในพื้นที่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนประชาชน บุคลากรหน่วยงานด้านสุขภาพหรือพัฒนาชุมชน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการวิเคราะห์เอกสาร ที่จะทำให้เห็นความสำคัญของการวิจัย คือ การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการหลักวิปัสสนากรรมฐานสู่การพัฒนาสุขภาวะชุมชน การพัฒนารูปแบบกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะที่สอดคล้องกับบริบททางศาสนาและวัฒนธรรม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของวัด ชุมชน และภาครัฐในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการสนับสนุนนโยบายการสร้างเสริมสุขภาพระดับพื้นที่ตามแนวคิดการเสริมพลังชุมชน ที่จะได้ประโยชน์ที่ได้รับ คือ ได้รูปแบบกระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะด้วยหลักวิปัสสนากรรมฐานที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง ชุมชนมีแนวทางพัฒนาสุขภาวะองค์รวมอย่างเป็นระบบและยั่งยืน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางกำหนดนโยบายหรือโครงการ และเป็นแนวทางต้นแบบสำหรับพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชนในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชนด้วยหลักวิปัสสนากรรมฐานในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อวิเคราะห์การเสริมสร้างสุขภาวะด้วยวิปัสสนากรรมฐานของชุมชน ในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะด้วยหลักวิปัสสนากรรมฐานของชุมชนในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพปฏิบัติการภาคสนาม โดยมุ่งศึกษาหลักวิปัสสนากรรมฐานจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา ควบคู่กับการศึกษา

สภาพจริงของชุมชน และวิเคราะห์กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะในบริบทพื้นที่ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ลักษณะปฏิบัติการภาคสนาม โดยเน้นการศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากเอกสารและข้อมูลภาคสนาม ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลเอกสาร เพื่อวิเคราะห์หลักวิปัสสนากรรมฐานในคัมภีร์พระพุทธศาสนา รวมถึงแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสุขภาวะและการพัฒนาชุมชน การศึกษาภาคสนาม เพื่อสำรวจสภาพการเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชนในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย และวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาสุขภาวะด้วยหลักวิปัสสนากรรมฐาน ลักษณะการวิจัยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม การสะท้อนความคิดเห็น และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์รูปแบบกระบวนการที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่

2. กลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลหลัก พื้นที่การวิจัย 1) พื้นที่การวิจัย พื้นที่ศึกษา ได้แก่ อำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ซึ่งเป็นชุมชนที่มีบริบททางศาสนาและวัฒนธรรมเข้มแข็ง และมีบทบาทของวัดและพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน 2) ผู้ให้ข้อมูลหลัก คัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 50 รูป/คน ประกอบด้วย พระสงฆ์ในพื้นที่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนประชาชน บุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาวะ เกณฑ์การคัดเลือก คือ เป็นผู้มีบทบาท มีประสบการณ์ หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมด้านการเสริมสร้างสุขภาวะในชุมชน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือหลักที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับ สภาพการเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชน การประยุกต์ใช้หลักวิปัสสนากรรมฐาน กระบวนการดำเนินงาน จุดแข็ง อุปสรรค และแนวทางพัฒนา 2. แบบบันทึกการสังเกตภาคสนาม 3. แบบบันทึกข้อมูลเอกสาร ซึ่งเครื่องมือทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับปรุงก่อนนำไปใช้จริง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ ศึกษาเอกสาร คัมภีร์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประสานงานกับผู้นำชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ ลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก บันทึกข้อมูลด้วยการจดบันทึกและบันทึกเสียงโดยได้รับความยินยอม ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า การเก็บข้อมูลดำเนินการจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว

5. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการดังนี้ ถอดเทปและจัดหมวดหมู่ข้อมูล อ่านทบทวนข้อมูลหลายรอบเพื่อทำความ

เข้าใจภาพรวม กำหนดรหัสข้อมูล จัดกลุ่มประเด็นตามหมวดหมู่ สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะด้วยหลักวิปัสสนากรรมฐาน ผลการวิเคราะห์นำเสนอในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ และเชื่อมโยงกับกรอบแนวคิด ทฤษฎี และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่มีความลึกซึ้งและสอดคล้องกับบริบทพื้นที่

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยข้อ 1 เพื่อศึกษาการเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชนในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัย พบว่า การเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชนในอำเภอเฝ้าไร่มีลักษณะบูรณาการกับวิถีชีวิต ศาสนา และโครงสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนอย่างใกล้ชิด ครอบคลุม 4 มิติ ได้แก่ สุขภาวะทางกาย จิตใจ ปัญญา และสังคม โดยมีพระสงฆ์ วัด ผู้นำชุมชน และหน่วยงานรัฐเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน

1) สุขภาวะทางกาย (Physical Wellness) ประชาชนส่วนใหญ่ยังทำเกษตรกรรมจึงมีการเคลื่อนไหวสม่ำเสมอ แต่เริ่มพบพฤติกรรมเนือยนิ่งในวัยทำงานและเยาวชน รวมถึงความเสี่ยงโรค NCDs ในผู้สูงอายุ ชุมชนจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ เช่น เดิน–วิ่ง แอโรบิก โยคะ และปลูกผักปลอดสาร โดยมีวัดเป็นพื้นที่จัดเดินจงกรมและนั่งสมาธิ พระสงฆ์ช่วยเชื่อมโยงหลักธรรมกับพฤติกรรมสุขภาพ อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ บุคลากร และความต่อเนื่อง แนวทางพัฒนา ได้แก่ เสริมโครงสร้างพื้นฐาน อบรมอาสาสมัคร และบูรณาการศาสนากับการปรับพฤติกรรมสุขภาพ

2) สุขภาวะทางจิตใจ (Mental Wellness) วัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางการเยียวยาใจ กิจกรรมทางศาสนาช่วยลดความเครียดและเสริมความมั่นคงทางอารมณ์ มีความพยายามบูรณาการงานสุขภาพจิตกับกิจกรรมศาสนา แต่ยังขาดระบบดูแลที่เป็นรูปธรรมและการเข้าถึงคนรุ่นใหม่ แนวทางพัฒนา ได้แก่ อบรมพระสงฆ์ด้านการให้คำปรึกษา พัฒนาวัดเป็นศูนย์สุขภาวะจิตใจ และใช้สื่อร่วมสมัยมากขึ้น

3) สุขภาวะทางปัญญา (Intellectual Wellness) ชุมชนสะท้อนสุขภาวะทางปัญญาผ่านการใช้สติ เหตุผล และการเรียนรู้ตลอดชีวิต พระสงฆ์ถ่ายทอดหลักธรรมเพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์ ควบคู่กับเวทีชุมชนและการถ่ายทอดภูมิปัญญา อย่างไรก็ตาม ยังขาดเครือข่ายการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงวัด โรงเรียน และชุมชน แนวทางพัฒนา คือ จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ประจำวัดและเวทีเสวนาส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

4) สุขภาวะทางสังคม (Social Wellness) ชุมชนมีความสามัคคีและการมีส่วนร่วมสูง วัดเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงคนทุกวัย สร้างความไว้วางใจและลดปัญหาสังคมบางประการ แต่เผชิญความท้าทายจากค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง งบประมาณจำกัด และความต่อเนื่องของผู้นำ แนวทางพัฒนา คือ สร้างผู้นำรุ่นใหม่ เสริมเครือข่าย และออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกับคนรุ่นใหม่

สรุปภาพรวม ชุมชนอำเภอเฝ้าไร่มีจุดแข็งจากทุนทางศาสนา วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคม การบูรณาการบทบาทของวัด ชุมชน และภาครัฐเป็นกุญแจสู่ความยั่งยืน แม้มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่ยังมีศักยภาพสูงในการพัฒนาสุขภาวะองค์รวมในระยะยาว

ผลการวิจัยข้อ 2 เพื่อพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชนด้วยหลักวิปัสสนากรรมฐานในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักวิปัสสนากรรมฐานมาพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย มีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยอาศัยข้อมูลจากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และประชาชนในพื้นที่ สะท้อนให้เห็นว่าการฝึกสติและการรู้เท่าทันจิตใจเป็นกลไกหลักที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์และลดปัญหาสุขภาพจิตในระดับชุมชน

ประเด็นแรก การเสริมสร้างสติรู้ตัวและความรู้เท่าทันอารมณ์ วิปัสสนากรรมฐานที่เน้นการเจริญสติในปัจจุบันขณะ ช่วยให้ผู้ปฏิบัติสังเกตความคิดและอารมณ์โดยไม่ถูกครอบงำ เกิดความเข้าใจตนเอง ลดความฟุ้งซ่าน ความโกรธ และความวิตกกังวล ทำให้จิตใจมั่นคงขึ้น โดยเฉพาะเมื่อเผชิญปัญหาเศรษฐกิจ สุขภาพ และครอบครัว

ประเด็นที่สอง การบรรเทาความเครียดและเสริมความสงบทางใจ การปฏิบัติวิปัสสนาเป็นเครื่องมือจัดการความเครียดด้วยตนเอง ช่วยให้เผชิญปัญหาอย่างมีสติและยอมรับความจริง ส่งผลให้ภาวะซึมเศร้าและความวิตกกังวลลดลงในบางกรณี อีกทั้งช่วยลดภาระงานด้านสุขภาพจิตเมื่อบูรณาการกับระบบสาธารณสุขในพื้นที่

ประเด็นที่สาม การสร้างเครือข่ายสนับสนุนทางจิตใจ กิจกรรมปฏิบัติธรรมร่วมกันเปิดพื้นที่ปลอดภัยให้แลกเปลี่ยนและให้กำลังใจ ลดความโดดเดี่ยว เสริมความเข้มแข็งทางใจ โดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางเครือข่ายสุขภาวะ

ประเด็นที่สี่ การบูรณาการกับงานสุขภาพจิตในชุมชน ผู้นำและเจ้าหน้าที่นำการเจริญสติไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มต่าง ๆ เช่น ผู้สูงอายุและผู้ป่วยเรื้อรัง ทำให้การดูแลสุขภาพจิต

สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านความต่อเนื่อง เวลา ความเข้าใจเชิงลึก และบุคลากรเฉพาะทาง จึงควรจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ พัฒนาศักยภาพพระสงฆ์และผู้นำชุมชน และสร้างเครือข่ายผู้ปฏิบัติธรรมที่เข้มแข็ง

โดยสรุป การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจด้วยวิปัสสนากรรมฐานในอำเภอเฝ้าไร่มีศักยภาพสูง และหากได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ จะสามารถเป็นกลไกดูแลสุขภาวะทางจิตใจที่ยั่งยืนในระดับชุมชนได้

ผลการวิจัยข้อ 3 เพื่อวิเคราะห์การเสริมสร้างสุขภาวะด้วยวิปัสสนากรรมฐานของชุมชน ในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการฝึกวิปัสสนากรรมฐานมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความตื่นรู้ ความเข้าใจตนเอง และศักยภาพทางความคิดของสมาชิกชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในมิติของการรู้เท่าทันตนเอง การคิดอย่างมีเหตุผล และการตัดสินใจอย่างรอบคอบ

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และประชาชน พบว่า การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานช่วยให้ผู้ปฏิบัติเกิดความตื่นรู้ต่อความคิดและอารมณ์ของตน สามารถสังเกตและวางเฉยได้อย่างเป็นกลาง ส่งผลให้เกิดความเข้าใจตนเองลึกซึ้ง อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาปัญญาและการปรับพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน

การฝึกอย่างต่อเนื่องยังส่งเสริมการคิดเชิงวิเคราะห์และวิจารณญาณ ทำให้สมาชิกชุมชนพิจารณาปัญหาอย่างรอบด้าน ใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ส่งผลให้การวางแผนชีวิต การทำงาน และการแก้ไขปัญหาครอบครัวหรือชุมชนมีประสิทธิภาพ ลดความขัดแย้งจากความเข้าใจคลาดเคลื่อน นอกจากนี้ วิปัสสนากรรมฐานยังเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต เมื่อจิตสงบความกลัวและความกังวลลดลง ทำให้เปิดรับความรู้ใหม่และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับบุคคลและครอบครัว

ในระดับชุมชน การปฏิบัติธรรมร่วมกันสร้างบรรยากาศการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดเครือข่ายความร่วมมือและการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร เวลา และความต่อเนื่องของการฝึก จึงควรพัฒนาการอบรมอย่างสม่ำเสมอ เสริมศักยภาพพระสงฆ์และผู้นำชุมชน พร้อมทั้งสนับสนุนจากภาครัฐและท้องถิ่น

โดยสรุป วิปัสสนากรรมฐานเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาของชุมชน หากได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ จะช่วยยกระดับศักยภาพและคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืนในระยะยาว

อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัย วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชนในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย พบว่า การเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชนอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย มีลักษณะบูรณาการกับวิถีชีวิต ศาสนา และโครงสร้างความสัมพันธ์ของชุมชนอย่างใกล้ชิด ครอบคลุม 4 มิติ ได้แก่ กาย จิตใจ ปัญญา และสังคม โดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นกลไกศูนย์กลาง สะท้อนแนวคิดสุขภาวะองค์รวมที่เชื่อมโยงกาย ใจ และสังคมเข้าด้วยกัน ในมิติทางกาย แม้ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีวิถีเกษตรกรรมที่เอื้อต่อการเคลื่อนไหว แต่เริ่มพบพฤติกรรมเนือยนิ่งในวัยทำงานและเยาวชน รวมถึงความเสี่ยงโรค NCDs ในผู้สูงอายุ วัดถูกใช้เป็นพื้นที่จัดกิจกรรมเดินจงกรม นั่งสมาธิ และออกกำลังกาย แสดงบทบาทของศาสนสถานในฐานะ “พื้นที่สุขภาวะ” อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและความต่อเนื่องของกิจกรรม ในมิติทางจิตใจ ทุนทางศาสนาเป็นกลไกสำคัญในการเสริมความมั่นคงทางอารมณ์ พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นที่พึ่งทางใจ สอดคล้องกับแนวคิดสุขภาพจิตเชิงชุมชน แต่ยังขาดระบบดูแลสุขภาพจิตที่ชัดเจน และการเข้าถึงคนรุ่นใหม่ยังเป็นความท้าทาย ด้านปัญญา การถ่ายทอดหลักธรรมและการเจริญสติช่วยส่งเสริมการคิดอย่างมีเหตุผลและการเรียนรู้ตลอดชีวิต แม้ยังขาดเครือข่ายการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงวัด โรงเรียน และชุมชนอย่างเป็นระบบ ด้านสังคม ความสามัคคีและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมงานบุญสะท้อนทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง วัดเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงคนทุกวัย แต่เผชิญความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและข้อจำกัดด้านงบประมาณ โดยสรุป ชุมชนอำเภอเฝ้าไร่มีจุดแข็งด้านทุนทางศาสนา วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคม การบูรณาการบทบาทของวัด ชุมชน และภาครัฐอย่างเป็นระบบ จะเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนของสุขภาวะองค์รวมในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูภาวนาโพธิวิสุทธิ์ และคณะ (2566) ได้ศึกษา “การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในจังหวัดหนองคาย” พบว่า วัดและพระสงฆ์มีบทบาทเป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมปฏิบัติธรรมที่ส่งเสริมทั้งสุขภาวะทางกายและจิตใจ รวมทั้งสร้างเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็ง ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยนี้ที่พบว่า วัดในอำเภอเฝ้าไร่เป็นกลไกสำคัญในการบูรณาการสุขภาวะทั้ง 4 มิติ และเป็นฐานทุนทางสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และพระครูพิศาลโชติวัฒน์ (วิฑูรย์ โชติปญฺโญ) (2566) ได้ศึกษา “ความสัมพันธ์ของจริตกับหลักปฏิบัติกรรมฐาน” พบว่า การปฏิบัติกรรมฐานที่สอดคล้องกับพื้นฐานบุคคลช่วยเสริมสร้างสมาธิ ปัญญา และความมั่นคงทางจิตใจ อันนำไปสู่การพัฒนา

คุณภาพชีวิตอย่างสมดุล ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับผลการวิจัยในอำเภอเฝ้าไร่ที่พบว่า การประยุกต์หลักธรรมและการเจริญสติในบริบทชุมชน ช่วยเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจและปัญญาอย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผลการวิจัย วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะของชุมชนด้วยหลักวิปัสสนากรรมฐานในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย พบว่า การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจของชุมชนอำเภอเฝ้าไร่ด้วยหลักวิปัสสนากรรมฐาน เป็นแนวทางที่มีพลังเชิงปฏิบัติและสอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมี “การเจริญสติ” เป็นกลไกหลักในการสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ ลดความเครียด และเสริมภูมิคุ้มกันทางใจในระดับชุมชน ประการแรก การฝึกสติช่วยให้ประชาชนรู้เท่าทันอารมณ์ ลดความโกรธ ความฟุ้งซ่าน และความวิตกกังวล ก่อให้เกิดทักษะการกำกับตนเองอย่างยั่งยืน ทั้งยังขยายผลจากระดับบุคคลสู่ครอบครัวและชุมชน ประการที่สอง การใช้วิปัสสนากรรมฐานเป็นเครื่องมือดูแลสุขภาพจิตเชิงป้องกัน ช่วยลดความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิตในระยะยาว และสามารถบูรณาการกับงานสาธารณสุขได้อย่างสร้างสรรค์ เพิ่มศักยภาพการดูแลตนเองของประชาชน ประการที่สาม กิจกรรมปฏิบัติธรรมร่วมกันช่วยสร้างเครือข่ายสนับสนุนทางจิตใจ วัดและพระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางสุขภาวะ เปิดพื้นที่ปลอดภัยให้แลกเปลี่ยนและให้กำลังใจกัน ลดความโดดเดี่ยวและเสริมความเป็นชุมชน ประการที่สี่ การบูรณาการหลักวิปัสสนากับกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ป่วยเรื้อรัง สะท้อนการพัฒนากระบวนการที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและมุ่งคุณภาพชีวิตแบบองค์รวม อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดด้านความต่อเนื่อง ความเข้าใจเชิงลึก และบุคลากร ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนและระบบติดตามผลที่ชัดเจน โดยสรุป กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจด้วยหลักวิปัสสนากรรมฐานในอำเภอเฝ้าไร่มีความเหมาะสมกับบริบทและมีศักยภาพเชิงระบบ หากได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง จะสามารถพัฒนาเป็นกลไกดูแลสุขภาวะของชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมบัติ ธนปญฺโญ. (2564). ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้สติปัฏฐาน 4 เพื่อพัฒนาสุขภาวะจิตในชุมชนชนบท” ผลการวิจัย พบว่า การนำหลักสติปัฏฐาน 4 ไปใช้ในกิจกรรมปฏิบัติธรรมประจำหมู่บ้าน เช่น การนั่งสมาธิร่วมกัน การสนทนาธรรม และการสะท้อนประสบการณ์หลังปฏิบัติ ช่วยลดระดับความเครียด ความวิตกกังวล และความขัดแย้งภายในครอบครัวได้อย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งยังเสริมสร้างความสามัคคีและความไว้วางใจในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาในอำเภอเฝ้าไร่ที่พบว่าการฝึกสติและการจัดกิจกรรม

ปฏิบัติธรรมร่วมกันช่วยสร้างเครือข่ายสนับสนุนทางจิตใจ ลดความโดดเดี่ยว และเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางอารมณ์ในระดับชุมชน และ พระครูสุวัฒน์ภาวนาคุณ. (2565). ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบูรณาการวิปัสสนากรรมฐานกับการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ” ผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมโครงการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานอย่างต่อเนื่อง มีระดับความเครียดและอาการซึมเศร้าลดลง มีความพึงพอใจในชีวิตเพิ่มขึ้น และมีความสามารถในการยอมรับความเปลี่ยนแปลงตามวัยได้ดีขึ้น โดยเฉพาะเมื่อวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางกิจกรรมสุขภาพจิต สอดคล้องกับผลการวิจัยในอำเภอเฝ้าไร่ที่พบว่าการบูรณาการหลักวิปัสสนากรรมฐานกับงานสาธารณสุข โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุและผู้ป่วยเรื้อรัง ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางใจและลดภาระงานด้านสุขภาพจิตในระดับพื้นที่

อภิปรายผลการวิจัย วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อวิเคราะห์การเสริมสร้างสุขภาวะด้วยวิปัสสนากรรมฐานของชุมชน ในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย พบว่า การเสริมสร้างสุขภาวะด้วยวิปัสสนากรรมฐานในชุมชนอำเภอเฝ้าไร่ก่อให้เกิดการพัฒนาสุขภาวะทางปัญญาอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะด้านความตื่นรู้ (awareness) การรู้เท่าทันตนเอง (self-awareness) และการคิดอย่างมีเหตุผล ประการแรก การเจริญสติในปัจจุบันขณะตามแนวสติปัฏฐาน 4 ช่วยให้ผู้ปฏิบัติเกิดกระบวนการ “รู้–เห็น–เข้าใจ” สภาวะกายและจิตตามความเป็นจริง เมื่อสามารถรู้เท่าทันความคิดและอารมณ์ของตนเองได้ จึงลดอคติ ยับยั้งชั่งใจ และตัดสินใจด้วยเหตุผลมากขึ้น สะท้อนว่าวิปัสสนากรรมฐานมิได้ส่งผลเพียงความสงบทางใจ แต่ยังพัฒนา “ศักยภาพทางปัญญา” ในเชิงทักษะชีวิตและการแก้ปัญหา ประการที่สอง การที่สมาชิกชุมชนมีความคิดเชิงวิเคราะห์และวิจารณญาณเพิ่มขึ้น แสดงถึงบทบาทของสติในการกำกับการรับรู้และการตัดสินใจ เมื่อจิตตั้งมั่นและไม่ถูกครอบงำด้วยอารมณ์ การพิจารณาปัญหาย่อมรอบคอบมากขึ้น ลดความขัดแย้งในครอบครัวและชุมชน จึงกล่าวได้ว่าวิปัสสนากรรมฐานมีบทบาทเชิงป้องกันต่อปัญหาสังคมผ่านการยกระดับปัญญาร่วมของชุมชม ประการที่สาม กิจกรรมปฏิบัติธรรมร่วมกันก่อให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนอย่างมีเหตุผล สร้าง “ทุนทางปัญญาสังคม” ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดด้านทรัพยากร บุคลากร และความต่อเนื่องของการปฏิบัติ อาจกระทบต่อประสิทธิผลในระยะยาว จึงจำเป็นต้องมีระบบสนับสนุนที่ชัดเจน โดยสรุป วิปัสสนากรรมฐานเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างสุขภาวะทางปัญญาทั้งระดับบุคคลและชุมชน ผ่านการพัฒนาความตื่นรู้ วิจารณญาณ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต อันเป็นฐานรากของการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาสุทิตย์ อาภากโร (อบอุ่น). (2556). โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้อง เสนอ

แนวคิดการพัฒนาชุมชนบนฐานไตรสิกขา โดยเน้นการพัฒนาปัญญาและการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน งานศึกษาชี้ว่าการใช้หลักธรรมและการเจริญสติสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งทางปัญญา ลดความขัดแย้ง และเพิ่มศักยภาพการตัดสินใจในระดับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในอำเภอเฝ้าไร่ที่พบว่าการปฏิบัติธรรมร่วมกันช่วยสร้างบรรยากาศแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพทางความคิดของสมาชิก

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะด้วยหลักวิปัสสนากรรมฐานของชุมชนในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ข้อมูลได้เป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงแผนภาพแสดงองค์ความรู้จากการวิจัย

งานวิจัยนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้สำคัญว่า การประยุกต์ใช้หลักวิปัสสนากรรมฐานสามารถพัฒนาเป็น “กระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะชุมชนแบบบูรณาการ” ที่เชื่อมโยงศาสนา วิถีชีวิต และการพัฒนาสังคมเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. รูปแบบการประยุกต์ใช้ ชุมชนใช้วิปัสสนากรรมฐานทั้งในรูปแบบดั้งเดิม (คอร์สปฏิบัติธรรม ฟังธรรม เจริญสติ) และการประยุกต์ในชีวิตประจำวัน เช่น การมีสติในการทำงาน การจัดการอารมณ์ และการบูรณาการกับกิจกรรมสังคมและสุขภาพชุมชน

2. ผลลัพธ์เชิงสุขภาวะองค์รวม การปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอส่งผลต่อสุขภาวะ 3 มิติหลัก กาย ลดความเครียด นอนหลับดีขึ้น สุขภาพโดยรวมดีขึ้น จิตใจ จิตสงบ มีสติ สมาธิ และควบคุมอารมณ์ได้ดี สังคม ความสัมพันธ์ดีขึ้น ลดความขัดแย้ง เกิดความสามัคคี

3. ปัจจัยความสำเร็จ ความเข้มแข็งของผู้นำ การมีส่วนร่วมของชุมชน การสนับสนุนจากภายนอก และการมีพื้นที่ปฏิบัติธรรมที่เหมาะสม เป็นกลไกหลักที่ทำให้กระบวนการดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

4. ความท้าทายและแนวทางพัฒนา อุปสรรคสำคัญคือความเข้าใจคลาดเคลื่อน ข้อจำกัดด้านเวลา และอิทธิพลวัฒนธรรมสมัยใหม่ แนวทางพัฒนาคือการให้ความรู้ที่ถูกต้อง ส่งเสริมการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

โดยสรุป วิปัสสนากรรมฐานมิใช่เพียงการปฏิบัติทางศาสนา แต่เป็นเครื่องมือเชิงกระบวนการที่สามารถยกระดับสุขภาวะองค์รวมของชุมชนได้อย่างยั่งยืน หากมีการบริหารจัดการและสนับสนุนอย่างเป็นระบบ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์การพัฒนากระบวนการเสริมสร้างสุขภาวะด้วยหลักวิปัสสนากรรมฐานของชุมชนในอำเภอเฝ้าไร่ จังหวัดหนองคาย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม พบว่า ชุมชนอำเภอเฝ้าไร่มีทุนทางศาสนา วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มแข็ง โดยมีวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางสำคัญในการขับเคลื่อนสุขภาวะองค์รวม ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การประยุกต์ใช้หลักวิปัสสนากรรมฐาน โดยเฉพาะการเจริญสติในชีวิตประจำวัน สามารถพัฒนา สุขภาวะ 4 มิติ ได้แก่ กาย จิตใจ ปัญญา และสังคม ได้อย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือ ช่วยลดความเครียด เสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ พัฒนาความตื่นรู้และการคิดอย่างมีเหตุผล ตลอดจนส่งเสริมความสามัคคีในชุมชน กระบวนการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพเกิดจากการบูรณาการความร่วมมือระหว่างวัด ผู้นำชุมชน หน่วยงานรัฐ และประชาชน อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดด้านความต่อเนื่อง ทรัพยากร และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับวิปัสสนากรรมฐานในบางกลุ่ม หากได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง วิปัสสนากรรมฐาน

สามารถพัฒนาเป็นกลไกสำคัญในการสร้างสุขภาวะชุมชนอย่างยั่งยืน ซึ่งได้ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ควรส่งเสริมให้วัดพัฒนาเป็น “ศูนย์การเรียนรู้ด้านสุขภาวะ” โดยบูรณาการการเจริญสติกับกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในชุมชนอย่างต่อเนื่อง 1.2 หน่วยงานภาครัฐและองค์กรท้องถิ่นควรสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร และการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์และผู้นำชุมชนให้มีความรู้ด้านสุขภาพควบคู่กับหลักธรรม 1.3 ควรพัฒนาหลักสูตรหรือกิจกรรมการเจริญสติที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละช่วงวัย เช่น เด็ก เยาวชน วัยทำงาน และผู้สูงอายุ เพื่อขยายการเข้าถึงอย่างทั่วถึง **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงปริมาณหรือแบบผสมผสาน (Mixed Methods) เพื่อวัดผลลัพธ์ด้านสุขภาวะอย่างเป็นรูปธรรม เช่น ระดับความเครียด คุณภาพชีวิต หรือดัชนีสุขภาพจิต 2.2 ควรเปรียบเทียบรูปแบบการประยุกต์ใช้วิปัสสนากรรมฐานในชุมชนต่างบริบท เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จและความแตกต่างเชิงพื้นที่ 2.3 ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการถ่ายทอดวิปัสสนากรรมฐานสำหรับคนรุ่นใหม่ โดยบูรณาการสื่อดิจิทัลและนวัตกรรมทางการเรียนรู้ เพื่อสร้างความยั่งยืนในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

พระครูพิศาลโชติวัฒน์ (วิฑูรย์ โชติปญฺโญ). (2566). ความสัมพันธ์ของจริตกับหลักปฏิบัติกัมมัฏฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูภาวนาโพธิวิสุทธิ์ และ คณะ. การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของสำนักปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในจังหวัดหนองคาย. วารสารปัญญาปณิธาน, 8(2), 16-28.

พระครูสุวัฒน์ภาวนาคุณ. (2565). การบูรณาการวิปัสสนากรรมฐานกับการส่งเสริมสุขภาพจิตผู้สูงอายุ. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูอภินันทโสภิต อภินนฺโท (แถวสามารถ). (2567). รูปแบบการสอนวิปัสสนากัมมัฏฐานในจังหวัดบึงกาฬ. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). พุทธธรรม (ฉบับปรับขยาย). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสมบัติ ธนปณฺโญ. (2564). การประยุกต์ใช้สติปัฏฐาน 4 เพื่อพัฒนาสุขภาวะจิตในชุมชนชนบท. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากโร (อบอุ่น). (2556). การพัฒนาชุมชนตามแนวพุทธศาสตร์. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Goleman, D., & Davidson, R. J. (2017). Altered traits: Science reveals how meditation changes your mind, brain, and body. New York, NY: Avery.

Green, L. W., & Kreuter, M. W. (2005). Health program planning: An educational and ecological approach (4th ed.). New York, NY: McGraw-Hill.

Kabat-Zinn, J. (2003). Mindfulness-based interventions in context: Past, present, and future. Clinical Psychology: Science and Practice, 10(2), 144–156. https://doi.org/10.1093/clipsy.bpg016

World Health Organization. (1948). Constitution of the World Health Organization. Geneva, Switzerland: World Health Organization.

World Health Organization. (1986). Ottawa Charter for Health Promotion. Ottawa, Canada: World Health Organization.

ความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์*

THE SUCCESS OF THE SPORTS ASSOCIATION FOR THE DISABLED OF THAILAND UNDER ROYAL PATRONAG

ไมตรี คงเรือง[1], วัชรินทร์ สุทธิศัย[2] และ สมเกียรติ เกียรติเจริญ[3]

Mitee Kongreuang[1], Watcharin Sutthisai[2] and Somkiet Kietjareon[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

[1-3]Mahasarakham Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: warissa2023@gmail.com

วันที่รับบทความ : 10 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 24 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 26 มีนาคม 2569

Received 10 March 2026; Revised 24 March 2026; Accepted 26 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับปัจจัยที่ส่งผล 2) ระดับความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย สมาชิกสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ซึ่งคำนวณหาขนาดตัวอย่างได้จำนวน 386 คน จากสูตรของ Yamane ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลโดยรวมอยู่ใน

Citation:

*ไมตรี คงเรือง, วัชรินทร์ สุทธิศัย และ สมเกียรติ เกียรติเจริญ. (2569). ความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 247-264.

Mitee Kongreuang, Watcharin Sutthisai and Somkiet Kietjareon. (2026). The Success Of The Sports Association For The Disabled Of Thailand Under Royal Patronag. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 247-264.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ระดับมากที่สุด และระดับความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ความสำเร็จ, คนพิการ

Abstract

This research article is part of a research project entitled Factors Affecting the Success of the Paralympic Committee of Thailand under the Royal Patronage. The purpose is to study. 1) the level of factors affecting 2) Study the level of success of the Sports Association for the Disabled of Thailand under Royal Patronage. This is quantitative research. The population and sample consisted of people with mobility or body disabilities, members of the Sports Association for the Disabled of Thailand under Royal Patronage. The sample size was calculated to be 386 people from the calculation using Yamane's formula. The sample group was selected using the random number table method, arranged in order of the population member numbers until the number was complete. A questionnaire was used to collect data. The statistics used for data analysis included frequency distribution, percentage, mean, standard deviation. The results of the research were as follows; The level of factors affecting the success of the Sports Association for the Disabled of Thailand under Royal Patronage is at the highest level overall and The level of success of the Sports Association for the Disabled of Thailand under Royal Patronage is at the highest level overall.

Keywords: Success, Disabled People

บทนำ

ประเทศไทยกับการให้ความสำคัญกับคนพิการ จากที่ผ่านมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พุทธศักราช 2550 และพุทธศักราช 2560 ได้สรุปความเกี่ยวกับคนพิการว่า ศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค ของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก อันเป็น

สาธารณะและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ โดยรัฐต้องสงเคราะห์คนพิการหรือทุพลลภาพให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งตนเองได้ การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุความพิการจะกระทำมิได้ และรัฐพึงให้ความช่วยเหลือคนพิการและผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ คุ้มครองมิให้ถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม นอกจากนี้ การดำเนินการด้านสงเคราะห์ พัฒนา และฟื้นฟูคนพิการ กล่าวได้ว่า ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลและแรงผลักดันจากภายนอกประเทศทั้งระดับโลกและระดับภูมิภาค ทำให้รัฐบาลให้ความสำคัญกับคนพิการเป็นอันมาก (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2560, น.2) เครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมให้คนพิการมีสุขภาพสมบูรณ์และแข็งแรงคือการออกกำลังกายและเล่นกีฬา เป็นประเด็นสำคัญทุกภาคส่วนให้ความสำคัญและส่งเสริมเพื่อให้ประชากรทุกเพศทุกวัยมาให้ความสนใจและปฏิบัติ เป้าหมายสูงสุดคือมุ่งให้ประชาชนทั่วไปและคนพิการมีพลานามัยแข็งแรงและสุขภาพสมบูรณ์การเล่นกีฬาและออกกำลังกายเป็นยาวิเศษ ดังนั้น การพัฒนาคนพิการ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับคนพิการให้มีความรู้ ความเข้าใจการออกกำลัง การเล่นกีฬาที่ถูกต้องและเหมาะสมสำหรับคนพิการ (สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย. 2557)

ซึ่งสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เป็นองค์กรผู้สนับสนุนส่งเสริมให้มีการเล่นกีฬาในหมู่คนพิการ เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพต่าง ๆ ของคนพิการ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ และสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้พิการ โดยสมาคมเป็นผู้กำกับดูแลการจัดแข่งขันกีฬาคนพิการแห่งชาติ รวมทั้งกีฬาคนพิการจำนวน 17 ชนิดกีฬา และเป็นผู้ประสานงานให้นักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันในรายการระดับนานาชาติต่าง ๆ อาทิ กีฬาอาเซียนพาราเกมส์ กีฬาเอเชียนพาราเกมส์ กีฬาพาราลิมปิกเกมส์ กีฬาคนพิการเอเชีย และกีฬาคนพิการโลก อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของคณะกรรมการพาราลิมปิกแห่งประเทศไทย (สำนักกรรมาธิการ 3. 2560) ผู้วิจัยในฐานะสมาชิกสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ และมีประเด็นปัญหาต่าง ๆ ในสมาคมทั้งในการปฏิบัติ การบริหาร และผลกระทบที่เกิดขึ้นจนอาจทำให้สมาคมไม่ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย จึงมีความสนใจศึกษาวิจัยดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

2. เพื่อศึกษาระดับความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

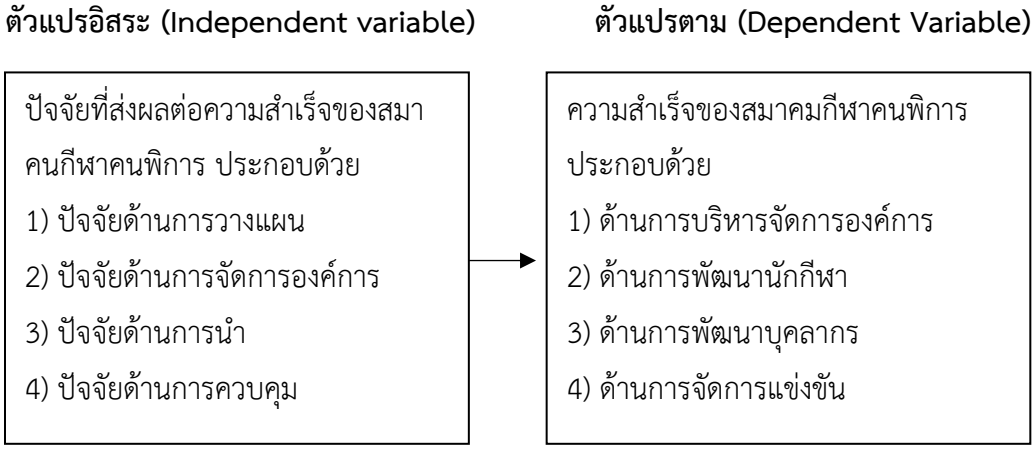

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบปลายปิดและปลายเปิด

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรในการวิจัย คือ คนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย สมาชิกสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน 11,000 คน (สมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย สมาชิกสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน 386 คน โดยได้จากการคำนวณจากสูตรของ Yamane (1973) ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างจากทุกหน่วยของการศึกษา คือ คนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย สมาชิกสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยมีวิธีการสุ่มตัวอย่าง ตามวิธีการใช้ตารางเลขสุ่ม (Table of Random Numbers) โดยเรียงตามลำดับหมายเลขสมาชิกของประชากรจนครบตามจำนวน

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 การสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและครอบคลุมประเด็นในด้านเนื้อหาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ คือ การบริหารจัดการของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ตามทฤษฎีการบริหารจัดการของ Dubrin (2010, pp. 12-13) และเกณฑ์การประเมินการบริหารจัดการอย่างมีมาตรฐานตามแนวทางการพัฒนากีฬาเป็นเลิศ (การกีฬาแห่งประเทศไทย, 2565)

2) กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหาและรายละเอียดแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ

3) สร้างแบบสอบถาม

4) ปรับปรุงแบบสอบถาม ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.2 การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

1) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับคนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือร่างกาย สมาชิกสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้วิธีวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach (1970) ได้ค่าเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.984

2) จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงถึงนายกสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง

2) ลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding Form)

3) กำหนดระดับคะแนนในแบบสอบถามที่กำหนดไว้ 5 ระดับ ดังนี้ 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด 4 หมายถึง ระดับมาก 3 หมายถึง ระดับปานกลาง 2 หมายถึง ระดับน้อย และ1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

4) การวิเคราะห์ระดับปัจจัย/ระดับความสำเร็จ โดยรวมและเป็นรายด้าน แล้วนำมาเทียบตามเกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้

4.21 – 5.00 หมายถึง ระดับปัจจัย/ระดับความสำเร็จ มากที่สุด

3.41 – 4.20 หมายถึง ระดับปัจจัย/ระดับความสำเร็จ มาก

2.61 – 3.40 หมายถึง ระดับปัจจัย/ระดับความสำเร็จ ปานกลาง

1.81 – 2.60 หมายถึง ระดับปัจจัย/ระดับความสำเร็จ น้อย

1.00 – 1.80 หมายถึง ระดับปัจจัย/ระดับความสำเร็จ น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ67.60 ส่วนใหญ่มีอายุ 24- 33 ปี จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 27.50 ส่วนใหญ่มีสาเหตุความพิการที่เกิดขึ้นภายหลัง จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 58.00 และส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการเป็นสมาชิก มากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 36.50

2. ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

ตารางที่ 2 ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ปัจจัยการวางแผน	4.51	0.59	มากที่สุด
2. ปัจจัยด้านการจัดการองค์การ	4.39	0.66	มากที่สุด
3. ปัจจัยด้านการนำ	4.43	0.69	มากที่สุด

4. ปัจจัยด้านการควบคุม	4.46	0.65	มากที่สุด
รวม	**4.45**	**0.61**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายปัจจัย อยู่ในระดับมากที่สุดทุกปัจจัย เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ปัจจัยด้านการวางแผน ($\overline{X}$ = 4.51) รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการควบคุม ($\overline{X}$ = 4.46) ปัจจัยด้านการนำ ($\overline{X}$ = 4.43) และปัจจัยด้านการจัดการองค์การ ($\overline{X}$ = 4.39)

สามารถแยกเป็นรายด้านและรายข้อทั้ง 4 ด้านได้ดังนี้

ตารางที่ 3 ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปัจจัยด้านการวางแผน

ปัจจัยด้านการวางแผน	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
1. มีการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของสมาคมอย่างชัดเจน	4.58	0.66	มากที่สุด
2. มีการวางแผนกำหนดวิธีการในการดำเนินงานของสมาคม	4.53	0.64	มากที่สุด
3. มีการวางแผนด้านการกำหนดทรัพยากรในการบริหารงานของสมาคม	4.46	0.67	มากที่สุด
4. มีการติดตาม ประเมินผลการนำแผนไปปฏิบัติของสมาคม	4.44	0.71	มากที่สุด
5. มีการพัฒนาวิธีการหรือกลยุทธ์ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายของสมาคม	4.55	0.65	มากที่สุด
รวม	**4.51**	**0.59**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 4 พบว่า ปัจจัยด้านการวางแผน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.51) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของสมาคมอย่างชัดเจน ($\overline{X}$ = 4.58) รองลงมาคือ มีการพัฒนาวิธีการหรือกลยุทธ์ในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

ของสมาคม ($\overline{X}$ = 4.55) และมีการวางแผนกำหนดวิธีการในการดำเนินงานของสมาคม ($\overline{X}$ = 4.53)

ตารางที่ 5 ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปัจจัยด้านการจัดการองค์การ

ปัจจัยด้านการจัดการองค์การ	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
1. มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ให้กับบุคลากรตามความรู้ความสามารถ	4.37	0.74	มากที่สุด
2. มีการกำหนดโครงสร้างของสมาคมอย่างชัดเจน	4.49	0.67	มากที่สุด
3.มีการมอบหมายความรับผิดชอบงานแก่บุคลากรตามโครงสร้างของสมาคม	4.43	0.72	มากที่สุด
4. มีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร	4.36	0.74	มากที่สุด
5. มีการจัดสรรทรัพยากรทางการบริหารอย่างเหมาะสมและเพียงพอ	4.34	0.81	มากที่สุด
รวม	**4.39**	**0.66**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 5 พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการองค์การ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีการกำหนดโครงสร้างของสมาคมอย่างชัดเจน ($\overline{X}$ = 4.49) รองลงมา คือ มีการมอบหมายความรับผิดชอบงานแก่บุคลากรตามโครงสร้างของสมาคม ($\overline{X}$ = 4.43) และมีการกำหนดอำนาจหน้าที่ให้กับบุคลากรตามความรู้ความสามารถ ($\overline{X}$ = 4.37)

ตารางที่ 6 ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปัจจัยด้านการนำ

ปัจจัยด้านการนำ	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
1. มีการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร	4.44	0.74	มากที่สุด
2. มีการมอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถกับทักษะของบุคลากรเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในอาชีพ	4.44	0.74	มากที่สุด
3. มีการมอบหมายงานสั่งการภาระความรับผิดชอบให้บุคลากรตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของสมาคม	4.45	0.70	มากที่สุด
4. มีการให้ความสำคัญต่อบุคลากรอย่างเท่าเทียมและเสมอภาค	4.40	0.85	มากที่สุด
5. มีการให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรนอกเหนือจากเงินเดือน ค่าตอบแทน	4.43	0.80	มากที่สุด
รวม	**4.43**	**0.69**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 6 พบว่า ปัจจัยด้านการนำ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีการมอบหมายงานสั่งการภาระความรับผิดชอบให้บุคลากรตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของสมาคม ($\overline{X}$ = 4.45) รองลงมาคือ มีการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร, มีการมอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถกับทักษะของบุคลากรเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าในอาชีพ ($\overline{X}$ = 4.44) และ มีการให้ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรนอกเหนือจากเงินเดือน ค่าตอบแทน ($\overline{X}$ = 4.43)

ตารางที่ 7 ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปัจจัยด้านการควบคุม

ปัจจัยด้านการควบคุม	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
1. มีการกำหนดระเบียบสำหรับการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสมาคมอย่างชัดเจน	4.54	0.65	มากที่สุด
2. มีการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานของสมาคม	4.49	0.70	มากที่สุด
3. มีการวัดผลการทำงานแล้วเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน	4.47	0.72	มากที่สุด
4. การปฏิบัติการแก้ไขสิ่งที่เบี่ยงเบนจากมาตรฐานที่กำหนดไว้	4.38	0.80	มากที่สุด
5. การปฏิบัติการแก้ไขมาตรฐานเพื่อความเหมาะสม	4.44	0.74	มากที่สุด
รวม	**4.46**	**0.65**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 7 พบว่า ปัจจัยด้านการควบคุม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีการกำหนดระเบียบสำหรับการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสมาคมอย่างชัดเจน ($\overline{X}$ = 4.54) รองลงมา มีการกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานของสมาคม ($\overline{X}$ = 4.49) และมีการวัดผลการทำงานแล้วเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน

3. ระดับความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

ตารางที่ 8 ระดับความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ระดับความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านการบริหารจัดการองค์การ	4.46	0.61	มากที่สุด
2. ด้านการพัฒนานักกีฬา	4.42	0.67	มากที่สุด
3. ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.38	0.71	มากที่สุด
4. ด้านการจัดการแข่งขัน	4.43	0.64	มากที่สุด
รวม	**4.42**	**0.62**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 8 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านการบริหารจัดการองค์การ ($\overline{X}$ = 4.46) รองลงมา ด้านการจัดการแข่งขัน ($\overline{X}$ = 4.43**)** ด้านการพัฒนานักกีฬา ($\overline{X}$ = 4.42) และด้านการพัฒนาบุคลากร ($\overline{X}$ = 4.38)

สามารถแสดงผลรายด้านและรายข้อทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

ตารางที่ 9 ระดับความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ด้านการบริหารจัดการองค์การ

ด้านการบริหารจัดการองค์การ	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
1. มีการจัดทำโครงสร้างของสมาคม พร้อมกับระเบียบการบริหารจัดการที่ชัดเจน	4.48	0.68	มากที่สุด
2. มีการจัดทำแผนการบริหารจัดการองค์การที่เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล	4.47	0.69	มากที่สุด
3. มีระเบียบเกี่ยวกับระบบงบประมาณ (รายรับ-รายจ่าย) พร้อมกับระเบียบเกี่ยวกับค่าตอบแทน ค่าเดินทาง ค่าที่พัก สำหรับบุคลากร และนักกีฬา	4.43	0.78	มากที่สุด
4. มีการประเมินผลการปฏิบัติงาน ผลสัมฤทธิ์ของของสมาคม	4.45	0.73	มากที่สุด
5. มีการจัดทำเว็บไซต์เพื่อนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสมาคม	4.45	0.71	มากที่สุด
6. มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสมาคม ผลงานของนักกีฬา และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของสมาคม ผ่านช่องทาง social media	4.51	0.70	มากที่สุด
7. มีนโยบายในการจัดหาผู้สนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน	4.50	0.71	มากที่สุด
รวม	**4.46**	**0.61**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 9 พบว่า ด้านการบริหารจัดการองค์การ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจาก

มากไปน้อย 3 ลำดับ คือ มีการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสมาคม ผลงานของนักกีฬา และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของสมาคม ผ่านช่องทาง social media ($\overline{X}$ = 4.51) รองลงมา มีนโยบายในการจัดหาผู้สนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ($\overline{X}$ = 4.50) และมีการจัดทำโครงสร้างของสมาคม พร้อมกับระเบียบการบริหารจัดการที่ชัดเจน ($\overline{X}$ = 4.48)

ตารางที่ 10 ระดับความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ด้านการพัฒนานักกีฬา

ด้านการพัฒนานักกีฬา	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
1. มีการจัดฝึกอบรมด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาและเทคโนโลยีให้กับนักกีฬา	4.37	0.83	มากที่สุด
2. มีการส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันในระดับชาติ ระดับนานาชาติ	4.45	0.80	มากที่สุด
3. มีการจัดหาอุปกรณ์ฝึกซ้อม อุปกรณ์การแข่งขัน สถานที่ฝึกซ้อมพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักกีฬาอย่างเพียงพอ	4.40	0.78	มากที่สุด
4. มีการส่งเสริมสนับสนุนการอบรมการให้ความรู้ทางด้านการแข่งขัน กฎ กติกา มารยาทในการแข่งขันให้กับนักกีฬา	4.40	0.81	มากที่สุด
5. มีการทำบันทึกข้อตกลงกับสถานศึกษาทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ในการพัฒนานักกีฬาด้านการศึกษา	4.44	0.76	มากที่สุด
6. มีการจัดหาผู้ฝึกสอน ผู้ช่วยผู้ฝึกสอน บุคลากรทางการกีฬาในการพัฒนาศักยภาพของนักกีฬา	4.44	0.81	มากที่สุด
7. มีการกำหนดตารางการทดสอบสมรรถภาพทางกายของนักกีฬาอย่างสม่ำเสมอ	4.49	0.74	มากที่สุด
8. มีคณะกรรมการติดตาม ประเมินผล ความก้าวหน้าในการฝึกซ้อมของนักกีฬา	4.42	0.78	มากที่สุด
รวม	**4.42**	**0.67**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 10 พบว่า ด้านการพัฒนานักกีฬาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.42) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีการกำหนดตารางการทดสอบสมรรถภาพทางกายของนักกีฬาอย่างสม่ำเสมอ ($\overline{X}$ = 4.49) รองลงมาคือ มีการส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันในระดับชาติ ระดับนานาชาติ ($\overline{X}$ = 4.45) และมีการทำบันทึกข้อตกลงกับสถานศึกษาทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ในการพัฒนานักกีฬาด้านการศึกษา, มีการจัดหาผู้ฝึกสอน ผู้ช่วยผู้ฝึกสอน บุคลากรทางการกีฬาในการพัฒนาศักยภาพของนักกีฬา ($\overline{X}$ = 4.44)

ตารางที่ 11 ระดับความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ด้านการพัฒนาบุคลากร

ด้านการพัฒนาบุคลากร	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
1. มีนโยบายส่งเสริม สนับสนุนในการจัดอบรมผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสินและบุคลากรทางการกีฬาทั้งในระดับชาติ และนานาชาติ อย่างสม่ำเสมอ	4.35	0.81	มากที่สุด
2. มีการส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรทางการกีฬาได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น	4.50	0.70	มากที่สุด
3. มีการสนับสนุนงบประมาณในการปฏิบัติงานในระดับชาติ นานาชาติ สำหรับบุคลากรทางการกีฬา	4.38	0.80	มากที่สุด
4. มีการจัดสวัสดิการอย่างเหมาะสมและเพียงพอแก่บุคลากรทางการกีฬา	4.31	0.85	มากที่สุด
5. มีการกำหนดตารางการฝึกอบรมความรู้ทางด้านการแข่งขัน กฎ กติกา มารยาทในการแข่งขันสำหรับบุคลากร	4.36	0.82	มากที่สุด
6. มีการจัดทำคู่มือ หลักสูตรสำหรับผู้ฝึกสอน ผู้ตัดสินสำหรับบุคลากรทางการกีฬา	4.30	0.87	มากที่สุด
7. มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลงานของบุคลากรที่นำนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ	4.47	0.72	มากที่สุด
รวม	**4.38**	**0.71**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 11 พบว่า ด้านการพัฒนาบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีการส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรทางการกีฬาได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ($\overline{X}$ = 4.50) รองลงมาคือ มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลงานของบุคลากรที่นำนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ ($\overline{X}$ = 4.47) และมีการสนับสนุนงบประมาณในการปฏิบัติงานในระดับชาติ นานาชาติ สำหรับบุคลากรทางการกีฬา ($\overline{X}$ = 4.38)

ตารางที่ 12 ระดับความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ด้านการจัดการแข่งขัน

ด้านการจัดการแข่งขัน	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
1.มีแผนการจัดการแข่งขันกีฬาคนพิการในระดับชาติอย่างต่อเนื่อง	4.45	0.73	มากที่สุด
2. แผนการจัดการแข่งขันกีฬาคนพิการอย่างครอบคลุมทุกประเภทกีฬา	4.42	0.73	มากที่สุด
3. มีการวางระบบการแข่งขันกีฬาคนพิการให้เป็นไปตามระเบียบของสมาคมและประเภทของกีฬาสำหรับคนพิการ	4.47	0.69	มากที่สุด
4. มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการแข่งขันกีฬา ตามระเบียบของสมาคม	4.45	0.71	มากที่สุด
5. มีการกำหนดมาตรฐานการแข่งขันกีฬาคนพิการตามประเภทกีฬาสำหรับคนพิการ	4.51	0.70	มากที่สุด
6. มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาร่วมในกระบวนการตัดสินการแข่งขันกีฬา	4.40	0.73	มากที่สุด
7. มีการจัดหาผู้บรรยายกฎ ระเบียบ กติกาการแข่งขันเพื่อให้ประชาชนและคนพิการทางการได้ยิน ได้เข้าใจเกี่ยวกับกติกา ระเบียบ การแข่งขัน	4.34	0.81	มากที่สุด
รวม	**4.43**	**0.64**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 12 พบว่า ด้านการจัดการแข่งขัน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย มีการกำหนดมาตรฐานการแข่งขันกีฬาคนพิการตามประเภทกีฬาสำหรับคนพิการ ($\overline{X}$ = 4.51) รองลงมา มีการวางระบบการแข่งขันกีฬาคนพิการให้เป็นไปตามระเบียบของสมาคมและประเภทของกีฬาสำหรับคนพิการ ($\overline{X}$ = 4.47) มีแผนการจัดการแข่งขันกีฬาคนพิการในระดับชาติอย่างต่อเนื่อง, มีการจัดตั้งคณะกรรมการจัดการแข่งขันกีฬา ตามระเบียบของสมาคม ($\overline{X}$ = 4.45)

อภิปรายผล

1. ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามีการบริหารจัดการทั้ง 4 ปัจจัยได้ผลลัพธ์มากที่สุด มีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.39-4.51 ในทุกปัจจัย (ตารางที่ 2-7) ทั้งปัจจัยด้านการวางแผน ปัจจัยด้านการจัดองค์การ ปัจจัยด้านการนำและปัจจัยด้านการควบคุม ทำให้ผลรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.45 โดยโดดเด่นในเรื่องการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของสมาคมอย่างชัดเจน การพัฒนาวิธีการหรือกลยุทธ์ที่ทำให้งานสำเร็จ มีการมอบหมายงานสั่งการภาระความรับผิดชอบให้บุคลากรตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของสมาคม มีการวัดผลการทำงานแล้วเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน ตลอดจนการกำหนดระเบียบให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับเจริญ กระบวนรัตน์ (2557, น. 5-7) กล่าวถึงแนวทางปฏิบัติของฟิต ถูกนำมาใช้เป็นหลักการพื้นฐานในการออกกำลังกาย และประยุกต์ใช้ในระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมการออกกำลังกาย เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายปัจจัยที่ทำให้จะต้องมีความสม่ำเสมอ ความหนัก การฝึกปฏิบัติให้เหมาะกับเวลาหรือระยะเวลาและรูปแบบการฝึก สอดคล้องกับงานวิจัยณัฐวุฒิ โพธิ์นิ่มแดง (2564) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกอบรมและพัฒนานักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงโรงเรียนกีฬานครนนท์วิทยา 6 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการฝึกอบรมและพัฒนานักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงโรงเรียนกีฬานครนนท์วิทยา 6 ที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดได้แก่ 1) ความทุ่มเทของผู้ฝึกสอน 2) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และ 3) การสนับสนุนของผู้บริหารระดับสูง

2. การศึกษาระดับความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ (ตารางที่ 8-12)

ที่สมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทยฯ สามารถสร้างความสำเร็จให้กับงานการบริหารองค์การ การพัฒนานักกีฬา การพัฒนาบุคลากร และการจัดการแข่งขันอย่างชัดเจน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.38-4.46 ระดับมากที่สุด โดยโดดเด่นในเรื่อง การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับสมาคม ผลงานของนักกีฬา และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ของสมาคม ผ่านช่องทาง social media การจัดทำเว็บไซต์เพื่อนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสมาคม การกำหนดตารางการทดสอบสมรรถภาพทางกายของนักกีฬาอย่างสม่ำเสมอ การส่งเสริม สนับสนุนให้บุคลากรทางการกีฬาได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และแผนการจัดการแข่งขันกีฬาคนพิการอย่างครอบคลุมทุกประเภทกีฬา สอดคล้องกับแนวคิดวรศักดิ์ เพียรชอบ (2561, น. 121-122) เห็นว่า กีฬา (Sports) เป็นกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เล่นเพื่อความสนุกสนานและเพื่อแสดงออกซึ่งความสามารถและความสวยงามด้วยการเคลื่อนไหวของร่างกายในเวลาว่าง และให้เป็นไปตามกฎกติกาหรือระเบียบที่ได้วางไว้ ไม่หวังผลตอบแทนอย่างอื่นนอกเหนือจากผลที่เกิดขึ้น สอดคล้องกับเพ็ญนิภา พูลสวัสดิ์ (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาแห่งประเทศไทยความสำเร็จ พบว่า สมาคมฯ ส่งเสริมในการพัฒนาศักยภาพ อบรม พัฒนาองค์ความรู้ การสร้างเสริมประสบการณ์ ให้นักกีฬา รวมไปถึงการการส่งเข้าร่วมการแข่งขันในระดับต่าง ๆ เพื่อเป็นการสร้างเสริมความสามารถพัฒนาทักษะให้มีการพัฒนาต่อเนื่องตามสมาคมตั้งเป้าหมายไว้ และการกีฬาแห่งประเทศไทยได้รับประสบการณ์โดยตรงจากนักกีฬาและการจัดการแข่งขัน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ สรุปได้ว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ระดับความสำเร็จของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย** 1.1 จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านการวางแผน เป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ดังนั้น สมาคมควรมีการวางแผนเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของสมาคมให้มีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้ 1.2 สมาคมควรมีการมอบหมายงานสั่งการภาระความรับผิดชอบให้บุคลากรตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของสมาคม 1.3 สมาคมควรมีการส่งเสริม สนับสนุน

พัฒนาบุคลากรในด้านต่าง ๆ เนื่องจากระดับความสำเร็จของสมาคมด้านการพัฒนาบุคลากรมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาบุคคลากรของสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ 2.2 ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ ซึ่งอาจทำให้พบปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความสำเร็จด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม หรือพบประเด็นใหม่ ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการบริหารสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

เอกสารอ้างอิง

การกีฬาแห่งประเทศไทย. (2565). เกณฑ์และคู่มือประกอบการพิจารณาการประเมินการบริหารจัดการอย่างมีมาตรฐานตามแนวทางการพัฒนากีฬาเป็นเลิศ (Model) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2565. กรุงเทพมหานคร: การกีฬาแห่งประเทศไทย.

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2560). คู่มือมาตรฐานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.

เจริญ กระบวนรัตน์. (2557). วิทยาศาสตร์การฝึกสอนกีฬา: SCIENCE OF COACHING. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสินธนาก๊อปปี้เซ็นเตอร์ จำกัด.

ณัฐวุฒิ โพธิ์นิ่มแดง. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการฝึกอบรมและพัฒนานักกีฬาวอลเลย์บอลหญิงโรงเรียนกีฬานครนนท์วิทยา 6. ใน สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พัฒนศิลป์ มูซอ. (2566). ปัจจัยส่งผลต่อความสำเร็จของสมาคมกีฬาเทควันโดแห่งประเทศไทย. ใน ปริญญานิพนธ์ ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการกีฬาและนันทนาการ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

เพ็ญนิภา พูลสวัสดิ์. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการสมาคมกีฬาแห่งประเทศไทย. ใน วิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1-90 (6 เมษายน 2560).

วรศักดิ์ เพียรชอบ. (2558). รวบรวมบทความเกี่ยวกับปรัชญา หลักวิธีการสอนและการวัด เพื่อประเมินผลทางพลศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศรัณย์ จิระพงษ์สุวรรณและปิยากร หวังมหาพร. (2565). ความสำเร็จในการดำเนินงานของสมาคมสภาผู้สูงอายุแห่งประเทศไทย. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9(2), 201-211.

สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย. (2557). การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจการออกกำลังกายการเล่นกีฬาเพื่อสุขภาพคนพิการ. นนทบุรี: สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย.

สมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2568). ทะเบียนสมาชิกสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. นนทบุรี. สมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์.

สำนักกรรมาธิการ 3. (2560). การจัดตั้งสถาบันพัฒนาการกีฬาคนพิการ (Institute for Disabled Sports Development). รายงานผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้เทนราษฎร.

Dubrin, A.J. (2010). Principle of leadership. (6th ed). Canada: n.p.

Yamane, T. (1973). Statistics An Introductory Analysis. (3rd ed). New York: Harper and Row.

ความสัมพันธ์ระหว่างมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแซนโฎนตา กับการส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาบ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ*

THE RELATIONSHIP BETWEEN CULTURAL HERITAGE AND PROMOTING THE PRESERVATION OF CULTURAL TRADITIONS OF SAN DON TA IN BAN CHAMNARN, TA UD SUB DISTRICT KHUKHAN DISTRICT, SISAKET PROVINCE

เกวลี ดวงมณี[1], สิทธิพรร์ สุนทร[2] และ รัชนิดา ไสยรส[3]

Kewalee Doungmanee[1], Sitthiporn Soonthorn[2] and Ratchanida Saiyaros[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

[1-3]Mahasarakham Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: tooktung@hotmail.com

วันที่รับบทความ : 16 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 28 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 30 มีนาคม 2569

Received 16 March 2026; Revised 28 March 2026; Accepted 30 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแซนโฎนตาบ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์เพื่อความสัมพันธ์ระหว่างมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแซนโฎนตากับการส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาบ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรใน

Citation:

*เกวลี ดวงมณี, สิทธิพรร์ สุนทร และ รัชนิดา ไสยรส. (2569). ความสัมพันธ์ระหว่างมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแซนโฎนตากับการส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาบ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 265-276.

Kewalee Doungmanee, Sitthiporn Soonthorn and Ratchanida Saiyaros. (2026). The Relationship Between Cultural Heritage And Promoting The Preservation Of Cultural Traditions Of San Don Ta In Ban Chamnarn, Ta Ud Sub District Khukhan District, Sisaket Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 265-276.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

การวิจัย ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนในหมู่บ้านจำนรรจ์ จำนวน 144 คน โดยผู้วิจัยเก็บข้อมูลทั้งหมด ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าแจกแจงความถี่และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแซนโฎนตากับการส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาบ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมอยู่ในระดับสูง มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง เท่ากับ .882

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์, ประเพณี, แซนโฎนตา

Abstract

This research it is part of the research on Cultural Heritage of San Don Ta in Ban Chamnarn, Ta Ud Sub district, Khukhan District, Sisaket Province. The purposes research were to study The relationship between the Cultural Heritage of Cultural Sandy and the Conservation of San Donta in Ban Chamnarn, Ta Ud Sub district, Khukhan District, Sisaket Province. This is a quantitative research study. The research population consisted of 144 representative households in Ban Chamnarn village. Data was collected using questionnaires. The statistical methods used for data analysis included Parentage, Frequency and Pearson's product- moment co-efficient, with statistical significance at the .01 level.

The results of the research were as follows: The relationship between the Cultural Heritage of Cultural Sandy and the Conservation of San Donta in Ban Chamnarn, Ta Ud Sub district, Khukhan District, SisaKet Province, Overall, the relationship is at a high level .822

Keywords: Relation, Traditions, San Don Ta

บทนำ

ความเชื่อเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ซึ่งมาจากประสบการณ์ชีวิตที่ประสบมาด้วย ตนเองและได้รับการถ่ายทอดต่อกันมา โดยความเชื่อเป็นการยอมรับว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็น

ความจริง หรือมีการดำรงอยู่จริง โดยอาศัยประสบการณ์ตรง การไตร่ตรอง หรือการอนุมาน ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์โดยความเชื่อหลายอย่างเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมและลักษณะทางสังคม ทำให้ มีวิถีชีวิตและการปฏิบัติเป็นไปในลักษณะเดียวกันจนกลายมาเป็นวัฒนธรรม โดยที่วัฒนธรรมมาจากการสรรสร้างของบรรพบุรุษ ซึ่งได้คัดเลือกสิ่งดีงามและเหมาะสมกับสังคมของตน แล้วมีกระบวนการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นเพื่อให้ปฏิบัติตามกันมาจนกลายเป็นประเพณี ความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตถูกผูกโยงเข้ากับการเกิด การพัฒนาการ การดำเนินชีวิต ความสวัสดิภาพของชีวิต การสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษ ความตาย และชีวิตหลังความตาย โดยทุกสังคม จะมีความเชื่อและมีพฤติกรรมการแสดงออกต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งเป็นการแสดงออกถึง ความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณหลังจากท่านเสียชีวิตไปแล้ว ซึ่งเป็นคติความเชื่อเรื่องวิญญาณหลังความ ตาย โดยที่ลูกหลานและผู้เกี่ยวข้องที่ยังมีชีวิตอยู่ได้ทำพิธีการบูชาคุณงามความดีและการอุทิศความดี ที่ตัวเองได้ทำไปให้ซึ่งเป็นความเชื่อในเรื่องการอุทิศส่วนกุศล “เมื่อผู้ล่วงไปแล้วเคยสร้างคุณงามความ ดีไว้มากจนเป็นที่ประจักษ์แก่สังคม สังคมก็จะช่วยกันยกย่องเชิดชูคุณงามความดีซึ่งเป็นการกระทำที่ มีผลดีต่อสังคมในการดำรงรักษาสังคมให้มั่นคงเป็นปึกแผ่น ทำให้สังคมมีความสงบสุขและสามัคคีกลม เกลียวกัน” โดยมีความเชื่อเรื่องการบูชาวิญญาณบรรพบุรุษมีอยู่ทุกสังคม เพราะความเชื่อท้องถิ่น เกี่ยวกับการให้คุณให้โทษของผีบรรพบุรุษและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ถูกนำมาเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิด ประเพณีการทำบุญอุทิศตามความเชื่อของแต่ละท้องถิ่น “งานบุญประเพณีเพื่อระลึกถึงบรรพบุรุษ ของกลุ่มชาวไทยในภาคอื่น ๆ ภาคกลางเรียกว่าวันสารท ภาคอีสานเรียกว่าบุญข้าวสาก ภาคเหนือ เรียกบุญสลากภัต ภาคใต้เรียกบุญเดือนสิบหรือบุญชิงเปรต ส่วนประเพณีแซนโฎนตาเป็นบุญสารทเดือนสิบของชาวเขมรและยังมีการบูชาและการอุทิศส่วนกุศลตามคติทางพระพุทธศาสนาด้วย (พระครูกิตติพิพัฒน์ (ดวง กิตฺติปณฺโญ), 2562 : 1-2)

คนไทยเชื้อสายเขมรก็จะมีความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีแซนโฎนตา “แซนโฎนตาเป็นประเพณีสำคัญของเชื้อสายเขมรที่สืบทอดกันมายาวนานนับพันปีโดยในทุกปีเมื่อถึงวันแรม 14 ค่ำ เดือน 10 ลูกหลานที่ไปทำงานหรือตั้งถิ่นฐานที่อื่นจะพร้อมใจกันเดินทางกลับบ้านเพื่อทำพิธีแซนโฎน ตา หรือพิธีเซ่นไหว้บรรพบุรุษเพื่อแสดงออกถึงความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณและแสดงความรักความ ผูกพันระหว่างสมาชิกในครอบครัว เครือญาติตลอดจนสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในชุมชน” ซึ่งเป็นทั้งความเชื่อ ประเพณีและภูมิปัญญาของท้องถิ่นด้วย โดยบ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ก็เป็นอีกชุมชนคนไทยเชื้อสายเขมรที่

ได้รับเอาวัฒนธรรมประเพณี แซนโฎนตามาปฏิบัติจนกลายมาเป็นประเพณีประจำบุญเดือนสิบ “ประเพณีบุญข้าวสากเป็นประเพณี ที่ยิ่งใหญ่ในรอบปีของชาวบ้านสว่างเป็นประเพณีที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านสว่างเป็นอย่าง มาก โดยมีความเชื่อว่าการได้ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วจะได้บุญกุศล กลับคืนมาอย่างยิ่งใหญ่” ซึ่งเป็นประเพณีอันดีงามและทรงคุณค่าที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพ บุรุษจนถึงปัจจุบัน “ประเพณีแซนโฎนตาเป็นประเพณีของชุมชนชาวไทยเชื้อสายเขมรที่ได้สืบต่อกัน มาอย่างยาวนาน แต่ปัจจุบันประเพณีแซนโฎนตาที่มีคุณค่ากำลังถูกบิดเบือน” ซึ่งมีหลายอย่างในประเพณีแซนโฎนตาที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงและทำให้แก่นแท้ของประเพณีแซนโฎนตามี ความเปลี่ยนไปมาก และคนรุ่นใหม่ก็ไม่เห็นคุณค่าของประเพณีแซนโฎนตา ส่วนประเพณีแซนโฎนตาของบ้านสว่างก็ได้รับผลกระทบจากสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้คนในพื้นที่เข้าไปทำงานต่างถิ่นมากขึ้น จึงปรากฏให้เห็นว่าคนจำนวนมากเริ่มไม่กลับมาร่วมประเพณีแซนโฎนตามากเหมือนในอดีต แต่จะกลับมาในช่วงปีใหม่และช่วงสงกรานต์ประกอบกับมี ค่านิยมสมัยใหม่เข้ามาแทนที่ และคนในพื้นที่เองก็ให้ความสำคัญกับประเพณีแซนโฎนตาน้อยลงมาก โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่เข้าร่วมประเพณีน้อยลงทุกปีซึ่งนับวันจะทำให้ประเพณีอันดีงามนี้ลบเลือนไป หากไม่มีมาตรการหรือแนวทางการส่งเสริมประเพณีแซนโฎนตาอย่างเร่งด่วนก็อาจทำให้สูญหายจาก ท้องถิ่นได้ในเวลาอันใกล้

โดยบ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ก็เป็นอีกชุมชนคนไทยเชื้อสายเขมรที่ได้รับเอาวัฒนธรรมประเพณี แซนโฎนตามาปฏิบัติจนกลายมาเป็นประเพณีประจำบุญเดือนสิบ “ประเพณีบุญข้าวสากเป็นประเพณี ที่ยิ่งใหญ่ในรอบปีของชาวบ้านสว่างเป็นประเพณีที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านสว่างเป็นอย่างมาก โดยมีความเชื่อว่าการได้ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วจะได้บุญกุศล กลับคืนมาอย่างยิ่งใหญ่” ซึ่งเป็นประเพณีอันดีงามและทรงคุณค่าที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพ บุรุษจนถึงปัจจุบัน ประเพณีแซนโฎนตาที่มีคุณค่ากำลังถูกบิดเบือน ซึ่งมีหลายอย่างใน ประเพณีแซนโฎนตาที่ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงและทำให้แก่นแท้ของประเพณีแซนโฎนตามี ความเปลี่ยนไปมาก และคนรุ่นใหม่ก็ไม่เห็นคุณค่าของประเพณีแซนโฎนตา ส่วนประเพณีแซนโฎนตาของบ้านสว่างก็ได้รับผลกระทบจากสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้คนในพื้นที่เข้าไปทำงานต่างถิ่นมากขึ้น จึงปรากฏให้เห็นว่าคนจำนวนมากเริ่มไม่กลับมาร่วม ประเพณีแซนโฎนตามากเหมือนในอดีต แต่จะกลับมาในช่วงปีใหม่และช่วงสงกรานต์ คนในพื้นที่เองก็ให้ความสำคัญกับประเพณีแซนโฎนตาน้อยลงมาก คนรุ่นใหม่ที่เข้าร่วมประเพณีน้อยลงทุกปี หากไม่มีมาตรการ

หรือแนวทางการส่งเสริมประเพณีแซนโฎนตาอย่างเร่งด่วนก็อาจทำให้สูญหาย (บ้านจำนรรจ์, 2568)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแซนโฎนตากับการส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาบ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบปลายปิดและปลายเปิด

2. กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนในหมู่บ้านจำนรรจ์ จำนวน 144 ครัวเรือน ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมด (ข้อมูลแผนพัฒนาหมู่บ้านจำนรรจ์, 2568)

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดและปลายเปิดแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นคำถามปลายปิดเกี่ยวกับระดับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแซนโฎนตาบ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีการของ Likert จำนวน 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายปิดเกี่ยวกับระดับการส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาบ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีการของ Likert จำนวน 5 ระดับ

3.2 การสร้างเครื่องมือ

3.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นวัฒนธรรม การส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตา

3.2.2 กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหาและรายละเอียดที่เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแซนโฎนตาบ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

3.2.3 สร้างแบบสอบถาม

3.2.4 นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุง

3.2.5 ปรับปรุงแบบสอบถาม ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.3 การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

3.3.1 นำแบบสอบถาม ไปทดลองใช้ (Try out) กลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในบ้านกรวด ตำบลห้วยราช อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 40 คน

3.3.2 หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้วิธีวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ Alpha ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.969 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในรายข้อ > 0.20 ขึ้นไปทุกข้อคำถาม

3.3.3 จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1.1 ขอหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัย จากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงผู้ใหญ่บ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษมหาสารคามเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

4.1.2 แต่งตั้งผู้ช่วยวิจัยจำนวน 2 คน ในการช่วยเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง ไม่เกิดความลำเอียงในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล

4.1.3 ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.2.1 นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง

4.2.2 ลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding Form)

4.2.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมและระดับการส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาบ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยใช้สถิติการหาความสัมพันธ์ด้วยค่าสัมประสิทธิสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson'

s Product Moment Correlation) โดยเกณฑ์การบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์ จะใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์ หากค่าสัมประสิทธ์สหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ 1 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง แต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับน้อย หรือไม่มีเลย (Walter. 1971) ดังนี้

ค่า xy	ระดับของความสัมพันธ์
.91 - 1.00	มีความสัมพันธ์กันสูงมาก
.71 - .90	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
.51 - .70	มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
.31 - .50	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
.00 - .30	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

ผลการวิจัย

การวิจัยมีผลการวิจัยดังนี้

1. ความสัมพันธ์ระหว่างมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแซนโฎนตากับการส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาบ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแซนโฎนตากับการส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาบ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ

ตัวแปร	Y_1 ด้านการมีส่วนร่วม	Y_2 ด้านกิจกรรม	Y_3 ด้านการปลูกจิตสำนึก	Y_4 ด้านองค์ความรู้	Y_5 ด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์	Y_6 ด้านประเพณี	Y_7 ด้านการอนุรักษ์	Y_8 ด้านการพัฒนา	$Y_{รวม}$ ตัวแปรตาม
X_1 รูปแบบ	.728	.783	.686	.706	.622	.760	.795	.730	.769
X_2 วิธีการ	.764	.753	.756	.692	.609	.719	.712	.696	.751
X_3 พิธีกรรม	.844	.848	.823	.799	.705	.846	.816	.791	.855
X_4 ขั้นตอน	.839	.827	.814	.809	.680	.835	.795	.784	.843
X_5 ส่วนประกอบ	.818	.791	.762	.815	.700	.837	.795	.814	.839

X_6 บทบาท	.869	.846	.827	.825	.715	.843	.823	.820	.868
X_7 การถ่ายทอด	.879	.869	.862	.811	.717	.836	.818	.814	.871
$X_{รวม}$โดยรวมตัวแปรอิสระ	.873	.868	.839	.831	.723	.864	.844	.830	.882

หมายเหตุ ใช้นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแซนโฎนตากับการส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาบ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า

1. โดยรวม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแซนโฎนตากับการส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาบ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษโดยรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง เท่ากับ .882 หากพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการถ่ายทอด อยู่ระดับสูง .884 ส่วนปัจจัยที่สัมพันธ์มีค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันน้อยสุด คือ ด้านวิธีการ อยู่ระดับสูง .751 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระรูปแบบ โดยรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง เท่ากับ .769 และมีความสัมพันธ์สูงสุดกับตัวแปรตาม คือ ด้านการอนุรักษ์ เท่ากับ .795 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระวิธีการ โดยรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง เท่ากับ .751 และมีความสัมพันธ์สูงสุดกับตัวแปรตาม คือ ด้านการมีส่วนร่วม เท่ากับ .764 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระพิธีกรรม โดยรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง เท่ากับ .855 และมีความสัมพันธ์สูงสุดกับตัวแปรตาม คือ ด้านกิจกรรม เท่ากับ .848 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระขั้นตอนโดยรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง เท่ากับ .843 และมีความสัมพันธ์สูงสุดกับตัวแปรตาม คือ ด้านขั้นตอน เท่ากับ .839 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

6. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระส่วนประกอบ โดยรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง เท่ากับ .839 และมีความสัมพันธ์สูงสุดกับตัวแปรตาม คือ ด้านประเพณี เท่ากับ .837 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

7. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระบทบาท โดยรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง เท่ากับ .868 และมีความสัมพันธ์สูงสุดกับตัวแปรตาม คือ ด้านการมีส่วนร่วม เท่ากับ .869 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

8. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระการถ่ายทอด โดยรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง เท่ากับ .871 และมีความสัมพันธ์สูงสุดกับตัวแปรตาม คือ ด้านการมีส่วนร่วม เท่ากับ .879 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแซนโฎนตากับการส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาบ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยรวมอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โดยรวมทุกด้าน รูปแบบ วิธีการ พิธีกรรม ขั้นตอน ส่วนประกอบ บทบาทและ การถ่ายทอดแซนโฎนตา กับด้านการมีส่วนร่วม ด้านกิจกรรม ด้านการปลูกจิตสำนึก ด้านองค์ความรู้ ด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ด้านประเพณี ด้านการอนุรักษ์และด้านการพัฒนา โดยรวมและรายด้านสูงทุกด้าน จึงส่งผลให้โดยรวมอยู่ระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสิ่งที่บ้านจำนรรจ์ยังคงรักษาไว้และสืบทอดกันในประเพณีแซนโฎนตา ได้แสดงรูปแบบประเพณี วิธีการประเพณี ขั้นตอนพิธีกรรม ส่วนที่นำมาเป็นองค์ประกอบเป็นสิ่งที่มีในท้องถิ่นและให้ลูกหลานได้ช่วยกันทำ จึงมีบทบาท มีส่วนร่วมและเป็นกระบวนการถ่ายทอดกัน สามารถอธิบายได้ถึงร้อยละ 79.80 ตามตารางที่ 3 สอดคล้องกับแนวคิดอาภรณ์ รับไช (2560) ได้กล่าวถึงภูมิปัญญาชาวบ้าน คือความรู้ของชาวบ้านซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้าน รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับ ประยุกต์และเปลี่ยนแปลง จนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคมวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวคิดชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2553) กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น ว่าเป็นระบบของวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างวัฒนธรรม ประกอบด้วย 3 ระบบ คือ เป็นเรื่องระบบคุณค่า ที่รวมศีลธรรม จิตวิญญาณความเป็นมนุษย์สร้างสรรค์แสดงออก เป็นเรื่องภูมิปัญญา ที่ครอบคลุมวิธีคิดของสังคม และอุดมการณ์อำนาจ ที่เป็นเรื่องของศักดิ์ศรีและสิทธิ์ต่างในการสร้างพลังให้เกิดการเรียนรู้ สร้างสรรค์ สร้างและถ่ายทอดได้ และสอดคล้องกับวิจัยพระนัด จารุวณฺโณ (ยีรัมย์)

สงวน หล้าโพนทัน และพระครูวินัยธร ธรรมรัตน์ เขมธโร (2564) ได้ศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมในการทำบุญญแชนโฎนตาของชาวจังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมการทำบุญในพระพุทธศาสนา นั้นคือพฤติกรรมที่มนุษย์ถือปฏิบัติตามความเชื่อความศรัทธาต่อศาสนาของตนที่มีการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาจนกลายเป็นพิธีกรรมปฏิบัติทางศาสนา ถือว่าเป็นกิจกรรมบูชาหรือการปฏิบัติพิธี พิธีกรรมเหล่านั้นส่วนมากจะสัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิตประจำวัน มี 3 ลักษณะ ได้แก่ (1) การจัดในบริเวณบ้านของตนเอง (2) การจัดในชุมชนเพื่อประกอบพิธีกรรม (3) การจัดการทำบุญในวัดเพื่ออุทิศส่วนกุศลตามแบบทางพระพุทธศาสนามีขั้นตอน ได้แก่ (1) การสื่อสารถึงลูกหลานเพื่อบอกกล่าวล่วงหน้า (2) การกำหนดสถานที่ประกอบพิธี (3) เตรียมสิ่งของเพื่อเซ่นไหว้ (4) ไปทำบุญที่วัดเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ล่วงลับไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแซนโฎนตากับการส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาบ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแซนโฎนตากับการส่งเสริมอนุรักษ์ประเพณีแซนโฎนตาบ้านจำนรรจ์ ตำบลตาอุด อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษโดยรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง เท่ากับ .882 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในนำผลการวิจัยนไปใช้และการวิจัยครั้งต่อไป ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย** 1.1 ควรมีการบันทึก การถ่ายทอดการสื่อสารต่างๆ ในกรรมวิธีที่ส่งเสริมวิธีประเพณีแซนโฎนตา 1.2 การปลูกจิตสำนึก บทบาท มีส่วนร่วม มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การประกวด การมีรางวัลชักจูงใจให้เกิดสำนึกรักถิ่น รุ่นสู่รุ่น การอบรมการถ่ายทอดให้ตระหนักถึงคุณค่าและความภูมิใจในประเพณีแซนโฎนตา 1.3 ควรมีการจัดอนุรักษณ์ให้เป็นลายลักษณ์อักษร ทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นให้สถาบันการศึกษาได้เรียนรู้ ครอบครัวมีการเล่าให้ลูกหลานฟัง ประวัติความเป็นมา กิจกรรมในครอบครัวตลอดเวลา **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรทำการวิจัยเปรียบเทียบและวิเคราะห์ SWOT เรื่องแซนโฎนตาทั้งจังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดอื่น ๆ ที่มีประเพณีแซนโฎนตา 2.2 ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการฝังตัวใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้านจำนรรณ์ก่อน-

ระหว่าง-หลังช่วงประเพณีแซนโฎนตา 2.3 ขยายการวิจัยในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบหรือเพิ่มข้อมูลให้ชัดเจนเรื่องแซนโฎนตาทั้งจังหวัดศรีสะเกษ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. (2559). วัฒนธรรม วิถีชีวิต และภูมิปัญญา. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1977).

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2553). การจัดการเรียนรู้แนวใหม่. นนทบุรี: สหมิตรพริ้นติ้งแอนด์พับลิสชิ่ง.

ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านบ้านจำนรรจ์. (2568). ข้อมูลพัฒนาหมู่บ้านจำนรรจ์. บ้านจำนรรจ์: จังหวัดศรีสะเกษ.

นันธวัช นุนารถ. (2560). ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณค่าแห่งวิถีชีวิต วัฒนธรรม เพื่อการศึกษาที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 12 (34), 17–26.

บุณยเสนอ ตรีวิเศษ. (2564). พิธีบุญถือบิณฑ์ (พิธีช็อนกันเบ็ญ) ของชาวเขมรถิ่นไทยและชาวเขมรกัมพูชา: จุดร่วมของความเชื่อและจุดต่างทางอุดมการณ์. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์, 8(2), 166- 185.

พระครูกิตติพิพัฒน์ (ดวง กิตฺติปญฺโญ). (2562). แนวทางการส่งเสริมประเพณีบุญแขนโฎนตาคนไทยเชื้อสายเขมรบ้านสว่านสว่าง ตำบลศรีสว่าง อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระนัด จารุวณฺโณ (ยีรัมย์), สงวน หล้าโพนทัน และ พระครูวินัยธรธรรมรัตน์ เขมธโร. (2564). การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมในการทำบุญแซนโฎนตา ของชาวจังหวัดสุรินทร์. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 6(2), 301 - 315.

เมธาวี ศิริวศ์. (2556). ประเพณีประดิษฐ์กับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม กรณีศึกษา งานเทศกาลประเพณีแซนโฎนตา อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

วิลาวัณย์ ประวาสุข, คนึงนิตย์ ไสยโสภณ และ บุญยัง หมั่นดี. (2560). การพัฒนาศิลปะการแสดงจากพิธีกรรมแซนโฎนตากลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรในจังหวัดสุรินทร์. วารสารวิชาการรมยสาร, 15(1), 145 – 156.

ศศิวิมล กาหลง, วิภวานี เผือกบัวขาว, ยโสธารา ศิริภาประภากร, สาโรช เผือกบัวขาว, พนิต ศรประดิษฐ์ และ สุริยา คลังฤทธิ์. (2567). บูรณาการคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีแซนโฎนตากับหลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2551. วารสารมจร เพชรบุรีปริทรรศน์, 7(3), 249 – 265.

สารภี ขาวดี. (2559). ประเพณีแซนโฎนตา: การสืบทอดและการดำรงอยู่ในบริบทพื้นที่ตั้งเดิม. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 7(2), 131–163.

Walter, W. (1971). Social Policy Research and Analysis: The Experience in The Federal Social Agencies. New York: American Elsevier Publishing Co.

แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา*

GUIDELINES FOR PROMOTING SERVANT LEADERSHIP AMONG FACULTY MEMBERS IN THE MASTER OF EDUCATION PROGRAM IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION, NAKHON RATCHASIMA COLLEGE

วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม[1], สมเดช สาวันดี[2], ทวีศักดิ์ แก้วอาษา[3] และ สุพล จอกทอง[4]

Wiralphat Wongwatkasem[1], Somdet Sawandee[2], Thaweesak Kaew-asa[3] and Supon Jogthong[4]

[1-4]วิทยาลัยนครราชสีมา

[1-4]Nakhon Ratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: wiralphat@nmc.ac.th

วันที่รับบทความ : 10 เมษายน 2569; วันแก้ไขบทความ 21 เมษายน 2569; วันตอบรับบทความ : 23 เมษายน 2569

Received 10 April 2026; Revised 21 April 2026; Accepted 23 April 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา และ 2) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา เป็นการวิจัยผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตร

Citation:

*วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม, สมเดช สาวันดี, ทวีศักดิ์ แก้วอาษา และ สุพล จอกทอง. (2569). แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 277-289.

Wiralphat Wongwatkasem, Somdet Sawandee, Thaweesak Kaew-asa and Supon Jogthong. (2026). Guidelines For Promoting Servant Leadership Among Faculty Members In The Master Of Education Program In Educational Administration, Nakhon Ratchasima College. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 277-289.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 186 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน และการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97 และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้บริการและเอาใจใส่ผู้อื่น ด้านการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านการสร้างความสัมพันธ์และชุมชนทางวิชาการ และด้านการเสริมพลังและการมีส่วนร่วม

คำสำคัญ: การบริหารการศึกษา, ภาวะผู้นำใฝ่บริการ, อาจารย์ประจำหลักสูตร

Abstract

This research aimed to 1) study the level of servant leadership among faculty members in the Master of Education program in Educational Administration at Nakhon Ratchasima College, and 2) study guidelines for promoting servant leadership among faculty members in the Master of Education program in Educational Administration at Nakhon Ratchasima College. This was a mixed-methods research. The sample consisted of 186 graduate students in the Master of Education program in Educational Administration at Nakhon Ratchasima College, currently studying in the 2025 academic year. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table and simple random sampling. The instruments used were questionnaires with a content validity coefficient of 0.80-1.00 and a reliability coefficient of .97, and semi-structured interviews. Data were

analyzed using statistical software, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and descriptive analysis.

The research findings revealed that:

1. The level of servant leadership among faculty members in the Master of Education program in Educational Administration... 1. The overall performance of Nakhon Ratchasima College is at a high level.

2. The guidelines for promoting service leadership among faculty members in the Master of Education program in Educational Administration at Nakhon Ratchasima College consist of 5 aspects: service and empathy, student potential development, ethics and morality, building relationships and academic community, and empowerment and participation.

Keywords: Educational Administration, Program Lecturers, Servant Leadership

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 ภายใต้บริบทของโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้ระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเฉพาะในระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้เชิงลึก ความสามารถในการวิจัย และภาวะผู้นำทางวิชาการ ทั้งนี้ บทบาทของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาจึงไม่ได้จำกัดเพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่ต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำทางวิชาการ ผู้ให้คำปรึกษา และผู้ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาในยุคใหม่ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการพัฒนาศักยภาพอย่างยั่งยืน (Peter G. Northouse, 2016)

ภาวะผู้นำใฝ่บริการ เป็นแนวคิดหนึ่งที่ได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายในวงการบริหารและการศึกษา โดยเน้นให้ผู้นำมีบทบาทในการให้บริการ สนับสนุน และพัฒนาผู้อื่นเป็นสำคัญ แนวคิดดังกล่าวถูกเสนอโดย Robert K. Greenleaf (1977) ซึ่งมองว่าผู้นำที่แท้จริงควรเริ่มต้นจากความต้องการที่จะรับใช้ผู้อื่น และมุ่งพัฒนาศักยภาพของผู้ตามให้เติบโตอย่างเต็มที่ ต่อมา Larry C. Spears (1995) และ James W. Laub (1999) ได้พัฒนาและสังเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำใฝ่บริการให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยเน้นประเด็นสำคัญ เช่น

การให้บริการ การพัฒนาผู้อื่น และการยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สอดคล้องกับบทบาทของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา

งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ พบว่า ภาวะผู้นำใฝ่บริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพขององค์กร ความผูกพันต่อองค์กร และความพึงพอใจในการทำงานของบุคลากร อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Liden et al., 2008; วิโรจน์ สารรัตนะ, 2557) โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษา ผู้นำที่มีลักษณะใฝ่บริการจะสามารถสร้างแรงจูงใจและความร่วมมือในการทำงานของครูและบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในภาพรวม

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่างานวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำใฝ่บริการส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ขณะที่การศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ยังมีจำนวนจำกัด ทั้งที่อาจารย์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนานักศึกษาซึ่งจะก้าวไปเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในอนาคต นอกจากนี้ ยังขาดแนวทางที่ชัดเจนในการส่งเสริมภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ให้สอดคล้องกับบริบทของสถาบันอุดมศึกษาไทย

วิทยาลัยนครราชสีมา ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งผลิตบัณฑิตทางการบริหารการศึกษาให้มีคุณภาพ จึงมีความจำเป็นในการพัฒนาอาจารย์ประจำหลักสูตรให้มีภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับบริบทของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน โดยเฉพาะภาวะผู้นำใฝ่บริการ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้อาจารย์สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้ การเป็นที่ปรึกษา และการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามเป้าหมายของหลักสูตร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา เพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพอาจารย์ อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา

2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา

การทบทวนวรรณกรรม

ภาวะผู้นำใฝ่บริการ เป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในแวดวงวิชาการด้านการบริหารและการศึกษา โดยมีรากฐานมาจากแนวคิดของ Robert K. Greenleaf ที่เสนอว่าผู้นำควรเริ่มต้นจากการเป็น “ผู้รับใช้” และมุ่งพัฒนาศักยภาพของผู้อื่นเป็นสำคัญ ต่อมาแนวคิดดังกล่าวได้รับการขยายความและพัฒนาให้มีความชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะการสังเคราะห์คุณลักษณะของผู้นำใฝ่บริการ เช่น การรับฟัง ความเห็นอกเห็นใจ และการพัฒนาผู้อื่น ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำรูปแบบนี้ (Spears, 1995)

ในด้านการพัฒนาเชิงทฤษฎี นักวิชาการได้พยายามจัดโครงสร้างองค์ประกอบของภาวะผู้นำใฝ่บริการให้สามารถนำไปใช้ในการวิจัยได้อย่างเป็นระบบ โดย James W. Laub ได้เสนอกรอบแนวคิดที่เน้นการให้คุณค่ากับบุคคล การพัฒนาผู้อื่น และการสร้างชุมชนองค์กร ซึ่งช่วยให้สามารถวัดและประเมินภาวะผู้นำใฝ่บริการได้อย่างชัดเจนมากขึ้น นอกจากนี้ งานทบทวนวรรณกรรมในระดับนานาชาติยังชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำใฝ่บริการเป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีการศึกษาอย่างกว้างขวางในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา ในบริบทของการศึกษา งานวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำใฝ่บริการมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรการศึกษา โดยเฉพาะการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน และการส่งเสริมความสัมพันธ์เชิงบวกในองค์กร เช่น การศึกษาของ Sirisooksilp, Ariratana และ Ngang (2017) พบว่า ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับความเป็นเลิศของโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การสร้างชุมชน ความไว้วางใจ และการมีวิสัยทัศน์

นอกจากนี้ งานวิจัยในประเทศไทยยังสะท้อนให้เห็นว่า ภาวะผู้นำใฝ่บริการมีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารและการพัฒนาองค์กรการศึกษา โดยการศึกษาของ Jesadakultavee และคณะ (2565) พบว่า ผู้บริหารมหาวิทยาลัยมีระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำแบบบริการในระดับสูง และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารองค์กรได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยในต่างประเทศที่พบว่า ภาวะผู้นำใฝ่บริการมีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงาน ความพึงพอใจ และความยุติธรรมในองค์กร

ภาวะผู้นำใฝ่บริการในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิดของ Larry C. Spears (1995) ซึ่งเสนอองค์ประกอบของภาวะผู้นำใฝ่บริการจำนวน 10 ประการ และแนวคิดของ James W. Laub (1999) ที่สรุปองค์ประกอบเป็น 6 ด้าน จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์ให้เหมาะสมกับบริบทของอาจารย์ประจำหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา จึงกำหนดองค์ประกอบของภาวะผู้นำใฝ่บริการไว้ 5 ด้าน ได้แก่ (**1**) ด้านการให้บริการและเอาใจใส่ผู้อื่น (2) ด้านการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน (3) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม (4) ด้านการสร้างความสัมพันธ์และชุมชนทางวิชาการ และ (5) ด้านการเสริมพลังและการมีส่วนร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยผสมผสาน ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 360 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 186 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน และการสุ่มอย่างง่าย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญและผลงานดีเด่น จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิต 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้บริการและเอาใจใส่ผู้อื่น ด้านการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านการสร้างความสัมพันธ์และชุมชนทางวิชาการ และด้านการเสริมพลังและการมีส่วนร่วม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของ Likert และแบบสัมภาษณ์แลลกึ่งโครงสร้าง

สำหรับศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นกำหนดกรอบแนวคิดและนิยามตัวแปร ก่อนสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหา นำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.80–1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .97

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือจากวิทยาลัยนครราชสีมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

2. แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และรวบรวมกลับคืนด้วยตนเองหรือผ่านช่องทางออนไลน์ ได้คืนทุกฉบับคิกเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ครบถ้วนแล้ว นำข้อมูลมาตรวจสอบความสมบูรณ์และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ดังตารางที่ 1

ด้านที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านการให้บริการและเอาใจใส่ผู้อื่น	4.56	0.63	มากที่สุด
2	ด้านการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน	4.43	0.63	มาก

3	ด้านคุณธรรมและจริยธรรม	4.44	0.63	มาก
4	ด้านการสร้างความสัมพันธ์และชุมชนทางวิชาการ	4.37	0.62	มาก
5	ด้านการเสริมพลังและการมีส่วนร่วม	4.44	0.63	มาก
	ภาพรวม	**4.45**	**0.51**	**มาก**

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ระดับภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.45, S.D.= 0.63) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการให้บริการและเอาใจใส่ผู้อื่น ($\overline{X}$ = 4.56, S.D.= 0.63) รองลงมาคือ ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ($\overline{X}$ = 4.44, S.D.= 0.63) และด้านการเสริมพลังและการมีส่วนร่วม ($\overline{X}$ = 4.44, S.D.= 0.63) ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสร้างความสัมพันธ์และชุมชนทางวิชาการ ($\overline{X}$ =4.37, S.D.= 0.62)

2. ผลการศึกษาศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ดังตารางที่ 2

รายการ	**แนวทาง**
1. ด้านการให้บริการและเอาใจใส่ผู้อื่น	อาจารย์ควรแสดงบทบาทของการเป็นผู้ให้บริการทางวิชาการที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ความสำคัญกับการรับฟังความคิดเห็น ความต้องการ และปัญหาของผู้เรียนอย่างเข้าใจ พร้อมทั้งให้คำปรึกษาและสนับสนุนอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตร เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพ และเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างอาจารย์กับผู้เรียน
2. ด้านการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน	อาจารย์ควรทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงทางวิชาการ โดยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึก การคิดวิเคราะห์ การทำวิจัย และการพัฒนาทักษะวิชาชีพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ผ่านการออกแบบกิจกรรมการ

	เรียนรู้ที่ท้าทายและสอดคล้องกับบริบทจริง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ด้านคุณธรรมและจริยธรรม	อาจารย์ควรยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความโปร่งใส เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจในวิชาชีพ ตลอดจนปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน
4. ด้านการสร้างความสัมพันธ์และชุมชนทางวิชาการ	อาจารย์ควรส่งเสริมการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีทั้งภายในและภายนอกสถาบัน โดยสนับสนุนการทำงานร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายทางวิชาการ เช่น ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) หรือการทำวิจัยร่วม เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และยกระดับคุณภาพทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง
5. ด้านการเสริมพลังและการมีส่วนร่วม	อาจารย์ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และการพัฒนาหลักสูตร โดยส่งเสริมการแสดงความคิดเห็นและการมีบทบาทอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของการเรียนรู้ และนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ควรมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างเป็นระบบใน 5 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านการให้บริการและเอาใจใส่ผู้อื่น โดยอาจารย์ควรแสดงบทบาทของการเป็นผู้สนับสนุนและรับฟังผู้เรียนอย่างเข้าใจ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตรและเอื้อต่อการพัฒนา ด้านการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ควรส่งเสริมให้อาจารย์ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงทางวิชาการ สนับสนุนการเรียนรู้เชิงลึก การวิจัย และการพัฒนาทักษะวิชาชีพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ด้านคุณธรรมและจริยธรรม อาจารย์ควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการยึดมั่นในความซื่อสัตย์ โปร่งใส และจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจในองค์กร ด้านการสร้างความสัมพันธ์และชุมชนทางวิชาการ ควรส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างเครือข่ายทางวิชาการทั้งภายใน

และภายนอกสถาบัน และด้านการเสริมพลังและการมีส่วนร่วม ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนและบุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้เกิดความเป็นเจ้าของและการพัฒนาที่ยั่งยืน ทั้งนี้ แนวทางทั้ง 5 ด้านดังกล่าวจะช่วยเสริมสร้างภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

อภิปรายผล

1. ระดับภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากอาจารย์ประจำหลักสูตรส่วนใหญ่มีบทบาททั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา และการกำกับดูแลงานวิจัยของนักศึกษา ซึ่งล้วนต้องอาศัยความเอาใจใส่ การให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด และการสนับสนุนผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้อาจารย์มีพฤติกรรมที่สะท้อนลักษณะของภาวะผู้นำใฝ่บริการอย่างชัดเจน อีกทั้งบริบทของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนเชิงลึกและการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ยังเอื้อต่อการแสดงบทบาทของอาจารย์ในฐานะ “ผู้ให้บริการทางวิชาการ” และ “พี่เลี้ยงทางวิชาการ” นอกจากนี้ นโยบายและแนวทางการจัดการศึกษาของสถาบันที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการพัฒนาคุณภาพบัณฑิตอย่างรอบด้าน ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้อาจารย์มีพฤติกรรมภาวะผู้นำใฝ่บริการในระดับสูง วิโรจน์ สารรัตนะ (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางการศึกษากับการพัฒนาองค์กร ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำทางการศึกษาที่มีลักษณะใฝ่บริการจะส่งผลให้บุคลากรมีความพึงพอใจในการทำงาน มีความผูกพันต่อองค์กร และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในระดับสูง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Eva et al. (2019) ได้ทำวิจัยเรื่อง Servant Leadership: A Systematic Review and Call for Future Research ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำใฝ่บริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจในการทำงาน ความผูกพันต่อองค์กร และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้นำที่มุ่งเน้นการให้บริการและพัฒนาผู้อื่น จะส่งผลให้เกิดผลลัพธ์เชิงบวกทั้งในระดับบุคคลและองค์กร

2. แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

ด้านการให้บริการและเอาใจใส่ผู้อื่น ด้านการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านการสร้างความสัมพันธ์และชุมชนทางวิชาการ และด้านการเสริมพลังและการมีส่วนร่วม ทั้งนี้อาจเนื่องจากองค์ประกอบดังกล่าวครอบคลุมมิติสำคัญของบทบาทอาจารย์ในระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งด้านการดูแลผู้เรียน การพัฒนาศักยภาพเชิงวิชาการ และการสร้างสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่เอื้อต่อความสำเร็จของผู้เรียน โดยเฉพาะการเน้นการให้บริการและการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นหัวใจของภาวะผู้นำใฝ่บริการ ประกอบกับการยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรมที่ช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจในวิชาชีพ รวมถึงการสร้างความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมที่ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวัฒน์ ศรีโคตร (2562) ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่บริการควรมุ่งเน้นการให้บริการผู้อื่น การพัฒนาบุคลากร การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพขององค์กรและการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิโรจน์ สารรัตนะ (2557) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางการศึกษายุคใหม่ควรมุ่งเน้นการพัฒนาคน การสร้างความร่วมมือ การใช้อำนาจเชิงคุณธรรม และการส่งเสริมศักยภาพของบุคลากร เพื่อให้เกิดประสิทธิผลต่อองค์กรอย่างยั่งยืน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาวะผู้นำใฝ่บริการเป็นแนวทางสำคัญที่สามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอาจารย์ระดับอุดมศึกษาได้อย่างเหมาะสม.

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ระดับภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 2) แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการให้บริการและเอาใจใส่ผู้อื่น ด้านการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านการสร้างความสัมพันธ์และชุมชนทางวิชาการ และด้านการเสริมพลังและการมีส่วนร่วม สำหรับ **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1) สถาบันควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการ

พัฒนาศักยภาพอาจารย์ประจำหลักสูตร โดยเฉพาะการส่งเสริมภาวะผู้นำใฝ่บริการทั้ง 5 ด้าน เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนในระดับบัณฑิตศึกษา 2) ควรจัดโครงการอบรมหรือพัฒนาวิชาชีพอาจารย์ที่เน้นบทบาทการเป็น ผู้นำใฝ่บริการ เช่น การเป็นพี่เลี้ยงทางวิชาการ การให้คำปรึกษา และการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก และ **ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรศึกษาภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาอื่น หรือในสาขาวิชาอื่น เพื่อเปรียบเทียบและขยายผลการวิจัยให้กว้างขวางมากขึ้น 2) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำใฝ่บริการของอาจารย์ เช่น ประสบการณ์การทำงาน วัฒนธรรมองค์กร หรือการสนับสนุนจากผู้บริหาร

เอกสารอ้างอิง

ธนวัฒน์ ศรีโคตร. (2562). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2557). ภาวะผู้นำทางการศึกษาและการพัฒนาองค์กร. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Jesadakultavee, P., et al. (2022). Servant leadership behaviors of university administrators. International Education Journal.

Laub, J. A. (1999). Assessing the servant organization: Development of the servant organizational leadership assessment (SOLA) instrument (Doctoral dissertation). Florida Atlantic University.

Liden, R. C., Wayne, S. J., Zhao, H., & Henderson, D. (2008). Servant leadership: Development of a multidimensional measure and multi-level assessment. The Leadership Quarterly, 19(2), 161–177.

Northouse, P. G. (2016). Leadership: Theory and practice (7th ed.). Sage Publications.

Sirisooksilp, S., Ariratana, W., & Ngang, T. K. (2017). The effect of administrators' servant leadership on school effectiveness. International Journal of Educational Administration.

Spears, L. C. (1995). Reflections on leadership: How Robert K. Greenleaf's theory of servant leadership influenced today's top management thinkers. John Wiley & Sons.

ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ*

MOTIVATIONAL FACTORS AFFECTIONG OF POLICE OFFICERS IN THE COMMUNICATION POLICE DIVISION, ROYAL THAI POLICE

ธราธรณ์ สังข์ทอง[1], รังสรรค์ อินทน์จันทน์[2] และ สิทธิพรร์ สุนทร[3]

Tharathon Sangthong[1], Rungsun Inchan[2] and Sitthiporn Soonthorn[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

[1-3]Mahasarakham Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: warissa2023@gmail.com

วันที่รับบทความ : 10 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 24 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 26 มีนาคม 2569

Received 10 March 2026; Revised 24 March 2026; Accepted 26 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง ปัจจัยจูงใจที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เป็นวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ประชากรและกลุ่มกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการตำรวจในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 184 คน โดยได้จากการคำนวณจากสูตรของ Yamane และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยการแจกแจง ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยพบว่า

Citation:

* ธราธรณ์ สังข์ทอง, รังสรรค์ อินทน์จันทน์ และ สิทธิพรร์ สุนทร. (2569). ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 290-308.

Tharathon Sangthong, Rungsun Inchan and Sitthiporn Soonthorn. (2026). Motivational Factors Affectiong Of Police Officers In The Communication Police Division, Royal Thai Police. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 290-308.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ระดับปัจจัยจูงใจที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ อยู่ในระดับมาก
คำสำคัญ: ปัจจัยการจูงใจ, การปฏิบัติงาน

Abstract

This research it is part of the research on motivational factors affecting the morale of police officers in the Communication Police Division, Royal Thai Police; Study the level of motivational factors affecting the morale of police officers in the Communication Police Division, Royal Thai Police. This is a quantitative research using a questionnaire as a tool for collecting data. The population and sample group consisted of 184 police officers in the Communication Police Division, Royal Thai Police. The results were calculated using Yamane's formula and analyzed statistically using distribution, mean, standard deviation and Pearson’s product- moment co-efficient, with statistical significance at the .01 level. The results of the research were as follows: The level of motivation factors affecting the morale of police officers in the Communication Police Division, Royal Thai Police is at a high level.
Keywords: Motivation Factors, Carry out Tasks

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีด้านการสื่อสารมีการพัฒนาเติบโตขึ้นจากวิธีการสื่อสารรูปแบบใหม่ที่ช่วย ให้องค์กรประสานงานกันได้ตลอดอย่างไม่จำกัดเวลา สถานที่ แต่ช่องทางการสื่อสารที่ใช้บางประเภทยังไม่สามารถถ่ายทอดอวัจนสารได้เท่ากับการสื่อสารแบบพบหน้ากัน อย่างการสื่อสาร ผ่านทางข้อความพิมพ์ประสานงานทางอีเมลล์หรือแอพพลิเคชั่นนั้น ไม่สามารถสื่อน้ำเสียง อาการ ท่าทาง ความรู้สึกของผู้สื่อสารได้ ทำให้ตีความผิดพลาด เทคโนโลยีด้านการสื่อสารรูปแบบใหม่นั้น จึงไม่ได้เข้ามาแทนที่วิธีการสื่อสารแบบดั้งเดิมอย่างการสื่อสารแบบพบหน้ากัน แต่ได้เข้ามาช่วยให้การติดต่อสื่อสารภายในองค์กรสามารถกระจายข้อมูลข่าวสารได้ด้วยความสะดวก รวดเร็ว มากยิ่งขึ้น ซึ่งนำไปสู่การทำงานได้สำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร

อย่างมีประสิทธิภาพ หากสามารถ สื่อสารโดยจูงใจให้บุคลากรในองค์กรเข้าใจและปฏิบัติงานได้ตรงตามความต้องการขององค์กร จะทำให้บุคลากรร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติงานได้จนประสบความสำเร็จ แต่หากการสื่อสารไม่เป็นไป ตามความต้องการ มีการบิดเบือนทำให้สารผิดเพี้ยนไปจากความตั้งใจของผู้ส่งสารทำให้องค์กร ไม่สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุตามวัตถุประสงค์และส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานขององค์กร (ณัฏฐ์ชุดา วิจิตรจามรี, 2558; อ้างถึงในนวอร โชคธนไพศาล, 2565 : 1-2)

กองตำรวจสื่อสาร สังกัดสำนักงานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ประกอบด้วยฝ่ายอำนวยการ ฝ่ายการสื่อสาร 1-7 กลุ่มงานพัฒนาเทคโนโลยีและบริหารความถี่ และกลุ่มงานระบบวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ เป็นหน่วยงานราชการที่ดำเนินการเกี่ยวกับการฝึกอบรมวิชาการสื่อสาร โทรคมนาคม ที่ใช้ในราชการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งกองตำรวจสื่อสาร มีพันธกิจในการดำเนินงาน คือ ปฏิบัติงานร่วมกับ หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งในการปฏิบัติงานข้าราชการตำรวจทั้งสัญญาบัตรและชั้นประทวนจะต้องมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานถึงจะสามารถขับเคลื่อนงานกองตำรวจสื่อสารได้เต็มศักยภาพ อีกส่วนกองตำรวจสื่อสารมีการโยกย้ายและเปลี่ยนสายงานเป็นประจำทุกปีเนื่องจากเป็นหน่วยงานในกองอำนวยการความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่จะช้ากว่าตำรวจที่ปฏิบัติงานในสถานีตำรวจ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยหลายคน เช่น พัลลภ แสนยศ (2564) ศึกษา ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สำนักงานเลขานุการตำรวจแห่งชาติ และงานวิจัยของ บัวแก้ว เก่งตรง (2566) ศึกษา แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในสังกัดสำนักงานส่งกำลังบำรุงสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทำให้เกิดความสนใจในประเด็นปัญหาการวิจัยและแรงจูงใจดังกล่าว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจกับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

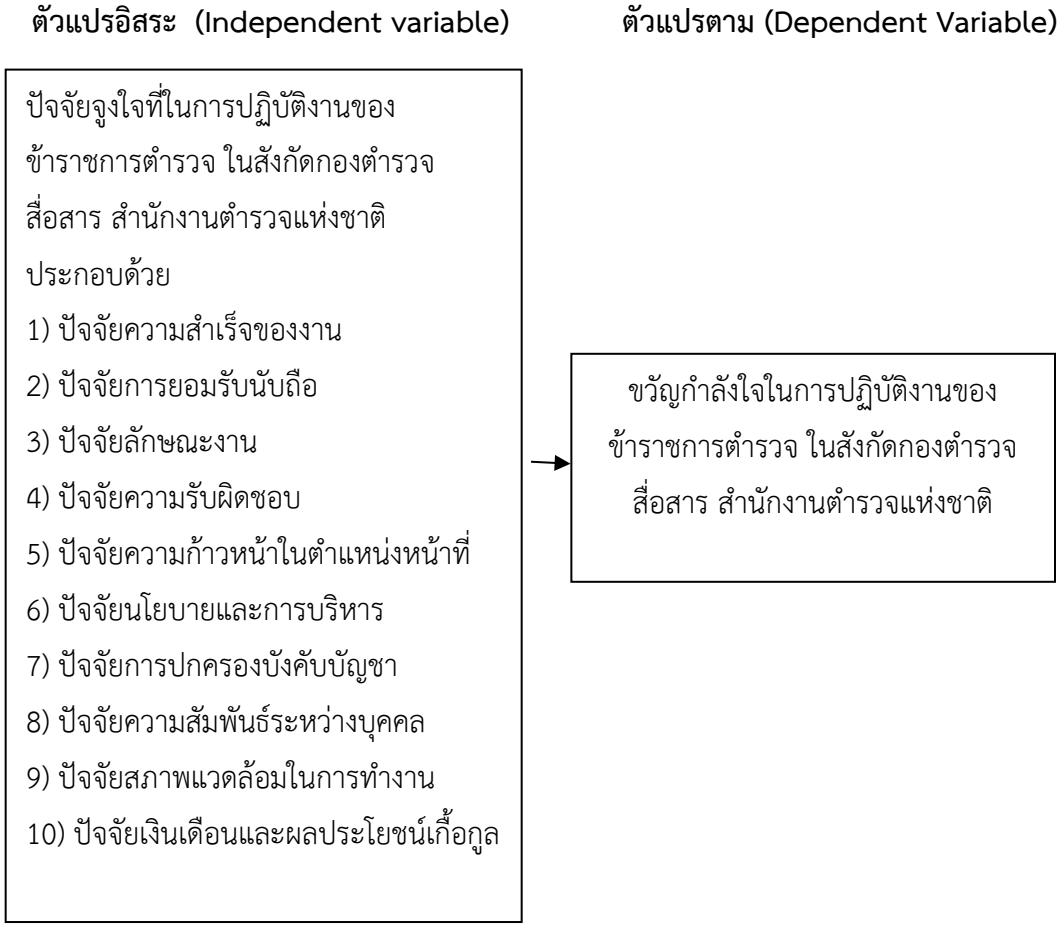

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบปลายปิดและปลายเปิด

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรในการวิจัย คือ ข้าราชการตำรวจในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 340 คน (กองตำรวจสื่อสาร, 2568)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ข้าราชการตำรวจในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จำนวน 184 คน โดยได้จากการคำนวณจากสูตรของ Yamane (1973)

ผู้วิจัยทำการสุ่มตัวอย่างด้วยการเรียงลำดับตามพยัญชนะชื่อ โดยรายการบัญชีจะเรียงลำดับตามหลักการเรียงอักษรพยัญชนะไทยของราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2546 โดยเรียงตั้งแต่ 1 ถึง N ต่อมาคิดค่าช่วงสุ่ม (Sampling Interval) หรือ k โดยสูตร k=N/n แล้วเลือกจุดสุ่มเริ่มต้น (Random Start หรือ R) ที่อยู่ระหว่าง 1 ถึง k หลังจากนั้นจะเริ่มสุ่มตัวอย่างจากหน่วยตัวอย่างที่ประกอบด้วย R, R+k, R+2k.....ไปจนครบจำนวนแต่ในกรณีที่ N หาร n ไม่ลงตัว ผู้วิจัยใช้จุดทศนิยม 4 ตำแหน่ง ถ้า k เป็นตัวเลขที่มีจุดทศนิยมจะเลือกตัวอย่างเป็นจำนวนเต็มโดยมีการปัดเศษทศนิยมตามหลักคณิตศาสตร์สากลนิยม ได้จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 การสร้างเครื่องมือ

3.1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยจูงใจ ขวัญกำลังใจ และการปฏิบัติงาน

3.1.2 กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหาและรายละเอียดแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ

3.1.3 สร้างแบบสอบถาม

3.1.4 นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุง

3.1.5 ปรับปรุงแบบสอบถาม ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.2 การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

3.2.1 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้วิธีวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับได้เท่ากับ .980

3.2.2 จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1.1 ขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงผู้บังคับการกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

4.1.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยใช้ผู้ช่วยวิจัยจำนวน 2 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงไม่เกิดความลำเอียงในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล

4.1.3 ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองจากกลุ่มตัวอย่าง

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.2.1 นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง และลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding Form)

4.2.2 กำหนดระดับคะแนนในแบบสอบถามที่กำหนดไว้ 5 ระดับ ดังนี้ 5 หมายถึง ระดับมากที่สุด 4 หมายถึง ระดับมาก 3 หมายถึง ระดับปานกลาง 2 หมายถึง ระดับน้อย และ 1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

4.2.3 การวิเคราะห์ระดับปัจจัยจูงใจและขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติโดยรวมและเป็นรายด้าน แล้วนำมาเทียบตามเกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้

4.21–5.00 หมายถึง ระดับปัจจัย/ระดับขวัญกำลังใจ มากที่สุด

3.41–4.20 หมายถึง ระดับปัจจัย/ระดับขวัญกำลังใจ มาก

2.61–3.40 หมายถึง ระดับปัจจัย/ระดับขวัญกำลังใจ ปานกลาง

1.81–2.60 หมายถึง ระดับปัจจัย/ระดับขวัญกำลังใจ น้อย

1.00–1.80 หมายถึง ระดับปัจจัย/ระดับขวัญกำลังใจ น้อยที่สุด

4.2.4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์

การวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ข้อ 2

ตารางที่ 1 ค่าระดับของความสัมพันธ์

ค่า xy	ระดับของความสัมพันธ์
.91 - 1.00	มีความสัมพันธ์กันสูงมาก
.71 - .90	มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง
.51 - .70	มีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง
.31 - .50	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำ
.00 - .30	มีความสัมพันธ์กันในระดับต่ำมาก

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยจูงใจที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้วิจัยนำมาสรุปผล ดังต่อไปนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 121 คน คิดเป็นร้อยละ 65.76 รองลงมาคือ เพศหญิง จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 34.24 ส่วนใหญ่อายุ 30-39 ปี จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 42.40 รองลงมา 40-49 ปี จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 26.00 50-60 ปี จำนวน 31 คน คิดเป็น 16.90 และ 20-29 ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 14.70 ส่วนใหญ่อายุราชการ 6-10 ปี จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 32.06 รองลงมาคือ 11-15 ปี จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 30.98 16-20 ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 21.20 1-5 ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 8.70 และ 21 ปีขึ้นไป จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 7.06 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 62.50 รองลงมาคือปริญญาโทหรือเทียบเท่าขึ้นไป จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 20.65 มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 16.85 และส่วนใหญ่สังกัดฝ่ายการสื่อสาร จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 69.56 รองลงมาคือ ฝ่ายอำนวยการ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 กลุ่มพัฒนางานเทคโนโลยีและบริหารความถี่ จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 11.96 และกลุ่มงานระบบวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 5.98

2. ระดับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ตารางที่ 2 ระดับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยรวมและรายด้าน

ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของ ข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ปัจจัยความสำเร็จของงาน	4.28	0.45	มากที่สุด
2. ปัจจัยการยอมรับนับถือ	4.23	0.52	มากที่สุด
3. ปัจจัยลักษณะงาน	4.20	0.48	มาก
4. ปัจจัยความรับผิดชอบ	4.23	0.49	มากที่สุด

5. ปัจจัยความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	4.10	0.56	มาก
6. ปัจจัยนโยบายและการบริหาร	4.14	0.62	มาก
7. ปัจจัยการปกครองบังคับบัญชา	4.22	0.72	มากที่สุด
8. ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.30	0.66	มากที่สุด
9. ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน	4.19	0.50	มาก
10. ปัจจัยเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล	4.00	0.57	มาก
รวม	**4.18**	**0.40**	**มาก**

ตารางที่ 2 ผลวิจัยพบว่า พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอยู่ระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.30) รองลงมาคือ ปัจจัยวามสำเร็จของงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.24) และปัจจัยการยอมรับนับถือและปัจจัยความรับผิดชอบ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.23)

ตารางที่ 3 ระดับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปัจจัยความสำเร็จของงานและรายข้อ

ปัจจัยความสำเร็จของงาน	$\overline{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. การทำงานที่สำเร็จตามหน้าที่หรือตำแหน่งงาน	4.30	0.57	มากที่สุด
2. การทำงานที่สำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน	4.08	0.61	มาก
3. การทำงานที่สำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของตนเอง	4.28	0.61	มากที่สุด
4. ความสำเร็จในความสามารถหาวิธีการแก้ปัญหา ป้องกันปัญหาได้	4.24	0.58	มากที่สุด
5. ความสำเร็จในการสร้างโอกาส สร้างสรรค์ให้บรรลุผลสำเร็จในการทำงานจนเป็นที่พอใจได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือเป้าหมายองค์การ	4.26	0.61	มากที่สุด

6. ความสำเร็จในการสร้างสิ่งใหม่ ๆ และความเจริญให้กับหน่วยงานตน	4.30	0.65	มากที่สุด
รวม	**4.24**	**0.45**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =3.45) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ การทำงานที่สำเร็จตามหน้าที่หรือตำแหน่งงานและความสำเร็จในการสร้างสิ่งใหม่ ๆ และความเจริญให้กับหน่วยงานตน อยู่ในระดับมากที่สุดเท่ากัน ($\overline{X}$ =4.30) รองลงมาคือ การทำงานที่สำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ของตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.28) และความสำเร็จในการสร้างโอกาส สร้างสรรค์ให้บรรลุผลสำเร็จในการทำงานจนเป็นที่พอใจได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือเป้าหมายองค์การ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.26)

ตารางที่ 4 ระดับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปัจจัยการยอมรับนับถือและรายข้อ

ปัจจัยการยอมรับนับถือ	$\overline{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. การได้รับการยกย่อง ชมเชยจากเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ใต้บังคับบัญชา	4.17	0.73	มาก
2. แสดงความยินดี การให้กำลังใจ	4.26	0.64	มากที่สุด
3. การได้รับความไว้วางใจ	4.27	0.67	มากที่สุด
4. การแสดงออกอื่น ๆ ใด ที่ส่อให้เห็นถึงความเชื่อถือ การยอมรับในความรู้ความสามารถในการทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อนร่วมงาน	4.23	0.66	มากที่สุด
5. ที่ทำงาน ผู้บังคับบัญชา องค์การ หรือบางครั้งมีการขอคำปรึกษา	4.13	0.71	มาก
6. การมอบหมายงานสำคัญให้ทำที่แสดงถึงการยอมรับนับถือได้ในความสามารถ ความรู้	4.33	0.63	มากที่สุด
รวม	**4.23**	**0.52**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการยอมรับนับถือ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ การมอบหมายงานสำคัญให้ทำที่แสดงถึงการยอมรับนับถือได้ในความสามารถ ความรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.33) รองลงมาคือ การได้รับความไว้วางใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.27) และแสดงความยินดี การให้กำลังใจ ($\bar{X}$ =4.26)

ตารางที่ 5 ระดับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปัจจัยลักษณะงานและรายข้อ

ปัจจัยลักษณะงาน	$\bar{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. รายละเอียดของกิจกรรมในการทำงาน	4.20	0.62	มาก
2. งานที่สนใจ การทำตั้งแต่ต้นจนจบ	4.22	0.69	มากที่สุด
3. การประสานงาน การบริการต่าง ๆ	4.10	0.66	มาก
4. การพูดคุย การติดต่อสื่อสาร	4.21	0.63	มากที่สุด
5. การริเริ่มสร้างสรรค์หรืองานการท้าท้าย	4.17	0.61	มาก
6. การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นหรือทำคนเดียว ทำเป็นกลุ่ม เป็นต้น	4.30	0.63	มากที่สุด
รวม	**4.20**	**0.48**	**มาก**

ตารางที่ 5 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยลักษณะงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ การทำงานร่วมกับบุคคลอื่นหรือทำคนเดียว ทำเป็นกลุ่มเป็นต้น ($\bar{X}$ =4.30) รองลงมาคือ งานที่สนใจ การทำตั้งแต่ต้นจนจบ ($\bar{X}$ =4.22) และการพูดคุย การติดต่อสื่อสาร ($\bar{X}$ =4.21)

ตารางที่ 6 ระดับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปัจจัยความรับผิดชอบและรายข้อ

ปัจจัยความรับผิดชอบ	$\bar{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. ความสามารถในการกำกับตนเองหรือควบคุมตัวเอง	4.27	0.66	มากที่สุด
2. ความรับผิดชอบต่อเป้าหมายและวัตถุประสงค์	4.23	0.63	มากที่สุด
3. การประเมินผลการปฏิบัติงานของตัวเองอย่างมีวิจารณญาณ	4.32	0.63	มากที่สุด
4. ทักษะส่วนบุคคลที่ทุกคนจำเป็นต้องมีต่อวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนด	4.17	0.61	มาก
5. ระเบียบ ข้อบังคับ ภาระหน้าที่ของตน	4.11	0.64	มาก
6. ระเบียบ ข้อบังคับ ภาระหน้าที่ขององค์การ หน่วยงาน	4.29	0.61	มากที่สุด
รวม	**4.23**	**0.49**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยความรับผิดชอบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ การประเมินผลการปฏิบัติงานของตัวเองอย่างมีวิจารณญาณ ($\bar{X}$ =4.32) รองลงมาคือ ระเบียบข้อบังคับ ภาระหน้าที่ขององค์การ หน่วยงาน($\bar{X}$ =4.29) และความสามารถในการกำกับตนเองหรือควบคุมตัวเอง ($\bar{X}$ =4.27)

ตารางที่ 7 ระดับปัจจัยจูงใจที่ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปัจจัยความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่และรายข้อ

ปัจจัยความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่	$\bar{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. เส้นทางความก้าวหน้าในสายอาชีพ จุดเริ่มต้นการทำงานในตำแหน่งเมื่อระยะเวลาผ่านไป (อายุ)	4.03	0.73	มาก
2. ตำแหน่งเติบโตเมื่อเทียบเคียงกับผู้อื่นที่มีตำแหน่งเดียวกัน	4.02	0.77	มาก
3. การได้รับเลื่อนขั้นเลื่อนเงินเดือน	4.04	0.75	มาก
4. การได้รับเลื่อนตำแหน่งหน้าที่ เช่น การเป็นหัวหน้าในแต่ระดับ ในโครงสร้างที่สูงขึ้น	4.11	0.73	มาก

5. การได้รับงานสำคัญงานเด่น เป็นความเจริญในหน้าที่การงานตามอายุงาน (ระยะเวลารับราชการ)	4.13	0.72	มาก
6. การได้รับงานสำคัญงานเด่น เป็นความเจริญในหน้าที่การงานตามวุฒิการศึกษาหรือการอบรม	4.30	0.67	มากที่สุด
รวม	**4.10**	**0.56**	**มาก**

ตารางที่ 7 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.10) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ การได้รับงานสำคัญงานเด่น เป็นความเจริญในหน้าที่การงานตามวุฒิการศึกษาหรือการอบรม ($\overline{X}$ =4.30) รองลงมา คือ การได้รับงานสำคัญงานเด่น เป็นความเจริญในหน้าที่การงานตามอายุงาน (ระยะเวลารับราชการ) ($\overline{X}$ =4.13) และ การได้รับเลื่อนตำแหน่งหน้าที่ เช่น การเป็นหัวหน้าในแต่ระดับ ในโครงสร้างที่สูงขึ้น มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\overline{X}$ =4.11)

ตารางที่ 8 ระดับปัจจัยจูงใจที่ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปัจจัยนโยบายและการบริหารและรายข้อ

ปัจจัยนโยบายและการบริหาร	$\overline{X}$	$S.D.$	**การแปลผล**
1. นโยบายในการบริหารและการปฏิบัติงานมีความชัดเจน	4.12	0.82	มาก
2. นโยบายสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้	4.04	0.83	มาก
3. นโยบายการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างยุติธรรม	4.15	0.75	มาก
4. มีโครงสร้างในการบริหารอย่างชัดเจน	4.19	0.65	มาก
5. การติดต่อสื่อสารภายในองค์การมีทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ	4.21	0.54	มากที่สุด
รวม	**4.14**	**0.62**	**มาก**

ตารางที่ 8 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยนโยบายและการบริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.14) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ การ

ติดต่อสื่อสารภายในองค์การมีทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ($\bar{X}$ =4.21) รองลงมา คือ มีโครงสร้างในการบริหารอย่างชัดเจน ($\bar{X}$ =4.19) และ นโยบายการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นไปอย่างยุติธรรม ($\bar{X}$ =4.15)

ตารางที่ 9 ระดับปัจจัยจูงใจที่ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปัจจัยการปกครองบังคับบัญชาและรายข้อ

ปัจจัยการปกครองบังคับบัญชา	$\bar{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. ผู้บังคับบัญชาให้คำแนะนำทั้งทางวิชาการและเทคนิคในการปฏิบัติงาน	4.21	0.80	มากที่สุด
2. ผู้บังคับบัญชาให้ความสนิทสนม เป็นกันเอง	4.27	0.74	มากที่สุด
3. ผู้บังคับบัญชาให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน	4.22	0.79	มากที่สุด
4. ผู้บังคับบัญชาให้การช่วยเหลือทั้งในส่วนของการปฏิบัติงานและปัญหาส่วนตัว	4.13	0.80	มาก
5. การปกครองบังคับบัญชาเป็นไปตามสายการบังคับบัญชา	4.33	0.71	มากที่สุด
รวม	**4.22**	**0.72**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 9 พบว่า ปัจจัยการปกครองบังคับบัญชา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.22) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ การปกครองบังคับบัญชาเป็นไปตามสายการบังคับบัญชา ($\bar{X}$ =4.33) รองลงมา คือ ผู้บังคับบัญชาให้ความสนิทสนม เป็นกันเอง ($\bar{X}$ =4.27) และผู้บังคับบัญชาให้กำลังใจในการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ =4.22)

ตารางที่ 10 ระดับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และรายข้อ

ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	$\bar{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาเป็นความสัมพันธ์ที่ดี	4.26	0.75	มากที่สุด

2. การให้ความร่วมมือกันในการปฏิบัติงานของบุคลากรเป็นไปด้วยดี	4.23	0.74	มากที่สุด
3. สามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี	4.23	0.77	มากที่สุด
4. บุคลากรภายในองค์กรมีการแสดงออกถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกัน	4.36	0.66	มากที่สุด
5. บุคลากรสามารถปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีมได้	4.42	0.66	มากที่สุด
รวม	**4.30**	**0.66**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 10 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.30) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ บุคลากรสามารถปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีมได้($\bar{X}$ =4.42) รองลงมาคือ บุคลากรภายในองค์กรมีการแสดงออกถึงความสัมพันธ์อันดีต่อกัน($\bar{X}$ =4.36) และความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา เป็นความสัมพันธ์ที่ดี ($\bar{X}$ =4.26)

ตารางที่ 11 ระดับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงานและรายข้อ

ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน	$\bar{X}$	$S.D.$	**การแปลผล**
1. สภาพอุปกรณ์และเครื่องมือในการทำงาน อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน	4.17	0.57	มาก
2. อุปกรณ์และเครื่องมือในการทำงาน มีจำนวนที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน	4.20	0.58	มาก
3. อาคาร สถานที่ และพื้นที่ทำงานมีสะอาด ปลอดภัย	4.21	0.60	มากที่สุด
4. ทำเลที่ตั้งของสำนักงานเหมาะสม การคมนาคมสะดวก	4.24	0.60	มากที่สุด
5. ความมั่นคงในการทำงาน ความยั่งยืนของอาชีพและองค์กร	4.15	0.66	มาก
รวม	**4.19**	**0.50**	**มาก**

ตารางที่ 11 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.19) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ทำเลที่ตั้งของสำนักงานเหมาะสมการคมนาคมสะดวก ($\overline{X}$ =4.24) รองลงมาคือ อาคาร สถานที่และพื้นที่ทำงานมีสะอาด ปลอดภัย ($\overline{X}$ =4.21) และ อุปกรณ์และเครื่องมือในการทำงาน มีจำนวนที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ($\overline{X}$ =4.20)

ตารางที่ 12 ระดับปัจจัยจูงใจที่ในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปัจจัยเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูลและรายข้อ

ปัจจัยเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล	$\overline{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. เงินเดือน ค่าตอบแทน มีความเหมาะสมกับปริมาณงานที่ปฏิบัติ	3.91	0.65	มาก
2. เงินเดือน ค่าตอบแทนเหมาะสมกับความรู้และตำแหน่งงานที่ดำรงอยู่	3.99	0.63	มาก
3. ค่าตอบแทนในส่วนของสวัสดิการ เช่น ค่ารักษาพยาบาลค่าเช่าบ้าน เบี้ยเลี้ยง มีความเหมาะสม	3.97	0.64	มาก
4. การเลื่อนขั้นเงินเดือนในหน่วยงานเป็นไปอย่างยุติธรรม	4.05	0.69	มาก
5. การเลื่อนตำแหน่งเป็นไปตามกรอบระยะเวลาของการเลื่อนตำแหน่ง	4.11	0.71	มาก
รวม	**4.00**	**0.57**	**มาก**

ตารางที่ 12 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ =4.00) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ การเลื่อนตำแหน่งเป็นไปตามกรอบระยะเวลาของการเลื่อนตำแหน่ง ($\overline{X}$ =4.11) รองลงมาคือ การเลื่อนขั้นเงินเดือนในหน่วยงานเป็นไปอย่างยุติธรรม ($\overline{X}$ =4.05) และเงินเดือนค่าตอบแทนเหมาะสมกับความรู้และตำแหน่งงานที่ดำรงอยู่ ($\overline{X}$ =3.99)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจกับการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ตารางที่ 12 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจกับการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ตัวแปร	**(Y)**
1. ปัจจัยความสำเร็จของงาน (X_1)	.572*
2. ปัจจัยการยอมรับนับถือ (X_2)	.640*
3. ปัจจัยลักษณะงาน (X_3)	.582*
4. ปัจจัยความรับผิดชอบ (X_4)	.612*
5. ปัจจัยความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ (X_5)	.689*
6. ปัจจัยนโยบายและการบริหาร (X_6)	.495*
7. ปัจจัยการปกครองบังคับบัญชา (X_7)	.451*
8. ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (X_8)	.413*
9. ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน (X_9)	.350*
10 ปัจจัยเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล (X_{10})	.436*
ปัจจัยจูงใจที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (โดยรวม)	.714*

* อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 12 ผลการวิจัย พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง มีค่าเท่ากับ .714 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงเรียงไปน้อย ดังนี้ ปัจจัยความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ (X_5) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลางมีค่าเท่ากับ .689

ปัจจัยการยอมรับนับถือ (X_2) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเท่ากับ .640 ปัจจัยความรับผิดชอบ (X_4) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเท่ากับ .612 ปัจจัยลักษณะงาน (X_3) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกาง มีค่าเท่ากับ .582 ปัจจัยความสำเร็จของงาน (X_1) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเท่ากับ .572 ปัจจัยนโยบายและการบริหาร (X_6) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ มีค่าเท่ากับ .495 ปัจจัยการปกครองบังคับบัญชา (X_7) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ มีค่าเท่ากับ .451 ปัจจัยเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล (X_{10}) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ มีค่าเท่ากับ .436 ปัจจัยสภาพแวดล้อมในการทำงาน (X_9) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ มีค่าเท่ากับ .350 และ ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (X_8) มีค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำ มีค่าเท่ากับ .413 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้สามารถอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

ระดับปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะข้าราชการตำรวจในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาตินั้นมีปัจจัยแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่สะท้อนลำดับความต้องการของมนุษย์ในบริบทองค์กรภาครัฐ และจากผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุดนั้น ชี้ให้เห็นว่าในสภาพการทำงานของตำรวจที่ต้องเผชิญความเครียดสูงและพึ่งพิงการทำงานเป็นทีม สัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนร่วมงานและผู้บังคับบัญชาจึงเปรียบเสมือนเครือข่ายความปลอดภัยทางสังคม (Social Safety Net) ที่สำคัญที่สุดต่อขวัญกำลังใจส่วนปัจจัยอันดับรองลงมา คือ ความสำเร็จ การยอมรับ และความรับผิดชอบ ล้วนเป็นปัจจัยจูงใจ (Motivator Factors) โดยธรรมชาติ ซึ่งเป็นตัวขับเคลื่อนจากภายในที่ตอบสนองความต้องการได้รับการยอมรับนับถือและความสำเร็จส่วนบุคคล ในขณะที่ปัจจัยเงินเดือนและนโยบาย จัดเป็นปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) ซึ่งจำเป็นต้องมีเพื่อป้องกันความไม่พึงพอใจ แต่ไม่ได้เป็นตัวสร้างแรงจูงใจในระดับสูง จึงส่งผลให้เห็นถึงปัจจัยจูงใจที่มีคุณค่าทางจิตใจและสังคมมีอิทธิพลต่อขวัญกำลังใจมากกว่าปัจจัยทางวัตถุ จึงทำให้ปัจจัยจูงใจของข้าราชการตำรวจอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยที่พบสอดคล้องกับงานวิจัยของ อุดมลักษณ์ ออมสิน (2561) วิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเรือนจำจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเรือนจำ

จังหวัดมหาสารคามและจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภวิชญ์ หงส์โต (2565) ศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ สังกัดกรมทรัพย์สินทางปัญญา ผลการวิจัย พบว่า อยู่ในระดับมาก ทั้งความต้องการความก้าวหน้าของบุคลากร ความรู้สึกท้าทายกับการทำงาน เครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นต้น

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยจูงใจกับการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ อยู่ในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยจูงใจมีความสัมพันธ์โดยตรงกับขวัญกำลังใจการทำงานของข้าราชการตำรวจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสำเร็จของงาน การยอมรับนับถือ ลักษณะงาน ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ นโยบายและการบริหาร การปกครองบังคับบัญชา ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สภาพแวดล้อมในการทำงาน และ 10) สิ่งที่เป็นเงินเดือนและผลประโยชน์เกื้อกูล สอดคล้องกับแนวคิดของ Davis (1981, p. 83) แรงจูงใจ เป็นความพอใจหรือ ไม่พอใจของผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างความหวังของผู้ปฏิบัติต่องานและผลประโยชน์ที่ได้รับ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สรุปได้ว่า ระดับปัจจัยจูงใจที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ อยู่ในระดับมาก ระดับขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ ในสังกัดกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ผู้บังคับบัญชาควรส่งเสริมหรือจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของข้าราชการตำรวจ ให้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 1.2 ควรมีการมอบหมายงานสำคัญให้ทำที่แสดงถึงการยอมรับนับถือได้ในความสามารถ ความรู้ของข้าราชการตำรวจ 1.3 ควรส่งเสริมการทำงานของข้าราชการตำรวจให้สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นหรือทำคนเดียว ทำเป็นกลุ่ม เป็นต้น 1.5 ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานร่วมกันเป็นทีมได้ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ของกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ของกองตำรวจสื่อสาร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

เอกสารอ้างอิง

กองตำรวจสื่อสาร. (2568). ทะเบียนบุคลากร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานตำรวจแห่งชาติ.

นวอร โชคธนไพศาล. (2565). แนวทางการพัฒนาการสื่อสารภายในองค์กรของข้าราชการตำรวจ สังกัดสำนักงานงบประมาณและการเงิน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. ใน สารนิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บัวแก้ว เก่งตรง. (2566). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจในสังกัดสำนักงานส่งกำลังบำรุง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 6(5), 17-35.

พัลลภ แสนยศ, วิจิตรา ศรีสอน และ สัณฐาน ชยนนท์. (2564). ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สำนักงานเลขานุการตำรวจแห่งชาติ. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 22(1), 24-36.

พระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547. (2547). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 121 ตอนที่ 18 ก หน้า 1-49 (14 กุมภาพันธ์ 2547).

ศุภวิชญ์ หงส์โต. (2565). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐ สังกัดกรมทรัพย์สินทางปัญญา. ใน การศึกษารายบุคคลปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

อุดมลักษณ์ ออมสิน. (2561). แรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรเรือนจำจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดกาฬสินธุ์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

Davis, K. (1981). Education Measurement and Their Interpretation. California: Wadsworth.

Herzberg, F. (1974). Motivation-hygiene profiles: Pinpointing what ails the organization. Organizational Dynamics, 3(2), 18–29.

Yamane, T. (1973). Statistics An Introductory Analysis. 3rd. New York: Harper and Row.

THE EFFECTIVENESS OF MANAGEMENT ACCOUNTING INFORMATION ON COMPETITIVE ADVANTAGE AND BUSINESS PROFITABILITY AMONG SMES IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE, THAILAND*

Nunticha Pudjaiyo[1], Jeeranan Teerapaporn[2] and Kajornatthapol Pongwiritthon[3]

[1]Faculty of Business Administration, Nakhon Ratchasima College, Thailand

[2]Faculty of Business Administration, Northern College, Thailand

[3]IQRA Business School, University of Geomatika Malaysia

Corresponding Author's Email: tok2029@gmail.com

Received 1 March 2026; Revised 12 March 2026; Accepted 14 March 2026

Abstract

This study investigates the effectiveness of management accounting information (MAI) and its effects on competitive advantage and business profitability among small and medium-sized enterprises (SMEs) in Nakhon Ratchasima Province, Thailand. Specifically, the research examines (1) the level of MAI effectiveness, (2) the influence of MAI effectiveness on competitive advantage, (3) the effect of MAI effectiveness on business profitability, and (4) the mediating role of competitive advantage in the relationship between MAI effectiveness and profitability. A quantitative research design was employed using a cross-sectional survey. Data were collected from 420 SME owners and managers, and structural equation modeling (SEM) was applied to test the proposed relationships. The descriptive results indicate that participating firms

Citation:

* Nunticha Pudjaiyo, Jeeranan Teerapaporn and Kajornatthapol Pongwiritthon. (2026). The Effectiveness Of Management Accounting Information On Competitive Advantage And Business Profitability Among Smes In Nakhon Ratchasima Province, Thailand. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 309-323.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

report a high level of MAI effectiveness. The structural model results reveal that MAI effectiveness has a significant positive effect on competitive advantage (β = .53, $p < .001$) and directly influences business profitability (β = .24, $p < .01$). Competitive advantage also exerts a strong positive effect on business profitability (β = .48, $p < .001$). Furthermore, mediation analysis indicates that competitive advantage partially mediates the relationship between MAI effectiveness and business profitability. These findings suggest that the effective utilization of management accounting information strengthens SMEs' strategic positioning and enhances financial performance. The study contributes empirical evidence from Thailand's regional economy and provides practical implications for SME managers and policymakers seeking to improve accounting systems and promote long-term business sustainability.

Keywords: Management Accounting Information, Competitive Advantage, Business Profitability, SMEs, Nakhon Ratchasima Province

Introduction

Small and medium-sized enterprises (SMEs) play a crucial role in national and regional economic development, particularly in emerging economies where they contribute substantially to employment generation, income distribution, and gross domestic product (GDP) (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], 2017). In Thailand, SMEs represent the backbone of the domestic economy and serve as key drivers of regional economic growth, including in major provincial economies such as Nakhon Ratchasima Province. As competition intensifies in both domestic and international markets, SMEs must strengthen their strategic capabilities to sustain performance and profitability. Among these capabilities, the effective use of management accounting information has become increasingly important.

Management accounting information (MAI) provides internal decision-makers with relevant, timely, and accurate data to support planning, controlling, and strategic decision-making processes (Horngren, Datar, & Rajan, 2015). Unlike financial accounting, which primarily focuses on external reporting, management accounting emphasizes internal performance measurement, cost management, budgeting, and strategic analysis. Previous research indicates that high-quality management accounting systems enhance organizational effectiveness by improving decision accuracy and resource allocation efficiency (Chenhall & Morris, 1986). In SMEs, where managerial authority is often centralized and resources are relatively limited, the effectiveness of management accounting information may significantly influence competitive positioning and financial outcomes.

From a theoretical perspective, the Resource-Based View (RBV) suggests that firms achieve sustainable competitive advantage through valuable, rare, inimitable, and non-substitutable resources (Barney, 1991). Information systems and managerial knowledge constitute important strategic resources that can enhance organizational competitiveness when effectively utilized. Management accounting information, when integrated into strategic decision-making processes, may therefore function as a valuable intangible resource that strengthens a firm's competitive advantage. Furthermore, contingency theory proposes that the effectiveness of management accounting systems depends on contextual factors such as organizational size, environmental uncertainty, and competitive intensity (Otley, 1980). In dynamic provincial markets such as Nakhon Ratchasima, SMEs may require more sophisticated accounting information to respond effectively to market challenges and competitive pressures.

Empirical studies have demonstrated that the use of comprehensive and timely management accounting information positively influences organizational performance (Ismail & King, 2007; Chenhall, 2003). Effective accounting

information supports pricing decisions, cost control, budgeting accuracy, and performance evaluation, all of which contribute to improved profitability. In addition, competitive advantage may serve as an important mediating mechanism linking internal organizational capabilities to financial performance. Firms that effectively utilize high-quality information systems are better positioned to differentiate their products, manage costs efficiently, and respond strategically to competitive pressures, thereby enhancing business profitability.

Despite extensive research on management accounting systems and firm performance, limited empirical evidence exists regarding the effectiveness of management accounting information within provincial SME contexts in Thailand. Most previous studies have focused primarily on manufacturing firms or national-level samples, with relatively little attention given to regional economic hubs such as Nakhon Ratchasima Province. Considering the strategic economic role of SMEs in this province, examining how management accounting information influences competitive advantage and business profitability represents an important research gap.

Accordingly, this study aims to examine the effectiveness of management accounting information and its influence on competitive advantage and business profitability among SMEs in Nakhon Ratchasima Province, Thailand. Specifically, the study seeks to (1) assess the level of management accounting information effectiveness among SMEs, (2) examine the effect of management accounting information effectiveness on competitive advantage, (3) analyze the impact of management accounting information effectiveness on business profitability, and (4) investigate the mediating role of competitive advantage in the relationship between management accounting information effectiveness and business profitability. By employing quantitative analysis, this research provides empirical evidence that contributes to the literature on SME performance and offers practical implications for business owners, policymakers, and accounting

professionals seeking to enhance strategic decision-making and financial sustainability in provincial Thailand.

Objectives

1. To examine the level of management accounting information effectiveness among SMEs in Nakhon Ratchasima Province, Thailand.

2. To investigate the effect of management accounting information effectiveness on competitive advantage among SMEs.

3. To analyze the impact of management accounting information effectiveness on business profitability among SMEs.

4. To examine the effect of competitive advantage on business profitability among SMEs.

5. To assess the mediating role of competitive advantage in the relationship between management accounting information effectiveness and business profitability.

Literature Review

Management accounting information (MAI) plays a crucial role in supporting managerial decision-making and improving organizational performance. MAI provides internal managers with relevant, timely, and aggregated information to support planning, controlling, and evaluating business operations (Horngren, Datar, & Rajan, 2015). Unlike financial accounting, which primarily focuses on external reporting for stakeholders, management accounting emphasizes internal decision support through strategic cost management, budgeting, variance analysis, and performance measurement.

The effectiveness of management accounting information systems depends largely on the quality, scope, timeliness, and level of integration of the information provided (Chenhall & Morris, 1986). High-quality management

accounting information enables managers to evaluate operational efficiency, control costs, and allocate resources more effectively. For small and medium-sized enterprises (SMEs), where managerial decisions are often centralized and resource constraints are common, reliable and comprehensive accounting information becomes particularly important for guiding strategic decisions.

From a theoretical perspective, the Resource-Based View (RBV) proposes that firms achieve sustainable competitive advantage by effectively utilizing valuable, rare, inimitable, and non-substitutable resources (Barney, 1991). Information systems and managerial capabilities represent important intangible resources that can enhance organizational competitiveness when strategically deployed. In this context, effective management accounting information may function as a strategic organizational resource that supports cost leadership strategies, product differentiation, and improved responsiveness to market changes. Empirical studies have demonstrated that firms with more comprehensive management accounting systems tend to exhibit stronger competitive positioning and improved performance outcomes (Chenhall, 2003).

In addition, contingency theory suggests that the design and effectiveness of management accounting systems depend on contextual factors such as organizational size, environmental uncertainty, and competitive intensity (Otley, 1980). SMEs operating in dynamic and competitive environments may require broader, more timely, and more integrated accounting information to support strategic decision-making. In emerging economies, the alignment between accounting information systems and organizational needs has been shown to significantly influence firm performance and managerial effectiveness (Ismail & King, 2007).

Competitive advantage, in turn, is closely associated with business profitability. According to Porter (1985), firms that achieve superior cost efficiency or product differentiation are more likely to generate sustainable financial returns. Prior research further suggests that internal organizational capabilities

often influence financial performance indirectly through the development of competitive advantage (Barney, 1991). Accordingly, the effectiveness of management accounting information may enhance business profitability both directly and indirectly by strengthening a firm's competitive advantage.

Despite extensive research on management accounting systems and organizational performance, limited empirical evidence exists regarding the combined relationships among management accounting information effectiveness, competitive advantage, and business profitability within provincial SME contexts in Thailand. Most prior studies have focused on large organizations or national-level samples, with relatively little attention given to regional economic hubs. This study therefore addresses this gap by examining these relationships among SMEs in Nakhon Ratchasima Province.

Methodology

Research Design. This study employs a quantitative research design using a cross-sectional survey approach to examine the effectiveness of management accounting information (MAI) and its impact on competitive advantage and business profitability among SMEs in Nakhon Ratchasima Province, Thailand. A survey method is appropriate for collecting standardized data from a large population and enables statistical generalization (Creswell & Creswell, 2018). The study applies multivariate statistical analysis to examine both direct and indirect relationships among variables.

Population and Sample. The target population consists of SME owners, managers, and accounting personnel operating registered small and medium-sized enterprises in Nakhon Ratchasima Province. SMEs are defined according to Thai regulatory criteria based on employment size and annual revenue. The sample size was determined using Yamane's (1973) formula for finite populations:

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

where *n* represents the required sample size, *N* is the population size, and *e* is the margin of error (0.05). In addition, minimum sample size recommendations for multivariate analysis were considered to ensure sufficient statistical power (Hair et al., 2019). A stratified sampling technique was applied where feasible to ensure representation across various business sectors.

Research Instrument. Data were collected using a structured questionnaire divided into four sections: demographic characteristics, management accounting information effectiveness, competitive advantage, and business profitability. MAI effectiveness was measured based on dimensions such as scope, timeliness, aggregation, and integration, adapted from Chenhall and Morris (1986). Competitive advantage was assessed using cost efficiency and differentiation indicators consistent with Porter (1985). Business profitability was measured using self-reported financial performance indicators. Responses were measured using a five-point Likert scale ranging from 1 (strongly disagree) to 5 (strongly agree), a widely accepted approach in social science research (Likert, 1932).

Validity and Reliability. Content validity was assessed through expert review by accounting scholars and practitioners. A pilot study was conducted to refine questionnaire clarity. Internal consistency reliability was evaluated using Cronbach's alpha, with values above 0.70 considered acceptable (Nunnally & Bernstein, 1994).

Data Analysis. Descriptive statistics were used to assess the level of MAI effectiveness. Pearson correlation analysis examined relationships among variables. Multiple regression or structural equation modeling (SEM) was applied to test the hypothesized relationships and mediation effects. Assumptions of

normality, linearity, and multicollinearity were examined prior to analysis. Statistical significance was evaluated at the 0.05 level (Hair et al., 2019).

Results

A total of 420 valid questionnaires were collected from SMEs operating in Nakhon Ratchasima Province. The majority of respondents were business owners (38.6%) and financial/accounting managers (34.3%). Most firms had been operating for more than five years (62.1%), indicating organizational maturity.

Descriptive Statistics. To address Objective 1, descriptive statistics were computed to assess the level of management accounting information (MAI) effectiveness.

Table 1 Descriptive Statistics.

Variable	Mean	SD	Interpretation
MAI Effectiveness	3.95	0.52	High
Competitive Advantage	3.88	0.55	High
Business Profitability	3.84	0.58	High

The findings indicate that SMEs in Nakhon Ratchasima demonstrate a high level of MAI effectiveness, competitive advantage, and profitability.

Reliability and Validity. Cronbach's alpha values ranged from 0.87 to 0.92 across constructs, exceeding the recommended threshold of 0.70, indicating strong internal consistency. Confirmatory factor analysis (CFA) showed acceptable model fit (χ^2/df = 2.11, CFI = .94, TLI = .93, RMSEA = .051), supporting construct validity.

Correlation Analysis. To address Objective 2, Pearson correlation coefficients were calculated.

Table 2 Correlation Matrix.

Variable	1	2	3
1. MAI Effectiveness	1		
2. Competitive Advantage	.52**	1	
3. Business Profitability	.46**	.59**	1

Note. p < .01.

MAI effectiveness was significantly and positively correlated with both competitive advantage and profitability.

Structural Model Analysis. To address Objectives 3–5, structural equation modeling (SEM) was conducted to test direct and indirect effects.

Table 3 Structural Path Coefficients.

Path	β	SE	t-value	p-value
MAI ⟶ Competitive Advantage	.53	.06	8.74	< .001
MAI ⟶ Profitability	.24	.07	3.42	.001
Competitive Advantage ⟶ Profitability	.48	.05	9.11	< .001

Model Fit Indices: χ^2/df = 2.24, CFI = .95, TLI = .94, RMSEA = .049. The structural model demonstrated good fit. MAI effectiveness had a strong positive effect on competitive advantage (β = .53, p < .001). Competitive advantage significantly influenced profitability (β = .48, p < .001). MAI also had a direct effect

on profitability (β = .24, p = .001). Bootstrapping analysis confirmed a significant indirect effect of MAI on profitability through competitive advantage (β = .25, p < .001), indicating partial mediation.

Overall, the results confirm that the effectiveness of management accounting information significantly enhances competitive advantage and business profitability among SMEs in Nakhon Ratchasima Province. Competitive advantage partially mediates the relationship between MAI and profitability, supporting the proposed theoretical model.

Discussion

This study examined the effectiveness of management accounting information (MAI) and its effects on competitive advantage and business profitability among small and medium-sized enterprises (SMEs) in Nakhon Ratchasima Province, Thailand. The findings provide empirical support for the proposed research framework and contribute region-specific evidence to the literature on management accounting and SME performance.

Consistent with Objective 1, the results indicate that SMEs in Nakhon Ratchasima report a high level of management accounting information effectiveness. This finding suggests that many SMEs in the province increasingly recognize the strategic value of timely, integrated, and relevant accounting information for managerial decision-making. As one of the largest economic centers in Northeastern Thailand, Nakhon Ratchasima presents a competitive business environment in which firms must carefully manage costs, monitor operational performance, and respond effectively to market changes. Under such conditions, the adoption and effective utilization of management accounting information systems become essential managerial tools for improving organizational efficiency and supporting strategic planning.

In relation to Objective 2, the findings reveal that management accounting information effectiveness has a significant positive effect on competitive advantage. This result supports the Resource-Based View (RBV), which posits that firms achieve superior performance by effectively utilizing valuable and inimitable internal resources (Barney, 1991). Management accounting information can function as a strategic organizational resource that enhances managerial decision-making, supports cost control, and improves operational coordination. Through the effective use of accounting information, SMEs may develop stronger pricing strategies, improve cost efficiency, and respond more effectively to competitive pressures, thereby strengthening their overall competitive position.

With respect to Objective 3, the results demonstrate that management accounting information effectiveness also has a significant positive effect on business profitability. This finding indicates that effective accounting information systems not only support operational decision-making but also contribute directly to financial performance. Accurate and timely accounting information enables managers to allocate resources more efficiently, evaluate business performance more effectively, and implement strategies that improve financial outcomes.

Regarding Objective 4, the findings show that competitive advantage has a significant positive influence on business profitability. This result is consistent with Porter's (1985) competitive strategy framework, which argues that firms achieving cost leadership or product differentiation are more likely to generate sustainable financial returns. SMEs that develop stronger competitive advantages are therefore better positioned to increase revenue, control costs, and achieve higher levels of profitability.

Finally, addressing Objective 5, the mediation analysis indicates that competitive advantage partially mediates the relationship between management accounting information effectiveness and business profitability. This finding

suggests that management accounting information contributes to financial performance both directly and indirectly by strengthening a firm's competitive positioning. In other words, effective accounting information not only improves internal decision-making processes but also enables firms to develop strategic advantages that ultimately enhance profitability.

These findings are also consistent with contingency theory, which suggests that the effectiveness of management accounting systems depends on organizational and environmental contexts (Otley, 1980). In dynamic provincial economies such as Nakhon Ratchasima, SMEs that utilize broader, more timely, and more integrated accounting information may be better equipped to respond to environmental uncertainty and competitive market conditions.

From a Thai economic perspective, these findings highlight the importance of strengthening managerial accounting capabilities among provincial SMEs. Enhancing accounting systems can support sustainable business growth, improve financial discipline, and increase competitiveness within regional markets. Policymakers and business development agencies in Thailand should therefore promote managerial training, digital accounting adoption, and financial information management among SMEs to enhance long-term profitability and economic resilience.

Recommendation

Based on the findings of this study, several practical and policy recommendations can be proposed to enhance the performance and sustainability of small and medium-sized enterprises (SMEs) in Nakhon Ratchasima Province, Thailand.

First, SME owners and managers should strengthen the effectiveness of their management accounting information systems in order to improve both competitive advantage and business profitability. In line with the Resource-Based

View (Barney, 1991), management accounting information should be regarded as a strategic organizational resource. Firms are therefore encouraged to invest in managerial training, advanced cost analysis tools, and integrated accounting information systems that provide timely and accurate data for strategic decision-making.

Second, SMEs should promote the use of digital accounting technologies and modern financial management practices. The integration of digital accounting platforms can enhance financial transparency, improve cost control, and support more effective budgeting and performance evaluation processes.

Third, policymakers and business development agencies in Thailand should implement programs that strengthen managerial accounting competencies among SME operators. Such initiatives may include professional training programs, financial management workshops, and government-supported digital accounting adoption schemes. Supporting SMEs in developing stronger internal accounting capabilities can contribute to improved financial discipline, enhanced competitiveness, and greater resilience in regional markets.

Overall, improving the quality and effectiveness of management accounting information systems will enable SMEs to make more informed strategic decisions, achieve higher cost efficiency, and sustain long-term financial performance within the provincial economic environment (Porter, 1985).

References

Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. Journal of Management, 17(1), 99–120.

Chenhall, R. H. (2003). Management control systems design within its organizational context: Findings from contingency-based research. Accounting, Organizations and Society, 28(2–3), 127–168.

Chenhall, R. H., & Morris, D. (1986). The impact of structure, environment, and interdependence on the perceived usefulness of management accounting systems. The Accounting Review, 61(1), 16–35.

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (5th ed.). Sage.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). Multivariate data analysis (8th ed.). Cengage.

Horngren, C. T., Datar, S. M., & Rajan, M. V. (2015). Cost accounting: A managerial emphasis (15th ed.). Pearson.

Ismail, N. A., & King, M. (2007). Factors influencing the alignment of accounting information systems in small and medium sized Malaysian manufacturing firms. Journal of Information Systems and Small Business, 1(1–2), 1–20.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology, 22(140), 1–55.

Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). Psychometric theory (3rd ed.). McGraw-Hill.

OECD. (2017). Enhancing the contributions of SMEs in a global and digitalised economy. OECD Publishing.

Otley, D. T. (1980). The contingency theory of management accounting: Achievement and prognosis. Accounting, Organizations and Society, 5(4), 413–428.

Porter, M. E. (1985). Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance. Free Press.

Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis (3rd ed.). Harper & Row.

THE RELATIONSHIP BETWEEN TEACHER TEACHING STYLE AND STUDENTS' DEEP LEARNING OF GUANGXI TALENT INTERNATIONAL COLLEGE AFFILIATED HIGH SCHOOL*

Yan Rong[1], Wichian Intarasompun[2] and Nuttamon Punchatree[3]

[1-3]Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: wichian.in@bsru.ac.th

Received 3 March 2026; Revised 8 March 2026; Accepted 10 March 2026

Abstract

The objectives of this research were: 1) to examine the overall level of teacher teaching style of Guangxi Talent International College Affiliated High School, 2) to investigate the current level of students' deep learning of Guangxi Talent International College Affiliated High School and 3) to analyze the relationship between teacher teaching style and students' deep learning of Guangxi Talent International College Affiliated High School. This study adopts a quantitative method to explore the relationship between teacher teaching style and students' deep learning of Guangxi Talent International College Affiliated High School. The sample consisted of 316 students selected according to the Krejcie and Morgan (1970) table using convenience sampling. A self-designed questionnaire was employed for data collection. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson product–moment correlation.

Citation:

* Yan Rong, Wichian Intarasompun and Nuttamon Punchatree. (2026). The Relationship Between Teacher Teaching Style And Students' Deep Learning Of Guangxi Talent International College Affiliated High School. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 324-342.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

The research results were:

1. Teacher teaching style at Guangxi Talent International College Affiliated High School. 10 aspects were at a high level ($\bar{X}$=3.84, S.D. = 0.94). Considering the results of these 10 research aspects were as follows: the highest rank was “Hybrid Style” ($\bar{X}$=4.07, S.D. = 0.87), indicating a high level, followed by “Inquiry-Based Style” ($\bar{X}$=3.92, S.D.=0.91) and “Differentiated Instruction” ($\bar{X}$= 3.88, S.D. = 0.95). In contrast, “Delegator Style” was ranked the lowest among the ten aspects ($\bar{X}$=3.63, S.D. = 0.95).

2. Students' deep learning at Guangxi Talent International College Affiliated High School in 7 aspects were at a high level ($\bar{X}$=3.91, S.D. = 0.95). Considering the results of these 7 research aspects were as follows: the highest rank was “Critical Thinking” ($\bar{X}$=4.09, S.D. = 0.92), indicating a high level, followed by “Technology Integration” ($\bar{X}$=4.03, S.D. = 0.93), whereas “Reflection” was the lowest rank ($\bar{X}$=3.80, S.D. = 0.98).

3. It was found that the overall relationship between teacher teaching style and students’ deep learning has a weak negative correlation with no statistical significance (r = -0.007).

Keywords: Teacher Teaching Style, Students’ Deep Learning, Guangxi Talent International College Affiliated High School

Introduction

Learning problems in schools rarely stem from teachers’ failure to “cover the content.” Rather, they emerge when learning does not transfer—when knowledge remains bound to worksheets, unit tests, and familiar prompts, and students struggle to explain, connect, or apply ideas in unfamiliar situations. Even within the same classroom, some students construct organized conceptual networks that support reasoning and transfer, whereas others retain fragmented

pieces of knowledge that are difficult to mobilize beyond the immediate lesson. This divergence often reflects differences in instructional conditions rather than fixed ability, especially the recurrent ways teachers present knowledge, structure learning activities, and guide students' participation. In many Chinese senior high schools, learning is often strongly driven by examination performance and curriculum coverage. Although students achieve high scores in standardized tests, many still experience difficulties in transferring knowledge, integrating concepts, or reflecting on their own learning processes. These challenges highlight the need to examine whether classroom teaching styles support deeper forms of learning beyond memorization.

Teacher teaching style can be defined as relatively stable patterns through which teachers organize instruction, classroom interaction, authority, and feedback. These patterns are consequential because deep learning entails conceptual understanding, coherent organization of knowledge, metacognitive monitoring, and the capacity to transfer learning across contexts (Bransford et al., 2000). Students are more likely to adopt deep approaches when classroom tasks and assessments emphasize explanation, integration, and application rather than simple reproduction (Biggs & Tang, 2011). Moreover, deep learning is more sustainable when instructional routines support cycles of planning, monitoring, and reflection through explicit prompts, feedback loops, and psychologically safe learning environments (Zimmerman, 2000; Panadero, 2017).

Existing research suggests that deep learning is most likely when instructional structure and learner autonomy are aligned within a coherent pedagogical system. Structured instruction—characterized by clear goals, sequenced teaching, guided practice, and timely feedback—has been shown to produce reliable learning benefits (Stockard et al., 2018). At the same time, supportive classroom regulation and appropriately scaffolded inquiry tend to yield more consistent outcomes than overly controlling approaches or minimally guided exploration (Clark et al., 2023; Lazonder & Harmsen, 2016). Likewise,

evidence on flipped learning indicates generally positive effects, yet outcomes depend strongly on implementation quality and the extent to which class time is devoted to application and feedback rather than passive review (Strelan et al., 2020).

Despite these insights, mechanism-focused evidence linking teaching style to deep learning remains insufficient in senior high school settings marked by heterogeneous learning needs and academic backgrounds. The same instructional practices may enhance understanding for some learners while constraining engagement or meaning construction for others. In addition, although there is growing agreement that deep learning should be examined through measurable dimensions—such as engagement, critical thinking, reflection/metacognition, and transfer—many studies continue to rely on isolated interventions or relatively homogeneous samples. Differentiated instruction, often proposed to address learner diversity, also shows mixed effects and entails substantial implementation demands in secondary education (Smale-Jacobse et al., 2019).

Therefore, examining the relationship between teacher teaching style and students' deep learning in Guangxi Talent International College Affiliated High School is both theoretically warranted and practically important. A context-sensitive analysis can identify which teaching-style configurations—such as structured support, guided inquiry, autonomy with accountability, and feedback-rich routines—are most consistently associated with key dimensions of deep learning, and where misalignments may occur. Such evidence can provide a stronger empirical basis for targeted instructional improvement aimed at fostering deep learning in senior high school classrooms. Teaching style influences the structure of classroom activities, the degree of autonomy of learners, and the types of cognitive tasks students engage in. These instructional conditions shape

whether students adopt surface learning strategies focused on memorization or deeper approaches involving analysis, reflection, and knowledge integration.

Overall, the literature indicates that teacher teaching style and students' deep learning are theoretically connected through classroom learning conditions. Teaching styles emphasizing guidance, inquiry, and feedback are expected to promote higher levels of cognitive engagement, reflection, and knowledge integration. Based on this theoretical relationship, the present study employs Pearson correlation analysis to examine whether variations in teacher teaching style are associated with differences in students' deep learning in the selected high school context.

Objectives

1. To examine the overall level of teacher teaching style of Guangxi Talent International College Affiliated High School.

2. To investigate the current level of students' deep learning of Guangxi Talent International College Affiliated High School.

3. To analyze the relationship between teacher teaching style and students' deep learning of Guangxi Talent International College Affiliated High School.

Literature Review

The literature review explores two keys relevant to the research areas:

1. Teacher teaching style

In educational research, teacher teaching style refers to the habitual ways teachers organize instruction and interact with students in the classroom (Altet, 1994; Conti, 2004; Grasha, 1996). Rather than a simple "toolbox" of methods, it reflects a relatively stable orientation toward knowledge, learning, and teacher–student interaction across teaching situations. Teacher teaching style can be

conceptualized through ten dimensions—Authoritative, Facilitator, Demonstrator, Delegator, Hybrid, Inquiry-Based, Personal Model, Flipped Classroom, Differentiated Instruction, and Socratic Method—capturing both teacher-centered and student-centered tendencies within a unified framework (Mosston & Ashworth, 2002; Pratt, 2002). The literature indicates that facilitation- and inquiry-oriented approaches are generally more conducive to engagement, autonomy, and higher-order thinking, particularly when students are positioned as active participants in learning (Yoshida et al., 2024; Reeve, 2016). However, teacher-centered approaches are not inherently ineffective, as they offer structure, clarity, and efficient content delivery when explicit explanation and sequencing are required (Biggs & Tang, 2011). Concerns arise primarily when such approaches dominate classroom interaction and limit opportunities for independent meaning-making and knowledge construction. Overall, teacher teaching style is best understood as an adaptive configuration, flexibly combined in response to instructional goals, learner diversity, and contextual constraints, rather than as a single fixed method applied uniformly across situations (Pratt, 2002; Tomlinson, 2014).

2. Students' deep learning

Students’ deep learning is commonly defined as learning that moves beyond memorization toward conceptual understanding, critical analysis, integration of ideas, and the application of knowledge in new contexts (Marton & Säljö, 1976; Biggs & Collis, 1982). The emphasis is therefore placed not on the quantity of content covered, but on how learners process, connect, and apply what they learn. Deep learning can be represented through seven interrelated dimensions: Active Engagement, Critical Thinking, Reflection, Real-world Connections, Interdisciplinary Learning, Technology Integration, and Scaffolding.

Within literature, Active Engagement and Critical Thinking are widely regarded as core indicators, as they involve sustained cognitive effort and

purposeful participation rather than superficial task completion. Reflection further supports metacognitive regulation by enabling learners to monitor understanding, evaluate progress, and adjust strategies (Dahlgren & Marton, 1978). At the same time, deep learning is not limited to internal cognition; connecting knowledge to real-world contexts and integrating ideas across disciplines enhances transfer and coherent understanding. In contemporary educational settings, Technology Integration expands access to authentic tasks and resources, while Scaffolding provides structured support that gradually shifts responsibility from teacher guidance to learner independence (Vygotsky, 1978; Wood, Bruner, & Ross, 1976; Dillenbourg, 1999; Means et al., 2014).

3. Research Framework

This study examines the relationship between teacher teaching style and students' deep learning at Guangxi Talent International College Affiliated High School. The independent variable is teacher teaching style, conceptualized as a relatively stable pattern of instructional behaviors, classroom roles, and pedagogical orientations reflecting teachers' beliefs about teaching and learning (Grasha, 1996). Drawing on established teaching style frameworks and student-centered learning perspectives, teacher teaching style in this study consists of ten dimensions: Authoritative Style, Facilitator Style, Demonstrator Style, Delegator Style, Hybrid Style, Inquiry-Based Style, Personal Model Style, Flipped Classroom, Differentiated Instruction, and Socratic Method, representing varying degrees of teacher-centered and student-centered instruction. The dependent variable is students' deep learning, defined as a learning approach emphasizing meaningful understanding, critical thinking, knowledge integration, and the application of knowledge to new and complex contexts (Marton & Säljö, 1976). Based on theoretical perspectives of deep learning and higher-order cognition, students' deep learning comprises seven dimensions: Active Engagement, Critical Thinking, Reflection, Real-world Connections, Interdisciplinary Learning, Technology Integration, and Scaffolding, which reflect students' cognitive,

metacognitive, and contextual learning processes (Biggs & Collis, 1982; Dahlgren & Marton, 1978).The research framework can be illustrated in the following figure:

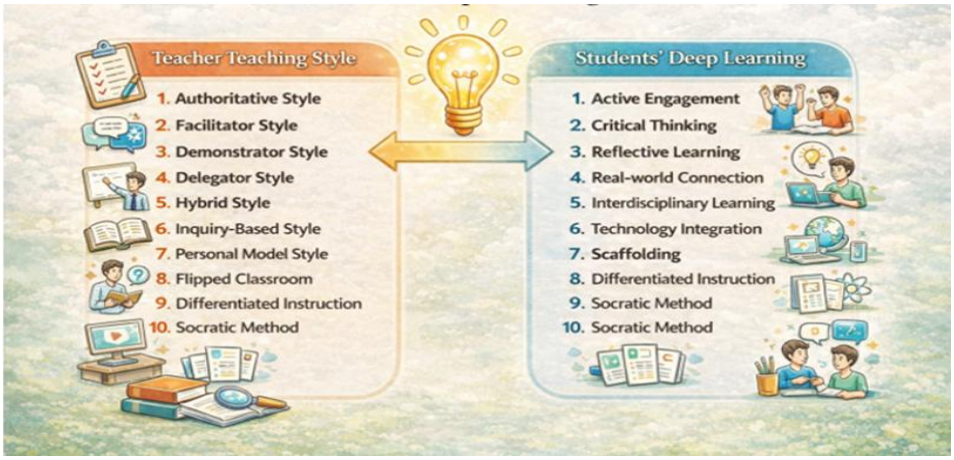

Figure 1 Research Framework

Methodology

The research process includes population and sample determination, research instrument design, data collection, and data analysis.

1. Population and the Sample Group

Population

The research population is 1,400 students of Guangxi Talent Interna-tional College Affiliated High School.

The Sample Group

The sample group is 316students in Guangxi Talent Interna-tional College Affiliated High School according to Krejcie and Mogan table (1970) sample size table.

2. Research Instrument

The research instrument is a questionnaire with three sections:

Part 1: General Information. This section has 4 questions to gather background information on the respondent's gender, year, grade, grades

Part 2: it has 5 rating Scales. This main section has Teacher teaching style

This section is the main content and focuses on statements related to teacher teaching style, measured using a 5-point Likert scale ranging from 10 dimensions. The section is divided into 10 dimensions: 1) Authoritative Style; 2) Facilitator Style; 3) Demonstrator Style; 4) Delegator Style; 5) Hybrid Style; 6) Inquiry-Based Style; 7) Personal Model Style; 8) Flipped Classroom; 9) Differentiated Instruction; 10) Socratic Method.

Part 3: it is 5 rating Scales. This main section has Students' deep learning

This section is the main content and focuses on statements related to deep learning, measured using a 5-point Likert scale ranging from 7 dimensions. The section is divided into 7 dimensions: 1) Active Engagement; 2) Critical Thinking; 3) Reflection; 4) Real-world Connection; 5) Interdisciplinary Learning; 6) Technology Integration; 7) Scaffolding.

The validity of the questionnaire was evaluated using the Item–Objective Congruence (IOC) index by three educational experts, with IOC values ranging from 0.67 to 1.00, indicating acceptable content validity. A pilot test involving 30 students was conducted prior to the main survey to examine reliability. The reliability of the instrument was assessed using the Cronbach's alpha, yielding an overall coefficient of α=0.81, which indicates good internal consistency among the 85 items.

3. Data Collection

To ensure the systematic collection of data, the researcher implemented the following procedures:

Distribution: The online questionnaires were distributed to students at Guangxi Talent International College Affiliated High School via digital channels.

Each respondent was informed of the research objectives, confidentiality, and their voluntary participation.

Platform Utilization: Data was collected through the "Questionnaire Star" (Wenjuanxing) online platform, which facilitated efficient data gathering and management.

Data Screening: Upon completion of the collection period, the raw data was screened. Invalid responses, such as incomplete forms or patterned answers, were excluded to ensure the integrity of the results.

Preparation for Analysis: The final valid datasets were coded and organized for statistical processing and analysis.

4. Data analysis

Part 1 To teacher teaching style at Guangxi Talent International College Affiliated High School data analysis uses mean and stand deviation.

Part 2 To students' deep learning of Guangxi Talent International College Affiliated High School data analysis uses mean and stand deviation.

Part 3 The between teacher teaching style and students' deep learning of Guangxi Talent International College Affiliated High School was analyzed by using the Pearson Product Moment Correlation Coefficient (r).

Results

Part 1: teacher teaching style

Table 1 The mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) of teacher teaching style at Guangxi Talent International College Affiliated High School in 10 aspects

(n=316)

Teacher teaching style	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
1. Authoritative Style	3.72	0.91	High	9
2. Facilitator Style	3.86	0.93	High	5
3. Demonstrator Style	3.81	0.95	High	7

4. Delegator Style	3.63	0.95	High	10
5. Hybrid Style	4.07	0.87	High	1
6. Inquiry-Based Style	3.92	0.91	High	2
7. Personal Model Style	3.87	0.97	High	4
8. Flipped Classroom	3.85	0.93	High	6
9. Differentiated Instruction	3.88	0.95	High	3
10. Socratic Method	3.76	0.97	High	8
Total	**3.84**	**0.94**	**High**	

From Table 1 considering, the overall average of teacher teaching style at Guangxi Talent International College Affiliated High School was at a high level ($\bar{x}$=3.84, S.D.=0.94). Considering the results of these 10 research aspects were as follows: the highest rank was “Hybrid Style” ($\bar{x}$=4.07, S.D.= 0.87), indicates a high level, followed by “Inquiry-Based Style” ($\bar{x}$=3.92, S.D.=0.91), whereas “Delegator Style” was the lowest rank ($\bar{x}$=3.63, S.D.=0.95).

Part 2: Students' deep learning

Table 2 The means ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) of students' deep learning at Guangxi Talent International College Affiliated High School in 7 aspects (n=316)

Students' deep learning	$\bar{x}$	**S.D.**	**Level**	**Ranking**
1. Active Engagement	3.87	0.96	High	5
2. Critical Thinking	4.09	0.92	High	1
3. Reflection	3.80	0.98	High	7
4. Real-world Connections	3.83	0.95	High	6
5. Interdisciplinary Learning	3.89	0.92	High	3
6. Technology Integration	4.03	0.93	High	2
7. Scaffolding	3.87	0.94	High	4

Total	**3.91**	**0.95**	**High**

From Table 2 consideration, the overall average of students' deep learning of Guangxi Talent International College Affiliated High School in 7 aspects was at a high level ($\bar{X}$=3.91, S.D.=0.95). Considering the results of these 7 research aspects were as follows: the highest rank was "Critical Thinking" ($\bar{X}$=4.09, S.D.=0.92), indicates a high level, followed by " Technology Integration" ($\bar{X}$=4.03, S.D.=0.93), whereas "Reflection" was the lowest rank ($\bar{X}$=3.80, S.D.=0.98).

Part 3: The relationship between Teacher teaching style and Students' deep learning of Guangxi Talent International College Affiliated High School

Table 3 The relationship between teacher teaching style and students' deep learning of Guangxi Talent International College Affiliated High School

Students' deep learning(Y_{tt})	Teacher teaching style (X_{tt})										
	X1	X 2	X3	X 4	X 5	X 6	X 7	X8	X9	X10	X tt
Y1	0.061	-0.013	0.012	0.174**	0.052	0.002	0.003	0.051	0.092	-0.024	0.134*
Y2	-0.092	0.052	0.013	0.053	0.031	0.084	-0.072	0.073	0.003	-0.023	0.032
Y3	0.061	-0.061	-0.074	-0.012	-0.024	-0.064	0.034	-0.034	0.093	-0.025	-0.033
Y4	0.043	-0.061	0.134*	-0.021	-0.023	-0.003	0.052	-0.064	0.052	-0.091	0.014
Y5	0.034	-0.102	0.072	-0.073	0.014	0.034	0.041	-0.017	-0.124*	-0.072	0.065
Y6	-0.092	0.063	-0.044	0.034	-0.016	-0.052	0.074	-0.025	-0.016	0.024	0.014
Y7	-0.054	-0.031	-0.061	-0.084	0.047	-0.054	0.021	0.024	-0.084	0.005	-0.095
Y_{tt}	-0.025	-0.054	0.026	0.034	0.035	-0.027	0.046	0.015	0.018	-0.082	-0.007

* refers to statistics significant at .05 level

** refers to statistics significant at .01 level

From Table 3, it is shown that the relationship between Teacher teaching style and Students' deep learning of Guangxi Talent International College Affiliated High School has a negligible and statistically insignificant correlation with (r = -0.007) indicates that there is essentially no linear relationship between teacher teaching style and students' deep learning in this sample.

Discussion

The relationship between teacher teaching style and students' deep learning of Guangxi Talent International College Affiliated High School is discussed as follows:

1. Considering the ten research dimensions, the overall level of Teacher Teaching Style at Guangxi Talent International College Affiliated High School was high, with Hybrid Style ranking highest, followed by Inquiry-Based Style, while Delegator Style, though comparatively lower, also remained at a high level. This pattern indicates a diversified and balanced teaching-style ecology in which teachers integrate structured instruction with inquiry, interaction, modeling, and differentiated support rather than relying on a single dominant approach. Such an orientation suggests that classroom practice emphasizes strong instructional structure alongside bounded learner autonomy, enabling both instructional coherence and active engagement, which is well aligned with the instructional demands of the senior high school context. In practice, cognitively demanding tasks are supported through clear goals, systematic guidance, modeling, and timely feedback, whereas tasks emphasizing transfer and higher-order thinking allow space for discussion, inquiry, and appropriately constrained choice, indicating that structure and autonomy function as complementary pedagogical orientations serving different learning purposes. From a theoretical perspective, these findings support the view that teaching style constitutes a relatively stable pedagogical orientation rooted in teachers' beliefs and role relations and is

commonly enacted through the complementary coexistence of multiple styles The absence of a significant correlation may also reflect the strong influence of examination-oriented learning environments In Guangxi Talent International College Affiliated High School, teachers have increasingly adopted diversified instructional strategies; however, it remains unclear whether these teaching styles effectively support students' deep learning (Altet, 1994; Grasha, 1996; Pratt, 2002; Conti, 2004). Effective teaching therefore involves adaptive adjustment along the structure–autonomy continuum in response to instructional objectives and learner readiness (Mosston & Ashworth, 2002; Mercer & Howe, 2012).

2. The students' deep learning of Guangxi Talent International College Affiliated High School is at a high level. Among the two dimensions, "Critical Thinking" ranked the highest, whereas "Reflection" ranked the lowest, indicating stronger performance in analysis, evaluation, and reasoning than in sustained self-monitoring. This pattern may be explained by instructional conditions: critical thinking is frequently activated through routine classroom tasks such as problem analysis and evidence-based judgment, whereas reflection relies on stable metacognitive routines (e.g., self-assessment, reflection prompts, and feedback loops) that are less consistently embedded in instruction and assessment. As a result, even with a high overall level of deep learning, reflection tends to lag and show greater variability. These findings align with prior research showing that deep learning emphasizes higher-order cognitive processing supported by constructive alignment and inquiry-oriented tasks, while reflection requires explicit strategy instruction and sustained formative feedback to develop consistently in many examination-driven systems, students are frequently trained to analyze and solve structured problems, which may strengthen critical thinking skills. However, opportunities for metacognitive reflection such as evaluating one's own learning strategies are less systematically incorporated into classroom routines (Daming,

H. et to all. 2023, Peihao, X. et to all., 2023, Xiang Hui, J. et to all., 2023, Yanting, C. et to all., 2023, Intarasompun, W., et to all. 2022).

3. The correlation between teacher teaching style and students' deep learning at Guangxi Talent International College Affiliated High School was weak and not statistically significant (r =−0.007), indicating no clear linear association at the aggregated level. This suggests that teaching style influences deep learning in an indirect and context-dependent manner rather than as a direct effect, as deep learning outcomes are mediated by factors such as task design, scaffolding, feedback routines, and students' self-regulation. When these elements vary across classrooms or when key components of deep learning—particularly reflection—are not systematically embedded in instruction and assessment, the overall impact of teaching style may be diluted in correlational analysis. This finding is consistent with research viewing teaching style as a blended pedagogical orientation rather than a direct determinant of learning outcomes, while deep learning depends on constructive alignment and explicit support for higher-order processes such as reflection and autonomy (Meng, C. et to all., 2023; Zimin , Z., et to all., 2023; Zhonghua. et to all., 2023).

Recommendation

The implementation of the research results is as follows:

1. Schools should provide professional development programs that help teachers integrate inquiry-based instruction with structured opportunities for student reflection and metacognitive learning.

2. Teachers should design classroom activities that explicitly encourage reflection, explanation, and knowledge transfer, such as reflective journals, peer discussions, and problem-based learning tasks.

3. Schools should conduct a constructive alignment review to ensure that teaching approaches, classroom activities, and assessment methods consistently support the development of deep learning.

4. Future research should adopt qualitative approaches, such as classroom observation or student interviews, to explore additional factors influencing students' deep learning that may not be captured through questionnaire surveys.

References

Biggs, J. B., & Collis, K. F. (1982). Evaluating the quality of learning: The SOLO taxonomy (Structure of the Observed Learning Outcome). Academic Press.

Bransford, J. D., Brown, A. L., & Cocking, R. R. (Eds.). (2000) How people learn: Brain, mind, experience, and school (Expanded ed.). National Academies Press.

Clark, K. N., Blocker, M. S., & Gittens, O. S. (2023). Profiles of teachers' classroom management style: Differences in perceived school climate and professional characteristics. Journal of School Psychology, 100, 101239.

Dahlgren, L.-O., & Marton, F. (1978). Students' conceptions of subject matter: An aspect of learning and teaching in higher education. Studies in Higher Education, 3 (1), 25–35.

Daming, H. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul, W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Environmental Education Curriculum Based on Community Participation to Promote Senior High School Students' Environmental Conservative Mind. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(12), 405–419. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266494

Dillenbourg, P. (1999). What do you mean by “collaborative learning”? In Pillenbourg (Ed.), Collaborative-learning: Cognitive and computational approaches (pp. 1–19). Elsevier.

Intarasompun, W., Muangnual, P., and Punchatree, N. (2022). Active Learning Management and Using E-Portfolio as Authentic Assessment for Teacher Students. Journal of Yanasangvorn Research Institute Mahamakut Buddhist University, 13(2),108–118. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/yri/article/view/262856/177769

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30 (3), 607–610.

Marton, F., & Säljö, R. (1976). On qualitative differences in learning: I—Outcome and process. British Journal of Educational Psychology, 46, 4–11.

Means, B., Bakia, M., & Murphy, R. (2014). Learning online: What research tells us about whether, when and how. Routledge.

Meng, C. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Issue-centered Teaching Model based on Radical Constructivism Theory to Improve Students’ Critical Thinking Ability. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(11), 156–170. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266117

Mercer, N., & Howe, C. (2012). Explaining the dialogic processes of teaching and learning: The value and potential of sociocultural theory. Learning, Culture and Social Interaction, 1(1), 12–21.

Mosston, M., & Ashworth, S. (2002). Teaching physical education (5th ed.). Benjamin Cummings.

Peihao, X. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Life Values Integrated Curriculum to Enhance Mental Health for Freshmen Students. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(11), 131–146. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266122

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2019). Fostering students' creativity and critical thinking: What it means in school. OECD Publishing.

Smale-Jacobse, A. E., Meijer, A., Helms-Lorenz, M., & Maulana, R. (2019). Differentiated instruction in secondary education: A systematic review of research evidence. Frontiers in Psychology, 10, 2366.

Stockard, J., Wood, T. W., Coughlin, C., & Khoury, C. R. (2018). The effectiveness of Direct Instruction curricula: A meta-analysis of a half century of research. Review of Educational Research, 88 (4), 479–507.

Strelan, P., Osborn, A., & Palmer, E. (2020). The flipped classroom: A meta-analysis of effects on student performance across disciplines and education levels. Educational Research Review, 30, 100314.

Tomlinson, C. A. (2014). The differentiated classroom: Responding to the needs of all learners (2nd ed.). ASCD.

Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Harvard University Press.

Wood, D. J., Bruner, J. S., & Ross, G. (1976). The role of tutoring in problem solving. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 17 (2), 89–100.

Xiang Hui, J. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Psychological Health Education Curriculum Based on Psychological Capital to Improve the Positive Psychological Quality of College Students. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(11), 171–185. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266118

Yanting, C. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of the Mental Health Education Curriculum based on Kolb's Experiential Learning Theory to Improve Ethnic Preparatory Students' Learning Adaptability. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(12), 241–256. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266490

Yoshida, F., Conti, G. J., Yamauchi, T., & Kawanishi, M. (2024). A teaching styles typology of practicing teachers. Journal of Education and Learning, 13(1), 1–17.

Zhonghua, G. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Blended Teaching model Based on Deep Learning Theory to Enhance college students' critical thinking. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(11), 381–394. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266121

Zimin , Z., Watannanimtgul , W. ., Intarasompun , W. ., & Iamsa-ard , A. . (2023). The Development of Instructional Model According to Immersive Learning in Virtual Reality Environment to Enhance Tour Guide Students' Oral Communication Ability . Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(12), 324–338. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266491

Zimmerman, B. J. (2000). Attaining self-regulation: A social cognitive perspective. In M. Boekaerts, P. R. Pintrich, & M. Zeidner (Eds.), Handbook of self-regulation (pp. 13–39). Academic Press.

DEVELOPING A CASE-BASED LEARNING APPROACH IN A MENTAL HEALTH COURSE TO ENHANCE COMMUNICATION SKILLS AMONG FIRST-YEAR VOCATIONAL COLLEGE STUDENTS*

Yuqi Kang[1] and Ratchanee Nokthet[2]

[1]Shandong University of Foreign Affairs, China

[2]Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 1191820447@qq.com

Received 20 March 2026; Revised 28 March 2026; Accepted 30 March 2026

Abstract

This study aimed to develop and evaluate a Case-Based Learning (CBL) instructional approach integrated into a Mental Health course to enhance communication skills among first-year vocational college students, and to examine students' communication self-efficacy and learning satisfaction. The participants were 40 first-year Accounting students from Shandong University of Foreign Affairs, China, selected through cluster random sampling. The study employed a one-group pretest–posttest pre-experimental design. The intervention lasted eight weeks (16 instructional hours) and focused on seven supportive communication skills: active listening, empathic responding, open-ended questioning, assertive communication, summarizing and planning, boundary setting, and support and referral. Data were collected using a Mini-OSCE communication skills assessment, a communication self-efficacy

Citation:

* Yuqi Kang and Ratchanee Nokthet. (2026). Developing A Case-Based Learning Approach In A Mental Health Course To Enhance Communication Skills Among First-Year Vocational College Students. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 343-358.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

questionnaire, and a course satisfaction survey. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics and paired-sample t-tests.

The results showed a significant improvement in students' communication skills after the intervention (pretest M = 13.90, posttest M = 29.20, $p < .001$). Communication self-efficacy reached a high level (M = 58.90 out of 70), and students reported high satisfaction with the course (M = 4.60 out of 5.00).

The findings indicate that the CBL approach is an effective instructional strategy for enhancing communication competence in vocational mental health education.

Keywords: Case-Based Learning, Communication Skills, Mental Health Education, Vocational Students

Introduction

In contemporary vocational education, communication competence is a critical skill that supports students' academic success, social adjustment, and future career development. For first-year vocational college students, the transition from secondary school to a new learning and social environment often presents challenges in communication and interpersonal interaction. Many students experience difficulties expressing ideas, seeking academic support, and building peer relationships, which may lead to learning pressure, reduced self-confidence, and social isolation (Boud & Feletti, 2013). Mental health factors such as anxiety, stress, and shyness can further hinder effective communication, creating barriers to students' participation and social integration (Lizzio et al., 2002).

To address these challenges, innovative instructional approaches are needed to promote communication competence within vocational education. Case-Based Learning (CBL) offers a promising strategy by integrating authentic or

simulated real-life cases into classroom learning. Through structured discussion, role-play activities, and collaborative problem-solving, CBL enables students to analyze real situations, practice supportive communication strategies, and connect theoretical knowledge with practical experience. Such interactive learning environments encourage active listening, empathy, and clear expression while fostering confidence and collaborative skills (Johnson & Johnson, 2009; Rogers & Farson, 1957; Bandura, 2006).

Therefore, this study developed and implemented a CBL instructional approach within a Mental Health course for first-year vocational college students. The approach aims to strengthen supportive communication skills through case discussion, role-play, and team-based problem solving. By embedding CBL into the curriculum, the study seeks to enhance students' communication competence, support their psychological well-being, and better prepare them for academic and professional contexts.

Objectives

1. To compare the communication skills of first-year vocational college students who receive case-based learning (CBL) in a mental health course between pretest and posttest.

2. To examine the level and characteristics of students' communication skills after receiving CBL in the mental health course.

Literature Review

1) Case-Based Learning (CBL)

Case-Based Learning (CBL) is widely recognized as a student-centered instructional approach that uses authentic or realistically simulated cases to promote active learning, analytical thinking, and contextual problem solving. In CBL environments, learners engage in analyzing complex scenarios, discussing

possible responses, and applying theoretical knowledge to practical situations (Srinivasan et al., 2007; Prince, 2004). This approach shifts learning from passive knowledge reception to active knowledge construction through discussion, reflection, and collaborative inquiry.

The theoretical foundations of CBL are grounded in experiential and social learning theories. Dewey (1938) emphasized that meaningful learning occurs through experience and reflection, while Vygotsky (1978) highlighted the role of social interaction and guided participation in cognitive development. In CBL classrooms, students construct knowledge through interaction with peers, teachers, and contextualized problems, which supports deeper understanding and skill transfer.

Research has shown that CBL is particularly effective in educational contexts that require practical skills and interpersonal competence. Through case discussion and collaborative analysis, students are encouraged to examine multiple perspectives, develop reasoning abilities, and communicate their ideas clearly (Johnson & Johnson, 2009). The effectiveness of CBL is further enhanced when cases are closely related to learners' real-life experiences and when structured reflection is incorporated into the learning process (Andiema, 2022).

In the context of mental health education, CBL is especially appropriate because psychological and interpersonal problems are typically situational and require contextual understanding. Authentic cases allow learners to explore emotional experiences, interpersonal conflicts, and coping strategies in a safe learning environment. By engaging with such cases, students are able to practice supportive communication behaviors and develop empathy toward others.

In the present study, Case-Based Learning was systematically implemented in a first-year vocational college Mental Health course. The instructional design followed a structured CBL cycle consisting of warm-up activities, micro-lectures, case analysis, role-play and observation, instructor feedback, and reflective learning. This structure enabled students to repeatedly

practice communication strategies within realistic scenarios commonly encountered in student life, thereby supporting the development of interpersonal communication competence.

2) Communication Skills Development

Communication skills are commonly defined as the ability to effectively express ideas, understand others' perspectives, and respond appropriately in interpersonal interactions (Hargie, 2011). In mental health contexts, communication involves not only the transmission of information but also emotional understanding, empathy, and supportive responses that foster trust and psychological safety.

Scholars have identified several key communication behaviors essential for effective interpersonal interaction, particularly in supportive or helping contexts. These include active listening, empathic responding, open-ended questioning, assertive communication, summarizing and planning, boundary setting, and providing appropriate support or referral (Silverman et al., 2013; Zhang & Cui, 2020). These skills enable individuals to understand others' emotional states, respond constructively, and manage interpersonal challenges effectively.

Traditional lecture-based instruction has been found to be insufficient for developing communication competence because communication skills require behavioral practice rather than memorization of theoretical concepts. Experiential learning strategies such as role-play, discussion, and scenario-based practice have been shown to significantly improve communication skills and interpersonal confidence (Rogers & Farson, 1957; Prince, 2004). Through repeated practice in simulated interpersonal situations, learners gradually internalize communication behaviors and apply them more effectively in real-life interactions (Bandura, 2006).

In vocational education, communication skills are particularly important because students are preparing to enter the workforce and must interact effectively with colleagues, supervisors, and clients. Developing communication competence during vocational training therefore contributes not only to academic success but also to future employability and professional development.

In this study, communication skills were conceptualized as a set of supportive interpersonal behaviors relevant to mental health contexts. Seven core skills were emphasized: active listening, empathic responding, open-ended questioning, assertive communication, summarizing and planning, boundary setting, and support and referral. These skills were practiced through case analysis and role-play activities and assessed using a performance-based evaluation approach.

3) Communication Self-Efficacy and Course Satisfaction

Communication self-efficacy refers to individuals' beliefs in their ability to effectively perform communication behaviors in relevant situations (Bandura, 2006). Self-efficacy plays an important role in learning because individuals who believe they are capable of performing a skill are more likely to engage in practice, persist in challenging situations, and demonstrate improved performance.

Previous research indicates that experiential learning environments, such as case-based learning and role-play activities, can significantly enhance learners' self-efficacy. When students successfully practice communication strategies in realistic scenarios and receive supportive feedback, their confidence in applying these skills increases (Ryan & Deci, 2000). Increased self-efficacy has been associated with improved learning engagement, persistence, and skill transfer.

Course satisfaction is another important outcome in educational research. Satisfaction reflects students' perceptions of the quality, relevance, and effectiveness of the learning experience (Fraser, 2015). Learning environments

that emphasize relevance, active participation, and psychological safety tend to produce higher levels of satisfaction compared with traditional lecture-based instruction.

Studies examining Case-Based Learning have reported that students often perceive CBL environments as engaging, meaningful, and applicable to real-life situations (Bonwell & Eison, 1991; Chen & Liu, 2021). Through collaborative discussion and problem-solving activities, students experience greater involvement in the learning process, which contributes to both satisfaction and positive attitudes toward learning.

In the present study, communication self-efficacy and course satisfaction were examined alongside communication skill performance to provide a more comprehensive evaluation of the instructional approach. By measuring these outcomes simultaneously, the study aimed to capture not only observable skill development but also students' confidence and perceptions of the learning experience.

Summary

The literature suggests that Case-Based Learning, supported by experiential and social learning theories, provides an effective instructional framework for developing communication skills in higher education. Through authentic cases, collaborative discussion, role-play practice, and reflective learning, CBL enables students to connect theoretical knowledge with real-life interpersonal situations.

However, despite the growing use of CBL in various educational fields, relatively limited research has examined its structured application in vocational college mental health courses with a specific focus on communication skill development. To address this gap, the present study implemented a structured eight-session CBL program embedded within a mental health course for first-year

vocational college students and evaluated its effects on communication skills, communication self-efficacy, and course satisfaction.

Methodology

This study employed a pre-experimental research design using a one-group pretest–posttest design to examine the effects of a Case-Based Learning (CBL) instructional approach on the communication skills of first-year vocational college students in a Mental Health course.

Setting and Participants

The study was conducted at the School of International Business, Shandong University of Foreign Affairs, China, within a compulsory Mental Health course for first-year Accounting students. The population consisted of approximately 240 students across six intact classes enrolled in the course.

Using cluster random sampling, one intact class was randomly selected to participate in the study. The final sample included 40 first-year Accounting students who voluntarily agreed to participate and met the attendance requirement of at least 80% of the course sessions.

Intervention: Case-Based Learning Program

The intervention consisted of an eight-session Case-Based Learning program implemented over eight weeks, with two hours per session (16 hours in total).

Each session followed a structured instructional sequence designed to support communication skill development:

1. Warm-up activity to activate prior experience and establish psychological safety

2. Micro-lecture introducing key mental health concepts and target communication skills

3. Case analysis in small groups using realistic student-life scenarios

4. Role-play and peer observation to practice communication behaviors

5. Debriefing and instructor feedback

6. Reflection (exit ticket) to consolidate learning

The learning activities focused on seven supportive communication skills: active listening, empathic responding, open-ended questioning, assertive communication (I-messages), summarizing and planning next steps, boundary setting, and support and referral.

Research Instruments

Three primary research instruments were used:

1. Mini-OSCE Communication Skills Assessment – A performance-based assessment with a behaviorally anchored rubric measuring seven communication skill dimensions (total score range: 7–35).

2. Communication Self-Efficacy Scale – A 14-item questionnaire measuring students' confidence in applying communication skills.

3. Course Satisfaction Questionnaire – A 10-item survey measuring students' perceptions of the learning experience.

All instruments were validated by experts to ensure content validity and demonstrated acceptable reliability.

Research Procedure

The research procedure consisted of three phases:

1. Pre-experimental phase

- Obtain institutional permission and participant consent

- Administer communication skills pretest and communication self-efficacy questionnaire

2. Experimental phase

- Implement the eight-week CBL intervention in the Mental Health course

- Collect observation data during role-play activities and reflection forms at the end of each session

3. Post-experimental phase

- Administer communication skills posttest and communication self-efficacy questionnaire

- Collect course satisfaction questionnaire and supporting qualitative data.

Data Analysis

Quantitative data were analyzed using SPSS. Descriptive statistics (mean and standard deviation) were used to describe students' communication skills and satisfaction levels. Paired-samples t-tests were conducted to compare pretest and posttest scores in order to determine whether communication skills improved significantly after the CBL intervention at the .05 level of significance.

Qualitative data obtained from observation forms and reflection sheets were analyzed using content analysis to identify patterns of communication skill development and to support the interpretation of quantitative results

Results

Communication Skills Outcomes

Table 1 presents the comparison of students' communication skill scores before and after participation in the Case-Based Learning (CBL) program (N = 40).

Table 1 Comparison of Communication Skills Scores Before and After the CBL Intervention

Evaluation Dimension	Pretest Mean ± SD	Posttest Mean ± SD	t-value	p-value	Improvement
Active Listening	2.1 ± 0.6	4.3 ± 0.4	22.36	< .001	+2.2
Empathic Responding	2.0 ± 0.5	4.2 ± 0.5	21.89	< .001	+2.2

Evaluation Dimension	Pretest Mean ± SD	Posttest Mean ± SD	t-value	p-value	Improvement
Open-ended Questioning	2.2 ± 0.6	4.3 ± 0.4	23.11	< .001	+2.1
Assertive Communication (I-Messages)	1.9 ± 0.5	4.1 ± 0.5	20.75	< .001	+2.2
Summarizing & Next-Step Planning	2.0 ± 0.6	4.2 ± 0.4	21.53	< .001	+2.2
Boundary Setting & Consent	1.8 ± 0.5	4.0 ± 0.5	22.07	< .001	+2.2
Support & Referral	1.9 ± 0.6	4.1 ± 0.4	21.38	< .001	+2.2
Total Score	**13.9 ± 1.8**	**29.2 ± 1.6**	**38.64**	**< .001**	**+15.3**

Note. SD = standard deviation.

As shown in Table 1, the mean total communication skill score increased significantly from 13.90 (SD = 1.80) at pretest to 29.20 (SD = 1.60) at posttest, $t(39) = 38.64$, $p < .001$.

Significant improvements were observed across all seven communication skill dimensions ($p < .001$). The improvement values ranged from +2.1 to +2.2 points per dimension, indicating consistent gains in all targeted communication competencies.

In addition, the slightly lower standard deviations observed in the posttest scores suggest greater consistency in students' communication performance following the intervention.

Communication Self-Efficacy Outcomes

Students' communication self-efficacy improved substantially following the CBL intervention. The mean score increased from 32.60 (SD = 4.80) at pretest to 58.90 (SD = 3.20) at posttest, $t(39) = 35.72$, $p < .001$.

This result indicates a significant increase in students' confidence in applying communication skills in interpersonal situations. The reduced standard deviation in the posttest scores also suggests greater consistency in self-efficacy among participants after completing the program.

Course Satisfaction

Overall satisfaction with the CBL course was high. The mean satisfaction score was 4.60 (SD = 0.50) on a five-point Likert scale.

High levels of satisfaction were reported for:

- Skill practicality (95.0%)
- Content relevance (92.5%)
- Overall satisfaction (92.5%)

Satisfaction with activity effectiveness (90.0%) and psychological safety (87.5%) also remained positive. Qualitative feedback indicate d that students particularly valued the use of campus-based cases, opportunities for role-play practice, and the collaborative learning environment created during the CBL sessions.

Alignment of Results with Research Objectives

The findings directly address the research objectives. Significant improvements in total and dimension-specific communication skill scores support Objective 1, which aimed to examine changes in communication skills following the CBL intervention. The significant increase in communication self-efficacy supports Objective 2, while the high levels of course satisfaction and positive qualitative feedback support Objective 3.

Discussion

The results of this study demonstrate that the Case-Based Learning (CBL) approach effectively enhanced communication skills among first-year vocational college students in a mental health course. The significant increase in Mini-OSCE scores from 13.90 to 29.20 indicates that students showed clear improvement in observable communication performance following the intervention. This finding suggests that CBL can serve as an effective instructional strategy for developing practical communication competencies in vocational education.

One explanation for this improvement lies in the experiential and contextual nature of CBL. By engaging students in analyzing realistic campus-based situations and practicing communication through role-play activities, the learning process allowed students to connect theoretical knowledge with authentic interpersonal interactions. Such contextualized learning supports deeper understanding and facilitates the transfer of skills to real-life situations (Dewey, 1938; Kolb, 1984). In addition, the structured instructional cycle consisting of case analysis, role-play, feedback, and reflection provided repeated opportunities for guided practice, which is essential for developing behavioral competencies such as communication (Silverman et al., 2013).

The study also found a significant increase in communication self-efficacy, with scores rising from 32.60 to 58.90 after the intervention. According to self-efficacy theory, mastery experiences are a primary source of confidence development (Bandura, 2006). Through repeated role-play practice and supportive feedback from peers and instructors, students gained successful communication experiences that strengthened their confidence in applying these skills in real situations.

Furthermore, students reported high satisfaction with the CBL course (M = 4.60), particularly regarding the practicality of communication skills and the relevance of course content. The use of authentic cases reflecting common

student experiences increased engagement, while collaborative discussions and role-play activities created a psychologically safe learning environment that encouraged active participation. Such learning conditions are particularly important in communication training, where students must feel comfortable experimenting with interpersonal behaviors and receiving feedback.

Overall, the findings suggest that Case-Based Learning provides a pedagogically sound approach for developing communication competence, strengthening self-efficacy, and promoting positive learning experiences among vocational college students.

Recommendation

Based on the findings of this study, Case-Based Learning (CBL) can be considered a promising instructional approach for developing communication skills in vocational mental health education. Vocational institutions may integrate CBL into mental health courses to provide students with opportunities to practice communication skills through authentic scenarios and role-play activities. Instructors are encouraged to design case materials that reflect students' real-life experiences and gradually extend to workplace-related contexts. In addition, teacher professional development may be beneficial to strengthen instructors' abilities to facilitate discussions, guide role-play activities, and provide constructive feedback that supports reflective learning.

Future research should further examine the effectiveness of CBL using controlled experimental designs to strengthen causal interpretation. Longitudinal studies may also investigate whether improvements in communication skills and self-efficacy are sustained over time. In addition, including students from different majors and institutions would help improve the generalizability of the findings. Exploring additional outcomes such as help-seeking behavior, mental health

literacy, and interpersonal functioning may also provide a more comprehensive understanding of the impact of CBL in vocational mental health education.

References

Andiema, N. C. (2022). Activity-based learning strategies used by teachers in public pre-primary schools in Kenya. East African Journal of Education Studies, 5(2). https://doi.org/10.37284/eajes.5.2.678

Bandura, A. (2006). Guide for constructing self-efficacy scales. In F. Pajares & T. Urdan (Eds.), Self-efficacy beliefs of adolescents (pp. 307–337). Information Age Publishing.

Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). Active learning: Creating excitement in the classroom. ERIC Clearinghouse on Higher Education.

Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. Psychometrika, 16(3), 297–334. https://doi.org/10.1007/BF02310555

Dewey, J. (1938). Experience and education. Macmillan.

Duch, B. J., Groh, S. E., & Allen, D. E. (2001). The power of problem-based learning: A practical “how-to” for teaching undergraduate courses in any discipline. Stylus Publishing.

Fraser, B. J., Tobin, K., & McRobbie, C. J. (Eds.). (2015). Second handbook of research on science education. Springer.

Harden, R. M., & Gleeson, F. A. (1979). Assessment of clinical competence using an objective structured clinical examination (OSCE). Medical Education, 13(1), 41–54. https://doi.org/10.1111/j.1365-2923.1979.tb00918.x

Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (2009). An educational psychology success story: Social interdependence theory and cooperative learning. Educational Researcher, 38(5), 365–379. https://doi.org/10.3102/0013189X09339057

Kolb, D. A. (1984). Experiential learning: Experience as the source of learning and development. Prentice Hall.

Lizzio, A., Wilson, K., & Simons, R. (2002). University students' perceptions of the learning environment and academic outcomes: Implications for theory and practice. Studies in Higher Education, 27(1), 27–52.

Lynn, L. E., Jr. (1999). Teaching and learning with cases: A guidebook. Sage.

Prince, M. (2004). Does active learning work? A review of the research. Journal of Engineering Education, 93(3), 223–231. https://doi.org/10.1002/j.2168-9830.2004.tb00809.x

Rogers, C. R., & Farson, R. E. (1957). Active listening. Industrial Relations Center, University of Chicago.

Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and extrinsic motivations: Classic definitions and new directions. Contemporary Educational Psychology, 25(1), 54–67.

Silverman, J., Kurtz, S., & Draper, J. (2013). Skills for communicating with patients (3rd ed.). CRC Press.

Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Harvard University Press.

ADMINISTRATIVE FACTORS AFFECTING THE EFFECTIVE ENTREPRENEURSHIP EDUCATION FOR UNIVERSITIES IN JIANGSU PROVINCE*

Jiajia Yang[1], Thada Siththada[2] and Suttipong Boonphadung[3]

[1-3]Department of Educational Administration, Graduate School,

Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: 779214374@qq.com

Received 9 February 2026; Revised 3 March 2026; Accepted 5 March 2026

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the level of factors affecting entrepreneurship education in universities of Jiangsu Province; 2) study the level of entrepreneurship education outcomes in universities of Jiangsu Province; 3) study the relationship between factors and entrepreneurship education in universities of Jiangsu Province; 4) study the factors affecting entrepreneurship education in universities of Jiangsu Province; and 5) propose the guideline for developing an effective entrepreneurship education in universities of Jiangsu Province. The research employed a mixed-methods approach, with an emphasis on quantitative analysis. Quantitative data were collected from a sample of 500 undergraduate students who had completed at least one entrepreneurship course during the 2023–2024 academic year, using a structured questionnaire. The quantitative data were analyzed using percentages, means, standard deviations, Pearson product–moment correlation,

Citation:

* Jiajia Yang, Thada Siththada and Suttipong Boonphadung. (2026). Administrative Factors Affecting The Effective Entrepreneurship Education For Universities In Jiangsu Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 359-372.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

and stepwise multiple regression to examine the levels, relationships, and predictive power of influencing factors. In addition, qualitative data were obtained through in-depth interviews with nine experts in educational administration, guided by a semi-structured interview protocol. The qualitative data were analyzed using content analysis to explore institutional perspectives and validate the quantitative findings.

The findings revealed that all eight influencing factors were rated at a high level, with Teacher Quality and Government Policy Support receiving the highest ratings. Entrepreneurship education outcomes were also rated at a high level overall, although Entrepreneurial Intentions scored the lowest among the three outcome dimensions. Strong positive correlations were found between all eight factors and overall outcomes, with the strongest associations observed for Cultural and Societal Factors and Government Policy Support. Stepwise multiple regression indicated outcome-specific predictors: Cultural and Societal Factors significantly predicted Educational Outcomes; Entrepreneurial Competencies were primarily influenced by Cultural and Societal Factors and Student Background; and Entrepreneurial Intentions were mainly driven by Student Background. These results highlight the importance of an ecosystem-based approach in strengthening entrepreneurship education, emphasizing the roles of cultural legitimacy, effective policy implementation, student readiness, and experiential learning opportunities. The eight key factors identified as influencing the effectiveness of entrepreneurship education in this study are: (1) Curriculum Design, (2) Teaching Methods, (3) Teacher Quality, (4) Student Background, (5) Industry Collaboration, (6) Digital Technology Integration, (7) Cultural and Societal Factors, and (8) Government Policy Support. These factors operate in an interconnected manner, shaping learning outcomes, competencies, and intentions, and collectively reinforcing the need for a holistic, system-level reform strategy in entrepreneurship education.

Keywords: entrepreneurship education, entrepreneurial ecosystem, entrepreneurial intention, higher education, Jiangsu Province

Introduction

Entrepreneurship education has become a strategic priority for universities in innovation-driven economies because it develops students' opportunity recognition, innovation capability, and venture creation competence. In China, the "Mass Entrepreneurship and Innovation" agenda has strengthened the expectation that higher education institutions contribute directly to regional economic transformation. In Jiangsu Province, entrepreneurship programs have expanded rapidly; however, differences in institutional governance, curriculum implementation, faculty readiness, and policy execution continue to produce uneven educational effectiveness. These conditions establish the practical necessity of this study. Recent evidence from Chinese higher education also shows persistent implementation challenges and uneven institutional capacity across universities (Chen et al., 2022; Zhou et al., 2024).

Existing studies have examined both individual and institutional determinants of entrepreneurship education, including teaching models, university–industry collaboration, and policy support (e.g., Kuratko, 2005; Fayolle & Gailly, 2015; Etzkowitz & Leydesdorff, 2000), as well as cognitive-affective pathways linking university support and students' entrepreneurial intention (Li et al., 2022; Zhao et al., 2022). In China, related evidence has been reported across different provincial and institutional contexts, but systematic research focused specifically on Jiangsu universities remains limited, especially regarding the combined effects of multiple administrative factors on educational outcomes, entrepreneurial competencies, and entrepreneurial intentions. At the same time, sustainability-oriented evaluation studies suggest that institutional effectiveness depends on coordinated multi-factor systems rather than isolated interventions

(Cai et al., 2022). Therefore, this study asks: which administrative factors most strongly affect the effectiveness of entrepreneurship education management in Jiangsu universities, and how are these factors associated with educational outcomes, entrepreneurial competencies, and entrepreneurial intentions?

This study focuses on universities in Jiangsu Province and adopts an administrative perspective. The analytical framework includes eight administrative factors (curriculum design, teaching methods, teacher quality, student background, industry collaboration, digital technology integration, cultural and societal factors, and government policy support) and three outcome dimensions (educational outcomes, entrepreneurial competencies, and entrepreneurial intentions). A mixed-methods design is used, combining questionnaire-based quantitative analysis with expert interviews for qualitative validation, with the aim of providing an integrated framework and evidence-based recommendations for university leaders and policymakers.

Research Objectives

1. To study the levels of administrative factors of universities in Jiangsu Province.

2. To study the levels of entrepreneurship education management of universities in Jiangsu Province.

3. To study the relationship between administrative factors and entrepreneurship education management of universities in Jiangsu Province.

4. To study the administrative factors affecting the entrepreneurship education management of universities in Jiangsu province.

5. To propose the guideline for the development of an administrative factors affecting the effective entrepreneurship education management of universities in Jiangsu province

Literature Review

1. Concepts, Principles, and Related Theories

Entrepreneurship education management in higher education institutions is grounded in several foundational theories that explain how administrative systems influence educational effectiveness. The concept of the entrepreneurial university, as proposed by Clark (1998), emphasizes strengthened steering core leadership, diversified funding sources, and a stimulated academic heartland as essential components of institutional transformation. Similarly, the Triple Helix theory highlights the dynamic interaction between universities, industry, and government in fostering innovation ecosystems (Etzkowitz & Leydesdorff, 2000). These frameworks suggest that administrative leadership, governance structures, and strategic collaboration mechanisms are critical determinants of successful entrepreneurship education. From the perspective of human capital theory, education enhances individuals' productive capabilities and entrepreneurial competencies (Becker, 1993), reinforcing the importance of systematic curriculum planning and institutional support.

In addition, the Resource-Based View (RBV) and Dynamic Capability Theory provide strong theoretical justification for examining administrative factors within universities. The RBV argues that organizational effectiveness depends on valuable, rare, inimitable, and non-substitutable resources, including human capital, institutional knowledge, and technological infrastructure (Barney, 1991). Dynamic capability theory further explains how institutions adapt, integrate, and reconfigure internal and external competencies to respond to changing environments (Teece, 2018). Applied to entrepreneurship education management, these theories underscore the importance of curriculum design, faculty quality, digital technology integration, industry collaboration, and supportive government policies as strategic administrative resources. Therefore, effective entrepreneurship education in Jiangsu universities can be theoretically

framed as the outcome of well-managed institutional capabilities aligned with regional economic development strategies.

2. Related Research in Domestic and International Contexts

International research consistently demonstrates that administrative and organizational factors significantly influence the effectiveness of entrepreneurship education. Kuratko (2005) noted that leadership commitment, institutional vision, and structured program design are central to sustainable entrepreneurship education development. Fayolle and Gailly (2015) found that well-designed entrepreneurship programs positively affect entrepreneurial attitudes and intentions, particularly when experiential learning methods are supported by institutional policy. Moreover, Wright et al. (2017) emphasized the role of university-based ecosystems, including incubators, mentorship programs, and industry networks, in strengthening entrepreneurial competencies and venture creation outcomes. These studies collectively indicate that administrative governance, collaboration systems, and resource allocation mechanisms are critical predictors of entrepreneurship education success.

Within the Chinese context, recent studies highlight the growing importance of entrepreneurship education as part of national innovation strategies. Research has shown that government policy support, university–enterprise cooperation, and digital platform integration significantly enhance the quality and outcomes of entrepreneurship education programs (Li & Wu, 2019; Zhou & Xu, 2012). In economically developed provinces such as Jiangsu, universities are expected to align entrepreneurship curricula with regional industrial transformation and innovation-driven development policies. However, empirical research specifically examining the combined impact of multiple administrative factors on entrepreneurship education management effectiveness in Jiangsu universities remains limited. This gap indicates the necessity of systematic investigation into how curriculum design, teaching methods, faculty capability, student background, industry collaboration, digital integration, cultural

influences, and government policies interact to shape educational outcomes and entrepreneurial intentions.

Research Methodology

1. Research Methodology

This study employed a mixed-method research design, integrating quantitative and qualitative approaches to obtain comprehensive and in-depth findings. The quantitative phase utilized a survey method to examine the levels of administrative factors and entrepreneurship education management, as well as to analyze the relationships and predictive effects among variables using Multiple Regression Analysis (MRA). The qualitative phase involved in-depth interviews with key informants to further explore contextual insights and to propose development guidelines. The integration of both methods enhanced the validity, reliability, and interpretative strength of the research findings.

2. Research Steps

The population consisted of undergraduate students enrolled in universities in Jiangsu Province. The sample size was determined based on Comrey and Lee's (1992) criteria, with 500 respondents considered very good for multivariate statistical analysis. The sampling method was applied in accordance with Krejcie and Morgan's (1970) guidelines for institutional selection. Data were collected through a structured questionnaire using a five-point Likert scale. In addition, qualitative data were gathered from nine key informants, including senior administrators and experienced entrepreneurship educators, selected through purposive sampling based on expertise and professional experience.

3. Data Collection

The population consisted of undergraduate students enrolled in universities in Jiangsu Province. The sample size was determined based on Comrey and Lee's (1992) criteria, with 500 respondents considered very good for

multivariate statistical analysis. The sampling method was applied in accordance with Krejcie and Morgan's (1970) guidelines for institutional selection. Data were collected through a structured questionnaire using a five-point Likert scale. In addition, qualitative data were gathered from nine key informants, including senior administrators and experienced entrepreneurship educators, selected through purposive sampling based on expertise and professional experience.

4. Data Analysis

Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation, to determine the levels of variables. Inferential statistics were employed using Multiple Regression Analysis (MRA) to examine the effects of administrative factors on entrepreneurship education management outcomes. Reliability was assessed using Cronbach's alpha coefficient. Qualitative data were analyzed through content analysis to identify themes, patterns, and strategic development recommendations. The integration of quantitative and qualitative findings provided comprehensive conclusions and evidence-based guidelines for improving effective entrepreneurship education management in universities in Jiangsu Province.

Research Results

Part 1 Results of Demographic data of the Respondents

The study analyzed data from 500 undergraduate students in Jiangsu Province (female 73.40%, male 26.60%; most aged 19-21 years). Most respondents were business and management majors (74.20%), followed by natural sciences (14.60%), arts and humanities (7.40%), engineering and technology (0.80%), and other disciplines (3.00%).

Part 2 Results of the level of objective 1

All eight administrative factors were rated at a high level. Teacher Quality Factor recorded the highest mean ($\overline{x}$ = 3.81, S.D. = 0.85), while Student Background

Factor showed the lowest mean ($\overline{x}$ = 3.64, S.D. = 0.88), indicating variability in students' preparedness despite

Part 3 Results of the level of objective 2

Effective entrepreneurship education outcomes were also rated at a high level overall ($\overline{x}$ = 3.69, S.D. = 0.75). Educational Outcomes had the highest mean ($\overline{x}$ = 3.74, S.D. = 0.88), followed by Entrepreneurial Competencies ($\overline{x}$ = 3.70, S.D. = 0.73). Entrepreneurial Intentions were the lowest ($\overline{x}$ = 3.63, S.D. = 0.63).

Part 4 Results of the analysis of the Pearson Product Moment Correlation coefficient between X and Y (objective 3)

Pearson correlation analysis showed that all eight factors were positively and significantly associated with overall outcomes ($p < .01$). The strongest correlations were Cultural and Societal Factor ($r = 0.938$), Government Policies Factor ($r = 0.912$), and Digital Technology Integration Factor ($r = 0.897$).

Part 5 Results of stepwise multiple regression analysis (objective 4)

Stepwise multiple regression for overall outcomes yielded a strong model ($R = 0.952$, $R^2 = 0.907$, Adj. $R^2 = 0.905$, SEE = 0.222). The most influential predictors were Cultural and Societal Factor ($\beta = 0.472$, $p < .001$), Government Policies Factor ($\beta = 0.284$, $p < .001$), and Student Background Factor ($\beta = 0.219$, $p < .001$). Teacher Quality Factor showed a small negative coefficient ($\beta = -0.124$, $p = .001$), while other factors were not significant in the final model.

Part 6: Results of objective 5

Qualitative interviews with nine experts converged on five strategic pillars for improvement: curriculum-practice integration, faculty mentoring and industry exposure, deeper industry collaboration and ecosystem resources, digital platforms with data feedback, and evaluation with incentives to strengthen an entrepreneurial culture.

Discussion

Based on the five research objectives, the findings are interpreted to clarify their theoretical relevance and policy-practice implications for entrepreneurship education management in Jiangsu Province.

For Objective 1, all eight administrative factors were assessed at a high level. This suggests that universities in Jiangsu have built a relatively supportive management foundation for entrepreneurship education. A plausible explanation is the joint effect of institutional governance capacity and policy pressure from innovation-driven regional development. This interpretation is consistent with the entrepreneurial university perspective, which views organizational steering and strategic coordination as central to educational transformation.

For Objective 2, overall effective entrepreneurship education management outcomes were high, but Entrepreneurial Intentions remained comparatively weaker than Educational Outcomes and Entrepreneurial Competencies. This indicates that university systems can improve learning and skills, yet intention formation is more sensitive to students' perceived risk, opportunity exposure, and personal readiness. In other words, instructional effectiveness does not automatically convert into entrepreneurial intention without stronger real-world engagement conditions. This pattern is consistent with evidence that the education–intention pathway is contingent on mediating psychological mechanisms and contextual conditions (Li et al., 2022).

For Objective 3, all administrative factors were significantly and positively related to effective entrepreneurship education management outcomes ($p < .01$), with the strongest pattern concentrated in cultural-societal support, policy support, and digital integration. This means outcome quality is better explained by ecosystem alignment than by any single isolated reform. The finding aligns with prior work emphasizing multi-actor and multi-level coordination in entrepreneurship education. This interpretation aligns with studies showing that

university entrepreneurship support influences intention through cognitive-affective channels and ecosystem-level support structures (Zhao et al., 2022; Cai et al., 2022).

For Objective 4, the regression model showed strong explanatory power ($R^2 = 0.907$), and the most influential predictors were Cultural and Societal Factors, Government Policy Support, and Student Background. This suggests that contextual legitimacy, policy implementation quality, and learner readiness are decisive boundary conditions for effectiveness. The negative coefficient for Teacher Quality should be interpreted cautiously: it is more likely a structural overlap effect in the multivariable model than evidence that teaching quality is unimportant. Substantively, it indicates that traditional teaching strength alone is insufficient without practice-based mentoring and stronger industry-linked learning.

For Objective 5, the development guideline should prioritize integrated governance: competency-oriented curriculum design, active and experiential pedagogy, faculty capability development for entrepreneurship practice, structured university-industry collaboration, deeper digital platform use, and stronger policy execution at institutional level. Differentiated support for students with different readiness levels is also necessary, especially to improve Entrepreneurial Intentions.

Overall, the findings indicate that effective entrepreneurship education management in Jiangsu should be advanced through an ecosystem-based strategy in which cultural legitimacy, policy support, and student readiness are treated as core drivers, while curriculum and teaching reforms are implemented as coordinated components rather than stand-alone interventions. These implications are also consistent with recent analyses of structural challenges and reform priorities in Chinese higher institutions (Zhou et al., 2024).

Recommendations

1. Recommendations for the Application of Research Results

Universities in Jiangsu Province should apply the findings to strengthen curriculum design, teaching innovation, faculty development, industry collaboration, and digital technology integration in order to enhance effective entrepreneurship education management. Policymakers should also refine supportive policies and funding mechanisms to ensure sustainable program development.

2. Recommendations for Future Research

Future research should broaden the sample beyond Jiangsu Province and include different types of universities to enhance generalizability. It is also recommended to adopt longitudinal designs and incorporate objective outcome indicators (e.g., startup activity, employment outcomes) to capture long-term effects. Methodologically, advanced techniques such as SEM or mediated/moderated regression should be applied to test more complex relationships among administrative factors and entrepreneurship education outcomes, thereby validating and refining the proposed framework.

References

Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. Journal of Management, 17(1), 99–120.

Becker, G. S. (1993). Human capital: A theoretical and empirical analysis, with special reference to education (3rd ed.). University of Chicago Press.

Cai, X., Zhao, L., Bai, X., Yang, Z., Jiang, Y., Wang, P., & Huang, Z. (2022). Comprehensive evaluation of sustainable development of entrepreneurship education in Chinese universities using entropy-TOPSIS method. Sustainability, 14(22), 14772.

Clark, B. R. (1998). Creating entrepreneurial universities: Organizational pathways of transformation. Pergamon Press.

Chen, Y., Zhao, L., Leng, J., & Li, S. (2022). Improving education for innovation and entrepreneurship in Chinese technical universities: A quest for building a sustainable framework. Sustainability, 14(3), 1381. https://doi.org/10.3390/su14031381

Etzkowitz, H. (2003). Research groups as "quasi-firms": The invention of the entrepreneurial university. Research Policy, 32(1), 109–121.

Etzkowitz, H., & Leydesdorff, L. (2000). The dynamics of innovation: From national systems and "Mode 2" to a Triple Helix of university-industry-government relations. Research Policy, 29(2), 109–123.

Fayolle, A., & Gailly, B. (2015). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurial attitudes and intention. Journal of Small Business Management, 53(1), 75–93.

Kuratko, D. F. (2005). The emergence of entrepreneurship education: Development, trends, and challenges. Entrepreneurship Theory and Practice, 29(5), 577–598.

Li, C., Sun, H., & Zhang, Y. (2022). The influence of entrepreneurship education on entrepreneurial intention of Chinese college students: A moderated multi-mediation model. Frontiers in Psychology, 13, 1049232. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1049232

Li, J., & Wu, S. (2019). The impact of entrepreneurship education on entrepreneurial intention in China. Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies, 11(4), 1–18.

Teece, D. J. (2018). Business models and dynamic capabilities. Long Range Planning, 51(1), 40–49.

Wright, M., Siegel, D. S., & Mustar, P. (2017). An emerging ecosystem for student start-ups. The Journal of Technology Transfer, 42(4), 909–922.

Zhao, H., Zhang, H., & Xu, Y. (2022). How does university entrepreneurship support affect college students' entrepreneurial intention? An analysis from a cognitive-affective perspective. Frontiers in Psychology, 13, 1032543. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1032543

Zhou, M., & Xu, H. (2012). A review of entrepreneurship education for college students in China. Administrative Sciences, 2(1), 82–98.

Zhou, R., Rashid, S. M., & Cheng, S. (2024). Entrepreneurship education in Chinese higher institutions: Challenges and strategies for vocational colleges. Cogent Education, 11(1), 2375080. https://doi.org/10.1080/2331186X.2024.2375080

MARKETING STRATEGIES FOR IMPROVING THE COMPETITIVENESS OF HOME RENOVATION SERVICES IN SHAANXI PROVINCE, CHINA*

Hao Jiannan[1], Chaiyawi Muangmee[2], Nusanee Meekaewkunchorn[3] and Tatchapong Sattabut[4]

[1-4]Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: wichian.in@bsru.ac.th

Received 22 March 2026; Revised 31 March 2026; Accepted 2 April 2026

Abstract

This study aims to (1) examine the influence of marketing mix factors product, price, place, and promotion on the competitiveness of home renovation services in Shaanxi Province, China, and (2) propose practical marketing strategies to enhance competitive performance within the industry. The research focuses on entrepreneurs and marketing personnel engaged in the home renovation services sector in Shaanxi Province. The sample size was determined using the Yamane formula, and purposive sampling was applied to ensure that respondents were directly involved in marketing and business decision-making processes. Data were collected through a structured questionnaire and analyzed using descriptive statistics, Pearson correlation, and multiple regression analysis.

The results indicate that all four elements of the marketing mix have a positive and significant relationship with competitiveness. Among these factors, place (service accessibility and distribution channels) and promotion

Citation:

* Hao Jiannan, Chaiyawi Muangmee, Nusanee Meekaewkunchorn and Tatchapong Sattabut. (2026). Marketing Strategies For Improving The Competitiveness Of Home Renovation Services In Shaanxi Province, China. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 373-386.; DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

(communication and marketing activities) exert the strongest influence on competitive performance. The findings suggest that home renovation service providers can strengthen their market position by improving service accessibility, enhancing promotional effectiveness, delivering customer value, and maintaining appropriate pricing strategies.

Keywords: Home renovation, marketing mix (4Ps), competitiveness

Introduction

The home renovation industry has become an important part of the construction and housing services market, especially in regions experiencing rapid urbanization and lifestyle changes (Mainali et al., 2021). Today's consumers increasingly seek homes that are not only functional but also visually appealing and reflective of their personal preferences. As a result, renovation companies are expected to provide higher quality, customized services. In emerging economies such as China, rising urbanization and improving living standards have significantly increased the demand for professional home renovation services, creating both opportunities and stronger competition in the market (Wu, 2016).

In service-based industries like home renovation, effective marketing is essential for standing out from competitors. Because services are intangible and rely heavily on customer perception, businesses must focus on building trust, demonstrating expertise, and maintaining long-term relationships with clients (Zeithaml et al., 2018). The Marketing Mix (4Ps) product, price, place, and promotion remains one of the most widely used frameworks for aligning services with customer needs and improving competitive performance (Kotler & Keller, 2016). China's home renovation market has grown rapidly over the past decade due to rising incomes, expanding middle-class populations, and increasing homeownership rates (Chen & Han, 2015).

Applying the marketing mix effectively can help address these challenges. In renovation services, the product includes design quality, materials, project management, and after-sales service. Price must reflect both affordability and value. Place refers to service accessibility and online presence, while promotion focuses on building trust and reputation among customers (Kotler & Keller, 2016). Digital technology has also transformed how customers choose renovation services. Many homeowners now rely on online portfolios, customer reviews, and recommendations through social media platforms such as WeChat, Douyin (TikTok), and Xiaohongshu before making decisions (Jabeen et al., 2024). Companies that actively use these platforms are more likely to reach new customers and remain competitive.

Given these developments, this study examines how the four elements of the marketing mix influence the competitiveness of home renovation services in Shaanxi Province. The research explores how marketing strategies affect customer satisfaction, repeat business, and brand recognition. The findings are expected to provide practical guidance for renovation businesses, particularly SMEs, to improve their marketing strategies, respond better to customer needs, and strengthen their competitive position in an increasingly digital and competitive market.

Objectives

1. To explore the level of product, price, place, and promotion that influence the competitiveness of home renovation services in Shaanxi Province.

2. To analysis Marketing Strategies for Improving the Competitiveness of Home Renovation Services in Shaanxi Province, China

Literature Review

1. Marketing Mix Theory

Marketing Mix Theory is a core marketing concept that offers a systematic method for developing and implementing marketing strategies.

Product refers to market-offered goods or services satisfying consumer needs (Kotler & Armstrong, 2022), comprising core, actual and augmented layers. For home renovation services, it integrates tangible components (materials, equipment) and intangible components (design expertise, project management).

Price is the monetary value of a product or service and a key marker of perceived value (Nagle & Muller, 2018). Major strategies include cost-based, competition-based and value-based pricing, all influencing demand, profitability and market positioning.

Place means customer accessibility to products and services (Kotler et al., 2021), covering distribution, offline outlets and online platforms. For home renovation, it involves site selection, geographic coverage, industry partnerships and service logistics optimisation (Chaffey & Ellis-Chadwick, 2023).

Promotion includes communication activities to inform, persuade and remind consumers (Belch & Belch, 2021), combining traditional and digital tactics. It boosts brand awareness and loyalty (Bondarenko and Vyshnivska, 2023); for renovation services, before-after project displays and customer reviews are most effective.

2. Application of the 4Ps in Service Marketing: Home Renovation Services

The 4Ps model is popularly applied whereby marketing strategies and plans are formulated based on product, price, place and promotion. In service industries such as home renovation, each of the components of the 4Ps must be adjusted to consider the intangibility, variability and high involvement of the service (Richardson, 2024).

The product of home renovation services combines both physical elements (such as materials, finishes, and fittings) and non-material elements (such as design expertise, project management, and craftsmanship). The product line might consist of a variety of services such as kitchen renovation, bathroom renovation, and a full replanning of a home and customisation according to functional and aesthetic needs of clients. A central aspect of their perceived service value is the quality of the materials employed, which affects durability and customer satisfaction. This differentiation of service can be achieved by introducing revolutionary designs, utilising renewable materials, and bundling service packages (Kotler & Armstrong, 2022).

Methodology

This study explores how the marketing mix elements of product, price, place, and promotion influence the competitiveness of home renovation firms in Shaanxi Province, China. The target population consisted of marketing personnel and entrepreneurs working in the home renovation service sector, as these individuals are directly involved in shaping marketing strategies and delivering services to customers. Based on industry information, the sector includes more than 4,000 relevant workers, and Yamane's formula was used to determine a sample size of 364 respondents at a 5% margin of error. Purposive sampling was applied to ensure that only participants with relevant knowledge and practical experience were included. Data were collected through a structured questionnaire adapted from previous studies, with items measured on a five-point Likert scale. To ensure quality, the instrument was reviewed by experts using the Item–Objective Congruence method, pilot-tested with 30 respondents, and assessed for reliability using Cronbach's alpha. After collection, the responses were checked, coded, and analyzed using descriptive statistics,

correlation analysis, and multiple regression in order to identify which marketing mix factors have the strongest effect on business competitiveness.

Research Framework

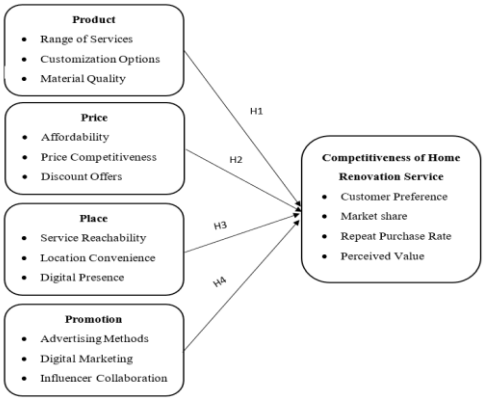

Figure 1 Research Framework

Methodology

1. Population and the Sample Group

Population

A research population refers to the entire list of individuals, items or entities that have similar characteristics and are relevant to a certain study. The population of the study are more than 4000 entrepreneurs of home renovation services in Shaanxi province, China.

Sample

The sample size for the study was 364 entrepreneurs in the home renovation services sector in Shaanxi Province, China.

2. Research Instrument

The research instrument is a questionnaire with 2 parts:

The research study on “Marketing Strategies for Improving the

Competitiveness of Home Renovation Services in Shaanxi Province, China" which uses quantitative research. The data was collected with 364 entrepreneurs of home renovation services and the sampling technique used was purposive sampling method. The structured questionnaire was used to collect data in this study.

Part 1: General Information. This section has 4 questions to gather background information on the respondent's gender, age, Highest Educational Qualification, and Years of Experience.

Part 2: This section uses a 5-point Likert scale with the standardized labels: "1Strongly Disagree" to "5Strongly Agree"—an academic norm for measuring attitudes and perceptions. It contains statements related to learner autonomy, organized into 5 dimensions: 1) Product, 2) Product, 3) Place, 4) Promotion, and 5) Competitiveness of Home Renovation Service.

All statements display consistency with the measurement target as evidenced by an average score exceeded 0.60 on the acceptable consistency index (IOC). The reliability of a pilot test of questionnaires assessed using Cronbach's α, a statistic measuring internal consistency, with α where all scores fell more than 0.70 (Edelsbrunner et al., 2025), indicating excellent internal consistency.

3. Data Collection

Data collection started when the researcher identified the sample size through the distribution of questionnaires which was done in several ways. The data collection tool of questionnaires was mainly used. The researcher used a document submission method in areas that it was not feasible to conduct direct distribution. Nevertheless, in majority of places, the researcher himself visited the place and made use of the questionnaires (dropped and collected them). Such a method was selected based on the small size of its sample, which guarantees an increased response rate and complete data. Data collection

process may be summed up as follows:

1. The researcher walked to the places which were open to receive and give out questionnaires. In the case of areas that are hard to access, the researcher shipped a copy of the questionnaire together with a self-addressed and stamped envelope to be returned.

2. In the case of the mailed surveying questionnaires, the researcher took 15 days as the response period. Follow-up telephone calls were carried out in the event that no response came after that duration. When there remained lack of response, the researcher re-implied the region in order to secure the questionnaire personally.

3. Each of the returned questionnaires was screened to ensure that it was complete. All incomplete responses were followed with subsequent communication in order to retrieve the missing response.

4. Questionnaires were checked and the double-checked ones were coded and entered in database creating a preliminary set of statistical values.

5. The data were cleaned and verified then analyzed with appropriate statistical tools that were relevant according to the study objectives.

4. Data analysis

After all questionnaires were collected and verified, the responses were coded and entered into statistical software for analysis. Descriptive statistics such as frequency, mean, and standard deviation were used to summarize the characteristics of the respondents and their responses. Correlation analysis was applied to examine the relationships between the marketing mix variables and competitiveness. Finally, multiple regression analysis was used to identify which marketing factors product, price, place, and promotion have the strongest influence on the competitiveness of home renovation firms in Shaanxi Province.

Results

Table 1 The results of the analysis of the correlation coefficient between Product (X1), Price (X2), Place (X3), Promotion (X4) and Competitiveness of Home Renovation Service (Y).

	Y	X1	X2	X3	X4
Y	1				
X1	.435**	1			
X2	.274**	.324**	1		
X3	.499**	.310**	.208**	1	
X4	.422**	.298**	0.086	.236**	1

** Statistically significant level 0.01

According to Table 2, the analysis of correlation coefficient between the dependent variable, Competitiveness of Home Renovation Service (Y) and the independent variables, Product (X1), Price (X2), Place (X3) and Promotion (X4), showed that all the four independent variables had positive relationships with Y. Precisely, Place (X3) indicated the highest connection with competitiveness (r =.499), followed by Product (X1) (r =.435) and Promotion (X4) (r =.422), and Price (X2) had the lowest (but positive) relationship (r =.274).

Besides, all of the correlations between the independent variables were under 0.80, which is within the range accepted by Stevens (1996) to claim that there is no severe concern of multicollinearity. The greatest correlation between the independent variables was Product (X1) and Price (X2) (r =.324), and the correlation between Price (X2) and Promotion (X4) was very weak (r =.086). Thus, the issue of multicollinearity between the independent variables was not present and each of the independent variables can be incorporated in Stepwise Multiple Regression Analysis, the predictors are entered into the model sequentially.

Table 2 The results of the analysis of the regression coefficient X affect Y.

Model X1	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
Constant	0.833	0.183		4.556	0.000
Product (X1)	0.170	0.037	0.213	4.637	0.000
Price (X2)	0.088	0.035	0.110	2.535	0.012
Place (X3)	0.290	0.036	0.347	7.958	0.000
Promotion(X4)	0.216	0.035	0.268	6.212	0.000

R2 = 0.408, *P< .05

Based on Table 3 the output of the analysis of the regression coefficient of the independent variables (X1: Product, X2: Price, X3: Place and X4: Promotion) on the dependent variable (Y: Competitiveness of Home Renovation Service) was that all the four variables had a significant impact on Y. This is due to each of the variables containing a Sig. of less than 0.05 (p <.05), which showed statistical significance. In summary, it was found that:

Place (X3) significantly affected Y at the value level B = 0.290 (β = 0.347, t = 7.958, Sig = 0.000).Promotion (X4) significantly affected Y at the value level B = 0.216 (β = 0.268, t = 6.212, Sig = 0.000).Product (X1) significantly affected Y at the value level B = 0.170 (β = 0.213, t = 4.637, Sig = 0.000).Price (X2) significantly affected Y at the value level B = 0.088 (β = 0.110, t = 2.535, Sig = 0.012).

Based on the standardized coefficients (β), Place (X3) was the strongest predictor of competitiveness, followed by Promotion (X4), Product (X1), and Price (X2). The model explained 40.8 percent of the variance in competitiveness (R^2 = 0.408), which indicates that the four marketing-mix factors together provide a meaningful explanation of competitiveness in the home renovation services sector (p < .05).

Discussion

1. This objective explores how the 4Ps framework shapes the competitiveness of Shaanxi's home renovation services, with descriptive statistics providing clear empirical support. Promotion scores the highest among the four dimensions, making it the most critical factor for local practitioners. Local firms mainly use project before-and-after displays, customer testimonials and social media outreach to build brand awareness and attract clients, and these tactics effectively boost competitiveness. Price ranks second with a close mean score, acting as another core driver; local enterprises' flexible pricing models balancing costs, market competition and customer perceived value are well-approved, and reasonable pricing directly lifts market share and profitability.

Place ranks third, meaning channel layout and accessibility have a stable but weaker impact. While offline outlets, regional coverage and industry partnerships are optimized, channel differentiation remains insufficient. Product has the lowest mean score, identifying it as the key weak link. Despite a moderate-high overall score, local firms fail to leverage product differentiation, quality materials, innovative design and customized services to build core competitiveness, leaving large improvement potential. The high overall service competitiveness score confirms the 4Ps collectively drive industry growth positively, with distinct gaps in influence levels.

2. This objective proposes targeted marketing strategies to upgrade Shaanxi home renovation competitiveness based on the findings. First, given promotion's dominant role, firms should innovate digital channels including short-video platforms, influencer cooperation and localized content marketing, and highlight real project cases to consolidate brand advantages.

Second, for pricing, firms should adopt value-based pricing instead of single cost or competition-based models, and launch differentiated packages (basic, high-end custom, eco-friendly) to meet diverse needs and avoid vicious

price wars. For place, optimize online consultation channels for better convenience, and deepen partnerships with local real estate and building material firms to expand coverage.

Most importantly, product upgrading is the core strategy for overall competitiveness. Firms should use high-quality eco-friendly materials, enhance customized design capabilities, and bundle after-sales services to enrich service value. Combined with practitioners' medium-long industry experience and moderate-high education, internal training can turn human resource advantages into product competitiveness. In short, the optimal strategy is to consolidate promotion and price strengths, optimize place channels, prioritize product improvement, and build a coordinated 4Ps system to fully boost market competitiveness.

Recommendation

The implementation of the research results is as follows:

1. The findings also clarify 4Ps impact gaps and offer actionable guidance for local governments, industry associations and SME support bodies to optimize industry governance. These agencies can formulate unified industry standards covering service processes, complaint handling and material quality to fix the core product weakness, and roll out standardized quotation templates and consumer protection rules to promote transparent, value-based pricing, reinforcing price-driven competitiveness and laying a foundation for industry-wide improvement.

2. To refine targeted marketing strategies, relevant agencies can launch tailored support schemes aligned with 4Ps optimization. They can offer digital promotion and branding training, provide marketing toolkits to help firms strengthen promotional advantages, build online service platforms and host industry networking events to optimize omnichannel layout, and offer

operational advisory services. These measures help enterprises convert policy support into practical capabilities, forming a coordinated 4Ps system to boost long-term competitiveness and customer satisfaction.

References

Al Badi, K. S. (2018). The impact of marketing mix on the competitive advantage of the SME sector in the Al Buraimi Governorate in Oman. Sage Open, 8(3), 2158244018800838. https://doi.org/10.1177/2158244018800838

Belch, G. E., & Belch, M. A. (2021). Advertising and promotion: An integrated marketing communications perspective (12th ed.). McGraw-Hill Education.

Bondarenko, V., & Vyshnivska, B. (2023). Promotional marketing as a method of increasing sales. Three Seas Economic Journal, 4(2), 21–28.

Chaffey, D., & Ellis-Chadwick, F. (2023). Digital marketing (8th ed.). Pearson.

Chen, J., & Han, X. (2014). The evolution of the housing market and its socioeconomic impacts in the post-reform People's Republic of China: A survey of the literature. Journal of Economic Surveys, 28(4), 652–670. https://doi.org/10.1111/joes.12076

Jabeen, R., Khan, K. U., Zain, F., Atlas, F., & Khan, F. (2024). Investigating the impact of social media advertising and risk factors on customer online buying behavior: A trust-based perspective. Future Business Journal, 10(1), 123. https://doi.org/10.1186/s43093-024-00367-4

Kotler, P., & Armstrong, G. (2022). Principles of marketing (18th ed.). Pearson.

Kotler, P., & Keller, K. L. (2016). Marketing management. (15th ed.). Pearson.

Kotler, P., Keller, K. L., Ancarani, F., & Costabile, M. (2021). Marketing management (16th ed.). Pearson.

Mainali, B., Mahapatra, K., & Pardalis, G. (2021). Strategies for deep renovation market of detached houses. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 138, 110659. https://doi.org/10.1016/j.rser.2021.110659

Nagle, T. T., & Müller, G. (2018). The strategy and tactics of pricing: A guide to growing more profitably. (6th ed.). Routledge.

Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. Journal of Retailing, 64(1), 12–40. https://doi.org/10.1016/0022-4359(88)90014-7

Richardson, N. (2024). The marketing mix. In Sustainable marketing planning (pp. 79–136). Routledge.

Wu, Y., Luo, J., Zhang, X., & Skitmore, M. (2016). Urban growth dilemmas and solutions in China: Looking forward to 2030. Habitat International, 56, 42–51. https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2016.05.004

Zeithaml, V. A., Bitner, M. J., & Gremler, D. D. (2018). Services marketing: Integrating customer focus across the firm. (7th ed.). McGraw-Hill Education.

การพัฒนาการให้บริการและการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี*

SERVICE DEVELOPMENT AND THE LIVES OF DISABLED PEOPLE IN PLUTALUANG SUBDISTRICT, SATTHAHIP DISTRICT, CHONBURI PROVINCE

หนึ่ง ยิ่งยืน[1], วัชรินทร์ สุทธิศัย[2] และ ธัณฏิกานต์ คำวิเศษธนภรณ์[3]

Nueng Yingyuen[1], Watcharin Sutthisai[2] and Thantikan Khamwisettanathon[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

[1-3]Mahasarakham Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: warissa2023@gmail.com

วันที่รับบทความ : 10 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 24 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 26 มีนาคม 2569

Received 10 March 2026; Revised 24 March 2026; Accepted 26 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง ปัจจัยการพัฒนาการให้บริการที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยการพัฒนาการให้บริการที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี และ 2) ศึกษาระดับการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คนพิการตามทะเบียนผู้รับเบี้ยยังชีพผู้พิการในเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสตหีบ จังหวัดชลบุรี จำนวน 213 คน โดยได้จากการคำนวณจากสูตรของ Yamane ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

Citation:

*หนึ่ง ยิ่งยืน, วัชรินทร์ สุทธิศัย และ ธัณฏิกานต์ คำวิเศษธนภรณ์. (2569). การพัฒนาการให้บริการและการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 387-403.

Nueng Yingyuen, Watcharin Sutthisai and Thantikan Khamwisettanathon. (2026). Service Development And The Lives Of Disabled People In Plutaluang Subdistrict, Satthahip District, Chonburi Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 387-403.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ผลการวิจัย พบว่า ระดับปัจจัยการพัฒนาการให้บริการที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และระดับการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก
คำสำคัญ: การพัฒนา, การบริการ, การใช้ชีวิตของคนพิการ

Abstract

This research article is part of a research project entitled Factors in Service Development Affecting the Quality of Life of People with Disabilities in Pluta Luang Subdistrict, Sattahip District, Chonburi Province. This research aims to 1) study the level of service development factors affecting the quality of life of people with disabilities in Phlu Ta Luang Subdistrict, Sattahip District, Chonburi Province, and 2) study the level of quality of life of people with disabilities in Phlu Ta Luang Subdistrict, Sattahip District, Chonburi Province. This is a quantitative research The sample consisted of 213 disabled people registered as disabled allowance recipients in Plutaluang Sub-district, Mueang District, Chonburi Province, calculated using Yamane's formula. A questionnaire was used to collect data. The statistics used for data analysis included frequency distribution, percentage, mean, standard deviation,

The results of the research were as follows; The level of service development factors affecting the lives of the disabled in Plutaluang Subdistrict, Sattahip District, Chonburi Province is at a high level overall. and The level of life of the disabled in Plutaluang Subdistrict, Sattahip District, Chonburi Province is at a high level overall.
Keywords: Development, Service, lives of Disabilities

บทนำ

สถานการณ์การเปลี่ยนผ่านด้านประชากรและสังคม เนื่องมาจากจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ช่วยรักษาหรือยืดชีวิตมนุษย์รวมทั้งวิถี

ชีวิตของการใช้รถยนต์เป็นยานพาหนะและการประกอบอาชีพในสถานประกอบการได้ส่งผลต่อสัดส่วนของการบาดเจ็บ ความพิการที่เพิ่มสูงขึ้น (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, 2556, น. 3) จากการรายงานสถานการณ์ของคนพิการในประเทศไทยของ ณ 31 มีนาคม 2568 มีจำนวนทั้งสิ้น 2,232,140 คน คิดเป็น 3.38% ของประชากรไทย จำแนกเป็น เพศหญิง จำนวน 1,085781 คน เพศชาย จำนวน 1,146,359 คน จำแนกตามประเภทของคนพิการออกเป็น พิการทางการมองเห็น จำนวน 171,222 คน พิการทางการได้ยิน/สื่อความหมาย จำนวน 430,685 คน พิการทางการเคลื่อนไหว/ทางร่างกาย จำนวน 1,158,092 คน พิการทางจิตใจ/พฤติกรรม จำนวน 164,285 คน พิการทางสติปัญญา จำนวน 144,896 คนความพิการทางการเรียนรู้ 17,741 คน ความพิการทางออทิสติก 27,173 คน และพิการมากกว่า 1 ประเภท จำนวน 118,046 คน (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, มีนาคม 2568) การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนพิการในอดีต การรับบริการทางการแพทย์ใช้อำนาจของผู้เชี่ยวชาญตัดสินใจแทนคนพิการทุกเรื่อง เกิดการพัฒนาคนพิการรูปแบบใหม่จากสวัสดิการกระแสหลักของรัฐบาล รูปแบบการดำรงชีวิตอิสระ เป็นรูปแบบที่องค์กรคนพิการจัดตั้ง เพื่อช่วยเหลือตนเอง) รูปแบบเชิงสังคมมีมุมมองว่าคนพิการคือมนุษย์ (Human being) สิทธิคนพิการคือสิทธิมนุษยชน เป็นการปรับเปลี่ยนวิธีการให้ความช่วยเหลือ การฟื้นฟูสมรรถภาพ ในอดีตมุมมองปัญหาเกิดขึ้นเป็นความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจการขาดทักษะการดำรงชีวิตอิสระ การตัดสินใจและแรงจูงใจการดำรงชีวิตในสังคม ส่วนบุคคลที่มีปัญหาความบกพร่องทางด้านร่างกายและจิตใจ การได้รับการดูแลทางการแพทย์มุมมองเป็นผู้ป่วยต้องการได้รับการรักษาจากทีมผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ จึงขาดโอกาสการตัดสินใจด้วยตนเอง (สุชาติ พันธุ์ลาภ. 2564)

การพัฒนาการให้บริการสถานบริการ เป็นแหล่งจุดพิกัด สถานที่ตั้งที่ให้บริการเมื่อมีผู้มาติดต่อบริการหรือมีความต้องการรับบริการ เช่น อาคาร ห้อง ที่จอดรถ ทำเลที่ตั้ง การกระจายการบริการ ระยะทาง โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น การส่งเสริมแนะนำบริการ คือ การให้การสนับสนุน ส่งเสริมในข้อมูล ข่าวสาร ทำให้คนพิการได้ประโยชน์มีข้อมูลข่าวสาร ผู้ให้บริการสภาพแวดล้อมของการบริการของการบริการมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ ผู้รับบริการมักชื่นชมสภาพแวดล้อมของการบริการเกี่ยวข้องกับการออกแบบอาคารสถานที่ความสวยงามของการตกแต่งภายในด้วยเฟอร์นิเจอร์และการให้สีสันการจัดแบ่งพื้นที่เป็นสัดส่วนตลอดจนการออกแบบวัสดุเครื่องใช้งานบริการ เช่น ถุงหิ้วใส ซอง กระดาษ จดหมาย-

ซอง เป็นต้น ขบวนการบริการ คือ มีวิธี ขั้นตอนการนำเสนอบริการในขบวนการบริการเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความพึงพอใจให้กับผู้รับบริการ ประสิทธิภาพของการจัดกระบวนการส่งผลให้การปฏิบัติงานบริการแก่ผู้รับบริการมีความคล่องตัวและสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างถูกต้องมีคุณภาพ (ณัศฐกมลกานต์ ไชยวิมลสิริ, 2561, น. 24-25)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยการพัฒนาการให้บริการที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

2. เพื่อศึกษาระดับการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

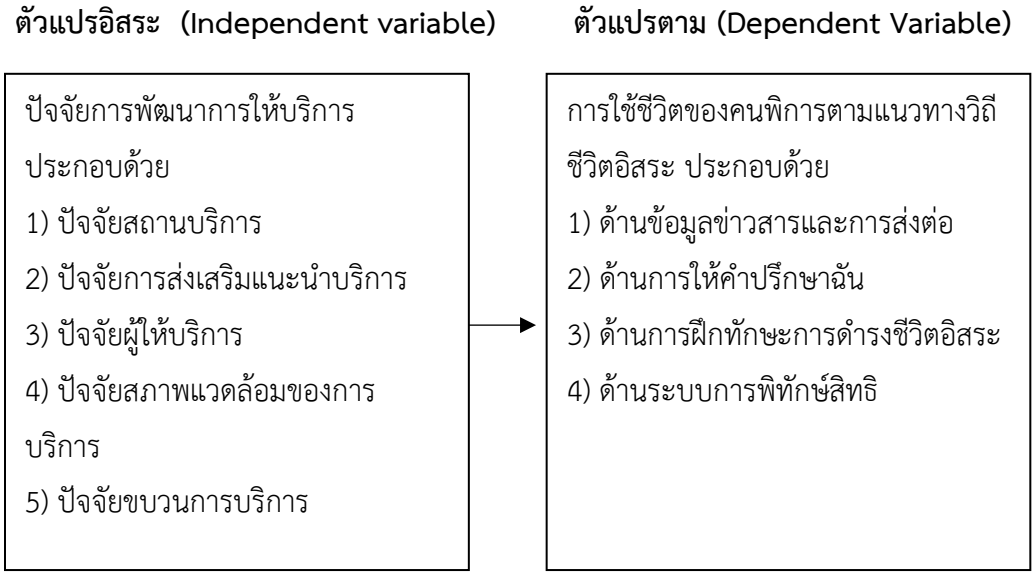

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบปลายปิดและปลายเปิด

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรในการวิจัย คือ คนพิการตามทะเบียนผู้รับเบี้ยยังชีพผู้พิการในเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำนวน 454 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลพลูหลวง. 2568)

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คนพิการตามทะเบียนผู้รับเบี้ยยังชีพผู้พิการในเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จำนวน 213 คน โดยได้จากการคำนวณจากสูตรของ Yamane (Taro Yamane. 1973)

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะเรียงลำดับตามพยัญชนะชื่อ โดยรายการบัญชีจะเรียงลำดับตามหลักการเรียงอักษรพยัญชนะไทยของราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2546 โดยเรียงตั้งแต่ 1 ถึง N ต่อมาคิดค่าช่วงสุ่ม (Sampling Interval) หรือ k โดยสูตร k=N/n แล้วเลือกจุดสุ่มเริ่มต้น (Random Start หรือ R) ที่อยู่ระหว่าง 1 ถึง k หลังจากนั้นจะเริ่มสุ่มตัวอย่างจากหน่วยตัวอย่างที่ประกอบด้วย R, R+k, R+2k.....ไปจนครบจำนวนแต่ในกรณีที่ N หาร n ไม่ลงตัว ผู้วิจัยใช้จุดทศนิยม 4 ตำแหน่ง ถ้า k เป็นตัวเลขที่มีจุดทศนิยมจะเลือกตัวอย่างเป็นจำนวนเต็มโดยมีการปัดเศษทศนิยมตามหลักคณิตศาสตร์สากลนิยม ได้จำนวนขนาดกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 การสร้างเครื่องมือ

3.1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยการพัฒนาการให้บริการ และการใช้ชีวิตคนพิการ

3.1.2 กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหาและรายละเอียดที่เกี่ยวกับการพัฒนาการให้บริการที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

3.1.3 สร้างแบบสอบถาม

3.1.4 นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุง

3.1.5 ปรับปรุงแบบสอบถาม ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.2 การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

3.2.1 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) คนพิการในตำบลสัตหีบ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรีที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้ง

ฉบับโดยใช้วิธีวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach (1970) ได้ค่าเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.986

3.2.2 จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1.1 ขอหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงกำนันตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

4.1.2 แต่งตั้งผู้ช่วยวิจัยจำนวน 3 คน ในการช่วยเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง ไม่เกิดความลำเอียงในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล

4.1.3 ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

4.2.1 นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง

4.2.2 ลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding Form)

4.2.3 กำหนดระดับคะแนนในแบบสอบถามที่กำหนดไว้ 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง ระดับมากที่สุด

4 หมายถึง ระดับมาก

3 หมายถึง ระดับปานกลาง

2 หมายถึง ระดับน้อย

1 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

4.2.4 การวิเคราะห์ระดับปัจจัย/ระดับการใช้ชีวิต โดยรวมและเป็นรายด้าน แล้วนำมาเทียบตามเกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้

4.21–5.00 หมายถึง ระดับปัจจัย/การใช้ชีวิต มากที่สุด

3.41–4.20 หมายถึง ระดับปัจจัย/การใช้ชีวิต มาก

2.61–3.40 หมายถึง ระดับปัจจัย/การใช้ชีวิต ปานกลาง

1.81–2.60 หมายถึง ระดับปัจจัย/การใช้ชีวิต น้อย

1.00–1.80 หมายถึง ระดับปัจจัย/การใช้ชีวิต น้อยที่สุด

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยการพัฒนาการให้บริการที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 54.46 ส่วนใหญ่อายุ 57-66 ปี จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 25.35 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาคือ ระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่าจำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 43.66 และส่วนใหญ่มีพิการทางการทางร่างกายหรือการเคลื่อนไหวหรือ หรือสุขภาพ จำนวน 202 คน คิดเป็นร้อยละ 94.83

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการพัฒนาการให้บริการที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 1 ระดับปัจจัยการพัฒนาการให้บริการที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้าน

ปัจจัยการพัฒนาการให้บริการที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี	$\bar{X}$	$S.D.$	**การแปลผล**
1. ปัจจัยสถานบริการ	4.17	0.57	มาก
2. ปัจจัยการส่งเสริมแนะนำบริการ	4.12	0.65	มาก
3. ปัจจัยผู้ให้บริการ	4.24	0.58	มากที่สุด
4. ปัจจัยสภาพแวดล้อมของการบริการ	4.20	0.58	มาก
5. . ปัจจัยขบวนการบริการ	4.18	0.55	มาก
รวม	**4.18**	**0.54**	**มาก**

ตารางที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.18 ($\bar{X}$ =4.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ปัจจัยที่ 3 ปัจจัยผู้ให้บริการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.24 ($\bar{X}$ =4.24) รองลงมา ปัจจัยที่ 4 ปัจจัยสภาพแวดล้อมของการบริการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.20 ($\bar{X}$ =4.20) และปัจจัยที่ 5 ปัจจัยขบวนการบริการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.18 ($\bar{X}$ =4.18)

โดย 3 ปัจจัยดังกล่าวสามารถแสดงได้ตามตารางที่ 2-4 ดังนี้

ตารางที่ 2 ระดับปัจจัยการพัฒนาการให้บริการที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตคนพิการ เขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ปัจจัยผู้ให้บริการ จำแนกเป็นรายข้อ

ปัจจัยผู้ให้บริการ	$\bar{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. การต้อนรับอย่างดี อัธยาศัยดี ตั้งแต่ต้นจนจบ	4.28	0.63	มากที่สุด
2. การแต่งกายสุภาพเหมาะแก่การให้บริการคนพิการ	4.26	0.67	มากที่สุด
3. การพูดจาสุภาพเหมาะกับการให้บริการ	4.24	0.65	มากที่สุด
4. กิริยามารยาททั้งก่อน-ระหว่าง-เสร็จสิ้นการให้บริการ	4.23	0.64	มากที่สุด
5. หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสในการให้บริการ	4.23	0.65	มากที่สุด
6. ความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ	4.21	0.66	มากที่สุด
7. ความเป็นมิตรและช่วยเหลือดูแลด้วยความเต็มใจ	4.26	0.64	มากที่สุด
รวม	**4.24**	**0.58**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยผู้ให้บริการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.24 ($\bar{X}$ =4.24) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ คือ ข้อที่ 1 การต้อนรับอย่างดี อัธยาศัยดี ตั้งแต่ต้นจนจบ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.28 ($\bar{X}$ =4.28) รองลงมาคือ ข้อที่ 2 การแต่งกายสุภาพเหมาะแก่การให้บริการคนพิการ และ ข้อที่ 7 ความเป็นมิตรและช่วยเหลือดูแลด้วยเต็มใจ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.26 เท่ากัน ($\bar{X}$ =4.26) และข้อที่ 3 การพูดจาสุภาพเหมาะกับการให้บริการ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.24 ($\bar{X}$ =4.24)

ตารางที่ 3 ระดับปัจจัยการพัฒนาการให้บริการที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ปัจจัยสภาพแวดล้อมของการบริการจำแนกเป็นรายข้อ

ปัจจัยสภาพแวดล้อมของการบริการ	$\bar{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. บรรยากาศห้อง สำนักงานภายในในการให้บริการ มีความสะอาด สะดวก พร้อมบริการ	4.22	0.63	มากที่สุด
2. บรรยากาศนอกห้อง บริเวณพื้นที่ สะอาด สะดวกและปลอดภัย เหมาะแก่การให้บริการ	4.17	0.64	มาก
3. สภาพแวดล้อมมีความเป็นธรรมชาติ ร่มรื่น เย็นสบาย	4.18	0.64	มาก
4. ไม่มีเสียงดังที่ทำให้ไม่เหมาะแก่การรับบริการ	4.22	0.65	มากที่สุด
5. ไม่มีกลิ่น แสงที่ไม่พึงประสงค์ในพื้นที่ให้บริการ	4.20	0.67	มาก
6. วัสดุอุปกรณีที่บริการสะอาด ปลอดภัย ใช้ได้ดี เช่น ปากกา ดินสอ หมึก กระดาษเป็นต้น	4.23	0.67	มากที่สุด
7. การตกแต่งภายในมีความสวยงาม สีสัน มีความเป็นสัดส่วน ออกแบบเหมาะแก่การให้บริการ	4.25	0.63	มากที่สุด
รวม	**4.20**	**0.58**	**มาก**

ตารางที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมของการบริการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.20 ($\bar{X}$ =4.20) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ข้อที่ 7 การตกแต่งภายในมีความสวยงาม สีสัน มีความเป็นสัดส่วน ออกแบบเหมาะแก่การให้บริการ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.25 ($\bar{X}$ =4.25) รองลงมา ข้อที่ 6 วัสดุอุปกรณ์ที่บริการสะอาด ปลอดภัย ใช้ได้ดี เช่น ปากกา ดินสอ หมึก กระดาษเป็นต้น อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.23 ($\bar{X}$ =4.23) และข้อที่ 1 บรรยากาศห้องสำนักงานภายในในการให้บริการ มีความสะอาด สะดวก พร้อมบริการ และ ข้อที่ 4 ไม่มีเสียงดังที่ทำให้ไม่เหมาะแก่การรับบริการ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.22 ($\bar{X}$ =4.22) โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน

ตารางที่ 4 ระดับปัจจัยการพัฒนาการให้บริการที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตคนพิการเขต ตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ปัจจัยขบวนการบริการ จำแนกเป็นรายข้อ

ปัจจัยขบวนการบริการ	$\bar{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. วิธีในการให้บริการมีความเหมาะสม เช่น การติดต่อรับบริการหน้าเคาร์เตอร์ ออนไลน์ เป็นต้น	4.21	0.61	มากที่สุด
2. ขั้นตอนในการให้บริการมีความชัดเจนและไม่เปลี่ยนไปมา เช่น จุดที่ 1 ไปจุดที่ 2	4.23	0.62	มากที่สุด
3. การนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาจัดระบบข้อมูลบริการ เช่น การจองคิวรับบริการล่วงหน้า	4.23	0.63	มากที่สุด
4. การติดต่อเมื่อมีปัญหาในขั้นตอนได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วและถูกต้อง	4.18	0.66	มาก
5. เส้นทางชี้นำ ลูกศรหรือเส้นทางการให้บริการ เช่น การทำเส้นสีเชื่อมการบริการ	4.15	0.64	มาก
6. การรับช่วงต่อจากจุดหนึ่งไปสู่จุดหนึ่ง	4.14	0.65	มาก
7. การให้ระบบโทรศัพท์อัตโนมัติในการรับ โอนสายในการติดต่อรับบริการ	4.18	0.63	มาก
รวม	**4.18**	**0.55**	**มาก**

จากตารางที่ 4 ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยขบวนการบริการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.18 ($\bar{X}$ =4.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ ข้อที่ 2 ขั้นตอนในการให้บริการมีความชัดเจนและไม่เปลี่ยนไปมา เช่น จุดที่ 1 ไปจุดที่ 2 และการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาจัดระบบข้อมูลบริการ เช่น การจองคิวรับบริการล่วงหน้า อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.23 ($\bar{X}$ =4.23) รองลงมาคือ ข้อ 1 วิธีในการให้บริการมีความเหมาะสม เช่น การติดต่อรับบริการหน้าเคาร์เตอร์ ออนไลน์ เป็นต้น อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.21 ($\bar{X}$ =4.21) และข้อ 4 การติดต่อเมื่อมีปัญหาในขั้นตอนได้รับการแก้ไขอย่างรวดเร็วและถูกต้อง และข้อ 7 การให้ระบบโทรศัพท์อัตโนมัติในการรับ โอนสายในการติดต่อรับบริการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน 4.18 ($\bar{X}$ =4.18)

3. ผลการวิเคราะห์ระดับการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 5 ระดับการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยรวมและรายด้าน

การใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี	$\bar{X}$	$S.D.$	**การแปลผล**
1. ด้านข้อมูลข่าวสารและการส่งต่อ	4.14	0.57	มาก
2. ด้านการให้คำปรึกษาฉันเพื่อน	4.13	0.59	มาก
3. ด้านการฝึกทักษะการดำรงชีวิตอิสระ	4.18	0.54	มาก
4. ด้านระบบการพิทักษ์สิทธิ	4.16	0.55	มาก
รวม	4.16	0.53	**มาก**

ตารางที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.16 ($\bar{X}$ =4.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ ด้านที่ 3 ด้านการฝึกทักษะการดำรงชีวิตอิสระ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}$ =4.18) รองลงมาด้านที่ 4 ด้านระบบการพิทักษ์สิทธิ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.16 ($\overline{\mathrm{X}}$ =4.16**)** และ ด้านที่ 1 ด้านข้อมูลข่าวสารและการส่งต่อ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.14 ($\bar{X}$ =4.14)

โดย 3 ด้านดังกล่าวสามารถแสดงได้ตามตารางที่ 6-8 ดังนี้

ตารางที่ 6 ระดับการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ด้านการฝึกทักษะการดำรงชีวิตอิสระ จำแนกเป็นรายข้อ

ด้านการฝึกทักษะการดำรงชีวิตอิสระ	$\bar{X}$	$S.D.$	**การแปลผล**
1. ทักษะในกิจกรรมประจำวัน กิน อยู่ นอน	4.17	0.62	มาก
2. การดูแลสุขภาพอนามัยของตัวเอง	4.19	0.58	มาก
3. การเดินทางไปมาทั้งใกล้บริเวณบ้านหรือไกลต่างถิ่น	4.20	0.63	มาก
4. การจัดการที่อยู่อาศัยของตนเอง เช่น จัดบ้าน	4.18	0.62	มาก
5. การปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว พ่อ แม่ พี่น้อง สามีของตนเอง	4.20	0.60	มาก

6. การปฏิสัมพันธ์ในญาติ เพื่อนผองต่างๆ	4.17	0.59	มาก
7. การปฏิสัมพันธ์ในสังคม ที่ทำงานหรืออาชีพที่ต้องสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ	4.22	0.59	มากที่สุด
รวม	**4.18**	**0.54**	**มาก**

ตารางที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการฝึกทักษะการดำรงชีวิตอิสระ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.18 ($\bar{X}$ =4.18) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ ข้อ 6 การปฏิสัมพันธ์ในสังคม ที่ทำงานหรืออาชีพที่ต้องสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.22 ($\bar{X}$ =4.22) รองลงมา คือ ข้อที่ 3 การเดินทางไปมาทั้งใกล้บริเวณบ้านหรือไกลต่างถิ่น และข้อที่ 5 การปฏิสัมพันธ์ในครอบครัว พ่อ แม่ พี่น้อง สามีของตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.20 เท่ากัน ($\bar{X}$ =4.20) และข้อที่ 2 การดูแลสุขภาพอนามัยของตัวเอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.19 ($\bar{X}$ =4.19)

ตารางที่ 7 ระดับการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรีด้านระบบการพิทักษ์สิทธิ จำแนกเป็นรายข้อ

ด้านระบบการพิทักษ์สิทธิ	$\bar{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. การดูแล รักษาโอกาสและสิทธิประโยชน์ของตน	4.19	0.60	มาก
2. การปกป้องโอกาสและสิทธิประโยชน์ของตน	4.21	0.57	มากที่สุด
3. การคุ้มครองและเท่าทันโอกาสและสิทธิประโยชน์ของตน	4.16	0.60	มาก
4. เรียนรู้ที่จะจัดการด้วยวิธีทางการละเมิด ริดรอนสิทธิ์	4.17	0.64	มาก
5. เรียนรู้ที่จะจัดการด้วยวิธีทางกฎเกณฑ์และกฎหมายต่าง ๆ	4.18	0.59	มาก
6. เครือข่ายในการดูแลพิทักษ์สิทธิแต่ละดับ เช่น ระดับศาล ระดับชุมชน	4.12	0.67	มาก
7. ข้อมูลข่าวสารจากองค์กร หน่วยงานต่าง ๆ การพิทักษ์สิทธิ	4.15	0.65	มาก
รวม	**4.16**	**0.55**	**มาก**

ตารางที่ 7 ผลการวิจัย พบว่า ด้านระบบการพิทักษ์สิทธิ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.16 ($\bar{X}$ =4.16) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ ข้อที่ 2 การป้องโอกาสและสิทธิประโยชน์ของตน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.21 ($\bar{X}$ =4.21) รองลงมา ข้อที่ 1 การดูแล รักษาโอกาสและสิทธิประโยชน์ของตน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.19 ($\bar{X}$ =4.19) และข้อที่ 5 เรียนรู้ที่จะจัดการด้วยวิธีทางกฎเกณฑ์และกฎหมายต่าง ๆ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.18 ($\bar{X}$ =4.18)

ตารางที่ 8 ระดับการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี ด้านข้อมูลข่าวสารและการส่งต่อ จำแนกเป็นรายข้อ

ด้านข้อมูลข่าวสารและการส่งต่อ	$\bar{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. ศูนย์บริการที่จะติดต่อประสานงานข้อมูล	4.14	0.62	มาก
2. เจ้าหน้าที่บริการที่จะติดต่อประสานข้อมูล	4.20	0.61	มาก
3. เครือข่ายศูนย์บริการข่าวสารและการส่งต่อ	4.20	0.62	มาก
4. ข้อมูลข่าวสารและการส่งต่อเรื่องเงิน งบประมาณในการใช้บริการข้อมูล	4.16	0.68	มาก
5. ข้อมูลข่าวสารและการส่งต่อ เรื่อง โปรแกรมสนับสนุนต่าง ๆ ตามความต้องการของคนพิการที่ทำให้เกิดความรู้ความสามารถ	4.13	0.67	มาก
6. ข้อมูลข่าวสารและการส่งต่อ เรื่อง โปรแกรมสนับสนุนต่างๆ ตามความต้องการของคนพิการที่ทำให้เกิดทักษะ ความเชี่ยวชาญ	4.12	0.64	มาก
7. ข้อมูลข่าวสารและการส่งต่อ เรื่อง การฝึกปฏิบัติให้เพิ่มศักยภาพของตัวเอง	4.10	0.65	มาก
รวม	**4.14**	**0.57**	**มาก**

ตารางที่ 8 ผลวิจัย พบว่า ด้านข้อมูลข่าวสารและการส่งต่อ จำแนกเป็นรายข้อ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.14 ($\bar{X}$ =4.14) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ข้อที่ 2 คน เจ้าหน้าที่บริการที่จะติดต่อประสานข้อมูล และข้อที่ 3

เครือข่ายศูนย์บริการข่าวสารและการส่งต่อ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.20 ($\overline{X}$ =4.20) เท่ากัน รองลงมาคือ ข้อ 7 ข้อมูลข่าวสารและการส่งต่อเรื่อง เงิน งบประมาณในการใช้บริการข้อมูล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.16 ($\overline{X}$ =4.16) และ 1 ศูนย์บริการที่จะติดต่อประสานงานข้อมูล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.14 ($\overline{X}$ =4.14)

อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัยได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ระดับปัจจัยการพัฒนาการให้บริการที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวงมีประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนาการให้บริการที่เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ปัจจัยผู้ให้บริการ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในปัจจัยการพัฒนาการให้บริการ ส่วนปัจจัยอื่น ๆ นั้นต่างก็มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นรายด้านสะท้อนให้เห็นว่า คนพิการในเขตพลูตาหลวงให้ความสำคัญกับการพัฒนาการให้บริการเกี่ยวกับปัจจัยผู้ให้บริการเป็นอันดับแรก กล่าวคือ ผู้ให้บริการต้องมีการต้อนรับอย่างดี ด้วยอัธยาศัยที่ดีตั้งแต่เริ่มให้บริการจนจบกระบวนการในการให้บริการ ด้วยความเป็นมิตรและด้วยความเต็มใจในการให้บริการ ส่วนปัจจัยอื่น ๆ นั้น การให้การสนับสนุน ส่งเสริมในข้อมูลที่เป็นจริง ถูกต้อง แม่นยำ เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการแต่งกายอย่างสุภาพ เหมาะสมแก่การให้บริการ รวมถึงการพัฒนาการให้บริการในส่วนของขั้นตอนในการให้บริการมีความชัดเจนและไม่เปลี่ยนไปมาและการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาจัดระบบข้อมูลบริการ สอดคล้องกับแนวคิดการให้บริการของจิตติพร กุมภาพงษ์ (2555) ได้กล่าวไว้ว่า การบริการเป็นกระบวนการที่ไม่มีตัวตนงาน บริการเป็นงานที่ต้องตอบสนองในทันที ผู้ใช้บริการต้องการให้ลงมือปฏิบัติในทันที การบริการเป็นการกระทำที่เกิดจากจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยความต้องการช่วยเหลือ เอื้ออาทร มีน้ำใจไมตรี ให้ความสะดวกรวดเร็วให้ความ เป็นธรรมและความเสมอภาค ถ้าเป็นการบริการที่ดีเมื่อผู้ให้บริการไปแล้วผู้รับบริการก็จะเกิดความ ประทับใจ หรือเกิดทัศนคติที่ดีต่อการบริการ และคุณภาพการให้บริการ ผลการวิจัยที่พบสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชสรา รักชาติ (2562) การเข้าถึงการให้บริการสาธารณะของผู้พิการในองค์การบริหารส่วนตำบลชายนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัย พบว่า การให้บริการสาธารณะของผู้พิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัย อัจฉรา อาษา (2559) ศึกษาการเข้าถึงบริการของคนพิการ

และผู้ดูแลคนพิการในศูนย์บริการคนพิการทั่วไปที่จัดตั้งในจังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นการเข้าถึงบริการของศูนย์บริการคนพิการทั่วไป 1. ด้านการรับรู้สิทธิคนพิการ มาตรา 20 ว่าด้วยการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสิ่งอำนวยความสะดวกอันเป็นสาธารณะ ตลอดจนสวัสดิการและความช่วยเหลืออื่นจากรัฐ การรับรู้ของประชากรกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ในระดับมาก 2. ด้านการรับรู้งานบริการของศูนย์บริการคนพิการทั่วไป การรับรู้ของประชากรกลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ ในระดับมาก

2. ระดับการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ คนพิการมีการเรียนรู้ข้อมูลข่าวสาร การแสวงหาคำปรึกษาจากคนรอบข้าง การดูหรือศึกษาจากสื่อ (ตารางที่ 5) การฝึกทักษะการดำรงชีวิตอิสระ และการพิทักษ์สิทธิ์ ซึ่งในโลกปัจจุบันเทคนโลยีและสื่อต่าง ๆ ความรวดเร็วและค้นหาเฉพาะด้านได้ เช่น ข้อมูลข่าวสารและการส่งต่อ มีศูย์บริการที่ติดต่อได้ มีเจ้าหน้าที่ มีเครือข่าย มีการสนับสนุนโปรแกรมต่าง ๆ จากภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้การปรึกษาไม่ว่าจะอาชีพ การทำงาน การศึกษา การฝึกอบรม กองทุนต่าง ๆ ชมรม สมาคม ตลอดจนหน่วยงานระดับกรม กระทรวง ต่างให้ความสำคัญและมีกฎหมายดำเนินการได้ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวรอนงค์ โกวิทเสถียรชัย (2557) กล่าวว่าความสามารถปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การมีชีวิตพึ่งตนเอง เริ่มตั้งแต่บ้านเกิดขึ้นก่อนแล้วตามด้วยการพึ่งตนเอง เช่น การศึกษาและการประกอบอาชีพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาติ พันธุ์ลาภ (2564) ศึกษา รูปแบบการเปลี่ยนผ่านอัตลักษณ์ไปสู่การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการใช้รูปแบบการเปลี่ยนผ่านอัตลักษณ์ไปสู่ดำรงชีวิตอิสระคนพิการ เป็นวิธีการสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้น มีแนวทางการปรับตัวสร้างอัตลักษณ์การเตรียมความพร้อมต่อ 1) การสื่อสารสร้างเจตคติ การปรับเปลี่ยนทัศนคติ การสร้างพฤติกรรมในการวางแผนการใช้ชีวิต 2) การฝึกทักษะการดำรงชีวิตอิสระ มีการสอนทักษะการดำรงชีวิตอิสระ การใช้ชีวิตในสังคมอย่างปกติสุข 3) การเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ การเรียนรู้ด้านประสบการณ์เดิมมาบรูณา การสร้างการเรียนรู้ใหม่ไม่เป็นอุปสรรคในชีวิต เกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม สามารถเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมมีการปฏิสัมพันธ์กับคนทั่วไป4) การรวมกลุ่มสร้างผลิตภัณฑ์ เป็นพื้นที่ในการแสดงอัตลักษณ์การทำประโยชน์เพื่อสังคม เพื่อพิทักษ์สิทธิทางสังคมได้ และ 5) การมีส่วนร่วมของกลุ่มเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องการพัฒนาสังคมโดยรวม เชื่อมโยงกับเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงการส่งเสริมการจัดบริการหรือนโยบายสาธารณะ เพื่อแสดงความ

เป็นอัตลักษณ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อให้เกิดความยั่งยืนไปสู่การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยการพัฒนาการให้บริการที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้ สรุปได้ว่า ระดับปัจจัยการพัฒนาการให้บริการที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากและระดับการใช้ชีวิตคนพิการเขตตำบลพลูตาหลวง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย** 1.1 ควรมีการประชาสัมพันธ์การฝึกปฏิบัติให้เพิ่มศักยภาพของตัวเอง 1.2 ควรมีการส่งเสริมการจัดตั้งองค์กรเพื่อการให้คำปรึกษาฉันเพื่อนแก่คนพิการ เพื่อให้เกิดให้คำปรึกษาหารือในเรื่องต่าง ๆ ของคนพิการ อาทิเช่น เรื่องกฎหมาย สิทธิต่าง ๆ อาชีพ การทำงาน การเรียน 1.3 ควรมีการจัดฝึกอบรมฝึกปฏิบัติวิชาชีพ ทุนการประกอบอาชีพ การอยู่ร่วมกันในครอบครัว และปัญหาต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตให้กับคนพิการและครอบครัว **2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 2.1 ควรสร้างกลไกที่เจ้าหน้าที่ผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษาแก่เจ้าหน้าที่ใหม่ เพื่อส่งต่อวัฒนธรรมการบริการที่ "เป็นมิตรและเต็มใจ" อย่างต่อเนื่อง 2.2 ควรพัฒนาแอปพลิเคชันหรือ Line Official Account ของตำบลที่รวมขั้นตอนการรับบริการไว้อย่างชัดเจน (Flowchart) เพื่อลดความสับสนและไม่ต้องเดินทางมาหลายรอบ **3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 3.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงการบริการตามสิทธิหลักประกันสุขภาพเบื้องต้นของคนพิการ 3.2 ควรศึกษาปัจจัยการใช้ชีวิตตามแนวทางวีถีชีวิตอิสระที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการ

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2568). สถานการณ์คนพิการ ณ 31 มีนาคม 2568. จาก https://dep.go.th/images/uploads/files/03062567.pdf

จิตติพร กุมภาพงษ์. (2555). คุณภาพการให้บริการของธนาคารออมสินสาขาตระการพืชผล อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

นุชสรา รักชาติ. (2562). การเข้าถึงการให้บริการสาธารณะของผู้พิการในองค์การบริหารส่วนตำบลชายนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจ มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

ณัศฐกมลกานต์ ไชยวิมลสิริ. (2561). การสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนในการให้บริการของภาครัฐ. วารสารชัยภูมิปริทรรศน์, 1(1), 23-33.

วรอนงค์ โกวิทเสถียรชัย. (2557). ชุมชนพึ่งตนเอง: แนวทางแห่งวิถีชีวิตอิสระของคนพิการ. PSDS Journal of Development Studies, 10(2).

สุชาติ พันธุ์ลาภ. (2564). รูปแบบการเปลี่ยนผ่านอัตลักษณ์ไปสู่การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

องค์การบริหารส่วนตำบลพลูตาหลวง. (2565). แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-2570. ชลบุรี: องค์การบริหารส่วนตำบลพลูตาหลวง.

Cronbach, L. J. (1970). Essentials of psychological test. (5th ed.). New York : Harper Collins.

Yamane, T. (1973). Statistics An Introductory Analysis. (3rd ed). New York: Harper and Row.

THE INFLUENCE OF DIGITAL MARKETING, BRAND AWARENESS, AND BRAND LOYALTY ON THE REPURCHASE INTENTION OF TRAVEL ACCIDENT INSURANCE THROUGH ONLINE PURCHASING CHANNELS AMONG CONSUMERS IN THAILAND*

Pongsiri Kamkankaew[1] and Chatcharawan Meesubthong[2]

[1]**North-Chiang Mai University, Thailand**

[2]**Huachiew Chalermprakiet University, Thailand**

Corresponding Author's Email: Kpongsiri85@gmail.com

Received 20 March 2026; Revised 24 March 2026; Accepted 26 March 2026

Abstract

This research aims to explore the influence of digital marketing, brand awareness, and brand loyalty on the repurchase intention of travel accident insurance through online purchasing channels among consumers in Thailand**.** This study used a quantitative research method. The 400 respondents of this study consisted of consumers in Thailand who had purchased travel accident insurance through online purchasing channels for both domestic and international travel at least one time. The research instrument used in this study was an online questionnaire. The data analysis in this study used Structural Equation Modeling with the Partial Least Squares approach (PLS-SEM) for testing the hypothesis. The research found that all direct effects are positive and significant at the 0.05 level,

Citation:

* Pongsiri Kamkankaew and Chatcharawan Meesubthong. (2026). The Influence Of Digital Marketing, Brand Awareness, And Brand Loyalty On The Repurchase Intention Of Travel Accident Insurance Through Online Purchasing Channels Among Consumers In Thailand.
Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 404-429.;
DOI: https://doi.org/10.
Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

such as digital marketing to brand awareness (β = 0.8599, t = 20.6189, p < 0.001) and brand loyalty to repurchase Intention (β = 0.3945, t = 3.6300, p = 0.0003). Digital marketing also has strong indirect effects on repurchase intention (β = 0.8105, t = 23.1586, p < 0.001) and brand loyalty (β = 0.2549, t = 2.3140, p = 0.0209). These results confirm that brand awareness and brand loyalty act as important mediators that transmit the effect of digital marketing to repurchase intention.

Keywords: Digital Marketing, Brand Awareness, Brand Loyalty, Repurchase Intention, Travel Accident Insurance

Introduction

The insurance industry plays an important role in reducing financial risk for individuals and society. Among different types of insurance, travel accident insurance has become increasingly important because travel activities continue to increase both domestically and internationally. Travel accident insurance provides protection against unexpected events that may occur during travel, such as death, disability, or medical expenses resulting from accidents. This type of insurance helps reduces financial losses that may arise from uncertain situations during travel. The insurance protection usually starts when the insured person leaves home for the trip. It ends when the person returns home or when the policy period finishes. Therefore, travel accident insurance is considered an important financial tool that helps travelers manage risks and improve confidence during travel (Bangkok Insurance, n.d.). In Thailand, the non-life insurance industry continues to grow steadily. Statistical data show that the total non-life insurance premium in 2024 reached 286,556 million baht, reflecting the expansion of insurance services and consumer demand for risk protection in various areas (Supachayanan & Chanchanawiwat, 2025). This situation indicates

that insurance products are becoming more relevant in modern consumer lifestyles, particularly in the travel and tourism sector.

The recovery of the tourism industry after the COVID-19 pandemic has increased the demand for travel-related insurance services. Tourism plays a vital role in Thailand's economic development because it generates income, employment, and regional economic distribution. Before the pandemic, Thailand earned approximately 1.93 trillion baht from international tourists, which demonstrates the strong economic importance of tourism activities. Although the pandemic temporarily slowed tourism growth, global travel demand has gradually recovered, and many countries have reopened their borders to support tourism activities again (Kieanwatana, 2023). As tourism recovers, travelers have become more aware of potential risks during travel, including accidents, illness, and unexpected events. As a result, travel insurance products, especially travel accident insurance, have gained greater attention among consumers who want financial protection during their journeys (Cover Genius, & Momentive.ai, 2021). At the same time, the expansion of online services has changed how consumers search for information and purchase insurance products.

In the digital era, marketing communication has shifted from traditional channels to digital platforms (Kamkankaew et.al., 2025a). Digital marketing enables companies to communicate directly with consumers through online media, social media, and e-commerce platforms. These technologies allow businesses to analyze consumer data, deliver personalized marketing messages, and build long-term relationships with customers (Untachai, Worawongthep & Bast, 2024). Digital marketing tools also help organizations reach consumers more efficiently and influence their purchasing decisions (Anjani, 2024). In addition, brand-related factors are important in consumer decision-making. Brand awareness means the ability of consumers to recognize or remember a brand., which strongly influences their intention to purchase products or services (Alfiansyah, 2024). Meanwhile, brand loyalty reflects the long-term relationship

between consumers and brands and encourages repeated purchases when consumers develop trust and emotional connections with a brand (Obiegbu & Larsen, 2025). Repurchase behavior is particularly important for businesses because repeat customers contribute to long-term profitability and sustainable market growth (Teo, Cheng & Chow, 2025).

Therefore, understanding the effects of digital marketing, brand awareness, and brand loyalty on repurchase decisions are important for insurance companies. This study aims to examine how these factors affect the repurchase of travel accident insurance through online purchasing channels among consumers in Thailand.

Objectives

This research aims to explore the influence of digital marketing, brand awareness, and brand loyalty on the repurchase intention of travel accident insurance through online purchasing channels among consumers in Thailand

Literature Review

Concept of Repurchase intention

Repurchase intention means the likelihood that customers will buy the same product or service again after they have used it before. (Wantara & Suryanto, 2023). Repurchase intention reflects a customer's decision to continue purchasing from the same company because of satisfaction, trust, and positive evaluation of past consumption experiences (Wijarnoko, Pramana & Santoso, 2023). Scholars explain that repurchase intention is a behavioral intention that shows the likelihood that consumers will make future purchases from the same seller or brand (Meesubthong, Meesuptong & Udomsamuthirun, 2023; Teo, Cheng & Chow, 2025; Chen & Sreesoompong, 2026). In the online environment, is an important indicator of customer loyalty and long-term business sustainability.

Keeping existing customers is more cost-effective than gaining new customers (Nazir, et al., 2023). Similarly, online repurchase intention can also be defined as the cognitive willingness of consumers to buy products or services again through online platforms after they have developed satisfaction and trust toward the seller or service provider (Kamkankaew et.al., 2025b). Previous studies show that customers who have positive experiences with service quality, product performance, and online transaction processes are more likely to repeat their purchases in the future (Wantara & Suryanto, 2023; Kamkankaew et.al., 2025b ; Teo, Cheng & Chow, 2025; Chen & Sreesoompong, 2026) . Therefore, repurchase intention is widely used in marketing research to explain how customer satisfaction, trust, and perceived value influence long-term purchasing behavior in digital markets.

Concept of Digital Marketing

means the use of digital technologies and online platforms to promote products, services, and brands to consumers (Dsouza, A., & Panakaje, 2023). It uses tools such as the Internet, websites, social media, search engines, and mobile devices to communicate with customers and support marketing activities. Digital marketing helps organizations to interact with consumers in real time and build relationships through online communication channels (Chen, 2025). Scholars explain that digital marketing has become an important strategy for businesses because it helps companies reach wider audiences, provide information quickly, and create personalized communication with consumers (Belias et al., 2023; Kamkankaew et al., 2025a; Kumvilai et al., 2026). In addition, Digital marketing allows businesses to collect and analyze customer data, which helps marketers understand consumer behavior and design more effective marketing campaigns (Jing, Buranadechachai & Boonpiam, 2025). With the growth of internet technology and mobile devices, digital marketing has become a key tool for organizations to promote brands, increase customer engagement, and

support online purchasing behavior in the modern digital economy (Liang, L., & Meesubthong, 2024)

Concept of Brand Awareness

Brand awareness means the ability of consumers to recognize and remember a brand when they think about a product or service category (Kamkankaew, 2016; Chen, 2024). It reverses the level of boldness and knowledge that consumers have toward a specific brand in the market. According to Nguyen, Tran & Nguyen, 2024), brand awareness performs the perception and image of a brand in the minds of consumers, which helps differentiate the brand from competitors and builds confidence in product quality. Scholars also explain that strong brand awareness helps consumers easily remember a brand and consider it during the purchase decision process (Yoshida & Chotchaicharin, 2019; Kamkankaew, 2020; Khermkhan et.al., 2022). In modern marketing, brand awareness plays an important role because consumers often select brands that they already recognize and confidence. High brand awareness can increase consumer confidence, satisfaction, and loyalty toward a brand (Agustian et.al., 2023). In digital markets, brand awareness is also effected by online communication, social media, and digital marketing activities that help consumers recognize and remember the brand more easily (Mandagi, Pasuhuk & Kainde, 2024; Trinh & Untachai,2025). Therefore, Brand awareness is an important factor that affects consumer attitudes and purchasing decisions, especially in online purchasing environments.

Concept of Brand Loyalty

Brand loyalty refers to the commitment of consumers to continue purchasing or using the same brand over time (Sari, Artha & Hadi, 2023). It reflects a positive attitude and preference toward a specific brand based on satisfaction and trust. Scholars explain that brand loyalty develops when consumers feel confident in the brand and repeatedly choose it instead of other alternatives

(Soonsan, 2019). Brand loyalty is often viewed through two dimensions: behavioral loyalty and attitudinal loyalty. Behavioral loyalty refers to repeated purchases of the same brand, while attitudinal loyalty refers to positive feelings and commitment toward the brand (Sari, Artha & Hadi, 2023). When consumers are loyal to a brand, they are more likely to recommend it to others and are less affected by changes in price. Loyal customers also tend to resist competing brands and maintain a long-term relation with the brand (Kitivieng et.al., 2024). In addition, strong consumer experiences and satisfaction can strengthen emotional connections with a brand and increase brand loyalty over time (Chanakarn & Pongpaibool, 2024). Therefore, brand loyalty is considered an important factor for business success because it helps maintain long-term customer relationships and encourages continuous repurchase behavior.

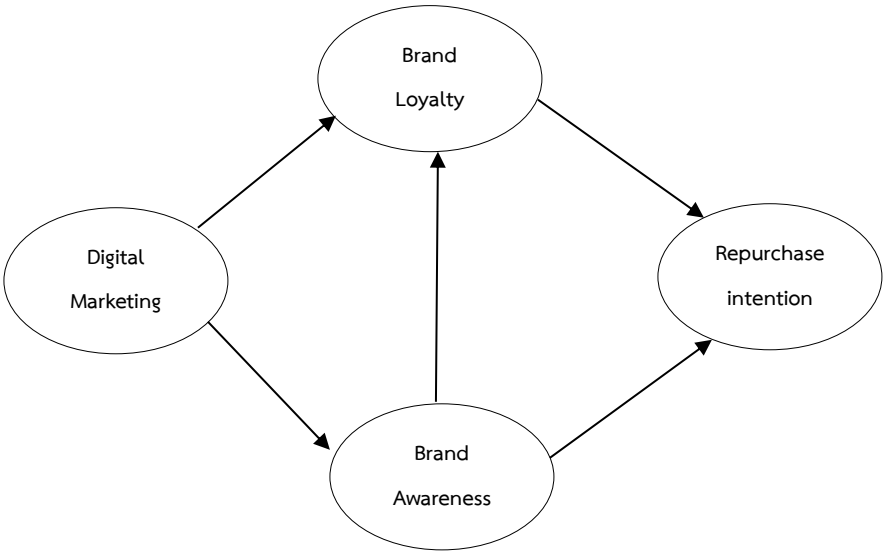

Figure 1 Conceptual Framework

H1 Digital marketing have an influence on the brand awareness of travel accident insurance through online purchasing channels among consumers in Thailand

H2 Digital marketing has an influence on the brand loyalty of travel accident insurance through online purchasing channels among consumers in Thailand

H3 Brand awareness have an influence on the repurchase intention of travel accident insurance through online purchasing channels among consumers in Thailand

H4 Brand awareness have an influence on the brand loyalty of travel accident insurance through online purchasing channels among consumers in Thailand

H5 Brand loyalty have an influence on the repurchase intention of travel accident insurance through online purchasing channels among consumers in Thailand

Methodology

This study used a quantitative cross-sectional research design. The cross-sectional design collects data from respondents at one point in time. This design helps the researchers examine relationships among variables in a specific period. The study focuses on the influence of digital marketing, brand awareness, and brand loyalty on the repurchase of travel accident insurance through online purchasing channels among consumers in Thailand. Quantitative research is suitable for testing relationships between variables and explaining consumer behavior by using statistical analysis (Dubey & Kothari, 2022).

Population and sample size

The population of this study consisted of consumers in Thailand who had purchased travel accident insurance through online purchasing channels for both domestic and international travel at least one time. The exact number of the population was unknown. Therefore, the researcher determined the sample size by using the guideline for unknown populations. The minimum sample size

recommended for social science research is 400 respondents to ensure reliable results and acceptable sampling error (Cochran, 1977 cited in Ahmad & Halim, 2017). In addition, structural equation modeling requires a sufficient sample size to produce stable and reliable results (Hair & Alamer, 2022). Based on this guideline, the study collected data from 400 consumers who had experience purchasing travel accident insurance online.

Research instrument

The research instrument used in this study was an online questionnaire. The questionnaire was developed from a review of relevant theories, concepts, and previous research related to digital marketing, brand awareness, brand loyalty, and repurchase behavior. The measurement used a five-point Likert scale. The scale ranged from 1, which means strongly disagree, to 5, which means strongly agree. Likert scales are widely used in marketing research because they can measure attitudes and perceptions clearly (Likert, 1932 cited in Willits, Theodori & Luloff, 2016). The reliability of the questionnaire was tested by using Cronbach's Alpha. The reliability values ranged from 0.7975 to 0.8877. These values are higher than the recommended level of 0.70, which indicates that the measurement has acceptable internal consistency (Nunnally & Bernstein, 1994 cited in Pearson & Lumpkin, 2011).

Data collection

Data were collected from consumers who had purchased travel accident insurance through online purchasing channels for domestic or international travel at least one time. The researcher distributed the online questionnaire through digital platforms and social networks. The study used convenience sampling to select respondents. Convenience sampling is often used in marketing research because it grants researchers to collect respondents who have relevant experience and are willing to participate in the study (Malhotra, Nunan & Birks, 2020). A total of 400 valid responses were collected and used for the analysis.

Data Analysis

The data analysis in this study used Structural Equation Modeling with the Partial Least Squares approach (PLS-SEM). This method is suitable for analyzing the relationships among multiple variables. It can also handle non-normal data and relatively small sample sizes (Hair & Alamer, 2022).

Results

Based on the research objective, this study aims to examine the influence of digital marketing, brand awareness, and brand loyalty on the repurchase intention of travel accident insurance through online purchasing channels among consumers in Thailand. This section presents the results of the data analysis in three main parts. The first part is the evaluation of the measurement model to complete the reliability and validity of the research constructs. The second part is the evaluation of the structural model to examine the relationships among the variables in the research framework. The final part is the hypothesis testing to determine whether digital marketing, brand awareness, and brand loyalty significantly affect the repurchase intention of travel accident insurance through online purchasing channels among consumers in Thailand.

Measurement Model Evaluation

The measurement model evaluation examined the reliability and validity of the latent variables in this study. The results show that all constructs have good internal consistency reliability. The values of Dijkstra–Henseler's rho (ρA), Jöreskog's rho (ρc), and Cronbach's alpha range from 0.8876 to 0.9053, 0.8875 to 0.9050, and 0.8877 to 0.9050, respectively. These values are higher than the recommended threshold of 0.70. Therefore, the constructs have acceptable internal reliability according to the guideline suggested by Hair et al. (2022). In addition, convergent validity was tested using the average variance extracted (AVE). The AVE values of all constructs range from 0.6637 to 0.7043, which are

higher than the recommended level of 0.50. This result indicates that the indicators explain sufficient variance of their latent constructs and support convergent validity of the measurement model.

Table 1 Results of Reliability and Convergent Validity of the Measurement Model

Latent Variable	ρ_A	ρ_C	Cronbach's Alpha	AVE	Evaluation
Digital Marketing	0.8977	0.8976	0.8975	0.6868	Passed
Brand Awareness	0.8957	0.8941	0.8936	0.6789	Passed
Repurchase Intention	0.9053	0.9050	0.9050	0.7043	Passed
Brand Loyalty	0.8876	0.8875	0.8877	0.6637	Passed

The outer loadings of the indicators were also examined to confirm the indicator reliability of the measurement model. The results show that all factor loadings range from 0.7908 to 0.8726, which are higher than the minimum threshold of 0.70. This result indicates that each indicator properly reflects its corresponding latent construct. The indicator reliability values range from 0.6253 to 0.7615. These values are considered acceptable because they are supported by strong loading values and adequate AVE values. Therefore, the indicators in this model are appropriate for representing the latent variables.

Table 2 Outer Loadings of Indicators

Latent Variable	Indicator	Loading	Indicator Reliability
Digital Marketing	DMK1	0.8249	0.6805
	DMK2	0.8400	0.7056
	DMK3	0.8248	0.6803
	DMK4	0.8250	0.6806

Brand Awareness	BAW1	0.7915	0.6265
	BAW2	0.8726	0.7615
	BAW3	0.8380	0.7022
	BAW4	0.7908	0.6253
Repurchase Intention	PUR1	0.8365	0.6997
	PUR2	0.8192	0.6711
	PUR3	0.8645	0.7473
	PUR4	0.8361	0.6990
Brand Loyalty	BLY1	0.8251	0.6808
	BLY2	0.8184	0.6697
	BLY3	0.8041	0.6466
	BLY4	0.8109	0.6575

Discriminant validity was investigate using the Heterotrait–Monotrait ratio (HTMT). The results show that the HTMT values range from 0.8241 to 0.8913, while HTMT2 values range from 0.8248 to 0.8921. Although some values are relatively high, they are still below the threshold of 0.90, which suggests acceptable discriminant validity according to Henseler et al. (2015). The bootstrap quantile results at the 95 percent level show the maximum values of 0.9398 for HTMT and 0.9407 for HTMT2. This result indicates that some constructs are closely related, especially Digital Marketing and Brand Loyalty. Therefore, this relationship should be discussed carefully in the discussion section. However, the cross-loading analysis shows that all indicators load highest on their own constructs. In addition, the variance inflation factor (VIF) values of the indicators range from 2.0762 to 2.9520, which are below the threshold of 3.3. Therefore, there is no serious multicollinearity problem in the measurement model.

Table 3 Discriminant Validity Assessment

Construct Pair	HTMT	HTMT2
Digital Marketing – Brand Awareness	0.8600	0.8597
Digital Marketing – Repurchase Intention	0.8241	0.8248
Digital Marketing – Brand Loyalty	0.8913	0.8921
Brand Awareness – Repurchase Intention	0.8665	0.8664
Brand Awareness – Brand Loyalty	0.8438	0.8440
Repurchase Intention – Brand Loyalty	0.8446	0.8451

Structural Model Evaluation

The structural model evaluation was conducted to examine the explanatory power of the model and the relationships among the constructs. The results show that all endogenous variables have high explanatory power. The coefficient of determination (R^2) of Brand Awareness is 0.7395, Repurchase Intention is 0.7956, and brand loyalty is 0.8175. These values indicate that the independent variables in the model explain 73.95 percent, 79.56 percent, and 81.75 percent of the variance in the dependent variables, respectively. These results suggest that the structural model has strong explanatory ability according to the guideline of scholars in structural equation modeling (Hair et al., 2022). Therefore, the model is suitable for explaining the relationships among digital marketing, brand awareness, brand loyalty, and repurchase intention of travel accident insurance through online purchasing channels among consumers in Thailand.

Table 4 Structural Model Evaluation

Dependent Variable	R^2	Adjusted R^2	Level of Explanation
Brand Awareness	0.7395	0.7388	High
Repurchase Intention	0.7956	0.7946	High
Brand Loyalty	0.8175	0.8165	High

The path coefficient results show the causal relationships among the constructs in the structural model. The findings indicate that digital marketing has a strong positive direct effect on brand awareness with a path coefficient of β = 0.8599. Digital marketing also has a direct effect on brand loyalty with β = 0.6365. In addition, brand awareness has a direct positive effect on repurchase intention with β = 0.5336 and also influences brand loyalty with β = 0.2964. Furthermore, brand loyalty has a direct positive effect on repurchase intention with β = 0.3945. The effect size of digital marketing on brand awareness is very large with Cohen's f^2 = 2.8383. Meanwhile, the effect of digital marketing on brand loyalty, brand awareness on repurchase intention, brand awareness on brand loyalty, and brand loyalty on repurchase intention have Cohen's f^2 values of 0.5782, 0.4013, 0.1254, and 0.2193, respectively. These results indicate moderate to high effect sizes in the structural model.

Table 5 Path Coefficients and Effect Sizes of the Structural Model

Causal Relationship	β	Indirect Effect	Total Effect	Cohen's f^2
Digital Marketing ⟶ Brand Awareness	0.8599	-	0.8599	2.8383
Digital Marketing ⟶ Brand Loyalty	0.6365	0.2549	0.8914	0.5782
Brand Awareness ⟶ Repurchase Intention	0.5336	0.1169	0.6506	0.4013
Brand Awareness ⟶ Brand Loyalty	0.2964	-	0.2964	0.1254
Brand Loyalty ⟶ Repurchase Intention	0.3945	-	0.3945	0.2193

Hypothesis Testing

Hypothesis testing was conducted using the bootstrapping method with 999 resamples to examine the statistical significance of the relationships in the structural model. The results show that all direct relationships are statistically significant at the 0.05 level. Digital Marketing has a strong positive effect on brand awareness (β = 0.8599, t = 20.6189, p < 0.001). Digital Marketing also has a significant positive effect on brand loyalty (β = 0.6365, t = 5.0370, p < 0.001). In addition, brand awareness has a positive and significant effect on repurchase intention (β = 0.5336, t = 5.0182, p < 0.001). Brand awareness also influences brand loyalty significantly (β = 0.2964, t = 2.3486, p = 0.0190). Furthermore, brand loyalty has a positive and significant effect on repurchase intention (β = 0.3945, t = 3.6300, p = 0.0003). These findings confirm that all direct hypotheses are supported by the empirical data.

Table 6 Results of Direct Hypothesis Testing

Hypothesis	Relationship	β	S.E.	t-value	p-value	Result
H1	Digital Marketing ⟶ Brand Awareness	0.8599	0.0417	20.6189	0.0000	Supported
H2	Digital Marketing ⟶ Brand Loyalty	0.6365	0.1264	5.0370	0.0000	Supported
H3	Brand Awareness ⟶ Repurchase Intention	0.5336	0.1063	5.0182	0.0000	Supported
H4	Brand Awareness ⟶ Brand Loyalty	0.2964	0.1262	2.3486	0.0190	Supported
H5	Brand Loyalty ⟶ Repurchase Intention	0.3945	0.1087	3.6300	0.0003	Supported

In addition to the direct effects, the study also examined the indirect effects in the model. The results show that digital marketing has a strong and significant indirect effect on repurchase intention (β = 0.8105, t = 23.1586, p < 0.001). Digital marketing also has a significant indirect effect on brand loyalty (β

= 0.2549, t = 2.3140, p = 0.0209). Furthermore, brand awareness has a significant indirect effect on repurchase intention through Brand Loyalty (β = 0.1169, t = 2.1024, p = 0.0358). These results indicate that brand awareness and brand loyalty act as important mediating mechanisms that transmit the influence of digital marketing to repurchase intention. The findings also show that brand loyalty partially mediates the relationship between brand awareness and repurchase intention.

Table 7 Results of Indirect Effect Testing

Indirect Relationship	β	S.E.	t-value	p-value	Result
Digital Marketing ⟶ Repurchase Intention	0.8105	0.0350	23.1586	0.0000	Significant
Digital Marketing ⟶ Brand Loyalty	0.2549	0.1102	2.3140	0.0209	Significant
Brand Awareness ⟶ Repurchase Intention	0.1169	0.0556	2.1024	0.0358	Significant

Discussion

The results show that all direct relationships are positive and statistically significant, which supports all research hypotheses. Digital marketing has a strong effect on brand awareness and brand loyalty, and both variables influence repurchase intention. In addition, brand awareness and brand loyalty act as important mediators that help explain how digital marketing leads to repurchase intention. The researchers can discuss these results in detail to link them with existing theories and previous studies.

The results of this study show that digital marketing has a strong and significant influence on brand awareness of travel accident insurance among consumers in Thailand, which supports H1. This finding means that when companies use digital marketing activities such as social media, online advertising, and content marketing, consumers can recognize and remember the brand more easily. This result is consistent with previous studies that explain digital marketing plays an important role in increasing brand awareness in online environments

(Mandagi et al., 2024; Trinh & Untachai, 2025). Brand awareness helps consumers recall the brand and feel confident in the product, which supports their future purchase decisions (Kamkankaew, 2016; Nguyen et al., 2024). In addition, strong brand awareness is linked to repurchase intention because consumers prefer to buy from brands they know and trust (Agustian et al., 2023; Wantara & Suryanto, 2023). Therefore, this study confirms that digital marketing is an important tool for building brand awareness, which later supports repurchase intention and long-term customer relationships in online insurance markets.

The results of this study show that digital marketing has a significant influence on brand loyalty of travel accident insurance through online purchasing channels among consumers in Thailand, which supports H2. This finding indicates that digital marketing activities such as social media communication, online promotions, and personalized content can help build stronger relationships between consumers and brands. When consumers receive useful information and have good online experiences, they develop trust and positive attitudes toward the brand. This result is consistent with previous studies that explain digital marketing helps increase customer engagement and supports long-term relationships with consumers (Belias et al., 2023; Chen, 2025). In addition, digital marketing allows companies to understand customer needs and deliver personalized messages, which can strengthen emotional connections and increase brand loyalty (Jing et al., 2025; Liang & Meesubthong, 2024). Scholars also explain that brand loyalty develops from satisfaction, trust, and positive experiences with the brand (Sari et al., 2023; Chanakarn & Pongpaibool, 2024). Therefore, this study confirms that digital marketing is an important factor that helps build brand loyalty, which leads to long-term relationships and continuous purchasing behavior in the online insurance market.

The results of this study show that brand awareness has a significant influence on repurchase intention of travel accident insurance through online purchasing channels among consumers in Thailand, which supports H3. This

finding indicates that when consumers can recognize and recall a brand easily, they are more likely to choose the same brand again in the future. Brand awareness helps build confidence and reduces uncertainty in the online purchasing process. This result is consistent with previous studies that explain strong brand awareness increases consumer trust and supports purchase decisions (Nguyen et al., 2024; Agustian et al., 2023). When consumers are familiar with a brand, they feel more comfortable and satisfied, which leads to a higher intention to repurchase (Yoshida & Chotchaicharin, 2019; Kamkankaew, 2020; Meesubthong, Meesuptong & Udomsamuthirun, 2023). In addition, repurchase intention is influenced by past positive experiences, satisfaction, and trust toward the brand (Wantara & Suryanto, 2023; Teo et al., 2025). In the digital environment, brand awareness also helps consumers remember the brand during online searches and decision making (Mandagi et al., 2024; Trinh & Untachai, 2025). Therefore, this study confirms that brand awareness is an important factor that encourages repurchase intention and supports long-term customer relationships in the online insurance market.

The results of this study show that brand awareness has a significant influence on brand loyalty of travel accident insurance through online purchasing channels among consumers in Thailand, which supports H4. This finding indicates that when consumers can recognize and remember a brand, they are more likely to develop trust and positive attitudes toward that brand. Brand awareness helps reduce uncertainty and increases confidence in the product, which leads to repeated preference and commitment. This result is consistent with previous studies that explain strong brand awareness can increase consumer satisfaction and loyalty (Agustian et al., 2023; Nguyen et al., 2024). When consumers are familiar with a brand, they are more likely to choose the same brand and avoid competitors (Yoshida & Chotchaicharin, 2019; Khermkhan et al., 2022). In addition, brand loyalty develops from trust, satisfaction, and positive experiences with the

brand over time (Sari et al., 2023; Chanakarn & Pongpaibool, 2024). In the digital environment, brand awareness is also supported by online communication and social media, which helps strengthen the relationship between consumers and brands (Mandagi et al., 2024; Trinh & Untachai, 2025). Therefore, this study confirms that brand awareness is an important factor that leads to brand loyalty and supports long-term customer relationships in the online insurance market.

The results of this study show that brand loyalty has a significant influence on repurchase intention of travel accident insurance through online purchasing channels among consumers in Thailand, which supports H5. This finding indicates that when consumers feel loyal to a brand, they are more likely to continue purchasing the same service in the future. Brand loyalty reflects trust, satisfaction, and positive experiences, which encourage consumers to maintain a long-term relationship with the brand. This result is consistent with previous studies that explain loyal customers tend to repurchase because they feel confident and satisfied with the brand (Meesubthong, Meesuptong & Udomsamuthirun, 2023; Sari et al., 2023; Chanakarn & Pongpaibool, 2024). In addition, brand loyalty reduces the likelihood of switching to other brands and increases resistance to competitors (Kitivieng et al., 2024). Repurchase intention is also influenced by trust and past positive experiences in online transactions (Wantara & Suryanto, 2023; Teo et al., 2025). In the online environment, loyal customers are more willing to buy again because they are familiar with the service and feel secure in the purchasing process (Chen & Sreesoompong, 2026; Kamkankaew et al., 2025b). Therefore, this study confirms that brand loyalty is an important factor that leads to repurchase intention and supports long-term business sustainability in the online insurance market.

Recommendation

1. The online insurance companies in Thailand should invest more in digital marketing strategies to increase brand awareness. Companies should use social media, online advertising, and content marketing to present clear and useful information about travel accident insurance. The content should be simple and easy to understand. This approach can help consumers recognize and remember the brand more easily. As a result, it can support future purchase decisions and increase customer confidence.

2. The companies should focus on creating engaging and interactive digital marketing activities to build brand loyalty. They should use personalized messages and respond to customers quickly through online channels. Good communication can help build trust and positive attitudes toward the brand. When consumers feel valued, they are more likely to stay with the brand for a long time.

3. The companies should strengthen brand awareness by maintaining consistent brand identity across all online platforms. The use of the same logo, message, and tone can help consumers remember the brand more clearly. In addition, companies should provide accurate and reliable information to reduce uncertainty in the online purchasing process. This can increase consumer confidence and encourage repurchase intention.

4. The companies should improve customer experience in online purchasing channels to support both brand awareness and brand loyalty. The website and application should be easy to use and secure. The purchasing process should be fast and convenient. Positive experiences can increase satisfaction and strengthen emotional connections with the brand.

5. The companies should develop strategies to maintain brand loyalty for long-term business sustainability. They should offer special promotions, loyalty programs, and after-sales services to retain customers. Continuous support and

good service can increase trust and satisfaction. This will lead to higher repurchase intention and help companies remain competitive in the online insurance market in Thailand.

6. For future research, scholars should expand this study by including additional variables such as customer trust, perceived value, service quality, and technology acceptance to better explain repurchase intention in the online insurance market. Future studies should also use different research methods such as longitudinal design to examine changes in consumer behavior over time. In addition, researchers should collect data from different regions or countries to compare results across contexts and increase generalizability. It is also recommended to focus on specific digital tools such as AI, chatbots, and mobile applications to understand their role in digital marketing and customer engagement. These approaches can help provide deeper understanding and improve the development of effective strategies in the online insurance industry.

References

Agustian, K., Hidayat, R., Zen, A., Sekarini, R. A., & Malik, A. J. (2023). The influence of influencer marketing in increasing brand awareness and sales for SMEs. Technology and Society Perspectives (TACIT), 1(2), 68–78.

Ahmad, H., & Halim, H. (2017). Determining sample size for research activities: the case of organizational research. Selangor Business Review, 20-34.

Alfiansyah, R. (2024). Strategies to increase brand awareness to form brand recognition and brand identity in MSMEs in Kebonturi Village. Jurnal Pengabdian kepada Masyarakat Nusantara, 5(1), 625–632.

Anjani, R. W. (2024). Implementasi digital marketing dalam mengembangkan strategi bisnis digital di era transformasi digital. INTERDISIPLIN: Journal of Qualitative and Quantitative Research, 1(1), 29–40.

Bangkok Insurance Public Company Limited. (n.d.). Travel accident insurance. Retrieved December 15, 2025, from https://www.bangkokinsurance.com/product/travel

Belias, D., Rossidis, I., Ntalakos, A., & Trihas, N. (2023). Digital marketing: The case of digital marketing strategies on luxurious hotels. Procedia Computer Science, 219, 688–696.

Chanakarn, O., & Pongpaibool, P. (2024). Factors affecting brand loyalty of Nunuh International Store. Hatyai Academic Journal, 22(3), 407–428.

Chen, H. (2025). Redefining digital marketing strategies of luxury hotels in China: A case study of SL Hotel. Journal of Management Science, Dhonburi Rajabhat University, 7(1), 158–179.

Chen, S. (2024). The impact of brand awareness on purchase intention. Highlights in Business, Economics and Management, 30, 239–246.

Chen, Y., & Sreesoompong, P. (2026). Emergency service recovery and repurchase intention in scenic-area hotels: Evidence from Nanning. Modern Academic Development and Promotion Journal, 4(1), 1390–1404.

Cover Genius, & Momentive.ai. (2021). Travel insurance survey: Thailand—A consumer-focused survey on claims experience and embedded offers for the travel industry. Cover Genius.

Dsouza, A., & Panakaje, N. (2023). A study on the evolution of digital marketing. International Journal of Case Studies in Business, IT, and Education, 7(1), 95–106.

Dubey, U. K. B., & Kothari, D. P. (2022). Research methodology: Techniques and trends. Chapman and Hall/CRC.

Hair, J. F., Hult, G. T. M., Ringle, C. M., Sarstedt, M., Danks, N. P., & Ray, S. (2022). Partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM) using R: A workbook. Springer.

Hair, J., & Alamer, A. (2022). Partial Least Squares Structural Equation Modeling (PLS-SEM) in second language and education research: Guidelines using an applied example. Research methods in applied linguistics, 1(3), 100027.

Henseler, J., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling. Journal of the Academy of Marketing Science, 43(1), 115–135.

Jing, D., Buranadechachai, S., & Boonpiam, S. (2025). Digital marketing communication to enhance cultural soft power in Gansu, China. Journal of Dhamma for Life, 31(2), 280–293.

Kamkankaew, P. (2016). Brand Association for Local Brand Coffee Bars Entrepreneur in Chiang Mai. Journal of Management Sciences Suratthani Rajabhat University, 3(1), 27–40.

Kamkankaew, P. (2020). Corporate Brand Management: The Way to Success for Small and Medium Enterprise. Journal of Management Sciences Suratthani Rajabhat University, 7(2), 218–238.

Kamkankaew, P., Thanitbenjasith, P., Sribenjachot, S., Phattarowas, V., Thanin, P., & Khumwongpin, S. (2025a). The future of digital marketing: What lies ahead? International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews, 5(2), 1–28.

Kamkankaew, P., Wongmahatlek, J., Chureemas, S., & Limphothong, S. (2025b). The effect of brand attachment and electronic word-of-mouth on the repurchase intention for cosmetics via the Shopee application among Generation Z consumers in Chiang Mai Province. Modern Academic Development and Promotion Journal, 3(6), 762–783.

Khermkhan, J., Kunlung, R., Athipanjapong, P., & Rattanawongsa, R. (2022). Branding and brand awareness of Farm Chao Khun by KMITL. King Mongkut's Agricultural Journal, 40(2), 206–215.

Kieanwatana, K. (2024). Strategies to enhance willingness to pay travel insurance for coronavirus disease 2019 (COVID-19) illness coverage in the Greater Mekong Subregion. Journal of Humanities and Social Sciences, Mahasarakham University, 43(1), 14–19.

Kitivieng, R., Junjinda, J., Kuntawong, P., Dachjiramanee, C., Pipatpongumpai, A., & Pravitrangul, S. (2024). A study on the impact of reward programs on building brand loyalty for buffet restaurants and perception of environmental value. Journal of Business Innovation, Management and Social Sciences, 5(2), 43–57.

Kumvilai, A., Mahamud, T., Ngammana, B., Moohammad, A., & Chittaputta, P. (2026). Review the effectiveness of e-commerce digital marketing in increasing entrepreneurs' benefits in Thailand. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 6(1), e288825.

Liang, L., & Meesubthong, C. (2024). The Impact of Digital Transformation on Employee Satisfaction at Zhanjiang Cigarette Factory. Business Administration and Management Journal Review, 16(1), 232–251.

Malhotra, N. K., Nunan, D., & Birks, D. F. (2020). Marketing research. Pearson UK.

Mandagi, D. W., Pasuhuk, L. S., & Kainde, S. J. R. (2024). The combined effect of brand gestalt, brand awareness, and brand image on ecotourism WOM intention. Jurnal Akuntansi, Keuangan, dan Manajemen, 5(3), 161–175.

Meesubthong, C., Meesuptong, J., & Udomsamuthirun, P. (2023). The influence of perceived value and gender on local food consumption intentions in the northeastern cluster of Thailand. Malaysian Journal of Nutrition, 29(2), 321–331.

Nazir, S., Khadim, S., Asadullah, M. A., & Syed, N. (2023). Exploring the influence of artificial intelligence technology on consumer repurchase intention: The mediation and moderation approach. Technology in Society, 72, 102190.

Nguyen, C., Tran, T., & Nguyen, T. (2024). Factors affecting users' brand awareness through social media marketing on TikTok. Innovative Marketing, 20(1), 122–131.

Obiegbu, C. J., & Larsen, G. (2025). Algorithmic personalization and brand loyalty: An experiential perspective. Marketing Theory, 25(2), 199–219.

Pearson, A. W., & Lumpkin, G. T. (2011). Measurement in family business research: How do we measure up?. Family Business Review, 24(4), 287-291.

Sari, N. P., Artha, B., & Hadi, A. S. (2023). Brand loyalty: A literature review. International Journal of Economics, Business and Accounting Research (IJEBAR), 7(1), 66–75.

Soonsan, N. (2019). Testing relationship brand equity to customer satisfaction and brand loyalty in boutique hotels. Journal of Business Innovation, Management and Social Sciences, 15(2), 138–160.

Supachayanan, A., & Chanchanawiwat, N. (2025). Industry analysis and outlook: Thai insurance industry. TRIS Rating.

Teo, S. C., Cheng, K. M., & Chow, M. M. (2025). Unlocking repurchase intentions in e-commerce platforms: The impact of e-service quality and gender. Cogent Business & Management, 12(1), 2471535.

Trinh, N. A. N., & Untachai, S. (2025). The impact of social media influencers' attributes on generation Z's online fast-fashion purchase decisions in Ho Chi Minh City, Vietnam: The mediating roles of brand awareness and electronic word-of-mouth. Journal of Academic Research of Northeastern University, 15(3), 296–310.

Untachai, S., Worawongthep, T., & Bast, C. (2024). Digital and interactive marketing: A bibliometric review and research agenda. Burapha Journal of Business Management, 13(1), 99–117.

Wantara, P., & Suryanto, T. (2023). Examining factors influencing the online repurchase intention. Transnational Marketing Journal, 11(2), 21–39.

Wijarnoko, M. A., Pramana, E., & Santoso, J. (2023). Factors that influence repurchase intention: A systematic literature review. TEKNIKA, 12(3), 252–260.

Willits, F. K., Theodori, G. L., & Luloff, A. E. (2016). Another look at Likert scales. Journal of rural social sciences, 31(3), 6.

Yoshida, D., & Chotchaicharin, W. (2019). The study of behavior and brand awareness of Thailand health tourism image among Japanese tourists. TNI Journal of Business Administration and Languages, 7(2), 100–111.

อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่*

THE INFLUENCE OF SERVICE MARKETING MIX ON THE REPURCHASE INTENTION OF CUSTOMERS AT SINGTHONG NIYOMPANICH LIMITED PARTNERSHIP, SAMOENG DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

เวโรจน์ โกฎฉกรรจ์[1] และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว[2]

Weroj Kotchakorn[1] and Pongsiri Kamkankaew[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

[1-2]North-Chiang Mai University, Thailand

Corresponding Author's Email: g672301016@northcm.ac.th

วันที่รับบทความ : 12 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 18 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 20 มีนาคม 2569

Received 12 March 2026; Revised 18 March 2026; Accepted 20 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ การศึกษาครั้งนี้เป็นเป็นการวิจัยเชิงปริมาณประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ใช้บริการที่เป็นลูกค้าแบบขายเชื่อของห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 52 ราย มีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมุติฐานการวิจัย

Citation:

* เวโรจน์ โกฎฉกรรจ์ และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว. (2569). อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 430-451.

Weroj Kotchakorn and Pongsiri Kamkankaew. (2026). The Influence Of Service Marketing Mix On The Repurchase Intention Of Customers At Singthong Niyompanich Limited Partnership, Samoeng District, Chiang Mai Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 430-451.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ผลการวิจัย พบว่า ราคาส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) = 0.151 บุคลากรส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) = 0.475 การส่งเสริมการตลาดส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) = 0.121 กระบวนการ ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) = = 0.471 และมีค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) เท่ากับ 0.785 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดบริการทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช ได้ร้อยละ 78.50 รวมทั้งงานวิจัยนี้ได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่เพื่อสร้างขีความสามารถในการแข่งขัน

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาดบริการ, การกลับมาซื้อซ้ำ, ร้านค้าท้องถิ่น

Abstract

This research aimed to examine the influence of the service marketing mix on customers' repurchase intention at Singthong Niyompanich Limited Partnership, located in Samoeng District, Chiang Mai Province. This study employed a quantitative research approach. The population of the study consisted of customers who purchased on credit from Singthong Niyompanich Limited Partnership in Samoeng District, Chiang Mai Province, totaling 52 customers. A questionnaire was used as the research instrument. The data were analyzed using multiple regression analysis to test the research hypotheses.

The results indicated that price had a positive influence on repurchase intention with a standardized regression coefficient (β) of 0.151. Personnel also influenced repurchase intention with a standardized regression coefficient (β) of 0.475. Promotion had an influence on repurchase intention with a standardized regression coefficient (β) of 0.121, while process influenced repurchase intention with a standardized regression coefficient (β) of 0.471. The coefficient of determination (R^2) was 0.785, indicating that the four dimensions of the service

marketing mix jointly explained 78.50 percent of the variance in customers' repurchase intention at Singthong Niyompanich Limited Partnership. Furthermore, this study provides practical recommendations for the operation of Singthong Niyompanich Limited Partnership in Samoeng District, Chiang Mai Province to enhance its competitive capability.

Keywords: Service Marketing Mix, Repurchase Intention, Local Retail Store

บทนำ

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิชเป็นธุรกิจที่จดทะเบียนจัดตั้งเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2557 และมีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการมากกว่า 10 ปี โดยลักษณะธุรกิจตามทะเบียนคือการเป็นตัวแทนนายหน้าในการจำหน่ายสินค้าประเภทต่าง ๆ ได้แก่ รถจักรยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า และสินค้าไอที ซึ่งดำเนินธุรกิจภายใต้รูปแบบการได้รับค่าตอบแทนตามสัญญาจ้าง ร้านสิงโตทอง นิยมพานิชตั้งอยู่บริเวณปากทางเข้าบ้านแม่สาบ หมู่ที่ 1 ตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นพื้นที่ชุมชนไทลื้อที่มีศักยภาพทั้งด้านการอยู่อาศัยและการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวมีความสำคัญทางเศรษฐกิจของชุมชน อย่างไรก็ตามจากข้อมูลผลประกอบการของกิจการพบว่า รายได้จากการจำหน่ายสินค้าและบริการมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยในปี พ.ศ. 2565 มีรายได้ 672,740.38 บาท ปี พ.ศ. 2566 มีรายได้ 625,213.52 บาท และปี พ.ศ. 2567 มีรายได้ 599,106.83 บาท (ห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช, 2567) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการดำเนินธุรกิจค้าปลีกในพื้นที่ชนบทที่มีการแข่งขันและพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้การสร้างกลยุทธ์เพื่อรักษาฐานลูกค้าเดิมและกระตุ้นให้เกิดการซื้อซ้ำกลายเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาธุรกิจในระยะยาว

การแข่งขันทางธุรกิจนั้นการสร้างความจงรักภักดีของลูกค้าเพื่อให้เกิดการกลับมาซื้อซ้ำเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มความสามารถในการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน (Wu & Kamkankaew, 2025) เนื่องจากต้นทุนในการรักษาลูกค้าเดิมมักต่ำกว่าการแสวงหาลูกค้าใหม่หลายเท่า การซื้อซ้ำหมายถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เกิดความพึงพอใจต่อสินค้าและบริการจนเกิดความตั้งใจที่จะกลับมาซื้อสินค้าเดิมอีกครั้ง ซึ่งเป็นผลจากประสบการณ์ที่ดีในการใช้สินค้าและบริการ (Duarte et.al., 2024) นอกจากนี้ความพึงพอใจของลูกค้ายังสามารถนำไปสู่การ

บอกต่อหรือการสื่อสารแบบปากต่อปากซึ่งเป็นเครื่องมือทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพสูง สามารถกระจายข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าและบริการไปยังผู้บริโภคกลุ่มอื่นได้อย่างรวดเร็วโดยใช้ต้นทุนต่ำ (Budianto, Hadita, & Fajri, 2023; วรางคณา รุ่งเรือง และ ชลลดา สัจจานิตย์, 2567) ดังนั้นการสร้างความพึงพอใจและประสบการณ์ที่ดีให้แก่ลูกค้าจึงมีความสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างธุรกิจกับลูกค้า และช่วยเพิ่มโอกาสในการขยายฐานลูกค้าในอนาคต

อย่างไรก็ตามการที่ร้านค้าจะสามารถกระตุ้นให้ลูกค้าเกิดการกลับมาซื้อซ้ำได้นั้นไม่ได้ขึ้นอยู่เพียงคุณลักษณะของสินค้า หรือระดับราคาเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการองค์ประกอบของส่วนประสมทางการตลาดบริการซึ่งประกอบด้วย 7 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ สินค้า ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากร ลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการบริการ (Nguyen et.al., 2025; จุฑามาศ ทรัพย์ศิริ จักรพันธ์ กิตตินรรัตน์ และ อังคาร คะชาวังศรี, 2567) ปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีบทบาทสำคัญในการสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ลูกค้าและส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่องอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิชอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของลูกค้าในพื้นที่ ทั้งนี้ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาด การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ รวมถึงการพัฒนาการบริหารจัดการธุรกิจให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การเพิ่มยอดขายและสร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจในระยะยาวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

สมมติฐานการวิจัย

H_1 ส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

H_2 ส่วนประสมทางการตลาดด้านราคาส่งผลต่อต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

H_3 ส่วนประสมทางการตลาดด้านการจัดจำหน่ายส่งผลต่อต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

H_4 ส่วนประสมทางการตลาดด้านบุคคลส่งผลต่อต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

H_5 ส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาดส่งผลต่อต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

H_6 ส่วนประสมทางการตลาดด้านลักษณะทางกายภาพส่งผลต่อต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

H_7 ส่วนประสมทางการตลาดด้านกระบวนการส่งผลต่อต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

การทบทวนวรรณกรรม

การกลับมาซื้อซ้ำ

การกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าเป็นแนวคิดสำคัญที่ใช้ในการอธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภคภายหลังจากการใช้สินค้าและบริการ โดยหมายถึงความตั้งใจของผู้บริโภคที่จะกลับมาซื้อสินค้าหรือใช้บริการจากผู้ให้บริการรายเดิมอีกครั้ง อันเป็นผลมาจากความพึงพอใจและประสบการณ์ที่ดีจากการใช้สินค้าและบริการในครั้งก่อน (Phamthi, Nagy & Ngo, 2024) ซึ่งสอดคล้องกับ Zhang et.al. (2025) ที่อธิบายว่าการซื้อซ้ำเกิดจากการที่ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกใช้สินค้าหรือบริการจากผู้ให้บริการรายเดิมอย่างต่อเนื่องหลังจากได้ทดลองใช้ในระยะเวลาหนึ่ง นอกจากนี้การซื้อซ้ำยังสะท้อนถึงระดับความจงรักภักดีของลูกค้าที่มีต่อสินค้าและบริการ ซึ่งมีความสำคัญต่อความอยู่รอดและการเติบโตของธุรกิจในระยะยาว (Suyanto & Dewi, 2023) โดยพฤติกรรมการซื้อซ้ำมักเกิดขึ้นเมื่อผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อคุณภาพของสินค้าและบริการได้รับประสบการณ์ที่ดีจากการใช้บริการ รวมทั้งมีทัศนคติเชิงบวกต่อธุรกิจ (Zhu et.al., 2023) ทั้งนี้กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ การรับรู้ความต้องการ การค้นหาข้อมูล การประเมินทางเลือก การตัดสินใจซื้อ และพฤติกรรมหลังการซื้อ ซึ่งความพึงพอใจหลังการซื้อจะเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การซื้อซ้ำและการบอกต่อในอนาคต

(Sun & Yu, 2025) ดังนั้นการกลับมาซื้อซ้ำจึงหมายถึงพฤติกรรมที่ผู้บริโภคมีความตั้งใจหรือมีการตัดสินใจที่จะกลับมาซื้อสินค้าหรือใช้บริการอีกครั้งภายหลังจากประสบการณ์การบริโภคที่ดี ซึ่งสะท้อนถึงความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น และความจงรักภักดีที่มีต่อสินค้าและบริการของธุรกิจในระยะยาว

ส่วนประสมทางการตลาด

ส่วนประสมทางการตลาดเป็นแนวคิดสำคัญที่ใช้อธิบายเครื่องมือทางการตลาดซึ่งองค์กรสามารถควบคุมและผสมผสานให้เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสร้างความพึงพอใจและบรรลุวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ โดย Parment, Kotler & Armstrong (2021) อธิบายว่าส่วนประสมทางการตลาดเป็นปัจจัยทางการตลาดที่ธุรกิจใช้เพื่อโน้มน้าวความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งโดยพื้นฐานประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ในขณะที่ Raewf & Thabit (2018) Lim (2023) ให้ความเห็นสอดคล้องกันว่า ส่วนประสมทางการตลาดเป็นชุดของเครื่องมือที่ธุรกิจนำมาใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า สร้างความพึงพอใจ และเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างไรก็ตาม ในบริบทของธุรกิจบริการ แนวคิดดังกล่าวได้ขยายจาก 4P’s ไปสู่ 7P’s โดยเพิ่มองค์ประกอบด้านบุคลากร กระบวนการ และลักษณะทางกายภาพ เพื่อให้ครอบคลุมลักษณะเฉพาะของการบริการที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของลูกค้าโดยตรง (Jain, 2013) อีกทั้ง Mahmoud et.al. (2024) อธิบายว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการเป็นตัวแปรทางการตลาดที่ธุรกิจสามารถกำหนดและบริหารจัดการได้ เพื่อใช้ตอบสนองความต้องการและสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้บริโภคอย่างเหมาะสม ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า ส่วนประสมทางการตลาดหมายถึงการบูรณาการปัจจัยทางการตลาดที่องค์กรสามารถควบคุมได้ เพื่อใช้วางแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับลักษณะของธุรกิจและความต้องการของตลาดเป้าหมาย

สำหรับองค์ประกอบของส่วนประสมทางการตลาดบริการ 7 ด้านนั้น (Jain, 2013) ประกอบด้วย ผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากร ลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการบริการ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบล้วนมีบทบาทต่อการรับรู้คุณค่าและการตัดสินใจของผู้บริโภค ผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งที่ธุรกิจเสนอขายเพื่อตอบสนองความต้องการและสร้างคุณค่าแก่ลูกค้า ราคาเป็นตัวสะท้อนมูลค่าที่ผู้บริโภครับรู้และใช้เปรียบเทียบกับประโยชน์ที่ได้รับ ช่องทางการจัดจำหน่ายช่วยให้ลูกค้าเข้าถึงสินค้าและบริการได้อย่างสะดวก ส่วนการส่งเสริมการตลาดเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อกระตุ้นความสนใจและการตัดสินใจซื้อ ขณะที่

บุคลากรถือเป็นปัจจัยสำคัญของธุรกิจบริการ เนื่องจากเป็นผู้มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับลูกค้าและมีผลต่อความพึงพอใจในการรับบริการ ส่วนลักษณะทางกายภาพเป็นสิ่งที่ผู้บริโภคสามารถมองเห็นและสัมผัสได้ อันเป็นตัวบ่งชี้คุณภาพของบริการและภาพลักษณ์ของกิจการ และสุดท้าย กระบวนการบริการเป็นขั้นตอนหรือวิธีการดำเนินงานที่ช่วยให้การส่งมอบบริการเป็นไปอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ หากองค์กรสามารถบริหารองค์ประกอบทั้ง 7 ด้านได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกัน ย่อมช่วยสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ลูกค้า เพิ่มความพึงพอใจ และนำไปสู่พฤติกรรมการซื้อซ้ำได้ในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research method) โดยใช้การสำรวจแบบตัดขวาง (Survey method by cross-sectional) โดยการวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์และอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากร ลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการที่ส่งผลต่อตัวแปรตามคือการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

ประชากรในการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ใช้บริการที่เป็นลูกค้าแบบขายเชื่อของห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 52 ราย โดยใช้ข้อมูลจำนวนสมาชิกผู้ใช้บริการ ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2567 จากข้อมูลของห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช (2567) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรทั้งหมดเป็นหน่วยในการศึกษา เนื่องจากจำนวนประชากรมีขนาดไม่มากและสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายได้ครบถ้วน ซึ่งช่วยให้ผลการวิจัยสะท้อนความคิดเห็นและพฤติกรรมของผู้ใช้บริการได้อย่างครอบคลุมและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งแบ่งออกเป็น 8 ส่วน ได้แก่ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากร ลักษณะทางกายภาพ กระบวนการ และการกลับมาซื้อซ้ำ โดย ใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบลิเคิร์ต (Likert’s Scale) ตั้งแต่ 1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง 5 = เห็นด้วย

อย่างยิ่ง แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) กับกลุ่มประชากร ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.758 ถึง 0.862 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อถือได้ในระดับสูง (Christmann & Van Aelst, 2006)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ใช้บริการห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่านระบบ Google Form จำนวน 49 ราย โดยเก็บข้อมูลภายในมกราคม พ.ศ. 2569 โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้รวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ใช้บริการห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลทั้งหมดได้รับการตรวจสอบความครบถ้วนก่อนนำไปวิเคราะห์ ทั้งนี้ยังใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลตือการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าร้านห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อยืนยันสมมติฐานของการวิจัย

ผลการวิจัย

เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย คือ เพื่อศึกษาอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าร้านห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาประกอบไปด้วย ผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของตัวแปร และผลการทดสอบสมมุติฐาน มีดังนี้

ผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล

ตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของตัวแปร

ตัวแปร	μ	σ	SK	KU
ผลิตภัณฑ์ (Prod)	4.23	0.485	-0.179	-0.556
ราคา (Pric)	4.17	0.539	-0.281	-0.346

ช่องทางการจัดจำหน่าย (Plac)	4.21	0.506	-0.176	-0.187
การส่งเสริมการตลาด (Prom)	4.15	0.518	-0.552	0.894
บุคลากร (Peop)	4.26	0.567	-0.956	1.872
ลักษณะทางกายภาพ (Phys)	4.24	0.652	-1.567	3.819
กระบวนการ (Proc)	4.23	0.516	-0.355	-0.351
การกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้า (Y_Purc)	4.22	0.543	-0.192	-0.478

จากตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูลของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากร ลักษณะทางกายภาพ กระบวนการ และการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้า พบว่า ค่าเฉลี่ยของตัวแปรทั้งหมดอยู่ในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.15–4.26 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.485–0.652 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นในระดับค่อนข้างสอดคล้องกัน เมื่อพิจารณาค่าความเบ้ (Skewness: SK) พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง -1.567 ถึง -0.176 และค่าความโด่ง (Kurtosis: KU) อยู่ระหว่าง -0.556 ถึง 3.819 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ตามหลักสถิติ โดยค่าความเบ้และค่าความโด่งไม่เกิน ±2 และ ±7 ตามลำดับ จึงสามารถสรุปได้ว่าข้อมูลมีลักษณะการแจกแจงใกล้เคียงกับการแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution) (Pilakaew, Thanitbenjasith & Kamkankaew, 2024) และสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ในการวิเคราะห์การถดถอย ต่อไป

ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นของตัวแปร

ตารางที่ 2 แสดงผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของตัวแปร

ตัวแปร	Y_Purc	Prod	Pric	Plac	Prom	Peop	Phys	Proc	Tolerance	VIF
Y_Purc	**1.000**									
Prod	0.658**	**1.000**							**0.**232	4.304
Pric	0.519**	0.774**	**1.000**						**0.**367	2.728
Plac	0.811**	0.735**	0.587**	**1.000**					**0.**155	6.441
Prom	0.748**	0.678**	0.496**	0.811**	**1.000**				**0.**263	3.803
Peop	0.860**	0.745**	0.516**	0.893**	0.835**	**1.000**			**0.**105	9.528
Phys	0.688**	0.624**	0.453**	0.792**	0.639**	0.806**	**1.000**		**0.**315	3.170
Proc	0.860**	0.728**	0.506**	0.869**	0.831**	0.818**	0.793**	**1.000**	**0.**131	7.641

หมายเหตุ ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติระดับที่ 0.01

จากตารางที่ 2 แสดงผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา พบว่า ตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดบริการทุกด้าน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากร ลักษณะทางกายภาพ และกระบวนการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้า (Y_Purc) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.519–0.860 ทั้งนี้ ตัวแปรบุคลากร (Peop) และกระบวนการ (Proc) มีความสัมพันธ์กับการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าในระดับสูงที่สุด (r = 0.860) รองลงมาคือ ช่องทางการจัดจำหน่าย (Plac) (r = 0.811) และการส่งเสริมการตลาด (Prom) (r = 0.748) ตามลำดับ นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาค่าความทนทานของตัวแปร (Tolerance) พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 0.105–0.367 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.10 และค่าปัจจัยการขยายความแปรปรวน (Variance Inflation Factor: VIF) อยู่ระหว่าง 2.728–9.528 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กันสูงเกินไป (Multicollinearity) (Pilakaew, Thanitbenjasith & Kamkankaew, 2024) ดังนั้นข้อมูลจึงมีความเหมาะสมสำหรับนำไปใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการทดสองสมมุติฐาน

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม การกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้า (Y_Purc)				
	b	SE	β	t	p-value
a(constant)	0.270	0.368		0.734	0.467
ผลิตภัณฑ์ (Prod)	-0.165	0.162	-0.148	-1.019	0.314
ราคา (Pric)	0.152	0.116	0.151	1.305	0.039*
ช่องทางการจัดจำหน่าย (Plac)	0.109	0.190	0.101	0.570	0.572
การส่งเสริมการตลาด (Prom)	0.122	0.143	0.121	0.152	0.048*
บุคลากร (Peop)	0.456	0.207	0.475	2.206	0.033*
ลักษณะทางกายภาพ (Phys)	-0.092	0.104	0.110	-0.887	0.380
กระบวนการ (Proc)	0.496	0.203	0.471	2.442	0.019*

$R = 0.886$ $R^2 = 0.785$ $R^2_{change} = 0.751$

$F = 23.011$ Sig ของ $F = 0.000$ Durbin-Watson = 1.725

*หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05*

จากตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุของส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิชอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แบบจำลองการถดถอยมีความเหมาะสมในการอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.886 และมีค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) เท่ากับ 0.785 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรส่วนประสมทางการตลาดบริการทั้ง 7 ด้าน สามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าได้ร้อยละ 78.5 อีกทั้งผลการทดสอบความมีนัยสำคัญของแบบจำลองด้วยค่า F พบว่า มีค่า F = 23.011 และมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Sig = 0.000) แสดงว่าแบบจำลองการถดถอยโดยรวมมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรได้ นอกจากนี้ ค่าสถิติ Durbin–Watson เท่ากับ 1.725 ซึ่งอยู่ในช่วงที่ยอมรับได้ แสดงว่าค่าคลาดเคลื่อนของแบบจำลองไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กันเอง

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 (H1) พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ (Prod) ไม่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย b = -0.165 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE) = 0.162 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) = -0.148 ค่า t = -1.019 และค่า p-value = 0.314 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 (H2) พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา (Pric) ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย b = 0.152 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SE) = 0.116 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน (β) = 0.151 ค่า t = 1.305 และค่า p-value = 0.039 จึงสรุปได้ว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 (H3) พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Plac) ไม่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่า b = 0.109 ค่า SE = 0.190 ค่า β = 0.101 ค่า t = 0.570 และค่า p-value = 0.572 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 (H4) พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดด้านบุคลากร (Peop) ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่า b = 0.456 ค่า SE = 0.207 ค่า β = 0.475 ค่า t = 2.206 และค่า p-value = 0.033 จึงสรุปได้ว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 5 (H5) พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด (Prom) ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่า b = 0.122 ค่า SE = 0.143 ค่า β = 0.121 ค่า t = 0.152 และค่า p-value = 0.048 จึงสรุปได้ว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 6 (H6) พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดด้านลักษณะทางกายภาพ (Phys) ไม่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่า b = -0.092 ค่า SE = 0.104 ค่า β = 0.110 ค่า t = -0.887 และค่า p-value = 0.380 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 7 (H7) พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดด้านกระบวนการ (Proc) ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิชอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยมีค่า b = 0.496 ค่า SE = 0.203 ค่า β = 0.471 ค่า t = 2.442 และค่า p-value = 0.จึงสรุปได้ว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

Y_Purc = 0.270 − 0.165 (Prod) + 0.152 (Pric) + 0.109 (Plac) + 0.122 (Prom) + 0.456 (Peop) − 0.092 (Phys) + 0.496 (Proc)

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

ZY_Purc = −0.148 ZProd + 0.151 ZPric + 0.101 ZPlac + 0.121Z Prom + 0.475Z Peop + 0.110 ZPhys + 0.471 ZProc

ตารางที่ 4 สรุปผลการทดสอบสมมุติฐานการวิจัยอิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

สมมุติฐานการวิจัย	ผลการวิจัย
H1 ส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ส่งผลต่อต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่	ไม่ยอมรับสมมุติฐานการวิจัย
H2 ส่วนประสมทางการตลาดด้านราคาส่งผลต่อต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่	ยอมรับสมมุติฐานการวิจัย
H3 ส่วนประสมทางการตลาดด้านการจัดจำหน่ายส่งผลต่อต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่	ไม่ยอมรับสมมุติฐานการวิจัย
H4 ส่วนประสมทางการตลาดด้านบุคคลส่งผลต่อต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่	ยอมรับสมมุติฐานการวิจัย
H5 ส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาดส่งผลต่อต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่	ยอมรับสมมุติฐานการวิจัย
H6 ส่วนประสมทางการตลาดด้านลักษณะทางกายภาพส่งผลต่อต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่	ไม่ยอมรับสมมุติฐานการวิจัย
H7 ส่วนประสมทางการตลาดด้านกระบวนการส่งผลต่อต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่	ยอมรับสมมุติฐานการวิจัย

อภิปรายผล

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ไม่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิชอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าลูกค้าที่ใช้บริการร้านค้าประเภทวัสดุหรือสินค้าอุปโภคบริโภคพื้นฐานมักให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านอื่นมากกว่าคุณลักษณะของสินค้า เนื่องจากสินค้าประเภทดังกล่าวมีมาตรฐานและคุณภาพใกล้เคียงกันในท้องตลาด ทำให้ผลิตภัณฑ์ไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้า อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้แตกต่างจากงานวิจัยของ ศุภรัตน์ ศรีสวัสดิ์ และ พิมพ์แพร ศรีสวัสดิ์ (2567) วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย แพรวพรรณ ตรีชั้น จิราวรรณ เทียนดอนไพร และ ธัญญามาส อุปริพุทธิ (2567) สุชาดา อินต๊ะขัติย์ และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว (2568) ธนกฤต ทุมพันธ์ และ ยุทธนาท บุณยะชัย (2569) ที่พบว่าปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ทั้งนี้ความแตกต่างของผลการวิจัยอาจเกิดจากบริบทของสินค้า ลักษณะตลาด และพฤติกรรมผู้บริโภคในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะในธุรกิจค้าปลีกระดับชุมชนซึ่งผู้บริโภคอาจให้ความสำคัญกับความสะดวกและความสัมพันธ์กับผู้ขายมากกว่าคุณลักษณะของสินค้า

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา ส่งผลเชิงบวกต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่าราคามีบทบาทสำคัญในการสร้างการรับรู้ด้านความคุ้มค่าให้แก่ลูกค้า โดยเฉพาะในบริบทของร้านค้าชุมชนที่ผู้บริโภคมักพิจารณาความเหมาะสมของราคาควบคู่กับประโยชน์ใช้สอยของสินค้า เมื่อผู้บริโภครับรู้ว่าราคามีความเหมาะสม ยุติธรรม และสอดคล้องกับคุณภาพของสินค้า จะช่วยลดความเสี่ยงในการตัดสินใจและส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการกลับมาซื้อซ้ำอย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภรัตน์ ศรีสวัสดิ์ และ พิมพ์แพร ศรีสวัสดิ์ (2567) วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย แพรวพรรณ ตรีชั้น จิราวรรณ เทียนดอนไพร และ ธัญญามาส อุปริพุทธิ (2567) สุชาดา อินต๊ะขัติย์ และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว (2568) ธนกฤต ทุมพันธ์ และ ยุทธนาท บุณยะชัย (2569) Pitri et.al. (2025) ที่พบว่าปัจจัยด้านราคาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคและสามารถกระตุ้นพฤติกรรมการซื้อในระยะยาวได้

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่ายไม่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าลูกค้าส่วนใหญ่เป็นผู้บริโภคในพื้นที่อำเภอสะเมิงที่มีความคุ้นเคยกับร้านค้าและเลือกใช้บริการร้านค้าประจำ ทำให้ปัจจัยด้านสถานที่หรือช่องทางการจัดจำหน่ายไม่ได้เป็นตัวแปรสำคัญในการตัดสินใจกลับมาซื้อซ้ำ ทั้งนี้ผู้บริโภคอาจให้ความสำคัญกับปัจจัยอื่น เช่น ราคา คุณภาพสินค้า หรือความสัมพันธ์กับผู้ขายมากกว่า ผลการศึกษาดังกล่าวมีความแตกต่างจากงานวิจัยศุภรัตน์ ศรีสวัสดิ์ และ พิมพ์แพร ศรีสวัสดิ์ (2567) วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย แพรวพรรณ ตรีชั้น จิราวรรณ เทียนดอนไพร และ ธัญญามาส อุปริพุทธิ (2567) สุชาดา อินต๊ะขัติย์ และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว (2568) ธนกฤต ทุมพันธ์ และ ยุทธนาท บุณยะชัย (2569) ที่พบว่าช่องทางการจัดจำหน่ายมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค อย่างไรก็ตามผลการศึกษาครั้งนี้สะท้อนบริบทของธุรกิจค้าปลีกในชุมชนซึ่งมีทางเลือกด้านช่องทางการจำหน่ายค่อนข้างจำกัดและผู้บริโภคมีความคุ้นเคยกับสถานที่จำหน่ายเป็นอย่างดี

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการด้านบุคลากรส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าร้านสิงโตทอง นิยมพานิช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างประสบการณ์การบริการและความประทับใจให้แก่ลูกค้า เนื่องจากพนักงานเป็นผู้มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับลูกค้า ทั้งในด้านการให้ข้อมูลสินค้า การให้คำแนะนำ และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างร้านค้าและลูกค้า การให้บริการที่เป็นมิตร มีความรู้เกี่ยวกับสินค้า และสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างเหมาะสม จะช่วยเพิ่มความพึงพอใจและความเชื่อมั่นของลูกค้า ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการกลับมาซื้อซ้ำในอนาคต ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภรัตน์ ศรีสวัสดิ์ และ พิมพ์แพร ศรีสวัสดิ์ (2567) วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย แพรวพรรณ ตรีชั้น จิราวรรณ เทียนดอนไพร และ ธัญญามาส อุปริพุทธิ (2567) สุชาดา อินต๊ะขัติย์ และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว (2568) ธนกฤต ทุมพันธ์ และ ยุทธนาท บุณยะชัย (2569) Pitri et.al. (2025) ที่พบว่าปัจจัยด้านบุคลากรและคุณภาพการให้บริการมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความพึงพอใจ ความสัมพันธ์กับลูกค้า และพฤติกรรมการซื้อซ้ำในระยะยาวของผู้บริโภคในธุรกิจบริการและค้าปลีก

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 5 พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาดส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากิจกรรมการส่งเสริมการตลาดมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นความสนใจและสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริโภคกลับมาใช้บริการอีกครั้ง ทั้งนี้การดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการตลาด เช่น การจัดโปรโมชั่น การลดราคา

หรือการสื่อสารประชาสัมพันธ์ สามารถช่วยสร้างการรับรู้และกระตุ้นความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการซื้อซ้ำในระยะยาว ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภรัตน์ ศรีสวัสดิ์ และ พิมพ์แพร ศรีสวัสดิ์ (2567) วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย แพรวพรรณ ตรีชั้น จิราวรรณ เทียนดอนไพร และ ธัญญามาส อุปริพุทธิ (2567) สุชาดา อินต๊ะขัติย์ และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว (2568) ธนกฤต ทุมพันธ์ และ ยุทธนาท บุณยะชัย (2569) Pitri et.al. (2025) ที่พบว่าปัจจัยด้านการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคและสามารถกระตุ้นให้เกิดการซื้อซ้ำได้

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 6 พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดด้านลักษณะทางกายภาพไม่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าลูกค้าส่วนใหญ่เข้ามาใช้บริการเพื่อซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่มีวัตถุประสงค์การใช้งานเฉพาะด้าน จึงให้ความสำคัญกับประโยชน์ใช้สอยของสินค้า ราคา และความสะดวกในการซื้อ มากกว่าปัจจัยด้านบรรยากาศหรือการตกแต่งสถานที่ของร้านค้า ผลการศึกษาดังกล่าวแตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมา โดยงานวิจัย ศุภรัตน์ ศรีสวัสดิ์ และ พิมพ์แพร ศรีสวัสดิ์ (2567) วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย แพรวพรรณ ตรีชั้น จิราวรรณ เทียนดอนไพร และ ธัญญามาส อุปริพุทธิ (2567) สุชาดา อินต๊ะขัติย์ และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว (2568) ธนกฤต ทุมพันธ์ และ ยุทธนาท บุณยะชัย (2569) พบว่าลักษณะทางกายภาพสามารถส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างของผลการวิจัยอาจเกิดจากลักษณะสินค้า ประเภทธุรกิจ และบริบทของพื้นที่ศึกษา ซึ่งในกรณีของร้านค้าชุมชนในอำเภอสะเมิง ลูกค้ามักให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าและความสะดวกในการซื้อเป็นสำคัญ

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 7 พบว่า ส่วนประสมทางการตลาดด้านกระบวนการส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่ากระบวนการให้บริการที่มีประสิทธิภาพสามารถสร้างประสบการณ์ที่ดีให้แก่ลูกค้าและนำไปสู่พฤติกรรมการกลับมาซื้อซ้ำ เนื่องจากกระบวนการที่มีความรวดเร็ว เป็นระบบ และสะดวกต่อการซื้อขาย จะช่วยลดความยุ่งยากในการตัดสินใจของลูกค้าและเพิ่มความพึงพอใจต่อการใช้บริการ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับการศึกษาของ ศุภรัตน์ ศรีสวัสดิ์ และ พิมพ์แพร ศรีสวัสดิ์ (2567) วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย แพรวพรรณ ตรีชั้น จิราวรรณ เทียนดอนไพร และ ธัญญามาส อุปริพุทธิ (2567) สุชาดา อินต๊ะขัติย์ และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว (2568) ธนกฤต ทุมพันธ์ และ ยุทธนาท บุณยะชัย (2569) Pitri et.al. (2025) ที่พบว่ากระบวนการ

ให้บริการเป็นองค์ประกอบสำคัญของส่วนประสมทางการตลาดบริการที่สามารถส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อและการซื้อซ้ำของผู้บริโภคในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้เห็นโครงสร้างของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการที่มีบทบาทต่อพฤติกรรมการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าในบริบทของธุรกิจค้าปลีกระดับชุมชน โดยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลสำคัญประกอบด้วย ด้านราคา บุคลากร การส่งเสริมการตลาด และกระบวนการให้บริการ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยสร้างการรับรู้ด้านความคุ้มค่า ประสบการณ์การบริการที่ดี และแรงจูงใจในการกลับมาใช้บริการอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ช่องทางการจัดจำหน่าย และลักษณะทางกายภาพไม่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าในบริบทของร้านค้าชุมชน ผู้บริโภคมักให้ความสำคัญกับความเหมาะสมของราคา ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายกับลูกค้า ประสิทธิภาพของกระบวนการให้บริการ และกิจกรรมส่งเสริมการตลาด มากกว่าคุณลักษณะของสินค้าและบรรยากาศของร้านค้า ซึ่งองค์ความรู้ดังกล่าวช่วยขยายความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของส่วนประสมทางการตลาดบริการในธุรกิจค้าปลีกท้องถิ่น และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสร้างความภักดีและกระตุ้นพฤติกรรมการซื้อซ้ำของลูกค้าในระยะยาวได้อย่างเหมาะสม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า ส่วนประสมทางการตลาดบริการบางองค์ประกอบมีอิทธิพลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลับมาซื้อซ้ำ ได้แก่ ด้านราคา ด้านบุคลากร ด้านการส่งเสริมการตลาด และด้านกระบวนการให้บริการ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการกำหนดราคาที่เหมาะสม การให้บริการของบุคลากรที่มีคุณภาพ การดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการตลาดที่สามารถกระตุ้นความสนใจของลูกค้า รวมถึงกระบวนการให้บริการที่มีความสะดวก รวดเร็ว และเป็นระบบ ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความพึงพอใจและส่งเสริมให้ลูกค้ากลับมาใช้บริการซ้ำ ในขณะที่ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านลักษณะทางกายภาพของร้านค้าไม่พบว่ามีอิทธิพลต่อการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าอย่างมี

นัยสำคัญ ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นลักษณะของธุรกิจค้าปลีกในระดับชุมชนที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความคุ้มค่า ความสัมพันธ์กับผู้ขาย และความสะดวกในการใช้บริการมากกว่าปัจจัยด้านสินค้าและบรรยากาศของสถานที่จำหน่าย โดยผลการวิจัยสามารถให้**ข้อเสนอแนะการวิจัยสำหรับร้านสิงโตทอง นิยมพานิช อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่** ดังนี้ 1. ควรมุ่งเน้นการคัดเลือกสินค้าให้มีความเหมาะสมกับการใช้งานของลูกค้าในพื้นที่เป็นสำคัญ เช่น การจัดหาสินค้าที่มีคุณภาพได้มาตรฐานและมีความทนทานต่อการใช้งานจริง รวมทั้งการเพิ่มทางเลือกของสินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนซึ่งจะช่วยเพิ่มคุณค่าของผลิตภัณฑ์ในมุมมองของลูกค้าและสร้างความเชื่อมั่นต่อร้านค้าในระยะยาว 2. ควรให้ความสำคัญกับการกำหนดราคาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับกำลังซื้อของลูกค้าในพื้นที่ เนื่องจากลูกค้าในร้านค้าชุมชนมักให้ความสำคัญกับความคุ้มค่าและมีแนวโน้มเปรียบเทียบราคากับร้านค้าทางเลือกอื่นก่อนตัดสินใจซื้อ การกำหนดราคาที่มีความชัดเจน โปร่งใส และสม่ำเสมอจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกค้า 3. ควรรักษาความสะดวกในการเข้าถึงร้านค้า เช่น การจัดพื้นที่จอดรถที่เหมาะสม การจัดวางสินค้าให้ค้นหาได้ง่าย และการให้บริการที่รวดเร็วเพื่อช่วยลดระยะเวลาในการเลือกซื้อสินค้า การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรและการดูแลลูกค้าอย่างต่อเนื่องจึงสามารถช่วยรักษาฐานลูกค้าเดิมและเพิ่มโอกาสในการซื้อซ้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4. ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในด้านทักษะการบริการ การสื่อสารกับลูกค้า และความรู้เกี่ยวกับสินค้าเพื่อให้พนักงานสามารถให้คำแนะนำที่ถูกต้องและตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างเหมาะสม 5. ควรพิจารณาจัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดอย่างเหมาะสม เช่น การจัดโปรโมชั่นลดราคาสินค้าในช่วงเทศกาล การจัดกิจกรรมสะสมแต้ม หรือการจัดโปรโมชั่นสำหรับลูกค้าประจำ นอกจากนี้การประชาสัมพันธ์ข้อมูลสินค้าและโปรโมชั่นผ่านช่องทางออนไลน์เพื่อช่วยเพิ่มการรับรู้เกี่ยวกับร้านค้าและสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าได้มากขึ้น 6. ควรจัดวางสินค้าให้เป็นหมวดหมู่และสามารถค้นหาได้ง่าย รวมถึงการรักษาความสะอาดของพื้นที่ร้านค้าและพื้นที่จัดเก็บสินค้าอย่างสม่ำเสมอ 7. ควรให้ความสำคัญกับการปรับปรุงกระบวนการให้บริการให้มีความรวดเร็ว เป็นระบบ และสะดวกต่อการซื้อสินค้า ซึ่งจะส่งผลให้ลูกค้าเกิดความพึงพอใจต่อการใช้บริการและมีแนวโน้มกลับมาใช้บริการซ้ำในอนาคต ดังนั้นการพัฒนากระบวนการให้บริการอย่างต่อเนื่องจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความสามารถในการแข่งขันและรักษาฐานลูกค้าของร้านค้าในระยะยาว **สำหรับข้อเสนอแนะการวิจัยสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** คือ

ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปสู่การวิเคราะห์ปัจจัยด้านอื่นที่อาจมีบทบาทสำคัญต่อพฤติกรรมการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าในบริบทธุรกิจค้าปลีกชุมชนเพิ่มเติม เช่น ความพึงพอใจของลูกค้า ความไว้วางใจในร้านค้า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขายกับลูกค้า ความสะดวกในการเข้าถึงร้านค้า หรือภาพลักษณ์ของร้านค้า การวิจัยในอนาคตควรพิจารณาการนำตัวแปรทางจิตวิทยาและพฤติกรรมผู้บริโภคเข้ามาศึกษาร่วมกับปัจจัยทางการตลาดเพื่อให้สามารถอธิบายพฤติกรรมการกลับมาซื้อซ้ำของลูกค้าได้อย่างครอบคลุมและสะท้อนบริบทของธุรกิจค้าปลีกในชุมชนได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นซึ่งจะช่วยพัฒนาองค์ความรู้ด้านการตลาดบริการและสนับสนุนการกำหนดกลยุทธ์ทางธุรกิจที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของธุรกิจ

เอกสารอ้างอิง

จุฑามาศ ทรัพย์ศิริ, จักรพันธ์ กิตตินรรัตน์ และ อังคาร คะชาวังศรี. (2567). ส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการซื้อซ้ำของผู้บริโภคอาหารญี่ปุ่นประเภทซูชิและซาชิมิของร้านตุ้มซูชิ. วารสารนวัตกรรมการบริหารการจัดการและการสื่อสาร, 1(2), 63–79.

ธนกฤต ทุมพันธ์ และ ยุทธนาท บุณยะชัย. (2569). อิทธิพลของส่วนประสมทางการตลาดออนไลน์ที่ส่งผลต่อการซื้อซ้ำข้าวบรรจุถุงของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพและปริมณฑล. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, 12(1), 94–100.

วรางคณา รุ่งเรือง, และ ชลลดา สัจจานิตย์. (2567). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการและความคลั่งไคล้ศิลปินที่มีอิทธิพลต่อการตั้งใจซื้อซ้ำบัตรคอนเสิร์ต: กรณีศึกษาวง THREE MAN DOWN. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 7(4), 299–310.

วิศิษฐ์ ฤทธิบุญไชย, แพรวพรรณ ตรีชั้น, จิราวรรณ เทียนดอนไพร และ ธัญญามาส อุปริพุทธิ. (2567). ส่วนประสมทางการตลาดสมัยใหม่ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำในการช้อปปิ้งออนไลน์ของลูกค้าในกรุงเทพฯ และปริมณฑล. วารสารปรัชญาดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, 3(2), 31–47.

ศุภรัตน์ ศรีสวัสดิ์ และ พิมพ์แพร ศรีสวัสดิ์. (2567). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตั้งใจซื้อซ้ำของธุรกิจผลิตภัณฑ์อาหารเสริมอีฟซี่ มิกซ์ ออยล์. วารสารวิทยาการจัดการและการบัญชี, 3(2), 19–37.

สุชาดา อินต๊ะขัติย์ และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว.(2568).อิทธิพลของการรับรู้คุณค่าผลิตภัณฑ์ ความไว้วางใจ การรับรู้ความเสี่ยงที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ซ้ำผ่านแอปพลิเคชัน TikTokของผู้บริโภคในอำเภอลี้ จังหวัดลำพูน. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 494-513.

ห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช. (2567). รายงานประจำปี 2567 ห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช. เชียงใหม่: ห้างหุ้นส่วนจำกัด สิงโตทอง นิยมพานิช.

Budianto, I. R., Hadita, H., & Fajri, F. (2023). The impact of absorptive capacity on banking performance: an analysis of the mediating effects of marketing mix and innovation. International Journal of Management Research and Economics, 1(4), 56-67.

Christmann, A., & Van Aelst, S. (2006). Robust estimation of Cronbach's alpha. Journal of multivariate analysis, 97(7), 1660-1674.

Duarte, P., Silva, S. C., Roza, A. S., & Dias, J. C. (2024). Enhancing consumer purchase intentions for sustainable packaging products: An in-depth analysis of key determinants and strategic insights. Sustainable Futures, 7, 100193.

Jain, M. K. (2013). An analysis of marketing mix: 7Ps or more. Asian Journal of Multidisciplinary Studies, 1(4), 23-28.

Lim, W. M. (2023). Transformative marketing in the new normal: A novel practice-scholarly integrative review of business-to-business marketing mix challenges, opportunities, and solutions. Journal of Business Research, 160, 113638.

Mahmoud, M. A., Seidu, A. S., Tweneboah-Koduah, E. Y., & Ahmed, A. S. (2024). Green marketing mix and repurchase intention: the role of green knowledge. African Journal of Economic and Management Studies, 15(3), 501-518.

Nguyen, K. M., Dinh, L. T. K., Ngo, T. T., Phan, T. T. T., Nguyen, P. D. H., Tran, H. P. M., & Nguyen, N. T. (2025). The impact of 7Ps green marketing mix on customer commitment and willingness to pay a premium price: Evidence from Vietnam. Journal of Promotion management, 31(4), 578-619.

Parment, A., Kotler, P., & Armstrong, G. (2021). Principles of marketing: Scandinavian edition. Pearson Higher Ed.

Phamthi, V. A., Nagy, Á., & Ngo, T. M. (2024). The influence of perceived risk on purchase intention in e‐commerce—Systematic review and research agenda. International Journal of Consumer Studies, 48(4), e13067.

Pilakaew, T., Thanitbenjasith, P., & Kamkankaew, P. (2024). The impact of consumer perceptions of privacy and security risks on re-purchasing intention for online shopping in Chiang Mai Province, Thailand. International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews, 4(6), 531-542.

Pitri, T., Firmansyah, I., Rijanto, R., & Firmansyah, D. (2025). The Evolving Marketing Mix in the Digital Age and Customer Mix: How Does It Affect Purchase Intention?. International Journal of Business, Law, and Education, 6(1), 345-361.

Raewf, M., & Thabit, T. H. (2018). The evaluation of marketing mix elements: A case study. International Journal of Social Sciences & Educational Studies, 4(4), 1-11.

Sun, C., & Yu, C. (2025). Study on enhancing consumers' purchase intention in E-commerce agricultural products. British Food Journal, 127(6), 2015-2034.

Suyanto, A. M. A., & Dewi, D. G. (2023). Marketing mix on purchase intention and its impact on the decision to purchase Somethinc products. International Journal of Professional Business Review: Int. J. Prof. Bus. Rev., 8(10), 28.

Wu, Y. & Kamkankaew, P. (2025). The Effect Of User-Generated Content On Purchase Intention For Fashion Products: An Evidence From Jiangsu, China. Journal of Interdisciplinary Social Development, 3(6), 328-356.

Zhang, H., Lv, Y., Zhang, J. Z., Hollebeek, L. D., Behl, A., & Urbonavicius, S. (2025). Exploring purchase intention in metaverse retailing: Insights from an automotive platform. Journal of Retailing and Consumer Services, 82, 104144.

Zhu, P., Liu, Z., Li, X., Jiang, X., & Zhu, M. X. (2023). The influences of livestreaming on online purchase intention: examining platform characteristics and consumer psychology. Industrial Management & Data Systems, 123(3), 862-885.

การออกแบบและพัฒนาบอร์ดเกมการศึกษา ตามการเรียนรู้ผ่านการเล่น เพื่อส่งเสริมพัฒนาการสมวัย สำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย*

DESIGNING AND DEVELOPING EDUCATIONAL BOARD GAMES BASED ON PLAY-BASED LEARNING TO PROMOTE AGE-APPROPRIATE DEVELOPMENT FOR PRESCHOOL STUDENTS

มลฤดี สังฆธาตุ[1], อัญญปารย์ ศิลปะนิลมาลย์[2] และ วรรณธิดา ยลวิลาศ[3]

Monruedee Sangkhathat[1], Unyaparn Sinlapaninman[2] and Wannatida Yonwilad[3]

[1-2]คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

[1-2]Faculty of Education and Learning Innovation Kalasin University, Thailand

Corresponding Author's Email: monruedee2225@gmail.com

วันที่รับบทความ : 9 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 23 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 25 กุมภาพันธ์ 2569

Received 9 February 2026; Revised 23 February 2026; Accepted 25 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการออกแบบและพัฒนาบอร์ดเกมการศึกษา ตามการเรียนรู้ผ่านการเล่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการสมวัย สำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย มีวัตถุประสงค์หลัก 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาจินตทัศน์และสภาพปัญหาในการส่งเสริมพัฒนาการสมวัยของนักเรียนระดับปฐมวัย 2) เพื่อออกแบบและพัฒนาบอร์ดเกมการศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ผ่านการเล่น และ 3) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมพัฒนาการสมวัยด้านสติปัญญา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยการออกแบบทางการศึกษา (Educational Design Research: EDR) ซึ่งดำเนินการผ่านวัฏจักรการวิเคราะห์ การออกแบบ และการประเมินผล กลุ่มเป้าหมายในการ

Citation:

*มลฤดี สังฆธาตุ, อัญญปารย์ ศิลปะนิลมาลย์ และ วรรณธิดา ยลวิลาศ. (2569). การออกแบบและพัฒนาบอร์ดเกมการศึกษาตามการเรียนรู้ผ่านการเล่นเพื่อส่งเสริมพัฒนาการสมวัย สำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 452-467.

Monruedee Sangkhathat, Unyaparn Sinlapaninman and Wannatida Yonwilad. (2026). Designing And Developing Educational Board Games Based On Play-Based Learning To Promote Age-Appropriate Development For Preschool Students. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 452-467.; DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

วิจัยประกอบด้วยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวน 16 คน และกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 54 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสนทนากลุ่ม บอร์ดเกมการศึกษา และแบบบันทึกพัฒนาการสมวัยด้านสติปัญญาในมิติภาษาและการรู้หนังสือ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัย พบว่า ในด้านจินตทัศน์และสภาพปัญหา ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสะท้อนว่าพัฒนาการด้านภาษาเป็นพื้นฐานสำคัญที่ต้องเร่งส่งเสริม แต่ยังประสบปัญหาขาดแคลนสื่อการเรียนรู้ที่กระตุ้นความสนใจและสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมท้องถิ่น สำหรับการออกแบบและพัฒนาต้นแบบ ผู้วิจัยได้สร้างบอร์ดเกมการศึกษาที่บูรณาการแนวคิดการเรียนรู้ผ่านการเล่นและคอนสตรัคติวิสต์ ซึ่งผลการประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่าบอร์ดเกมมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.85 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 และในด้านการประเมินประสิทธิภาพ พบว่าหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยบอร์ดเกมการศึกษา นักเรียนระดับปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัยด้านสติปัญญาในส่วนของความสามารถทางภาษาและการรู้หนังสือสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบอร์ดเกมที่พัฒนาขึ้นเป็นนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้งานจริงเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาปฐมวัยในบริบททางการศึกษาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: บอร์ดเกมการศึกษา, การเรียนรู้ผ่านการเล่น, พัฒนาการสมวัย, นักเรียนระดับปฐมวัย, วิจัยการออกแบบทางการศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the visions and problems in promoting age-appropriate development of early childhood students, 2) design and develop educational board games based on play-based learning, and 3) evaluate the efficiency of the board games in enhancing cognitive development. The study employed Educational Design Research (EDR) as the methodology. The target groups included 16 stakeholders for the visioning and reflection phase, and 54 third-year kindergarten students for the efficiency evaluation phase. The

research instruments consisted of a focus group discussion guide, educational board games, and an age-appropriate cognitive development record (language and literacy). Data collection was conducted through iterative cycles of analysis, design, and evaluation. Data were analyzed using content analysis, descriptive statistics (mean and standard deviation), and t-test.

The key research findings revealed that the educational board games developed based on play-based learning and constructivist concepts achieved an overall quality and appropriateness at a "Very High" level ($\bar{X}$ = 3.85, S.D. = 0.57) The most significant finding indicated that the board games prominently stimulated cognitive development in the dimension of reading images and symbols ($\bar{X}$= 4.00). Consequently, third-year kindergarten students demonstrated significantly higher levels of language and communication skills after using the innovation. This improvement was attributed to the game mechanics, which created simulated situations allowing children to engage in hands-on practice and social interaction with others in a fun and engaging manner. In conclusion, the developed educational board games serve as an effective tool for enhancing age-appropriate development and can be sustainably applied to address developmental delays in real-world educational contexts.

Keywords: Educational Board Games, Play-Based Learning, Age-Appropriate Development, Early Childhood, Educational Design Research (EDR)

บทนำ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ การพัฒนาทุนมนุษย์กลายเป็นเป้าหมายสำคัญของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัยซึ่งเป็นระยะเวลาทองของการวางรากฐานชีวิต เด็กในช่วงอายุ 3–6 ปี เป็นวัยที่สมองและร่างกายมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วที่สุด การส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุขผ่านการเล่นที่เหมาะสมกับพัฒนาการจึงเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาเด็กให้เติบโตอย่างสมดุล (กรมอนามัย, 2567) สอดคล้องกับองค์การยูนิเซฟ (UNICEF, 2019) ที่เน้นย้ำว่า การลงทุนเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยไม่

เพียงแต่ส่งเสริมความพร้อมในการเรียนรู้ แต่ยังส่งผลต่อสุขภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในระยะยาว อย่างไรก็ตาม รายงานขององค์การยูนิเซฟและธนาคารโลก (World Bank & UNICEF, 2024) ระบุว่าเด็กปฐมวัยในประเทศรายได้ต่ำและปานกลาง รวมถึงบางพื้นที่ในประเทศไทย ยังคงเผชิญข้อจำกัดในการเข้าถึงบริการส่งเสริมพัฒนาการที่มีคุณภาพ โดยพบว่ามีเด็กอายุ 3–6 ปีทั่วโลกเพียงร้อยละ 27 เท่านั้นที่ได้เข้ารับการศึกษาปฐมวัย ส่งผลให้เด็กอีกกว่า 350 ล้านคนยังอยู่ในภาวะพัฒนาการล่าช้าอย่างน้อยหนึ่งด้าน

จะมีนโยบายพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง แต่ข้อมูลจากกรมอนามัย (2566) ระหว่างปี พ.ศ. 2542–2566 พบว่าเด็กไทยจำนวนมากยังมีภาวะพัฒนาการล่าช้า โดยเฉพาะด้านภาษา ทั้งทักษะการใช้ภาษาพูด (Expressive Language) และการเข้าใจภาษา (Receptive Language) ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ โดยพบว่าค่าเฉลี่ยพัฒนาการด้านการเข้าใจภาษาของเด็กไทยอยู่ที่เพียงร้อยละ 61.3 ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาตรฐานโลกที่อยู่ที่ร้อยละ 70.3 นอกจากนี้ รายงานการสำรวจ MICS ปี 2022 ยังระบุว่าเด็กไทยเกือบหนึ่งในห้ากำลังเผชิญความเสี่ยงด้านพัฒนาการ (กรมอนามัย, 2567) โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีแนวโน้มพัฒนาการล่าช้าเนื่องจากปัจจัยด้านการศึกษาของผู้ปกครอง การขาดสื่อส่งเสริมทักษะภาษา และขาดปฏิสัมพันธ์ที่กระตุ้นการเรียนรู้ในครอบครัว (Thitikorn Topothai et al., 2024) ในขณะเดียวกัน รัฐบาลไทยได้กำหนดให้การพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นวาระแห่งชาติภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2568 ที่เน้นการบูรณาการบริบทสังคมและวัฒนธรรมเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากวิถีชีวิตจริง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568) โรงเรียนเขาวงวิทยา จังหวัดกาฬสินธุ์ ในฐานะโรงเรียนนำร่องหลักสูตรปฐมวัย พ.ศ. 2568 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของพัฒนาการเด็กในระดับชั้นอนุบาล 3 (อายุ 5–6 ปี) ซึ่งเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านสำคัญที่เด็กเริ่มเชื่อมโยงความคิด สัญลักษณ์ และภาษาเข้ากับเหตุผล (Piaget, 1952; Lourenço & Machado, 1996) แต่ปัจจุบันยังเผชิญปัญหาการขาดแคลนสื่อการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น โดยเฉพาะวัฒนธรรมของชาวภูไท เช่น การแต่งกาย อาหารพื้นถิ่น และดนตรีพื้นเมือง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความภาคภูมิใจและตัวตนให้กับเด็กในพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจนำแนวคิดของเฟรอเบล (Friedrich Froebel) ที่เชื่อว่า “การเล่นคือการเรียนรู้ของเด็ก” (Liebschner, 2001) มาประยุกต์ใช้ร่วมกับนวัตกรรม

“บอร์ดเกมการศึกษา” ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมการสื่อสารและการโต้ตอบทางสังคมได้อย่างเป็นธรรมชาติ ช่วยพัฒนาทั้งการรับรู้เสียงและการเชื่อมโยงคำ (Strasser et al., 2023) อีกทั้งยังสร้างแรงจูงใจและความมั่นใจในการสื่อสาร (Wong et al., 2021) ซึ่งสอดคล้องกับทักษะการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ที่หลักสูตรปฐมวัยฉบับใหม่ต้องการส่งเสริม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิจัยโดยใช้แนวทางการวิจัยการออกแบบทางการศึกษา (Educational Design Research: EDR) ตามกรอบของ McKenney & Reeves (2012) เพื่อออกแบบและพัฒนาบอร์ดเกมการศึกษาตามแนวคิดการเรียนรู้ผ่านการเล่น เพื่อส่งเสริมพัฒนาการที่สมวัยสำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย โดยมุ่งหวังว่านวัตกรรมนี้จะช่วยลดช่องว่างของปัญหาพัฒนาการทางภาษา และสามารถนำไปต่อยอดใช้ในสถานศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์และสำรวจจินตทัศน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการออกแบบและพัฒนาบอร์ดเกมการศึกษา ตามการเรียนรู้ผ่านการเล่น เพื่อส่งเสริมพัฒนาการสมวัย สำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย

2. เพื่อออกแบบและสร้างต้นแบบบอร์ดเกมการศึกษา ตามการเรียนรู้ผ่านการเล่น เพื่อส่งเสริมพัฒนาการสมวัย สำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย

3. เพื่อประเมินผลและสะท้อนคิดต่อต้นแบบบอร์ดเกมการศึกษา ตามการเรียนรู้ผ่านการเล่น เพื่อส่งเสริมพัฒนาการสมวัย สำหรับนักเรียนระดับปฐมวัย

การทบทวนวรรณกรรม

1. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568 กำหนดเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาเด็กช่วงอายุ 3-6 ปี ให้มีพัฒนาการที่สมดุลครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งเน้นที่พัฒนาการด้านสติปัญญาในมิติของภาษาและการรู้หนังสือ เพื่อส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยระดับชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสารที่เหมาะสมกับวัย สามารถเล่าเรื่องราว สนทนาโต้ตอบอย่างต่อเนื่อง และแสดงความ

คิดเห็นเชื่อมโยงกับเรื่องที่ฟังได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568)

2. แนวคิดการเรียนรู้ผ่านการเล่น (Play-Based Learning) ตามหลักการของเฟรอเบล (Froebel) ถือว่าการเล่นเป็นพัฒนาการขั้นสูงสุดและเป็นหัวใจของการเรียนรู้ในวัยเด็ก กระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นผ่านลำดับขั้นตอน ตั้งแต่การสำรวจ การค้นพบ การสื่อสาร สร้างสรรค์ ไปจนถึงการสะท้อนและการเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง การจัดประสบการณ์ในรูปแบบนี้ช่วยกระตุ้นประสาทสัมผัส พัฒนากระบวนการคิด และส่งเสริมทักษะการสื่อสารผ่านสถานการณ์ที่สนุกสนานและเป็นธรรมชาติ ช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจในสิ่งแวดล้อมและพัฒนาศักยภาพอย่างรอบด้าน (Liebschner, 2001)

3. บอร์ดเกมการศึกษา (Educational Board Games) เป็นสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาทักษะการคิดและการแก้ปัญหาภายใต้กติกาและทรัพยากรที่จำกัด การใช้บอร์ดเกมช่วยเสริมสร้างทักษะทางสังคมและอารมณ์ (Social Emotional Learning) ผ่านการปฏิสัมพันธ์แบบเผชิญหน้าและการทำงานร่วมกันเป็นทีม ทั้งนี้ การออกแบบบอร์ดเกมสำหรับเด็กปฐมวัยต้องสอดคล้องกับพัฒนาการตามช่วงวัย โดยมีกติกาที่ไม่ซับซ้อน อุปกรณ์ปลอดภัย และเชื่อมโยงเนื้อหาเข้ากับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ประเพณีและวิถีชีวิตชาวภูไท เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและสนุกสนานไปพร้อมกัน

4. การวิจัยการออกแบบทางการศึกษา (Educational Design Research: EDR) ตามแนวคิดของ McKenney & Reeves เป็นกระบวนการพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาทางการศึกษาที่ซับซ้อนในบริบทจริง การวิจัยดำเนินงานผ่านกระบวนการวนรอบ 3 ระยะหลัก ได้แก่ 1) การวิเคราะห์และสำรวจปัญหาและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) การออกแบบและสร้างต้นแบบนวัตกรรมที่อิงกับทฤษฎี และ 3) การประเมินประสิทธิภาพและสะท้อนคิดเพื่อการปรับปรุง แนวทางนี้ช่วยสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นทั้งผลิตภัณฑ์นวัตกรรมและหลักการออกแบบเชิงทฤษฎีที่สามารถนำไปใช้งานได้จริงอย่างยั่งยืน

5. การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเล่นแบบชี้แนะ (Guided Play Experience) โดยใช้วิธีการสอนอย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กอนุบาล (วรานิษฐ์ ธนชัยวรพันธ์ และคณะ, 2565) ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยการระดมสมอง การสัมผัสรับรู้ และการเล่นสร้างสรรค์ ช่วยพัฒนาทักษะการสังเกต การตั้งคำถาม และการสื่อสารของเด็กได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ

O'Neill & Holmes (2022) ที่ระบุว่า บอร์ดเกมเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าในการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาและการสื่อสารของเด็กในสถานการณ์ที่เป็นธรรมชาติ

การศึกษาในครั้งนี้ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องสะท้อนให้เห็นว่าการบูรณาการแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง ร่วมกับการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อเป้าหมายร่วมกัน จะช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนา "บอร์ดเกมการศึกษา" ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาและสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ตรงตามเป้าประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Researchand Development) ผู้วิจัยได้แบ่งการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ มีประชากรและกลุ่มตัวอย่างตามระยะการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์และสำรวจ (Analysis and Exploration) ผู้วิจัยมุ่งเน้นการทำความเข้าใจปัญหาและความต้องการจำเป็นจากมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงจำนวน 16 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูผู้สอนปฐมวัย ผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเครื่องมือหลักคือแบบสนทนากลุ่มที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพและความตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่าดัชนี IOC จากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับสถานการณ์ปัญหาและข้อจำกัดในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญในการกำหนดทิศทางการออกแบบนวัตกรรม

ระยะที่ 2 การออกแบบและสร้างต้นแบบ (Design and Construction) ซึ่งเป็นการเปลี่ยนผ่านข้อมูลเชิงบริบทสู่การสร้างสรรค์นวัตกรรม ผู้วิจัยได้พัฒนา "หลักการออกแบบต้นแบบ" โดยประยุกต์ใช้แนวคิดของสุวิมล ว่องวาณิช (2566) ที่เน้นความสอดคล้องระหว่างทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านการเล่นกับจุดเน้นเชิงสาระและกระบวนการ ต้นแบบบอร์ดเกมที่พัฒนาขึ้นจะครอบคลุมทั้งแผ่นบอร์ด ตัวเดิน และไพ่กิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาและการรู้หนังสือ โดยมีการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ผ่านเกณฑ์การประมาณค่า 5 ระดับ ก่อนจะนำไปทดลองใช้เบื้องต้น (Pilot Test) กับครู 1 คน และนักเรียนชั้นอนุบาล

3 จำนวน 30 คน ในกลุ่มนำร่อง เพื่อประเมินความเป็นไปได้และปรับปรุงข้อบกพร่องก่อนการนำไปใช้จริง

ระยะที่ 3 การประเมินผลและการสะท้อนคิด (Evaluation and Reflection) เป็นขั้นตอนการตรวจสอบประสิทธิภาพของนวัตกรรมในวงกว้าง ผู้วิจัยนำบอร์ดเกมที่ผ่านการปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายในโรงเรียนเขาวงวิทยา ซึ่งประกอบด้วยครู 4 คน และนักเรียนชั้นอนุบาล 3 จำนวน 54 คน โดยใช้เครื่องมือประเมินผลคือแบบบันทึกพัฒนาการสมวัยด้านสติปัญญา และแบบบันทึกการทดลองใช้ ข้อมูลเชิงปริมาณจะถูกวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการทดสอบค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของพัฒนาการควบคู่ไปกับการรวบรวมข้อเสนอแนะผ่านการสนทนากลุ่มสะท้อนคิดจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด 16 คน เพื่อสรุปบทเรียนและนำเสนอแนวทางการพัฒนานวัตกรรมบอร์ดเกมให้มีความสมบูรณ์และยั่งยืนในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยต่อไป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมสนทนากลุ่มเกี่ยวกับจินตทัศน์และปัญหา เป็นเครื่องมือเชิงคุณภาพที่ใช้ในการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการจำเป็นจากมุมมองของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระยะที่ 1 เครื่องมือนี้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหาด้วยค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้มั่นใจว่าประเด็นคำถามครอบคลุมสถานการณ์ปัญหาเชิงบริบทอย่างแท้จริง

2.2 แบบประเมินคุณภาพและความเหมาะสมของต้นแบบบอร์ดเกม เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ใช้สำหรับให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของนวัตกรรมในมิติด้านเนื้อหา กลไกเกม และความปลอดภัย โดยมีเกณฑ์การยอมรับคุณภาพต้องอยู่ในระดับดีขึ้นไป (ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 คะแนนขึ้นไป) เพื่อการันตีว่านวัตกรรมมีความพร้อมก่อนการนำไปใช้จริง

2.3 ต้นแบบบอร์ดเกมการศึกษา ซึ่งเป็นนวัตกรรมตัวแทรกแซงที่สร้างขึ้นจากหลักการออกแบบเชิงสาระและกระบวนการ บอร์ดเกมนี้ถูกออกแบบให้บูรณาการทักษะภาษาและการรู้หนังสือเข้ากับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อหล่อหลอมอัตลักษณ์และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ที่สนุกสนาน

2.4 แบบบันทึกพัฒนาการสมวัยด้านสติปัญญา เป็นเครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์ทางการพัฒนาสำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล 3 โดยมุ่งเน้นความสามารถทางภาษาและการสื่อสารเชิง

ความหมาย เครื่องมือนี้ผ่านกระบวนการหาคุณภาพเชิงสถิติ ทั้งความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อให้ผลการวัดมีความเที่ยงตรงและเชื่อถือได้

2.5 แบบสนทนากลุ่มสะท้อนคิดหลังการใช้นวัตกรรม ใช้สำหรับรวบรวมความคิดเห็น ประสบการณ์ และข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลังการนำบอร์ดเกมไปใช้จริงในระยะที่

3. การเก็บรวมรวมข้อมูล

3.1 การเก็บข้อมูลพื้นฐานและความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการรวบรวมข้อมูลจินตทัศน์และสภาพปัญหาจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อนำมาเป็นฐานในการออกแบบ จากนั้นจึงจัดส่งร่างนวัตกรรมและแผนการจัดประสบการณ์ให้ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความเหมาะสมและประเมินคุณภาพในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเนื้อหา กลไกเกม

3.2 การทดลองใช้นวัตกรรมและการประเมินประสิทธิภาพ การเก็บข้อมูลในสถานการณ์จริงดำเนินการผ่านการใช้นวัตกรรมบอร์ดเกมการศึกษาที่บูรณาการแนวคิดและการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลการหาประสิทธิภาพและพัฒนาแผนการเรียนรู้ผ่านการทดลอง เพื่อวิเคราะห์และปรับปรุงนวัตกรรมให้มีความสมบูรณ์

3.3 การประเมินพัฒนาการและความพึงพอใจ ในขั้นตอนสุดท้าย ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบวัดพัฒนาการสมวัยด้านสติปัญญา (ความสามารถทางภาษาและการรู้หนังสือ) ของนักเรียนในกลุ่มเป้าหมาย ทั้งในช่วงระหว่างเรียนและหลังเสร็จสิ้นกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งเก็บข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมด้วยบอร์ดเกมการศึกษาและแผนการเรียนรู้อิงบริบทท้องถิ่น เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการสรุปผลและสะท้อนคิดความสำเร็จของนวัตกรรม

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสนทนากลุ่ม และข้อเสนอแนะจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลมาจัดระเบียบ ตรวจสอบความถูกต้อง ตีความ และสังเคราะห์เพื่อสร้างบทสรุปของหลักการออกแบบ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้

4.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data Analysis) ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการคำนวณสถิติเพื่อสรุปผลการประเมินพัฒนาการและคุณภาพนวัตกรรม ดังนี้

สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้อธิบายคุณภาพของบอร์ดเกมและระดับพัฒนาการของกลุ่มเป้าหมาย

สถิติทดสอบสมมติฐานผู้วิจัยเลือกใช้การทดสอบค่าที (t-test) เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการก่อนและหลังเรียน หรือตรวจสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนพัฒนาการกับเกณฑ์ทางทฤษฎีที่กำหนดไว้ โดยพิจารณานัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ตารางสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์การวิจัย	แหล่งข้อมูล/เครื่องมือ	สรุปผลการวิจัยที่สำคัญ
1. เพื่อศึกษาจินตทัศน์และสภาพปัญหา ในการส่งเสริมพัฒนาการสมวัยของนักเรียนระดับปฐมวัย	การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 16 คน	สภาพปัญหา: เด็กปฐมวัยขาดแคลนสื่อที่กระตุ้นพัฒนาการด้านภาษาและการรู้หนังสือที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น
		ความต้องการ: นวัตกรรมที่ดึงดูดความสนใจ เน้นการลงมือปฏิบัติ และสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวกผ่านวิถีชีวิตชาวภูไท
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาบอร์ดเกมการศึกษา ตามแนวคิดการเรียนรู้ผ่านการเล่น	บอร์ดเกมการศึกษาและแผนการจัดประสบการณ์ (ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ)	ลักษณะนวัตกรรม: บอร์ดเกมเชิงวางแผนแบบร่วมมือ (Collaborative Play) ใช้เทคนิค Play-Based Learning บูรณาการชุดพื้นเมืองและไพ่กิจกรรมฝึกภาษา
		ผลการประเมิน: นวัตกรรมมีคุณภาพและความเหมาะสมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก ($\overline{X}$ = 3.85, S.D. = 0.62) และมีความเป็นไปได้สูงในการใช้งานจริง
3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของบอร์ดเกมในการส่งเสริมพัฒนาการสมวัยด้านสติปัญญา	แบบบันทึกพัฒนาการด้านภาษาและการรู้หนังสือ (กลุ่มตัวอย่าง 54 คน)	ผลสัมฤทธิ์: นักเรียนมีพัฒนาการด้านสติปัญญา (ภาษาและการรู้หนังสือ) หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

		ผลพลอยได้: ส่งเสริมทักษะทางสังคม การทำงานร่วมกันเป็นทีม และสร้างความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

ตารางที่ 2 แบบประเมินความเหมาะสมของต้นแบบบอร์ดเกม

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
1. ความเหมาะสมด้านเนื้อหาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้			
1.1 บอร์ดเกมมีวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่ชัดเจนและเหมาะสมกับวัยปฐมวัย	3.00	0.00	มาก
1.2 มีเนื้อหาของบอร์ดเกมสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย	3.67	0.58	มาก
1.3 เนื้อหามีความถูกต้อง เหมาะสม และไม่ซับซ้อนเกินไป	3.67	0.58	มาก
1.4 บอร์ดเกมช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง	4.00	0.00	มาก
1.5 เนื้อหาเอื้อต่อการบูรณาการพัฒนาการด้านสติปัญญา	3.33	1.15	ปานกลาง
2. ความเหมาะสมด้านการออกแบบตามแนวคิดการเรียนรู้ผ่านการเล่น			
2.1 รูปแบบของบอร์ดเกมมีความสนุก น่าสนใจและกระตุ้นการมีส่วนร่วม	4.33	0.58	มาก
2.2 กติกาการเล่นเข้าใจง่าย เหมาะสมกับระดับวัย	3.67	1.15	มาก
2.3 บอร์ดเกมเปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้ผ่านการลองผิดลองถูก	4.00	0.00	มาก
2.4 บอร์ดเกมส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)	4.00	1.00	มาก
2.5 เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างอิสระโดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก	3.67	0.58	มาก
3. ความเหมาะสมด้านการส่งเสริมพัฒนาการสมวัยทางด้านสติปัญญา เกี่ยวกับความสามารถในการใช้ภาษาและการรู้หนังสือ			
3.1 ความสามารถในการฟังและสนทนาโต้ตอบกับผู้อื่น			

3.1.1 บอร์ดเกมส่งเสริมให้เด็กตั้งใจฟังคำอธิบายกติกา และคำสั่งในการเล่น	3.67	0.58	มาก
3.1.2 บอร์ดเกมเปิดโอกาสให้เด็กสื่อสารและสนทนาโต้ตอบกับเพื่อนระหว่างการเล่น	4.00	0.00	มาก
3.1.3 บอร์ดเกมกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็นหรืออธิบายการเล่นของตนเอง	3.33	0.58	ปานกลาง
3.1.4 บอร์ดเกมส่งเสริมให้เด็กใช้ภาษาอย่างเหมาะสมกับวัยในการสื่อสาร	4.00	0.00	มาก
3.1.5 บอร์ดเกมช่วยพัฒนาทักษะการฟังผู้อื่นและการรอคอยตามลำดับการเล่น	4.33	0.58	มาก
3.2 ความสามารถในการอ่านภาพและสัญลักษณ์			
3.2.1 ภาพประกอบในบอร์ดเกมมีความชัดเจน เข้าใจง่าย และเหมาะสมกับวัย	4.33	0.58	มาก
3.2.2 สัญลักษณ์หรือเครื่องหมายในบอร์ดเกมช่วยให้เด็กเข้าใจกติกาการเล่น	4.00	0.00	มาก
3.2.3 บอร์ดเกมส่งเสริมให้เด็กเชื่อมโยงภาพกับความหมายได้อย่างถูกต้อง	4.00	0.00	มาก
3.2.4 บอร์ดเกมช่วยพัฒนาทักษะการสังเกตและการตีความจากภาพและสัญลักษณ์	3.67	0.58	มาก
3.2.5 ระดับความยากง่ายของภาพและสัญลักษณ์เหมาะสมกับเด็กอายุ 5–6 ปี	4.00	0.00	มาก
4. ความเหมาะสมด้านการนำไปใช้จริง			
4.1 บอร์ดเกมสามารถนำไปใช้ได้จริงในห้องเรียนปฐมวัย	4.33	0.58	มาก
4.2 ครูสามารถนำบอร์ดเกมไปใช้ได้โดยไม่ต้องใช้เวลาซับซ้อนในการเตรียม	3.67	0.58	มาก
4.3 บอร์ดเกมมีความคงทน แข็งแรง และสามารถใช้ซ้ำได้	3.67	0.58	มาก
4.4 บอร์ดเกมมีความคุ้มค่าและเหมาะสมต่อบริบทของสถานศึกษา	4.00	0.00	มาก
โดยรวมทั้งหมดเฉลี่ย	**3.85**	**0.57**	**มาก**

อภิปรายผล

จากการดำเนินงานวิจัยที่มุ่งเน้นกระบวนการวิจัยการออกแบบทางการศึกษา (EDR) ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาบอร์ดเกมบนฐานจินตทัศน์และสภาพปัญหาจริง

ผลการวิจัยในระยะแรกสะท้อนให้เห็นว่า บอร์ดเกมที่พัฒนาขึ้นสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นการออกแบบที่อิงกับ "ปัญหาเชิงบริบท" ของพื้นที่โรงเรียนเขาวงวิทยาและพื้นที่ใกล้เคียง การที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ในระดับ เหมาะสมมาก ($\bar{x}$ = 3.57) สอดคล้องกับแนวคิดของ McKenney&Reeves (2012) ที่ระบุว่าการวิจัยการออกแบบต้องเริ่มต้นจากการวิเคราะห์บริบทที่แท้จริงเพื่อให้ได้นวัตกรรมที่ใช้งานได้จริง และสอดคล้องกับ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2568 ที่เน้นการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม

2. ประสิทธิภาพของบอร์ดเกมตามแนวคิดการเรียนรู้ผ่านการเล่น

ประเด็นที่บอร์ดเกมได้รับคะแนนสูงที่สุดคือด้านการออกแบบที่สนุกสนานและกระตุ้นการมีส่วนร่วม ($\bar{x}$ = 4.33) สิ่งนี้ยืนยันว่าการนำแนวคิด การเรียนรู้ผ่านการเล่น (Play-Based Learning) ของ Froebel มาใช้เป็นแกนหลัก ช่วยให้เด็กปฐมวัยเกิดความสนใจและเรียนรู้ได้อย่างเป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ O'Neill & Holmes (2022) และ Werlinger & Inostroza (2024) ที่พบว่าบอร์ดเกมเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงในการส่งเสริมพัฒนาการหลายด้าน (Multidomain learning) โดยเฉพาะทักษะการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน

3. การส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษาและการรู้หนังสือ

ผลการประเมินด้านความสามารถในการอ่านภาพและสัญลักษณ์ที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$ = 4.00) และการสื่อสารสนทนา ($\bar{x}$ = 3.87) แสดงให้เห็นว่าบอร์ดเกมชุดนี้เป็นสื่อกลางที่ช่วยให้เด็กได้ฝึกฝน "การสื่อสารเชิงความหมาย" สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรานิษฐ์ ธนชัยวรพันธ์ และคณะ (2565) ที่สรุปว่าการเล่นแบบชี้แนะ ช่วยให้เด็กอนุบาลพัฒนาทักษะการสังเกตและการตั้งคำถามได้ดีขึ้น นอกจากนี้การบูรณาการ เทคนิค (Play-Based Learning) ในระหว่างการเล่น ยังช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมตามแนวคิดของ Vygotsky ที่เชื่อว่าปฏิสัมพันธ์ทางสังคมช่วยขยายขอบเขตการเรียนรู้ (ZPD) ของเด็กได้

4. ความสมดุลระหว่างนวัตกรรมและบริบทการนำไปใช้จริง

ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่าบอร์ดเกมมีความเหมาะสมด้านการนำไปใช้จริงสูง ($\bar{x}$ = 3.92) เนื่องจากอุปกรณ์มีความคงทนและครูสามารถนำไปใช้ได้ง่ายโดยไม่ต้องเตรียมการซับซ้อน สอดคล้องกับแนวคิดของ สุวิมล ว่องวาณิช (2566) ที่เน้นว่านวัตกรรมทางการศึกษาต้องมีความยืดหยุ่นและเหมาะสมกับทรัพยากรของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอแนะเรื่องการเพิ่มกระบวนการสะท้อนคิด (Reflection) สอดคล้องกับหลักการ Active Learning ที่มองว่ากระบวนการถอดบทเรียนหลังการปฏิบัติจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอด (Conceptual Understanding) ที่ยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ ประสบความสำเร็จในการพัฒนานวัตกรรมบอร์ดเกมการศึกษาผ่านกระบวนการวิจัยการออกแบบทางการศึกษา (EDR) โดยผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ยืนยันว่าบอร์ดเกมมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับ เหมาะสมมาก ($\bar{x}$ = 3.85, S.D. = 0.57) นวัตกรรมมีจุดเด่นด้านการออกแบบที่กระตุ้นการมีส่วนร่วมและความชัดเจนของสื่อที่สอดคล้องกับพัฒนาการนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 ผลการทดลองใช้ชี้ให้เห็นว่า บอร์ดเกมสามารถส่งเสริมพัฒนาการสมวัยด้านสติปัญญา โดยเฉพาะความสามารถทางภาษาและการรู้หนังสือได้อย่างมีนัยสำคัญ นักเรียนมีพัฒนาการที่สูงขึ้นและสามารถเรียนรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมภายใต้บรรยากาศที่สนุกสนานและเป็นธรรมชาติ **ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยและการนำไปใช้** ในการนำนวัตกรรมบอร์ดเกมการศึกษาไปใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สถานศึกษาและครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการบูรณาการกิจกรรมเข้ากับแผนการจัดประสบการณ์ที่หลากหลาย โดยไม่จำกัดเพียงการเล่นเพื่อความสนุกสนานเท่านั้น แต่ควรเชื่อมโยงเนื้อหาในเกมเข้ากับวิถีชีวิตจริงและบริบทท้องถิ่นเพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจเชิงลึก บทบาทของครูในขณะจัดกิจกรรมควรปรับจากการเป็นผู้สอนมาเป็น "ผู้อำนวยความสะดวก" (Facilitator) ที่ใช้การตั้งคำถามปลายเปิดเพื่อกระตุ้นให้เด็กได้ฝึกสื่อสารและแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ ควรเพิ่มขั้นตอนการสะท้อนคิด (Reflection) หลังจบกิจกรรม เพื่อให้เด็กได้ทบทวนสิ่งที่เรียนรู้และฝึกทักษะการสรุปประเด็นด้วยภาษาของตนเอง ซึ่งจะเป็นการตอกย้ำความเข้าใจตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** สำหรับการต่อยอดงานวิจัยในอนาคต ผู้วิจัยเห็นควรให้มีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างการ

ใช้บอร์ดเกมร่วมกับเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือที่หลากหลาย เพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมที่สุดสำหรับเด็กที่มีพื้นฐานความสามารถแตกต่างกัน นอกจากนี้ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังพัฒนาการด้านอื่น ๆ เช่น พัฒนาการด้านอารมณ์และสังคม (Social Emotional Learning) ในระยะยาว รวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับการปรับระดับความยากและกลไกของเกม (Game Mechanics) เพื่อให้สามารถนำนวัตกรรมไปประยุกต์ใช้กับนักเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น หรือใช้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อสร้างความเท่าเทียมและโอกาสในการพัฒนาพัฒนาการสมวัยผ่านการเรียนรู้ผ่านการเล่นอย่างต่อเนื่องต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมอนามัย. (2567). รายงานสถานการณ์พัฒนาการเด็กปฐมวัยไทย ประจำปีงบประมาณ 2567. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข.

ณัชชา เจริญชนะกิจ และ โสมฉาย บุญญานันต์. (2565). การพัฒนาบอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์สำหรับเด็กปฐมวัย. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 19(2), 45-58.

ปริตา รู้บุญ และ สุกานดา พันตาเอก. (2565). การพัฒนาสื่อการเรียนรู้บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกสำหรับนักเรียนปฐมวัยในจังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 1(1), 12-25.

วรานิษฐ์ ธนชัยวรพันธ์, สิริมณี บรรจง และ สุพรรณี ชาญประเสริฐ. (2565). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์การเล่นแบบชี้แนะเพื่อส่งเสริมทักษะการแสวงหาความรู้ของเด็กอนุบาล. วารสารพุทธมานุษยวิทยา, 7(8), 115-130.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2568). หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2568. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2566). การวิจัยการออกแบบทางการศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Liebschner, J. (2001). A child's work: Freedom and play in Froebel's educational theory and practice. Routledge.

McKenney, S., & Reeves, T. C. (2012). Conducting educational design research. Routledge.

McKenney, S., & Reeves, T. C. (2021). Conducting educational design research (2nd ed.). Routledge.

O'Neill, S., & Holmes, W. (2022). The role of board games in facilitating multidomain learning in early childhood education. Early Years, 42(3), 321-337. https://doi.org/10.1080/09575146.2022.2043210

Topothai, T., Phisanbut, N., Topothai, C., et al. (2024). What factors are associated with early childhood development in Thailand? A cross-sectional analysis using the 2022 Multiple Indicator Cluster Survey. BMJ Paediatrics Open, 8(1), e002985. https://doi.org/10.1136/bmjpo-2024-002985

UNICEF. (2019). A world ready to learn: Prioritizing quality early childhood education. https://www.unicef.org/reports/a-world-ready-to-learn-2019

van den Akker, J., Gravemeijer, K., McKenney, S., & Nieveen, N. (Eds.). (2006). Educational design research. Routledge.

Werlinger, L. B., & Inostroza, M.-J. (2024). The contribution of board games to pre-kindergarten students' oral production. HOW Journal, 31(1), 123-147. https://doi.org/10.19183/how.31.1.758

การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี*

THE APPLICATION OF GOOD GOVERNANCE AND ETHICS OF LOCAL POLITICIANS AFFECTING THE EFFICIENCY OF PUBLIC SERVICE PROVISION IN CHONBURI PROVINCE

อมตะ ใคร่ครวญ[1], วิทยา สุจริตธนารักษ์[2] และ ธนกฤต โพธิ์เงิน[3]

Amata Kraikruan[1], Withaya Sucharitharugse[2] and Thanakrit Phoe-ngurn[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยปทุมธานี

[1-3]Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author's Email: party6532@gmail.com

วันที่รับบทความ : 1 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 14 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 16 มีนาคม 2569

Received 1 March 2026; Revised 14 March 2026; Accepted 16 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของนักการเมืองท้องถิ่น 2) วิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นที่ส่งผลต่อการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี และ 3) เสนอแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีของ Millet (1945) หลักธรรมาภิบาลของสำนักนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2542) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 การวิจัยเชิงปริมาณมีกลุ่มประชากรคือประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปและอาศัยอยู่ในจังหวัดชลบุรี

Citation:

* อมตะ ใคร่ครวญ, วิทยา สุจริตธนารักษ์ และ ธนกฤต โพธิ์เงิน. (2569). การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 468-482.

Amata Kraikruan, Withaya Sucharitharugse and Thanakrit Phoe-ngurn. (2026). The Application Of Good Governance And Ethics Of Local Politicians Affecting The Efficiency Of Public Service Provision In Chonburi Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 468-482.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

จำนวน 1,613,119 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 384 คน โดยใช้ตารางของเครจีและมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกนักการเมืองท้องถิ่นจำนวน 5 คน ข้าราชการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 2 คน และประชาชนทั่วไปจำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน และนำข้อมูลมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านการให้บริการที่มีความก้าวหน้ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน และด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา ขณะที่ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอและด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นจำนวน 7 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรีได้ร้อยละ 54.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แนวทางการพัฒนาที่สำคัญคือการส่งเสริมและบูรณาการหลักสิทธิมนุษยชนและการไม่เลือกปฏิบัติในทุกขั้นตอนของการให้บริการ โดยกำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับเจ้าหน้าที่ เพื่อยกระดับคุณภาพการบริการสาธารณะอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน

คำสำคัญ: การประยุกต์, หลักธรรมาภิบาล, จริยธรรม, นักการเมืองท้องถิ่น, ประสิทธิภาพ, การให้บริการสาธารณะ, จังหวัดชลบุรี

Abstract

This research article aimed to: 1) examine the level of efficiency in public service delivery by local politicians; 2) analyze the application of good governance principles and ethics of local politicians affecting public service delivery in Chonburi Province; and 3) propose guidelines for improving the efficiency of public service delivery in Chonburi Province. The study employed a mixed-methods research design based on the concepts and theories of Millet (1945), the Office of the Prime Minister's Principles of Good Governance (1999),

and the Constitution of the Kingdom of Thailand (1997). The quantitative component targeted a population of 1,613,119 residents aged 18 years and over living in Chonburi Province. A sample size of 384 respondents was determined using the Krejcie and Morgan table. Data were collected using a five-point Likert-scale questionnaire and analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The qualitative component involved in-depth interviews with 15 key informants, consisting of five local politicians, two officials from local administrative organizations, and five general citizens. Qualitative data were analyzed through content analysis.

The findings revealed that: 1) the overall level of efficiency in public service delivery by local politicians in Chonburi Province was high. All five dimensions were rated at a high level, with progressive service delivery recording the highest mean score, followed by equitable service provision and timely service delivery, while service adequacy and service continuity showed the lowest mean scores; 2) seven factors related to the application of good governance principles and ethics of local politicians jointly predicted the efficiency of public service delivery in Chonburi Province at 54.8 percent, with statistical significance at the .05 level; and 3) a key recommendation is to promote and integrate human rights principles and non-discrimination throughout all stages of public service delivery by establishing clear criteria and guidelines for officials, in order to enhance the quality of public services in a fair and sustainable manner.

Keywords: Application, Good governance principles, Ethics; Local politicians, Efficiency, Public service delivery, Chonburi Province

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ออกมาบังคับใช้โดยมีเจตนารมณ์ อันสำคัญ คือ การปฏิรูปการเมืองโดยมีเป้าหมายหลัก 3 ประการ คือ ขยายสิทธิ

เสรีภาพ และ ส่วนร่วมของพลเมืองในการเมือง เพื่อการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยประชาชนเพื่อให้เกิดความ สุจริตและโปร่งใสในระบอบการเมือง และทำให้ระบบการเมืองมีเสถียรภาพและประสิทธิภาพ จึงส่งผลให้รัฐบาลต้องมีการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ในเรื่องของธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีอันประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ 10 ประการ คือ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักการตอบสนอง หลักภาระรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักความเสมอภาค และหลักมุ่งเน้นฉันทามติ ทั้งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้หน่วยงาน/หน่วยงานราชการใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ และสร้างธรรมาภิบาลให้เกิดขึ้นและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาระบบราชการไทยภายใต้แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2546 - 2550 และ พ.ศ. 2551 - 2554) เพื่อให้ระบบราชการไทยมีการพัฒนาและความก้าวหน้าให้มีการ ปรับเปลี่ยนอย่างเป็นรูปธรรม ยังประโยชน์ให้แก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งเป็นการขับเคลื่อนนโยบายต่าง ๆ ไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิผลจึงเป็นจุดเริ่มต้นของการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ ในการบริหารงานภาครัฐ และหลักธรรมาภิบาลดังกล่าวได้มีการพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องโดยมีการบัญญัติหลักการนำธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานภาครัฐในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 ในหมวด 4 หน้าที่ของปวงชนชาวไทยโดยบัญญัติไว้ในมาตรา 74 กำหนดให้บุคคลผู้เป็น ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างของหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือเจ้าหน้าที่อื่น ของรัฐมีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อรักษาผลประโยชน์รวมตลอดจนอำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ประชาชนตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่และในการปฏิบัติการอื่นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ต่อมาเมื่อรัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 สิ้นสุดลง จนกระทั่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้มีการบังคับใช้หลักธรรมาภิบาลก็ยังคงเป็นหลักการที่สำคัญต่อการบริหารจัดการประเทศ โดยหลักธรรมาภิบาลได้ถูก กำหนดไว้ในหมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ อันเป็นการกำหนดให้รัฐพึงปฏิบัติเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาประเทศ ซึ่งมาตรา 65 ได้บัญญัติไว้ว่า “รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและ บูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมาย

ดังกล่าวการจัดทำ การกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมายและสาระที่พึงมีในยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการ ที่กฎหมายบัญญัติ การปกครองท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของการจัดระบบการปกครองภายในประเทศไทย ดังนั้น การปกครองส่วนท้องถิ่นไทย จึงได้มีการพัฒนาและ เปลี่ยนแปลงมาตามลำดับจนถึงปัจจุบัน โดยเป็นแนวความคิดในการให้ประชาชนได้ปกครองและบริหารกันเอง ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมากกับแนวคิดในการการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) หลักการกระจายอำนาจปกครองนี้มีเพื่อให้ท้องถิ่นสามารถกระทำกิจกรรม ต่าง ๆ ได้ โดยมีความเป็นอิสระ ปลอดจากการชี้นำจากรัฐบาลมีความสามารถ ที่จะตอบสนองความต้องการของพลเมืองท้องถิ่นได้ แต่ทั้งนี้ในด้านนโยบาย ที่สำคัญ ๆ ยังคงยึดนโยบายแห่งรัฐอยู่ เช่น นโยบายการเงินการคลัง นโยบาย ในการป้องกันประเทศ เป็นต้น ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมี ความเป็นอิสระในระดับหนึ่งในการที่จะดำเนินกิจกรรมทางการบริหาร ของตนเองได้ แต่อีกส่วนหนึ่งนั้นรัฐบาลยังคงต้องการเอกสิทธิ์ในการควบคุม เอาไว้ ทั้งนี้ก็เพื่อรักษาสถานภาพความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความมั่นคงของชาติเอาไว้

การจัดบริการสาธารณะในท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีเป็นหน้าที่โดยตรงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยถือว่าเป็นผู้ให้บริการกับประชาชนที่เป็นผู้รับบริการ ซึ่งต้องทำให้ประชาชนเกิดความพึงพอใจในการได้รับบริการสูงสุด อีกทั้งคุณภาพของการจัดบริการสาธารณะที่ดีตรงกับความต้องการที่แท้จริงของประชาชน เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อประชาชนส่วนรวม เพราะการจัดทำบริการสาธารณะให้เกิดประโยชน์โดยแท้จริง ต้องรับทราบความต้องการบริการสาธารณะของประชาชนเสียก่อน โดยให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจและหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยการปกครองท้องถิ่น ควรจะต้องพิจารณาถึงกำลังเงิน กำลังงบประมาณ กำลังคน กำลังความสามารถของอุปกรณ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ และหน้าที่ความรับผิดชอบควรเป็นเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริงหากเกินกว่าภาระหรือเป็นนโยบายซึ่งรัฐบาลต้องการ

ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งประเทศ ก็ไม่ควรมอบให้ท้องถิ่นดำเนินการจากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องศึกษาการนำหลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นมาปฏิบัติที่ส่งผลต่อการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรีดังนั้น นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี จึงมีความตระหนักและมองเห็นความสำคัญ ในการนำหลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมมาปฏิบัติการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรีเพื่อให้การบริหารงานบรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะเรื่องความโปร่งใส การมีส่วนร่วม

ของประชาชนตลอดจนยึดหลักกฎหมายในการปฏิบัติงาน ซึ่งถือเป็นหัวใจในการบริหารจัดการ ก็จำเป็นจะต้องสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องบทบาท หน้าที่ การมีส่วนร่วม เพื่อระดมความคิด แสวงหาความรู้ความสามารถของประชาชน เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการมีส่วนร่วม เสียสละ และเป็นประโยชน์ของท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน และเกิดประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริงจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งเป็นแนวทางที่สำคัญในการบริหารงาน โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาร่วมกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นมาปฏิบัติที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี
3. เสนอแนวทางการพัฒนาการประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี” เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี mixed methods research ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และเสริมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไป 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่อยู่อาศัยในจังหวัดชลบุรี จำนวน 1,613,119 คน (สถิติจังหวัดชลบุรี 2568) ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน Krejcie and Morgan (1970 : 608) ได้ จำนวน 384 คน 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ประชาชนที่อยู่อาศัยในจังหวัดชลบุรี จำนวน 15 คน ดังนี้ 2.1 นักการเมืองท้องถิ่น จำนวน 5 คน 2.2 ข้าราชการท้องถิ่น จำนวน 5 คน 2.3 ประชาชนทั่วไป จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเครื่องมือแบบสอบถาม (questionnaire) ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ เป็นต้น

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วยเนื้อหา 6 ด้าน คือ ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความคุ้มค่า

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่น ประกอบด้วยเนื้อหา 5 ด้าน คือ ด้านการยึดมั่นและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง ด้านความซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบด้านการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ด้านการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานโดย

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับการให้บริการสาธารณะของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ประกอบด้วยเนื้อหา 5 ด้าน คือ ด้านการบริการอย่างเท่าเทียมกัน ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ด้านการให้บริการที่มีความก้าวหน้า

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและการประมวลผลข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืนแต่ละฉบับ

2. วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 การวิจัยสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

2.2 การวิจัยระดับการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรีวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและเปรียบเทียบกับเกณฑ์

2.3 วิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นมาปฏิบัติที่ส่งผลต่อการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรีด้วยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปในการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งส่วนใหญ่ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จะเป็นข้อความบรรยาย (Descriptive) ซึ่งได้จากการสังเกต สัมภาษณ์และการจดบันทึกการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นมาปฏิบัติที่ส่งผลต่อการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิแอลฟ่า (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติพื้นฐาน

2.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

2.2 ค่าเฉลี่ย Mean ($\bar{X}$)

2.3 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Standard deviation (S.D.)

3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบความสัมพันธ์ใช้การวิเคราะห์สมการถดถอย หรือสมการพยากรณ์การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี วิธีที่เหมาะสมที่สุดเป็นวิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยอาศัยตัวแปรอิสระเป็นตัวแปรพยากรณ์ใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีการเลือกแบบคัดเลือกเข้า (Enter Method) ตามลำดับความสำคัญของตัวแปรที่นำเข้าสมการ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) ระดับประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ในภาพรวม

(n=384)

ประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการบริการอย่างเท่าเทียมกัน	3.46	1.04	มาก	2
2. ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา	3.45	0.58	มาก	3
3. ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ	3.42	0.66	มาก	4
4. ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง	3.42	0.71	มาก	4
5. ด้านการให้บริการที่มีความก้าวหน้า	3.54	0.68	มาก	1
รวม	**3.46**	**0.56**	**มาก**	

จากตารางที่ 20 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.46, S.D.= 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการให้บริการที่มีความก้าวหน้า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$= 3.54, S.D.= 0.56) รองลงมา ด้านการบริการอย่างเท่าเทียมกัน ($\bar{x}$= 3.46, S.D.= 1.04) ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา($\bar{x}$=3.45, S.D.= 0.58) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ และ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x}$= 3.42, S.D.= 0.71 ตามลำดับ

2) วิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นมาปฏิบัติ ส่งผลต่อการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ตัวแปรอิสระ	B	Std. Error	Beta	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	2.139	.208		10.270	.000
หลักธรรมาภิบาล					
ด้านหลักนิติธรรม (X_1)	.029	.033	.036	.895	.371
ด้านหลักคุณธรรม (X_2)	.117	.026	.189	4.560	.000
ด้านหลักความโปร่งใส (X_3)	.064	.030	.104	2.134	.034
ด้านหลักการมีส่วนร่วม (X_4)	.059	.035	.063	1.691	.092

ด้านหลักความรับผิดชอบ (X_5)	.025	.042	.028	.578	.564
ด้านหลักความคุ้มค่า (X_6)	.303	.030	.617	10.203	.000
คุณธรรมจริยธรรม					
ด้านการยึดมั่นและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง (X_7)	.120	.056	.220	2.166	.031
ด้านความซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบ (X_8)	.202	.066	.401	3.044	.003
ด้านการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ (X_9)	.041	.052	.072	.804	.422
ด้านการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม (X_{10})	.177	.033	.280	5.312	.000
ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงาน(X_{11})	.025	.029	.054	.866	.387
R = 0.741 , R Square = 0.548 , Adjuster R Square =0.535 Std. Error of the Estimate = .379 F = 41.063 , Sig = 0.000					

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง พบว่า คะแนนมาตรฐานของการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี ด้านหลักคุณธรรม (X_2) ด้านหลักความโปร่งใส (X_3) ด้านหลักความคุ้มค่า (X_6) ด้านการยึดมั่นและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง (X_7) ด้านความซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบ (X_8) และด้านการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม (X_{10}) ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยแบบคะแนนมาตรฐาน(Bata) มีค่าเท่ากับ .617, .401, .280, .220, .189 และ.104 โดย การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี ด้านหลักความคุ้มค่า (X_6) ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี สูงสุด ด้านหลักความโปร่งใส (X_3) ต่ำสุด มีค่าสหสัมพันธ์พหุคูณต่อ ประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี มีค่า (R) เท่ากับ 0.740 นอกจากนี้ค่า (R Square) มีค่าเท่ากับ 0.535 และมีความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ .379โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์การพัฒนาชุมชนในจังหวัดปทุมธานี (Y) ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Y}$= 2.139 +) . 617(ด้านหลักความคุ้มค่า (X_6))+ .401(ด้านความซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบ (X_8))+ 280 (ด้านการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่เลือกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม (X_{10}) + .220 (ด้านการยึดมั่นและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง (X_7))+ .189 (ด้านหลักคุณธรรม (X_2) +.104 (ด้านหลักความโปร่งใส (X_3))

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$\hat{Z}$= .303 ด้านหลักความคุ้มค่า (X_6)+.202 (ด้านความซื่อสัตย์สุจริตและความรับผิดชอบ (X_8)) + .120 (ด้านการยึดมั่นและยืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง (X_7)) + .117(ด้านหลักคุณธรรม (X_2)) + .064 (ด้านหลักความโปร่งใส (X_3))

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้ ระดับประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 3.46, S.D.= 0.54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านค่าเฉลี่ยมากไปน้อย พบว่า อยู่ในระดับมากทั้ง 5 ด้าน ซึ่งเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการให้บริการที่มีความก้าวหน้า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x}$= 3.54, S.D.= 0.56) รองลงมา ด้านการบริการอย่างเท่าเทียมกัน ($\bar{x}$= 3.46, S.D.= 1.04) ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา ($\bar{x}$=3.45, S.D.= 0.58) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ และ ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ($\bar{x}$= 3.42, S.D.= 0.71 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนิกานต์ วงษ์กรณ์.(2555). ได้ศึกษา การให้บริการสาธารณะของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาพบว่า นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีมีการให้บริการสาธารณะครบทั้ง 5 ด้าน โดยเฉพาะในด้านการให้บริการทางธุรกิจและสาธารณูปโภค เนื่องจากจังหวัดชลบุรีเป็นพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญที่มีการลงทุนและการท่องเที่ยวจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ยังคงมีข้อจำกัดบางประการในการให้บริการ โดยเฉพาะในด้านการบังคับใช้กฎหมายและการจัดสรรงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ งานวิจัยนี้ได้เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการสาธารณะของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีให้มีประสิทธิภาพ

มากขึ้น เช่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการทำงาน การเพิ่มความโปร่งใสในการจัดสรรงบประมาณ และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

1.1 ด้านการบริการอย่างเท่าเทียมกัน นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ให้โอกาสกับประชาชนในการเข้าถึงและได้รับบริการที่เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละบุคคลอย่างเท่าเทียมกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาทิตยา สุขศรี (2559) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโดยใช้หลัก ธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผลการวิจัย พบว่า 1) การ บริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านแล้วเรียงอันดับจากมากไปน้อย คือ หลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบหลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า และหลักความโปร่งใส

1.2 ด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี สามารถบริการให้กับประชาชนได้ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยชุติพนธ์ วงษ์อมรวิทย์ และคณะ. (2563). ได้ศึกษาการเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า 1. จริยธรรมทางการเมือง ประกอบด้วย 1) ด้านความดีงาม ยึดถือปฏิบัติเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ขยันอดทน 2) ด้านความถูกต้อง มีความโปร่งใส คำนึงถึงความสำเร็จของงาน 3) ด้านความเหมาะสม ให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน

1.3 ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอ นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนอย่างเพียงพอมุ่งเน้นไปที่การตอบสนองเชิงปริมาณและคุณภาพ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาทิตยา สุขศรี (2559) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโดยใช้หลัก ธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านแล้วเรียงอันดับจากมากไปน้อย คือ หลักนิติธรรม หลักความรับผิดชอบหลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า และหลักความโปร่งใส

1.4 ด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่อง พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนโดยไม่หยุดชะงัก ตลอดระยะเวลาที่ผู้รับบริการมีความต้องการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลพรรณ พึ่งด้วง (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับ ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 2 ด้าน คือ หลักคุณธรรมและจริยธรรมกับหลักความเสมอภาค ตามลำดับ ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับ มาก คือ หลักความเปิดเผยและโปร่งใส หลักการกระจายอำนาจ หลักนิติธรรม หลักการมีส่วนร่วมและการมุ่งเน้นฉันทามติ หลักประสิทธิผล หลักประสิทธิภาพ หลักภาระรับผิดชอบและสามารถ ตรวจสอบได้หลักการตอบสนอง ตามลำดับ 2. ประสิทธิผลของสถานศึกษา ทั้งโดยภาพรวมและราย ด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การลดอัตราการออกกลางคันของนักเรียน คุณภาพโดยทั่วไป ความใส่ใจในงาน ความพึงพอใจในงาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 3. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครมีความสัมพันธกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.5 ด้านการให้บริการที่มีความก้าวหน้า พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาปรับปรุง และยกระดับคุณภาพบริการอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนิกานต์ วงษ์กรณ์. (2555). ได้ศึกษาการให้บริการสาธารณะของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษา พบว่า นักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีมีการให้บริการสาธารณะครบทั้ง 5 ด้าน โดยเฉพาะในด้านการให้บริการทางธุรกิจและสาธารณูปโภค เนื่องจากจังหวัดชลบุรีเป็นพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญที่มีการลงทุนและการท่องเที่ยวจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม ยังคงมีข้อจำกัดบางประการในการให้บริการ โดยเฉพาะในด้านการบังคับใช้กฎหมายและการจัดสรรงบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ งานวิจัยนี้ ได้เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการสาธารณะของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการทำงาน การเพิ่มความโปร่งใสในการจัดสรรงบประมาณ และการพัฒนาระบบการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยสรุปได้ว่า 1) ระดับประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านการให้บริการที่มีความก้าวหน้ามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการให้บริการอย่างเท่าเทียมกันและด้านการให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา ขณะที่ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอและด้านการให้บริการอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) การประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นจำนวน 7 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะในจังหวัดชลบุรีได้ร้อยละ 54.8 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3)แนวทางการพัฒนาที่สำคัญคือการส่งเสริมและบูรณาการหลักสิทธิมนุษยชนและการไม่เลือกปฏิบัติในทุกขั้นตอนของการให้บริการ โดยกำหนดหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนสำหรับเจ้าหน้าที่ เพื่อยกระดับคุณภาพการบริการสาธารณะอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน **ข้อเสนอแนะ** 1. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณะของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี 2. ศึกษาเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีและระยอง 3. ศึกษาบทบาทของภาคประชาชนต่อการส่งเสริมจริยธรรมของนักการเมืองท้องถิ่นในเขตภาคตะวันออก

เอกสารอ้างอิง

กมลพรรณ พึ่งด้วง. (2560). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. ใน ปริญญานิพนธ์ศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ชนิกานต์ วงษ์กรณ์. (2555). การให้บริการสาธารณะของนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชุติพนธ์ วงษ์อมรวิทย์ และคณะ. (2563). การเสริมสร้างจริยธรรมทางการเมืองของนักการเมืองท้องถิ่น ในจังหวัดนครราชสีมา. อยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี. (2568). สรุปผลการสำรวจสำมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2568. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2569 จาก https://www.nso.go.th/

อาทิตยา สุขศรี. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลการบริหารของผู้บริหาร โรงเรียนธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

Krejcie and Morgan. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

แนวทางการพัฒนาและคุณลักษณะที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรจังหวัดกาฬสินธุ์*

GUIDELINES FOR DEVELOPING AND GOOD CHARACTERISTICS TOURIST ATTRACTIONS OF SIRINDTORN MUSEUM IN KALASIN PROVINCE

พรนภา เขจรดวง[1], วัชรินทร์ สุทธิศัย[2] และ รังสรรค์ อินทน์จันทน์[3]

Phonnapha Khejonduang[1], Watcharin Sutthisai[2] and Rungsun Inchan[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

[1-3]Mahasarakham Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: somparp5@gmail.com

วันที่รับบทความ : 16 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 28 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 30 มีนาคม 2569

Received 16 March 2026; Revised 28 March 2026; Accepted 30 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อคุณลักษณะที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สิรินธร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ระดับแนวทางการพัฒนาและระดับคุณลักษณะที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการพิพิธภัณฑ์สิรินธร จำนวน 400 คน ซึ่งได้จากการคำนวณด้วยสูตรของ Yamane สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

Citation:

*พรนภา เขจรดวง, วัชรินทร์ สุทธิศัย และรังสรรค์ อินทน์จันทน์. (2569). แนวทางการพัฒนาและคุณลักษณะที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรจังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 483-501.

Phonnapha Khejonduang, Watcharin Sutthisai and Rungsun Inchan. (2026). Guidelines For Developing And Good Characteristics Tourist Attractions Of Sirindtorn Museum In Kalasin Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 483-501.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สิรินธร โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และ 2) ระดับคุณลักษณะแหล่งท่องเที่ยวที่ดีตามมาตรฐาน กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สิรินธร โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, แหล่งท่องเที่ยว, คุณลักษณะที่ดี

Abstract

This research it is part of the research on Guidelines for developing tourist attractions in Kalasin Province: A Case Study of Sirindhorn Museum. The purposes of this research were to study; the level of development guidelines and the level of Good Characteristics in tourist attractions of Sirindhorn Museum in Kalasin Province**.** The research instrument was the questionnaire. The sample group consisted of 400 people of Tourists using the Sirindhorn Museum, by using the Taro Yamane's statistical formula. The statistics for data analysis were means and standard deviation

The results of the research were as follows; The level of guidelines for tourism development of Sirindhorn Museum in Kalasin Province Sirindhorn Museum was overall a high level and the level of good characteristics in tourist attractions of Sirindhorn Museum in Kalasin Province, overall a high level

Keywords: Development Guidelines, Tourist, Attractions, Good Characteristics

บทนำ

ประเทศไทยมีการดำเนินการภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ที่เป็นกลไกสำคัญในการแปลงยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติ โดยมีหมุดหมายการพัฒนาการท่องเที่ยว หมุดหมายที่ 2 ไทยเป็นจุดหมายของการท่องเที่ยวที่เน้นคุณภาพและความยั่งยืน เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ที่มุ่งเน้นการสร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยวรักษาการเป็นจุดหมายปลายทางที่สำคัญของการท่องเที่ยวระดับโลกที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทุกระดับ และ

เพิ่มสัดส่วนของนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพสูง อีกทั้งยังเชื่อมโยงกับเป้าหมายหลัก 4 เป้าหมาย ได้แก่ เป้าหมายที่ 1 การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรม โดยยกระดับให้ภาคการท่องเที่ยวมีขีดความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น และส่งเสริมให้ผู้ประกอบการรายย่อยและชุมชนสามารถเชื่อมโยงกับห่วงโซ่มูลค่าได้ เป้าหมายที่ 2 การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ เป้าหมายที่ 3 การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม และเป้าหมายที่ 4 การเปลี่ยนผ่านการผลิตและบริโภคไปสู่ความยั่งยืนโดยให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13, 2565)

จังหวัดกาฬสินธุ์ มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์คุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี สิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและ หลากหลาย สถาปัตยกรรมรวมถึงเป็นวิวัฒนาการของโลกที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรณีวิทยาประเภทซากดึกดำบรรพ์ไม่ว่าจะเป็นซากพืชหรือซากสัตว์ที่กลายเป็นฟอสซิล เป็นจังหวัดที่ค้นพบซากดึกดำบรรพ์ที่สำคัญหลายแห่ง เช่น วนอุทยานภูแฝก ค้นพบรอยเท้าไดโนเสาร์ประเภทกินเนื้อขนาดใหญ่ อายุราว 140 ล้านปี ภูน้อย ที่ค้นพบซากฟอสซิลไดโนเสาร์ ประเภทกินพืชขนาดใหญ่ อายุราว 150 ล้านปี นับเป็นซากฟอสซิลที่ใหญ่และสมบูรณ์ที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ถูกค้นพบในขณะนี้ ภูน้ำจั้น ที่ค้นพบฟอสซิสปลาโบราณ อายุราว 150 ล้านปี และภูกุ้มข้าวที่ค้นพบไดโนเสาร์กินพืชจำนวนมากที่สุดในเมืองไทย โดยแหล่งซากไดโนเสาร์บริเวณภูกุ้มข้าว ค้นพบโดยท่านพระครูวิจิตรสหัสคุณ เจ้าอาวาสวัดสักกะวัน ในปี พ.ศ. 2537 นับจากนั้นกรมทรัพยากรธรณีได้เข้ามาดูแลโดยจัดตั้งเป็นศูนย์ศึกษาวิจัยไดโนเสาร์ ภายใต้ชื่อ พิพิธภัณฑ์สิรินธร (ธณัศวัล กุลศร, 2559)

พิพิธภัณฑ์สิรินธร เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และธรณีวิทยา ที่สำคัญมากแห่งหนึ่งของ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นพิพิธภัณฑ์และศูนย์วิจัยเกี่ยวกับซากดึกดำบรรพ์ โดยเฉพาะไดโนเสาร์ ครอบคลุมเนื้อที่กว่า 333 ไร่ ภายในพิพิธภัณฑ์แบ่งเป็นโซนต่าง ๆ นำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์การกำเนิดโลก จักรวาล และไดโนเสาร์ ที่จัดแสดงเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับไดโนเสาร์อย่างละเอียด ด้วยเทคนิคอันน่าตื่นตาตื่นใจ หุ่นจำลองทั้งโครงกระดูก ซากฟอสซิล ป่าดึกดำบรรพ์ หุ่นจำลองไดโนเสาร์เสมือนจริง และยังเปิดบริการให้นักท่องท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชม ซากพืช ซากสัตว์ดึกดำบรรพ์ควบคู่ไปด้วย จากสถิติการเข้าใช้บริการพิพิธภัณฑ์สิรินธร ในปี 2564 มีผู้เข้าชมเพียง 59,686 คน ซึ่งหลังผ่อนคลายจากสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19 พิพิธภัณฑ์ได้มีจำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมเพิ่มขึ้น ในปี 2565 จำนวน 224,541 คน ในปี 2566 มี

จำนวนผู้เข้าเยี่ยมชม จำนวน 369,586 คน และในปี 2567 มีจำนวนผู้เข้าเยี่ยมชม จำนวน 253,887 คน (กรมทรัพยากรธรณี, 2567) ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา โดยให้ความสำคัญต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และธรณีวิทยา พิพิธภัณฑ์สิรินธร ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลไปต่อยอดและเป็นข้อมูลในการดำเนินงานวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และธรณีวิทยา พิพิธภัณฑ์สิรินธร จังหวัดกาฬสินธุ์ ให้เป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์และสามารถกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรจังหวัดกาฬสินธุ์

2. เพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรจังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยมีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการพิพิธภัณฑ์สิรินธร จำนวน 253,887 คน จากจำนวนผู้ใช้บริการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์สิรินธรในปี พ.ศ.2567 (กรมทรัพยากรธรณี, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการพิพิธภัณฑ์สิรินธร จำนวน 400 คน ซึ่งผู้วิจัยได้มาโดยวิธีการหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามสูตรของ Taro Yamane (1973, p. 727) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ยอมให้เกิดความ คลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5

ผู้วิจัยกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 400 หน่วย โดยกลุ่มเป้าหมาย คือ นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการพิพิธภัณฑ์สิรินธร อายุ 15 ปี ขึ้นไป โดยในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างโดยแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เพื่อให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างตามที่คำนวนได้จากสูตร โดยมีการคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป

2. เครื่องมือในการวิจัย

2.1 ลักษณะของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบ Checklist ตอนที่ 2 เป็นคำถามปลายปิดเกี่ยวกับระดับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรจังหวัดกาฬสินธุ์ กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สิรินธร ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าตามวิธีการของ Likert มี 5 ระดับ และตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายปิดเกี่ยวกับระดับคุณลักษณะแหล่งท่องเที่ยวที่ดีตามมาตรฐาน กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สิรินธร ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีการของ Likert มี 5 ระดับ

2.2 การสร้างเครื่องมือวิจัย

2.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเกี่ยวการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวซึ่งได้นำแนวคิดจากองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่จะเป็นประเด็นสู่การพัฒนาในด้านต่าง ๆ และศึกษาคุณลักษณะที่ดีของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นมาตรฐานคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์

2.2.2 กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ นิยามศัพท์ อันจะทำให้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธร จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยสร้างขึ้นมาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อเป็นเครื่องมือการวิจัยในการเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการพิพิธภัณฑ์สิรินธร

2.2.3 สร้างแบบสอบถาม

2.2.4 นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุง

2.2.5 ปรับปรุงแบบสอบถาม ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.3 การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัย

2.3.1 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการพิพิธภัณฑ์สิรินธร ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ทั้งฉบับโดยใช้วิธีวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach โดยยอมรับค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับตั้งแต่ > 0.80 ขึ้นไป และยอมรับค่าความเชื่อมั่นรายข้อตั้งแต่ > 0.20 ขึ้นไป (Cronbach, Lee Joseph.1970) ซึ่งจากการทดลองใช้แบบสอบถามกับ กลุ่มทดลองดังกล่าว พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ Alpha ของ

แบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.983 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในรายข้อ > 0.20 ขึ้นไปทุกข้อคำถาม

2.3.2 จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขอหนังสือขอความนุเคราะห์เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยและแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สิรินธร จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเข้าเก็บรวมรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 5 คน เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

โดยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง ลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding Form) กำหนดระดับคะแนนในแบบสอบถามที่กำหนดไว้ 5 ระดับ ดังนี้

5 คะแนน หมายถึง มากที่สุด
4 คะแนน หมายถึง มาก
3 คะแนน หมายถึง ปานกลาง
2 คะแนน หมายถึง น้อย
1 คะแนน หมายถึง น้อยที่สุด

การวิเคราะห์ระดับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สิรินธร และระดับคุณลักษณะที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สิรินธรโดยรวมและเป็นรายด้าน แล้วนำมาเทียบตามเกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

ค่า	4.51-5.00	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
	3.51-4.50	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก
	2.51-3.50	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับปานกลาง
	1.51-2.50	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อย
	1.00-1.50	หมายถึง	มีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อยที่สุด

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

5.2 การวิเคราะห์ระดับแนวทางการพัฒนาและระดับคุณลักษณะที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธร จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 162 คน คิดเป็นร้อยละ 40.50 เป็นเพศหญิง จำนวน 238 คน คิดเป็น ร้อยละ 59.50 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 25-34 ปี จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 31.00 รองลงมามีอายุระหว่าง 35 - 44 ปี จำนวน 112 คน คิดเป็นร้อยละ 28.00 ส่วนใหญ่สถานภาพสมรส จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 63.00 รองลงมาสถานภาพโสด จำนวน 118 คน คิดเป็นร้อยละ 29.50 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพข้าราชการ/พนักงานราชการ/ลูกจ้างของรัฐ จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 28.50 พนักงานเอกชน จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 28.50 รองลงมาคือ เจ้าของธุรกิจ/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 ส่วนใหญ่มีรายได้ครอบครัว (ต่อเดือน) อยู่ระหว่าง 45,001-60,000 บาท จำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 27.00 รองลงมาคือ รายได้อยู่ระว่าง 30,001-45,000 บาท จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.50 เหตุของการมาท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ พาครอบครัวมาเที่ยว จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00 รองลงมาคือ เรียนรู้/เปิดประสบการณ์ใหม่ จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00

2. ระดับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรจังหวัดกาฬสินธุ์

ตารางที่ 1 ระดับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธร จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ระดับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรจังหวัดกาฬสินธุ์	$\overline{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	4.18	0.45	มาก
2. ด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อม	4.18	0.47	มาก
3. ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว	4.18	0.47	มาก
4. ด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์	4.11	0.44	มาก
5. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว	4.17	0.47	มาก
6. ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก	4.18	0.46	มาก
7. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	4.18	0.46	มาก
8. ด้านสินค้าและบริการ	4.18	0.47	มาก
โดยรวม	4.17	0.45	**มาก**

ตารางที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.17 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านที่ 1 ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านที่ 2 ด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อม ด้านที่ 3 ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว ด้านที่ 6 ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่ 7 ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและด้านที่ 8 ด้านสินค้าและบริการ มีค่าเฉลี่ย 4.18 มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน รองลงไป คือ ด้านที่ 5 ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 4.17 และด้านที่ 4 ด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ย 4.11 ตามลำดับ

สามารถแสดงผลการวิเคราะห์รายด้านและรายข้อ ด้านที่มีค่าเฉลี่ย 4.18 ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ระดับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธร จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว และจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว	$\overline{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. ความสมบูรณ์สวยงามของซากดึกดำบรรพ์และ ธรณีวิทยา	4.17	0.63	มาก
2. การให้องค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และธรณีวิทยาซากดึกดำบรรพ์ไดโนเสาร์	4.21	0.68	มาก

3. ความโดดเด่นของการนำเสนอเรื่องราวทางประวัติศาสตร์และธรณีวิทยา	4.09	0.67	มาก
4. การมีสิ่งค้นพบใหม่ของแหล่งท่องเที่ยว	4.16	0.63	มาก
5. ความกว้างใหญ่ของพื้นที่จัดแสดงและความหลากหลายทางประวัติศาสตร์และธรณีวิทยา	4.27	0.70	มาก
โดยรวม	**4.18**	**0.45**	**มาก**

ตารางที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.18 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ข้อที่ 5 ความกว้างใหญ่ของพื้นที่จัดแสดงและความหลากหลายทางประวัติศาสตร์และธรณีวิทยา มีค่าเฉลี่ย 4.27 รองลงมา คือ ข้อที่ 2 การให้องค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และธรณีวิทยา ซากดึกดำบรรพ์ไดโนเสาร์ มีค่าเฉลี่ย 4.21 และข้อที่ 1 ความสมบูรณ์สวยงามของซากดึกดำบรรพ์และธรณีวิทยา มีค่าเฉลี่ย 4.17 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ระดับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธร จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อมและจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อม	$\overline{X}$	$S.D.$	**การแปลผล**
1. ทัศนียภาพที่สวยงามของแหล่งท่องเที่ยว	4.17	0.72	มาก
2. ภูมิทัศน์ที่เป็นระเบียบและร่มรื่นของแหล่งท่องเที่ยว	4.21	0.68	มาก
3. ความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยว	4.08	0.70	มาก
4. ความปลอดภัยของแหล่งท่องเที่ยว	4.12	0.69	มาก
5. การรักษาความดั้งเดิมหรือสิ่งแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยว	4.18	0.63	มาก
6. มีความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม	4.34	0.66	มาก
โดยรวม	**4.18**	**0.47**	**มาก**

ตารางที่ 3 พบว่า ด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.18 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ข้อที่ 6 มีความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ย 4.34 รองลงมาคือ

ข้อที่ 2 ภูมิทัศน์ที่เป็นระเบียบและร่มรื่นของแหล่งท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 4.21 และข้อที่ 5 การรักษาความดั้งเดิมหรือสิ่งแวดล้อมของสถานที่ท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 4.18 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ระดับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธร จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว และจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว	$\overline{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. การแสดงเรื่องราวประวัติศาสตร์และธรณีวิทยา เสมือนจริง เช่น การจำลองเหตุการณ์ หุ่นเสมือนจริง	4.20	0.67	มาก
2. โปรแกรมของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย	4.27	0.72	มาก
3. การแสดงเทศกาลหรืองานอีเวนต์ เช่น ขบวนพาเหรด การแสดงวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.11	0.64	มาก
4. การจัดชุดการแสดงที่ตื่นตาตื่นใจ แสง สี เสียง	4.14	0.68	มาก
5. มีมัคคุเทศก์ให้ข้อมูลและพาชมนิทรรศการตลอดการท่องเที่ยว	4.19	0.67	มาก
โดยรวม	**4.18**	**0.47**	**มาก**

ตารางที่ 4 ผลการวิจัย พบว่า ด้านกิจกรรมท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.18 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ข้อที่ 2 โปรแกรมของกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีค่าเฉลี่ย 4.27 รองลงมา คือ ข้อ 1 การแสดงเรื่องราวประวัติศาสตร์และธรณีวิทยา เสมือนจริง เช่น การจำลองเหตุการณ์ หุ่นเสมือนจริง มีค่าเฉลี่ย 4.20 และข้อที่ 5 มีมัคคุเทศก์ให้ข้อมูลและพาชมนิทรรศการตลอดการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 4.19 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 ระดับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก และจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก	$\overline{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. ศูนย์บริการข้อมูลและเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก	4.28	0.70	มาก

ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก	$\overline{X}$	$S.D.$	การแปลผล
2. ความเป็นมิตรและเต็มใจบริการของเจ้าหน้าที่	4.15	0.71	มาก
3. การรักษาความปลอดภัย ระบบเตือนภัย	4.16	0.62	มาก
4. ลานจอดรถที่เพียงพอ ได้มาตรฐาน	4.17	0.67	มาก
5. สุขาที่เป็นสัดส่วน สะอาด ปลอดภัย	4.09	0.68	มาก
6. จุดนั่งพักที่เพียงพอ อากาศถ่ายเท	4.25	0.64	มาก
7. สัญญานโทรศัพท์และอินเตอร์เน็ตทั่วถึง	4.22	0.68	มาก
8. ร้านค้า ศูนย์อาหารและเครื่องดื่ม ที่สะอาด และควบคุมราคาอย่างเหมาะสม	4.17	0.72	มาก
9. ป้ายบอกทางต่าง ๆ ภายในแหล่งท่องเที่ยว	4.16	0.67	มาก
10. เอ.ที.เอ็ม. บูธแลกเงิน	4.14	0.62	มาก
โดยรวม	**4.18**	**0.46**	**มาก**

ตารางที่ 5 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.18 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ข้อ 1 ศูนย์บริการข้อมูลและเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวก มีค่าเฉลี่ย 4.28 รองลงมาคือ ข้อ 6 จุดนั่งพักที่เพียงพอ อากาศถ่ายเท มีค่าเฉลี่ย 4.25 และ ข้อ 7 สัญญานโทรศัพท์และอินเตอร์เน็ตทั่วถึง มีค่าเฉลี่ย 4.22 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 ระดับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยรวมและจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	$\overline{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. การจัดกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนคนในพื้นที่ เช่น การแสดงวิถีชีวิต งานประเพณี งานท่องเที่ยวประจำปี	4.25	0.71	มาก
2. การดูแล อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนคนในพื้นที่	4.08	0.67	มาก
3. การต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยชุมชนคนในพื้นที่	4.12	0.64	มาก
4. ความเป็นมิตรและอัธยาศัยดีของชุมชนคนในพื้นที่	4.27	0.65	มาก
โดยรวม	**4.18**	**0.46**	**มาก**

ตารางที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.18 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ข้อที่ 4 ความเป็นมิตรและอัธยาศัยดีของชุมชนคนในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ย 4.27 รองลงมาคือ ข้อที่ 1 การจัดกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนคนในพื้นที่ เช่น การแสดงวิถีชีวิต งานประเพณี งานท่องเที่ยวประจำปี มีค่าเฉลี่ย 4.25 และ ข้อ 3 การต้อนรับนักท่องเที่ยวโดยชุมชนคนในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ย 4.12 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 ระดับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านสินค้าและบริการ และจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านสินค้าและบริการ	$\overline{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. มีจุดบริการขายสินค้า ของฝาก ของขึ้นชื่อ	4.14	0.65	มาก
2. ราคาสินค้าและบริการของแหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสม	4.23	0.71	มาก
3. สินค้าของฝากโดยชุมชนคนในพื้นที่	4.12	0.69	มาก
4. มีบริการนำเที่ยว จัดโปรแกรมท่องเที่ยวไว้บริการ	4.22	0.67	มาก
โดยรวม	**4.18**	**0.47**	**มาก**

ตารางที่ 7 ผลการวิจัย พบว่า ด้านสินค้าและบริการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.18 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ข้อ 2 ราคาสินค้าและบริการของแหล่งท่องเที่ยวมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย 4.23 รองลงมาคือ ข้อ 4 มีบริการนำเที่ยวจัดโปรแกรมท่องเที่ยวไว้บริการ มีค่าเฉลี่ย 4.22 และมีจุดบริการขายสินค้า ของฝาก ของขึ้นชื่อ มีค่าเฉลี่ย 4.14 ตามลำดับ

3. ระดับคุณลักษณะที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรจังหวัดกาฬสินธุ์

ตารางที่ 8 ระดับคุณลักษณะที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ระดับคุณลักษณะที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธร จังหวัดกาฬสินธุ์	$\overline{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. ด้านการดึงดูดใจ	4.17	0.47	มาก
2. ด้านการรองรับการท่องเที่ยว	4.19	0.46	มาก
3. ด้านการบริหารจัดการ	4.20	0.48	มาก
โดยรวม	**4.18**	**0.46**	**มาก**

ตารางที่ 8 ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.18 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ ด้านที่ 3 ด้านการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ย 4.20 รองลงมาคือ ด้านที่ 2 ด้านการรองรับการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 4.19 และด้านที่ 1 ด้านการดึงดูดใจ มีค่าเฉลี่ย 4.17

สามารถแสดงค่าเฉลี่ยรายด้านทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

ตารางที่ 9 ระดับคุณลักษณะที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการดึงดูดใจ และจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านการดึงดูดใจ	$\overline{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีความน่าสนใจและมีคุณค่า ทางประวัติศาสตร์	4.12	0.67	มาก
2. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรสร้างความประทับใจแก่ท่าน ในการมาท่องเที่ยว	4.25	0.67	มาก
3. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นทางประวัติศาสตร์และธรณีวิทยา	4.04	0.66	มาก
4. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับของท่าน	4.17	0.66	มาก
5. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีความสมบูรณ์ สวยงามของหลักฐานทางประวัติศาสตร์และธรณีวิทยา	4.20	0.69	มาก
6. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีทัศนียภาพที่สวยงามน่าสนใจ	4.27	0.72	มาก

ด้านการดึงดูดใจ	$\overline{X}$	$S.D.$	การแปลผล
โดยรวม	**4.17**	**0.47**	**มาก**

ตารางที่ 9 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการดึงดูด โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.17 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ข้อที่ 6 แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีทัศนียภาพที่สวยงาม น่าสนใจ มีค่าเฉลี่ย 4.27 รองลงมาคือ ข้อที่ 2 แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรสร้างความประทับใจแก่ท่านในการมาท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 4.25 และ ข้อที่ 5 แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธร มีความสมบูรณ์ สวยงามของหลักฐานทางประวัติศาสตร์และธรณีวิทยา มีค่าเฉลี่ย 4.20 ตามลำดับ

ตารางที่ 10 ระดับคุณลักษณะที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรจังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการรองรับการท่องเที่ยว และจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านการรองรับการท่องเที่ยว	$\overline{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีสภาพภูมิทัศน์ที่สะอาดสวยงาม	4.28	0.71	มาก
2. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ	4.25	0.70	มาก
3. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีความสะดวกปลอดภัยของเส้นทางเข้าถึง	4.06	0.67	มาก
4. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีขนส่งสาธารณะเข้าถึงอย่างสะดวก รวดเร็ว	4.19	0.67	มาก
5. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีระบบเตือนภัยและระบบรักษาความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินนักท่องเที่ยว	4.15	0.68	มาก
6. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีบุคลากรด้านการบริการเพียงพอต่อการให้บริการนักท่องเที่ยว	4.18	0.67	มาก
7. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานและสิ่งก่อสร้างที่เพียงพอ	4.25	0.65	มาก

ด้านการรองรับการท่องเที่ยว	$\overline{X}$	$S.D.$	การแปลผล
8. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ เช่น ห้องน้ำ ลานจอดรถ ร้านอาหาร จุดนั่งพัก ถังขยะ ป้ายบอกทาง สัญญานโทรศัพท์ อินเทอร์เน็ต	4.19	0.66	มาก
9. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวอย่างหลากหลาย	4.22	0.66	มาก
โดยรวม	**4.19**	**0.46**	**มาก**

ตารางที่ 10 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการรองรับการท่องเที่ยว โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.19 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ดับแรก ดังนี้ ข้อที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีสภาพภูมิทัศน์ที่สะอาด สวยงาม มีค่าเฉลี่ย 4.28 รองลงมาคือ ข้อที่ 6 แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ และแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานและสิ่งก่อสร้างที่เพียงพอ มีค่าเฉลี่ย 4.25 เท่ากัน และ ข้อที่ 9 แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวอย่างหลากหลาย มีค่าเฉลี่ย 4.22 ตามลำดับ

ตารางที่ 11 ระดับคุณลักษณะที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรจังหวัดกาฬสินธุ์ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมและจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านการบริหารจัดการ	$\overline{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือความเสื่อมโทรมพื้นที่	4.33	0.67	มาก
2. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีการดูแลและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน	4.20	0.71	มาก
3. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีการจัดบุคลากรที่มีความรู้ให้บริการด้านความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว	4.08	0.65	มาก
4. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีกิจกรรมหรือการให้ความรู้เกี่ยวกับการรักษาและคุณค่าแหล่งท่องเที่ยว	4.16	0.72	มาก

5. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีสื่อและกิจกรรมที่หลากหลายประเภทบริการนักท่องเที่ยว	4.19	0.66	มาก
6. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีการจัดให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยว การแสดง หรือการบริการต่าง ๆ	4.19	0.61	มาก
7. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีการเปิดให้ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้ เช่น ขายอาหาร ขายสินค้าพื้นเมือง โฮมสเตย์	4.30	0.66	มาก
8. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว	4.24	0.71	มาก
9. แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีการดูแล ควบคุมราคาสินค้าและบริการอย่างเหมาะสม	4.14	0.64	มาก
โดยรวม	**4.20**	**0.48**	**มาก**

ตารางที่ 11 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.20 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ข้อที่ 1 แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือความเสื่อมโทรมพื้นที่ มีค่าเฉลี่ย 4.33 รองลงมาคือ ข้อที่ 7 แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธรมีการเปิดให้ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้ เช่น ขายอาหาร ขายสินค้าพื้นเมือง โฮมสเตย์ มีค่าเฉลี่ย 4.30 และข้อที่ 8 แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิริธร มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ย 4.24 ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาสามารถอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. ระดับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธร จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า จากตารางที่ 2 ทุกด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ที่ 4.11 สูงสุด คือ มีค่าเฉลี่ย 4.18 ที่สำคัญมากๆ คือ มีถึง 6 ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.18 คือ ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านการบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้าน

สินค้าและบริการ ซึ่งสอดคล้องกับการทำให้ผลการวิจัยโดยรวมอยู่ระดับมา และเมื่อพิจารณาจากตารางที่ 2-7 จะพบว่ามีรายข้อที่อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 4.08 และสูงสุด ค่าเฉลี่ย 4.34 สอดคล้องกับแนวคิดธนธรณ์ ทองหอม (ม.ป.ป. อ้างถึงใน อมราวดี คำบุญ, 2556) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ส่งผลต่อการพัฒนา ดังนี้ ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

2. ระดับคุณลักษณะที่ดีของแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า จากตารางที่ 8 ในการบริหารจัดการ ได้อยู่ในระดับมากที่สูง มีค่าเฉลี่ย 4.20 เช่น การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่ไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมหรือความเสื่อมโทรมพื้นที่ การดูแลและอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน การจัดบุคลากรที่มีความรู้ให้บริการด้านความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว การรักษาและคุณค่าแหล่งท่องเที่ยว มีสื่อและกิจกรรมที่หลากหลายประเภทบริการนักท่องเที่ยว การนำเที่ยว การแสดง หรือการบริการต่าง ๆ ขายอาหาร ขายสินค้าพื้นเมือง โฮมสเตย์ ตลอดจน การดูแล ควบคุมราคาสินค้าและบริการอย่างเหมาะสม (ตารางที่ 11) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ มนัสสวาส กุลวงศ์, นุชเนตร กาฬสมุทร์ และ ธิดาพร เรืองเริงกุลฤทธิ์ (2568) ที่ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ผลรวมอยู่ในระดับมาก

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าระดับแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดกาฬสินธุ์ กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สิรินธร โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และระดับคุณลักษณะแหล่งท่องเที่ยวที่ดีตามมาตรฐาน กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สิรินธร โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับ โดยมีข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบด้วย** 1.1 ควรพัฒนาความรับผิดชอบต่อชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย ภูมิทัศน์ของสถานที่แหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น 1.2 ควรมีการจัดพื้นที่แสดงความหลากหลายทางประวัติศาสตร์และธรณีวิทยาให้มีขนาดที่กว้างใหญ่ ยิ่งใหญ่อลังการ

1.3 มีการใช้สื่อและวางโปรแกรมของกิจกรรมแหล่งท่องเที่ยวที่มีการบูรณาการ มีจัดจัดอีเวนต์เทศกาล แสง สี เสียง ต่างๆ ตลอดจนมัคคุเทศก์ที่ดี ให้ข้อมูลได้แม่นยำ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยการให้บริการและสิ่งอำนวยความสะดวกตามความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้มาใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรจังหวัดกาฬสินธุ์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ 2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวพิพิธภัณฑ์สิรินธรจังหวัดกาฬสินธุ์

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพยากรธรณี. (2567). สถิติการเข้าใช้บริการพิพิธภัณฑ์สิรินธร. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤศจิกายน 2567 จาก http://www.sdm.dmr.go.th/website/html/news/news.php?id=104

ธณัศวัล กุลศรี. (2559). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์: กรณีศึกษาพิพิธภัณฑ์สิรินธร ตำบลโนนบุรี อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. Veridian E-Journal, Silpakorn University. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ, 9(3), 1-16.

มนัสสวาส กุลวงศ์, นุชเนตร กาฬสมุทร์ และ ธิดาพร เรืองเริงกุลฤทธิ์. (2568). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ ชุมชนวัฒนธรรมวิถีตาลโตนด ตำบลบางเขียด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมปริทรรศน์, 8(1),31-45.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

อมราวดี คำบุญ. (2556). การประเมินความพร้อมทางการท่องเที่ยวของเมืองท่องเที่ยวขนาดเล็กอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี. ใน รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจดัการการท่องเที่ยว. คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

องค์การท่องเที่ยวโลก. (2557). ความหมายของการท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 30 มีนาคม 2560. จาก http://www2.unwto.org

อารยา อันคชสาร. (2554). การประเมินศักยภาพของตลาดน้ำวัดกลางภูเวียงเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Cronbach, L. J. (1970). Essentials of psychological test. (5th ed.). New York : Harper Collins.

Yamane, T. (1973). Statistics an Introductory Analysis. (3rd ed.) New York: Harper and Row.

การประเมินการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565*

PROBLEMS IN THE MANAGEMENT OF TEACHING AND LEARNING IN THE MASTER OF EDUCATION PROGRAM IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION, NAKHON RATCHASIMA COLLEGE

วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม[1], สุทธิศักดิ์ แก้วจินดา[2], อภิสิทธิ์ บุญยา[3] และ ชีวิน บุญถม[4]

Wiralphat Wongwatkasem[1], Suttisak Kaewjinda[2], Apisit Boonya[3] and Cheewin Boonthom[4]

[1-4]วิทยาลัยนครราชสีมา

[1-4]Nakhon Ratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: wiralphat@nmc.ac.th

วันที่รับบทความ : 8 เมษายน 2569; วันแก้ไขบทความ 21 เมษายน 2569; วันตอบรับบทความ : 23 เมษายน 2569

Received 8 April 2026; Revised 21 April 2026; Accepted 23 April 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 และ 2) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ให้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 เป็นการวิจัยผสมผสาน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา

Citation:

*วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม, สุทธิศักดิ์ แก้วจินดา, อภิสิทธิ์ บุญยา และ ชีวิน บุญถม. (2569). การประเมินการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 502-512.

Wiralphat Wongwatkasem, Suttisak Kaewjinda, Apisit Boonya and Cheewin Boonthom. (2026). Problems In The Management Of Teaching And Learning In The Master Of Education Program In Educational Administration, Nakhon Ratchasima College. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 502-512.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

การบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา จำนวนทั้งสิ้น 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2. แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ให้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านจริยธรรม และ 4) ด้านลักษณะบุคคล

คำสำคัญ: การประเมินการจัดการเรียนการสอน, กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565, การบริหารการศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) evaluate the teaching and learning management of the Master of Education program in Educational Administration at Nakhon Ratchasima College according to the 2022 Higher Education Qualifications Framework, and 2) study approaches to developing the teaching and learning management of the Master of Education program in Educational Administration at Nakhon Ratchasima College to align with the 2022 Higher Education Qualifications Framework. This was a mixed-methods research. Key informants were 20 faculty members from the Master of Education program in Educational Administration at Nakhon Ratchasima College, selected using purposive sampling. The research instrument was a questionnaire with a content validity coefficient of 0.80-1.00 and a reliability coefficient of .94. Data were analyzed using statistical

software, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and descriptive analysis.

The research findings revealed that:

1. The teaching and learning management of the Master of Education program in Educational Administration at Nakhon Ratchasima College, in accordance with the 2022 Higher Education Qualifications Framework, was at the highest level overall.

2. The guidelines for developing the teaching and learning management of the Master of Education program in Educational Administration at Nakhon Ratchasima College to align with the 2022 Higher Education Qualifications Framework consist of four aspects: 1) Knowledge, 2) Skills, 3) Ethics, and 4) Personality.

Keywords: Instructional Management Evaluation, Thailand Qualifications Framework for Higher Education 2022, Educational Administration

บทนำ

การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาการบริหารการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่จำเป็นต่อการบริหารจัดการศึกษาในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตจึงต้องมีคุณภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานที่กำหนด เพื่อให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีศักยภาพและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างแท้จริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 เป็นแนวทางสำคัญในการกำหนดคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา โดยมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) ที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะทางปัญญา ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยี ซึ่ง

สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องนำไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาและประเมินการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน อย่างไรก็ตาม การนำกรอบดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติยังอาจประสบปัญหาในหลายด้าน เช่น ความเข้าใจของผู้สอน การออกแบบการเรียนรู้ และการประเมินผลที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม และด้านลักษณะบุคคล (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565)

สำหรับหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ซึ่งมีพันธกิจในการผลิตผู้บริหารทางการศึกษาให้มีคุณภาพ จำเป็นต้องมีการประเมินการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ทราบถึงระดับคุณภาพ จุดแข็ง และจุดที่ควรพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการนำกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 มาใช้ในการกำกับคุณภาพการศึกษา ซึ่งอาจมีข้อจำกัดหรือปัญหาในการดำเนินงานที่ต้องได้รับการศึกษาและปรับปรุง (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561)

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการประเมินการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรดังกล่าวตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 รวมทั้งศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในการพัฒนา เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพของบัณฑิตและการพัฒนาการศึกษาของประเทศในระยะยาว (Hoy & Miskel, 2013)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565

2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ให้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565

การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พบว่าการพัฒนาผู้เรียนในระดับบัณฑิตศึกษาควรมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ใน 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม และด้านลักษณะบุคคล ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สะท้อนคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษาอย่างรอบด้าน (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565)

ในด้านความรู้ (Knowledge) เป็นพื้นฐานสำคัญที่ผู้เรียนต้องได้รับจากหลักสูตร โดยต้องครอบคลุมทั้งความรู้เชิงทฤษฎีและความรู้เชิงปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาการบริหารการศึกษา อย่างไรก็ตาม งานวิจัยพบว่าการจัดการเรียนการสอนบางส่วนยังเน้นการถ่ายทอดความรู้มากกว่าการสร้างความเข้าใจเชิงลึก ส่งผลให้ผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hoy & Miskel, 2013)

ด้านทักษะ (Skills) โดยเฉพาะทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารการศึกษาในยุคปัจจุบัน การจัดการเรียนรู้จึงควรเน้นกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง อย่างไรก็ตาม ยังพบว่าผู้สอนบางส่วนขาดการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะดังกล่าวอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนยังขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะที่จำเป็น (ศิรินาฏ เจาะจง และจิติมา วรรณศรี, 2566)

ด้านจริยธรรม (Ethics) เป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งหลักสูตรควรบูรณาการจริยธรรมในการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยพบว่าการปลูกฝังจริยธรรมยังไม่เป็นรูปธรรมและขาดการประเมินผลที่ชัดเจน ส่งผลให้การพัฒนาคุณลักษณะด้านจริยธรรมของผู้เรียนยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร (Bush, 2011)

ด้านลักษณะบุคคล (Personal Attributes) เช่น ภาวะผู้นำ ความรับผิดชอบ การทำงานเป็นทีม และทักษะการสื่อสาร เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารการศึกษาในยุคใหม่ โดยควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย อย่างไรก็ตาม ยังพบว่าการจัดการเรียนการสอนบางส่วนยังเน้นด้านวิชาการมากกว่าการพัฒนาคุณลักษณะส่วนบุคคล ส่งผลให้ผู้เรียนยังขาดความพร้อมในด้านการปฏิบัติงานจริง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

โดยสรุป การจัดการเรียนการสอนตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาควรพัฒนาผู้เรียนอย่างสมดุลทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคล ซึ่งยังคงพบปัญหาในด้านการนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการประเมินและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานและความต้องการของสังคมในปัจจุบัน (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565)

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยผสมผสาน ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา จำนวนทั้งสิ้น 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะบัณฑิต 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม และด้านลักษณะบุคคล มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของ Likert ตอนที่ 3 ได้แก่ ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ให้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นกำหนดกรอบแนวคิดและนิยามตัวแปร ก่อนสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหา นำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.80–1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วหาค่า

ความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .94

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือจากวิทยาลัยนครราชสีมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

2. แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและรวบรวมกลับคืนด้วยตนเองหรือผ่านช่องทางออนไลน์ ได้รับคืนทุกฉบับคิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับแบบสอบถามครบถ้วนแล้ว นำข้อมูลมาตรวจสอบความสมบูรณ์และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลประเมินการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ดังตารางที่ 1

ด้านที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		$\overline{X}$	S.D.	
1	ด้านความรู้	4.82	0.42	มากที่สุด
2	ด้านทักษะ	4.90	0.32	มากที่สุด
3	ด้านจริยธรรม	4.90	0.32	มากที่สุด
4	ด้านลักษณะบุคคล	4.72	0.47	มากที่สุด
ภาพรวม		**4.85**	**0.20**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 แสดงว่าการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.85, S.D.= 0.20) เมื่อ

พิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านทักษะ ($\overline{X}$ = 4.90, S.D.= 0.32) และด้านจริยธรรม ($\overline{X}$ = 4.90, S.D.= 0.32) รองลงมาคือ ด้านความรู้ ($\overline{X}$ = 4.82, S.D.= 0.42) ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านลักษณะบุคคล ($\overline{X}$ =4.72, S.D.= 0.47)

2. ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ให้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ดังตารางที่ 2

รายการ	แนวทาง
1. ด้านความรู้	ควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างความรู้ทางวิชาการด้านการบริหารการศึกษาให้มีความครอบคลุม ถูกต้อง และทันสมัย สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา โดยเน้นทั้งความรู้เชิงทฤษฎีและการนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงของสถานศึกษา รวมถึงการบูรณาการความรู้ควบคู่กับคุณธรรม เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมและเกิดประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน
2. ด้านทักษะ	ควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะมนุษยสัมพันธ์ โดยควรจัดการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริง การเรียนรู้จากประสบการณ์ และการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับบริบทของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล
3. ด้านจริยธรรม	การพัฒนาด้านจริยธรรมควรมุ่งเน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพให้กับผู้เรียน โดยส่งเสริมให้มีวินัย ความรับผิดชอบ และความตระหนักในบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา รวมถึงการบูรณาการหลักธรรมทางศาสนาและคุณธรรมในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้

	เป็นผู้ที่มีความรู้ควบคู่คุณธรรม และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีจริยธรรมในสังคม
4. ด้านลักษณะบุคคล	ควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างภาวะผู้นำ บุคลิกภาพที่เหมาะสม ความรับผิดชอบ และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยควรส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมถึงการสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพทางการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมทั้งด้านบุคลิกภาพและสมรรถนะในการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณภาพ

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ให้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ควรดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบและครอบคลุม 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านความรู้ ด้านทักษะ ด้านจริยธรรม และด้านลักษณะบุคคล โดยมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ที่ทันสมัย สามารถประยุกต์ใช้ได้จริง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ตลอดจนมีบุคลิกภาพและภาวะผู้นำที่เหมาะสม ทั้งนี้ทั้ง 4 ด้านมีความเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานและความต้องการของสังคมในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

1. การจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องจากหลักสูตรมีการออกแบบและพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยยึดผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นสำคัญ มีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทั้งความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อีกทั้งผู้สอนมีความเชี่ยวชาญและมีการใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hoy and Miskel (2013) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง

Educational administration: Theory, research, and practice ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบและเชื่อมโยงกับเป้าหมายของหลักสูตร ส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนและประสิทธิภาพของสถานศึกษาโดยรวม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bush (2011) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง Theories of educational leadership and management ผลการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องบูรณาการทั้งด้านหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผลอย่างครบถ้วน

2. แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ให้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านจริยธรรม และ 4) ด้านลักษณะบุคคล ทั้งนี้อาจเนื่องจากการพัฒนาผู้เรียนในระดับบัณฑิตศึกษาจำเป็นต้องครอบคลุมทุกมิติของสมรรถนะ ไม่เพียงแต่ความรู้ทางวิชาการแต่รวมถึงทักษะการปฏิบัติ คุณธรรมจริยธรรม และคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เหมาะสมกับการเป็นผู้บริหารทางการศึกษา โดยควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2565) ได้ศึกษาเรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนควรมุ่งเน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคล และสอดคล้องกับงานวิจัยของศิรินาฏ เจาะจง และจิติมา วรรณศรี (2566) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและใช้กิจกรรมที่หลากหลาย สามารถพัฒนาทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการประเมินการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ผู้วิจัยสรุปผลดั้งนี้ 1) การจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) แนวทางในการ

พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ให้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความรู้ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านจริยธรรม และ 4) ด้านลักษณะบุคคล สำหรับข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) สถาบันควรนำผลการประเมินไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรให้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 โดยเน้นการพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ จริยธรรม และลักษณะบุคคลอย่างเป็นระบบ 2) ควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพอาจารย์ผู้สอนในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย เพื่อยกระดับคุณภาพของผู้เรียนให้มีสมรรถนะครบถ้วน และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาการประเมินการจัดการเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาอื่นหรือหลักสูตรที่ใกล้เคียง เพื่อเปรียบเทียบผลและพัฒนาองค์ความรู้ในภาพรวม และ 2) ควรดำเนินการวิจัยเชิงลึก โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการพัฒนาอย่างชัดเจน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). มาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565. กรุงเทพมหานคร: อว.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). แผนพัฒนาการอุดมศึกษา ระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Bush, T. (2011). Theories of educational leadership and management**.** (4th ed.). Sage.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2013). Educational administration: Theory, research, and practice**.** (9th ed.). McGraw-Hill.

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เรื่อง อารยธรรมโลก เพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*

THE DEVELOPMENT OF A HISTORY INSTRUCTIONAL MODEL ON WORLD CIVILIZATION TO ENHANCE 21ST CENTURY LEARNING SKILLS FOR SOCIAL STUDIES STUDENTS AT LOEI RAJABHAT UNIVERSITY

พีรภัทร ฉัตรพิบูลย์ภูเวียง ห้าวเหิม[1], ปาณจิตร สุกุมาลย์[2] และ วิทยา ทองดี[3]

Pheeraphat Chatphiboonphuwiang Hoaherm[1], Panjitr Sukumal[2] and Vitthaya Thongdee[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

[1-3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: phat.ch@outlook.co.th

วันที่รับบทความ : 10 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 18 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 20 มีนาคม 2569

Received 10 March 2026; Revised 18 March 2026; Accepted 20 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ปัญหา และความต้องการของผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนรายวิชาอารยธรรมโลก และความคิดเห็นต่อการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีซีมิวเลเตอร์ 2) เพื่อพัฒนาและออกแบบต้นแบบรูปแบบเทคนิคการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีวีมิวเลเตอร์ให้มีประสิทธิภาพตาม 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบเทคนิคการจัดการ

Citation:

*พีรภัทร ฉัตรพิบูลย์ภูเวียง ห้าวเหิม, ปาณจิตร สุกุมาลย์ และ วิทยา ทองดี. (2569). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เรื่อง อารยธรรมโลก เพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 513-527.

Pheeraphat Chatphiboonphuwiang Hoaherm, Panjitr Sukumal and Vitthaya Thongdee. (2026). The Development Of A History Instructional Model On World Civilization To Enhance 21st Century Learning Skills For Social Studies Students At Loei Rajabhat University. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 513-527.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

เรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย และ 4) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพและประเมินประสิทธิผลของรูปแบบเทคนิคการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 48 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยแบ่งกลุ่มทดลอง (เรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น) จำนวน 23 คน และกลุ่มควบคุม (เรียนด้วยวิธีการปกติ) จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ “GBHL-PBL-Sim” 2) แอปพลิเคชันเกมซีมิวเลเตอร์ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์ และ 5) แบบประเมินความพึงพอใจและประสบการณ์ผู้ใช้ (SUS) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบที (Independent Samples t-test), การวิเคราะห์ความแปรปรวนสองทาง (Two-way ANOVA) และการวิเคราะห์กลุ่มผู้เรียน (Cluster Analysis) ร่วมกับเทคนิคเหมืองข้อมูล (Data Mining)

ผลการวิจัย พบว่า ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้แบบบรรยายก่อให้เกิดช่องว่างด้านบริบทและอารมณ์ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเชื่อมโยงเนื้อหาได้ จึงมีความต้องการสูงต่อการเรียนรู้เชิงรุกผ่านเทคโนโลยีจำลองสถานการณ์ โดยเฉพาะการใช้ “ฐานถิ่นเดิม” เป็นสะพานเชื่อมความเข้าใจ นำไปสู่การพัฒนารูปแบบ “GBHL-PBL-Sim” ที่มีความเหมาะสมและมีความเที่ยงตรงสูง ผลการทดลองพบว่ากลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ และมีพัฒนาการเรียนรู้ที่รวดเร็วกว่า อีกทั้งผู้เรียนมีรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลายแต่สามารถบรรลุเป้าหมายได้เท่าเทียมกัน นอกจากนี้ รูปแบบมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ ใช้งานได้ดีมาก และผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับสูง สะท้อนว่าสามารถยกระดับการเรียนรู้จากการท่องจำสู่การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ได้อย่างมีประสิทธิผล

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์, อารยธรรมโลก, การเรียนรู้เชิงรุก, เทคโนโลยีจำลองสถานการณ์, ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

Abstract

This research article aimed to: (1) investigate the general conditions, problems, and needs of learners regarding the World Civilization course, as well as their opinions on the application of simulator technology; (2) develop and

design a prototype of an instructional model using simulator technology to achieve effectiveness; (3) implement the developed instructional model with the target group; and (4) examine the efficiency and evaluate the effectiveness of the instructional model. The sample group consisted of 48 second-year students majoring in Social Studies, Faculty of Education, Loei Rajabhat University, enrolled in the first semester of the 2025 academic year. The participants were selected using purposive sampling and divided into an experimental group (23 students, learning through the developed model) and a control group (25 students, learning through conventional methods). The research instruments included: (1) the "GBHL-PBL-Sim" instructional model, (2) a simulator game application, (3) a learning achievement test, (4) a historical analytical thinking skills assessment, and (5) a satisfaction and user experience evaluation form (System Usability Scale: SUS). Data were analyzed using descriptive statistics, including mean and standard deviation, and inferential statistics, including Independent Samples t-test, Two-way ANOVA, and Cluster Analysis, combined with data mining techniques.

The findings revealed that lecture-based learning created contextual and affective gaps, preventing learners from meaningfully connecting with the content. Consequently, learners showed a strong need for active learning through simulation technology, particularly the use of "place-priming" as a cognitive bridge to enhance understanding. This led to the development of the "GBHL-PBL-Sim" model, which demonstrated high appropriateness and strong construct validity. The experimental results indicated that the experimental group achieved significantly higher learning outcomes than the control group and exhibited faster learning development. Additionally, learners demonstrated diverse learning pathways, yet all were able to achieve learning objectives equally well. Furthermore, the model met efficiency criteria, showed excellent usability, and received the highest level of learner satisfaction. These findings

confirm that the innovation effectively transforms learning from rote memorization to experiential learning.

Keyword: Historical Learning Management, World Civilizations, Active Learning, Simulation Technology, 21st Century Skills

บทนำ

ในปัจจุบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะในสาขาวิชาสังคมศึกษา ได้เผชิญหน้ากับความท้าทายที่หลากหลายจากกระแสโลกาภิวัฒน์ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงของบริบททางสังคมที่รวดเร็ว ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ต้องได้รับการปรับปรุงและพัฒนาไปจากรูปแบบเดิมที่เน้นการบรรยาย (Lecture-based) ซึ่งผู้เรียนมีบทบาทเป็นผู้รับฟังเพียงฝ่ายเดียว ส่งผลให้การเรียนรู้เกิดความจำกัดในด้านแรงจูงใจ การมีส่วนร่วม รวมถึงขาดโอกาสในการฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหา ซึ่งล้วนเป็นทักษะสำคัญของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

แนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21st Century Skills) เน้นย้ำถึงการพัฒนาทักษะที่จำเป็น เช่น การคิดวิเคราะห์ (Critical Thinking) การแก้ปัญหา (Problem Solving) การสื่อสาร (Communication) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และ ความสามารถในการทำงานร่วมกัน (Collaboration) ทักษะเหล่านี้สอดรับกับความต้องการของสังคมยุคใหม่ที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวให้เข้ากับโลกยุคดิจิทัลและโลกาภิวัฒน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสถาบันการศึกษาจำเป็นต้องปรับกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถฝึกฝนทักษะเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้การเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในระดับอุดมศึกษานั้น มักเผชิญกับความท้าทายในการดึงดูดความสนใจของนักศึกษา อันเนื่องมาจากเนื้อหาที่มีลักษณะซับซ้อนและดูห่างไกลจากชีวิตประจำวัน จึงจำเป็นต้องนำแนวคิดและเทคนิคที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจและความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ หนึ่งในแนวทางที่มีประสิทธิภาพสูงคือ การนำเทคโนโลยี Simulator Gamification หรือ การใช้เกมจำลองสถานการณ์มาใช้ในการสอน ซึ่งวิธีการนี้ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าสามารถยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ และมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21

นอกจากนี้ เทคนิค Role-Playing Game (RPG) หรือเกมสวมบทบาท เป็นหนึ่งในวิธีการของ Simulator Gamification ที่ได้รับการยอมรับว่ามีประสิทธิภาพสูง เนื่องจากเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์เสมือนจริง ผ่านการสวมบาทบาทในสถานการณ์หรือเหตุการณ์จำลองทางประวัติศาสตร์ โดยนักศึกษาต้องคิด วิเคราะห์ และตัดสินใจในสถานการณ์จำลอง ซึ่งช่วยฝึกฝนทักษะสำคัญ เช่น การคิดเชิงระบบ (Systematic Thinking) และการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) นักศึกษาจะได้มีปฏิสัมพันธ์กับเนื้อหาและเกิดประสบการณ์ตรง ส่งผลให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และสามารถจดจำเนื้อหาได้ดีกว่าการเรียนรู้แบบเดิม นอกจากนี้แล้วการใช้เทคนิค RPG ยังจำเป็นต้องเชื่อมต่อกับเทคโนโลยี Simulator Gamification ที่ช่วยกระตุ้นแรงจูงใจของผู้เรียนผ่านกลไกการให้รางวัล และการส่งเสริมการแข่งขันในรูปแบบที่สร้างสรรค์ ตอบสนองธรรมชาติของนักศึกษาที่คุ้นเคยกับเทคโนโลยีดิจิทัลและการเรียนรู้แบบอินเตอร์แอคทีฟ (Interactive Learning Environment) โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (Constructivist Learning)

การสอนอารยธรรมโลก หรือประวัติศาสตร์สากล ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย เนื่องจากนักศึกษากระบวนหลักสูตรจำต้องนำเอาองค์ความรู้เหล่านี้ไปบูรณาการปรับใช้ในการฝึกปฏิบัติวิชาชีพครูในสถานศึกษา การเสริมกระบวนการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีซีมิวเลเตอร์ ด้วยเกมิฟิเคชัน อันเนื่องมาจากการสอนอารยธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เนื่องจากอารยธรรมโลกคือองค์ความรู้ที่สะท้อนให้เห็นถึงวิวัฒนาการของมนุษยชาติ ในมิติที่หลากหลาย ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ศิลปวัฒนธรรม และเทคโนโลยี การเรียนรู้อารยธรรมโลกจึงไม่ได้เป็นเพียงการศึกษาประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาของสังคมมนุษย์ แต่ยังเป็นการเปิดมุมมองในการทำความเข้าใจโลกในปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้แบบเปิดกว้าง และยอมรับในความแตกต่าง

การเรียนรู้เรื่องอารยธรรมโลกช่วยให้นักศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มวัฒนธรรมต่าง ๆ และเรียนรู้ที่จะเข้าใจ ยอมรับ และเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรมได้อย่างมีเหตุผล นักศึกษาจะสามารถเห็นความเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์ต่าง ๆ ในประวัติศาสตร์กับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมทักษะการคิด

วิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูลที่หลากหลาย ทั้งนี้ นักศึกษายังจะได้ฝึกทักษะการตีความ การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ และการตั้งคำถามเชิงวิพากษ์ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่หลากหลาย นอกจากนี้ การสอนอารยธรรมโลกยังเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้ผ่านวิธีการที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิม ไม่ว่าจะเป็นการใช้สื่อการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อสร้างสถานการณ์จำลอง (Simulator) หรือการประยุกต์ใช้เทคนิคเกมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียนให้มากขึ้น การเรียนรู้ผ่านวิธีดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการติดสินใจ และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งล้วนแต่เป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในโลกศตวรรษที่ 21

การวิจัยครั้งนี้ ยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์แห่งชาติในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านการศึกษา ซึ่งมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะที่ตอบสนองต่อความต้องการของโลกในยุคใหม่ และเป็นไปตามนโยบายของสหประชาชาติ (United Nations) ด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development: ESD) ซึ่งเน้นย้ำถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาอย่างสร้างสรรค์ มีส่วนร่วม และเน้นการพัฒนาทักษะเพื่อการเรียนรู้อย่างยั่งยืน ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การวิจัยนี้ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างแนวทางและรูปแบบของการสอนสังคมศึกษา เรื่องอารยธรรมโลก ด้วย Simulator Gamification โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคนิค Role-Playing Game เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและสอดคล้องกับการเรียนรู้ที่ทันยุคสมัย ตอบสนองต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาคนในระดับชาติและนโยบายในระดับโลกด้านการส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนได้อย่างเป็นรูปธรรม ที่สำคัญการพัฒนารูปแบบการสอนสังคมศึกษาเรื่อง อารยธรรมโลกจึงไม่เพียงแต่มีความสำคัญในการสร้างความรู้เข้าใจทางประวัติศาสตร์ แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถปรับตัวต่อสังคมโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพที่พร้อมจะอย่างร่วมกันอย่างสันติและสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เรื่อง อารยธรรมโลก และทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เรื่อง อารยธรรมโลก เพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เรื่อง อารยธรรมโลก เพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

4. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เรื่อง อารยธรรมโลก เพื่อเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินงานวิจัยและพัฒนาในครั้งนี้ใช้กระบวนการเชิงระบบที่มีความต่อเนื่อง เพื่อสร้างพื้นที่แห่งความเท่าเทียมในเชิงคุณภาพ โดยแบ่งออกเป็น 4 ระยะที่สำคัญ ดังนี้

ระยะที่ 1 การวินิจฉัยสภาพปัญหาและการประเมินความต้องการจำเป็น

จากการสำรวจเชิงลึกกับนักศึกษาครูสังคมศึกษาจำนวน 48 คน พบข้อมูลที่น่าสนใจว่า แม้ผู้เรียนจะมีทักษะดิจิทัลในระดับที่พร้อม (ร้อยละ 72.92) แต่ประสิทธิภาพการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โลกแบบเดิมกลับอยู่ในระดับที่น่ากังวล (1.74 จาก 5) ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์สะท้อนถึงรอยแยกเชิงบริบทที่ผู้เรียนรู้สึกว่า เนื้อหาอารยธรรมโบราณหรือเหตุการณ์โลกเป็นสิ่งที่ "จับต้องไม่ได้" และไม่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของตนเอง ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพื่อกำหนดออกแบบความเชื่อมโยงเกี่ยวพันทางมโนทัศน์ (Conceptual Linkages) โดยการดึงเอาอัตลักษณ์ถิ่นเดิม (Place-Based Identity) เช่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในบริบทอันใกล้ มาเป็นสะพานเชื่อมโยงเบื้องต้นก่อนจะขยายความไปสู่มหาภาคอารยธรรมสากล

ระยะที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบนวัตกรรม

ผู้วิจัยได้ตกผลึกสถาปัตยกรรม GBHL-PBL-Sim ผ่านการออกแบบด้วยสถาปัตยกรรมการเรียนรู้ดิจิทัลที่เน้น "ความยากที่พึงประสงค์" (Desirable Difficulties) เพื่อกระตุ้นการทำงานของสมองในระดับลึก สถาปัตยกรรมนี้แบ่งออกเป็น 3 ระดับชั้น ดังนี้

1. Representational Layer (ชั้นภาพแทน) สร้างสภาพแวดล้อมดิจิทัลของสถานที่สำคัญในอารยธรรมโลก (เช่น ตลาดในยุคการปฏิวัติอุตสาหกรรม หรือสภากาแฟในยุคภูมิธรรม) เพื่อกระตุ้นความจำเชิงเหตุการณ์ (Episodic Memory)

2. Procedural Layer (ชั้นกระบวนการ) กำหนดตรรกะและเงื่อนไขทรัพยากรที่จำกัดภายใต้แรงกดดันของเวลา (Timed Logic) เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการตัดสินใจเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา

3. Systemic Layer (ชั้นระบบ) จำลองวงจรป้อนกลับของตัวแปรทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ (เช่น การเปลี่ยนแปลงของภาษีส่งผลต่อความพึงพอใจของประชาชน) เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจกฎแห่งเหตุและผล (Causality) ของประวัติศาสตร์ในสภาวะลื่นไหล

ระยะที่ 3 การทดลองใช้และพิสูจน์ประสิทธิภาพเชิงประจักษ์

การทดลองใช้ดำเนินกิจกรรมเป็นเวลา 4 สัปดาห์ โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็นกลุ่มทดลอง 23 คน และกลุ่มควบคุม 25 คน กลุ่มทดลองจะได้เข้าสู่ "ห้องปฏิบัติการทางปัญญา" ผ่านนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้น ซึ่งแต่ละสัปดาห์จะเผชิญกับวิกฤตการณ์จำลองที่ต้องอาศัยการสืบค้นข้อมูลและการตัดสินใจเป็นทีม ขณะที่กลุ่มควบคุมเรียนรู้ผ่านวิธีการสอนแบบปกติที่เน้นการบรรยายและเนื้อหาตามตำรา ตลอดกระบวนการ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลร่องรอยการเรียนรู้ดิจิทัล (Digital Traces) ทุกขั้นตอนเพื่อนำมาวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ในเชิงลึก

ระยะที่ 4 การประเมินประสิทธิภาพและพหุวิถีแห่งการเรียนรู้

ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลลัพธ์ผ่านสถิติชั้นสูงและการทำเหมืองร่องรอยพฤติกรรม (Sequential Pattern Mining) เพื่อจำแนกกลุ่มผู้เรียนและประเมินโซ่ตรวนแห่งการรับรู้ (Cognitive Chain) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนถูกวัดด้วยการทดสอบสมรรถนะการคิดวิเคราะห์ประวัติศาสตร์อารยธรรมโลกที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือแล้ว

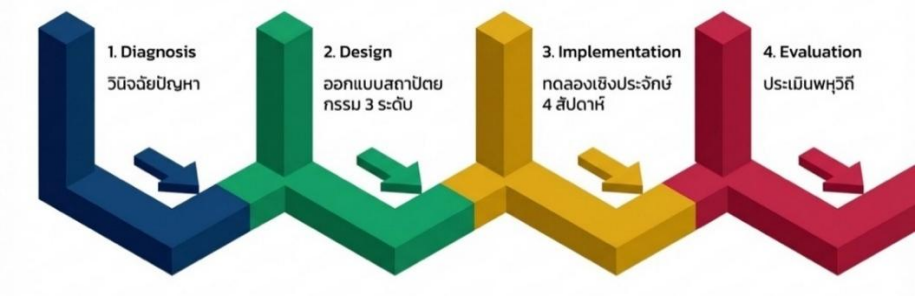

ภาพที่ 3 แผนผังแสดงขั้นตอน Diagnosis, Design, Implementation, และ Evaluation ให้เห็นกระบวนการสร้างนวัตกรรมที่ไหลลื่นและต่อเนื่อง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในระยะนี้ไม่เพียงแต่ยืนยันประสิทธิภาพของนวัตกรรมในเชิงตัวเลข แต่ยังเผยให้เห็น "ความสวยงามของการเรียนรู้ที่หลากหลาย" ผ่านข้อมูลดิจิทัลที่สะท้อนตัวตนของผู้เรียนแต่ละบุคคล การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและขนาดอิทธิพล จากการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-way Mixed ANOVA) พบว่านวัตกรรม GBHL-PBL-Sim ส่งผลบวกต่อพัฒนาการทางปัญญาของผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ ข้อมูลสถิติเชิงประจักษ์ปรากฏในตารางต่อไปนี้

ตัวแปร	กลุ่มทดลอง (Simulation)	กลุ่มควบคุม (Traditional)	นัยสำคัญ (p-value)	Partial Eta-Squared (η_{p2})
คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน	22.45	21.90	> 0.05	-
คะแนนเฉลี่ยหลังเรียน	46.09	34.20	< 0.001	0.82
อัตราการพัฒนาการ	สูงและต่อเนื่อง	ต่ำและคงที่	< 0.001	0.75

ค่าขนาดอิทธิพล Partial Eta-Squared (η_p^2) ที่ระดับ 0.82 สำหรับคะแนนหลังเรียน บ่งชี้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ใหม่นี้มีอิทธิพลในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ได้ดีกว่าการสอนแบบเดิมอย่างมาก โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของพัฒนาการทางปัญญาได้ถึงร้อยละ 82 แม้จะอยู่ในสภาวะความผันแปรของการเรียนรู้ดิจิทัลก็ตาม

การจำแนกกลุ่มผู้เรียนตามพหุวิถีแห่งการเรียนรู้

การวิเคราะห์ร่องรอยพฤติกรรมดิจิทัลทำให้ผู้วิจัยสามารถจำแนกผู้เรียนออกเป็น 4 ลักษณะเด่น ซึ่งเป็นการสะท้อนถึง "การศึกษาแบบพหุนิยม" (Pluralistic Education) ที่ยอมรับความหลากหลายของศักยภาพมนุษย์อย่างแท้จริง

1. The Diligent Sages (ร้อยละ 30) นักสืบค้นข้อมูลเชิงระบบ ผู้เรียนกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับความแม่นยำทางข้อมูลสูง มักใช้เวลานานในชั้นภาพแทนเพื่ออ่านเนื้อหาและรวบรวมหลักฐานอย่างละเอียดก่อนจะทำการตัดสินใจ พฤติกรรมของพวกเขามีลักษณะเน้นความมั่นคงทางปัญญาและมีข้อผิดพลาดในระบบน้อยที่สุด

2. The Agile Strategists (ร้อยละ 44) นักวางแผนเชิงกลยุทธ์ เป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด มีลักษณะเด่นในการตัดสินใจที่ฉับไวภายใต้แรงกดดัน และสามารถจัดการทรัพยากรในชั้นกระบวนการได้อย่างยอดเยี่ยมเพื่อหาผลลัพธ์ที่ดีที่สุดสำหรับสถานการณ์จำลอง พวกเขาเรียนรู้ผ่านการวางแผนล่วงหน้า

3. The Proactive Explorers (ร้อยละ 17) นักสำรวจเชิงรุก เรียนรู้ผ่านกระบวนการลองผิดลองถูก (Trial & Error) อย่างสม่ำเสมอ เพื่อค้นหาทางเลือกหรือตอนจบใหม่ ๆ ในหน้าประวัติศาสตร์จำลองที่ระบบไม่ได้ระบุไว้โดยตรง มีความกระตือรือร้นในการท้าทายกฎเกณฑ์

4. The Support-Seekers (ร้อยละ 9) ผู้แสวงหาการสนับสนุนเชิงปฏิสัมพันธ์ มุ่งเน้นการใช้ระบบช่วยเหลือ (Scaffolding) และสื่อสารกับตัวละครหรือเพื่อนร่วมชั้นภายในระบบเพื่อสร้างความเข้าใจเชิงบริบทก่อนจะเริ่มดำเนินการขั้นต่อไป

สิ่งที่น่าสนใจที่สุดคือ ผู้เรียนทั้ง 4 กลุ่ม แม้จะใช้ "วิถีการเดิน" ที่ต่างกัน แต่ทุกคนสามารถบรรลุสมรรถนะการคิดวิเคราะห์ในระดับ "ดีเยี่ยม" ได้เหมือนกัน ซึ่งเป็นการยืนยันประสิทธิภาพของสถาปัตยกรรมในการสร้าง "พื้นที่แห่งความเท่าเทียมในเชิงคุณภาพ"

ภาพที่ 4 จำแนกผู้เรียน 4 กลุ่ม (Sages, Strategists, Explorers, Seekers) เพื่อแสดงให้เห็นถึงจุดแข็งที่แตกต่างกันแต่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จทางการเรียนรู้ที่เท่าเทียมกัน

โซ่ตรวนแห่งการรับรู้ (Cognitive Chain) และขั้นตอนทางปัญญา

จากการวิเคราะห์ลำดับพฤติกรรม (Sequential Pattern Mining) พบว่า นวัตกรรม GBHL-PBL-Sim ช่วยให้ผู้เรียนดำเนินตามขั้นตอนทางปัญญาที่มั่นคง 4 ระยะ ซึ่งเปรียบเสมือน "โซ่ตรวนแห่งการรับรู้" (Cognitive Chain) ดังนี้

1. Priming (การเปิดรับ) ขั้นตอนการสัมผัสกับสถานการณ์จำลองเบื้องต้นเพื่อกระตุ้นความสนใจและลดรอยแยกเชิงบริบท

2. Intake (การรับสารเชิงรุก) การที่ผู้เรียนเริ่มสืบค้นและดึงข้อมูลทางประวัติศาสตร์มาประกอบการคิดอย่างมีความหมาย

3. Action (การลงมือตัดสินใจ) การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อเลือกทางออกในวิกฤตการณ์ประวัติศาสตร์จำลอง

4. Reflection (การสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์) การถอดบทเรียนและสรุปมโนทัศน์เพื่อเชื่อมโยงอดีตสู่พลวัตปัจจุบัน

นอกจากนี้ ระบบยังได้รับคะแนน SUS Score สูงถึง 85.50 (ระดับยอดเยี่ยม) ยืนยันถึงความสามารถในการลดภาระทางปัญญาที่ไม่เกี่ยวข้อง และช่วยให้ผู้เรียนโฟกัสที่การสร้างความหมายทางประวัติศาสตร์ได้อย่างเต็มที่

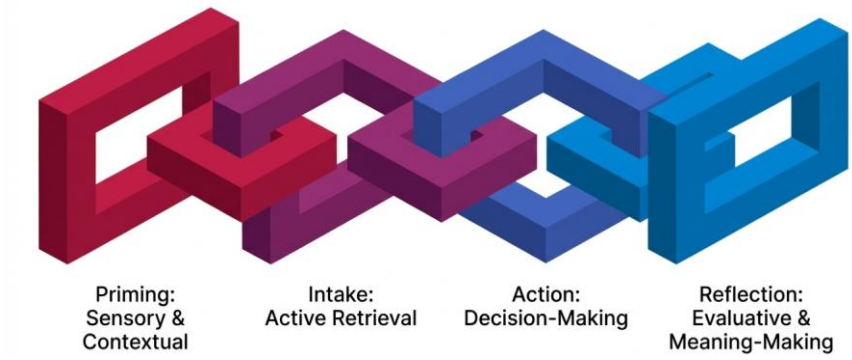

ภาพที่ 5 แผนผังลูกโซ่แสดงขั้นตอนทางปัญญาจาก Sensory ไปจนถึง Evaluative เพื่อฉายภาพกระบวนการทำงานของจิตใจผู้เรียนเมื่อเผชิญกับนวัตกรรม

อภิปรายผล

ประวัติศาสตร์ในฐานะห้องปฏิบัติการทางปัญญาภายใต้สภาวะลื่นไหล จากการค้นพบข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยขอสรุปประเด็นอภิปรายเชิงลึกเพื่อฉายภาพความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษาประวัติศาสตร์ ดังนี้

ประวัติศาสตร์ในสภาวะลื่นไหล (Histories in Flux) และการสืบสวนเชิงลึก

การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในสถาบันการศึกษาต้องก้าวข้ามการส่งผ่านข้อเท็จจริงที่หยุดนิ่งไปสู่การเข้าใจประวัติศาสตร์ในสภาวะลื่นไหล (Histories in Flux) ความสำเร็จของรูปแบบ GBHL-PBL-Sim ยืนยันว่าเมื่อประวัติศาสตร์ถูกนำเสนอผ่านสถานการณ์จำลองที่ต้องอาศัยการตัดสินใจ ผู้เรียนจะเปลี่ยนสถานะจาก "ผู้รับสาร" สู่การเป็น "ผู้สืบสวนทางประวัติศาสตร์" (Historical Inquirer) อย่างแท้จริง สิ่งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ UNESCO ที่เน้นย้ำว่าการศึกษาประวัติศาสตร์ที่มีคุณภาพคือรากฐานของการสร้างความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) และการรู้เท่าทัน "การเมืองของการสร้างความทรงจำ" (Politics of Memory) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

พลังของสถาปัตยกรรมจำลองสถานการณ์ต่อการจัดการภาระทางปัญญา

นวัตกรรมนี้ทำหน้าที่เป็นสถาปัตยกรรมทางปัญญา (Cognitive Architecture) ที่จัดการภาระการรับรู้อย่างเป็นระบบ โดยอาศัยแนวคิด Desirable Difficulties ที่ระบุว่า การสร้างความท้าทายที่เหมาะสมจะกระตุ้นการประมวลผลข้อมูลในระดับลึก ส่งผลให้เกิดความจำระยะยาวที่คงทนกว่าการท่องจำ พลวัตนี้พิสูจน์ว่าเทคโนโลยีจำลองสถานการณ์เชิงประสบการณ์สามารถเปลี่ยนผ่านผู้เรียนสู่สภาวะความรู้แจ้งเห็นจริง (Insight) และยกระดับขีดความสามารถในการวิเคราะห์เชิงเหตุและผลได้อย่างมีนัยสำคัญ

บทเรียนจากการเปลี่ยนผ่านกระบวนทัศน์ในระดับสากล กรณีศึกษาญี่ปุ่น

ความสำเร็จของงานวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาในญี่ปุ่น โดยเฉพาะหลักสูตร Rekishi Sogo (2022) ที่มุ่งทลายกำแพงระหว่างประวัติศาสตร์ชาติและโลกผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก การใช้กลไก Place-Priming ในโมเดล P-G-S-A ทำหน้าที่เป็นจุดเกาะเกี่ยวทางมโนทัศน์ที่ทรงพลัง เช่นเดียวกับงานของ Kobayashi (2022) ที่พิสูจน์ว่าเทคโนโลยีจำลองเหตุการณ์ช่วยให้ผู้เรียนเชื่อมโยงภาพอดีตเข้ากับบริบทพื้นที่ได้อย่างสมจริง รากฐานเหล่านี้ยังย้อนไปถึงระบบ “ENREN” Ichikawa (1941) ซึ่งยืนยันว่าการจำลองสถานการณ์คือสถาปัตยกรรมแห่งการตัดสินใจที่ดีที่สุดสำหรับการพัฒนาทักษะการคิดระดับสูง

นอกจากนี้ แนวคิดของ Akira Baba (2005) และ Matsubara (2019) ยังสนับสนุนการนำสื่อจำลองมาใช้เพื่อยกระดับแรงจูงใจและความเข้าใจในพลวัตสังคมมนุษย์ที่ซับซ้อน (Lee, 2021)

ภาพที่ 6 แผนภาพแสดงจุดเชื่อมโยงระหว่างโมเดลการเรียนรู้ของไทยกับแนวคิดของญี่ปุ่น (Rekishi Sogo) เพื่อชูความสำคัญของการสอนประวัติศาสตร์ในฐานะห้องปฏิบัติการทางปัญญาที่เป็นสากล

พหุวิถีแห่งการเรียนรู้และความเท่าเทียมในเชิงศักยภาพ

การค้นพบพฤติกรรมผู้เรียน 4 ลักษณะผ่าน Digital Learning Analytics เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ว่านวัตกรรมขั้นสูงสามารถรองรับพหุปัญญา (Multiple Intelligences) ได้อย่างสมบูรณ์.1 ในยุคที่การศึกษาแบบ "สายพานการผลิต" ถูกวิจารณ์ว่าบีบคั้นผู้เรียนให้เดินตามมาตรฐานเดียวกัน รูปแบบ GBHL-PBL-Sim กลับนำเสนอ "การศึกษาแบบพหุนิยม" (Pluralistic Education) ที่มุ่งเน้นกระบวนการสร้างความหมายรายบุคคล การที่ผู้เรียนทุกกลุ่มบรรลุเป้าหมายเดียวกันด้วยวิถีที่ต่างกัน ยืนยันว่าการใช้นวัตกรรมดิจิทัลเป็นการสร้างพื้นที่แห่งความเท่าเทียมในเชิงคุณภาพ (Equitable Learning Space) ภายใต้สภาวะครุศาสตร์แห่งความลื่นไหล

	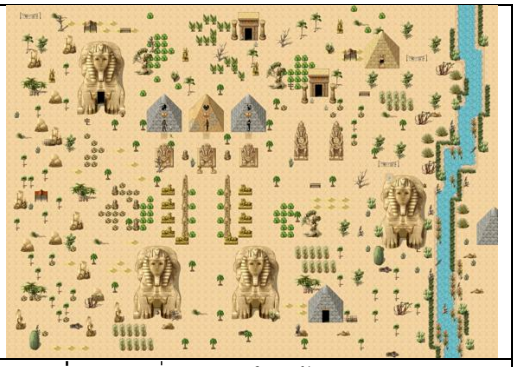
ภาพที่ 7 แผนที่จากการออกแบบนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เรื่องอารยธรรมโลกด้วย Simulators Application (ผู้วิจัย) โดยใช้แนวคิด “ฐานถิ่นนำทาง” จากที่ที่นักศึกษามีความคุ้นเคยคือ LRU หรือ ม.ราชภัฏเลย	**ภาพที่ 8** แผนที่ออกแบบโดยผู้วิจัย คืออารยธรรมโลก (อียิปต์) โดยนักศึกษาสามารถใช้ NPC หรือตัวละครจำลองของตนเอง เดินทำภารกิจภายในแผนที่ได้ ซึ่งเป็นการย่อส่วนสิ่งที่จับต้องหรือมองเห็นได้ยากเอามาไว้ใน “เกมจำลอง”

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยและพัฒนาพหุวิถีแห่งการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อารยธรรมโลกภายใต้สภาวการณ์โลกที่ผันแปรเชิงเปลี่ยนผ่าน (Transformational Flux) ได้นำไปสู่ข้อสรุปและข้อเสนอแนะสำคัญเพื่อการปฏิรูปการศึกษาดังนี้

บทสรุปเชิงมโนทัศน์และผลลัพธ์

การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในยุคดิจิทัลไม่สามารถอาศัยเพียงเนื้อหาในตำราที่หยุดนิ่ง แต่ต้องอาศัยสถาปัตยกรรมการเรียนรู้ที่สามารถสร้างจุดเกาะเกี่ยวทางมโนทัศน์และทลายรอยแยกเชิงบริบทได้ นวัตกรรม GBHL-PBL-Sim ภายใต้โครงสร้าง P-G-S-A ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ ($\eta_p^2 = 0.82$) และรองรับพหุวิถีแห่งการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มีความหลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. การปฏิรูปหลักสูตรครูสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยควรบรรจุหลักการของสถาปัตยกรรมจำลองสถานการณ์และโมเดล P-G-S-A ไว้ในหลักสูตรผลิตครูเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการออกแบบนวัตกรรมดิจิทัล (TPACK) และความเท่าทันต่อสภาวะลื่นไหลของการศึกษา 2. การปรับเปลี่ยนบทบาทผู้สอน ครูประวัติศาสตร์ควรเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ถ่ายโอนข้อมูลไปสู่การเป็น "ผู้อำนวยความสะดวกในการสืบสวน" (Inquiry Facilitator) โดยใช้สถานการณ์จำลองเป็นเครื่องมือช่วยคิด และใช้ฐานถิ่นที่อยู่เป็นจุดเกาะเกี่ยวทางมโน

ทัศน์เพื่อเชื่อมโยงสู่บทเรียนระดับสากล 3. การสร้างนิเวศการเรียนรู้พหุนิยม สถาบันการศึกษาควรให้ความสำคัญกับการสร้างพื้นที่แห่งความเท่าเทียมในเชิงคุณภาพ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ดึงศักยภาพสูงสุดของตนเองออกมาผ่านพหุวิถีแห่งการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1. การพัฒนาระบบอัจฉริยะเชิงรับ ควรมีการวิจัยต่อยอดเพื่อพัฒนาระบบการตอบโต้อัตโนมัติ (Automated Interaction) ภายในนวัตกรรม เพื่อรองรับพหุวิถีแห่งการเรียนรู้รายบุคคลที่มีความซับซ้อนและหลากหลายมากขึ้นในอนาคต 2. การศึกษาความคงทนของมโนทัศน์ในระยะยาว ควรมีการติดตามผลความคงทนของความรู้ (Knowledge Retention) และการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเชิงจริยธรรมทางประวัติศาสตร์ของผู้เรียนหลังจากผ่านประสบการณ์จำลองสถานการณ์ในระดับลึก การวิจัยชิ้นนี้ถือเป็นก้าวสำคัญในการรื้อสร้างความหมายของการศึกษาประวัติศาสตร์ให้เป็นมากกว่าการท่องจำ แต่อดีตคือห้องปฏิบัติการทางปัญญาที่ทรงพลังที่สุดในการเตรียมความพร้อมให้กับเยาวชนเพื่อเผชิญกับอนาคตที่ลื่นไหลและท้าทายอย่างมีความหมายและสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

Ichikawa, A. (2007). Initiation of research on gaming simulation in Japan. Developments in Business Simulation and Experiential Learning, 34.

Kobayashi, R., Sato, H., Suzuki, R., Hussain, S., & Tariq, U. (2025). Applying Augmented Reality for history lessons in Japan. Journal Emerging Technologies in Education, 3(2), 97-108.

Lee, W. H., Park, S. Y., & Lee, W. H. (2021, March 9). Game-based learning and assessment for history education. Preprints.org. Retrieved on January 12, 2026 from https://doi.org/10.20944/preprints202103.0253.v1

Rekishi Sogo. (2022). Rekishi Sogo [History comprehensive textbook]. Tokyo: Publisher not specified.

การประกอบสร้างแมวเซเลบริตีบนสื่อสังคมออนไลน์*

THE CONSTRUCTION OF CAT CELEBRITIES ON SOCIAL MEDIA

แคทธลีน โรส จินดาพล[1] และ กาญจนา เหล่าโชคชัยกุล[2]

Catherine Rose Chindapol[1] and Kanjana Laochockchaikul[2]

[1-2]สาขาการจัดการมรดกวัฒนธรรมและอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

[1-2]Program in Management of Cultural Heritage and Creative Industries, College of Innovation, Thammasat University, Thailand

Corresponding Author's Email: catherinerose2003@gmail.com

วันที่รับบทความ : 12 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 5 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 7 มีนาคม 2569

Received 12 February 2026; Revised 5 March 2026; Accepted 7 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการประกอบสร้างแมวเซเลบริตีบนสื่อสังคมออนไลน์ และ 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการนำเสนอเนื้อหา โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาและการตีความสัญญะจากบัญชีติ๊กต็อกของแมวเซเลบริตี 8 ช่อง โดยเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1-30 มิถุนายน 2568

ผลการวิจัย พบว่า "ภูมิหลังดั้งเดิมของแมว" เป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดอัตลักษณ์และกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อสร้างแบรนด์บุคคล กลุ่มแมวจรจัดถูกประกอบสร้างผ่าน "วาทกรรมความไม่สมบูรณ์แบบ" ซึ่งเน้นพฤติกรรมตามธรรมชาติที่ไม่สมบูรณ์ ความตลกขบขัน และความใกล้ชิดเสมือนสมาชิกในครอบครัว เพื่อสร้างความผูกพันทางอารมณ์กับผู้ชม ในขณะที่กลุ่มแมวพันธุ์ถูกประกอบสร้างผ่าน "วาทกรรมความสมบูรณ์แบบ" ที่เน้นความสวยงามตามสุนทรียภาพ ความหรูหรา และความสงบ โดยใช้เทคนิคการถ่ายทำที่เน้นรายละเอียดของเส้นขนและดวงตา เพื่อตอบสนองความต้องการด้านการบำบัดจิตใจและแสดงรสนิยมทางสังคม

Citation:

*แคทธลีน โรส จินดาพล และ กาญจนา เหล่าโชคชัยกุล. (2569). การประกอบสร้างแมวเซเลบริตีบนสื่อสังคมออนไลน์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 528-544.

Catherine Rose Chindapol and Kanjana Laochockchaikul. (2026). The Construction Of Cat Celebrities On Social Media. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 528-544.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

การศึกษานี้สะท้อนว่าแมวเซเลบริตีเป็นผลผลิตของการจัดการความหมายเชิงกลยุทธ์ที่เจ้าของเพจทำหน้าที่ “ผู้ใส่รหัส” ในการคัดสรร ตัดต่อ และประกอบสร้างบุคลิกภาพของสัตว์เลี้ยงผ่านเทคนิคการสื่อสารต่างๆ เช่น การเลือกมุมกล้อง การใช้เสียงประกอบ และการสร้างสถานการณ์จำลอง เพื่อตอบสนองต่อวัฒนธรรม Pet Humanization ในสังคมดิจิทัล ซึ่งยืนยันว่าสัตว์เลี้ยงได้รับการยกระดับจากทรัพย์สินมาเป็นสมาชิกในครอบครัวและทุนทางวัฒนธรรม สะท้อนพลวัตของสังคมไทยร่วมสมัย

คำสำคัญ: แมวเซเลบริตี, การประกอบสร้างบนสื่อสังคมออนไลน์, การสร้างแบรนด์บุคคล, ติ๊กต็อก

Abstract

This research aims to: 1) examine the social construction process of celebrity cats on social media, and 2) analyze the factors correlating with their content presentation. Employing a qualitative research methodology, the study utilized content analysis and semiotic interpretation of eight celebrity cat TikTok accounts with data collected between June 1 and 30, 2025.

The findings revealed that the cats' original backgrounds served as a crucial factor in determining their identities and the communication strategies employed for personal branding. Stray cats were socially constructed through a “discourse of imperfection,” which emphasized their flawed natural behaviors, humor, and familial intimacy to foster emotional engagement with the audience. Conversely, purebred cats were constructed through a “discourse of perfection,” highlighting aesthetic beauty, luxury, and tranquility. This was achieved using cinematography techniques that accentuated details such as fur and eyes, catering to the audience's psychological therapeutic needs and reflecting social tastes.

This study reflects that celebrity cats are the product of strategic meaning management, wherein page owners act as encoders. They curate, edit, and construct the pets' personalities through various communication techniques—

such as camera angle selection, sound effect utilization, and simulated scenario creation—to align with the Pet Humanization culture prevalent in the digital society. This phenomenon confirms the elevation of pets from mere property to family members and cultural capital, ultimately reflecting the dynamics of contemporary Thai society.

Keywords: Cat Celebrity, Social Media Construction, Personal Branding, TikTok

บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์และสังคมดิจิทัลร่วมสมัย พลวัตความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์เลี้ยงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ จากเดิมที่สัตว์เลี้ยงถูกจัดวางสถานะให้เป็นเพียงทรัพย์สินหรือแรงงานที่ทำหน้าที่เฝ้าบ้านและกำจัดศัตรูพืช ได้วิวัฒนาการเข้าสู่ปรากฏการณ์ทางสังคมที่เรียกว่า “Pet Humanization” หรือการปฏิบัติต่อสัตว์เลี้ยงประหนึ่งสมาชิกในครอบครัวที่มีชีวิตจิตใจ มีความรู้สึก และต้องการการดูแลเอาใจใส่ทัดเทียมกับมนุษย์ (Pet Expo Thailand, 2568) ปรากฏการณ์นี้ไม่ได้เกิดขึ้นลอย ๆ แต่เป็นผลผลิตจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและวิถีชีวิตของคนในสังคมสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมไทยที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) อย่างเต็มรูปแบบ ประกอบกับการขยายตัวของครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) และวิถีชีวิตคนเมืองที่ต้องเผชิญกับความโดดเดี่ยวและความเครียดจากการทำงาน ทำให้สัตว์เลี้ยงเข้ามามีบทบาทสำคัญในฐานะ “ผู้เยียวยาทางจิตใจ” (Healer) และ “เพื่อนคู่คิด” (Companion) ที่ช่วยเติมเต็มช่องว่างทางอารมณ์ (Hamlett and Strange, 2023) การเปลี่ยนแปลงมุมมองที่มีต่อสัตว์เลี้ยงนี้ส่งผลให้เกิดระบบเศรษฐกิจใหม่ที่เรียกว่า “Pet Economy” ซึ่งเป็นตลาดที่มีมูลค่ามหาศาลและมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับข้อมูลที่ระบุว่าเจ้าของสัตว์เลี้ยงในปัจจุบันยินดีที่จะจ่ายเงินจำนวนมากเพื่อซื้อสินค้าและบริการระดับพรีเมียม เพื่อมอบสิ่งที่ดีที่สุดให้กับ “ลูก” หรือ “น้อง” ของตน สะท้อนให้เห็นว่าสัตว์เลี้ยงได้กลายเป็นทุนทางวัฒนธรรมและสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงรสนิยมและสถานะทางสังคมของผู้เลี้ยงไปโดยปริยาย (ปัทมา เหมือนสมัย,2562; รมณ ชมปรีดา, 2548)

นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงในมิติทางสังคมและเศรษฐกิจแล้ว การพัฒนาอย่างก้าวกระโดดของเทคโนโลยีการสื่อสารและสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ยังได้เปิดพื้นที่ใหม่

ให้กับสัตว์เลี้ยงในการก้าวเข้ามาเป็น “ผู้ถูกจ้องมอง” (Object of Gaze) ในโลกเสมือนจริง แพลตฟอร์มต่าง ๆ เช่น Facebook YouTube Instagram รวมไปถึง TikTok ได้กลายเป็นเวทีสำคัญที่ทำให้เกิดปรากฏการณ์ “สัตว์เลี้ยงเซเลบริตี” (Pet Celebrity) หรือ “Pet Influencer” ซึ่งหมายถึงสัตว์เลี้ยงที่มีชื่อเสียง มีฐานผู้ติดตามจำนวนมาก และมีอิทธิพลต่อความคิดหรือพฤติกรรมของผู้คนในโลกออนไลน์ (Influencer Marketing Hub, 2025) การเกิดขึ้นของอินฟลูเอนเซอร์สี่ขาเหล่านี้ได้พลิกโฉมวงการสื่อและการตลาด โดยเปลี่ยนสัตว์เลี้ยงจากที่เป็นเพียง "สัตว์เลี้ยงประจำบ้าน" ให้กลายเป็น “ผู้ผลิตเนื้อหา” (Content Creator) ที่สามารถสร้างรายได้และมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับเจ้าของได้อย่างมหาศาล กรณีศึกษาที่เห็นได้ชัดในประเทศไทย เช่น เพจ “Gluta Story” ที่เริ่มต้นจากการเล่าเรื่องราวของสุนัขจรจัดจนกลายเป็นแบรนด์ที่แข็งแกร่งและสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้คนจำนวนมาก (Supattra Marketeer, 2567) แสดงให้เห็นว่าเรื่องราวของสัตว์เลี้ยงมีพลังในการดึงดูดความสนใจและสร้างความผูกพันทางอารมณ์กับผู้ชมได้ไม่แพ้เรื่องราวของมนุษย์

อย่างไรก็ตาม ในบรรดาสัตว์เลี้ยงทั้งหมด “แมว” ถือเป็นสัตว์ที่มีพลวัตบนโลกออนไลน์ที่น่าสนใจและมีความซับซ้อนเป็นพิเศษ จนเกิดคำกล่าวเปรียบเปรยที่ว่า “The Internet is made of cats” หรืออินเทอร์เน็ตถูกสร้างขึ้นมาจากแมว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแมวได้กลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญที่ขับเคลื่อนวัฒนธรรมดิจิทัล (White and Graham, 2020) ดังข้อมูลสถิติจากแฮชแท็ก (hashtag) #แมว บนแพลตฟอร์มติ๊กต็อก (TikTok) ซึ่งมียอดเข้าชมหลายหมื่นล้านครั้ง (TikTok hashtag, ม.ป.ป.) เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ยืนยันถึงความนิยมที่ไม่อาจปฏิเสธได้ ความน่าสนใจของปรากฏการณ์แมวเซเลบริตีไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่ความน่ารักทางกายภาพ แต่ยังรวมถึงลักษณะนิสัยตามธรรมชาติของแมวที่มีความรักสันโดษ เย่อหยิ่ง และคาดเดาไม่ได้ ซึ่งขัดแย้งกับความต้องการของมนุษย์ที่ต้องการการตอบสนอง ความขัดแย้ง (Paradox) นี้เองที่กลายเป็นเสน่ห์ดึงดูดใจผู้ชม การที่แมวไม่สนใจเจ้าของ หรือแสดงพฤติกรรมแปลกประหลาด ได้ถูกตีความใหม่ผ่านสายตาของมนุษย์ให้กลายเป็นความตลกขบขัน หรือความน่าเอ็นดู (ชาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล, 2565) นอกจากนี้ วัฒนธรรม “ทาสแมว” ที่แพร่หลายในสังคมไทยยังสะท้อนถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่กลับตาลปัตร โดยมนุษย์ยอมลดสถานะของตนเองลงเป็นผู้รับใช้ หรือทาส และยกย่องแมวให้เป็นเจ้านาย ซึ่งเป็นกลไกทางจิตวิทยาที่ช่วยให้มนุษย์ได้ผ่อนคลายจากความตึงเครียดในบทบาทหน้าที่ทางสังคมในชีวิตจริง (ปัณฑา พัวพิพัฒน์เสลากุล, 2564)

ทว่า สิ่งที่มักถูกมองข้ามไปภายใต้ความน่ารักและความบันเทิงของคลิปวิดีโอแมวเหล่านี้ คือกระบวนการที่อยู่เบื้องหลังการนำเสนอ ภาพลักษณ์ของแมวที่ปรากฏบนหน้าจอไม่ได้เกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ แต่ผ่านกระบวนการคัดสรร ตัดต่อ ปรุงแต่ง และจัดการความหมาย หรือที่เรียกว่า “การประกอบสร้าง” (Construction) โดยเจ้าของเพจ (กัญญ์วรา ฉัตรทอง, 2566) ทฤษฎีการประกอบสร้างความหมาย (Representation) ของ Stuart Hall อธิบายว่า ความหมายไม่ได้สถิตอยู่ในตัววัตถุ แต่เกิดขึ้นผ่านกระบวนการสื่อความหมายด้วยสัญญะต่างๆ (Hall, 1997) ในบริบทของเพจแมว เจ้าของทำหน้าที่เป็นผู้ใส่รหัส (Encoder) ที่เลือกมุมกล้อง ใส่เสียงเพลงประกอบ เขียนคำบรรยาย และสร้างสถานการณ์ เพื่อกำหนดบุคลิกภาพ (Persona) ของแมวให้เป็นไปตามที่ต้องการนำเสนอ ไม่ว่าจะเป็นแมวที่ดูตลกโปกฮา แมวที่ดูหยิ่งยโส หรือแมวที่ดูน่าสงสาร การกระทำเหล่านี้คือการสร้าง “แบรนด์บุคคล” (Personal Branding) ให้กับสัตว์เลี้ยง เพื่อสร้างอัตลักษณ์ที่จดจำได้ง่ายและสร้างความแตกต่างในตลาดเนื้อหาออนไลน์ที่มีการแข่งขันสูง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2567)

ประเด็นปัญหาที่นำมาสู่การศึกษาครั้งนี้ คือความสงสัยใคร่รู้ในกระบวนการแปลงสภาพ “ธรรมชาติของสัตว์” ให้กลายเป็น “สินค้าทางวัฒนธรรม” โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาถึงความแตกต่างของ “ต้นทุนเดิม” หรือภูมิหลังของแมว แมวที่มีที่มาจากแหล่งกำเนิดที่แตกต่างกัน เช่น แมวจรจัดที่เคยไร้บ้าน กับแมวสายพันธุ์ที่มีราคาสูง ถูกนำเสนอและประกอบสร้างความหมายที่แตกต่างกันหรือไม่ เจ้าของเพจใช้กลยุทธ์ใดในการเปลี่ยน “ความด้อย” ของแมวจรจัดให้กลายเป็นจุดขาย หรือเปลี่ยน “ความหรูหรา” ของแมวพันธุ์ให้กลายเป็นสิ่งที่เข้าถึงได้ การทำความเข้าใจกระบวนการเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง ไม่เพียงแต่ในมิติของนิเทศศาสตร์และการตลาดที่ต้องการถอดรหัสความสำเร็จของการสร้างเนื้อหา แต่ยังรวมถึงมิติทางมานุษยวิทยาและสังคมวิทยาที่ต้องการเข้าใจวิถีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในยุคดิจิทัล ว่าสื่อใหม่ได้เข้ามาจัดระเบียบ ให้ความหมาย และกำหนดบรรทัดฐานในการมองเห็นสัตว์เลี้ยงของเราอย่างไร (พนิดา จุลมณฑล 2562; นิศา สุขประเสริฐ,2564) โดยมุ่งเน้นที่จะศึกษาเจาะลึกเข้าไปในกลไกการสร้างตัวตนของแมวบนพื้นที่สื่อใหม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประกอบสร้างแมวเซเลบริตีบนสื่อสังคมออนไลน์ของเจ้าของเพจแมวว่ามีกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์อยู่อย่างไร

2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการนำเสนอเนื้อหาซึ่งสะท้อนค่านิยม ความเชื่อ และโครงสร้างทางสังคมของไทยในปัจจุบัน

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาครั้งนี้ได้นำทบทวนแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงในมิติทางสังคมและวัฒนธรรม เพื่อชี้ชัดให้เห็นถึงวิวัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสัตว์เลี้ยงที่เปลี่ยนจากการใช้งาน (Utilitarian) มาสู่การเป็นสมาชิกในครอบครัว (Pet Humanization) ดังที่ Hamlett and Strange (2023) อธิบายว่าการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมเมืองทำให้สัตว์เลี้ยงเข้ามาเติมเต็มช่องว่างทางอารมณ์และทำหน้าที่เยียวยาจิตใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิกานดา พรสกุลวานิช (2562) ที่พบว่าในบริบทของสื่อใหม่ สัตว์เลี้ยงทำหน้าที่เป็นสื่อกลางที่ปลอดภัยในการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและลดความเสี่ยงจากภาพลักษณ์ด้านลบที่มักเกิดกับอินฟลูเอนเซอร์ที่เป็นมนุษย์

แนวคิดการประกอบสร้างภาพตัวแทน (Representation) ของ Hall (1997) ถือเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษานี้ โดยมีสาระสำคัญว่า “ความหมาย” ไม่ได้ดำรงอยู่อย่างอิสระในตัววัตถุ แต่เกิดขึ้นผ่านกระบวนการประกอบสร้างด้วยระบบสัญญะ (Signifying Practices) ในกรณีของเพจแมว เจ้าของเพจทำหน้าที่เป็นผู้ใส่รหัส (Encoder) ที่เลือกสรรภาพ เสียง และการเล่าเรื่อง เพื่อกำหนดบุคลิกภาพของแมวให้ปรากฏแก่สายตาผู้ชม การนำเสนอภาพแมวบนสื่อจึงมิใช่การสะท้อนความจริงตามธรรมชาติ (Reflection of Reality) แต่เป็นการสร้างความจริงชุดใหม่ผ่านมุมมองของผู้ผลิตสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของอุภาวัณณ์ นามหิรัญ (2565) ที่พบว่าการนำเสนอสัตว์ในสื่อวรรณกรรมมักแฝงนัยยะของการวิพากษ์สังคมและสะท้อนตัวตนของมนุษย์ผู้เขียนมากกว่าตัวสัตว์เอง

แนวคิดเรื่องการสร้างแบรนด์บุคคล (Personal Branding) และอินฟลูเอนเซอร์ (Influencer) ประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสาร ซึ่งการสร้างแบรนด์บุคคลคือกระบวนการจัดการภาพลักษณ์เชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างความแตกต่างและเป็นที่จดจำ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2567) สำหรับ “แมวเซเลบริตี” การสร้างแบรนด์ต้องอาศัยองค์ประกอบของความสม่ำเสมอ (Consistency) ความชัดเจนในอัตลักษณ์ (Clarity) และความสามารถในการเล่าเรื่อง (Storytelling) เพื่อเปลี่ยนสัตว์เลี้ยงธรรมดาให้กลายเป็น “สินค้า

ทางวัฒนธรรม” ที่มีมูลค่า ซึ่งแนวคิดนี้เชื่อมโยงกับงานศึกษาของกัญญ์วรา ฉัตรทอง (2566) ที่พบว่าความสำเร็จของเพจสัตว์เลี้ยงขึ้นอยู่กับการสื่อสารอัตลักษณ์ที่ชัดเจนและการสร้างความรู้สึกเสมือนเพื่อนสนิท (Parasocial Interaction) ให้เกิดขึ้นกับผู้ติดตาม

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด สามารถสรุปได้ว่าปรากฏการณ์แมวเซเลบริตี ไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่เป็นผลผลิตของการประกอบสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมที่ซับซ้อน โดยมีรากฐานมาจากการเปลี่ยนแปลงมุมมองต่อสัตว์เลี้ยงที่ยกระดับสัตว์ให้เป็นสมาชิกในครอบครัว ผนวกกับศักยภาพของสื่อใหม่ที่เปิดพื้นที่ให้เกิดการสร้างตัวตนผ่านกระบวนการสร้างแบรนด์บุคคลอย่างเป็นระบบ ที่เจ้าของเพจทำหน้าที่เป็นผู้ประกอบสร้างความหมาย โดยนำเอาอัตลักษณ์ตามธรรมชาติของแมวมาปรุงแต่งผ่านกลวิธีการเล่าเรื่อง ซึ่งงานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นที่จะถอดรหัสกระบวนการดังกล่าว เพื่อทำความเข้าใจว่าความเป็นเซเลบริตีของแมวถูกประกอบสร้างขึ้นอย่างไร และปัจจัยใดบ้างที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จในการเปลี่ยนแมวธรรมดาให้กลายเป็นผู้มีอิทธิพลบนโลกออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการนำเสนอของเพจแมวเซเลบริตีบนแพลตฟอร์มติ๊กต็อก โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างคัดเลือกเพจแมวเซเลบริตีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ด้วยการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกที่สำคัญคือ เพจต้องเป็นเพจที่มีผู้ติดตาม (Followers) มากกว่า 100,000 บัญชี เพราะถือว่าเป็นอินฟูเอนเซอร์ที่มีระดับเป็นผู้นำทางความคิด หรือ KOL (Key Opinion Leader) (Guntitat Horthong, 2563; Pisinee, 2023; Michelle and Kaya, 2024) และมีการดำเนินงานต่อเนื่องไม่ต่ำกว่า 2 ปี เพื่อให้เห็นพัฒนาการของแบรนด์ที่ชัดเจน ซึ่งจากเงื่อนไขนี้ ได้กลุ่มตัวอย่างมาทั้งสิ้น 8 ช่อง โดยแบ่งแมวเซเลบริตีที่ผ่านเงื่อนไขการคัดเลือกออกเป็น 2 กลุ่มตามภูมิหลังของแมว ได้แก่ กลุ่มแมวที่มีภูมิหลังเป็นแมวจรจัด จำนวน 4 เพจ คือ 1. ทริชเชียพี่มีโชค (@triciatr) 2. ข้าวเหนียว แมวมีม (@thanakon1205) 3. แชปครองโลก (@chapowntheworld) และ 4. ภาระที่ร้องงั่ง ๆ (@jirameew) และกลุ่มแมวที่มีภูมิหลังเป็นแมวพันธุ์ จำนวน 4 เพจ คือ 1. ชิเอลแมวมึน (@cielmeowmun) 2. FORGI FORFUN (@forgiforfun) 3. pa.ued ปา-อื๊ด ปื้ดเอง (@pa.ued) และ 4. เร็นจิแมวเห็ด & ฟุกุแมวส้ม (@fukurenji)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์เนื้อหาสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดเรื่องการประกอบสร้างและการสร้างแบรนด์โดยนำใช้สังเกต จำแนกและบันทึกข้อมูลจาก 3 ส่วนประกอบหลักของเพจ คือ (1) ภาพโปรไฟล์และคำบรรยายแนะนำตัว (Bio) เพื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์แรกเริ่ม (2) วิดีโอที่ปักหมุด (Pinned Videos) เพื่อวิเคราะห์จุดยืนและภาพลักษณ์หลักที่เพจต้องการนำเสนอ และ (3) เนื้อหาวิดีโอรายวัน (Daily Content) ที่เผยแพร่ในช่วงเวลาที่ศึกษา เพื่อนำสู่การวิเคราะห์กลยุทธ์การเล่าเรื่อง การใช้สัญญะ และรูปแบบการปฏิสัมพันธ์กับผู้ชม

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในช่วงวันที่ 1 ถึง 30 มิถุนายน 2568 ก่อนนำมาการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการด้วยวิธีการตีความเพื่อถอดรหัสความหมายแฝงที่ซ่อนอยู่ในองค์ประกอบภาพและเสียง และวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เพื่อเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของกลยุทธ์การประกอบสร้างระหว่างแมวทั้งสองกลุ่ม โดยมุ่งเน้นการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างภูมิหลังของแมวกับรูปแบบการนำเสนอคอนเทนต์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการนำเสนอภาพลักษณ์บนสื่อสังคมออนไลน์

ผลการวิจัย

กระบวนการจัดการความหมายที่ซับซ้อนในการเปลี่ยน “สัตว์เลี้ยง” ให้กลายเป็น “บุคคลสาธารณะ” (Public Figure) หรือเซเลบริตี โดยผลการเก็บข้อมูลสะท้อนให้เห็นว่า “ภูมิหลังของแมว” (Background) เป็นปัจจัยชี้นำสำคัญที่กำหนดทิศทางการประกอบสร้างภาพตัวแทน (Representation) และกลยุทธ์การสร้างแบรนด์ (Branding Strategy) ซึ่งสามารถจำแนกผลการศึกษาออกเป็น 3 ส่วนหลัก ได้แก่ (1) การประกอบสร้างอัตลักษณ์แรกเริ่มผ่านภาพโปรไฟล์และข้อมูลแนะนำ (2) การตอกย้ำจุดยืนของแบรนด์ผ่านวิดีโอปักหมุด และ (3) พลวัตของการเล่าเรื่องในคอนเทนต์รายวัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ภาพแทนแห่งตัวตน การประกอบสร้างอัตลักษณ์ผ่านภาพโปรไฟล์และข้อมูลแนะนำ ภาพโปรไฟล์ (Profile Picture) และคำบรรยายแนะนำตัว (Bio) บนแพลตฟอร์มติ๊กต็อก เปรียบเสมือนหน้าต่างบานแรกที่เปิดเผย “แก่น” ของแบรนด์ให้ผู้ชมได้รับรู้ ผลการวิจัยพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างคู่ตรงข้ามที่ปรากฏในกลุ่มแมวจรจัด และในกลุ่มแมวพันธุ์

1.1 กลุ่มแมวที่มีภูมิหลังเป็นแมวจรจัด จะเห็นการขับเน้นความไม่สมบูรณ์และการเข้าถึงง่าย เจ้าของเพจเลือกใช้วิธีการนำเสนอที่ลดทอนความเป็นทางการและเน้น “ความเป็นมนุษย์ที่จับต้องได้” อาทิ ช่อง “แชปครองโลก” ภาพโปรไฟล์ของแมวที่กำลังแลบลิ้นและทำหน้าตาบิดเบี้ยว ไม่ได้สื่อถึงความน่าเกลียด แต่เป็นสัญญะที่สื่อถึง “ความกวน” และ “ความขบถ” ซึ่งสอดคล้องกับคำแนะนำตัวที่ระบุว่า “แมวหนุ่มหน้ากวน...ที่ชอบสวบเจ้าของ” การใช้คำว่า "สวบ” ซึ่งเป็นศัพท์สแลงหมายถึงการกัดหรือทำร้าย เป็นการประกอบสร้างบุคลิกภาพแบบ “นักเลง” ที่น่าเอ็นดู ซึ่งเป็นการกลับหัวกลับหางความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างมนุษย์กับสัตว์ หรือช่อง “ทริชเชียพี่มีโชค” เลือกใช้ภาพที่เจ้าของอุ้มแมวแนบชิด ใบหน้าของแมวและคนอยู่ในระดับเดียวกัน รวมกับข้อมูล Bio ที่เน้นคำว่า “พี่สาว” และ “น้องชาย” สื่อความหมายถึงความสัมพันธ์ที่มากกว่าเจ้านายกับสัตว์เลี้ยง เป็นการสถาปนาสถานะความเป็นพี่น้องในครอบครัวอย่างชัดเจน ส่วนช่อง “ข้าวเหนียว แมวมีม” ใช้ภาพแมวสวมชุดคอสเพลย์ตลกขบขัน แมวถูกลดทอนความเป็นสัตว์และถูกประกอบสร้างใหม่ให้เป็น “นักแสดงตลก” ที่พร้อมจะถูกล้อเลียนเพื่อสร้างเสียงหัวเราะ

1.2 กลุ่มแมวที่มีภูมิหลังเป็นแมวพันธุ์ จะเห็นการขับเน้นรสนิยมและสถานะทางสังคม การนำเสนอภาพลักษณ์ที่ “ไร้ที่ติ” สะท้อนรสนิยมและความพิถีพิถันในกลุ่มเจ้าของแมวพันธุ์ ดังเช่น ช่อง “ชิเอลแมวมึน” ภาพโปรไฟล์ที่มีการจัดวางองค์ประกอบอย่างสมดุล แมวสามตัวนั่งเรียงกันอย่างเป็นระเบียบ ขนสวยเงางาม สื่อถึงการดูแลเอาใจใส่อย่างดีเยี่ยม หรือช่อง “FORGI FORFUN” ใช้ภาพแมวที่มีลักษณะทางกายภาพโดดเด่นตามสายพันธุ์ พร้อมฉากหลังที่สะอาดตา สื่อถึงความพรีเมียมของสายพันธุ์ Bio ที่ระบุช่องทางการติดต่องานอย่างชัดเจนในฐานะ Pet Influencer เช่นเดียวกับช่อง “เร็นจิแมวเห็ด & ฟุกุแมวส้ม” โดดเด่นด้วยการใช้ภาพแมวสวมใส่เครื่องประดับที่มีความสวยงามและดูมีราคา สะท้อนความมีกำลังทรัพย์และรสนิยมในการแต่งตัวให้สัตว์เลี้ยง

2. วิดีโอปักหมุด เพราะวิดีโอปักหมุด (Pinned Videos) ทำหน้าที่เสมือน “Showcase” หรือผลงานชิ้นเอกที่เจ้าของเพจคัดเลือกมาเพื่อตรึงความสนใจและนิยามตัวตนของแมว ผลการวิจัยพบกลยุทธ์การเล่าเรื่องที่แตกต่างกันดังนี้

2.1 กลยุทธ์ความขัดแย้งที่น่ารักในกลุ่มช่องแมวจรจัด เนื้อหาที่ได้รับการปักหมุดในกลุ่มนี้ มักเป็นเหตุการณ์ที่แสดงถึงความวุ่นวาย หรือพฤติกรรมที่ผิดแปลกไปจากบรรทัดฐาน อาทิ กรณีศึกษาช่อง “แชปครองโลก” วิดีโอที่ได้รับความนิยมสูงสุดคือ คลิปมิวสิกวิดีโอเพลงแปลงที่เนื้อหาบรรยายถึงวีรกรรมการกัดเจ้าของ ภาพที่ปรากฏคือรอยแผลและการกระโดดกัด

แต่ถูกประกอบสร้างใหม่ด้วยดนตรีจังหวะสนุกสนานและการตัดต่อแบบรวดเร็ว ทำให้ “ความรุนแรง” ถูกลดทอนความหมายกลายเป็น “การแสดงความรักที่รุนแรง” กลายเป็นภาพจำว่าแมวตัวนี้คือ “ตัวตึง” ประจำวงการ หรือ คลิปปักหมุดของช่อง “ภาระที่ร้องงั่ง ๆ” นำเสนอเสียงร้องที่แปลกประหลาดของแมว คือเสียง “งั่ง” ซึ่งเกิดจากการที่เจ้าของเข้าไปแหย่หรือกระตุ้น เป็นการนำเสนอความผิดปกติให้เป็นจุดขาย และเจ้าของจงใจใช้คำว่า “ภาระ” ในเชิงหยอกล้อ เพื่อสร้างเรื่องราวของความสัมพันธ์ที่น่าปวดหัวแต่ขาดไม่ได้

2.2 กลยุทธ์ความสุขในอุดมคติในกลุ่มช่องแมวพันธุ์ วิดีโอปักหมุดของกลุ่มแมวพันธุ์มักนำเสนอ “ช่วงเวลาแห่งความมหัศจรรย์” หรือความสำเร็จของครอบครัว อาทิ ช่อง “FORGI FORFUN” คลิปที่ได้รับการปักหมุดคือวินาทีการอัลตราซาวด์ดูทารกในครรภ์ของแมว หรือการคลอดลูกแมว การนำเสนอเรื่องราวของการให้กำเนิด เป็นการดึงอารมณ์ร่วมในเรื่องครอบครัว ทำให้ผู้ชมรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์สำคัญ และมองแมวในฐานะสมาชิกครอบครัวที่สมบูรณ์ หรือ ช่อง “pa.ued ปา-อื๊ด ปื้ดเอง” นำเสนอคลิป ASMR (Autonomous Sensory Meridian Response) ของการตบก้นแมว หรือเสียงแมวกินอาหารอย่างเรียบร้อย ความเงียบสงบและเสียงที่คมชัดในคลิป สื่อถึงความผ่อนคลายและพฤติกรรมที่เชื่องซึ่งตอบสนองความต้องการของผู้ชมที่เข้ามาดูเพื่อบำบัดความเครียด

3. เนื้อหา (content) นำเสนอ จากการติดตามและวิเคราะห์เนื้อหาที่นำเสนอตลอดเดือนมิถุนายน 2568 พบว่าเจ้าของเพจมีการใช้กลยุทธ์การประกอบสร้างและทำซ้ำอย่างต่อเนื่องเพื่อหล่อหลอมภาพจำ โดยสามารถจำแนกตามแก่นเรื่อง (Theme) ที่เด่นชัดได้ดังนี้

3.1 การประกอบสร้างผ่าน “บทบาทสมมติ” และ “การพากย์เสียง” กลยุทธ์นี้พบได้มากในกลุ่มช่องแมวจรจัด เพื่อเติมเต็มบุคลิกภาพให้ชัดเจนขึ้น ดังเช่น บทละคร “หน่วยพิสูจน์หลักฐาน” ของทริชเชีย ในคลิปวันที่ 2 มิถุนายน 2568 จากช่อง “ทริชเชียพี่มีโชค” ที่นำเสนอเหตุการณ์ที่เจ้าของให้แมวดมกลิ่นรักแร้และกลิ่นปาก ซึ่งเจ้าของเพจได้ “ใส่รหัส” (Encode) ใหม่ด้วยการใส่เสียงเอฟเฟกต์ตลกขบขันและคำบรรยายที่ระบุว่าแมว “เหม็นจนจะเป็นลม” หรือ “ขมคอ” ซึ่งการประกอบสร้างนี้เปลี่ยนสัญชาตญาณสัตว์ให้กลายเป็น “ปฏิกิริยาของมนุษย์” ที่มีการวิพากษ์วิจารณ์เจ้าของ สร้างความขบขันและลดช่องว่างระหว่างสายพันธุ์ หรือบทละคร “แมวขี้บ่น” ของช่อง “ภาระที่ร้องงั่ง ๆ” ซึ่งตลอดทั้งเดือนมิถุนายน เพจมีการลงคลิปแมวส่งเสียงร้องตอบโต้เจ้าของ โดยเจ้าของจะทำหน้าที่เป็น “ผู้ชงมุก” ด้วยการตั้งคำถามหรือกล่าวหาแมว แมวจะร้องตอบด้วยโทนเสียงต่าง ๆ ซึ่งเจ้าของจะทำการ “แปลความหมาย”

เสียงเหล่านั้นผ่านคำบรรยาย ให้กลายเป็นประโยคสนทนา เช่น “หิวข้าวแล้ว” “อย่ามายุ่ง” การกระทำนี้คือการสร้าง “เสียง” (Voice) ให้กับสิ่งที่พูดไม่ได้ ทำให้แมวกลายเป็นตัวละครที่มีความคิดเห็นนั่นเอง

3.2 การประกอบสร้างผ่าน “พิธีกรรมความงาม” และ “ไลฟ์สไตล์ชนชั้นกลาง” กลยุทธ์นี้เป็นหัวใจหลักของกลุ่มแมวพันธุ์ เพื่อตอกย้ำถึงสถานะและความน่าหลงใหล อาทิ สุนทรียะแห่งการดื่มกิน ที่ช่อง “ชิเอลแมวมึน” และ “pa.ued” มักนำเสนอผ่านคลิปกิจวัตรประจำวัน เช่น การกินอาหารเปียกหรือการดื่มน้ำจากน้ำพุแมว โดยสิ่งที่แตกต่างกันจะเป็นวิธีการถ่ายทำ ซึ่งจะมีทั้งการใช้ภาพสโลว์โมชั่น (Slow Motion) เพื่อให้เห็นความพลิ้วไหวของขน การซูมภาพใกล้ (Close-up) ไปที่ดวงตาที่กลมโตและลิ้นที่กำลังเลียน้ำ ประกอบกับดนตรีบรรเลงเปียโน หรือเพลงป๊อปฟังสบาย (Easy Listening) ภาพเหล่านี้ไม่ได้นำเสนอแค่การกิน แต่กำลังขายความเพลิดเพลินทางสายตา และประกอบสร้างให้แมวดูเป็น “ผู้ดี” ที่มีกิริยามารยาทงดงาม หรือ การนำเสนอแฟชั่นและการตกแต่ง ในช่อง “เร็นจิแมวเห็ด” ซึ่งพบการนำเสนอเนื้อหาที่แมวสวมใส่ปลอกคอรูปดอกไม้ หรือหมวกถักไหมพรม โดยในคลิปจะแสดงภาพแมวนั่งนิ่งยอมให้เจ้าของแต่งตัวโดยไม่ขัดขืน สื่อถึง “ความว่านอนสอนง่าย” ซึ่งเป็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของสัตว์เลี้ยงในอุดมคติ นอกจากนี้ ฉากหลังที่เป็นบ้านตกแต่งสไตล์มินิมอล (Minimalist) ยังช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ของแมวทั้งช่วยยกระดับบรรยากาศของบ้านให้น่าอยู่ยิ่งขึ้น

3.3 การประกอบสร้างผ่าน “ดราม่าและความสัมพันธ์” เพื่อนำเสนอเนื้อหาเรื่องราวในชีวิตของแมว ไม่ว่าจะเรื่องราวในลักษณะความรักที่ต้องลุ้น นำเสนอเรื่องราวการแอบชอบแมวตัวอื่น หรือการถูกแมวตัวอื่นเมินเฉย การตัดต่อภาพแมวมองเหม่อลอยประกอบเพลงเศร้าเป็นการสร้างพล็อตเรื่องรักโรแมนติกที่ดึงดูดให้ผู้ชมเอาใจช่วย ให้ผู้ชมร่วมติดตามชีวิตรักของแมวเหมือนติดตามซีรีส์ในช่อง “ข้าวเหนียว แมวมีม” หรือ การนำเสนอพัฒนาการของลูกแมวตั้งแต่เริ่มเดินจนถึงหย่านม แม่แมวเลียขนให้ลูก ไปจนถึงการถ่ายภาพเจ้าของอุ้มลูกแมว เพื่อขับเน้นประเด็นสายใยครอบครัว หรือความรักของแม่ที่สื่อสารได้ชัดเจน และเข้าใจได้ง่าย

อภิปรายผล

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล แยกแยะและวิเคราะห์ตามกรอบที่กำหนดไว้ พบว่าปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบการนำเสนอได้ 3 ประการ ดังนี้

ปัจจัยด้านต้นทุนทางกายภาพและภูมิหลัง โดยกล่าวได้ว่า รูปลักษณ์คือสิ่งสำคัญในโลกของแมวเซเลบริตี ดังนั้นแล้ว กลุ่มที่มีภูมิหลังเป็นแมวจรจัด ซึ่งอาจจะมีตำหนิทางกายภาพหรือไม่ได้มีขนสวยงามตามมาตรฐานสายพันธุ์ เจ้าของจึงต้องพลิกแพลงการนำเสนอ “คาแรกเตอร์” และ “ความสามารถพิเศษ” อื่นๆ ไม่ว่าจะเรื่องความตลก ความแปลก หรือความฉลาดแทนการขายรูปลักษณ์และความสวยงาม ส่วนกลุ่มแมวพันธุ์ ซึ่งมีต้นทุนทางกายภาพที่สูง ไม่ว่าจะใบหน้าน่ารัก ขนฟู หรือตาสวย เจ้าของจึงไม่ต้องปรุงแต่งเรื่องราวมาก เพียงแค่ถ่ายทอดความน่ารักตามธรรมชาติก็เพียงพอที่จะดึงดูดผู้ชมได้แล้ว

ปัจจัยด้านความคาดหวังของผู้ชม ซึ่งการวิเคราะห์ความคิดเห็น หรือคอมเมนต์ (Comments) ที่ปรากฏในแต่ละคลิป สะท้อนให้เห็นว่าผู้ชมมีความคาดหวังที่แตกต่างกัน คือ ในเพจแมวสายฮา เช่น ข้าวเหนียว หรือ ทริชเชีย ผู้ชมคาดหวัง “ความตลก” และ “แคปชั่นเด็ด ๆ” อย่างชัดเจน หากวันใดลงคลิปที่มีเนื้อหาตรงข้าม เช่น เรื่องราวที่มีความซาบซึ้ง ก็ได้รับ Engagement น้อยกว่าอย่างมีนัยสำคัญ ส่วนช่องแมวสายสวยงาม เช่น ชิเอล หรือ เร็นจิ ผู้ชมคาดหวัง “ความฮีลใจ” และ “ภาพสวย” ผู้ชมส่วนใหญ่จะแสดงความคิดเห็นชื่นชมความน่ารัก หรือแสดงความอิจฉาเจ้าของที่มีแมวน่ารัก เจ้าของเพจจึงเน้นผลิตคอนเทนต์เพื่อตอบสนองความคาดหวังเหล่านี้ซ้ำ ๆ เพื่อรักษาฐานแฟนคลับ

ปัจจัยด้านอัลกอริทึมและเทรนด์ พบว่าทั้งสองกลุ่มมีการปรับตัวตามเทรนด์ของติ๊กต็อก เช่น การใช้เพลงที่กำลังเป็นกระแส หรือการเล่น Challenge ต่าง ๆ แม้จะมีวิธีการตีความเพื่อการนำเสนอที่ต่างกัน เช่น เมื่อมีเทรนด์เพลงเต้น ช่องกลุ่มแมวจรจัดอาจจับแมวมาเต้นท่าตลก ๆ หรือใส่เอฟเฟกต์แนวตลก ส่วนกลุ่มช่องแมวพันธุ์อาจใช้เพลงเดียวกัน แต่ตัดต่อภาพแมวเดินสโลว์โมชั่นให้เข้ากับจังหวะเพลงอย่างเท่ ๆ แสดงให้เห็นว่า แม้จะอยู่ภายใต้เทรนเดียวกัน แต่อัตลักษณ์ของช่องก็จะทำหน้าที่เป็นตัวกรอง (Filter) ว่าจะเล่นกับเทรนด์นั้นอย่างไรให้ยังคงความเป็นตัวตนของแมวของช่องนั้น ๆ

จากภาพรวมผลการวิจัยนี้ แสดงให้เห็นได้ว่า “แมวเซเลบริตี” มิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่เป็นผลผลิตของ “การทำงานหนักทางความคิด” ของเจ้าของเพจ ในการหยิบจับวัตถุดิบทางธรรมชาติของแมว มาผ่านกระบวนการปรุงแต่งด้วยการเล่าเรื่อง แต่ก็จะเห็นเส้นแบ่งที่ชัดเจนระหว่าง “แมวจรจัดผู้สร้างเสียงหัวเราะผ่านความไม่สมบูรณ์” และ “แมวพันธุ์ผู้มอบความสุขผ่านความสมบูรณ์แบบ” ซึ่งทั้งสองแนวทางต่างตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของผู้ชมแต่ละกลุ่ม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์การนำเสนอผ่านช่อง “แมวเซเลบริตี” ทั้งแปดช่อง ทำให้พบว่า ภูมิหลังดั้งเดิมของแมวถูกนำมาใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการกำหนดกลยุทธ์การสื่อสารอย่างจงใจและสม่ำเสมออย่างมีนัยสำคัญ เป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการสร้างแบรนด์ของแมวเซเลบริตีทั้งแปดช่อง ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่าความเป็นมาของแมว ไม่ว่าจะเป็นแมวจร หรือแมวที่มีสายพันธุ์ที่ ไม่ได้เป็นเพียงข้อมูลทางชีวภาพ แต่เป็น “ต้นทุนทางวัฒนธรรม” ที่เจ้าของเพจนำมาแปรเปลี่ยนให้กลายเป็นจุดขายและอัตลักษณ์ที่แข็งแกร่งผ่านกระบวนการประกอบสร้างความหมายที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง

อย่างไรก็ตาม จะเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างช่องกลุ่มแมวที่มีภูมิหลังเป็นแมวจรจัด กระบวนการสร้างแบรนด์มุ่งเน้นไปที่การผลิตซ้ำวาทกรรมความไม่สมบูรณ์แบบ กล่าวคือ เจ้าของเพจเลือกที่จะไม่ปกปิดร่องรอยความบกพร่องทางกายภาพ หรือพฤติกรรมตามสัญชาตญาณ แต่กลับ “ฉายภาพ” สิ่งเหล่านั้นให้เด่นชัดขึ้นผ่านภาพ “อารมณ์ขัน” และ “ความสมจริง” กลยุทธ์นี้ทำงานโดยการลดทอนช่องว่างระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร สร้างความรู้สึก “หัวอกเดียวกัน” ให้เกิดขึ้น ผู้ชมไม่ได้มองแมวกลุ่มนี้ด้วยสายตาของการชื่นชมความงามเพียงอย่างเดียว แต่มองด้วยสายตาของความเห็นอกเห็นใจและการเอาใจช่วยเสมือนเพื่อนหรือสมาชิกในครอบครัวที่มีนิสัยกวนประสาทแต่จริงใจ การประกอบสร้างแมวให้เป็น “นักเลง” “ตัวตลก” หรือ “ภาระ” จึงเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของสังคมที่โหยหาความเป็นธรรมชาติและการหลีกหนีจากกรอบระเบียบทางสังคมที่ตึงเครียด

ในทางตรงกันข้าม ช่องของกลุ่มแมวพันธุ์จะถูกประกอบสร้างขึ้นภายใต้วาทกรรมความสมบูรณ์แบบในอุดมคติ จากภูมิหลังทางสายพันธุ์ถูกนำมาใช้เพื่อตอกย้ำสถานะของความหรูหรา ผ่านการนำเสนอวิถีชีวิตที่ได้รับการดูแลอย่างประณีตบรรจง การใช้เทคนิคการถ่ายทำที่เน้นความสวยงามของเส้นขน ดวงตา และอิริยาบถ เป็นการตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคของแมวกลุ่มนี้ ที่สะท้อนสัญญะของความสงบสุข ไปจนถึงความปรารถนาจะครอบครอง และความสุขที่ได้จากการจ้องมอง

ท้ายที่สุดแล้ว งานวิจัยนี้ยืนยันว่าปรากฏการณ์ “แมวเซเลบริตี” บนสื่อสังคมออนไลน์มิใช่เรื่องของความบังเอิญหรือโชคชะตา แต่เป็นผลผลิตของ “อุตสาหกรรมการสร้างตัวตน” (Identity Industry) ที่มนุษย์ผู้เป็นเจ้าของทำหน้าที่เป็นผู้กำกับ (Director) ในการคัดสรรและปรุงแต่งความเป็นจริงตามธรรมชาติของสัตว์ ให้กลายเป็น “สินค้าทางวัฒนธรรม” (Cultural

Commodity) ที่มีชีวิต โดยมีสื่อสังคมออนไลน์เป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้สัตว์เลี้ยงได้แสดงบทบาทสมมติที่มนุษย์มอบให้ ทั้งนี้เพื่อตอบสนองต่อพลวัตของสังคมไทยในยุค “Pet Humanization” ที่สัตว์เลี้ยงไม่ได้เป็นเพียงสัตว์อีกต่อไป แต่เป็นส่วนเติมเต็มทางอารมณ์และจิตวิญญาณที่ขาดไม่ได้ของมนุษย์ในศตวรรษที่ 21

จากผลการศึกษาเรื่องการประกอบสร้างแมวเซเลบริตีบนสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งพบว่าความสำเร็จของเพจแมวเกิดจากการผสานกลยุทธ์การสร้างแบรนด์บุคคลเข้ากับแนวคิด Pet Humanization ผ่านกระบวนการประกอบสร้างความหมายของผู้ผลิตสื่อนั้น นำไปสู่ข้อเสนอแนะทั้งในเชิงปฏิบัติและเชิงวิชาการ โดยในเชิงปฏิบัติสำหรับผู้สร้างสรรค์เนื้อหา (Content Creators) และนักการตลาด ควรตระหนักถึงอิทธิพลของ “อำนาจในการประกอบสร้างความจริง” ที่ตนมีอยู่ในมือ กล่าวคือ แม้การนำเสนอภาพลักษณ์ของแมวให้มีความเป็นมนุษย์ ผ่านการพากย์เสียงหรือการสร้างสถานการณ์จำลองจะสามารถเรียกยอดการมีส่วนร่วม (Engagement) ได้สูงและสร้างความผูกพันเสมือน (Parasocial Interaction) ได้ดี แต่ผู้ผลิตสื่อควรคำนึงถึง “จริยธรรมในการนำเสนอภาพตัวแทน” โดยไม่บิดเบือนพฤติกรรมตามธรรมชาติของสัตว์จนเกินขอบเขต หรือสร้างคอนเทนต์ที่อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการเลี้ยงดูสัตว์ที่ถูกต้อง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare) ในระยะยาว การสร้างสมดุลระหว่าง “ความบันเทิง” และ “ความรู้ที่ถูกต้อง” จึงเป็นจุดกึ่งกลางที่สำคัญที่จะช่วยให้แบรนด์ของเพจมีความยั่งยืนและได้รับการยอมรับในสังคม

นอกจากนี้ สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป เนื่องจากการศึกษานี้มุ่งเน้นไปที่บทบาทของ “ผู้ส่งสาร” (Encoder) และกระบวนการเข้ารหัสความหมายเป็นหลัก ดังนั้นงานวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตไปสู่การศึกษาในมิติของ “ผู้รับสาร” (Decoder) หรือกลุ่มผู้ติดตามเพจ โดยอาจใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณหรือแบบผสมผสานเพื่อสำรวจทัศนคติ การรับรู้ และพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีต่อการประกอบสร้างภาพลักษณ์แมวเซเลบริตี ว่าผู้ชมสามารถแยกแยะระหว่าง “ตัวตนที่ถูกสร้างขึ้น” กับ “ความจริงตามธรรมชาติ” ได้มากน้อยเพียงใด และความผูกพันที่เกิดขึ้นส่งผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือการปฏิบัติต่อสัตว์เลี้ยงในชีวิตจริงอย่างไร หรือ ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบข้ามแพลตฟอร์ม (Platform) กับแพลตฟอร์มอื่น ๆ เช่น YouTube หรือ Facebook ว่ามีผลต่อรูปแบบการเล่าเรื่องและระดับความผูกพันของผู้ติดตามที่แตกต่างกันหรือไม่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดแนวทางใน

การกำกับดูแลและสร้างมาตรฐานของวงการ Pet Influencer ให้เติบโตควบคู่ไปกับความรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

#แมว [TikTok hashtag]. (ม.ป.ป.). เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2568 จาก https://vt.tiktok.com/ZShe4BokC/

FORGI FORFUN. (ม.ป.ป.). เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2568 จาก https://www.tiktok.Com/@forgiforfun

Guntitat Horthong. (2563). 5 ประเภทของ Influencer แบ่งตามจำนวนผู้ติดตาม ลักษณะที่แตกต่างในการใช้งาน เพื่อตอบสนองความต้องการให้ตรงจุด. เรียกใช้เมื่อ 2 มิถุนายน 2568 เข้าถึงจาก https://adaddictth.com/knowledge/5-Influencer-category.

Hall, S. (1997). Representation: Cultural Representations and Signifying Practices. London: Sage Publications.

Hamlett, J., & Strange, J. M. (2023). Pet Revolution: Animals and the Making of Modern British Life. London: Reaktion Books.

Influencer Marketing Hub. (2025). What is an Influencer?. Retrieved from https://influencermarketinghub.com/what-is-an-influencer/

Michelle H. & Kaya I. (2024). Influencer Marketing. CMSWire.

pa.ued ปา-อี๊ด ปี้ดเอง. (ม.ป.ป.). เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2568. จาก https://www.tiktok.com/@pa.ued

Pet Expo Thailand. (2568). Thailand Pet Market Overview 2025. Bangkok: Pet Expo Thailand.

Pisinee T. (2023). Influencer Tiering in Thailand. Bangkok: Cottoon.

Supattra Marketeer. (2567). Gluta Story: From Stray Dogs to Social Impact. เรียกใช้เมื่อ 3 มิถุนายน 2568 จาก https://marketeeronline.co/archives/351924

Wachira Thongsuk. (2023). Pet Creator: Turning Pets into Content. Retrieved from https://talkatalka.com/blog/pet-creator-trend/

White, E. J., & Graham, E. (2020). A unified theory of cats on the internet. Stanford University Press.

กัญญ์วรา ฉัตรทอง. (2566). การสื่อสารอัตลักษณ์แมวบนแฟนเพจเฟซบุ๊กสัตว์เลี้ยง กรณีศึกษาชิเอลแมวมึนและพี่เจ๋งน้องเตี๋ยวไม่ตีกันสิลูกกก. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

ข้าวเหนียว แมวมีม. (ม.ป.ป.). เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2568 จาก https://www.tiktok.com/@thanakon1205

ชาครีย์นรทิพย์ เสวิกุล. (2565). แมวในวรรณกรรมและสื่อบันเทิง. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.

ชิเอลแมวมึน. (ม.ป.ป.). เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2568 จาก https://www.tiktok.com/@cielmeowmun

แชปครองโลก. (ม.ป.ป.). เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2568 จาก https://www.tiktok.com/@chapowntheworld

ทริชเชียพี่มีโชค. (ม.ป.ป.). เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2568 จาก https://www.tiktok.com/@triciatr

นิศา สุขประเสริฐ. (2564). คนเลี้ยงสุนัขจรจัด: โลกของความหมายและประสบการณ์ชีวิตประจำวัน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปัณฑา พัวพิพัฒน์เสลากุล. (2564). วัฒนธรรม “ทาสแมว”: ว่าด้วยเรื่องความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสัตว์เลี้ยงและกระแสนิยม. ใน สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปัทมา เหมือนสมัย. (2562). การตั้งชื่อสุนัขในประเทศไทย: ภาพสะท้อนสังคมไทย. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พนิดา จุลมณฑล. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันกับสัตว์เลี้ยงและความเหงาในวัยรุ่นโดยมีการสนับสนุนทางสังคมด้านอารมณ์เป็นตัวแปรส่งผ่าน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาระที่ร้องงั่งๆ. (ม.ป.ป.). เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2568. จาก https://www.tiktok.com/@jirameew

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2567). เอกสารการสอนชุดวิชา การสื่อสารเพื่อการสร้างแบรนด์. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

รมณ ชมปรีดา. (2548). โลกของคนเลี้ยงหมา “แบบไฮโซ”: รูปธรรมของการบริโภคยุคโลกาภิวัฒน์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เร็นจิแมวเห็ด และ ฟุกุแมวส้ม. (ม.ป.ป.). เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2568 จาก https://www.tiktok.com/@fukurenji

วิกานดา พรสกุลวานิช. (2562). การสื่อสารผ่านสื่อใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุภาวัณณ์ นามหิรัญ. (2565). ภาพแทนและการประกอบสร้าง “สัตว์” ในรวมเรื่องสั้นคืนปีเสือและเรื่องเล่าของสัตว์อื่น ๆ ของจเด็จ กำจรเดช ตามมุมมองการวิจารณ์เชิงนิเวศ. วิวิธวรรณสาร, 6(3), 137-159.

การใช้ประโยชน์วีลแชร์กับคุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี*

THE WHELLCHAIR UTILIZATION AND SERVICE QUALITY OF THE THAI DISABLED FOUNDATION IN PAK KRET DISTRICT, NOTHABURI PROVINCE

ทนงศักดิ์ ไทยใหญ่[1], รังสรรค์ อินทน์จันทน์[2] และ ธัณฏิกานต์ คำวิเศษธนธรณ์[3]

Thanongsuk Thaiyai[1], Rungsun Inchan[2] and Thantikan Khamwisettanathon[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

[1-3]Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

Corresponding Author's Email: nongnisit1@gmail.com

วันที่รับบทความ : 16 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 29 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 31 มีนาคม 2569

Received 16 March 2026; Revised 29 March 2026; Accepted 31 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์วีลแชร์กับคุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์ในเพื่อ 1) ศึกษาระดับการใช้ประโยชน์วีลแชร์ของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 2) ศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ประชากรและกลุ่มกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใช้วีลแชร์ของมูลนิธิคนพิการไทยในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 241 คนโดยได้จากการคำนวณจากสูตรของ Yamane และวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยการแจกแจง ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

Citation:

* ทนงศักดิ์ ไทยใหญ่, รังสรรค์ อินทน์จันทน์ และ ธัณฏิกานต์ คำวิเศษธนธรณ์. (2569). การใช้ประโยชน์วีลแชร์กับคุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 545-561.

Thanongsuk Thaiyai, Rungsun Inchan and Thantikan Khamwisettanathon. (2026). The Whellchair Utilization And Service Quality Of The Thai Disabled Foundation In Pak Kret District, Nothaburi Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 545-561.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ผลการวิจัย พบว่า ระดับการใช้ประโยชน์วีลแชร์ของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และระดับคุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
คำสำคัญ: การใช้ประโยชน์, คุณภาพการบริการ

Abstract

This research it is part of the research on The relationship between wheelchair utilization and service quality of the Thai Disabled Foundation in Pak Kret District, Nonthaburi Province. The purpose is to study 1) the level of wheelchair utilization of the Thai Disabled Foundation in Pak Kret District, Nonthaburi Province. 2) the level of service quality of the Thai Disabled Foundation in Pak Kret District, Nonthaburi Province. This is a quantitative research. A questionnaire was used as the data collection tool. The population and sample group included 241 wheelchair users of the Thai Disabled Foundation in Pak Kret District, Nonthaburi Province, calculated from Yamane's formula. Data were analyzed statistically using distribution, mean, standard deviation

The results of the research were as follows: 1) The overall level of wheelchair utilization by the Thai Foundation for the Disabled in Pak Kret District, Nonthaburi Province, is at the highest level. 2) The overall level of service quality provided by the Thai Foundation for the Disabled in Pak Kret District, Nonthaburi Province, is at the highest level.
Keywords: Utilization, Service Quality

บทนำ

ปัญหาเรื่องของความพิการของประชากรในประเทศไทยเป็นปัญหาที่ดำรงอยู่ในสังคมไทยและสังคมรับรู้ แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญและใส่ใจมากเท่าที่ควร ปี พ.ศ. 2555 ได้มีการทำยุทธศาสตร์การวิจัยด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ด้วยเครือข่ายด้านคนพิการร่วมกับสำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ กระทรวงการพัฒนาสังคมและ

ความมั่นคงของมนุษย์ ได้ร่วมกันก่อตั้ง “มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการประเทศไทย โดยมีเป้าหมายเพื่อต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการในทุกมิติ รวมถึงการพัฒนาศักยภาพและความสามารถในการพัฒนานวัตกรรมและบุคลากรทางการวิจัยที่มีความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Inclusive Society) และเตรียมความพร้อมในการที่ประเทศจะเข้าสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ในปีพ.ศ. 2558 ในทุกมิติ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสถาบันวิจัยให้มีความก้าวหน้ามีคุณภาพในด้านการบริหารจัดการ การเป็นองค์กรที่มีขีดสมรรถนะสูง มีความมั่นคงและยั่งยืน) เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามที่ตั้งไว้จึงต้องมีการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนในการนำส่งไปสู่การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผลของแผนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์แวดล้อม (Environmental Scanning) ประเด็นความท้าทาย และเงื่อนไข ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อทิศทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ รวมทั้งแนวโน้มหรือทิศทางการพัฒนาองค์ความรู้ด้านคนพิการในอนาคต (วิชุพรรณ ทินนบุตรา, 2559 : 213)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้ประโยชน์วีลแชร์ของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้ใช้วีลแชร์ของมูลนิธิคนพิการไทยในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 606 คน (มูลนิธิคนพิการไทย. 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ใช้วีลแชร์ของมูลนิธิคนพิการไทยในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี จำนวน 241 คน โดยได้จากการคำนวณจากสูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5

ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างจากทุกหน่วยของการศึกษา คือ จากผู้ใช้วีลแชร์ของมูลนิธิคนพิการไทย โดยมีวิธีการสุ่มตัวอย่าง ตามวิธีการใช้ตารางเลขสุ่ม (Table of Random Numbers) โดยเรียงตามลำดับหมายเลขสมาชิกของประชากรจนครบตามจำนวน

2. เครื่องมือในการวิจัย

2.1 ลักษณะของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบ Checklist

ตอนที่ 2 เป็นคำถามปลายปิดเกี่ยวกับระดับการใช้ประโยชน์วีลแชร์ของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามวิธีการของ Likert จำนวน 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายปิดเกี่ยวกับระดับคุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ตามวิธีการของ Likert จำนวน 5 ระดับ

2.2 การสร้างเครื่องมือวิจัย

2.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์วีลแชร์กับคุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

2.2.2 กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหาและรายละเอียดที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์วีลแชร์กับคุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

2.2.3 สร้างแบบสอบถาม

2.2.4 นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุง

2.2.5 ปรับปรุงแบบสอบถาม ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.3 การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัย โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้ใช้วีลแชร์ของมูลนิธิคนพิการไทยในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ทั้งฉบับโดยใช้วิธีวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach โดยยอมรับค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับตั้งแต่ > 0.80 ขึ้นไป และยอมรับค่าความเชื่อมั่นรายข้อตั้งแต่ > 0.20 ขึ้นไป (Cronbach, Lee Joseph.1970) ซึ่งจากการทดลองใช้แบบสอบถามกับ กลุ่มทดลองดังกล่าว พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ Alpha ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.980 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในรายข้อ > 0.20 ขึ้นไปทุกข้อคำถาม และ จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขอหนังสือรับรองและแนะนำตัวผู้วิจัย จากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึง ประธานมูลนิธิคนพิการไทย เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล

3.2 แต่งตั้งผู้ช่วยวิจัยจำนวน 2 คน ในการช่วยเก็บข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง ไม่เกิดความลำเอียงในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล

3.3 ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จนครบตามจำนวน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง

4.2 ลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding Form)

4.3 กำหนดระดับคะแนนในแบบสอบถามที่กำหนดไว้ 5 ระดับ ดังนี้

5 คะแนน หมายถึง มากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง มาก

3 คะแนน หมายถึง ปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง น้อย

1 คะแนน หมายถึง น้อยที่สุด

4.4 การวิเคราะห์ระดับการใช้ประโยชน์/ระดับคุณภาพการให้บริการโดยรวมและเป็นรายด้าน แล้วนำมาเทียบตามเกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้

4.21–5.00 หมายถึง ระดับ มากที่สุด

3.41–4.20 หมายถึง ระดับ มาก

2.61–3.40 หมายถึง ระดับ ปานกลาง

1.81–2.60 หมายถึง ระดับ น้อย

1.00–1.80 หมายถึง ระดับ น้อยที่สุด

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) การวิเคราะห์ระดับการใช้ประโยชน์/ระดับคุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 58.90 รองลงมาคือ เพศหญิง จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 41.10 ส่วนใหญ่อายุ 50–59 ปี จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 29.90 รองลงมาคือ 4–49 ปี จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 28.20 อายุ 30-39 ปี จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 19.50 อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 15.80 อายุ 20-29 ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 6.60 และสาเหตุความพิการ คือ เกิดขึ้นภายหลัง จำนวน 128 คน คิดเป็นร้อยละ 53.10 รองลงมา แต่กำเนิด จำนวน 99 คน คิดเป็นร้อยละ 41.10 และ สาเหตุอื่น ๆ จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 5.80

2. ระดับการใช้ประโยชน์วีลแชร์ของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ตารางที่ 1 ระดับการใช้ประโยชน์วีลแชร์ของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

การใช้ประโยชน์วีลแชร์ของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี	$\bar{X}$	$S.D.$	**การแปลผล**
1. ด้านความคล่องตัวเป็นอิสระ	4.71	0.38	มากที่สุด

2. ด้านสุขภาพ	4.68	0.38	มากที่สุด
3. ด้านการเข้าถึงวิถีชุมชน	4.61	0.43	มากที่สุด
4. ด้านเศรษฐกิจ	4.63	0.53	มากที่สุด
รวม	**4.65**	**0.36**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านความคล่องตัวเป็นอิสระ ($\bar{X}$ =4.71) รองลงมาคือ ด้านสุขภาพ ($\bar{X}$ =4.68) ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X}$ = 4.63) และด้านการเข้าถึงวิถีชุมชน ($\bar{X}$ =4.61)

ตารางที่ 2 ระดับการใช้ประโยชน์วีลแชร์ของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ด้านความคล่องตัวเป็นอิสระ และจำแนกรายข้อ

ด้านความคล่องตัวเป็นอิสระ	$\bar{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. การใช้วีลแชร์ช่วยให้สามารถเคลื่อนที่ได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น	4.69	0.49	มากที่สุด
2. การใช้วีลแชร์ช่วยให้เดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น	4.76	0.46	มากที่สุด
3. การใช้วีลแชร์ทำให้รู้สึกถึงความมีอิสระในการดำเนินชีวิตประจำวันมากขึ้น	4.66	0.51	มากที่สุด
4. การใช้วีลแชร์ทำให้มีความมั่นใจในการออกไปข้างนอกหรือพบปะผู้คนมากขึ้น	4.79	0.43	มากที่สุด
5. การใช้วีลแชร์ช่วยลดความเหนื่อยล้าหรืออาการไม่สบายจากการเคลื่อนไหวร่างกายได้	4.66	0.53	มากที่สุด
6. การใช้วีลแชร์ช่วยให้สามารถทำกิจกรรมที่ไม่เคยทำได้มากขึ้น	4.72	0.49	มากที่สุด
7. การใช้วีลแชร์ช่วยให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ได้	4.70	0.52	มากที่สุด

8. การออกแบบและฟังก์ชันของวีลแชร์มีผลต่อการเคลื่อนที่อย่างเป็นอิสระ	4.72	0.50	มากที่สุด
รวม	**4.71**	**0.38**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ การใช้วีลแชร์ทำให้มีความมั่นใจในการออกไปข้างนอกหรือพบปะผู้คนมากขึ้น ($\bar{X}$ =4.79) รองลงมา การใช้วีลแชร์ช่วยให้เดินทางไปยังสถานที่ต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น ($\bar{X}$ =4.76) และการใช้วีลแชร์ช่วยให้สามารถทำกิจกรรมที่ไม่เคยทำได้มากขึ้น, การออกแบบและฟังก์ชันของวีลแชร์มีผลต่อการเคลื่อนที่อย่างเป็นอิสระ ($\bar{X}$ =4.72)

ตารางที่ 3 ระดับการใช้ประโยชน์วีลแชร์ของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ด้านสุขภาพและจำแนกรายข้อ

ด้านสุขภาพ	$\bar{X}$	$S.D.$	**การแปลผล**
1. การใช้วีลแชร์มีผลต่อสุขภาพร่างกาย	4.70	0.52	มากที่สุด
2. การใช้วีลแชร์ช่วยลดอาการปวดเมื่อยหรืออาการบาดเจ็บที่เกิดจากการเคลื่อนไหว	4.73	0.49	มากที่สุด
3.การใช้วีลแชร์ด้วยท่าทางที่ถูกต้องทำให้ลดความเครียดของกล้ามเนื้อได้ดีขึ้น	4.66	0.50	มากที่สุด
4. การใช้วีลแชร์ช่วยให้สุขภาพจิตดีขึ้น ความเครียดลดลง	4.75	0.49	มากที่สุด
5. การใช้วีลแชร์ที่มีการรองรับร่างกายอย่างเหมาะสมทำให้รู้สึกสบายตัวขึ้น	4.68	0.48	มากที่สุด
6. การใช้วีลแชร์ในระยะยาวก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพ	4.62	0.70	มากที่สุด
7. มีการออกกำลังกายหรือกายภาพบำบัดร่วมกับการใช้วีลแชร์	4.62	0.61	มากที่สุด
รวม	**4.68**	**0.38**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า ด้านสุขภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.68) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ การใช้วีลแชร์ช่วยให้สุขภาพจิตดีขึ้น ความเครียดลดลง ($\bar{X}$ =4.75) รองลงมาคือ การใช้วีลแชร์ช่วยลดอาการปวดเมื่อยหรืออาการบาดเจ็บที่เกิดจากการเคลื่อนไหว ($\bar{X}$ =4.73) และการใช้วีลแชร์มีผลต่อสุขภาพร่างกาย ($\bar{X}$ =4.70)

ตารางที่ 4 ระดับการใช้ประโยชน์วีลแชร์ของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ด้านการเข้าถึงวิถีชุมชน และจำแนกรายข้อ

ด้านการเข้าถึงวิถีชุมชน	$\bar{X}$	*S.D.*	**การแปลผล**
1. การใช้วีลแชร์ช่วยให้สามารถเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมได้มากขึ้น	4.58	0.52	มากที่สุด
2. การใช้วีลแชร์ทำให้เข้าถึงที่สาธารณะ หรือสถานที่ต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้น	4.67	0.52	มากที่สุด
3. การใช้วีลแชร์ทำให้ได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากสังคมมากขึ้น	4.57	0.60	มากที่สุด
4. การใช้วีลแชร์สามารถช่วยสร้างความสัมพันธ์และการสื่อสารกับบุคคลอื่นได้	4.68	0.51	มากที่สุด
5. การใช้วีลแชร์สามารถเข้าถึงระบบขนส่งสาธารณะได้สะดวกขึ้น	4.55	0.67	มากที่สุด
6. การใช้วีลแชร์ในชุมชนมีความสะดวกจากการปรับปรุงด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน	4.63	0.57	มากที่สุด
7. การใช้วีลแชร์มีการถูกเลือกปฏิบัติหรือเกิดความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงสถานที่ต่าง ๆ	4.61	0.61	มากที่สุด
8. การใช้วีลแชร์ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ	4.59	0.61	มากที่สุด
รวม	**4.61**	**0.43**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 4 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการเข้าถึงวิถีชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ การใช้วีลแชร์สามารถช่วยสร้างความสัมพันธ์และการสื่อสารกับบุคคลอื่นได้ ($\overline{X}$ =4.68) รองลงมาคือ การใช้วีลแชร์ทำให้เข้าถึงที่สาธารณะ หรือสถานที่ต่าง ๆ ได้สะดวกขึ้น ($\overline{X}$ = 4.67) และการใช้วีลแชร์ในชุมชนมีความสะดวกจากการปรับปรุงด้านโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน ($\overline{X}$ =4.63)

ตารางที่ 5 ระดับการใช้ประโยชน์วีลแชร์ของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ด้านเศรษฐกิจและจำแนกรายข้อ

ด้านเศรษฐกิจ	$\overline{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. การใช้วีลแชร์ทำให้มีโอกาสในการทำงานหรือประกอบอาชีพมากขึ้น	4.59	0.59	มากที่สุด
2. การใช้วีลแชร์สามารถลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทางหรือดำเนินชีวิตประจำวัน	4.62	0.71	มากที่สุด
3. การใช้วีลแชร์เป็นการเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงการเข้าร่วมการฝึกอบรมอาชีพต่าง ๆ	4.59	0.62	มากที่สุด
4. การใช้วีลแชร์สามารถทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การค้าขาย หรือเดินทางไปทำงาน ได้สะดวกขึ้น	4.70	0.62	มากที่สุด
5. การใช้วีลแชร์ก่อให้เกิดโอกาสอย่างเท่าเทียมในตลาดแรงงาน	4.57	0.68	มากที่สุด
6. การใช้วีลแชร์มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานหรือการสร้างรายได้	4.74	0.54	มากที่สุด
7. การใช้วีลแชร์ส่งผลต่อสถานะทางการเงินของครอบครัวในทางที่ดีขึ้น	4.60	0.61	มากที่สุด
รวม	**4.63**	**0.53**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 5 ผลการวิจัย พบว่า ด้านเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ การใช้วีล

แชร์มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานหรือการสร้างรายได้ ($\bar{X}$ =4.74) รองลงมาคือ การใช้วีลแชร์สามารถทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น การค้าขาย หรือเดินทางไปทำงาน ได้สะดวกขึ้น ($\bar{X}$ =4.70) และการใช้วีลแชร์สามารถลดภาระค่าใช้จ่ายในการเดินทางหรือดำเนินชีวิตประจำวัน ($\bar{X}$ =4.62)

3. ระดับคุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ตารางที่ 6 ระดับคุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

คุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี	$\bar{X}$	$S.D.$	**การแปลผล**
1. ด้านความน่าเชื่อถือ	4.59	0.43	มากที่สุด
2. ด้านการตอบสนอง	4.59	0.47	มากที่สุด
3. ด้านการให้ความมั่นใจ	4.62	0.43	มากที่สุด
4. ด้านการดูแลเอาใจใส่	4.60	0.44	มากที่สุด
5. ด้านลักษณะทางกายภาพ	4.63	0.45	มากที่สุด
รวม	**4.61**	**0.38**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 6 ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.61) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ด้านลักษณะทางกายภาพ ($\bar{X}$ =4.63) รองลงมา ด้านการให้ความมั่นใจ ($\bar{X}$ =4.62) ด้านการดูแลเอาใจใส่ ($\bar{X}$ =4.60) และด้านความน่าเชื่อถือ, ด้านการตอบสนอง ($\bar{X}$ =4.59)

ตารางที่ 7 ระดับคุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรีด้านความน่าเชื่อถือและจำแนกรายข้อ

ด้านความน่าเชื่อถือ	$\bar{X}$	$S.D.$	**การแปลผล**
1. การให้บริการเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดและให้รายละเอียดไว้	4.49	0.54	มากที่สุด
2. การให้บริการมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด	4.70	0.50	มากที่สุด

3. บุคลากรมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้	4.51	0.57	มากที่สุด
4. การให้บริการเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด	4.70	0.55	มากที่สุด
5. องค์กรมีความน่าเชื่อถือในประวัติการให้บริการ	4.57	0.55	มากที่สุด
รวม	**4.59**	**0.43**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 7 ผลการวิจัย พบว่า ด้านความน่าเชื่อถือ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ การให้บริการมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดและการให้บริการเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X}$ =4.70) รองลงมา องค์กรมีความน่าเชื่อถือในประวัติการให้บริการ ($\bar{X}$ = 4.57) บุคลากรมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ($\bar{X}$ =4.51) และการให้บริการเป็นไปตามขั้นตอนที่กำหนดและให้รายละเอียดไว้ ($\bar{X}$ =4.49)

ตารางที่ 8 ระดับคุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ด้านการตอบสนอง และจำแนกรายข้อ

ด้านการตอบสนอง	$\bar{X}$	$S.D.$	**การแปลผล**
1. มีการตอบกลับข้อสงสัยหรือปัญหาอย่างรวดเร็ว	4.55	0.58	มากที่สุด
2. มีช่องทางในการติดต่ออย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ	4.63	0.53	มากที่สุด
3. มีการปรับปรุงการให้บริการตามข้อเสนอแนะ	4.53	0.57	มากที่สุด
4. มีความพร้อมในการให้บริการอยู่เสมอ	4.67	0.56	มากที่สุด
5. มีการแจ้งเตือนหรืออัพเดตเกี่ยวกับการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ	4.58	0.57	มากที่สุด
รวม	**4.59**	**0.47**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 8 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการตอบสนอง โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีความพร้อมในการให้บริการอยู่เสมอ ($\bar{X}$ =4.67) รองลงมาคือ มีช่องทางในการติดต่ออย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพ($\bar{X}$ =4.63) และมีการแจ้งเตือนหรืออัพเดตเกี่ยวกับการให้บริการอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X}$ =4.58)

ตารางที่ 9 ระดับคุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ด้านการให้ความมั่นใจและจำแนกรายข้อ

ด้านการให้ความมั่นใจ	$\bar{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1. มีความรู้สึกปลอดภัยเมื่อมาขอรับบริการ	4.56	0.52	มากที่สุด
2. มีความไว้วางใจในการดูแลรักษาข้อมูลส่วนตัว	4.66	0.53	มากที่สุด
3. กระบวนการในการให้บริการมีมาตรฐานที่ชัดเจน	4.59	0.54	มากที่สุด
4. มีการให้คำแนะนำที่ชัดเจนและตรงไปตรงมา	4.71	0.52	มากที่สุด
5. มีความมั่นใจในความคุ้มค่าและเหมาะสมจากการบริการ	4.62	0.53	มากที่สุด
รวม	**4.62**	**0.43**	**มากที่สุด**

ตารางที่ 9 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการให้ความมั่นใจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ =4.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือ มีการให้คำแนะนำที่ชัดเจนและตรงไปตรงมา ($\bar{X}$ =4.71) รองลงมาคือ มีความไว้วางใจในการดูแลรักษาข้อมูลส่วนตัว ($\bar{X}$ =4.66) และมีความมั่นใจในความคุ้มค่าและเหมาะสมจากการบริการ ($\bar{X}$ =4.62)

ตารางที่ 10 ระดับคุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ด้านการดูแลเอาใจใส่และจำแนกรายข้อ

ด้านการดูแลเอาใจใส่	$\bar{X}$	$S.D.$	การแปลผล
1.การให้ความสำคัญและเอาใจใส่ในการให้บริการ	4.53	0.52	มากที่สุด
2. การให้บริการด้วยความเอาใจใส่และให้เกียรติ	4.63	0.54	มากที่สุด
3. มีความยืดหยุ่นในการปรับการให้บริการที่เหมาะสม	4.58	0.51	มากที่สุด
4. มีช่องทางสำหรับการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้บริการ	4.68	0.54	มากที่สุด
5. มีการติดตามผลหลังการให้บริการ	4.59	0.60	มากที่สุด

รวม	4.60	0.44	มากที่สุด

ตารางที่ 10 ผลการวิจัย พบว่า ด้านการดูแลเอาใจใส่ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ มีช่องทางสำหรับการให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้บริการ ($\overline{X}$ =4.68) รองลงมาคือ การให้บริการด้วยความเอาใจใส่และให้เกียรติ ($\overline{X}$ =4.63) และมีการติดตามผลหลังการให้บริการ ($\overline{X}$ =4.59)

ตารางที่ 11 ระดับคุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ด้านลักษณะทางกายภาพและจำแนกรายข้อ

ด้านลักษณะทางกายภาพ	$\overline{X}$	$S.D.$	**การแปลผล**
1. สถานที่ให้บริการมีความสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย	4.59	0.53	มากที่สุด
2. มีเอกสารหรือสื่อโฆษณาที่ให้ข้อมูลอย่างชัดเจน	4.68	0.55	มากที่สุด
3. มีเอกสารหรือสื่อโฆษณาที่ให้ข้อมูลอย่างน่าสนใจ	4.59	0.57	มากที่สุด
4. มีความสะดวกในการเข้าถึงสถานที่หรือแพลตฟอร์มออนไลน์	4.70	0.52	มากที่สุด
5. มีการจัดแสดงหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการในรูปแบบที่เข้าใจง่าย	4.61	0.53	มากที่สุด
รวม	4.63	0.45	มากที่สุด

ตารางที่ 11 ผลการวิจัย พบว่า ด้านลักษณะทางกายภาพ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ =4.63) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 ลำดับแรก คือมีความสะดวกในการเข้าถึงสถานที่หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ ($\overline{X}$ =4.70) รองลงมาคือ มีเอกสารหรือสื่อโฆษณาที่ให้ข้อมูลอย่างชัดเจน ($\overline{X}$ =4.68) และมีการจัดแสดงหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการในรูปแบบที่เข้าใจง่าย($\overline{X}$ =4.61)

อภิปรายผล

ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ตามรายละเอียดดังนี้

1. ระดับการใช้ประโยชน์วีลแชร์ของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้พิการที่ใช้วีลแชร์ในอำเภอปาก

เกร็ด จังหวัดนนทบุรี ที่ใช้วีลแชร์ในชีวิตประจำวันแล้วได้รับประโยชน์จากการใช้วีลแชร์ ในทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นด้านความคล่องตัวเป็นอิสระทำให้คนพิการมีความมั่นใจในการออกไปข้างนอกหรือพบปะผู้คนมากขึ้น ด้านสุขภาพที่ผู้ใช้วีลแชร์มีความรู้สึกว่าวีลแชร์ช่วยให้สุขภาพจิตดีขึ้น ความเครียดลดลง ด้านการเข้าถึงวิถีชุมชน ผู้ใช้วีลแชร์รู้สึกว่าการใช้วีลแชร์ทำให้ได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากสังคมมากขึ้น รวมถึงด้านเศรษฐกิจที่การใช้วีลแชร์มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานหรือการสร้างรายได้ของคนพิการผู้ใช้วีลแชร์ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบรี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บริษัท Rakmor Medical จำกัด (2567) กล่าวถึง ประโยชน์ของรถเข็นไว้ว่า ประโยชน์ของรถเข็นคนป่วยนอกจากจะช่วยเพิ่มความสะดวกสบายในการเคลื่อนย้ายผู้ป่วยแล้ว ก็ยังช่วยส่งเสริมด้านสุขภาพร่างกายและการเข้าสังคมด้วย หากเลือกใช้รถเข็นผู้ป่วยที่เหมาะสมและมีวิธีการใช้งานที่ถูกวิธีจะช่วยลดโอกาสเกิดผลกดทับที่เกิดจากการนั่งผิดท่า การยึดตัวของกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น และเนื้อเยื่อต่าง ๆ สามารถช่วยป้องกันการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรจากอาการไขสันหลังบาดเจ็บ ทำให้เคลื่อนตัวทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้คล่องตัว พึ่งพาผู้อื่นน้อยลง มีความมั่นใจมากขึ้น นอกจากนี้ก็ยังเพิ่มโอกาสทางสังคมและเศรษฐกิจด้วยนั่นเอ

สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลินดา อินทราลักษณ์ (2565) ศึกษา วีอาร์วีลแชร์ การออกแบบพัฒนาเกมออกกำลังกายสำหรับผู้ใช้รถนั่งคนพิการ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบหลักในการออกแบบเกมออกกำลังกายเสมือนจริง คือ ความรู้สึกจริง (Immersion) โดยใช้หลักการออกแบบที่ครอบคลุมทั้งระบบฮาร์ดแวร์และซอร์ฟแวร์ ทำให้ผู้ใช้รู้สึกเหมือนอยู่ในโลกเสมือน และไม่รู้สึกถึงสภาพแวดล้อมภายนอก สามารถแยกเป็น 1) โลกเสมือนจริง (Virtual Environment) 2) การตอบรับของประสาทสัมผัส (Sensory feedback) 3)การโต้ตอบ (Interactivity) 4) การเข้าถึง (Accessibility) เมื่อรวมกับหลักการออกแบบเกม (Game design) จะทำให้การออกแบบเกมออกกำลังกายเสมือนจริงสร้างความพึงพอใจให้กับผู้ใช้รถนั่งคนพิการได้ โดยมีความพึงพอใจโดยรวมต่อเกมออกกำลังจริงเสมือนอยู่ในระดับมากที่สุด และผลจากการสังเกตและสัมภาษณ์พบว่า ผู้ใช้รถนั่งคนพิการมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสนุกและมีความสนใจที่จะออกกำลังกายด้วยเทคโนโลยีเสมือนจริงมากกว่าการออกกำลังกายแบบเดิมเพียงอย่างเดียว

2. ระดับคุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า คนพิการผู้ใช้วีลแชร์เกิดความรู้สึก

เป็นไปตามความคาดหวังที่จะได้รับจากการไปติดต่อขอรับบริการจนก่อให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจต่อการให้บริการ สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพการให้บริการที่มีคุณภาพการให้บริการอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งในด้านความน่าเชื่อถือที่การให้บริการมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด เป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด ด้านการตอบสนองที่มีความพร้อมในการให้บริการอยู่เสมอ มีช่องทางในการติดต่ออย่างสะดวกและมีประสิทธิภาพด้านการให้ความมั่นใจ เนื่องจากมีการให้คำแนะนำที่ชัดเจนและตรงไปตรงมา

ผลการวิจัยที่พบไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชสรา รักชาติ (2562) การเข้าถึงการให้บริการสาธารณะของผู้พิการในองค์การบริหารส่วนตำบลชายนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัย พบว่า การให้บริการสาธารณะของผู้พิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีพบว่า ระดับการใช้ประโยชน์วีลแชร์ของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และระดับคุณภาพการให้บริการของมูลนิธิคนพิการไทย ในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย** 1.1 ควรมีการจัดกิจกรรมในการส่งเสริมคนพิการผู้ใช้วีลแชร์ได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อทำให้มีความมั่นใจในการออกไปข้างนอกหรือพบปะผู้คนมากขึ้น 1.2 ควรมีจัดกิจกรรมเพื่อให้คนพิการผู้ใช้วีลแชร์ได้เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อให้เกิดความผ่อนคลาย ลดความเครียดในการใช้ชีวิตประจำวัน 1.3 ควรมีการสร้างเครือข่ายระหว่างคนพิการผู้ใช้วีลแชร์เพื่อช่วยสร้างความสัมพันธ์และการสื่อสารกับบุคคลอื่น 1.4 ควรมีการส่งเสริมอาชีพสำหรับคนพิการผู้ใช้วีลแชร์ให้เพิ่มขึ้นเนื่องจากการใช้วีลแชร์มีผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานหรือการสร้างรายได้ 1.5 ควรสร้างมาตรฐานการให้บริการที่ผู้รับบริการมีความรู้สึกปลอดภัยเมื่อมาขอรับบริการ อาทิเช่น กระบวนการในการให้บริการที่มีมาตรฐาน การดูแลรักษาข้อมูลส่วนตัวของผู้รับบริการ เป็นต้น **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาถึงนโยบายการจัดสวัสดิการทางสังคมสำหรับคนพิการผู้ใช้วีลแชร์ในชีวิตประจำวันของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย 2.2 ควรศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของคนพิการผู้ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

นุชสรา รักชาติ. (2562). การเข้าถึงการให้บริการสาธารณะของผู้พิการในองค์การบริหารส่วนตำบลชายนา อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

บริษัท Rakmor Medical จำกัด. (2567). ประเภทของวีลแชร์. เรียกใช้เมื่อเมื่อ 3 พฤษภาคม 2568 จาก https://rakmor.com/

มูลนิธิคนพิการไทย. (2568). จำนวนผู้ใช้วีลแชร์. นนทบุรี: มูลนิธิคนพิการไทย.

ลินดา อินทราลักษณ์. (2565). วีอาร์วีลแชร์ การออกแบบพัฒนาเกมออกกำลังกายสำหรับผู้ใช้รถนั่งคนพิการ. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปะกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

วิชุพรรณ ทินนบุตรา. (2559). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการที่ใช้รถเข็นในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, 26(1), 207-232.

Cronbach, L. J. (1970). Essentials of psychological test. (5th ed.). New York : Harper Collins.

Yamane, T. (1973). Statistics an Introductory Analysis. (3rd ed.) New York: Harper and Row.

DIGITAL EDUCATIONAL TECHNOLOGY USAGE BEHAVIOR MODEL OF HIGHER VOCATIONAL COLLEGE TEACHERS IN SHAANXI PROVINCE*

Chengjun Shi[1] and Suttipong Boonphadung[2]

[1-2]Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: S65584951033@ssru.ac.th

Received 16 February 2026; Revised 1 March 2026; Accepted 3 March 2026

Abstract

This research article aims to: 1) To study the level of digital educational technology usage behavior of higher vocational college teachers in SHAANXI Province. 2) To study the confirmatory factors of digital educational technology usage behavior of higher vocational college teachers in SHAANXI Province. 3) To study the digital educational technology usage behavior model of higher vocational college teachers in SHAANXI Province. Collecting data from 550 teachers and administrators from higher vocational colleges in SHAANXI Province; analyze the data using statistical software and thematic analysis of expert interviews.

The research results found that: 1) Descriptive statistical analysis indicates that vocational college faculty demonstrate high levels of endorsement and engagement with digital educational technologies across all observed variables. 2) Confirmatory factor analysis validated the structural integrity of seven latent constructs—each comprising four sub-dimensions with strong internal

Citation:

* Chengjun Shi and Suttipong Boonphadung. (2026). Digital Educational Technology Usage Behavior Model Of Higher Vocational College Teachers In Shaanxi Province.
Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 562-574.;
DOI: https://doi.org/10.
Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

consistency and construct validity. 3) By integrating quantitative findings with qualitative conclusions from expert interviews, a teacher digital technology usage behavior model tailored to Shaanxi's higher vocational education system was successfully constructed.

Keywords: digital educational technology, Technology Usage Behavior model, Higher Vocational Colleges

Introduction

Higher vocational education is undergoing a profound global digital transformation. It needs to meet the immediate and practical demands of the labor market while also providing learners with the enduring and interdisciplinary skills necessary for lifelong adaptation (World Bank, 2023). The Ministry of Education of China released the official "Industry Standards for Teachers' Digital Literacy" (Ministry of Education, 2023), which defines teachers' digital literacy from five key dimensions: digital awareness, digital technology knowledge and skills, digital application, digital social responsibility, and professional development. Although the digitalization process has been vigorously promoted, the development of many vocational colleges in Shaanxi Province is not balanced. This is due to the differences in their educational concepts and basic resources. Although the existing technology acceptance models are relatively common, they often cannot cope with the special technical challenges faced by vocational colleges.

Existing literature typically views digital literacy as a general skill rather than a specialized ability in a specific field. Although some studies have explored digital capabilities in vocational education, these studies often overestimate the degree of actual teaching integration. In addition, there is currently a lack of evidence on how local environmental factors interact with personal anxiety and efficacy. This study adopts a mixed-method design to explore the technology

adoption mechanism, aiming to fill the above research gaps. By combining quantitative factor analysis with qualitative expert insights, this study constructs a comprehensive framework applicable to the vocational education environment in Shaanxi Province of China. The research results have practical value for policy formulation and institutional evaluation, helping managers go beyond simple hardware procurement and achieve true capacity building.

Objectives

1) To study the level of digital educational technology usage behavior of higher vocational college teachers in SHAANXI Province.

2) To study the confirmatory factors of digital educational technology usage behavior of higher vocational college teachers in SHAANXI Province.

3) To study the digital educational technology usage behavior model of higher vocational college teachers in SHAANXI Province.

Literature Review

1. Thematic Synthesis of Digital Transformation in Vocational Education

Mukul, E., et al. (2023) positioned educational digitization at the intersection of automation, data-driven approaches, and novel human-machine collaborative learning models through a review of Education 4.0 literature. The study identified four major obstacles: excessive teacher workload, misaligned assessment systems, uneven digital literacy, and institutional inertia. It also criticized technological solutionism, emphasizing that effectiveness hinges on pedagogical redesign, teacher professional development, and data ethics governance.

2. Theoretical Justification for the Seven-Dimensional Framework

The Technology Acceptance Model (TAM/UTAUT) provides foundational logic but often lacks the targeted details required for technology-intensive professional fields. This study argues for the validity of a seven-dimensional framework by synthesizing three thematic clusters identified in recent academic research:

1) Facilitating Conditions (FC)

Tessmer, M. (2019) systematically identified key factors for promoting the success of technology-enhanced learning, emphasizing that technological support and infrastructure are crucial enabling conditions.

2) Social Influence (SI)

Falk, E., Scholz, C., Cooper, N., & Gomes, V. (2025) point out that the vast majority of human behavior and thought are shaped by social influences, whether deliberate or subconscious.

3) Performance Expectancy (PE)

Zhou (2023) employed the UTAUT model to investigate factors influencing college students' mobile learning behavior. Performance Expectancy (PE) was defined as the belief that "mobile learning can enhance learning effectiveness."

4) Effort Expectancy (EE)

Norman (2020) explores how design influences user experience in his groundbreaking work, emphasizing the importance of usability in everyday objects.

5) Technological Self-Efficacy (TSE)

Hodges, C. B. (Ed.). (2018) Compilation of recent research and literature reviews on self-efficacy in diverse instructional technology contexts. This volume examines self-efficacy among teachers and learners in K-12 and higher education

from an international perspective, emphasizing the concept's critical role in effectively designing technology-integrated learning environments.

6) Technology Anxiety (TA)

Brosnan (2002) synthesizes experimental and survey evidence to demonstrate that technophobia diminishes users' perceived competence with information and communication technologies (ICT).

7) Attitude (ATT)

Venkatesh, V et al. (2003) noted that performance expectancy is the strongest direct predictor of behavioral intention, and indicated that in many contexts, the expected influence operates partially through attitudes.

3. Hypothesized Mechanisms and Model Logic

This model makes the following assumptions based on the following logic: Digital Technology Usage Behavior (DET) constitutes a secondary structure, which is manifested through the following seven dimensions. We assume that FC constitutes the environmental framework, SI plays the main external driving role, while PE, EE, TSE, TEA and ATT act as the core internal driving factors.

Research methodology

1. Research Design

This study employed a mixed-methods research design. Quantitative and qualitative data were collected concurrently and integrated throughout the research process to enhance its validity and contextual relevance. The quantitative component established a CFA model with sound reliability and validity, while the qualitative component elucidated the mechanisms and contextual factors influencing vocational college teachers' digital educational technology usage behaviors.

2. Quantitative Methods

Sampling Technique:

The survey participants comprised administrators and faculty members from higher vocational colleges in SHAANXI Province. A total of 550 questionnaires were distributed, with 500 valid responses retained after screening (response rate: 91.00%). Participants exhibited diversity in disciplinary backgrounds, professional titles, and teaching experience.

Instrument Validation:

The structured questionnaire was adapted from the UTAUT framework and contextualized for vocational education. The instrument underwent review by five experts to calculate the Index of IOC, ensuring all items scored above 0.8. A pilot study was conducted with 50 vocational teachers (outside the final sample) to ensure clarity. Initial Cronbach's alpha values for all seven dimensions exceeded 0.80, confirming strong internal consistency.

3. Qualitative Methods

Inclusion Criteria:

Key informants (n=9) were selected using purposive sampling. Criteria for selection included: (1) at least 10 years of experience in vocational education; (2) current roles in institutional digital transformation or teacher development; and (3) a published record or professional certification in educational technology.

Coding Process and Reliability

Interview content was transcribed and analyzed using thematic analysis. To ensure reliability and minimize researcher bias, inter-rater reliability was assessed. Two researchers independently coded 30% of the interview transcripts, yielding a Cohen's Kappa coefficient of 0.82. This indicates high agreement between the two researchers prior to finalizing the themes (fundamental drivers, internal drivers, and external drivers).

4. Data Integration Strategy

Quantitative analysis. Descriptive statistics (mean, standard deviation) summarize DET levels; correlation matrices analyze associations; confirmatory factor analysis (CFA) evaluates dimensional structure. Reliability and validity assessments utilize Cronbach's alpha, KMO test, composite reliability (CR), average variance extracted (AVE), funnel-lark criteria, and maximum shared variance (MSV).

Qualitative analysis. Thematic categories were identified through inductive coding: foundational conditions, internal drivers, and external drivers.

Integration. Findings were synthesized through narrative weaving, with statistical results supported or elaborated by specific expert citations to construct the final teacher digital competency model.

Results

1. Quantitative Findings

Descriptive statistics. In the five-point scale, the average score range is between 2.55 and 4.07, with a standard deviation ranging from 0.833 to 1.246. This indicates that the overall evaluation is relatively positive and the degree of difference is moderate, which is conducive to differentiation.

Correlation. All seven domains are positively correlated. As shown in Figure 4.1, CMIN = 652.792; DF = 343; CMIN/DF = 1.903 < 3; GFI = 0.915 > 0.8; AGFI = 0.900 > 0.8; TLI = 0.943 > 0.9; CFI = 0.949 > 0.9; RMR = 0.043 < 0.08; RMSEA = 0.043 < 0.08. The results show that all statistical indicators are within the acceptable threshold range, indicating that the model fits well, meets the requirements of structural validity, and reaches or exceeds the conventional threshold.

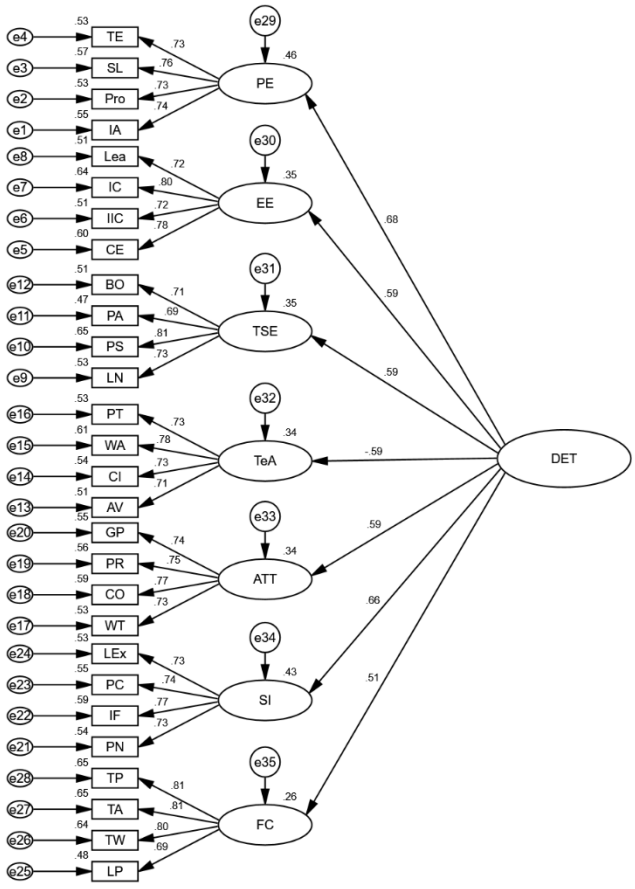

Figure 1 Multiple-Variable Confirmatory Factor Analysis Results

The second-order Confirmatory Factor Analysis (CFA) confirms that Digital Educational Technology (DET) usage behavior is a robust multidimensional construct. While all fit indices meet or surpass conventional thresholds, the factor loadings for individual indicators provide critical insights into the specific behaviors driving each dimension.

2. Qualitative Insights

After conducting expert interviews and applying thematic analysis, the following conclusions were drawn:

Foundational Environment: Organizational enabling conditions (FC) form the "hard environment" for technology adoption. Stable equipment and network infrastructure, coupled with effective training and incentive measures, lay the groundwork for teachers to dare to experiment.

External Drivers: Social Influence (SI) constitutes the "soft environment." Successful examples from colleagues and positive student feedback serve as "catalysts" motivating teachers to experiment.

Internal Drivers: Performance Expectations (PE) and Effort Expectations (EE) effectively elevate individual cognitive levels; Technology Anxiety (TEA) acts as a primary "resistance factor"; while Technology Self-Efficacy (TSE) serves as the core "driving force."

3. Integrated Teachers' Digital Competence Model

The interview data indicate that the digital technology usage behavior of teachers in higher vocational colleges is influenced by seven interrelated factors.

The final model integrates these findings into a logical chain. Quantitative data provides a structural framework, while qualitative insights clarify the "organic chain" situation: once the basic conditions (FC) stabilize, internal psychological driving factors such as self-efficacy and performance expectations will interact with social influences, thereby promoting adoption. This synergy ultimately enhances digital literacy in the vocational education system in Shaanxi.

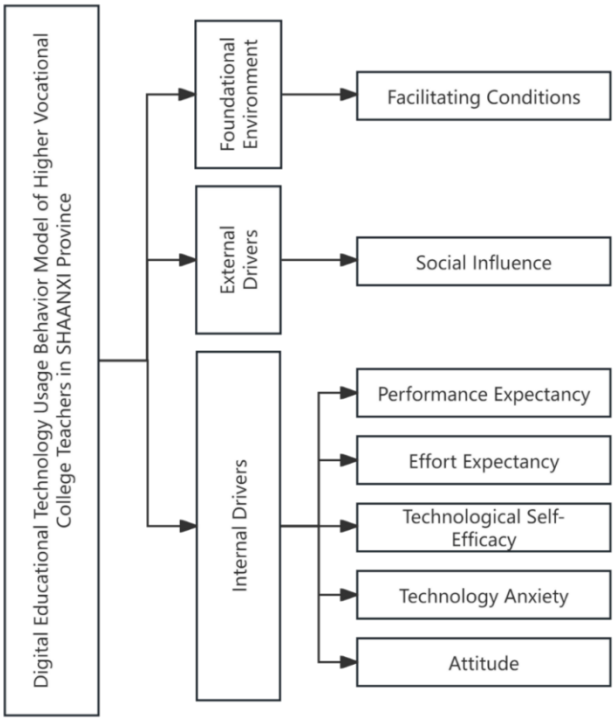

Figure 2 Digital Educational Technology Usage Behavior Model of Higher Vocational College Teachers in SHAANXI Province

Discussion

1. Integrative discussion

This study aims to conduct a benchmark assessment of the digital technology usage behavior (DET) of teachers in higher vocational colleges in Shaanxi Province. Through confirmatory factor analysis, this study verified a multi-dimensional measurement structure and constructed a development model that is consistent with the actual situation in this province. The research results indicate that teachers generally possess high digital literacy and have formed a secondary structure consisting of seven dimensions: performance expectations, effort expectations, technological self-efficacy, technological anxiety, attitude, social influence, and facilitating conditions.

2. Suggestions for Institutions and Policies

Establish "low-risk pilot laboratories": so that teachers can test digital tools without the presence of students. This directly addresses the issue of "fear of embarrassment" raised in the interviews.

Implement a peer mentoring network: The school should shift from top-down administrative pressure to a "peer assistance" model. Designate "digital mentors" in each department and provide the necessary "social influence" to promote behavioral norms.

Distributed technical troubleshooting centers: Deploying technical support staff to digital education laboratories in a distributed manner can provide "hard environmental" support for immediate problem-solving, thereby enhancing teachers' confidence.

Course integration incentive mechanism: A course-oriented digitalization is more effective than a hardware-oriented model. Each institution should link the use of digital tools with specific teaching modules rather than adopting a general performance-based reward approach.

3. Theoretical Contributions

From a theoretical perspective, this study integrates the UTAUT model with the unique practical background of China's vocational education reform, and makes targeted improvements to it to make it conform to specific regional characteristics. These research findings provide a validated framework for the relevant departments in Shaanxi Province, enabling them to move beyond the limitation of "merely accumulating hardware equipment" and shift towards "soft capacity building", thereby focusing on the psychological and social aspects of teachers' behaviors.

Recommendations

Although this study achieved the expected goals, several limitations have pointed out the direction for future research. The geographical limitations of the samples from SHAANXI Province restricted the generalizability of the research conclusions; moreover, classroom observations and analysis of teaching outcomes were not included in the research scope. In the future, it is necessary to establish correlations between teachers' digital technology application capabilities and dimensions such as classroom quality, student performance, employability, and employer satisfaction, which will provide an important basis for constructing an expandable and high-impact digital transformation management system and project development model for higher vocational education.

References

Allen, M. (2019). Relationship Between Technostress Dimensions and Employee Productivity (Doctoral dissertation, Walden University). ProQuest LLC.

Brosnan, M. J. (2002). Technophobia: The Psychological Impact of Information Technology. Routledge. https://doi.org/10.4324/9780203436707

Bailey, W. (2024). Experiences from large vocational education policy change: Lessons for digital reform. International Journal of Vocational Education Policy, 10(2).

Cattaneo, A. P., Antonietti, C., & Rauseo, M. (2022). How digitalised are vocational teachers? Assessing digital competence in vocational education and looking at its underlying factors. Computers & Education, 176, 104358.

EDUCAUSE. (2022). O'Brien, J. (2022). Higher education in motion: The digital and cultural transformations ahead. EDUCAUSE Review.

Feng, L. (2024). An empirical analysis of EFL teachers' digital literacy in Chinese higher education institutions. International Journal of Educational Technology in Higher Education, 21, 15.

Hodges, C. B. (Ed.). (2018). Self-Efficacy in Instructional Technology Contexts. Springer International Publishing.

Tessmer, M. (2019). Technology-enhanced learning and online education. Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315228588

Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., & Davis, F. D. (2003). User acceptance of information technology: Toward a unified view. MIS Quarterly, 27(3), 425–478. https://doi.org/10.2307/30036540

Zhou, J. (2023). University students' mobile learning behaviour intention: An empirical study based on UTAUT

DEVELOPMENT GUIDELINES FOR LEARNER AUTONOMY AMONG PRESCHOOL EDUCATION STUDENTS AT GUANGXI TALENT INTERNATIONAL COLLEGE*

Zhong Xiangmin[1], Nuttamon Punchatree[2], Wichian Intarasompun[3] and Waroonrat Khonsue[4]

[1-4]Graduate School, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: nuttamon.pu@bsru.ac.th

Received 6 March 2026; Revised 13 March 2026; Accepted 15 March 2026

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the level of learner autonomy, and 2) to suggest the development guidelines of learner autonomy for students' program in preschool education at Guangxi Talent International College. The sample group were 250 students who enrolled in the faculty of preschool education students in Guangxi Talent International College. Research instruments included: 1) 5-point rating scale questionnaire, and 2) structured interview. Data analysis by using percentage, mean, standard deviation and content analysis.

The results were found that: 1) The learner autonomy for students' program in preschool education in five aspects was at a high level. Considering the results from the highest to the lowest mean were as follows: the highest mean was Learning resources, followed by Learning strategies, and Learning environment, respectively, and learning motivation was the lowest mean. And 2) The guidelines for the development of learner autonomy for students' program

Citation:

* Zhong Xiangmin, Nuttamon Punchatree, Wichian Intarasompun and Waroonrat Khonsue. (2026). Development Guidelines For Learner Autonomy Among Preschool Education Students At Guangxi Talent International College. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 575-592.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

in preschool education at Guangxi Talent International College, China, are a multiple approach. The researcher has analyzed the content as follows: 1) Teachers should establish a learning motivation monitoring mechanism, conduct regular student surveys, integrate post-scenario teaching, and strengthen students' professional cognition and learning motivation. 2) Construct a training system combining stratified teaching and personalized guidance, teach practical learning methods, and guide students to formulate personalized study plans. 3) Develop an implementation plan for cultivating integrated professional knowledge, sort out the course knowledge framework, and guide students to integrate cross-course knowledge. 4) Coordinate college resources to upgrade the professional training center, establish a resource quality evaluation mechanism, integrate and share high-quality learning resources, and compile study manuals. 5) Formulate educational APP application guidelines, screen suitable software, carry out practical demonstrations and special training, and help students master core functions. 6) Optimize the campus teaching environment to create immersive scenarios, establish an environmental quality monitoring system, and adopt interactive and immersive methods to optimize the classroom atmosphere. 7) Expand the scale of off-campus internship bases, establish a practical opportunity guarantee mechanism, increase practical training hours, and strive for more internship and observation opportunities for students. 8) Construct a diversified assessment system, establish a learning effect tracking mechanism, strengthen practical teaching and knowledge application, and improve students' professional practical abilities.

Keywords: Learner Autonomy, Learning motivation, Learning strategies, Learning resources, Learning outcomes.

Introduction

Against the backdrop of national vocational education reform and the continuous upgrading of preschool education, higher vocational preschool education is undergoing a critical transformation from single skill training to comprehensive professional competence cultivation. Guided by cognitive and social cognitive learning theories, learner autonomy and discovery learning - proposed by Jerome Bruner (1961), have become the core of its teaching reform, as they focus on the "independent exploration - active construction" model that is crucial for cultivating qualified preschool educators. The growing social demand for high-quality preschool talents has exposed obvious flaws in traditional teaching modes, such as students' insufficient learning initiative and the misalignment between autonomous learning ability and actual professional needs. For preschool education majors, effective autonomous learning is not only an essential ability but also aligns with the profession's inherent requirement of lifelong learning (Liu Xiaoli et al., 2023), laying a foundation for their long-term career development.

Autonomous learning traces its theoretical origin to Dewey's "learning by doing" theory, with its systematic measurement and research originating from Zimmerman's self-regulated learning theory in the 1980s. Over the years, autonomous learning research has evolved from a process-oriented paradigm to intelligent transformation driven by the mobile Internet, with platforms like Superstar Learning and Rain Classroom providing personalized learning support for preschool education majors. In China, the exploration of learner autonomy in higher vocational preschool education began with relevant teaching practices amid the mid-2000s vocational education reform, and domestic research has advanced steadily with scholars proposing models, building support systems and developing cultivation strategies. Despite growing research on learner autonomy, limited studies examine its development within preschool education programs

in Chinese vocational colleges. Specifically, three key bottlenecks persist: the disconnection between theory and practice leading to passive learning, insufficient in-depth application of intelligent teaching tools lacking personalized and data support, and an assessment system overemphasizing quantitative indicators while ignoring qualitative professional abilities.

This study constructs a "autonomous learning + professional scenario" cultivation model for higher vocational preschool education majors, clarifies the theoretical-practical transformation path via a closed loop, breaks the limitations of traditional management and evaluation, and links autonomous learning content with industry demands. It provides replicable solutions for higher vocational preschool education reform and new empirical cases for the digital-age application of self-regulated learning theory.

Objectives

1. To study the level of learner autonomy for students' program in preschool education at Guangxi Talent International College.

2. To suggest the development guidelines of learner autonomy for students' program in preschool education at Guangxi Talent International College.

Literature Review

Theory of learner autonomy: B. F. Skinner's Operant Conditioning Theory is a core theoretical basis for exploring learner autonomy, with its core concept of "reinforcement" playing a crucial role in the development of autonomous learning behaviors. Reinforcement refers to the process in which environmental stimuli strengthen or weaken learners' learning behaviors. Skinner argues that learners influenced by reinforcement are more likely to adjust their learning behaviors according to environmental feedback, form effective learning strategies, and maintain stable learning motivation. This theory points out that

learners can enhance their learner autonomy by recognizing reinforcement cues, utilizing resources with reinforcement value, and adapting to changes in environmental reinforcement associations, thereby promoting the achievement of learning goals.

Jerome Bruner's Discovery Learning complements Skinner's perspective by focusing on the active role of learners in the learning process, explaining how active exploration and knowledge construction support the development of autonomous learning behaviors. Bruner emphasizes that learners are not passive recipients of knowledge but active constructors who acquire knowledge through independent exploration and cognitive iteration. Integrating the perspectives of the two theories, learner autonomy is understood as the interaction between motivational reinforcement and cognitive engagement.

Concept of learner autonomy: Learner autonomy refers to the core competence of learners who demonstrate initiative and take self-responsibility in the learning process. They do not rely on external guidance and can independently control the entire learning process. Complementing this, recent international studies further explore AI’s role in shaping autonomous learning: Joseph Sifakis (2025), a Turing Award winner, proposes an "autonomous learning system" that leverages AI to support lifelong learning needs, while warning that the role of human will in AI-augmented learning remains under-researched, a critical gap for preschool education majors who need to balance technical assistance and independent thinking.

Core Dimensions of Learner Autonomy: Based on the above conceptual definition and existing empirical research, this study clarifies the conceptual framework of learner autonomy, which includes five core interrelated dimensions.

The research framework is as follows:

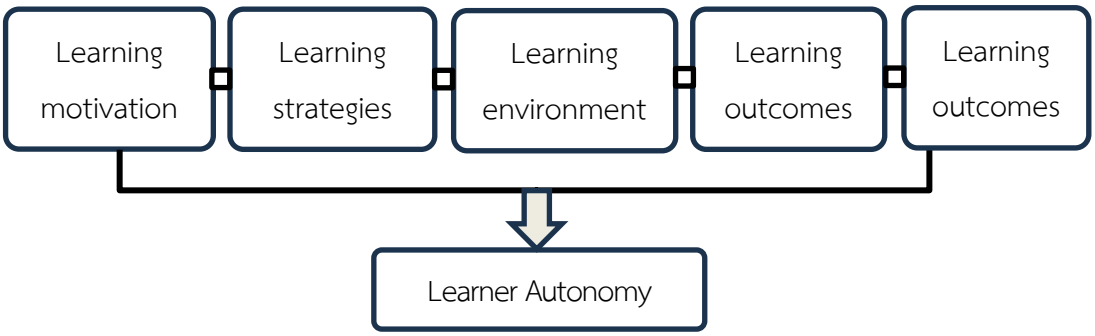

Figure 1.1 Research Framework

Empirical evidence indicates that self-efficacy and metacognitive skills are core competencies influencing learning outcomes and engagement, while digital literacy, especially the ability to utilize online resources like MOOC and microcourse, has become increasingly critical in blended learning environments (Liu Xiaoli, 2023; Jun Huang and Dian Yu, 2022). Although innovative problem-solving is often relatively weaker, it is widely recognized as strategically important for adapting to teaching model reforms and integrating knowledge across disciplines (Jie Zhu et al., 2019).

In summary, drawing on existing literature and the practical context of modern education, this study conceptualizes learner autonomy as comprising five core dimensions: learning motivation, learning strategies, learning resources, learning environment, learning outcomes, which serve as the analytical foundation for the study.

Methodology

Objective 1: To study the level of learner autonomy for students' program in preschool education at Guangxi Talent International College.

The Population / Sample Group

The Population: The population is 12,000 students at Guangxi Talent International College. Target population for this study is the 706 full-time students enrolled in the college's preschool education program, which is the key group aligned with the research objectives.

The Sample Group: For the questionnaire, the sample group consists of 250 students, selected from the 706 preschool education students by simple random sampling. The sample size is determined following Krejci and Morgan's method (1970), which recommends 250 samples for a population of 706, so 250 is set to ensure representativeness.

Research Instruments

Questionnaire: The instrument used to collect data for objective one, which aimed to study the current situation of learner autonomy among preschool education students at Guangxi Talent International College, was a 5-point rating scale questionnaire. The questionnaire was designed based on five aspects of learner autonomy: 1) learning motivation, 2) learning strategies, 3) learning resources, 4) learning environment, 5) learning outcomes. It was divided into two parts: Part 1 is the personal information of respondents by gender and major; Part 2 is the current situation of learner autonomy of preschool education students at Guangxi Talent International College.

Constructing a questionnaire process

The questionnaire construction process is as follows: 1) Review and analyze literature, concepts, theories and research related to learner autonomy; 2) Develop the questionnaire on learner autonomy of preschool education students and submit it to thesis advisors for review and revision; 3) Three experts examined the Index of Objective Congruence (IOC); IOC above 0.6 indicates acceptable validity, and this questionnaire ranged from 0.67 to 1.00; 4) Revise the questionnaire based on expert suggestions; 5) Distribute to 30

students for a pilot test, and Cronbach's Alpha Coefficient was 0.986, higher than 0.8, indicating good reliability; 6) Apply the questionnaire to 250 preschool education students at Guangxi Talent International College.

Data Collection

The data collection procedure for Objective 1, which aimed to study the current situation of learner autonomy among preschool education students at Guangxi Talent International College, is as follows: 1) The researcher distributed the questionnaire to 250 students enrolled in the college's preschool education faculty; 2) Waited for 15 days to collect the questionnaires from the sample group; 3) Checked the completeness of the collected questionnaires, with all 250 questionnaires retrieved, representing a 100% recovery rate; 4) Conducted statistical analysis on the collected data for the research.

Data Analysis

In this research, the researcher analyzed the data using a statistical software package as follows: 1) The personal information of the respondents was analyzed by frequency and percentage, classified by gender; 2) The current situation of learner autonomy in five aspects (learning motivation, learning strategies, learning resources, learning environment, and learning outcomes) was analyzed by mean and standard deviation, and data interpretation for the average value is based on Rensis Likert (1932): 4.50-5.00 refers to the highest level, 3.50-4.49 refers to high level, 2.50-3.49 refers to medium level, 1.50-2.49 refers to low level, and 1.00-1.49 refers to the lowest level.

Objective 2: To suggest the development guidelines of learner autonomy for students' program in preschool education at Guangxi Talent International College.

The Key information

The interviewee: The interviewee in this research was 5 experts from the college. The qualifications of the interviewee are as follows: 1) at least 5

years of work experience in student's preschool education in university, 2) received a certificate in the field of preschool education, 3) graduated with a master's degree or above. 4) Position diversity: They cover full-time teaching, academic guidance, and training center management, providing comprehensive perspectives for formulating learner autonomy development guidelines.

Research Instruments

Structured Interview: The instrument used to collect data for objective two, which aimed to propose enhancement guidelines for learner autonomy among preschool education students at Guangxi Talent International College, was a structured interview designed based on the five dimensions of learner autonomy (learning motivation, learning strategies, learning resources, learning environment, and learning outcomes). The structured interview was divided into two parts: Part 1 covers interviewees' personal information, and Part 2 includes questions and suggestions for the enhancement guidelines.

Constructing a structured interview process

The construction process of the structured interview is as follows: 1) Review the current situation and select the issue which has a mean score at medium or lower level. And 2) Construct the structured interview about development guidelines for learner autonomy of preschool education students in Guangxi Talent International College.

Data Collection

The data collection procedure for Objective 2, which aimed to propose enhancement guidelines for learner autonomy among preschool education students at Guangxi Talent International College, is as follows: 1) The researcher made an appointment with the experts; 2) The researcher conducted one-on-one interviews with 5 experts via an online platform or face-to-face, depending on the experts' convenience.

Data Analysis

The structured interview about the enhancement guidelines of learner autonomy of preschool education students in Guangxi Talent International College was analyzed by content analysis.

Results

Objective 1: To study the level of learner autonomy for students' program in preschool education at Guangxi Talent International College, China.

Table 1 Mean and standard deviation of lear nerautonomy for students' program in preschool education in five aspects (n = 250)

	Learner Autonomy for Students' Program in Preschool Education at Guangxi Talent International College	$\overline{X}$	S.D.	Level	Ranking
1	Learning motivation	4.01	0.53	high	5
2	Learning strategies	4.31	0.51	high	2
3	Learning resources	4.41	0.61	high	1
4	Learning environment	4.29	0.61	high	3
5	Learning outcomes	4.12	0.60	high	4
	Total	**4.23**	**0.60**	**high**	

According to table 4.2, found that the learner autonomy for students' program in preschool education in five aspects was at a high level ($\overline{X}$ = 4.23, S.D. = 0.60). Considering the results from the highest to the lowest mean were as follows: the highest mean was Learning resources (= 4.41, S.D. = 0. $\overline{X}$ 61), followed by Learning strategies ($\overline{X}$ = 4.31, S.D. = 0.51), and Learning environment ($\overline{X}$ = 4.29, S.D. = 0.61), respectively, and learning motivation was the lowest

mean

($\overline{X}$ = 4.01, S.D. = 0.53).

Objectives 2: To suggest the development guidelines of learner autonomy for students' program in preschool education at Guangxi Talent International College

The guidelines for the development of learner autonomy for students' program in preschool education at Guangxi Talent International College, China, are a multiple approach. The researcher has analyzed the content as follows: 1) Teachers should establish a learning motivation monitoring mechanism, conduct regular student surveys, integrate post-scenario teaching, and strengthen students' professional cognition and learning motivation. 2) Construct a training system combining stratified teaching and personalized guidance, teach practical learning methods, and guide students to formulate personalized study plans. 3) Develop an implementation plan for cultivating integrated professional knowledge, sort out the course knowledge framework, and guide students to integrate cross-course knowledge. 4) Coordinate college resources to upgrade the professional training center, establish a resource quality evaluation mechanism, integrate and share high-quality learning resources, and compile study manuals. 5) Formulate educational application guidelines, screen suitable software, carry out practical demonstrations and special training, and help students master core functions. 6) Optimize the campus teaching environment to create immersive scenarios, establish an environmental quality monitoring system, and adopt interactive and immersive methods to optimize the classroom atmosphere. 7) Expand the scale of off-campus internship bases, establish a practical opportunity guarantee mechanism, increase practical training hours, and strive for more internship and observation opportunities for students. 8) Construct a diversified assessment system, establish a learning effect tracking mechanism, strengthen practical

teaching and knowledge application, and improve students' professional practical abilities.

Discussion

Objectives 1: The level of learner autonomy for students' program in preschool education at Guangxi Talent International College.

The results found that the level of learner autonomy for students in the preschool education program at Guangxi Talent International College, China, was at a high level. According to this study, the five dimensions ranked from highest to lowest were: learning resources, learning environment, learning strategies, learning outcomes, and learning motivation (the lowest). The relatively low motivation was due to students' lack of initiative in understanding industry trends, accessing professional literature, and solving learning problems independently, which supports Chen Tao (2022) that weak motivation results in passive learning. This study further highlights that even in practice-oriented preschool education programs, intrinsic motivation remains a bottleneck, as vocational students' focus on skill acquisition may overshadow proactive professional exploration, requiring the integration of practical training and motivation cultivation. In contrast, students scored highest in learning resources by following professional online platforms and using kindergarten cases, consistent with Jie Zhu, Ping Chen and Wenjun Jia (2019) that resources are fundamental to autonomous learning, though teacher guidance is still needed for effective use. This gap between resource availability and utilization efficiency indicates that targeted guidance is necessary to maximize the value of learning resources for autonomous learning.

Learning motivation was at a high level, as students-maintained enthusiasm, clear goals, and improved professional skills, which is supported by Liu Xiaoli (2023), Jun Huang and Dian Yu (2022), and Jen-Hung Wang and Wen-

Han Zhu (2024).

Learning strategies were at a high level, with students mastering knowledge systematically, identifying weaknesses, and applying theory to practice effectively, supported by Liu Xiaoli (2023), Chen Tao (2022), Jun Huang and Dian Yu (2022), and Jie Zhu et al. (2019).

Learning environment was at a high level, with students enjoying a supportive, inclusive atmosphere with peer collaboration and quality learning spaces, which aligns with Haimin Mi and Sheng Guo (2025) that a positive environment enhances autonomous learning.

Learning outcomes were at a high level, reflecting students' strong autonomous learning and professional competence, supporting Stefan Heber et al. (2024) that structured learning and practice improve learning outcomes. These results show that the interaction between environmental reinforcement (Operant Conditioning Theory) and cognitive engagement (Discovery Learning Theory) drives the high overall level of learner autonomy.

Objectives 2: To suggest the development guidelines of learner autonomy for students' program in preschool education at Guangxi Talent International College, China.

The guidelines for the development of learner autonomy for students in the preschool education program at Guangxi Talent International College, China, are a multiple approach derived from teacher interview results, designed to address the bottlenecks and leverage the strengths identified in the study’s findings. The researcher has analyzed the content as follows: 1) Teachers should establish a learning motivation monitoring mechanism, conduct regular student surveys, integrate post-scenario teaching, and strengthen students' professional cognition and learning motivation. 2) Construct a training system combining stratified teaching and personalized guidance, teach practical learning methods, and guide students to formulate personalized study plans. 3) Develop an

implementation plan for cultivating integrated professional knowledge, sort out the course knowledge framework, and guide students to integrate cross-course knowledge. 4) Coordinate college resources to upgrade the professional training center, establish a resource quality evaluation mechanism, integrate and share high-quality learning resources, and compile study manuals. 5) Formulate educational APP application guidelines, screen suitable software, carry out practical demonstrations and special training, and help students master core functions. 6) Optimize the campus teaching environment to create immersive scenarios, establish an environmental quality monitoring system, and adopt interactive and immersive methods to optimize the classroom atmosphere. 7) Expand the scale of off-campus internship bases, establish a practical opportunity guarantee mechanism, increase practical training hours, and strive for more internship and observation opportunities for students. 8) Construct a diversified assessment system, establish a learning effect tracking mechanism, strengthen practical teaching and knowledge application, and improve students' professional practical abilities.

These guidelines are corroborated by abundant empirical studies, with each key component interpreted through existing literature and the study's theoretical framework (Operant Conditioning Theory and Discovery LearningTheory) to avoid mere citation without analysis. The focus on learning motivation monitoring and scenario-based teaching aligns with the research of Jen-Hung Wang and Wen-Han Zhu (2024), who emphasized that a positive learning environment and effective teaching communication positively influence learning motivation and attitude - this guideline directly addresses the study's finding that learning motivation, though high, is the lowest-ranked dimension, using scenario-based teaching (rooted in practical preschool contexts) to strengthen intrinsic motivation, a nuance not fully explored in Jen-Hung Wang and Wen-Han Zhu's (2024) general research. The stratified teaching and personalized guidance system is consistent with the three-level framework of

learner autonomy proposed by Alexey Danilenko et al. (2018), complements Tianyu Wang and Dong Ge (2025) who verified the importance of personalized resource matching for autonomous learning support, and aligns with I Gede Suddarth et al. (2022) showing that blended learning and practical training effectively improve learner autonomy and professional practical abilities. Specifically, this guideline integrates stratified teaching with practical learning methods to address individual differences in students' autonomous learning levels, bridging the gap between theoretical frameworks and vocational education practice. Collectively, these alignments-grounded in the interaction of environmental reinforcement (Operant Conditioning Theory) and cognitive engagement (Discovery Learning Theory) - fully validate the scientific and feasibility of the entire development framework, linking the interview-derived guidelines to theoretical insights and providing a solid theoretical basis for cultivating learner autonomy in preschool education programs.

Theoretical Implications: This study extends Operant Conditioning Theory and Cognitive Discovery Theory to vocational preschool education contexts, enriching the multidimensional framework of learner autonomy proposed by Chen Tao (2022) and Liu Xiaoli (2023) by identifying learning motivation as a bottleneck in high-level autonomy contexts. It also links theoretical frameworks to practical guidelines, demonstrating how classical learning theories and multidimensional models can be translated into vocational education practice, providing a solid theoretical basis for future research on learner autonomy cultivation in specialized fields.

Recommendation

1. For College: Embed learner autonomy cultivation into the preschool education curriculum with grade-specific objectives and assessment standards. Upgrade the training center and build an integrated resource library, expand

internship bases for a "campus + kindergarten" dual platform. Adopt a diversified evaluation system, and apply intelligent analytics to track autonomous learning for data-driven program adjustment.

2. For Administrators: Formulate special measures and earmark funds, clarify department responsibilities for autonomy cultivation implementation. Optimize campus environment and build immersive scenarios with a quality monitoring system. Promote digital-integrated autonomous learning, popularize suitable APPs/platforms and build an online learning community. Establish a long-term monitoring mechanism, track learning motivation/strategies and propose targeted suggestions.

3. For Teachers: Adopt scenario/case teaching with real kindergarten scenarios, guide independent inquiry and cooperative learning. Set up learning files for stratified teaching, teach practical learning methods and guide personalized study plans. Establish a motivation monitoring mechanism, stimulate intrinsic drive via career sharing and positive evaluation. Guide effective resource use, connect classroom teaching with practical training to boost professional abilities.

4. For Students: Foster a correct professional outlook, clarify learning goals to enhance intrinsic motivation. Master scientific learning strategies, form preview-thinking-review habits and build systematic knowledge frameworks. Proactively use on-campus and off-campus resources, follow professional accounts and share experiences online. Participate in kindergarten internships/design, improve practical abilities through continuous reflection and summary.

References

Alexey Danilenko et al. (2018). Learner autonomy in modern higher education. SHS Web of Conferences, 48, 01002.

Chen Tao. (2022). An investigation and analysis of college English majors' autonomous learning ability in ubiquitous learning environment. Journal of Environmental and Public Health, 2022, 9103148.

Haimin Mi and Sheng Guo (2025). The transformation of English teaching models and the development of intelligent learning environments in higher education enabled by mobile technology. International Journal of Interactive Mobile Technologies (iJIM), 19(12), 121–134.

I Gede Sudirtha, I Wayan Widiana et al. (2022). The impact of blended learning assisted with self-assessment toward learner autonomy and creative thinking skills. International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET), 17(6), 163.180.

Jie Zhu, Ping Chen and Wenjun Jia (2019). Cultivation and improvement of autonomous learning ability. Asian Agricultural Research, 11(5), 107.

Jun Huang and Dian Yu (2022). Application of deep learning in college physical education design under flipped classroom. Computational Intelligence and Neuroscience, 2022, 7368771.

Jen Hung Wang et al. (2024). Study of learning climate, mobile game addiction, learning attitude, and learning motivation with teaching attraction as the moderator–evidence from higher education in Macau. Cogent Education, 11(1), 2353474.

Liu Xiaoli et al. (2023). Online and offline blended teaching reform in medical Immunology course for training autonomous learning and innovation ability of medical students. Chinese Journal of Immunology, 39(11), 2402–2405.

Shuyan Xu et al. (2021). Multilateral interactive teaching model for Improving foreign language learners' autonomous learning ability by using multimedia network technology. International Journal of Electrical Engineering & Education, 0(0), 1–13

Stefan Heber, Michaela Wagner-Menghin et al. (2024). Short-term cognitive learning outcomes in team-based learning: Is the permanent team important? Medical Education Online, 29(1), 2397864.

Sifakis, J. (2025, April 22). AI-augmented autonomous learning: Balancing technical assistance and human will. Xinhua News Agency Education Special Report.http://www.news.cn/digital/20250422/6b3db65344de4de4b83290b646ec652/c.html.

Tianyu Wang and Dong Ge (2025). Research on recommendation system of online Chinese learning resources based on multiple collaborative filtering algorithms (RSOCLR). International Journal of Human–Computer Interaction, 41(3), 1771–1781.

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการทำงานเป็นทีม ของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค*

TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AND TEAMWORK AMONG PERSONNEL OF THE PROVINCIAL ELECTRICITY AUTHORITY

เตชวัฒน์ แช่มช้อย[1] และ วิลาสินี จินตลิขิตดี[2]

Techawat Chamchoi[1] and Vilasinee Jintalikhitdee[2]

[1-2]รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ วิทยาลัยการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

[1-2]Master of Public Administration Program (Public Administration), College of Politics and Government Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s67563833009@ssru.ac.th

วันที่รับบทความ : 19 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 24 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 26 มีนาคม 2569

Received 19 March 2026; Revised 24 March 2026; Accepted 26 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค 2) การทำงานเป็นทีมของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จำนวน 187 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ประกอบด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจง

Citation:

* เตชวัฒน์ แช่มช้อย และ วิลาสินี จินตลิขิตดี. (2569). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 593-605.

Techawat Chamchoi and Vilasinee Jintalikhitdee. (2026). Transformational Leadership And Teamwork Among Personnel Of The Provincial Electricity Authority. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 593-605.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า (1) บุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับแรก คือ ความมีอิทธิพลต่อกลุ่มสมาชิกภายในองค์การ และด้านที่บุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด คือ การให้ความสำคัญกับความเป็นปัจเจกชน (2) บุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีการทำงานเป็นทีมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับแรก คือ การประสานงาน และด้านที่บุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีการทำงานเป็นทีมน้อยที่สุด คือ การสื่อสาร (3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง โดยเป็นความสัมพันธ์กันในทิศทางบวก

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, การทำงานเป็นทีม, การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

Abstract

This study aimed to 1) examine the transformational leadership of personnel in the Provincial Electricity Authority (PEA) 2) investigate the level of teamwork among PEA personnel; and 3) explore the relationship between transformational leadership and teamwork among PEA personnel. This research employed a quantitative approach. The sample consisted of 187 personnel from the Provincial Electricity Authority. The research instrument was a questionnaire. The collected data were analyzed using statistical software, including descriptive statistics frequency, percentage, mean, and standard deviation and inferential statistics, specifically Pearson's product–moment correlation coefficient.

The findings revealed that: (1) overall, PEA personnel demonstrated transformational leadership at the highest level. When considered by dimension, the highest-rated aspect was idealized influence, while the lowest-rated aspect was individualized consideration; (2) overall teamwork among PEA personnel was also at the highest level. In terms of specific dimensions, coordination ranked the highest, whereas communication ranked the lowest and (3) transformational

leadership was positively correlated with teamwork among PEA personnel at a statistically significant level of .0 1, supporting the stated hypothesis. The relationship was found to be strong and positive.

Keywords: transformational leadership, teamwork, Provincial Electricity Authority

บทนำ

ในบริบทการบริหารองค์การยุคปัจจุบัน องค์การทั้งภาครัฐและเอกชนต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และความคาดหวังของผู้รับบริการ ส่งผลให้รูปแบบการทำงานแบบรายบุคคลไม่สามารถตอบสนองต่อภารกิจที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Robbins & Judge, 2019) การทำงานเป็นทีมจึงกลายเป็นกลไกสำคัญในการบูรณาการความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของบุคลากรเพื่อขับเคลื่อนองค์การไปสู่เป้าหมายร่วมกัน (Katzenbach & Smith, 1993) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้การทำงานเป็นทีมเกิดประสิทธิภาพ โดยผู้นำสามารถสร้างวิสัยทัศน์ร่วม กระตุ้นแรงจูงใจ และพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิผล (Bass, 1985) อย่างไรก็ตาม ในองค์การขนาดใหญ่ที่มีโครงสร้างซับซ้อน เช่น การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ยังคงพบข้อจำกัดด้านการสื่อสารและการประสานงาน ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีม

จากประเด็นดังกล่าว การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จึงมีความสำคัญในการนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารทรัพยากรบุคคลและยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์การต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
2. เพื่อศึกษาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

สมมติฐานการวิจัย

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

Avolio (1996) อธิบายว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ (4 I's) ได้แก่

1) ความมีอิทธิพลต่อกลุ่มสมาชิก ซึ่งผู้นำยึดมั่นในคุณธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดี ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจ

2) การสร้างแรงบันดาลใจ โดยการถ่ายทอดวิสัยทัศน์และกระตุ้นให้สมาชิกมุ่งสู่เป้าหมายร่วม

3) การปลุกเร้าทางปัญญา ที่ส่งเสริมให้สมาชิกคิดอย่างสร้างสรรค์และพัฒนาวิธีการทำงานใหม่

4) การให้ความสำคัญกับความเป็นปัจเจกชน โดยการดูแลและสนับสนุนการพัฒนาของสมาชิกตามความแตกต่างรายบุคคล ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานร่วมกันของทีม

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม

การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มศักยภาพการดำเนินงานขององค์การ โดยช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนและปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ Romig (1996) อธิบายว่าองค์ประกอบของการทำงานเป็นทีมประกอบด้วย 5 ประการ ได้แก่

1) การสื่อสารที่ชัดเจนและเปิดกว้าง ซึ่งช่วยลดความคลาดเคลื่อน และสร้างความเข้าใจร่วมกัน

2) ความร่วมมือบนพื้นฐานของความไว้วางใจ ที่ทำให้สมาชิกสามารถสนับสนุนและทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การประสานงานอย่างเป็นระบบ โดยมีการกำหนดบทบาทและหน้าที่อย่างชัดเจนเพื่อลดความซ้ำซ้อนในการทำงาน

4) ความคิดสร้างสรรค์ ที่ส่งเสริมให้ทีมสามารถพัฒนาแนวทางใหม่ในการแก้ไขปัญหา

5) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องจากการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งช่วยให้ทีมสามารถพัฒนาและยกระดับผลการดำเนินงานได้อย่างยั่งยืน

ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการทำงานเป็นทีมในองค์การ

กรอบแนวคิดการวิจัย

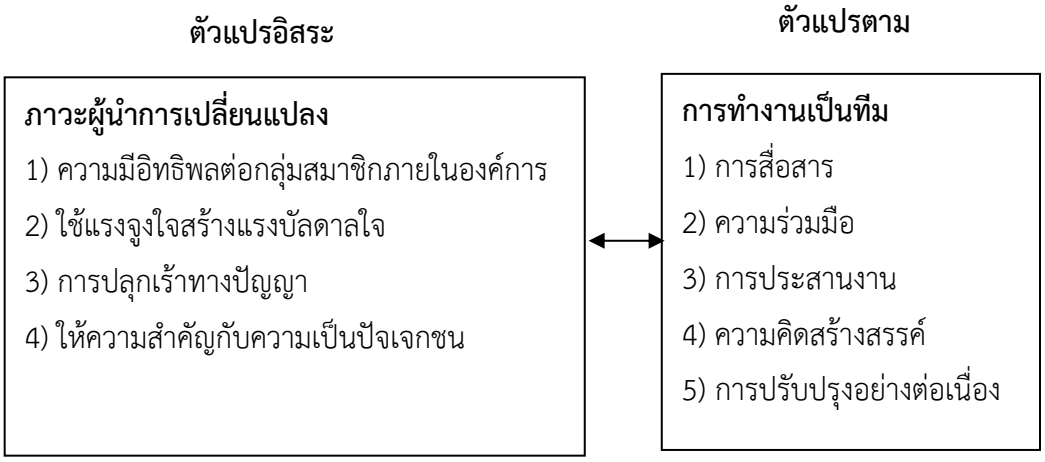

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จำนวน 187 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Krejcie and Morgan และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 การเก็บข้อมูลดำเนินการโดยขอทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล และแจกแบบสอบถามจำนวน 187 ชุด แก่กลุ่มตัวอย่าง โดยได้รับแบบสอบถามคืนครบถ้วนคิดเป็นร้อยละ 100 ข้อมูลที่ได้ถูกนำมา

วิเคราะห์ด้วยสถิติการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ทดสอบโดยวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน(Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 หรือที่ระดับความเชื่อมั่นทางสถิติร้อยละ 99

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

บุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิด เป็นร้อยละ 70.0 มีอายุต่ำกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 56.7 มีอายุงานไม่เกิน 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 56.7 มีตำแหน่งอยู่ในระดับปฏิบัติการ คิดเป็นร้อยละ 74.3 อยู่ในหน่วยงานต้นสังกัดฝ่ายพัฒนาทรัพยากรบุคคล คิดเป็นร้อยละ 62.6

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ได้แก่ ความมีอิทธิพลต่อกลุ่มสมาชิกภายในองค์การ การปลุกเร้าทางปัญญา การใช้แรงจูงใจสร้างแรงบัลดาลใจ และการให้ความสำคัญกับความเป็นปัจเจกชน โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จำแนกเป็นรายด้าน

	ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	ความมีอิทธิพลต่อกลุ่มสมาชิกภายในองค์การ	4.37	.77	มากที่สุด
2.	การปลุกเร้าทางปัญญา	4.33	.81	มากที่สุด
3.	การใช้แรงจูงใจสร้างแรงบัลดาลใจ	4.24	.84	มากที่สุด
4.	การให้ความสำคัญกับความเป็นปัจเจกชน	4.21	.89	มากที่สุด
	รวม	**4.29**	**.79**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 1 พบว่าบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.29, S.D. = .79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับแรก คือ ความมีอิทธิพลต่อกลุ่มสมาชิกภายในองค์การ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.37, S.D. = .77) รองลงมาคือ การปลุกเร้าทางปัญญา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.33, S.D. = .81) และด้านที่บุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด คือ การให้ความสำคัญกับความเป็นปัจเจกชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.21, S.D. = .89)

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทำงานเป็นทีม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทำงานเป็นทีมของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ได้แก่ การประสานงาน ความร่วมมือ ความคิดสร้างสรรค์ การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง และการสื่อสาร โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลการทำงานเป็นทีมของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จำแนกเป็นรายด้าน

	การทำงานเป็นทีมของบุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค	$\overline{X}$	**S.D.**	**ระดับ**
1.	การประสานงาน	4.33	.73	มากที่สุด
2.	ความร่วมมือ	4.32	.74	มากที่สุด
3.	ความคิดสร้างสรรค์	4.30	.80	มากที่สุด
4.	การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง	4.30	.75	มากที่สุด
5.	การสื่อสาร	4.29	.76	มากที่สุด
	รวม	4.31	.72	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 บุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีการทำงานเป็นทีมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.31, S.D. = .72) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ลำดับแรก คือ การประสานงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.33, S.D. = .73) รองลงมา คือ ความร่วมมืออยู่ ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.32, S.D. = .74) และด้านที่บุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีการทำงานเป็นทีมน้อยที่สุด คือ การสื่อสาร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.29, S.D. = .76)

4. ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ทดสอบโดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	การทำงานเป็นทีม			
	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	Sig.	ระดับความสัมพันธ์	ทิศทางความสัมพันธ์
1. การให้ความสำคัญกับความเป็นปัจเจก	.87**	.00	สูง	ทางบวก
2. ใช้แรงจูงใจสร้างแรงบัลดาลใจ	.83**	.00	สูง	ทางบวก
3. การปลุกเร้าทางปัญญา	.81**	.00	สูง	ทางบวก
4. ความมีอิทธิพลต่อกลุ่มสมาชิกภายในองค์การ	.78**	.00	สูง	ทางบวก
รวม	**.87****	**.00**	**สูง**	**ทางบวก**

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่าโดยภาพรวมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (Sig. = .00) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง (r = .87) โดยมีความสัมพันธ์กันในทางบวก หมายความว่ายิ่งบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมากเท่าใด ยิ่งทำให้การทำงานเป็นทีมของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเพิ่มสูงขึ้นตาม โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมมากที่สุด คือ การให้ความสำคัญกับความเป็นปัจเจก (r = .87) รองลงมา คือ การใช้แรงจูงใจสร้างแรงบัลดาล

ใจ (r = .83) การปลุกเร้าทางปัญญา (r = .81) และความมีอิทธิพลต่อกลุ่มสมาชิกภายในองค์การ (r = .78) ตามลำดับ ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงทุกด้าน

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Conger และ Kanungo (1998) ที่อธิบายว่าผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถสร้างอิทธิพลต่อบุคลากรผ่านการสร้างความน่าเชื่อถือ การกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และการกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของตนเอง ส่งผลให้บุคลากรเกิดความเชื่อมั่น แรงจูงใจ และความพร้อมในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วม การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น และการสื่อสารที่สร้างแรงบันดาลใจ มีส่วนช่วยในการสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาและการทำงานร่วมกันของบุคลากรในองค์การ สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุชิต ทองเสน และ มังกร หริรักษ์ (2567) ที่ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 2 ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์การทำงานเป็นทีมของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ผลการวิจัย พบว่า บุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีการทำงานเป็นทีมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Katzenbach และ Smith (1993) ที่อธิบายว่าทีมที่มีประสิทธิภาพต้องมีเป้าหมายร่วมที่ชัดเจน ความไว้วางใจระหว่างสมาชิก ความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่และการสื่อสารที่เปิดเผยและเคารพซึ่งกันและกัน ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ทีมสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นว่าการส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร มีส่วนช่วยในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของการทำงานเป็นทีมและสนับสนุนการดำเนินงานขององค์การให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธศักดิ์ อินทฤกูร สวัสดิ์วงศ์ชัย (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ โรงเรียน

มัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า การทำงานเป็นทีมของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์ในระดับสูงและเป็นไปในทิศทางบวก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ เมื่อบุคลากรมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้น ย่อมส่งผลให้การทำงานเป็นทีมมีประสิทธิภาพสูงขึ้นตามไปด้วยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าการให้ความสำคัญกับความเป็นปัจเจกมีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมสูงที่สุด (r = .87) รองลงมา ได้แก่ การใช้แรงจูงใจสร้างแรงบันดาลใจ (r = .83) การปลุกเร้าทางปัญญา (r = .81) และความมีอิทธิพลต่อกลุ่มสมาชิก (r = .78) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการดูแลและพัฒนาบุคลากรในระดับรายบุคคลมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างการทำงานเป็นทีม จากผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Kouzes และ Posner (2002) ที่อธิบายว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพสามารถส่งเสริมการทำงานร่วมกันผ่านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม การเสริมพลัง และการยกย่องความสำเร็จของทีม รวมถึงสอดคล้องกับแนวคิดของ Katzenbach และ Smith (1993) ที่ชี้ว่าผู้นำมีบทบาทสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและความรับผิดชอบร่วมกันของสมาชิกในทีม อันนำไปสู่การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับพิชชาภา เกาะเต้น (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบของการทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการรับรู้การสนับสนุน จากองค์การที่ส่งผลต่อความผูกพัน และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท โตโยต้านครธน จำกัด ผลการวิจัยพบว่า การทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับ อัษฎา ศรีล้านมี (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในยุควิถีใหม่ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีม

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. สรุป จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่าบุคลากรของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีทั้งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการทำงานเป็นทีมอยู่ในระดับสูง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของบุคลากรในองค์การที่มีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพในบริบทขององค์การขนาดใหญ่ เมื่อพิจารณาในเชิงองค์ความรู้ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีบทบาทสำคัญต่อการทำงานเป็นทีม โดยเฉพาะในมิติที่เกี่ยวข้องกับการดูแลและพัฒนาบุคลากรรายบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในทีมอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการทำงานเป็นทีมยังสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาผู้นำในองค์การไม่ได้ส่งผลเฉพาะต่อระดับบุคคลเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อประสิทธิภาพของการทำงานในระดับทีม และองค์การโดยรวม กล่าวได้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงานเป็นทีมให้เกิดประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน **2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ** 2.1 การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคควรส่งเสริมการพัฒนาผู้นำให้สามารถดูแลบุคลากรรายบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การโค้ช การให้คำปรึกษา และการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงพัฒนา เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าการให้ความสำคัญกับความเป็นปัจเจกมีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีมในระดับสูง ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความผูกพันและแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากร 2.2 การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคควรพัฒนาศักยภาพผู้นำในทุกระดับ โดยเน้นทักษะด้านการสื่อสาร การสร้างแรงบันดาลใจ และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในทีม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีม 2.3 การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคควรพัฒนาระบบการสื่อสารภายในองค์การให้มีความชัดเจน โปร่งใส และเอื้อต่อการสื่อสารแบบสองทาง เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งจะช่วยสนับสนุนประสิทธิภาพของการทำงานเป็นทีมในองค์การ **3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** 3.1 การศึกษาครั้งต่อไปควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังหน่วยงานในระดับพื้นที่หรือหน่วยงานที่มีลักษณะงานแตกต่างกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสะท้อนบริบทการทำงานที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น 3.2 ควรพิจารณาเพิ่มตัวแปรอื่นที่อาจมีความสัมพันธ์กับการทำงานเป็นทีม เช่น คุณภาพชีวิตในการทำงาน หรือความผูกพันต่อองค์การ เพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น 3.3 ควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสังเกตการณ์ เพื่อให้เข้าใจ

มุมมองและพฤติกรรมของบุคลากรเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการทำงานเป็นทีม ได้อย่างลึกซึ้ง

เอกสารอ้างอิง

พิชชาภา เกาะเต้น. (2563). ผลกระทบของการทำงานเป็นทีม ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อความผูกพันและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงาน บริษัท โตโยต้านครธน จำกัด. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ปิยะธิดา เย็นสบาย และ จุฑารัตน์ นิรันดร. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสมุทรสาคร. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(2), 1–15.

อัษฎา ศรีล้านมี. (2566). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารในยุควิถีใหม่ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของครูโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดสกลนคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ยุทธศักดิ์ อินทฤกูร และ สวัสดิ์วงศ์ชัย. (2566). การพัฒนารูปแบบการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และ คณะ. (2538). การบริหารการตลาดยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: พัฒนาศึกษา.

อนุชิต ทองเสน และ มังกร หริรักษ์. (2567). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 2. วารสารนวัตกรรมจัดการศึกษาและการวิจัย, 6(2), 1–14.

Avolio, B. J. (1994). Transformational leadership and organizational culture. International Journal of Public Administration, 17(3–4), 541–554.

Conger, J. A., & Kanungo, R. N. (1998). Charismatic leadership in organizations. Thousand Oaks, CA: Sage.

House, R. J. (1977). A 1976 theory of charismatic leadership. In J. G. Hunt, & L. L. Larson (Eds.), Leadership: The cutting edge (pp. 189–207). Carbondale, IL: Southern Illinois University Press.

Katzenbach, J. R., & Smith, D. K. (1993). The wisdom of teams: Creating the high - performance organization. Boston, MA: Harvard Business School Press.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610.

Kouzes, J. M., & Posner, B. Z. (2002). The leadership challenge (3rd ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Romig, D. A. (1996). Breakthrough teamwork: Outstanding results through structured teamwork. Chicago, IL: Irwin.

Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1976). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. Journal of Educational Measurement, 13(1), 49–60.

Yukl, G. (2013). Leadership in organizations (8th ed.). Boston, MA: Pearson.

TOURIST SATISFACTION IN BEIHAI SHELL CARVING EXPERIENTIAL TOURISM*

Meng Li[1] and Kittipit Kittipornpaiboon[2]

[1-2]School of Business and Communication Arts, University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: Kittipit.ki@up.ac.th

Received 16 February 2026; Revised 23 February 2026; Accepted 25 February 2026

Abstract

Under the experience economy paradigm, experiential tourism has become a key strategy for enhancing tourist satisfaction, particularly in traditional craft-based destinations. This study aims to: (1) examine the four experiential dimensions education, entertainment, esthetics, and escape—in Beihai Shell Carving experiential tourism; (2) measure tourists' overall satisfaction and behavioral intentions; and (3) propose strategies to enhance experiential tourism development in traditional handicraft contexts.

A quantitative research design was employed. Data were collected through structured questionnaires from tourists who participated in Beihai Shell Carving activities, and descriptive statistical analysis was conducted using SPSS.

The findings reveal that tourists reported high evaluations across all four experiential dimensions, with educational and esthetic experiences receiving the highest ratings. Overall tourist satisfaction was high and positively associated with strong revisit and recommendation intentions. The results indicate that experiential value rather than purely functional service attributes plays a decisive role in shaping satisfaction in craft-based tourism.

Citation:

* Meng Li and Kittipit Kittipornpaiboon. (2026). Tourist Satisfaction In Beihai Shell Carving Experiential Tourism. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 606-622.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

The study provides empirical evidence supporting the applicability of the experience economy framework in traditional cultural tourism settings and offers practical implications for optimizing experiential design to promote sustainable development in heritage-based tourism.

Keywords: Experiential tourism, Tourist satisfaction, Experience economy, Shell carving tourism, Cultural heritage tourism

Introduction

In the context of the experience economy, tourists are no longer satisfied with passive sightseeing or standardized service consumption. Instead, they increasingly seek tourism experiences that emphasize participation, emotional engagement, learning, and immersion. Pine and Gilmore (1998) argued that experiences constitute a distinct economic offering beyond goods and services, and that value creation depends on the extent to which consumers are actively involved and emotionally connected. This shift has significantly influenced the development of contemporary tourism, particularly in cultural and creative destinations that aim to enhance tourist satisfaction and competitiveness through experiential design.

Experiential tourism highlights tourists' direct participation in activities and their cognitive, emotional, and sensory involvement during the tourism process. Prior studies have demonstrated that tourism experiences can be understood through four experiential dimensions—education, entertainment, esthetics, and escape—which together shape tourists' perceptions and evaluations of their overall experience (Kim, Ritchie, & McCormick, 2012). These experiential dimensions have been widely applied in tourism research to explain how well-designed experiences contribute to positive emotions, memorable impressions, and higher levels of tourist satisfaction.

Tourist satisfaction is a central concept in tourism research because it directly affects revisit intention, recommendation behavior, and destination loyalty (Chen & Tsai, 2007). In experiential tourism contexts, satisfaction is determined less by functional service attributes and more by the quality of experiential engagement, including learning opportunities, enjoyment, aesthetic appreciation, and psychological immersion. Consequently, understanding how experiential dimensions influence tourist satisfaction is essential for destinations seeking sustainable development through experience-based tourism products.

Beihai Shell Carving experiential tourism represents a distinctive form of traditional craft-based tourism rooted in local marine culture and artistic heritage. Although experiential tourism has been widely studied, empirical research focusing on tourist satisfaction in niche cultural craft experiences remains limited. In particular, there is a lack of systematic examination of how different experiential dimensions contribute to tourist satisfaction in traditional handicraft tourism settings. Therefore, this study investigates tourist satisfaction in Beihai Shell Carving experiential tourism from the perspective of the experience economy, aiming to provide empirical insights that can support experiential design optimization and sustainable cultural tourism development.

Objectives

This study objectives are as follows:

1. To examine the experiential tourism dimensions of Beihai shell carving tourism activities.

2. To measure the tourist satisfaction level with Beihai Shell Carving experiential tourism.

3. To propose strategic recommendations for enhancing tourist satisfaction through the development of appropriate experiential tourism offerings.

Literature Review

1. Experiential Tourism and Tourist Experience

Experiential tourism emphasizes tourists' active participation, emotional involvement, and the co-creation of meaning during travel activities. Unlike traditional sightseeing tourism, experiential tourism allows tourists to engage directly with local culture, heritage, and creative practices, thereby generating memorable and meaningful experiences. Tung and Ritchie (2011) argued that memorable tourism experiences are characterized by emotional intensity, personal relevance, and active engagement, which distinguish experiential tourism from routine leisure consumption. These experiences tend to leave lasting impressions that shape tourists' overall evaluations of destinations.

From a conceptual perspective, experiential tourism integrates learning, enjoyment, immersion, and aesthetic appreciation into tourism activities. Smith and Johnson (2018) proposed that experiential tourism provides value through multisensory stimulation and interaction between tourists, hosts, and environments. In cultural and craft-based tourism, experiential activities such as hands-on workshops and heritage interpretation further strengthen tourists' understanding and appreciation of local traditions. These studies suggest that experiential tourism is particularly suitable for traditional craft destinations, where tourists can learn skills, appreciate artistry, and immerse themselves in cultural contexts.

2. Tourist Satisfaction in Tourism Studies

Tourist satisfaction has long been regarded as a key indicator of tourism performance and destination competitiveness. Satisfaction reflects tourists' overall evaluation of their travel experiences, based on the comparison between expectations and actual perceptions. Oliver (1980, 2014) introduced Expectation–Disconfirmation Theory, which explains satisfaction as a psychological outcome of whether perceived performance meets, exceeds, or falls short of prior

expectations. This theory has been widely applied in tourism research to explain how tourists form satisfaction judgments after participating in tourism activities.

Empirical tourism studies have further demonstrated that satisfaction is a multidimensional construct influenced by both cognitive and affective factors. Kozak and Rimmington (2000) found that satisfaction is shaped not only by service quality but also by emotional enjoyment and experiential fulfillment. Similarly, Yoon and Uysal (2005) highlighted that tourist satisfaction plays a mediating role between travel motivation and destination loyalty, reinforcing its importance in predicting revisit intention and recommendation behavior. These studies collectively underscore the central role of satisfaction in tourism research and management.

3. Experiential Dimensions and Satisfaction in Cultural Tourism

Recent research has increasingly focused on the relationship between experiential dimensions and tourist satisfaction, particularly in cultural tourism contexts. Wang and Xu (2020) demonstrated that experiential elements such as enjoyment, immersion, and aesthetic appreciation significantly enhance tourist satisfaction by increasing perceived experiential value. Their findings suggest that experiential design, rather than functional service attributes alone, is critical in shaping tourists' evaluations of cultural tourism products.

In the context of traditional craftsmanship, Li (2019) emphasized that experiential participation in craft-making activities enhances tourists' emotional connection and cultural understanding, leading to higher satisfaction levels. Craft-based experiential tourism allows tourists to shift from passive observers to active participants, which strengthens both cognitive learning and emotional engagement. However, empirical studies focusing specifically on how different experiential dimensions contribute to tourist satisfaction in traditional craft tourism remain limited. This gap highlights the need for further research on experiential satisfaction in niche cultural tourism settings, such as Beihai Shell Carving experiential tourism.

Methodology

1. Research Design

This study employed a quantitative research design to investigate tourist satisfaction with Beihai Shell Carving experiential tourism. A questionnaire survey was selected as the primary data collection method because it allows for the systematic measurement of tourists' experiential perceptions and satisfaction levels. Quantitative approaches are widely applied in experiential tourism studies to capture post-experience evaluations and to summarize overall trends among tourists.

2. Research Instrument

Data were collected using a structured questionnaire developed based on the Experience Economy framework. The questionnaire comprised four main sections. The first section gathered respondents' demographic information, including gender, age, education level, occupation, place of origin, and travel mode. The second section measured tourists' experiential perceptions across four experiential dimensions: education (learning traditional shell carving skills and cultural knowledge), entertainment (enjoyment and fun during participation), esthetics (appreciation of artistic quality and cultural atmosphere), and escape (immersion and temporary relief from daily routines). The third section assessed overall tourist satisfaction, while the final section examined behavioral intentions, including revisit intention and willingness to recommend the experience. All perceptual and satisfaction items were measured using a five-point Likert scale ranging from 1 (strongly dissatisfied) to 5 (strongly satisfied).

3. Sampling and Data Collection

The target population consisted of tourists who had participated in Beihai Shell Carving experiential tourism activities. The minimum sample size was calculated using Cochran's formula, resulting in a required sample of 385 respondents. Due to practical constraints, convenience sampling was adopted.

Data were collected through an online questionnaire administered via Google Forms over a four-week period. Participation was voluntary, and respondents were informed of the academic purpose of the study, as well as the anonymity and confidentiality of their responses.

4. Data Analysis

The collected data were coded and analyzed using the Statistical Package for the Social Sciences (SPSS). Descriptive statistical techniques, including frequency distributions, mean values, and standard deviations, were employed to summarize demographic characteristics, experiential perceptions, overall tourist satisfaction, and behavioral intentions.

Conceptual Framework

As shown in Figure 1. This study develops a conceptual framework to examine tourist satisfaction in Beihai Shell Carving experiential tourism based on the Experience Economy perspective. The framework proposes that tourists' experiential perceptions—comprising education, entertainment, esthetics, and escape—form the core experiential inputs of craft-based experiential tourism. These dimensions reflect tourists' cognitive learning, emotional enjoyment, aesthetic appreciation, and immersive engagement during participation. Tourist satisfaction is conceptualized as a holistic post-experience evaluation resulting from the combined influence of these experiential dimensions. In line with experiential tourism theory, higher-quality experiential design is expected to enhance overall satisfaction and subsequently strengthen positive behavioral intentions, such as revisit intention and willingness to recommend the experience.

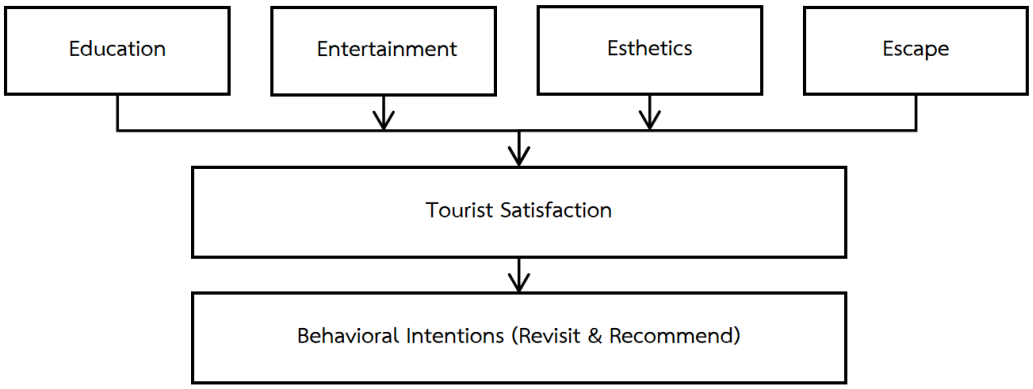

Figure 1 Conceptual Framework (Source: Constructed by the researcher)

Results

1. Experiential Tourism Dimensions of Beihai Shell Carving Tourism Activities

The first research objective was to examine the experiential tourism dimensions of Beihai Shell Carving tourism activities based on tourists' perceived experiences. Guided by the Experience Economy framework, four experiential dimensions—education, entertainment, esthetics, and escape—were used to assess tourists' evaluations of their participation in shell carving activities. Descriptive statistical analysis shows that tourists generally reported positive perceptions across all four experiential dimensions, indicating that Beihai Shell Carving experiential tourism successfully integrates multiple experiential elements.

Table 1 presents the descriptive statistics of tourists' perceptions of the four experiential dimensions. As shown in the table, all dimensions received relatively high mean scores, suggesting overall favorable evaluations of the experiential design.

Table 1 Descriptive Statistics of Experiential Tourism Dimensions

Experiential Dimension	Mean	SD	Interpretation
Education	4.32	0.61	High
Entertainment	4.18	0.65	High
Esthetics	4.25	0.58	High
Escape	4.05	0.70	Moderate-High

Note. All items were measured on a five-point Likert scale (1 = strongly dissatisfied, 5 = strongly satisfied).

Among the four dimensions, the educational experience was particularly prominent. Tourists reported that hands-on participation in shell carving activities enabled them to learn basic carving techniques and gain knowledge about traditional craftsmanship and local marine culture. The learning process enhanced tourists' sense of personal enrichment and contributed to their perception of the experience as meaningful and worthwhile.

The entertainment dimension was also positively evaluated. Tourists described the experience as enjoyable and engaging, emphasizing the pleasure derived from creative participation and interaction with instructors and other participants. Rather than passive amusement, entertainment was closely linked to the joy of hands-on creation and social interaction within a relaxed workshop environment.

With regard to the esthetic dimension, tourists expressed strong appreciation for the artistic quality of shell carving works and the visual and cultural atmosphere of the experiential setting. The natural textures of shell materials, the intricate craftsmanship, and the display of finished artworks contributed to a visually appealing environment, reinforcing tourists' perception of shell carving as an art form rooted in local cultural heritage.

The escape dimension reflected tourists' sense of immersion and temporary detachment from daily routines. Many participants reported becoming absorbed in the carving process, experiencing relaxation and psychological relief. This immersive quality allowed tourists to perceive shell carving not only as a cultural activity but also as a form of leisure that provided mental restoration.

Overall, the findings suggest that Beihai Shell Carving experiential tourism offers a balanced experiential structure that integrates educational, entertaining, aesthetic, and escapist elements, aligning well with the principles of experiential tourism.

2. Tourist Satisfaction with Beihai Shell Carving Experiential Tourism

The second research objective was to measure tourists' overall satisfaction with Beihai Shell Carving experiential tourism. Tourist satisfaction was assessed as a comprehensive evaluation of experiential outcomes, encompassing both cognitive judgments and emotional responses following participation. The results indicate that tourists generally reported a high level of satisfaction with their shell carving experiences.

Table 2 summarizes the descriptive statistics of overall tourist satisfaction and behavioral intentions. As shown in the table, tourists reported high mean scores for overall satisfaction, revisit intention, and recommendation intention, indicating positive post-experience evaluations.

Table 2 Descriptive Statistics of Tourist Satisfaction and Behavioral Intentions

Variable	Mean	SD	Level
Overall Tourist Satisfaction	4.28	0.60	High
Revisit Intention	4.10	0.72	High
Recommendation Intention	4.35	0.55	High

Note. Higher scores indicate stronger satisfaction or behavioral intention.

Most respondents indicated that their participation in shell carving activities met or exceeded their initial expectations. The experiential nature of the activity, which combined learning, creativity, and immersion, contributed to positive overall evaluations. Tourists perceived the experience as distinctive and valuable when compared with conventional sightseeing-based tourism, enhancing their satisfaction.

Satisfaction was closely associated with tourists' perceptions of the four experiential dimensions. Educational satisfaction stemmed from the acquisition of new skills and cultural knowledge, while entertainment satisfaction was linked to enjoyment and positive emotional responses during participation. Esthetic satisfaction was derived from appreciation of artistic quality and cultural ambiance, whereas escape-related satisfaction was associated with immersion and psychological relaxation. These experiential components interacted to form a holistic sense of satisfaction rather than isolated evaluations of individual attributes.

Behavioral intentions further reflected tourists' satisfaction levels. High willingness to recommend the experience suggests strong word-of-mouth potential, while revisit intention indicates experiential loyalty. These findings imply that positive experiential perceptions can translate into favorable post-experience attitudes.

3. Strategic Implications for Enhancing Tourist Satisfaction through Experiential Tourism Development

The third research objective was to propose strategic recommendations for enhancing tourist satisfaction through the development of appropriate experiential tourism offerings. These implications are derived directly from the empirical findings on experiential dimensions and satisfaction levels.

First, the results underscore the importance of strengthening educational experiences. Tourists demonstrated strong appreciation for learning opportunities and cultural knowledge acquisition. Enhancing instructional depth through

clearer explanations, cultural storytelling, and structured learning processes can further increase perceived value and satisfaction.

Second, sustaining entertainment and engagement is essential for maintaining positive emotional responses. Encouraging creative autonomy, facilitating interaction among participants, and preserving a relaxed workshop atmosphere can enhance enjoyment while maintaining cultural authenticity.

Third, aesthetic enhancement plays a critical role in shaping experiential evaluations. Improving visual presentation, exhibition design, and integration of local marine cultural elements can strengthen aesthetic appreciation and emotional attachment to the experience.

Finally, facilitating immersion and escape is crucial for tourists seeking psychological relaxation. Designing experiences that allow sufficient time for focused participation and minimize interruptions can deepen immersion and enhance satisfaction.

Taken together, these findings suggest that tourist satisfaction in Beihai Shell Carving experiential tourism can be enhanced through balanced experiential development. Aligning educational, entertainment, aesthetic, and escape elements with tourists' expectations can support sustainable satisfaction and the long-term development of traditional craft-based experiential tourism.

Discussion

The results of research objective 1 indicate that tourists perceived all four experiential dimensions—education, entertainment, esthetics, and escape—positively, with educational and esthetic experiences being particularly prominent. This is because craft-based experiential tourism enables active participation and meaningful interaction with cultural heritage, allowing cognitive learning and emotional appreciation to occur simultaneously. Such multidimensional engagement enhances experiential value beyond passive

consumption. This finding aligns with the Experience Economy framework proposed by Pine and Gilmore (1998), which emphasizes that valuable tourism experiences emerge from the integration of participation, immersion, and emotional connection.

The results of research objective 2 show that overall tourist satisfaction was high and associated with strong revisit and recommendation intentions. This is because satisfaction in experiential tourism arises when perceived experiential performance meets or exceeds tourists' prior expectations, particularly in terms of learning, enjoyment, and immersion. The findings support Expectation–Disconfirmation Theory (Oliver, 1980), which conceptualizes satisfaction as the psychological outcome of performance–expectation comparison. When experiential value generates positive disconfirmation, it strengthens favorable post-experience evaluations and behavioral intentions.

The results of research objective 3 suggest that enhancing tourist satisfaction requires a balanced and integrated experiential design that simultaneously reinforces educational depth, emotional engagement, aesthetic quality, and immersive conditions. This is because experiential dimensions operate collectively rather than independently; coherence among them strengthens overall experiential meaning and memorability. This interpretation is consistent with Kim et al. (2012), who argue that memorable tourism experiences are formed through the interaction of multiple experiential components that jointly influence tourists' long-term evaluations.

Overall, the findings confirm that experiential value plays a central role in shaping satisfaction in traditional craft-based tourism and extend prior research by demonstrating how multidimensional experiential structures contribute to sustainable cultural tourism development.

Recommendations

1. General Recommendations

Based on the findings of this study, several general recommendations can be proposed to enhance tourist satisfaction in Beihai Shell Carving experiential tourism.

First, experiential tourism products should continue to prioritize educational value. Tourists demonstrated strong appreciation for learning traditional shell carving skills and cultural knowledge. Therefore, tourism operators and workshop designers should enrich instructional content by offering clearer explanations of carving techniques, cultural symbolism, and historical background. Structured learning activities, such as step-by-step guidance or themed workshops, can strengthen tourists' sense of achievement and deepen experiential value.

Second, maintaining interactive and enjoyable participation is essential. Entertainment in experiential tourism should be embedded in creative engagement rather than passive amusement. Encouraging tourists to express creativity, interact with artisans, and communicate with other participants can enhance emotional enjoyment and foster positive memories. A relaxed and supportive atmosphere can further improve tourists' overall experiential satisfaction.

Third, attention should be given to aesthetic and environmental design. The visual presentation of shell carving workshops, exhibition spaces, and finished artworks plays a significant role in shaping tourists' perceptions. Integrating local marine cultural elements, improving spatial layout, and enhancing artistic displays can strengthen aesthetic appreciation and reinforce the uniqueness of Beihai Shell Carving as a cultural tourism product.

Finally, experiential tourism design should support immersion and psychological escape. Providing sufficient time for participation, minimizing

external disturbances, and creating a calm and culturally rich environment can help tourists achieve deeper immersion. Such design strategies not only enhance satisfaction but also contribute to tourists' emotional well-being and restorative experiences.

2. Recommendations for Future Research

Although this study provides valuable insights into tourist satisfaction in Beihai Shell Carving experiential tourism, several limitations suggest directions for future research.

First, this study relied primarily on descriptive statistical analysis to examine experiential perceptions and satisfaction. Future studies could apply inferential statistical techniques, such as regression analysis or structural equation modeling, to explore the causal relationships between experiential dimensions and tourist satisfaction, as well as their influence on behavioral intentions.

Second, future research could incorporate qualitative methods, such as in-depth interviews or participant observation, to gain deeper insights into tourists' emotional experiences and meaning-making processes. Qualitative data could complement quantitative findings and provide richer interpretations of experiential value in traditional craft tourism.

Third, comparative studies across different types of craft-based or cultural experiential tourism could be conducted to examine whether the relative importance of experiential dimensions varies across contexts. Comparing shell carving with other traditional crafts or cultural activities may help identify common patterns and context-specific characteristics.

Finally, longitudinal research designs could be adopted to examine how tourist satisfaction and experiential perceptions evolve over time. Such studies would contribute to a better understanding of experiential loyalty and the long-term sustainability of traditional craft-based experiential tourism.

References

Chen, C. F., & Tsai, D. (2007). How destination image and evaluative factors affect behavioral intentions?. Tourism management, 28(4), 1115-1122. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2006.07.007

Kim, J.H., Ritchie, J. R. B., & McCormick, B. (2012). Development of a scale to measure memorable tourism experiences. Journal of Travel Research, 51(1), 12–25. https://doi.org/10.1177/0047287510385467

Kozak, M., & Rimmington, M. (2000). Tourist satisfaction with Mallorca, Spain, as an off-season holiday destination. Journal of Travel Research, 38(3), 260–269. https://doi.org/10.1177/004728750003800310

Li, N. (2019). Cultural tourism development and traditional craftsmanship preservation: A case study of Beihai shell carving. Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development, 9(4), 389–401. https://doi.org/10.1108/JCHMSD-01-2019-0005

Oliver, R. L. (1980). A cognitive model of the antecedents and consequences of satisfaction decisions. Journal of Marketing Research, 17(4), 460–469. https://doi.org/10.2307/3150499

Oliver, R. L. (2014). Satisfaction: A behavioral perspective on the consumer: A behavioral perspective on the consumer. Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315700892

Pine, B. J., & Gilmore, J. H. (1998). Welcome to the experience economy. Harvard Business Review, 76(4), 97–105.

Smith, H., & Johnson, L. (2018). Experiential tourism: A conceptual framework. Annals of Tourism Research, 69, 133–143.

Tung, V. W. S., & Ritchie, J. R. B. (2011). Exploring the essence of memorable tourism experiences. Annals of Tourism Research, 38(4), 1367–1386. https://doi.org/10.1016/j.annals.2011.03.009

Wang, Y., & Xu, H. (2020). Experiential marketing and tourist satisfaction: Evidence from cultural tourism. Tourism Management Perspectives, 34, 100662. https://doi.org/10.1016/j.tmp.2020.100662

Yoon, Y., & Uysal, M. (2005). An examination of the effects of motivation and satisfaction on destination loyalty: A structural model. Tourism Management, 26(1), 45–56. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2003.08.016

ประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร*

THE EFFECTIVENESS OF INTEGRATED BUDDHIST CULTURAL ENVIRONMENT MANAGEMENT OF PHICHIT OLD TOWN COMMUNITY MUEANG PHICHIT DISTRICT PHICHIT PROVINCE

พระครูวิโชติสิกขกิจ (ณรงค์ เด่นประเสริฐ)[1], วิชิต ไชยชนะ[2], พระครูพิทูรนคราภิรักษ์ (อนุชาติ อยู่ยิ่ง)[3], พระครูโพธิวรคุณ[4] และ นพวรรณ์ ไชยชนะ[5]

Phra Khru Wichotsikkhakit (Narong Denprasert)[1], Wichit Chaichana[2],

Phra Khru Pitoonnakharaphirak (Anuchat Yuying)[3], Phra Khru Phothiworakun[4] and Noppawan Chaichana[5]

[1-5]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พิจิตร

[1-5]Mahachulongkhonrajavidyalaya, Phichit Buddhist College, Thailand

Corresponding Author's Email: noppwan08@gmail.com

วันที่รับบทความ : 9 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 14 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 16 มีนาคม 2569

Received 9 March 2026; Revised 14 March 2026; Accepted 16 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร 2) เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร 3) เพื่อประเมินประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี ประกอบด้วยวิจัยเชิงปริมาณ เก็บข้อมูลกับประชากรชุมชนเมืองเก่าพิจิตร จำนวน 5,824

Citation:

*พระครูวิโชติสิกขกิจ (ณรงค์ เด่นประเสริฐ), วิชิต ไชยชนะ, พระครูพิทูรนคราภิรักษ์ (อนุชาติ อยู่ยิ่ง), พระครูโพธิวรคุณ และ นพวรรณ์ ไชยชนะ. (2569). ประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 623-637.

Phra Khru Wichotsikkhakit (Narong Denprasert), Wichit Chaichana, Phra Khru Pitoonnakharaphirak (Anuchat Yuying), Phra Khru Phothiworakun and Noppawan Chaichana. (2026). The Effectiveness Of Integrated Buddhist Cultural Environment Management Of Phichit Old Town Community Mueang Phichit District Phichit Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 623-637.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

คน กลุ่มตัวอย่าง 365 คน ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย และวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเลือกแบบเจาะจง 11 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดย ใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร จากการสำรวจพบว่า สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมประกอบด้วยชุมชนโบราณ เมืองโบราณ และอุทยานประวัติศาสตร์ 2 แห่ง พิพิธภัณฑ์และพระราชวัง 5 แห่ง ย่านชุมชนเก่า 5 แห่ง วัด วัดร้าง ศาสนสถาน 28 แห่ง แหล่งโบราณคดีและเตาเผาโบราณ 1 แห่ง สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่เป็นนามธรรม ได้แก่ บทลครเรื่อง ไกรทอง ภาพรวมความคิดเห็นของประชาชนต่อการจัดการอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.81, S.D. = 0.86) รายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือประเด็นปัญหาและอุปสรรค ($\overline{X}$=3.59, S.D. = 0.86) สะท้อนว่าการรับรู้ปัญหาอยู่ในระดับไม่สูงมาก 2. กระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการ พบว่าประชาชนมีความเข้าใจแนวคิดการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการจัดการ เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน และเสนอให้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน 3.การประเมินประสิทธิผล พบว่าเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=3.81, S.D. = 0.86) รายการสูงสุดคือการจัดการส่งผลดีต่อชุมชน ($\overline{X}$= 4.17, S.D. = 0.83) และต่ำสุดคือประสิทธิผลเชิงพุทธบูรณาการ ($\overline{X}$=3.59, S.D. = 0.86) เชิงคุณภาพสะท้อนการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ความพึงพอใจของประชาชน และข้อเสนอให้กำหนดตัวชี้วัดที่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: ประสิทธิผล, การจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม, พุทธบูรณาการม, ชุมชนเมืองเก่าพิจิตร

Abstract

The purposes of this article were 1) study the state of cultural environmental management in the old town community of Phichit; 2) develop a Buddhist-integrated cultural environmental management process in the old town community of Phichit; and 3) evaluate the effectiveness of Buddhist-integrated cultural environmental management in the old town community of Phichit. This is a mixed-methods research, consisting of quantitative research collecting data

from a population of 5,824 people in the old town community of Phichit, with a sample of 365 people selected using simple random sampling, and qualitative research, selecting 11 key informants using purposive sampling. Data were analyzed using mean, standard deviation, and content analysis. The research instruments were questionnaires and interviews.

The findings were as follows: 1. The state of cultural environmental management in the old town community of Phichit, as surveyed, revealed that... The findings revealed that: (1) the cultural environment of the Phichit old town community comprised both tangible and intangible elements. Tangible cultural resources included ancient communities and cities, two historical parks, five museums and royal palaces, five historic community districts, twenty- eight temples, abandoned temples and religious sites, and one archaeological site with an ancient kiln. Intangible cultural heritage included the literary drama, Krai Thong. Overall, public opinions toward cultural environmental management were at a high level ($\overline{X}$=3.81, S.D. = 0.86), while the perception of problems and obstacles received the lowest mean score ($\overline{X}$= 3.59, S.D. = 0.86). (2) The development of the Buddhist-integrated cultural environmental management process indicated that community members understood the application of Buddhist principles in environmental management and emphasized the importance of community participation at all stages of the management process. (3) The evaluation of effectiveness showed that both quantitative and qualitative outcomes were at a high level ($\overline{X}$= 3.81, S.D. = 0.86). The highest mean score indicated that the management process positively benefited the community ($\overline{X}$=4.17, S.D. = 0.83), whereas the lowest score related to the effectiveness of the Buddhist-integrated management approach ($\overline{X}$= 3.59, S.D. = 0.86). Qualitative findings further indicated that the management process contributed to income generation from cultural tourism, increased community satisfaction, and

suggested the establishment of systematic indicators that promote greater community participation.

Keywords: Effectiveness, cultural environmental management, Buddhist integration, old town community of Phichit

บทนำ

แผนพัฒนาจังหวัดพิจิตร พ.ศ. 2566–2570 จัดทำขึ้นภายใต้แนวคิดการบูรณาการแผนพัฒนาให้เป็นแผนเดียวกัน (One Plan) โดยเชื่อมโยงแผนพัฒนาทุกระดับตั้งแต่ระดับหมู่บ้าน ชุมชน ตำบล ท้องถิ่น และอำเภอ ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในพื้นที่ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหา ความเดือดร้อน และความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง กระบวนการดังกล่าวนำไปสู่การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและการกำหนดแนวทางพัฒนา รวมทั้งการจัดทำแผนงานและโครงการที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และนำไปสู่การจัดสรรงบประมาณประจำปีเพื่อแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จังหวัดพิจิตรเป็นเมืองเก่าแก่ที่มีประวัติความเป็นมายาวนานตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย โดยเชื่อกันว่าเจ้ากาญจนกุมาร หรือพระยาโคตรตะบองเทวราช เป็นผู้ก่อตั้งเมืองบริเวณฝั่งแม่น้ำน่านในปี พ.ศ. 1601 เดิมมีชื่อเรียกหลายชื่อ เช่น เมืองสระหลวง เมืองโอฆะบุรี เมืองชัยบวร และเมืองปากยม ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มทางตอนใต้ของภาคเหนือ มีแม่น้ำยมและแม่น้ำน่านไหลผ่าน ทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเกษตรกรรม อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดวิถีชีวิตที่ผูกพันกับทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งกลายเป็นเอกลักษณ์สำคัญของจังหวัดพิจิตรที่สะท้อนผ่านคำขวัญและตำนานพื้นบ้าน เช่น ตำนานเมืองชาละวัน

ชุมชนเมืองเก่าพิจิตรถือเป็นแหล่งประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สำคัญของจังหวัด โดยมีแหล่งโบราณสถานและสถานที่สำคัญหลายแห่ง เช่น อุทยานเมืองเก่าพิจิตร วัดมหาธาตุถ้ำชาละวัน และศาลหลักเมืองพิจิตร ซึ่งล้วนสะท้อนถึงความรุ่งเรืองของเมืองในอดีต อุทยานเมืองเก่าพิจิตรมีลักษณะเป็นเมืองโบราณที่มีกำแพงเมือง คูเมือง และโบราณสถานต่าง ๆ ภายในพื้นที่ยังมีสวนรุกขชาติและพรรณไม้นานาชนิด ทำให้เป็นสถานที่พักผ่อนและแหล่ง

ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่สำคัญ นอกจากนี้ ศาลหลักเมืองพิจิตรยังเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในพื้นที่ และสะท้อนถึงความเชื่อและความศรัทธาที่มีต่อประวัติศาสตร์ของชุมชน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าชุมชนเมืองเก่าพิจิตรจะมีศักยภาพด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว แต่ยังประสบปัญหาการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่ขาดความเป็นระบบ ส่งผลให้ภูมิทัศน์และพื้นที่โดยรอบแหล่งโบราณสถานยังไม่โดดเด่นและไม่สามารถดึงดูดการท่องเที่ยวได้อย่างเต็มศักยภาพ อีกทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เพียงพอ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร เพื่อวิเคราะห์สภาพการจัดการในปัจจุบัน เสนอแนวทางการพัฒนา และประเมินประสิทธิผลของการจัดการดังกล่าว อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่ทางวัฒนธรรมควบคู่กับการเสริมสร้างคุณค่าทางสังคม เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร
2. เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร
3. เพื่อประเมินประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผล (Effectiveness) เป็นแนวคิดสำคัญที่ใช้ในการประเมินความสำเร็จของการดำเนินงานขององค์การ โครงการ หรือกระบวนการบริหารจัดการ โดยมุ่งเน้นการพิจารณาว่าการดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้มากน้อยเพียงใด นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของประสิทธิผลในลักษณะใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ประสิทธิผลหมายถึงระดับความสำเร็จของการดำเนินงานที่สามารถบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงทั้งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นและคุณภาพของผลลัพธ์นั้น นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความสามารถขององค์การในการใช้ทรัพยากรและกระบวนการบริหารจัดการ

เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในทางการบริหารจัดการ ประสิทธิผลมักถูกใช้เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จขององค์กรหรือโครงการ โดยพิจารณาจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ หากผลการดำเนินงานสามารถบรรลุหรือเกินกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ ย่อมสะท้อนถึงระดับประสิทธิผลที่สูง แนวคิดนี้จึงถูกนำมาใช้ในการประเมินผลการดำเนินงานขององค์กรทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม รวมถึงการประเมินโครงการพัฒนาชุมชนและการจัดการทรัพยากรในระดับพื้นที่สำหรับแนวคิดเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลขององค์การ นักวิชาการได้เสนอแนวทางการพิจารณาไว้หลายมิติ เช่น การประเมินประสิทธิผลจากการบรรลุเป้าหมาย (Goal Attainment Approach) ซึ่งมุ่งพิจารณาว่าองค์การสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้หรือไม่ แนวคิดด้านระบบ (System Approach) ที่มองว่าองค์การเป็นระบบที่มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอก โดยประสิทธิผลจะเกิดขึ้นเมื่อองค์การสามารถปรับตัวและใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม รวมทั้งแนวคิดด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Approach) ที่พิจารณาประสิทธิผลจากระดับความพึงพอใจของกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับองค์การหรือโครงการ แนวคิดเหล่านี้ช่วยให้การประเมินประสิทธิผลมีความครอบคลุมทั้งด้านผลลัพธ์ กระบวนการ และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องใ นบริบทของการพัฒนาชุมชนและการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ประสิทธิผลไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการบรรลุเป้าหมายเชิงปริมาณเท่านั้น แต่ยังรวมถึงผลลัพธ์เชิงคุณภาพ การประเมินประสิทธิผลจึงควรพิจารณาทั้งด้านผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม เช่น การฟื้นฟูแหล่งวัฒนธรรม รวมถึงผลลัพธ์เชิงนามธรรม เช่น ความพึงพอใจของประชาชน การมีส่วนร่วมของชุมชน และการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการประเมินประสิทธิผลของการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมักให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการบูรณาการความรู้ท้องถิ่นกับแนวคิดการพัฒนาสมัยใหม่ งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการวางแผน การดำเนินงาน และการประเมินผล เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิผลของการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ การนำแนวคิดทางวัฒนธรรม ศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารจัดการยังช่วยเสริมสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบร่วมกันของคนในชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น ดังนั้น แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิผลจึงเป็นกรอบสำคัญในการประเมินความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนาชุมชนที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน การประเมิน

ประสิทธิผลที่ครอบคลุมทั้งมิติด้านผลลัพธ์ กระบวนการ และผลกระทบที่เกิดขึ้น จะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จของการดำเนินงานและนำไปสู่การพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนต่อไป

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ นำไปสู่ชุมชนเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร เป็นความท้าทายด้านทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบการทำวิจัยดังนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี มุ่งจะนำผล ที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปใช้ในการพัฒนากระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร โดยมีรายละเอียดวิธีการวิจัยดังนี้

การวิจัยเชิงเอกสาร ทำการศึกษาทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม การศึกษาข้อมูลบริบทเมืองเก่าพิจิตรจากเอกสารทางประวัติศาสตร์และการลงสำรวจพื้นที่ภาคสนามในเบื้องต้น

การวิจัยในเชิงปริมาณ มุ่งเน้นการสำรวจความพึงพอใจของที่มีต่อกระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร

การวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร จำนวน 5,824 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าพิจิตร จำนวน 365 รูป/คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง จำนวน 11 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1. แบบสอบถาม จัดทำขึ้นเพื่อศึกษาสภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร 2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก มุ่งเน้นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยการเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น 4 ระยะ มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1) โดยการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง (Documentary Analysis) เป็นการศึกษาข้อมูลและองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ หลักสัปปายะ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

2) การสัมภาษณ์เก็บข้อมูลเชิงลึกความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทางด้านศาสนาและการพัฒนาชุมชน

3) จัดกิจกรรมแนวทางการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

4) ผู้วิจัยจะดำเนินการศึกษาข้อมูลพร้อมทั้งลงพื้นที่ เพื่อทำการสัมภาษณ์โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ Key Informants จำนวน 11 ท่าน รวบรวมเอกสาร และข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับหลักการ วิธีการในการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ในการพัฒนาชุมชนสร้างสุขของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่าง คือชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าพิจิตร จำนวน 365 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) หลังจากนั้น ผู้วิจัยยืนยันความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษาและบุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง โดยการแปลข้อมูลพร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วงหรือยอมรับข้อมูลที่นำเสนอ ซึ่งการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยวิธีนี้ ผู้วิจัยใช้กับข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลที่เป็นส่วนที่ผู้วิจัยได้ตีความแล้วนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) นำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการนำเสนอภาพกิจกรรมและชุดองค์ความรู้

ผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพและการพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชนเมืองเก่า พิจิตร อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เคยเยี่ยมชมแหล่งวัฒนธรรม มีความรู้ความเข้าใจ และมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น ความสะอาด ความเป็นระเบียบ และภูมิทัศน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 3.81, S.D. = 0.86) ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือประชาชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนเมืองเก่าพิจิตร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$= 4.17, S.D. = 0.83) ขณะที่ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชนเมืองเก่าพิจิตรมีปัญหาและอุปสรรค ($\overline{X}$= 3.59, S.D. = 0.86)

2. ผลการพัฒนากระบวนการจัดการเชิงพุทธบูรณาการ พบว่า ทุกมิติอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 3.83, S.D. = 0.89) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยรายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ การสร้างความตระหนักและความเข้าใจอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 3.88, S.D. = 0.88) ควรเริ่มดำเนินการเป็นลำดับแรก ขณะที่รายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ แนวทางการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$= 3.78, S.D. = 0.89) โดยประชาชนเห็นควรนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้เพื่อปลูกจิตสำนึก ความพอประมาณ และความรับผิดชอบร่วมกันขั้นตอนการพัฒนากระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร การจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่ดี ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการที่ชุมชนมีแนวทาง เปิดโอกาสให้คนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในขอบเขตของตนเอง ในเรื่องของการอนุรักษ์ ฟื้นฟู จัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ของชุมชนเมืองเก่าให้ดีขึ้น เพราะประชาชนในพื้นที่ย่อมเข้าใจความต้องการพื้นฐานและรู้ปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ได้ดี เพราะเมื่อการจัดการชุมชนดี เป็นระบบ มีมาตรฐานย่อมส่งผลดีต่อชุมชนเมืองเก่าพิจิตร สามารถทำให้เกิดรายได้ จากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการพัฒนากระบวนการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร

3. การประเมินประสิทธิผลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพพบว่า ประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนเมืองเก่าพิจิตรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.81, S.D. = 0.86) รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือ ในปัจจุบันประชาชนมีการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมส่งผลดีต่อชุมชนเมืองเก่าพิจิตรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.17, S.D. = 0.83) ขณะที่รายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ประชาชนคิดว่าเมืองเก่ามีประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 3.59, S.D. = 0.86) ส่งผลเชิงบวกต่อรายได้จากการท่องเที่ยว ความพึงพอใจของประชาชน และความยั่งยืนของชุมชน โดยข้อเสนอสำคัญคือการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดปัญหา วางแผน ดำเนินการ จนถึงการติดตามประเมินผล เพื่อธำรงเอกลักษณ์เมืองเก่าพิจิตรอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร พบว่า ชุมชนเมืองเก่าในพื้นที่พิจิตร มีทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมทั้งรูปธรรมและนามธรรมที่ทรงคุณค่า สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์อย่างชัดเจน โดยด้านรูปธรรมประกอบด้วยโบราณสถาน ศิลปกรรม และภูมิทัศน์เมืองเก่าที่เป็นรากฐานอัตลักษณ์ท้องถิ่น ส่วนด้านนามธรรมปรากฏผ่านวรรณกรรมและตำนานเรื่อง ไกรทอง พระราชนิพนธ์ของ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงความเชื่อ ประเพณี และเรื่องเล่าทางประวัติศาสตร์เข้ากับพื้นที่จริงโดยเฉพาะด้านความรู้ความเข้าใจแหล่งท่องเที่ยว สะท้อนทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง และการรับรู้คุณค่าทรัพยากรท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม ประเด็นปัญหาและอุปสรรคแม้อยู่ในระดับต่ำกว่า แต่ยังสะท้อนความจำเป็นของระบบบริหารจัดการที่เป็นเอกภาพผลดังกล่าว สอดคล้องกับงานของบุญศิริ สุขพร้อมสรรพ (2018) ที่ศึกษาชุมชนเมืองเก่าพะเยา ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การอนุรักษ์เมืองเก่าต้องดำเนินควบคู่กับการวางผัง การควบคุมภูมิทัศน์ และการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้การรักษาเอกลักษณ์เมืองเก่าพิจิตรจึงควรเน้นการบูรณาการผังเมือง การอนุรักษ์สถาปัตยกรรม และการจัดการโดยชุมชนเป็นฐาน

2. ผลการพัฒนากระบวนการจัดการเชิงพุทธบูรณาการผลการวิจัยสะท้อนว่าประชาชนเข้าใจแนวคิด “พุทธบูรณาการ” ในฐานะการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการพัฒนาจากฐานจริยธรรมสู่การปฏิบัติจริง การยอมรับในระดับสูงแสดงถึงความสอดคล้องระหว่างวิถีชีวิตชุมชนกับหลักพุทธธรรม เช่น ความพอเพียง ความไม่เบียดเบียน และความรับผิดชอบร่วมกันข้อค้นพบที่เน้น “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ และร่วมรับผิดชอบ” ควรพัฒนากลไกเชิงระบบ และเสนอจัดตั้ง “ศูนย์บริการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม” โดยบูรณาการหน่วยงาน ศาสนา และเครือข่ายชุมชน ด้านทรัพยากรวัฒนธรรม พบทั้งรูปธรรมและนามธรรม ได้แก่ ชุมชนโบราณ เมืองโบราณ อุทยานประวัติศาสตร์ 2 แห่ง พระราชวัง 5 แห่ง ย่านชุมชนเก่า 5 แห่ง วัดและศาสนสถาน 28 แห่ง แหล่งโบราณคดีและเตาเผาโบราณ ตลอดจนมรดกวรรณกรรมเรื่อง ไกรทอง พระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งสะท้อนอัตลักษณ์ ประวัติศาสตร์ และความสัมพันธ์มนุษย์กับธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรมของสุวิทย์ คงทรง (2562) รวมถึงแนวคิดการสร้างมูลค่าเพิ่มทางวัฒนธรรมของพา ผอมขำ

(2566) และแนวคิดภูมิทัศน์วัฒนธรรมของอิสระ อินทร์ยา (2558) ที่ชี้ว่าความสมดุลระหว่างคนกับธรรมชาติเป็นรากฐานความยั่งยืน ดังนั้น กระบวนการพุทธบูรณาการจึงมิใช่เพียงกรอบแนวคิดเชิงศาสนา แต่เป็นกลไกสร้างจิตสำนึกเปลี่ยนพฤติกรรม และเสริมพลังชุมชนให้เกิดความยั่งยืนทางวัฒนธรรม

3. ผลการประเมินประสิทธิผลผลการประเมิน พบว่า ประสิทธิผลโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนเห็นว่าการจัดการปัจจุบันส่งผลดีต่อชุมชน ทั้งด้านรายได้จากการท่องเที่ยว ความพึงพอใจ และการฟื้นฟูพื้นที่แนวคิดการวัดผลทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับงานของธนกร รัตตกุล (2557) และปัทมา จรูญโรจน์ ณ อยุธยา (2557) ที่ชี้ว่าประสิทธิผลขึ้นอยู่กับนโยบาย การสนับสนุนทรัพยากร และการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของวิชิต ไชยชนะ (2558) ที่พบว่า ปัจจัยด้านองค์ความรู้ ภาวะผู้นำ และการมีส่วนร่วมสามารถอธิบายความสำเร็จได้อย่างมีนัยสำคัญ (R^2 = .759)

สรุป ประสิทธิผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการในเมืองเก่าพิจิตรมีพื้นฐานจาก 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ (1) การรับรู้คุณค่าและองค์ความรู้ของประชาชน (2) การมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน และ (3) ภาวะผู้นำและการสนับสนุนเชิงนโยบาย ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของความยั่งยืนในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการประเมินประสิทธิผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมในปัจจุบัน

1. การวัดผลทางเศรษฐกิจ ปัจจุบันประเมินการเติบโตของรายได้จากกิจกรรมท่องเที่ยว และการเพิ่มขึ้นของธุรกิจท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร เนื่องจากเศรษฐกิจอยู่ในยุคที่ข้าวของแพง ทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเมืองเก่าพิจิตรมีจำนวนน้อยทำให้รายได้ที่เกิดจากการจำหน่ายสินค้าท้องถิ่นลดลง 2. การสำรวจความพึงพอใจของชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสำรวจความพึงพอใจของชุมชนของคนในพื้นที่ 3. การติดตามสถานะโบราณสถาน ปัจจุบันกรมศิลปากรเข้ามาบูรณะอนุรักษ์ฟื้นฟูและดูแลโบราณสถานของชุมชนเมืองเก่าพิจิตรอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง มีกรมทรัพยากรป่าไม้และพื้นที่และและพันธุ์พืชเข้ามาดูแลอยู่ประจำในพื้นที่ และมีการปิด-เปิดอุทยานเป็นเวลา 4. ในปัจจุบันพบการวิเคราะห์ การศึกษาว่าสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนน้อยมาก 5. ปัจจุบันควรมีหน่วยงานที่

เกี่ยวข้องมีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการ ที่ต้องมีการร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อสร้างความยั่งยืนและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนในระยะยาว

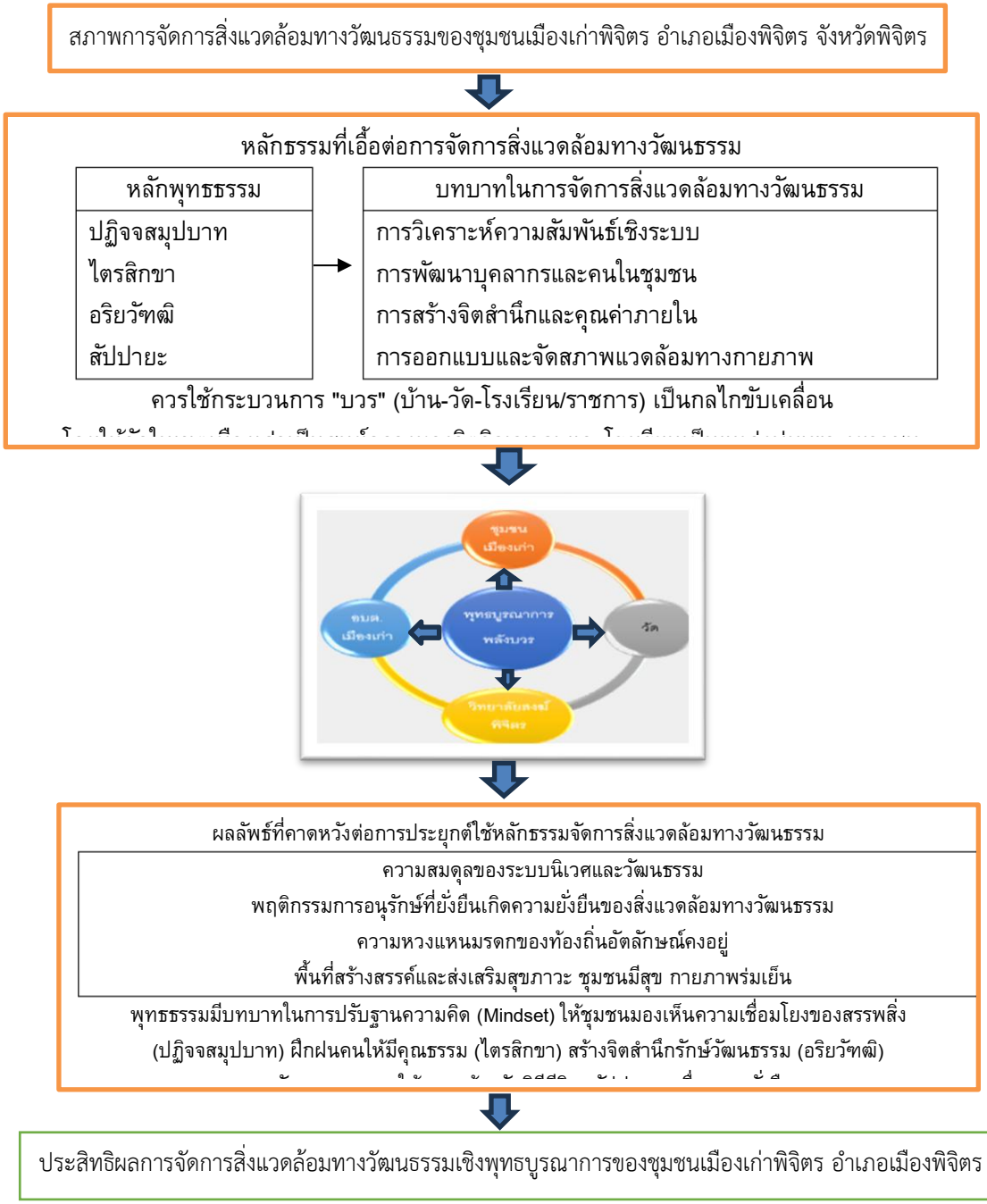

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุป ประสิทธิผลของการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการในเมืองเก่าพิจิตรมีพื้นฐานจาก 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ (1) การรับรู้คุณค่าและองค์ความรู้ของประชาชน (2) การมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน และ (3) ภาวะผู้นำและการสนับสนุนเชิงนโยบาย ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของความยั่งยืนในระยะยาว.ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ระดับนโยบายภาครัฐต้องส่งเสริมการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนของท่านมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้มีคุณภาพและมาตรฐาน ระดับองค์กร/ระดับชุมชน 1) ชุมชนควรการศึกษาและเผยแพร่ข้อมูล ชุมชนของท่านได้เผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และสื่อสังคมออนไลน์ 2) ชุมชนควรมีการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ มีการจัดทำแผนการอนุรักษ์และฟื้นฟูโบราณสถานและโบราณวัตถุอย่างเป็นระบบ 3) ชุมชนควรมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชุมชนของท่านมีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้มีคุณภาพและมาตรฐาน 4) ชุมชนควรมีการสร้างเครือข่ายระหว่างชุมชน มีการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ระหว่างชุมชนที่มีสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน 5) ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม **2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป** 1) ควรเน้นประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาและการสร้างเครือข่าย 2) ข้อเสนอแนะการจัดการสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการในชุมชนเมืองเก่าเน้นการ บูรณาการหลักธรรม เช่น พรหมวิหาร 4, อริยสัจ 4 การมีส่วนร่วมของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญา (ปราชญ์ชาวบ้าน), การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแบบยืดหยุ่นที่ไม่กระทบโบราณสถาน (เมืองเก่าพลวัต), และการส่งเสริมให้ วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และจัดการสิ่งแวดล้อม โดยเน้นความรู้ความเข้าใจ และการนำแนวคิดท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งด้านวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2568 และข้อมูลจากวิจัย เรื่องประสิทธิผลการจัดการสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมเชิงพุทธบูรณาการของชุมชนเมืองเก่าพิจิตร อำเภอเมืองพิจิตร จังหวัดพิจิตร

เอกสารอ้างอิง

ธนกร รัตตกุล. (2557). ประสิทธิผลการบริหารจัดการพลังงานทดแทนของประเทศไทย. สักทอง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 20(21), 55-76.

บุญศิริ สุขพร้อมสรรพ. (2561). การอนุรักษ์และพัฒนาชุมชนเมืองเก่าพะเยา. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 38(3), 105-126.

ปัทมา จรูญโรจน์ ณ อยุธยา. (2557). ประสิทธิผลการจัดทำบริการสาธารณะของเทศบาลตำบล. วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 4(1), 77-90

พา ผอมขำ. (2566). ทุนทางวัฒนธรรมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับการพัฒนาแพลตฟอร์มการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนริมคลองปากประ จังหวัดพัทลุง. วารสารอินทนิลทักษิณสาร, 18(2), 33-64.

วิชิต ไชยชนะ. (2558). ประสิทธิผลการบริหารจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง. วารสารการวิจัยเพื่อพัฒนาชุมชน Journal of Community Development Research, 8(2), 58-70.

อิสระ อินทร์ยา. (2558). ภูมิทัศน์วัฒนธรรมกับภูมิปัญญาในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชาวภูไท. วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ (ชื่อเดิม), 4(2), 7-81.

ปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา*

FACTORS THAT PROMOTE THE MANAGEMENT OF THE MASTER OF EDUCATION PROGRAM IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION AT NAKHON RATCHASIMA COLLEGE

วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม[1], ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกูล[2], องอาจ เทียมกลาง[3] และ คัมภีร์ สุดแท้[4]

Wiralphat Wongwatkasem[1], Pradit Chatcharatkoon[2], Ongart Thiamklang[3] and Khambhee Sudtae[4]

[1-4]วิทยาลัยนครราชสีมา

[1-4]Nakhon Ratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: wiralphat@nmc.ac.th

วันที่รับบทความ : 17 เมษายน 2569; วันแก้ไขบทความ 21 เมษายน 2569; วันตอบรับบทความ : 23 เมษายน 2569

Received 17 April 2026; Revised 21 April 2026; Accepted 23 April 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา 2) เสนอแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา จำนวนทั้งสิ้น 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .84

Citation:

*วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม, ประดิษฐ์ ฉัตรจรัสกูล, องอาจ เทียมกลาง และ คัมภีร์ สุดแท้. (2569). ปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 638-649.

Wiralphat Wongwatkasem, Pradit Chatcharatkoon, Ongart Thiamklang and Khambhee Sudtae. (2026). Factors That Promote The Management Of The Master Of Education Program In Educational Administration At Nakhon Ratchasima College. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 638-649.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ 2) ด้านบุคลากรและศักยภาพของอาจารย์ 3) ด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนทางการศึกษา และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

คำสำคัญ: การบริหารการศึกษา, การบริหารหลักสูตร, ปัจจัยที่ส่งเสริม

Abstract

This research aimed to 1) study the level of factors promoting the administration of the Master of Education program in Educational Administration at Nakhon Ratchasima College and 2) propose guidelines for developing factors that promote the administration of the Master of Education program in Educational Administration at Nakhon Ratchasima College. Key informants were 20 faculty members from the Master of Education program in Educational Administration at Nakhon Ratchasima College, selected using purposive sampling. The research instruments were questionnaires and interviews, with a consistency coefficient between 0.80-1.00 and a reliability coefficient of .84 for the entire questionnaire. Data were analyzed using statistical software, including frequency, percentage, mean, standard deviation, and descriptive analysis.

The research findings revealed that:

1. The overall level of factors promoting the administration of the Master of Education program in Educational Administration at Nakhon Ratchasima College was high.

2. Guidelines for developing factors that promote the administration of the Master of Education program in Educational Administration were proposed. Nakhon Ratchasima College comprises four areas: 1) Policy and management; 2) Personnel and faculty potential; 3) Educational resources and support; and 4) Stakeholder participation.

Keywords: Educational administration, curriculum administration, contributing factors.

บทนำ

ในบริบทของสังคมโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสังคม ส่งผลให้ระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของประเทศ โดยเฉพาะการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการผลิตผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ และภาวะผู้นำในการขับเคลื่อนองค์กรทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560; กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จึงเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาผู้บริหารการศึกษาให้สามารถบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ มีความสามารถในการวางแผน การตัดสินใจ และการแก้ไขปัญหาทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ รวมทั้งสามารถประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการบริหารจัดการได้อย่างเหมาะสม (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2559; บุญชม ศรีสะอาด, 2560) อย่างไรก็ตาม การบริหารหลักสูตรให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน ได้แก่ นโยบายและวิสัยทัศน์ของสถาบัน ภาวะผู้นำของผู้บริหารหลักสูตร ศักยภาพของคณาจารย์ ระบบสนับสนุนทางวิชาการ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Fullan, 2007; Bush, 2011)

จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า การบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาการบริหารการศึกษายังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ เช่น ความไม่สอดคล้องระหว่างโครงสร้างหลักสูตรกับบริบทการปฏิบัติงานจริง การจัดการเรียนการสอนที่ยังไม่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างแท้จริง และระบบการประกันคุณภาพที่ยังต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2564; วิโรจน์ สารรัตนะ, 2563) โดยเฉพาะ

ในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ต้องเผชิญกับการแข่งขันด้านคุณภาพและความเชื่อมั่นจากผู้เรียนและสังคม

วิทยาลัยนครราชสีมา ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีบทบาทในการผลิตบัณฑิตด้านการบริหารการศึกษา จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาการบริหารหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 เพื่อให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ ตอบสนองต่อความต้องการของหน่วยงานทางการศึกษาและสังคมได้อย่างแท้จริง (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565)

ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะทำให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารหลักสูตร ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานของหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพบัณฑิต การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบการศึกษาในระดับท้องถิ่นและประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา

2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำเป็นต้องอาศัยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบในการวิเคราะห์และอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยสามารถสังเคราะห์สาระสำคัญได้ดังนี้

ประการแรก แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร (Curriculum Administration) ถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โดยการบริหารหลักสูตรเป็นกระบวนการที่ครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน การพัฒนา การนำหลักสูตรไปใช้ และการ

ประเมินผล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2559) ที่กล่าวว่าการบริหารหลักสูตรต้องเชื่อมโยงกับบริบททางสังคมและความต้องการของผู้เรียน ขณะที่บุญชม ศรีสะอาด (2560) เน้นว่าการดำเนินงานของหลักสูตรควรมีระบบและมีการประเมินอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

ประการที่สอง แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการศึกษาและการบริหารการเปลี่ยนแปลง มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของการบริหารหลักสูตร โดย Fullan (2007) ได้เสนอว่า การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาที่มีประสิทธิผลต้องอาศัยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ สามารถสร้างแรงจูงใจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร ขณะที่ Bush (2011) อธิบายว่าผู้นำทางการศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องสามารถบริหารจัดการทรัพยากรทั้งด้านบุคคลและองค์ความรู้ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของหลักสูตร

ประการที่สาม แนวคิดเกี่ยวกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาหลักสูตรให้เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) ที่ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2565) ซึ่งส่งผลให้การบริหารหลักสูตรต้องมีการปรับตัวทั้งในด้านโครงสร้าง เนื้อหา และกระบวนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานดังกล่าว

นอกจากนี้ แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารหลักสูตร พบว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญหลายด้าน ได้แก่ (1**)** ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ (2) ด้านบุคลากรและศักยภาพของอาจารย์ (3) ด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนทางการศึกษา และ (4) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสอดคล้องกับงานของวิโรจน์ สารรัตนะ (2563) ที่ระบุว่าการบริหารการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการบูรณาการปัจจัยหลายมิติร่วมกัน

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารหลักสูตรและคุณภาพการศึกษาจำนวนมาก เช่น การศึกษาของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2564) พบว่าปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารและการมีส่วนร่วมของบุคลากรมีความสัมพันธ์กับคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่งานวิจัยของวิโรจน์ สารรัตนะ (2563) ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์และการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้มีผลต่อประสิทธิผลของหลักสูตร

อีกทั้ง งานวิจัยในบริบทการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษายังพบว่า การบริหารหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน รวมถึงการใช้รูปแบบการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) สามารถช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และภาวะผู้นำของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ให้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยที่หลากหลาย ทั้งด้านนโยบาย ผู้นำ บุคลากร ทรัพยากร และกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการปัจจัยเหล่านี้อย่างเหมาะสมจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของหลักสูตรและผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดกรอบแนวคิดและตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยผสมผสาน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา จำนวนทั้งสิ้น 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ 2) ด้านบุคลากรและศักยภาพของอาจารย์ 3) ด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนทางการศึกษา และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของ Likert และใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นกำหนดกรอบแนวคิดและนิยามตัวแปร ก่อนสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหา นำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.80–1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .84

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือจากวิทยาลัยนครราชสีมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

2. แจกแบบสอบถามให้กับผู้ให้ข้อมูลและรวบรวมกลับคืนด้วยตนเองหรือผ่านช่องทางออนไลน์ ได้รับคืนทุกฉบับคิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับแบบสอบถามครบถ้วนแล้ว นำข้อมูลมาตรวจสอบความสมบูรณ์และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ดังตารางที่ 1

ด้านที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ	4.59	0.58	มากที่สุด
2	ด้านบุคลากรและศักยภาพของอาจารย์	4.48	0.62	มาก
3	ด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนทางการศึกษา	4.50	0.59	มาก
4	ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	4.39	0.68	มาก

ภาพรวม	**4.49**	**0.53**	**มาก**

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ระดับปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.49, S.D.= 0.53) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ ($\overline{X}$ = 4.59, S.D.= 0.58) รองลงมาคือ ด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนทางการศึกษา ($\overline{X}$ = 4.50, S.D.= 0.59) และด้านบุคลากรและศักยภาพของอาจารย์ ($\overline{X}$ = 4.48, S.D.= 0.62) ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ($\overline{X}$ =4.39, S.D.= 0.68)

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ดังตารางที่ 2

รายการ	แนวทาง
1. ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ	ควรกำหนดนโยบายการบริหารหลักสูตรให้ชัดเจน สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และบริบทของสถาบัน โดยเน้นการวางแผน การนำไปใช้ การกำกับติดตาม อย่างเป็นระบบ รวมทั้งส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมและการใช้ข้อมูลสารสนเทศในการตัดสินใจ ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานของหลักสูตรเป็นไปอย่างมีทิศทางและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยที่พบว่าการบริหารหลักสูตรที่มีการวางแผนและกำกับติดตามอย่างเป็นระบบจะช่วยเพิ่มประสิทธิผลของหลักสูตร
2. ด้านบุคลากรและศักยภาพของอาจารย์	ควรพัฒนาศักยภาพอาจารย์ผู้สอนอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านความรู้ในสาขาวิชา การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การใช้เทคโนโลยี และการวิจัยในชั้นเรียน รวมถึงการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาการสอนร่วมกัน เนื่องจากบุคลากรถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพหลักสูตร โดยงานวิจัยชี้ว่าการพัฒนาครูและการเสริมสร้างความเชี่ยวชาญมีผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลลัพธ์ของผู้เรียน

3. ด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนทางการศึกษา	ควรจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาให้เพียงพอและเหมาะสม เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศ ห้องเรียนอัจฉริยะ ฐานข้อมูลวิชาการ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมทั้งสนับสนุนงบประมาณเพื่อการพัฒนาหลักสูตรและการวิจัย ทั้งนี้เพื่อเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและทันสมัย โดยงานวิจัยพบว่าปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์และสิ่งสนับสนุนมีผลต่อความสำเร็จของการบริหารหลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญ
4. ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้บริหาร คณาจารย์ นักศึกษา ศิษย์เก่า และผู้ใช้บัณฑิต ในการพัฒนาหลักสูตร การให้ข้อเสนอแนะ และการประเมินผลหลักสูตร เพื่อให้หลักสูตรมีความทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและสังคม ทั้งนี้งานวิจัยชี้ว่าการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วนช่วยให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับบริบทจริงและเพิ่มคุณภาพของผู้เรียน

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ 2) ด้านบุคลากรและศักยภาพของอาจารย์ 3) ด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนทางการศึกษา และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาการบริหารหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกมิติ โดยเริ่มจากการกำหนดนโยบายและทิศทางที่ชัดเจน มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบและต่อเนื่อง ควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของอาจารย์ผู้สอนให้มีความรู้ ความสามารถ และทันต่อการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ การจัดสรรทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนทางการศึกษาที่เพียงพอและเหมาะสม ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ ขณะเดียวกัน การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร จะช่วยให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและผู้ใช้บัณฑิตมากยิ่งขึ้น ดังนั้น แนวทางการพัฒนาทั้ง 4 ด้านจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ต้องดำเนินการควบคู่กันอย่างบูรณาการ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารหลักสูตรและ

คุณภาพของบัณฑิตให้มีความเป็นมืออาชีพและตอบสนองต่อบริบททางการศึกษาในปัจจุบันได้อย่างแท้จริง

อภิปรายผล

1. ระดับปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องจากวิทยาลัยมีการกำหนดนโยบายและทิศทางการบริหารหลักสูตรที่ชัดเจน สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา และความต้องการของผู้เรียนและสังคม ประกอบกับผู้บริหารหลักสูตรมีภาวะผู้นำและให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งคณาจารย์มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา รวมถึงมีการจัดสรรทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนทางการศึกษาอย่างเพียงพอ ส่งผลให้การบริหารหลักสูตรมีประสิทธิภาพและอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิโรจน์ สารรัตนะ (2563) ได้ทำวิจัยเรื่องการบริหารการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ นโยบายและการบริหารจัดการที่มีความชัดเจน ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารการศึกษาในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมหมาย อ่ำดอนกลอย (2562) ได้ทำวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนจากผู้บริหารและศักยภาพของอาจารย์ผู้สอนมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการบริหารหลักสูตรในระดับสูง

2. แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ 2) ด้านบุคลากรและศักยภาพของอาจารย์ 3) ด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนทางการศึกษา และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้อาจเนื่องจากการบริหารหลักสูตรให้ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการปัจจัยหลายมิติร่วมกัน โดยนโยบายที่ชัดเจนช่วยกำหนดทิศทางการดำเนินงาน บุคลากรที่มีศักยภาพเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนหลักสูตร ทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนช่วยเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียช่วยสะท้อนความต้องการและเพิ่มความสอดคล้องกับบริบทจริง จึงทำให้แนวทางการพัฒนาครอบคลุมทั้ง 4 ด้านดังกล่าว เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารหลักสูตรอย่างเป็นระบบและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญชม

ศรีสะอาด (2560) ได้ทำวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีประสิทธิภาพต้องครอบคลุมทั้งด้านบุคลากร ทรัพยากร และการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2559) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบท เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพหลักสูตรอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ระดับปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่ส่งเสริมการบริหารหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ 2) ด้านบุคลากรและศักยภาพของอาจารย์ 3) ด้านทรัพยากรและสิ่งสนับสนุนทางการศึกษา และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สำหรับ**ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1) ควรกำหนดนโยบายและพัฒนาการบริหารหลักสูตรอย่างเป็นระบบ โดยบูรณาการทั้งด้านนโยบาย บุคลากร ทรัพยากร และการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อยกระดับคุณภาพหลักสูตรให้สอดคล้องกับมาตรฐานและความต้องการของสังคม 2) ควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพคณาจารย์และจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและทันต่อการเปลี่ยนแปลง และ**ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังสถาบันอุดมศึกษาอื่น เพื่อเปรียบเทียบและสร้างองค์ความรู้ที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น 2) ควรศึกษาวิจัยเชิงลึกหรือพัฒนาโมเดลการบริหารหลักสูตร เพื่อค้นหาแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). นโยบายและแผนการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2559). การบริหารการศึกษา: แนวคิดและทิศทาง. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

วิโรจน์ สารรัตนะ. (2563). การบริหารการศึกษา: หลักการและทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ์.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. (2564). รายงานการประเมินคุณภาพภายนอก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Bush, T. (2011). Theories of educational leadership and management. (4th ed.). Sage.

Fullan, M. (2007). The new meaning of educational change. (4th ed.). Teachers College Press.

ตัวแบบเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก*

CAUSAL MODEL AFFECTING THE EDUCATIONAL SUSTAINABILITY OF ECONDARY SCHOOLS IN THE CENTRAL PROVINCES

ปิยรัฐ จันซางเพ็ญ[1] และ นพพร จันทรนำชู[2]

Piyarat Janzangpen[1] and Nopporn Chantaranamchoo[2]

[1-2]คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

[1-2]Instruction, Faculty of Education, Silpakorn University, Thailand

Corresponding Author's Email: kik.kik.widya01@gmail.com

วันที่รับบทความ : 9 กุมภาพันธ์ 2569; วันแก้ไขบทความ 25 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 27 กุมภาพันธ์ 2569

Received 9 February 2026; Revised 25 February 2026; Accepted 27 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาตัวแบบเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก โดยใช้แบบสอบถามในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวแบบนวัตกรรมองค์กรเพื่อส่งเสริมความยั่งยืนทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก 5 ด้าน คือ 1) การจัดการความรู้ 2) ความผูกพันในงาน 3) เครือข่ายทางการศึกษา 4) นวัตกรรมองค์กร และ 5) ความยั่งยืนทางการศึกษา ตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นเป็นจังหวัด นครปฐม กาญจนบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี สมุทรสาคร และ

Citation:

*ปิยรัฐ จันซางเพ็ญ และ นพพร จันทรนำชู. (2569). ตัวแบบเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 650-668.

Piyarat Janzangpen and Nopporn Chantaranamchoo. (2026). Causal Model Affecting The Educational Sustainability Of Econdary Schools In The Central Provinces. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 650-668.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

สมุทรสงคราม จำนวน 400 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง แบบ CB-SEM

ผลการวิจัย พบว่า 1. การจัดการความรู้ (β=.224) และเครือข่ายทางการศึกษา (β=.610) มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมองค์กรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความผูกพันในงาน (β=.109) มีอิทธิพลต่อนวัตกรรมองค์กรอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (R^2=.762) 2. นวัตกรรมองค์กร (β=.305) การจัดการความรู้ (β=.209) ความผูกพันในงาน (β=.157) เครือข่ายทางการศึกษา (β=.315) มีอิทธิพลต่อความยั่งยืนทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (R^2=.805) งานวิจัยนี้มีข้อเสนอว่า โรงเรียนควรส่งเสริมการจัดการความรู้ การสร้างความผูกพันในงาน การสร้างเครือข่ายทางการศึกษา และนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมองค์กรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนทางการศึกษาของโรงเรียน

คำสำคัญ: ความยั่งยืนทางการศึกษา, นวัตกรรมองค์กร, โรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก

Abstract

This research aimed to study the causal model affecting educational sustainability in secondary schools in the western region of Thailand. The sample group consisted of school administrators and teachers from extra-large secondary schools under the Office of the Basic Education Commission in the western provinces, namely Nakhon Pathom, Kanchanaburi, Ratchaburi, Suphan Buri, Prachuap Khiri Khan, Phetchaburi, Samut Sakhon, and Samut Songkhram. A stratified random sampling method was used. Data were collected using a questionnaire focusing on five aspects of the organizational innovation model to promote educational sustainability in secondary schools: 1) Knowledge Management, 2) Work Engagement, 3) Educational Networks, 4) Organizational Innovation, and 5) Educational Sustainability. Data were analyzed using descriptive statistics and structural equation modeling (CB-SEM).

The research findings revealed the following: 1. Knowledge Management (β=.224) and Educational Networks (β=.610) had a statistically significant

influence on Organizational Innovation. In contrast, Work Engagement (β=.109) had no statistically significant influence on Organizational Innovation (R2=.762). 2. Organizational Innovation (β=.305), Knowledge Management (β=.209), Work Engagement (β=.157), and Educational Networks (β=.315) all had a statistically significant influence on Educational Sustainability (R2=.805). The study suggests that schools should promote knowledge management, foster work engagement, build educational networks, and lead to organizational innovation to achieve educational sustainability.

Keywords: Educational Sustainability, Organizational Innovation, Secondary School in the Central Provinces

บทนำ

พลวัตของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้สร้างแรงกดดันและความท้าทายอย่างยิ่งยวดต่อทุกภาคส่วนโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) และการเปลี่ยนผ่านสู่อุตสาหกรรม 4.0 การเปลี่ยนแปลงบริบททางเศรษฐกิจและสังคมนี้จำเป็นต้องได้รับการตอบสนองเพื่อให้โลกสามารถบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 4 Quality Education ซึ่งเน้นการสร้างหลักประกันเพื่อให้ทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างครอบคลุมและเท่าเทียม จากวิสัยทัศน์ของยูเนสโก ว่าด้วยเรื่องการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development: ESD) การศึกษาควรเน้นการเรียนรู้ค่านิยม พฤติกรรม และวิถีชีวิตเพื่ออนาคต โดยการบูรณาการแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนด้านสติปัญญา สังคม และอารมณ์ เพื่อรับมือความท้าทายทางสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในทุกมิติของความยั่งยืนทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม (UNESCO, 2006) นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้ให้สัตยาบันต่อกฎบัตรอาเซียน ซึ่งการศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความร่วมมือทั้ง 3 ด้านของ UNESCO นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนท่ามกลางโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้งสร้างเทคโนโลยีนวัตกรรมใหม่ให้กับโลก และจำเป็นต้องให้ทุกคนเข้าถึงระบบการศึกษาและองค์ความรู้ได้อย่างเท่าเทียม (พินิติ รตะนานุกูล, 2550)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่กำลังพัฒนามาอย่างยาวนาน ยังไม่สามารถก้าวข้ามผ่านไปเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วได้นั้น เนื่องจากการพัฒนาของประเทศไทยขาดความยั่งยืน โดยเฉพาะระบบการศึกษาไทย ฉะนั้นการศึกษากับการพัฒนาประเทศจึงต้องสัมพันธ์กันและมีส่วนสนับสนุนซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ปัจจัยสำคัญของการเสริมสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนคือ การศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบโรงเรียน ที่มีจุดมุ่งหมายในการเปลี่ยนทัศนคติของคนให้มีความตระหนักในปัญหาที่เกิดจากการพัฒนา มีทักษะและพฤติกรรมส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน บูรณาการได้ในทุกรายวิชา (OLSP, 1996) ผลการรายงานความก้าวหน้าเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทยในปี พ.ศ. 2559 – 2563 นั้นทำให้ทราบว่าการเข้าถึงการศึกษาและการสำเร็จการศึกษาของชาวไทยมีแนวโน้มที่สูงขึ้น ทั้งยังมีความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาเกิดความเท่าเทียมมากขึ้น แต่อย่างไรก็ดีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนไทยนั้นยังมีแนวโน้มที่ลดลงเมื่อพิจารณาจากผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) ที่ยังมีคะแนนเฉลี่ยลดลงในทุกรายวิชา ซึ่งปัญหาดังกล่าวมาจากความเหลื่อมล้ำในการจัดสรรทรัพยากร ไม่ว่าจะด้านบุคลากรทางการศึกษาและสื่อการสอนที่มีคุณภาพ โรงเรียนในฐานะองค์กรที่ให้การศึกษาจึงมีภารกิจสำคัญในการพัฒนาอย่างมีคุณภาพที่มั่นคงตั้งแต่ปัจจุบันถึงอนาคตโดยไม่ทำลายทรัพยากรสำหรับคนรุ่นถัดไป ซึ่งแนวคิดนี้คือ ความยั่งยืนทางการศึกษา (Educational Sustainability) ที่ครอบคลุมทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Corson, 1990)

นวัตกรรมองค์กร (Organization innovation) เปรียบเสมือนเครื่องยนต์หลักที่ขับเคลื่อนให้สถานศึกษาเปลี่ยนผ่านจากการทำงานในรูปแบบเดิมสู่ระบบที่มีประสิทธิภาพสูงและยืดหยุ่น โดยการนำแนวคิดและโมเดลการบริหารใหม่ ๆ มาใช้จะช่วยให้องค์กรสามารถปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลได้อย่างต่อเนื่อง ความสำคัญของนวัตกรรมองค์กรในการมุ่งสู่ความยั่งยืนทางการศึกษา (Educational Sustainability) อยู่ที่ความสามารถในการสร้างระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้ที่ไม่หยุดนิ่ง ซึ่งช่วยลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำและเพิ่มคุณภาพการศึกษาได้อย่างทั่วถึงผ่านเทคโนโลยีและวิธีการที่ล้ำสมัย เมื่อโรงเรียนสามารถสร้างนวัตกรรมที่ซับซ้อนและมีประสิทธิภาพสูงได้ด้วยตนเอง จะส่งผลให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประสิทธิผลสูงสุดแก่ผู้เรียนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ไม่เพียงแต่มุ่งเน้นผลลัพธ์

ในปัจจุบัน แต่ยังเป็นการวางรากฐานของคุณภาพการศึกษาที่มั่นคงเพื่อส่งต่อโอกาสและองค์ความรู้ที่มีค่าไปยังคนรุ่นถัดไปอย่างไม่สิ้นสุด (Lopes et al., 2017)

การขับเคลื่อนความยั่งยืนทางการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องอาศัยการผสานแนวคิดเชิงกลยุทธ์ที่สำคัญหลายประการเข้าด้วยกัน โดยมีแกนหลักคือ ความยั่งยืนทางการศึกษา (Educational Sustainability) ซึ่งมุ่งเน้นการปรับปรุงระบบเพื่อบรรลุเป้าหมาย SDGs (Leicht et al., 2018) และถูกขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมองค์กร (Organizational Innovation) ที่เกิดจากความรู้และความคิดสร้างสรรค์ออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ทางการศึกษาใหม่ จากกระบวนการใหม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาองค์กรเกิดการเติบโตและเกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน (Lopes et al., 2017) กลไกสำคัญที่ช่วยให้เกิดนวัตกรรมและความยั่งยืนภายในองค์กรคือ การจัดการความรู้ (Knowledge Management) ซึ่งเป็นกระบวนการที่เป็นระบบในการสร้าง ผ่านการแสวงหา การเผยแพร่ และการประยุกต์ใช้ข้อมูลความรู้ รวมถึงการสร้างขวัญและกำลังใจบุคลากร (Kimiz, 2011) ผ่านความผูกพันในงาน (Work Engagement) ที่ประกอบด้วยความกระตือรือร้น และทุ่มเทของบุคลากรต่อองค์กร (Wilmar B. et al., 2002) สุดท้ายการขยายผลการพัฒนาที่ยั่งยืนให้กว้างขวางและมั่นคงต้องอาศัยการเรียนรู้ร่วมกันผ่าน เครือข่ายการศึกษา (Educational Network) ที่ให้การสนับสนุนและร่วมมือพัฒนาทั้งภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งช่วยในการแลกเปลี่ยนความรู้ ทรัพยากร และแนวปฏิบัติที่ดี ลดความเหลื่อมล้ำ และเพิ่มขีดความสามารถในการนำนวัตกรรมไปประยุกต์ใช้ในวงกว้างได้อย่างเป็นระบบ (Anne, 2003)

ด้วยเหตุนี้ งานวิจัยนี้จึงมุ่งสร้าง ตัวแบบเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่ม 8 จังหวัดภาคตะวันตก (สุพรรณบุรี กาญจนบุรี นครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ราชบุรี เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์) ซึ่งเป็นกลุ่มจังหวัดที่มีความโดดเด่นทางภูมิศาสตร์และมีโรงเรียนคุณภาพสูง โดยศึกษาในกลุ่มผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน 176 แห่ง การศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางรากฐานที่มั่นคงและยั่งยืนให้กับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นช่วงชั้นสุดท้ายที่สร้างพื้นฐานสำคัญสู่อาชีพในอนาคต ด้วยการส่งเสริมศักยภาพด้านนวัตกรรมการจัดการศึกษาในพื้นที่นี้ การวิจัยจึงมุ่งเน้นการพัฒนารูปแบบโดยมีเป้าหมายเพื่อนำตัวแบบเชิงสาเหตุที่ผ่านการวิเคราะห์ด้วยตัวแบบสมการโครงสร้างไปปรับใช้จริง นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืนในระยะยาวให้เกิดขึ้นกับองค์กรทางการศึกษาในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาตัวแบบเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 นวัตกรรมองค์กรส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษา

สมมติฐานที่ 2 การจัดการความรู้ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษา

สมมติฐานที่ 3 การจัดการความรู้ส่งผลต่อนวัตกรรมองค์กร

สมมติฐานที่ 4 ความผูกพันในงานส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษา

สมมติฐานที่ 5 ความผูกพันในงานส่งผลต่อนวัตกรรมองค์กร

สมมติฐานที่ 6 เครือข่ายทางการศึกษาส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษา

สมมติฐานที่ 7 เครือข่ายทางการศึกษาส่งผลต่อนวัตกรรมองค์กร

การทบทวนวรรณกรรม

ความยั่งยืนทางการศึกษา คือหัวใจสำคัญของการพัฒนาการศึกษาสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นการจัดหลักสูตรและการเรียนรู้แบบบูรณาการร่วมกับบริบทด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อหล่อหลอมให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างรู้คุณค่า โดยมีการนำเทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือสนับสนุนการเรียนรู้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีตั้งแต่ปัจจุบันไปจนถึงอนาคตโดยไม่ทำลายฐานทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งแนวคิดความยั่งยืนทางการศึกษานี้ตั้งอยู่บนความสมดุลของ 3 มิติหลัก ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม (Leicht et al., 2018)

นวัตกรรมองค์กร คือกระบวนการที่องค์กรได้สร้าง พัฒนา หรือได้นำแนวคิด ผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการใหม่ ๆ มาปรับใช้เพื่อให้เกิดคุณค่าที่มากกว่าเดิม เป็นส่วนสำคัญยิ่งต่อการก้าวให้ทันการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในศตวรรษที่ 21 ทั้งในรูปแบบผลิตภัณฑ์ บริการ และโมเดลใหม่ เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน โดยนวัตกรรมเหล่านี้มีรากฐานจากความรู้และความสามารถที่นำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่มีความซับซ้อนและมีคุณค่าสูง ผ่านกระบวนการจัดการความรู้ และนวัตกรรมแบบเปิด ซึ่งเป็นแนวคิดเชิงบูรณาการที่ช่วยให้องค์กรเติบโตได้อย่างมั่นคง พร้อม

สร้างประโยชน์ต่อทั้งเศรษฐกิจ สังคม และผู้คนเพื่อความยั่งยืนในระยะยาว (Lopes et al., 2017)

การจัดการความรู้ คือหัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์กรสู่ความยั่งยืน ผ่านการบูรณาการความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์และการลงมือปฏิบัติจริงเข้ากับศาสตร์แขนงต่าง ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยการใช้กลยุทธ์และเทคโนโลยีประสานการทำงานของคนอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มผ่านการใช้ความรู้ซ้ำและการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ซึ่งครอบคลุมทั้งการเสริมสร้าง เผยแพร่ และประยุกต์ใช้ความรู้ พร้อมทั้งจัดเก็บแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ลงในหน่วยความจำขององค์กร เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและมั่นคง (Kimiz, 2011)

ความผูกพันในงาน คือสภาวะทางจิตใจเชิงบวกที่ขับเคลื่อนประสิทธิภาพและประสิทธิผลขององค์กรอย่างยั่งยืน โดยความผูกพันนี้ประกอบด้วย 3 มิติสำคัญ ได้แก่ ความกระฉับกระเฉง (Vigor) การอุทิศตน (Dedication) และ ความใส่ใจ (Absorption) การที่บุคลากรมีความรัก ความเชื่อมั่น และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนร่วมงาน จะช่วยส่งเสริมให้เกิดความมุ่งมั่น จดจ่อ และมีความสุขกับงานที่รับผิดชอบ ซึ่งความผูกพันที่เหนียวแน่นนี้เองที่เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความสำเร็จที่มีคุณภาพและนำพาองค์กรไปสู่ความยั่งยืนในระยะยาว (Schaufeli, 2006)

เครือข่ายการศึกษา คือรูปแบบความร่วมมือทางสังคมและการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคลหรือสถาบันที่ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำไปสู่แนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) มีความสำคัญต่อการเติบโตและความสำเร็จของการพัฒนาโรงเรียนและชุมชน ที่ไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในเพียงอย่างเดียว แต่จำเป็นต้องอาศัยการสร้างความร่วมมือและการสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและเอกชน ทั้งนี้เครือข่ายทางการศึกษามีความหลากหลายตามบริบทพื้นที่ โดยสามารถจัดแบ่งตามลักษณะความสัมพันธ์ได้ทั้งในเชิงแนวตั้งและแนวนอน เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาให้ก้าวหน้าพร้อมกันอย่างเป็นระบบ (Anne, 2003)

กรอบแนวคิด

จากการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร บทความวิชาการ และรายงานงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ คณะผู้วิจัยใช้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนทางการศึกษาของ A. Leicht (Leicht et al., 2018) แนวคิดนวัตกรรมการศึกษาของ Lopes et al. (Lopes et al., 2017) แนวคิดการจัดการความรู้ของ Kimiz Dalkir (Kimiz, 2011) แนวคิดความผูกพันในงานของ Wilmar

B. Schaufeliet Al. (Schaufeli et al., 2002) และแนวคิดเครือข่ายการศึกษาของ Anne Sliwka (Anne, 2003) นำมาออกแบบกระบวนวิธีการวิจัยโดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อตัวแบบเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษา ดังภาพที่ 1

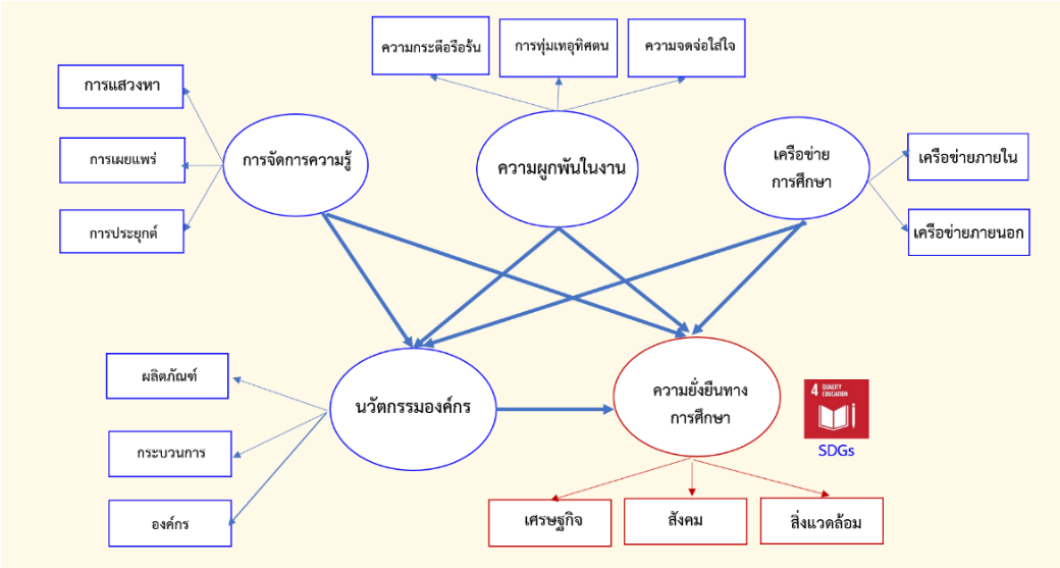

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก จำนวน 176 โรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรจำนวน 11,287 คน มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 191,015 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 400 คน โดยคำนวณขนาดของตัวอย่างโดยใช้วิธีของ Soper (Soper, 2022) กำหนดให้ขนาดผลกระทบ (Effect size) = .25 กำลังการทดสอบ (Power) = .80 α = .05 จำนวนตัวแปรแฝง 5 ตัว และจำนวนตัวแปรสังเกตได้ 14 ตัว ได้ขนาดของตัวอย่าง จำนวน 232 คน Comrey และ Lee ได้เสนอว่าจำนวนตัวอย่าง 500 ตัวอย่างมีความเหมาะสมดีมาก

(Comrey & Lee, 1992) งานวิจัยนี้จึงกำหนดขนาดของตัวอย่าง 500 หน่วย โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) แบ่งเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ จากโรงเรียนในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก ได้แก่ จังหวัดนครปฐม กาญจนบุรี ราชบุรี สุพรรณบุรี ประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี และสมุทรสาครรวมสมุทรสงคราม รวม 7 กลุ่มจังหวัด ได้จำนวนโรงเรียนตัวอย่างขนาดใหญ่ 13 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ 14 โรงเรียน รวมโรงเรียนตัวอย่าง 27 โรงเรียน หน่วยตัวอย่างประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนและครูโรงเรียนละ 20 คน รวมเก็บตัวอย่างทั้งสิ้น 540 คน และผู้วิจัยคัดเลือกตัวอย่างเพื่อศึกษาวิจัย จำนวน 400 ตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามตัวแบบเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบเป็นแบบเลือกตอบ (Check list) และคำถามเกี่ยวกับตัวแบบเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก เป็นแบบมาตรวัดประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งมีการตรวจสอบความสมเหตุสมผลเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยใช้ Index objective congruence (IOC) และตรวจสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) จากกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยใช้สัมประสิทธิ์ Cronbach’s alpha (α) ของแบบสอบถามตามมาตรการวัดโดยตัวแปรแต่ละตัวมีสัมประสิทธิ์แอลฟาไม่ต่ำกว่า .70 (นพพร, 2563) โดยด้านการจัดการความรู้ (KM) มีสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.88 ด้านความผูกพันในงาน (WE) มีสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.82 ด้านเครือข่ายทางการศึกษา (EN) มีสัมประสิทธิ์แอลฟา และด้านนวัตกรรมองค์กร (INO) มีสัมประสิทธิ์แอลฟา 0.90 นำผลที่ได้มาทำการปรับปรุงและแก้ไขแบบสอบถาม เพื่อนำมาใช้ในการรวบรวมข้อมูลกับบุคลากรที่เป็นตัวอย่างต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล จากแบบสอบถามที่ได้จากตัวอย่างตามที่กำหนดไว้ 27 โรงเรียนตัวอย่าง จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครู ร้อยละ 60.0 รองลงมาเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ร้อยละ 21.0 เป็นหัวหน้ากลุ่มบริหาร ร้อยละ 10.25 และเป็นหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ร้อยละ 8.75 มีวิทยฐานะชำนาญการพิเศษ ร้อยละ 45 วิทยฐานะชำนาญการ ร้อยละ 33.75 เป็นครู ร้อยละ 11.50 และเป็นครูผู้ช่วย ร้อยละ 9.75 มีค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) อยู่ระหว่าง 4.50 ถึง 4.78 ส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน (SD) อยู่ระหว่าง 0.46 ถึง 0.64 ความเบ้มีค่าอยู่ระหว่าง -2.11 ถึง 1.60 และความโด่งมีค่าอยู่ระหว่าง -0.47 ถึง 5.3

การวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยนี้ใช้โปรแกรม Jamovi 2.3.21 (The Jamovi, 2022) และ SEMLj (Gallucci & Jentschke, 2022) การวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง แบบ CB-SEM (Covariance-Based Structural Equation Modeling)

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ซึ่งมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) 2.การวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก ประกอบด้วย 1) การจัดการความรู้ 2) ความผูกพันในงาน 3) เครือข่ายการศึกษา 4) นวัตกรรมองค์กร และ 5) ความยั่งยืนทางการศึกษา และระดับความยั่งยืนทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Arithmetic mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ความเบ้และความโด่ง 3. การวิเคราะห์ตัวแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก ซึ่งมีขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเชิงสาเหตุ โดยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product-moment correlation coefficient) สัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ของแต่ละตัวแปรที่อยู่องค์ประกอบเดียวกัน ควรมากกว่า .30 และตัวแปรแต่ละตัวไม่ควร สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากกว่า .80 เพื่อมิให้มีปัญหาความสัมพันธ์แบบพหุร่วมเชิงเส้น (Multicollinearity) (Hair et al., 2017)

1.2 การวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง แบบ CB-SEM (Covariance-Based Structural Equation Modeling) ในการประมาณค่าพารามิเตอร์และทดสอบสมมติฐานการวิจัย

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

การวิจัยครั้งนี้โครงการวิจัยเลขที่ REC.67.0702-093-4878 ผ่านการพิจารณาการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ตามหนังสือเลขที่ อว.8603.16/4326

ผลการวิจัย

1. การประเมินความสอดคล้องของตัวแบบ ตัวชี้วัดที่ผ่านเกณฑ์ ประกอบด้วย χ^2/df ,CFI, TLI, SRMR , RMSEA ยกเว้น p-value ของ χ^2 มีค่าน้อยกว่า .001 ไม่ผ่านเกณฑ์ที่กำหนด แสดงว่าตัวแบบไม่ได้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงถือว่าตัวแบบนี้เป็นที่ยอมรับ โดยเห็นว่า χ^2/df มีค่าน้อยกว่า 3 ซึ่งแสดงว่าตัวแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับดี CFI มีค่ามากกว่า 0.90 แสดงว่าตัวแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ TLI มีค่ามากกว่า 0.90 แสดงว่าตัวแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในระดับที่ยอมรับได้ SRMR มีค่าน้อยกว่า 0.08 แสดงว่าตัวแบบมีความคลาดเคลื่อนต่ำและมีความสอดคล้องกลมกลืนสูงมากกับข้อมูลเชิงประจักษ์ RMSEA มีค่าน้อยกว่า 0.06 แสดงว่าตัวแบบมีความคลาดเคลื่อนต่ำและมีความสอดคล้องกลมกลืนสูงมากกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การประเมินความสอดคล้องของตัวแบบ (n = 400)

ดัชนีประเมินความสอดคล้อง	เกณฑ์	ก่อน	หลัง	อ้างอิง
χ^2	-	2.488	2.218	-
df	-	1.214	1.303	-
χ^2/df	≤3	2.049	1.843*	(Hair et al., 2019)
p-value ของ χ^2	>.05	<.001	<.001	(Kline, 2023)
CFI	>.90	.884	.907*	(Hu & Bentler, 1999)
TLI	>.90	.878	.902*	(Hu & Bentler, 1999)
SRMR	<.08	.047	.045*	(Hu & Bentler, 1999)
RMSEA	<.06	.051	.046*	(Browne & Cudeck, 1993)

* ผ่านเกณฑ์

2. สัมประสิทธิ์เส้นทางระหว่างตัวแปรแฝงที่มีความแตกต่างจากศูนย์อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประกอบด้วย เครือข่ายทางการศึกษาส่งผลในทางบวกต่อนวัตกรรมองค์กรและนวัตกรรมองค์กรกับเครือข่ายทางการศึกษาส่งผลในทางบวกต่อความยั่งยืนทางการศึกษา ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สัมประสิทธิ์เส้นทางของตัวแบบโครงสร้าง (n = 400)

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	b	SE	β	ค่าสถิต	p	R^2
INO	KM	0.298	0.1216	0.224	2.45	0.014	0.762
	WE	0.205	0.1645	0.109	1.24	0.214	
	EN	0.832	0.0913	0.610	9.11	< .001	
SUS	INO	0.182	0.0446	0.305	4.08	< .001	0.805
	KM	0.166	0.0663	0.209	2.50	0.012	
	WE	0.176	0.0887	0.157	1.99	0.047	
	EN	0.257	0.0592	0.315	4.33	< .001	

3. น้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ (Factor loading) ทุกตัวมีความ แตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความแปรปรวนที่องค์ประกอบสามารถอธิบายได้ (R^2) ที่ร้อยละ 28.4 ถึงร้อยละ 69.6 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การประเมินตัวแบบการวัด (n = 400)

ตัวแปรแฝง	น้ำหนักองค์ประกอบ	α	ω	AVE
KM	0.602 – 0.716	0.883	0.874	0.429
WE	0.550 – 0.763	0.822	0.814	0.409
EN	0.576 – 0.813	0.887	0.871	0.530
INO	0.697 – 0.834	0.902	0.898	0.539
SUS	0.579 – 0.733	0.935	0.933	0.433

4. การวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมของตัวแปรแฝง อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมระหว่าง ตัวแปรแฝง และน้ำหนักองค์ประกอบระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกตได้ เป็นไปตามตารางที่ 4 และภาพที่ 2 ดังนี้ ตัวแปรแฝงการจัดการความรู้ (KM) มีอิทธิพลทางบวกต่อ ตัวแปรแฝงนวัตกรรมองค์กร (INO) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีอิทธิพลรวม เท่ากับ .224

ตัวแปรแฝงความผูกพันในงาน (WE) มีอิทธิพลทางบวกต่อ ตัวแปรแฝงนวัตกรรมองค์กร (INO) อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีอิทธิพลรวม เท่ากับ .109

ตัวแปรแฝงเครือข่ายทางการศึกษา (EN) มีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรแฝงนวัตกรรมองค์กร (INO) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีอิทธิพลรวมเท่ากับ .610

ตัวแปรแฝงนวัตกรรมองค์กร (INO) มีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรแฝงความยั่งยืนทางการศึกษา (SUS) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีอิทธิพลรวมเท่ากับ .305

ตัวแปรแฝงการจัดการความรู้ (KM) มีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรแฝงความยั่งยืนทางการศึกษา (SUS) อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีอิทธิพลทางตรงเท่ากับ .209 อิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ .068 และอิทธิพลรวม เท่ากับ .277

ตัวแปรแฝงความผูกพันในงาน (WE) มีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรแฝงความยั่งยืนทางการศึกษา (SUS) อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีอิทธิพลทางตรงเท่ากับ .157 อิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ .033 และอิทธิพลรวม เท่ากับ .19

ตัวแปรแฝงเครือข่ายทางการศึกษา (EN) มีอิทธิพลทางบวกต่อตัวแปรแฝงความยั่งยืนทางการศึกษา (SUS) อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีอิทธิพลทางตรงเท่ากับ .315 อิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ .186 และอิทธิพลรวม เท่ากับ .501

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสมเหตุสมผลเชิงจำแนก (n = 400)

ตัวแปรแฝง	KM	WE	EN	INO	SUS
KM	1.000	0.840	0.749	0.747	0.800
WE	0.840	1.000	0.702	0.698	0.747
EN	0.749	0.702	1.000	0.832	.0839
INO	0.747	0.698	0.832	1.000	0.838
SUS	0.800	0.747	0.839	0.838	1.000

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรในตัวแบบเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก (n = 400)

ตัวแปรตาม	ตัวแปรอิสระ	DE	IE	TE	ค่าสถิติ	P
INO	KM	0.536	0.000	0.536	2.45	0.014
	WE	0.527	0.000	0.527	1.24	0.214
	EN	1.011	0.000	1.011	9.11	< .001
SUS	INO	0.296	0.144	0.440	4.08	< .001
	KM	0.350	0.142	0.492	2.50	0.012
	WE	0.315	0.272	0.587	1.99	0.047
	EN	0.269	0.000	0.269	4.33	< .001

หมายเหตุ DE คืออิทธิพลทางตรง (Direct effect) IE คืออิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect) และ TE คืออิทธิพลรวม (Total effect) * ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

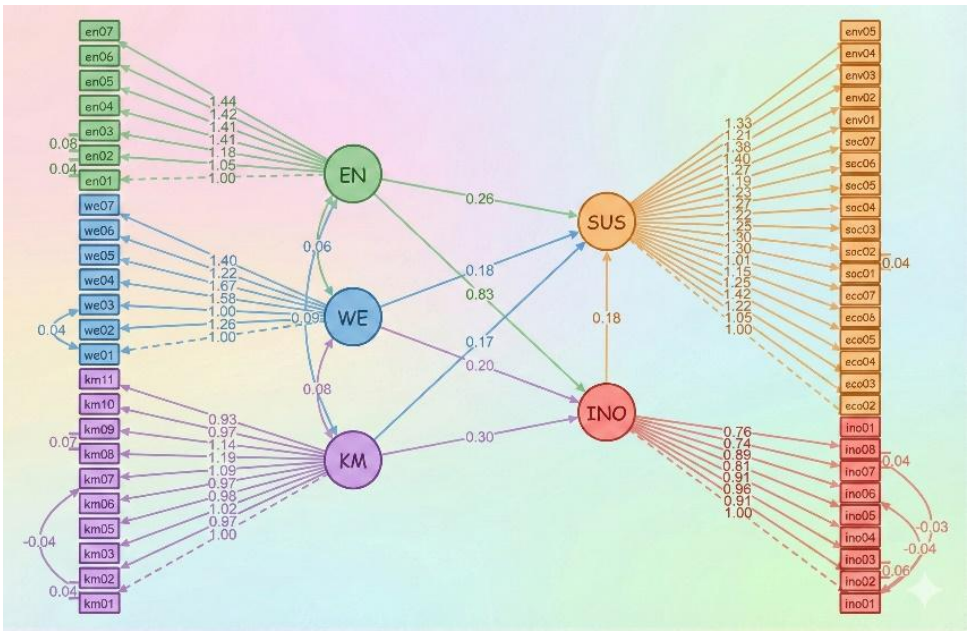

หมายเหตุ *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้างปัจจัยเชิงสาเหตุตัวแบบนวัตกรรมองค์กรส่งเสริมความยั่งยืนทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตก

จากผลการวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้างข้างตhน สามารถนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ได้ดังภาพที่ 3 และสรุปผลการทดสอบสมมติฐานได้ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่	สมมติฐานการวิจัย	ผลสรุป
1	นวัตกรรมองค์กรส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษา	สนับสนุน
2	การจัดการความรู้ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษา	สนับสนุน
3	การจัดการความรู้ส่งผลต่อนวัตกรรมองค์กร	สนับสนุน
4	ความผูกพันในงานส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษา	สนับสนุน
5	ความผูกพันในงานส่งผลต่อนวัตกรรมองค์กร	ไม่สนับสนุน
6	เครือข่ายทางการศึกษาส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษา	สนับสนุน
7	เครือข่ายทางการศึกษาส่งผลต่อนวัตกรรมองค์กร	สนับสนุน

อภิปรายผล

1. นวัตกรรมองค์กรส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากครูและผู้บริหารสามารถร่วมมือกันพัฒนากลยุทธ์ของโรงเรียนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างองค์กร อีกทั้งปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาด้วยการพัฒนาวิธีการบริหารจัดการสถานศึกษา สอดคล้องกับ Schilling (Schilling, 2008) ที่พบว่านวัตกรรมคือสิ่งที่มาจากความรู้และความคิดที่ได้รับการพัฒนาปรับเปลี่ยนทั้งความคิด กระบวนการผลิตภัณฑ์ และเกิดการเปลี่ยนแปลงขององค์กรอย่างยั่งยืนเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ สังคม และผู้คนตาม (Lopes et al., 2017)

2. การจัดการความรู้ส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากครูนำข้อมูลที่หลากหลายออกมาเผยแพร่ความรู้ที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่ายรวดเร็วอย่างเหมาะสมด้วยการจัดการ

ความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้ สอดคล้องกับ Kimiz Dalkir (Kimiz, 2011) ที่พบว่าการจัดการความรู้เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในเศรษฐกิจปัจจุบันด้วยการสร้าง ฐานข้อมูล มีการเผยแพร่ และจัดการประยุกต์ใช้ความรู้ ที่นับว่าเป็นสิ่งที่มีค่าฝังอยู่ในผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะเทคโนโลยีขั้นสูง

3. การจัดการความรู้ส่งผลต่อนวัตกรรมองค์กรของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากครูจัดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานเพื่อพัฒนาหาความรู้ใหม่ได้มาซึ่งนวัตกรรมทางการศึกษา สอดคล้องกับ Kimiz Dalkir (Kimiz, 2011) ที่พบว่าเครื่องมือและเทคนิคการประสานงานที่เป็นระบบเป็นกระบวนการเทคโนโลยีสำหรับโครงสร้างองค์กร ที่เพิ่มมูลค่าด้วยการใช้ซ้ำและสร้างนวัตกรรม ด้วยการเสริมสร้าง เผยแพร่ และประยุกต์ใช้ความรู้ ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งเป็นแนวปฏิบัติที่ดีขององค์กรที่ยั่งยืน

4. ครูมีความภูมิใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ของโรงเรียน โดยได้รับแรงบันดาลใจในการปฏิบัติหน้าที่ทำให้เกิดความสุขกับการทำงานของโรงเรียน ทำให้เกิดความผูกพันในงานส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับ Schaufeli and Bakker (Wilmar B. et al., 2002) ที่พบว่าความผูกพันในงานนั้นเริ่มจากความกระตือรือร้นต่อการทำงานแม้จะเผชิญความยากลำบากหากได้รับแรงบันดาลใจจนเกิดความภูมิใจในการทำงานก็จะเกิดการทุ่มเทให้ความสำคัญกับงาน และมีความสุขในที่ทำงาน ยากที่จะเลิกหรือเอาตนเองออกจากการทำงาน

5. อาจมีปัจจัยอื่นทั้งภายในหรือภายนอกโรงเรียนที่ส่งผลต่อนวัตกรรมองค์กรของโรงเรียน ทำให้ความผูกพันในงานมีผลทางอ้อมต่อนวัตกรรมองค์กร รวมไปถึงความผูกพันในงานส่งผลต่อนวัตกรรมองค์กรของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตกอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แม้ว่า Rozman and Strukelj (Maja & Tjasa, 2020) พบว่าความผูกพันในงานที่มีผลเชิงบวกต่อองค์กรมุ่งสู่การทำงานและสร้างนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพ

6. เครือข่ายทางการศึกษาส่งผลต่อความยั่งยืนทางการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารของโรงเรียนในเครือข่ายมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการดำเนินงาน ร่วมกันทั้งผู้บริหาร ครู ชุมชน องค์กรภายนอกทำกิจกรรมจิตอาสาเพื่อสาธารณะประโยชน์ และร่วมกันทำกิจกรรมและโครงการเพื่อการศึกษาที่ยังยืน มีความสอดคล้องกับ Anne Sliwka (Anne, 2003) ที่พบว่าเครือข่ายเป็น

รูปแบบความร่วมมือทางสังคม และการทำงานร่วมกันของบุคคลหรือสถาบันต่าง ๆ โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายการศึกษา และเกิดแนวทางปฏิบัติในการพัฒนาที่ดีกับสถานศึกษาของชุมชนอย่างยั่งยืน

7. เครือข่ายทางการศึกษาส่งผลต่อนวัตกรรมองค์กรของโรงเรียนมัธยมศึกษาในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันตกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหาร ครู ชุมชน หรือองค์กรภายนอกร่วมกับทำกิจกรรมหรือโครงการสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา สอดคล้องกับ Galimova (Galimova, 2009) พบว่าเครือข่ายการศึกษาคือสถาบันการศึกษาทุกระดับ อุตสาหกรรม องค์กรเอกชน หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามีความเชื่อมโยงไปสู่การพัฒนานวัตกรรมให้ประสบความสำเร็จ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ปัจจัยขับเคลื่อนความยั่งยืนทางการศึกษาพบว่า ผลการวิเคราะห์ด้วยตัวแบบสมการโครงสร้าง (CB - SEM) พบว่าปัจจัยทั้ง 4 ด้านที่ศึกษา ได้แก่ นวัตกรรมองค์กร การจัดการความรู้ ความผูกพันในงาน และเครือข่ายทางการศึกษา ล้วนส่งผลทางบวกต่อความยั่งยืนทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยตัวแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความยั่งยืนของโรงเรียนไม่ได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง แต่เกิดจากการบูรณาการทั้งกลยุทธ์ การบริหารคน และการเชื่อมโยงกับภายนอกเข้าด้วยกัน เครือข่ายทางการศึกษา เป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุดที่ส่งผลทางบวกอย่างมากต่อนวัตกรรมองค์กรและความยั่งยืนทางการศึกษา ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการที่โรงเรียนจะสร้างนวัตกรรมหรือดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนนั้นไม่สามารถทำได้โดยลำพัง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการแบ่งปันทรัพยากรกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นชุมชน องค์กรเอกชน หรือสถาบันการศึกษาอื่นๆ ความสัมพันธ์ระหว่างนวัตกรรมกับความผูกพันในงาน ในมิติของการสร้างนวัตกรรมองค์กรนั้นพบว่าปัจจัยขับเคลื่อนหลักคือเครือข่ายทางการศึกษา และการจัดการความรู้ ซึ่งช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนการและมีผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ในโรงเรียน อย่างไรก็ตามประเด็นที่ค้นพบน่าสังเกตคือ ความผูกพันในงานไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการสร้างนวัตกรรมองค์กรอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ แม้ครูจะมีความทุ่มเท รักในงาน และมีความสุขในการทำงาน แต่ความรู้สึกผูกพันเหล่านั้นเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะผลักดันให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ ขึ้นได้ หากขาดปัจจัยสนับสนุนอื่น หรืออาจมีตัว

แปรแทรกซ้อนอื่น ๆ ที่งานวิจัยแนะนำให้ศึกษาเพิ่มเติมในอนาคต **ข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลวิจัยไปใช้** 1. นวัตกรรมองค์กรมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความยั่งยืนทางการศึกษา โรงเรียนจึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อพัฒนาทั้งนวัตกรรมด้านกระบวนการและนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์หรือบริการ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา 2. เครือข่ายทางการศึกษามีอิทธิพลสูงสุดทั้งต่อการสร้างนวัตกรรมองค์กร และความยั่งยืนทางการศึกษา โรงเรียนควรขยายความร่วมมือและใช้ประโยชน์จากเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกองค์กร อีกทั้งสนับสนุนให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมและโครงการร่วมกับเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทรัพยากร และแนวปฏิบัติที่ดี ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน 3. โรงเรียนควรจัดระบบการเรียนรู้โดยการจัดทำระบบการค้นหา การเก็บรวบรวม การเผยแพร่ และการประยุกต์ใช้ความรู้และแนวปฏิบัติที่ดีภายในโรงเรียนอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งสนับสนุน ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงกระบวนการทำงานและการเรียนการสอน 4. โรงเรียนควรสร้างแรงจูงใจ สร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความกระตือรือร้น ความทุ่มเท และความจดจ่อในงานเป็นพิเศษ ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรสามารถอุทิศตนเพื่อบรรลุเป้าหมายความยั่งยืนทางการศึกษาของโรงเรียน **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 1. จากการศึกษาครั้งนี้แล้วควรมีการศึกษาเพิ่มเติมด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) หรือแบบผสม (Mixed Methods) เพื่อเจาะลึกกระบวนการ และปัจจัยเงื่อนไขที่ส่งเสริมให้การจัดการความรู้และเครือข่ายทางการศึกษานำไปสู่การสร้างนวัตกรรมองค์กรในทางปฏิบัติ 2. จากการศึกษาครั้งนี้ควรทำการวิจัยเพื่อค้นหา ตัวแปรส่งผ่าน (Mediator) หรือ ตัวแปรกำกับ (Moderator) ที่อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่าง ความผูกพันในงานกับนวัตกรรมองค์กร เนื่องจากผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่าความสัมพันธ์ทางตรงระหว่างสองตัวแปรนี้ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ตัวอย่างเช่น อาจศึกษาบทบาทของวัฒนธรรมองค์กร หรือภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้ความผูกพันในงานสามารถแปรเปลี่ยนเป็นนวัตกรรมองค์กรได้หรือไม่ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

นพพร จันทรนำชู (2563). พัฒนศึกษา: ความหลากหลายของกระบวนทัศน์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย, 36(2), 149

พินิติ รตะนานุกูล. (2555). อนุสารอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

Anne, S. (2003). Networking for Educational Innovation: A Comparative Analysis. Networks of Innovation, 49-63.

Browne, M. W., & Cudeck, R. (1993). Alternative ways of assessing model fit. Sociological Methods & Research.

Corson, W. H., et.al. (1990). The Global Ecology Handbook. Boston: Beacon Press.

Galimova, L. (2009). Education Cluster as a mechanism of innovative development of industrial activity. Bulletin of Kazan technological university, 5, 125-127.

Gallucci, M., & Jentschke, S. (2022). SEMLj: A Suite for Structural Equation Models for jamovi [ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์].

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). Multivariate Data Analysis.

Hu, L., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal.

Kimiz, D. (2011). Knowledge Management in Theory and Practice. The MIT Press.

Kline, R. B. (2023). Principles and Practice of Structural Equation Modeling.

Leicht, A., Heiss, J., & Byun, W. J. (2018). Issues and trends in Education for Sustainable Development. UNESCO.

Lopes, C. M., Scavarda, A., Hofmeister, L. F., Thomé, A. M. T., & Vaccaro, G. L. R. (2017). An analysis of the interplay between organizational sustainability, knowledge management, and open innovation. Journal of Cleaner Production, 142, 476-488.https://doi.org/https://doi.org

Maja, R., & Tjasa, S. (2020). Organisational climate components and their impact on work engagement of employees in medium-sized organisations. Routledge, 8-9.

THE RELATIONSHIP BETWEEN FAMILY CARE AND PSYCHOLOGICAL PROBLEMS OF STUDENTS IN YIMIN MIDDLE SCHOOL*

Li Qian[1], Wichian Intarasompun[2] and Nuttamon Punchatree[3]

[1-3]Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: wichian.in@bsru.ac.th

Received 16 February 2026; Revised 25 February 2026; Accepted 27 February 2026

Abstract

The research title is The Relationship between Family Cares and Psychological Problems of Students in Yimin Middle School. The research objectives are: 1) to study the family care of students in Yimin Middle School, 2) to study the psychological problems of students in Yimin Middle School, 3) to study the relationship between the family care and psychological problems of students in Yimin Middle School. To obtain the research results more accurately, the sample group used in this study includes 285 students in Yimin Middle School. The research instrument is questionnaires. The statistics are used for data analyzing by finding frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson product moment correlation. The conclusions, discussion, and suggestions are as follows:

1. The family care of students in Yimin Middle School in 5 aspects was at a high level Considering the results of these 5 research aspects were as follows:

Citation:

* Li Qian, Wichian Intarasompun and Nuttamon Punchatree. (2026). The Relationship Between Family Care And Psychological Problems Of Students In Yimin Middle School. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 669-684.; DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

the highest rank was “Emotional Regulation” indicates a high level. whereas “Social Connections” was the lowest rank.

2. The psychological problems of students in Yimin Middle School in 4 aspects was at a moderate level Considering the results of these 4 research aspects were as follows: the highest rank was “Somatic Symptoms” indicates a moderate level. Whereas “Emotional Disturbances” was the lowest rank.

3. It was found that the overall relationship between family care and psychological problems has a negative correlation at a very low level with no statistical significance level (r=-0.050)

Keywords: Family Care, Psychological Problems, Yimin Middle School

Introduction

Adolescence is a critical stage in psychological development and socialization. During this period, individuals experience rapid changes in emotional experiences, cognitive patterns, and behavioral regulation, making psychological problems more likely to emerge. Previous studies have shown that adolescents’ psychological problems are multidimensional in nature, encompassing emotional disturbances, cognitive distortions, behavioral dysregulation, and somatic symptoms. These manifestations are shaped by the interaction between developmental characteristics and environmental factors (Achenbach, 2021; Beck, 2019; McEwen, 2017). Therefore, examining the key factors influencing adolescents’ psychological problems within specific school contexts is of both theoretical and practical significance.

Based on the institutional framework and instructional organization of the school, together with the developmental characteristics of its student population, junior high school students are generally exposed to escalating academic demands, frequent performance evaluations, and increasingly complex peer interactions. As a typical secondary school, Yimin Middle School serves

adolescents who are in a critical developmental stage marked by significant psychological and emotional transitions. Students are required not only to adapt to intensified academic pressure but also to navigate challenges related to identity development, emotional regulation, and interpersonal adjustment. In such a context, psychological problems may not necessarily be present as overt emotional disturbances; rather, they may manifest indirectly through learning-related cognitive difficulties or stress-related somatic complaints. This developmental and contextual complexity underscores the importance of conducting systematic investigations into students' psychological conditions. (Meng, C. et to all., 2023; Zhonghua. et to all., 2023)

Among the various environmental factors affecting adolescents' mental health, family care is widely regarded as one of the most fundamental and enduring sources of support. Emotion socialization theory emphasizes the central role of the family in adolescents' emotional development, suggesting that parents influence children's emotional stability and psychological adjustment by modeling and guiding emotional expression and regulation in daily interactions (Intarasompun, W. et to all. 2022; Zimin, Z., et to all., 2023). For students at Yimin Middle School, the family not only constitutes an essential living environment beyond school but also serves as a primary source of emotional support, understanding, and psychological security.

Furthermore, stress and coping theory posits that individuals' psychological outcomes in stressful situations depend largely on their cognitive appraisal of stress and the coping strategies they adopt, with family support playing a crucial role in this process. During middle school years, students continuously adjust to academic competition, teacher–student interactions, and peer relationships, making family care particularly important in helping them alleviate stress and develop adaptive coping strategies.(Daming, H. et to all. 2023; Peihao, X. et to all., 2023). In addition, attachment theory suggests that stable

and secure emotional bonds within the family provide adolescents with a sense of psychological safety, enabling them to cope more effectively with external challenges. (American Psychiatric Association, 2022; McEwen, 2017; Xiang Hui. et to all., 2023; Yanting, C. et to all., 2023)

However, existing research also indicates that family care is not the sole determinant of adolescents' psychological problems. According to the Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5-TR) and stress-related models, psychological problems at non-clinical levels often manifest through somatic symptoms or cognitive difficulties rather than explicit emotional disturbances (American Psychiatric Association, 2022; McEwen, 2017). This suggests that it is necessary to examine the relationship between family care and psychological problems within specific educational contexts, considering adolescents' developmental characteristics and the ways psychological difficulties are expressed.

This study examines family care and psychological problems among students at Yimin Middle School, focusing on their levels and interrelationship. By grounding research in a real middle school context, it aims to provide empirical evidence for understanding adolescents' psychological development and to inform collaborative efforts between schools and families in promoting students' mental health.

Objectives

1. To study the family care of students in Yimin Middle School.

2. To study the psychological problems of students in Yimin Middle School.

3. To study the relationship between family care and psychological problems of students in Yimin Middle School.

Literature Review

1. Family care

Across contemporary developmental and family research, family care is best synthesized as a relationship-based support system rather than a purely material or supervisory arrangement. It reflects parents' emotional warmth and responsiveness, respectful and open communication, and developmentally appropriate autonomy support, which together enhance adolescents' psychological security and self-regulation. From a risk and resilience perspective, stable and supportive family processes can buffer everyday stressors and strengthen adaptive coping, thereby reducing vulnerability to maladjustment during adolescence(Eisenberg & Morris, 2017; Lazarus & Folkman, 1984/2019; Orth & Robins, 2019; Steinberg, 2020). Accordingly, in this study, family care is treated as a multidimensional protective resource that supports adolescents' emotional stability, resilience, and adaptive functioning.

2. Psychological problems

Psychological problems in adolescence should be synthesized as interconnected and developmentally shaped difficulties rather than isolated symptoms. Literature consistently conceptualizes these problems as co-occurring profiles spanning emotional distress, cognitive difficulties, behavioral dysregulation, and somatic complaints, with expression patterns influenced by stress exposure and regulatory capacity (Achenbach & Rescorla, 2001; Beck, 2019; McEwen, 2017). Developmental psychopathology research further emphasizes that disruptions in emotion and stress-regulation processes under chronic or cumulative stress can elevate risk across multiple symptom domains (McLaughlin, 2019). Thus, psychological problems are operationalized here as a multidimensional construct reflecting broader adjustment challenges within specific developmental and school contexts.

3. Research Framework

Guided by emotion socialization perspectives, stress and coping theory, and developmental models of self-regulation and adjustment (Eisenberg & Morris, 2017; Lazarus & Folkman, 1984/2019; Orth & Robins, 2019), this study integrates family and developmental mechanisms to explain variation in adolescents' psychological functioning. Family care is operationalized across five dimensions: Emotional Regulation, Stress Management, Social Connection, Self-Esteem and Confidence, and Coping Skills. Psychological problems are modeled across four domains: Emotional Disturbances, Cognitive Distortions, Behavioral Dysregulation, and Somatic Symptoms, reflecting the multidimensional nature of adolescent difficulties (Achenbach & Rescorla, 2001; McLaughlin, 2019).

The research framework can be described as the figure following.

Figure 1 Research Framework

Methodology

This study adopts a quantitative research method to systematically explore the relationship between family care and psychological problems. The

research process includes population and sample determination, research instrument design, data collection, and data analysis.

1. The Population and The Sample Group

The Population

The Population is 1100 students in Yimin Middle School, located in Sichuan province.

The Sample Group

The sample are 285 students in Yimin Middle School, located in Sichuan province are selected to be the sample group, determined by simple random sampling, and following the method set by Krejcie and Morgan's method (1970) for determining sample size.

2. Research Instruments

The research instrument is a questionnaire with 3 parts:

Part 1: General Information. This section has 4 questions to gather background information on the respondent's gender, your age, your level, your academic performance average.

Part 2: (family cares). It is 5 rating Scales. This main section has questionnaires statements measured on a 5-point Likert scale ranging from " means strongly disagree" to " means strongly agree ". It is organized into 5 dimensions: 1) Content of the questions for Emotional Regulation (5 statements); 2) the questions for Stress Management (5 statements); 3) the questions for Social Connections (5 statements); 4) the questions for Self-Esteem and Confidence (5 statements); 5) the questions for Coping Skills (5 statements).

Part 3: (psychological problems). It is 5 rating Scales. This main section has questionnaires statements measured on a 5-point Likert scale ranging from " means strongly disagree" to " means strongly agree ". It is organized into 4 dimensions: 1) Content of the questions for Emotional Disturbances (5 statements); 2) the questions for Cognitive Distortions (5 statements);3) the

questions for Behavioral Dysregulation (5 statements); 4) the questions for Somatic Symptoms (5 statements)

All statements display consistency with the measurement targeta19evidenced by an average score of 0.67 to 1.00 on the acceptable consistency Dex (OC). The reliability of a pilot test of questionnaires assessed using Cronbach's **α**, a statistic measuring internal consistency, with a value of 0.89 indicates excellent internal consistency.

3. Data Collection

To ensure the systematic collection of data, the researcher implemented the following procedures:

Distribution: The online questionnaires were distributed to students at Yimin Middle School via digital channels. Each respondent was informed of the research objectives, confidentiality, and their voluntary participation.

Platform Utilization: Data was collected through the "Questionnaire Star" (Wenjuan Xing) online platform, which facilitated efficient data gathering and management.

Data Screening: Upon completion of the collection period, the raw data were screened. Invalid responses, such as incomplete forms or patterned answers, were excluded to ensure the integrity of the results.

Preparation for Analysis: The final valid datasets were coded and organized for statistical processing and analysis.

4. Data analysis

Part 1 To study family care of students in Yimin Middle School, data analysis uses mean and stand deviation.

Part 2 To study the psychological problems of students in Yimin Middle School, data analysis uses mean and stand deviation.

Part 3 The relationship between the family cares and psychological problems of students in Yimin Middle School was analyzed by using the Pearson Product Moment Correlation Coefficient (r).

Results

Part 1: Family Cares

Table 1 The mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) of the family care of students in Yimin Middle School in 5 aspects.

(n=285)

family care	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
1. Emotional Regulation	3.71	0.80	High	1
2. Stress Management	3.70	0.81	High	2
3. Social Connections	3.67	0.85	High	5
4. Self-Esteem and Confidence	3.68	0.80	High	3
5. Coping Skills	3.67	0.84	High	4
Total	**3.69**	**0.82**	**High**	

From Table 1 considering, the overall average of the family care of students in Yimin Middle School in 5 aspects was at a high level ($\bar{x}$=3.69, S.D.= 0.82). Considering the results of these 5 research aspects were as follows: the highest rank was " Emotional Regulation " ($\bar{x}$=3.71, S.D.= 0.80), indicates a high level. Followed by " Stress Management " ($\bar{x}$=3.70, S.D.= 0.81), whereas “Social Connections” a was the lowest rank ($\bar{x}$=3.67, S.D.= 0.85).

Part 2: Psychological Problems

Table 2 The mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) of the psychological problems of students in Yimin Middle School in 4 aspects.

(n=285)

psychological problems	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
1. Emotional Disturbances	2.52	1.02	Moderate	4
2. Cognitive Distortions	2.55	1.02	Moderate	2
3. Behavioral Dysregulation	2.54	0.99	Moderate	3
4. Somatic Symptoms	2.56	1.04	Moderate	1
Total	**2.56**	**1.02**	**Moderate**	

From Table 2 the overall average the psychological problems of students in Yimin Middle School in 4 aspects, was at a Moderate level ($\bar{x}$=2.56, S.D.= 1.02). Considering the results of these 4 research aspects were as follows: the highest rank was "Somatic Symptoms" ($\bar{x}$=2.56, S.D.=1.04), indicates a Moderate level. Followed by "Cognitive Distortions" ($\bar{x}$=2.55, S.D.=1.02), whereas “Emotional Disturbances” was the lowest rank ($\bar{x}$=2.52, S.D.= 1.02).

Part 3: The relationship between family care and psychological problems

Table 3 The relationship between Family Cares and Psychological Problems.

Psychological problems (Y_{tt})	Family care (X_{tt})					
	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_{tt}
Y1	-0.033	-0.045	-0.033	0.041	-0.090	-0.070
Y2	–0.006	-0.100	-0.003	0.093	0.043	0.014
Y3	0.002	0.068	0.057	0.044	-0.080	0.04
Y4	-0.041	-0.009	-0.073	-0.059	-0.026	-0.093
Ytt	-0.036	-0.039	-0.025	0.053	-0.070	-0.050

From table 3 it is shown that the overall relationship between family care and psychological problems has a negative correlation at a very low level with

no statistical significance level (r=-0.050) Considering the minor variables in the correlation detail, the strongest negative correlation was found between Somatic Symptoms and Social Connections *(r = −0.073)*. In contrast, the weakest correlations were observed between Behavioral Dysregulation and Emotional Regulation *(r = 0.002)*, as well as between Cognitive Distortions and Social Connections *(r = −0.003)*.

Discussion

1. The findings indicate that students at Yimin Middle School reported a generally high level of family care across five dimensions, with emotional regulation ranking highest and social connections ranking lowest. This pattern suggests that family care in the present context primarily emphasizes internal emotional support rather than the facilitation of adolescents' external social interactions. This result is consistent with emotion socialization theory, which highlights the family's central role in shaping adolescents' emotional understanding and regulation through daily interactions (Eisenberg & Morris, 2017). In addition, stress and coping theory suggests that emotional support from family members enhances adolescents' capacity to manage stress effectively (Lazarus & Folkman, 1984). By contrast, attachment theory emphasizes emotional security within the family but does not necessarily entail active parental involvement in adolescents' broader social networks, which may explain the relatively lower level of social connections (Bowlby, 1969/1982).

2. About psychological problems, the results showed a moderate overall level across four dimensions. Somatic symptoms were most prominent, followed by cognitive distortions, whereas emotional disturbances were least evident. This pattern suggests that psychological difficulties among the students tended to manifest through physical complaints and maladaptive cognitive patterns rather than overt emotional distress. According to the DSM-5-TR, adolescents'

psychological problems at non-clinical levels often present indirectly through somatic symptoms, particularly under sustained stress (American Psychiatric Association, 2022). Beck's cognitive theory further explains the prominence of cognitive distortions, as negative automatic thoughts may emerge even when emotional symptoms are not salient (Beck, 2019). In addition, McEwen's stress-related model indicates that prolonged exposure to academic and daily stress can lead to physiological dysregulation, resulting in somatic symptoms prior to emotional disturbances (McEwen, 2017).

3. Despite the generally high level of family care, the relationship between family care and psychological problems was found to be a very weak negative correlation and did not reach statistical significance ($r = -0.050$). This finding suggests that family care alone may not exert a direct influence on adolescents' psychological problems. From a theoretical perspective, ecological systems theory emphasizes that adolescent development is shaped by multiple interacting contexts beyond the family, including peers and school environment (Bronfenbrenner). Moreover, stress and coping theory proposes that psychological outcomes depend largely on individuals' cognitive appraisal and coping strategies rather than external support alone (Lazarus & Folkman, 1984). Taken together, these findings suggest that family care may function more as an indirect or buffering factor, and its influence on psychological problems may be contingent upon other personal and contextual variables.

Recommendation

The implementation of the research results is as follows.

1. Given the high level of family care with a strong emphasis on emotional regulation, it is recommended that families and schools continue to prioritize emotional support as a core protective resource for adolescents.

2. Considering that psychological problems were at a moderate level and were mainly manifested through somatic symptoms and cognitive distortions, schools should strengthen preventive mental health support.

3. Given the very weak and non-significant association between family care and psychological problems, interventions should adopt a multi-contextual perspective. In addition to family support, greater emphasis should be placed on peer relationships, school environment, and individual coping capacities. Future research is encouraged to examine potential mediating and moderating mechanisms underlying these relationships.

References

Achenbach, T. M., & Rescorla, L. A. (2001). Manual for the ASEBA school-age forms & profiles. University of Vermont, Research Center for Children, Youth, & Families.

American Psychiatric Association. (2022). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed., text rev.; DSM-5-TR). American Psychiatric Association Publishing. https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425787

Beck, A. T. (2019). Cognitive behavior therapy: Basics and beyond (3rd ed.). Guilford Press.

Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: Vol. 1. Attachment (2nd ed.). Basic Books. (Original work published 1969)

Daming, H. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul, W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Environmental Education Curriculum Based on Community Participation to Promote Senior High School Students' Environmental Conservative Mind. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(12), 405–419. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266494

Eisenberg, N., Spinrad, T. L., & Eggum, N. D. (2010). Emotion-related self-regulation and its relation to children's maladjustment. Annual Review of Clinical Psychology, 6, 495–525. https://doi.org/10.1146/annurev.clinpsy.121208.131208

Intarasompun, W., Muangnual, P., and Punchatree, N. (2022). Active Learning Management and Using E-Portfolio as Authentic Assessment for Teacher Students. Journal of Yanasangvorn Research Institute Mahamakut Buddhist University, 13(2), 108–118. Retrieved from https://so04.tci-thaijo.org/index.php/yri/article/view/262856

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Lazarus, R. S., & Folkman, S. (1984). Stress, appraisal, and coping. Springer.

McEwen, B. S. (2017). Neurobiological and systemic effects of chronic stress. Chronic Stress, 1, 2470547017692328. https://doi.org/10.1177/2470547017692328

McLaughlin, K. A. (2016). Future directions in childhood adversity and youth psychopathology. Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 45(3), 361–382. https://doi.org/10.1080/15374416.2015.1110823

Meng, C. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Issue-centered Teaching Model based on Radical Constructivism Theory to Improve Students' Critical Thinking Ability. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(11), 156–170. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266117

Orth, U., & Robins, R. W. (2019). Development of self-esteem across the lifespan. In D. P. McAdams, R. L. Shiner, & J. L. Tackett (Eds.), Handbook of personality development (pp. 328–344). Guilford Press.

Padilla-Walker, L. M., & Nelson, L. J. (2022). Parenting and positive youth development. Journal of Adolescence, 94, 1–10.

Peihao, X. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Life Values Integrated Curriculum to Enhance Mental Health for Freshmen Students. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(11), 131–146. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266122

Prime, H., Wade, M., & Browne, D. T. (2020). Risk and resilience in family well-being during the COVID-19 pandemic. American Psychologist, 75(5), 631–643. https://doi.org/10.1037/amp0000660

Steinberg, L. (2019). Adolescence (12th ed.). McGraw-Hill Education.

Xiang Hui, J. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Psychological Health Education Curriculum Based on Psychological Capital to Improve the Positive Psychological Quality of College Students. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(11), 171–185. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266118

Yanting, C., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of the Mental Health Education Curriculum based on Kolb's Experiential Learning Theory to Improve Ethnic Preparatory Students' Learning Adaptability. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(12), 241–256. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266490

Zhonghua, G., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Blended Teaching model Based on Deep Learning Theory to Enhance college students' critical thinking. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(11), 381–394. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266121

Zimin , Z., Watannanimtgul , W. ., Intarasompun , W. ., & Iamsa-ard , A. . (2023). The Development of Instructional Model According to Immersive Learning in Virtual Reality Environment to Enhance Tour Guide Students' Oral Communication Ability . Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(12), 324–338. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266491

PROTECTION STATUS AND CONTEMPORARY FUNCTIONS OF LINGNAN GARDENS IN GUANGDONG, CHINA: A CASE STUDY OF YUYIN GARDEN*

Caiyun Li[1], Hawa Wongphongkham[2], Surakarn Ruaisungnoen[3] and Keran Wang[4]

[1-4]Faculty of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author's Email: Caiyunli0314@outlook.com

Received 16 February 2026; Revised 24 February 2026; Accepted 26 February 2026

Abstract

Lingnan gardens, an important component of the classical Chinese garden system, are currently facing increasing pressure from urbanization, tourism development, and the preservation of living heritage. This study takes Yuyin Garden in Guangdong Province as an example, exploring the current state of preservation and contemporary functions of Lingnan gardens through a qualitative case study. The research focuses on two dimensions: the current state of preservation and the garden's contemporary uses and functions. Data collection methods include literature review, field visits, photographic documentation, and interviews with garden managers, staff, and users, and qualitative interpretation methods are used for analysis. The results show that Yuyin Garden has been effectively protected within a multi-layered heritage protection framework, and its material structure, spatial structure, and core landscape features have been largely preserved. Simultaneously, the garden has successfully transformed from a traditional private garden into a public cultural

Citation:

* Caiyun Li, Hawa Wongphongkham, Surakarn Ruaisungnoen and Keran Wang. (2026). Protection Status And Contemporary Functions Of Lingnan Gardens In Guangdong, China: A Case Study Of Yuyin Garden. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 685-699.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

space integrating tourism, cultural display, education, and leisure activities. However, the study also found that the garden still faces many challenges, including tourism pressure, the coordination between preservation and utilization, and how to better protect intangible cultural values and spatial atmosphere. Overall, the case of Yuyin Garden demonstrates that the sustainable development of Lingnan gardens depends on maintaining the authenticity of the heritage while considering contemporary adaptive use. This study provides practical reference for the protection and management of similar historical gardens in Guangdong and other regions.

Keywords: Lingnan gardens, Yuyin Garden, heritage conservation, contemporary functions, adaptive reuse

Introduction

Lingnan gardens constitute an important branch of the Chinese garden system and are distinguished by strong regional characteristics shaped by the natural, historical, and cultural environment of southern China. As one of the three major traditions of Chinese classical gardens, alongside northern imperial gardens and Jiangnan private gardens, Lingnan gardens embody distinctive spatial organization, architectural craftsmanship, and aesthetic principles, while also serving as a material expression of Guangfu culture. Compared with Jiangnan gardens, Lingnan gardens place greater emphasis on the relationship between architecture and the subtropical environment, reflecting local adaptation in plant arrangement, spatial layout, and climatic responsiveness. In the context of rapid urbanization and the expansion of cultural consumption in China, the preservation and appropriate utilization of traditional gardens have become increasingly important issues in both academic research and heritage practice.Among the surviving examples of Lingnan gardens, Yuyin Garden is one of the most representative and well-preserved historic sites. Built during the Qing

dynasty in Panyu District, Guangzhou, it retains the essential features of a traditional Lingnan private garden in terms of architectural style, spatial composition, and landscape design. Its plant arrangement also reflects the well-known Lingnan garden characteristic of “flowers in all seasons and tropical scenery,” demonstrating how classical gardens in subtropical regions responded to local ecological conditions. In recent decades, Yuyin Garden has gradually shifted from a private garden into a public heritage site that supports tourism, cultural display, education, and leisure activities. This transformation makes it a valuable case for examining how traditional Lingnan gardens are preserved and reinterpreted in the contemporary urban context.At the policy level, the conservation of traditional gardens has been increasingly incorporated into China’s broader heritage protection strategy. In Guangdong Province and Guangzhou City, a number of regulations and administrative measures have strengthened the institutional framework for the protection of historic gardens, and Yuyin Garden has been identified as a key protected site within this framework. As a result, its conservation practices are significant not only for understanding the management of a single heritage garden, but also for illustrating how Lingnan gardens are being repositioned within local cultural development and public cultural life. However, heritage protection in contemporary society is not limited to preserving physical form alone. Gardens such as Yuyin Garden also face growing pressures related to tourism intensity, everyday public use, authenticity management, and the preservation of intangible cultural meanings and spatial ambience.Existing studies on Lingnan gardens have mainly focused on their historical value, artistic characteristics, cultural symbolism, or selected conservation issues. Although such studies provide an important foundation, integrated research that examines both the protection status and the contemporary uses and functions of Lingnan gardens remains relatively limited. In particular, there is still a need for empirical case

based analysis showing how heritage conservation and modern public utilization interact in practice. Addressing this gap, the present study takes Yuyin Garden as a qualitative case study and investigates it from two interrelated dimensions: protection status and contemporary functions. By doing so, the study seeks to clarify the current situation of Lingnan gardens in Guangdong, China, and to provide practical reference for the conservation, adaptive use, and sustainable management of similar historic gardens.

Objectives

1. In order to examine the current state of preservation of Yuyin Garden, a typical Lingnan garden.

2. In order to Know the contemporary uses and functions of Yuyin Garden within the context of urban cultural heritage preservation and public utilization.

Literature Review

Lingnan gardens are an important component of the classical Chinese garden system, exhibiting strong regional characteristics in their spatial layout, architectural forms, and plant design. Compared to northern imperial gardens and Jiangnan private gardens, Lingnan gardens are more closely integrated with the subtropical environment and southern cultural identity (He, 2025; Liang, 2024). Among them, Yuyin Garden is widely recognized as one of the most representative and best-preserved private gardens in Lingnan, possessing significant value in terms of artistic features, heritage preservation, and spatial composition (Chen, 2022; Liu, 2018). Its plant layout also reflects the Lingnan garden's characteristic of "flowers in all seasons, tropical style" (Wang, 2023).Recent research further indicates that Yuyin Garden has gradually transformed from a traditional private garden into a public cultural heritage site integrating tourism, cultural display, and leisure functions (Zhang, 2021).

Meanwhile, local policy research shows that the institutionalization of historical garden protection in Guangzhou is increasing, providing stronger support for the protection and management of Yuyin Garden (Li, 2024). However, existing research still focuses more on individual aspects such as artistic value, conservation, or adaptive reuse, while few studies have comprehensively examined Yuyin Garden from the perspectives of both its current state of preservation and its contemporary function (Li, 2020). Therefore, this study takes Yuyin Garden as an example to fill this research gap.

Methodology

This study employs a qualitative case study approach, using Yuyin Garden in Guangdong Province, China, as the research case. The study focuses on two dimensions: current state of conservation and contemporary uses and functions. The qualitative research design is appropriate because it allows for an in-depth examination of Yuyin Garden within its authentic cultural heritage context. Data collection methods include literature review, semi-structured interviews, field observation, and photographic documentation. Literature reviews establish the research background and policy environment, while interviews with garden managers, staff, and users provide information on management status, usage patterns, and existing problems. Field observation and photographic documentation document spatial characteristics, facilities, plant arrangements, and actual site use. The collected data are qualitatively analyzed according to the two research dimensions mentioned above.

Results

This study is divided into two parts based on its research objectives: the current state of preservation of Yuyin Garden and its contemporary uses and functions. Overall, the results indicate that Yuyin Garden has been preserved

under a relatively stable multilayered heritage protection system, while simultaneously transforming into a multifunctional public cultural space. Its physical structure, core spatial layout, and representative landscape elements have been largely preserved; however, increasing tourism pressure and intensifying public use have presented new challenges to coordinating preservation and utilization. At the same time, Yuyin Garden has evolved from a traditional private garden into a public space integrating tourism, cultural display, education, and leisure, demonstrating the adaptive transformation of Lingnan gardens in the contemporary urban context.

Figure 1 Yuyin Garden Archway. Source: Photo by the author, 2026.

4.1 Current Status of Yuyin Garden's Protection

The survey results indicate that Yuyin Garden has established a relatively complete heritage protection system. Its protection level has gradually increased from the municipal level to the provincial level, and ultimately reached the level of a national key cultural heritage site, reflecting the increasing importance that institutions place on this site. In terms of management, Yuyin Garden has shifted from a traditional maintenance model to a professional governance model characterized by government leadership and formal administrative management. Modern protection measures, including digital recording, monitoring systems, and

emergency management facilities, have also enhanced Yuyin Garden's protection capabilities.

Regarding restoration practices, Yuyin Garden has generally adhered to the principle of maintaining its original historical appearance. Multiple restoration activities have been carried out within the garden, repairing architectural structures, protecting materials, and restoring damaged landscape elements. A typical example is the phased restoration of missing doors and windows using traditional techniques, which not only restored the practical function of the space but also strengthened the artistic and cultural value of Lingnan garden architecture. Furthermore, daily maintenance mechanisms such as ancient tree protection, pest and disease control, and security patrols have also contributed to the continued protection of the site. However, the research also revealed several challenges, including the pressure from the ever-increasing number of visitors, the difficulty in balancing conservation and public use, insufficient attention to intangible cultural elements, and the long-term sustainability of funding for refined conservation.

Table 1 Protection Status of Yuyin Garden

Analysis Dimension	Specific Performance	Key Measures	Existing Challenges
Protection Grade & System	Multi-level protection system;government-led management	Upgraded to Major National Historical and Cultural Site (2001);managed by Panyu Tourism Bureau since 2002	/
Digital &Management Protection	Modernized protection capacity; coordinated with public use	3D digital archives, monitoring and emergency systems	Insufficient attention to non-material elements
Renovation Practice	Adheres to "repair the old to its original	Three major renovations; restoration of 74 doors/windows with	Humid-hot climate; shortage of traditional artisans

	state"; localized craftsmanship	traditional craftsmanship	
Daily Maintenance	Regular maintenance mechanism	Ancient tree conservation, pest control, safety	/
Balance of Protection & Utilization	Key tourist spot; realizes public use value	Monitoring Open as a tourist scenic spot for appreciation and cultural communication	Tension between protection and growing tourist numbers
Funding Guarantee	Government-led funding model	Government financial support for protection work	Unsustainable for long-term refined protection

4.2 Contemporary Uses and Functions of Yuyin Garden

The research results further demonstrate that the functions of Yuyin Garden have undergone significant changes over time. After more than 150 years of historical evolution, it has transformed from a private garden serving a single family into a multifunctional public cultural space. Its functions are no longer limited to aesthetic appreciation and heritage display, but encompass tourism, public education, cultural exchange, urban leisure, and community-oriented public activities. This functional expansion reflects a trend from a single purpose private garden to a comprehensive model encompassing exhibitions, education, leisure, and cultural dissemination.

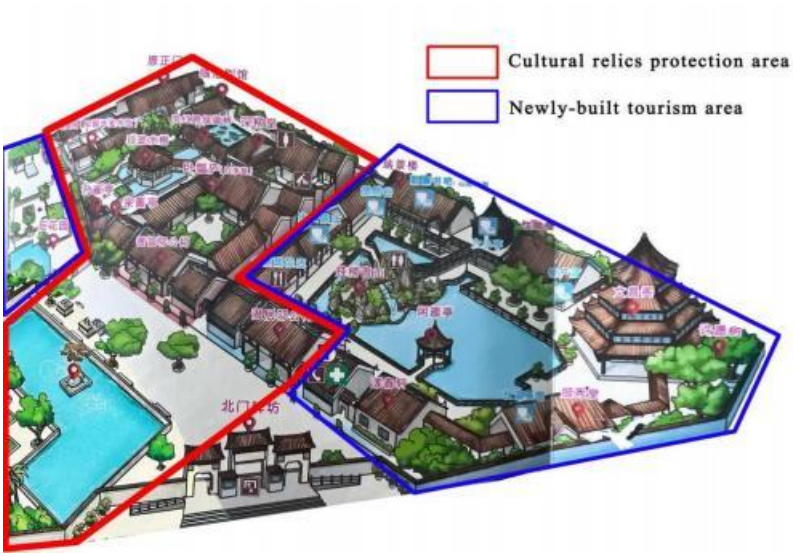

Figure 2 Yuyin Garden Guide Map

Source: Photo by the author, 2026.

Figure 3 Family Tradition and Integrity Culture Base

Source: Photo by the author,Jan 2026.

Tourism and exhibitions remain Yuyin Garden's most prominent and influential functions. As a national 4A-level tourist attraction, Yuyin Garden utilizes its relatively complete spatial layout, historical buildings, and representative landscapes to showcase Lingnan garden culture to the public. Simultaneously, through lectures, learning programs, themed exhibitions, and media promotion, Yuyin Garden has also acquired stronger educational and cultural exchange functions, helping visitors better understand garden history, family traditions, and Lingnan cultural values. Furthermore, Yuyin Garden has now become an urban public cultural space, hosting people's daily leisure activities as well as public activities such as festivals, performances, and exhibitions. These changes indicate that Yuyin Garden's value orientation has diverged significantly from that of traditional private gardens: it has shifted from private enjoyment to public service, and from a single function to a multifaceted socio cultural role.

Despite these positive developments, research has also found that contemporary uses have brought new contradictions. Exhibition and tourism oriented uses have enhanced Yuyin Garden's public visibility and social impact, but may also simplify its cultural connotations and put pressure on the garden's historical atmosphere and authenticity. Therefore, the current state of Yuyin Garden reflects both the success of living heritage preservation and the ongoing challenge of striking a balance between cultural transmission, public participation, and long-term heritage protection.

Table 3 Main Sites in the Old Area of Yuyin Garden (National Cultural Heritage Site)

Site Name	Photo	Description
Hongyu L ü yun (Red Rain and Green Clouds)		One of the famous scenes in Yuyin Garden. It combines flowers, plants, and water, showing the Lingnan garden style with rich plants and layered space.
Huanhong Kualü (Bridge over Red and Green)		A bridge landscape that connects different spaces in the garden. It is an important visual point and shows the idea of "garden
Shenliu Cangzhen (Deep Willows Hide Treasures)		Willow trees are used to create a quiet and secluded space, with plants shaping the style of the space.
Shenliu Hall		One of the main buildings in the garden. It has fine wood carvings and decorations and shows the high level of Lingnan garden architecture in the Qing Dynasty.
Linchi Bieguan (Waterside Pavilion)		A building built near the water for viewing and resting. It shows the close relation between buildings and water in Lingnan gardens.
Wopiaolu (Wopiaolu Studio)		A small and simple building with a human scale. It shows the living and relaxing function of a traditional private garden.
Linglong Shuixie (Linglong Waterside Pavilion)		A light structure near the water. It works with water and plants to create an open and clear space feeling.
Wenchang Pavilion		A traditional-style building with cultural meaning. It is used as a place for visiting and cultural display.
Guabang Qingshan (Hanging List Green Hill)		A landscape area with rocks and plants that adds depth and layers to the garden space.
Xianqu Pavilion (Leisure Pavilion)		A small pavilion for resting and viewing. It creates a relaxed and pleasant atmosphere for visitors.

Source: Photo by the author, Jan 2026.

4.2 Contemporary Uses and Functions of Yuyin Garden

The research further indicates that Yuyin Garden has undergone a significant functional transformation over time. After more than 150 years of historical evolution, it has transformed from a private garden serving a single family into a multifunctional public cultural space. Its functions are no longer limited to aesthetic appreciation and heritage display, but encompass tourism, public education, cultural exchange, urban leisure, and community-oriented public activities. This functional expansion reflects a trend from single-purpose private use to a comprehensive model encompassing exhibitions, education, entertainment, and cultural dissemination. Tourism and exhibitions remain the garden's most prominent and influential functions. As a national 4A-level tourist attraction, Yuyin Garden utilizes its relatively complete spatial layout, historical buildings, and representative landscapes to showcase Lingnan garden culture to the public. At the same time, through lectures, learning programs, themed exhibitions, and media promotion, Yuyin Garden's educational and cultural dissemination functions have been strengthened, helping visitors better understand the garden's history, family traditions, and Lingnan cultural values. Furthermore, Yuyin Garden has now become an urban public cultural space supporting daily leisure and hosting public events such as festivals, performances, and exhibitions. These changes indicate that Yuyin Garden's current value orientation is distinctly different from that of traditional private gardens: it has shifted from private enjoyment to public service, and from a single function to a multifaceted socio-cultural role. Despite these positive developments, research has also found that contemporary uses have brought new contradictions. Uses oriented towards exhibitions and tourism have enhanced the garden's public visibility and social impact, but may also simplify its cultural connotations and put pressure on its historical atmosphere and authenticity. Therefore, the current state of Yuyin Garden reflects both the success of living heritage preservation and

the ongoing challenge of striking a balance between cultural transmission, public participation, and long-term heritage protection.

Discussion

The research results indicate that, through multi level institutional support, professional management, and restoration practices guided by historical authenticity, the heritage protection level of Yuyin Garden has reached a relatively stable level. This helps explain why its main architectural features, spatial layout, and representative landscape elements have been largely preserved. However, the study also shows that the protection work has not been without its challenges. The increasing number of tourists, the development of tourism, and intensive public use have continuously put pressure on the protection of authenticity management, spatial atmosphere, and intangible cultural heritage. Therefore, the case of Yuyin Garden demonstrates that the protection of Lingnan gardens should not be limited to material restoration but should also include long-term governance, cultural interpretation, and achieving a better balance between protection and public participation. This view is consistent with previous studies emphasizing the heritage value of Yuyin Garden and the importance of policy and institutional protection for historical Lingnan gardens (Chen, 2022; Li, 2024). The study also shows that Yuyin Garden has transformed from a traditional private garden into a multifunctional public cultural space integrating tourism, cultural display, education, and leisure, with a significant change in its function. This transformation indicates that contemporary use is not necessarily contrary to heritage protection; on the contrary, it can provide new channels for the inheritance and continuous exploration of Lingnan garden culture. However, the research also points out that expanding public use may lead to superficial cultural consumption, meaning that while awareness may increase, deeper cultural understanding may be diminished. In this sense, Yuyin

Garden embodies both the success and complexity of adaptive use of heritage in contemporary society. Its experience shows that the sustainable development of Lingnan gardens depends on achieving a balance between authenticity, cultural connotation, and adaptive public function, so that heritage can be both protected and retain its social significance in a constantly changing urban environment.

Recommendation

Based on the findings, it is recommended that Yuyin Garden further strengthen the balance between heritage conservation and contemporary public use by paying greater attention not only to physical preservation, but also to intangible cultural values, spatial ambience, and cultural interpretation. Management strategies should also improve visitor guidance, educational activities, and public communication to support the sustainable transmission of Lingnan garden culture. From an international perspective, multilingual interpretation, cross cultural communication, and international academic cooperation should be enhanced so that Yuyin Garden can serve not only as a local heritage site, but also as a platform for presenting Lingnan garden culture to a broader global audience. Future studies may compare Yuyin Garden with other Lingnan gardens and similar historic gardens abroad to explore wider approaches to adaptive conservation and international heritage exchange.

References

Chen, W. (2022). The artistic characteristics and heritage value of Yuyin Shanfang in Lingnan classical gardens. Journal of Landscape Architecture, 39(2), 87–94.

He, F. (2025). Planning and design of an APG IV systematic garden: A case study of the Lingnan systematic garden. Journal of Chinese Forestry Science, 57(3), 123–135.

Li, C. (2024). Protection and activation of historical gardens in Guangzhou based on local policies: Taking Yuyin Shanfang as an example. Guangzhou Urban Planning Journal, 38(4), 89–96.

Li, J. (2020). Protection and adaptive reuse of Lingnan classical gardens under rapid urbanization. Urban Planning Forum, 28(4), 112–118.

Liang, M. (2024). Study on the cultural characteristics and artistic spirit of Lingnan gardens. Guangdong Architecture & Decoration, 51(3), 78–85.

Liu, H. (2018). A study on Yuyin ShanFang in China Lingnán region. Korean Journal of Landscape Architecture, 46(2), 78–89.

Wang, Y. (2023). Plant configuration and climate adaptability of Yuyin Shanfang. Journal of South China Agricultural University (Natural Science Edition), 44(5), 134–142.

การธำรงคุณค่าภาษาไทยในกลุ่มเยาวชนไทยภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมศตวรรษที่ 21*

PRESERVING THE VALUE OF THE THAI LANGUAGE AMONG THAI YOUTH IN THE 21ST CENTURY

กมลพรรณ ศรีแก้ว[1], พระมหาจารุวัฒน์ สุพิบาล[2] และ พระมหาประวิทย์ ภูปุย[3]

Kamonphan Srikaew[1], Phramaha Jaruwat Suphiban[2] and PhramahaPrawit Poopui[3]

[1]โรงเรียนรุ้งอรุณศึกษา

[1]Rungarunsuksa School, Thailand

[2-3]คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์

[2-3]Faculty of Education,Mahamakut Buddhist University,Kalasin Buddhist College, Thailand

Corresponding Author's Email: kamonphansrikaew9@gmail.com

วันที่รับบทความ : 10 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 16 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 18 มีนาคม 2569

Received 10 March 2026; Revised 16 March 2026; Accepted 18 March 2026

บทคัดย่อ

ภาษาไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของชาติที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการดำรงอยู่ของสังคม ทั้งในด้านการสื่อสารและการศึกษา ทว่าในบริบทของสังคมศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วภายใต้อิทธิพลของเทคโนโลยีดิจิทัลและกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้รูปแบบการใช้ภาษาของผู้คนโดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนไทยปรับเปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัด เช่น การใช้คำย่อ ภาษาที่ไม่เป็นทางการ และการผสมผสานภาษาต่างประเทศ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อมาตรฐานและความงดงามของภาษาไทยในระยะยาว หากขาดการปลูกฝังที่เหมาะสม บทความวิชาการนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์บริบทการ

Citation:

*กมลพรรณ ศรีแก้ว, พระมหาจารุวัฒน์ สุพิบาล และ พระมหาประวิทย์ ภูปุย. (2569). การธำรงคุณค่าภาษาไทยในกลุ่มเยาวชนไทยภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมศตวรรษที่ 21. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 700-718.

Kamonphan Srikaew, Phramaha Jaruwat Suphiban and PhramahaPrawit Poopui. (2026). Preserving The Value Of The Thai Language Among Thai Youth In The 21st Century. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 700-718.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

เปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ภาษาของเยาวชน และนำเสนอแนวทางการธำรงคุณค่าภาษาไทยให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมร่วมสมัย โดยดำเนินการศึกษาผ่านกระบวนการวิจัยเอกสารจากการรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษา พบว่า การธำรงคุณค่าภาษาไทยในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาทักษะการอ่าน การพูด และการเขียนอย่างบูรณาการควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ โดยมีแนวทางขับเคลื่อนสำคัญผ่านความร่วมมือของ 3 ภาคส่วนหลัก ได้แก่ สถาบันครอบครัวในการเป็นแบบอย่างและปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน สถานศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ทันสมัยและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตจริง และสื่อดิจิทัลรวมถึงสังคมในการร่วมสร้างค่านิยมที่ถูกต้องและรณรงค์การใช้ภาษาไทยอย่างเหมาะสม เพื่อให้เยาวชนตระหนักในคุณค่าและร่วมสืบสานภาษาไทยให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ยั่งยืนสืบไป

คำสำคัญ: ภาษาไทย, เยาวชนไทย, การธำรงภาษา, สังคมศตวรรษที่ 21

Abstract

The Thai language is a cultural heritage and a national identity that plays a vital role in the existence of society, both in communication and education. However, in the context of the 21st century, characterized by rapid changes driven by digital technology and globalization, the language usage patterns of the people, especially among Thai youth, have shifted significantly. These changes include the use of abbreviations, informal registers, and the blending of foreign languages, which may impact the standards and aesthetic beauty of the Thai language in the long term if proper cultivation is lacking. This academic article aims to analyze the social transitions affecting the linguistic behavior of youth and to propose guidelines for preserving the value of the Thai language in a contemporary social context. The study was conducted through documentary research, collecting and synthesizing relevant academic data. The findings reveal that preserving the value of the Thai language in the modern era requires an integrated development of reading, speaking, and writing skills, alongside the creative application of technology. Key driving strategies involve the

collaboration of three main sectors: 1) the family institution, as role models in fostering a love for reading; 2) educational institutions, by organizing modern learning activities that connect with real-life experiences; and 3) digital media and society, by establishing correct values and campaigning for appropriate language use. These efforts aim to raise awareness among Thai youth to collectively sustain the Thai language as a lasting cultural heritage.

Keywords: Thai language, Thai youth, language preservation, 21st-century society.

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญของมนุษย์ในการสื่อสาร ถ่ายทอดความรู้ และสร้างความเข้าใจร่วมกันในสังคม ภาษาไทยในฐานะภาษาประจำชาติของไทยจึงมีบทบาทสำคัญทั้งในด้านวัฒนธรรม การศึกษา และการสร้างอัตลักษณ์ของชาติ ภาษาไทยเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดภูมิปัญญา ความเชื่อ และวิถีชีวิตของคนไทยที่สั่งสมมาอย่างยาวนานผ่านวรรณกรรม ศิลปวัฒนธรรม และเอกสารทางประวัติศาสตร์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ภาษาไทยยังถือเป็นเอกลักษณ์ของชาติและเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพของคนในสังคมไทย อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย ภาษาไทยจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล ทำให้สามารถประกอบกิจธุระ การงาน และดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ วิจารณ์ และเทคโนโลยี รวมทั้งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพและสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้ อีกทั้งภาษาไทยยังเป็นสื่อสำคัญที่สะท้อนภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ อันเป็นสมบัติล้ำค่าที่ควรแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ภาษาไทยยังเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ในทุกสาขาวิชา เนื่องจากผู้เรียนจำเป็นต้องใช้ภาษาในการอ่าน การคิดวิเคราะห์ และการสื่อสารความคิดอย่างเป็นระบบ การมีทักษะภาษาไทยที่ดีจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของบุคคล ตลอดจนส่งเสริมการพัฒนาสังคมโดยรวมให้มีความเข้มแข็งทั้งด้านสติปัญญาและวัฒนธรรม

ในศตวรรษที่ 21 โลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายมิติ ทั้งด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร และการติดต่อเชื่อมโยงระหว่างวัฒนธรรมผ่านเครือข่ายดิจิทัล ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้ข้อมูลข่าวสารสามารถแพร่กระจายได้อย่างรวดเร็วและเข้าถึงได้ง่ายผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ส่งผลให้รูปแบบการสื่อสารของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตในสังคมปัจจุบัน สื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม หรือแพลตฟอร์มดิจิทัลอื่น ๆ ได้เปิดพื้นที่ให้ผู้คนสามารถสื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมการสื่อสารของผู้คนในสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มที่เติบโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีดิจิทัลและมีการใช้สื่อออนไลน์อย่างแพร่หลาย (สุจริต เพียรชอบ, 2551)

การใช้สื่อสังคมออนไลน์ของเยาวชนทำให้เกิดรูปแบบการสื่อสารที่มีลักษณะเฉพาะ โดยเน้นความรวดเร็ว ความกระชับ และความไม่เป็นทางการ ส่งผลให้รูปแบบการใช้ภาษาไทยมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับลักษณะของสื่อ เช่น การย่อคำเพื่อความสะดวกในการพิมพ์ การสะกดคำตามเสียงพูด รวมถึงการใช้สัญลักษณ์หรืออีโมจิเพื่อสื่อความหมายเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังพบว่ามีการนำคำภาษาต่างประเทศ โดยเฉพาะภาษาอังกฤษ มาผสมผสานกับภาษาไทยในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน ซึ่งสะท้อนถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติที่แพร่กระจายผ่านสื่อดิจิทัล ปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าภาษาไทยมีลักษณะเป็นพลวัตและสามารถปรับตัวตามบริบทของสังคมและเทคโนโลยีได้

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงของภาษาในสื่อออนไลน์จะสะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์และการปรับตัวของผู้ใช้ภาษา แต่หากขาดการส่งเสริมการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง อาจส่งผลต่อพัฒนาการด้านภาษาของเยาวชนได้ โดยการใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการหรือการสะกดคำที่ไม่ถูกต้องเป็นประจำ อาจทำให้เกิดความเคยชินและส่งผลต่อการใช้ภาษาไทยในบริบททางการ เช่น การเขียนเชิงวิชาการหรือการสื่อสารในสถาบันการศึกษา (กาญจนา นาคสกุล, 2550) ดังนั้น การธำรงคุณค่าของภาษาไทยในสังคมศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งครอบครัว สถานศึกษา และสื่อมวลชน โดยสถานศึกษาควรส่งเสริมกิจกรรมที่พัฒนาทักษะการอ่าน การพูด และการเขียนภาษาไทย ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ ขณะเดียวกันครอบครัวควรปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อภาษาไทยและสนับสนุนให้เยาวชนใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องและเหมาะสมในชีวิตประจำวัน

กล่าวโดยสรุป การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ในศตวรรษที่ 21 ได้ส่งผลต่อรูปแบบการใช้ภาษาไทยของเยาวชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้ว่าภาษาจะมีการปรับตัวตามบริบทของสังคม แต่การส่งเสริมการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องและเหมาะสมยังคงเป็นสิ่งสำคัญในการธำรงคุณค่าของภาษาไทยในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ หากมีการปลูกฝังความตระหนักและส่งเสริมการใช้ภาษาไทยอย่างเหมาะสมในทุกระดับของสังคม ก็จะช่วยให้ภาษาไทยยังคงมีบทบาทสำคัญและสามารถพัฒนาไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัลได้อย่างยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ การธำรงคุณค่าภาษาไทยในกลุ่มเยาวชนจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรได้รับความสนใจจากทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งครอบครัว สถานศึกษา และสื่อมวลชน เพื่อร่วมกันส่งเสริมการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง เหมาะสม และสร้างสรรค์ อันจะช่วยให้ภาษาไทยยังคงคุณค่าและสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมโลกในยุคปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยด้านการอ่าน การพูด และการเขียนกับการธำรงคุณค่าภาษาไทยในกลุ่มเยาวชนไทยภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมศตวรรษที่ 21

ภาษาไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของชาติ การธำรงคุณค่าของภาษาไทยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาสังคมไทย โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญของประเทศในอนาคต อย่างไรก็ตาม ในบริบทของสังคมศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากเทคโนโลยีดิจิทัลและกระแสโลกาภิวัตน์ รูปแบบการสื่อสารของเยาวชนไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทั้งในด้านการอ่าน การพูด และการเขียน ส่งผลให้การใช้ภาษาไทยบางส่วนอาจขาดความถูกต้องตามหลักภาษา ดังนั้น การพัฒนาทักษะทางภาษาอย่างรอบด้านจึงเป็นแนวทางสำคัญในการธำรงคุณค่าของภาษาไทยในสังคมร่วมสมัย

1. การอ่านกับการธำรงคุณค่าภาษาไทย

การอ่านถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะทางภาษา เนื่องจากการอ่านเป็นกระบวนการที่ผู้อ่านใช้สายตารับรู้ตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ที่ปรากฏในข้อความแล้วนำมาผ่านกระบวนการคิดเพื่อทำความเข้าใจความหมายของเนื้อหา โดยอาศัยประสบการณ์เดิม ความรู้พื้นฐาน และความสามารถในการตีความของแต่ละบุคคล กระบวนการดังกล่าวทำให้ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงข้อมูลใหม่กับความรู้เดิมที่มีอยู่ ส่งผลให้เกิด

ความเข้าใจที่ลึกซึ้งและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (กรมวิชาการ, 2546) ด้วยเหตุนี้ การอ่านจึงไม่ใช่เพียงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ตัวอักษรเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการทางปัญญาที่ช่วยพัฒนาความคิด ความเข้าใจ และทักษะการใช้ภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ได้ให้ความหมายของการอ่านว่าเป็นการดูหรือทำความเข้าใจความหมายจากตัวหนังสือหรือสัญลักษณ์ที่ปรากฏในข้อความ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) ความหมายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการอ่านเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการรับสารจากผู้เขียนผ่านสื่อที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยผู้อ่านต้องใช้ความสามารถในการตีความและวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง การอ่านจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยพัฒนาทักษะทางภาษา ทั้งด้านการใช้คำศัพท์ การเรียบเรียงประโยค และการทำความเข้าใจโครงสร้างของภาษา ซึ่งล้วนเป็นพื้นฐานของการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การอ่านยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลในด้านต่าง ๆ เนื่องจากเป็นช่องทางสำคัญในการแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นหนังสือ ตำรา บทความ หรือสื่อดิจิทัล การอ่านช่วยเปิดโลกทัศน์ให้ผู้อ่านได้เรียนรู้แนวคิดใหม่ ๆ ได้รับข้อมูลข่าวสาร และเข้าใจประสบการณ์ของบุคคลในสังคมที่แตกต่างกัน ส่งผลให้ผู้อ่านมีความรู้รอบด้านและสามารถนำความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม

ในบริบทของสังคมศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคที่เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน การอ่านยังคงเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ของเยาวชน เนื่องจากข้อมูลข่าวสารในยุคปัจจุบันมีจำนวนมากและมีการเผยแพร่อย่างรวดเร็ว เยาวชนจึงจำเป็นต้องมีทักษะการอ่านที่ดีเพื่อสามารถคัดกรอง วิเคราะห์ และประเมินข้อมูลที่ได้รับอย่างมีวิจารณญาณ การอ่านจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการทำความเข้าใจเนื้อหาเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ข้อมูล และการนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตจริง ที่สำคัญการอ่านยังมีบทบาทสำคัญต่อการธำรงคุณค่าของภาษาไทย เนื่องจากการอ่านหนังสือภาษาไทย โดยเฉพาะวรรณกรรมไทยหรือบทความทางวิชาการภาษาไทย ช่วยให้เยาวชนได้สัมผัสกับรูปแบบการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้องและสละสลวย ผู้อ่านจะได้เรียนรู้โครงสร้างของภาษา การเลือกใช้คำศัพท์ และความงดงามของถ้อยคำที่สะท้อนภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของสังคมไทย การอ่านจึงเป็นกระบวนการที่ช่วยปลูกฝังความรักและความภาคภูมิใจในภาษาไทย รวมทั้งช่วยให้เยาวชนสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสมใน

สถานการณ์ต่าง ๆ รวมถึงการส่งเสริมการอ่านในกลุ่มเยาวชนยังช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาในด้านอื่น ๆ เช่น การพูดและการเขียน เนื่องจากผู้ที่อ่านหนังสือเป็นประจำมักมีคลังคำศัพท์ที่หลากหลาย มีความเข้าใจในโครงสร้างประโยค และสามารถถ่ายทอดความคิดของตนเองออกมาได้อย่างชัดเจนและมีเหตุผล ดังนั้น การปลูกฝังนิสัยรักการอ่านจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนทั้งด้านภาษา ความคิด และการเรียนรู้

กล่าวโดยสรุป การอ่านเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยพัฒนาทักษะทางภาษา ความรู้ และกระบวนการคิดของมนุษย์ โดยเฉพาะในสังคมศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การส่งเสริมให้เยาวชนอ่านหนังสือภาษาไทยอย่างสม่ำเสมอจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ ควบคู่ไปกับการธำรงคุณค่าของภาษาไทยในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เพื่อให้ภาษาไทยยังคงมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารและการพัฒนาสังคมไทยต่อไปในอนาคต

2. การพูดกับการธำรงคุณค่าภาษาไทย

การพูดเป็นทักษะพื้นฐานของการสื่อสารระหว่างมนุษย์ที่มีบทบาทสำคัญต่อการถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความรู้สึก และประสบการณ์จากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง การพูดจึงถือเป็นกระบวนการสื่อสารที่ช่วยให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในสังคม อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนความรู้ และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ด้วยเหตุนี้ การพูดภาษาไทยอย่างถูกต้องและเหมาะสมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการธำรงคุณค่าของภาษาไทยในฐานะภาษาประจำชาติ ซึ่งเป็นสื่อกลางในการสื่อสารและเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของสังคมไทย การพูดที่มีประสิทธิภาพควรคำนึงถึงความถูกต้องตามหลักภาษา การเลือกใช้คำให้เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ ตลอดจนการใช้ถ้อยคำที่สุภาพและสอดคล้องกับบริบทของการสื่อสาร เนื่องจากภาษาไทยมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนถึงวัฒนธรรม ความเคารพ และมารยาททางสังคม เช่น การใช้คำราชาศัพท์ คำสุภาพ หรือคำที่แสดงความเคารพต่อผู้ใหญ่ การใช้ภาษาในการพูดอย่างเหมาะสมจึงไม่เพียงแต่ช่วยให้การสื่อสารเกิดความเข้าใจที่ชัดเจนเท่านั้น แต่ยังช่วยสะท้อนถึงเอกลักษณ์และคุณค่าทางวัฒนธรรมของสังคมไทยอีกด้วย (สุจริต เพียรชอบ, 2551)

ในสังคมปัจจุบันที่เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน รูปแบบการสื่อสารของเยาวชนได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก โดยเฉพาะการสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น แอปพลิเคชันแชตหรือสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งมักมีลักษณะ

ไม่เป็นทางการและเน้นความรวดเร็ว ส่งผลให้การใช้ภาษาในการพูดและการสื่อสารของเยาวชนบางส่วนมีการเปลี่ยนแปลง เช่น การใช้คำย่อ การใช้คำสแลง หรือการนำคำภาษาต่างประเทศมาปะปนกับภาษาไทย ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตของภาษาในสังคมร่วมสมัยที่มีการปรับเปลี่ยนตามบริบททางสังคมและเทคโนโลยี (กาญจนา นาคสกุล, 2550) หากการใช้ภาษาไทยที่ไม่ถูกต้องเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายโดยขาดการชี้แนะที่เหมาะสม อาจส่งผลต่อทักษะการใช้ภาษาไทยของเยาวชนในระยะยาว โดยเฉพาะในบริบททางการ เช่น การนำเสนอผลงานทางวิชาการหรือการอภิปรายในชั้นเรียน ดังนั้น การส่งเสริมทักษะการพูดภาษาไทยอย่างถูกต้องจึงมีความสำคัญ โดยสถานศึกษา ครอบครัว และสังคมควรร่วมกันจัดกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะการพูด เช่น การนำเสนอหน้าชั้นเรียน การอภิปรายกลุ่ม หรือการเล่าเรื่อง รวมถึงการใช้สื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ เช่น การจัดทำคลิปวิดีโอหรือการสร้างเนื้อหาออนไลน์ด้วยภาษาไทยที่ถูกต้อง เพื่อช่วยให้เยาวชนสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างเหมาะสมและตระหนักถึงคุณค่าของภาษาไทยในสังคมยุคปัจจุบัน กล่าวโดยสรุป การพูดเป็นทักษะสำคัญที่มีบทบาทต่อการสื่อสารและการพัฒนาศักยภาพของบุคคล การส่งเสริมให้เยาวชนใช้ภาษาไทยในการพูดอย่างถูกต้อง เหมาะสม และสร้างสรรค์ จะช่วยให้ภาษาไทยยังคงมีคุณค่าในฐานะเครื่องมือในการสื่อสารและเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมไทยในยุคศตวรรษที่ 21

3. การเขียนกับการธำรงคุณค่าภาษาไทย

การเขียนเป็นกระบวนการสำคัญในการถ่ายทอดความคิด ความรู้ ประสบการณ์ และความรู้สึกของผู้เขียนผ่านตัวอักษรไปยังผู้อ่าน โดยผู้เขียนต้องใช้ทักษะทางภาษาในการเรียบเรียงถ้อยคำ ประโยค และเนื้อหาให้มีความชัดเจน ถูกต้อง และสื่อความหมายได้ตรงตามวัตถุประสงค์ การเขียนจึงถือเป็นเครื่องมือสำคัญของการสื่อสารที่ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และแนวคิดในสังคม นอกจากนี้ การเขียนยังเป็นกระบวนการที่ช่วยพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบ เนื่องจากผู้เขียนต้องมีการวางแผนลำดับความคิด วิเคราะห์ข้อมูล และเลือกใช้ภาษาอย่างเหมาะสมเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาได้อย่างถูกต้อง (วรรณี โสมประยูร, 2553)

การเขียนภาษาไทยอย่างถูกต้องตามหลักภาษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยรักษามาตรฐานของภาษาไทยและส่งเสริมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากภาษาไทยมีระบบการสะกดคำ โครงสร้างประโยค และหลักการใช้คำที่เป็นเอกลักษณ์ การใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องจึงช่วยให้การสื่อสารเป็นไปอย่างชัดเจน ลดความคลาดเคลื่อนของความหมาย และสะท้อนถึงความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้ภาษา นอกจากนี้ การเขียนยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการบันทึกความรู้และ

ถ่ายทอดภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นงานวรรณกรรม งานวิชาการ หรือเอกสารทางประวัติศาสตร์ ซึ่งล้วนมีบทบาทในการสะท้อนวิถีชีวิต ค่านิยม และวัฒนธรรมของสังคมไทย ดังที่ กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการเขียนของผู้เรียนในทุกระดับการศึกษา เนื่องจากการเขียนเป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียบเรียงความคิด วิเคราะห์ข้อมูล และสื่อสารความรู้ได้อย่างเป็นระบบ การฝึกทักษะการเขียนอย่างต่อเนื่องจะช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์ การคิดอย่างมีเหตุผล และการสังเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นทักษะสำคัญที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ การเขียนยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ใหม่ผ่านการบันทึกและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ งานวิจัย และบทความทางวิชาการที่ช่วยพัฒนาความรู้ในสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อสังคมออนไลน์เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน รูปแบบการสื่อสารของผู้คน โดยเฉพาะเยาวชน ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก การสื่อสารผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น การส่งข้อความผ่านแอปพลิเคชันแชต หรือการแสดงความคิดเห็นในสื่อสังคมออนไลน์ มักใช้ข้อความที่สั้น กระชับ และไม่เป็นทางการ ส่งผลให้มีการใช้คำย่อ การสะกดคำตามเสียง หรือการใช้สัญลักษณ์แทนคำ ซึ่งแม้ว่าจะช่วยให้การสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและสะดวก แต่ก็อาจส่งผลให้การใช้ภาษาไทยในงานเขียนขาดความถูกต้องตามหลักภาษา และทำให้ผู้ใช้ภาษาเกิดความเคยชินกับรูปแบบการเขียนที่ไม่เป็นมาตรฐานได้ หากพฤติกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยขาดการส่งเสริมการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง อาจส่งผลต่อทักษะการเขียนของเยาวชนในระยะยาว โดยเฉพาะในบริบททางการศึกษา เช่น การเขียนรายงาน การเขียนเรียงความ หรือการเขียนเชิงวิชาการ ซึ่งจำเป็นต้องใช้ภาษาไทยที่ถูกต้องตามหลักภาษา มีการเรียบเรียงเนื้อหาอย่างเป็นระบบ และมีการใช้ถ้อยคำที่เหมาะสม ดังนั้น การส่งเสริมให้เยาวชนฝึกการเขียนภาษาไทยอย่างถูกต้องจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาทักษะทางภาษาและธำรงคุณค่าของภาษาไทยในสังคม

การพัฒนาทักษะการเขียนสามารถดำเนินการได้ผ่านกิจกรรมทางการศึกษาหลากหลายรูปแบบ เช่น การฝึกเขียนเรียงความ การเขียนบทความ การเขียนบันทึกประจำวัน หรือการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิด การเรียบเรียงความคิด และการเลือกใช้ภาษาอย่างเหมาะสม และการส่งเสริมให้เยาวชนใช้ภาษาไทยในการสร้างสรรค์เนื้อหาผ่านสื่อดิจิทัล เช่น การเขียนบทความออนไลน์ การเขียนบล็อก หรือการ

สร้างเนื้อหาเชิงความรู้ ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยพัฒนาทักษะการเขียนควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป การเขียนเป็นทักษะสำคัญที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร การคิด และการสร้างองค์ความรู้ของมนุษย์ การส่งเสริมให้เยาวชนฝึกการเขียนภาษาไทยอย่างถูกต้องและเหมาะสมจึงมีบทบาทสำคัญในการรักษามาตรฐานของภาษาไทย และช่วยธำรงคุณค่าของภาษาไทยในฐานะเครื่องมือในการสื่อสารและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของสังคมไทยในยุคศตวรรษที่ 21

4. การบูรณาการทักษะภาษาเพื่อธำรงคุณค่าภาษาไทย

การธำรงคุณค่าของภาษาไทยในสังคมศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะทางภาษาอย่างบูรณาการ ทั้งด้านการอ่าน การพูด และการเขียน เนื่องจากทักษะทั้งสามด้านมีความสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกันในการพัฒนาความสามารถทางภาษา หากมีการพัฒนาเพียงด้านใดด้านหนึ่งโดยขาดการเชื่อมโยงกับทักษะด้านอื่น อาจทำให้การใช้ภาษาไม่สมบูรณ์และไม่สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การพัฒนาทักษะภาษาอย่างครบถ้วนจึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะช่วยให้เยาวชนสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในยุคปัจจุบัน

การอ่านถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะทางภาษา เนื่องจากการอ่านช่วยเพิ่มพูนคลังคำศัพท์และความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างของภาษา ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้รูปแบบการใช้คำ การเรียบเรียงประโยค และการสื่อความหมายที่ถูกต้อง การอ่านหนังสือ วรรณกรรม หรือบทความภาษาไทยอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้เยาวชนมีความเข้าใจในภาษาไทยมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการตีความ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (กรมวิชาการ, 2546) นอกจากนี้ การอ่านยังช่วยเปิดโลกทัศน์ของผู้เรียน ทำให้ได้เรียนรู้แนวคิด ประสบการณ์ และวัฒนธรรมที่หลากหลายผ่านงานเขียนประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการปลูกฝังความรักและความภาคภูมิใจในภาษาไทย ซึ่งในขณะเดียวกัน การพูดเป็นทักษะที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการสื่อสารและการถ่ายทอดความคิดของบุคคล การพูดภาษาไทยอย่างถูกต้องและเหมาะสมไม่เพียงแต่ช่วยให้การสื่อสารเกิดความเข้าใจที่ชัดเจนเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงมารยาทและวัฒนธรรมของสังคมไทย การฝึกทักษะการพูด เช่น การอภิปราย การนำเสนอความคิดเห็น หรือการเล่าเรื่อง จะช่วยให้เยาวชนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล และสามารถใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุจริต

เพียรชอบ, 2551) นอกจากนี้ การฝึกการพูดยังช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการสื่อสาร และช่วยให้ผู้เรียนสามารถถ่ายทอดความคิดหรือความรู้ของตนเองต่อผู้อื่นได้อย่างชัดเจน รวมถึงทักษะการเขียนนั้นถือเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการเรียบเรียงความคิดอย่างเป็นระบบ การเขียนเปิดโอกาสให้ผู้เขียนได้วิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์ความรู้ และถ่ายทอดแนวคิดผ่านตัวอักษรอย่างมีลำดับขั้นตอน นอกจากนี้ การเขียนยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ใหม่และการบันทึกข้อมูลเพื่อถ่ายทอดไปสู่ผู้อื่น การฝึกการเขียนอย่างต่อเนื่อง เช่น การเขียนเรียงความ การเขียนบทความ หรือการเขียนเชิงสร้างสรรค์ จะช่วยให้เยาวชนสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังช่วยรักษามาตรฐานของภาษาไทยในฐานะภาษาประจำชาติ (วรรณี โสมประยูร, 2553)

ในบริบทของสังคมศตวรรษที่ 21 ซึ่งเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิต การพัฒนาทักษะภาษาไทยของเยาวชนควรผสมผสานการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ เช่น การอ่านบทความออนไลน์ การนำเสนอความคิดเห็นผ่านสื่อดิจิทัล หรือการเขียนเนื้อหาในแพลตฟอร์มออนไลน์โดยใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง การใช้สื่อดิจิทัลในลักษณะดังกล่าวจะช่วยให้เยาวชนสามารถพัฒนาทักษะภาษาไทยควบคู่ไปกับการเรียนรู้เทคโนโลยีและสามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับรูปแบบการสื่อสารในสังคมยุคใหม่ได้อย่างเหมาะสมการส่งเสริมให้เยาวชนพัฒนาทักษะภาษาไทยทั้งสามด้าน ได้แก่ การอ่าน การพูด และการเขียนควบคู่กันผ่านกระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมทางภาษา และการใช้สื่อดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ จะช่วยให้เยาวชนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของภาษาไทย และสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การธำรงคุณค่าของภาษาไทยในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ และช่วยให้ภาษาไทยยังคงมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารและการพัฒนาสังคมไทยต่อไปในอนาคต

แนวทางการธำรงคุณค่าภาษาไทยในกลุ่มเยาวชนไทย

ภาษาไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ ความคิด และวิถีชีวิตของคนไทยมาอย่างยาวนาน การธำรงคุณค่าของภาษาไทยจึงเป็นภารกิจสำคัญของสังคมไทย โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการสืบทอดและพัฒนาภาษาไทยให้คงอยู่ต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตาม ในบริบทของสังคมศตวรรษที่ 21 ที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารอย่างรวดเร็ว รูปแบบการใช้ภาษาไทยของเยาวชนได้เปลี่ยนแปลงไปตามกระแส

ของสื่อดิจิทัลและวัฒนธรรมสากล ดังนั้น การกำหนดแนวทางในการธำรงคุณค่าภาษาไทยในกลุ่มเยาวชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ภาษาไทยยังคงมีบทบาทสำคัญในการสื่อสารและเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของสังคมไทย

1. บทบาทของครอบครัวในการธำรงคุณค่าภาษาไทย

ครอบครัวถือเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญและเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านภาษา ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารและการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นสู่รุ่น เด็กและเยาวชนมักเรียนรู้การใช้ภาษาเป็นครั้งแรกจากสมาชิกในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย หรือผู้ปกครอง ดังนั้นครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการปลูกฝังการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณค่า การส่งเสริมการใช้ภาษาไทยที่ดีตั้งแต่ในครอบครัวจะช่วยสร้างพื้นฐานด้านภาษาให้แก่เด็กและเยาวชน ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การเรียนรู้ และการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ นักวิชาการได้กล่าวว่า ครอบครัวเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางภาษาและพฤติกรรมการสื่อสารของเด็กในระยะเริ่มต้นของชีวิต (ประภาศรี สีหอำไพ, 2555)

ผู้ปกครองควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษาไทย ทั้งในด้านการออกเสียง การเลือกใช้คำ และการใช้ภาษาที่สุภาพเหมาะสมในชีวิตประจำวัน เด็กมักเรียนรู้ผ่านการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่ หากผู้ปกครองใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ชัดเจน และสุภาพ ก็จะช่วยให้เด็กซึมซับรูปแบบการใช้ภาษาที่ดีโดยธรรมชาติ นอกจากนี้การพูดคุยสนทนาภายในครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ ยังช่วยพัฒนาทักษะการฟังและการพูดของเด็ก ทำให้เด็กสามารถแสดงความคิดเห็น ถ่ายทอดความคิด และสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างมั่นใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการที่เห็นว่าการสื่อสารในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาและบุคลิกภาพของเด็ก (อุทัย บุญประเสริฐ, 2554)

การส่งเสริมการอ่านภายในครอบครัวเป็นอีกแนวทางสำคัญในการธำรงคุณค่าของภาษาไทย ผู้ปกครองสามารถปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้แก่เด็กตั้งแต่วัยเยาว์ เช่น การอ่านนิทานก่อนนอน การพาเด็กไปห้องสมุด หรือการจัดมุมหนังสือภายในบ้าน การอ่านหนังสือจะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ เข้าใจโครงสร้างของภาษา และพัฒนาจินตนาการควบคู่ไปกับการเรียนรู้วัฒนธรรมและค่านิยมของสังคมไทย ทั้งยังช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการสื่อสารของผู้เรียน (สมบัติ จำปาเงิน และ สำเนียง มณีกาญจน์, 2553) รวมถึงผู้ปกครอง

ควรส่งเสริมการใช้ภาษาไทยอย่างสุภาพและเหมาะสมกับกาลเทศะ เช่น การใช้คำลงท้าย การกล่าวคำขอบคุณ การขอโทษ และการใช้สรรพนามที่เหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ สิ่งเหล่านี้ไม่เพียงช่วยให้เด็กใช้ภาษาได้ถูกต้องเท่านั้น แต่ยังเป็นการปลูกฝังมารยาททางสังคมและวัฒนธรรมไทย ซึ่งสะท้อนถึงเอกลักษณ์และคุณค่าของภาษาไทยในฐานะมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

กล่าวโดยสรุป ครอบครัวมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการธำรงคุณค่าของภาษาไทยในกลุ่มเยาวชน การปลูกฝังการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง การส่งเสริมการอ่าน การสนทนาในครอบครัว และการใช้ภาษาอย่างสุภาพเหมาะสม ล้วนเป็นแนวทางที่ช่วยสร้างพื้นฐานทางภาษาให้แก่เด็กและเยาวชน หากครอบครัวให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาไทยอย่างต่อเนื่อง ก็จะช่วยให้เยาวชนเกิดความภาคภูมิใจในภาษาไทย ตระหนักถึงคุณค่าของภาษา และสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างเหมาะสมในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในศตวรรษที่ 21

2. บทบาทของสถานศึกษาในการธำรงคุณค่าภาษาไทย

สถานศึกษาเป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะทางภาษาและปลูกฝังคุณค่าของภาษาไทยให้แก่เยาวชน เนื่องจากโรงเรียนเป็นสถานที่ที่นักเรียนใช้เวลาในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนการสอนภาษาไทยที่มีประสิทธิภาพจึงมีส่วนสำคัญในการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้ สถานศึกษายังมีบทบาทในการปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อภาษาไทย เพื่อให้เยาวชนตระหนักถึงความสำคัญของภาษาไทยในฐานะภาษาประจำชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ (ทิศนา แขมมณี, 2557)

สถานศึกษาควรจัดการเรียนการสอนภาษาไทยที่เน้นการพัฒนาทักษะภาษาอย่างบูรณาการ ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ต่าง ๆ ครูผู้สอนควรใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การอภิปราย การเล่าเรื่อง การเขียนเชิงสร้างสรรค์ และการอ่านวรรณกรรม เพื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจความงดงามและคุณค่าของภาษาไทย อีกทั้งยังช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการสื่อสาร ซึ่งเป็นทักษะสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน (สุคนธ์ สินธพานนท์, 2558)

ทั้งนี้ สถานศึกษาควรส่งเสริมกิจกรรมทางภาษาไทยที่หลากหลาย เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและกระตุ้นความสนใจของนักเรียน เช่น การจัดประกวดการอ่านทำนองเสนาะ การแข่งขันแต่งคำประพันธ์ การประกวดการพูดสุนทรพจน์ หรือกิจกรรมวันภาษาไทย

แห่งชาติ กิจกรรมเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนได้ฝึกใช้ภาษาไทยอย่างสร้างสรรค์ พร้อมทั้งเรียนรู้คุณค่าของวรรณคดีและวัฒนธรรมไทยที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทย (สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ, 2554)

นอกจากนี้ ครูผู้สอนยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง ทั้งในการสื่อสารภายในห้องเรียนและการใช้ภาษาในการเขียนเอกสารหรือสื่อการสอน การใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องและเหมาะสมของครูจะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และซึมซับรูปแบบการใช้ภาษาที่ดีโดยธรรมชาติ อีกทั้งครูควรส่งเสริมให้นักเรียนใช้ภาษาไทยอย่างสุภาพและเหมาะสมกับกาลเทศะ เพื่อปลูกฝังมารยาททางภาษาและวัฒนธรรมไทย รวมไปถึงสถานศึกษาควรนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทยอย่างเหมาะสม เช่น การใช้สื่อมัลติมีเดีย การเรียนรู้ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ หรือการใช้แอปพลิเคชันที่ช่วยพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนภาษาไทย วิธีการเหล่านี้จะช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ได้อย่างหลากหลาย และทำให้การเรียนรู้ภาษาไทยมีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556)

กล่าวโดยสรุป สถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการธำรงคุณค่าของภาษาไทยในกลุ่มเยาวชน ผ่านการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ การส่งเสริมกิจกรรมทางภาษา และการเป็นแบบอย่างที่ดีของครูผู้สอน หากสถานศึกษาสามารถพัฒนาการเรียนรู้ภาษาไทยให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมยุคใหม่ ก็จะช่วยให้เยาวชนเห็นความสำคัญของภาษาไทยและสามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ

3. บทบาทของสื่อและเทคโนโลยีในการธำรงคุณค่าภาษาไทย

ในศตวรรษที่ 21 สื่อและเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่มีการใช้สื่อดิจิทัลและเครือข่ายสังคมออนไลน์อย่างแพร่หลาย สื่อและเทคโนโลยีจึงเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายในการธำรงคุณค่าของภาษาไทย หากมีการใช้สื่ออย่างเหมาะสม ก็สามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้และการใช้ภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปรมะ สตะเวทิน, 2554)

หัวใจสำคัญของการใช้สื่อในยุคปัจจุบันคือการพัฒนา การรู้เท่าทันสื่อ และความฉลาดทางดิจิทัล ให้แก่เยาวชน เพื่อให้พวกเขาสามารถวิเคราะห์และประเมินข้อมูลภาษาไทยที่ปรากฏบนพื้นที่ออนไลน์ได้อย่างมีวิจารณญาณ ไม่เพียงแต่รับสารอย่างเดียว แต่ต้องมี

ความสามารถในการคัดกรองภาษาที่ถูกต้องออกจากภาษาวิบัติหรือความคลาดเคลื่อนทางภาษาที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในโลกโซเชียล

สื่อดิจิทัลสามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทยได้อย่างหลากหลาย เช่น เว็บไซต์การเรียนรู้ แอปพลิเคชันการอ่านหนังสือออนไลน์ หรือแพลตฟอร์มการเรียนรู้ผ่านวิดีโอ สื่อเหล่านี้ช่วยให้เยาวชนสามารถเข้าถึงความรู้เกี่ยวกับภาษาไทยได้ง่ายและสะดวกมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นความสนใจในการเรียนรู้ภาษาไทยผ่านรูปแบบที่ทันสมัยและเหมาะสมกับวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ (กิดานันท์ มลิทอง, 2553)

นอกจากนี้ สื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นพื้นที่สำคัญสำหรับการ อนุรักษ์ภาษาในรูปแบบใหม่ที่เน้นความสร้างสรรค์ เช่น การเขียนบทความ การเล่าเรื่อง การสร้างเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย หรือการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับภาษาไทยผ่านสื่อดิจิทัล หากมีการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องและเหมาะสมในสื่อออนไลน์ ก็จะช่วยสร้างแบบอย่างที่ดีให้แก่ผู้ใช้สื่อคนอื่น ๆ และช่วยส่งเสริมการใช้ภาษาไทยอย่างมีคุณค่าในสังคม อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อดิจิทัลอย่างไม่ระมัดระวังอาจทำให้เกิดการใช้ภาษาไทยที่ไม่ถูกต้อง เช่น การใช้ภาษาวิบัติ หรือการใช้คำที่ไม่เหมาะสมในบริบททางการ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถานศึกษา สื่อมวลชน และองค์กรด้านภาษา ควรมีบทบาทในการส่งเสริม ความรับผิดชอบในการสร้างสรรค์สารเพื่อสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องในสื่อดิจิทัล

นอกจากนี้ เทคโนโลยียังสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเครื่องมือด้านภาษา เช่น โปรแกรมตรวจสอบการสะกดคำด้วยระบบปัญญาประดิษฐ์ พจนานุกรมออนไลน์ หรือระบบฐานข้อมูลภาษาไทย ซึ่งช่วยให้ผู้ใช้สามารถเรียนรู้และใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้องมากยิ่งขึ้น และช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาไทยทั้งในระบบการศึกษาและการเรียนรู้ด้วยตนเอง อันเป็นส่วนหนึ่งของการปรับตัวเพื่อการดำรงอยู่ของภาษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์

กล่าวโดยสรุป สื่อและเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการธำรงคุณค่าของภาษาไทยในสังคมยุคดิจิทัล หากเยาวชนมีทักษะการรู้เท่าทันสื่อและมีความฉลาดทางดิจิทัลควบคู่ไปกับการใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ ก็จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทยและสร้างความตระหนักถึงคุณค่าของภาษาไทยในหมู่เยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในเชิงบวกเพื่อการอนุรักษ์ภาษา จะช่วยให้ภาษาไทยยังคงมีความสำคัญและสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

4. การสร้างค่านิยมในการใช้ภาษาไทย

สังคมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมให้เยาวชนตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของภาษาไทย โดยเฉพาะในบริบทของสังคมศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสโลกาภิวัตน์ เทคโนโลยีดิจิทัล และการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม ส่งผลให้รูปแบบการใช้ภาษาของเยาวชนไทยมีการปรับเปลี่ยนไปอย่างมาก ทั้งในด้านคำศัพท์ สำนวน และรูปแบบการสื่อสารที่กระชับ รวดเร็ว และไม่เป็นทางการมากขึ้น ดังนั้น สังคมจึงควรมีบทบาทในการส่งเสริมกิจกรรมที่ช่วยปลูกฝังให้เยาวชนเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในภาษาไทยผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรม การประกวดการใช้ภาษา และการรณรงค์ทางสังคมอย่างต่อเนื่อง

การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยถือเป็นแนวทางสำคัญในการธำรงคุณค่าของภาษาไทยในกลุ่มเยาวชน เช่น การจัดงานวันภาษาไทยแห่งชาติ การแสดงวรรณคดี การอ่านทำนองเสนาะ การเล่านิทานพื้นบ้าน การแสดงละครวรรณคดี หรือกิจกรรมสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้เยาวชนได้สัมผัสกับความงดงามของภาษาไทยทั้งในด้านถ้อยคำ สำนวน และวรรณศิลป์ อีกทั้งยังช่วยเชื่อมโยงภาษาไทยกับรากฐานทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของชาติ ทำให้เยาวชนเกิดความเข้าใจและตระหนักว่าภาษาไทยมิได้เป็นเพียงเครื่องมือในการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สะท้อนอัตลักษณ์และภูมิปัญญาของสังคมไทย (กระทรวงวัฒนธรรม, 2562)

นอกจากนี้ การจัดการประกวดเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยกระตุ้นให้เยาวชนพัฒนาทักษะทางภาษาอย่างสร้างสรรค์ เช่น การประกวดคัดลายมือ การแข่งขันอ่านออกเสียง การประกวดสุนทรพจน์ การแต่งคำประพันธ์ หรือการเขียนเรียงความ การแข่งขันในลักษณะดังกล่าวช่วยสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนฝึกฝนการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องและงดงาม ขณะเดียวกันยังเปิดโอกาสให้เยาวชนได้แสดงศักยภาพและความสามารถด้านภาษาในเวทีสาธารณะ ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิด การสื่อสาร และความเชื่อมั่นในตนเอง ทั้งนี้ นักวิชาการหลายท่านได้ชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมการแข่งขันทางวิชาการเกี่ยวกับภาษาสามารถส่งเสริมทักษะการใช้ภาษาและปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อภาษาไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2560)

ในขณะเดียวกัน สังคมควรใช้พลังของสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลในการรณรงค์ให้เยาวชนเห็นความสำคัญของภาษาไทยอย่างเหมาะสมกับบริบทของศตวรรษที่ 21 เช่น การผลิตสื่อ

ออนไลน์ที่ส่งเสริมการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง การสร้างแคมเปญในสื่อสังคมออนไลน์ การเผยแพร่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีไทยหรือความงดงามของภาษาไทยในรูปแบบที่ทันสมัย เช่น วิดีโอสั้น อินโฟกราฟิก หรือเนื้อหาเชิงสร้างสรรค์ในแพลตฟอร์มดิจิทัล แนวทางดังกล่าวจะช่วยให้การส่งเสริมภาษาไทยเข้าถึงเยาวชนได้ง่ายและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่มากขึ้น เนื่องจากเยาวชนในยุคดิจิทัลใช้สื่อออนไลน์เป็นช่องทางหลักในการรับรู้ข้อมูลและการสื่อสาร (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2564) รวมทั้งการรณรงค์ทางสังคมเกี่ยวกับการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องและเหมาะสมควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยอาจจัดโครงการหรือกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น โรงเรียน มหาวิทยาลัย องค์กรทางวัฒนธรรม และสื่อมวลชน เพื่อสร้างกระแสสังคมที่ให้ความสำคัญกับการใช้ภาษาไทยอย่างมีคุณค่า การสร้างบรรยากาศทางสังคมที่ส่งเสริมการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องจะช่วยให้เยาวชนเกิดความตระหนักและซึมซับทัศนคติที่ดีต่อภาษาไทยโดยธรรมชาติ ทั้งนี้การปลูกฝังค่านิยมดังกล่าวจะช่วยให้ภาษาไทยยังคงดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคดิจิทัล (วิไลลักษณ์ จงพานิช, 2563)

กล่าวโดยสรุป สังคมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เยาวชนเห็นคุณค่าของภาษาไทยผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรม การประกวดการใช้ภาษา และการรณรงค์ทางสังคมในรูปแบบที่หลากหลายและสอดคล้องกับบริบทของสังคมศตวรรษที่ 21 การดำเนินการดังกล่าวไม่เพียงช่วยพัฒนาทักษะทางภาษาไทยของเยาวชนเท่านั้น แต่ยังช่วยปลูกฝังความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติ และส่งเสริมให้ภาษาไทยยังคงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสื่อสารและการธำรงเอกลักษณ์ของสังคมไทยต่อไปในอนาคต

สรุป

ภาษาไทยเป็นรากฐานสำคัญของสังคมไทยทั้งในด้านวัฒนธรรม การศึกษา และการสื่อสาร อีกทั้งยังเป็นเครื่องสะท้อนอัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวิถีชีวิตของคนไทยที่สืบทอดต่อกันมาอย่างยาวนาน อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงของสังคมในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลและการสื่อสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ ได้ส่งผลต่อรูปแบบการใช้ภาษาไทยของเยาวชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งในด้านการใช้คำย่อ ภาษาไม่เป็นทางการ หรือการผสมผสานภาษาต่างประเทศในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการทางภาษาในสังคมสมัยใหม่ แต่ก็อาจส่งผล

ต่อความถูกต้องและความงดงามของภาษาไทย หากขาดการส่งเสริมและการปลูกฝังการใช้ภาษาอย่างเหมาะสม ด้วยเหตุนี้ การธำรงคุณค่าของภาษาไทยจึงเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทของสังคมร่วมสมัย โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ได้แก่ ครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน และสื่อมวลชน ครอบครัวควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องและสุภาพ ขณะที่สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการใช้ภาษาไทยอย่างสร้างสรรค์และเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน ส่วนชุมชนและสื่อมวลชนสามารถมีบทบาทในการเผยแพร่และรณรงค์การใช้ภาษาไทยที่เหมาะสมผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมและสื่อสาธารณะ นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทยในรูปแบบที่ทันสมัย ก็จะช่วยให้เยาวชนเกิดความสนใจและเห็นคุณค่าของภาษาไทยมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น หากทุกภาคส่วนร่วมกันส่งเสริมและสนับสนุนการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องเหมาะสม และสร้างสรรค์ ก็จะช่วยให้เยาวชนไทยตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของภาษาไทยมากยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การธำรงรักษาภาษาไทยให้คงอยู่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า และสามารถพัฒนาไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในอนาคตได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. (2546). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงวัฒนธรรม. (2562). แนวทางการส่งเสริมและอนุรักษ์ภาษาไทยในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

กาญจนา นาคสกุล. (2550). ภาษาไทยของเรา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิดานันท์ มลิทอง. (2553). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ทิศนา แขมมณี. (2557). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรมะ สตะเวทิน. (2554). หลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.

ประภาศรี สีหอำไพ. (2555). การใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

วรรณี โสมประยูร. (2553). การสอนภาษาไทยระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิไลลักษณ์ จงพานิช. (2563). ภาษาไทยกับการสื่อสารในสังคมร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมบัติ จำปาเงิน และ สำเนียง มณีกาญจน์. (2553). หลักการอ่าน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2564). ภาษาไทยกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.

สุคนธ์ สินธพานนท์. (2558). การจัดการเรียนรู้ของครูยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุจริต เพียรชอบ. (2551). การสอนภาษาไทยในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ. (2554). 21 วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2560). การประเมินการเรียนรู้: แนวคิดและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2554). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์*

LEGAL MEASURES FOR THE PREVENTION AND SUPPRESSION OF ONLINE GAMBLING

กันต์สินี ศิลป์มะใบ[1] และ สุรทิน ชัยทองคำ[2]

Kantsinee Silpmabai[1] and Surathin Chaithongkam[2]

[1-2]หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

[1-2]The Master of Laws Program, School of Law, Sripatum University-Chonburi Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: kansinee.si@gmail.com

วันที่รับบทความ : 19 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 31 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 2 เมษายน 2569

Received 19 March 2026; Revised 31 March 2026; Accepted 2 April 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์ของประเทศไทย (2) วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย และ (3) เสนอแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การวิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาจากบทความทางวิชาการ หนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ คำพิพากษา และกฎหมายทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งการศึกษากฎหมายเปรียบเทียบของราชอาณาจักรสวีเดน สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และสหราชอาณาจักร เพื่อวิเคราะห์ความเหมาะสมของมาตรการทางกฎหมายในบริบทของสังคมดิจิทัล

ผลการวิจัย พบว่า (1) ประเทศไทยมีกฎหมายหลายฉบับที่เกี่ยวข้องกับการพนันออนไลน์ เช่น พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน แต่ยังไม่สามารถรองรับลักษณะของการพนันออนไลน์ในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2) ปัญหาสำคัญใน

Citation:

*กันต์สินี ศิลป์มะใบ และ สุรทิน ชัยทองคำ. (2569). มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 719-732.

Kantsinee Silpmabai and Surathin Chaithongkam. (2026). Legal Measures For The Prevention And Suppression Of Online Gambling. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 719-732.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

การบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ การใช้บัญชีม้า การปกปิดเส้นทางการเงิน การโฆษณาผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ความยากในการระบุตัวผู้กระทำผิด ความไม่ครอบคลุมของพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ความซ้ำซ้อนของกฎหมายหลายฉบับ และข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินและข้อมูลการใช้บริการเครือข่ายโทรศัพท์เพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน และ (3) จากการศึกษากฎหมายเปรียบเทียบพบว่า ประเทศตัวอย่างมีการกำหนดกฎหมายแม่บท ระบบใบอนุญาต และหน่วยงานกำกับดูแลเฉพาะ ทำให้สามารถควบคุมการพนันออนไลน์ได้อย่างเป็นระบบ ดังนั้น ประเทศไทยควรปรับปรุงกฎหมายให้ครอบคลุมการพนันออนไลน์อย่างชัดเจน ลดความซ้ำซ้อนของกฎหมาย และพัฒนามาตรการทางกฎหมายให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การพนันออนไลน์, มาตรการทางกฎหมาย, พระราชบัญญัติการพนัน

Abstract

This research aims to (1) examine the legal measures for the prevention and suppression of online gambling in Thailand, (2) analyze the problems and obstacles in law enforcement, and (3) propose recommendations for improving the relevant legal framework. This study employs a documentary research approach by reviewing academic articles, books, journals, theses, court decisions, and relevant laws from both domestic and international sources. In addition, a comparative analysis is conducted on the legal frameworks of Sweden, the Philippines, and the United Kingdom in order to assess the appropriateness of legal measures within the context of a digital society.

The findings reveal that (1) Thailand has several laws related to online gambling, such as the Gambling Act B.E. 2478 (1935), the Computer Crime Act, and the Anti-Money Laundering Act; however, these laws are not fully capable of addressing the characteristics of online gambling in the digital era. (2) Major challenges in law enforcement include the use of nominee bank accounts, concealment of financial transaction trails, online advertising through digital

platforms, and difficulties in identifying offenders, as well as legal limitations, overlapping enforcement among multiple laws, and restrictions on accessing financial and telecommunications data for evidence collection. (3) The comparative study indicates that selected countries have established comprehensive legal frameworks, licensing systems, and specialized regulatory authorities, enabling systematic control of online gambling activities. Therefore, Thailand should revise its legal framework to explicitly cover online gambling, reduce legal overlap, and develop legal measures that are consistent with the digital context in order to enhance the effectiveness of prevention and suppression of online gambling in a sustainable manner.

Keywords: Online gambling, legal measures, Gambling Act

บทนำ

การพนันเป็นกิจกรรมที่ดำรงอยู่ในสังคมมาอย่างยาวนานและสามารถพิจารณาได้ในหลายมิติ ทั้งในฐานะเสรีภาพในการเลือกของปัจเจกบุคคล และในฐานะกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบเชิงลบต่อสังคม หากปราศจากการกำกับดูแลที่เหมาะสม โดยแม้ว่าการพนันจะไม่ถือเป็นอาชญากรรมโดยตรง แต่ก็อาจนำไปสู่ปัญหาสังคมและอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การลักทรัพย์ การปล้นทรัพย์ การกู้หนี้นอกระบบ รวมถึงปัญหายาเสพติดและการฆ่าตัวตายจากภาวะหนี้สิน (พฤตินัย พราวพันธุ์, 2562; วิทยากร เชียงกูล, 2564) ทั้งนี้ รูปแบบของการพนันได้เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จากเดิมที่ต้องอาศัยสถานที่และการรวมกลุ่ม กลายเป็นการพนันออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตอย่างสะดวก รวดเร็ว และไร้ข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่

ในปัจจุบัน การพนันออนไลน์มีแนวโน้มแพร่หลายมากขึ้นในสังคมไทย โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ส่งผลให้ประชาชนใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การเข้าถึงการพนันออนไลน์ทำได้ง่ายผ่านอุปกรณ์สื่อสารต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์มือถือและคอมพิวเตอร์ และก่อให้เกิดการหมุนเวียนของเงินจำนวนมากในระบบ อย่างไรก็ตาม การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวยังเกี่ยวข้องกับปัญหาทางกฎหมายและอาชญากรรม เช่น การหลอกลวง การฟอกเงิน และการใช้บัญชีม้าเพื่อปกปิดเส้นทางการเงิน ซึ่งส่งผลกระทบ

ต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม (กรมประชาสัมพันธ์, 2568; กรมสอบสวนคดีพิเศษ, 2568)

แม้ว่าประเทศไทยจะมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพนัน เช่น พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 แต่กฎหมายดังกล่าวยังมีข้อจำกัดในการรองรับลักษณะของการพนันออนไลน์ในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะปัญหาการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่ครอบคลุมเว็บไซต์ที่ตั้งอยู่ในต่างประเทศ ความซ้ำซ้อนของกฎหมายหลายฉบับ และข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดี (อภิวัฒน์ ภัทรพงศ์พันธ์, 2563; อริสรา กาญจนอุดม, 2568)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ายังขาดการศึกษาที่วิเคราะห์มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์ในเชิงระบบ โดยเฉพาะการเปรียบเทียบกฎหมายระหว่างประเทศและการเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษามาตรการทางกฎหมาย วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมาย และเสนอแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์
2. เพื่อศึกษามาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์ของกฎหมายไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์
4. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการพนันและการพนันออนไลน์

การพนันเป็นกิจกรรมที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับการเสี่ยงโชคเพื่อหวังผลตอบแทน ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อบุคคลและสังคม โดยเฉพาะในมิติของปัญหาสังคมและอาชญากรรม เช่น การลักทรัพย์ การปล้นทรัพย์ การกู้หนี้นอกระบบ และปัญหาสุขภาพจิตจากภาระหนี้สิน (พฤตินัย พราวพันธุ์, 2562; วิทยากร เชียงกูล, 2564) ในปัจจุบัน รูปแบบของการพนันได้เปลี่ยนแปลงไปตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะการพนันออนไลน์ที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ส่งผลให้ผู้เล่นสามารถเข้าถึงบริการได้ทุกที่ทุกเวลา และขยายตัวอย่างรวดเร็วในสังคมไทย

2. แนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายและมาตรการควบคุมการพนันออนไลน์

ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพนัน ได้แก่ พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นกฎหมายสำคัญในการควบคุมและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันออนไลน์ อย่างไรก็ตาม กฎหมายดังกล่าวยังมีข้อจำกัดในการรองรับลักษณะของการพนันออนไลน์ในยุคดิจิทัล โดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมายกับเว็บไซต์ที่ตั้งอยู่ในต่างประเทศ รวมถึงปัญหาความซ้ำซ้อนของกฎหมายและข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลเพื่อใช้เป็นพยานหลักฐาน (อภิวัฒน์ ภัทรพงศ์พันธ์, 2563; อริสรา กาญจนอุดม, 2568)

นอกจากนี้ การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการพนันออนไลน์ยังประสบปัญหาด้านการตรวจสอบและติดตามเส้นทางการเงิน เนื่องจากผู้กระทำความผิดมักใช้บัญชีม้าและช่องทางออนไลน์ในการปกปิดตัวตน ส่งผลให้การดำเนินคดีมีความซับซ้อนและยากต่อการพิสูจน์ความผิด (กรมสอบสวนคดีพิเศษ, 2568)

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและแนวทางการควบคุมการพนันออนไลน์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องชี้ให้เห็นว่าการแพร่หลายของการพนันออนไลน์มีความสัมพันธ์กับการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลและพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของประชาชน โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ทำให้ประชาชนหันมาใช้บริการออนไลน์เพิ่มขึ้น ส่งผลให้การพนันออนไลน์เติบโตอย่างรวดเร็ว (กรมประชาสัมพันธ์, 2568)

อย่างไรก็ตาม การขยายตัวของการพนันออนไลน์ได้นำไปสู่ปัญหาทางกฎหมายและอาชญากรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การหลอกลวง การฟอกเงิน และการใช้บัญชีม้าเพื่อปกปิด

เส้นทางการเงิน ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานภาครัฐ (กรมสอบสวนคดีพิเศษ, 2568)

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าการศึกษาส่วนใหญ่ยังมุ่งเน้นการวิเคราะห์ปัญหาในเชิงปรากฏการณ์ แต่ยังขาดการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับมาตรการทางกฎหมายและแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มีรายละเอียดดังนี้

1. แหล่งข้อมูล

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บทความทางกฎหมาย หนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ งานวิจัย คำพิพากษา พระราชบัญญัติ และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ รวมถึงข้อมูลจากเว็บไซต์และแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับการพนันออนไลน์

2. ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาประเด็นสำคัญ ได้แก่ (1) สิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยเฉพาะมาตรา 26 มาตรา 32 มาตรา 36 และมาตรา 37 ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจำกัดสิทธิ เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร และสิทธิในทรัพย์สิน (2) ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับกฎหมายการพนันออนไลน์ และ (3) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพนันออนไลน์ ได้แก่ พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ โดยคัดเลือกข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อนำมาศึกษาเปรียบเทียบและวิเคราะห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากเอกสารมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาและเชิงเปรียบเทียบ เพื่ออธิบายสภาพปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดของกฎหมายเกี่ยวกับการพนันออนไลน์ รวมทั้งสังเคราะห์แนวทางในการปรับปรุงกฎหมายให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาประวัติ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์

ผลการศึกษา พบว่า การพนันเป็นกิจกรรมที่มีพัฒนาการตามบริบทของสังคมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี จากรูปแบบดั้งเดิมที่มีสถานที่ตั้งทางกายภาพ สู่รูปแบบการพนันออนไลน์ที่ดำเนินการผ่านระบบดิจิทัล ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือสามารถเข้าถึงได้ง่าย สะดวก และไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ส่งผลให้เกิดความท้าทายต่อการกำกับดูแลของรัฐ

ในเชิงแนวคิดทางกฎหมาย พบว่า การกำกับดูแลการพนันออนไลน์ต้องคำนึงถึงหลักความสมดุลระหว่างการควบคุมของรัฐกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน โดยเฉพาะหลักความจำเป็นและความได้สัดส่วนในการจำกัดสิทธิ รวมทั้งแนวคิดเกี่ยวกับการกำกับดูแลกิจกรรมทางเศรษฐกิจในยุคดิจิทัล ซึ่งรัฐต้องมีบทบาทในการกำหนดมาตรการที่เหมาะสมเพื่อป้องกันผลกระทบต่อสังคม

2. ผลการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์ของกฎหมายไทยและต่างประเทศ

ผลการศึกษา พบว่า ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการพนันออนไลน์ ได้แก่ พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งมีลักษณะเป็นการควบคุมภายหลังการกระทำความผิด และยังไม่สามารถรองรับการพนันออนไลน์ได้โดยตรง

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบกฎหมายการพนันออนไลน์ของประเทศไทยและต่างประเทศ

ประเด็นวิเคราะห์	ประเทศไทย	ราชอาณาจักรสวีเดน	สาธารณรัฐฟิลิปปินส์	สหราชอาณาจักร
กฎหมายการพนันออนไลน์	พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 เป็นกฎหมายหลัก แต่ถูกออกแบบภายใต้บริบทการพนันแบบดั้งเดิมที่อาศัยสถานที่ตั้งทางกายภาพ จึงไม่สามารถกำหนดขอบเขตของการพนันออนไลน์ได้โดยตรง	Swedish Gambling Act 2018 เป็นกฎหมายแม่บทที่กำหนดนิยามการพนันและการพนันออนไลน์ไว้อย่างชัดเจน และออกแบบให้รองรับกิจกรรมการพนันผ่านทางออนไลน์	Presidential Decree No. 1869 (as amended by Republic Act No. 9487) กำหนดให้ PAGCOR เป็นหน่วยงานกลางกำกับดูแลการพนันออนไลน์ โดยยอมรับกิจกรรมดังกล่าวในฐานะกิจกรรมเศรษฐกิจที่ต้องอยู่ภายใต้การควบคุม	Gambling Act 2005 ทำหน้าที่เป็นกฎหมายแม่บทที่กำหนดขอบเขตกิจกรรมการพนันทั้งออนไลน์และออฟไลน์ภายใต้มาตรฐานเดียวกัน
แนวคิดในการกำหนดขอบเขตกิจกรรมการพนัน	กฎหมายยังยึดโยงกับการจัดให้มีการพนันในทางกายภาพและสถานที่ตั้งเป็นสำคัญ ส่งผลให้การตีความต่อการพนันออนไลน์มีข้อจำกัด	กำหนดให้กิจกรรมการพนันออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการพนันโดยตรง ไม่ผูกกับสถานที่ตั้ง	กำหนดให้การให้บริการการพนันผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์อยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐผ่านระบบใบอนุญาต	กำหนดให้บริการการพนันที่มุ่งเป้าไปยังผู้บริโภคภายในประเทศต้องอยู่ภายใต้การกำกับของรัฐ
กลไกควบคุมกิจกรรมการพนันออนไลน์	มุ่งเน้นการลงโทษทางอาญาภายหลังการกระทำมากกว่าการกำกับดูแลกิจกรรม	ใช้ระบบใบอนุญาตและการกำกับดูแลโดยหน่วยงานเฉพาะ	ใช้ระบบใบอนุญาตและการกำกับโดย PAGCOR	ใช้ระบบใบอนุญาตและการกำกับโดย Gambling Commission

การกำหนดตัวผู้รับผิดในระบบการพนันออนไลน์	กฎหมายเน้นผู้จัดให้มีการเล่นและผู้เข้าเล่น ทำให้ยากต่อการเชื่อมโยงความรับผิดไปยังผู้ดำเนินการแพลตฟอร์มหรือผู้ควบคุมระบบ	กฎหมายกำหนดความรับผิดครอบคลุมผู้ให้บริการแพลตฟอร์ม ผู้ดำเนินการระบบและผู้ให้บริการที่เกี่ยวข้อง	ระบบใบอนุญาตกำหนดความรับผิดของผู้ดำเนินกิจการแพลตฟอร์มและผู้ให้บริการระบบอย่างชัดเจน	กฎหมายกำหนดให้ผู้ให้บริการการพนันออนไลน์ที่ให้บริการแก่ผู้บริโภคต้องอยู่ภายใต้การกำกับของ Gambling Commission
หน่วยงานกำกับดูแล	ไม่มีหน่วยงานเฉพาะด้านการพนันออนไลน์โดยตรง	Swedish Gambling Authority (Spelinspektionen)	PAGCOR	Gambling Commission

จากตารางที่ 1 พบว่า ประเทศไทยยังขาดกฎหมายแม่บทที่รองรับการพนันออนไลน์โดยตรง และไม่มีหน่วยงานกำกับดูแลเฉพาะ ขณะที่ประเทศตัวอย่าง ได้แก่ ราชอาณาจักรสวีเดน สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และสหราชอาณาจักร มีการกำหนดกฎหมายแม่บท ใช้ระบบใบอนุญาต และมีหน่วยงานกำกับดูแลเฉพาะ ส่งผลให้สามารถควบคุมกิจกรรมการพนันออนไลน์ได้อย่างเป็นระบบ และสามารถกำหนดความรับผิดของผู้เกี่ยวข้องได้อย่างชัดเจน

3. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์

ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์ของประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) ปัญหาขอบเขตและประสิทธิภาพของพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อควบคุมการพนันในรูปแบบดั้งเดิม จึงไม่สอดคล้องกับลักษณะของการพนันออนไลน์ ส่งผลให้ไม่สามารถกำหนดความรับผิดของผู้ดำเนินการแพลตฟอร์มได้อย่างชัดเจน (2) ปัญหาความซ้ำซ้อนของกฎหมายหลายฉบับ เนื่องจากต้องอาศัยกฎหมายหลายฉบับร่วมกันในการบังคับใช้ เช่น ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ และ

พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ส่งผลให้เกิดความกระจัดกระจายของอำนาจและขาดเอกภาพในการดำเนินคดี (3) ปัญหาข้อจำกัดด้านอำนาจของเจ้าหน้าที่ในการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินและข้อมูลการใช้บริการเครือข่ายโทรศัพท์เพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน โดยแม้ว่าจะมีพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 แต่ยังไม่ครอบคลุมการพนันออนไลน์โดยตรง ทำให้การดำเนินการมีความล่าช้าและไม่ทันต่อรูปแบบของอาชญากรรมในยุคดิจิทัล

4. ผลการศึกษาแนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์

ผลการวิจัย เสนอว่าประเทศไทยควรปรับปรุงกฎหมายให้รองรับการพนันออนไลน์โดยตรง โดยกำหนดกฎหมายแม่บทที่มีความชัดเจนเกี่ยวกับนิยาม ขอบเขต และความรับผิดของผู้เกี่ยวข้องในระบบการพนันออนไลน์ รวมทั้งกำหนดระบบใบอนุญาตและจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลเฉพาะ เพื่อให้การควบคุมกิจกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ควรปรับโครงสร้างกฎหมายเพื่อลดความซ้ำซ้อนของการบังคับใช้ และกำหนดอำนาจของเจ้าหน้าที่ในการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินและข้อมูลการใช้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ให้มีความชัดเจน โดยต้องอยู่ภายใต้หลักความจำเป็นและความได้สัดส่วน เพื่อให้สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล

อภิปรายผล

จากการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปราม การพนันออนไลน์ ผู้วิจัยขออภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. อภิปรายผลการศึกษาประวัติ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์

ผลการวิจัยที่พบว่าการพนันมีพัฒนาการจากรูปแบบดั้งเดิมสู่การพนันออนไลน์ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมในยุคดิจิทัล ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์และรูปแบบของกิจกรรมต่าง ๆ ในสังคม ทั้งนี้ การพนันออนไลน์มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างจากการพนันแบบดั้งเดิม ได้แก่ การเข้าถึงที่สะดวก รวดเร็ว และไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ส่งผลให้รัฐต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดในการกำกับดูแลให้สอดคล้องกับบริบทใหม่

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของหลักการทางกฎหมายเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ซึ่งต้องเป็นไปตามหลักความจำเป็นและความได้สัดส่วน ทั้งนี้เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายไม่กระทบต่อสิทธิของประชาชนเกินสมควร สอดคล้องกับหลักการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่กำหนดให้การใช้อำนาจของรัฐต้องอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมายและเคารพสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน

2. อภิปรายผลการศึกษามาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์ของกฎหมายไทยและต่างประเทศ

ผลการวิจัยที่พบว่ากฎหมายของประเทศไทยยังไม่สามารถรองรับการพนันออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อควบคุมการพนันในรูปแบบดั้งเดิม จึงไม่สอดคล้องกับลักษณะของกิจกรรมในยุคดิจิทัล สอดคล้องกับแนวคิดของ อภิวัฒน์ ภัทรพงศ์พันธ์ (2563) และอริสรา กาญจนอุดม (2568) ที่ชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดของกฎหมายไทยในการรองรับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

ในขณะที่กฎหมายของต่างประเทศ เช่น ราชอาณาจักรสวีเดน สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และสหราชอาณาจักร มีการกำหนดกฎหมายแม่บทและระบบใบอนุญาต รวมทั้งมีหน่วยงานกำกับดูแลเฉพาะ ซึ่งสะท้อนแนวคิดการกำกับดูแลเชิงระบบ (Regulatory Approach) มากกว่าการลงโทษภายหลังการกระทำความผิดเพียงอย่างเดียว ทำให้สามารถควบคุมกิจกรรมการพนันออนไลน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า

3. อภิปรายผลการศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์

ผลการวิจัยที่พบว่าปัญหาหลักของกฎหมายไทย ได้แก่ ความไม่ครอบคลุมของบทบัญญัติกฎหมาย ความซ้ำซ้อนของกฎหมายหลายฉบับ และข้อจำกัดด้านอำนาจของเจ้าหน้าที่ สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเชิงโครงสร้างของระบบกฎหมายที่ยังไม่สามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี สอดคล้องกับข้อมูลจากกรมสอบสวนคดีพิเศษ (2568) ที่ระบุว่าการกระทำความผิดเกี่ยวกับการพนันออนไลน์มักเกี่ยวข้องกับการใช้บัญชีม้าและการปกปิดเส้นทางการเงิน ทำให้ยากต่อการติดตามและดำเนินคดี

นอกจากนี้ ความซ้ำซ้อนของกฎหมายหลายฉบับยังส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายขาดเอกภาพ และทำให้การดำเนินคดีมุ่งเน้นไปที่ผู้เล่นหรือผู้เกี่ยวข้องบางส่วน มากกว่าการควบคุม

ผู้ดำเนินการแพลตฟอร์มในเชิงระบบ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของแนวทางการบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบัน

4. อภิปรายผลการศึกษาแนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์

ผลการวิจัยที่เสนอให้มีการปรับปรุงกฎหมายให้รองรับการพนันออนไลน์โดยตรง และกำหนดกฎหมายแม่บท รวมทั้งจัดตั้งหน่วยงานกำกับดูแลเฉพาะ สอดคล้องกับแนวทางของประเทศตัวอย่างที่ใช้ระบบใบอนุญาตและการกำกับดูแลเชิงรุก ซึ่งช่วยให้สามารถควบคุมกิจกรรมและกำหนดความรับผิดของผู้เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ การกำหนดอำนาจของเจ้าหน้าที่ในการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินและข้อมูลการใช้บริการเครือข่ายโทรศัพท์อย่างชัดเจน โดยอยู่ภายใต้หลักความจำเป็นและความได้สัดส่วน จะช่วยให้สามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างทันท่วงที และเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนากฎหมายในสังคมประชาธิปไตย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย พบว่า มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์ของประเทศไทยยังมีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ซึ่งไม่สามารถรองรับลักษณะของการพนันออนไลน์ในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังพบปัญหาความซ้ำซ้อนของกฎหมายหลายฉบับ และข้อจำกัดด้านอำนาจของเจ้าหน้าที่ในการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินและข้อมูลการใช้บริการเครือข่ายโทรศัพท์เพื่อรวบรวมพยานหลักฐาน เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ ได้แก่ ราชอาณาจักรสวีเดน สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ และสหราชอาณาจักร พบว่ามีการกำหนดกฎหมายแม่บท ระบบใบอนุญาต และหน่วยงานกำกับดูแลเฉพาะ ทำให้สามารถควบคุมกิจกรรมการพนันออนไลน์ได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ประเทศไทยควรปรับปรุงกฎหมายให้รองรับการพนันออนไลน์โดยตรง ลดความซ้ำซ้อนของกฎหมาย และกำหนดอำนาจของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบปรามการพนันออนไลน์อย่างเหมาะสม **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรนำ

ผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการพนันออนไลน์ โดยเฉพาะการจัดทำกฎหมายแม่บทที่รองรับการพนันออนไลน์อย่างชัดเจน รวมทั้งกำหนดนิยาม ขอบเขต และความรับผิดของผู้เกี่ยวข้องในระบบดิจิทัลให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน 2. ควรมีการกำหนดหน่วยงานกำกับดูแลเฉพาะด้านการพนันออนไลน์ และพัฒนาระบบใบอนุญาตเพื่อควบคุมผู้ประกอบการ รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจสอบ ติดตาม และบังคับใช้กฎหมายให้เป็นเอกภาพมากยิ่งขึ้น 3. ควรปรับปรุงบทบัญญัติกฎหมายเพื่อเพิ่มอำนาจของเจ้าหน้าที่ในการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินและข้อมูลการใช้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ โดยอยู่ภายใต้หลักความจำเป็นและความได้สัดส่วน เพื่อให้สามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงประจักษ์เกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้เล่นการพนันออนไลน์ และรูปแบบการดำเนินงานของเครือข่ายการพนันออนไลน์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนามาตรการทางกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2. ควรมีการศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบของการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการพนันออนไลน์ในมิติทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ เพื่อหาแนวทางในการกำหนดนโยบายสาธารณะที่เหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กรมประชาสัมพันธ์. (2568). การพนันออนไลน์ : ผลกระทบต่อสุขภาพจิตและสังคม. เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2568 จาก https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/31/iid/391572

กรมประชาสัมพันธ์. (2568). จับพนันออนไลน์กว่า 950 คดี ปิดกั้น URL ผิดกฎหมายกว่า 75,000 URL สำนักงานตำรวจแห่งชาติรุกปราบพนันออนไลน์ อาชญากรรมไซเบอร์ทุกรูปแบบ. เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2568 จาก https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/445802

กรมสอบสวนคดีพิเศษ. (2568). DSI คุมตัวผู้ต้องหาเครือข่ายพนันออนไลน์และฟอกเงินพื้นที่ภาคเหนือส่งอัยการพร้อมสำนวนหลังพบบัญชีม้า เชื่อมโยงในคดีละเมิดลิขสิทธิ์ถ่ายทอดสดฟุตบอลพรีเมียร์ลีก มูลค่าความเสียหายกว่า 2,400 ล้านบาท. เรียกใช้เมื่อ 11 พฤศจิกายน 2568 จาก https://www.dsi.go.th/th/Detail/bc63c9f9d9240e93f934640aacd52911

พฤตินัย พราวพันธุ์. (2562). การพนันออนไลน์ภัยใกล้ตัว. เรียกใช้เมื่อ 1 ธันวาคม 2568 จาก https://www.dsi.go.th/Files/25620626

วิทยากร เชียงกูล. (2564). การพนันออนไลน์ในไทย. กรุงเทพธุรกิจ. เรียกใช้เมื่อ 19 พฤษภาคม 2564 จาก https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/938740/

อภิวัฒน์ ภัทรพงศ์พันธ์. (2563). ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการปิดกั้นเว็บไซต์การเล่นการพนันออนไลน์. เรียกใช้เมื่อ 19 พฤศจิกายน 2568 จาก http://law.master.kbu.ac.th/StudentTheses/2562/02.pdf

อริสรา กาญจนอุดม. (2568). ยกระดับมาตรการรับมือภัยไซเบอร์ ด้วย พ.ร.ก. ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568. เรียกใช้เมื่อ 18 มิถุนายน 2568 จาก https://www.senate.go.th/view/386/News/Latest/320/TH-TH

พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478. (2478). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 หน้า 1987 (1 กุมภาพันธ์ 2478).

พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 10 ก หน้า 24 (24 มกราคม 2560).

พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566. (2566). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 140 ตอนที่ 18 ก หน้า 1 (16 มีนาคม 2566).

ความคาดหวังและคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี*

EXPECTATIONS AND QUALITY OF LIFE OF NATIONAL PARA-ATHLETES AT SPORTS TRAINING CENTER FOR DISABLED PERSON IN SUPHUN BURI PROVINCE

พชร จิระสินวณิช[1], สมเกียรติ เกียรติเจริญ[2] และ วัชรินทร์ สุทธิศัย[3]

Pachara Jirasinwanich[1], Somkiet Kietjareon[2] and Watcharin Sutthisai[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

[1-3]Mahasarakham Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: somparp5@gmail.com

วันที่รับบทความ : 16 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 28 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 30 มีนาคม 2569

Received 16 March 2026; Revised 28 March 2026; Accepted 30 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง คุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคาดหวังของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี และระดับคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดในการศึกษา ได้แก่ สมาชิกนักกีฬาทีมชาติ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี และตัวแทนครอบครัวนักกีฬา จำนวน 60 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

Citation:

* พชร จิระสินวณิช, สมเกียรติ เกียรติเจริญ และ วัชรินทร์ สุทธิศัย. (2569). ความคาดหวังและคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 733-750.

Pachara Jirasinwanich, Somkiet Kietjareon and Watcharin Sutthisai. (2026). Expectations And Quality Of Life Of National Para-Athletes At Sports Training Center For Disabled Person In Suphun Buri Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 733-750.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ผลการวิจัย พบว่า ระดับความคาดหวังของนักกีฬาคนพิการทีมชาติ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และระดับคุณภาพชีวิตของนักกีฬาคนพิการทีมชาติ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก
คำสำคัญ: นักกีฬาคนพิการ, คุณภาพชีวิต, ความคาดหวัง

Abstract

This research it is part of the research on Quality of life of national para-athlete at Suphan Buri Provincial Sports Training Center. Study the level of expectation of national para-athletes at sports training center for disabled person in Suphan Buri province. And the level of quality of life of national para-athletes at sports training center for disabled person in Suphan Buri province. It was a mixed research method. The quantitative research used the questionnaire as the research instrument. Population used the entire populations in the research, consisted of national para athletes at sports training center for disabled person and representatives of athletes' families, totaling 60 people. The statistics for data analysis were means and standard deviation.

The results of the research were as follows; The level of expectation of national para-athletes at sports training center for disabled person in Suphan Buri province was overall at high level and The level of quality of life of national para-athletes at sports training center for disabled person in Suphan Buri province was overall at high level.
Keywords: Athletes with Disabilities, Disabilities, Expectations

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยมีคนพิการจำนวนทั้งสิ้น 2,232,140 คน คิดเป็นร้อยละ 3.38 ของประชากรทั้งหมด โดยเป็นเพศหญิง 1,085,781 คน คิดเป็นร้อยละ 48.64 และเพศชาย 1,146,359 คน คิดเป็นร้อยละ 51.36 ทั้งนี้ คนพิการส่วนใหญ่อยู่ในวัยสูงอายุร้อยละ 60.04 และวัยแรงงานร้อยละ 36.23 โดยประเภทความพิการที่พบมากที่สุดคือ ความพิการทางการ

เคลื่อนไหวหรือทางร่างกาย จำนวน 1,158,092 คน คิดเป็นร้อยละ 51.88 รองลงมาคือความพิการทางการได้ยินหรือสื่อความหมาย และความพิการทางการเห็น (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2568)

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และกรอบแนวคิดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยตระหนักว่าการออกกำลังกายและการเล่นกีฬาเป็นวิธีการสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพกาย สุขภาพจิต และประสบการณ์ทางสังคมของคนพิการ อีกทั้งยังเป็นพื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการสร้างเส้นทางอาชีพในอนาคต ทั้งนี้ ประเทศไทยได้มีการจัดการแข่งขันกีฬาคนพิการอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 รวมทั้งเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาคนพิการในระดับนานาชาติ เช่น การแข่งขันพาราลิมปิกเกมส์ เอเชียนพาราเกมส์ และอาเซียนพาราเกมส์ เพื่อพัฒนาศักยภาพนักกีฬาคนพิการสู่ความเป็นเลิศทางการกีฬา โดยในปัจจุบันประเทศไทยได้มีการพัฒนาศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นสถานที่ฝึกซ้อมและเก็บตัวของนักกีฬาคนพิการทีมชาติ โดยมีอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมสำหรับการฝึกซ้อมและพัฒนาศักยภาพของนักกีฬา อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในการแข่งขันระดับนานาชาติ อย่างไรก็ตาม การพัฒนาศักยภาพของนักกีฬาคนพิการให้ประสบความสำเร็จนั้น นอกจากการสนับสนุนด้านการฝึกซ้อมและโครงสร้างพื้นฐานแล้ว ยังต้องให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตของนักกีฬา ทั้งในด้านความเป็นอยู่ การศึกษา รายได้ สวัสดิการ และบริการทางสังคม

จากความสำคัญของการพัฒนากีฬาคนพิการทั้งในด้านการสร้างโอกาสทางสังคม การพัฒนาศักยภาพของบุคคล และการสร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศชาติ ประกอบกับการจัดตั้งศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นศูนย์กลางสำคัญในการฝึกซ้อมและพัฒนานักกีฬาคนพิการทีมชาติของประเทศไทย ทำให้เกิดการรวมตัวของนักกีฬาคนพิการจากหลากหลายประเภทกีฬาและภูมิหลัง อย่างไรก็ตาม การพัฒนานักกีฬาสู่ความเป็นเลิศทางการกีฬาไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงศักยภาพทางร่างกายหรือระบบการฝึกซ้อมเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับความคาดหวังของนักกีฬา และ คุณภาพชีวิตของนักกีฬา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อแรงจูงใจ ความมุ่งมั่น และความสามารถในการพัฒนาตนเองสู่ความสำเร็จทางการกีฬา ดังนั้น การศึกษาความคาดหวังและคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากจะช่วยให้ทราบถึงระดับความ

คาดหวังของนักกีฬา รวมทั้งระดับคุณภาพชีวิตที่นักกีฬาได้รับในระหว่างการเป็นนักกีฬาทีมชาติ ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นสารสนเทศสำคัญสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดแนวทางการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาสวัสดิการหรือระบบการดูแลนักกีฬาคนพิการให้มีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างแรงจูงใจในการฝึกซ้อมและการแข่งขัน ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพของนักกีฬาคนพิการไทยให้ก้าวไปสู่ความเป็นเลิศทางการกีฬาและสร้างชื่อเสียงให้แก่ประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคาดหวังของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการจังหวัดสุพรรณบุรี

2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการจังหวัดสุพรรณบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ประชากรทั้งหมดในการศึกษา ได้แก่ สมาชิกนักกีฬาทีมชาติ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ประเภทวีลแชร์ฟันดาบและแบดมินตัน จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นประชากรทั้งหมดในการวิจัยครั้งนี้ และตัวแทนครอบครัวนักกีฬา จำนวน 30 คน รวม 60 คน (ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ, 2568)

2. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับระดับความคาดหวังของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับระดับคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ตอนที่ 2-3 มีลักษณะเครื่องมือเป็น มาตราส่วนแบบประมาณค่า Rating มี 5 ระดับ และ

3. การหาประสิทธิภาพเครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยมีดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือการวิจัย โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ประเภทกีฬาวีลแชร์บาสเกตบอล ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้วิธีวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach (1970) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์ Alpha ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.980 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในรายข้อ > 0.20 ขึ้นไปทุกข้อคำถาม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือขอความนุเคราะห์เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยและแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงนายกสมาคมกีฬาคนพิการแห่งประเทศไทย เพื่อเข้าเก็บรวมรวมข้อมูลจากประชากร ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ระดับความคาดหวังของนักกีฬาของนักกีฬาทีมชาติคนพิการฯ และระดับคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความคาดหวังและคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับความคาดหวังของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ระดับความคาดหวังของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี	μ	σ	การแปลผล
1. สวัสดิการ	3.64	0.93	มาก
2. เงินเดือน	3.44	0.90	มาก
3. รางวัล	3.40	0.93	ปานกลาง
4. การยอมรับและชื่อเสียง	3.93	0.88	มาก
5. เวลา	3.59	0.89	มาก
โดยรวม	3.60	0.85	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคาดหวังของนักกีฬาคนพิการทีมชาติ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการยอมรับและชื่อเสียง รองลงมาคือ ด้านสวัสดิการ ด้านเวลา ด้านเงินเดือน และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านรางวัล

ตารางที่ 2 ระดับความคาดหวังของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสวัสดิการ โดยรวมและจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านสวัสดิการ	μ	σ	การแปลผล
1. การมีสวัสดิการที่ดีทางการศึกษาของนักกีฬาทีมชาติ	3.93	0.95	มาก
2. การมีสวัสดิการที่ดีทางการรักษาพยาบาลของนักกีฬาทีมชาติ	3.75	0.95	มาก
3. การมีสวัสดิการที่ดีทางเงินช่วยเหลือครอบครัว	3.32	0.98	ปานกลาง
4. การมีสวัสดิการที่ดีทางการศึกษาของบุตร	3.32	0.94	ปานกลาง
5. การมีสวัสดิการที่ดีทางด้านนันทนาการ เช่น การทัศนาจร เลี้ยงสังสรรค์ในโอกาสต่าง ๆ	3.43	0.99	มาก
6. สวัสดิการเป็นความคาดหวังของนักกีฬาที่ทำให้เกิดความทุ่มเทแรงกาย แรงใจในการฝึกซ้อมและการแข่งขันอย่างเต็มที่	4.10	0.98	มาก
โดยรวม	**3.64**	**0.93**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความคาดหวังของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสวัสดิการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 ข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ สวัสดิการเป็นความคาดหวังของนักกีฬาที่ทำให้เกิดความทุ่มเท แรงกาย แรงใจในการฝึกซ้อมและการแข่งขันอย่างเต็มที่ รองลงมาคือ การมีสวัสดิการที่ดีทางการศึกษาของนักกีฬาทีมชาติ และการมีสวัสดิการที่ดีทางการรักษาพยาบาลของนักกีฬาทีมชาติ

ตารางที่ 3 ระดับความคาดหวังของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านเงินเดือน โดยรวมและจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านเงินเดือน	μ	σ	การแปลผล
1. การมีรายได้ประจำในการเลี้ยงชีพและครอบครัว	3.72	0.95	มาก
2. การมีรายได้ประจำที่มั่นคง	3.57	0.96	มาก
3. รายได้ประจำเดือนหลังปลดเกษียณหรือรีไทร์	2.87	0.97	ปานกลาง
4. รายได้ประจำเดือนที่เพิ่มขึ้นตามประสบการณ์	3.13	0.99	ปานกลาง
5. รายได้ประจำเดือนเป็นความคาดหวังของนักกีฬาที่ทำให้เกิดความทุ่มเท แรงกาย แรงใจในการฝึกซ้อมและการแข่งขันอย่างเต็มที่	3.90	0.93	มาก
โดยรวม	**3.44**	**0.90**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับความคาดหวังของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านเงินเดือน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 ข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ รายได้ประจำเดือนเป็นความคาดหวังของนักกีฬาที่ทำให้เกิดความทุ่มเท แรงกาย แรงใจในการฝึกซ้อมและการแข่งขันอย่างเต็มที่ รองลงมาคือ การมีรายได้ประจำในการเลี้ยงชีพและครอบครัว และการมีรายได้ประจำที่มั่นคง

ตารางที่ 4 ระดับความคาดหวังของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านรางวัล โดยรวมและจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านรางวัล	μ	σ	การแปลผล
1. รางวัลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน เช่น เงินอัดฉีด	3.67	0.93	มาก
2. รางวัลตอบแทนที่เป็นตำแหน่งและอาชีพที่มั่นคง เช่น การรับราชการ	3.07	0.94	ปานกลาง
3. รางวัลตอบแทนที่เป็นสิ่งของ เช่น บ้าน รถ	2.90	0.95	ปานกลาง
4. รางวัล เป็นความคาดหวังของนักกีฬาที่ทำให้เกิดความทุ่มเท แรงกาย แรงใจในการฝึกซ้อมและการแข่งขันอย่างเต็มที่	3.97	0.97	มาก
โดยรวม	**3.40**	**0.93**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 4 พบว่า ระดับความคาดหวังของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านรางวัล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 2 ข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ รางวัลเป็นความคาดหวังของนักกีฬาที่ทำให้เกิดความทุ่มเท แรงกาย แรงใจในการฝึกซ้อมและการแข่งขันอย่างเต็มที่ รองลงมาคือ รางวัลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน เช่น เงินอัดฉีด รางวัลตอบแทนที่เป็นตำแหน่งและอาชีพที่มั่นคง เช่น การรับราชการ

ตารางที่ 5 ระดับความคาดหวังของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการยอมรับและชื่อเสียง โดยรวมและจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านการยอมรับและชื่อเสียง	μ	σ	การแปลผล
1. การเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมากขึ้น	3.65	0.80	มาก
2. การได้รับการยกย่องจากคนในสังคม	3.80	0.88	มาก
3. การได้รับการยอมรับจากครอบครัวและเครือญาติ	4.20	0.83	มาก
4. การได้เป็นความภาคภูมิใจและได้รับการให้เกียรติจากสังคม	3.98	0.83	มาก

5. การได้รับการยอมรับและการมีชื่อเสียง เป็นความคาดหวังของนักกีฬาที่ทำให้เกิดความทุ่มเท แรงกาย แรงใจในการฝึกซ้อมและการแข่งขันอย่างเต็มที่	4.03	0.91	มาก
โดยรวม	**3.93**	**0.88**	**มาก**

จากตารางที่ 5 พบว่า ระดับความคาดหวังของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านการยอมรับและชื่อเสียง โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ การได้รับการยอมรับจากครอบครัวและเครือญาติ รองลงมาคือ การได้รับการยอมรับและการมีชื่อเสียง เป็นความคาดหวังของนักกีฬาที่ทำให้เกิดความทุ่มเท แรงกาย แรงใจในการฝึกซ้อมและการแข่งขันอย่างเต็มที่ และการได้เป็นความภาคภูมิใจและได้รับการให้เกียรติจากสังคม

ตารางที่ 6 ระดับความคาดหวังของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านเวลา โดยรวมและจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านเวลา	**μ**	**σ**	**การแปลผล**
1. การมีความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวและอาชีพได้เป็นอย่างดี	3.65	0.92	มาก
2. การมีความอิสระในการใช้ชีวิตในช่วงเวลาที่ไม่มีการแข่งขัน	3.60	0.82	มาก
3. สามารถทำกิจกรรมอื่นๆ หรืออาชีพอื่นได้โดยไม่กังวลเรื่องเวลา	3.35	0.90	ปานกลาง
4. ความมีอิสระในเรื่องของเวลา เป็นความคาดหวังของนักกีฬาที่ทำให้เกิดความทุ่มเท แรงกาย แรงใจในการฝึกซ้อมและการแข่งขันอย่างเต็มที่	3.77	0.82	มาก
โดยรวม	**3.59**	**0.89**	**มาก**

จากตารางที่ 6 พบว่า ระดับความคาดหวังของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านเวลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ข้อ และอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 1 ข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ ความมีอิสระในเรื่องของเวลา เป็นความคาดหวังของนักกีฬาที่ทำให้เกิดความทุ่มเท แรงกาย แรงใจในการฝึกซ้อมและการแข่งขันอย่างเต็มที่ รองลงมาคือ

การมีความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวและอาชีพได้เป็นอย่างดี และการมีความอิสระในการใช้ชีวิตในช่วงเวลาที่ไม่มีการแข่งขัน

ตารางที่ 7 ระดับคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ระดับคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี	μ	σ	การแปลผล
1. ด้านร่างกาย	4.03	0.80	มาก
2. ด้านจิตใจ	4.08	0.67	มาก
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	4.03	0.66	มาก
4. ด้านสิ่งแวดล้อม	4.01	0.73	มาก
โดยรวม	**4.04**	**0.65**	**มาก**

จากตารางที่ 7 พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านจิตใจ รองลงมาคือ ด้านร่างกาย ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 8 ระดับคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านร่างกาย โดยรวมและจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านร่างกาย	μ	σ	การแปลผล
1. มีการพักผ่อนนอนหลับที่เพียงพอ	4.23	0.69	มากที่สุด
2. มีพละกำลังในการดำเนินชีวิต	4.15	0.86	มาก
3. มีการตรวจสุขภาพประปี	3.55	0.89	มาก
4. มีร่างกายที่พร้อมสามารถดำรงชีวิตได้เต็มศักยภาพ	4.20	0.85	มาก
5. ไม่มีอุบัติภัยทางร่างกายอันเกิดจากความไม่ปลอดภัยของที่อยู่อาศัย	4.02	0.92	มาก
โดยรวม	**4.03**	**0.80**	**มาก**

จากตารางที่ 8 พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านร่างกาย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ข้อ และอยู่ในระดับมาก จำนวน 4 ข้อ ดังนี้ มีการพักผ่อนนอนหลับที่เพียงพอ มีร่างกายที่พร้อมสามารถดำรงชีวิตได้เต็มศักยภาพ รองลงมาคือ มีพละกำลังในการดำเนินชีวิต ไม่มีอุบัติภัยทางร่างกายอันเกิดจากความไม่ปลอดภัยของที่อยู่อาศัย และมีการตรวจสุขภาพประปี

ตารางที่ 9 ระดับคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านจิตใจ โดยรวมและจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านจิตใจ	μ	σ	การแปลผล
1. มีสภาพจิตใจที่เป็นสุข	4.05	0.89	มาก
2. มีการจัดการทางอารมณ์ได้เป็นอย่างดี	4.02	0.83	มาก
3. มีความผ่อนคลายในการดำเนินชีวิตและอาชีพ	3.98	0.79	มาก
4. มีสภาพจิตใจที่มีความพร้อม เข้มแข็ง	4.27	0.77	มากที่สุด
5. มีความมั่นใจในตนเอง	4.17	0.74	มาก
6. มีสมาธิในการทำกิจกรรมต่าง ๆ	4.18	0.72	มาก
7. มีความจำที่ดีและการตัดสินใจที่แม่นยำ	4.02	0.70	มาก
8. มีความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี	4.15	0.77	มาก
9. ได้รับคำแนะ การให้คำปรึกษาในการดำเนินชีวิตและทางอาชีพ	3.85	0.84	มาก
โดยรวม	**4.08**	**0.67**	**มาก**

จากตารางที่ 9 พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านจิตใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 1 ข้อ และอยู่ในระดับมาก จำนวน 8 ข้อ โดยมีค่าเฉลี่ย 3 อันดับแรก ดังนี้ มีสภาพจิตใจที่มีความพร้อม เข้มแข็ง มีสมาธิในการทำกิจกรรมต่าง ๆ รองลงมาคือ มีความมั่นใจในตนเอง และมีความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 10 ระดับคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม โดยรวมและจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม	μ	σ	การแปลผล
1. มีเพื่อนร่วมงานที่ดี	4.03	0.84	**มาก**
2. มีผู้บังคับบัญชาที่ดี	3.80	0.98	**มาก**
3. มีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกในครอบครัว	4.17	0.76	**มาก**
4. มีส่วนร่วมทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นอย่างปกติสุข	3.98	0.81	**มาก**
5. ยอมรับการทำกิจกรรมร่วมกับบุคคลที่หลากหลายได้	4.13	0.81	**มาก**
6. มีการสนับสนุน ส่งเสริมซึ่งกันและกันในสังคมอาชีพนักกีฬา	3.97	0.84	**มาก**
7. มีการสนับสนุน ส่งเสริมซึ่งกันและกันในครอบครัว	4.15	0.75	**มาก**
โดยรวม	**4.03**	**0.66**	**มาก**

จากตารางที่ 10 พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิกในครอบครัว รองลงมาคือ มีการสนับสนุน ส่งเสริมซึ่งกันและกันในครอบครัว ยอมรับการทำกิจกรรมร่วมกับบุคคลที่หลากหลายได้ มีเพื่อนร่วมงานที่ดี มีส่วนร่วมทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นอย่างปกติสุข มีการสนับสนุน ส่งเสริมซึ่งกันและกันในสังคมอาชีพนักกีฬา และมีผู้บังคับบัญชาที่ดี

ตารางที่ 11 ระดับคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสิ่งแวดล้อม โดยรวมและจำแนกเป็นรายข้อ

ด้านสิ่งแวดล้อม	μ	σ	การแปลผล
1. มีสภาพที่อยู่อาศัยที่ดี สะอาด เพียงพอ	4.05	0.81	มาก
2. ที่อยู่อาศัยมีระบบสาธารณูปโภคที่สะดวก	4.00	0.84	มาก

3. มีภาวะแวดล้อมที่บริสุทธิ์ ปราศจากมลภาวะในดิน น้ำ อากาศ	3.88	0.88	มาก
4. มีอาหารที่ถูกสุขอนามัยบริโภค	3.93	0.89	มาก
5. มีการคมนาคมได้อย่างสะดวก	3.88	0.84	มาก
6. มีเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม	4.12	0.71	มาก
7. มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น	4.18	0.72	มาก
โดยรวม	**4.01**	**0.73**	**มาก**

จากตารางที่ 11 พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี ด้านสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย 3 อันดับแรก ดังนี้ มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น รองลงมาคือ มีเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม และมีสภาพที่อยู่อาศัยที่ดี สะอาดเพียงพอ

อภิปรายผล

1. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับความคาดหวังของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 3.60) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการยอมรับและชื่อเสียง ด้านสวัสดิการ ด้านเวลา และด้านเงินเดือน ส่วนด้านรางวัลอยู่ในระดับปานกลาง ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า นักกีฬาทีมชาติคนพิการมีความคาดหวังต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ความมั่นคง และการยอมรับทางสังคมในระดับสูง ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดและทฤษฎีด้านแรงจูงใจ ได้แก่ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow (Maslow, A.M. ,1970) ทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom (Vroom,1964) และทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg (Frederick Herzberg, 1959) รวมทั้งสอดคล้องกับผลการศึกษาของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ กล่าวคือ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการยอมรับและชื่อเสียงมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (μ = 3.93) โดยเฉพาะการได้รับการยอมรับจากครอบครัวและเครือญาติ (μ = 4.20) แสดงให้เห็นว่า นักกีฬาทีมชาติคนพิการให้ความสำคัญกับการได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้างและสังคม ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow

ซึ่งอธิบายว่า มนุษย์มีความต้องการด้านการยอมรับนับถือ (Esteem Needs) และความภาคภูมิใจในตนเอง เมื่อบุคคลได้รับการยอมรับจากสังคมจะส่งผลให้เกิดแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Weinberg และ Gould (2019) ซึ่งพบว่า การได้รับการยอมรับจากสังคมและการมีชื่อเสียงเป็นแรงจูงใจสำคัญที่ทำให้นักกีฬาทุ่มเทในการฝึกซ้อมและการแข่งขัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Scanlan, Carpenter, Schmidt, Simons และ Keeler (1993) ที่ระบุว่า ปัจจัยด้านการยอมรับจากสังคมและความภาคภูมิใจในตนเองเป็นแรงจูงใจสำคัญในการมีส่วนร่วมและการคงอยู่ของนักกีฬาในระบบการแข่งขัน ทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่า ด้านสวัสดิการอยู่ในระดับมาก (μ = 3.64) โดยเฉพาะสวัสดิการที่ช่วยส่งเสริมให้นักกีฬาทุ่มเทแรงกายแรงใจในการฝึกซ้อมและการแข่งขัน (μ = 4.10) ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับ ทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg ซึ่งอธิบายว่า ปัจจัยด้านสวัสดิการ ความมั่นคงในชีวิต และสภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นปัจจัยค้ำจุน (Hygiene Factors) ที่ช่วยลดความไม่พึงพอใจและทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Taylor และ Ogilvie (1994) ซึ่งศึกษาการพัฒนานักกีฬาอาชีพและพบว่า การมีระบบสนับสนุนและสวัสดิการที่เหมาะสม เช่น การศึกษา การดูแลสุขภาพ และการสนับสนุนทางสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้นักกีฬาสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ และผลการวิจัยในด้านเงินเดือน ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก (μ = 3.44) โดยนักกีฬามีความคาดหวังต่อรายได้ที่มั่นคงเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตและดูแลครอบครัว ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถอธิบายได้ด้วย ทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom (Expectancy Theory) ซึ่งระบุว่า บุคคลจะเกิดแรงจูงใจในการปฏิบัติงานเมื่อเชื่อว่าความพยายามของตนจะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่มีคุณค่า เช่น รายได้หรือผลตอบแทนที่เหมาะสม นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fletcher และ Wagstaff (2012) ที่ศึกษาปัจจัยความสำเร็จของนักกีฬาระดับสูง และพบว่า การสนับสนุนทางด้านเศรษฐกิจและความมั่นคงทางการเงินเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยให้นักกีฬาสามารถมุ่งเน้นการฝึกซ้อมและการแข่งขันได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ผลการวิจัยพบว่า ด้านเวลาอยู่ในระดับมาก (μ = 3.59) ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการความสมดุลระหว่างชีวิตส่วนตัวกับการเป็นนักกีฬา ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด คุณภาพชีวิตในการทำงาน (Quality of Work Life: QWL) ซึ่งระบุว่า การมีสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและประสิทธิภาพในการทำงาน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกอร ธรรมแสง (2562) ซึ่งพบว่า ความสมดุลใน

การทำงานของนักกีฬาอาชีพมีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของนักกีฬา ซึ่งจะเห็นว่านักกีฬาอาชีพที่มีความสมดุลในชีวิตกับการทำงานสูงจะทำให้ระดับความสุขในการทำงานของนักกีฬาดีขึ้นไปด้วย ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินชีวิตและการทำงานสำเร็จตามเป้าหมาย ในขณะที่ด้านรางวัลมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (μ = 3.40) แม้ว่ารางวัลจะเป็นแรงจูงใจหนึ่งในการฝึกซ้อมและการแข่งขัน แต่ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า นักกีฬาทีมชาติคนพิการอาจให้ความสำคัญกับการยอมรับจากสังคม ความมั่นคงในชีวิต และสวัสดิการมากกว่ารางวัลที่เป็นวัตถุเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ในจิตวิทยาการกีฬา ที่ระบุว่า นักกีฬามักได้รับแรงผลักดันจากความภาคภูมิใจในความสำเร็จและความรักในกีฬา มากกว่ารางวัลภายนอกเพียงอย่างเดียว

2. จากผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ระดับคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (μ = 4.04) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของทับทิม ศรีวิไล, ภมร ขันธะหัตถ์ และ ธนิศร ยืนยง (2565) ที่ศึกษาเรื่อง การบริหารการพัฒนาที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตคนพิการโดยกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ในเขตภาคกลาง ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพชีวิตคนพิการ โดยกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ในเขตภาคกลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านร่างกาย ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านจิตใจ และด้านสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมากตามลำดับ และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมเกียรติ คำโสม และรุ่งรดิศ คงยั่งยืน (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของจังหวัดเพชรบูรณ์ ผลจากการวิจัย พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตคนพิการของจังหวัดเพชรบูรณ์ ภาพรวมอยู่ในระดับที่มาก ทั้งนี้ ผลการวิจัยระดับคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ด้านจิตใจมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาคือ ด้านร่างกาย ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า นักกีฬาทีมชาติคนพิการที่เข้ารับการฝึกซ้อมและเก็บตัว ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี มีคุณภาพชีวิตที่ดีในหลายมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสภาพแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง คุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHOQOL,1996) ที่ระบุว่า คุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้ของบุคคลต่อสถานะชีวิตของตนเองภายใต้บริบทของวัฒนธรรม ระบบคุณค่า และสภาพแวดล้อมที่ตนดำรงอยู่ โดยประกอบด้วยมิติสำคัญ ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ

ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถอธิบายได้ คือ ด้านจิตใจ ผลการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด (μ = 4.08) โดยเฉพาะประเด็นเกี่ยวกับสภาพจิตใจที่มีความพร้อมและเข้มแข็ง รวมถึงการมีสมาธิและความมั่นใจในตนเอง ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า นักกีฬาทีมชาติคนพิการมีความเข้มแข็งทางจิตใจ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของนักกีฬาระดับสูง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดด้าน จิตวิทยาการกีฬา (Sport Psychology) ที่ระบุว่า ความเข้มแข็งทางจิตใจ (Mental Toughness) และความมั่นใจในตนเอง เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้นักกีฬาสามารถเผชิญกับความกดดันในการแข่งขันและพัฒนาศักยภาพของตนได้อย่างเต็มที่ (Weinberg & Gould, 2019) ทั้งนี้สรุปได้ว่าผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี มีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมากในทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก รวมทั้งแนวคิดด้านสุขภาวะแบบองค์รวมและการสนับสนุนทางสังคม ปัจจัยเหล่านี้มีส่วนสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดสุขภาวะที่ดีและช่วยให้นักกีฬาสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ ทั้งในด้านการฝึกซ้อมและการแข่งขัน อันจะนำไปสู่ความสำเร็จในระดับชาติและนานาชาติ ตลอดจนสร้างชื่อเสียงและเกียรติภูมิให้แก่ประเทศชาติต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความคาดหวังและคุณภาพชีวิตของนักกีฬาทีมชาติคนพิการ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ระดับความคาดหวังของนักกีฬาคนพิการทีมชาติ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก และระดับคุณภาพชีวิตของนักกีฬาคนพิการทีมชาติ ณ ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีข้อเสนอแนะในการวิจัย ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย** 1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาระบบการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของนักกีฬาคนพิการ จากผลการวิจัยพบว่าคุณภาพชีวิตด้านร่างกายอยู่ในระดับมาก แต่มีบางประเด็น เช่น การตรวจสุขภาพประจำปีที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่น ดังนั้นศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการควรจัดให้มีการตรวจสุขภาพอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการดูแลด้านโภชนาการ การฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกาย และการป้องกันการบาดเจ็บ เพื่อส่งเสริมให้นักกีฬามีสมรรถภาพทางกายที่เหมาะสมต่อการฝึกซ้อมและการแข่งขัน 1.2 ควรส่งเสริมการพัฒนาด้านจิตใจและแรงจูงใจของนักกีฬาอย่างต่อเนื่อง

เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าคุณภาพชีวิตด้านจิตใจมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่านักกีฬามีความเข้มแข็งทางจิตใจและมีความมั่นใจในตนเอง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ เช่น การให้คำปรึกษาทางจิตวิทยาการกีฬา การพัฒนาทักษะการจัดการอารมณ์ และการเสริมสร้างกำลังใจจากโค้ชหรือผู้ฝึกสอน เพื่อรักษาระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจให้คงอยู่ในระดับที่ดี 1.3 ควรพัฒนาสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมสำหรับนักกีฬาคนพิการแม้ว่าคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมจะอยู่ในระดับมาก แต่ยังมีบางประเด็น เช่น การคมนาคมและสภาพแวดล้อมที่ปราศจากมลภาวะที่มีค่าเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และระบบการคมนาคมที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตและการฝึกซ้อมของนักกีฬาคนพิการ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมให้ดียิ่งขึ้น **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคาดหวังและคุณภาพชีวิตของนักกีฬาคนพิการเช่น ปัจจัยด้านแรงจูงใจ การสนับสนุนทางสังคม การบริหารจัดการของศูนย์ฝึกกีฬา หรือสวัสดิการของนักกีฬา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของนักกีฬา 2.2 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการหรือสถาบันกีฬาคนพิการในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบระดับความคาดหวังและคุณภาพชีวิตของนักกีฬาคนพิการในบริบทที่แตกต่างกัน ซึ่งจะช่วยให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในระดับนโยบายได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.(2566). รายงานสถานการณ์คุณภาพชีวิตคนพิการของประเทศไทย ประจำปี 2566. กรุงเทพมหานคร: กองยุทธศาสตร์และแผนงาน กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กนกอร ธรรมแสง. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างสมดุลชีวิตในการทำงานและความสุขในการทำงานของนักกีฬาอาชีพ. ใน หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา. คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา มหาวิทยาลัยบูรพา.

ทับทิม ศรีวิไล, ภมร ขันธะหัตถ์, และ ธนิศร ยืนยง. (2565). การบริหารการพัฒนาที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตคนพิการโดยกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในเขตภาคกลาง. วารสารรัชต์ภาคย์, 16 (49), 371-385.

ศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี. ข้อมูลศูนย์ฝึกกีฬาคนพิการ จังหวัดสุพรรณบุรี. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2568.จาก https://www.facebook.com/Sportstrainingcenter.Suphanburi/?locale=th_TH

สมเกียรติ คำโสม และรุ่งรดิศ คงยั่งยืน. (2566). การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของจังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารธรรมเพื่อชีวิต. เรียกใช้เมื่อ 20 มิถุนายน 2568 จาก https://so08.tci-thaijo.org/index.php/dhammalife/index.

Cronbach, L. J. (1970). Essentials of psychological test. (5th ed.). New York : Harper Collins.

Fletcher, D., & Sarkar, M. (2012). A Grounded Theory of Psychological Resilience in Olympic Champions. Psychology of Sport and Exercise, 13, 669-678.

Fletcher, D.; Hanton, S.; Wagstaff, C.R.D. Performers' Responses to Stressors Encountered in Sport Organizations. J. Sports Sci. 2012, 30, 349–358.

Herzberg, F. (1959). The Motivation to Work. New York : John Wiley & Sons.

Maslow, A. H. (1970). Motivation in Personality (2nd ed.). New York: Harper & Row.

Scanlan, TK, Simons, JP, Carpenter, PJ, Schmidt, GW & Keeler, B. (1993). Dynamic Activity-Related Incentives for Physical Activity, 15, 16-38.

Ogilvie BC & Taylor J (1994). Career termination issues among elite athletes. Handbook of research on sport psychology. P. 761–775

Vroom, Victor H. (1964). Work and Motivation. New York: John Wiley. and Sons.

Weinberg, R. S., & Gould, D. (2019). Foundations of sport and exercise psychology (4thed.).Champaign, IL: Human Kinetics.

WHOQOL Group. (1996). WHO QOL – BREF Introduction, Administration, Scoring and Generic Version of the Assessment. Geneva: WHO.

การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐาน ร่วมกับการเรียนรู้ แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้ เพื่อส่งเสริมจิตคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา*

DEVELOPMENT OF ACTIVE LEARNING MANAGEMENT USING PHYSICAL ACTIVITY-BASED LEARNING INTEGRATED WITH PROBLEM-BASED LEARNING AND INQUIRY-BASED LEARNING TO PROMOTE MATHEMATICAL MINDSET AMONG PRIMARY SCHOOL STUDENTS

รักษิต สุทธิพงษ์[1] และ วรรณากร พรประเสริฐ[2]

Ruksit Suttipong[1] and Wannakorn Phornprasert[2]

[1-2]วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

[1-2]School of Education, University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: wannakorn.ph@up.ac.th

วันที่รับบทความ : 6 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 10 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 12 มีนาคม 2569

Received 6 March 2026; Revised 10 March 2026; Accepted 12 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้ 2) เพื่อเปรียบเทียบจิตคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย

Citation:

*รักษิต สุทธิพงษ์ และ วรรณากร พรประเสริฐ. (2569). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐาน ร่วมกับการเรียนรู้ แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้ เพื่อส่งเสริมจิตคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 751-768.

Ruksit Suttipong and Wannakorn Phornprasert. (2026). Development Of Active Learning Management Using Physical Activity-Based Learning Integrated With Problem-Based Learning And Inquiry-Based Learning To Promote Mathematical Mindset Among Primary School Students. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 751-768.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

พะเยา ระหว่างก่อนและหลังแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 มีเพียงจำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 28 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบประเมินความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้ 2) แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 3) แบบประเมินจิตคณิตศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบที่ไม่อิสระ (Dependent sample t-test)

ผลการวิจัย พบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (M=4.60) ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นกระตุ้นและเชื่อมโยง ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจและค้นพบ ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และแก้ปัญหา ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและสะท้อนคิด 2) จิตคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยา หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, กิจกรรมทางกายเป็นฐาน, การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน, การสืบเสาะหาความรู้, จิตคณิตศาสตร์

Abstract

The purpose of this research article is 1) to develop active learning lesson plans using physical activity-based learning combined with problem-based learning and inquiry-based learning, and 2) to compare the mathematical mindsets of sixth-grade students at the Demonstration School of the University of Phayao before and after implementing the active learning lesson plans using physical activity-based learning combined with problem-based learning and inquiry-based learning. The sample consisted of 28 sixth-grade students in a single classroom during the second semester of the 2025 academic year, selected by purposive sampling. The research instruments were 1) a lesson plan appropriateness evaluation

form, 2) the active learning lesson plans, and 3) a mathematical mindset assessment scale. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and dependent samples t-test.

The findings revealed that 1) the active learning lesson plans using physical activity-based learning combined with problem-based learning and inquiry-based learning were rated as highly appropriate (M = 4.60), consisting of four phases: Phase 1 Activation and Connection, Phase 2 Exploration and Discovery, Phase 3 Analysis and Problem-Solving, and Phase 4 Consolidation and Reflection, and 2) the mathematical mindsets of sixth-grade students at the Demonstration School of the University of Phayao after implementing the active learning lesson plans using physical activity-based learning combined with problem-based learning and inquiry-based learning were significantly higher than before implementation at the .05 level of statistical significance.

Keywords: Active Learning Management, Physical Activity-Based Learning, Problem-Based Learning, Inquiry-Based Learning, Mathematical Mindset

บทนำ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหาและการคิดเชิงเหตุผล เป็นทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนจะต้องได้เรียนรู้ เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาในระดับชุมชนและสากล ผลการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล หรือ PISA (Programme for International Student Assessment) ชี้ให้เห็นแล้วว่าผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานสามารถคิดคำนวณได้ แต่ไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงได้ (OECD, 2019) ปรากฏการณ์นี้ เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่สูญเสียจิตคณิตศาสตร์ กล่าวคือเมื่อถูกฝึกให้จำและทำตามขั้นตอนซ้ำ ๆ ผู้เรียนจะเริ่มมองเห็นคณิตศาสตร์เป็นระเบียบกฎเกณฑ์ที่ตายตัว แทนที่จะคิดเป็นเครื่องมือในการคิดสร้างสรรค์ รวมทั้งปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนที่ผู้เรียนต้องนั่งเรียนอยู่ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว ซึ่งทำให้เกิดปัญหาภาวะโภชนาการเกิน หรือวิกฤตการณ์ที่ผู้เรียนขาดการเคลื่อนไหวจนกลายเป็นภาวะเหนือยนิ่ง ซึ่งเป็นปัญหาของผู้เรียนทั่วโลก (Boaler, 2022) การขาดกิจกรรมทางกายส่งผลโดยตรงต่อพัฒนาการทางสมองที่

ควบคุมการคิดและการเรียนรู้ ข้อค้นพบนี้ แสดงให้เห็นว่า การเคลื่อนไหวระหว่างการเรียนสามารถกระตุ้นกระบวนการทำงานของสมองและส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมีนัยสำคัญ (Donnelly et al., 2016, WHO, 2022) ซึ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

ผลการประเมิน PISA 2022 ของประเทศไทย พบว่า นักเรียนไทยมีคะแนนเฉลี่ยด้านคณิตศาสตร์ 394 คะแนน ซึ่งเมื่อเทียบกับ PISA 2018 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของประเทศไทยด้านคณิตศาสตร์มีคะแนนเฉลี่ยลดลง 25 คะแนน ซึ่งเป็นผลกระทบที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายของการจัดการเรียนรู้ (ชัชรินทร์ เลิศยศบดินทร์, 2567) ประกอบกับวิจารณ์ พานิช (2555) ที่กล่าวว่า ปัญหาส่วนหนึ่งฝังรากอยู่ในวัฒนธรรมห้องเรียนที่ครูเป็นศูนย์กลาง ซึ่งทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสคิดและตั้งคำถามด้วยตนเอง จนนำไปสู่ความวิตกกังวลและความเบื่อหน่ายต่อวิชา ขาดการเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง สอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2561) ที่กล่าวว่า รูปแบบการสอนแบบบรรยายโดยตรงทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมน้อย และไม่เอื้อต่อการพัฒนาการคิดขั้นสูง ปัญหาเหล่านี้บ่งชี้ว่าครูไทยยังต้องได้รับการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการกิจกรรมได้อย่างเป็นระบบ และสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทชั้นเรียน ดังนั้นสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกสังกัด ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนในสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ทุกสถานศึกษาควรมีการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ในด้านคณิตศาสตร์ โดยการพัฒนาครูให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนมีทักษะที่จำเป็นในการนำความรู้ด้านคณิตศาสตร์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นพื้นฐานสำคัญของงานในอนาคต

จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนมัธยมสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยา ซึ่งเป็นโรงเรียนสาธิตในกำกับของมหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีทักษะการคำนวณในระดับพอใช้ได้ แต่ยังไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์กับสถานการณ์จริงได้ ซึ่งในชั้นเรียนนักเรียนหลายคนมีพฤติกรรมลังเล ไม่กล้าเสนอวิธีคิดของตนเอง และรอรับคำตอบจากครูแทนที่จะทดลองแก้ปัญหาด้วยตนเอง เป็นสัญญาณของจิตคณิตศาสตร์ที่ควรได้รับการส่งเสริม เช่นเดียวกับที่ Boaler (2016) ได้อธิบายไว้ว่า สภาพแวดล้อมห้องเรียนที่นักเรียนต้องนั่งนิ่งเป็นเวลานาน ไม่เป็นผลดีต่อการเรียนรู้ของสมอง ขัดกับหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ที่ยืนยันว่าเด็กวัยนี้มีความต้องการเคลื่อนไหว และการเคลื่อนไหวนั้นเชื่อมโยงโดยตรงกับประสิทธิภาพการคิดและการเรียนรู้ (Donnelly et al., 2016) จากช่องว่างที่พบด้านแนวคิดทฤษฎีและการปฏิบัติของครูผู้สอนในสถานศึกษา ผู้วิจัยจึง

มีแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่บูรณาการกิจกรรมทางกายเป็นฐานเข้ากับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Hmelo-Silver, 2004) และกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ (National Research Council, 2000) เพื่อส่งเสริมจิตคณิตศาสตร์ของผู้เรียนและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้ทั้งร่างกายและสติปัญญาในกระบวนการแก้ปัญหาในชีวิตจริงได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้ในการพัฒนาจิตคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยา

2. เพื่อเปรียบเทียบจิตคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยา ระหว่างก่อนและหลังแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้

การทบทวนวรรณกรรม

งานวิจัยด้านการศึกษาคณิตศาสตร์ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาได้เปลี่ยนทิศทางอย่างชัดเจนจากการมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์เชิงตัวเลขมาสู่การทำความเข้าใจว่าผู้เรียนมีความสัมพันธ์กับวิชาคณิตศาสตร์ โดย Boaler (2022) กล่าวว่า ความเชื่อมั่นและทัศนคติที่ผู้เรียนมีต่อตัวเองในฐานะ "ผู้เรียนคณิตศาสตร์" นั้นส่งผลต่อความสำเร็จในระยะยาวไม่น้อยไปกว่าความรู้เนื้อหา เรียกสภาวะดังกล่าวว่า "จิตคณิตศาสตร์" และพบว่าสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสำรวจ ลองผิดลองถูก และเห็นคุณค่าของความผิดพลาด เป็นการเรียนรู้ที่ได้มีการปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยพัฒนาจิตคณิตศาสตร์ได้อย่างยั่งยืน

กิจกรรมทางกายเป็นฐานเป็นแนวทางที่นักวิจัยให้ความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีรากฐานอยู่บนหลักการที่ว่าการเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นในสมองแยกต่างหากจากร่างกาย สอดคล้องกับ ทิศนา แขมมณี (2566) กล่าวว่าการเคลื่อนไหวร่างกายช่วยกระตุ้นการหลั่งสารสื่อประสาทที่เอื้อต่อการรับรู้และการจดจำ เมื่อนำหลักการนี้มาใช้ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ เช่น การเดินบนเส้นจำนวน หรือการใช้ร่างกายแสดงความสัมพันธ์เชิงมุม กิจกรรมเหล่านี้จะเปลี่ยนมโนทัศน์ที่เป็นนามธรรมให้จับต้องได้มากขึ้น และ Donnelly et al. (2016) กล่าวว่า การเคลื่อนไหวระหว่างการเรียนมีความสัมพันธ์โดยตรงกับประสิทธิภาพในการคิดวิเคราะห์ของ

นักเรียนในช่วงอายุ 5–13 ปี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ramos et al. (2024) พบว่ากลุ่มที่เรียนคณิตศาสตร์ผ่านกิจกรรมทางกายมีระดับการมีส่วนร่วมสูงกว่ากลุ่มที่นั่งเรียนในชั้นเรียนปกติอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ Sawangwong et al. (2023) ยังพบว่าการจัดการเรียนรู้พลศึกษาโดยใช้ Active Learning ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ด้านทักษะการเคลื่อนไหวพื้นฐานของนักเรียนประถมศึกษาสูงกว่าการสอนแบบปกติ ชี้ให้เห็นถึงกลไกร่วมระหว่างการเคลื่อนไหวและการเรียนรู้ของสมองที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในวิชาคณิตศาสตร์ได้

สำหรับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานและกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ ทั้งสองแนวทางมีจุดร่วมที่สำคัญ คือการวางผู้เรียนไว้ในฐานะผู้แสวงหาคำตอบ ไม่ใช่ผู้รับข้อมูล สอดคล้องกับ Lagubeau et al. (2019) กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงรุก Active Learning สามารถลดอัตราการล้มเหลวทางการเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้เรียนที่ยังไม่มีทักษะการให้เหตุผลเชิงวิทยาศาสตร์ที่เป็นระบบ ทั้งนี้งานวิจัยของ Yanakit และ Kaewsaiha (2021) พบว่า การใช้การสืบเสาะหาความรู้ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ไทยช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์และลดความวิตกกังวลทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน เช่นเดียวกับแนวคิด constructivism ที่มองว่าการตั้งคำถามและค้นพบด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนเกิดความเป็นเจ้าของความรู้ ซึ่งส่งผลต่อทัศนคติทางคณิตศาสตร์ในระยะยาว และการใช้เหตุผลในการดำรงชีวิต

เมื่อพิจารณาแนวคิดทั้งสามองค์ประกอบร่วมกัน กิจกรรมทางกายทำหน้าที่เตรียมความพร้อมของร่างกายและลดกำแพงทางอารมณ์ การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานให้บริบทที่ทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของสิ่งที่กำลังเรียน และการสืบเสาะให้กระบวนการที่ฝึกให้ผู้เรียนเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองผ่านการค้นพบ กลไกทั้งสามนี้ส่งเสริมซึ่งกันและกัน และเมื่อทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการย่อมเป็นพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาจิตคณิตศาสตร์ในนักเรียนระดับประถมศึกษาได้เรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม (Boaler, 2022) ผู้วิจัยจึงได้ใช้แนวคิดกิจกรรมทางกายเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้ เป็นฐานในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยา โดยมีความมุ่งหวังว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีจิตคณิตศาสตร์ และมีสุขภาวะที่ดี มีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักการใช้เหตุผลในการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างถูกต้อง

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) มุ่งพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้ เพื่อส่งเสริมจิตคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้ ผู้วิจัยได้เลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 5 คน ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการสอนคณิตศาสตร์ 3 คน ด้านกิจกรรมทางกาย จำนวน 1 คน ด้านการวัดและประเมินผลทางการศึกษา 1 คน เพื่อประเมินความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้ฯ

ระยะที่ 2 การเปรียบเทียบจิตคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยา ระหว่างก่อนและหลังแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้ กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 มีเพียงจำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 28 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบประเมินความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้ 10 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ที่มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 1.00 ทุกข้อคำถาม

2. แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกฯ ที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดการบูรณาการสามแนวทางหลัก ได้แก่ การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐาน (Physical Activity-Based Learning: PABL) การเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) และการสืบเสาะหาความรู้ (Inquiry-Based Learning: IBL) โดยมีจิตคณิตศาสตร์ตามแนวคิดของ Boaler (2016, 2022) เป็นกรอบเชื่อมโยงตลอดหน่วยการเรียนรู้ มีจำนวน 8 แผนการเรียนรู้

3. แบบประเมินจิตคณิตศาสตร์ อ้างอิงองค์ประกอบ 5 ด้านของ Boaler (2016) ซึ่งต่อยอดจากทฤษฎี Growth Mindset ของ Dweck (2006) โดยนำมาประยุกต์เฉพาะในบริบทการ

เรียนรู้คณิตศาสตร์ เป็นตัวแปรตามหลักของการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) ความเชื่อว่าทุกคนเรียนคณิตศาสตร์ได้ 2) การมองความผิดพลาดเป็นโอกาสเรียนรู้ 3) การมองคณิตศาสตร์เป็นวิชาสร้างสรรค์ 4) การเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับชีวิตจริง และ 5) การพัฒนาอัตลักษณ์ความเป็นนักคณิตศาสตร์ รวมทั้งสิ้น 30 ข้อ มีค่าความตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 1.00 ทุกข้อคำถาม และค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.98

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อประเมินความเหมาะสมในการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้

2. ดำเนินการใช้แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้ กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รวมทั้งสิ้น 8 สัปดาห์

3. เก็บข้อมูลการประเมินจิตคณิตศาสตร์ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-experimental Design) โดยใช้การศึกษากลุ่มเดียว ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (One-Group Pretest-Posttest Design) ในกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบที่ไม่อิสระ (Dependent sample t-test)

ผลการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (M=4.60) ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นกระตุ้นและเชื่อมโยง ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจและค้นพบ ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และแก้ปัญหา ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและสะท้อนคิด สามารถแสดงการบูรณาการของวิธีการจัดการเรียนรู้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การบูรณาการของวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้

ขั้นตอน	วิธีการจัดการเรียนรู้	องค์ประกอบจิตคณิตศาสตร์
1. ขั้นกระตุ้นและเชื่อมโยง	IBL	ความเชื่อว่าทุกคนเรียนคณิตศาสตร์ได้ การเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับชีวิตจริง
2. ขั้นสำรวจและค้นพบ	PABL + IBL	ความเชื่อว่าทุกคนเรียนคณิตศาสตร์ได้ การมองคณิตศาสตร์เป็นวิชาสร้างสรรค์ การเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับชีวิตจริง
3. ขั้นวิเคราะห์และแก้ปัญหา	PBL + IBL	การมองความผิดพลาดเป็นโอกาสเรียนรู้ การมองคณิตศาสตร์เป็นวิชาสร้างสรรค์ การเชื่อมโยงคณิตศาสตร์กับชีวิตจริง
4. ขั้นสรุปและสะท้อนคิด	IBL	การมองความผิดพลาดเป็นโอกาสเรียนรู้ การพัฒนาอัตลักษณ์ความเป็นนักคณิตศาสตร์

โดยแผนการจัดการเรียนรู้ฯ มีจำนวนทั้งสิ้น 8 แผนการเรียนรู้ สามารถเชื่อมโยงไปยังจิตคณิตศาสตร์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 วิเคราะห์ความครอบคลุมแผนการเรียนรู้แยกรายองค์ประกอบของจิตคณิตศาสตร์ ทั้ง 5 ด้าน

เรื่อง	กิจกรรม	องค์ประกอบจิตคณิตศาสตร์				
		1	2	3	4	5
อัตราส่วนคืออะไร	เปรียบเทียบร่างกาย: วัดสัดส่วนร่างกายเป็นคู่	✓			✓	
อัตราส่วนที่เท่ากัน	เส้นทางเท่ากัน: เดินตามรูปแบบก้าวสลับจังหวะ	✓	✓	✓		
สัดส่วน	ตราชูมนุษย์: ยืนถือป้ายตัวเลขจำลองตาชั่ง	✓	✓	✓	✓	

เรื่อง	กิจกรรม	องค์ประกอบจิตคณิตศาสตร์				
		1	2	3	4	5
ร้อยละ	เดินซื้อของ: เดินสถานีตลาดจำลองในห้องเรียน		✓	✓	✓	
การหาร้อยละ	นักสถิติกีฬา: โยนถุงทรายลงตะกร้า บันทึกสถิติ	✓	✓	✓	✓	✓
กำไร ขาดทุน ส่วนลด	ตลาดนัดจำลอง: แข่งขันซื้อ-ขายของจำลอง		✓	✓	✓	✓
ดอกเบี้ยและการออม	เส้นทางการออม: เดินบนตารางพื้น 12 ช่อง จำลองเวลา 12 เดือน	✓		✓	✓	✓
สะท้อนและนำเสนอ	Math Walk นำเสนอ: เดินชมนิทรรศการโปสเตอร์รอบห้องเรียน	✓	✓	✓	✓	✓

2. จิตคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยา หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบจิตคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยา ระหว่างก่อนและหลังแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้

กลุ่มตัวอย่าง	M	S.D.	ผลต่าง	df	t	p-value (1-tailed)
ก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้	68.43	12.12	20.18	27	13.76*	0.00
หลังได้รับการจัดการเรียนรู้	88.61	15.39				

*p<.05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่ได้สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (M=4.60) ประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นกระตุ้นและเชื่อมโยง ขั้นที่ 2 ขั้นสำรวจและค้นพบ ขั้นที่ 3 ขั้นวิเคราะห์และแก้ปัญหา ขั้นที่ 4 ขั้นสรุปและสะท้อนคิด ผลการประเมินดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าโครงสร้างที่บูรณาการ 3 แนวทางการจัดการเรียนรู้เข้าด้วยกันผ่านลำดับขั้นที่ต่อเนื่องและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ ก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ครอบคลุมทั้งมิติทางกาย ปัญญา และสังคมได้อย่างสมดุล โดยขั้นกระตุ้นและเชื่อมโยงใช้กิจกรรมทางกายเพื่อเตรียมความพร้อมของสมองและลดความวิตกกังวลทางคณิตศาสตร์ก่อนเข้าสู่บทเรียน ขั้นสำรวจและค้นพบนำกิจกรรมทางกายมาเป็นสื่อให้ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ ขั้นวิเคราะห์และแก้ปัญหาส่งเสริมการคิดระดับสูงผ่านการทำงานกลุ่มแบบ PBL และขั้นสรุปและสะท้อนคิดปิดวงจรการเรียนรู้ด้วย Math Walk และจิตคณิตศาสตร์ ผู้เรียนสร้างความรู้จากประสบการณ์ตรง โดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐาน สอดคล้องกับ Mavilidi และ Vazou (2021) ที่ศึกษาแบบ quasi-experimental กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4–5 จำนวน 560 คน พบว่าการบูรณาการกิจกรรมทางกายเข้ากับบทเรียนคณิตศาสตร์ตลอด 8 สัปดาห์ส่งผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางคณิตศาสตร์ โดยกิจกรรมที่บูรณาการเนื้อหาโดยตรงมีแนวโน้มผลลัพธ์ที่ดีกว่ารูปแบบ Active Break ทั่วไป ประกอบกับ Syväoja et al. (2024) กล่าวว่า บทเรียนคณิตศาสตร์ที่เน้นกิจกรรมทางกายส่งผลดีต่อสมาธิและ Self-Regulation ของนักเรียนช่วยลดความวิตกกังวลทางคณิตศาสตร์ได้ เช่นเดียวกับ Zhou et al (2022) ที่กล่าวว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เรียนรู้คณิตศาสตร์ตามแนวทางการวิเคราะห์และการแก้ปัญหา PBL ผสมผสานกิจกรรมทางกายสามารถช่วยลดความวิตกกังวลทางคณิตศาสตร์ ทั้งนี้งานวิจัยของ Sustainability (2025) กล่าวว่าการเรียนรู้โดยใช้โครงงานและปัญหาเป็นฐาน (Project-/Problem-based Learning) มีผลเชิงบวกต่อการมีส่วนร่วม แรงจูงใจ และความสามารถในการแก้ปัญหาในชีวิตจริงของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอในหลากหลายบริบท สอดคล้องกับ Matsuda et al (2024) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้แบบ IBL และ PBL ร่วมกับกระบวนการสะท้อนคิดเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนา Growth Mindset ของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

2. จิตคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยพะเยา หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กิจกรรมทางกายเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลที่เกิดขึ้นนี้อธิบายได้ว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้ตลอดทั้ง 4 ขั้นตอน ถูกออกแบบให้กระตุ้นองค์ประกอบของจิตคณิตศาสตร์อย่างต่อเนื่องและสะสมตลอดทุกชั่วโมงการเรียน ขั้นกระตุ้นและเชื่อมโยงสร้างความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนคณิตศาสตร์ได้ด้วยการออกแบบกิจกรรมที่ทุกคนมีส่วนร่วมโดยไม่ถูกตัดสิน ขั้นสำรวจและค้นพบพัฒนาการคิดสร้างสรรค์และยืดหยุ่นผ่านการสำรวจหลายเส้นทาง ขั้นวิเคราะห์และแก้ปัญหาส่งเสริมการยอมรับความผิดพลาดว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ผ่านบรรยากาศกลุ่มที่ปลอดภัย และขั้นสรุปและสะท้อนคิดผ่าน Math Journal ช่วยให้นักเรียนตระหนักรู้ถึงพัฒนาการของตนเองและเสริมสร้าง Metacognition ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของจิตคณิตศาสตร์ที่ยั่งยืน ในมิติของกิจกรรมทางกาย สอดคล้องกับ Wood et al (2025) ที่กล่าวว่า การรับรู้ของครูในโรงเรียนประถมศึกษาอังกฤษต่อการนำบทเรียนคณิตศาสตร์เชิงกิจกรรมทางกายไปใช้ตลอด 6 สัปดาห์ พบว่าครูรับรู้ว่ากิจกรรมทางกายช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมและลดแรงต้านทางอารมณ์ต่อคณิตศาสตร์ในนักเรียน สอดคล้องกับ Zhou et al (2022) ที่ยืนยันว่ากิจกรรมทางกายลดการตอบสนองของระบบประสาทอัตโนมัติต่อสถานการณ์กดดันทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่เอื้อต่อการพัฒนาจิตคณิตศาสตร์ ทั้งนี้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ PBL ของ Matsuda et al (2024) พบว่าการที่ผู้เรียนเผชิญกับปัญหาที่ไม่มีคำตอบตายตัวอย่างสม่ำเสมอช่วยพัฒนา Growth Mindset และ Metacognition ได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยการวิเคราะห์เชิงคุณภาพยังพบว่านักเรียนรายงานความสามารถที่เพิ่มขึ้นในการทำงานร่วมกันและมีความสบายใจมากขึ้นในการเผชิญกับปัญหาที่ซับซ้อน ซึ่งองค์ประกอบทั้งสองนี้เป็นแก่นกลางของจิตคณิตศาสตร์ตามแนวคิด Boaler (2016, 2022) สอดคล้องกับ Kongthum et al. (2024) ผลการวิจัยพบว่า ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ (5Es) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วน หลังเรียนสูงขึ้น นักเรียนสามารถผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 100 และแผนมีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 92.44/81.30 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 และผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนและแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงความสามารถที่ดีกว่าในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง การอธิบาย การให้เหตุผล และการตั้งคำถาม ซึ่งสะท้อนให้เห็นในพฤติกรรมของนักเรียนที่กล้าตั้งสมมติฐานและสำรวจแนวทางหลากหลายในขั้นสำรวจและค้นพบ

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบสำคัญว่าการบูรณาการกิจกรรมทางกายเป็นฐานร่วมกับการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานและการสืบเสาะหาความรู้ เข้าด้วยกันผ่านแผนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอนที่มีลำดับชัดเจนนั้น มิใช่เพียงการรวมวิธีการสอนหลายรูปแบบไว้ในแผนเดียวกัน หากแต่เป็นการจัดวางบทบาทของแต่ละแนวทางให้เกื้อกูลกันอย่างมีนัย กล่าวคือ PABL ทำหน้าที่เตรียมความพร้อมทางกายและอารมณ์ IBL เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนสำรวจและตั้งคำถาม และ PBL เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนนำสิ่งที่ค้นพบมาวิเคราะห์และแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ลำดับนี้สอดรับกับธรรมชาติของการเรียนรู้ที่ดีที่สุดเมื่อผู้เรียนมีความพร้อมทั้งกายและใจก่อนเข้าสู่กระบวนการคิดขั้นสูง ยิ่งไปกว่านั้น ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าจิตคณิตศาสตร์ของผู้เรียนพัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญภายในภาคเรียนเดียว ซึ่งบ่งชี้ว่าความเชื่อและเจตคติที่ผู้เรียนมีต่อคณิตศาสตร์นั้นไม่ได้หยุดนิ่งตายตัว แต่สามารถเปลี่ยนแปลงได้เมื่อได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ถูกออกแบบอย่างตั้งใจ โดยเฉพาะเมื่อร่างกายได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ตั้งแต่ต้น บรรยากาศที่ปลอดภัยทางอารมณ์จึงเกิดขึ้น และผู้เรียนเริ่มสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกกับคณิตศาสตร์จากภายในตนเอง สิ่งนี้มีนัยสำคัญต่อการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษา เพราะแสดงให้เห็นว่าครูผู้สอนมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับคณิตศาสตร์ได้อย่างวัดผลได้จริง ซึ่งต้องมีเครื่องมือที่ออกแบบมาเพื่อจุดประสงค์นั้นโดยตรง

ภาพที่ 1 การจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบบูรณาการ 4 ขั้นตอน เพื่อส่งเสริมจิตคณิตศาสตร์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่บูรณาการ PABL PBL และ IBL ผ่านโครงสร้าง 4 ขั้นตอนมีความเหมาะสมในระดับมาก และส่งผลให้จิตคณิตศาสตร์ของนักเรียนพัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ บ่งชี้ว่าการจัดวางบทบาทของแต่ละแนวทางการสอนในลำดับที่เหมาะสมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบูรณาการมีประสิทธิผล และความเชื่อของผู้เรียนที่มีต่อคณิตศาสตร์สามารถเปลี่ยนแปลงได้ภายในระยะเวลาหนึ่งภาคเรียน หากสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ถูกออกแบบอย่างมีเจตนาชัดเจน ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัยประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ระดับประถมศึกษาสามารถนำแผนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอนของแผนการจัดการเรียนรู้นี้ไปปรับใช้กับหน่วยการเรียนรู้อื่นได้ โดยยึดหลักการที่ว่าแต่ละขั้นต้องมีบทบาทเฉพาะและเชื่อมต่อกันอย่างมีตรรกะ ไม่ควรตัดขั้นใดขั้นหนึ่งออกเพราะจะทำให้กลไกที่ทำให้เกิดการเรียนรู้เสียสมดุล 1.2 สถานศึกษาควรสนับสนุนให้ครูมีพื้นที่และเวลาเพียงพอสำหรับการออกแบบกิจกรรมทางกายที่เชื่อมโยงกับเนื้อหาคณิตศาสตร์โดยตรง เนื่องจากคุณค่าของ PABL อยู่ที่การบูรณาการเนื้อหาเข้ากับการเคลื่อนไหว ไม่ใช่การเพิ่มกิจกรรมทางกายเป็นส่วนเสริมที่แยกออกจากบทเรียน 1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์สามารถนำแนวทางนี้ไปใช้เป็นกรอบในการพัฒนาครูและการนิเทศการสอน โดยเน้นการประเมินคุณภาพของประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับ ไม่เพียงแต่การประเมินความครบถ้วนของเนื้อหาตามหลักสูตร **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ประกอบด้วย 2.1 งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะผลของจิตคณิตศาสตร์ ควรมีการวิจัยที่ศึกษาผลของแผนการจัดการเรียนรู้นี้ต่อผลสัมฤทธิ์ทางคณิตศาสตร์ควบคู่กันไปด้วย เพื่อตรวจสอบว่าจิตคณิตศาสตร์ที่พัฒนาขึ้นนั้นสะท้อนออกมาเป็นความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้จริงหรือไม่ อันจะทำให้เห็นภาพรวมของการพัฒนาผู้เรียนได้ครบถ้วนยิ่งขึ้น 2.2 เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมากสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ควรมีการวิจัยเพื่อปรับและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับระดับชั้นอื่น ทั้งระดับประถมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษา เพื่อทดสอบว่าแผนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอนนี้มีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะรองรับผู้เรียนในช่วงพัฒนาการที่แตกต่างกันได้ 2.3 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าจิตคณิตศาสตร์เปลี่ยนแปลงได้ภายในภาคเรียนเดียว จึงควรมีการวิจัยติดตามผลในระยะยาวหลังสิ้นสุดการทดลอง เพื่อตรวจสอบว่าการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นคงอยู่อย่างยั่งยืนหรือลดลงเมื่อนักเรียน

กลับสู่สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตามปกติ 2.4 เนื่องจากแผนการจัดการเรียนรู้นี้บูรณาการกิจกรรมทางกายซึ่งต้องการพื้นที่และทรัพยากรที่เฉพาะเจาะจง ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลระหว่างโรงเรียนที่มีบริบทและทรัพยากรแตกต่างกัน เพื่อทดสอบว่าความเหมาะสมในระดับมากที่ผู้เชี่ยวชาญประเมินไว้นั้นสามารถแปลงเป็นประสิทธิผลจริงในสภาพโรงเรียนทั่วไปได้หรือไม่ เป็นคำถามที่ให้นักวิชาการที่สนใจได้หาคำตอบเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ทิศนา แขมมณี. (2566). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (พิมพ์ครั้งที่ 26). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิจารณ์ พานิช. (2555). วิถีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2561). 80 นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. (พิมพ์ครั้งที่ 8). นนทบุรี: พี บาลานซ์ดีไซด์แอนปริ้นติ้ง.

ชัชรินทร์ เลิศยศบดินทร์. (2567). คุณภาพของเยาวชนไทยผ่านผลสอบ PISA 2022. วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 15(2), 25-35.

Boaler, J. (2016). Mathematical mindsets: Unleashing students' potential through creative math, inspiring messages and innovative teaching. Jossey-Bass.

Boaler, J. (2022). Mathematical mindsets: Unleashing students' potential through creative mathematics, inspiring messages and innovative teaching (2nd ed.). Jossey-Bass.

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (5th ed.). SAGE Publications.

Donnelly, J. E., Hillman, C. H., Castelli, D., Etnier, J. L., Lee, S., Tomporowski, P., Lambourne, K., & Szabo-Reed, A. N. (2016). Physical activity, fitness, cognitive function, and academic achievement in children: A systematic review. Medicine & Science in Sports & Exercise, 48(6), 1197–1222.

Kongthum, A. ., Numnaphol, K., Sarakhun, N. ., Kalam, S. ., Wirat, U. ., Summart, P. ., & Singhara, P. . (2024). Developing learning achievement for Mathematics Subject on topic Fractions By activities inquiry-based learning (5Es) of students in Prathomsuksa 6 at Loeng Nok Tha Kindergarten School Yasothon Primary Educational Service Area Office 2: Developing learning achievement for Mathematics Subject on topic Fractions By activities inquiry-based learning (5Es) of students in Prathomsuksa 6 at Loeng Nok Tha Kindergarten School Yasothon Primary Educational Service Area Office 2. RATANABUTH JOURNAL, 6(1), 532–546. retrieved from https://so07.tci-thaijo.org/index.php/rtnb/article/view/4417

Hmelo-Silver, C. E. (2004). Problem-based learning: What and how do students learn? Educational Psychology Review, 16(3), 235–266.

Lagubeau, G., Tecpan, S., & Hernandez, C. (2019). Active learning reduces academic risk of students with non-formal reasoning skills: Evidence from an introductory physics massive course in a Chilean public university.

Loturco, I., Montoya, N. P., Ferraz, M. B., Berbat, V., & Pereira, L. A. (2022). A systematic review of the effects of physical activity on specific academic skills of school students. Educational Sciences, 12(2), Article 134.

Matsuda, Y., Falcon, A., Porter, A., Royer, A., Mohnkern, L., Vergara, D., & Valiente, Y. (2024). Implementation of problem-based learning modules in an introduction to public health course. Frontiers in Public Health, 12, Article 1405227.

Mavilidi, M. F., & Vazou, S. (2021). Classroom-based physical activity and math performance: Integrated physical activity or not? Acta Paediatrica, 110(7), 2149–2156.

National Research Council. (2000). Inquiry and the national science education standards: A guide for teaching and learning. The National Academies Press.

OECD. (2019). PISA 2018 results (Volume I): What students know and can do. OECD Publishing.

Ramos, L., Simões, V., & Franco, S. (2024). "Active mathematics"—A classroom-based physical active learning intervention in an elementary school: An experimental pilot study. Education Sciences, 14(6), Article 637.

Sawangwong, A., Tingsabhat, S., & Suddee, N. (2023). Effects of physical education learning management using active learning on learning achievement in fundamental movement skills on primary school students. Academic Journal of Thailand National Sports University, 15(1), 289–304. 5

Syväoja, H. J., Tammelin, T. H., Joensuu, L., Kallio, J., Kantomaa, M., & Hakkarainen, A. (2024). Physically active mathematics lessons and learning outcomes: A multi-arm cluster randomized controlled trial. British Journal of Educational Psychology.

Urdanivia Alarcon, D. A., Talavera-Mendoza, F., Rucano Paucar, F. H., Cayani Caceres, K. S., & Machaca Viza, R. (2023). Science and inquiry-based teaching and learning: A systematic review. Frontiers in Education, 8, Article 1170487.

Wood, N. S., Cooper, S. B., Dring, K. J., Magistro, D., & Boat, R. (2025). Examining a teacher-led physically active mathematics intervention: Teachers' perceptions of the facilitators and barriers to implementation in UK primary schools. Frontiers in Education, 10, Article 1569479.

World Health Organization. (2020). WHO guidelines on physical activity and sedentary behaviour. World Health Organization.

World Health Organization. (2022). Global status report on physical activity 2022.

Yanakit, N., & Kaewsaiha, C. (2021). The effects of inquiry-based learning on students' mathematics achievement and math anxiety. STOU Education Journal, 14(1), 89–99.

Zhou, J., Liu, H., Wen, H., Wang, X., Wang, Y., & Yang, T. (2022). The association between physical activity and mathematical achievement among Chinese fourth graders: A moderated moderated-mediation model. Frontiers in Psychology, 13, Article 862666.

สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา*

PROBLEMS IN THE MANAGEMENT OF TEACHING AND LEARNING IN THE MASTER OF EDUCATION PROGRAM IN EDUCATIONAL ADMINISTRATION, NAKHON RATCHASIMA COLLEGE

วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม[1], สุวิจักขณ์ มั่นสารนียธรรม[2], วศิน สอนโพธิ์[3] และ ประยงค์ แก่นลา[4]

Wiralphat Wongwatkasem[1], Suvijuk Mansaraneeyatham[2], Wasin Sonpo[3] and Prayong keanla[4]

[1-4]วิทยาลัยนครราชสีมา

[1-4]Nakhon Ratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: wiralphat@nmc.ac.th

วันที่รับบทความ : 8 เมษายน 2569; วันแก้ไขบทความ 21 เมษายน 2569; วันตอบรับบทความ : 23 เมษายน 2569

Received 8 April 2026; Revised 21 April 2026; Accepted 23 April 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา และ 2) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 186 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน และการสุ่มอย่างง่าย

Citation:

*วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม, สุวิจักขณ์ มั่นสารนียธรรม, วศิน สอนโพธิ์ และ ประยงค์ แก่นลา. (2569). สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 769-780.

Wiralphat Wongwatkasem, Suvijuk Mansaraneeyatham, Wasin Sonpo and Prayong keanla. (2026). Problems In The Management Of Teaching And Learning In The Master Of Education Program In Educational Administration, Nakhon Ratchasima College.Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 769-780.; DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม มีค่าความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา โดยภาพรวอยู่ในระดับปานกลาง

2. แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านสื่อและเทคโนโลยี และ 4) ด้านการวัดและประเมินผล

คำสำคัญ: การบริหารการศึกษา, สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน, หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

Abstract

This research aimed to 1) study the level of problems in teaching and learning management of the Master of Education program in Educational Administration at Nakhon Ratchasima College, and 2) study guidelines for developing teaching and learning management of the Master of Education program in Educational Administration at Nakhon Ratchasima College. The sample group for this research consisted of 186 graduate students in the Master of Education program in Educational Administration at Nakhon Ratchasima College, currently studying in the 2025 academic year. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table and simple random sampling.

The instrument used was a questionnaire with a content validity coefficient between 0.80-1.00 and a reliability coefficient of .96. Data was analyzed using statistical software. The statistical methods used for analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as descriptive analysis.

The research findings showed that:

1. The overall level of problems in teaching and learning management of the Master of Education program in Educational Administration at Nakhon Ratchasima College was moderate.

2. Guidelines for developing teaching and learning management of the Master of Education program in Educational Administration were identified. Nakhon Ratchasima College comprises four areas: 1) Curriculum, 2) Learning Management, 3) Media and Technology, and 4) Measurement and Evaluation.

Keywords: Educational Administration, Instructional Management Problems, Master of Education Program

บทนำ

การจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาการบริหารการศึกษา มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการบริหารจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนในระดับดังกล่าวยังคงเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งด้านหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับบริบทจริง ส่งผลให้สถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

จากการศึกษาที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษามักเกิดขึ้นในหลายมิติ เช่น ด้านการเตรียมการสอน ด้านสื่อและเทคโนโลยี ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขาดแคลนทรัพยากรหรือการใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม อาจส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hoy & Miskel, 2013)

นอกจากนี้ งานวิจัยหลายชิ้นยังสะท้อนให้เห็นว่า ปัญหาด้านบุคลากร งบประมาณ และโครงสร้างการบริหาร เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน

เช่น การมีภาระงานที่มากเกินไป การขาดแคลนอาจารย์ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน รวมถึงข้อจำกัดด้านทรัพยากรและงบประมาณ ซึ่งส่งผลให้การดำเนินการจัดการเรียนรู้ขาดความต่อเนื่องและประสิทธิภาพ (Bush, 2011)

สำหรับหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ซึ่งมีพันธกิจในการผลิตผู้บริหารทางการศึกษาให้มีคุณภาพ การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ทราบถึงข้อจำกัด จุดอ่อน และความต้องการพัฒนาในด้านต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การปรับปรุงหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้อย่างแท้จริง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศในระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา

2. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา

การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน พบว่าองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อและเทคโนโลยี และด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งแต่ละด้านมีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบและมีผลต่อประสิทธิภาพของการพัฒนาผู้เรียนโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรซึ่งถือเป็นกรอบสำคัญในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายของการจัดการศึกษา หากหลักสูตรขาดความทันสมัยหรือไม่สอดคล้องกับบริบทของสังคมและความต้องการของผู้เรียน ย่อมส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนไม่สามารถบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2554; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

ในด้านการจัดการเรียนรู้ พบว่าแนวโน้มการจัดการศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) อย่างไรก็ตาม ผู้สอนจำนวนไม่น้อยยังประสบปัญหาในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเนื้อหาและบริบทของผู้เรียน รวมถึงข้อจำกัดด้านเวลาและภาระงาน ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ยังไม่สามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาของผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ (นนทลี พรธาดาวิทย์, 2561)

สำหรับด้านสื่อและเทคโนโลยี แม้ว่าจะมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล แต่ยังพบข้อจำกัดหลายประการ เช่น ความไม่พร้อมของโครงสร้างพื้นฐาน การเข้าถึงอุปกรณ์และระบบเครือข่าย รวมถึงทักษะของผู้สอนในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนยังไม่สามารถสร้างผลลัพธ์ได้อย่างเต็มที่ (Hanafi & Samsudin, 2012)

ในด้านการวัดและประเมินผล พบว่ายังมีปัญหาเกี่ยวกับการใช้วิธีการประเมินที่ไม่หลากหลายและไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ โดยมักเน้นการประเมินด้านความรู้มากกว่าทักษะและคุณลักษณะ อีกทั้งยังขาดการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ที่มีคุณภาพแก่ผู้เรียน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในระยะยาว (พัฒนา ธิติเสรี, 2522) ดังนั้น การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทุกองค์ประกอบ และสอดคล้องกับบริบทของหลักสูตร เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาเกิดขึ้นใน 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ หลักสูตร การจัดการเรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยี และการวัดและประเมินผล โดยปัญหาหลักคือความไม่สอดคล้องของหลักสูตรกับบริบทปัจจุบัน การจัดการเรียนรู้ที่ยังไม่เน้นผู้เรียนอย่างแท้จริง การใช้เทคโนโลยีที่ยังไม่เต็มศักยภาพ และการประเมินผลที่ไม่ครอบคลุมทุกมิติของผู้เรียน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบในทุกด้าน เพื่อยกระดับคุณภาพของผู้เรียนและประสิทธิภาพของหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 360 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ที่กำลังศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 186 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซีและมอร์แกน และการสุ่มอย่างง่าย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของ Likert ครอบคลุมด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อและเทคโนโลยี และด้านการวัดและประเมินผล

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือโดยศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นกำหนดกรอบแนวคิดและนิยามตัวแปร ก่อนสร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหา นำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าระหว่าง 0.80–1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .96

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอหนังสือจากวิทยาลัยนครราชสีมาเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล

2. แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างและรวบรวมกลับคืนด้วยตนเองหรือผ่านช่องทางออนไลน์ ได้ครบทุกฉบับคิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้รับแบบสอบถามครบถ้วนแล้ว นำข้อมูลมาตรวจสอบความสมบูรณ์และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ดังตารางที่ 1

ด้านที่	รายการ	ระดับปฏิบัติ		แปลผล
		$\overline{X}$	S.D.	
1	ด้านหลักสูตร	2.41	1.27	น้อย
2	ด้านการจัดการเรียนรู้	2.65	1.28	ปานกลาง
3	ด้านสื่อและเทคโนโลยี	2.59	1.46	ปานกลาง
4	ด้านการวัดและประเมินผล	2.53	1.28	ปานกลาง
ภาพรวม		**2.54**	**1.17**	**ปานกลาง**

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ระดับสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =2.54, S.D.=1.17) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =2.65, S.D.=1.28) รองลงมาคือ ด้านสื่อและเทคโนโลยีอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =2.59, S.D.=1.46) และด้านการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ =2.53, S.D.=1.28) ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านหลักสูตร ($\overline{X}$ =2.41, S.D.=1.27)

2. ผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ดังตารางที่ 2

รายการ	สภาพปัญหา
1. ด้านหลักสูตร	จากความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล พบว่า หลักสูตรโดยภาพรวมมีความเหมาะสมและมีความยืดหยุ่นในระดับหนึ่ง แต่ยังมีประเด็นที่ควรพัฒนาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทปัจจุบันมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการบูรณาการทักษะด้านดิจิทัล ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล และการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ในการบริหารการศึกษา นอกจากนี้ยังพบปัญหาในด้านการประสานงานและการจัดระบบภายในหลักสูตรที่อาจเกิดความคลาดเคลื่อนในบางครั้ง ดังนั้น แนวทางพัฒนาควรมุ่งเน้นการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย เชื่อมโยงกับบริบทสถานศึกษา และเพิ่มรายวิชาที่ส่งเสริมทักษะการปฏิบัติจริง
2. ด้านการจัดการเรียนรู้	พบว่าการจัดการเรียนการสอนมีความหลากหลายและมีการนำรูปแบบออนไลน์มาใช้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในเรื่องภาระงานที่มากเกินไปในบางช่วงเวลา การมอบหมายงานที่ซ้ำซ้อนระหว่างรายวิชา และข้อจำกัดของการเรียนออนไลน์ที่ทำให้ผู้เรียนบางส่วนตามเนื้อหาไม่ทัน แนวทางพัฒนาควรเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เช่น การใช้กรณีศึกษา การเรียนรู้จากสถานการณ์จริง และการลดภาระงานที่ไม่จำเป็น เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ด้านสื่อและเทคโนโลยี	ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เห็นว่ามีการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนในระดับที่เหมาะสมและหลากหลาย แต่ยังพบปัญหาเกี่ยวกับความไม่เสถียรของสัญญาณอินเทอร์เน็ต และทักษะการใช้เทคโนโลยีของผู้สอนและ

	ผู้เรียนที่ยังไม่เพียงพอในบางกรณี รวมถึงความต้องการระบบสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น Google Classroom เพื่อใช้จัดการเนื้อหาและส่งงาน แนวทางพัฒนาควรมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะดิจิทัลของผู้สอนและผู้เรียน การจัดหาสื่อและอุปกรณ์ที่เพียงพอ และการพัฒนาระบบสนับสนุนการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและเข้าถึงได้ง่าย
4. ด้านการวัดและประเมินผล	พบว่าการวัดและประเมินผลโดยภาพรวมอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม มีการใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินตามสภาพจริง การสะท้อนผลการเรียนรู้ และการใช้ผลงานเป็นฐาน อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในเรื่องการสื่อสารผลการเรียนให้ผู้เรียนทราบอย่างต่อเนื่อง ความชัดเจนของเกณฑ์การประเมิน และความรวดเร็วในการประกาศผล แนวทางพัฒนาควรเน้นการกำหนดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน โปร่งใส แจ้งผลการเรียนทุกภาคเรียน และพัฒนาระบบการตรวจสอบผลการเรียนให้มีความรวดเร็ว รวมถึงการให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ควรดำเนินการพัฒนาอย่างเป็นระบบและครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านสื่อและเทคโนโลยี และด้านการวัดและประเมินผล โดยแต่ละด้านมีความเชื่อมโยงและส่งเสริมซึ่งกันและกันในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ทั้งนี้ การพัฒนาหลักสูตรควรมุ่งเน้นความทันสมัยและสอดคล้องกับบริบทของสังคม การจัดการเรียนรู้ควรเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและส่งเสริมการปฏิบัติจริง การใช้สื่อและเทคโนโลยีควรมีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ และการวัดและประเมินผลควรมีความหลากหลาย โปร่งใส และสะท้อนศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง เพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมในยุคปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

1. ระดับสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากการดำเนินการจัดการเรียนการสอนยังมีข้อจำกัดในบางด้าน เช่น ความสอดคล้องของหลักสูตรกับบริบทปัจจุบัน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยังไม่หลากหลาย การใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ยังไม่เต็มศักยภาพ รวมถึงการวัดและประเมินผลที่ยังไม่ครอบคลุมทุกมิติของผู้เรียน ส่งผลให้ภาพรวมของปัญหายังคงอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hoy และ Miskel (2013) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง Educational administration: Theory, research, and practice ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล ล้วนส่งผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Bush (2011) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง Theories of educational leadership and management ผลการวิจัยพบว่า ข้อจำกัดด้านการบริหารจัดการและทรัพยากรเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การจัดการศึกษายังไม่บรรลุผลอย่างเต็มที่

2. แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านสื่อและเทคโนโลยี และ 4) ด้านการวัดและประเมินผล ทั้งนี้อาจเนื่องจากการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและครอบคลุมทุกองค์ประกอบของการบริหารวิชาการ เพื่อให้สามารถยกระดับคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างรอบด้าน โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัย การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และการประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2565) ได้ศึกษาเรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนควรครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของผู้เรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของศิรินาฏ เจาะจง และจิติมา วรรณศรี (2566) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและใช้วิธีการที่หลากหลาย สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่องสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ระดับสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา โดยภาพรวอยู่ในระดับปานกลาง และ 2) แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนรู้ 3) ด้านสื่อและเทคโนโลยี และ 4) ด้านการวัดและประเมินผล สำหรับข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร โดยเฉพาะในด้านหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยี และการวัดและประเมินผล เพื่อแก้ไขปัญหาที่อยู่ในระดับปานกลางให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2) ควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพอาจารย์ผู้สอนให้สามารถจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสามารถใช้สื่อและเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม รวมถึงพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอน เช่น ปัจจัยด้านผู้สอน ผู้เรียน และทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกสำหรับการพัฒนา 2) ควรดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่ชัดเจนและเหมาะสมกับบริบทของหลักสูตรมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2565). กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.

นนทลี พรธาดาวิทย์. (2561). การจัดการเรียนรู้แบบ Active learning. ทริปเพิ้ลเอ็ดดูเคชั่น.

พัฒนา ธิติเสรี. (2522). การวัดและประเมินผลการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). การพัฒนาหลักสูตรระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: อาร์แอนด์ ปริ้นท์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). แผนพัฒนาการอุดมศึกษา ระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

Bush, T. (2011). Theories of educational leadership and management. (4th ed.). Sage.

Hanafi, H. F., & Samsudin, K. (2012). Mobile learning environment system (MLES): The case of Android-based learning application on undergraduates' learning. International Journal of Advanced Computer Science and Applications, 3(3), 63–66.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2013). Educational administration: Theory, research, and practice. (9th ed.). McGraw-Hill.

DEVELOPMENT GUIDELINES FOR DIGITAL LITERACY SKILLS OF NURSING STUDENTS AT SHANDONG COLLEGE OF TRADITIONAL CHINESE MEDICINE*

Xiaolin Zhu[1], Nuttamon Punchatree[2], Wichian Intarasompun[3] and Savitri Chitbanchong[4]

[1-4]Graduate School, Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: nuttamon.pu@bsru.ac.th

Received 6 March 2026; Revised 10 March 2026; Accepted 12 March 2026

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study the current situation of digital literacy skills for students' programs in Nursing Science at Shandong College of Traditional Chinese Medicine, and 2) To suggest the development guidelines of digital literacy skills for students' programs in Nursing Science at Shandong College of Traditional Chinese Medicine. The sample was 302 Nursing Science students enrolled in the 2025 academic year at Shandong College of Traditional Chinese Medicine. The research employed a mixed-methods research design, combining questionnaire surveys with structured interviews. The statistics to analyze the data were percentage, mean, standard deviation, and content analysis.

The results showed that: 1) The current situation of digital literacy skills for students' programs in nursing in five aspects was at a high level. 2) The development of guidelines for digital literacy skills for students' programs in

Citation:

* Xiaolin Zhu, Nuttamon Punchatree, Wichian Intarasompun and Savitri Chitbanchong. (2026). Development Guidelines For Digital Literacy Skills Of Nursing Students At Shandong College Of Traditional Chinese Medicine. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 781-796.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

Nursing Science at Shandong College of Traditional Chinese Medicine. There are multiple approaches as follows: 1) From the first semester onwards, the graduation competency indicators and core curriculum framework will incorporate information literacy, 2) Increase or decrease case-based teaching, concept maps and structured debates, 3) Introduce elective courses in digital media production, establish standardized copyright and accessibility protocols, and organize university-wide digital works competitions to showcase achievements, 4) Developing a digital skills platform integrating databases and learning systems, and 5) Establish a compulsory cybersecurity module, implement a data breach response mechanism, and integrate digital risk assessment into course assessments.

Keywords: Digital Literacy Skills, Digital awareness, Digital integration, Critical thinking, Information literacy

Introduction

Digital literacy is an essential skill for learners in the 21st century. Information can be located and evaluated. Another one of their capabilities is digital content creation. The ability to generate worthwhile results using a range of digital equipment is what they consist of. (Nguyen & Habók, 2024). Research shows that students who are better at using digital tools tend to perform better in exams and assignments and improve their overall academic performance by finding better ways to learn. This skill can help them be more proactive in planning their study schedule and managing their learning activities during online classes. (Chen, 2025; Zakir et al., 2025). In the fields of health and nursing, nursing practice depends on the ability to master and use digital tools and systems. The ability to operate various electronic medical devices, use telemedicine tools, and utilize systems assisted by artificial intelligence, while strictly adhering to relevant safety protocols, is therefore essential for healthcare professionals. (World Health

Organization, 2025)In China, improving citizens' digital literacy has been listed as a key national strategic task. (Cyberspace Administration of China, 2021). The Chinese government has established a national intelligent education platform, in which digital literacy skills are seamlessly integrated with teaching. (Central Committee of the Communist Party of Cyberspace Administration of China, China and State Council, 2023). Efforts are underway to advance nationwide digital learning and capability development, intending to build a digital literacy education system that encompasses the entire society. (Cyberspace Administration of China, Ministry of Education, Ministry of Industry and Information Technology, Ministry of Human Resources and Social Security, 2022). Shandong has advanced the digital transformation of education through policy measures (Shandong Provincial Education Informatization 14th Five-Year Plan, 2022). Research into the digital literacy skills of nursing students at the college level is still in its infancy. It is therefore essential to develop educational strategies targeted at nursing students that align with the digital transformation of healthcare and medical education. This can only be achieved by first understanding the current level of digital literacy among these students.

This study aims to evaluate the current level of digital literacy among nursing students, construct a tailored digital literacy education framework to address their practical learning needs, and address these challenges. The study aligns with China's national strategy to accelerate the digital transformation of education, as well as the 2022 transformation plan.

Objectives

1. To study the level of digital literacy skills for students’ programs in Nursing Science at Shandong College of Traditional Chinese Medicine.

2. To suggest the development guidelines of digital literacy skills for students' programs in Nursing Science at Shandong College of Traditional Chinese Medicine.

Literature Review

Theory of digital literacy skills:

1) Lanham, R. A. (1995) defines digital literacy as extending beyond traditional forms to encompass the comprehension of information presented through multiple channels and formats in the digital age. The manner in which information is presented is undergoing a transition from a state of uniformity, characterized by monolithic printed text, towards a more hybridized expression that integrates textual, auditory, and visual records. This shift in presentation mode is believed to give rise to more complex information combinations. Digital literacy is not merely about technical operation; it is also about achieving equal adeptness in comprehension and expression across textual, visual, and auditory symbolic systems.

2) Gilster, P., & Glister, P. (1997) developed the idea of 'digital literacy' in their work, taking its meaning beyond the conception of physical technical proficiency in operating devices and keyboard input. Digital literacy skills are more than just proficiency with digital tools. It is argued that this evolves into a comprehensive cognitive and practical competence within the digital ecosystem.

3) UNESCO (2025) defines digital literacy as the ability to access, handle, process, share, evaluate, and update information safely and ethically using digital tools and applications.

Concept of digital literacy skills: 1) Policy of digital literacy skills: Systematically promote citizens' competencies in digital access, creation, application, evaluation, interaction, sharing, innovation, and security (Cyberspace Administration of China, 2021). Development of digital platforms and resource

repositories to advance nationwide digital learning initiatives (Cyberspace Administration of China et al., 2022). An inclusive digital society by implementing the national education digitalisation strategy, enhancing the National Smart Education Platform (Central Committee of the Communist Party of China & State Council, 2023). It promotes digital transformation in education by enhancing the digital literacy of teachers and students, building dedicated networks and new infrastructure, establishing smart education and big data governance platforms, improving the provision of resources and learning spaces, and strengthening cybersecurity (Shandong Provincial Department of Education, 2022). And 2) Digital literacy skills are widely conceptualised as a multidimensional and integrated competency framework encompassing (Abubakari et al., 2025; Zakir et al., 2025). Digital literacy skills within the Digital Competence Framework are the ability to use digital tools and systems appropriately for learning, work and social participation. This is accompanied by the ability to think critically and to adhere to legal and ethical standards (Vuorikari et al., 2022). Digital literacy is about knowledge. It is also about skills. And it is about attitudes. These cover the cognitive, affective and behavioural domains. It reflects responsible online behaviour and the ability to adapt to technological change (Avinç & Doğan, 2024). In the 21st-century healthcare sector, nursing techniques are becoming more dependent on digital literacy skills. This means that practitioners must learn to use electronic medical devices, telemedicine tools, artificial intelligence-assisted systems and security protocols (World Health Organisation, 2025).

In this study, digital literacy skills refer to the ability to use digital tools effectively and critically, with a focus on security, in contexts such as learning, work, and social participation. Alongside knowledge of digital tools and systems, digital literacy encompasses the capacity to think critically and evaluate digital tools in professional settings. Digital literacy also emphasizes the ability to access, manage, analyse, evaluate, integrate, create, and communicate/disseminate

digital information and content, while adhering to privacy protection, data security, legal compliance, and ethical responsibility throughout the process. Digital literacy skills are organized into five aspects: Information Literacy, Critical Thinking, Digital Content Creation, Digital Integration, and Digital Awareness.

Methodology

Population and Sample Group: The population of this research are 1,331 students' program in Nursing Science at Shandong College of Traditional Chinese Medicine. Based on Krejcie and Morgan's sampling table (1970), the sample group for this research comprises 302 students' programs in Nursing Science enrolled in the 2025 academic year at Shandong College of Traditional Chinese Medicine. By using simple random sampling, the randomness and scientific validity of the sampling process were ensured.

Research Instruments: This study adopted a mixed-methods approach, utilizing questionnaires and interviews as the primary research instruments. All responses are provided freely based on actual circumstances and will be used solely for statistical analysis. All information collected will be kept strictly confidential.

Questionnaire: The questionnaire consists of the following two parts: The first section collected basic demographic information of the respondents, classified by gender, age, frequency of daily use of digital platforms and campus. The second section employed the 5-point Likert scale to assess the current situation of digital literacy skills for students' program in Nursing Science at Shandong College of Traditional Chinese Medicine. The questionnaire was designed based on digital literacy skills in five aspects: 1) Information Literacy, 2) Critical thinking, 3) Digital content creation, 4) Digital integration, and 5) Digital awareness. To ensure the reliability and validity of the questionnaire, the index of objective congruence (IOC) of the questionnaire was examined by three

experts, the IOC of questionnaire was0.67-1.00, and through the distribution and collection of 30 questionnaires, a test was conducted, resulting in the overall Cronbach's alpha coefficient of the questionnaire being 0.916.

Interview: The first part is the Introduction of background information. The second part includes a series of open-ended interviews. The interview aimed to collect the respondents' opinions on the guidelines for digital literacy skills for students' programs in Nursing Science at Shandong College of Traditional Chinese Medicine. The interviewee in this research was 5 experts from the college. The qualifications of interviewee are as follows: 1) at least 7 years of work experiences in college, 2) College department-level leaders or above, and 3) graduated with master's degree or above.

Data Collection

A total of 302 questionnaires were distributed to students the sample group, and 302 valid questionnaires were returned, yielding a 100%effective response rate. To propose the development guidelines of digital literacy skills for students' program in Nursing Science at Shandong College of Traditional Chinese Medicine, structured interviews were conducted with five experts from the college. The interviews were conducted either face-to-face or online, depending on participants' availability, and each session lasted approximately 30 to 40 minutes.

Data Analysis

The personal information of the respondents was analyzed by frequency and percentage. The current situation of digital literacy skills for students' programs in Nursing Science at Shandong College of Traditional Chinese Medicine in five aspects, the data was analyzed by mean and standard deviation. The data interpretation for average value is based on Rensis Likert (1932). The data

interpretation is as follows: 4.50-5.00 refers to the highest level, 3.50-4.49 refers to high level, 2.50-3.49 refers to medium level, 1.50-2.49 refers to low level, and1.00-1.49 refers to the lowest level. The structured interview about the development guidelines for digital literacy skills of students' program in the college was analyzed by content analysis.

Results

Objective 1: To study the level of digital literacy skills for students' programs in Nursing Science at Shandong College of Traditional Chinese Medicine.

The analysis of the current state of digital literacy skills in students' programs in Nursing Science at Shandong College of Traditional Chinese Medicine. The researcher presented the data as means and standard deviations.

Table 1 Mean and standard deviation of digital literacy skills for students' program in Nursing Science in five aspects (n = 302)

	Digital literacy skills for students' program in Nursing Science	$\bar{X}$	S.D.	Level	Ranking
1	Information literacy	3.92	0.90	high	5
2	Critical thinking	3.93	0.91	high	3
3	Digital content creation	3.93	0.92	high	4
4	Digital integration	3.96	0.92	high	2
5	Digital awareness	3.98	0.92	high	1
Total		**3.95**	**0.91**	**high**	

According to Table 1, it was found that digital literacy skills for students' program in Nursing Science was at a high level ($\bar{X}$= 3.95, S.D. = 0.91). Considering the results from the highest to the lowest mean were as follows: the highest

mean was Digital awareness ($\overline{X}$= 3.98, S.D. = 0.92), followed by Digital integration ($\overline{X}$= 3.96, S.D. = 0.92), and Critical thinking (= 3.93, S.D. = 0.91), respectively. And information literacy was the lowest mean ($\overline{X}$= 3.92, S.D. = 0.90).

Objective 2: To suggest the development guidelines of digital literacy skills for students' programs in Nursing Science at Shandong College of Traditional Chinese Medicine.

The development guidelines for digital literacy skills for students' programs in Nursing Science at Shandong College of Traditional Chinese Medicine include: 1) From the first semester onward, information literacy should be embedded into graduation competencies and core courses, while strengthening database retrieval and evidence appraisal through practice and developing online reference management training modules in collaboration with the library. 2) Critical thinking can be enhanced by integrating dialectical clinical reasoning into teaching, applying visualization tools to deepen decision-making logic, and organizing structured online debates to cultivate the evaluation of health information credibility. 3) Digital content creation should be promoted through elective courses in digital media production related to Traditional Chinese Medicine, adherence to copyright and accessibility standards, and interdisciplinary evaluation via university-wide digital competitions. 4) Digital integration can be strengthened by ensuring access to updated cloud-based reference management tools, developing a specialized digital platform for Traditional Chinese Medicine nursing, and simulating clinical workflows through sandbox and flowchart tools. 5) Digital awareness should be reinforced by making cybersecurity training compulsory, embedding digital risk assessment into coursework, and cultivating ethical judgment in technology use through case-based analysis.

Discussion

Objectives 1: The current situation of digital literacy skills for students' program in Nursing Science at Shandong College of Traditional Chinese Medicine.

The results showed that digital literacy skills for students' program in Nursing Science were at a high level. This is consistent with the research and Chinese policy. In recent years, China has defining digital literacy and skills as a comprehensive set of competencies encompassing access, creation, use, evaluation, interaction, sharing, innovation, security, and ethics. (Cyberspace Administration of China, 2021; Cyberspace Administration of China et al., 2022).

Information literacy is at a high level. The research results indicate that the highest mean was students can use digital tools to search the reliable information from digital sources, but students can manage the literature about nursing through digital platforms was the lowest mean. This is because students excel more with tools than with information management. Research on digital literacy frameworks shows that levels of digital literacy develop at different rates across different learning contexts. They are often used to improve learning resources and support systems (Abubakari et al., 2025). In contexts with scarce digital resources, digital learning depends on access to the right tools and support, as well as practical strategies (UNESCO, 2025). In China, policies priorities developing a lifelong digital learning system and enhancing digital resource provision. This supports students in progressing from using digital tools to retrieve information to managing literature via digital platforms (Cyberspace Administration of China, 2021; Cyberspace Administration of China et al., 2022).

Critical thinking is at a high level. The highest mean was students can assess the reliability of healthcare-related information from digital resources. Students can make comprehensive decisions on treatment plans based on all the patient's diagnostic reports was the lowest mean. Pupils achieved higher

marks in evaluating the legitimacy of data, indicating they possess a fundamental grasp of evidence and risk. This suggests they need more training using real-life examples to learn how to assess the credibility of information when making clinical decisions. Digital health transformation requires talent development and the right systems (WHO, 2025). The Dig Comp framework also draws attention to urging that these abilities be applied to real-world tasks and situations (Abubakari et al., 2025).

Digital content creation is at a high level. The results showed that the highest mean was students can publish content that complies with nursing professional regulations on academic platforms; students can use digital tools to improve the clarity of digital teaching media for nursing was the lowest mean. This is because students are more familiar with content compliance and integration, but lack training in media quality enhancement. These competencies often require support from templates, example libraries, and rubrics, rather than being addressed through one-off assignments. Improving digital learning quality requires actionable strategies and resource support (UNESCO, 2025). China's policy definition of digital literacy encompasses elements such as creation, and security, and stresses the simultaneous advancement of standardization and capability enhancement (Cyberspace Administration of China, 2021).

Digital integration is at a high level. The results showed that the highest mean was students can create patient follow-up plans through digital platforms; students can seamlessly switch between different digital platforms to ensure continuity of care was the lowest mean. This is because that students have the basic skills needed for collaboration and process support. However, switching between platforms and ensuring continuity of care involves more complex system interoperability, permissions and data flows. Without simulation-based training and assessment, proficiency may be limited to operating within a single system rather than integrating across systems. Digital health systems are seen as

a means to improve service processes and enhance governance skills (WHO, 2025). The Digital China Initiative plans to establish an integrated advancement framework improving digital governance and security measures to create a policy environment that will facilitate the coordinated digital transformation of healthcare and education (Central Committee of the Communist Party of China, State Council, Cyberspace Administration of China, 2023).

Digital awareness is at a high level. The results showed that the highest mean was students can use digital tools in compliance with intellectual property regulations; students can demonstrate the basic usage of digital communication tools in team collaboration was the lowest mean. This is because students' heightened sensitivity towards privacy, compliance, and risk. This correlates with the sustained intensification of social education on cybersecurity and data compliance, alongside campus-wide online awareness campaigns in recent years. However, the relatively weaker proficiency in demonstrating collaborative communication tools suggests students may priorities individual compliance and self-protection, indicating room for improvement in team communication protocols. The National Action Plan explicitly incorporates security safeguards and ethical conduct into the core elements of digital literacy and skills, emphasizing the enhancement of digital security protection capabilities (Cyberspace Administration of China, 2021). The 2022 Work Priorities further set objectives, including the construction of digital security protection barriers and the advancement of legal and ethical standards (Cyberspace Administration of China et al., 2022).

Objectives 2: The development guidelines of digital literacy skills for students' program in Nursing Science at Shandong College of Traditional Chinese Medicine.

The development of guidelines of digital literacy skills for students' program in Nursing Science at Shandong College of Traditional Chinese Medicine. There are multiple approaches as follows: 1) The current situation of digital

literacy skills for students' programs in nursing in five aspects was at a high level. 2) The development of guidelines for digital literacy skills for students' programs in Nursing Science at Shandong College of Traditional Chinese Medicine. There are multiple approaches as follows: 1) From the first semester onwards, the graduation competency indicators and core curriculum framework will incorporate information literacy, 2) Increase or decrease case-based teaching, concept maps and structured debates, 3) Introduce elective courses in digital media production, establish standardized copyright and accessibility protocols, and organize university-wide digital works competitions to showcase achievements, 4) Developing a digital skills platform integrating databases and learning systems, and 5) Establish a compulsory cybersecurity module, implement a data breach response mechanism, and integrate digital risk assessment into course assessments. This approach will ensure that digital literacy supports the Chinese nursing tradition while also meeting the demands of smart healthcare development. Students will develop systems-thinking capabilities and an awareness of data responsibility through highly realistic healthcare ecosystem simulations and cross-platform, integrated training programmes. In the future, efforts should be made to strengthen practical training in data interface operations using real hospital information systems and to provide more in-depth training in the critical applications of AI-assisted decision-making. This approach will ensure that digital literacy serves the unique heritage of Chinese nursing practice and aligns with the demands of smart healthcare development. Digital literacy should be systematically developed and cultivated. This should be done through a tiered approach. It should be part of a core skills framework for citizens (Vuorikari et al., 2022). Digital literacy education requires an approach that advances skills, assessments, and teaching methods in tandem (Angel-Urdinola et al., 2025). The digital skills of nursing students are affected by technology, thinking, and social and emotional factors. This means they need to

be improved by teaching them systematically and getting them to use the skills in real situations (Erdat et al., 2023). Structural disparities exist among university nursing students in their ability to acquire information and their online practical skills, necessitating enhanced, discipline-specific, contextualized training (Martzoukou et al., 2024). Digital literacy shows significant correlations with academic performance and self-regulated learning, warranting its integration into core higher education development frameworks (Zakir et al., 2025).

Recommendation

For college administrators: Information literacy should be embedded from the first semester and aligned with graduation competencies through structured modules on database retrieval, evidence grading, credibility evaluation, and reference management, supported by coordinated library training and a centralized digital platform integrating professional resources.

For teacher: Instructional design and assessment should target identified weaknesses, using platform-based literature management tasks and evidence-based case discussions to strengthen analytical reasoning and justification of evidence, while improving the clarity and standardization of digital teaching materials.

For students: Learners should develop an evidence-based closed-loop learning process, strengthen cross-platform information integration skills, and uphold academic integrity and data security awareness.

Future research should address relatively weak information literacy by designing and implementing structured interventions. These interventions should be evaluated for their sustained effects using tests conducted before and after the intervention, with follow-up assessments. Objective performance measures should also be incorporated to enhance validity and reduce self-report bias.

Samples should be expanded to include different campuses, academic years and clinical placements to improve generalizability.

References

Avinç, E., & Doğan, F. (2024). Digital literacy scale: Validity and reliability study with the rasch model. Education and information Technologies, 29(17), 22895-22941.

Abubakari, M. S., Zakaria, G. A. N., & Musa, J. (2025). Validating the Dig Comp framework among university students across different educational systems. Discover Education, 4(1), 200.

Angel-Urdinola, D., Chinen, M. H., & Rodon Casarramona, G. (2025). Digital Skills Development: Competence Frameworks, Assessment Tools, and Pedagogical Approaches. Education Notes, (203091).

Cyberspace Administration of China. (2021, November 5). Action plan for improving digital literacy and skills of all citizens. https://www.cac.gov.cn/2021-11/05/c_1637708867754305.htm

Cyberspace Administration of China, Ministry of Education, Ministry of Industry and Information Technology, & Ministry of Human Resources and Social Security. (2022, March 2). Key points for improving digital literacy and skills of the whole people in 2022. https://www.cac.gov.cn/2022-03/02/c_1647826931080748.htm

Central Committee of the Communist Party of China & State Council of the People's Republic of China. (2023, February 27). Plan for the overall layout of building a Digital China. Cyberspace Administration of China. https://www.cac.gov.cn/2023-02/27/c_1679136694986243.htm

Chen, F. (2025). The relationship between digital literacy and college students' academic achievement: the chain mediating role of learning adaptation and online self-regulated learning. Frontiers in Psychology, 16, 1590649.

Erdat, Y., Ceren, R. E. S., Ozdemir, L., Uslu-Sahan, F., & Bilgin, A. (2023). Influence of technical, cognitive and socio-emotional factors on digital literacy in nursing students assessed using structural equation modeling. Nurse Education Today, 130, 105937.

Gilster, P. (1997). Digital literacy. Wiley Computer Publishing.

Lanham, R. A. (1995). Digital literacy. Scientific american, 273(3), 198-199.

Martzoukou, K., Luders, E. S., Mair, J., Kostagiolas, P., Johnson, N., Work, F., & Fulton, C. (2024). A crosssectional study of disciplinebased self perceived digital literacy competencies of nursing students. Journal of advanced nursing, 80(2), 656-672.

Nguyen, L. A. T., & Habók, A. (2024). Tools for assessing teacher digital literacy: a review. Journal of Computers in Education, 11(1), 305-346.

Shandong Provincial Department of Education. (2022). Shandong Provincial Education Informatisation 14th Five-Year Plan, http://edu.shandong.gov.cn/art/2022/5/26/art_107069_10308915.html

UNESCO. (2025). Digital learning realities in low-resourced contexts: Practices that promote learning equity (International Day for Digital Learning 2025). UNESCO. https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2025/02/digital-learning-day-2025-cn-en.pdf

Vuorikari, R., Kluzer, S., Punie, Y., & Dahl, M. R. (2022). DigComp 2.2: Den Digitale Kompetenceramme for Borgerne.

World Health Organization. (2025). Global strategy on digital health 2020-2027. World Health Organization.

Zakir, S., Hoque, M. E., Susanto, P., Nisaa, V., Alam, M. K., Khatimah, H., & Mulyani, E. (2025). Digital literacy and academic performance: The mediating roles of digital informal learning, self-efficacy, and students' digital competence. Frontiers in Education, 10, Article 1590274.

ENHANCING PAINTING SKILLS AND CREATIVITY AMONG VOCATIONAL STUDENTS THROUGH DESIGN-BASED LEARNING (DBL)*

Huang Rengu[1] and Ratchanee Nokthet[2]

[1] **Guangxi Vocational College of Performing Arts,Guangxi, China**

[2] **Faculty of Education, Phetchaburi Rajabhat University, Thailand**

Corresponding Author's Email: 2396059419@qq.com

Received 20 March 2026; Revised 28 March 2026; Accepted 30 March 2026

Abstract

This quasi-experimental study examined the effects of a 12-week Design-Based Learning (DBL) art program on first-year preschool education major vocational students at Guangxi Vocational College of the Performing Arts. Twenty students participated in weekly sessions focused on line control, form proportion, light-shadow texture, color expression, composition perspective, and thematic creative practice. A painting skill assessment rubric (line control, proportion and perspective, composition, light-shadow value, color use, texture rendering, craftsmanship) and the Consensual Assessment Technique (CAT) for artistic creativity (novelty, appropriateness) reviewed by experts were used. Data were collected with a pre-test/post-test design and analyzed using paired-samples t tests; changes in score dispersion and stepwise skill mastery were also considered.

Citation:

* Huang Rengu and Ratchanee Nokthet. (2026). Enhancing Painting Skills And Creativity Among Vocational Students Through Design-Based Learning (Dbl). Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 797-812.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

Results showed substantial gains in painting skills (42.60→77.20) and artistic creativity (40.30→75.10), together with reduced variability across students and a progressive upward trend in phased skill assessment, indicating more consistent and step-by-step performance after the intervention. The findings support DBL as an effective student-centered, iterative, and context-oriented approach that fosters the integrated development of technical skills and creative expression in vocational painting education. Practical implications for lesson planning, skill training, and creativity cultivation in vocational art classes are discussed.

Keywords: Design-Based Learning, painting skills, artistic creativity, vocational students

Introduction

In the era of the creative economy, innovation, creativity, and visual communication skills have become essential competencies in the art and design industry. Vocational art education therefore needs to cultivate both technical painting skills and creative thinking so that students can respond to professional demands in real-world contexts. However, painting instruction in many vocational colleges still relies on traditional demonstration-and-imitation methods. Although this approach helps students develop basic technical skills such as line control, proportion, shading, and color use, it often fails to foster students' creative abilities. Many students can accurately replicate reference images but struggle to generate original ideas or solve real design problems, resulting in a gap between classroom learning and professional practice.

To address this issue, Design-Based Learning (DBL) has been proposed as an alternative instructional approach. DBL engages students in authentic design challenges and iterative processes such as defining problems, generating ideas,

creating prototypes, testing outcomes, and refining their work. Through this process, students develop both conceptual understanding and practical skills.

Although previous studies have shown that DBL can improve learning outcomes and deepen students' understanding, most research has focused on STEM education, with limited empirical studies in vocational visual art education. In the context of Chinese vocational education, where strong emphasis is placed on practical ability and industry relevance, there remains a need for effective teaching models that integrate technical training with creative application.

Therefore, this study applies a 12-week DBL teaching intervention in a vocational painting course to explore its effectiveness in improving students' painting skills and artistic creativity. The study aims to provide practical teaching guidance for vocational art education and support the development of creative talents required in the 21st century.

Objectives

1. To compare the painting skills of vocational students taught through Design-Based Learning (DBL) between pretest and posttest.

2. To examine the level of artistic creativity of vocational students taught through DBL.

Literature Review

Design-Based Learning (DBL) is a learner-centered instructional approach that emphasizes learning through authentic design challenges and iterative creative processes. In DBL environments, students develop knowledge and professional competencies by engaging in real-world design tasks and following an iterative cycle of empathizing with users, defining problems, generating ideas, prototyping solutions, testing outcomes, and refining designs (Razzouk & Shute, 2012; Gómez Puente et al., 2011). DBL is grounded in constructivism, design

thinking, and experiential learning theory, which emphasize active knowledge construction, user-centered problem solving, and reflective practice (Piaget, 1972; Kolb, 1984; Brown, 2009).

In vocational art education, painting skills involve technical execution, perceptual understanding, and expressive communication (Eisner, 2002). Core components include line control, proportion and perspective, composition, light-shadow value, color use, texture rendering, and craftsmanship (Huang, 2025). Artistic creativity refers to the ability to produce artworks that demonstrate both novelty and contextual appropriateness (Amabile, 1996), including originality, flexibility, and problem-solving ability (Kaufman & Beghetto, 2009).

DBL supports the development of both painting skills and creativity through authentic design tasks, iterative experimentation, and collaborative feedback (Oo et al., 2024; Zhang et al., 2023). However, empirical studies examining DBL in vocational painting education remain limited. Therefore, this study investigates the effectiveness of a 12-week DBL intervention in enhancing vocational students' painting skills and artistic creativity.

Methodology

Research Design

This study employed a one-group pretest–posttest quasi-experimental design to examine the effects of a Design-Based Learning (DBL) instructional program on vocational students' painting skills and artistic creativity. The intervention lasted 12 weeks, with one DBL session conducted each week. Each session lasted approximately 2–3 hours and followed a structured lesson plan based on the DBL iterative learning cycle.

The DBL process consisted of five interconnected stages: Empathize/Define, Ideate, Prototype/Make, Test/Reflect, and Iterate. Through this iterative process, students engaged in authentic design challenges, applied artistic

techniques in practical contexts, and refined their work through continuous feedback and reflection. This instructional structure encouraged experiential learning, collaborative exploration, and creative problem-solving.

The research design enabled comparison of students' performance before and after the intervention, allowing the study to evaluate the effectiveness of DBL in improving both painting skills and artistic creativity.

Setting and Participants

The research was conducted at Guangxi Vocational College of the Performing Arts, China, within the Basic Art (Painting) course for first-year students majoring in preschool education.

The population consisted of 120 first-year vocational students enrolled in the course. From this population, 20 students were selected through purposive sampling based on the following criteria:

1. No prior advanced formal training in painting
2. Ability to attend all 12 instructional sessions
3. Voluntary participation in the study with informed consent

The final sample included 20 students (10 males and 10 females) aged 18–20 years.

DBL Intervention Program

The intervention consisted of eight progressive DBL learning modules designed to integrate painting skill development with creative problem-solving in authentic design contexts.

The modules included:

1. Line and Observation – development of line control and observational accuracy through object drawin

2. Form and Proportion – exploration of spatial relationships using geometric still-life composition

3. Light and Texture – practice of tonal value and texture representation

4. Color and Emotion – application of color harmony and emotional expression

5. Composition and Perspective – development of compositional planning and perspective drawing

6. Thematic Artwork Development – campus-themed creative painting

7. Vocational Identity Expression – artwork related to preschool education contexts

8. Artwork Revision and Exhibition – final refinement and presentation of creative works

Each instructional session followed a consistent DBL lesson structure:

1. Contextual introduction and cultural hook

2. User or context exploration (Empathize)

3. Idea generation and planning (Ideate)

4. Prototype creation with teacher scaffolding (Prototype)

5. Testing and feedback (Test)

6. Reflection and iterative improvement (Reflect/Iterate)

This structure enabled students to apply artistic techniques in authentic contexts while engaging in collaborative learning and reflective practice.

Research Instruments

Painting Skill Assessment Rubric

Painting skills were assessed using an analytic rubric consisting of seven dimensions:

- line control
- proportion and perspective
- composition
- color use
- light-shadow value
- texture rendering
- craftsmanship

Each dimension was rated on a 5-point scale, resulting in a maximum score of 35 points.

Students completed a standardized still-life painting task (A3 format, 120 minutes) during both the pre-test and post-test. Two trained evaluators independently scored the artworks. Inter-rater reliability was verified using the Intraclass Correlation Coefficient (ICC ≥ 0.75).

Artistic Creativity Assessment

Artistic creativity was evaluated using the Consensual Assessment Technique (CAT). Two domain experts independently assessed students' artworks according to two criteria:

- novelty
- appropriateness (communication effectiveness)

Each dimension was rated on a 7-point scale, producing a total score of 14 points. Inter-rater reliability was confirmed using Kendall's W ≥ 0.70.

Expert Validation

All research instruments—including the DBL teaching plan, painting skill rubric, and creativity assessment criteria—were reviewed by three education experts and one art education specialist. Content validity was confirmed using the Index of Item-Objective Congruence (IOC), with values greater than 0.80.

Research Procedure

The research procedure consisted of four phases.

Phase 1: Program Development

A literature review and classroom observations were conducted to develop the DBL instructional framework. The initial teaching modules and lesson plans were reviewed by experts, and revisions were made based on their recommendations.

Phase 2: Pre-test

Prior to the intervention, students completed a standardized still-life painting task. Painting skills were evaluated using the analytic rubric, while artistic creativity was assessed by experts using the CAT method.

Phase 3: DBL Intervention

Students participated in the 12-week DBL instructional program, with one session conducted each week. Each session lasted approximately 2–3 hours and followed the DBL learning cycle. Students engaged in sketching, prototyping, and reflective activities while receiving guidance from the instructor and feedback from peers.

Phase 4: Post-test

After the intervention, students completed a parallel painting task under conditions equivalent to the pre-test. The artworks were evaluated using the same rubric and creativity assessment criteria. Process documentation, including sketches and reflective notes, was also collected to support interpretation of learning outcomes.

Data Analysis

Data were analyzed using SPSS statistical software. Descriptive statistics, including means and standard deviations, were calculated to examine students' painting skills and artistic creativity. Paired-samples t-tests were conducted to compare pre-test and post-test scores. Additionally, effect sizes (Cohen's d) were calculated to determine the magnitude of the intervention effects.

Results

This study investigated the effects of a Design-Based Learning (DBL) instructional intervention on vocational students' competences in the Basic Art (Painting) course. The intervention lasted 12 weeks and involved 20 first-year vocational students. Painting skills, artistic creativity, and learning literacy were

evaluated through pretest–posttest comparisons, while career adaptability was assessed after the intervention.

1. Comparison of Core Competences Before and After the DBL Intervention

Table 1 presents the comparison of students' core competences before and after the DBL intervention. Comparison of Core Competences Before and After DBL (N = 20)

Dimension	Full Score	Pretest (M±SD)	Posttest (M±SD)	Improvement Rate
Painting Skills	100	42.6 ± 9.3	77.2 ± 7.8	81.2%
Artistic Creativity	100	40.3 ± 8.7	75.1 ± 7.6	86.4%
Learning Literacy	100	38.5 ± 10.2	72.3 ± 8.4	87.8%

The results indicate that students' competences improved substantially after the DBL intervention. The mean score of painting skills increased from 42.6 to 77.2, while artistic creativity increased from 40.3 to 75.1. Similarly, learning literacy increased from 38.5 to 72.3. All three dimensions demonstrated improvement rates above 80%, suggesting that the DBL approach effectively supported students' technical, creative, and learning competences.

2. Development of Painting Skills During the DBL Intervention

To examine learning progression during the DBL program, students' performance was evaluated across eight instructional sessions.

Table 2 Skill Development Across DBL Sessions (Full Score = 10)

Session	Skill Focus	Mean (M±SD)	Pass Rate
1	Observation and Line Control	6.9 ± 1.4	75%

Session	Skill Focus	Mean (M±SD)	Pass Rate
2	Form and Proportion	6.7 ± 1.6	70%
3	Light and Texture	6.5 ± 1.5	65%
4	Color and Emotion	7.1 ± 1.3	80%
5	Composition and Perspective	6.8 ± 1.4	75%
6	Skill Integration	7.3 ± 1.2	85%
7	Vocational Expression	7.5 ± 1.1	90%
8	Artwork Refinement	8.0 ± 0.9	95%

The results reveal a progressive improvement in students' performance throughout the intervention. The mean score increased gradually across sessions, while the pass rate increased from 65% in early sessions to 95% in the final session, indicating steady development of painting skills during the DBL learning process.

3. Post-Intervention Outcomes

In addition to the pretest–posttest results, two additional competences were evaluated after the intervention: career adaptability and process-based learning performance.

Table 3 Post-Intervention Outcomes

Dimension	Full Score	Mean (M±SD)	Pass Rate
Career Adaptability	40	32.6 ± 5.3	75%
Process Performance	50	41.0 ± 5.9	85%
Portfolio Evaluation	30	24.8 ± 3.2	90%

The results indicate that most students achieved satisfactory performance in career adaptability and process-based learning outcomes. The high pass rates in process performance and portfolio evaluation suggest that students maintained consistent engagement and demonstrated progress throughout the DBL learning cycle.

Summary of Results

Overall, the findings indicate that the Design-Based Learning intervention significantly improved vocational students' painting skills, artistic creativity, and learning literacy. In addition, session-based analysis demonstrated a clear pattern of progressive skill development during the learning process. The post-intervention results further suggest that DBL supports students' career-related competences and sustained learning engagement, highlighting its potential as an effective instructional approach for vocational art education.

Discussion

The findings of this study indicate that the Design-Based Learning (DBL) intervention effectively improved students' painting skills and artistic creativity. The substantial increase in posttest scores suggests that learning through authentic design tasks enabled students to apply artistic techniques within meaningful visual communication contexts. Unlike traditional instruction that emphasizes isolated technique practice, DBL encourages students to use artistic skills to address design problems, which supports deeper conceptual understanding and skill integration (Mehalik et al., 2008).

The improvement in painting skills can also be explained by the iterative learning process embedded in DBL. The cycle of ideation, prototyping, critique, and revision allowed students to refine their artworks through continuous feedback. This iterative approach is consistent with design thinking pedagogy, which emphasizes reflection and improvement through repeated

experimentation (Razzouk & Shute, 2012). Through repeated revisions, students gradually improved their control of line, composition, color harmony, and tonal value.

Artistic creativity also showed significant improvement after the intervention. Creativity in this study was evaluated based on the combination of novelty and appropriateness, following Amabile's (1996) framework. The DBL learning environment encouraged students to explore multiple visual solutions and refine their ideas through critique and revision. This process supported the development of divergent thinking as well as the ability to communicate ideas effectively through visual forms.

In addition to artistic performance, the results suggest that DBL contributed to the development of learning literacy and career adaptability. DBL activities required students to engage in inquiry, collaboration, and reflective discussion during critique sessions. These activities strengthened students' abilities to articulate their creative ideas, respond to feedback, and improve their work through reflection. Furthermore, the use of authentic design contexts allowed students to experience how artistic skills can be applied in vocational settings, which may explain the positive outcomes related to career adaptability.

Although female students obtained slightly higher posttest scores in several dimensions, the overall improvement patterns were similar for both male and female students. The differences observed in this study should therefore be interpreted cautiously due to the small sample size. Overall, the results suggest that the DBL approach can effectively support diverse learners by providing opportunities for exploration, feedback, and iterative improvement.

Taken together, the findings support the view that DBL provides an effective instructional framework for integrating technical skill development with creative thinking in vocational art education. By combining authentic design challenges with iterative feedback processes, DBL enables students to develop both artistic competence and creative problem-solving abilities.

Recommendation

1. Policy Level Recommendations

Educational authorities and vocational education policymakers should promote the integration of Design-Based Learning (DBL) into art and vocational curricula. DBL should be formally recognized as an innovative pedagogical approach that fosters both technical painting skills and creative thinking. Curriculum frameworks should be revised to include project-based, real-world design tasks aligned with industry needs.

2. Institutional-Level Recommendations

Vocational institutions should:

- Develop flexible learning environments such as studios and creative labs that support experimentation and design processes.

- Provide adequate materials, tools, and digital technologies (e.g., graphic tablets, design software) to enhance both traditional and contemporary painting practices.

- Encourage collaboration with local artists, designers, and creative industries to expose students to authentic design experiences.

3. Instructional-Level Recommendations

Teachers should:

- Shift their role from knowledge transmitters to facilitators and mentors in the DBL process.

- Design learning activities that follow DBL stages such as problem identification, ideation, prototyping, creation, and reflection.

- Use open-ended projects that allow students to explore personal expression while solving design problems.

- Incorporate formative assessment methods, including portfolios, peer critique, and reflective journals.

4. Student-Level Recommendations

Students should be encouraged to:

- Actively engage in self-directed learning and creative exploration.
- Develop critical thinking and problem-solving skills through iterative design processes.
- Build personal artistic identity by integrating cultural context and individual experiences into their artwork.
- Collaborate with peers to enhance idea exchange and creative diversity.

5. Professional Development Recommendations

Continuous training programs should be provided for teachers to enhance their understanding of:

- DBL pedagogy and instructional design
- Contemporary art practices and digital tools
- Techniques for fostering creativity and innovation in vocational learners

6. Research Recommendations

Future research should:

- Explore the long-term impact of DBL on students' career readiness in creative industries.
- Compare DBL with other instructional approaches such as Problem-Based Learning (PBL) or Project-Based Learning in art education.
- Investigate the role of technology integration in enhancing painting creativity through DBL.
- Conduct cross-cultural studies to examine how DBL supports diverse artistic expressions.

7. Community and Industry Engagement Recommendations

- Establish partnerships with creative enterprises, galleries, and design studios to provide real-world project opportunities.
- Organize exhibitions and competitions to showcase student work developed through DBL.

- Encourage community-based art projects to strengthen students' social engagement and practical experience.

References

Amabile, T. M. (1996). Creativity in context. Westview Press.

Brown, T. (2009). Change by design: How design thinking transforms organizations and inspires innovation. HarperCollins.

Eisner, E. W. (2002). The arts and the creation of mind. Yale University Press.

Gómez Puente, S. M., van Eijck, M., & Jochems, W. (2011). Towards characterising design-based learning in engineering education: A review of the literature. European Journal of Engineering Education, 36(2), 137–149. https://doi.org/10.1080/03043797.2011.565116

Huang, R. (2025). Core painting skill dimensions in vocational art education. Guangxi Vocational College of Performing Arts.

Kaufman, J. C., & Beghetto, R. A. (2009). Beyond big and little: The four-C model of creativity. Review of General Psychology, 13(1), 1–12.

Kolb, D. A. (1984). Experiential learning: Experience as the source of learning and development. Prentice Hall.

Mehalik, M. M., Doppelt, Y., & Schunn, C. D. (2008). Middle-school science through design-based learning versus scripted inquiry: Better overall science concept learning and equity gap reduction. Journal of Engineering Education, 97(1), 71–85. https://doi.org/10.1002/j.2168-9830.2008.tb00955.x

Oo, T. Z., et al. (2024). Design-based learning in higher education: Effects on motivation, creativity, and design skills.

Piaget, J. (1972). The psychology of the child. Basic Books.

Razzouk, R., & Shute, V. (2012). What is design thinking and why is it important? Review of Educational Research, 82(3), 330–348. https://doi.org/10.3102/0034654312457429

Zhang, L., et al. (2023). A meta-analysis of project-based learning outcomes (2002–2022). Frontiers in Psychology.

อิทธิพลของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด จังหวัดนครปฐม*

THE INFLUENCE OF SERVICE QUALITY ON THE SATISFACTION OF MEMBERS OF THE PHUTTHAMONTHON PASSENGER TRANSPORT COOPERATIVE LIMITED, NAKHON PATHOM PROVINCE

วาสนา แรงงาม[1] และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว[2]

Wasana Raengngam[1] and Pongsiri Kamkankaew[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

[1-2]North-Chiang Mai University, Thailand

Corresponding Author's Email: g672301015@northcm.ac.th

วันที่รับบทความ : 12 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 18 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 20 มีนาคม 2569

Received 12 March 2026; Revised 18 March 2026; Accepted 20 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด จังหวัดนครปฐม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มอย่างคือสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด จังหวัดนครปฐม จำนวน 100 ราย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือการวิจัย และทดสอบสมมุติบานการวิจัยโดยการวิเคราะห์ถดถอยพหคูณ

ผลการศึกษา พบว่า ความไว้วางใจส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.373 และ ความเอาใจใส่ลูกค้าส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด มีค่า

Citation:

*วาสนา แรงงาม และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว. (2569). อิทธิพลของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด จังหวัดนครปฐม. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 813-833.

Wasana Raengngam and Pongsiri Kamkankaew. (2026). The Influence Of Service Quality On The Satisfaction Of Members Of The Phutthamonthon Passenger Transport Cooperative Limited, Nakhon Pathom Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 813-833.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

สัมประสิทธิ์มาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.497 อย่างมีนับสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) เท่ากับ 0.314 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรคุณภาพการบริการทั้ง 2 ด้านสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์ได้ร้อยละ 31.40 การวิจัยนี้ได้เสนอให้สหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด จังหวัดนครปฐมควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือในการให้บริการอย่างต่อเนื่องและควรให้ความสำคัญกับการพัฒนารูปแบบการให้บริการที่คำนึงถึงความต้องการเฉพาะของสมาชิกแต่ละราย โดยส่งเสริมให้บุคลากรมีทักษะในการสื่อสาร การรับฟังความคิดเห็น และการให้คำปรึกษาแก่สมาชิกอย่างเหมาะสมต่อไป

คำสำคัญ: คุณภาพการบริการ, ความพึงพอใจ, สหกรณ์รถยนต์

Abstract

His research aimed to examine the influence of service quality on the satisfaction of members of the Phutthamonthon Passenger Transport Cooperative Limited in Nakhon Pathom Province. The sample consisted of 100 members of the Phutthamonthon Passenger Transport Cooperative Limited in Nakhon Pathom Province. A questionnaire was used as the research instrument, and the research hypotheses were tested using multiple regression analysis.

The findings revealed that trust significantly influenced the satisfaction of cooperative members, with a standardized coefficient (β) of 0.373. In addition, customer care also had a significant influence on member satisfaction, with a standardized coefficient (β) of 0.497. The coefficient of determination (R^2) was 0.314, indicating that the two dimensions of service quality jointly explained 31.40 percent of the variance in member satisfaction. Based on these findings, the study suggests that the Phutthamonthon Passenger Transport Cooperative Limited in Nakhon Pathom Province should emphasize strengthening the reliability of its services on a continuous basis. Furthermore, the cooperative should develop service approaches that consider the specific needs of individual

members by promoting staff competencies in communication, active listening, and appropriate advisory support for members.

Keywords: Service Quality, Satisfaction, Transport Cooperative

บทนำ

ในช่วงปี พ.ศ. 2568–2569 ธุรกิจขนส่งผู้โดยสารทางถนนของประเทศไทยมีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยมูลค่าตลาดคาดว่าจะเติบโตประมาณร้อยละ 2.5 และ 2.0 ตามลำดับ ซึ่งธุรกิจขนส่งระหว่างจังหวัดมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 90 ของมูลค่าตลาดรวม และคาดว่าจะขยายตัวในอัตราร้อยละ 2.4 และ 2.0 ตามลำดับ ปัจจัยสนับสนุนสำคัญมาจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักท่องเที่ยวภายในประเทศที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 198.7 ล้านคน–ครั้ง ในปี 2567 เป็น 204.8 และ 210.3 ล้านคน–ครั้ง ในปี 2568–2569 อย่างไรก็ตาม ธุรกิจขนส่งผู้โดยสารทางถนนยังคงเผชิญกับความท้าทายจากการแข่งขันกับระบบขนส่งรูปแบบอื่น โดยเฉพาะสายการบินต้นทุนต่ำที่มีการเพิ่มเที่ยวบินอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ราคาตั๋วเครื่องบินภายในประเทศมีแนวโน้มลดลง ขณะเดียวกันธุรกิจยังต้องเผชิญกับแรงกดดันด้านต้นทุนจากราคาน้ำมันเชื้อเพลิงที่ยังอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับช่วงก่อนสถานการณ์โควิด-19 รวมถึงแนวโน้มการปรับขึ้นค่าแรงขั้นต่ำ ซึ่งส่งผลต่อโครงสร้างต้นทุนของผู้ประกอบการ ในขณะที่ผู้ประกอบการไม่สามารถปรับขึ้นค่าโดยสารได้เต็มที่เนื่องจากยังอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของภาครัฐ (ธนาคารกรุงไทย, 2568)

ภายใต้สภาพการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นดังกล่าว คุณภาพการบริการจึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กรธุรกิจ (สุภัสสร หน่อแก้ว และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว, 2568) โดยคุณภาพการบริการสามารถสะท้อนถึงการรับรู้ของผู้ใช้บริการต่อมาตรฐานของการให้บริการที่เหนือกว่าหรือแตกต่างจากผู้ให้บริการรายอื่นซึ่งสามารถประเมินได้จากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังของผู้ใช้บริการกับประสบการณ์ที่ได้รับจริงในระหว่างการใช้บริการ (Udayalakshmi, & Sridevi, 2023) หากบริการที่ได้รับจริงต่ำกว่าความคาดหวังของผู้ใช้บริการนั้นย่อมสะท้อนถึงคุณภาพการบริการที่ไม่เพียงพอและนำไปสู่ความไม่พึงพอใจของผู้ใช้บริการ (วิวัฒน์ อยู่พร้อม และ สุภา ทองคง, 2564) แต่ในทางตรงกันข้ามหากการบริการที่ได้รับจริงเท่ากับหรือสูงกว่าความคาดหวังของผู้ใช้บริการจะก่อให้เกิดการรับรู้ถึงคุณภาพการบริการที่ดีและนำไปสู่ความพึงพอใจของลูกค้าซึ่งความพึงพอใจดังกล่าวยังส่งผลต่อความเชื่อมั่น

และความตั้งใจในการกลับมาใช้บริการซ้ำ อันเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาฐานลูกค้าและเสริมสร้างความยั่งยืนขององค์กร (Fiati, Widowati & Nugraheni, 2023)

ในบริบทของประเทศไทย สหกรณ์บริการถือเป็นรูปแบบองค์กรทางเศรษฐกิจที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนอาชีพและยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิก โดยมีการจัดตั้งสหกรณ์บริการแห่งแรกในปี พ.ศ. 2484 และมีการพัฒนารูปแบบสหกรณ์บริการในหลากหลายสาขา เช่น สหกรณ์เคหสถาน สหกรณ์แท็กซี่ และสหกรณ์บริการสาธารณูปโภค โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อส่งเสริมการช่วยเหลือตนเองและการร่วมมือกันของสมาชิกในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (วิฑูรย์ วิทโยภาส, 2564) สำหรับสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด ซึ่งจดทะเบียนตามพระราชบัญญัติสหกรณ์ พ.ศ. 2511 เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2522 เป็นองค์กรสหกรณ์ที่ดำเนินกิจการด้านการให้บริการขนส่งมวลชนในพื้นที่จังหวัดนครปฐมและบริเวณพุทธมณฑล โดยมีสมาชิกจำนวน 100 คน และได้รับใบอนุญาตประกอบการขนส่งใน 5 เส้นทาง สหกรณ์ดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการจัดระบบการให้บริการรถยนต์โดยสารสาธารณะให้มีมาตรฐานและถูกต้องตามกฎหมาย รวมทั้งอำนวยความสะดวกด้านการเดินทางแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวในพื้นที่ (สหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด, 2568) จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาถึงอิทธิพลของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการบริการ การปรับปรุงระบบการให้บริการ และยกระดับมาตรฐานการให้บริการขนส่งสาธารณะให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด จังหวัดนครปฐม

สมมติฐานการวิจัย

H1 คุณภาพการให้บริการด้านความไว้วางใจส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด

H2 คุณภาพการให้บริการด้านการตอบสนองส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด

H3 คุณภาพการให้บริการด้านความเชื่อมั่นผู้รับบริการส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด

H4 คุณภาพการให้บริการด้านความเอาใจใส่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด

H5 คุณภาพการให้บริการด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด

การทบทวนวรรรกรรม

ความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นแนวคิดสำคัญที่ใช้ในการอธิบายพฤติกรรมและทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ โดยนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของความพึงพอใจในมิติของอารมณ์ความรู้สึก และการตอบสนองต่อความต้องการของบุคคล โดย Irawan, Lusianti & Faidah, 2023) อธิบายว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกของมนุษย์ที่เกิดขึ้นได้ทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความรู้สึกด้านบวกมากกว่าด้านลบ และสามารถบรรลุเป้าหมายหรือความต้องการที่ตั้งไว้ ในขณะที่ Lepistö, Saunila & Ukko (2024) อธิบายว่าความพึงพอใจเป็นสภาวะทางจิตใจและอารมณ์ที่เกิดจากการรับรู้ว่าบางสิ่งสามารถตอบสนองต่อความต้องการหรือความคาดหวังของบุคคลได้ อีกทั้งยังสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามค่านิยมและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ Minhaj & Khan (2025) ยังมองว่าความพึงพอใจเป็นผลจากแรงจูงใจภายในที่เชื่อมโยงระหว่างความคาดหวังกับการตอบสนองความต้องการ ซึ่งเมื่อบุคคลได้รับการตอบสนองแล้วจะก่อให้เกิดความรู้สึกเชิงบวก เช่น ความสุข ความกระตือรือร้น และแรงจูงใจในการดำเนินกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับ Mir et.al. (2025) ที่กล่าวว่าความพึงพอใจเป็นทัศนคติหรือความรู้สึกที่ดีของบุคคลซึ่งเกิดขึ้นเมื่อผลลัพธ์ของสิ่งที่ได้รับเป็นไปตามหรือสูงกว่าความคาดหวัง โดยสรุปได้ว่า ความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึกหรือทัศนคติทั้งด้านบวกและด้านลบของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการประเมินประสบการณ์ การตอบสนองความต้องการ และความคาดหวังของบุคคล ทั้งนี้ระดับของความพึงพอใจอาจเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม ค่านิยม และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล

คุณภาพการบริการ

คุณภาพการบริการเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนถึงระดับประสิทธิภาพในการให้บริการขององค์กรและมีบทบาทโดยตรงต่อความพึงพอใจของผู้รับบริการ โดย Prabhakaran et.al. (2023) อธิบายว่าคุณภาพการบริการเป็นผลจากการรับรู้และการประเมินของลูกค้าหลังจากได้รับบริการ ซึ่งหากบริการที่ได้รับสอดคล้องหรือสูงกว่าความคาดหวังจะส่งผลให้เกิดความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น และการกลับมาใช้บริการซ้ำ สอดคล้องกับ Fiati, Widowati & Nugraheni (2023) ที่ระบุว่าคุณภาพการบริการหมายถึงระดับของการให้บริการที่สามารถตอบสนองความต้องการและความคาดหวังของผู้รับบริการผ่านองค์ประกอบสำคัญ เช่น ความน่าเชื่อถือ ความรวดเร็ว ความเป็นรูปธรรม และความเอาใจใส่ในการให้บริการ ในขณะที่ Wider et.al. (2024) อธิบายว่าคุณภาพการบริการเกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างความคาดหวังของผู้บริโภคกับการรับรู้ต่อบริการที่ได้รับ ซึ่งหากการรับรู้มีค่าเท่ากับหรือสูงกว่าความคาดหวังจะสะท้อนว่าการบริการนั้นมีคุณภาพ นอกจากนี้ยังมีแนวคิดที่สอดคล้องกันว่า การส่งมอบบริการที่มีคุณภาพเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยสร้างความแตกต่างและความสามารถในการแข่งขันให้แก่องค์กร (Ahmad et.al., 2025) และเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างคุณค่า ความเชื่อมั่น และความสัมพันธ์ระยะยาวกับผู้ใช้บริการ (Walke & Winkler, 2025) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า คุณภาพการบริการหมายถึงความสามารถขององค์กรในการส่งมอบบริการที่ตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของผู้รับบริการ ผ่านการให้บริการที่มีความน่าเชื่อถือ ความรวดเร็ว ความเอาใจใส่ และความเป็นรูปธรรม ซึ่งก่อให้เกิดความพึงพอใจ ความเชื่อมั่น และนำไปสู่การใช้บริการอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) โดยการวิจัยนี้มุ่งวิเคราะห์และอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ความไว้วางใจ การตอบสนอง ความเชื่อมั่นผู้รับบริการ ความเอาใจใส่ และความเป็นรูปธรรมของการบริการ ส่งผลต่อตัวแปรตามคือความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด

ประชากรในการวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด จำนวนทั้งสิ้น 100 คน โดยอ้างอิงข้อมูล ณ วันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2567 (สำนักงานสหกรณ์นครปฐม, 2567) ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมดโดยไม่ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างและไม่มีการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีขนาดเล็กและสามารถระบุจำนวนประชากรได้อย่างชัดเจน จึงใช้วิธีการศึกษาจากประชากรทั้งหมดจำนวน 100 คนในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพการบริการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่ ความไว้วางใจ การตอบสนอง ความเชื่อมั่นผู้รับบริการ ความเอาใจใส่ ความเป็นรูปธรรมของการบริการ และความพึงพอใจ ทั้งนี้ข้อคำถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแบบลิเคิร์ต (Likert's Scale) ตั้งแต่ 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง นอกจากนี้แบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) กับกลุ่มประชากร ผลการทดสอบพบว่ามีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง 0.843–0.899 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีความเชื่อถือได้ในระดับสูง (Christmann & Van Aelst, 2006) และสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยได้อย่างเหมาะสม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล จำนวน 100 ราย ในช่วงระหว่างเดือนมกราคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2569 ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลปฐมภูมิซึ่งได้จากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ดังกล่าว นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิเพื่อใช้ประกอบการศึกษาค้นคว้าและสนับสนุนการวิเคราะห์ผลการวิจัยให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบอิทธิพลของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของ

สมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด จังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์และระดับอิทธิพลของตัวแปรคุณภาพการบริการต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์ รวมทั้งใช้ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวในการทดสอบและยืนยันสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้

ผลการวิจัย

เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย คือ เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด จังหวัดนครปฐมผลการศึกษาประกอบไปด้วย ผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของตัวแปร และผลการทดสอบสมมุติฐาน มีดังนี

ผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูล

ตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของตัวแปร

ตัวแปร	μ	σ	SK	KU
ความพึงพอใจ (Y_SAF)	4.712	0.356	-0.817	-0.860
ความไว้วางใจ (REA)	4.822	0.328	-1.667	1.310
การตอบสนอง (RES)	4.852	0.316	-1.976	2.448
การให้ความมั่นใจ (AUS)	4.880	0.289	-2.356	4.160
การเข้าใจและรู้จักลูกค้า (EMT)	4.884	0.284	-2.434	4.592
ความเป็นรูปธรรมในการบริการ (TAG)	4.884	0.298	-2.505	4.682

จากตารางที่ 1 แสดงผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติของข้อมูลของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย พบว่า ตัวแปรทุกตัวมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง โดยตัวแปรความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์ (Y_SAF) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.712 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.356 ขณะที่ตัวแปรด้านคุณภาพการบริการ ได้แก่ ความไว้วางใจ (REA) การตอบสนอง (RES) การให้ความมั่นใจ (AUS) การเข้าใจและรู้จักลูกค้า (EMT) และความเป็นรูปธรรมในการบริการ (TAG) มีค่าเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.822–4.884 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.284–0.328 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกันในระดับสูง นอกจากนี้ เมื่อ

พิจารณาค่าความเบ้ (Skewness: SK) พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง -2.505 ถึง -0.817 และค่าความโด่ง (Kurtosis: KU) อยู่ระหว่าง -0.860 ถึง 4.682 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้สำหรับการแจกแจงแบบปกติของข้อมูล (Kamkankaew, Thongyoy & Phonracharnon, 2024) ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีการแจกแจงใกล้เคียงการแจกแจงแบบปกติ และเหมาะสมสำหรับการนำไปการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณต่อไป

ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นของตัวแปร

ตารางที่ 2 แสดงผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของตัวแปร

ตัวแปร	Y_SAF	REA	RES	AUS	EMT	TAG	Tolerance	VIF
Y_SAF	1.000							
REA	0.477**	1.000					0.495	2.022
RES	0.403**	0.688**	1.000				0.360	2.780
AUS	0.464**	0.579**	0.713**	1.000			0.128	7.833
EMT	0.477**	0.481**	0.652**	0.917**	1.000		0.130	7.677
TAG	0.339**	0.438**	0.600**	0.678**	0.735**	1.000	0.431	2.318

*หมายเหตุ ** หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติระดับที่ 0.01*

จากตารางที่ 2 แสดงผลการตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงของตัวแปร พบว่า ตัวแปรคุณภาพการบริการทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด (Y_SAF) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยตัวแปรความไว้วางใจ (REA) และการเข้าใจและรู้จักลูกค้า (EMT) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.477 รองลงมาคือ การให้ความมั่นใจ (AUS) มีค่าเท่ากับ 0.464 การตอบสนอง (RES) มีค่าเท่ากับ 0.403 และความเป็นรูปธรรมในการบริการ (TAG) มีค่าเท่ากับ 0.339 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าคุณภาพการบริการในแต่ละด้านมีแนวโน้มสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับระดับความพึงพอใจของสมาชิก นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน พบว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางถึงค่อนข้างสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง 0.438–0.917 อย่างไรก็ตาม ผลการตรวจสอบปัญหาความสัมพันธ์พหุคูณ (Multicollinearity) พบว่าค่าความทนทาน (Tolerance) อยู่ระหว่าง 0.128–0.495 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.10 และค่าปัจจัยการขยายความแปรปรวน (VIF) อยู่ระหว่าง 2.022–7.833 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงให้

เห็นว่า ตัวแปรอิสระไม่มีปัญหาความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Kamkankaew, Thongyoy & Phonracharnon, 2024) และสามารถนำไปใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณต่อไป

ผลการทดสองสมมุติฐาน

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ

ตัวแปรอิสระ	**ตัวแปรตาม ความพึงพอใจ (Y_SAF)**				
	b	**SE**	**β**	**t**	**p-value**
a(constant)	1.156	0.587		1.970	0.048
ความไว้วางใจ (REA)	0.404	0.132	0.373	3.069	0.003*
การตอบสนอง (RES)	-0.047	0.161	-0.041	-0.291	0.772
การให้ความมั่นใจ (AUS)	-0.150	0.294	-0.122	-0.510	0.611
การเข้าใจและรู้จักลูกค้า (EMT)	0.623	0.297	0.497	2.099	0.038*
ความเป็นรูปธรรมในการบริการ (TAG)	-0.098	0.156	-0.082	-0.630	0.530
$R = 0.560$ $R^2 = 0.314$ $R^2_{change} = 0.277$ F = 8.596 Sig ของ F = 0.000 Durbin-Watson = 1.929					

หมายเหตุ * หมายถึง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุเพื่อตรวจสอบอิทธิพลของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด พบว่า แบบจำลองการถดถอยมีความเหมาะสมในการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.560 และมีค่าสัมประสิทธิ์การกำหนด (R^2) เท่ากับ 0.314 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรคุณภาพการบริการทั้ง 5 ด้านสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์ได้ร้อยละ 31.40 และเมื่อพิจารณาค่า R^2 change เท่ากับ 0.277 สะท้อนให้เห็นว่าตัวแปรอิสระมีส่วนช่วยเพิ่มความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ผลการทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองด้วยค่า F พบว่ามีค่าเท่ากับ 8.596 และมีค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติ

(Sig) เท่ากับ 0.000 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงให้เห็นว่าแบบจำลองการถดถอยมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อีกทั้งค่าดัชนี Durbin–Watson เท่ากับ 1.929 ซึ่งอยู่ในช่วงใกล้เคียง 2 แสดงว่าข้อมูลไม่มีปัญหาความสัมพันธ์กันของค่าความคลาดเคลื่อน (Autocorrelation)

เมื่อพิจารณาผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 (H1) ที่ระบุว่าคุณภาพการให้บริการด้านความไว้วางใจส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด พบว่า ตัวแปรความไว้วางใจ (REA) มีค่า b เท่ากับ 0.404 ค่า SE เท่ากับ 0.132 และมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.373 โดยมีค่า t เท่ากับ 3.069 และมีค่า p-value เท่ากับ 0.003 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงให้เห็นว่าคุณภาพการให้บริการด้านความไว้วางใจมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงสามารถยอมรับสมมติฐานการวิจัย H1

สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 (H2) ที่ระบุว่าคุณภาพการให้บริการด้านการตอบสนองส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด พบว่า ตัวแปรการตอบสนอง (RES) มีค่า b เท่ากับ -0.047 ค่า SE เท่ากับ 0.161 และมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (β) เท่ากับ -0.041 โดยมีค่า t เท่ากับ -0.291 และมีค่า p-value เท่ากับ 0.772 ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงให้เห็นว่าคุณภาพการให้บริการด้านการตอบสนองไม่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย H2

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 (H3) ที่ระบุว่าคุณภาพการให้บริการด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด พบว่า ตัวแปรการให้ความมั่นใจ (AUS) มีค่า b เท่ากับ -0.150 ค่า SE เท่ากับ 0.294 และมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (β) เท่ากับ -0.122 โดยมีค่า t เท่ากับ -0.510 และมีค่า p-value เท่ากับ 0.611 ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงให้เห็นว่าคุณภาพการให้บริการด้านการให้ความมั่นใจไม่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย H3

ในส่วนของผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 (H4) ซึ่งระบุว่าคุณภาพการให้บริการด้านความเอาใจใส่หรือการเข้าใจและรู้จักลูกค้าส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด พบว่า ตัวแปรการเข้าใจและรู้จักลูกค้า (EMT) มีค่า b เท่ากับ 0.623 ค่า SE เท่ากับ 0.297 และมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.497 โดยมีค่า t เท่ากับ

2.099 และมีค่า p-value เท่ากับ 0.038 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 แสดงให้เห็นว่าคุณภาพการให้บริการด้านความเอาใจใส่มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงสามารถยอมรับสมมติฐานการวิจัย H4

สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานที่ 5 (H5) ซึ่งระบุว่าคุณภาพการให้บริการด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด พบว่า ตัวแปรความเป็นรูปธรรมในการบริการ (TAG) มีค่า b เท่ากับ -0.098 ค่า SE เท่ากับ 0.156 และมีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (β) เท่ากับ -0.082 โดยมีค่า t เท่ากับ -0.630 และมีค่า p-value เท่ากับ 0.530 ซึ่งมากกว่า 0.05 แสดงให้เห็นว่าคุณภาพการให้บริการด้านความเป็นรูปธรรมในการบริการไม่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้นจึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย H5

เมื่อพิจารณาขนาดอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์ พบว่า ตัวแปรการเข้าใจและรู้จักลูกค้า (EMT) มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐาน (β) สูงที่สุดเท่ากับ 0.497 รองลงมาคือ ตัวแปรความไว้วางใจ (REA) ซึ่งมีค่า β เท่ากับ 0.373 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านความเอาใจใส่ต่อสมาชิกและการสร้างความไว้วางใจในการให้บริการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

YSAF = 1.156 + 0.404 (REA) – 0.047 (RES) – 0.150 (AUS) + 0.623 (EMT) – 0.098 (TAG)

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

ZYSAF = 0.373 (ZREA) – 0.041 (ZRES) – 0.122 (ZAUS) + 0.497 (ZEMT) – 0.082 (ZTAG)

ตารางที่ 4 สรุปผลการทดสอบสมมุติฐานการวิจัยอิทธิพลของอิทธิพลของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล

สมมุติฐานการวิจัย	ผลการวิจัย
H1 คุณภาพการให้บริการด้านความไว้วางใจส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด	ยอมรับสมมุติฐานการวิจัย

H2 คุณภาพการให้บริการด้านการตอบสนองส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด	ไม่ยอมรับสมมุติฐานการวิจัย
H3 คุณภาพการให้บริการด้านความเชื่อมั่นผู้รับบริการส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด	ไม่ยอมรับสมมุติฐานการวิจัย
H4 คุณภาพการให้บริการด้านความเอาใจใส่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด	ยอมรับสมมุติฐานการวิจัย
H5 คุณภาพการให้บริการด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด	ไม่ยอมรับสมมุติฐานการวิจัย

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด สามารถอธิบายได้จากผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 (H1) ซึ่งพบว่า คุณภาพการให้บริการด้านความไว้วางใจมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของสมาชิกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าเมื่อผู้ใช้บริการรับรู้ถึงความน่าเชื่อถือ ความถูกต้อง และความสม่ำเสมอในการให้บริการขององค์กร ย่อมก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการใช้บริการและนำไปสู่ระดับความพึงพอใจที่สูงขึ้น ทั้งนี้ ความไว้วางใจถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพการบริการที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ ส่งผลให้ผู้ใช้บริการเกิดทัศนคติเชิงบวกต่อองค์กรและประเมินประสบการณ์การใช้บริการในระดับที่น่าพึงพอใจ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรปภา เชวงทรัพย์ ปฏิมา รุ่งเรือง และ ภูษิตย์ วงษ์เล็ก (2564) ภพนิพิฐ สีดี และ บุญเลิศ วงศ์เจริญแสงสิริ (2566) สุภัสสร หน่อแก้ว และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว (2568) ที่ชี้ให้เห็นว่าคุณภาพการบริการโดยเฉพาะด้านความน่าเชื่อถือสามารถส่งเสริมความพึงพอใจและการกลับมาใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Singh et.al. (2023) Venkatakrishnan, Alagiriswamy & Parayitam (2023) Kim & Yum (2024) ที่พบว่ามิติของความน่าเชื่อถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถอธิบายระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการในธุรกิจบริการได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 (H2) พบว่า คุณภาพการให้บริการด้านการตอบสนองไม่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่สามารถยอมรับสมมติฐานการวิจัยได้ ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แม้การตอบสนองจะเป็นองค์ประกอบหนึ่งของคุณภาพการบริการ แต่ในบริบทของบริการในรูปแบบสหกรณ์ สมาชิกอาจมิได้ให้ความสำคัญกับความรวดเร็วหรือความฉับไวในการให้บริการเป็นปัจจัยหลักในการประเมินความพึงพอใจ หากแต่ให้น้ำหนักกับปัจจัยอื่นที่สะท้อนความมั่นคงและความเชื่อถือของการให้บริการมากกว่า เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยกับระบบการให้บริการของสหกรณ์และมีความสัมพันธ์กับองค์กรอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้ความแตกต่างในด้านการตอบสนองไม่ได้ส่งผลต่อระดับความพึงพอใจอย่างเด่นชัด อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้มีความแตกต่างจากการศึกษาของ ภัทรปภา เชวงทรัพย์ ปฏิมา รุ่งเรือง และ ภูษิตย์ วงษ์เล็ก (2564) อับบ๊าส พาลีเขตต์ (2565) ภพนิพิฐ สีดี และ บุญเลิศ วงศ์เจริญแสงสิริ (2566) สุภัสสร หน่อแก้ว และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว (2568) ที่พบว่าการตอบสนองเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่าอิทธิพลของมิติการตอบสนองอาจแตกต่างกันไปตามลักษณะของธุรกิจ ประเภทของบริการ และความคาดหวังของผู้ใช้บริการในแต่ละบริบท

ในส่วนของผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3 (H3) พบว่า คุณภาพการให้บริการด้านการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการไม่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่สามารถยอมรับสมมติฐานการวิจัยได้ ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า แม้มิติของการให้ความมั่นใจจะเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพการบริการในเชิงทฤษฎี แต่ในบริบทของสหกรณ์รถยนต์โดยสาร สมาชิกอาจมองว่าการให้ความมั่นใจเป็นมาตรฐานพื้นฐานของการให้บริการที่ควรมีอยู่แล้ว จึงมิได้ใช้มิตินี้เป็นเกณฑ์สำคัญในการประเมินความพึงพอใจ ความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องระหว่างสมาชิกกับองค์กรอาจทำให้เกิดความเชื่อมั่นในระดับหนึ่งอยู่ก่อนแล้ว ส่งผลให้ความแปรผันของตัวแปรด้านการให้ความมั่นใจไม่มากพอที่จะอธิบายความแตกต่างของความพึงพอใจได้อย่างชัดเจน ผลการศึกษานี้แตกต่างจากงานวิจัยของ ภัทรปภา เชวงทรัพย์ ปฏิมา รุ่งเรือง และ ภูษิตย์ วงษ์เล็ก (2564) ภพนิพิฐ สีดี และ บุญเลิศ วงศ์เจริญแสงสิริ (2566) ขวัญเรือน ชัยนันท์ เจตต์ชัญญา บุญเฉลียว พรสุข หุ่นนิรันดร์ และ ฐาวรี ขันสำโรง (2568) สุภัสสร หน่อแก้ว และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว (2568) ที่พบว่าการให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาครั้งนี้ยังสามารถอธิบายให้สอดคล้องกับแนวคิดของ

Udayalakshmi & Sridevi (2023) ที่เสนอว่าคุณภาพการบริการโดยรวมเป็นปัจจัยสำคัญต่อความพึงพอใจ แต่ระดับอิทธิพลของแต่ละมิติอาจแตกต่างกันไปตามบริบทขององค์กรและลักษณะของบริการ

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4 (H4) พบว่า คุณภาพการให้บริการด้านความเอาใจใส่หรือการเข้าใจและรู้จักลูกค้ามีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสามารถยอมรับสมมติฐานการวิจัยได้ ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การให้บริการที่คำนึงถึงความต้องการเฉพาะของสมาชิก การรับฟังความคิดเห็น และการแสดงออกถึงความใส่ใจต่อผู้ใช้บริการแต่ละราย เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับความพึงพอใจของสมาชิกได้อย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะของบริการในรูปแบบสหกรณ์มีความใกล้ชิดระหว่างองค์กรกับสมาชิกค่อนข้างสูง สมาชิกจึงให้ความสำคัญกับความรู้สึกของการได้รับการดูแลและเข้าใจจากองค์กร ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรปภา เชวงทรัพย์ ปฏิมา รุ่งเรือง และ ภูษิตย์ วงษ์เล็ก (2564) ภพนิพิฐ สีดี และ บุญเลิศ วงศ์เจริญแสงสิริ (2566) สุภัสสร หน่อแก้ว และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว (2568) Singh et.al. (2023) Venkatakrishnan, Alagiriswamy & Parayitam (2023) Kim & Yum (2024) ที่พบว่าด้านความเอาใจใส่หรือการเข้าใจผู้ใช้บริการเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความพึงพอใจและการกลับมาใช้บริการซ้ำของผู้ใช้บริการในธุรกิจบริการ

สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานที่ 5 (H5) พบว่า คุณภาพการให้บริการด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการไม่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงไม่สามารถยอมรับสมมติฐานการวิจัยได้ ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า แม้องค์ประกอบด้านความเป็นรูปธรรม เช่น สภาพแวดล้อมทางกายภาพ อุปกรณ์ เครื่องมือ หรือภาพลักษณ์ภายนอกของการให้บริการ จะช่วยสร้างการรับรู้เบื้องต้นแก่ผู้ใช้บริการ แต่ในบริบทของสหกรณ์รถยนต์โดยสาร สมาชิกอาจให้ความสำคัญกับคุณค่าที่ได้รับจากการใช้บริการจริงมากกว่าการประเมินองค์ประกอบทางกายภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสมาชิกมีความคุ้นเคยกับบริบทขององค์กรและมองว่าความเป็นรูปธรรมเป็นเพียงมาตรฐานพื้นฐานของการให้บริการ มิใช่ปัจจัยที่สร้างความแตกต่างของระดับความพึงพอใจอย่างชัดเจน ผลการศึกษาครั้งนี้จึงแตกต่างจากงานวิจัยของ ภัทรปภา เชวงทรัพย์ ปฏิมา รุ่งเรือง และ ภูษิตย์ วงษ์เล็ก (2564) เยาวธิดา สุริจักหงส์ และ รัชดา ภักดียิ่ง (2565) ภพนิพิฐ สีดี และ บุญเลิศ วงศ์เจริญแสงสิริ (2566) สุภัสสร หน่อแก้ว และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว (2568) ที่พบว่าความ

เป็นรูปธรรมของการบริการมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษานี้ยังสามารถอธิบายได้ว่าในธุรกิจบริการบางประเภท โดยเฉพาะองค์กรที่มีความสัมพันธ์ระยะยาวกับผู้ใช้บริการ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการมักเกิดจากประสบการณ์การใช้บริการจริง ความน่าเชื่อถือของระบบบริการ และความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสมาชิกมากกว่าการรับรู้ต่อองค์ประกอบทางกายภาพของบริการเพียงอย่างเดียว ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของบริบทการให้บริการในระบบสหกรณ์ที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์และความไว้วางใจเป็นสำคัญ

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของคุณภาพการบริการในบริบทขององค์กรรูปแบบสหกรณ์ โดยพบว่าองค์ประกอบของคุณภาพการบริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของสมาชิกอย่างมีนัยสำคัญคือด้านความไว้วางใจและด้านความเอาใจใส่ต่อผู้ใช้บริการ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านความน่าเชื่อถือ ความถูกต้อง ความสม่ำเสมอของการให้บริการ รวมถึงการเข้าใจความต้องการและการดูแลสมาชิกอย่างใกล้ชิด เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยสร้างความพึงพอใจในระบบบริการของสหกรณ์ ในขณะที่องค์ประกอบด้านการตอบสนอง การให้ความมั่นใจ และความเป็นรูปธรรมของการบริการกลับไม่พบอิทธิพลต่อความพึงพอใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาดังกล่าวจึงก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่ชี้ให้เห็นว่าในบริบทขององค์กรบริการที่มีความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างองค์กรกับผู้ใช้บริการ เช่น สหกรณ์ ความพึงพอใจของสมาชิกมิได้เกิดจากมิติของคุณภาพการบริการทุกด้านตามแนวคิด SERVQUAL อย่างเท่าเทียมกัน แต่เกิดจากมิติที่สะท้อนความสัมพันธ์เชิงความไว้วางใจและการดูแลสมาชิกเป็นหลักซึ่งสามารถอธิบายได้ว่าโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับองค์กรมีบทบาทสำคัญต่อการประเมินคุณภาพการบริการและระดับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการในระบบสหกรณ์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า คุณภาพการให้บริการบางด้านมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ด้านความไว้วางใจและด้านการเข้าใจและรู้จักลูกค้า ในขณะที่คุณภาพการให้บริการด้านการตอบสนอง ด้านการให้ความ

มั่นใจ และด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ความเข้าใจในความต้องการของสมาชิก และการให้บริการที่สร้างความไว้วางใจแก่สมาชิก เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการวิจัยนี้มี**ข้อเสนอแนะการวิจัยสำหรับสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด** ได้แก่ 1. สหกรณ์ฯ ควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความน่าเชื่อถือในการให้บริการอย่างต่อเนื่อง รักษามาตรฐานของการให้บริการที่มีความถูกต้อง โปร่งใส และสม่ำเสมอ ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การดำเนินงาน และการสื่อสารข้อมูลแก่สมาชิกอย่างชัดเจนและตรวจสอบ 2. สหกรณ์ฯ ยังคงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการตอบสนองต่อสมาชิกในระดับที่เหมาะสม ทั้งในด้านการให้ข้อมูล การแก้ไขปัญหา และการประสานงานต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นให้การบริการมีความชัดเจนและเป็นระบบมากขึ้น 3. สหกรณ์ฯ ควรพิจารณาพัฒนารูปแบบการสื่อสารกับสมาชิกให้มีความชัดเจนและเข้าถึงได้มากยิ่งขึ้น โดยเน้นการให้ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการให้บริการ กฎระเบียบ หรือสิทธิประโยชน์ของสมาชิกอย่างต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจต่อระบบการดำเนินงานของสหกรณ์ 4. สหกรณ์ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนารูปแบบการให้บริการที่คำนึงถึงความต้องการเฉพาะของสมาชิกแต่ละราย โดยส่งเสริมให้บุคลากรมีทักษะในการสื่อสาร การรับฟังความคิดเห็น และการให้คำปรึกษาแก่สมาชิกอย่างเหมาะสม 5. สหกรณ์ฯ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในการให้บริการให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม สะอาด และเอื้อต่อการใช้บริการของสมาชิก เนื่องจากองค์ประกอบทางกายภาพของการบริการแม้จะไม่ใช่ปัจจัยหลักในการกำหนดความพึงพอใจ แต่ก็มีบทบาทสำคัญในการสร้างภาพลักษณ์ขององค์กรและช่วยสนับสนุนประสบการณ์การใช้บริการโดยรวมของสมาชิก สำหรับ**ข้อเสนอแนะการวิจัยสำหรับองค์กรธุรกิจบริการ** ได้แก่ 1. องค์กรธุรกิจบริการควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการให้บริการด้านความไว้วางใจอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าความไว้วางใจมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ควรดำเนินการพัฒนาระบบการให้บริการให้มีความถูกต้อง โปร่งใส และมีมาตรฐานที่สม่ำเสมอซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนของธุรกิจบริการในระยะยาว 2. ธุรกิจบริการควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาการให้บริการที่สะท้อนถึงความเอาใจใส่และความเข้าใจต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าปัจจัยดังกล่าวมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ องค์กรควรส่งเสริมให้บุคลากรมี

ทักษะด้านการสื่อสาร การรับฟัง และการให้บริการที่คำนึงถึงความต้องการเฉพาะของผู้ใช้บริการแต่ละราย รวมทั้งควรพัฒนาระบบการติดตามความต้องการและปัญหาของผู้ใช้บริการอย่างต่อเนื่อง สำหรับ**ข้อเสนอแนะการวิจัยสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** ได้ต่อ 1. ควรขยายกรอบแนวคิดให้ครอบคลุมตัวแปรอื่นที่อาจมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของสมาชิกเพิ่มเติมจากมิติคุณภาพการบริการ โดยเฉพาะด้านการตอบสนอง การให้ความมั่นใจ และความเป็นรูปธรรมของการบริการซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความพึงพอใจของสมาชิกสหกรณ์อาจเกิดจากปัจจัยเชิงบริบทหรือปัจจัยแวดล้อมอื่นร่วม 2. ควรขยายขอบเขตด้านประชากรและวิธีการวิจัยให้มีความหลากหลายมากขึ้น โดยอาจศึกษาเปรียบเทียบกับสหกรณ์ประเภทอื่น องค์กรบริการในบริบทที่แตกต่างกัน หรือจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามลักษณะของสมาชิกเพื่อวิเคราะห์ว่าปัจจัยด้านคุณภาพการบริการแต่ละมิติมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจแตกต่างกันหรือไม่ซึ่งจะช่วยให้การตีความผลการวิจัยมีความลุ่มลึกมากขึ้น และสามารถนำไปใช้พัฒนาแนวทางการบริหารคุณภาพการบริการให้เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของผู้ใช้บริการในแต่ละบริบทได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

เยาวธิดา สุริจักหงส์ และ รัชดา ภักดียิ่ง. (2565). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการให้บริการของเทศบาลตำบลแก่นฝาง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น. Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(11), 1–16.

ขวัญเรือน ชัยนันท์, เจตต์ชัญญา บุญเฉลียว, พรสุข หุ่นนิรันดร์ และ ฐาวรี ขันสำโรง. (2568). การเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนต่อการใช้บริการ Telemedicine ระหว่างโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชนในช่วงการระบาดของโรคโควิด-19: กรณีศึกษาโรงพยาบาลรัฐและโรงพยาบาลเอกชน จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(2), 125–146.

ธนาคารกรุงไทย. (2568, 24 พฤศจิกายน). แนวโน้มธุรกิจขนส่งผู้โดยสารทางถนน (Industry Analysis & ESG Reports). Krungthai COMPASS.

ภพนิพิฐ สีดี และ บุญเลิศ วงศ์เจริญแสงสิริ. (2566). ความพึงพอใจของลูกค้าต่อคุณภาพบริการของคีออสจำหน่ายโทรศัพท์เคลื่อนที่ในร้านสะดวกซื้อในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 9(3), 370–383.

ภัทรปภา เชวงทรัพย์, ปฏิมา รุ่งเรือง และ ภูษิตย์ วงษ์เล็ก. (2564). คุณภาพการให้บริการที่สัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้ใช้บริการโรงพยาบาลจุฬารัตน์ 3 อินเตอร์เนชั่นแนล. Southeast Bangkok Journal, 7(2), 64–81.

วิฑูรย์ วิทโยภาส. (2564). หลักการสหกรณ์ต่อวิถีประชาธิปไตย. วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ, 2(1), 122–131.

วิวัฒน์ อยู่พร้อม และ สุภา ทองคง. (2564). คุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการของผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทอยู่อาศัยในพื้นที่บริการของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค อำเภอเมืองปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี. วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, 8(1), 18–30.

สหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด. (2568). รายงานประจำปีสหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด. นครปฐม: สหกรณ์รถยนต์โดยสารพุทธมณฑล จำกัด.

สุภัสสร หน่อแก้ว และ พงศ์ศิริ คำขันแก้ว. (2568). อิทธิพลของคุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้มารับบริการ ณ สำนักงานสรรพากรพื้นที่สาขาลี้ จังหวัดลำพูน. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 3(6), 593–609.

อับบ๊าส พาลีเขตต์. (2565). คุณภาพการบริการและความพึงพอใจที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้มาใช้บริการที่พักในอำเภอเบตง จังหวัดยะลา. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 24(2), 125–136.

Ahmad, P., Ram, N., Shekhar Bellamkonda, R., & Kumar, A. (2025). Consumer satisfaction and reuse intention of food delivery apps: integration of service quality model and expectation confirmation theory. Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism, 1-29.

Albarq, A. N. (2023). The impact of CKM and customer satisfaction on customer loyalty in Saudi banking sector: The mediating role of customer trust. Administrative Sciences, 13(3), 90.

Christmann, A., & Van Aelst, S. (2006). Robust estimation of Cronbach's alpha. Journal of multivariate analysis, 97(7), 1660-1674.

Fiati, R., Widowati, W., & Nugraheni, D. M. K. (2023). Service quality model analysis on the acceptance of information system users' behavior. Indones. J. Electr. Eng. Comput. Sci, 30(1), 444.

Irawan, A., Lusianti, D., & Faidah, F. (2023). Customer satisfaction in the era of competition 5.0. Journal of Applied Business and Technology, 4(2), 144-154.

Kamkankaew, P., Thongyoy, P., & Phonracharnon, Y. (2024). From Clicks to Satisfaction: A Study on How Customer-Based Brand Equity Shapes Customer Satisfaction in Online Food Delivery Realm for Generation Z in Lampang Province, Thailand. International Journal of Sociologies and Anthropologies Science Reviews, 4(2), 109-124.

Kim, J., & Yum, K. (2024). Enhancing continuous usage intention in e-commerce marketplace platforms: The effects of service quality, customer satisfaction, and trust. Applied Sciences, 14(17), 7617.

Lepistö, K., Saunila, M., & Ukko, J. (2024). Enhancing customer satisfaction, personnel satisfaction and company reputation with total quality management: combining traditional and new views. Benchmarking: An International Journal, 31(1), 75-97.

Minhaj, S. M., & Khan, M. A. (2025). Dimensions of E-Banking and the mediating role of customer satisfaction: A structural equation model approach. International Journal of Business Innovation and Research, 36(1), 42-57.

Mir, A. A., Bhat, A. A., Al-Adwan, A. S., Farooq, S., Jamali, D., & Malik, I. A. (2025). Green banking practices and customer satisfaction-way to green sustainability. Innovation and Green Development, 4(2), 100221.

Prabhakaran, P., Anandakumar, S., Priyanka, E. B., & Thangavel, S. (2023). Development of service quality model computing ridership of metro rail system using fuzzy system. Results in Engineering, 17, 100946.

Singh, V., Sharma, M. P., Jayapriya, K., Kumar, B. K., Chander, M. A. R. N., & Kumar, B. R. (2023). Service quality, customer satisfaction and customer loyalty: A comprehensive literature review. Journal of Survey in Fisheries Sciences, 10(4S), 3457-3464.

Udayalakshmi, C., & Sridevi, J. (2023). Service quality models: A review with respect to fast food restaurants. BOHR International Journal of Social Science and Humanities Research, 2(1), 92-96.

Venkatakrishnan, J., Alagiriswamy, R., & Parayitam, S. (2023). Web design and trust as moderators in the relationship between e-service quality, customer satisfaction and customer loyalty. The TQM Journal, 35(8), 2455-2484.

Walke, F., & Winkler, T. J. (2025). Assessing omnichannel service quality in the public sector. Public Administration, 103(2), 581-599.

Wider, W., Tan, F. P., Tan, Y. P., Lin, J., Fauzi, M. A., Wong, L. S. & Hossain, S. F. A. (2024). Service quality (SERVQUAL) model in private higher education institutions: A bibliometric analysis of past, present, and future prospects. Social Sciences & Humanities Open, 9, 100805.

POLICY SHOCK REACTIONS IN THAI WAGE RIGIDITY ECONOMY*

Adirek Vajrapatkul[1] and Piyasiri Kongwiriyapisal[2]

[1-2]School of Economics, Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Corresponding Author's Email: piyasiri.rua@stou.ac.th

Received 30 October 2025; Revised 15 December 2025; Accepted 17 December 2025

Abstract

This study analyzes the macroeconomic effects of nominal wage rigidity in Thailand, a key labor market friction that shapes business cycles and policy transmission. It quantitatively evaluates how varying degrees of wage stickiness influence the dynamic responses of macroeconomic variables to such shocks. A Dynamic Stochastic General Equilibrium (DSGE) model was developed and estimated using Thai quarterly data from 2002–2021, and then subjected to consumption, technology, fiscal, and monetary policy shocks under different wage rigidity scenarios. The simulations reveal that higher nominal wage rigidity reduces the volatility of macroeconomic adjustment. The impulse responses of output, employment, and prices exhibit smaller amplitudes and weaker cyclical fluctuations as wage stickiness increases. However, wage rigidity acts as a double-edged sword: it stabilizes the economy in the short run by dampening disruptive shocks but slows the return to equilibrium. This trade-off is central to policymakers, as it shapes the strength and speed of policy transmission. The study recommends that Thai authorities foster a balance between stability and flexibility through targeted social safety nets and labor market programs that

Citation:

* Adirek Vajrapatkul and Piyasiri Kongwiriyapisal. (2026). Policy Shock Reactions In Thai Wage Rigidity Economy. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 834-856.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

cushion downturns while allowing wage adjustments to facilitate a quicker return to equilibrium.

Keywords: Wage Rigidity, DSGE Models, Monetary Policy, Fiscal Policy, Thailand

Introduction

Wage rigidity, a central concept in macroeconomics, refers to the resistance of nominal wages to adjust in line with changing labor market conditions. It is crucial because it shapes labor market outcomes and overall macroeconomic performance. When wages do not fall during downturns, firms are more likely to lay off workers than to cut pay, resulting in higher involuntary unemployment and slower recoveries. This rigidity arises from a combination of institutional arrangements, behavioral considerations, and economic constraints (Babecký et al., 2010; Dickens et al., 2007).

Wage rigidity can amplify business cycle fluctuations and inhibit the economy's self-correcting mechanism. Following a negative demand shock, flexible wages would normally decline, lowering firms' labor costs and limiting their job losses. However, with rigid wages, labor costs remain elevated, forcing firms to reduce employment more aggressively, deepening the contraction, and increasing output volatility (Kandil, 1996). This slows recovery because the labor market cannot clear efficiently.

A wide range of methodologies has been used to study wage dynamics and their determinants. Gordon (1982), using a century-long dataset for the United States, the United Kingdom, and Japan, demonstrated that the degree of wage stickiness differs across countries and over time. Blinder and Choi (1989) used interviews with actual wage-setters and found that fairness norms and other non-economic considerations strongly influence wage decisions. Card and Hyslop (1996) show that nominal wage cuts are rare in individual-level data, particularly when inflation is low. In contemporary macroeconomics, however, Dynamic

Stochastic General Equilibrium (DSGE) models have become the standard tool for analyzing wage rigidity. These models often introduce wage stickiness through a Calvo-type mechanism, enabling them to replicate the observed fluctuations in key variables. Smets and Wouters (2003) demonstrated that incorporating nominal wage rigidity improves the ability of DSGE models to match output, employment, and inflation movements. Guerron-Quintana (2010) showed that omitting wage data can yield paradoxical results, such as recessions following positive technology shocks, highlighting the central role of wage rigidity in generating coherent predictions.

Although wage rigidity is a global phenomenon, its specific forms and policy implications are highly context-dependent, justifying country-specific investigations. In Asia, several studies have pointed to particularly pronounced wage rigidities. Fan (2005) documents persistent wage stickiness in Hong Kong, even under deflation. In India, Kaur (2017) found that nominal wage rigidity contributes to employment distortion during downturns. For Thailand, which is attempting to move beyond the middle-income trap under the Thailand 4.0 strategy, labor market features, such as the extensive use of migrant labor and the transition toward a higher-skilled workforce, may interact with wage rigidity in complex ways (Tipayalai, 2020).

The interaction between macroeconomic policy and wage rigidity is another important dimension. The effectiveness of fiscal policy depends, in part, on labor market frictions (Sabir and Qamar, 2019). Sun and Tsang (2017) identified channels through which sticky wages modify both the magnitude and timing of fiscal and monetary policy effects on real activities. Given Thailand’s history of substantial shocks, such as the East Asian Financial Crisis, and its reliance on a mix of fiscal and monetary tools for stabilization, understanding how wage rigidity conditions the transmission of these policies is essential for effective economic management.

Despite extensive research on wage rigidity, there is still limited evidence on how different degrees of wage stickiness shape Thailand's macroeconomic dynamics, particularly in response to policy and non-policy shocks. This study contributes to the literature by developing and estimating a DSGE model tailored to the Thai economy. Using this framework, we simulated the effects of consumption, technology, fiscal, and monetary policy shocks under alternative levels of nominal wage rigidity. The central research question is as follows: How does the degree of nominal wage rigidity modify the dynamic responses of key macroeconomic variables, including prices, wages, capital returns, employment, and output, to consumption, technology, fiscal, and monetary policy shocks in Thailand? The remainder of this paper is structured as follows. The next section reviews the theoretical and empirical literature on wage rigidity. We then present the details of the DSGE model, including the behavior of households, firms, and the government. Finally, we report our main findings and provide policy recommendations.

Objectives

The primary objective of this study is to quantitatively assess how different degrees of wage stickiness alter the dynamic responses of key macroeconomic variables to various economic shocks.

Literature Review

Originating in Keynes's *General Theory*, the hypothesis posits that nominal wages are resistant to downward adjustment, are less flexible than prices, and tend to move in the opposite direction to real wages. Workers strongly resist nominal wage cuts but are more tolerant of real wage reductions caused by higher prices (Pencavel, 2015). Consequently, in recessions, prices fall faster than money wages, so real wages rise, and this wage stickiness in downturns

generates involuntary unemployment, as firms facing weaker demand prefer to lay off workers rather than cut pay (Fan, 2005).

In empirical research, Card and Hyslop (1996) showed that in high-inflation environments, firms can reorder real wages without explicit nominal cuts, while low inflation or deflation amplifies nominal wage rigidity and restricts relative wage adjustments. They tested whether inflation greases the wheels of the labor market and confirmed that, given resistance to nominal wage cuts, moderate inflation allows real wage reductions through stable nominal pay. A pronounced spike at zero nominal wage change reveals strong rigidity, especially in low-inflation periods, and its size decreases as inflation rises, indicating that low inflation intensifies nominal wage stickiness. Franz and Pfeiffer (2006) showed that collective bargaining agreements and union rules established wage floors that remained binding throughout the business cycle, and these negotiated standards further constrained downward adjustments. Babecký et al. (2010) highlighted that enterprises that employed a larger share of permanent workers or operated under extensive union coverage exhibited stronger real and nominal wage rigidity than firms with more flexible staffing structures. Schoefer (2021) documented that incumbents' wage stickiness, combined with financial constraints that restricted firms' ability to smooth costs through pay cuts, led managers to preserve existing wage levels while curtailing new hiring, and this choice transmitted employment losses instead of wage adjustments during recessions.

On the effects side, Kandil (1996) demonstrated that nominal wage rigidity intensified the countercyclical pattern of real wages when demand shocks occurred, and the study showed a consequent amplification of output volatility through the labor income channels. Subsequently, Smets and Wouters (2003) provided empirical and theoretical evidence that wages in DSGE frameworks display nominal rigidity and demonstrated that this rigidity constrains real wage movements whenever the economy encounters an aggregate shock. This foundational contribution established wages as the principal friction that shapes

the responses of output, employment, and inflation during short-term fluctuations. In 2007, Dickens et al. (2007) reported that actual wage behavior diverges from the flexible-wage benchmark and explained that households whose labor income does not adjust promptly alter consumption plans in ways that intensify cyclical volatility.

Guerron-Quintana (2010) estimated a DSGE framework that contains a Taylor rule produced paradoxical downturns after positive technology innovations when the researcher excluded wage data, and the investigation thereby displayed the essential role that observed wage rigidity holds for reliable quantitative predictions. In 2011, Keen and Pakko (2011) conducted policy simulations that revealed that monetary authorities operating in an environment characterized by rigid wages generate macroeconomic outcomes that differ markedly from the predictions produced by flexible-wage frameworks. During 2012, Khan and Tsoukalas (2012) documented that wage stickiness diminishes the share of news shocks in the variance of key aggregates, whereas unanticipated disturbances have a stronger effect. This finding implies that the informational structure of macroeconomic fluctuations shifts when wages are adjusted slowly. In 2017, Sun and Tsang (2017) advanced the policy discussion by identifying the transmission channels through which sticky wages alter both the speed and magnitude with which fiscal or monetary interventions influence real activity.

Further research has shown how sticky nominal wages interact with other market features to influence business cycles. Den Haan et al. (2018) demonstrated that when combined with incomplete markets, where individuals cannot insure against unemployment risk, sticky wages can amplify economic downturns through a deflationary spiral. During a recession, heightened fear of unemployment increases precautionary savings, putting downward pressure on price levels. Because nominal wages are sticky and do not fall as quickly as prices, real labor costs rise, squeezing the profits of firms. This leads to lower investment

and fewer jobs, which, in turn, reinforces the initial fear and saving impulses, creating a self-perpetuating cycle that deepens the recession. Huang et al. (2022) demonstrate that the macroeconomic impact of sticky wages depends on structural features such as the returns to research and development. When returns to innovation are high, wage stickiness among a small group of workers, such as researchers, can produce large real effects from monetary shocks, implying that the importance of wage rigidity is context-dependent. Bilbiie and Trabandt (2024) explored the long-standing question of whether sticky prices or wages are more important for explaining business cycles. In a standard New Keynesian model, they established a result of "observational equivalence," showing that models with sticky wages and flexible prices can produce identical aggregate outcomes for GDP, consumption, and inflation as those with sticky prices and flexible wages do. While this creates an identification problem for econometric analysis, the two hypotheses have different implications for income distribution, with the sticky wage scenario generating acyclical real wages and pro-cyclical profits. This pattern aligns better with empirical observations and suggests its growing importance as a plausible monetary transmission mechanism.

Methodology

The research methodology employed in this study was centered on the development and simulation of a mathematical model. The Population and Sample for this research are the Thai economy, with the empirical analysis utilizing quarterly data spanning from 2002:Q1 to 2021:Q2. These data, which include GDP, the policy rate, and employment, were obtained from the World Bank database. The primary Research Instrument is a Dynamic Stochastic General Equilibrium (DSGE) framework tailored to the Thai economy, incorporating the detailed behaviors of households, labor unions, firms, and the government. This DSGE model includes wage rigidity as a critical friction, which is implemented via

the Calvo rule. Data analysis is performed using Bayesian estimation techniques, followed by simulating the dynamic effects of various economic shocks under different scenarios of wage stickiness. The details of our model are as follows.

Households: In this hypothesized economy, the representative household seeks to maximize its lifetime utility, which increases with the consumption of goods and decreases with the number of hours worked. The utility function employed in this study is adapted from standard specifications in the literature (Jääskelä & McKibbin, 2009; Justiniano & Preston, 2010; Alba et al., 2011) and is expressed as follows:

$$E_t \sum_{t=0}^{\infty} \beta^t \left(A_{C,t} \frac{\left(C_t\right)^{1-\sigma}}{1-\sigma} - A_{L,t} \frac{\left(L_t\right)^{1+\varphi}}{1+\varphi} \right) , \quad (1)$$

where β represents the subjective discount factor. The parameter φ is the inverse of the Frisch elasticity of labor supply, while the parameter σ defines the coefficient of relative risk aversion. $A_{C,t}$ denotes the stochastic process that captures time-varying shocks to the household's preference for consumption. $A_{L,t}$ represents a stochastic shock to the disutility of labor, and L_t stands for the quantity of labor hours supplied by the household.

$$\ln\left(A_{C,t}\right) = \left(1-\rho_{AC}\right)\ln\left(A_{Css}\right) + \rho_{AC}\ln\left(A_{C,t-1}\right) + \varepsilon_{AC,t} \quad \left|\rho_{AC}\right| < 1, \varepsilon_{AC,t} \sim N\left(0, Q_{AC}\right) . \quad (2)$$

The representative household’s nominal budget constraint is expressed by:

$$W_t L_t + R_{K,t} K_t + B_t = P_t\left(C_t + I_t\right) + \frac{B_{t+1}}{R_t} , \quad (3)$$

where W_t, K_t, $R_{K,t}$, B_t, P_t, I_t, and R_t denote nominal wage, stock of physical capital, nominal rental rate of capital, bonds held by the household, price level for the final good, investment expenditures, and nominal interest rate, respectively.

In this case, capital evolution is written as:

$$K_{t+1} = (1-\delta)K_t + I_t\left(1 - \frac{\chi\left(\frac{I_t}{I_{t-1}} - 1\right)^2}{2}\right), \quad (4)$$

where parameters δ and χ, respectively, denote the physical depreciation rate of capital and investment adjustment costs.

Labor sector: Households' wage-setting behavior is modeled under the assumption that they are monopolistic competitors, each supplying a differentiated labor service. These services, indexed by $k \in [0,1]$, are sold to a representative labor-aggregating firm. This firm then combines various labor types into a single composite labor input using the following technology:

$$L_t = \left(\int_0^1 L_{k,t}^{\frac{\varphi_W - 1}{\varphi_W}} \, \mathrm{d}k\right)^{\frac{\varphi_W}{\varphi_W - 1}}, \quad (5)$$

where, $\phi_w > 1$ is the inverse of the substitution parameter.

The labor-aggregating firm solves

$$\max_{L_{k,t}} W_t L_t - \int_0^1 W_{k,t} L_{k,t} dk \,. \quad (6)$$

Using (5) and (6) to get $\left(\frac{W_t}{W_{k,t}}\right)^{\varphi_w} L_t = L_{k,t}$ which imply $W_t = \left(\int_0^1 W_{k,t}^{1-\varphi_w} \, \mathrm{d}k\right)^{\frac{1}{1-\varphi_w}}$.

Applying the Calvo rule for price rigidity (Ascari & Rossi, L., 2012), only a fraction of households, chosen independently and randomly in each period, can optimally reset their wages. The remaining households θ_W must keep their wages unchanged. Therefore, a household that can re-optimize solves the following problem:

$$max_{WF_{k,t}} \sum_{s=0}^{\infty} E_t \left(\beta\theta_W\right)^s \left(-\frac{1}{1+\varphi_W}\left(L_{k,t+s}\right)^{1+\varphi_W} + \lambda_{t+s}\left(WF_{k,t} L_{k,t+s}\right)\right). \quad (7)$$

where λ_{t+s} denotes the marginal value of real income in period t+s.

The first-order solution of (7) can be written as $WF_t = \frac{\varphi_w}{(\varphi_w - 1)} E_t \sum_{i=0}^{\infty} (\beta\theta_w)^i \frac{L_{t+i}^{\varphi_W}}{\lambda_{t+i}}$. Hence, the aggregate nominal wage results become $W_t^{1-\varphi_W} = \theta_W W_{t-1}^{1-\varphi_W} + (1-\theta_W) WF_t^{1-\varphi_W}$.

Intermediate Technological Firms: Technological Firms use Cobb-Douglas technology with capital and labor to produce outputs. This production function is given by $Y_{j,t} = A_{Tt} K_{j,t}^{\alpha} L_{j,t}^{1-\alpha}$, where α is the share of capital in production. $A_{T,t}$ is a technology evolution that follows a first-order autoregressive process. The solution for profit maximization provides the following price rule:

$$P_{j,t} = \frac{1}{A_{T,t}} \left(\frac{W_t}{1-\alpha} \right)^{1-\alpha} \left(\frac{R_{K,t}}{\alpha} \right)^{\alpha}. \quad (8)$$

Based on the Calvo rule, the firm has a ω probability of keeping the price of its good fixed in the next period, and the remaining probability of optimally defining its price. The problem of firms that can readjust their prices is exhibited by:

$$MAX_{AP_{j,t}} E_t \sum_{i=0}^{\infty} (\beta\omega)^i \left(AP_{j,t} Y_{j,t+i} - TC_{j,t+i} \right) \quad (9)$$

The first-order solution provides: $AP_{j,t} = \frac{\psi_Y}{(\psi_Y - 1)} E_t \sum_{i=0}^{\infty} (\beta\omega)^i MC_{j,t+i}$.

Final good firm: The final good Y_t is produced by an aggregator that collects differentiated goods from a continuum of intermediate firms $j \in [0,1]$ using the following Dixit-Stiglitz aggregator (Coibion & Gorodnichenko, 2008) $Y_t = \left(\int_0^1 Y_{j,t}^{\frac{1}{\psi_Y}} dj \right)^{\psi_Y}$, where $Y_{j,t}$ is the demand for an intermediate good j and $\psi_Y > 1$ denotes the producer's monopoly power.

The producer solves $MAX_{Y_{jt}} P_t Y_t - \int_0^1 P_{j,t} Y_{j,t} dj$. The solution to the producer's maximization problem is $Y_{j,t} = Y_t \left(\frac{P_t}{P_{j,t}} \right)^{\frac{\psi_Y}{\psi_Y - 1}}$. Further simple

manipulation yields $P_t = \left(\int_0^1 P_{j,t}^{1-\psi_Y} dj \right)^{\frac{1}{1-\psi_Y}}$. Using (8), we obtain the price index $P_t = \left(\omega P_{t-1}^{1-\psi_Y} + (1-\omega) A P_{j,t}^{1-\psi_Y} \right)^{\frac{1}{(1-\psi_Y)}}$.

Government Authority: The fiscal authority determines its total spending on public goods, $C_{G,t}$, by taking into account the previous level of national income and the rate of inflation. Following the approach used in previous studies (Iwata, 2009; Bhattarai & Trzeciakiewicz, 2017), the fiscal policy rule can be written as:

$$\frac{C_{G,t}}{C_{Gss}} = \left(\frac{C_{G,t-1}}{C_{Gss}} \right)^{\zeta_G} \left(\frac{Y_{ss}}{Y_{t-1}} \frac{\pi_{ss}}{\pi_{t-1}} \right)^{(1-\zeta_G)\kappa_G} A_{G,t}, \quad (10)$$

The monetary authority sets the short-term nominal interest rate according to the following simple rule (Bache et al., 2010; Pakdeesana, 2015):

$$\frac{R_t}{R_{ss}} = \left(\frac{R_{t-1}}{R_{ss}} \right)^{\zeta_M} \left(\left(\frac{Y_t}{Y_{ss}} \right)^{\kappa_Y} \left(\frac{\pi_t}{\pi_{ss}} \right)^{\kappa_\pi} \right)^{(1-\zeta_M)} A_{M,t}, \quad (11)$$

where $A_{M,t}$ and $A_{G,t}$ denote a monetary and fiscal policy evolution. The Market-clearing condition is defined by $Y_t = C_{H,t} + C_{G,t} + I_t$. The log-linearization forms of the first-order solutions were derived before conducting the simulation.

Results

This section reports the main simulation results, and some estimated parameters are listed in Table 1.

Parameter	prior mean	post. mean	HPD inf	HPD sup
σ	0.300	0.3045	0.2899	0.3189
β	0.970	0.9701	0.9686	0.9723
δ	0.011	0.0010	0.0000	0.0022
ζ_G	0.200	0.2008	0.1865	0.2133
ζ_M	0.200	0.1913	0.1115	0.2582

Parameter	prior mean	post. mean	HPD inf	HPD sup
κ_G	0.200	0.1989	0.1845	0.2108
κ_π	0.200	0.1864	0.1726	0.2237
κ_Y	0.200	0.2087	0.1841	0.2237

Table 1: Priors and posteriors of model parameters

To test the effect of wage rigidity, this work set ω = 0.8.

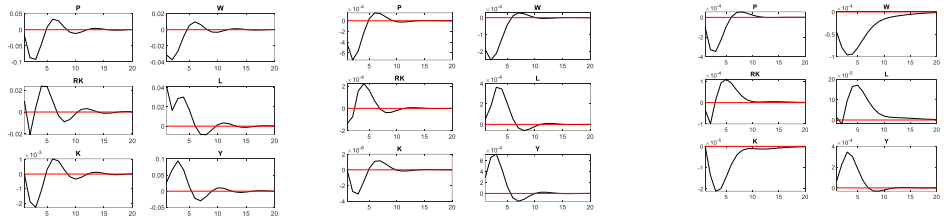

(a) $\theta_W = 0.20$ (b) $\theta_W = 0.50$ (c) $\theta_W = 0.80$

Figure 1: Consumption shock

Figure 1(a) shows the effects of a positive consumption preference shock. Increasing nominal wage rigidity systematically changes both the magnitude and shape of the impulse responses. Prices (P) always fall on impact, but the initial drop and subsequent adjustment depend on rigidity. With $\theta_W = 0.20$, the decline is barely visible and followed by a slow hump that overshoots above zero. At $\theta_W = 0.50$, the initial fall is much sharper, about -6×10^{-4}, and the return to equilibrium becomes monotonic. At $\theta_W = 0.80$, the first-period decline is smaller than in $\theta_W = 0.50$ case, and the price gap closes in roughly eight periods. Thus, increased rigidity reduces the immediate reaction and eliminates overshooting. Wages (W) display a similar but milder pattern. With $\theta_W = 0.20$, they overshoot into positive territory, around $+0.015$, before turning negative. At $\theta_W = 0.50$ and $\theta_W = 0.80$, wages start below zero and converge

monotonically. The rental rate of capital (RK) is highly sensitive to wage flexibility. When $\theta_W = 0.20$, RK rises with output, peaking around $+0.02$ and then undershooting. For $\theta_W = 0.50$, its maximum is about $+1.8 \times 10^{-4}$, followed by a small dip. At $\theta_W = 0.80$, the hump flattens further, about $+1 \times 10^{-4}$, and the adjustment is almost instantaneous, so higher rigidity stabilizes capital returns. Employment (L) initially increases in all cases, but less so when wages are rigid. With $\theta_W = 0.20$, it exhibits a broad hump, about $+0.035$, lasting several periods before turning negative. At $\theta_W = 0.50$, the response is only about $+4 \times 10^{-4}$; at $\theta_W = 0.80$, the rise is a mere $+1.5 \times 10^{-5}$ and decays without becoming negative. Capital (K) adjusts slowly in all scenarios, but its amplitude collapses as rigidity rises, i.e., from roughly -2×10^{-3} at $\theta_W = 0.20$ to about -3×10^{-6} at $\theta_W = 0.50$ and -2×10^{-5} at $\theta_W = 0.80$. With wages and employment highly inertial, firms barely revise their capital stock.For output (Y), under low rigidity, the shock lifts Y by about $+0.08$ and then generates a sizable negative overshoot before converging after 15–20 periods. At $\theta_W = 0.50$, the peak is around $+6 \times 10^{-4}$ with a milder overshoot and faster convergence, within about 12 periods. With $\theta_W = 0.80$, the hump is only $+4 \times 10^{-4}$ and equilibrium is reached in roughly ten periods. Therefore, higher nominal wage rigidity dampens and shortens the responses of prices, wages, capital, employment, and output, making fluctuations smaller and more transient.

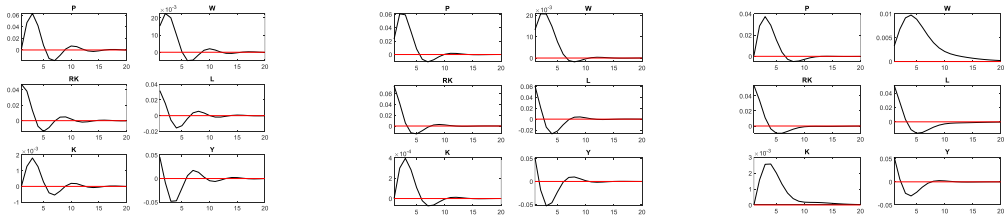

(a) $\theta_W = 0.20$ (b) $\theta_W = 0.50$ (c) $\theta_W = 0.80$

Figure 2: Technology shock

Figure 2 presents the impulse responses to technology shocks under different degrees of wage rigidity. Prices (P) jump on impact in all cases, but their subsequent cycles shrink as wages become increasingly rigid. With $\theta_W = 0.20$, an initial increase of about +0.06 is followed by a sizeable negative overshooting and persistent oscillations. At $\theta_W = 0.50$, the reversal is quicker and secondary peaks are smaller. When $\theta_W = 0.80$, the price path is almost monotonic, smoothly returning to equilibrium. Thus, higher wage rigidity compresses the price cycles. Nominal wages (W) follow a similar but milder pattern: low rigidity yields noticeable overshooting and rebound; moderate rigidity narrows the swings; and high rigidity produces an almost one-time adjustment with no undershooting. The rental rate of capital (RK) is the most sensitive, displaying pronounced booms and busts when wages are flexible, but much smoother and shorter-lived responses as rigidity increases. Labor (L) initially increases with productivity gain, then exhibits smaller and faster-fading oscillations as wage stickiness intensifies. Capital (K) adjusts slowly everywhere, but its deviations from the trend become negligible under high rigidity. The output (Y) mirrors these patterns: the initial positive impact remains, but subsequent overshooting and cyclical fluctuations diminish markedly.

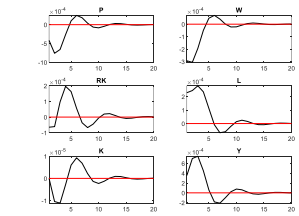

(a) $\theta_W = 0.20$

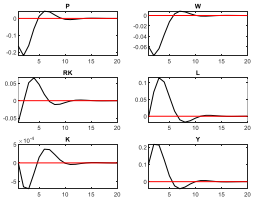

(b) $\theta_W = 0.50$

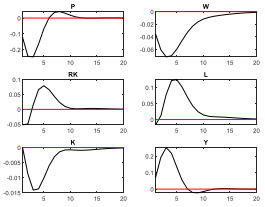

(c) $\theta_W = 0.80$

Figure 3: Fiscal policy shock

Figure 3 reports the responses to a fiscal policy shock under different degrees of nominal wage rigidity. For prices (P), $\theta_W = 0.20$ generates only a shallow dip and a quick return to equilibrium. Raising $\theta_W = 0.50$ deepens the initial fall and produces a modest overshooting rebound that fades before period 15. At $\theta_W = 0.80$, the initial drop is largest, but the recovery is smooth and monotonic, with no re-crossing of the equilibrium and the shortest-lived deviation. Nominal wages (W) move with prices but are less strong. With $\theta_W = 0.20$, wages oscillate around the equilibrium and settle by about period 15. At $\theta_W = 0.50$, the swings are roughly halved. Under high rigidity, wages fall sharply and then crawl back without overshooting, turning a two-sided cycle into a slow, one-sided adjustment. The rental rate of capital (RK) shows a small hump and a clear undershoot at $\theta_W = 0.20$. As rigidity rises, the peak becomes larger, but the negative phase is milder and shorter as firms rely more on capital when labor costs are slow to adjust. Employment (L) and capital stock (K) both exhibit larger initial responses and wider swings as rigidity increases; however, their subsequent cycles are smoother and less oscillatory. Output (Y) reflects these patterns: wage stickiness magnifies the impact response but dampens later oscillations, making fiscal shocks more front-loaded and less volatile as the rigidity rises.

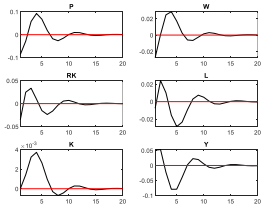

(a) $\theta_W = 0.20$

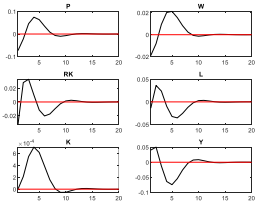

(b) $\theta_W = 0.50$

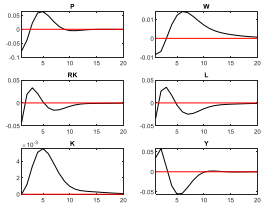

(c) $\theta_W = 0.80$

Figure 4: Monetary Policy Shock

Figure 4 shows how wage rigidity cushions the economy from monetary policy shocks. Greater wage rigidity effectively mutes high-frequency swings. This is observed in the price level (P), which has a lower peak impact and a smoother path. The rental rate of capital (RK) and overall output (Y) also stabilize more rapidly, showing less oscillation and reaching equilibrium sooner. However, this stability comes at the cost of a longer adjustment period for the labor market and capital stock. Nominal wages (W), labor (L), and capital (K) all follow a less volatile path, but their return to equilibrium is significantly delayed. In essence, wage stickiness prevents sharp and immediate disruptions but extends the time required to reach equilibrium.

Discussion

The simulation results demonstrate that a higher degree of nominal wage rigidity systematically alters the macroeconomic response to various economic shocks, a finding that is consistent with and reinforces several established theories in the literature. Specifically, increased wage stickiness generally leads to impulse responses that are smaller in amplitude, less oscillatory, and more front-loaded, which means that the economy's adjustment path becomes smoother and returns to equilibrium more directly.

Following a consumption preference shock, the model shows that greater wage rigidity dampens the responses of prices, wages, capital returns, employment, and output. However, the model also shows that this rigidity acts as a stabilizer by preventing large and volatile swings in the immediate aftermath of a shock. In the case of a positive technology shock, increased wage stickiness mutes the employment effect and smooths the adjustment paths for prices, wages, and output, converting multiphase cycles into single-phase adjustments.

These findings indirectly support the description that stickier wages lead to smoother price paths, as shown by Card and Hyslop (1996), who showed that

low inflation exacerbates nominal rigidity, implying that the degree of stickiness has direct consequences for the price dynamics. In addition, the findings provide a dynamic illustration of the mechanism identified by Smets and Wouters (2003), where nominal rigidity constrains real wage movements when the economy encounters aggregate shocks and constrains the movements in output, employment, and inflation. Furthermore, the findings support the theoretical channel described by Den Haan et al. (2018), who argue that sticky wages can amplify downturns via a deflationary spiral. The muted and more transitory response of employment under high rigidity aligns with the general principle of the Keynesian Sticky-Wage Hypothesis, which connects wage inflexibility to fluctuations in the labor market.

When analyzing a fiscal policy shock, the model indicates that greater wage rigidity acts as both a magnifier of the initial impact and a dampener of subsequent oscillations. It front-loads employment gains while making the price and wage responses larger in impact but less so in cyclical responses. This outcome illustrates the transmission channels identified by Sun and Tsang (2017), through which sticky wages alter both the speed and magnitude of fiscal interventions' influence on real activity. Finally, the response to a monetary policy shock reveals that higher wage rigidity causes immediate effects on variables to be more front-loaded while suppressing multi-cycle oscillations. For instance, the rental rate of capital adjusts more quickly, and the dynamics of employment and output shift from multiple humps to a single and smoother adjustment path. This finding is consistent with Bilbiie and Trabandt (2024), who suggest that the sticky wage scenario is a plausible monetary transmission mechanism. Collectively, the finding that wage stickiness can amplify the peak impact on capital returns while shortening the adjustment period offers a granular view that complements the findings of Keen and Pakko (2011), who showed that policy outcomes in rigid wage environments differ from those in flexible wage frameworks.

Recommendation

Conclusions

This study investigates the macroeconomic consequences of nominal wage rigidity within the Thai economy by developing and estimating a Dynamic Stochastic General Equilibrium (DSGE) model. Motivated by the established importance of wage stickiness as a critical friction that shapes the business cycle and policy effectiveness, this study addresses the need for a quantitative, country-specific analysis of Thailand. The DSGE framework was estimated using quarterly Thai data from 2002 to 2021, which allowed for an examination of how varying degrees of wage rigidity alter the economy's response to consumption, technology, fiscal, and monetary policy shocks. The central finding of this study is that a higher degree of nominal wage rigidity systematically smooths the macroeconomic adjustment process. Across all simulated shocks, increased wage stickiness consistently dampened the amplitude of fluctuations and reduced cyclical oscillations in key variables, including price, wage, capital return, employment, and output. The impulse responses became smaller, less volatile, and more front-loaded, indicating that while rigidity prevents sharp and disruptive swings, it also prolongs the economy's return to equilibrium. This dual role of wage rigidity, that is, acting as both a short-term stabilizer and a long-term impediment to adjustment, presents a significant trade-off in economic management. For instance, the impact of fiscal policy was found to be more concentrated in the short term under higher rigidity, while the cumulative effects of both fiscal and monetary interventions were diminished. From a policy perspective, these results have important implications for the Thai authorities. The findings suggest that policymakers must recognize that the structural feature of wage rigidity directly influences the transmission and efficacy of their policies. The stabilizing properties of rigid wages can be leveraged to maintain economic calm during periods of turbulence, but this comes at the cost of reduced labor

market flexibility. Therefore, an optimal policy approach would involve designing labor market and social safety net programs that provide targeted support and enhance flexibility without sacrificing the inherent stability that some degree of wage continuity provides.

The analysis demonstrates that greater nominal wage rigidity in the hypothetical model for Thailand produces smoother or less volatile responses to various macroeconomic shocks. Therefore, policymakers should recognize that rigid wages can effectively reduce cyclical volatility in prices, wages, and employment during shocks, thereby promoting economic stability. However, this same rigidity limits the labor market's ability to quickly reallocate resources, which can slow recovery and prolong episodes of reduced output and employment. The findings on fiscal policy, which becomes more front-loaded and concentrated in its immediate impact, suggest that carefully planned government spending can capitalize on this rigidity to stabilize demand without generating excessive oscillations and economic instability. Although wage rigidity diminishes the longer-term effectiveness of both monetary and fiscal tools by muting their effects, reflecting the smoothing path that implies stability, Thai authorities can use labor and social protection policies to balance stability with flexibility, allowing for targeted wage adjustments and temporary support programs to resolve economic problems, especially in times of economic distress.

Future Research

Future research should extend the quantitative analysis of wage rigidity in Thailand by including interesting features into the formulated model, such as differences between skilled and unskilled workers, public and private sectors, or permanent and temporary employment. Researchers should also consider incorporating the interaction between wage and price rigidities to better capture the joint dynamics that shape macroeconomic adjustments during such shocks.

Acknowledgement

This research was supported by the School of Economics, Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand.

References

Alba, J. D., Wai-Mun, C., & Donghyun, P. (2011). Foreign Output Shocks and Monetary Policy Regimes in Small Open Economies: A DSGE Evaluation of East Asia.

Ascari, G., & Rossi, L. (2012). Trend inflation and firms price-setting: Rotemberg versus Calvo. The Economic Journal, 122(563), 1115–1141. https://doi.org/10.1111/j.1468-0297.2012.02517.x

Babecký, J., Du Caju, P., Kosma, T., Lawless, M., Messina, J., & Rõõm, T. (2010). Downward nominal and real wage rigidity: Survey evidence from European firms (Bank of Greece Working Paper No. 101). Bank of Greece.

Bache, I. W., Brubakk, L., & Maith, J. (2010). Simple rules versus optimal policy: What fits?

Bhattarai, K., & Trzeciakiewicz, D. (2017). Macroeconomic impacts of fiscal policy shocks in the UK: A DSGE analysis. Economic Modelling, 61, 321–338.

Bilbiie, F., & Trabandt, M. (2024). Sticky Prices or Sticky Wages? An Equivalence Result. Massachusetts Institute of Technology. Retrieved from http://direct.m.it.edu/rest/articlepdf/doi/10.1162/rest_a_01563/2500063/rest_a_01563.pdf

Blinder, A. S., & Choi, D. H. (1989). A shred of evidence on theories of wage stickiness (NBER Working Paper No. 3105). National Bureau of Economic Research.

Card, D., & Hyslop, D. (1996). Does inflation "grease the wheels of the labor market"? (NBER Working Paper No. 5538). National Bureau of Economic Research.

Coibion, O., & Gorodnichenko, Y. (2008). Strategic interaction among heterogeneous price-setters in an estimated DSGE model (NBER Working Paper No. 14323). National Bureau of Economic Research. https://www.nber.org/papers/w14323

Den Haan, W. J., Rendahl, P., & Riegler, M. (2018). Unemployment (fears) and deflationary spirals. Journal of the European Economic Association, 16(5), 1281–1349. doi:10.1093/jeea/jvx040

Dickens, W. T., Elsby, M. W., Fehr, E., Goette, L., Holden, S., Messina, J., Schweitzer, M. E., & Turunen, J. (2007). Wage rigidity measurement, causes and consequences. The Economic Journal, 117(November), F499–F507.

Fan, C. S. (2005). Sticky wage, efficiency wage, and Keynesian unemployment (CPPS Working Paper Series No.159). Lingnan University. Retrieved from http://commons.ln.edu.hk/cppswp/74/

Franz, W., & Pfeiffer, F. (2006). Reasons for Wage Rigidity in Germany. Labour, 20(2), 255–284. https://doi.org/10.1111/j.1467-9914.2006.00345.x.

Gordon, R. J. (1982). Wages and prices are not always sticky: A century of evidence for the U.S., U.K., and Japan (Working Paper No. 847). National Bureau of Economic Research.

Guerron-Quintana, P. A. (2010). What you match does matter: the effects of data on DSGE estimation. Journal of Applied Econometrics, 25(5), 774–804. https://doi.org/10.1002/jae.1106.

Huang, K. X. D., Katayama, M., Shintani, M., & Tsuruga, T. (2022). Sticky wages in a world of ideas (Discussion Paper No. 1159). The Institute of Social and Economic Research, Osaka University.

Iwata, Y. (2009). Fiscal Policy in an Estimated DSGE Model of the Japanese Economy: Do Non-Ricardian Households Explain All? Economic and Social Research Institute, Cabinet Office.

Jääskelä, J., & McKibbin, R. (2009). Learning in an Estimated Small Open Economy Model. Economic Group, Reserve Bank of Australia.

Justiniano, A., & Preston, B. (2010). Monetary policy and uncertainty in an empirical small open-economy model. Journal of Applied Econometrics, 25(1), 93–128.

Kandil, M. (1996). Sticky wage or sticky price? Analysis of the cyclical behavior of the real wage. Southern Economic Journal, 63(2), 440–459. https://doi.org/10.2307/1061179

Kaur, S. (2017). Nominal wage rigidity in village labor markets (NBER Working Paper No. 20770). National Bureau of Economic Research. http://www.nber.org/papers/w20770

Keen, B. D., & Pakko, M. R. (2011). Monetary policy and natural disasters in a DSGE model. Southern Economic Journal, 77(4), 973–990. https://doi.org/10.4284/0038-4038-77.4.973

Khan, H., & Tsoukalas, J. (2012). The quantitative importance of news shocks in estimated DSGE models. Journal of Money, Credit and Banking, 44(8), 1535–1561. https://doi.org/10.1111/j.1538-4616.2012.00543.x

Pakdeesana, K. (2015). Exchange Rate-Based VS Conventional Taylor Rule: A Comparison under DSGE model for Thailand.

Pencavel, J. (2015). Keynesian controversies on wages. The Economic Journal, 125(583), 295–349. doi: 10.1111/ecoj.12201

Sabir, S., & Qamar, M. (2019). Fiscal policy, institutions and inclusive growth: evidence from the developing Asian countries. International Journal of Social Economics, 46(6), 822–837. https://doi.org/10.1108/IJSE-08-2018-0419

Schoefer, B. (2021). The financial channel of wage rigidity (NBER Working Paper No. 29201). National Bureau of Economic Research. http://www.nber.org/papers/w29201

Smets, F., & Wouters, R. (2003). An estimated dynamic stochastic general equilibrium model of the euro area (NBB Working Paper No. 35). National Bank of Belgium. https://hdl.handle.net/10419/144249

Sun, X., & Tsang, K. P. (2017). What drives the owner-occupied and rental housing markets? Evidence from an estimated DSGE model. Journal of Money, Credit and Banking, 49(2–3), 443–468. https://doi.org/10.1111/jmcb.12385

Tipayalai. (2020). Impact of international labor migration on regional economic growth in Thailand. Economic Structures, 9, Article 15. https://doi.org/10.1186/s40008-020-00192-7

แนวทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์*

GUIDELINE FOR MANAGEMENT OF ANEMIA IN PRIMARY STUDENTS, WICHIAN BURI DISTRICT, PHETCHABUN PROVINCE

ปภาดา ปานนิล

Paphada Pannin

สำนักงานสาธารณสุขอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

Wichian Buri District Public Health Office, Phetchabun Province, Thailand

Corresponding Author's Email: aomnext@gmail.com

วันที่รับบทความ : 21 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 4 เมษายน 2569; วันตอบรับบทความ : 6 เมษายน 2569

Received 21 March 2026; Revised 4 April 2026; Accepted 6 April 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) กำหนดแนวทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ และ 2) ประเมินผลการใช้แนวทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนประถมศึกษา การวิจัยนี้ มี 2 ระยะ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเจาะจงเลือกจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 33 คน และระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างกำหนดขนาดจากโปรแกรม G*Power Version 3.1.9.4 จำนวน 44 คน เก็บข้อมูลเป็นรายคู่จากนักเรียนที่มีภาวะซีด 44 คน กับผู้ปกครอง 44 คน สุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลาก เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย 1) แบบสัมภาษณ์สำหรับศึกษาบริบทการจัดการภาวะซีด 2) แบบสัมภาษณ์สำหรับการกำหนดแนวทาง 3) แบบสอบถามพฤติกรรม และ4) แบบสอบถามความพึงพอใจ ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์

Citation:

*ปภาดา ปานนิล. (2569). แนวทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 857-875.

Paphada Pannin. (2026). Guideline For Management Of Anemia In Primary Students, Wichian Buri District, Phetchabun Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 857-875.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์ด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า

1) แนวทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียน ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) ตั้งคณะทำงาน 2) สำรวจข้อมูล 3) กำหนดผลลัพธ์ เป้าหมาย ข้อตกลง และวางแผนการดำเนินงาน 4) ดำเนินงานตามแผน และ 5) ประเมินและสรุปผลการดำเนินงาน

2) ผลการใช้แนวทางพบค่าร้อยละของเม็ดเลือดแดงอัดแน่นในนักเรียนก่อนการใช้แนวทาง ร้อยละ 31.65 และหลังการใช้แนวทาง ร้อยละ 34.78 เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้ปกครองมีพฤติกรรมการดูแลนักเรียนที่มีภาวะซีดก่อนการอบรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$=3.09, S.D.=0.60) และหลังอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$=4.53, S.D.=0.21) เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีความพึงพอใจต่อแนวทางในระดับมาก ($\overline{X}$=4.05, S.D.=0.32)

คำสำคัญ: การจัดการ, ภาวะซีด, นักเรียนระดับประถมศึกษา

Abstract

The research article aimed to 1) determine guidelines for management of anemia in primary students in Wichian Buri District, Phetchabun Province, and 2) evaluate the guidelines for management of anemia in primary students. This research was 2 phases. Phase 1 involved qualitative research with a select group of 33 experts as key informants, and phase 2 involved quantitative research with a sample size of 44 individuals determined using G*Power Version 3.1.9.4. Data was collected in pairs between 44 anemic students and 44 parents using simple random sampling by lottery. The research tools included: 1) an interview guide for studying the context of anemia management operations, 2) an interview for determining guidelines, 3) a behavior questionnaire, and 4) a satisfaction questionnaire. Qualitative data were analyzed using content analysis, and quantitative data were analyzed using percentages, means, standard deviations, and dependent t-tests.

The research results found that:

1) The guidelines for managing anemia in primary students consist of five steps: 1) Establishing a working group; 2) Gathering data; 3) Defining outcomes, goals, agreements, and planning the implementation; 4) Implementing the plan; and 5) Evaluating and summarizing the results.

2) The results of using guidelines showed that the percentage of packed red blood cells in students before implementation was 31.65 percent, and after was 34.78 percent, a statistically significant increase at the 0.05 level. Parents' care behaviors for students with anemia were at a moderate level before the training ($\overline{X}$=3.09, S.D.=0.60) and after the training at the highest level ($\overline{X}$=4.53, S.D.=0.21), an increase that was statistically significant at the 0.05 level, and a high level of satisfaction with the anemia management guidelines ($\overline{X}$=4.05, S.D.=0.32).

Keywords: Management, Anemia, Primary Students

บทนำ

ภาวะซีดหรือภาวะโลหิตจางเป็นภาวะที่เลือดมีระดับเม็ดเลือดแดงต่ำกว่าปกติที่เกิดได้จากการขาดธาตุเหล็กที่จะนำไปสร้างเม็ดเลือดแดงที่มีหน้าที่ลำเลียงออกซิเจนไปเลี้ยงอวัยวะต่างในร่างกาย ธาตุเหล็กจึงบรรจุอยู่ในเม็ดเลือดแดง เมื่อเม็ดเลือดแดงหมดอายุจะมีการปล่อยธาตุเหล็กคืนสู่ร่างกายเพื่อนำมาใช้ใหม่อย่างต่อเนื่องร่วมกับการรับประทานอาหารที่มีธาตุเหล็กทำให้ร่างกายเกิดสมดุลและไม่ขาดธาตุเหล็ก เมื่อขาดธาตุเหล็กจึงทำให้เกิดภาวะซีดร่วมกับมีอาการเหนื่อย อ่อนเพลีย ใจสั่น วิงเวียน หนาวง่าย สมาธิสั้น การคิดวิเคราะห์ช้าลง อาจพบลิ้นเลี่ยนและเล็บแบนเป็นรูปช้อน เมื่อตรวจวัดระดับความเข้มข้นของเลือดหรือฮีโมโกลบินต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ อีกทั้งพบเม็ดเลือดแดงขนาดเล็กและระดับเหล็กสะสมต่ำ องค์การอนามัยโลกได้กำหนดไว้ว่าเด็กอายุ 6 เดือน ถึง 6 ปี ที่มีระดับฮีโมโกลบิน (hemoglobin) ต่ำกว่า 11 g/dL หรือค่าเม็ดเลือดแดงอัดแน่น (Hematocrit) น้อยกว่าร้อยละ 31.00 และสำหรับเด็กอายุ 6-14 ปี ที่มีระดับฮีโมโกลบินต่ำกว่า 12 g/dL หรือค่าเม็ดเลือดแดงอัดแน่น น้อยกว่า

ร้อยละ 31.50 ถือว่ามีภาวะซีด (ชาญชัย ไตรวารี, 2562; Stevens and etc., 2013; McLean & etc., 2005)

เด็กวัยเรียนอายุระหว่าง 6-12 ปี เป็นกลุ่มเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6 ของโรงเรียนต่าง ๆ ในประเทศไทย ความชุกของภาวะโลหิตหรือภาวะซีดจากการขาดธาตุเหล็กในเด็กกลุ่มนี้อยู่ระหว่างร้อยละ 5-30 ขึ้นกับช่วงอายุ และความแตกต่างของแต่ละภาค ซึ่งเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศไทย ส่งผลต่อความผิดปกติในด้านภูมิคุ้มกันในเด็กวัยเรียน ทำให้มีความเสี่ยต่อการติดเชื้อ การเจริญเติบโตของร่างกายผิดปกติ และในระยะยาวจะพบความผิดปกติของพัฒนาการทางด้านสมองและพฤติกรรม ทำกิจกรรมได้เชื่องช้ากว่าเด็กปกติ มีผลต่อความสามารถในการเรียน การคิดคำนวณ (ศรัชฌา กาญจนสิงห์, 2566; อัญชลี ภูมิจันทึก และคณะ, 2562)

กระทรวงสาธารณสุขมีความพยายามในการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนประถมศึกษาผ่านทางสถานพยาบาลภาครัฐกับโรงเรียนในพื้นที่ต่าง ๆ จากรายงานของการเฝ้าระวังภาวะซีดจากการขาดธาตุเหล็กในเด็กวัยเรียนอายุ 6 -12 ปี ของสำนักโภชนาการกรมอนามัย พบว่าในปี พ.ศ. 2564 มีอัตราความชุกร้อยละ 30.30 (เป้าหมายไม่เกินร้อยละ 20) พบในเด็กที่อาศัยอยู่ในชนบทมากกว่าเด็กในเขตเมืองสองเท่า การแก้ไขปัญหาภาวะซีดพบว่ามีการคัดกรองเมื่อพบโรครักษาด้วยการให้ยาเสริมธาตุเหล็ก สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ร้อยละ 38.21 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (ร้อยละ 80 ของนักเรียนที่มีภาวะซีด) การเฝ้าระวังภาวะซีดจากการขาดธาตุเหล็กในเด็กวัยเรียน อายุ 6 -12 ปี ของเขตสุขภาพที่ 2 (ตาก พิษณุโลก เพชรบูรณ์ สุโขทัย อุตรดิตถ์) พบว่ามีอัตราความชุกของภาวะซีดในเด็กวัยเรียนระดับประถมศึกษา ร้อยละ 39.60 ในปี พ.ศ. 2564 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์เป้าหมาย และนักเรียนที่มีภาวะซีดได้รับการรักษาด้วยการให้ยาเสริมธาตุเหล็กเพียง ร้อยละ 22.94 เท่านั้น ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้มาก (สำนักโภชนาการ, 2564)

จังหวัดเพชรบูรณ์อยู่ในเขตรับผิดชอบของเขตบริการสุขภาพที่ 2 ซึ่งมีสภาพณ์การของภาวะซีดในลักษณะดังกล่าว สำนักงานสาธารณสุขอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ รับผิดชอบในเครือข่ายพื้นที่ 14 ตำบล และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 17 แห่ง ที่ต้องดำเนินการในการควบคุม ป้องกันโรค ส่งเสริมสุขภาพ และฟื้นฟูสภาพการเจ็บป่วย ได้ตระหนักถึงปัญหาภาวะซีดในนักเรียนระดับประถมศึกษาพื้นที่รับผิดชอบ จึงมีความสนใจในการแก้ปัญหานี้ด้วยการศึกษาถึงสภาพ ปัญหาของภาวะซีดที่นำไปสู่การกำหนดแนวทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา และปฏิบัติการดำเนินการแก้ไขปัญหาภาวะซีด

ในนักเรียนระดับประถมศึกษาในเขตพื้นที่รับผิดชอบมากเพื่อนำมาซึ่งการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของนักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีการเจริญเติบโตทางร่างกาย สติปัญญา และพฤติกรรมพัฒนาการที่เหมาะสมตามวัย สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมและที่จะเป็นกำลังหลักในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

2. เพื่อประเมินผลการใช้แนวทางการดำเนินงานการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

การทบทวนวรรณกรรม

1. ภาวะซีดและการจัดการภาวะซีด ภาวะซีดเป็นภาวะที่มีการลดลงของปริมาณเม็ดเลือดแดงในกระแสเลือด (red cell mass) หรือความเข้มข้นของฮีโมโกลบิน (Hemoglobin Concentration) ต่ำกว่า ค่าของคนปกติเกิน 2 standard deviation เนื่องมาจากร่างกายมีธาตุเหล็กไม่เพียงพอที่จะนำไปสร้างเม็ดเลือดแดง หากเด็กนักเรียนอายุระหว่าง 6-12 ปี มีระดับฮีโมโกลบินต่ำกว่า 12 g/dL และค่าฮีมาโตคริต ต่ำกว่าร้อยละ 36 ตามค่าทางโลหิตวิทยาถือว่ามีภาวะซีด และการจัดการภาวะซีดเป็นการควบคุม ป้องกัน และเฝ้าระวังในกลุ่มเป้าหมาย ผ่านทางกระบวนการต่างๆ ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย แผนงานโครงการ ขั้นตอน และกิจกรรมการดำเนินงานในระดับพื้นที่ (ชาญชัย ไตรวารี, 2562)

2. การวิจัยเรื่อง รูปแบบการดำเนินงานการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ (นภัสวรรณ ชนะพาล, 2565) ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการดำเนินงานมี 4 ขั้นตอน คือ 1) วางแผนการดำเนินงาน 2) ตรวจคัดกรอง 3) อบรมให้ความรู้ และ 4) การส่งเสริมสุขภาพ รูปแบบมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ก่อนการใช้รูปแบบ นักเรียนมีค่าเม็ดเลือดแดงอัดแน่นเฉลี่ยที่ร้อยละ 31.67 และหลังการใช้รูปแบบร้อยละ 34.75 เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.08 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ก่อนการใช้รูปแบบผู้ปกครองมีระดับพฤติกรรมการดูแลเกี่ยวกับอาหารระดับปานกลาง หลังการใช้รูปแบบเพิ่มขึ้น

เป็นระดับมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบในระดับมาก

3. การวิจัยเรื่อง การจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พัฒนา พรหมณี ศรีสุรางค์ เอี่ยมสะอาด และมาโนชญ์ ชายครอง, 2566) ผลการวิจัยพบว่าแนวทางทางการจัดการภาวะซีดประกอบด้วย การกำหนดคณะทำงาน กิจกรรม ตัวชี้วัด และแผนการดำเนินงาน ผลการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการภาวะซีด ก่อนปฏิบัติการ นักเรียนมีค่าร้อยละของเม็ดเลือดแดงอัดแน่นเฉลี่ย ร้อยละ 31.45 และหลังปฏิบัติการ ร้อยละ 34.72 เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 3.27) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และระดับพฤติกรรมการดูแลเกี่ยวกับอาหารของผู้ปกครอง ก่อนปฏิบัติตามแนวทางการจัดการภาวะซีดมีค่าเฉลี่ยรวมในระดับเหมะสมปานกลาง และหลังปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยรวมในระดับเหมาะสมมากที่สุด เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. การวิจัยเรื่อง ระบบเฝ้าระวังภาวะโลหิตจางในเด็กวัยเรียน เขตสุขภาพที่ 6 (ศรัชฌา กาญจนสิงห์, 2566) ผลการวิจัยพบว่า ภาวะซีดและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซีดในเด็กวัยเรียน พบว่า เด็กอายุ 6-14 ปี เขตสุขภาพที่ 6 มีภาวะซีดค่อนข้างสูงถึงร้อยละ 22.8 โดยเด็กอายุ 6-9 ปี ซีดมากกว่าอายุ 10-14 ปี ร้อยละ 25.6 และ 20.4 ตามลำดับ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับภาวะซีด คือ อายุเด็ก (p=0.02) สังกัดของโรงเรียน (p=0.04) การกินอาหารหลัก 3 มื้อ (p=0.02) เวลาในการนอนหลับ (p=0.01) และ ความรอบรู้ด้านสุขภาพ (p=0.01) มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับภาวะซีด ระบบเฝ้าระวังภาวะโลหิตจางในเด็กวัยเรียนทำให้ผลการดำเนินงานการจ่ายยาเม็ดเสริมธาตุเหล็กเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นการศึกษาถึงกระบวนการขั้นตอนการดำเนินงานที่เหมาะสมด้วยการบูรณาการแนวคิดภาวะซีด การจัดการภาวะซีด และกระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ ให้สามารถควบคุม ป้องกัน และเฝ้าระวังภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาให้นักเรียนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการเจริญเติบโตทางร่างกาย สติปัญญา และพฤติกรรมที่เหมาะสมตามวัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยปฏิบัติการ (action Research) ที่ใช้ทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 2 ระยะ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) สำหรับการเก็บข้อมูลบริบทการดำเนินงาน และแนวทางการดำเนินงานการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาตามแนวคิดการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ของ Kemmis & Mctaggart (1988) ผู้วิจัยได้เจาะจงเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นสาธารณสุขอำเภอวิเชียรบุรี 1 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา 8 คน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตอำเภอวิเชียรบุรี 8 คน ครูในโรงเรียนประถมศึกษา 8 คน นักวิชาการสาธารณสุขของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 8 คน รวมทั้งสิ้น 33 คน เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ มีเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) ต้องการมีส่วนร่วมและมีแรงจูงใจที่อยากเข้าร่วมในกระบวนวิจัย 2) มีข้อมูลเพียงพอที่จะแลกเปลี่ยน 3) สนใจในผลที่จะได้จากการสรุปความคิดของผู้ที่เกี่ยวข้องและผลการวิจัยที่ไม่สามารถหาได้จากที่อื่น

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) สำหรับประเมินผลการใช้แนวทางการดำเนินงานการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยเจาะจงนำแนวทางไปปฏิบัติการใช้ในพื้นที่ตัวอย่างที่โรงเรียนอนุบาลวัดในเรืองศรี ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยดำเนินการด้วยการวิจัยก่อนทดลอง (Pre-Experimental research) แบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (One Group Pretest-Posttest Design) การวิจัยนี้ดำเนินการวิจัยเป็นรายคู่ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เป็น (1) นักเรียนระดับประถมศึกษาที่มีอายุระหว่าง 6 ปี ถึง 12 ปี ที่มีภาวะซีดและมีรายชื่ออยู่ในทะเบียนนักเรียนในโรงเรียนอนุบาลวัดในเรืองศรี เพื่อใช้วัดระดับฮีมาโตคริต และ (2) เป็นผู้ปกครองเด็กนักเรียนที่มีภาวะซีดที่เป็นผู้ปรุงอาหารให้นักเรียนรับประทานในแต่ละวันเพื่อใช้ในการวัดพฤติกรรมการดูแลเด็กนักเรียนที่มีภาวะซีดและความพึงพอใจต่อแนวทางนี้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากโปรแกรม G*Power Version 3.1.9.4 สำหรับการวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติ Dependent t-test ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 กำหนดอำนาจทดสอบ (Power of test) ที่ 0.95 และกำหนดขนาดอิทธิพล (Effect Size) จากค่าเสนอแนะของ Cohen (Cohen, 1992) ในขนาดอิทธิพลขนาดใหญ่ (Large Effect Size) ที่ 0.90 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 44 คู่ สุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มอย่างง่ายโดยการจับฉลาก

เกณฑ์การคัดเข้ากลุ่มตัวอย่าง (Inclusion Criteria) มีดังนี้

1) เด็กนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 6 ปี ถึง 12 ปี มีคุณสมบัติต้องผ่าน การตรวจภาวะซีดและมีค่าฮีมาโตคริต ต่ำกว่าร้อยละ 36 ไม่มีความบกพร่องด้านการรับรู้ และสามารถสื่อสารด้วยการพูดและการฟังด้วยภาษาไทยหรือภาษาถิ่นได้

2) ผู้ปกครองเด็กนักเรียน มีคุณสมบัติต้องมีอายุระหว่าง 20–59 ปี ครอบครัวละ 1 คน โดยเป็นผู้ปรุงอาหารให้เด็กรับประทานในแต่ละวันอย่างต่อเนื่อง อ่านออกเขียนได้ สามารถสื่อสารด้วยการพูดและการฟังภาษาไทยหรือภาษาถิ่นได้ ไม่มีปัญหาด้านความจำหรืออาการเจ็บป่วยที่เป็นอุปสรรคต่อการให้ข้อมูล

เกณฑ์คัดออกกลุ่มตัวอย่างจากกระบวนการวิจัย (Exclusion Criteria) ทั้งของเด็กนักเรียนที่มีอายุระหว่าง 6 ปี ถึง 12 ปี และผู้ปกครอง มีดังนี้

1) ไม่สามารถเข้ากิจกรรมตามรูปแบบได้ต่อเนื่องตลอด 4 สัปดาห์

2) ป่วยเป็นโรคติดต่อขณะเข้าร่วมกระบวนการวิจัย

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ทะเบียนเลขที่ สสจ.พช. 1/69-12-19/02/2569 จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเพชรบูรณ์ การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง ก่อนดำเนินการวิจัยผู้วิจัยได้แจ้งวัตถุประสงค์การวิจัย และกลุ่มตัวอย่างต้องยินยอมเข้าร่วมกระบวนการวิจัยก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล และข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์สำหรับการศึกษาบริบทการดำเนินงานจัดการภาวะซีด ในประเด็นสภาพและปัญหาของกระบวนการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของครูและผู้ปกครองนักเรียนที่มีภาวะซีด การประสานและเชื่อมโยงข้อมูลการดำเนินงาน ความต้องการ จำนวน 7 ข้อ ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.93

2.2 แบบสัมภาษณ์สำหรับการกำหนดแนวทางการจัดการภาวะซีด ในประเด็น ขั้นตอนการดำเนินงาน กิจกรรมการดำเนินงาน จำนวน 6 ข้อ ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 0.92

2.3 แบบสอบถามสำหรับประเมินพฤติกรรมผู้ปกครองในการดูแลเด็กที่มีภาวะซีด จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตั้งแต่ระดับน้อยที่สุด 1 คะแนน ถึงมากที่สุด 5 คะแนน มีเกณฑ์ในการแปลความหมายคะแนนเฉลี่ย น้อยที่สุด 1.00-

1.50 คะแนน น้อย 1.51-2.50 คะแนน ปานกลาง 2.51-3.50 คะแนน มาก 3.51-4.50 คะแนน และมากที่สุด 4.51-5.00 คะแนน แบบสอบถามนี้มีค่าดัชนีความสอดคล้องทั้งฉบับที่ 0.76 และค่าความเชื่อมั่นที่ระดับ 0.74

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้ปกครองหลังการใช้แนวทางการจัดการภาวะซึดในเด็กนักเรียน จำนวน 10 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีเกณฑ์การให้คะแนนและการแปลผลเช่นเดียวกับแบบสอบถามสำหรับการประเมินพฤติกรรมผู้ปกครองในการดูแลเด็กที่มีภาวะซีด แบบสอบถามความพึงพอใจมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.90 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81

3. การเก็บรวมรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยส่งหนังสือถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลความคิดเห็นด้วยการสัมภาษณ์ นัดหมายวัน เวลา สถานที่ เก็บข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย

3.2 สังเคราะห์และกำหนดแนวทางการดำเนินงานการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา ในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จากนั้นนำแนวทางเสนอผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อเก็บข้อมูลในการประเมินความเหมาะสมของแนวทาง

3.3 เก็บรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติการดำเนินงานการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาในพื้นที่โรงเรียนอนุบาลวัดในเรืองศรี ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี ตามแนวทางที่กำหนดไว้

3.4 เก็บข้อมูลพฤติกรรมการดูแลนักเรียนที่มีภาวะซีดของผู้ปกครอง ก่อนการปฏิบัติการและหลังปฏิบัติการ ด้วยแบบสอบถาม

3.5 เก็บข้อมูลความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อแนวทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนด้วยแบบสอบถามหลังปฏิบัติการ

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยการนำข้อมูลที่ได้มาจัดระเบียบ ตรวจสอบข้อมูล ตีความและสร้างบทสรุป

4.2 ข้อมูลเชิงปริมาณของการหาประสิทธิภาพของรูปแบบ วิเคราะห์ด้วยค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสถิติทดสอบที (Dependent t-test)

ผลการวิจัย

1. ผลการกำหนดแนวทางการจัดการภาวะซึดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาในอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์

ผลการสร้างและกำหนดแนวทางการจัดการภาวะซึดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความคิดเห็นว่า “ต้องกำหนดแนวทางตามขั้นตอนของการปฏิบัติการ เริ่มตั้งแต่การวางแผนนำแผนไปปฏิบัติการสังเกตผลที่เกิดขึ้น และผลกระทบที่เกิดจากการดำเนินงาน” สรุปเป็นแนวทางการจัดการภาวะซึดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา ดังนี้

(1) ขั้นการวางแผนการดำเนินงาน ต้องตั้งคณะทำงาน บทบาทหน้าที่รับผิดชอบให้ความรู้คณะทำงานเกี่ยวกับภาวะซึด กระบวนการดำเนินงานเชิงปฏิบัติการให้เข้าใจตรงกัน ร่วมกันสำรวจข้อมูล กำหนดเป้าหมายและข้อตกลงการดำเนินงาน กำหนดกิจกรรมการดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมาย นำกิจกรรมมาวางแผนกำหนดระระเวลาการดำเนินงาน

(2) ขั้นปฏิบัติการตามแผน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเสนอว่าก่อนการปฏิบัติการตามแผนให้ประชุมชี้แจงแผนการดำเนินงานให้เข้าใจรายละเอียดของกิจกรรม วันเวลา สถานที่ และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการประเมินสรุปผลการดำเนินงาน

(3) ขั้นการสังเกตผล วิเคราะห์ ประเมินผลการดำเนินงาน สรุปผลการดำเนินงาน

(4) ขั้นสะท้อนผล คณะทำงานประชุมสรุปกระบวนการขั้นตอน ผลกระทบ ปัญหาอุปสรรค และการปรับปรุงขั้นตอนและกิจกรรมการดำเนินงานให้ดียิ่งขึ้น

หลังจากการปฏิบัติการแล้วคณะทำงานประชุมสรุปกระบวนการขั้นตอนแนวทางการจัดการภาวะซึดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาของอำเภอวิเชียรบุรี ได้ปรับปรุงแนวทางฯ เป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) ตั้งคณะทำงาน 2) สำรวจข้อมูล 3) กำหนดผลลัพธ์ เป้าหมาย ข้อตกลง และวางแผนการดำเนินงาน 4) ดำเนินงานตามแผน 5) ประเมินและสรุปผลการดำเนินงาน

2. ผลการใช้แนวทางการดำเนินงานการจัดการภาวะซึดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้วิจัยเจาะจงนำแนวทางนี้ไปทดลองใช้กับโรงเรียนอนุบาลวัดในเรืองศรี ตำบลท่าโรง อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ มีผลการวิจัยดังนี้

ผู้วิจัยนำประเด็นการการดำเนินงานการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาในอำเภอวิเชียรบุรีเสนอต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลท่าโรง และผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลวัดในเรืองศรี สำหรับการนำแนวทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษามาทดลองใช้ด้วยกระบวนการดำเนินงานเชิงปฏิบัติการ

1. ขั้นตอนการวางแผน นัดหมายแกนนำการดำเนินงานเข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม จัดตั้งคณะทำงาน

1.1 จัดตั้งคณะทำงาน ที่ประชุมคัดเลือกคณะทำงานและกำหนดโครงสร้างคณะทำงาน โดยมีผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลวัดในเรืองศรี เป็นประธานคณะทำงาน นักวิชาการสาธารณสุข รพ.สต.ท่าโรง ครูประจำชั้น 6 คน เป็นคณะทำงาน และครูผู้รับผิดชอบงานพยาบาลของโรงเรียน เป็นเลขานุการคณะทำงาน ผอ.รพ.สต. ท่าโรง เป็นที่ปรึกษาคณะทำงาน รวม 10 คน กำหนดบทบาทหน้าที่ แบ่งพื้นที่รับผิดชอบให้คณะทำงานที่เป็นครูประจำชั้น 1 คน รับผิดชอบนักเรียน 1 ชั้น (ป.1-6) กำหนดหน้าที่ให้สำรวจข้อมูลเบื้องต้น รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดเป้าหมาย กำหนดกิจกรรม และประกาศให้รู้ทั่วกัน วางแผนการดำเนินงาน จัดหาทรัพยากรและประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดประชุมอบรมให้ความรู้ผู้ปกครองเกี่ยวกับภาวะซีดในเด็กนักเรียน และการปรุงอาหาร จัดทำข้อตกลง ติดตามเยี่ยมนักเรียนที่บ้าน ประเมินและสรุปผลการดำเนินงาน คณะทำงาน มีการวางแผนดังนี้

1.2 ร่วมกันสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการภาวะซีดของนักเรียนสำหรับการวางแผนการดำเนินงาน พบว่า โรงเรียนอนุบาลวัดในเรืองศรี เป็นโรงเรียนขยายโอกาส มีนักเรียนประถมศึกษา อายุ 6-12 ปี จำนวน 314 คน เป็นนักเรียนชาย 159 คน นักเรียนหญิง 155 คน มี รพ.สต.ท่าโรง ดำเนินงานอนามัยโรงเรียน มีนักเรียนได้รับการตรวจร่างกายตามปัจจัยเสี่ยงคัดกรองภาวะซีด 147 คน (ร้อยละ 46.81) พบนักเรียนมีภาวะซีด 44 คน (ร้อยละ 29.93) ได้รับการรักษาด้วยยาเสริมธาตุเหล็ก สัปดาห์ละ 1 ครั้ง 27 คน (ร้อยละ 61.36) ไม่พบนักเรียนมีภาวะซีดจากธาลัสซีเมีย โดยตรวจคัดกรองเป็นการคัดกรองตามปัจจัยเสี่ยงเท่านั้น ไม่มีการตรวจระดับเม็ดเลือดแดงอัดแน่นสำหรับการวินิจฉัยภาวะซีด

1.3 ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย โดยมีเป้าหมายคือ “นักเรียนทุกคนได้รับการตรวจคัดกรองและตรวจระดับเม็ดเลือดแดงทุกคน พบโรคได้รับการรักษา” พร้อมกำหนด “ข้อตกลงการดำเนินงาน” ร่วมกันว่า “จะคัดกรองภาวะซีดในนักเรียนทุกคน เมื่อพบจะดูแลรักษาทุกคน”

ติดตามเยี่ยมบ้านนักเรียนที่มีภาวะซีดตรวจระดับเม็ดเลือดแดงอัดแน่นซ้ำหลังการรักษาแล้ว 1 เดือน

1.4 วางแผนการดำเนินงาน เริ่มกิจกรรมเดือนมิถุนายน ซึ่งเป็นภาคการศึกษาที่ 1 ของปีการศึกษา (1) เดือนมิถุนายน ตรวจร่างกายเนักเรียนตามปัจจัยเสี่ยง และตรวจระดับเม็ดเลือดแดงอัดแน่น พร้อมให้ยาเม็ดธาตุเหล็ก และประชุมอบรมให้ความรู้ผู้ปกครองเกี่ยวกับภาวะซีดในเด็กนักเรียน (2) เดือนกรกฎาคม ติดตามเยี่ยมบ้านนักเรียนที่มีภาวะซีด ตรวจระดับเม็ดเลือดแดงอัดแน่นซ้ำในกลุ่มที่พบภาวะซีดหลังการรักษาแล้ว 1 เดือน (3) ดำเนินการซ้ำทุกปีการศึกษา

2. ขั้นปฏิบัติการตามแผน ประชุมชี้แจงแผนการดำเนินงานกับคณะทำงาน ตามกิจกรรม วันเวลา สถานที่ และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล มีการดำเนินการดังนี้

2.1 ประชุมชี้แจงแผนการดำเนินงานกับคณะทำงาน

2.2 ปฏิบัติการ (1) เปิดเทอมเดือนมิถุนายน ตรวจร่างกายเด็กนักเรียนตามปัจจัยเสี่ยงและตรวจระดับเม็ดเลือดแดงอัดแน่น และให้ยาเม็ดธาตุเหล็กสัปดาห์ละ 1 เม็ดตลอดปีการศึกษา 314 คน (2) จัดประชุมอบรมให้ความรู้ผู้ปกครองเกี่ยวกับภาวะซีดและการปรุงอาหารที่เหมาะสมให้กับนักเรียนทุกคนพร้อมจัดทำร่วมกับคณะทำงานกำหนด “ข้อตกลงการดำเนินงาน” ร่วมกันว่า “จะคัดกรองภาวะซีดในนักเรียนทุกคน เมื่อพบจะดูแลรักษาทุกคน” และประกาศข้อตกลให้รู้ทั่วกัน (3) ติดตามเยี่ยมบ้านนักเรียนที่มีภาวะซีด ตรวจระดับเม็ดเลือดแดงอัดแน่นซ้ำในกลุ่มที่พบภาวะซีดหลังการรักษาแล้ว 1 เดือน (4) เก็บรวบรวมบันทึกข้อมูลการตรวจร่างกาย และระดับเม็ดเลือดแดงอัดแน่น ประเมินความรู้และพฤติกรรมการดูแลเด็กของผู้ปกครอง ก่อน และหลังการดำเนินงานในกลุ่มตัวอย่าง 44 คน

3. ขั้นการสังเกตผล วิเคราะห์ ประเมินและสรุปผลการดำเนินงาน

3.1 ตรวจร่างกายคัดกรองเด็กนักเรียนตามปัจจัยเสี่ยง และตรวจระดับเม็ดเลือดแดงอัดแน่นของนักเรียน 314 คน (ร้อยละ 100) พบมีภาวะซีด 98 คน (ร้อยละ 31.21) ไม่พบนักเรียนเป็นโรคโลหิตจางธาลัสซีเมีย และได้จ่ายยาเม็ดเสริมธาตุเหล็กให้กับนักเรียนทุกคนรับประทานสัปดาห์ละ 1 เม็ด ในปีการศึกษานี้ จากการตรวจคัดกรองกลุ่มตัวอย่างพบค่าร้อยละของเม็ดเลือดแดงอัดแน่นก่อนปฏิบัติการใช้แนวทางฯ ร้อยละ 31.65 และหลังปฏิบัติการใช้แนวทางฯ ร้อยละ 34.78 เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.17 (SD=0.46) เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p=0.01) ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับพฤติกรรมผู้ปกครองในการการดูแลเด็กนักเรียนที่มีภาวะซีด ก่อนและหลังปฏิบัติการใช้แนวทางฯ (n=44)

ค่าเม็ดเลือดแดงอัดแน่น	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{d}$	$s_{\bar{d}}$	df	t	p-value (1-tailed)
ก่อนทดลองใช้รูปแบบ	31.65	0.72	3.17	0.46	43	45.02	0.01*
หลังทดลองใช้รูปแบบ	34.78	0.49					

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง 44 คน มีค่าเฉลี่ยของค่าร้อยละของเม็ดเลือดแดงอัดแน่นก่อนการปฏิบัติการใช้แนวทางฯ ร้อยละ 31.65 และหลังปฏิบัติการ ร้อยละ 34.78 เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.17 (SD=0.46) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p=0.01)

3.2 อบรมผู้ปกครองนักเรียนเกี่ยวกับภาวะซีดและการปรุงอาหารที่เหมาะสมให้กับนักเรียน ก่อนการอบรมเก็บข้อมูลพฤติกรรมการดูแลเกี่ยวกับอาหารของผู้ปกครองนักเรียนที่มีภาวะซีดพบว่ามีระดับพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.09, S.D.=0.60) และหลังปฏิบัติการมีระดับพฤติกรรมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.53, S.D.=0.21) เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (p=0.01) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบระดับพฤติกรรมผู้ปกครองในการดูแลนักเรียนที่มีภาวะซีด ก่อนและหลังปฏิบัติการใช้แนวทางฯ (n=44)

พฤติกรรมการดูแลเกี่ยวกับอาหาร	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{d}$	$s_{\bar{d}}$	df	t	p-value (1-tailed)
ก่อนปฏิบัติการใช้แนวทางฯ	3.09	0.60	1.43	0.62	43	2.36	0.01*
หลังปฏิบัติการใช้แนวทางฯ	4.53	0.21					

จากตารางที่ 2 พบว่า ก่อนปฏิบัติการใช้แนวทางฯ กลุ่มตัวอย่างผู้ปกครองนักเรียนที่มีภาวะซีด มีคะแนนเฉลี่ยระดับพฤติกรรม 3.09 คะแนน (S.D.=0.60) อยู่ในระดับปานกลาง และหลังปฏิบัติการใช้แนวทางฯ 4.53 คะแนน (S.D.=0.21) อยู่ในระดับมากที่สุด เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3.3 สรุปผลการดำเนินงานตามแนวทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนอนุบาลวัดในเรืองศรี พบว่า 1) จัดตั้งคณะทำงาน 10 คน พร้อมกำหนดบทบาทหน้าที่ สำรวจข้อมูล กำหนดเป้าหมายคือ “นักเรียนทุกคนได้รับการตรวจคัดกรองและตรวจระดับเม็ดเลือดแดงทุกคน พบโรคได้รับการรักษา” วางแผนการดำเนินงานเดือนมิถุนายน ตรวจร่างกายนักเรียนตามปัจจัยเสี่ยง และตรวจระดับเม็ดเลือดแดงอัดแน่นให้ยาเม็ดธาตุเหล็ก เดือนกรกฎาคม ติดตามเยี่ยมบ้านนักเรียนที่มีภาวะซีด ตรวจระดับเม็ดเลือดแดงอัดแน่นซ้ำในกลุ่มที่พบภาวะซีดหลังการรักษาแล้ว 1 เดือน และดำเนินการซ้ำทุกปีการศึกษา 2) ดำเนินการตรวจร่างกายนักเรียนในเดือนมิถุนายนตามปัจจัยเสี่ยง และตรวจระดับเม็ดเลือดแดงอัดแน่น และให้ยาเม็ดธาตุเหล็ก 314 คน (2) อบรมให้ความรู้ผู้ปกครอง 44 คน เกี่ยวกับภาวะซีดและการปรุงอาหารที่เหมาะสมให้กับนักเรียน

4. ขั้นสะท้อนผล คณะทำงานประชุมสรุปกระบวนการขั้นตอนแนวทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาของอำเภอวิเชียรบุรี ได้ 5 ขั้นตอน คือ 1) ตั้งคณะทำงาน 2) สำรวจข้อมูล 3) กำหนดผลลัพธ์ เป้าหมาย ข้อตกลง และวางแผนการดำเนินงาน 4) ดำเนินงานตามแผน 5) ประเมินและสรุปผลการดำเนินงาน สามารถดำเนินการได้ตามเป้าหมายที่ร่วมกันกำหนดไว้ “นักเรียนทุกคนได้รับการตรวจคัดกรองและตรวจระดับเม็ดเลือดแดงทุกคน พบโรคได้รับการรักษา” ภายใต้ข้อตกลงร่วมกันว่า “จะคัดกรองภาวะซีดในนักเรียนทุกคน เมื่อพบจะดูแลรักษาทุกคน” ส่งผลให้นักเรียนทุกคนได้รับการตรวจคัดกรองและได้รับยาเม็ดเสริมธาตุเหล็กตลอดปีการศึกษา นักเรียนที่มีภาวะซีดได้รับการดูแลทั้งจากที่บ้านในการรับประทานอาหารที่มีธาตุเหล็กสูงจากการประกอบอาหารที่ผู้ปกครองที่ผ่านการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการปรุงอาหารสำหรับเด็กนักเรียนที่มีภาวะซีด อย่างไรก็ตามการดูแลพฤติกรรมการรับประทานอาหารของเด็กที่มีภาซีดบางคนไม่ชอบรับประทานอาหารที่มีธาตุเหล็กสูง เช่น ตับ เครื่องในสัตว์ หรือผักใบเขียว ผู้ปกครองและครูต้องพยายามปรับปรุงตำรับอาหารที่เหมาะสมสำหรับเด็ก จากการดำเนินงานร่วมกับผู้ปกครองในการดูแลเด็กที่มีภาวะซีดของโรงเรียนอนุบาลวัดในเรืองศรี อำเภอวิเชียรบุรี ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อแนวทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$=4.05, S.D.=0.32) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้ปกครองต่อแนวทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนประถมศึกษา (n=44)

ความพึงพอใจต่อแนวทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนประถมศึกษา	$\overline{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. เหมาะสมกับการดำเนินงาน	4.07	0.36	มาก
2. ทำให้ผู้ปกครองมีความรู้เรื่องภาวะภาวะซีดของนักเรียน	4.06	0.30	มาก
3. ทำให้ผู้ปกครองสามารถสื่อสารสร้างความร่วมมือกับครูได้เหมาะสม	4.07	0.25	มาก
4. ทำให้ผู้ปกครองปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดูแลนักเรียนที่มีภาวะซีดได้เหมาะสม	4.10	0.30	มาก
5. ช่วยให้เข้าใจวิธีการดูแลภาวะซีดในเด็กนักเรียน	4.03	0.40	มาก
6. ช่วยให้ผู้ปกครองใส่ใจเรื่องการปรุงอาหารสำหรับเด็กนักเรียน	4.04	0.25	มาก
7. เนื้อหาการอบรมให้ความรู้ทำให้เกิดความรู้ในการดูแลภาวะซีดในเด็ก	4.04	0.25	มาก
8. เนื้อหาการอบรมรู้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	4.02	0.37	มาก
9. เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ปกครองกับครู และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข	4.03	0.38	มาก
10. สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในได้จริง	4.05	0.38	มาก
รวม	**4.05**	**0.32**	**มาก**

จากตารางที่ 3 ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจต่อแนวทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\overline{\mathbf{X}}$=4.05, S.D.=0.32)

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า แนวทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาของอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ มี 5 ขั้นตอน คือ 1) ตั้งคณะทำงาน 2) สำรวจข้อมูล 3) กำหนดผลลัพธ์ เป้าหมาย ข้อตกลง และวางแผนการดำเนินงาน 4) ดำเนินงานตามแผน 5) ประเมินและสรุปผลการดำเนินงาน สอดคล้องกับการวิจัยของ นภัสวรรณ ชนะพาล (2565) ที่พบว่ารูปแบบการดำเนินงานการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ มี 4 ขั้นตอน คือ 1) วางแผนการดำเนินงาน 2) ตรวจคัดกรอง 3) อบรมให้ความรู้ และ 4) การส่งเสริมสุขภาพ และสอดคล้องกับกการวิจัยของพัฒนา พรหมณี ศรีสุรางค์ เอี่ยมสะอาด และมาโนชญ์ ชายครอง (2566) ที่พบว่าการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย การกำหนดคณะทำงาน กิจกรรม ตัวชี้วัด และแผนการดำเนินงาน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า เด็กนักเรียนได้รับตรวจร่างกายตามปัจจัยเสี่ยง และตรวจระดับเม็ดเลือดแดงอัดแน่นของนักเรียน 314 คน (ร้อยละ 100) พบมีภาวะซีด 98 คน (ร้อยละ 31.21) มีค่าร้อยละของเม็ดเลือดแดงอัดแน่นก่อนปฏิบัติใช้แนวทางฯ ร้อยละ 31.65 และหลังปฏิบัติการ ร้อยละ 34.78 มีค่าร้อยละของเม็ดเลือดแดงอัดแน่นเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.17 (SD=0.46) เพิ่มขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้ปกครองนักเรียนมีพฤติกรรมการดูแลเกี่ยวกับอาหารของผู้ปกครองนักเรียนที่มีภาวะซีดก่อนการอบรมมีพฤติกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$=3.09, S.D.=0.60) และหลังปฏิบัติการมีพฤติกรรมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$=4.53, S.D.=0.21) เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และความพึงพอใจต่อแนวทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$=4.05, S.D.=0.32) สอดคล้องกับการวิจัยของ นภัสวรรณ ชนะพาล (2565) ที่พบว่านักเรียนมีค่าเม็ดเลือดแดงอัดแน่นเฉลี่ยที่ร้อยละ 31.67 และหลังการใช้รูปแบบร้อยละ 34.75 เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.08 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ก่อนการใช้รูปแบบผู้ปกครองมีระดับพฤติกรรมการดูแลเกี่ยวกับอาหารระดับปานกลาง หลังการใช้รูปแบบเพิ่มขึ้นเป็นระดับมากที่สุดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และมีความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบในระดับมาก และสอดคล้องกับการวิจัยของพัฒนา พรหมณี ศรีสุรางค์ เอี่ยมสะอาด และมาโนชญ์ ชายครอง (2566) ที่พบว่าก่อนปฏิบัติการ นักเรียนมีค่าร้อยละของเม็ดเลือดแดงอัดแน่นเฉลี่ย ร้อยละ 31.45 และหลังปฏิบัติการ ร้อยละ 34.72 เพิ่มขึ้น (ร้อยละ 3.27) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.05 และระดับพฤติกรรมการดูแลเกี่ยวกับอาหารของผู้ปกครอง ก่อนปฏิบัติตามแนวทางการจัดการภาวะซีดมีค่าเฉลี่ยรวมในระดับเหมะสมปานกลาง และหลังปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยรวมในระดับเหมาะสมมากที่สุด เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อีกทั้งยังสอดคล้องกับการวิจัยของศรัชฌา กาญจนสิงห์ (2566) ที่พบว่าระบบเฝ้าระวังภาวะโลหิตจางในเด็กวัยเรียน อายุ 6-14 ปี เขตสุขภาพที่ 6 มีภาวะซีดค่อนข้างสูงถึงร้อยละ 22.8 ระบบเฝ้าระวังภาวะโลหิตจางในเด็กวัยเรียนทำให้ผลการดำเนินงานการจ่ายยาเม็ดเสริมธาตุเหล็กเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ 1) ตั้งคณะทำงาน กำหนดบทบาทหน้าที่ ร่วมกันกำหนดเป้าหมาย 2) สำรวจข้อมูลเบื้องต้นและบริบทการดำเนินงาน 3) กำหนดผลลัพธ์เป้าหมาย ข้อตกลง และวางแผน ขั้นตอนและกิจกรรมการดำเนินงาน 4) ดำเนินงานตามแผนขั้นตอนและกิจกรรม และ 5) ประเมินและสรุปผลการดำเนินงาน

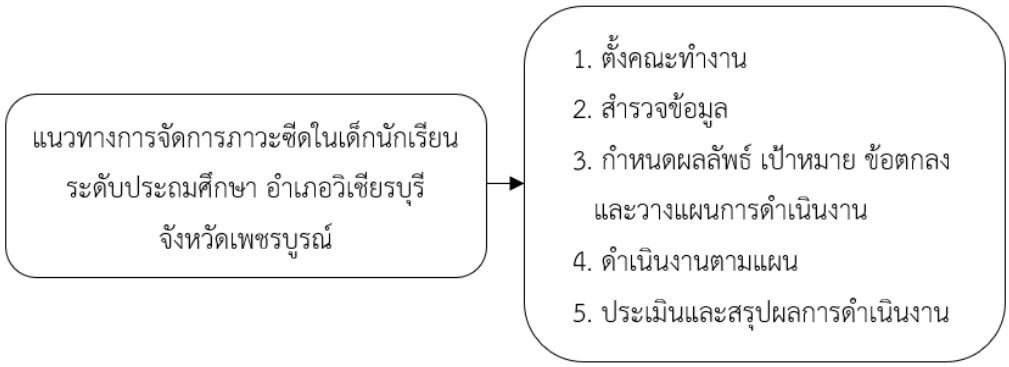

ภาพที่ 1 กรอบองค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้แนวทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาอำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน สามารถนำมาใช้ในการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาได้อย่างเหมาะสม ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย

ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย แนวทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาเป็นการดำเนินงานเชิงปฏิบัติการ ต้องทำความเข้าใจรายละเอียดของขั้นตอนให้เข้าใจตรงกัน จะส่งผลให้เกิดการพัฒนาแนวทางได้ตรงตามบริบทพื้นที่การดำเนินงาน **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษาถึงรูปแบบทางการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาที่บูรณาการหลักการหรือแนวคิดอื่น ๆ เข้ากับรูปแบบที่จะศึกษาให้มีคุณภาพการดำเนินงานมากยิ่งขึ้นได้อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

ชาญชัย ไตรวารี. (2562). ภาวะโลหิตจางจากการขาดธาตุเหล็ก. วารสารโลหิตวิทยาและเวชศาสตร□บริการโลหิต, 29(1), 5-7.

นภัสวรรณ ชนะพาล. (2565). รูปแบบการดำเนินงานการจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาอำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9, 16(2), 565-580.

พัฒนา พรหมณี, ศรีสุรางค์ เอี่ยมสะอาด และ มาโนชญ์ ชายครอง. (2566). การจัดการภาวะซีดในเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารโรงพยาบาลสิงห์บุรี, 32(1), B53-B65.

ศรัชฌา กาญจนสิงห์. (2566). ระบบเฝ้าระวังภาวะโลหิตจางในเด็กวัยเรียน เขตสุขภาพที่ 6. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9, 17(1), 326-338.

อัญชลี ภูมิจันทึก ชัชฎา ประจุดทะเก และประดับ ศรีหมื่นไวย. (2562). สถานการณ์และปัจจัยที่มีผลต่อภาวะซีดในเด็กปฐมวัย เขตสุขภาพที่ 9. วารสารศูนย์อนามัยที่ 9, 13(31), 178-90.

สำนักโภชนาการ. (2564). รายงานประจำปี สำนักโภชนาการ 2564. นนทบุรี: กลุ่มบริหารยุทธศาสตร์ สำนักโภชนาการ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.

Kemmis, S., & McTaggart, R. (1988). The Action Research Planner (3rd ed.). Geelong, Australia: Deakin University Press.

McLean E, Cogswell M, Egli I, Wojdyla D, de Benoist B. (2009). World Wide Prevalence of Anaemia, WHO Vitamin and Mineral Nutrition Information System, 1993-2005. Public Health Nutr, 12, 444-454.

Stevens GA, et al. (2013). Global, regional, and national trends in haemoglobin concentration and prevalence of total and severe anaemia in children and pregnant and non-pregnant women for 1995-2011: a systematic analysis of population-representative data. Lancet Glob Health, 1, 16-25.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1*

THE RELATIONSHIP BETWEEN SUPER LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND EFFECTIVENESS OF SCHOOL UNDER THE OFFICE OF PATHUMTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 1

ศิริพร รังสิโยภาส[1] และ อุไร สุทธิแย้ม[2]

Siriphorn Rangsiyopas[1] and Uri Suthiyam[2]

[1-2]หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง

[1-2]Master of Education, Ramkhanhaeng University, Thailand

Corresponding Author's Email: 6712470008@rumail.ru.ac.th

วันที่รับบทความ : 28 ธันวาคม 2025; วันแก้ไขบทความ 28 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 2 มีนาคม 2569

Received 28 December 2025; Revised 28 February 2026; Accepted 2 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 317 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจาก

Citation:

*ศิริพร รังสิโยภาส และ อุไร สุทธิแย้ม. (2569). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 876-891.

Siriphorn Rangsiyopas and Uri Suthiyam. (2026). The Relationship Between Super Leadership Of School Administrators And Effectiveness Of School Under The Office Of Pathumthani Primary Educational Service Area 1. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 876-891.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

การเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ และการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.95 มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.985 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product - Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย พบว่า 1. ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2. ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3. ความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเฉพาะด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควรได้รับการพัฒนา และควรส่งเสริมด้านเจตคติเชิงบวก

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ, ประสิทธิผลของสถานศึกษา, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the super leadership of school administrators and the effectiveness of schools under the Office of Pathumthani Primary Educational Service Area 1, and 2) to study the relationship between the super leadership of school administrators and the effectiveness of schools under the Office of Pathumthani Primary Educational Service Area 1. The sample consisted of 317 government teachers working in schools under the Office of Pathumthani Primary Educational Service Area 1. The sample size was determined using Krejcie & Morgan's table, and the participants were selected using stratified random sampling and simple random sampling methods. The research instrument was a 5-point rating scale questionnaire with an Item-Objective Congruence (IOC) index of 0.95 and a reliability coefficient of 0.985.

The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and the Pearson product-moment correlation coefficient. The research findings were as follows: 1. The super leadership of school administrators under the Office of Pathumthani Primary Educational Service Area 1, overall and in every aspect, was at a high level. 2. The effectiveness of schools under the Office of Pathumthani Primary Educational Service Area 1, overall and in every aspect, was at a high level. 3. The relationship between the super leadership of school administrators and the effectiveness of school under the Office of Pathumthani Primary Educational Service Area 1 was found to be a high positive correlation, which was statistical significance at the .01 level. In particular, the findings suggest that students' academic achievement should be further developed, and that the promotion of positive attitudes should be emphasized in order to enhance overall school effectiveness.

Keywords: Super Leadership, Effectiveness of School, School Administrators

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคนและสังคมรวมถึงเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศในเวทีโลก โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ที่เต็มไปด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ประเทศต่าง ๆ จึงมุ่งพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ และสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ได้อย่างเหมาะสม ประเทศไทยเองได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาศักยภาพคนไทยให้มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ แต่ยังคงเผชิญกับปัญหาหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นคุณภาพของผู้เรียน คุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษา ปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างเต็มที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ในบริบทดังกล่าว ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพของสถานศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียน การมีภาวะผู้นำที่เข้มแข็งและ

เหมาะสมกับสถานการณ์ จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถกำหนดทิศทางที่ชัดเจน ใช้อิทธิพลเชิงบวกในการจูงใจบุคลากร และสร้างความร่วมมือร่วมใจภายในองค์กร นำไปสู่การบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในทางตรงกันข้าม หากขาดภาวะผู้นำที่เหมาะสมองค์กรย่อมขาดความมั่นคง บุคลากรเกิดความสับสน และไม่สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีเอกภาพ ซึ่งอาจส่งผลต่อคุณภาพและความเชื่อมั่นของสถานศึกษาโดยรวม ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ไม่ได้หมายถึงเพียงการนำผู้อื่นเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเสริมสร้างให้บุคลากรในองค์กร โดยเฉพาะครู มีภาวะผู้นำในตนเอง สามารถกำหนดเป้าหมาย ควบคุมตนเอง และใช้แรงจูงใจภายใน เพื่อพัฒนาการทำงานได้ (วิโรจน์ สารรัตนะและคณะ, 2561) ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำซึ่ง ภคพร งามประเสริฐสิทธิ์ (2565) ได้กล่าวว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ คือ ภาวะผู้นำของผู้นำที่นำคนอื่นและสามารถทำให้คนอื่นสามารถนำตนเองได้ โดยผู้นำทำตนเป็นแบบอย่าง คอยให้คำแนะนำและสนับสนุนอำนวยความสะดวกให้ผู้ตามเกิดการพัฒนากรอบความคิดเชิงเหตุผล จนค้นพบความสามารถในตนเอง มีความมั่นใจ กล้าคิดกล้าตัดสินใจ เกิดแรงบันดาลใจในการทำงานให้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย และใช้ความสามารถดำเนินงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเอง ต่อสถานศึกษา ส่งผลให้สถานศึกษามีประสิทธิผลซึ่งเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่สุดและเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของสถานศึกษา สอดคล้องกับวรรณภา ไทยประยูร (2564) ได้กล่าวถึง ประสิทธิผลของสถานศึกษาไว้ว่า ผลสำเร็จของสถานศึกษาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามที่องค์กร ได้กำหนดเป้าหมายไว้ โดยผู้บริหารโน้มน้าวจิตใจ ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานพร้อมทั้งปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ พัฒนาตนเอง ใช้ความรู้ความสามารถเพื่อให้สถานศึกษามีประสิทธิผลบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้ มีองค์ประกอบด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติเชิงบวกใน การแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา และการปรับเปลี่ยนพัฒนาสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีพันธกิจที่สำคัญ คือ ให้สถานศึกษายกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทักษะในศตวรรษที่ 21 และสมรรถนะที่เหมาะสมตามช่วงวัย ส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาผู้เรียนให้มีโอกาสในการเข้าถึงการศึกษา ความเสมอภาคและลดความเหลื่อมล้ำ ส่งเสริม สนับสนุนการใช้สื่อเทคโนโลยีและสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาสู่คุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืน พัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาที่เหมาะสมกับความต้องการและบริบท ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และการคิดค้นนวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

แม้ว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จะมีพันธกิจในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทักษะในศตวรรษที่ 21 และสมรรถนะที่เหมาะสมตามช่วงวัย รวมถึงการส่งเสริมความเสมอภาค ลดความเหลื่อมล้ำ และการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ยังคงพบว่าสถานศึกษาบางแห่งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนไม่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สภาพปัญหาดังกล่าวสะท้อนถึงข้อจำกัดในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ ทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ และบทบาทภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนยังไม่เกิดผลอย่างเต็มศักยภาพ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เพื่อใช้ข้อมูลจากผลการวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในด้านภาวะผู้นำเหนือผู้นำอย่างเหมาะสมและเกิดประสิทธิผลต่อสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

สมมติฐานการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำ

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นบทบาทของผู้นำในการพัฒนาผู้ตามให้สามารถเป็นผู้นำตนเองได้ โดยผู้นำทำหน้าที่เป็นแบบอย่าง ผู้สอน และผู้สนับสนุน มากกว่าการใช้อำนาจสั่งการโดยตรง กระบวนการดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ตามเกิดแรงจูงใจภายใน มีความรับผิดชอบ คิดเชิงบวก สามารถกำหนดเป้าหมาย ควบคุมตนเอง และใช้ศักยภาพของตนในการทำงานอย่างเต็มที่ จนนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่เข้มแข็งและยั่งยืนในองค์กร ซึ่งแนวคิดนี้สอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำเหนือผู้นำของ Manz and Sims ที่อธิบายว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงสุด คือผู้นำที่สามารถทำให้ผู้อื่นเป็นผู้นำตนเองได้ (Manz & Sims, 2001)

2. แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา

ประสิทธิผลของสถานศึกษาหมายถึงความสามารถของสถานศึกษาในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การพัฒนาเจตคติทางบวก การแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา และการปรับตัวหรือพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป แนวคิดดังกล่าวมองว่าสถานศึกษาเป็นระบบสังคมที่ต้องอาศัยความร่วมมือของผู้บริหาร ครู และบุคลากรในการใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างผลลัพธ์ทางการศึกษาที่มีคุณภาพและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการประเมินประสิทธิผลของสถานศึกษาของ Hoy และ Miskel ที่เน้นทั้งผลลัพธ์ของผู้เรียน การปรับตัว และความสามารถในการแก้ปัญหาภายในองค์กร (Hoy & Miskel, 2001)

สรุป ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาครูให้สามารถเป็นผู้นำตนเองได้ ผ่านการเป็นแบบอย่าง การสนับสนุน และการสร้างแรงจูงใจภายใน ตามแนวคิดของ Manz และ Sims ซึ่งช่วยให้ครูปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดวัฒนธรรมการทำงานที่เข้มแข็ง ขณะเดียวกัน ประสิทธิผลของสถานศึกษาตามแนวคิดของ Hoy และ Miskel สะท้อนถึงความสามารถของสถานศึกษาในการบรรลุเป้าหมายด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน การแก้ไขปัญหา และการพัฒนาองค์กร ดังนั้น ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารจึงมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการยกระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สอดคล้องกับชื่อเรื่องการวิจัยอย่างชัดเจน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2568 จากสถานศึกษาจำนวน 102 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 1,844 คน จำแนกตามขนาดสถานศึกษาเป็น 4 ขนาด ได้แก่ สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 1 โรงเรียน มีครู 79 คน ขนาดใหญ่ จำนวน 15 โรงเรียน มีครู 642 คน ขนาดกลาง จำนวน 60 โรงเรียน มีครู 942 คน และขนาดเล็ก จำนวน 26 โรงเรียน มีครู 181 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ข้าราชการครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ปีการศึกษา 2568 ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 317 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอนเริ่มจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามขนาดสถานศึกษา และใช้การสุ่มอย่างง่ายเพื่อคัดเลือกสถานศึกษาและครูผู้ตอบแบบสอบถามตามสัดส่วนของแต่ละขนาดสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 38 ข้อ และประสิทธิผลของสถานศึกษา จำนวน 25 ข้อ และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา

การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือโดยศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาแบบสอบถาม จากนั้นนำเครื่องมือเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดย

คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.60–1.00 และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบค่าอำนาจจำแนกและหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.985

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ประสานงานขอหนังสืออนุญาตเก็บข้อมูลจากบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เพื่อขอความอนุเคราะห์ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จากนั้นดำเนินการส่งแบบสอบถามในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ไปยังกลุ่มตัวอย่าง และนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามวิเคราะห์ด้วยค่าความถี่และร้อยละ ข้อมูลภาวะผู้นำเหนือผู้นำและประสิทธิผลของสถานศึกษาวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เพื่อหาความตรงเชิงเนื้อหา ค่าอำนาจจำแนกรายข้อโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา

ผลการวิจัย

1. ศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ดังตาราง 5-11

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน (n = 317)

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	ความคิดเห็นของครู			
	$\bar{x}$	SD	ระดับ	อันดับที่
1. การเป็นผู้นำตนเองและเป็นแบบอย่าง	4.37	0.493	มาก	2
2. การกระตุ้นการตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง	4.32	0.563	มาก	5
3. การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก	4.37	0.503	มาก	3
4. การพัฒนาภาวะผู้นำตนเองโดยการให้รางวัลและตำหนิอย่างสร้างสรรค์	4.39	0.535	มาก	1
5. การสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน	4.31	0.569	มาก	6
6. การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง	4.33	0.549	มาก	4
รวม	**4.35**	**0.486**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.35, SD = 0.486) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำตนเองโดยการให้รางวัลและตำหนิอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{x}$= 4.39, SD = 0.535) รองลงมา คือ ด้านการเป็นผู้นำตนเองและเป็นแบบอย่าง ($\bar{x}$= 4.37, SD = 0.493) ด้านการสร้างรูปแบบความคิดทางบวก ($\bar{x}$= 4.37, SD = 0.503) ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง ($\bar{x}$= 4.33, SD = 0.549) และด้านการกระตุ้นการตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ($\bar{x}$= 4.32, SD = 0.563) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยลำดับสุดท้าย คือ ด้านการสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน ($\bar{x}$= 4.31, SD = 0.569)

2. ศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน (n = 317)

ประสิทธิผลของสถานศึกษา	ความคิดเห็นของครู			
	$\bar{x}$	SD	ระดับ	อันดับที่
1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	4.35	0.509	มาก	4
2. เจตคติเชิงบวก	4.39	0.458	มาก	2
3. การแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา	4.40	0.460	มาก	1
4. การปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา	4.38	0.486	มาก	3
รวม	**4.38**	**0.434**	**มาก**	

จากตารางที่ 2 พบว่าประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.38, SD = 0.434) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา ($\bar{x}$= 4.40, SD = 0.460) รองลงมา คือ ด้านเจตคติเชิงบวก ($\bar{x}$= 4.39, SD = 0.458) ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{x}$= 4.38, SD = 0.486) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ($\bar{x}$= 4.35, SD = 0.509)

3. หาความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient) ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	ประสิทธิผลของสถานศึกษา				
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_{tot}
X_1	0.755**	0.715**	0.721**	0.649**	0.782**
X_2	0.750**	0.715**	0.735**	0.713**	0.802**
X_3	0.760**	0.767**	0.766**	0.725**	0.831**
X_4	0.691**	0.697**	0.695**	0.760**	0.783**
X_5	0.760**	0.731**	0.741**	0.743**	0.820**
X_6	0.827**	0.792**	0.797**	0.783**	0.881**
X_{tot}	0.834**	0.810**	0.817**	0.804**	0.899**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่าภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{tot}) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา (Y_{tot}) อยู่ในระดับสูง (r_{xy}=0.899**) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Y_1) มากที่สุดอยู่ในระดับสูง (r_{xy}=0.834**) รองลงมา คือ การแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา (Y_3) อยู่ในระดับสูง (r_{xy}=0.817**) และเจตคติเชิงบวก (Y_2) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (r_{xy}=0.810**) ส่วนด้านที่มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด คือ ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา (Y_4) มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง (r_{xy}=0.804**)

ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำตนเองโดยการให้รางวัลและตำหนิอย่างสร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการเป็นผู้นำตนเองและเป็นแบบอย่าง ด้านการสร้างรูปแบบความคิดทางบวก ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง และด้านการกระตุ้นการตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ตามลำดับ ส่วนด้านการสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงานมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก ในด้านประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้าน

การแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านเจตคติเชิงบวก ด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา และด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ การแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา และเจตคติเชิงบวก ส่วนด้านการปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษามีความสัมพันธ์น้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น ๆ แต่ยังคงอยู่ในระดับสูง

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะด้านการพัฒนาภาวะผู้นำตนเองโดยการให้รางวัลและตำหนิอย่างสร้างสรรค์ และการเป็นผู้นำตนเองและเป็นแบบอย่าง สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทเชิงรุกในการเสริมสร้างศักยภาพครูให้สามารถกำกับ ควบคุม และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เป็นเพราะบริบทการบริหารสถานศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นการกระจายอำนาจ การทำงานเป็นทีม และการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างยั่งยืน ผู้บริหารจึงต้องปรับบทบาทจาก “ผู้สั่งการ” เป็น “ผู้อำนวยความสะดวกและผู้เสริมพลัง” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเหนือผู้นำของ Charles C. Manz และ Henry P. Sims Jr. ที่อธิบายว่าผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องพัฒนาผู้ตามให้สามารถเป็นผู้นำตนเองได้ ผ่านกระบวนการสร้างแรงจูงใจภายใน การคิดเชิงบวก และการตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กนกรักษ์ สุวรรณ (2557) เทพรัตน์ ศรีคราม (2562) และ ปณิลิน จันภักดี (2565) ที่พบว่าภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่แตกต่างในบางบริบทคือ ลำดับความสำคัญขององค์ประกอบย่อยอาจเปลี่ยนแปลงตามวัฒนธรรมองค์กรและนโยบายต้นสังกัด แสดงให้เห็นว่าปัจจัยแวดล้อมมีผลต่อการแสดงออกของภาวะผู้นำเหนือผู้นำ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือเจตคติเชิงบวก การปรับเปลี่ยนและพัฒนา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สะท้อนว่าสถานศึกษามีศักยภาพในการบริหารจัดการภายในองค์กรและสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารและบุคลากรมีเป้าหมายร่วมกัน มีการทำงานแบบมีส่วนร่วม และมีระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดประสิทธิผลสถานศึกษาของ Wayne K. Hoy และ Cecil G. Miskel ที่มองว่าประสิทธิผลของสถานศึกษาครอบคลุมทั้งผลลัพธ์ด้านผู้เรียน กระบวนการบริหารจัดการ บรรยากาศองค์กร และความสามารถในการแก้ไขปัญหา อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพวรรณ สำเภาแก้ว (2560) ธิษตยา ภิระบัน (2561) และ ณัฏฐณิชา ภูดีสม (2565) ที่รายงานว่าประสิทธิผลของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากเช่นกัน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเชิงเปรียบเทียบ พบว่าบางงานวิจัยให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นอันดับแรก แตกต่างจากผลการวิจัยครั้งนี้ที่การแก้ไขปัญหาภายในมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงถึงความแตกต่างด้านจุดเน้นของการบริหารตามบริบทพื้นที่

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับประสิทธิผลของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าการที่ผู้บริหารสามารถเสริมสร้างภาวะผู้นำตนเองแก่ครูและบุคลากร ย่อมส่งผลให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาองค์กร และผลลัพธ์ทางการเรียน ทั้งนี้เป็นเพราะภาวะผู้นำเหนือผู้นำช่วยสร้างแรงจูงใจภายใน ความรับผิดชอบร่วม และความมุ่งมั่นสู่เป้าหมายขององค์กร อันเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงพฤติกรรมผู้นำกับผลลัพธ์เชิงองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีภาวะผู้นำสมัยใหม่ที่เน้นการเสริมพลัง (empowerment) และการกระจายภาวะผู้นำตลอดจนสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กนกรักษ์ สุวรรณ (2557) ปณิลิน จันภักดี (2565) และชรินทร์ทิพย์ วงศ์ธรรม (2565) ที่พบความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม ระดับความสัมพันธ์ที่อยู่ในระดับสูงครั้งนี้ อาจสะท้อนบริบทของสถานศึกษาที่มีโครงสร้างการทำงานแบบร่วมมือสูง จึงทำให้ภาวะผู้นำเหนือผู้นำส่งผลชัดเจนต่อประสิทธิผล

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา พบว่า (1) ครูมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการพัฒนาภาวะผู้นำตนเองโดยการให้รางวัลและตำหนิอย่างสร้างสรรค์ รองลงมาคือการเป็นผู้นำตนเองและเป็นแบบอย่าง การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง และการกระตุ้นการตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน (2) ครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษา รองลงมาคือเจตคติเชิงบวก การปรับเปลี่ยนและพัฒนาสถานศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามลำดับ และ (3) ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาอยู่ในระดับสูง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมภาวะผู้นำเหนือผู้นำอย่างเป็นระบบ โดย ด้านที่มีค่าเฉลี่ยและความสัมพันธ์สูงสุด ได้แก่ การพัฒนาภาวะผู้นำตนเองโดยการให้รางวัลและตำหนิอย่างสร้างสรรค์ ควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแรงจูงใจ เสริมพลังในการทำงาน และก่อให้เกิดความร่วมมือของครูและบุคลากรในสถานศึกษา

รองลงมา ผู้บริหารควรส่งเสริมด้านการเป็นผู้นำตนเองและเป็นแบบอย่าง รวมถึงการสร้างรูปแบบความคิดทางบวก เพื่อให้ครูตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ มีเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน ทำงานอย่างมีทิศทางและเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้การบริหารงานสถานศึกษาดำเนินไปอย่างมีประสิทธิผลและได้รับการยอมรับจากบุคลากร

ขณะเดียวกัน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างทีมงาน ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม โดยผู้บริหารควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานร่วมกันของครูและบุคลากร และส่งผลให้ประสิทธิผลของสถานศึกษาเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 อย่าง

ละเอียด เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การวิจัยในอนาคตอาจมุ่งศึกษาปัจจัยด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลของผู้บริหาร บริบทของสถานศึกษา หรือรูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กนกรักษ์ สุวรรณ. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสตรีกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชรินทร์ทิพย์ วงศ์ธรรม. (2565). ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ณัฏฐณิชา ภูดีสม. (2565). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ทิพวรรณ สำเภาแก้ว. (2560). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

เทพรัตน์ ศรีคราม. (2562). ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

ธิษตยา ภิระบัน. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพะเยา.

ปณิลิน จันภักดี. (2565). ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภคพร งามประเสริฐสิทธิ์. (2565). ความต้องการจำเป็นเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพะเยา.

วรรณภา ไทยประยูร. (2564). ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

วิโรจน์ สารรัตนะ และคณะ. (2561). ภาวะผู้นำสำหรับศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 20(1), 262-271.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2005). Educational administration: Theory, research, and practice (7th ed.). Singapore: McGraw-Hill.

Manz, C. C., & Sims, H. P. (2001). The new superleadership: Leading others to lead themselves. San Francisco: Berrett-Koehler.

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่งเสริมความสุขและความจำเป็นในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย*

THE RELATIONSHIP BETWEEN FACTORS PROMOTING HAPPINESS AND LIFE NECESSITIES AMONG WHEELCHAIR USERS WITH DISABILITIES UNDER THE ASSOCIATION OF THE PHYSICALLY HANDECAPPED OF THAILAND

ชัยชาญ จงใจรัก[1], สิทธิพรร์ สุนทร[2] และ สมเกียรติ เกียรติเจริญ[3]

Chaichan Jaichongrak[1], Sitthiporn Soonthorn[2] and Somkiet Kietjareon[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

[1-3]Mahasarakham Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: thantikan@gmail.com

วันที่รับบทความ : 16 มีนาคม 2069; วันแก้ไขบทความ 28 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 30 มีนาคม 2569

Received 16 March 2026; Revised 28 March 2026; Accepted 30 March 2026

บทคัดย่อ

บทความการวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยส่งเสริมความสุขกับความจำเป็นในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับปัจจัยส่งเสริมความสุขและ 2) ระดับความจำเป็นในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คนพิการที่ใช้วีลแชร์ในสมาคมคนพิการแห่ง

Citation:

*ชัยชาญ จงใจรัก, สิทธิพรร์ สุนทร และ สมเกียรติ เกียรติเจริญ. (2569). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่งเสริมความสุขและความจำเป็นในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 892-906.

Chaichan Jaichongrak, Sitthiporn Soonthorn and Somkiet Kietjareon. (2026). The Relationship Between Factors Promoting Happiness And Life Necessities Among Wheelchair Users With Disabilities Under The Association Of The Physically Handecapped Of Thailand. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 892-906.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ประเทศไทย จำนวน 377 คน ซึ่งได้จากการคำนวณด้วยสูตรของ Yamane สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับปัจจัยส่งเสริมความสุขในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมากและ 2) ระดับความจำเป็นในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ปัจจัย, คนพิการ

Abstract

This research article it is part of the research on Factors Promoting Happiness and Life Necessities among Wheelchair Users with Disabilities under The Association of the Physically Handicapped of Thailand. The purposes of this research were to study 1) examine the level of happiness-promoting factors and 2) The level of life necessities among wheelchair users of the Association of the Physically Handicapped of Thailand. This was a quantitative study employing a questionnaire as the research instrument. The sample consisted of 377 wheelchair users, determined using Yamane's formula. Data were analyzed using mean, standard deviation.

The results of the research were as follows: 1) the level of happiness-promoting factors and 2) The level of life necessities among wheelchair users of the Association of the Physically Handicapped of Thailand was also high.

Keywords: Factors, Disabilities

บทนำ

ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. 2550 มาตรา 4 ได้ให้นิยาม "คนพิการ" ว่าเป็นบุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือการมีส่วนร่วมทางสังคม อันเนื่องมาจากความบกพร่องด้านต่าง ๆ และจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป (จีระนันท์ ระพิพงษ์ และอภิชนา โฆวินทะ, 2558, น.103) ปัจจุบันประเทศไทยมีคนพิการจำนวน 2,242,693 คน คิดเป็นร้อยละ

3.39 ของประชากรทั้งหมด โดยพบว่า คนพิการทางการเคลื่อนไหวหรือทางร่างกายมีสัดส่วนสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.98 ของคนพิการทั้งหมด (กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ, 2568) ซึ่งคนพิการกลุ่มนี้จำนวนมากต้องใช้วีลแชร์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ส่งผลให้เกิดความต้องการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและปัจจัยพื้นฐานที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตอย่างอิสระ เช่น ทางลาด ห้องน้ำสำหรับคนพิการ และพื้นที่สาธารณะที่เหมาะสม (ธิดาลักษณ์ อยู่เย็น, 2566)

แม้ว่าภาครัฐจะมีนโยบายและกฎหมายที่สนับสนุนสิทธิและคุณภาพชีวิตของคนพิการ รวมถึงการกำหนดมาตรการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสาธารณะเพื่อให้คนพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้อย่างเท่าเทียมกัน แต่ในทางปฏิบัติยังคงพบข้อจำกัดหลายประการ ทั้งด้านสภาพแวดล้อม สังคม เศรษฐกิจ และการเข้าถึงบริการสาธารณะ ซึ่งอาจส่งผลต่อโอกาสในการดำรงชีวิตอย่างอิสระ การมีงานทำ และการมีส่วนร่วมในสังคมของคนพิการ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2560) ขณะเดียวกัน การศึกษาที่ผ่านมายังพบว่าคนพิการยังมีความต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตในหลายด้าน เช่น สุขภาพร่างกายและจิตใจ ที่อยู่อาศัย การศึกษา อาชีพ รายได้ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม (อนัญญา เจียนรัมย์, 2557) รวมถึงคุณภาพชีวิตของคนพิการที่ใช้รถเข็นในบางพื้นที่ยังอยู่ในระดับปานกลาง และยังมีความต้องการการสนับสนุนด้านสวัสดิการ อาชีพ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม (วิชุพรรณ ทินนบุตรา)

นอกจากนี้ แนวคิดเรื่อง “ความสุข” ยังมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับแนวคิดเรื่อง “คุณภาพชีวิต” เนื่องจากความสุขสะท้อนถึงความพึงพอใจในชีวิตและความผาสุกของบุคคลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งสามารถใช้เป็นตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของบุคคลได้ในระดับที่น่าเชื่อถือ (ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต และคณะ, 2557) อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าการศึกษาที่มุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่งเสริมความสุขและความจำเป็นในการดำรงชีวิตของคนพิการ โดยเฉพาะกลุ่มคนพิการที่ใช้วีลแชร์ยังมีจำนวนไม่มากนัก ทั้งที่ในเชิงปรัชญาความสุขถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของชีวิตมนุษย์ (ธเนศ วงศ์ยานนาวา, 2560) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่งเสริมความสุขและความจำเป็นในชีวิตของคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวทางในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและความสุขของคนพิการ รวมทั้งเป็นข้อมูลประกอบการกำหนดนโยบายหรือมาตรการของหน่วยงานที่

เกี่ยวข้องในการสนับสนุนให้คนพิการสามารถพึ่งพาตนเองและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีและมีความสุขมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยส่งเสริมความสุขในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาระดับความจำเป็นในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบปลายปิดและปลายเปิด ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินตามขั้นตอน ดังนี้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ คนพิการที่ใช้วีลแชร์ในสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย จำนวน 6,500 คน (สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย, 2568)

2.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คนพิการที่ใช้วีลแชร์ในสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย จำนวน 377 คน ซึ่งผู้วิจัยได้มาโดยวิธีการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Taro Yamane (1973, p. 727) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

ผู้วิจัยจะใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างโดยมีรายชื่อของทุกหน่วยประชากรมาเรียงเป็นระบบตามบัญชีเรียกชื่อ ผู้วิจัยได้จัดทำบัญชีประชากรโดยได้เรียงชื่อตามอักษรพยัญชนะไทย ตามราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2546 ซึ่งเรียงอักษาตั้งแต่ 1 ถึง N และนำมาคิดค่าช่วงสุ่ม หรือ k โดยใช้สูตร k = N/n จากนั้นได้ทำการเลือกค่าสุ่มเริ่มต้น (Random Start หรือ R) โดยเป็นค่าที่อยู่ระหว่าง 1 ถึง k และขั้นตอนต่อไปคือจะเริ่มสุ่มตัวอย่างจากหน่วยตัวอย่างที่ประกอบด้วย R, R+k, R+2k.....เรื่อยไปจนครบจำนวนแต่ในกรณีที่ N หาร n ไม่ลงตัว ผู้วิจัยจะใช้จุดทศนิยม 4 ตำแหน่ง และถ้า k เป็นตัวเลขที่มีจุดทศนิยมจะเลือกตัวอย่างเป็นจำนวนเต็มโดยทำการปัดเศษทศนิยมตามหลักคณิตศาสตร์สากลนิยม

3. เครื่องมือในการวิจัย

3.1 ลักษณะของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบ Checklist

ตอนที่ 2 เป็นคำถามปลายปิดเกี่ยวกับระดับปัจจัยส่งเสริมความสุขในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามวิธีการของ Likert

ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายปิดเกี่ยวกับระดับความจำเป็นในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีการของ Likert

3.2 การสร้างเครื่องมือวิจัย

3.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความสุข แนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและความต้องการ แนวคิดเกี่ยวกับคนพิการและวีลแชร์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2.2 กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ นิยามศัพท์ อันจะทำให้ทราบถึงปัจจัยส่งเสริมความสุขกับความจำเป็นในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยสร้างขึ้นมาจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเป็นเครื่องมือการวิจัยในการเก็บข้อมูลจากคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย

3.2.3 สร้างแบบสอบถาม

3.2.4 นำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุง

3.2.5 ปรับปรุงแบบสอบถาม ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3.3 การหาประสิทธิภาพของเครื่องมือในการวิจัย

3.3.1 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับคนพิการที่ใช้วีลแชร์ในสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับโดยใช้วิธีวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟ่า (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach (1970) พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.985

3.3.2 จัดพิมพ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้เก็บข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขอหนังสือขอความนุเคราะห์เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยและแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงนายกสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย เพื่อเข้าเก็บรวมรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และผู้ช่วยผู้วิจัยจำนวน 3 คน เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง

5.2 ลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding Form)

5.3 กำหนดระดับคะแนนในแบบสอบถามที่กำหนดไว้ 5 ระดับ ดังนี้

5 คะแนน หมายถึงมากที่สุด

4 คะแนน หมายถึง มาก

3 คะแนน หมายถึง ปานกลาง

2 คะแนน หมายถึง น้อย

1 คะแนน หมายถึง น้อยที่สุด

5.4 การวิเคราะห์ระดับปัจจัยส่งเสริมความสุขและระดับความจำเป็นในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยรวมและเป็นรายด้าน แล้วนำมาเทียบตามเกณฑ์ 5 ระดับ ดังนี้

4.51-5.00 หมายถึงมีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51-4.50 หมายถึงมีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับมาก

2.51-3.50 หมายถึงมีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับปานกลาง

1.51-2.50 หมายถึงมีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อย

1.00-1.50 หมายถึงมีระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับน้อยที่สุด

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

6.2 การวิเคราะห์ระดับปัจจัยส่งเสริมความสุขในชีวิตคนพิการฯ และระดับความจำเป็นในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย ผู้วิจัยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่งเสริมความสุขและความจำเป็นในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 234 คน คิดเป็นร้อยละ 62.10 เป็นเพศหญิง จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 37.90 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40-49 ปี จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 32.90 รองลงมา มีอายุระหว่าง 50-59 ปี จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 30.50 ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 41.10 รองลงมาสถานภาพสมรส (มีบุตร) จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 29.40 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 217 คน คิดเป็นร้อยละ 57.60 รองลงมา ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 37.10 ส่วนใหญ่มีรายได้ (ต่อเดือน) อยู่ระหว่าง 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 169 คน คิดเป็นร้อยละ 44.80 รองลงมา รายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 23.30

2. ระดับปัจจัยส่งเสริมความสุขในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ปัจจัยครอบครัว (Happy Family) รองลงมา คือ ปัจจัยสังคม (Happy Society) ปัจจัยการงานและการเงิน (Happy Money) ปัจจัยศีลธรรม (Happy Soul) ปัจจัยความรู้และการพัฒนาตนเอง (Happy Brain) ปัจจัยสุขภาพกาย (Happy Body) ปัจจัยผ่อนคลายและสร้างสรรค์ (Happy Relax) และปัจจัยจิตใจและอารมณ์ (Happy Heart) ดังตาราง

ระดับปัจจัยส่งเสริมความสุขในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ปัจจัยสุขภาพกาย (Happy Body)	4.16	0.66	มาก
2. ปัจจัยจิตใจและอารมณ์ (Happy Heart)	3.89	0.83	มาก
3. ปัจจัยการงานและการเงิน (Happy Money)	4.26	0.62	มาก
4. ปัจจัยสังคม (Happy Society)	4.36	0.68	มาก
5. ปัจจัยศีลธรรม (Happy Soul)	4.24	0.62	มาก
6. ปัจจัยครอบครัว (Happy Family)	4.43	0.59	มาก
7. ปัจจัยผ่อนคลายและสร้างสรรค์ (Happy Relax)	4.05	0.71	มาก
8. ปัจจัยความรู้และการพัฒนาตนเอง (Happy Brain)	4.24	0.66	มาก
โดยรวม	**4.20**	**0.55**	**มาก**

3. ระดับความจำเป็นในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านบริการทางสุขภาพ รองลงมาคือ ด้านการศึกษา ด้านสังคมและการมีส่วนร่วม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านอาชีพและรายได้ ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม และด้านผู้ดูแลและความช่วยเหลือ ดังตาราง

ระดับความจำเป็นในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย	$\overline{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.87	0.96	มาก
2. ด้านอาชีพและรายได้	3.76	0.99	มาก
3. ด้านผู้ดูแลและความช่วยเหลือ	3.56	0.96	มาก
4. ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม	3.76	0.94	มาก
5. ด้านสังคมและการมีส่วนร่วม	3.92	0.85	มาก
6. ด้านการศึกษา	3.95	0.84	มาก
7. ด้านบริการทางสุขภาพ	3.98	0.82	มาก
โดยรวม	**3.83**	**0.82**	**มาก**

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่งเสริมความสุขกับความจำเป็นในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย ผู้วิจัยได้นำมาอธิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัย พบว่า ระดับปัจจัยส่งเสริมความสุขในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 4.20) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ปัจจัยครอบครัว (Happy Family) รองลงมาคือ ปัจจัยสังคม (Happy Society) ปัจจัยการงานและการเงิน (Happy Money) ปัจจัยศีลธรรม (Happy Soul) ปัจจัยความรู้และการพัฒนาตนเอง (Happy Brain) ปัจจัยสุขภาพกาย (Happy Body) ปัจจัยผ่อนคลายและสร้างสรรค์ (Happy Relax) และปัจจัยจิตใจและอารมณ์ (Happy Heart) ตามลำดับ ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ระดับปัจจัยส่งเสริมความสุขโดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าคนพิการที่ใช้

วีลแชร์ยังสามารถรับรู้ความสุขและความพึงพอใจในชีวิตได้ แม้จะมีข้อจำกัดทางร่างกาย ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการสนับสนุนจากครอบครัว สังคม และระบบสวัสดิการต่าง ๆ ที่ช่วยให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง คุณภาพชีวิต (Quality of Life) ที่ระบุว่าความสุขของบุคคลเป็นผลมาจากความพึงพอใจในหลายมิติของชีวิต ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม (ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต และคณะ, 2557) ซึ่งสะท้อนว่าการมีองค์ประกอบด้านชีวิตที่สมดุลสามารถนำไปสู่ความสุขและความผาสุกของบุคคลได้ ทั้งนี้ ปัจจัยครอบครัว (Happy Family) ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าครอบครัวมีบทบาทสำคัญต่อความสุขของคนพิการที่ใช้วีลแชร์ เนื่องจากครอบครัวเป็นแหล่งสำคัญในการให้ความรัก ความเข้าใจ การดูแล และการสนับสนุนทางอารมณ์ ซึ่งช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวต่อข้อจำกัดทางร่างกายและดำเนินชีวิตได้อย่างมีความมั่นคง ทั้งนี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow’s Hierarchy of Needs) ที่อธิบายว่าความต้องการด้านความรักและการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Belongingness and Love Needs) เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ที่มีผลต่อความสุขและความพึงพอใจในชีวิต (Maslow, 1943) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดด้าน การสนับสนุนทางสังคม (Social Support Theory) ที่ชี้ว่าการได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและบุคคลใกล้ชิดช่วยลดความเครียดและเพิ่มความสุขในชีวิตของบุคคล โดยรวมผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านครอบครัว สังคม เศรษฐกิจ สุขภาพ และการพัฒนาตนเอง ล้วนมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความสุขของคนพิการที่ใช้วีลแชร์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิตและความสุขของมนุษย์ที่ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายด้านร่วมกันในการดำรงชีวิตอย่างสมดุลและมีความหมาย

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า ระดับความจำเป็นในชีวิตของคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\overline{X}$ = 3.83) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านบริการทางสุขภาพ รองลงมาคือ ด้านการศึกษา ด้านสังคมและการมีส่วนร่วม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านอาชีพและรายได้ ด้านสถานที่และสภาพแวดล้อม และด้านผู้ดูแลและความช่วยเหลือ ตามลำดับ ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ผลการวิจัยที่พบว่าระดับความจำเป็นในชีวิตของคนพิการที่ใช้วีลแชร์โดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าคนพิการยังคงมีความต้องการการสนับสนุนในหลายมิติของการดำรงชีวิต ทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา เศรษฐกิจ และการมีส่วนร่วมทางสังคม ทั้งนี้เนื่องจากคนพิการที่ใช้วีลแชร์มีข้อจำกัดด้านการเคลื่อนไหว

ซึ่งอาจส่งผลต่อโอกาสในการเข้าถึงบริการพื้นฐานและทรัพยากรทางสังคม สอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง คุณภาพชีวิต (Quality of Life) ที่ระบุว่าคุณภาพชีวิตของบุคคลขึ้นอยู่กับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานในหลายด้าน ทั้งด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต และคณะ, 2557) หากบุคคลได้รับการตอบสนองความต้องการเหล่านี้อย่างเหมาะสม จะส่งผลให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุขมากขึ้น ทั้งนี้จากผลการวิจัย พบว่า ด้านบริการทางสุขภาพมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าคนพิการที่ใช้วีลแชร์ให้ความสำคัญกับการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพเป็นอย่างมาก เนื่องจากสุขภาพเป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีวิต โดยเฉพาะในกลุ่มคนพิการที่อาจต้องเผชิญกับปัญหาสุขภาพหรือภาวะแทรกซ้อนจากข้อจำกัดทางร่างกาย เช่น ปัญหากล้ามเนื้อ การเคลื่อนไหว หรือโรคเรื้อรังต่าง ๆ ทั้งนี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow’s Hierarchy of Needs) ซึ่งระบุว่าความต้องการด้านร่างกายและสุขภาพเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ (Maslow, 1943) หากบุคคลได้รับการตอบสนองความต้องการด้านสุขภาพอย่างเหมาะสม จะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงและความพร้อมในการดำเนินชีวิตในด้านอื่น ๆ ต่อไป อย่างไรก็ตาม ด้านผู้ดูแลและความช่วยเหลือมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น แม้ว่าจะยังอยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจสะท้อนว่าคนพิการที่ใช้วีลแชร์ยังคงต้องการการดูแลหรือความช่วยเหลือในบางสถานการณ์ แต่ในขณะเดียวกันก็อาจมีความต้องการพึ่งพาตนเองและมีอิสระในการดำเนินชีวิตมากขึ้น ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิด การดำรงชีวิตอย่างอิสระของคนพิการ (Independent Living Concept) ที่เน้นให้คนพิการสามารถควบคุมชีวิตของตนเอง มีโอกาสตัดสินใจ และใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลทั่วไป ดังนั้นผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าคนพิการที่ใช้วีลแชร์ยังมีความจำเป็นในหลายด้านของการดำรงชีวิต โดยเฉพาะด้านบริการสุขภาพ การศึกษา การมีส่วนร่วมทางสังคม และสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการดำรงชีวิตอย่างอิสระของคนพิการ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบริการและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตของคนพิการ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเท่าเทียม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่งเสริมความสุขและความจำเป็นในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ โดยพบว่าความสุขในชีวิตของคนพิการไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านสุขภาพเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการบูรณาการของปัจจัยหลายด้านตามแนวคิดความสุข 8 ประการ (Happy 8) ได้แก่ สุขภาพกาย จิตใจ ครอบครัว สังคม การงานและการเงิน การผ่อนคลาย การเรียนรู้ และคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อการตอบสนองความจำเป็นในชีวิตของคนพิการที่ใช้วีลแชร์ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยทางสังคม ครอบครัว และโอกาสในการพัฒนาตนเอง เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมความสุขและสนับสนุนการดำรงชีวิตของคนพิการมากกว่าปัจจัยด้านร่างกายเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังพบว่า ความสุขในชีวิตมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความจำเป็นในชีวิตของคนพิการในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการควรดำเนินการแบบองค์รวม โดยให้ความสำคัญทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ สุขภาพ และสิ่งแวดล้อมควบคู่กัน

ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวคิดการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนพิการที่ใช้วีลแชร์แบบบูรณาการ (Integrated Well-being for Wheelchair Users) ซึ่งอธิบายว่าการสร้างความสุขและคุณภาพชีวิตของคนพิการควรพิจารณาทั้งปัจจัยส่งเสริมความสุขตามแนวคิด Happy 8 และความจำเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น บริการสุขภาพ การศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวก และการมีส่วนร่วมทางสังคม เพื่อให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีความสุข และมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างยั่งยืน ดังแผนภาพที่ 1

ปัจจัยส่งเสริมความสุขความสุขคนพิการที่ใช้วีลแชร์

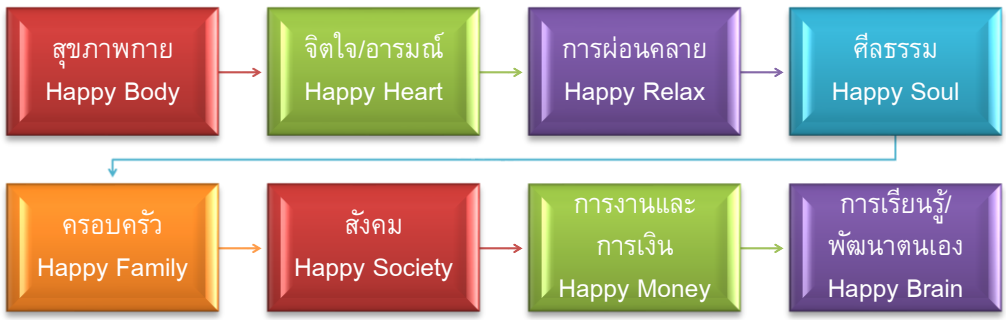

ความสัมพันธ์เชิงบวก (r = .641)

แผนภาพที่ 1 แนวคิดการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนพิการที่ใช้วีลแชร์แบบบูรณาการ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ระดับปัจจัยส่งเสริมความสุขในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมากและระดับความจำเป็นในชีวิตคนพิการที่ใช้วีลแชร์ของสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก จากผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย** 1.1 หน่วยงานภาครัฐ องค์กรด้านคนพิการ และสมาคมคนพิการ ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายหรือจัดโครงการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนพิการที่ใช้วีลแชร์ โดยเน้นการส่งเสริมปัจจัยที่มีผลต่อความสุขในชีวิต เช่น การสร้างเครือข่ายทางสังคม การสนับสนุนครอบครัว และการพัฒนา

ทักษะอาชีพ เพื่อให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีศักดิ์ศรีในสังคม 1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาและปรับปรุงบริการที่ตอบสนองต่อความจำเป็นในชีวิตของคนพิการ โดยเฉพาะด้านบริการทางสุขภาพ การศึกษา และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้ใช้วีลแชร์ รวมทั้งส่งเสริมกิจกรรมที่สอดคล้องกับแนวคิดความสุข 8 ประการ (Happy 8) เพื่อเสริมสร้างความสมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจของคนพิการ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อความสุขและคุณภาพชีวิตของคนพิการเพิ่มเติม เช่น ปัจจัยด้านนโยบายสาธารณะ การเข้าถึงเทคโนโลยีช่วยเหลือ หรือสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและสามารถนำไปพัฒนาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น 2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มคนพิการประเภทต่าง ๆ หรือระหว่างพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงการใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับประสบการณ์ ความต้องการ และแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2560). คู่มือการรับรองมาตรฐานการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ ชีวิตคนพิการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2568). สถานการณ์ด้านคนพิการ. เรียกใช้เมื่อ 27 พฤษภาคม 2568. จาก https://dep.go.th/th/law-academic/knowledge-base/disabled-person-situation

จีระนันท์ ระพิพงษ์ และ อภิชนา โฆวินทะ. (2558). การสำรวจทางลาดและห้องส้วมสำหรับผู้พิการและผู้สูงอายุในเขตถนนคนเดิน จังหวัดเชียงใหม่. Journal of Thai Rehabilitation Medicine, 25(3), 102-108.

ธเนศ วงศ์ยานนาวา. (2560). On Happiness: ว่าด้วยความสุข. กรุงเทพมหานคร: สมมติ.

ธิดาลักษณ์ อยู่เย็น.(2566). การพัฒนาแอปพลิเคชันผู้ช่วยเดินทางสำหรับผู้ใช้วีลแชร์. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, 16(1), 1-13.

วิชุพรรณ ทินนบุตรา. (2559). แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการที่ใช□รถเข็นในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, 26(1), 207-232.

ศิรินันท์ กิตติสุขสถิต และคณะ. (2557). คุณภาพชีวิต การทำงาน และความสุข. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมดาเพรส จำกัด.

สมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย. (2568). ข้อมูลเกี่ยวกับสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 30 พฤษภาคม 2568 จาก https://www.apht-th.org/

อนัญญา เจียนรัมย์. (2557). ความต้องการได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการในเขตองค์การ บริหารส่วนตำบลสนามชัย อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ในวิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

Cronbach, L. J. (1970). Essentials of psychological test. (5th ed.). New York : Harper Collins.

Maslow A.H. (1943). “Theory of Human Motivation”. Psychological Review. 50 : 370-396.

Yamane, T. (1973). Statistics an Introductory Analysis. (3rd ed.) New York: Harper and Row.

LIFE CYCLE DIFFERENCES IN RURAL TOURISM PERCEIVED VALUE AND BEHAVIORAL INTENTIONS: EVIDENCE FROM HENAN PROVINCE, CHINA*

Salinee Chaiwattanaporn[1] and Yapei Song[2]

[1]Graduate School, Doctor of Philosophy Program in Business Administration, Stamford International University, Bangkok, Thailand

[2]Business School, Department of Marketing and Tourism Management, Zhengzhou Technology and Business University, Zhengzhou, Henan Province, China

Corresponding Author's Email: Salinee.chaiwattanaporn@stamford.edu

Received 6 March 2026; Revised 16 March 2026; Accepted 18 March 2026

Abstract

This research article objective this study 1) To examine differences in rural tourism perceived value across life stage groups. 2) To examine the effects of perceived value dimensions on tourists' Behavioral Intentions. 3) To propose marketing and management recommendations for rural tourism operators based on life stage differences in perceived value and behavioral Intentions. This quantitative study collected data from 395 tourists in rural tourist destinations in Henan Province, China. The study considered five dimensions of perceived value: landscape, service, emotional, social, and cost. Data analysis employed one-way ANOVA and multiple regression analysis within Levinson's Life Cycle Theory, five age group (20-25, 26-35, 36-45 and 56+ years)

Citation:

* Salinee Chaiwattanaporn and Yapei Song. (2026). Life Cycle Differences In Rural Tourism Perceived Value And Behavioral Intentions: Evidence From Henan Province, China. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 907-936.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

The research finding revealed that the five dimensions of perceived value differed significantly between age groups ($p < 0.05$). Landscape value showed the strongest difference ($F = 7.749$, $p < 0.001$), followed by service, emotion, social and cost value. Furthermore, the five perceived value dimensions had a positive impact on tourists' behavioral intentions ($p < 0.001$). The model explained 49.1% of the variance ($R^2 = 0.491$, $F = 75.140$), with emotional values found to be the most significant. Therefore, these findings provide practical guidance for rural tourism operators in designing age-targeted marketing strategies for tourists, such as creating emotionally and socially engaging experiences for older tourists and developing wellness or family-friendly packages for middle-aged tourists.

Keywords: Life Cycle, Rural Tourism, Perceived Value, Behavioral Intentions

Introduction

Rural tourism has gained considerable popularity in recent years. Many people want to escape from urban congestion and seek relaxation in natural environments. Lane (1994) first defined rural tourism as tourism activities that take place in rural areas. These activities combine nature, local culture, and authentic ways of life. Rural tourism offers several benefits. It helps reduce overcrowding in major tourist destinations. Tourists get to experience genuine rural lifestyles. Local communities gain income that improves their quality of life. Cultural heritage is preserved for future generations (UNWTO, 2020). Rural tourism promotes income distribution to local communities while supporting sustainable development.

However, tourists have different expectations. They evaluate and compare benefits with costs in terms of money, time, and effort. This evaluation is called perceived value. Qian and Li (2024) found that in the context of rural tourism in China, perceived value has a positive influence on tourists' behavioral

intentions, including their intention to return and recommend the destination to others. Perceived value has multiple dimensions: landscape value, service value, emotional value, social value, and cost value. Understanding these dimensions is key to developing tourist destinations that meet tourists' needs effectively.

Age is an important factor in tourism. Different age groups have different preferences, needs, and perspectives. If we understand these differences, we can design better marketing strategies. Tourism operators can develop destinations that match their target segments more effectively. Since perceived value is subjective and shaped by personal needs, financial capacity, and life priorities, tourists at different life stages are likely to evaluate the same destination differently.

Previous research has revealed gaps in studies regarding the differences in perceived value of rural tourism across age groups, and how this may affect intention to repeat visits and intention to share experiences with others. Most studies focus on overall relationships, lacking clear research on the specific patterns of perceived value between age groups. One possible reason for this gap is that many perceived value studies treat tourists as a homogeneous group, while paying limited attention to how different life stages may shape individuals' subjective evaluations of tourism experiences. In contrast, rural tourists evaluate the value of landscapes, services, cultural experiences, and travel costs based on their personal expectations and life circumstances. Furthermore, there is a lack of connection between age-based differences in perceived value and Behavioral Intentions. While some research (Collins and Tisdell (2002) and Jang et al. (2009) has examined tourist behavior by age group, none have systematically applied Life Cycle Theory to the perceived value of rural tourism in the Chinese context. This research therefore examines the relationship between five dimensions of perceived value: landscape, service, emotional, social, and cost, in conjunction with the Behavioral Intentions of tourists across

different age groups. The goal is to understand how different tourist groups prioritize these five dimensions of perceived value. The results will guide tourism operators and marketers in designing more appropriate and effective strategies that meet the needs of tourists of different age groups. Henan province is suitable for this investigation. because it is one of China's most populous provinces with a rich cultural heritage and a rapidly developing rural tourism sector, attracting a visitor base that spans multiple life stages (UNWTO, 2020)."

Objectives

1) To examine differences in rural tourism perceived value across life stage groups.

2) To examine the effects of perceived value dimensions on tourists' Behavioral Intentions.

3) To propose marketing and management recommendations for rural tourism operators based on life stage differences in perceived value and behavioral Intentions.

Hypotheses

H1: There are significant differences in rural tourism perceived value across life stage groups, H1a: Older adults (56+) will perceive higher landscape value than middle-aged groups.

H1b: Older adults (56+) will perceive higher service value than younger groups.

H1c: Older adults (56+) will perceive higher emotional value than other groups.

H1d: Older adults (56+) and young adults (20–25) will perceive higher social value than middle-aged groups.

H1e: Older adults (56+) will perceive higher cost value than middle-aged groups.

H2: The dimensions of perceived value significantly influence tourists' behavioral Intentions.

Literature Review

This study uses Life Cycle Theory as the theoretical framework. Levinson (1978) explained that people experience different life structures and goals at different stages. Each stage has distinct needs and perspectives that influence travel decisions. Levinson divided adult life into four eras. Each era is separated by a transition period of about five years. People develop a "life structure" in each era - their framework of how life should be. They are also driven by "the dream" that motivates their goals and behaviors. The five life stages can be described as follows: 20–25, 26–35, 36–45, 46–55, and 56+ years. This matches Life Cycle Theory. Collins and Tisdell; Li et al., 2023)) noted that tourism behavior differs significantly across age groups. Travel purpose, trip duration, financial resources, and health conditions often vary across life stages, which in turn influence tourists' motivations for rural tourism. Early young adults (20–25), who seek adventure and scenic landscapes suitable for photography. While middle adults (36–45) in this group prioritize family and family-friendly environments first. Adults (56+): This group values peace, simplicity, and cultural uniqueness qualities that rural tourism is well positioned to provide (Nimrod, 2008; Collins & Tisdell, 2002).

Perceived Value

This study builds on the Theory of Consumption Values by Sheth, Newman, and Gross (1991). This theory explains that perceived value depends on decisions across multiple dimensions. We applied this to rural tourism by using five dimensions. Huang and Huang (2007) developed the Tourist Perceived

Value model. They showed that perceived value includes both tangible and intangible elements. We adopted their five main dimensions: 1) Landscape Value - How tourists perceive the attractiveness of natural scenery, landscapes, environment, and resources. This includes ecosystem integrity and peaceful atmosphere (Huang & Huang, 2007). 2) Service Value - How tourists perceive service quality, comfort, safety, and friendliness. This includes staff attitudes and willingness to serve (Scaglione & Mendola, 2017). 3) Emotional Value - How tourists perceive their feelings and emotional states during travel. This includes relaxation, happiness, memorable experiences, and emotional connection to places (Sheth et al., 1991; Huang & Huang, 2007). 4) Social Value - How tourists perceive social interactions. This includes relationships with locals and travel companions, new friendships, sharing on social media, and learning about culture (Sheth et al., 1991). 5) Cost Value - How tourists perceive value for money. This includes financial costs, time costs, effort, and perceived risk. It reflects the overall evaluation of the tourism experience (Huang & Huang, 2007).

These five dimensions are relationship. Landscape value, This is most evident in rural tourism, as it stimulates emotional responses such as happiness and relaxation, thus enhancing emotional value (Hosany & Gilbert, 2010). Similarly, positive emotional experiences contribute to social interactions, linking emotional value to social value. Together, these perceptions shape tourists' overall cost-benefit evaluation.

Behavioral Intentions

Behavioral intention refers to a tourist's readiness to revisit the same tourist destination and recommend it to others (Zeithaml et al., 1996). Previous research has found that as the level of perceived value increases, tourists are more likely to revisit and recommend the destination to others (Chen & Chen, 2010; Cronin et al., 2000). In the context of China, cultural values play a significant role in shaping the perception of tourism values across age groups. The enduring influence of Confucian concepts, such as filial piety and the importance of

community, leads older adults to tend to travel in groups and choose destinations that foster family bonding, thereby enhancing both social and emotional well-being (Jang et al., 2009). Conversely, younger generations, influenced by digital culture and individualism, tend to prioritize aesthetically pleasing landscapes suitable for sharing on social media, reinforcing their perception of both landscape and social values (Liu et al., 2023).

Conceptual Framework

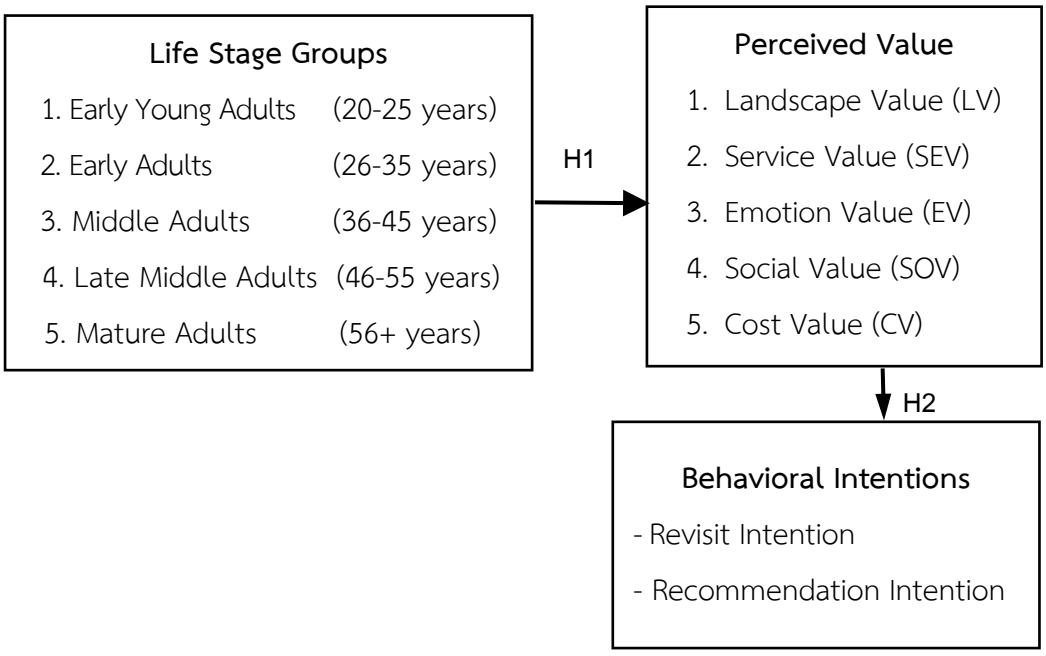

Figure 1. Conceptual framework illustrates the effects of five perceived value dimensions on Behavioral Intentions across life stage groups.

Source: Developed by the authors based on Levinson (1978) and Collins & Tisdell (2002)

Methodology

This is a quantitative study using survey and comparative research design. The data used in this study were derived from a doctoral dissertation completed

by Yapei Song (2025) at Stamford International University, The present author served as the principal advisor but was not directly involved in data collection. The original data collection received ethical approval from the university prior to implementation. Although the same dataset was used, the original research analyzed structural equation modeling (SEM) to test the indirect causal relationship of satisfaction. However, this study has a different objective, focusing on analyzing the differences in perceived value of rural tourism across age groups and analyzing the direct impact of the five dimensions of perceived value on behavioral intention. Therefore, one-way analysis of variance (ANOVA) and multiple regression analysis were used, which are suitable for this research objective. Analyzing secondary data in this format is considered an academically accepted approach because it can answer research questions from a new perspective using the same dataset without collecting new data, thus saving resources and time in conducting research.

This study examines differences in perceived value of rural tourism across age groups. Perceived value is divided into five dimensions 1) landscape value 2) service value 3) emotional value 4) social value and 5) cost value. In addition, the study investigates the relationship between the five dimensions of perceived value and tourists' Behavioral Intentions, which includes revisit intention and recommendation intention.

The population of this study consists of Chinese tourists who traveled to rural tourism destinations in Henan Province, China. We used convenience sampling because access to tourists in rural areas of Henan Province is difficult and there is no official tourist registry. Although this method may introduce sampling bias, it is widely accepted in tourism research in similar contexts (Collins & Tisdell, 2002). Respondents had to be at least 20 years old with at least one rural tourism experience. We excluded people who live in rural tourism destinations and those with incomplete responses. The population size was large and could not be precisely determined. We calculated sample size using

Cochran's (1977) formula for unknown populations. With 95% confidence level and 5% margin of error, we needed 395 respondents. Data were collected by Yapei Song between December 2024 and January 2025. We categorized the sample into five age groups based on Life Cycle Theory.

The research instrument was a questionnaire developed based on relevant concepts, theories, and previous studies. The questionnaire consisted of four sections : Section 1 collected respondents demographic information, including gender, age, education level, occupation, and monthly income. Section 2 measured perceived value of rural tourism across five dimensions: Landscape Value (LV), Service Value (SEV), Emotional Value (EV), Social Value (SOV), and Cost Value (CV). Section 3 measured tourists' Behavioral Intentions, including intention to revisit, intention to recommend to others, and intention to engage in positive word-of-mouth. Section 2 and Section 3 used a five -pointed Likert Scale ranging from 1 (Strongly disagree) to 5 (Strongly agree). And Section 4 included open-ended questions for additional comments and suggestions. The accuracy of the content was verified by three tourism and marketing experts and pilot-tested with 30 respondents prior to actual data collection. Cronbach's alpha coefficients across all dimensions were greater than 0.70, confirming satisfactory internal consistency.

Descriptive statistics were used to summarize respondent characteristics and study variables. Inferential statistics including one-way ANOVA and multiple regression analysis were employed to test the research hypotheses. The researcher used the LSD post-hoc test to examine differences between groups, even though the sample sizes of the groups were unequal. The researcher acknowledges that the Games-Howell or Tukey tests may provide more statistically. Therefore, future studies may consider using these methods to achieve greater statistical accuracy in the analysis.

Results

A total of 395 tourists who visited rural tourism destinations in Henan Province, China, were surveyed using a questionnaire as the data collection instrument. The results of the data analysis are presented the demographic characteristics of the respondents. Most respondents were female (210, or 53.2%), while male respondents totaled 185 (46.8%). For age, most were between 26–35 years (110, or 29.6%), followed by 36–45 years (110, or 27.8%), 20–25 years (92, or 23.3%), 46–55 years (56, or 14.2%), and 56+ years (20, or 5.1%). Most held a bachelor's degree (166, or 42.0%), followed by master's degree (144, or 28.9%), associate degree (57, or 14.4%), high school or below (33, or 8.4%), and doctoral degree (25, or 6.3%). The largest occupational group was professional specialists like teachers, lawyers, doctors, accountants, and architects (121, or 30.6%). This was followed by company employees (99, or 25.1%), students (60, or 15.2%), other occupations (37, or 9.4%), government officials (30, or 7.6%), and self-employed (28, or 7.1%).

Hypothesis Testing Results

To test Hypothesis 1, one-way analysis of variance (ANOVA was employed to examine differences in the mean levels of perceived rural tourism value across five life cycle age groups (20–25 years, 26–35 years, 36–45 years, 46–55 years, 56 years and above). The significance level was set at 0.05. Before analyzing ANOVA, Levene's test was conducted to evaluate homogeneity of variance for all perceived value dimensions. Results confirmed that all five dimensions met this assumption ($P > 0.05$), supporting the use of standard one-way ANOVA. However, given the unequal group sizes, particularly the Mature Adults group (N=20), finding from this group should be interpreted with caution. shown in Table 1.

Table 1 Display the results of One-way analysis of variance (ANOVA)

Variable	F	Sig
Landscape value (LV)	7.749	0.000***
Service value (SEV)	6.834	0.000***
Emotion value (EV)	3.690	0.006**
Social value (SOV)	2.716	0.030**
Cost value (CV)	2.547	0.045**

*Note: *p<0.05, **p<0.01, ***p<0.001*

The results indicate that all five dimensions of perceived rural tourism value differ significantly across the life cycle groups. Specifically, landscape value showed a significant difference ($F = 7.749$, $p < 0.001$), followed by service value ($F = 6.834$, $p < 0.001$), emotional value ($F = 3.690$, $p = 0.006$), social value ($F = 2.716$, $p = 0.030$), and cost value ($F = 2.547$, $p = 0.045$). Therefore, Hypothesis 1, which proposed that the five dimensions of perceived rural tourism value differ significantly across life cycle groups, is supported.

Table 2 Mean and Standard Deviation of Perceived Rural Tourism Value by Age Group

Age	N	Landscape value M (SD)	service value M (SD)	emotion value M (SD)	social value M (SD)	Cost value M (SD)
20-25 years	92	4.028 (0.731)	3.585 (0.747)	3.874 (0.670)	3.883 (0.689)	3.835 (0.690)
26-35 years	117	3.627 (0.845)	3.231 (0.761)	3.771 (0.666)	3.715 (0.701)	3.716 (0.692)

36-45 years	110	3.707 (0.744)	3.364 (0.681)	3.740 (0.599)	3.669 (0.610)	3.658 (0.619)
46-55 years	56	3.757 (0.690)	3.386 (0.698)	3.729 (0.726)	3.804 (0.687)	3.736 (0.660)
56+ years	20	4.450 (0.539)	4.010 (0.513)	4.300 (0.517)	4.100 (0.673)	4.110 (0.607)
Total	**395**	**3.803 (0.783)**	**3.412 (0.738)**	**3.807 (0.660)**	**3.773 (0.676)**	**3.750 (0.668)**

Table 2 shows the mean scores and standard deviations of perceived rural tourism value across different age groups.

Regarding landscape value, respondents aged 56 years and above reported the highest level of perception (M = 4.450, SD = 0.539), followed by those aged 20–25 years (M = 4.028, SD = 0.731). In contrast, the lowest mean score was observed among respondents aged 26–35 years (M = 3.627, SD = 0.845). One-way ANOVA results indicate that landscape value differs significantly across life cycle groups ($F = 7.749$, $p < 0.001$).

Regarding service value, the highest mean score was found in the 56 years and above age group (M = 4.010, SD = 0.513), followed by the 20–25 years group (M = 3.585, SD = 0.747). The lowest level of perceived service value was reported by respondents aged 26–35 years (M = 3.231, SD = 0.761). One-way ANOVA results reveal a statistically significant difference in service value among life cycle groups ($F = 6.834$, $p < 0.001$).

Regarding emotional value**,** respondents aged 56 years and above exhibited the highest perception level (M = 4.300, SD = 0.517), followed by those aged 20–25 years (M = 3.874, SD = 0.670). The lowest mean score was observed in the 46–55 years age group (M = 3.729, SD = 0.726). One-way ANOVA results

indicate that emotional value significantly differs across age groups (F = 3.690, p = 0.006).

Regarding social value, the highest mean score was reported by respondents aged 56 years and above (M = 4.100, SD = 0.673), followed by the 20–25 years group (M = 3.883, SD = 0.689). The lowest mean score was found among respondents aged 36–45 years (M = 3.669, SD = 0.610). One-way ANOVA results show a statistically significant difference in social value across life cycle groups (F = 2.716, p = 0.030).

Regarding cost value**,** respondents aged 56 years and above reported the highest perception level (M = 4.110, SD = 0.607), followed by those aged 20–25 years (M = 3.835, SD = 0.690). The lowest mean score was observed in the 36–45 years age group (M = 3.658, SD = 0.619). One-way ANOVA results indicate a significant difference in perceived cost value across age groups (F = 2.547, p = 0.045).

Table 3 LSD Post Hoc Test

Perceive Value	Comparative age groups (years)	Diff	p	Direction
Landscape value	20-25 - 26-35	0.401	0.001***	20-25 > 26-35
	20-25 - 36-45	0.321	0.002**	20-25 > 36-45
	20-25 - 46-55	0.271	0.027*	20-25 > 46-55
	20-25 - 56+	-0.422	0.016*	20-25 < 56+
	26-35 - 56+	-0.823	0.001***	26-35 < 56+
	36-45 - 56+	-0.743	0.001***	36-45 < 56+

	46-55 - 56+	-0.693	0.001***	46-55 < 56+
Service value	20-25 - 26-35	0.354	0.001***	20-25 > 26-35
	20-25 - 36-45	0.221	0.029*	20-25 > 36-45
	20-25 - 56+	-0.425	0.017*	20-25 < 56+
	26-35 - 56+	-0.779	0.001***	26-35 < 56+
	36-45 - 56+	-0.646	0.001***	36-45 < 56+
	46-55 - 56+	-0.624	0.001***	46-55 < 56+
Emotion value	20-25 - 56+	-0.426	0.009**	20-25 < 56+
	26-35 - 56+	-0.529	0.001***	26-35 < 56+
	36-45 - 56+	-0.560	0.001***	36-45 < 56+
	46-55 - 56+	-0.571	0.002**	46-55 < 56+
Social value	20-25 - 36-45	0.214	0.020*	20-25 > 36-45
	26-35 - 56+	-0.385	0.024*	26-35 < 56+
	36-45 - 56+	-0.431	0.005**	36-45 < 56+
Cost value	26-35 - 56+	-0.394	0.018*	26-35 < 56+
	36-45 - 56+	-0.452	0.003**	36-45 < 56+
	46-55 - 56+	-0.374	0.029*	46-55 < 56+

Note * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Table 3 shows the results of the LSD post hoc comparisons examining differences in perceived rural tourism value across age groups.

1) Landscape value**:** Respondents aged 56 years and older showed significantly higher perceived value compared to other age groups (26–35, 36–45, and 46–55) at a significance level of 0.001. This was also significantly higher than the 20–25 years age group at $p < 0.05$ ($p = 0.016$). In additional, respondents aged 20–25 years reported significantly higher perceived value compared to those aged 26–35 years ($p < 0.001$), 36–45 years ($p < 0.01$), and 46–55 years ($p < 0.05$). This suggests that older adults (56 years and older) and younger adults (20–25 years) have a more positive perception of the natural landscapes of rural tourist destinations than the primary working-age group (26–55 years).

2) Service value, Respondents aged 56 years and older showed significantly higher perceived service value compared to other age groups (26–35, 36–45, and 46–55) at a significance level of 0.001. This was also significantly higher than the 20–25 years age group ($p < 0.05$) ($p = 0.017$). Furthermore, respondents aged 20–25 years reported significantly higher perceived service value compared to those aged 26–35 years ($p < 0.001$) and 36–45 years ($p < 0.05$). These findings indicate that older adults (56 years and older) and younger adults (20–25 years) have a more positive perceived service value than individuals in the primary working-age group (26–55 years).

3) Emotional value, Respondents aged 56 years and older had significantly higher perception scores than all other age groups. Specifically, the 56 years and older group scored significantly higher than the 26-35 and 36-45 age groups ($p < 0.001$), and also significantly higher than the 46-55 age group ($p = 0.002$) and the 20-25 age group ($p = 0.009$) ($p < 0.01$). These results indicate that emotional value is perceived most clearly among older tourists (56 years and older).

4) Social value, Respondents aged 56 years and older had significantly higher perceived social values than the 26-35 years age group ($p < 0.05$), 36-45 years age group ($p < 0.01$), and 46-55 years age group ($p < 0.05$). Furthermore, the 20-25 years age group had significantly higher perceived values than the 36-

45 years age group ($p < 0.05$). This finding suggests that older adults and young adults place greater importance on social interaction and relationship building in the rural tourism context than middle-aged individuals.

5) Cost value, Respondents aged 56 years and older had significantly higher perceived cost value than those aged 26-35 years ($p < 0.05$), 36-45 years ($p < 0.01$), and 46-55 years ($p < 0.05$). This indicates that older tourists perceive rural tourism as offering greater value relative to cost compared to other age groups.

Overall, the post hoc analysis clearly demonstrates that respondents aged 56 years and above consistently reported the highest perceived value across all five dimensions of rural tourism. Additionally, respondents aged 20–25 years exhibited higher perceptions in several dimensions, particularly landscape, service, and social value, compared to middle-aged groups. These results highlight distinct patterns of perceived value across different stages of the life cycle.

Table 4 Overall Significance of the Regression Model (ANOVA)

Source	**SS**	**df**	**MS**	**F**
Regression	123.525	9	24.705	75.140***
Residual	127.897	389	0.329	
Total	**251.422**	**395**		

Note: *** $p < 0.001$

Table 4 shows the results of the ANOVA test for the overall regression model. The regression model is statistically significant ($F = 75.140$, $p < 0.001$). This means the five perceived value dimensions jointly have a significant effect on tourists' Behavioral Intentions. This result confirms that the model is appropriate for explaining variations in Behavioral Intentions in the context of rural tourism.

Table 5 Multiple Linear Regressions Results

Independent Variable	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p	VIF
	β	Std. Error	β			
(Constant)	-0.458	0.214		-2.146	0.033*	-
Landscape Value	0.188	0.046	0.184	4.114	<0.001***	2.15
Service Value	0.188	0.051	0.174	3.671	<0.001***	2.34
Emotion Value	0.264	0.053	0.218	5.006	<0.001***	2.28
Social Value	0.226	0.053	0.191	4.251	<0.001***	2.12
Cost Value	0.211	0.052	0.177	4.028	<0.001***	1.98
R^2			0.491			
Adjusted R^2			0.485			

Note: *** p < .001

Table 5 shows the results of the multiple linear regression analysis examining the effects of five dimensions of perceived value on Behavioral Intentions. The standardized regression coefficients (β) were used to compare the relative importance of each predictor. Among the five dimensions

1) Emotional value had the strongest influence on Behavioral Intentions (β = 0.218, t = 5.006, p < 0.001), ranking first in importance. This result indicates that tourists' emotional experiences, such as feelings of relaxation, happiness, authenticity, and memorable impressions during rural tourism, exert the greatest influence on their intention to revisit and to recommend the destination to others through word-of-mouth communication.

2) Social value (β = 0.191, t = 4.251, p < 0.001), suggesting that social interactions and interpersonal relationships with local residents and travel companions significantly enhance tourists' Behavioral Intentions. This finding highlights the importance of social engagement and shared experiences in rural tourism settings.

3) Landscape value ranked third in importance (β = 0.184, t = 4.114, p < 0.001), indicating that natural scenery, environmental beauty, and rural landscapes play a significant role in encouraging tourists to revisit and recommend rural destinations.

4) Cost value (β = 0.177, t = 4.028, p < 0.001), demonstrating that tourists' perceptions of value for money, including financial and non-financial costs, positively influence their Behavioral Intentions.

5) Service value showed a significant but relatively weaker effect compared to the other dimensions (β = 0.174, t = 4.028, p < 0.001). Although service quality remains important, its relative impact on Behavioral Intentions was the lowest among the five perceived value dimensions.

Overall, the regression model explains 49.1% of the variance in Behavioral Intentions (R^2 = 0.491, Adjusted R^2 = 0.485), The remaining 50.9% variance may be due to other factors such as weather conditions, travel companions, previous visit experiences, or personal personality traits, reflecting opportunities for future research to further study these other variables. This shows strong explanatory power. All five perceived value dimensions have significant positive effects at the 0.001 significance level. Multicollinearity diagnostics showed acceptable variance inflation factor (VIF) values from 1.98 to 2.34, This means multicollinearity is not a concern. The standardized coefficients allow direct comparison of the relative influence. This clearly shows that emotional and social values are the most influential factors in shaping Behavioral Intentions in rural tourism. Based on these results, Hypothesis 2 is supported**.** All five perceived value dimensions

have direct and positive effects on Behavioral Intentions. We can rank relative importance as emotional value, social value, landscape value, cost value, and service value.

Discussion

The results of research objective 1: This study reveals significant differences in perceived rural tourism value across life cycle groups for all five dimensions ($p < 0.05$). This findings match Life Cycle Theory (Levinson, 1978). And prior tourism research, Collins and Tisdell (2002). People at different life stages have distinct needs, priorities and perspectives. These influence value evaluation and travel decisions.

Landscape Value: The results indicate that tourists aged 56 years and above reported the highest level of perceived landscape value (M = 4.450), followed by the 20–25 age group (M = 4.028), both of which were significantly higher than those of early-to-middle adulthood groups (26–45 years). This matches Nimrod (2008), who found that older adults value natural beauty and tranquility more than adventure activities. They seek inner satisfaction, relaxation, and emotional restoration. Benckendorff (2010) found that older tourists prefer destinations characterized by scenic beauty and peaceful environments. The relatively high perception among younger tourists (20–25 years) can be explained by their strong interest in photography and social media sharing, where visually appealing landscapes play a central role (Liu et al. (2023). In contrast, individuals in early and middle adulthood (26–45 years) reported lower landscape value perceptions, likely due to greater work and family responsibilities, which shift their focus toward convenience, safety, and efficiency rather than scenic appreciation (Lehto et al., 2009).

Service Value: Tourists aged 56 years and above showed the highest perception of service value (M = 4.010), significantly exceeding all other groups

($p < 0.001$). Young adults aged 20–25 years (M = 3.585). The 26–35 age group reported the lowest service value perception (M = 3.231). This matches with Jang et al. (2009), who argued that older tourists have higher service expectations due to health, mobility, safety, concerns. Attentive and reliable service is particularly important. Additionally, Patterson et al. (2017) suggested that older adults are more willing to pay for comfort and convenience. This explains their heightened sensitivity to service quality. The relatively high perception among young adults may reflect their familiarity with fast, standardized, and technology-enabled services (Benckendorff et al., 2010). Early adults may have lower perceptions due to higher expectations derived from prior travel or financial constraints from family responsibilities (Bojanic, 2011).

For the 26–36 age group, perception of perceived value of service may reflect a gap between expectations and actual experience. This group is accustomed to technology-intensive, high-standard services in cities, leading to higher expectations. While rural tourism infrastructure in Henan Province is limited and may not adequately meet the needs of this tourist group (Bojanic, 2011). Therefore, this problem may not be solely due to psychological factors but also to other limitations, such as the lack of facilities suitable for modern families, including childcare facilities, family accommodations, and efficient transportation systems.

Emotional Value: Emotional value was perceived most strongly by the 56+ age group (M = 4.300), followed by 20–25 (M = 3.874). The 46–55 age group reported the lowest (M = 3.729). These results support Socioemotional Selectivity Theory (Carstensen, 2021). Older individuals, recognizing limited future time, prioritize emotionally meaningful experiences that promote happiness, peace, and psychological well-being. This matches with Nimrod and Rotem (2010), who observed that older tourists prefer travel experiences that facilitate relaxation and emotional fulfillment rather than excitement or challenge. Rural tourism

environments, characterized by calmness and authenticity, effectively fulfilling these emotional needs.

From a management perspective, rural tourist destinations can design experiences that appeal to senior travelers. This could include providing local guides who share simple, relaxed cultural stories, or planning itineraries that prioritize relaxation over hectic activities. This aligns with Carstensen's (1995) Socioemotional Selectivity Theory (SST), which explains that as people age, they prioritize experiences that evoke positive feelings over excitement or novelty. When senior travelers receive experiences that cater to these needs, the likelihood of them returning or recommending the destination to others increases.

Social Value: The highest social value perception was found among tourists aged 56 years and above (M = 4.10), followed by the 20–25 age group (M = 3.883), The 36–45 age group reported the lowest (M = 3.669). This result aligns with Nimrod and Rotem (2010), who emphasized that social interaction and relationship-building become increasingly important after retirement. Travel provides opportunities to reduce loneliness and enhance quality of life (Dong et al. 2022). Young adults also reported high social value. They tend to share experiences, build connections, and create online content through social media (Lie et al. 2023). Middle-aged adults (26–45 years) may have limited time for social interaction due to work and family obligations. They travel in family-oriented formats (Schänzel & Smith, 2014).

Cost Value: The 56+ age group (M = 4.110), with significant differences observed across all other groups ($p < 0.001$), particularly when compared to the 36–45 age group ($p = 0.003$). This finding supports prior studies (Jang et al., 2009; Moschis et al., 2011). Older adults generally have greater financial stability, fewer family expenses, and higher savings. They prioritize quality over price and perceive greater value for money. Patterson et al. (2017) found that older

consumers are more willing to pay premium prices for high-quality experiences that deliver genuine value. In contrast, middle-aged adults tend to be more price-sensitive. They have substantial financial commitments like childcare, education, and housing costs (Lehto et al., 2009; Bojanic, 2011).

The results of research objective 2 : Regression analysis shows that all five perceived value dimensions have significant positive effects on Behavioral Intentions ($p < 0.001$), The model explains 49.1% of the variance, indicating strong explanatory power. This matches with Chen and Chen (2010)**,** who emphasized the role of perceived value in driving revisit intention and recommendation behavior. Among the five dimensions, 1) Emotional value emerged as the strongest predictor ($\beta = 0.218$). This highlights the importance of peaceful, authentic, and emotionally engaging experiences in fostering satisfaction, attachment, and loyalty (Hosany & Gilbert, 2010; Lee et al., 2012). 2) Social value ranked second ($\beta = 0.191$). This underscores the significance of interpersonal interaction and shared experiences in rural tourism (Liu et al., 2023). 3) Landscape value ($\beta = 0.184$), cost value ($\beta = 0.177$), and service value ($\beta = 0.174$) also contributed positively. While service value had the weakest relative influence, it remains a fundamental element supporting tourists overall experience, particularly in rural contexts where simplicity, sincerity, and authenticity may be valued more than luxury.

Therefore, this study highlights clear differences in perceived rural tourism value across life cycle groups and confirms the significant relationship between perceived value and Behavioral Intentions. Older tourists consistently show the highest perceived value across all dimensions, particularly emotional, social, and landscape values, which strongly influence their intention to revisit and recommend rural destinations. These insights provide valuable implications for developing age-specific marketing strategies and designing rural tourism products that address distinct needs of different life cycle segments. By aligning tourism

offerings with emotional, social, and experiential values, rural destinations can enhance competitiveness and promote sustainable tourism development.

The results of research objective 3: Research findings show that the elderly group (56 years and older) has the highest average perceived value in all dimensions, reflecting that rural tourism clearly meets the needs of this age group. After retirement, the elderly have more free time, according to the Socioemotional Selectivity Theory (Carstensen, 1995). When the elderly realize that life is limited, they prioritize emotionally meaningful experiences over the pursuit of novelty. Rural tourism therefore aligns with this need, providing peace, authenticity, and a deep connection with nature and the community.

Research findings show that the middle-aged group (26–45 years) has the lowest perceived value in several dimensions, reflecting a lower perceived value compared to other groups. This may be due to work and family responsibilities leading them to have a higher standard of comparison and a tendency to evaluate tourism experiences more critically than other groups (Lehto et al., 2009). In addition, accumulated stress from daily life may reduce their ability to perceive and enjoy the value of the rural environment.

To resolve the low perceived value of travel among middle-aged tourists, which may stem from a feeling that trips are not worthwhile, it is advisable to design rural tourist destinations that offer experiences directly tailored to the lives of working people. Example, weekend packages could combine nature walks with mindfulness activities, or programs for children with caregivers to allow parents to relax without worrying, or create experiences for digital detox that help people temporarily disconnect from work (Lehto et al., 2009). What this group of tourists truly desires is the genuine feeling of relaxation. When tourist destinations can provide this, the perspective of middle-aged tourists is likely to change, and they will want to return.

Emotional perception has the greatest influence on Behavioral Intentions (β = 0.218), reflecting that tourists do not make decisions based solely on cost-benefit comparisons. This aligns with the concept of experiential consumption, which identifies feelings and emotional experiences as key drivers of consumer behavior (Hosany & Gilbert, 2010), particularly in the context of rural tourism that emphasizes tranquility, authenticity, and memorable experiences over numerical value.

Limitations of the Research

1) This study used a convenient sampling method, which may mean the sample is not representative of all rural tourists in Henan Province. Therefore, the research results should be interpreted with caution. Furthermore, data collection was limited to Henan Province alone, and its cultural and social characteristics may differ from other areas in China.

2) This study is purely quantitative and therefore cannot fully explain the in-depth reasons behind the differences in perceived values between age groups.

3) The sample distribution across age groups was unequal. The 56+ group comprised only 20 respondents (5.1%), which may affect the precision of cross group comparisons. Future studies should ensure more balanced age group representation.

4) Future research could examine life Stage as a moderating variable between perceived value and behavioral Intentions using multi-group analysis to provide deeper theoretical insights.

5) In additional, the research findings may be influenced by Chinese societal values such as filial piety and the emphasis on family and group values, resulting in the elderly perceiving higher social and emotional values during travel compared to other groups. Future research should investigate whether similar outcomes occur in societies with different cultures.

Conclusion

This study examines the differences in perceived value of rural tourism across five dimensions: landscape value, service, emotion, society, and cost, through the lens of life cycle theory. Using a sample of 395 Chinese tourists in Henan Province, the research supports both hypotheses. H1. shows that the perception of the five dimensions of value differs significantly between age groups, and H2 confirms that all five dimensions have a positive influence on Behavioral Intentions, with emotional value having the greatest influence, followed by social value, landscape, cost, and service, respectively. This research contributes to academic research in two ways: systematically applying life cycle theory to the context of Chinese rural tourism, and demonstrating that emotional and social values are more important than rational values in determining tourist behavior. This finding has significant implications for developing target marketing strategies and designing sustainable rural tourism products. This research supports Levinson's life cycle theory in the context of rural tourism in China, finding that age can predict the five dimensions of perceived value by tourists. However, the 56+ age group consistently showed high levels of perceived value, especially in emotional and social aspects. This reflects the need to consider cultural factors when applying the theory in the Chinese context, particularly Confucian values emphasizing filial piety and group relationships, which place greater weight on social and emotional experiences in other cultures.

Recommendations

Research findings can help develop marketing strategies and management practices for rural tourism. These strategies can effectively meet the needs of different age groups. Emotional value has the strongest influence on revisit and recommendation intentions. Therefore, Rural tourism operators should focus on creating positive experiences and lasting impressions rather than competing on

price, designing offers tailored to the age groups of each traveler. The 56+ age group values stories and cultural depth; packages featuring local storytelling, wellness activities, or guided treks effectively cater to this group. The 20-25 age group connects with scenery and sharing experiences on social media, making beautiful natural landscapes suitable for photography a key attraction. Meanwhile, middle-aged travelers (26-45) often face time constraints; weekend family packages with activities for both children and caregivers are ideal for this group. At the policy level, the government should prioritize senior citizens and young adults, who possess high purchasing power and a greater awareness of the value of tourism, while simultaneously promoting sustainable tourism to achieve a balance between the economy, society, and the environment. In particular, infrastructure for the 56+ age group, such as accessible walkways, recreation facilities, and medical support, should be prioritized in rural tourist destinations. For the 20-25 age group, improving digital connectivity, such as high-speed internet and smart travel applications, will enhance the overall experience and encourage sharing on social media. For the middle-aged group (36-45 years old), policies should focus on developing family-friendly facilities such as childcare services and safe recreational areas in order to reduce barriers that limit this group's ability to fully enjoy rural tourism experiences. For the 46–55 group, experience-based packages emphasizing quality service and cultural enrichment would align with their growing interest in meaningful travel.

Recommendations for Future Research

Future studies should employ a mixed-methods research design to gain deeper insights. In addition to quantitative data, qualitative methods such as in-depth interviews, focus group discussions, or participant observation should be incorporated. This approach would help explain the reasons and lived experiences of tourists across different life-cycle stages, particularly older adults. It shows high perceived value across all dimensions. Conversely, qualitative data could also clarify why middle-aged tourists tend to perceive lower value in rural

tourism. This study was conducted exclusively in Henan Province, China, which may limit of the findings to other contexts. In the future research should expand the scope to include rural tourism destinations in other provinces or countries to compare perceived value across different cultural and regional contexts, the understand the distinctive characteristics and value perceptions specific to rural tourism.

Reference

Benckendorff, P., Moscardo, G., & Pendergast, D. (Eds.). (2010). Tourism and Generation Y. CABI.

Bojanic, D. C. (2011). The impact of age and family life experiences on Mexican visitors' shopping expenditures. Tourism Management, 32(2), 406-414. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2010.03.012

Boulding, W., Kalra, A., Staelin, R., & Zeithaml, V. A. (1993). A dynamic process model of service quality: From expectations to behavioral intentions. Journal of Marketing Research, 30(1), 7-27. https://doi.org/10.2307/3172510

Carstensen, L. L. (2021). Socioemotional selectivity theory: The role of perceived endings in human motivation. The Gerontologist, 61(8), 1188–1196. https://doi.org/10.1093/geront/gnab116

Chen, C. F., & Chen, F. S. (2010). Experience quality, perceived value, satisfaction, and behavioral intentions for heritage tourists. Tourism Management, 31(1), 29-35. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2009.02.008

Cochran, W. G. (1977). Sampling techniques. (3rd ed.). John Wiley & Sons.

Collins, D., & Tisdell, C. (2002). Age-related lifecycles: Purpose variations. Annals of Tourism Research, 29(3), 801-818. https://doi.org/10.1016/S0160-7383(01)00081-0

Cronin, J. J., Jr., Brady, M. K., & Hult, G. T. M. (2000). Assessing the effects of quality, value, and customer satisfaction on consumer behavioral intentions in service environments. Journal of Retailing, 76(2), 193-218. https://doi.org/10.1016/S0022-4359(00)00028-2

Dong, X., Li, J., & Wang, S. (2022). Understanding the value of tourism to seniors' health and positive aging. International Journal of Environmental Research and Public Health, 19(3), 1476. https://doi.org/10.3390/ijerph19031476

Hosany, S., & Gilbert, D. (2010). Measuring tourists' emotional experiences toward hedonic holiday destinations. Journal of Travel Research, 49(4), 513-526. https://doi.org/10.1177/0047287509349267

Huang, L., & Tsai, H.-T. (2003). The study of senior traveler behavior in Taiwan. Tourism Management, 24(5), 561-574. https://doi.org/10.1016/S0261-5177(03)00008-6

Huang, Y., & Huang, F. (2007). Tourists' perceived value model and its measurement: An empirical study. Tourism Tribune, 22, 42-47.

Jang, S., Bai, B., Hu, C., & Wu, C.-M. E. (2009). Affect, travel motivation, and travel intention: A senior market. Journal of Hospitality & Tourism Research, 33(1), 51-73. https://doi.org/10.1177/1096348008329666

Lane, B. (1994). What is rural tourism? Journal of Sustainable Tourism, 2(1-2), 7-21. https://doi.org/10.1080/09669589409510680

Lee, T. H., Jan, F. H., & Yang, C. C. (2013). Conceptualizing and measuring environmentally responsible behaviors from the perspective of community-based tourists. Tourism Management, 36, 454-468. https://doi.org/10.1016/j.tourman.2012.09.012

Lehto, X. Y., Choi, S., Lin, Y. C., & MacDermid, S. M. (2009). Vacation and family functioning. Annals of Tourism Research, 36(3), 459-479. https://doi.org/10.1016/j.annals.2009.04.003

Levinson, D. J. (1978). The seasons of a man's life. Alfred A. Knopf.

Liu, J., Wang, C., & Zhang, T. C. (2023). Delineating the effects of social media marketing activities on Generation Z travel behaviors. Journal of Travel Research, 62(6), 1224–1240. https://doi.org/10.1177/00472875221106394

Li, Y., Yao, Z., & Guo, Z. (2023). Willingness to pay and preferences for rural tourism attributes among urban residents: A discrete choice experiment in China. Economic Analysis and Policy, 77, 460–471. https://doi.org/10.1016/j.eap.2022.11.020

Moschis, G. P., Ferguson, J. L., & Zhu, M. (2011). Mature consumers' selection of apparel and footwear brands and department stores. International Journal of Retail & Distribution Management, 39(10), 785-801. https://doi.org/10.1108/09590551111162266

Nimrod, G. (2008). Retirement and tourism: Themes in retirees' narratives. Annals of Tourism Research, 35(4), 859-878. https://doi.org/10.1016/j.annals.2008.06.001

Nimrod, G., & Rotem, A. (2010). Between relaxation and excitement: Activities and benefits gained in retirees' tourism. International Journal of Tourism Research, 12(1), 65-78. https://doi.org/10.1002/jtr.739

Patterson, I., Sie, L., Balderas-Cejudo, A., & Rivera-Hernández, O. (2017). Changing trends in the baby boomer travel market: The importance of memorable experiences. Journal of Hospitality Marketing & Management, 26(4), 347-360. https://doi.org/10.1080/19368623.2017.1255162

Qian, J., & Li, X. (2024). Perceived value, place identity, and behavioral intention: An investigation on the influence mechanism of sustainable development in rural tourism. Sustainability, 16(4), 1583. https://doi.org/10.3390/su16041583

Scaglione, A., & Mendola, D. (2017). Measuring the perceived value of rural tourism: A field survey in the western Sicilian agritourism sector. Quality & Quantity, 51(2), 745-763. https://doi.org/10.1007/s11135-016-0437-8

Schänzel, H. A., & Smith, K. A. (2014). The socialization of families away from home: Group dynamics and family functioning on holiday. Leisure Sciences, 36(2), 126-143. https://doi.org/10.1080/01490400.2013.857624

Sheth, J. N., Newman, B. I., & Gross, B. L. (1991). Why we buy what we buy: A theory of consumption values. Journal of Business Research, 22(2), 159-170. https://doi.org/10.1016/0148-2963(91)90050-8

United Nations World Tourism Organization. (2020). UNWTO tourism highlights: 2020 edition. UNWTO. https://doi.org/10.18111/9789284422456

Zeithaml, V. A., Berry, L. L., & Parasuraman, A. (1996). The behavioral consequences of service quality. Journal of Marketing, 60(2), 31-46. https://doi.org/10.2307/1251929

ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไฟเบอร์มะนาวตราพอชในเขตกรุงเทพมหานคร*

MARKETING FACTORS INFLUENCING REPURCHASE INTENTION OF FIBER MANOW POSH BRAND DIETARY SUPPLEMENTS PRODUCT IN BANGKOK

ลักขณา เสริมเจริญกิจ[1] และ สิริพันธ์ วงศ์อินทวัง[2]

Lakkana Sermcharoenkit[1] and Siriphan Wongintavung[2]

[1-2]คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

[1-2]School of Business, University of the Thai Chamber of Commerce, Thailand

Corresponding Author's Email: siriphan_won@utcc.ac.th

วันที่รับบทความ : 29 มกราคม 2026; วันแก้ไขบทความ 9 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 11 กุมภาพันธ์ 2569

Received 29 January 2026; Revised 9 February 2026; Accepted 11 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคต่อปัจจัยการรับรู้คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ ภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์ และกลุ่มบุคคลอ้างอิง ที่มีต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งเป็นผู้บริโภคที่มีอายุระหว่าง 25–60 ปี อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และเคยบริโภคผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไฟเบอร์มะนาว ตราพอช ข้อมูลที่ได้วิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ

Citation:

*ลักขณา เสริมเจริญกิจ และ สิริพันธ์ วงศ์อินทวัง. (2569). ปัจจัยทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไฟเบอร์มะนาวตราพอชในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 937-961.

Lakkana Sermcharoenkit and Siriphan Wongintavung. (2026). Marketing Factors Influencing Repurchase Intention Of Fiber Manow Posh Brand Dietary Supplements Product In Bangkok. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 937-961.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริโภคมีความคิดเห็นต่อปัจจัยการรับรู้คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์และปัจจัยภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมาก ปัจจัยภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์และปัจจัยการรับรู้คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญ ในขณะที่ปัจจัยกลุ่มบุคคลอ้างอิงไม่พบอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ จากผลการศึกษาสรุปได้ว่าความตั้งใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับการรับรู้ภาพลักษณ์ของตราผลิตภัณฑ์และคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์เป็นสำคัญ

คำสำคัญ: ผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไฟเบอร์, ความตั้งใจซื้อซ้ำ, การรับรู้คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์, ภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์, กลุ่มบุคคลอ้างอิง

Abstract

This study aimed to examine consumers' levels of perception toward product attribute perception, brand image, and reference groups influencing repurchase intention among consumers in Bangkok Metropolitan Area. The research employed a quantitative approach using a questionnaire as the data collection instrument. The sample consisted of 400 consumers aged between 25 and 60 years, residing in Bangkok Metropolitan Area, who were familiar with and had previously consumed Posh lime fiber dietary supplement. The collected data were analyzed using descriptive statistics and multiple linear regression analysis.

The results indicated that consumers perceived both product attribute perception and brand image at a high level. Furthermore, brand image and product attribute perception were found to have a statistically significant influence on consumers' repurchase intention, whereas reference groups showed no significant influence. Based on the findings, it can be concluded that consumers' repurchase intention is primarily driven by brand image perception and product attribute perception.

Keywords: Fiber dietary supplement product, Repurchase intention, Perceived product attributes, Brand image, Reference groups

บทนำ

ในปัจจุบัน แนวโน้มความใส่ใจด้านสุขภาพของผู้บริโภคทั้งในประเทศไทยและทั่วโลกเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้บริโภคหันมาให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพเชิงป้องกันมากขึ้น ทั้งด้านการออกกำลังกาย การเลือกบริโภคอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ และการหลีกเลี่ยงอาหารแปรรูปหรือสารเคมีที่อาจส่งผลเสียต่อสุขภาพ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร เช่น วิตามิน แร่ธาตุ โพรไบโอติก และไฟเบอร์ ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยเฉพาะภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในช่วง 5–6 ปีที่ผ่านมา ซึ่งยิ่งกระตุ้นให้ผู้บริโภคตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลสุขภาพในระยะยาว

ตลาดผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในประเทศไทยจึงมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง จากรายงานของ Grand View Research ระบุว่าในปี พ.ศ. 2566 ตลาดผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในประเทศไทยมีมูลค่าสูงถึง 1.34 แสนล้านบาท และคาดว่าจะเติบโตด้วยอัตราการเติบโตเฉลี่ยต่อปี (CAGR) ร้อยละ 5.1 จนถึงปี พ.ศ. 2573 ขณะที่รายงานของ Statista ชี้ว่าตลาดวิตามินและแร่ธาตุยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยคาดว่าจะมีมูลค่าประมาณ 1.34 หมื่นล้านบาทในปี พ.ศ. 2568 และเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 4.75 ต่อปีในช่วงปี พ.ศ. 2568–2572 การเติบโตดังกล่าวสะท้อนถึงความตระหนักด้านสุขภาพของผู้บริโภค รวมถึงการเพิ่มขึ้นของช่องทางการจัดจำหน่ายออนไลน์ที่ช่วยให้เข้าถึงผลิตภัณฑ์เสริมอาหารได้สะดวกยิ่งขึ้น

ในบรรดาผลิตภัณฑ์เสริมอาหารทั้งหมด กลุ่มผลิตภัณฑ์ไฟเบอร์ช่วยขับถ่ายถือเป็นกลุ่มที่มีการเติบโตอย่างโดดเด่น เนื่องจากผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการดูแลระบบทางเดินอาหาร การควบคุมน้ำหนัก และการลดความเสี่ยงของโรคเรื้อรัง รายงานของ Grand View Research ระบุว่าตลาดไฟเบอร์ในภูมิภาคเอเชีย–แปซิฟิกมีมูลค่าสูงถึง 1.63 แสนล้านบาทในปี พ.ศ. 2567 และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 2.58 แสนล้านบาทภายในปี พ.ศ. 2573 ด้วยอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 8.1 ต่อปี ซึ่งสูงกว่ากลุ่มผลิตภัณฑ์เสริมอาหารอื่นอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ งานวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหิดลยังพบว่าประชากรไทยมีภาวะท้องผูกสูงถึงร้อยละ 23.5 และการบริโภคไฟเบอร์เสริมอย่างสม่ำเสมอสามารถเพิ่มความถี่ในการขับถ่ายได้เฉลี่ย 1.5 วันต่อสัปดาห์

การขยายตัวของตลาดผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร โดยเฉพาะกลุ่มไฟเบอร์ สะท้อนพฤติกรรมการบริโภคของกลุ่มประชากรวัยทำงาน ซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคหลักที่มีกำลังซื้อสูงและให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพอย่างต่อเนื่อง (Grand View Research, 2023; Escobar-Farfán, L., et al, 2025) โดยเฉพาะในช่วงอายุ 20–60 ปี (ศรากุล สุโคตรพรหมมี และคณะ,

2550) ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2566) และ Euromonitor International (2023) ยังชี้ว่ากลุ่มวัยทำงานมีค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพและผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้กลุ่มดังกล่าวเป็นตลาดเป้าหมายสำคัญของอุตสาหกรรมนี้

เมื่อการแข่งขันในตลาดผลิตภัณฑ์ไฟเบอร์เพิ่มสูงขึ้น ผู้ประกอบการจึงพยายามสร้างความแตกต่างผ่านบรรจุภัณฑ์ ภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์ การสื่อสารคุณประโยชน์ และการใช้ช่องทางการตลาดออนไลน์ ส่งผลให้ผู้บริโภคมีทางเลือกหลากหลายและกระบวนการตัดสินใจซับซ้อนยิ่งขึ้น ในบริบทนี้ ความตั้งใจซื้อซ้ำ (Repurchase Intention) จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่สะท้อนความสำเร็จและความยั่งยืนของตราผลิตภัณฑ์

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า ความตั้งใจซื้อซ้ำได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย ได้แก่ การรับรู้คุณสมบัติหรือประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ (perceived benefits) ซึ่งมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อซ้ำอย่างมีนัยสำคัญ (Wathanakom, N., 2023) ภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์ (Brand Image) ซึ่งช่วยลดความเสี่ยงที่ผู้บริโภครับรู้และสร้างความไว้วางใจในการตัดสินใจซื้อ (Mitchell, V.W. 1999) และอิทธิพลของกลุ่มบุคคลอ้างอิง เช่น ครอบครัว เพื่อน และผู้มีอิทธิพลทางสื่อออนไลน์ ซึ่งส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำอย่างมีนัยสำคัญ (Alnawas I., & Altarifi S., 2024)

แม้จะมีงานวิจัยเกี่ยวกับแนวโน้มตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคในภาพรวม แต่ยังขาดการศึกษาที่มุ่งวิเคราะห์ปัจจัยดังกล่าวต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไฟเบอร์มะนาว ตราพอช อย่างเฉพาะเจาะจง การศึกษานี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ และสามารถนำผลไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคในบริบทของตลาดประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ถึงคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไฟเบอร์มะนาว ตราพอช ที่มีต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์ที่มีต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไฟเบอร์มะนาว ตราพอช ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของกลุ่มบุคคลอ้างอิงที่มีต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไฟเบอร์มะนาว ตราพอช ของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

1. การรับรู้คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไฟเบอร์มะนาว ตราพอชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

2. การรับรู้ภาพลักษณ์ของตราผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไฟเบอร์มะนาว ตราพอชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

3. อิทธิพลของกลุ่มบุคคลอ้างอิงมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไฟเบอร์มะนาว ตราพอชของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการรับรู้คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ทฤษฎีห่วงโซ่ค่า-เป้าหมาย (Means-End Chain Theory: MEC) ของ Jonathan Gutman (1982) อธิบายกลไกการตัดสินใจของผู้บริโภคว่าเชื่อมโยงคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ไปสู่ผลลัพธ์ที่คาดหวังและค่านิยมส่วนบุคคล งานของ Nafisyah, F. & Marsasi, R. ในปี 2023 ชี้ว่า MEC อธิบายการซื้อได้ดีขึ้นเมื่อเพิ่มคุณค่าที่รับรู้ และความไว้วางใจที่รับรู้ เป็นกลไกเชื่อมจากการซื้อครั้งแรกไปสู่ความสัมพันธ์ระยะยาว ซึ่งสะท้อนว่าการรับรู้คุณสมบัติทำงานร่วมกับการประเมินความคุ้มค่าและความไว้วางใจ ซึ่งทำให้เกิดการซื้อซ้ำต่อเนื่อง นอกจากนี้ แนวคิดการรับรู้ความเป็นนวัตกรรมของผู้บริโภค (Consumer Perceived Innovativeness Theory) อธิบายว่าความรู้สึกว่าผลิตภัณฑ์มีความใหม่ จะเพิ่มการรับรู้คุณภาพ ความน่าเชื่อถือ ความพึงพอใจ และความตั้งใจซื้อซ้ำได้ สอดคล้องกับผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ผู้บริโภคมักเชื่อมั่นมากขึ้นเมื่อรับรู้ว่าตราผลิตภัณฑ์มีการวิจัยและพัฒนาเสมอ มีส่วนผสมใหม่ และให้ผลลัพธ์ชัดเจน อีกด้านหนึ่ง แนวคิดการรับรู้คุณลักษณะในออนไลน์ ชี้ว่าคุณภาพข้อมูลและความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลออนไลน์ช่วยให้ผู้บริโภคประเมินสินค้าได้ใกล้เคียงการสัมผัสจริง เพิ่มความมั่นใจและนำไปสู่การซื้อ หรือการซื้อซ้ำได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การรับรู้คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์มีผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำอย่างมีนัยสำคัญ เช่น งานของ Chen, Chao & Chu (2022) พบว่า Perceived Benefits มีผลต่อ Repurchase Intention งานของวสุธิดา และ นันทพร (2564) พบว่าการรับรู้คุณค่าด้านประโยชน์ต่อสุขภาพและความน่าเชื่อถือมีผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ รวมถึงการประยุกต์ TPB ที่

พบว่าทัศนคติและอิทธิพลสังคมสัมพันธ์กับความตั้งใจบริโภคผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร (Noor, N. A. M., et al, 2014) งานของ ปนัสยา (2561) และสดุดี (2560) ที่สนับสนุนว่าความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ ผลลัพธ์จริง และการรับรอง เป็นองค์ประกอบที่ผลักดันการซื้อซ้ำ งานของ Wang (2025) พบว่าความน่าเชื่อถือของอินฟลูเอนเซอร์ส่งผลต่อการรับรู้คุณค่า ทำให้เกิดความตั้งใจซื้อซ้ำ และการซื้อซ้ำในผู้สูงอายุที่เชื่อมกับการรับรู้ประโยชน์

โดยสรุป ผู้บริโภคประเมินคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ผ่านการเชื่อมโยงคุณลักษณะไปสู่ผลลัพธ์และคุณค่าที่ตอบสนองเป้าหมายส่วนบุคคล การรับรู้ความคุ้มค่า ความน่าเชื่อถือ และความเป็นนวัตกรรมของผลิตภัณฑ์จึงเป็นกลไกสำคัญที่นำไปสู่ความตั้งใจซื้อซ้ำในระยะยาว

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ทฤษฎีคุณค่าตราผลิตภัณฑ์จากมุมมองผู้บริโภค (Customer-Based Brand Equity: CBBE) ของ Keller (1993) อธิบายการสร้างคุณค่าตราผลิตภัณฑ์ผ่านการรับรู้ตรา และการเชื่อมโยงตรา โดยการขยายแนวคิดในยุคดิจิทัลชี้ว่า e-WOM และความเชื่อมั่นในตรา ช่วยเสริม Brand Equity ให้เด่นชัดขึ้น การบอกต่อออนไลน์จากผู้ใช้จริงที่น่าเชื่อถือสามารถขยายผลไปสู่ความตั้งใจซื้อซ้ำ การซื้อซ้ำ และความภักดีได้อย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกัน Cambra-Fierro และคณะ (2021) เน้นว่า brand awareness, brand image และ brand authenticity เชื่อมโยงกับความผูกพันของลูกค้า โดยเฉพาะเมื่อผู้บริโภคมีประสบการณ์ร่วมกับตราผลิตภัณฑ์ และทฤษฎี Brand Equity ของ Aaker (1991) อธิบายองค์ประกอบสำคัญ เช่น การรับรู้คุณภาพ ความภักดี ความเชื่อมโยงทางอารมณ์ และความรู้เกี่ยวกับตราผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นฐานของความไว้วางใจและการซื้อซ้ำ งานของ Kukreti และ Yadav (2023) พบว่าบุคลิกภาพของตราผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อ perceived quality และ repurchase intention ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของไทยที่พบว่าการเพิ่ม Brand Personality สามารถเสริมความตั้งใจซื้อซ้ำ (สรวงภรณ์, 2563) ขณะที่แนวคิด Brand Experience ของ Brakus (2009) ระบุว่าประสบการณ์และภาพลักษณ์เชิงบวกส่งผลกับความตั้งใจซื้อซ้ำ และแนวคิด Social Media-Based Brand Image ชี้ว่าความน่าเชื่อถือของเนื้อหา ความเกี่ยวข้องกับผู้บริโภค และการมีส่วนร่วม เป็นกลไกหล่อหลอมภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์อย่างมีนัย (Cheung และคณะ, 2022)

งานวิจัยเกี่ยวกับภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์ ชี้ว่าภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์เป็นผลรวมของประสบการณ์และการรับรู้หลายมิติ (Wijaya, B. S. 2013) สัมพันธ์กับการซื้อซ้ำในหลายผลิตภัณฑ์ เช่น เครื่องสำอาง (Hanzaee และ Andervazh, 2012) ด้าน brand trust มีอิทธิพลต่อการซื้อซ้ำมากกว่าความพึงพอใจในสินค้าที่มี ส่วนร่วมสูง (Delgado-Ballester และ

Munuera-Alemán, 2005) ส่วนงานในไทยพบว่า Brand Awareness มีผลต่อการซื้อซ้ำในกลุ่มไฟเบอร์ (มณีมนต์, 2566) คุณภาพ และชื่อเสียงส่งผลต่อการซื้อซ้ำอย่างมีนัย (Le, T. M. 2025) ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลมีต่อความตั้งใจซื้อ (ชยานี และพรพรรณ, 2562) และความชัดเจนของฉลาก ข้อมูลที่ชัดเจนจะส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ (เหมือนดาว, 2559; พิรญาณ์, 2561)

โดยสรุป ภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์เป็นฐานสำคัญของคุณค่าตราและความผูกพันของผู้บริโภค ภาพลักษณ์ตราที่ดีซึ่งได้รับการเสริมผ่านประสบการณ์จริงและการสื่อสารบนสื่อดิจิทัลจึงนำไปสู่ความไว้วางใจ ความภักดี และความตั้งใจซื้อซ้ำในระยะยาว

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มบุคคลอ้างอิง ได้แก่ ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ของ Ajzen (1991) โดยงานเพิ่มตัวแปร เช่นความไว้วางใจ ความรู้ และความใส่ใจสิ่งแวดล้อม เพื่อเพิ่มความสามารถในการอธิบายพฤติกรรม (Ngo Thi Ngoc Huyen และคณะ, 2024) ทฤษฎีการดำเนินการโดยมีเหตุผล (Theory of Reasoned Action: TRA) ของ Fishbein และ Ajzen (1975) เสนอว่าความตั้งใจเกิดจากทัศนคติ และบรรทัดฐานอัตวิสัย และถูกนำไปประยุกต์ในหลายด้าน เช่น ความตั้งใจซื้อซ้ำอาหารออร์แกนิก (Gundala และคณะ, 2022) และการเลือกซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดโดยเพิ่มตัวแปรด้านความเชื่อมั่นในโฆษณา ความรู้ผลิตภัณฑ์ และความเชื่อของผู้บริโภค (Lin และ Xu, 2021) ขณะเดียวกัน ทฤษฎีอิทธิพลทางสังคม (Social Influence Theory) ของ Kelman (1958) และ Liang และคณะ (2024) ชี้ว่ากลุ่มใกล้ชิดและภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์ร่วมกันเพิ่มความแม่นยำในการทำนายการซื้อซ้ำ

งานวิจัยด้านกลุ่มบุคคลอ้างอิง สะท้อนว่าอิทธิพลจากกลุ่มคนใกล้ชิดและชุมชนออนไลน์ช่วยเสริมความมั่นใจ ลดความกังวล และผลักดันสู่การซื้อซ้ำ (Smith และ Swinyard, 1983; TRAN และคณะ, 2020) สอดคล้องกับงานของอัญญรัตน์ (2567 และชวัล (2559) ที่ศึกษาในไทยพบว่า การรีวิวและผู้ทรงอิทธิพลบนโซเชียลมีเดียมีบทบาทต่อการทดลองซื้อ นอกจากนี้งานล่าสุดชี้ว่า influencer marketing ส่งผลต่อการซื้อซ้ำโดยใช้ทัศนคติต่อตราผลิตภัณฑ์ ความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจเป็นกลไกหลัก (Arora, 2025) และพบว่าการซื้อซ้ำในชุมชนออนไลน์จะได้รับอิทธิพลการซื้อซ้ำ KOC และ KOL (Ding, Lin และ Zhang, 2020) รวมถึงงานของ Djafarova และ Rushworth (2017) ที่พบว่าผู้ทรงอิทธิพลที่เชี่ยวชาญส่งผลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ

โดยสรุป แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มบุคคลอ้างอิงชี้ว่าความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคได้รับอิทธิพลจากทัศนคติ บรรทัดฐานทางสังคม และการชี้นำจากกลุ่มใกล้ชิด รวมถึงชุมชนออนไลน์และผู้ทรงอิทธิพลอย่างไรก็ตาม บทบาทของกลุ่มบุคคลอ้างอิงจะเด่นชัดในช่วงการตัดสินใจหรือการทดลองซื้อ และทำงานผ่านกลไกด้านความเชื่อมั่น ความไว้วางใจ และทัศนคติต่อตราผลิตภัณฑ์ในการนำไปสู่การซื้อซ้ำ

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับความตั้งใจซื้อซ้ำ (Repurchase Intention) มีทฤษฎีสำคัญคือ ทฤษฎีการยืนยันความคาดหวัง (Expectation–Confirmation Theory) ที่เสนอว่าความพึงพอใจเกิดจากการเปรียบเทียบความคาดหวังกับประสบการณ์จริง และความพึงพอใจเป็นตัวทำนายการซื้อซ้ำ (Oliver, 1980; Bhattacherjee, 2011) อีกแนวคิดคือ Brand Loyalty ที่เชื่อมการซื้อซ้ำกับความผูกพันทางอารมณ์และการบอกต่อ (Chaudhuri และ Holbrook, 2001) รวมถึงโมเดลสมการโครงสร้างของ Hellier และคณะ (2003) ที่เสนอว่าความพึงพอใจและความชอบในตราผลิตภัณฑ์ส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ

งานวิจัยด้านความตั้งใจซื้อซ้ำสนับสนุนว่าการรับรู้คุณภาพ ความน่าเชื่อถือของผู้ขายและประสบการณ์ใช้งานส่งผลต่อความพึงพอใจและการซื้อซ้ำ (รวิภา, 2564) รวมถึงภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์และกลยุทธ์การตลาดออนไลน์ต่อการซื้อซ้ำ (ศิริวรรณ, 2562) ตลอดจนบทบาทคุณภาพการบริการและการรับรู้ประโยชน์ของเทคโนโลยี (นิปุณ, 2564) และหลักฐานต่างประเทศที่พบว่าความพึงพอใจ และการบอกต่อ (Ill- Kim, I. 2016) ส่งผลต่อการซื้อซ้ำ

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไฟเบอร์ พบว่า ตลาดทั่วโลกมีแนวโน้มเติบโตสูงจากความตระหนักด้านสุขภาพ ความต้องการควบคุมน้ำหนัก และการดูแลลำไส้ โดยมีรายงานคาดการณ์การเติบโตอย่างต่อเนื่อง (Grand View Research, 2024; Allied Market Research, 2023; Market Research Future, 2023; Fortune Business Insights, 2024; Mordor Intelligence, 2024) ขณะเดียวกันในประเทศไทย ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อระบบขับถ่ายและเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพเชื่อถือได้ และมีการบริโภคผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเป็นประจำในบางพื้นที่ (Wangcharoen, W. 2013) รวมถึงงานศึกษาถึงการมีความรู้ด้านสุขภาพและความเชื่อมั่นต่อข้อมูลสุขภาพต่อการตัดสินใจซื้อ (Slavin, J. 2013)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คนวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 25–60 ปี ซึ่งพักอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และมีประสบการณ์ในการบริโภคผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไฟเบอร์มะนาว ตราพอช กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยมีจำนวน 400 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างให้เหมาะสมกับการวิเคราะห์ทางสถิติ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) เพื่อให้การกระจายตัวอย่างครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานครอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งพื้นที่ตามฐานข้อมูลการเมืองการปกครองของสถาบันพระปกเกล้าออกเป็น 3 พื้นที่ ได้แก่ เขตชั้นใน เขตชั้นกลาง และเขตชั้นนอก และเก็บข้อมูลจากแต่ละพื้นที่ในสัดส่วนใกล้เคียงกัน พื้นที่ละ 134 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งดำเนินการเก็บข้อมูลผ่านช่องทางออนไลน์ด้วย Google Forms แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 คำถามคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ซึ่งใช้มาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ (5-Point Likert Scale) โดยกำหนดระดับความคิดเห็นตั้งแต่ 1 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด ถึง 5 หมายถึง เห็นด้วยมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล ก่อนการเก็บข้อมูลจริง ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบแบบสอบถามเบื้องต้น (Pre-test) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ โดยทดสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) ผ่านการพิจารณาของอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะ จากนั้นทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha) ซึ่งผลการทดสอบพบว่าค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแต่ละตัวแปรอยู่ในช่วง 0.702–0.962 และมีค่ามากกว่า 0.7 ทุกตัวแปร แสดงว่าแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือในระดับที่ยอมรับได้ หลังจากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปปรับปรุงและใช้ในการเก็บข้อมูลจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนตามที่กำหนด ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม และการวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงอนุมาน เพื่อทดสอบความสัมพันธ์และอิทธิพลของตัวแปรต้นต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผู้บริโภค โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาเชิงพรรณนา

1. ผลการตอบแบบสอบถามส่วนที่ 1 พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่อยู่อาศัยในกรุงเทพมหานครมีกระจายตัวใกล้เคียงกันทั้ง 3 โซน ได้แก่ เขตชั้นใน เขตชั้นกลาง และเขตชั้นนอก โดยเขตชั้นในมีสัดส่วนร้อยละ 33.50 ขณะที่เขตชั้นกลางและเขตชั้นนอกมีสัดส่วนเท่ากันที่ร้อยละ 33.25 ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานครอย่างทั่วถึง จึงสะท้อนถึงความเหมาะสมของการสุ่มตัวอย่างและความเป็นตัวแทนของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานครได้ดี นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเป็นผู้บริโภคในช่วงวัยทำงานที่มีอายุระหว่าง 25–60 ปี และมีประสบการณ์ในการบริโภคผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไฟเบอร์มะนาว ตราพอช มาก่อน ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการศึกษาความตั้งใจซื้อซ้ำ ส่งผลให้ข้อมูลที่ได้รับมีความน่าเชื่อถือสำหรับการนำไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์และอิทธิพลของปัจจัยต่างๆ ต่อความตั้งใจซื้อซ้ำในส่วนของการวิเคราะห์เชิงอนุมานต่อไป

2. ผลการตอบแบบสอบถามส่วนที่ 2 พบว่าส่วนใหญ่รับประทานผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไฟเบอร์มะนาว ตราพอช มากกว่า 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.6 รองลงมาคือผู้ที่รับประทานต่อเนื่อง 6 เดือน–1 ปี คิดเป็นร้อยละ 29.6 และช่วง 3–6 เดือน คิดเป็นร้อยละ 15.8 มีเพียงส่วนน้อยที่รับประทานน้อยกว่า 3 เดือน ผลดังกล่าวสะท้อนว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่มีการบริโภคในระยะยาว แสดงถึงความพึงพอใจและความเชื่อมั่นต่อผลิตภัณฑ์ในระดับสูง

3. ผลการตอบแบบสอบถามส่วนที่ 3 ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีความถี่ในการซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไฟเบอร์มะนาว ตราพอช 1 ครั้งต่อเดือนหรือน้อยกว่า คิดเป็นร้อยละ 55.1 รองลงมาคือผู้ที่ซื้อ 2–3 ครั้งต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ 43.0 ขณะที่ผู้ที่ซื้อ 4–6 ครั้งต่อเดือนและมากกว่า 6 ครั้งต่อเดือนมีสัดส่วนน้อยมาก ผลดังกล่าวสะท้อนว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่มีการซื้อซ้ำในระดับปานกลางและสม่ำเสมอ และสัดส่วนผู้ที่ซื้อ 2–3 ครั้งต่อเดือนในระดับสูงยังบ่งชี้ถึงกลุ่มลูกค้าประจำที่มีแนวโน้มซื้อซ้ำต่อเนื่อง

4. ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) พบว่า การรับรู้คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์เสริมอาหารมีค่าความคิดเห็นอยู่ใน

ระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย = 4.21, SD = 0.34) สะท้อนว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับประโยชน์ต่อสุขภาพ ความสะดวกในการบริโภค ความปลอดภัยของส่วนผสม และมาตรฐานการผลิต โดยการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.)

ด้านภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์ ผู้บริโภคมีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 4.14, SD = 0.41) แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภครับรู้ถึงความน่าเชื่อถือ ความทันสมัย และบุคลิกภาพที่ชัดเจนของตราผลิตภัณฑ์ รวมถึงมีประสบการณ์จากการบริโภค บรรจุภัณฑ์ที่สะดวก และผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับความคาดหวัง ซึ่งนำไปสู่ความตั้งใจซื้อซ้ำ

สำหรับปัจจัยด้านกลุ่มบุคคลอ้างอิง พบว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย = 3.98, SD = 0.38) โดยเฉพาะคำแนะนำจากเพื่อน คนใกล้ชิด และผู้เชี่ยวชาญ แต่อิทธิพลจากผู้ทรงอิทธิพลหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงอยู่ในระดับไม่แน่ใจ สะท้อนว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับประสบการณ์จริงและข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือมากกว่าการโฆษณา

ผลการศึกษาสถิติเชิงอนุมาน

1. ผลการวิจัยด้านปัจจัยการรับรู้คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ (X_1) พบว่าสหสัมพันธ์เพียร์สันมีค่า r เท่ากับ 0.652 โดยที่ $p < 0.001$ แสดงถึงการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจซื้อซ้ำ (Y) อย่างมีนัยสำคัญ ผู้บริโภคที่รับรู้คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ในเชิงบวกมากขึ้น จะมีความตั้งใจซื้อซ้ำมากขึ้น ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณพบว่า การรับรู้คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำอย่างมีนัยสำคัญ (Sig. <0.05) และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงมาตรฐานพบว่าการรับรู้คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์มีค่าเท่ากับ 0.288 ซึ่งสูงเป็นอันดับสอง

2. ผลการวิจัยด้านภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์ (X_2) พบว่าค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันมีค่า r เท่ากับ 0.687 โดยที่ $p < 0.001$ แสดงภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำอย่างมีนัยสำคัญซึ่งมีค่ามากที่สุด ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณพบว่าภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์ มีค่า Sig. น้อยกว่า 0.05 แสดงว่ามีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงมาตรฐาน พบว่าภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงมาตรฐานเท่ากับ 0.438 ซึ่งสูงที่สุด

3. ผลการวิจัยด้านกลุ่มบุคคลอ้างอิง (X_3) พบว่าค่าสหสัมพันธ์เพียร์สันมีค่า r เท่ากับ 0.314 โดย $p < 0.001$ แสดงถึงบุคคลอ้างอิงยังคงมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ แต่น้อยกว่าปัจจัยด้านการรับรู้คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ และภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์ ผลการวิเคราะห์ค่า

สัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณพบว่ากลุ่มบุคคลอ้างอิง (X_3) มีค่า Sig. เท่ากับ 0.082 ซึ่งมากกว่า 0.05 ดังนั้นปัจจัยกลุ่มบุคคลอ้างอิงจึงไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงมาตรฐาน พบว่ากลุ่มบุคคลอ้างอิงมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงมาตรฐานเท่ากับ 0.066 ซึ่งน้อยที่สุด ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงเส้นพหุคูณ

Model	1			
	(Constant)	X_1	X_2	X_3
Unstandardized B	-1.064	0.507	0.648	0.105
Coefficients Std. Error	0.301	0.100	0.085	0.060
Standardized Coefficients β		0.288	0.438	0.066
T	-3.536	5.061	7.593	1.741
Sig.	<0.001	<0.001	<0.001	0.082
95.0 % Confidence Lower Bound	-1.655	0.310	0.480	-0.014
Interval for B Upper Bound	-0.472	0.704	0.816	0.223
Collinearity Tolerance		0.384	0.373	0.868
Statistics VIF		2.607	2.680	1.152

ค่าทดสอบความมั่นคงของแบบจำลอง (t) ของตัวแปรที่มีนัยสำคัญมีค่ามากกว่า 1.96 แสดงถึงความมั่นคงของแบบจำลอง นอกจากนี้ ค่า VIF ของตัวแปรทั้งหมดอยู่ระหว่าง 1.152–2.680 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด จึงสรุปได้ว่าแบบจำลองมีความเหมาะสมและสามารถอธิบายอิทธิพลของตัวแปรต้นต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคได้อย่างน่าเชื่อถือ

นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่าง X_1 กับ X_2 มีค่า r เท่ากับ 0.784 ที่แม้จะสูง แต่ยังไม่ถึงระดับ 0.80 และความสัมพันธ์ระหว่าง X_1, X_2, X_3 อยู่ในระดับ 0.32–0.78 จึงสามารถนำไปวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) ได้และพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุ (R = 0.713) แสดงถึงความสัมพันธ์รวมในระดับค่อนข้างสูงระหว่างตัวแปรต้นกับความตั้งใจซื้อซ้ำ โดยค่า R Square เท่ากับ 0.509 สามารถอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจซื้อซ้ำได้ร้อยละ 50.9 และค่า Adjusted R Square เท่ากับ 0.505 ซึ่งใกล้เคียงกัน สื่อถึงความ

เหมาะสมและความเสถียรของแบบจำลอง ขณะที่ค่า Std. Error of the Estimate เท่ากับ 0.422 แสดงถึงความคลาดเคลื่อนในการพยากรณ์ที่อยู่ในระดับต่ำ ดังนั้น แบบจำลองถดถอยเชิงเส้นพหุคูณจึงมีความเหมาะสมในการอธิบายความตั้งใจซื้อซ้ำได้ และการทดสอบด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA) พบว่าตัวแปรต้นทั้งสามสามารถพยากรณ์ตัวแปรตามได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยมีค่า F = 136.776 และค่า Sig. < 0.001 ซึ่งน้อยกว่า 0.05 ซึ่งแสดงว่าแบบจำลองถดถอยเชิงเส้นพหุคูณมีความเหมาะสมและสามารถอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคได้อย่างมีนัยสำคัญ

อภิปรายผล

การรับรู้คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไฟเบอร์มะนาว ตราพอช มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นว่าผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการรับรู้ประโยชน์ต่อสุขภาพ ความปลอดภัยของส่วนผสม มาตรฐานการผลิต และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงจากการบริโภค ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการตัดสินใจกลับมาซื้อซ้ำ ผู้บริโภคมีแนวโน้มใช้การประเมินโดยจะพิจารณาว่าผลิตภัณฑ์สามารถตอบโจทย์ปัญหาสุขภาพของตนได้จริงหรือไม่ และมีความคุ้มค่าเมื่อเทียบกับความคาดหวังที่ตั้งไว้ สาเหตุที่ปัจจัยนี้มีอิทธิพลสูงอาจมาจากการที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ในกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์การบริโภคผลิตภัณฑ์ในระยะยาว ทำให้ประเมินประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์จากประสบการณ์จริงได้ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแบบจำลองความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model: HBM) ของ Rosenstock (1974) ซึ่งอธิบายว่าการรับรู้ประโยชน์และความเชื่อมั่นในประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์เป็นตัวแปรสำคัญที่กระตุ้นพฤติกรรมด้านสุขภาพ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีห่วงโซ่ค่า-เป้าหมาย(Means-End Chain Theory) ของ Gutman (1982) ที่อธิบายว่าผู้บริโภคเชื่อมโยงคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ไปสู่ผลลัพธ์และคุณค่าที่ตอบสนองเป้าหมายส่วนบุคคล โดยในกรณีนี้คือการดูแลสุขภาพและระบบขับถ่าย

ภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคมากที่สุดเมื่อเทียบกับปัจจัยอื่น สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริโภคไม่ได้พิจารณาเพียงคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์เท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับความน่าเชื่อถือ และบุคลิกภาพของตราผลิตภัณฑ์ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิดทุนตราสินค้า (Brand Equity Theory) ของ Aaker (1991) และแนวคิดทุนตราสินค้าจากมุมมองผู้บริโภค (Customer-Based Brand Equity: CBBE) ของ Keller

(1993) ที่ระบุว่าภาพลักษณ์และการรับรู้คุณค่าของตราผลิตภัณฑ์เป็นฐานสำคัญของความภักดีและการซื้อซ้ำ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิด Brand Experience ของ Brakus et al. (2009) ซึ่งชี้ว่าประสบการณ์เชิงบวกจากการใช้ผลิตภัณฑ์จะถูกสะสมเป็นภาพลักษณ์ของตราผลิตภัณฑ์และส่งผลต่อพฤติกรรมการซื้อในอนาคต

และแม้กลุ่มบุคคลอ้างอิงจะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจซื้อซ้ำ แต่ไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อพิจารณาร่วมกับปัจจัยอื่น ผลดังกล่าวสะท้อนว่าการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคในกรณีนี้พึ่งพาการประเมินจากประสบการณ์ส่วนบุคคลมากกว่าการชี้นำจากผู้อื่น ผู้บริโภคส่วนใหญ่ในกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่เคยบริโภคผลิตภัณฑ์มาแล้วในระยะหนึ่ง ทำให้การตัดสินใจซื้อซ้ำอาศัยความพึงพอใจและผลลัพธ์ที่ได้รับจริง มากกว่าคำแนะนำจากเพื่อน บุคคลใกล้ชิด หรือผู้ทรงอิทธิพลบนสื่อสังคมออนไลน์ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ของ Ajzen (1991) และทฤษฎีพฤติกรรมตามเหตุผล (Theory of Reasoned Action: TRA) ของ Fishbein และ Ajzen (1975) ที่อธิบายว่า อิทธิพลทางสังคมมีบทบาทสำคัญในช่วงก่อนการทดลองใช้ แต่เมื่อผู้บริโภคมีทัศนคติและประสบการณ์ตรงแล้ว อิทธิพลจากบรรทัดฐานทางสังคมจะลดลง

องค์ความรู้ใหม่

ภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงที่สุดต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ (β = 0.438, $p < 0.001$) รองลงมาคือการรับรู้คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ (β = 0.288, $p < 0.001$) ขณะที่กลุ่มบุคคลอ้างอิงไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (β = 0.066, $p = 0.082$)และตัวแปรต้นทั้งสามสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความตั้งใจซื้อซ้ำได้ร้อยละ 50.9 (R^2 = 0.509) และแบบจำลองมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 (F = 136.776, Sig. < 0.001)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำผลิตภัณฑ์เสริมอาหารไฟเบอร์มะนาว ตราพอช ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ซึ่งเป็นผู้ที่เคยบริโภคผลิตภัณฑ์ดังกล่าว ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคมีระดับความคิดเห็นต่อการรับรู้คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์และภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในประโยชน์

ความปลอดภัย และความน่าเชื่อถือของผลิตภัณฑ์ เมื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ต่อความตั้งใจซื้อซ้ำ พบว่าภาพลักษณ์ตราผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุด รองลงมาคือการรับรู้คุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ ขณะที่ปัจจัยกลุ่มบุคคลอ้างอิงไม่พบอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภคขึ้นอยู่กับการประเมินจากประสบการณ์ตรงและการรับรู้คุณค่าของตราผลิตภัณฑ์มากกว่าการชี้นำจากบุคคลภายนอก โดยสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์ด้านผลิตภัณฑ์และการสร้างภาพลักษณ์ตราเพื่อเสริมสร้างการซื้อซ้ำในระยะยาว **ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัย** แม้ว่าการวิจัยครั้งนี้จะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และให้ผลลัพธ์ที่มีความน่าเชื่อถือในระดับที่น่าพอใจ แต่ยังคงมีข้อจำกัดบางประการที่ควรพิจารณาเพื่อพัฒนางานวิจัยในอนาคต ด้านวิธีการเก็บข้อมูล เพื่อความแม่นยำควรใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบผสม เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อเพิ่มความถูกต้องและความลึกของข้อมูล ด้านขอบเขตพื้นที่และกลุ่มตัวอย่าง อาจไม่สะท้อนผู้บริโภคในพื้นที่อื่นของประเทศอย่างครบถ้วน ควรขยายพื้นที่ศึกษาไปยังภูมิภาคอื่น ด้านตัวแปรที่ศึกษายังไม่ครอบคลุมปัจจัยทางการตลาดทั้งหมด ในอนาคตควรเพิ่มปัจจัยอื่น เช่น ราคา การส่งเสริมการขาย และคุณภาพการบริการ ด้านระยะเวลาในการเก็บข้อมูลควรใช้ระยะเวลายาวนานขึ้นหรือออกแบบการวิจัยเชิงติดตามผล

เอกสารอ้างอิง

ชยานี ชูประยูร และ พรพรรณ ประจักษ์เนตร. (2561). การรับรู้ความน่าเชื่อถือของแหล่งสาร การรับรู้ความเสี่ยงของผู้บริโภคและความตั้งใจซื้ออาหารเสริมเพื่อควบคุมน้ำหนักบนเฟซบุ๊ก. วารสารนิเทศศาสตร์, 37(2), 20-30.

ชวัล วินิจชัยนันท์. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์เสริมอาหารเพื่อควบคุมน้ำหนักของประชาชนในกรุงเทพมหานคร. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

นิปุณ ปวรางกูร. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความตั้งใจซื้อซ้ำสินค้าอุปโภคบริโภคผ่านการรับชม Live Commerce. ใน สารนิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหิดล.

ปนัสยา ศรชัย. (2561). ปัจจัยด้านทัศนคติและส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์มาส์กก่อนนอนชนิดไม่ต้องล้างออก (Sleeping Mask) ของผู้บริโภคเพศหญิง กลุ่ม Millennials ในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิรญาณ์ ใจชื้น. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารสมุนไพรของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

มณีมนต์ ประสานบุญเลิศ. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารประเภทไฟเบอร์ของผู้ บริโภคในจังหวัดกรุงเทพมหานคร. ใน การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

รวิภา พูนภักดี. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อซ้ำในสมาร์ทวอทช์แบรนด์จีนของผู้บริโภค ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วสุธิดา นุริตมนต์ และ นันทพร ห้วยแก้ว. (2564). อิทธิพลของคุณลักษณะผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของผู้สูงอายุ: การทดสอบเชิงประจักษ์ความเป็นตัวแปรส่งผ่านของการรับรู้คุณค่า. วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 11(1), 58-71.

ศรากุล สุโคตรพรหมมี และ คณะ. (2550). พฤติกรรมการบริโภคอาหารเสริมเพื่อสุขภาพของคนวัยทำงานในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. ใน รายงานการวิจัยบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

ศิริวรรณ พันธุ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตั้งใจซื้อซ้ำผลิตภัณฑ์สมุนไพรเสริมอาหารผ่านออนไลน์. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 21(1), 63-71.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). รายงานผลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ.2566. เรียกใช้เมื่อ 17 สิงหาคม 2568 จาก https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/ 2024/20240508082744_74896.pdf

สดุดี บุนนาค. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สรวงภรณ์ สัจภาพพิชิต. (2563). บุคลิกภาพของแบรนด์ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจใช้บริการเชนร้านอาหารไทยของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย: บทบาทการส่งอิทธิพลผ่านการสื่อสาร แบบปากต่อปากออนไลน์. Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University, 7(2), 171-187.

เหมือนดาว วาสุเทพรังสรรค์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อชาเขียวยี่ห้อโออิชิและอิชิตันของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อัญญารัตน์ กาญจนวิวิญ. (2566). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารของคน Generation Y หลังวิกฤติการณ์โควิด 19. ใน การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Aaker, D. A. & Biel, A. L. (1993). Brand Equity and Advertising: An Overview. Brand Equity & Advertising. 8. London : Psychology Press

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. Organizational Behavior and Human Decision Processes, 50(2), 179–211.

Allied Market Research. (2023). Dietary fibers market by product type, source, application, and region: Global opportunity analysis and industry forecast. เรียกใช้เมื่อ 17 สิงหาคม 2568 จาก https://www.alliedmarketresearch.com

Ares, G. and Gámbaro, A. (2007). Influence of gender, age and motives underlying food choice on perceived healthiness and willingness to try functional foods. Appetite, 49(1), 148-158.

Arora, A. (2025). Virtual influencers as media personalities: ethical implications and audience perception. A Thesis of Bachelor of Arts in Journalism. University of Delhi.

Bhattacherjee, A. (2001). Understanding Information Systems Continuance: An Expectation-Confirmation Model. Management Information Systems Research Center University of Minnesota, 25(3), 351-370.

Brakus, J. J., et al. (2009). Brand Experience:What Is It? How Is It Measured? Does It Affect Loyalty?. Journal of Marketing, 73(3), 52-68.

Cambra-Fierro, J. J., et al. (2021). Customer-based brand equity and customer engagement in experiential services: insights from an emerging economy. Service Business, 15, 467–491.

Chaudhuri, A. & Holbrook, M. B. (2001). The Chain of Effects from Brand Trust and Brand Affect to Brand Performance: The Role of Brand Loyalty. Journal of Marketing, 65(2), 81-93.

Chen, T., et al. (2022). The Impact of Online Reviews on Consumers' Purchasing Decisions: Evidence from an Eye-Tracking Study. Frontiers in Psychology, 13, 865720.

Chen, Y., et al. (2022). Effects of Perceived Benefit on Vitamin D Supplementation Intention: A Theory of Planned Behavior Perspective. International Journal of Environmental Research and Public Health, 19(4), 1952.

Cheung, M. L., et al. (2019). Developing a conceptual model for examining social media marketing effects on brand awareness and brand image. International Journal of Economics and Business Research, 17(3), 243-261.

Cochran, W. G. & Carroll, S. P. (1953). A Sampling Investigation of the Efficiency of Weighting Inversely as the Estimated Variance. Biometrics, 9(4), 447-459.

Cristina, I., et al. (2019). Purchase intention of organic food under the influence of attributes, consumer trust and perceived value. Revista de Gestao, 26(3), 198–211.

Daher, J., et al. (2025). An Online Nutrition Education Program Targeting Intentions and Related Determinants Towards Dietary Supplement Use: An Application of the Theory of Planned Behavior. Nutrients, 17(3), 557.

Delgado-Ballester, E. & Munuera-Alemán, J. L. (2005). Does brand trust matter to brand equity?. Journal of Product & Brand Management, 14(3), 187–196.

Deming, E. (1953). On the distinction between probability and non-probability sampling. Journal of the American Statistical Association, 48(262), 244–255.

DeVon, H. A., et al. (2007). A Psychometric Toolbox for Testing Validity and Reliability. Journal of Nursing Scholarship, 39(2), 155-164.

Ding, s., et al. (2020). Influences of Reference Group on Users' Purchase Intentions in Network Communities: From the Perspective of Trial Purchase and Upgrade Purchase. Sustainability, 12(24), 10619.

Djafarova, E. & Rushworth, C. (2017). Exploring the credibility of online celebrities' Instagram profiles in influencing the purchase decisions of young female users. Computers in Human Behavior, 68, 1-7.

Escobar-Farfán, L., Torres, M., and Vargas, A. (2025). Health awareness and consumer behavior after COVID-19 in working-age populations. Journal of Health Consumer Studies, 18(3), 112–125.

Euromonitor International. (2023). Nutritional supplements in Thailand: Market trends and growth. เรียกใช้เมื่อ 17 สิงหาคม 2568 จาก https://www.euromonitor.com

Fishbein, M. & Ajzen, I. (1975). Belief, Attitude, Intention, and Behavior: An Introduction to Theory and Research. Philosophy and Rhetoric, 10(2), 130-132.

George, D. & Mallery, P. (2003). SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference. 11.0 Update (4th ed.). Boston : Allyn and Bacon.

Goldsmith, R. E., et al. (2000). The Influence of Corporate Credibility on Consumer Attitudes and Purchase Intent. Corporate Reputation Review, 3, 304–318.

Grand View Research. (2023). Thailand dietary supplements market size, share & trends analysis report. เรียกใช้เมื่อ 17 สิงหาคม 2568 จาก https://www.grandviewresearch.com

Grand View Research. (2024). Asia-Pacific fiber supplements market analysis 2024–2030.เรียกใช้เมื่อ 17 สิงหาคม 2568 จาก https://www.grandviewresearch.com

Gundala, R. R., et al. (2022). Does gender moderate the purchase intention of organic foods? Theory of reasoned action. Heliyon, 8(9), e10478.

Gutman, J. (1982). A Means-End Chain Model Based on Consumer Categorization Processes. Journal of Marketing, 46(2), 60-72.

Hanzaee, K. H. & Andervazh, L. (2012). The Influence of Brand Loyalty on Cosmetics purchase Intention of Iranian Female Consumers. Journal of Basic and Applied Scientific Research, 2(5), 5389-5398.

Hartono, J. & Dewi, I. C. (2019). The Impact of Advertising Towards Brand Image and Purchase Intention: The Case Study of MATAHARIMALL.COM. Review of Management and Entrepreneurship, 3(1), 47-76.

Hellier, P. K., et al. (2003). Customer repurchase intention: A general structural equation model. European Journal of Marketing, 37(11-12), 1762–1800.

IBISWorld. (2024). Global dietary fiber supplements manufacturing industry report. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2568 จาก https://www.ibisworld.com

Imaaduddin, M., et al. (2022). Pengaruh brand image dan brand association terhadap purchase intention Pengguna marketplace Weddingku di Indonesia. Journal of Global Business and Management Review, 4(2), 27-33.

Keller, K. L. (1993). Conceptualizing, Measuring, and Managing Customer-Based Brand Equity. Journal of Marketing, 57, 1-22.

Khair, H., et al. (2024). Influence of Brand Image, Quality Products, And Prices Against Loyalty Customer Tiktok Shop With Satisfaction Customer As Intervening Variables (Case Study of Students in Medan City). International Journal of Economics, Business and Innovation Research, 3(1).

Khampang, R., et al. (2022). Relationship between socioeconomic, demographic, health and social characteristics and ability to access reliable information on herbal and food supplements: analysis of Thai Health Literacy Survey 2019. BMC Public Health, 22, 1054.

Kim, I. (2016). A study on the relationship between the protein supplements intake satisfaction level and repurchase intention: Verification of mediation effects of word-of-mouth intention. Technology and health care: official journal of the European Society for Engineering and Medicine, 24(3), 447-457.

Kukreti, R. & Yadav, M. (2025). The influence of brand personality on brand love, perceived quality and purchase intention: a study of e-retailing sites. Global Knowledge, Memory and Communication, 74(7-8), 2795–2817.

Le, T. M. (2025). An empirical study on the factors influencing brand image toward purchase intention of cosmetics products. International Journal of Social Science, Management and Economics Research, 3(3), 1-13.

Liang, S., et al. (2024). Comprehensive Analysis of the Effect of Social Influence and Brand Image on Purchase Intention. SAGE Journals, 14(1).

Lin, C. A. & Xu, X. (2021). Exploring Bottled Water Purchase Intention via Trust in Advertising, Product Knowledge, Consumer Beliefs and Theory of Reasoned Action. Social Sciences, 10(8), 1-18.

Lou, C. & Yuan, S. (2019). Influencer Marketing: How Message Value and Credibility Affect Consumer Trust of Branded Content on Social Media. Journal of Interactive Advertising, 19(1), 58-73.

Mangleburg, T. F., et al. (2004). Shopping with friends and teens' susceptibility to peer influence. Journal of Retailing, 80(2), 101-116.

Market Research Future. (2023). Dietary fibers market research report – global forecast till 2030. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2568 จาก https://www.marketresearchfuture.com

Meiyasa, I. P. K. & Suasana, I. G. (2023). Trust as a Mediator of the Effect of E-WOM on Repurchase Intention on the Itemku Site in Denpasar City. International Journal of Economics Business and Innovation Research, 2(4), 695-710.

Mitchell, V. W. (1999). Consumer perceived risk: Conceptualisations and models. European Journal of Marketing, 33(1-2), 163–195.

Mordor Intelligence. (2024). Dietary fiber supplements market – growth, trends, COVID-19 impact, and forecasts (2024 – 2029). เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2568 จาก https://www.mordo rintelligence.com

Nafisyah, F. & Marsasi, R. (2023). Means-End Chain model for repeat purchase intention: Trust and perceived value in digital services. International Journal of Consumer Studies, 47(2), 220–235.

Nafisyah, U. & Marsasi, E. G. (2023). The Role of perceived value and perceived trust to optimize repeat purchase intention based on Mean-End Chain theory in generation Y and Z. Jurnal Pamator : Jurnal Ilmiah Universitas Trunojoyo, 16(4), 760 – 781.

Ngo-Thi-Ngoc, H., et al. (2024). Purchase Intention for Vegan Cosmetics: Applying an Extended Theory of Planned Behavior Model. SAGE Journals, 14(1).

Noor, N. A. M., et al. (2014). Consumer attitudes toward dietary supplements consumption: Implications for pharmaceutical marketing. International Journal of Pharmaceutical and Healthcare Marketing, 8(1), 6–26.

Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). Psychometric theory. New York: McGraw-Hill.

Ohanian, R. (1990). Construction and Validation of a Scale to Measure Celebrity Endorsers' Perceived Expertise, Trustworthiness and Attractiveness. Journal of Advertising, 19(3), 39-52.

Oliver, R. L. (1980). A cognitive model for the antecedents and consequences of satisfaction. Journal of Marketing Research, 17, 460–469.

Rosenstock, I. M., et al. (1988). Social Learning Theory and the Health Belief Model. Health Education & Behavior, 15(2), 175-183.

Sánchez-Fernández, R. & Iniesta-Bonillo, M. A. (2007). The concept of perceived value: a systematic review of the research. Marketing Theory, 7(4), 427–451.

Sekaran, U. & Bougie, R. (2016). Research methods for business: A skill building approach (7 ed.). West Sussex: Wiley.

Slavin, J. (2013). Fiber and Prebiotics: Mechanisms and Health Benefits. Nutrients, 5(4), 1417-1435.

Smith, R. E. & Swinyard, W. R. (1983). Attitude-Behavior Consistency: The Impact of Product Trial versus Advertising. Journal of Marketing Research, 20(3), 257-267.

Statista. (2025). Revenue in the Vitamins & Minerals segment in Thailand. เรียกใช้เมื่อ 28 สิงหาคม 2568 จาก https://www.statista.com

Sweeney, J. C. & Soutar, G. N. (2001). Consumer perceived value: The development of a multiple item scale. Journal of Retailing, 77(2), 203-220.

Teddlie, C. & Yu, F. (2007). Mixed methods sampling: A typology with examples. Journal of Mixed Methods Research, 1(1), 77-100.

Thuy, D. C., et al. (2024). The moderating effects of involvement on the relationships between key opinion leaders, customer’s attitude and purchase intention on social media. Cogent Business & Management, 11(1), 1-16.

Tung, T. A., et al. (2020). The Roles of Health Consciousness and Service Quality toward Customer Purchase Decision. The Journal of Asian Finance, Economics and Business, 7(8), 345-351.

Tzeng, S. & Ho, T. (2022). Exploring the Effects of Product Knowledge, Trust, and Distrust in the Health Belief Model to Predict Attitude Toward Dietary Supplements. SAGE Journals, 12(1).

Verbeke, W. (2005). Consumer acceptance of functional foods: Socio-demographic, cognitive and attitudinal determinants. Food Quality and Preference, 16(1), 45-57.

Wang, E. S. (2025). Effects of social media influencer credibility on their followers' dietary supplement evaluations and purchase intentions. เรียกใช้เมื่อ 17 สิงหาคม 2568 จาก https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13527266.2025.2462991?scroll=top&needAccess=true

Wangcharoen, W., et al. (2013). Factors influencing dietary supplement consumption: A case study in Chiang Mai, Thailand. Maejo International Journal of Science and Technology. 7(1), 155-165.

Wathanakom, N. (2023). A Causal Model of Health Consciousness, Perception of Risk and Benefits, Social Influence, and Attitude on the Intention to Purchase Vitamins and Nutritional Supplements by Generation y Consumers. Journal of Law and Sustainable Development, 11(7), 1-19.

Wijaya, B. S. (2013). Dimensions of Brand Image: A Conceptual Review from the Perspective of Brand Communication. European Journal of Business and Management, 5(31), 55-65.

Zhao, W. & Zhu, Y. (2025). The influence of key opinion consumers in social e-commerce on consumers' purchase intention. Advances in Humanities Research. Vol.12, 1, 80-85.

Zhong, X. T. (2023). Study of the influence of brand image on the purchase intention of new energy vehicles: the mediating effect of brand trust and the moderating effect of perceived value. The EUrASEANs: journal on global socio-economic dynamics, 6(43), 134-145.

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1*

DEVELOPMENT OF A LEARNING MANAGEMENT MODEL ON BASKETRY HANDICRAFTS USING A COMMUNITY-BASED APPROACH TO PROMOTE VOCATIONAL SKILLS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS IN SCHOOLS UNDER THE NONG KHAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

พระมหาอำพล ธนปญฺโญ (ชัยสารี)[1], นิรัช เรืองแสน[2] และ สมควร นามสีฐาน[3]

Phramaha Ampol Dhanapaññño (Chaisaree)[1], Niraj Ruangsan[2] and Somkhuan Namseethan[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

[1-3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: Tong.ampol@gmail.com

วันที่รับบทความ : 5 มีนาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 9 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 11 มีนาคม 2569

Received 5 March 2026; Revised 9 March 2026; Accepted 11 March 2026

Citation:

*พระมหาอำพล ธนปญฺโญ (ชัยสารี), นิรัช เรืองแสน และ สมควร นามสีฐาน. (2569). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 962-984.

Phramaha Ampol Dhanapaññño (Chaisaree), Niraj Ruangsan and Somkhuan Namseethan. (2026). Development Of A Learning Management Model On Basketry Handicrafts Using A Community-Based Approach To Promote Vocational Skills Of Primary School Students In Schools Under The Nong Khai Primary Educational Service Area Office 1. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 962-984.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

บทคัดย่อ

บทความวิจัย นี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็น 2) เพื่อพัฒนารูปแบบ 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ และ 4) เพื่อประเมินประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปวิธีการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) ประชากร ได้แก่ นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวนทั้งสิ้น 125 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวนทั้งสิ้น 95 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครชชี่มอร์แกรน และสุ่มอย่างง่าย โดยการจับฉลาก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการศึกษา ด้านวิจัยและพัฒนา ด้านการใช้ชุมชนเป็นฐาน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 12 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง กลุ่มทดลอง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวนทั้งสิ้น 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม แบบประเมินรูปแบบ และหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test (Dependent)

ผลการวิจัยพบว่า

1) ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการเรียนรู้ภูมิปัญญางานจักสาน โดยแบ่งตามด้านต่าง ๆ พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการเรียนรู้จากชุมชนอยู่ในระดับมาก ด้านการสร้างสรรค์ผลงานอยู่ในระดับ ด้านการนำเสนอและแลกเปลี่ยน อยู่ในระดับ มาก และด้านการสะท้อนผลและต่อยอดอาชีพ อยู่ในระดับปานกลาง สรุปภาพรวมการเรียนรู้ภูมิปัญญางานจักสานของนักเรียนมีระดับ ปานกลางถึงมาก แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานช่วยสร้างแรงบันดาลใจ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ด้านการสะท้อนผลและต่อยอดอาชีพยังสามารถพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะอาชีพและความเข้าใจเชิงลึกในภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ครบถ้วน

2) ผลการสนทนากลุ่ม พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียน

ประถมศึกษา โดยแบ่งกระบวนการในคู่มือเป็น 5 ส่วน คือ.ขั้นสร้างแรงบันดาลใจและตระหนักรู้คุณค่าภูมิปัญญา ขั้นเรียนรู้จากชุมชนจริง ขั้นสร้างสรรค์ผลงาน ขั้นนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นสะท้อนผลและต่อยอดอาชีพ ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อคิดเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านขั้นตอนการดำเนินงาน รองลงมา คือ ด้านวัตถุประสงค์ ด้านหลักการ (Principles) ด้านผลลัพธ์ที่คาดหวัง (Expected Outcomes) และ ปัจจัยเกื้อหนุน (Supporting Factors)

3) คะแนนเฉลี่ยการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา สูงกว่าก่อนเรียน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายต่อรูปแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน

4) ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก ด้านประสิทธิผลมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก ด้านผลกระทบมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น, หัตถกรรมเครื่องจักสาน, การเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน, ทักษะอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา, การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้

Abstract

This research aimed to 1) study the current situation and needs, 2) develop a model, 3) test the learning management model, and 4) evaluate the effectiveness of using the learning management model. In this research, the researcher used the research and development (R&D) research method. The sample consisted of 125 students from various grade levels, generally 4-6, and included 95 students from the Memorial 4-6 grade level. The sample size was determined according to Krejcie and Morgan's model, and simple random sampling was used, specifically label sampling. A key stakeholder group in the overall management of local learning in the field of educational

research, community-based research for surveying and evaluating the management of social studies, research and culture learning, consisted of 12 individuals selected through purposive sampling. A further expert group of 5 individuals was also selected. To check the content validity, a purposive focus group of nine participants was selected, while the experimental group consisted of 30 fifth-grade elementary school students. The research instruments included questionnaires, interviews, focus group discussions, and evaluation forms for the learning model and curriculum. Statistical analyses included frequency, percentage, mean, standard deviation, and dependent t-test.

The research results found that

1) an analysis of the current state of learning traditional basket weaving wisdom, categorized by aspect, revealed that the aspect of inspiration was at a moderate level, learning from the community was at a high level, the aspect of creating works was at a certain level, the aspect of presentation and exchange was at a high level, and the aspect of reflection and further development of the profession was at a moderate level. In summary, the students' learning of traditional weaving techniques ranged from moderate to high, indicating that community-based activities effectively inspired creativity, fostered innovation, and promoted knowledge exchange. However, further development is needed in terms of reflection and career advancement to ensure students acquire comprehensive vocational skills and a deeper understanding of local wisdom.

2) the research findings from various groups revealed that, in some localities, community-based handicraft weaving serves as a foundation for promoting vocational skills among Roman students. The manual is divided into five sections: The stages involved in developing inspiration and awareness of local wisdom, learning from real-world communities, creating

works, presenting and exchanging knowledge, and reflecting on and developing careers. The overall assessment of the suitability of the learning management model showed a high level of appropriateness. When considered by individual aspects, the aspect with the highest average score was The most important aspect is the operational process, followed by objectives, principles, expected outcomes, and supporting factors.

3) revealed that the average post-test scores of the target group of students, following the community-based learning model on local wisdom in the topic of basket weaving to promote vocational skills among primary school students, were significantly higher than their pre-test scores at the 0.01 statistical significance level. The satisfaction of the target group of students with the community-based learning model on local wisdom, specifically on basket weaving, to promote vocational skills among primary school students, was at a high level in all aspects.

4) the overall evaluation results were at a high level in all aspects. Efficiency had a high average score, effectiveness had a high average score, and impact had a high average score.

Keywords: Local Wisdom Learning Management, Basketry Handicraft, Community-Based Learning, Career Skills of Primary School Students, Learning Model Development

บทนำ

การจัดการเรียนการสอนต้องส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนพัฒนาตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการเรียนการสอนที่ต้องตอบสนองความแตกต่างของผู้เรียน ซึ่งปัจจุบันนี้การจัดการเรียนการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นกระบวนการจัดการความรู้ที่นักวิชาการด้านการศึกษาให้ความสนใจและให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก (Subban, P., 2006: 935-947.) การจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการมุ่งมั่นดำเนินการภารกิจหลักตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพ

ขับเคลื่อนทุกแผนย่อยในประเด็น 12 การพัฒนาการเรียนรู้ และแผนย่อยที่ 3 ในประเด็น 11 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต รวมทั้งแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง) และนโยบายรัฐบาลทั้งในส่วนนโยบายหลักด้านการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และการพัฒนาศักยภาพของคนไทยทุกช่วงวัย และนโยบายเร่งด่วน เรื่อง การเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 และพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย อีกทั้งมุ่งหวังให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยจะได้รับการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งในด้านโอกาส ความเท่าเทียม ความเสมอภาค ความปลอดภัย และมีสมรรถนะที่สำคัญจำเป็นในศตวรรษที่ 21 และมีความพร้อมร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566: ออนไลน์) จะเห็นว่าการเรียนการสอนยังมุ่งเน้นการสอนเนื้อหาตามหลักสูตรในหนังสือเรียน แต่ครูยังไม่มีความเข้าใจที่ชัดเจนเรื่องการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งในการสอนแบบเดิมยังไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่หลากหลายมีศักยภาพ อันเนื่องมาจากระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหาหลายประการนับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรและการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษาที่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้นการจัดการศึกษาที่ดีต้องเป็นการศึกษาที่ส่งเสริมให้บุคคลได้พัฒนาอย่างสมบูรณ์และเต็มศักยภาพของตนเอง สามารถเรียนรู้และดำรงชีวิตได้อย่างอิสระบนพื้นฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของตนเอง ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนจำเป็นต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ปฏิบัติ ทั้งในบริเวณโรงเรียนและนอกบริเวณโรงเรียนเพื่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์จริง และสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษา อาจารย์ผู้สอนจึงไม่ได้เป็นเพียงผู้บรรยาย หรือเป็นบ่อเกิดแห่งความรู้ที่จะนำประสบการณ์ของตนเองมาถ่ายทอดให้กับผู้เรียน แต่ยังมีหน้าที่ในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และการตระหนักรู้ด้วยตัวเอง (วิทยาลัยช่างศิลปะสุพรรณบุรี, 2556 ออนไลน์) ประกอบกับการศึกษาด้านสังคมศึกษาในปัจจุบันมิได้จำกัดเพียงการถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ แต่ยังต้องเชื่อมโยงกับ ทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) และ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน เพราะสิ่งเหล่านี้เป็นรากฐานสำคัญของความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมไทย อันเป็นทุนที่สั่งสมและถ่ายทอดผ่านวิถีชีวิต ความเชื่อ และงานหัตถกรรมที่สืบต่อกันมา ทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าว หากได้รับการพัฒนาและบูรณาการเข้าสู่การเรียนการสอน จะ

ช่วยเสริมสร้าง อัตลักษณ์ท้องถิ่น และเชื่อมร้อยไปสู่การสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างยั่งยืน (Bourdieu, P.,1986) จะเห็นได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเฉพาะ งานหัตถกรรมเครื่องจักสาน เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนของการผสานภูมิปัญญาเข้ากับการดำรงชีวิต ชาวบ้านสามารถประยุกต์ใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่ หวาย และตอก มาแปรรูปเป็นภาชนะ เครื่องใช้ หรือแม้แต่ผลงานศิลป์ ซึ่งไม่เพียงตอบสนองต่อการดำรงชีพ หากยังสะท้อนความงามเชิงสุนทรียภาพและความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ภูมิปัญญานี้ในโรงเรียนจึงมิได้มีเพียงมิติของการอนุรักษ์ แต่ยังช่วยพัฒนาทักษะอาชีพของนักเรียนและสร้างความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน เมื่อพิจารณาในระดับประเทศ งานหัตถกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้สามารถเชื่อมโยงกับแนวคิด Soft Power ซึ่งหมายถึงอำนาจละมุนที่ใช้ดึงดูดสร้างความนิยม และยอมรับในเวทีโลก ไม่ว่าจะผ่านอาหาร ศิลปะ ดนตรี หรือหัตถกรรมไทย[3] ดังตัวอย่างจากความสำเร็จของญี่ปุ่นและเกาหลีใต้ที่นำทุนทางวัฒนธรรมมาต่อยอดเป็นอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ (Creative Economy) จนเป็นที่นิยมไปทั่วโลก การบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมกับการศึกษาในท้องถิ่น จึงเป็นหนทางหนึ่งที่จะทำให้ผู้เรียนไทยตระหนักถึงคุณค่าในสิ่งที่มีอยู่ และสามารถต่อยอดไปสู่การสร้าง Soft Power ในระดับชุมชนและประเทศได้ในอนาคต (Kaewanant & Sirisunhirun, 2024) จากการศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ได้พบปัญหา ว่า ในโรงเรียนยังไม่มีการจัดการเรียนการเพื่อการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพเท่าที่ควร ซึ่งไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จากการลงพื้นที่ไปสัมภาษณ์ครูผู้สอนในพื้น พบว่า นักเรียนส่วนหนึ่งไม่มีความสนใจในการเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนส่วนหนึ่งไม่มีความสนใจในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นความรู้ที่ใกล้ตัวและสามารถพัฒนาทักษะด้านอาชีพของตนเองได้ ซึ่งสาเหตุของปัญหาส่วนหนึ่ง คือ การขาดการจัดการเรียนการสอนและสื่อการสอนที่ส่งเสริมทักษะด้านอาชีพ และความล้าหลังของการเรียนการสอนแบบเก่า ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่สามารถตอบจุดมุ่งหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาทักษะด้านอาชีพโดยเฉพาะหัตถกรรมเครื่องจักสาน

ผู้วิจัยได้มีความสนใจในเรื่องของหัตถกรรมเครื่องจักสานที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในชุมชน เหมาะสมที่จะนำไปปรับใช้เป็นหลักสูตรท้องถิ่นภายในโรงเรียนเพื่อต่อยอดให้นักเรียนเกิดทักษะด้านอาชีพ ประกอบกับตอบโจทย์นโยบายของรัฐบาลที่มุ่งให้สินค้าชุมชนเป็น

Soft Power หรืออำนาจละมุน ซึ่งในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ให้ความสนใจกับคำว่า Soft Power (อำนาจละมุน) และนิยมใช้กันอย่างแพร่หลายทั้งในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคการศึกษาและวิชาการ หรือแม้แต่ประชาชนทั่วไปการตีความความหมายของคำว่า Soft Power มีความแตกต่างกันตามความรู้และความเข้าใจของแต่ละบุคคลมีทั้งเหมือน แตกต่าง หรือคล้ายคลึงกัน กระแส Soft Power ได้รับความสนใจจากการที่ศิลปินไทยได้นำเสนออาหารไทยในการแสดงคอนเสิร์ตบนเวทีนานาชาติ รวมถึงการรับประทานอาหารที่มีขายทั่วไปในประเทศไทยตัวอย่าง เช่น ข้าวเหนียวมะม่วง ลูกชิ้นปิ้ง หรือหมูกระทะ ส่งผลให้ร้านค้าที่ขายอาหารเหล่านั้นได้รับความนิยมไปด้วย สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจเพิ่มให้กับสินค้าดังกล่าวเป็นอย่างมาก รวมถึงการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจอีกทางหนึ่งด้วย จนทำให้ประชาชนคาดหวังให้รัฐบาลใช้ Soft Power เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่ศิลปะวัฒนธรรม วิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างความนิยมไทยในระดับนานาชาติ นำทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ เช่นเดียวกับที่เกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ท่ามกลางความไม่ชัดเจนในการนำแนวคิด Soft Power ไปปฏิบัติ (นิศรา ชัยเขียว, 2567) อีกทั้งยังมีความสนในในเรื่องของทุนทางวัฒนธรรมที่อาจนำมาต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้นตามที่ Bourdieu ได้นิยามทุนทางวัฒนธรรมไว้ว่า เป็นทุนที่สะสมอยู่ในตัวตนของแต่ละบุคคล วัตถุสิ่งของ และที่อยู่ในรูปแบบของสถาบัน แต่ละบุคคลได้รับการหล่อหลอมและผลิตซ้ำ เพื่อสืบทอด ผ่านทางระบบการศึกษา ผลผลิตที่ได้จากการสะสมทุนทางวัฒนธรรมคือ รสนิยม (taste) จะสร้างความแตกต่างและเป็นเครื่องมือที่ใช้ธำรงรักษาชนชั้นในสังคมให้ดำรงอยู่ต่อไป (Bourdieu, P., 1986)

จากการสำรวจปัญหาในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ผู้วิจัยได้พบปัญหาว่า ในโรงเรียนยังไม่มีการจัดการเรียนการเพื่อการส่งเสริมจิตสำนึกในภูมิปัญญาท้องถิ่นเท่าที่ควร ซึ่งไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมายการศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จากการลงพื้นที่ไปสัมภาษณ์ครูผู้สอนในพื้น พบว่า นักเรียนส่วนหนึ่งไม่มีความสนใจในการเรียนสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม นักเรียนส่วนหนึ่งไม่มีความสนใจในการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นความรู้ที่ใกล้ตัวและสามารถปลูกจิตสำนึกในความภาคภูมิในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งสาเหตุของปัญหาส่วนหนึ่ง คือ การขาดการจัดการเรียนการสอนและสื่อการสอนที่ส่งเสริมภูมิปัญญา

ท้องถิ่นจังหวัดหนอคาย และความล้าหลังของการเรียนการสอนแบบเก่า ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่สามารถตอบจุดมุ่งหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพัฒนาจิตสำนึกจิตสำนึกในการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพโดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการดำเนินการวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 เพื่อให้ตอบจุดมุ่งหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญา เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน ท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1
4. เพื่อประเมินประสิทธิผลรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา ใน

โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีการดำเนินงานวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ประชากร ได้แก่ นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ได้แก่ 1. โรงเรียนโรงเรียนค่ายบกหวานโพนตาลวิทยา 2. โรงเรียนบ้านโคกสำราญ 3. โรงเรียนดงเว้นดงเจริญวิทยา 4. โรงเรียนบ้านสร้างพอก จำนวนทั้งสิ้น 125 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ได้แก่ 1. โรงเรียนโรงเรียนค่ายบกหวานโพนตาลวิทยา 2. โรงเรียนบ้านโคกสำราญ 3. โรงเรียนดงเว้นดงเจริญวิทยา 4. โรงเรียนบ้านสร้างพอก จำนวนทั้งสิ้น 95 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครชชี่มอร์แกรน (Krejcie and Morgan) และสุ่มอย่างง่าย Sample Random Sampling โดยการจับฉลากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการศึกษา ด้านวิจัยและพัฒนา ด้านการใช้ชุมชนเป็นฐาน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย จำนวน 12 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ คู่มือผู้สอนและแผนการจัดการเรียนรู้ และคู่มือผู้เรียน เสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านรูปแบบการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการใช้ชุมชนเป็นฐาน ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการวัดและประเมินผล และด้านวิจัยและพัฒนา จำนวน 9 คน เพื่อตรวจสอบความตรงของเนื้อหา กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้ทำการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญทางด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้อำนวยการ และครูพี่เลี้ยงสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 3 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยและพัฒนา จำนวน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 2 คน รวมจำนวน 9 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) กลุ่มทดลอง ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1 ได้แก่ โรงเรียนบ้านสร้างพอก จำนวนทั้งสิ้น 30 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม แบบประเมินรูปแบบ และหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test (Dependent)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยระยะที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 52.63 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 47.37 และ 47.37 ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 34.74 รองลงมาคือ ป.6 และ ป.4 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยเห็นหรือเคยช่วยทำงานจักสานมาก่อน จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 73.68 แสดงว่านักเรียนส่วนมากมีประสบการณ์พื้นฐานเกี่ยวกับงานจักสานอยู่แล้ว ส่วนใหญ่ มีความชอบมากในการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 40 คนคิดเป็นร้อยละ 42.11 รองลงมา มีความชอบ จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 36.84 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการเรียนรู้ภูมิปัญญางานจักสาน โดยแบ่งตามด้านต่าง ๆ พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มีค่าเฉลี่ย 3.82 (S.D. = 0.61) อยู่ในระดับ ปานกลาง แสดงว่านักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ค่อนข้างดี แต่ยังมีช่องทางให้ครูเสริมแรงบันดาลใจเพิ่มเติม ด้านการเรียนรู้จากชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.03 (S.D. = 0.53) อยู่ในระดับ มาก แสดงว่านักเรียนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการสร้างสรรค์ผลงาน มีค่าเฉลี่ย 4.12 (S.D. = 0.46) อยู่ในระดับ มาก แสดงว่านักเรียนมีโอกาสใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานจักสานได้สูง ด้านการนำเสนอและแลกเปลี่ยน มีค่าเฉลี่ย 4.03 (S.D. = 0.53) อยู่ในระดับ มาก แสดงว่าผู้เรียนมีโอกาสสื่อสาร แบ่งปัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ครู และชุมชนได้ดี และด้านการสะท้อนผลและต่อยอดอาชีพ มีค่าเฉลี่ย 3.69 (S.D. = 0.62) อยู่ในระดับ ปานกลาง แสดงว่านักเรียนยังต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมในการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้และนำไปต่อยอดเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ สรุปภาพรวมการเรียนรู้ภูมิปัญญางานจักสานของนักเรียนมีระดับ ปานกลางถึงมาก แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานช่วยสร้างแรงบันดาลใจ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ด้านการสะท้อนผลและต่อยอดอาชีพยังสามารถพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะอาชีพและความเข้าใจเชิงลึกในภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ครบถ้วน

ผลการวิจัยระยะที่ 2 ผลการสนทนากลุ่ม พบว่า เบื้องต้น ผู้วิจัยสร้างร่างคู่มือประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา โดยแบ่งกระบวนการในคู่มือเป็น 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 1. ขั้นสร้างแรงบันดาลใจและตระหนักรู้คุณค่าภูมิปัญญาในการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา โดยนำผู้เรียนศึกษาความสำคัญของงานจักสานในชุมชน และสัมภาษณ์หรือสังเกตการทำงานของปราชญ์ชาวบ้าน ส่วนที่ 2 ขั้นเรียนรู้จากชุมชนจริง โดยการฝึกทักษะจักสานเบื้องต้นจากครูภูมิปัญญา และศึกษาขั้นตอนการผลิตและการใช้วัสดุในท้องถิ่น ส่วนที่ 3 ขั้นสร้างสรรค์ผลงาน ผู้เรียนออกแบบและสร้างชิ้นงานจักสานด้วยความคิดสร้างสรรค์ ผสมผสานภูมิปัญญาดั้งเดิมกับแนวคิดร่วมสมัย ส่วนที่ 4 ขั้นนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยจัดนิทรรศการหรือเวทีชุมชนให้นักเรียนแสดงผลงาน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ปกครองและชุมชน ส่วนที่ 5 ขั้นสะท้อนผลและต่อยอดอาชีพ โยครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นแนวทางพัฒนาเป็นอาชีพในอนาคต ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้พัฒนาเป็นคู่มือการจัดการเรียนรู้ เรื่อง “การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา โมเดลนี้พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning: CBL) และการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom-Based Learning) เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในชุมชนจริง ผ่านการมีส่วนร่วมกับปราชญ์ท้องถิ่น ครู และผู้ปกครอง โดยมุ่งเน้นการฝึกทักษะอาชีพและการสร้างคุณค่าในงานหัตถกรรมเครื่องจักสาน เพื่อปลูกฝังความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพในอนาคต ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.23 S.D.= 0.35) เมื่อคิดเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านขั้นตอนการดำเนินงาน ($\bar{x}$ = 4.57 S.D.= 0.53) รองลงมา คือ ด้านวัตถุประสงค์ ($\bar{x}$ = 4.28 S.D.= 0.45) ด้านหลักการ (Principles) ด้านผลลัพธ์ที่คาดหวัง (Expected Outcomes) ($\bar{x}$ = 4.14 S.D.= 0.35) และ ปัจจัยเกื้อหนุน (Supporting Factors) ($\bar{x}$ = 4.00 S.D.= 0.33) ตามลำดับ

ผลการวิจัยระยะที่ 3 คะแนนเฉลี่ยการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา สูงกว่าก่อนเรียนโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายต่อรูปแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา เป็นรายด้าน ดังต่อไปนี้ ด้านผู้สอนและวิทยากร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.69 S.D.= 0.62) เมื่อคิดเป็นรายข้อ ๆ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ข้อที่ 2 ความสามารถในการอธิบายเนื้อหา ($\bar{x}$= 4.76 S.D.= 0.53) รองลงมาได้แก่ข้อที่ 3 มีความครบถ้วนของเนื้อหาในการฝึกอบรม ($\bar{x}$= 4.72 S.D.= 0.49) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ข้อที่ 4 การตอบข้อซักถามในการฝึกอบรม ($\bar{x}$= 4.60 S.D.= 0.60) ด้านสถานที่ ระยะเวลา พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$= 4.60 S.D.= 0.61) เมื่อคิดเป็นรายข้อ ๆ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ข้อที่ 2 ความพร้อมของอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ ($\bar{x}$= 4.66 S.D.= 0.55) รองลงมาได้แก่ข้อ 3 ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม ($\bar{x}$ = 4.56 S.D.= 0.64) และข้อที่ 4 สิ่งอำนวยความสะดวก มีความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x}$ = 4.56 S.D.= 0.64) ด้านความรู้ความเข้าใจ พบว่าภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.58 S.D.= 0.67) เมื่อคิดเป็นรายข้อ ๆ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ข้อที่ 2 ความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้หลังการอบรม ($\bar{x}$ = 4.64 S.D.= 0.52) รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 1 ความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ก่อนการอบรม ($\bar{x}$= 2.51 S.D.= 0.81) ด้านการนำความรู้ไปใช้ พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.61 S.D.= 0.49) เมื่อคิดเป็นรายข้อ ๆ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ข้อที่ 1 สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้ ($\bar{x}$= 4.64 S.D.= 0.48) รองลงมาได้แก่ข้อที่ 3 ความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้ และ ข้อที่ 4 สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดได้มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{x}$ = 4.60 S.D.= 0.49)

ผลการวิจัยระยะที่ 4 ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.13 S.D.= 0.45) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 3 ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นอุดรธานีของนักเรียนมีมากขึ้น ($\bar{x}$ = 4.21 S.D.= 0.56) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 1 ความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ($\bar{x}$ = 4.01 S.D.= 0.35) ด้านประสิทธิผลมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.69 S.D.=

0.39) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 1 ความคุ้มค่าด้านกำลังคนในการจัดการเรียนรู้ฯ ($\bar{x}$ = 4.05 S.D.= 0.35) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 2 ความคุ้มค่าด้านงบประมาณในการจัดการเรียนรู้ฯ ($\bar{x}$ = 3.50 S.D.= 0.25) ด้านผลกระทบมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.33 S.D.= 0.79) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 1 การจัดการเรียนรู้ฯส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการเรียนในโรงเรียน ($\bar{x}$ = 4.51 S.D.= 0.89) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 3 การจัดการเรียนรู้ฯส่งผลกระทบเชิงบวกต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ($\bar{x}$ = 4.20 S.D.= 0.75)

อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 52.63 รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 47.37 และ 47.37 ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 34.74 รองลงมาคือ ป.6 และ ป.4 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เคยเห็นหรือเคยช่วยทำงานจักสานมาก่อน จำนวน 70 คน คิดเป็นร้อยละ 73.68 แสดงว่านักเรียนส่วนมากมีประสบการณ์พื้นฐานเกี่ยวกับงานจักสานอยู่แล้ว ส่วนใหญ่ มีความชอบมากในการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 40 คนคิดเป็นร้อยละ 42.11 รองลงมา มีความชอบ จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 36.84 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการเรียนรู้ภูมิปัญญางานจักสาน โดยแบ่งตามด้านต่าง ๆ พบว่า ด้านการสร้างแรงบันดาลใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่านักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ค่อนข้างดี แต่ยังมีช่องทางให้ครูเสริมแรงบันดาลใจเพิ่มเติม ด้านการเรียนรู้จากชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงว่านักเรียนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการสร้างสรรค์ผลงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงว่านักเรียนมีโอกาสใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานจักสานได้สูง ด้านการนำเสนอและแลกเปลี่ยน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก แสดงว่าผู้เรียนมีโอกาสสื่อสาร แบ่งปัน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ครู และชุมชนได้ดี และด้านการสะท้อนผลและต่อยอดอาชีพ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง แสดงว่านักเรียนยังต้องการการสนับสนุนเพิ่มเติมในการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้และนำไปต่อยอดเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ สรุปภาพรวม การเรียนรู้ภูมิปัญญางานจักสานของนักเรียนมีระดับ ปานกลางถึงมาก แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐานช่วย

สร้างแรงบันดาลใจ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ด้านการสะท้อนผลและต่อยอดอาชีพยังสามารถพัฒนาเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะอาชีพและความเข้าใจเชิงลึกในภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ครบถ้วน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญชัย ศุภอรรถกร ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาหนังสือสามมิติ เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสานและเครื่องปั้นดินเผาด้วยเทคโนโลยีออกเมนเต็ดเรียลลิตีบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ ผลการวิจัย พบว่า ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนามี 6 ขั้นตอน มีรูปแบบสามมิติจำนวน 24 โมเดล แบ่งเป็น กลุ่มเครื่องจักสาน จำนวน 12 โมเดล โดยโมเดลกระจาดหาบ มีการแสดงผลจากการส่องมาร์คเกอร์เร็วที่สุดในทุกระยะ และทุกองศา และกลุ่มเครื่องปั้นดินเผา จำนวน 12 โมเดล โดยโมเดลแจกันลายวงกลม (ทรงกลม) มีการแสดงผลจากการส่องมาร์คเกอร์เร็วที่สุดในทุกระยะและทุกองศา และ

อภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 2 ผลการสนทนากลุ่ม พบว่า เบื้องต้น ผู้วิจัยสร้างร่างคู่มือประกอบการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา โดยแบ่งกระบวนการในคู่มือเป็น 5 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 1.ขั้นสร้างแรงบันดาลใจและตระหนักรู้คุณค่าภูมิปัญญาในการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา โดยนำผู้เรียนศึกษาความสำคัญของงานจักสานในชุมชน และสัมภาษณ์หรือสังเกตการทำงานของปราชญ์ชาวบ้าน ส่วนที่ 2 ขั้นเรียนรู้จากชุมชนจริง โดยการฝึกทักษะจักสานเบื้องต้นจากครูภูมิปัญญา และศึกษาขั้นตอนการผลิตและการใช้วัสดุในท้องถิ่น ส่วนที่ 3 ขั้นสร้างสรรค์ผลงาน ผู้เรียนออกแบบและสร้างชิ้นงานจักสานด้วยความคิดสร้างสรรค์ ผสมผสานภูมิปัญญาดั้งเดิมกับแนวคิดร่วมสมัย ส่วนที่ 4 ขั้นนำเสนอและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยจัดนิทรรศการหรือเวทีชุมชนให้นักเรียนแสดงผลงาน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ปกครองและชุมชน ส่วนที่ 5 ขั้นสะท้อนผลและต่อยอดอาชีพ โยครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเห็นแนวทางพัฒนาเป็นอาชีพในอนาคต ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้พัฒนาเป็นคู่มือการจัดการเรียนรู้ เรื่อง “การจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา โมเดลนี้พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานของแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Community-Based Learning: CBL) และการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom-Based Learning) เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในชุมชนจริง ผ่านการมีส่วนร่วมกับปราชญ์ท้องถิ่น ครู และผู้ปกครอง โดยมุ่งเน้นการฝึก

ทักษะอาชีพและการสร้างคุณค่าในงานหัตถกรรมเครื่องจักสาน เพื่อปลูกฝังความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นและสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุชิต วัฒนาพร และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการเรียนการสอนเพื่อสร้างนวัตกรโดยใช้ชุมชนเป็นฐานอย่างมีส่วนร่วม ผลวิจัย พบว่า 1. สภาพบริบทของชุมชนบ้านค่ายเจริญอาศัยภูมิปัญญาพัฒนาตนเอง มีวิถีชีวิตถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน การเข้าใจในสิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของตนและปัญหาที่พบในชุมชน คือ ปัญหาดินเสื่อมโทรม ปัญหาการจัดการขยะ ปัญหาการระบายน้ำ ขาดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นศูนย์แห่งการเรียนรู้ ขาดการส่งเสริมวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน 2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเพื่อสร้างนวัตกรโดยใช้ชุมชนเป็นฐานอย่างมีส่วนร่วม มี 3 องค์ประกอบ คือ การพัฒนาเป้าหมายนวัตกร กระบวนการสร้างนวัตกร และการเพิ่มสมรรถนะความเป็นนวัตกร ผลการใช้รูปแบบ พบว่า หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และผลการประเมินคุณลักษณะความเป็นนวัตกร มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.56 อยู่ในระดับมาก ธัญญาพร ก่องขันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ในการส่งเสริมความสามารถการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครูพบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหลังเรียนของผู้เรียน สูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นโดยอาศัยหลักการที่สำคัญ คือ การเรียนรู้เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์เดิมการเรียนรู้เป็นกระบวนการกำกับตนเองและเป็นกระบวนการทางสังคมการใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้และสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรงนั้นมีความเหมาะสมในการส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของนักศึกษาวิชาชีพครู

อภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 3 คะแนนเฉลี่ยการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียน

ประถมศึกษา สูงกว่าก่อนเรียนโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุชิต วัฒนาพร และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการเรียนการสอนเพื่อสร้างนวัตกรโดยใช้ชุมชนเป็นฐานอย่างมีส่วนร่วม ผลวิจัย พบว่า ผลการใช้รูปแบบ พบว่า หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญญาพร ก่องขันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ในการส่งเสริมความสามารถการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น สำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู ผลการวิจัย พบว่า ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่าคะแนนความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นหลังเรียนของผู้เรียน สูงขึ้นกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ได้พัฒนาขึ้นโดยอาศัยหลักการที่สำคัญ คือ การเรียนรู้เป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์เดิมการเรียนรู้เป็นกระบวนการกำกับตนเองและเป็นกระบวนการทางสังคมการใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้และสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรงนั้นมีความเหมาะสมในการส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของนักศึกษาวิชาชีพครู ความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายต่อรูปแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา เป็นรายด้าน ด้านผู้สอนและวิทยากร พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อคิดเป็นรายข้อ ๆ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อที่ 2 ความสามารถในการอธิบายเนื้อหา รองลงมาได้แก่ข้อที่ 3 มีความครบถ้วนของเนื้อหาในการฝึกอบรม และค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ข้อที่ 4 การตอบข้อซักถามในการฝึกอบรม ด้านสถานที่ ระยะเวลา พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อคิดเป็นรายข้อ ๆ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ข้อที่ 2 ความพร้อมของอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ รองลงมาได้แก่ข้อ 3 ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม และข้อที่ 4 สิ่งอำนวยความสะดวก มีความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ด้านความรู้ความเข้าใจ พบว่าภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อคิดเป็นรายข้อ ๆ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ข้อที่ 2 ความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้หลังการอบรม รองลงมาได้แก่ ข้อที่ 1 ความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ก่อนการอบรม ด้านการนำความรู้ไปใช้ พบว่าภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อคิดเป็นรายข้อ ๆ ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ข้อที่ 1 สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้ รองลงมาได้แก่ข้อที่ 3 ความมั่นใจและสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ได้ และ ข้อที่ 4 สามารถนำความรู้ไปเผยแพร่/ถ่ายทอดได้มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน

อภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 4 ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 3 ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นหนองคายของนักเรียนมีมากขึ้น ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 1 ความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียนเพิ่มมากขึ้น ด้านประสิทธิผลมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 1 ความคุ้มค่าด้านกำลังคนในการจัดการเรียนรู้ฯ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 2 ความคุ้มค่าด้านงบประมาณในการจัดการเรียนรู้ฯ ด้านผลกระทบมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 1 การจัดการเรียนรู้ฯส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการเรียนในโรงเรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 3 การจัดการเรียนรู้ฯส่งผลกระทบเชิงบวกต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทัศน์ แสงยันต์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมุ่งเน้นทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม ด้วยเทคนิค การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม : การผสมผสานกระบวนการออกแบบ เชิงวิศวกรรมและการวิจัยเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ฯ พบว่า การเตรียมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรม การเรียนรู้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และภาพรวมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ฯ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรี ปิยภัณฑ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดวิเคราะห์สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ สูงกว่าผู้เรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้เรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนกลุ่มทดลอง อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สรัล สุวรรณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการออกแบบงานทัศนศิลป์ท้องถิ่นตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ สูงกว่าผู้เรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้เรียนกลุ่มทดลองมี

คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความพึงพอใจต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนกลุ่มทดลอง อยู่ในระดับมาก

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสาน โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา ทำให้เกิดองค์ความรู้สำคัญว่า การจัดการเรียนรู้ที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นฐานและใช้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้สามารถพัฒนาทักษะด้านอาชีพของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะทักษะการลงมือปฏิบัติจริง การทำงานเป็นกลุ่ม ความรับผิดชอบ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง รูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวช่วยเชื่อมโยงความรู้ทางวิชาการกับบริบทชีวิตจริงของผู้เรียน ทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ เห็นคุณค่า และความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมทั้งสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพในอนาคต นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า ความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และปราชญ์ท้องถิ่น เป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่เน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นและการพัฒนาทักษะด้านอาชีพในระดับการศึกษาอื่น ๆ ต่อไป

ด้านรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัยทำให้เกิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการใช้ชุมชนเป็นฐานอย่างเป็นระบบ โดยมีชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้สำคัญ และมีปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และทักษะ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง ส่งผลให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับบริบทชีวิตจริงด้านกระบวนการพัฒนาทักษะด้านอาชีพ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน สามารถส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะทักษะการทำงาน ทักษะการใช้เครื่องมือ ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาอาชีพในอนาคต ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ผลการวิจัยก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับบทบาทของความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยพบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างจริงจัง ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ทำให้โรงเรียนไม่เป็นเพียงแหล่งถ่ายทอดความรู้ในห้องเรียน แต่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ร่วมกันของโรงเรียนและชุมชน ส่งผลต่อการอนุรักษ์ สืบสาน และต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของการเรียนรู้ภูมิปัญญางานจักสานของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางถึงมาก โดยด้านการเรียนรู้จากชุมชน การสร้างสรรค์ผลงาน และการนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ขณะที่ด้านการสร้างแรงบันดาลใจและการสะท้อนผลเพื่อต่อยอดอาชีพอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้ดี รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างแรงบันดาลใจ การเรียนรู้จากชุมชน การสร้างสรรค์ผลงาน การนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสะท้อนผลเพื่อต่อยอดอาชีพ โดยผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมาก ผลการทดลองใช้พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้ในระดับมาก ทั้งนี้ผลการประเมินภาพรวมของรูปแบบในด้านประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และผลกระทบอยู่ในระดับมากทุกด้าน **ข้อเสนอแนะจากการวิจัย** 1. ด้านนโยบายและการบริหารจัดการศึกษา หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาควรส่งเสริมการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นและแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเข้ากับหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน เพื่อพัฒนาทักษะด้านอาชีพของนักเรียนประถมศึกษา ควบคู่กับการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และปราชญ์ท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง 2. ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนควรนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นจากการวิจัยไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและชุมชน โดยเน้นการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง การเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดทักษะด้านอาชีพ ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง 3. ด้านการวิจัยและการพัฒนาในอนาคต ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบและบริบทที่หลากหลาย รวมถึงการขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังระดับการศึกษาอื่น ๆ และการศึกษาผลในระยะยาวต่อการพัฒนาทักษะด้านอาชีพและแนวโน้มการประกอบอาชีพของผู้เรียน เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ให้มีความครอบคลุมและยั่งยืนยิ่งขึ้น **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรศึกษาวิจัยการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทอื่น ๆ นอกเหนือจากหัตถกรรมเครื่องจักสาน เช่น งานหัตถศิลป์ อาหารพื้นบ้าน หรือการเกษตรพื้นถิ่น เพื่อเปรียบเทียบผลการส่งเสริมทักษะด้านอาชีพของนักเรียนในบริบทที่

หลากหลาย 2. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังนักเรียนในระดับการศึกษาและพื้นที่ที่แตกต่างกัน เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และเพื่อเพิ่มความครอบคลุมและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย 3. ควรศึกษาผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ในระยะยาว โดยติดตามผลการพัฒนาทักษะด้านอาชีพ ทักษะชีวิต หรือแนวโน้มการประกอบอาชีพของผู้เรียน เพื่อสะท้อนถึงความยั่งยืนและผลกระทบของการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐาน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ชาญชัย ศุภอรรถกร. (2562). การพัฒนาหนังสือสามมิติ เรื่อง หัตถกรรมเครื่องจักสานและเครื่องปั้นดินเผาด้วยเทคโนโลยีออกเมนเต็ดเรียลลิตีบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์. วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศ, 15(1), 81–92.

ธัญญาพร ก่องขันธ์. (2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการส่งเสริมความสามารถการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา, 18(1), 103–113.

นิศรา ชัยเขียว. (ม.ป.ป.). การจัดการความรู้ด้าน Soft Power ของสำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2569 จาก https://shorturl.asia/iO1Fn

สรัล สุวรรณ. (2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมการออกแบบงานทัศนศิลป์ท้องถิ่นตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

อนุชิต วัฒนาพร, และคณะ. (2567). รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะการเรียนการสอนเพื่อสร้างนวัตกรโดยใช้ชุมชนเป็นฐานอย่างมีส่วนร่วม. วารสารวิจัยและนวัตกรรมท้องถิ่น, 19(2), 37–50.

วิทยาลัยช่างศิลปะสุพรรณบุรี. (2556). เทคนิคการเรียนการสอนที่ใช้ชุมชนเป็นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2569 จาก https://shorturl.asia/mIdK1

Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. G. Richardson (Ed.), Handbook of theory and research for the sociology of education (pp. 241–258). Greenwood Press.

Subban, P. (2006). Differentiated instruction: A research basis. International Education Journal, 7(7), 935–947.

การพัฒนาความสามารถทางการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบถามตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน*

THE DEVELOPMENT OF MEDIA LITERACY SKILLS IN FIRST-YEAR STUDENTS THROUGH QUESTION AND ANSWER-BASED LEARNING WITH EXIT TICKET

ระพิน ชูชื่น[1], ธนัญกรณ์ ชูนวน[2], จิรวัฒน์ ตั้งวันเจริญ[3] และ กอบกุล ใจกว้าง[4]

Rapin Chuchuen[1], Thanankorn Chunuan[2], Jirawat Tangwancharoen[3] and Kobkul Jaiwang[4]

[1,3]มหาวิทยาลัยราชธานี

[1,3]Ratchathani University, Thailand

[2,4]มหาวิทยาลัยบูรพา

[2,4]Burapha University, Thailand

Corresponding Author's Email: rapin.c@rtu.ac.th

วันที่รับบทความ : 13 มีนาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 21 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 23 มีนาคม 2569

Received 13 March 2026; Revised 21 March 2026; Accepted 23 March 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบถาม-ตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียนให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ก่อนและหลังการใช้แผนดังกล่าว และ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการพัฒนาความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อด้วยกระบวนการสอนแบบถาม–ตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการทดลองชนิด One Group Pretest–Posttest Design และผสานการเก็บ

Citation:

* ระพิน ชูชื่น, ธนัญกรณ์ ชูนวน, จิรวัฒน์ ตั้งวันเจริญ และ กอบกุล ใจกว้าง. (2569). การพัฒนาความสามารถทางการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบถามตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 985-1003.

Rapin Chuchuen, Thanankorn Chunuan, Jirawat Tangwancharoen and Kobkul Jaiwang. (2026). The Development Of Media Literacy Skills In First-Year Students Through Question And Answer-Based Learning With Exit Ticket. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 985-1003.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์นักศึกษา เพื่อศึกษาความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบถามตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน กลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร มหาวิทยาลัยราชธานี จำนวน 32 คน ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้แบบถาม-ตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน 8 แผน แบบทดสอบวัดความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อก่อน-หลังเรียน และแบบสัมภาษณ์ความคิดเห็น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ t-test แบบกลุ่มสัมพันธ์ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (E1 = 82.92, E2 = 83.23) 2) คะแนนความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อหลังเรียน ($\overline{X}$ = 24.97) สูงกว่าก่อนเรียน ($\overline{X}$ = 16.69) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และ 3) ผลการสัมภาษณ์สรุปได้ 3 ประเด็น ได้แก่ การถาม-ตอบส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการสะท้อนคิด ความตระหนักถึงผลเสียของการไม่รู้เท่าทันสื่อและบทบาทของตั๋วออกห้องเรียนในการลดความเสี่ยง และการนำทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและในชีวิตประจำวัน โดยสรุป แผนการจัดการเรียนรู้แบบถาม-ตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียนมีประสิทธิภาพ และช่วยยกระดับความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งยังได้รับการยอมรับเชิงบวกจากผู้เรียนในด้านประโยชน์ การตระหนักรู้ความเสี่ยง และความสามารถในการนำไปใช้จริง

คำสำคัญ: การถาม–ตอบ, ตั๋วออกห้องเรียน, การรู้เท่าทันสื่อ, ประสิทธิภาพ E1/E2, ผลการสัมภาษณ์

Abstract

This study aimed to: 1) develop Question-and-Answer (Q&A) lesson plans integrated with Exit Tickets that meet the 80/80 efficiency criterion; 2) compare the media literacy skills of first-year students before and after the implementation of the instructional plans; and 3) examine students' perceptions of media literacy development through the Question-and-Answer instructional approach integrated with Exit Tickets. This research employed a quasi-experimental one-group pretest–posttest design and incorporated qualitative data collection through student interviews to explore learners' perceptions and

learning experiences related to the Q&A with Exit Ticket instructional approach. The sample consisted of 32 first-year students majoring in Thai for Communication at Ratchathani University, selected through cluster sampling. The research instruments included eight Question-and-Answer lesson plans integrated with Exit Tickets, a pretest and posttest measuring media literacy skills, and a semi-structured interview protocol for collecting students' opinions. Data were analyzed using mean, standard deviation, paired-samples t-test, and content analysis.

The results revealed that: 1) the instructional plans achieved efficiency in accordance with the 80/80 criterion (E1 = 82.92, E2 = 83.23); 2) students' post-instruction media literacy scores ($\overline{X}$ = 24.97) were significantly higher than their pre-instruction scores ($\overline{X}$ = 16.69) at the .05 level of significance; and 3) the interview findings were summarized into three main themes: the Question-and-Answer process promoted analytical thinking and reflective thinking; increased awareness of the negative consequences of media illiteracy and highlighted the role of Exit Tickets in risk reduction; and the application of acquired skills to problem-solving and everyday life situations.

In conclusion, the Question-and-Answer lesson plans integrated with Exit Tickets were effective and significantly enhanced students' media literacy skills. Moreover, the approach received positive acceptance from students in terms of perceived usefulness, risk awareness, and practical applicability in real-life contexts.

Keywords: Question-and-Answer, Exit Ticket, Media Literacy, Student Perceptions

บทนำ

รายงานพฤติกรรมการใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย พ.ศ. 2562 โดยสำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ (ETDA, 2019) ระบุว่าคนไทยใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ยราว 10 ชั่วโมงต่อวัน และกลุ่ม Gen Y/Gen Z ใช้สูงถึง 10 ชั่วโมง 22 นาทีต่อวัน ภาพดังกล่าวสะท้อน

การเข้าสู่สังคมดิจิทัลอย่างเข้มข้น การรับ ส่งข้อมูลผ่านสื่อหลากรูปแบบจึงมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้และการตัดสินใจในชีวิตประจำวันมากขึ้นยิ่งขึ้น ทำให้การพัฒนาทักษะ การรู้เท่าทันดิจิทัล (digital literacy) และ การรู้เท่าทันสื่อ (media/communication literacy) เป็นความจำเป็น เพื่อให้ประชาชนใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม รอบคอบ และไม่ตกเป็นเหยื่อของข้อมูลผิดพลาด ผลการวิจัยของ ราณี จีนสุทธิ์ และ หทัยภัทร จีนสุทธิ์ (2564) เสนอว่า การพัฒนาความฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัลควรถูกบูรณาการในหลักสูตร ผ่านบทบาทของครู โรงเรียน และสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย มีประสิทธิภาพ และมีจริยธรรม สอดคล้องกับข้อค้นพบของ พัชราภา เอื้ออมรวนิช (2566) ที่เน้นว่าวัยรุ่นจำนวนมากยังไม่กล้าโต้แย้ง/ตั้งคำถาม เมื่อพบข้อมูลที่คลาดเคลื่อนบนแพลตฟอร์มออนไลน์ จึงควรใช้กรณีศึกษา/ตัวอย่างจริงกระตุ้น การคิดวิเคราะห์และการแยกแยะข้อมูล ก่อนแสดงความคิดเห็นหรือเผยแพร่ต่อ แนวทางดังกล่าวประสานกับ การจัดการเรียนรู้แบบถาม–ตอบ (Question-and-Answer: Q&A) ซึ่งตั้งอยู่บนฐาน การตั้งคำถาม–อภิปรายด้วยเหตุผล อันนำไปสู่ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ภายใต้กรอบ การสร้างองค์ความรู้ (Constructivism) การเรียนรู้ด้วย Q&A ช่วยให้ผู้เรียนสร้างความหมายจากปฏิสัมพันธ์กับโจทย์/บริบทจริง โดยผู้สอนออกแบบคำถามตามระดับพุทธิพิสัย ตั้งแต่ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ ไปจนถึงการวิเคราะห์–สังเคราะห์–ประเมินค่า และจัดเวลา/บรรยากาศที่เอื้อต่อการคิดลึก (พิมพันธ์ เตชะคุปต์, 2545) แนวปฏิบัตินี้สอดรับโดยตรงกับสมรรถนะการรู้เท่าทันสื่อซึ่งต้องอาศัยการตั้งคำถาม การให้เหตุผล และการตรวจสอบหลักฐานอย่างเป็นระบบ ควบคู่กันนั้น งานวิจัยเสนอให้ใช้ ตั๋วออกห้องเรียน (Exit Ticket) เป็น เครื่องมือประเมินระหว่างสอนรายบุคคล (formative) ที่สั้น กระชับ และดำเนินในช่วงท้ายคาบ เพื่อให้ผู้เรียน ทบทวน–สรุป–สะท้อน (reflection) ความเข้าใจระหว่างเรียน รวมถึงชี้จุดที่ยังไม่เข้าใจและสิ่งที่ต้องการตรวจสอบเพิ่มเติม (Dixson & Worrell, 2016; Yang et al., 2020) รูปแบบตั๋วออกอาจประกอบด้วยคำถามปรนัยสั้น คำถามเติมคำ หรือคำถามปลายเปิดเชิงอธิบาย ซึ่งมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนอธิบายเหตุผล/แหล่งที่มา/บริบท ของข้อมูลด้วยถ้อยคำของตนเอง และมอบข้อมูลป้อนกลับให้ผู้สอนอย่างทันท่วงที (Amaro-Jiménez et al., 2016; Bakhodirovna, 2021) กลไกดังกล่าวเอื้อต่อการพัฒนาการรู้เท่าทันสื่อ เพราะผลักดันให้ผู้เรียนฝึก ตรวจสอบข้อเท็จจริง (fact-checking) เปรียบเทียบแหล่งข่าว และพิจารณาผลกระทบก่อนเชื่อหรือเผยแพร่ข้อมูล เพื่อพัฒนาความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 งานวิจัยนี้ออกแบบขั้นการสอนแบบถาม–ตอบ 3 ขั้น ได้แก่ (1) อุ่นเครื่อง เพื่อกระตุ้นความสนใจและกรอบคิดต่อประเด็นสื่อ

(2) ถาม–ตอบ ด้วยคำถามปลายเปิด/กรอบ 5W1H พร้อมให้เวลาคิดและกำหนดช่องทางการตอบ และ (3) ตรวจสอบ–อภิปรายคำตอบ เพื่อรวบรวม สังเคราะห์ และสรุปประเด็นสำคัญร่วมกัน โดยดำเนินควบคู่กับ การใช้ Exit Ticket ทุกคาบ เพื่อให้ผู้เรียนสรุป วิเคราะห์ ประเมินแหล่งข้อมูล และสะท้อนความเข้าใจของตนเองอย่างต่อเนื่อง ยิ่งไปกว่านั้น ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน (2562) เสนอองค์ประกอบหลักของการรู้เท่าทันสื่อที่ผู้เรียนควรพัฒนา ได้แก่ การตระหนัก (Realization) ต่อเนื้อหาและบริบทของสื่ออย่างรอบด้าน การประเมินค่า (Evaluation) ต่อคุณภาพและผลกระทบของสื่อ และ การมีส่วนร่วม (Participation) ในฐานะผู้รับและผู้ผลิตสื่ออย่างรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของแผนการสอนที่ผสาน Q&A กับ Exit Ticket เพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็นระบบ อธิบายเหตุผลได้ และถ่ายโอนทักษะไปใช้ในสถานการณ์จริง

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษาผลของแผนการจัดการเรียนรู้แบบถาม–ตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน ต่อการพัฒนาความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 โดยคาดหวังให้ผู้เรียนมีความตระหนัก การรับรู้ และความเข้าใจเชิงวิพากษ์ต่อสื่อ สามารถตัดสินใจและแก้ปัญหาในบริบทดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยมีลักษณะ กึ่งทดลอง ผสานข้อมูลเชิงปริมาณจากผลการเรียนรู้กับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ และการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักศึกษาทั้งนี้ แม้จะมีงานศึกษาการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการรู้เท่าทันสื่อในระดับอุดมศึกษาอยู่บ้าง แต่ หลักฐานเชิงประสิทธิภาพของแผนสอนที่ผสาน Q&A เข้ากับ Exit Ticket ยังมีจำกัด โดยเฉพาะการรายงานผล E1/E2 ควบคู่กับการเปรียบเทียบก่อน–หลัง และ ข้อค้นพบเชิงคุณภาพจากผู้เรียน งานวิจัยนี้จึงมุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าวด้วยเช่นกัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ แบบถามตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556)

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ ของนักศึกษาศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชธานี ก่อนและหลังการเรียนรู้แบบถามตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน

3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาศึกษาชั้นปีที่ 1 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบถามตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) โดยใช้แบบแผนการทดลองชนิด One Group Pretest–Posttest Design และผสานการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์นักศึกษาเพื่อศึกษาความคิดเห็นและประสบการณ์ของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้แบบถามตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน โดยใช้ระยะเวลาการทดลอง จำนวน 16 ชั่วโมง ผู้วิจัยเลือกรูปแบบนี้เพราะเป็นการทดลองการสอนในชั้นเรียนจริง จึงใช้การวิจัยกึ่งทดลอง ส่วนการสัมภาษณ์ใช้เพื่ออธิบายเชิงลึกว่าผู้เรียนเรียนรู้อย่างไรและรับรู้ต่อกระบวนการสอนอย่างไร ซึ่งช่วยเสริมและยืนยันผลเชิงปริมาณ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ มุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์ผลของการใช้วิธีการสอนแบบถามตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน ต่อการพัฒนาความสามารถทางการรู้เท่าทันสื่อ ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในรายวิชาภาษาเพื่อการสื่อสาร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โดยมีพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับความสามารถการรู้เท่าทันสื่อ เพื่อตรวจสอบว่าลักษณะการโต้ตอบของ กระบวนการถาม-ตอบ โดยเน้นการใช้คำถามที่ท้าทายร่วมกับกิจกรรมการอ่านวิเคราะห์ที่เข้าถึงได้ง่าย สามารถส่งเสริมความสามารถดังกล่าวได้อย่างไร รวมถึงศักยภาพในการเชื่อมโยงช่องทางการเข้าถึงสื่อและการส่งเสริมความมุ่งมั่นของนักศึกษาในบริบทของรายวิชาที่สอน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชธานี ทั้งหมด จำนวน 150 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จากมหาวิทยาลัยราชธานี ที่ลงทะเบียนเรียนในวิชาภาษาเพื่อการสื่อสาร แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม (sec) ในการทดลองครั้งนี้ได้เลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 32 คน จากห้องเรียนที่เรียนเนื้อหาวิชาเดียวกัน โดยใช้วิธีการสุ่มเลือกกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยมีระยะเวลาในการทดลองการสอนในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2567

เครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการสอน พัฒนาแผนการสอนจำนวน 8 แผน (16 ชั่วโมง) สำหรับสอนเนื้อหาการรู้เท่าทันสื่อในรายวิชาภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์สื่อใน 4 บริบทหลัก ได้แก่ โฆษณา ข่าว สื่อบันเทิง และภาพตัวแทน ผ่านการตั้งคำถามเชิงวิเคราะห์ 5 ข้อ เพื่อ

กระตุ้นให้นักศึกษาพิจารณาผู้สร้าง เทคนิคการนำเสนอ ค่านิยมที่สอดแทรก การตีความที่หลากหลาย และสิ่งที่ถูกละเลยในสื่อ แผนการสอนได้รับการประเมินคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีค่าความเหมาะสมเฉลี่ย 4.00 - 5.00 ซึ่งแสดงว่าแผนการสอนมีคุณภาพเหมาะสมสำหรับการนำไปใช้ จากนั้นนำแผนไปทดลองใช้กับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน

2. แบบทดสอบวัดความสามารถทางการรู้เท่าทันสื่อ พัฒนาแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 35 ข้อ (มีคำตอบถูก 1 ตัวเลือกต่อข้อ) ผ่านการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นำไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่ามีค่า IOC เท่ากับ 1.00 คัดเลือกได้ 30 ข้อ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง (n=10) เพื่อวิเคราะห์คุณภาพรายข้อ พบว่าข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์ (ความยากง่าย .20-.80, อำนาจจำแนก .20-.80) มีจำนวน 30 ข้อ โดยมีค่าความยากง่ายระหว่าง .38-.63 และค่าอำนาจจำแนกระหว่าง .25-.50 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับด้วยสูตร Kuder-Richardson (KR-20) ได้ค่าเท่ากับ .70 ซึ่งถือว่ามีคุณภาพเพียงพอสำหรับการนำไปใช้ในการวิจัย (ค่าความเชื่อมั่นที่คำนวณได้จริงคือ .79)

3. แบบสัมภาษณ์นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ผู้วิจัยศึกษาขั้นตอนการสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กำหนดเนื้อหาและขอบเขตคำถามเพื่อสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อ สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 5 ข้อ พร้อมแบบประเมินคุณภาพ นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความถูกต้องตามหลักการและรูปแบบ การแก้ไขข้อบกพร่อง ความถูกต้องของเนื้อหา ภาษา และข้อคำถาม รวมถึงการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC) พบว่าแบบสัมภาษณ์มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ

การทดลองและการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ภายหลังได้รับอนุญาตจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของมหาวิทยาลัย โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบถาม–ตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียนกับกลุ่มตัวอย่างนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 32 คน ในชั้นเรียนจริง ขั้นตอนการเก็บข้อมูลประกอบด้วย การทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ด้วยแบบทดสอบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ การจัดการเรียนรู้ตามแผนที่กำหนด และการทดสอบหลังเรียน (Post-test) จากนั้นดำเนินการตรวจสอบคะแนนและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อเปรียบเทียบผลก่อน

และหลังการทดลอง ภายหลังการทดลอง ผู้วิจัยเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์นักศึกษาจำนวน 10 คน เพื่อศึกษาความคิดเห็นและประสบการณ์ต่อการจัดการเรียนรู้แบบถาม–ตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน การสัมภาษณ์ดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลทั้งหมดเก็บเป็นความลับ และผู้ให้ข้อมูลมีสิทธิยุติการเข้าร่วมการสัมภาษณ์ได้โดยสมัครใจ ข้อมูลที่ได้ถูกนำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ทางการวิจัยเท่านั้น

สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมานดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบถาม–ตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน โดยใช้ค่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) ตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. วิเคราะห์และเปรียบเทียบความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบความแตกต่างด้วยสถิติเชิงอนุมาน t-test สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน(Dependent Samples t-test)

3. วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักศึกษาด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอผลในรูปของการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาความสามารถทางการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบถามตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบแบบถามตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน มีประสิทธิภาพกระบวนการ (E1) เท่ากับ 82.92 และมีประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 83.23 แสดงว่ามีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.92 /83.23 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 80/80 สามารถแสดงข้อมูลได้ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าเฉลี่ย ร้อยละในระหว่างเรียน

คะแนนรวมจากกิจกรรมการเรียนรู้ แผนที่ 1-8 (แผนละ 10 คะแนน)									**Σ (80)**	**ความสามารถรู้เท่าทันสื่อ (30)**
	แผนที่ 1	**แผนที่ 2**	**แผนที่ 3**	**แผนที่ 4**	**แผนที่ 5**	**แผนที่ 6**	**แผนที่ 7**	**แผนที่ 8**		
Σ	100	91	101	100	101	100	101	102	796	799
$\bar{X}$	8.33	7.58	8.42	8.33	8.42	8.33	8.42	8.50	66.33	24.97
p	83.33	75.83	84.17	83.33	84.17	83.33	84.17	85.00	82.92	83.23
S.D.	.49	.51	.51	.49	.51	.49	.51	.52	1.37	1.58
(E_1/E_2) = 82.92/83.23										

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้แบบถามตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน (E1/E2) มีค่าเท่ากับ 82.92/83.23 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยมีร้อยละคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียน (E1) เท่ากับ 82.92 และร้อยละคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบหลังเรียน (E2) เท่ากับ 83.23

ผลการเปรียบเทียบความสามารถทางการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบถามตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{X}$ =24.97, S.D. = 1.58) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{X}$ =16.69, S.D. = 1.73) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p<.05) ปรากฏผล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถทางการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ระหว่างก่อนเรียนและ

	คะแนนก่อนเรียน	**คะแนนหลังเรียน**	D	D^2
Σ	534	799	265	2,229
$\bar{X}$	16.69	24.97	8.28	69.66
p	55.63	83.23	t =14.741*	
	1.73	1.58		

จากตารางที่ 2 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถทางการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบถามตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\overline{X}$ =24.97, S.D. = 1.58, ร้อยละ 83.23) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\overline{X}$ =16.69, S.D. = 1.73, ร้อยละ 58.12) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p<.05$

2. ผลจากการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลการสัมภาษณ์นักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 10 คน เกี่ยวกับการรู้เท่าทันสื่อโดยใช้กระบวนการสอนแบบถามตอบ พบว่าความคิดเห็นส่วนใหญ่สามารถสรุปได้เป็น 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

ผลการสัมภาษณ์นักศึกษาชั้นปีที่ 1 สรุปได้เป็น 3 ประเด็นหลักที่สะท้อนผลของการจัดการเรียนรู้แบบถาม–ตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียนต่อการพัฒนาความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อ ดังนี้

ประเด็นที่ 1 กระบวนการถาม–ตอบช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการสะท้อนคิด นักศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่ากิจกรรมการถาม–ตอบในชั้นเรียนช่วยให้เกิดการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการใช้คำถามปลายเปิดและหลักการ 5W1H ทำให้ผู้เรียนมองข้อมูลจากหลายมุมมอง แยกแยะข้อเท็จจริง ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูล และพิจารณาบริบทที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลหลายคนกล่าวตรงกันว่าการถาม–ตอบช่วยให้ “คิดก่อนเชื่อ” และ “มองข้อมูลรอบด้านมากขึ้น” ตัวอย่างเช่น

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 1 (P1) กล่าวว่า “การสอนแบบถาม–ตอบ และการใช้หลักการ 5W1H ทำให้เราเห็นหลายมุมมองและมองข้อมูลได้อย่างรอบคอบ เช่น ข้อดีข้อเสีย และจุดที่ต้องแก้ไข”

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 2 (P2) เน้นการใช้คำถามเป็นเครื่องมือช่วยวิเคราะห์ว่า “การคิดผ่านคำถาม ทำให้เราไม่เชื่อทันที ต้องแยกข้อมูลว่าอันไหนจริงอันไหนไม่จริง” ผลดังกล่าวสอดคล้องกับการเพิ่มขึ้นของคะแนนหลังเรียนที่บ่งชี้ว่ากิจกรรมการถาม–ตอบส่งเสริมความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ประเด็นที่ 2 ความตระหนักถึงผลเสียของการไม่รู้เท่าทันสื่อ และบทบาทของตั๋วออกห้องเรียนในการลดความเสี่ยง นักศึกษาหลายคนสะท้อนประสบการณ์ที่เคยได้รับผลกระทบจากการเชื่อข้อมูลผิดหรือข่าวปลอม เช่น การถูกหลอกซื้อสินค้าออนไลน์ หรือการเผยแพร่ข้อมูลผิดโดยไม่ตรวจสอบก่อน ซึ่งทำให้เห็นความสำคัญของทักษะรู้เท่าทันสื่อในชีวิตประจำวัน

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 5 (P5) เล่าเหตุการณ์ว่า “แม้เราจะตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่ง แต่บางครั้งก็ยังถูกหลอกให้เชื่อข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง”

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 7 (P7) กล่าวถึงสื่อออนไลน์ว่า “บางครั้งสื่อทำเหมือนจริงมาก ถ้าไม่คิดเยอะก็เชื่อได้ง่าย ๆ” นอกจากนี้ นักศึกษาหลายคนเห็นว่าการทำ ตั๋วออกห้องเรียน (Exit Ticket) ช่วยให้ต้องทบทวน ตรวจสอบหลักฐาน และไตร่ตรองความถูกต้องของข้อมูลก่อนสรุปความคิดของตนเองในแต่ละคาบ ส่งผลให้มีความระมัดระวังมากขึ้น

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 3 (P3) กล่าวว่า “เวลาทำตั๋วออก เราต้องคิดว่าข่าวนี้เชื่อได้ไหม ต้องหาหลักฐานอะไรเพิ่ม ทำให้เราไม่แชร์อะไรเร็ว ๆ เหมือนเมื่อก่อน”สิ่งนี้ทำให้เห็นว่า Exit Ticket เป็นกลไกการสะท้อนคิดที่ช่วยเสริมทักษะป้องกันความเสี่ยงจากสื่อหลอกลวงอย่างเป็นรูปธรรม

ประเด็นที่ 3 การนำทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและชีวิตประจำวัน

นักศึกษาส่วนใหญ่รายงานว่าสามารถนำทักษะจากการเรียนรู้แบบถาม–ตอบและการทำ Exit Ticket ไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์จริง เช่น การตรวจสอบข่าว การเปรียบเทียบแหล่งข้อมูลก่อนแชร์ และการพิจารณาผลกระทบของข้อมูลให้รอบด้าน ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 6 (P6) เล่าถึงประสบการณ์ว่า “หลังจากที่เคยถูกหลอก เราเรียนรู้ที่จะระวังและไม่เชื่ออะไรจากแหล่งเดียว”

ผู้ให้สัมภาษณ์ที่ 10 (P10) เสนอแนวทางเพิ่มเติมว่า“ควรสอดแทรกการรู้เท่าทันสื่อในทุกวิชา เพื่อช่วยให้ นักศึกษาตัดสินใจและเลือกข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้” นอกจากนี้ นักศึกษายังเห็นว่ากระบวนการทำ Exit Ticket ทุกคาบทำให้เกิดนิสัยทบทวนตนเองและจำแนกข้อมูลอย่างมีระบบ จึงสามารถใช้ทักษะดังกล่าวในการรับมือกับข้อมูลออนไลน์จริงได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล และมีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบถามตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียนมีประสิทธิภาพ โดยมีค่า E1 เท่ากับ 82.92 และ E2 เท่ากับ 83.23 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 แสดงให้เห็นว่ากระบวนการเรียนรู้ที่ออกแบบมาสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ตามเป้าหมาย ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget (1952) ที่อธิบายว่าผู้เรียน

สร้างความรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและการปรับตัวทางสติปัญญา การเรียนรู้ผ่านการถามตอบช่วยกระตุ้นให้เกิดความขัดแย้งทางปัญญา (cognitive conflict) ทำให้ผู้เรียนต้องวิเคราะห์ เปรียบเทียบ และปรับโครงสร้างความรู้ของตนเอง ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อในการประเมินและพิจารณาข้อมูลที่หลากหลาย กระบวนการดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Vygotsky (1986) ที่เน้นว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ การคิดร่วมกัน และได้รับการชี้แนะผ่านการตั้งคำถาม การตอบคำถาม การอภิปราย และการสะท้อนความเข้าใจ กระบวนการเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้งและทำให้ผู้เรียนเกิด “meaningful learning” สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน การใช้ ตั๋วออกห้องเรียน (Exit Ticket) เป็นองค์ประกอบสำคัญของแผนการจัดการเรียนรู้ในครั้งนี้ มีบทบาทเป็นเครื่องมือสะท้อนความเข้าใจรายบุคคลในช่วงท้ายของบทเรียน ช่วยให้ผู้เรียนทบทวนเนื้อหา ประมวลผลข้อมูล และเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนกับประสบการณ์ของตนเอง การเขียนตั๋วออกห้องเรียนเป็นกระบวนการสะท้อนความรู้ (reflection) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อ เพราะทำให้ผู้เรียนต้องตรวจสอบข้อมูล ตั้งคำถาม และคิดวิเคราะห์ต่อข้อมูลที่ได้รับ การสะท้อนความเข้าใจเช่นนี้ช่วยกระตุ้นการคิดขั้นสูง (Higher-order thinking) และทำให้ผู้เรียนรับรู้จุดที่เข้าใจหรือยังต้องการความช่วยเหลือ ส่งผลให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในด้านครูผู้สอน ตั๋วออกห้องเรียนยังเป็นข้อมูลย้อนกลับ (feedback) ที่ช่วยระบุความเข้าใจของผู้เรียนแบบเรียลไทม์ ซึ่ง Shanmugavelu et al. (2020) ยืนยันว่าการได้รับข้อมูลย้อนกลับผ่านกระบวนการถามตอบและกิจกรรมในชั้นเรียน ช่วยให้ผู้สอนทราบได้ทันทีว่าผู้เรียนเข้าใจบทเรียนหรือไม่ ส่งผลให้ครูสามารถปรับการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม จึงช่วยสนับสนุนให้แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E1/E2 ประสิทธิภาพ กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมและการคิดอย่างกระตือรือร้น เช่น การถามตอบและการสะท้อนความรู้ ช่วยพัฒนาการคิดวิเคราะห์และการประเมินข้อมูล ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของทักษะการรู้เท่าทันสื่อ และสอดคล้องกับ จุฑาทิพย์ หาญกุดตุ้ม และคณะ (2566) ที่พบว่าการใช้คำถามเป็นฐานช่วยกระตุ้นการสังเกตและการตั้งข้อสงสัย ทำให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ การเรียนรู้แบบถามตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียนจึงช่วยเปลี่ยนบทบาทของผู้เรียนจากผู้รับสารแบบตั้งรับไปสู่ผู้เรียนที่คิดวิเคราะห์และประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยตนเองมากขึ้น ซึ่งเป็นทักษะจำเป็นอย่างยิ่งในการรับมือกับข้อมูลในสื่อหลากหลายรูปแบบในชีวิตประจำวัน Black & Wiliam (1998) ระบุว่า การรวบรวมหลักฐานการเรียนรู้และการ

สะท้อนความเข้าใจของผู้เรียนระหว่างการจัดการเรียนรู้ ส่งผลให้แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด การเรียนรู้แบบถามตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียนจึงช่วยเปลี่ยนบทบาทของผู้เรียนจากผู้รับสารแบบตั้งรับไปสู่ผู้เรียนที่คิดวิเคราะห์และประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยตนเองมากขึ้น

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถทางการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ก่อนและหลัง การจัดการเรียนรู้แบบถามตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน พบว่าคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ($\overline{X}$ = 24.97) สูงกว่าก่อนเรียน ($\overline{X}$ = 16.69) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย การเพิ่มขึ้นของความสามารถทางการรู้เท่าทันสื่อนี้มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการใช้คำถามเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้เรียนศึกษา วิเคราะห์ และประมวลผลข้อมูลด้วยตนเอง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น และช่วยให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากประสบการณ์จริง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ (Constructivism) ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานของ บุญช่วย ศรีเปรม (2560) ที่พบว่าการสอนแบบถาม–ตอบช่วยสร้างความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ ส่งเสริมบรรยากาศการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเพิ่มการมีส่วนร่วมของนักศึกษา กระบวนการถาม–ตอบจึงมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับการพัฒนาความสามารถด้านการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) เนื่องจากการใช้คำถามกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ ซึ่งเชื่อมโยงกับระดับสูงของอนุกรมวิธานของ Bloom (1956) ได้แก่ การวิเคราะห์และการประเมินข้อมูล อันเป็นทักษะสำคัญในการแยกแยะข้อมูลจากสื่อต่าง ๆ นอกจากนี้ ผลยังสอดคล้องกับงานของ จุฑาทิพย์ หาญกุดตุ้ม และคณะ (2566) ที่ระบุว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้คำถามเป็นฐานช่วยให้ผู้เรียนเกิดการคิดลึกซึ้ง สามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองผ่านการคิด ตอบคำถาม และสรุปความเข้าใจ ช่วยกระตุ้นการสังเกต การตั้งข้อสงสัย และการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ เช่นเดียวกับงานของ Pennycook & Rand (2020) ที่ชี้ว่าการฝึกคิดวิเคราะห์ผ่านคำถามสามารถเพิ่มความสามารถในการแยกแยะข้อมูลจริง–เท็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญ การใช้ “ตั๋วออกห้องเรียน (Exit Ticket)” ในงานวิจัยนี้มีบทบาทสำคัญในการประเมินความเข้าใจรายบุคคลในระยะสั้น ช่วยให้ผู้สอนได้รับข้อมูลป้อนกลับที่รวดเร็วและสามารถปรับหรือเสริมการสอนได้ตรงประเด็น ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการทบทวน สะท้อนความรู้ และตรวจสอบความเข้าใจของตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นกลไกที่ส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการ

ประเมินข้อมูลจากสื่ออย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับงานของ รัฐพล ศรีบุญมา (2565) ที่พบว่า การใช้ตั๋วออกห้องเรียนช่วยเพิ่มความกระตือรือร้นและความรับผิดชอบของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนตรวจสอบการเรียนรู้ของตนเองเป็นระยะ ส่งเสริมความพร้อมต่อการคิดวิเคราะห์ในระหว่างกระบวนการเรียนรู้ โดยสรุป การจัดการเรียนรู้แบบถามตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียนจึงมีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถทางการรู้เท่าทันสื่อ เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ผสานการคิดวิเคราะห์ การประเมินข้อมูล และการสะท้อนความเข้าใจเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาศึกษาชั้นปีที่ 1 ต่อการจัดการเรียนรู้แบบถามตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียน พบว่าความคิดเห็น แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นคือ 1) กระบวนการถาม–ตอบช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการสะท้อนคิด 2) ความตระหนักถึงผลเสียของการไม่รู้เท่าทันสื่อ และบทบาทของตั๋วออกห้องเรียนในการลดความเสี่ยง 3) การนำทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้ 1) กระบวนการถาม–ตอบช่วยส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการสะท้อนคิด นักศึกษามีความคิดเห็นว่าการเรียนรู้แบบถาม–ตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียนช่วยกระตุ้นการคิดวิเคราะห์ ตั้งคำถาม และทบทวนความเข้าใจหลังเรียน ทำให้เกิดกระบวนการคิดระดับสูงตาม Bloom’s Taxonomy เช่น การวิเคราะห์ (Analysis) การประเมิน(Evaluation) และการสร้างองค์ความรู้ (Creation) ซึ่งเป็นฐานสำคัญของการรู้เท่าทันสื่อ บทบาทสำคัญของ Exit Ticket นักศึกษามีความเห็นตรงกันว่า ตั๋วออกห้องเรียนช่วยให้ต้องทบทวนและประเมินข้อมูลด้วยตนเองทุกครั้ง เป็นกระบวนการสะท้อนคิด (reflection) ที่ทำให้ผู้เรียนต้อง 1) ทบทวนสิ่งที่เรียนและสรุปใจความสำคัญ 2) ตรวจสอบว่าเข้าใจประเด็นสื่อหรือข้อมูลถูกต้องหรือไม่ 3) คิดถึงมุมมองหรือข้อเท็จจริงที่อาจมองข้าม 4) ประเมินความน่าเชื่อถือของตัวอย่างข่าวหรือข้อมูลที่เรียนในชั้น และ 5) การตั้งคำถามหรือข้อสงสัยเพิ่มเติมด้วยตนเอง สิ่งเหล่านี้สัมพันธ์โดยตรงกับทักษะการรู้เท่าทันสื่อ เช่น การตรวจสอบแหล่งข้อมูล การวิเคราะห์คุณภาพของเนื้อหา และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตรงกับงานวิจัยของ Aïmeur et al. (2023) ยังสนับสนุนว่ากระบวนการตั้งคำถามและสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบมีผลต่อการเพิ่มความสามารถในการจำแนกข้อมูลจริง–เท็จบนสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะเมื่อผู้เรียนได้ฝึกคิดเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเหมือนที่เกิดขึ้นในกระบวนการใช้ตั๋วออกห้องเรียน 2) ความตระหนักถึงผลเสียของการไม่รู้เท่าทันสื่อ และบทบาทของตั๋วออกห้องเรียนในการลดความเสี่ยง นักศึกษาสะท้อนว่าการขาดทักษะการรู้เท่าทันสื่อทำให้ผู้เรียนเสี่ยงต่อการหลงเชื่อข้อมูลเท็จ ข่าวปลอม และเนื้อหาที่ถูกสร้างให้คล้ายความจริงมากขึ้นเรื่อย ๆ ความเห็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณกร พรประเสริฐ (2564)

ที่พบว่านักศึกษาจำนวนมากยังประเมินความถูกต้องของข้อมูลดิจิทัลได้ไม่ดีพอ และมีแนวโน้มเลือกแหล่งข้อมูลที่ไม่น่าเชื่อถือ การขาดทักษะนี้ส่งผลต่อการตัดสินใจ การเผยแพร่ข้อมูลที่ผิดพลาด และยังสะท้อนถึงช่องว่างของความสามารถในการคิดวิเคราะห์เชิงสื่อ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในยุคดิจิทัลที่ข้อมูลมีจำนวนมากและหลากหลายรูปแบบ และข้อที่ 3) การนำทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและชีวิตประจำวัน นักศึกษาเสนอว่าการฝึกตั้งคำถาม วิเคราะห์แหล่งข้อมูล และทบทวนเนื้อหาอย่างสม่ำเสมอเป็นวิธีการสำคัญในการพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ นิธิดา วิวัฒน์พาณิชย์ (2558) ที่แนะนำให้ใช้กิจกรรมที่เน้นการตั้งคำถาม (questioning strategies) และการสืบค้นข้อเท็จจริง เพื่อให้ผู้เรียนฝึกคิดอย่างเป็นระบบก่อนเชื่อหรือส่งต่อข้อมูลบนสื่อออนไลน์ บทบาทสำคัญของ Exit Ticket ในการแก้ปัญหานี้ ตั๋วออกห้องเรียนเป็นเครื่องมือที่ทำให้ผู้เรียน 1) สรุปความเข้าใจเป็นรายบุคคล 2) ตรวจสอบว่าตนเองยังมีข้อสงสัยตรงไหนเกี่ยวกับข้อมูลบนสื่อ 3) ระบุจุดที่สับสนเกี่ยวกับข่าวหรือข้อมูลในบทเรียน 4) ทบทวนความถูกต้องและตั้งคำถามกับข้อมูลที่ได้รับ และข้อ 5) เปรียบเทียบข้อมูลกับแหล่งอื่นโดยอัตโนมัติเพราะรู้ว่าจะต้องเขียน “ถูก–ผิด–ทำไม” กระบวนการเหล่านี้ช่วยให้นักศึกษาฝึกคิดเชิงประเมิน (evaluative thinking) ซึ่งเป็นหัวใจของการรู้เท่าทันสื่อ และ เมื่อผู้เรียนต้องเขียนทุกครั้งหลังเรียน จึงทำให้การพัฒนาทักษะนี้ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่เพียงชั่วคราว นอกจากนี้ นักศึกษายังสะท้อนว่า Exit Ticket ทำให้ “ต้องเตรียมพร้อมระหว่างเรียน” เพราะรู้ว่าจะต้องทบทวนสิ่งที่ได้เรียนในตอนท้ายของคาบ จึงเกิดการมีส่วนร่วมมากขึ้นและเพิ่มความตระหนักในการตรวจสอบข้อมูลในสถานการณ์จริง เช่น ข่าวออนไลน์หรือข้อความบนโซเชียลมีเดีย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบถาม–ตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียนเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาความสามารถทางการรู้เท่าทันสื่อของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 โดยผลการวิจัยพบว่าแผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และนักศึกษามีความสามารถในการรู้เท่าทันสื่อหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ นอกจากนี้ ผลการสัมภาษณ์ยังสะท้อนว่านักศึกษามีการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ การตั้งคำถามต่อข้อมูลจากสื่อ และความตระหนักรู้ต่อผลกระทบของการใช้สื่อในชีวิตประจำวัน **ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย** ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย**

การจัดการเรียนรู้แบบถาม–ตอบร่วมกับตั๋วออกห้องเรียนจึงสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร สื่อดิจิทัล และการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการรู้เท่าทันสื่ออย่างเป็นระบบ ผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการออกแบบคำถามที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย ควบคู่กับการใช้ตั๋วออกห้องเรียนเป็นเครื่องมือสะท้อนคิดและประเมินความเข้าใจรายบุคคล ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้ทบทวน ตรวจสอบ และประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับ ขณะเดียวกันข้อมูลจากตั๋วออกห้องเรียนยังสามารถใช้เป็นข้อมูลป้อนกลับในการปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม **2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** สถาบันอุดมศึกษาควรส่งเสริมให้การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาพื้นฐานหรือรายวิชาศึกษาทั่วไป โดยสนับสนุนให้ผู้สอนนำกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการตั้งคำถาม การสะท้อนคิด และการประเมินข้อมูลไปใช้ในบริบทที่หลากหลาย เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาสามารถรับมือกับข้อมูลข่าวสารและสื่อดิจิทัลในสังคมปัจจุบันได้อย่างมีวิจารณญาณ **3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียว จึงควรมีการศึกษาครั้งต่อไปโดยใช้กลุ่มควบคุมหรือออกแบบการทดลองในรูปแบบอื่น เพื่อเพิ่มความชัดเจนของผลการวิจัย นอกจากนี้ควรขยายการศึกษาไปยังกลุ่มผู้เรียนในระดับหรือสาขาวิชาที่แตกต่างกัน รวมถึงศึกษาตัวแปรอื่นที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสื่อ เช่น ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การรู้เท่าทันดิจิทัล หรือทัศนคติต่อสื่อ เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมและสามารถนำไปใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2569 จากhttp://www.mict.go.th/assets/portals/1/files/590613_4Digital_Economy_Plan-Book.pdf

จุฑาทิพย์ หาญกุดตุ้ม, สมภารธัชธรณ์ ศิโลศรีไช และ สัญญา เคณาภูมิ. (2566). การจัดการเรียนรู้โดยใช้คำถามเป็นฐาน. วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ, 1(5), 67–82. https://so10.tci-thaijo.org/index.php/jasrru/article/view/577

ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. วารสารศิลปากร ศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(1), 7–20.

ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน. (2562). ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ การรู้เท่าทันสื่อ และความฉลาดทางอารมณ์ของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 45(2), 127–161. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/socku/article/view/228468

นิธิดา วิวัฒน์พาณิชย์. (2558). การพัฒนาทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 9(3), 209–219.

บุญช่วย ศรีเปรม. (2560). การใช้วิธีการสอนแบบถาม–ตอบเพื่อปรับพื้นฐานความรู้ให้เกิดความสนใจในวิชาอภิธรรมปิฎก. วารสารปรัชญาปริทรรศน์, 25(2), 19–26. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phiv/article/view/248524

พิมพันธ์ เตชะคุปต์. (2545). การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. นครสรรค์: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

พัชราภา เอื้ออมรวนิช. (2566). การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของวัยรุ่นไทยในกรุงเทพมหานคร. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 43(3), 97–109. https://doi.org/10.14456/sujthai.2023.25

ราณี จีนสุทธิ์ และ หทัยภัทร จีนสุทธิ์. (2564). แนวทางการพัฒนาครูวิถีใหม่ฉลาดรู้เท่าทันดิจิทัล. คุรุสภาวิทยาจารย์, 2(2), 16–31. https://ph02.tci-thaijo.org/index.php/withayajarnjournal/article/view/244933

รัฐพล ศรีบุญมา. (2565). การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับกลวิธีตั๋วออก. วารสารครุทรรศน์, 2(3), 1–10. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/JER/article/view/259231

วรรณกร พรประเสริฐ. (2564). การพัฒนาแบบวัดการรู้เท่าทันดิจิทัล. Journal of Education and Innovation, 23(4), 310–329. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/247916

สำนักงานพัฒนาธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์. (2562). รายงานผลการสำรวจพฤติกรรมผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2562. ETDA. เรียกใช้เมื่อ 12 มกราคม 2569 จาก https://www.etda.or.th/th/newsevents/pr-news/ETDA-Released-IUB-2019.aspx

Aïmeur, E., Amri, S., & Brassard, G. (2023). Fake news, disinformation and misinformation in social media: A review. Social Network Analysis and Mining, 13(1), 30. https://doi.org/10.1007/s13278-023-01028-5

Amaro-Jiménez, C., Hungerford-Kresser, H., & Pole, K. (2016). Teaching with a technological twist: Exit tickets via Twitter in literacy classrooms. Journal of Adolescent & Adult Literacy, 60(3), 305–313. https://doi.org/10.1002/jaal.564

Bakhodirovna, N. Z. (2021). Exit ticket as an effective formative assessment tool in EFL classrooms. Academic Research in Educational Sciences, 2(11), 612–617. https://doi.org/10.24412/2181-1385-2021-11-612-617

Black, P., & Wiliam, D. (1998). Inside the black box: Raising standards through classroom assessment. Assessment in Education: Principles, Policy & Practice, 5(1), 7–74. https://doi.org/10.1080/0969595980050102

Bloom, B. S. (Ed.). (1956). Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals (Handbook 1: Cognitive domain). Longmans Green.

Dixson, D. D., & Worrell, F. C. (2016). Formative and summative assessment in the classroom. Theory Into Practice, 55(2), 153–159. https://doi.org/10.1080/00405841.2016.1148989

Pennycook, G., & Rand, D. G. (2020, January 15). Digital literacy doesn’t stop the spread of misinformation. MIT Sloan Management Review. https://mitsloan.mit.edu/ideas-made-to-matter/study-digital-literacy-doesnt-stops pread-misinformation

Piaget, J. (1952). The origins of intelligence in children. International Universities Press.

Shanmugavelu, G., Ariffin, K., Vadivelu, M., Mahayudin, Z., & Sundaram, M. A. R. K. (2020). Questioning techniques and teachers' role in the classroom. Shanlax International Journal of Education, 8(4), 45–49. https://doi.org/10.34293/education.v8i4.3260

Vygotsky, L. S. (1986). Thought and language. MIT Press.

Yang, X., Li, J., & Luo, X. (2020). Exit ticket as formative assessment: Effects on student engagement and achievement in higher education. Journal of Educational Research, 113(4), 285–294. https://doi.org/10.1080/00220671.2020.1786016

NARCISSISTIC PERSONALITY DISORDER IN ORGANIZATIONAL CONTEXTS: NEUROBIOLOGICAL FOUNDATIONS WORKPLACE DYNAMICS AND CLINICAL IMPLICATIONS*

Suttipong Thumtheang[1] and Kajornatthapol Pongwiritthon[2]

[1]M.D., Independent Researcher and Entrepreneur, IDE Clinic

[2]Faculty of Business Administration, Northern College, Thailand, IQRA Business School, University of Geomatika Malaysia

Corresponding Author's Email: Thumtheang99@gmail.com

Received 22 March 2026; Revised 31 March 2026; Accepted 2 April 2026

Abstract

This article aims to synthesize interdisciplinary perspectives on NPD by integrating neurobiological, behavioral, and organizational frameworks. Specifically, it examines the underlying brain mechanisms associated with narcissistic traits, their manifestation in leadership and workplace behavior, and their implications for both clinical practice and organizational management.

This study adopts a qualitative integrative review approach, drawing upon contemporary literature in psychiatry, developmental psychology, neuroscience, and organizational studies. The findings indicate that narcissism is best conceptualized as a multidimensional construct encompassing both grandiose and vulnerable dimensions, characterized by instability in self-esteem and impaired interpersonal functioning. Neurobiological evidence highlights alterations in brain regions associated with self-referential processing and

Citation:

* Suttipong Thumtheang and Kajornatthapol Pongwiritthon. (2026). Narcissistic Personality Disorder In Organizational Contexts: Neurobiological Foundations Workplace Dynamics And Clinical Implications. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1004-1019.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

emotional regulation, particularly the medial prefrontal cortex and anterior insula.

In organizational contexts, individuals with narcissistic traits may initially exhibit leadership emergence through confidence and charisma; however, these traits are associated with long-term negative outcomes, including interpersonal conflict, reduced team cohesion, and diminished workplace morale. Such effects may be amplified in hierarchical cultural environments, where authority structures can limit corrective feedback.

This article contributes to the literature by offering an integrated biopsychosocial framework that bridges gaps between clinical, neuroscientific, and organizational perspectives. The findings provide important implications for improving diagnostic accuracy, informing therapeutic interventions, and promoting healthier organizational practices.

Keywords: Narcissistic Personality Disorder, Pathological Narcissism, Neurobiology, Organizational Culture

Introduction

Narcissistic Personality Disorder (NPD) is a psychiatric condition defined by a pervasive pattern of grandiosity, a persistent need for admiration, and a significant lack of empathy. These core features frequently cause serious disruption in an individual's personal and professional life (American Psychiatric Association [APA], 2022). While many people have narcissistic traits to some degree, NPD represents a more rigid and extreme manifestation where these characteristics become damaging across nearly all contexts. A crucial part of any psychological assessment, therefore, involves distinguishing between normal narcissistic traits and a clinical disorder.

In everyday language, "narcissism" is often used as a catch-all term for anyone who seems arrogant, self-absorbed, or exploitative. These casual labels,

however, rarely capture the psychological complexity of the disorder as understood by clinicians. Such oversimplifications tend to gloss over the deep-seated developmental and structural issues that drive narcissistic behaviors (Pincus et al., 2022; Tyrer et al., 2022). Officially, the *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (5th ed., text rev.; APA, 2022) classifies NPD as a Cluster B personality disorder. It is characterized by an inflated sense of self-importance, fantasies of unlimited success, a sense of entitlement, a tendency to exploit others, and an inability to feel empathy. Because these traits often feel entirely justified to the individual, they may not recognize a problem with their behavior, which complicates treatment and leads to chronic interpersonal conflict.

Contemporary personality research offers a more nuanced view of narcissism, with modern models distinguishing between two primary expressions: grandiose and vulnerable narcissism (Pincus et al., 2022). Grandiose narcissism aligns with the popular stereotype of overt self-confidence, dominance, and exhibitionism. Vulnerable narcissism, by contrast, is defined by emotional hypersensitivity, defensiveness, and an underlying fragility in self-esteem. These two presentations are not mutually exclusive; an individual might shift between them depending on the situation or in response to perceived threats to their self-image. Recognizing this complexity is vital for accurate assessment and effective treatment planning (Caligor et al., 2024).

Neuroscience is also beginning to shed light on the mechanisms underlying narcissistic pathology. Brain imaging studies have identified structural and functional differences in regions critical for self-perception, emotional regulation, and empathy, including the medial prefrontal cortex, anterior insula, amygdala, and parts of the default mode network (Fan et al., 2022; Schulze et al., 2021). For instance, some research has found reduced gray matter volume in brain areas associated with emotional empathy in individuals with high narcissistic traits (Schulze et al., 2021). Furthermore, recent reviews suggest that the empathy

deficits in narcissism may not be a simple lack of motivation but could stem from fundamental differences in how the brain processes these emotions (Scalabrini et al., 2023). These findings underscore the need to integrate biological and cognitive factors to fully understand narcissistic behavior.

How the brain processes rewards and threats also provides insight into the emotional instability common in narcissism. Individuals with strong narcissistic tendencies often show a heightened reactivity when their self-esteem is challenged, activating neural networks associated with anger and defensive aggression (Chester & DeWall, 2023). This could be the neurological basis for what is often termed "narcissistic rage," where criticism or humiliation provokes a disproportionately explosive emotional reaction. While the exact causes are still under investigation, current evidence points to a dysregulation across the neural systems that manage self-concept, reward processing, and emotional control (Yang & Raine, 2024).

The effects of narcissistic pathology extend beyond the individual, often creating significant challenges in the workplace. In professional settings, particularly in leadership positions, narcissistic traits can initially be mistaken for confidence, charisma, or decisiveness. Over time, however, research has linked leaders with high levels of narcissism to increased conflict, lower team cohesion, and poorer organizational outcomes (Campbell et al., 2023; Nevicka et al., 2021). A meta-analysis confirmed that while moderate narcissism may be associated with leadership emergence, higher levels are correlated with poor ethical decision-making and deteriorating workplace relationships (Grijalva et al., 2020).

This dynamic can be especially potent in the hierarchical corporate cultures common in many Asian societies, including Thailand. In environments where social norms emphasize deference to authority, employees may be reluctant to challenge a problematic leader’s behavior. As a result, narcissistic leadership styles may persist unchecked long before any organizational

intervention occurs. The consequences for employees are well-documented, with occupational mental health research linking these toxic work environments to burnout, emotional exhaustion, and psychological distress (Braun, 2022).

Despite a growing body of research, significant gaps in our understanding of NPD remain, particularly in integrating its developmental, neurobiological, and organizational dimensions. Studies tend to examine these domains in isolation, which hinders the development of a comprehensive, unified model of the disorder. Treatment also remains a formidable challenge. Psychotherapy is the primary intervention, while medication is generally reserved for co-occurring conditions like depression, anxiety, or aggression (Kealy & Ogrodniczuk, 2023; Paris, 2023). Treatment efficacy can vary widely and often depends on the individual's level of insight, motivation to change, and the presence of other personality issues (Caligor et al., 2024).

Given these complexities, an integrated approach that brings together clinical, neurobiological, and organizational perspectives on narcissistic personality disorder is essential. Developing a more holistic understanding of NPD is crucial for refining diagnostic criteria, creating more effective therapeutic interventions, and raising awareness about the broader social consequences of narcissistic behavior.

Objective

This review examines narcissistic personality disorder (NPD) from an integrative perspective, drawing on psychiatry, neuroscience, developmental psychology, and organizational research. It aims to clarify diagnostic frameworks, synthesize neurobiological and developmental mechanisms, and evaluate workplace manifestations and clinical management to inform evidence-based practice.

Over the past two decades, conceptualizations of NPD have shifted from predominantly psychoanalytic interpretations toward empirically grounded, multidimensional models (Pincus et al., 2022; Skodol, 2024). Contemporary research characterizes narcissism as a disturbance in self-regulation and interpersonal functioning, rather than a singular personality trait. A key advancement is the distinction between grandiose and vulnerable narcissism, reflecting a broader movement toward dimensional classification beyond DSM-5-TR criteria (American Psychiatric Association [APA], 2022). Developmental and neuroscientific evidence further implicates insecure attachment and altered neural processes related to self-referential thinking and empathy (Caligor et al., 2024; Fan et al., 2022), supporting a comprehensive biopsychosocial framework.

Methodology

Study Design. This narrative integrative review examines contemporary empirical and theoretical literature on narcissistic personality disorder (NPD). We synthesized findings from several fields, including psychiatry, personality psychology, neuroscience, developmental studies, and organizational research. We chose a narrative review design because our goal was to interpret and integrate diverse strands of scholarship, rather than to generate the pooled statistical estimates of a meta-analysis. This approach is particularly fitting for a complex psychological construct like NPD, which spans multiple theoretical frameworks and research traditions. Because narcissistic pathology is studied through the lenses of clinical diagnostics, neurobiology, and organizational dynamics, an integrative review provides the right framework for exploring how these different perspectives intersect (Caligor et al., 2024; Pincus et al., 2022).

Literature Search Strategy. A structured search was carried out across several major academic databases, including PubMed, PsycINFO, Scopus, and Web of Science. The search primarily focused on peer-reviewed studies

published between January 2015 and January 2024 in order to reflect more recent developments in the field. However, earlier landmark publications were also included when they were considered important for understanding the theoretical foundations of narcissism. Search terms were selected to cover both clinical and interdisciplinary perspectives. These included narcissistic personality disorder, pathological narcissism, grandiose narcissism, vulnerable narcissism, neurobiology, default mode network, empathy deficits, leadership narcissism, toxic leadership, psychotherapy, and pharmacotherapy. In addition to database searches, reference lists of relevant articles were examined to identify further studies that met the inclusion criteria. To maintain consistency in clinical terminology, the Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (5th ed., text rev.; DSM-5-TR) was also consulted (American Psychiatric Association [APA], 2022). Inclusion Criteria and Data Synthesis. We included studies if they were published in a peer-reviewed academic journal, were available in English, and addressed NPD or pathological narcissism within a clinical, developmental, neurobiological, or organizational context. We excluded publications that focused exclusively on nonclinical narcissistic traits or were opinion-based commentaries without empirical or theoretical support.

Instead of statistically aggregating results, we synthesized findings thematically across four primary domains that emerged during the review: (1) diagnostic and dimensional conceptualizations of narcissism, (2) developmental and attachment-related mechanisms, (3) neurobiological and neuroimaging findings, and (4) organizational outcomes of narcissistic leadership. When evaluating the literature, we gave particular weight to replicated neuroimaging evidence in neurobiological research (Fan et al., 2022; Schulze et al., 2021) and to meta-analytic and longitudinal investigations in organizational studies (Grijalva et al., 2020; Nevicka et al., 2021). Evidence on treatment approaches was drawn mainly from psychotherapy reviews and discussions of pharmacological strategies for managing comorbid symptoms (Kealy & Ogrodniczuk, 2023; Paris, 2023).

Ethical Considerations. Because this study relied exclusively on previously published academic literature, it did not involve human participants or identifiable personal data. Our ethical considerations therefore centered on the responsible scholarly representation of personality disorders. We took particular care to avoid stigmatizing language and to maintain a clear distinction between a clinical diagnosis and colloquial uses of the term “narcissism,” consistent with recommendations for responsible discourse in this field of research (Tyrer et al., 2022).

Results

The synthesis of the literature reveals consistent patterns across four major domains: (1) diagnostic and dimensional conceptualization, (2) developmental and psychodynamic mechanisms, (3) neurobiological correlates, and (4) organizational and clinical outcomes. Collectively, these findings support the view of narcissistic personality disorder (NPD) as a multidimensional and dynamic condition characterized by impairments in self-regulation, interpersonal functioning, and emotional processing.

Diagnostic and Dimensional Findings**.** Across studies, narcissistic pathology is increasingly conceptualized along a continuum, encompassing both grandiose and vulnerable expressions. Grandiose narcissism is associated with dominance, entitlement, and interpersonal exploitation, whereas vulnerable narcissism is characterized by hypersensitivity, shame, and social withdrawal (Pincus et al., 2022). Despite these differences, both dimensions reflect core disturbances in self-esteem regulation and empathy. Evidence further suggests that DSM-5-TR criteria disproportionately capture overt grandiosity, potentially overlooking individuals with predominantly vulnerable presentations (American Psychiatric Association [APA], 2022; Caligor et al., 2024). Dimensional models emphasizing

impairments in identity, self-direction, empathy, and intimacy therefore provide a more comprehensive framework (Skodol, 2024).

Developmental and Psychodynamic Patterns**.** Developmental research consistently links narcissistic traits to insecure attachment patterns, particularly avoidant and disorganized styles, as well as inconsistent or maladaptive caregiving environments (Pincus et al., 2022). Psychodynamic accounts further interpret grandiosity as a defensive strategy protecting a fragile self-concept. Clinical and longitudinal findings indicate that behaviors such as self-idealization and devaluation of others are often triggered by perceived threats to self-esteem (Caligor et al., 2024). These patterns support the interpretation of narcissism as a disorder of emotional regulation rather than merely exaggerated self-confidence.

Neurobiological Correlates**.** Neuroscientific evidence provides converging support for alterations in brain systems associated with self-referential processing and empathy. Structural imaging studies have identified reduced gray matter volume in regions such as the anterior insula and prefrontal cortex (Schulze et al., 2021), while functional studies indicate altered connectivity within the default mode network, including the medial prefrontal and posterior cingulate cortices (Fan et al., 2022). Additionally, individuals with elevated narcissistic traits exhibit reduced neural responses associated with affective empathy, despite relatively preserved cognitive empathy (Scalabrini et al., 2023). Heightened reactivity to ego threat, involving the amygdala and regulatory prefrontal systems, further suggests difficulties in managing negative affect (Chester & DeWall, 2023). Dysregulation in reward-processing pathways may also reinforce persistent validation-seeking behaviors (Yang & Raine, 2024).

Organizational and Clinical Outcomes**.** In organizational settings, narcissistic traits demonstrate a dual effect. Meta-analytic evidence indicates a positive association with leadership emergence, largely due to perceived confidence and charisma (Grijalva et al., 2020). However, longitudinal findings reveal significant adverse consequences, including interpersonal conflict, reduced

team cohesion, and unethical decision-making (Nevicka et al., 2021; Campbell et al., 2023). These effects are often intensified in high power-distance cultural contexts, where hierarchical norms may limit feedback and accountability. Clinically, psychotherapy remains the primary intervention, with approaches such as transference-focused psychotherapy and schema therapy demonstrating efficacy in improving emotional regulation and interpersonal functioning (Kealy & Ogrodniczuk, 2023; Levy et al., 2022). Nevertheless, treatment outcomes vary, and engagement is frequently hindered by limited insight and defensiveness. Pharmacological interventions are typically reserved for comorbid conditions (Paris, 2023).

Overall, the evidence supports a biopsychosocial and dimensional model of NPD, integrating developmental vulnerabilities, neurobiological mechanisms, and contextual influences. While narcissistic traits may confer short-term advantages, particularly in leadership contexts, they are consistently associated with long-term interpersonal and organizational dysfunction.

Discussion

This review underscores that narcissistic personality disorder (NPD) extends beyond superficial notions of vanity or exaggerated self-confidence and is more accurately conceptualized as a disturbance in self-regulation, identity integration, and interpersonal functioning. Converging evidence from diagnostic, developmental, neurobiological, and organizational domains indicates that pathological narcissism is rooted in an unstable and fragmented sense of self, which necessitates compensatory strategies to maintain psychological equilibrium (Caligor et al., 2024; Pincus et al., 2022). This integrative perspective enables a shift from descriptive symptomatology toward a deeper understanding of the mechanisms sustaining narcissistic behavior across contexts.

A central implication of this synthesis is the importance of dimensional assessment. While categorical systems such as the DSM-5-TR remain foundational (American Psychiatric Association [APA], 2022), they may insufficiently capture the vulnerable dimension of narcissism, including shame, hypersensitivity, and interpersonal withdrawal (Skodol, 2024). Incorporating both grandiose and vulnerable expressions provides a more comprehensive framework for clinical assessment and aligns with contemporary models emphasizing impairments in identity, empathy, and relational functioning.

Neuroscientific findings further contribute to this multidimensional understanding by identifying alterations in neural systems associated with self-referential processing and emotional regulation, including the medial prefrontal cortex, anterior insula, and default mode network (Fan et al., 2022; Schulze et al., 2021). Additionally, research on reward sensitivity and threat reactivity suggests that individuals with pronounced narcissistic traits exhibit heightened responsiveness to ego threats (Chester & DeWall, 2023; Yang & Raine, 2024). However, these findings remain largely correlational, and causal inferences are limited. Developmental perspectives provide critical context, indicating that insecure attachment and inconsistent caregiving contribute to identity instability and maladaptive emotion regulation (Pincus et al., 2022). From this standpoint, narcissistic behaviors may be interpreted as defensive adaptations rather than fixed personality traits, thereby reducing stigma and informing more empathetic clinical approaches (Tyrer et al., 2022).

In organizational contexts, narcissistic traits present a paradox. While they may facilitate leadership emergence through confidence and charisma (Grijalva et al., 2020), substantial evidence indicates detrimental long-term effects, including interpersonal conflict, diminished team cohesion, and ethical risk (Nevicka et al., 2021; Campbell et al., 2023). Notably, conflicting findings in the literature suggest that contextual moderators such as organizational structure, accountability systems, and cultural norms play a decisive role in determining

outcomes. In high power-distance cultures, including Thailand, hierarchical norms may suppress feedback and enable the persistence of maladaptive leadership behaviors, amplifying their organizational impact.

Despite these advances, several limitations characterize the existing literature. Neurobiological studies frequently rely on small, cross-sectional samples, limiting generalizability and causal interpretation. Similarly, organizational research often depends on self-report measures, which are susceptible to social desirability bias. These methodological constraints highlight the need for longitudinal, multimethod, and cross-cultural research designs to enhance validity and theoretical integration.

In conclusion, NPD is best understood as a complex, biopsychosocial phenomenon shaped by the interaction of intrapsychic processes, neural mechanisms, and socio-cultural environments. Advancing the field will require sustained interdisciplinary collaboration to refine diagnostic frameworks, improve intervention strategies, and better understand the broader societal implications of narcissism.

Body of Knowledge

Contemporary understanding of narcissistic personality disorder (NPD) reflects substantial interdisciplinary advancement across psychiatry, personality psychology, developmental science, neuroscience, and organizational research. Early conceptualizations, grounded in psychoanalytic theory, emphasized disturbances in self-concept, fragile identity structures, and impaired interpersonal functioning. More recent empirical work, however, conceptualizes narcissism as a multifaceted condition emerging from the interaction of psychological, interpersonal, and biological processes (Pincus et al., 2022). According to the *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (5th ed., text rev.; DSM-5-TR), NPD is classified as a Cluster B personality disorder

characterized by grandiosity, a persistent need for admiration, and deficits in empathy (American Psychiatric Association [APA], 2022). Current perspectives extend beyond categorical diagnosis, emphasizing impairments in identity, self-direction, empathy, and intimacy within a dimensional framework (Skodol, 2024). A major development in the literature is the distinction between grandiose and vulnerable narcissism. While grandiose narcissism involves dominance and entitlement, vulnerable narcissism is marked by hypersensitivity, shame, and unstable self-esteem (Pincus et al., 2022). These forms are increasingly understood as interconnected expressions of dysregulated self-functioning.

Developmental research highlights the role of insecure attachment and maladaptive caregiving environments in shaping narcissistic traits (Caligor et al., 2024). Neuroscientific findings further implicate alterations in brain regions associated with self-referential processing and empathy, including the medial prefrontal cortex, amygdala, and anterior insula (Fan et al., 2022; Schulze et al., 2021). In organizational contexts, narcissistic traits may facilitate leadership emergence but are associated with long-term dysfunction, including conflict and ethical risk (Grijalva et al., 2020; Nevicka et al., 2021). Overall, NPD is best understood through an integrative biopsychosocial framework.

Recommendation

Based on this review, the findings have significant implications for clinical practice, organizational management, and future research. Clinically, early identification of maladaptive narcissistic traits is essential for preventing long-term impairments in interpersonal functioning and psychological well-being. Practitioners are encouraged to move beyond categorical diagnostic frameworks that emphasize overt grandiosity (American Psychiatric Association [APA], 2022; Skodol, 2024) and adopt dimensional approaches that assess disturbances in identity, emotional regulation, and relational capacity. The integration of

structured personality assessments and attachment-informed evaluations can enhance diagnostic accuracy and provide a more comprehensive understanding of narcissistic pathology.

Psychotherapy remains the primary intervention for narcissistic personality disorder (NPD), with evidence supporting approaches that promote emotional regulation, reflective functioning, and the development of a cohesive self-concept. Additionally, clinical training programs should better prepare practitioners to manage complex therapeutic dynamics, including transference, countertransference, and disruptions in the therapeutic alliance.

In organizational contexts, preventive strategies are critical to mitigating the adverse effects of narcissistic leadership. The implementation of multi-source assessment tools, such as 360-degree feedback systems, alongside transparent governance structures and psychologically safe communication channels, may reduce exploitative behaviors. These interventions are particularly relevant in high power-distance cultures, such as Thailand, where hierarchical norms may inhibit critical feedback.

Future research should prioritize longitudinal, multimethod, and cross-cultural designs to clarify developmental mechanisms and contextual influences, thereby supporting more culturally responsive clinical and organizational practices.

Acknowledgments

The author would like to express sincere appreciation to scholars and researchers in the fields of psychiatry, neuroscience, and organizational psychology whose published work has contributed to the conceptual development of this review. Their ongoing efforts to advance the scientific understanding of personality disorders have provided an important foundation for the present synthesis. The author also acknowledges the valuable guidance

and constructive feedback provided by academic mentors and peer reviewers during the development of this manuscript. Their insights have strengthened the clarity, rigor, and interdisciplinary perspective of the review. In addition, appreciation is extended to colleagues and academic communities engaged in mental health research and clinical practice in Thailand. Their perspectives on cultural context, organizational dynamics, and mental health awareness continue to play an important role in shaping discussions on personality disorders and their broader social implications.

References

American Psychiatric Association. (2022). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed., text rev.; DSM-5-TR). American Psychiatric Publishing.

Braun, S. (2022). Toxic leadership and workplace mental health. Frontiers in Psychology, 13, 823951.

Caligor, E., Levy, K. N., & Yeomans, F. E. (2024). Narcissistic personality disorder: Contemporary diagnostic and therapeutic considerations. American Journal of Psychiatry, 181(2), 105–118.

Campbell, W. K., Hoffman, B. J., Campbell, S. M., & Marchisio, G. (2023). Narcissism in organizational contexts. Journal of Management, 49(1), 1–31.

Chester, D. S., & DeWall, C. N. (2023). Narcissism, threat, and aggression: A neurobiological perspective. Current Opinion in Psychology, 49, 101522.

Fan, Y., Liu, J., Guise, K. G., Chen, H., Wang, J., & Zhu, Y. (2022). Dysfunction of the default mode network in pathological narcissism. Human Brain Mapping, 43(14), 4361–4375.

Grijalva, E., Harms, P. D., Newman, D. A., Gaddis, B. H., & Fraley, R. C. (2020). Narcissism and leadership: A meta-analytic review of linear and nonlinear relationships. Journal of Applied Psychology, 105(2), 195–215.

Kealy, D., & Ogrodniczuk, J. S. (2023). Treating narcissistic personality disorder: Evidence-based psychotherapy. Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment, 14(2), 152–164.

Levy, K. N., Caligor, E., & Yeomans, F. E. (2022). Transference-focused psychotherapy for narcissistic personality disorder. Psychiatric Clinics of North America, 45(3), 431–447.

Nevicka, B., Ten Velden, F. S., De Hoogh, A. H. B., & Van Vianen, A. E. M. (2021). Narcissistic leaders: The benefits and costs of leadership narcissism. Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior, 8, 409–435.

Paris, J. (2023). The limits of pharmacotherapy in personality disorders. Harvard Review of Psychiatry, 31(4), 201–210.

Pincus, A. L., Cain, N. M., & Wright, A. G. C. (2022). Narcissistic grandiosity and vulnerability in clinical context. Annual Review of Clinical Psychology, 18, 421–446.

Scalabrini, A., Mucci, C., & Northoff, G. (2023). Neural correlates of empathy deficits in narcissistic personality disorder: A systematic review. Neuroscience & Biobehavioral Reviews, 149, 105143.

Schulze, L., Dziobek, I., Vater, A., Heekeren, H. R., Bajbouj, M., & Roepke, S. (2021). Gray matter abnormalities in narcissistic personality disorder. Psychological Medicine, 51(6), 1012–1021.

Skodol, A. E. (2024). Rethinking personality disorder classification and treatment. World Psychiatry, 23(1), 12–24.

Tyrer, P., Mulder, R., Kim, Y. R., & Crawford, M. J. (2022). Personality disorder diagnosis: Stigma and clinical utility. The Lancet Psychiatry, 9(6), 405–414.

Yang, Y., & Raine, A. (2024). The neurobiology of personality disorders. Nature Reviews Neuroscience, 25(1), 15–32.

THE RELATIONSHIP BETWEEN STUDENTS INTERPERSONAL RELATIONSHIPS AND MENTAL HEALTH AT GUANGXI TALENT INTERNATIONAL COLLEGE*

Zhou Meifen[1], Wichian Intarasompun[2] and Nuttamon Punchatree[3]

[1-3]Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: wichian.in@bsru.ac.th

Received 9 March 2026; Revised 18 March 2026; Accepted 20 March 2026

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study students' Interpersonal relationships at Guangxi Talent International College, 2) to study students' mental health at Guangxi Talent International College, and 3) to study the relationship between students' Interpersonal relationships and students' mental health at Guangxi Talent International College. This study adopts a quantitative method to explore the relationship between students' Interpersonal relationships and students' mental health. The accidental random sampling was 375 students at Guangxi Talent International College, selected according to Krejcie and Morgan table (1970). The research instrument was a self-designed questionnaire. The statistics used were frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson product moment correlation coefficient.

The research results were:

1. Students' Interpersonal relationships at Guangxi Talent International College in 3 aspects were at a high level ($\bar{x}$=3.95, S.D.=0.85). Considering the

Citation:

* Zhou Meifen, Wichian Intarasompun and Nuttamon Punchatree. (2026). The Relationship Between Students Interpersonal Relationships And Mental Health At Guangxi Talent International College. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1020-1037.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

results of these 3 research aspects were as follows: the highest rank was “Family Relationships of students” ($\bar{X}$=4.00, S.D.=0.87), indicates a high level, followed by “Peer Relationships of students” ($\bar{X}$=3.94, S.D.=0.84), whereas “Teacher-Student Relationships” was the lowest rank ($\bar{X}$=3.91, S.D.=0.85).

2. Students' mental health at Guangxi Talent International College in 3 aspects was at a high level ($\bar{X}$=3.91, S.D.=0.95). Considering the results of these 3 research aspects were as follows: the highest rank was “Stress of students” ($\bar{X}$ =3.99, S.D.=0.90), indicates a high level, followed by “Depression of students” ($\bar{X}$=3.96, S.D.=0.94), whereas “Anxiety of students” was the lowest rank ($\bar{X}$=3.80, S.D.=1.00).

3. It is shown that the overall relationship between students' interpersonal relationships and students' mental health has a positive correlation at the high level with statistical significance at the .01 level (r=0.60**).

Keywords: Students' Interpersonal relationships, students' mental health, Guangxi Talent International College

Introduction

Mental health has become a major concern in educational settings, as students increasingly experience stress, anxiety, depression, and emotional exhaustion. Academic competition, social expectations, and transitional life stages heighten vulnerability to psychological distress, which can negatively influence learning outcomes, motivation, and overall well-being. Consequently, educational institutions are responsible not only for academic achievement but also for cultivating supportive environments that promote psychological health (World Health Organization [WHO], 2022).

Interpersonal relationships, particularly with peers, teachers, and family members—are central to students’ daily experiences and play a crucial role in shaping mental health. Positive relationships provide emotional support, security,

and a sense of belonging, all which function as protective factors. In contrast, social isolation, peer conflict, or inadequate support can intensify psychological distress (Hefner, J., & Eisenberg, D. (2025). Understanding how different relational contexts influence mental health is therefore essential for designing effective educational policies and student support systems (Meng, C. et to all., 2023; Zimin , Z., et to all., 2023; Zhonghua. et to all., 2023).

Existing research consistently demonstrates a strong association between interpersonal relationships and mental health. Supportive peer relationships are linked to higher self-esteem, life satisfaction, and emotional resilience, while reducing symptoms of anxiety and depression (Wentzel, 2017; Rubin, Bukowski, & Bowker, 2015). A sense of school belonging, fostered through positive peer and school interactions, has also been identified as a key predictor of psychological well-being and academic engagement (Allen et al., 2018). Similarly, teacher–student relationships significantly influence emotional outcomes. Students who perceive teachers as caring and supportive report lower emotional distress and greater school satisfaction (Roorda et al., 2011). Conversely, negative interpersonal experiences such as bullying or peer rejection are strongly associated with depression, loneliness, and even suicidal ideation (Hawker & Boulton, 2000; Arseneault, 2018)

Despite extensive research, gaps remain. Many studies emphasize peer relationships, while comparatively less attention is given to the distinct roles of family dynamics and teacher–student interactions (Liao et al. 2024). This limits the development of targeted interventions addressing specific relational domains. Moreover, cultural and contextual differences are often underexplored, reducing the generalizability of findings across diverse populations.

The rise of digital communication has introduced additional complexity (Beyens et al. 2024). Online interactions, particularly during and after the COVID-19 pandemic, have reshaped how students build and maintain relationships, potentially influencing mental health in new ways. Greater investigation is

needed to understand how traditional and digital relational experiences jointly affect psychological outcomes (Daming, H. et to all. 2023, Peihao, X. et to all., 2023, Xiang Hui, J. et to all., 2023, Yanting, C. et to all., 2023, Intarasompun, W., et to all. 2022).

Overall, examining the nuanced connections between interpersonal relationships and mental health holds significant implications for educational policy and practice. By clarifying how various relational contexts and emerging social changes influence well-being, research can provide evidence-based strategies that foster supportive environments and promote holistic student development.

Objectives

1. To study students' interpersonal relationships at Guangxi Talent International College.

2. To study students' mental health at Guangxi Talent International College.

3. To study the relationship between students' interpersonal relationships and students' mental health at Guangxi Talent International College.

Literature Review

1. Students' Interpersonal Relationships

Grounded primarily in Social Support Theory, students' interpersonal relationships are conceptualized as structured relational systems that provide emotional, informational, and instrumental resources essential for psychological adjustment. In higher education contexts, these relational systems are typically embedded within three domains: peer relationships, teacher–student relationships, and family relationships. Peer relationships function as important sources of belonging, identity development, and emotional regulation (Bukowski

et al., 2018; Rubin et al., 2015). Teacher–student relationships provide academic guidance and emotional security, with warmth and responsiveness enhancing students' engagement and perceived support (Roorda et al., 2011; Wentzel, 2017). From a family systems perspective, cohesion, communication, and parental involvement serve as enduring protective factors that promote resilience and adaptive functioning (Conger et al., 2016).

Within the framework of Social Support Theory, these three relational domains collectively constitute students' social support networks. High-quality interpersonal relationships strengthen coping capacity and psychological resources, whereas relational conflict, rejection, or lack of support may reduce perceived belonging and increase vulnerability to maladjustment. Thus, interpersonal relationships are understood not merely as social interactions but as structured support systems that influence students' psychological functioning (Liao et al. 2024).

2. Students' Mental Health

Consistent with contemporary psychological frameworks, students' mental health is conceptualized as a multidimensional construct encompassing both psychological distress and positive functioning. The Dual-Continua Model distinguishes mental illness from positive mental health, emphasizing that well-being involves emotional vitality, social functioning, and life satisfaction beyond the mere absence of disorder (Keyes, 2014). Similarly, the Dual-Factor Model integrates low levels of psychopathology with high levels of subjective well-being, highlighting the coexistence of stress and adaptive functioning (Suldo et al., 2016).

Empirical research consistently identifies stress, anxiety, and depression as prevalent indicators of student psychological distress in higher education (Beiter et al., 2015; Auerbach et al., 2018). Within the Chinese educational context, mental health is often conceptualized as psychological balance under academic and social pressures, with stress-related responses viewed as central

dimensions of adjustment (Zhang Dajun, 2016). Integrating these perspectives, the present study defines students' mental health as a dynamic condition reflecting both vulnerability (stress, anxiety, depression) and adaptive functioning, consistent with multidimensional mental health theory.

3. Research Framework

Based on Social Support Theory as the principal theoretical foundation, this study proposes that the quality of students' interpersonal relationships significantly influences their mental health outcomes. Social Support Theory posits that supportive relationships buffer stress, enhance coping efficacy, and promote emotional regulation, thereby reducing psychological distress and strengthening well-being. In higher education settings, peer, teacher–student, and family relationships constitute primary sources of perceived support (Liao et al. 2024).

Empirical studies demonstrate that supportive relational environments increase belonging and resilience while mitigating anxiety, depression, and stress (Allen et al., 2018; Roorda et al., 2011; Wentzel, 2017). Accordingly, this research conceptualizes students' interpersonal relationships (peer, teacher–student, and family support) as the independent variable and students' mental health (stress, anxiety, and depression) as the dependent variable. The framework assumes that stronger perceived social support enhances psychological adjustment, thereby establishing a theoretically coherent model linking relational systems to mental health outcomes within vocational higher education contexts.

The research framework can be illustrated in the following figure:

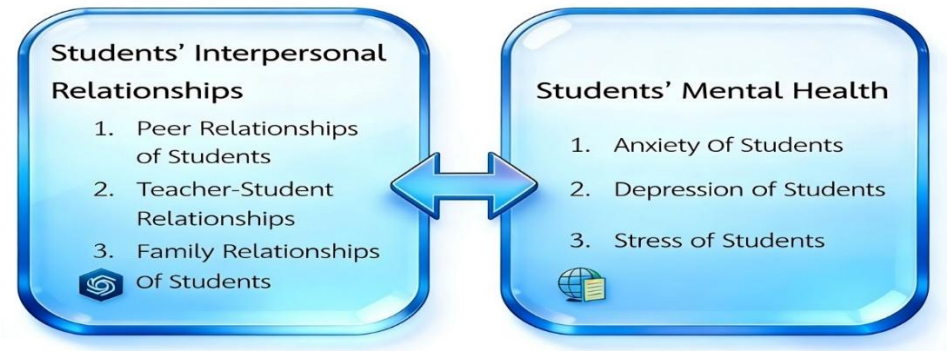

Figure 1.1 Research Framework

Methodology

This study adopts a quantitative research method to systematically explore the relationship between students' interpersonal relationships and students' mental health. The research process includes population and sample determination, research instrument design, data collection, and data analysis.

1. Population and the Sample Group

Population

The research population is 12,000 students from Guangxi Talent International College.

Sample

The sample group of this study is 375 students in Guangxi Talent International College according to Krejcie and Mogan table (1970) by accidental random sampling.

2. Research Instrument

The research instrument is a questionnaire with 3 parts:

Part 1: General Information. This section has 4 questions to gather background information on the respondent's gender, age, grade, type of registered permanent residence.

Part 2: Students' Interpersonal Relationships. This main section has 5 statements measured on a 5-point Likert scale ranging from "strongly disagree" to "the most agree". It is organized into 3 dimensions: 1) Peer Relationships; 2) Teacher-Student Relationships; 3) Family Relationships.

Part 3: Students' Mental Health. It has 3 rating Scales. This main section has 5 statements measured on a 5-point Likert scale ranging from "strongly disagree" to "the most agree". It is organized into 3 dimensions: 1) Anxiety; 2) Depression; 3) Stress.

All statements display consistency with the measurement target as evidenced by an average score of 0.67 to 1.00 on the acceptable consistency index (IOC). The reliability of a pilot test of questionnaires assessed using Cronbach's α, a statistic measuring internal consistency, with α value of 0.933, indicating excellent internal consistency.

3. Data Collection

To ensure the systematic collection of data, the researcher implemented the following procedures:

Distribution: The online questionnaires were distributed to students at Guangxi Talent International College via digital channels. Each respondent was informed of the research objectives, confidentiality, and their voluntary participation.

Platform Utilization: Data were collected through the "Questionnaire Star" (Wenjuanxing) online platform, which facilitated efficient data gathering and management.

Data Screening: Upon completion of the collection period, the raw data were screened. Invalid responses, such as incomplete forms or patterned answers, were excluded to ensure the integrity of the results.

Preparation for Analysis: The final valid datasets were coded and organized for statistical processing and analysis.

4. Data analysis

Part 1 To study students' interpersonal relationships at Guangxi Talent International College, data analysis uses mean and stand deviation.

Part 2 To study students' mental health at Guangxi Talent International College, data analysis uses mean and stand deviation.

Part 3 The relationship between students' interpersonal relationships and mental health was analyzed by using the Pearson Product Moment Correlation Coefficient (r).

Results

Part 1: Students' Interpersonal Relationships

Table 1 The mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) of students' interpersonal relationships at Guangxi Talent International College in 3 aspects.

Students' Interpersonal Relationship	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
1. Peer relationships of students. (X1)	3.94	0.84	High	2
2. Teacher-student relationships. (X2)	3.91	0.85	High	3
3. Family relationships of students. (X3)	4.00	0.87	High	1
Total	**3.95**	**0.85**	**High**	

From Table 1 consideration, the overall average of factors influencing students' Interpersonal relationships at Guangxi Talent International College in three aspects was at a high level ($\bar{x}$=3.95, S.D.=0.85). Considering the results of these 3 research aspects were as follows: the highest rank was "Family Relationships of students" ($\bar{x}$=4.00, S.D.=0.87), indicates a high level. Followed by " Peer Relationships of students" ($\bar{x}$=3.94, S.D.=0.84), whereas "Teacher-Student Relationships" was the lowest rank ($\bar{x}$=3.91, S.D.=0.85).

Part 2: Students' Mental Health

Table 2 The mean ($\bar{x}$) and standard deviation (S.D.) of students' mental health at Guangxi Talent International College in 3 aspects.

Students' Mental Health	$\bar{x}$	S.D.	Level	Ranking
1. Anxiety of students. (Y1)	3.80	1.00	high	3
2. Depression of students. (Y2)	3.96	0.94	high	2
3. Stress of students. (Y3)	3.99	0.90	high	1
Total	**3.91**	**0.95**	**High**	

From Table 2 the overall average of factors influencing students' mental health of Guangxi Talent International College in 3 aspects was at a medium level ($\bar{x}$=3.91, S.D.=0.95). Considering the results of these 3 research aspects were as follows: the highest rank was "Stress of students " ($\bar{x}$=3.99, S.D.=0.90), indicates a high level. Followed by "Depression of students " ($\bar{x}$=3.96, S.D.=0.94), whereas "Anxiety of students" was the lowest rank ($\bar{x}$=3.80, S.D.=1.00).

Part 3: The relationship between students' interpersonal relationships and students' mental health at Guangxi Talent International College.

Table 3 The relationship between students' interpersonal relationships and students' mental health.

(n=375)

Students' mental health (Ytt)	Students' interpersonal relationships (Xtt)			
	X1	X2	X3	Xtt
Y1	0.40**	0.40**	0.34**	0.81**
Y2	0.51**	0.58**	0.54**	0.91**
Y3	0.48**	0.55**	0.51**	0.89**
Ytt	0.81**	0.91**	0.89**	0.60**

** refers to statistical significance level at .01

From Table 3, it is shown that the overall relationship between students' interpersonal relationships and students' mental health has a positive correlation at the high level with statistical significance level at .01 (r=0.60**).

Discussion

1. Students' interpersonal relationships at Guangxi Talent International College were at a high level, with family relationships ranking highest, followed by peer relationships, and teacher–student relationships lowest. The reason is that family relationships remain a foundational source of emotional security, guidance, and value formation for college students, particularly within cultural contexts that emphasize filial responsibility and strong family cohesion. This pattern reflects the enduring influence of family cohesion and parental support as foundational sources of emotional security and value formation (Conger, Conger, & Martin, 2016). Rubin, Bukowski, and Bowker (2015) further emphasized that family systems shape psychological stability and social competence across development. Although peer relationships contribute significantly to self-esteem and social growth, they often complement rather than replace family influence (Bukowski, Laursen, & Rubin, 2018). In contrast, teacher–student relationships in higher education are typically more formal and academically oriented, which may reduce emotional closeness despite supporting engagement (Roorda et al., 2011; Wentzel, 2017). Overall, the ranking pattern aligns with prior findings that family bonds remain central, peers provide daily interactional support, and teacher–student relationships, while important, may exert comparatively less intimate influence.

2. Students' mental health was also at a high level, with stress ranking highest, followed by depression and then anxiety. The reason is that stress is often the most immediately experienced and widely reported psychological

response among college students, particularly in competitive academic environments such as Guangxi Talent International College. Stress is often the most immediate response to academic workload, examinations, and career pressure in competitive environments (Pascoe, Hetrick, & Parker, 2020). The American Psychological Association (2018) notes that stress is commonly perceived as a normative reaction to external demands, which may explain its higher reporting frequency. Prolonged stress can gradually contribute to depression symptoms such as exhaustion and reduced motivation (Beiter et al., 2015), accounting for depression's second ranking. Anxiety ranking lowest suggests that although students experience pressure, it may not have developed into chronic or pathological worry (Auerbach et al., 2018). These findings are consistent with previous research indicating that stress is typically the most prevalent concern among university students and may precede more severe psychological conditions (Pascoe et al., 2020; Beiter et al., 2015; Auerbach et al., 2018).

3. A significant positive correlation was found between students' interpersonal relationships and mental health at the .01 level, indicating that stronger relational systems are associated with better psychological functioning. The reason is that interpersonal relationships provide essential emotional, social, and psychological resources that directly influence students' mental health. Supportive peer, teacher–student, and family relationships enhance belonging, emotional security, and resilience (Wentzel, 2017; Roorda et al., 2011). High-quality peer relationships foster self-esteem and coping skills, reducing vulnerability to stress and depression (Bukowski, Laursen, & Rubin, 2018). The Dual-Factor perspective further emphasizes that well-being is closely linked to supportive social environments (Suldo et al., 2016). Consistent with Auerbach et al. (2018), strong social support networks function as protective factors against anxiety and depression. Together, these theoretical and empirical perspectives

explain why improvements in relationship quality are likely to coincide with enhanced psychological well-being among college students.

Recommendation

The implementation of the research results is as follows:

1. Since teacher-student relationships ranked lowest among interpersonal factors, the college should strengthen supportive instructional practices and emotional communication between teachers and students. The college should provide professional development programs that enhance teachers' emotional responsiveness, constructive feedback skills, and inclusive classroom climates to foster students' sense of belonging and psychological security.

2. In addition, the finding that anxiety of students ranked lowest among mental health aspects suggests that preventive mental health strategies can be further strengthened before anxiety escalates into more severe distress. The college should implement early intervention workshops focusing on cognitive coping skills, emotional regulation, and growth mindset development to maintain students' positive functioning.

3. Finally, the significant positive correlation between students' interpersonal relationships and mental health, which indicates that stronger relational systems are associated with better psychological well-being, highlights the need for integrated relational and mental health programs. Institutional policies should combine peer mentoring, family engagement, and supportive teaching practices. Grounded in social support theory, a holistic campus support system can enhance resilience, reduce psychological distress, and promote sustainable student development.

References

Allen, K. A., Kern, M. L., Vella-Brodrick, D., Hattie, J., & Waters, L. (2018). What schools need to know about fostering school belonging: A meta-analysis. Educational Psychology Review, 30(1), 1–34. https://doi.org/10.1007/s10648-016-9389-8

American Psychological Association. (2018). Stress in America: Generation Z. American Psychological Association.

Arseneault, L. (2018). Annual research review: The persistent and pervasive impact of being bullied in childhood and adolescence: Implications for policy and practice. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 59(4), 405–421. https://doi.org/10.1111/jcpp.12841

Auerbach, R. P., Mortier, P., Bruffaerts, R., Alonso, J., Benjet, C., Cuijpers, P., ... Kessler, R. C. (2018). WHO world mental health surveys international college student project: Prevalence and distribution of mental disorders. Journal of Abnormal Psychology, 127(7), 623–638. https://doi.org/10.1037/abn0000362

Beiter, R., Nash, R., McCrady, M., Rhoades, D., Linscomb, M., Clarahan, M., & Sammut, S. (2015). The prevalence and correlations of depression, anxiety, and stress in a sample of college students. Journal of Affective Disorders, 173, 90–96. https://doi.org/10.1016/j.jad.2014.10.054

Bukowski, W. M., Laursen, B., & Rubin, K. H. (2018). Handbook of peer interactions, relationships, and groups (2nd ed.). Guilford Press.

Beyens, I., Keijsers, L., & Valkenburg, P. M. (2024). Within-person unity and duality: A novel framework to understand social media effects on adolescent mental health. Current Psychology, 45, 36. https://doi.org/10.1007/s12144-025-08893-7

Conger, R. D., Conger, K. J., & Martin, M. J. (2016). Socioeconomic status, family processes, and individual development. Journal of Marriage and Family, 72(3), 685–704. https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2010.00725.x

Daming, H. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul, W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Environmental Education Curriculum Based on Community Participation to Promote Senior High School Students' Environmental Conservative Mind. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(12), 405–419. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266494

Hefner, J., & Eisenberg, D. (2025). Multidimensional social support and depressive symptoms in college students: Direct associations and stress-buffering roles. Discover Psychology, 5, 173

Hawker, D. S. J., & Boulton, M. J. (2000). Twenty years' research on peer victimization and psychosocial maladjustment: A meta-analytic review of cross-sectional studies. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 41(4), 441–455. https://doi.org/10.1111/1469-7610.00629

Intarasompun, W., Muangnual, P., and Punchatree, N. (2022). Active Learning Management and Using E-Portfolio as Authentic Assessment for Teacher Students. Journal of Yanasangvorn Research Institute Mahamakut Buddhist University, 13(2),108–118. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/yri/article/view/262856/177769

Keyes, C. L. M. (2014). Mental illness and/or mental health? Investigating axioms of the complete state model of health. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 73(3), 539–548. https://doi.org/10.1037/0022-006X.73.3.539

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607–610. https://doi.org/10.1177/001316447003000308

Liao, J., Chen, S., Liu, Y., & Guo, C. (2024). The effects of family and school interpersonal relationships on depression in Chinese elementary school children: The mediating role of academic stress and the moderating role of self-esteem. Children, 11(3), 327. https://doi.org/10.3390/children11030327

Meng, C. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Issue-centered Teaching Model based on Radical Constructivism Theory to Improve Students' Critical Thinking Ability. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(11), 156–170. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266117

Pascoe, M. C., Hetrick, S. E., & Parker, A. G. (2020). The impact of stress on students in secondary school and higher education. International Journal of Adolescence and Youth, 25(1), 104–112. https://doi.org/10.1080/02673843.2019.1596823

Peihao, X. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Life Values Integrated Curriculum to Enhance Mental Health for Freshmen Students. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(11), 131–146. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266122

Roorda, D. L., Koomen, H. M. Y., Spilt, J. L., & Oort, F. J. (2011). The influence of affective teacher–student relationships on students' school engagement and achievement: A meta-analytic approach. Review of Educational Research, 81(4), 493–529. https://doi.org/10.3102/0034654311421793

Rubin, K. H., Bukowski, W. M., & Bowker, J. C. (2015). Children in peer groups. In M. E. Lamb (Ed.), Handbook of child psychology and developmental science (7th ed., pp. 175–222). Wiley.

Suldo, S. M., Thalji, A., & Ferron, J. (2016). Longitudinal academic outcomes predicted by early adolescents' subjective well-being, psychopathology, and mental health status yielded from a dual-factor model. Journal of Positive Psychology, 11(1), 17–30. https://doi.org/10.1080/17439760.2015.1015157

Wentzel, K. R. (2017). Teacher–student relationships and adolescent competence at school. Educational Psychologist, 52(4), 1–17. https://doi.org/10.1080/00461520.2017.1304760

World Health Organization. (2022). World mental health report: Transforming mental health for all. World Health Organization.

Xiang Hui, J. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Psychological Health Education Curriculum Based on Psychological Capital to Improve the Positive Psychological Quality of College Students. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(11), 171–185. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266118

Yanting, C. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of the Mental Health Education Curriculum based on Kolb's Experiential Learning Theory to Improve Ethnic Preparatory Students' Learning Adaptability. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(12), 241–256. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266490

Zhang, D. (2016). College students' mental health education. Higher Education Press.

Zhonghua, G. ., Intarasompun, W. ., Watananimitgul , W. ., & Iamsa-ard, A. . (2023). The Development of Blended Teaching model Based on Deep Learning Theory to Enhance college students' critical thinking. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(11), 381–394. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266121

Zimin , Z., Watannanimtgul , W. ., Intarasompun , W. ., & Iamsa-ard , A. . (2023). The Development of Instructional Model According to Immersive Learning in Virtual Reality Environment to Enhance Tour Guide Students' Oral Communication Ability . Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(12), 324–338. Retrieved from https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/266491

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย*

THE DEVELOPMENT OF A LEARNING MANAGEMENT MODEL ON BUN SAM HA TO RAISE AWARENESS OF CULTURAL HERITAGE CONSERVATION AMONG STUDENTS OF RAJAPRACHANUPATHAM SCHOOL 14, NONG KHAI PROVINCE

อนันต์ คติยะจันทร์[1], วิทยา ทองดี[2] และ สมควร นามสีฐาน[3]

Anan Katiyachan[1], Vitthaya Thongdee[2] and Somkhun Namseethan[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[1-3]Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author's Email: anan.kati@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 20 มีนาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 30 เมษายน 2569; วันตอบรับบทความ : 30 เมษายน 2569

Received 20 March 2026; Revised 30 April 2026; Accepted 30 April 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ 2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ 3. เพื่อประเมินประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบวิธีการวิจัยแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในระยะ

Citation:

*อนันต์ คติยะจันทร์, วิทยา ทองดี และ สมควร นามสีฐาน. (2569). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1038-1056.

Anan Katiyachan, Vitthaya Thongdee and Somkhun Namseethan. (2026). The Development Of A Learning Management Model On Bun Sam Ha To Raise Awareness Of Cultural Heritage Conservation Among Students Of Rajaprachanupatham School 14, Nong Khai Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1038-1056.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ที่ 1 คือนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 ด้วยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 30 คน ในระยะที่ 2 ใช้กลุ่มผู้เชี่ยวชาญประเมินรูปแบบ จำนวน 7 คน ในระยะที่ 3 ใช้กลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน ในระยะที่ 4 ใช้กลุ่มเป้าหมายคือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม คู่มือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ในส่วนเชิงคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัย พบว่า 1. การรับรู้สืบเสาะหาความรู้ ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้และสภาพความเป็นจริง โดยมีครูคอยเป็นผู้สนับสนุนให้คำแนะนำ ส่งเสริมให้นักเรียนสืบค้น สำรวจ ตรวจสอบ และค้นคว้าจากการไปทัศนศึกษาหรือประสบการณ์จริง 2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน โดยใช้ ILRCE Model ประกอบด้วย 1) ขั้นเกริ่นนำ 2) ขั้นเรียนรู้ในเนื้อหา 3) ขั้นสะท้อนความคิด 4)ขั้นสร้างความรู้ และ 5) ขั้นประเมินผล สรุปผล 3. ประเมินความตระหนักรู้ของนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย พบว่า ความตระหนักรู้ในด้านการอนุรักษ์บุญซำฮะของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายโดยรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การพัฒนา, การรับรู้, ประเพณีสงกรานต์

Abstract

This research article aimed to: (1) investigate the current conditions and needs of learning management regarding Boon Samha; (2) develop a learning management model for Boon Samha; and (3) evaluate the effectiveness of the developed learning management model. This study employed a Research and Development (R&D) methodology. The population and sample in Phase 1 consisted of 30 Grade 10 students from Rajaprajanugroh 14 School, selected through purposive sampling. In Phase 2, seven experts were involved in evaluating the model. In Phase 3, a target group of 30 participants was used, and in Phase 4, the target group comprised 15 stakeholders. The research instruments included questionnaires, interviews, focus group discussions, and a learning management model manual. The statistical methods used for data analysis were

frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test. Qualitative data were analyzed through content analysis in relation to the context.

The research results showed that: 1. Inquiry-based learning should be promoted to encourage students to learn from real-world situations, with teachers providing support and guidance. 1. Encourage students to investigate, explore, examine, and research through field trips or real-life experiences. 2. The learning management model consists of five steps using the ILRCE Model: 1) Introduction, 2) Content learning, 3) Reflection, 4) Knowledge construction, and 5) Evaluation and conclusion. 3. An assessment of the target group's awareness of the Bun Samha conservation effort revealed that their overall awareness was at a high level.

Keywords : Development , Perception, Bun Sam Ha

บทนำ

การปฏิบัติ การเป็นตัวแทนการแสดงออก ความรู้ ทักษะ ตลอดจนเครื่องมือ วัตถุ สิ่งประดิษฐ์ และพื้นที่ทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวเนื่องกับสิ่งเหล่านั้นซึ่งชุมชน กลุ่มชน และในบางกรณีปัจเจกบุคคลยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรมของตน มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นสิ่งที่ชุมชนและกลุ่มชนสร้างขึ้นใหม่อย่างสม่ำเสมอเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมของตน และทำให้คนเหล่านั้นเกิดความรู้สึกมีอัตลักษณ์และความต่อเนื่อง ดังนั้นจึงก่อให้เกิดความเคารพต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม และการคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ โดยมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม,2559) โดยเมื่อเกิดกิจกรรมของสังคมอย่างใดอย่างหนึ่งสืบเนื่องไม่ขาดสายจนเกิดเป็นประเพณี โดยส่วนมากเกิดมาจากประวัติทางพระพุทธศาสนา อิงจากเหตุการณ์ในสมัยพุทธกาล พุทธบัญญัติ เรื่องเล่า หรือเหตุการณ์โรคระบาดในสังคมโบราณ มีการปฏิบัติเรื่อยมาจนเกิดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมขึ้น

วัฒนธรรมประเพณี บุญซำฮะ นิยมทำกันในเดือนเจ็ด จัดทำขึ้นเพื่อชำระล้างสิ่งที่เป็นเสนียดจัญไรต่าง ๆ ออกจากหมู่บ้าน ตำบล เชื่อว่าจะทำให้ประชาชนหายจากเหตุเภทภัยต่าง ๆ และอยู่เย็นเป็นสุข มูลเหตุที่จะมีการทำบุญซำฮะ มีเรื่องเล่าว่า ครั้งพุทธกาที่เมืองไพสาลีเกิด

ทุพภิกขภัยเพราะฝนแล้ง ผู้คนอดอยากล้มตายมากมาย ชาวเมืองจึงอาราธนาพระพุทธเจ้าให้เสด็จไประงับเหตุเภทภัย พระพุทธเจ้าไปโปรดโดยให้พระอานนท์เรียนคาถาแล้วไปสวดมนต์ในเมืองพร้อมนำบาตรน้ำมนต์ของพระองค์ไปประพรมจนทั่วเมืองทำให้ฝนตก ผู้คนอยู่เย็นเป็นสุข จึงทำให้เกิดประเพณีทำบุญซำฮะตั้งแต่นั้นมา (กาญจนา คำผา,2559) ซำฮะ เป็นภาษาอีสาน หมายถึง การทำความสะอาด ประเพณีนี้ เป็นการทำบุญเพื่อชำระล้างสิ่งที่ไม่ดีเป็นเสนียดจัญไร อันจะทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่บ้านเมือง ซึ่งถือว่าเป็นการปัดเป่าความชั่วร้ายให้ออกจากหมู่บ้าน เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของทุกคนในหมู่บ้าน (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม,2562) บุญซำฮะจึงมีส่วนสำคัญต่อสังคมไทยเพราะจะได้ช่วยให้เกิดสำนึกในการรักษาความสะอาดของบ้านเรือนของตนเอง ซึ่งในอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยประสบกับทุขภัยในรูปแบบต่าง ๆ มีเหตุการณ์โรคอหิวาตกโรคระบาดใหญ่ ซึ่งเกิดจากการที่ประชาชนไม่รู้จักรักษาความสะอาด โดยโรคอหิวาตกโรคระบาดเมื่อปี พ.ศ. 2363 และในช่วงปี พ.ศ. 2563 ได้เกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19) และองค์การอนามัยโลก หรือ World Health Organization (WHO) ได้มีการกำหนดแนวทาง ในการเฝ้าระวังคัดกรอง และป้องกันควบคุมโรค ไม่ให้การระบาดของโรค มีการคัดกรองผู้ที่เดินทางเข้าออกประเทศ ทั้งท่าอากาศยาน ท่าเรือ พรมแดน แจ้งสถานพยาบาลทุกแห่ง ทำการคัดกรองผู้ป่วย ที่มีอาการไข้ร่วมกับมีอาการทางเดินหายใจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมด้วย เช่น ไอ เจ็บคอ มีน้ำมูก หายใจเหนื่อยหอบ และมีประวัติการเดินทาง จากประเทศเสี่ยงหรือพื้นที่ที่มีการระบาดต่อเนื่อง ภายใน 14 วัน หรือบุคคลที่เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพ สัมผัสใกล้ชิดกับนักท่องเที่ยว ที่มาจากพื้นที่ที่ระบาดอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ที่สัมผัสกับผู้ป่วยตามเกณฑ์เฝ้าระวัง รวมถึงให้มีเฝ้าระวังในชุมชน โดยให้ความรู้กับประชาชน เน้นให้ประชาชนมีพฤติกรรมกินร้อน ช้อนกลาง ล้างมือ (สุภาภรณ์ วงธิ, 2564) และในปัจจุบันประเทศไทยเจอมลพิษทางอากาศ คือ ฝุ่น PM 2.5 ในกลุ่มของประชาชนและเยาวชน ต้องมีความตระหนักรู้ในการรักษาความสะอาดมากยิ่งขึ้น และต้องมีการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความตระหนักรู้ในเรื่องของวัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างองค์ความรู้ เช่น ประเพณีเรื่องบุญซำฮะ ที่ส่งเสริมให้เยาวชนได้รู้และเห็นคุณค่าของการรักษาความสะอาด

ความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้บุคคลและสังคมเห็นคุณค่า ความหมาย และความสำคัญขององค์ความรู้ ความเชื่อ ประเพณี และวิถีชีวิตที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ความตระหนักรู้ดังกล่าวมิได้จำกัดเพียงการรับรู้

ข้อมูลเชิงความรู้เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงความเข้าใจเชิงลึก เจตคติที่ดี และความพร้อมในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และสืบสานมรดกทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป การจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในบริบทท้องถิ่น เช่น ประเพณี พิธีกรรม หรือกิจกรรมชุมชน สามารถช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง และเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตประจำวันได้อย่างมีความหมาย ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองในการสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม การปลูกฝังความตระหนักรู้ตั้งแต่วัยเรียนจึงเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างพลเมืองที่มีจิตสำนึกทางวัฒนธรรม และส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้เกิดความยั่งยืนในสังคมไทย

วัฒนธรรมเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่า วิถีชีวิตที่ชุมชนและท้องถิ่นต่าง ๆ ได้พัฒนาและสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิต โดยแสดงออกในรูปแบบและวิธีการที่หลากหลายทั้งในรูปแบบของวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญา ศิลปะการแสดง ฯลฯ เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกและกระตุ้นให้คนในชุมชนท้องถิ่นเกิดความตระหนักมีความตื่นตัวและเข้ามามี ส่วนร่วมในการฟื้นฟูเผยแพร่และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณค่าความหลากหลายของศิลปะและวัฒนธรรมไทยทั้งที่เป็นวิถีชีวิต ค่านิยม และความเป็นไทย ในปัจจุบันวัฒนธรรมท้องถิ่นถูกละเลยและมีการถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นใหม่น้อย เช่น การแต่งกาย ภาษาพูด รวมทั้งประเพณีและวิถีชีวิต ที่ดีงาม ท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรมภายใต้กระแสโลกาภิวัฒน์ วัฒนธรรมได้มีการ ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา หากมรดกทางวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลาย กันในพื้นที่ไม่ได้รับการสืบสานและ อนุรักษ์ฟื้นฟู รวมถึงการพัฒนาต่อยอดให้เกิดคุณค่าทางสังคม และจิตใจให้คุณค่าทางมรดกวัฒนธรรมลดน้อยไปจนแทบจะสูญหาย วัฒนธรรมวิถีชีวิต ที่เกิดขึ้นจากการสั่งสมองค์ความรู้ในแต่ละท้องถิ่นมีลักษณะโดดเด่นที่แตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่ ในแต่ละพื้นที่และสามารถทำให้ผู้เรียนได้มีองค์ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์จริงอีกด้วย (อารดา พลอาษา,2564) ส่วนประเพณีบุญซำฮะเป็นประเพณีสำคัญของชาวอีสาน จัดขึ้นเพื่อชำระล้างสิ่งอัปมงคล ฟื้นฟูขวัญกำลังใจ และเสริมสร้างความเป็นสิริมงคลแก่ชุมชน โดยมีความเชื่อว่าการประกอบพิธีจะช่วยปัดเป่าสิ่งไม่ดีและนำความสงบสุขมาสู่หมู่บ้าน พิธีกรรมประกอบด้วยการทำบุญตักบาตร การสวดมนต์ การประกอบพิธีสะเดาะเคราะห์ และการร่วมกิจกรรมของคนในชุมชน ประเพณีบุญซำฮะสะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่น ความสามัคคี และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับความเชื่อทาง

ศาสนาและธรรมชาติ อีกทั้งยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่ต่อไป

ดังนั้น ผู้วิจัยมีความตระหนักและเห็นความสำคัญในการนำเอาหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีบุญซำฮะ ไปปลูกฝังให้แก่เด็กและเยาวชนนักเรียนให้มีคุณภาพ รักความสะอาดส่งผลให้สังคมไทยสุขสงบต่อไปอย่างยั่งยืน และจำเป็นอย่างยิ่งจึงได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่องบุญซำฮะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย ให้นักเรียนมีศักยภาพและเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 และเป็นรูปธรรมสามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่ส่งผลให้เกิดคุณภาพมีสาธารณสุขที่ดี เป็นโรงเรียนสีขาว และส่งเสริมด้านการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย

3. เพื่อทดลองรูปแบบในการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย

4. เพื่อประเมินประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีการดำเนินงานวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ มีการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในจังหวัดหนองคาย ผู้เชี่ยวชาญปราชญ์ชาวบ้านการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

1. รูปแบบและขอบเขตการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ร่วมกับการวิจัยภาคสนามศึกษา ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย โดยการวิจัยในระยะนี้ดำเนินการโดยการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย โดยการวิจัยในระยะนี้ดำเนินการโดยการวิจัยแบบผสมระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผ่านกระบวนการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ระยะที่ 3 ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย โดยการวิจัยในระยะนี้ดำเนินการโดยการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental research) ระยะที่ 4 เพื่อประเมินประสิทธิผลของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย โดยการวิจัยในระยะนี้ดำเนินการโดยการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participatory research) ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2. กลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 30 รูป/คน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่พระสงฆ์ 5 รูป คณะครู จำนวน 3 คน และปราชญ์ชาวบ้าน 4 คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 9 คน

3. เครื่องมือวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล 1. เครื่องมือวิจัย ได้แก่ (1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการการรับรู้ (2) การสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้นำชุมชน และปราชญ์

ชาวบ้าน รวมจำนวน 30 คน (3) ขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ก่อนลงพื้นที่ (4) การวิจัยภาคสนาม เป็นการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยลงพื้นที่วิจัยสังเกตุ ศึกษาวัฒนธรรมประเพณี (5) การสนทนากลุ่มย่อยเพื่อส่งเสริมเครือข่ายเกี่ยวกับชุมชน คณะครู ผู้ปกครองนักเรียน และปราชญ์ชาวบ้าน 2. ขั้นตอนการเก็บข้อมูล (1) ศึกษาเอกสารและวางแผนลงพื้นที่วิจัย (2) ลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง (3) สนทนากลุ่มย่อย เพื่อวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (4) ตรวจสอบข้อมูล สรุปและวิเคราะห์ ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์ เนื้อหาประกอบบริบท

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยจัดลำดับเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ในส่วนเชิงคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยระยะที่ 1

สรุปผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน พบว่า สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 30 คน พบว่า จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อย 60 เพศหญิง จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 40 และโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 คิดเป็นร้อยละ 100 เท่ากัน ตามลำดับ และสภาพปัจจุบัน และความต้องการการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ = 2.93 S.D. = 0.98) เมื่อเปรียบเทียบรายข้อ ข้อที่ได้ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักเรียนมีทักษะในความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีเรื่อง บุญซำฮะเป็นอย่างดีเป็นอย่างดี ($\bar{x}$ = 3.46 S.D. = 1.01) รองลงมา คือ ในโรงเรียนของนักเรียน มีการจัดกิจกรรมในการ เรียนรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเรื่อง บุญซำฮะ การทำความสะอาดภายในโรงเรียนบ่อยครั้ง ($\bar{x}$ = 3.45 S.D. = 1.07) และ ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ นักเรียนมีความตระหนักรู้ในเรื่องบุญซำฮะที่ ส่งเสริมวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น($\bar{x}$ = 2.31 S.D. = 0.96

สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย ควรจัดทำให้เป็นนวัตกรรมประเภท กระบวนการคิด การสืบเสาะหาความรู้ ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้และสภาพความเป็นจริง โดยมีครูคอยเป็น

ผู้สนับสนุนให้คำแนะนำ ส่งเสริมให้นักเรียนสืบค้น สำรวจ ตรวจสอบ และค้นคว้าจากการไปทัศนศึกษาหรือประสบการณ์จริง กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้ควรเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ การออกแบบการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการแบบสืบเสาะหาความรู้ ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเกริ่นนำเตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 ขั้นการเรียนรู้ในเนื้อหา ขั้นที่ 3 ขั้นการสะท้อนความคิด ขั้นที่ 4 ขั้นสร้างความรู้ และขั้นที่ 5 ขั้นการประเมินผลทดสอบ โดยมีสิ่งที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียน เช่น สื่อวีดิทัศน์ จากนั้นดำเนินการศึกษาตามกระบวนการทางวัฒนธรรมประเพณีและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ด้านต่างๆ และมีการสรุปข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเรียนรู้ วิธีการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ควรเป็นหลักสูตรเกี่ยวกับประเพณีความเชื่อและมรดกทางวัฒนธรรม ควรมุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประเพณีความเชื่อและมรดกทางวัฒนธรรมภายในชุมชนเป็นอันดับแรก องค์ประกอบของรูปแบบจัดการเรียนรู้ควรมี มาตรฐานตัวชี้วัด เนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล หลักการแนวคิด การเตรียมการบทบาทผู้เรียนผู้สอน บรรยากาศการสอน ศึกษาเรียนรู้และวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัยระยะที่ 2

รูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ และเป็นการส่งเสริมการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมแต่เนื้อหาของการเรียนรู้ไม่ควรกว้างเกินไป ควรเลือกเนื้อหาที่เฉพาะเจาะจง เช่น มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำถิ่น เป็นต้น ด้านหลักการ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ควรจัดทำให้เป็น “รูปแบบนวัตกรรม” ที่ส่งเสริมกระบวนการคิด การสืบเสาะหาความรู้ ควรตั้งวัตถุประสงค์เพื่อการจัดการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และ เจตคติ (Attitude) ที่ดี ควรเปลี่ยนเนื้อหาจากที่มีความหลากหลายให้เน้นที่ “บุญซำฮะ” กระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน “ILRCE” ประกอบด้วย 1) ขั้นเกริ่นนำเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ (Introduction:I) 2) ขั้นทำการแบ่งกลุ่มเรียนรู้ในเนื้อหา (Learning:L) 3) ขั้นสะท้อนความคิด (Reflection:R) 4) ขั้นสร้างความรู้ (Construction:C) การจัดเก็บความรู้ การถ่ายทอดความรู้ และ 5) ขั้นประเมินผล (Evaluation:E) สรุปผลอภิปรายผล และขั้นสังเคราะห์ข้อมูล ควรมีการวัดและการประเมินผล 3 ด้าน คือ (1) ผลคะแนนก่อนและหลังเรียน (2) ค่าความพึงพอใจ และ (3) ความตระหนักรู้ในมรดกภูมิปัญญา

ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น การจัดการเรียนรู้ในด้านการอนุรักษ์มรดกทุนทางวัฒนธรรมประเพณีบุญซำฮะ

สรุปผลการวิจัยระยะที่ 3

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 53 เพศหญิง จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 47 อายุส่วนใหญ่ 16 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 73 อายุช่วง 15 ปี จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 27 คะแนนเฉลี่ยการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรม เรื่อง “บุญซำฮะ” เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในด้านการอนุรักษ์มรดกทุนทางวัฒนธรรมประเพณีบุญซำฮะ สูงกว่าก่อนเรียนโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการ อนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลการประเมินความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายหลังจากการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรม เรื่อง “บุญซำฮะ” เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในด้านการอนุรักษ์มรดกทุนทางวัฒนธรรมประเพณีบุญซำฮะ พบว่า ความตระหนักรู้ในด้านการอนุรักษ์มรดกทุนทางวัฒนธรรมประเพณีบุญซำฮะของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายโดยรวมอยู่ในระดับมาก

สรุปผลการวิจัยระยะที่ 4

ผลการประเมินผลลัพธ์ของการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการ อนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย พบว่า ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน

(1) ด้านประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 3 ผู้เรียนมีความตระหนักรู้ในด้านการอนุรักษ์มรดกทุนทางวัฒนธรรมมากขึ้น ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 1 ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

(2) ด้านประสิทธิผลมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 1 ด้านกำลังคนมีความคุ้มค่าในการจัดการเรียนรู้ฯ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 2 ด้านงบประมาณมีความคุ้มค่าในการจัดการเรียนรู้ฯ

(3) ด้านผลกระทบมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการเรียนในโรงเรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 3 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในการสร้างความตระหนักรู้ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน

อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 1

จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อความตระหนักรู้ในด้านการอนุรักษ์มรดกทุนทางวัฒนธรรมประเพณีบุญซำฮะ อยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่ได้ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักเรียนมีทักษะในการศึกษาความตระหนักรู้ในด้านการอนุรักษ์มรดกทุนทางวัฒนธรรมประเพณีบุญซำฮะเป็นอย่างดีอยู่ในระดับปานกลาง รองลงมา คือ นักเรียนมีความตระหนักรู้ในด้านการอนุรักษ์มรดกทุนทางวัฒนธรรมประเพณี อยู่ในระดับปานกลาง และ ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ในเรียนของนักเรียน มีการจัดกิจกรรมในการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในด้านการอนุรักษ์มรดกทุนทางวัฒนธรรมประเพณี บ่อยครั้งอยู่ในระดับน้อย อภิปรายได้ว่า จากผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีทักษะและความตระหนักรู้ในด้านการอนุรักษ์มรดกทุนทางวัฒนธรรมในระดับปานกลาง จากทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในระยะที่หนึ่ง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้อธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวว่า เรื่องนี้ไม่น่าแปลกใจเท่าไหร่ เนื่องจากเนื้อหาความตระหนักรู้ในด้านการอนุรักษ์มรดกทุนทางวัฒนธรรมไม่ได้ถูกบรรจุในสาระการเรียนรู้รายวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ส่วนให้เป็นเนื้อหาภาพกว้างในภูมิภาคต่างๆ ในชั้นเรียนบางครั้งก็มีการสอนสอดแทรกเนื้อหาดังกล่าว แต่ก็ยังไม่มากเพียงที่จะส่งเสริมให้นักเรียนมีความตระหนักรู้ในด้านการอนุรักษ์มรดกทุนทางวัฒนธรรมในจัดการเรียนการสอนยังขาดกิจกรรมที่จะทำให้นักเรียนเกิดความพึงพอใจในท้องถิ่นตนเองอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้สาเหตุดังกล่าวอาจมาจากการขาดการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สอดคล้องกันงานวิจัยของ วชิริรพงษ์ มณีนันทวัฒน์ และนพดล ใจเจริญ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนรู้และจัดการความรู้เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีชุมชนริมน้ำบางปะกง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสังเกตวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในการศึกษาและการสัมภาษณ์

และมีรายละเอียดในการศึกษาค้นคว้า เรื่อง กระบวนการเรียนรู้และจัดการความรู้เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีชุมชนริมน้ำบางปะกง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้องค์ความรู้ทางวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำบางปะกง 2) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการเพื่อการอนุรักษ์องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำบางปะกง ผลการวิจัยสรุปพบว่า กระบวนการเรียนรู้องค์ความรู้ทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำบางปะกง มีความหลากหลาย แต่ยังไม่มีการจดบันทึกองค์ความรู้ที่เกิดจากวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำบางปะกงอย่างมีระบบ มีเพียงการถ่ายทอดด้วยมุขปาฐะของบรรพบุรุษ สู่ลูกหลายหรือข้อปฏิบัติตามผู้มีอายุในชุมชน และมีระบบการถ่ายทอดโดยอาศัยการจดจำและดำเนินกิจกรรมโดยหน่วยงานภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ แต่องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นเฉพาะบุคคลมีน้อยมาก ทำให้เกิดความเสี่ยงต่อการสูญหาย ภาครัฐและสถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลัก ที่มีการสนับสนุนและจัดโครงการกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำบางปะกงอย่างต่อเนื่อง เช่น ประเพณีงานบวช ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีแห่หลวงพ่อพระพุทธโสธรทางน้ำ ประเพณีตรุษจีน ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีทอดกฐิน เป็นต้น ด้วยการสนับสนุนให้บุคลากรจากหน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษาร่วมมือโดยนำนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำ และได้รับความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายทางด้านวัฒนธรรม จึงสมควรสนับสนุนให้มีกระบวนการเรียนรู้และวิธีการอนุรักษ์ถ่ายทอดทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำบางปะกงอย่างมีระบบ มีการจัดเก็บให้อยู่ในรูปแบบแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน เช่น หนังสือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตของชุมชนริมฝั่งแม่น้ำบางปะกง เพื่อให้คนใน (วชริรพงษ์ มณีนันทวัฒน์ และนพดล ใจเจริญ, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สวนีย์ ภิรมย์ไกรภักดิ์ และคณะได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการเรียนตระหนักรู้ตนเองด้านความรับผิดชอบของเด็กด้อยโอกาสโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 50 จังหวัดขอนแก่น การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างรูปแบบการเรียนตระหนักรู้ตนเองด้านความรับผิดชอบของเด็กด้อยโอกาส และเพื่อประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนตระหนักรู้ตนเองด้านความรับผิดชอบของ เด็กด้อยโอกาส เทคนิคที่ใช้ในการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ตามแนวคิดของ Kemmis and McTaggert (1998)

ระยะแรกเป็นการเตรียมก่อนการวิจัย โดยเลือกพื้นที่ศึกษาแบบเจาะจง ศึกษาบริบท สร้างความสัมพันธ์กับโรงเรียน สร้างเครือข่ายทีมวิจัย โดยใช้แบบสอบถาม การจัดกลุ่ม สนทนา (focus group) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interviews) คณะครูและผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 46 คน ระยะที่ 2 เป็นการวางแผนและสร้างรูปแบบการเรียนตระหนักรู้ตนเองด้านความรับผิดชอบของเด็กด้อยโอกาส ดำเนิน การสร้างร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยมีแนวคำถามการจัดกลุ่ม สนทนาแบบสัมภาษณ์ พร้อมเครื่องมือบันทึกภาพ/เสียง ระยะที่ 3 เป็นการปฏิบัติการตามรูปแบบการเรียนตระหนักรู้ตนเองด้านความรับผิดชอบของเด็กด้อยโอกาส นำไปใช้กับนักเรียนที่ได้รับการคัดเลือกจำนวน 20 คน โดยการ สังเกตพฤติกรรม พร้อมบันทึกภาพ/เสียง ระยะที่ 4 เป็นการประเมินประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนตระหนักรู้ตนเอง ด้านความรับผิดชอบของเด็กด้อยโอกาส ผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัย ร่วมกันสังเกต ติดตามประเมินผลและสะท้อนกลับ เมื่อพบข้อบกพร่อง จุดเด่น จุดด้อย เพื่อปรับปรุงแก้ไขจนสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และระยะที่ 5 เป็นการสังเคราะห์รูปแบบการเรียนตระหนักรู้ตนเองด้านความรับผิดชอบของเด็กด้อยโอกาสโดยใช้กระบวนการ วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ทุกขั้นตอนของการวิจัยแล้วแก้ไขปรับปรุงออกมาเป็นรูปแบบการเรียนตระหนัก รู้ตนเองด้านความรับผิดชอบ ผลการวิจัย พบว่า 1. รูปแบบการเรียนตระหนักรู้ตนเองด้านความรับผิดชอบของเด็กด้อยโอกาสที่สร้างขึ้นมีการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยจัดกิจกรรมเห็นคุณค่าในตนเอง มี บทบาทหน้าที่ คือ 1.1) รักษาความสะอาดของร่างกาย แต่งกายถูกระเบียบ 1.2) มีความอดทน ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ทำงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ 1.3) รู้จักประมาณตนในการใช้จ่าย 2) ด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว โดยจัด กิจกรรมสานสัมพันธ์แห่งสายใย มีบทบาทหน้าที่ คือ 2.1) เคารพ เชื่อฟังคำสั่งสอน (พ่อครู แม่ครู) 2.2) ช่วยเหลือ สมาชิกในครอบครัว 2.3) รักษา เชิดชู ชื่อเสียงของครอบครัว 3) ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน โดยจัดกิจกรรม โรงเรียนของฉัน มีบทบาทหน้าที่ คือ 3.1) รักษาความสะอาดบริเวณที่ได้รับมอบหมาย 3.2) รักษาผลประโยชน์ ชื่อเสียงของโรงเรียน 3.3) มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน และ 4) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยจัดกิจกรรม แบ่งปันเพื่อส่วนรวม มีบทบาทหน้าที่ คือ 4.1) จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ 4.2) ร่วมกิจกรรมของ ส่วนรวม ชุมชนหรือสังคม 4.3) รู้จักหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ พลเมืองที่ดี 2. ประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนตระหนักรู้ตนเองด้านความรับผิดชอบของเด็กด้อยโอกาส พบว่า 1) ด้านความรับผิดชอบต่อตนเอง ทำให้นักเรียนรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองชัดเจน มี

ความสำคัญ เห็นคุณค่าตน มีสุขภาพแข็งแรง มีความอดทน รู้จักอดออม มุ่งมั่นในทุกสิ่งเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ 2) ด้านความรับผิดชอบ ต่อครอบครัว ทำให้นักเรียนรู้จักบทบาทหน้าที่ของการเป็นสมาชิกในครอบครัว เคารพ เชื่อฟัง คำสั่งสอน (พ่อครู แม่ครู) ช่วยเหลือ รักษา ชื่อเสียงของครอบครัว 3) ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ทำให้นักเรียนรู้จักบทบาทหน้าที่ของ การเป็นนักเรียนให้ปฏิบัติตามที่ได้รับมอบหมาย ช่วยเหลือส่วนรวม รักษา ชื่อเสียงและผลประโยชน์ของโรงเรียน และ 4) ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ทำให้นักเรียนรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองในการเป็นสมาชิกของสังคม ช่วยเหลือ แบ่งปันซึ่งกันและกัน ศรัทธา รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ (สวนีย์ ภิรมย์ไกรภักดิ์,2559)

อภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 2

จากการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ แม้ผู้เชี่ยวชาญจะมองว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อสร้างความตระหนักรู้ในด้านการอนุรักษ์มรดกทุนทางวัฒนธรรมประเพณี ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 ที่ผู้วิจัยนำเสนอนั้นสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ และเป็นการส่งเสริมความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม แต่เนื้อหาของการเรียนรู้ไม่ควรกว้างเกินไป ควรเลือกเนื้อหาที่เฉพาะเจาะจง เช่น บุญซำฮะ เป็นต้น ดังนั้น ควรเปลี่ยนเป็น “รูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง “บุญซำฮะ” เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประเพณีประจำถิ่น รูปแบบควรมีองค์ประกอบ คือ หลักการที่ว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ควรจัดทำให้เป็นนวัตกรรมประเภทกระบวนการคิด มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดการเรียนรู้โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และ เจตคติ (Attitude) ที่ดี เนื้อหาให้เน้นที่การเรียนรู้ “บุญซำฮะ” กระบวนการเรียนการสอน 5 ขั้นตอน “ILRCE” ประกอบด้วย โดยวันที่ 1 ขั้นเกริ่นนำเตรียมความพร้อมสำหรับการเรียนรู้ (Introduction:I) วันที่ 2 ทำการแบ่งกลุ่มเรียนรู้ในเนื้อหา (Learning:L) และสะท้อนความคิด (Reflection:R) วันที่ 3 ขั้นสร้างความรู้ (Construction:C) การจัดเก็บความรู้ การถ่ายทอดองค์ความรู้ และ วันที่ 4 เป็นขั้นประเมินผลทดสอบ (Evaluation:E) สรุปผลการจัดการเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในด้านการอนุรักษ์มรดกทุนทางวัฒนธรรมประเพณีบุญซำฮะ และขั้นสังเคราะห์ข้อมูล ควรมีการวัดและการประเมินผล 3 ด้าน คือ (1) ผลคะแนนก่อนและหลังเรียน (2) ค่าความพึงพอใจ และ (3) ความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกทางภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประทวน คล้ายศรี เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้

แบบผสมผสานร่วมกับแนวคิดอภิปัญญา สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรูปแบบมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กิจกรรมการเรียนการสอน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การตระหนักรู้ ขั้นที่ 2 การวางแผน ขั้นที่ 3 การกำกับ และขั้นที่ 4 การประเมินผล (ประทวน คล้ายศรี,2560)

อภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 3

คะแนนเฉลี่ยการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการ อนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย สูงกว่าก่อนเรียนโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ความพึงพอใจของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง บุญซำฮะ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในการ อนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย อยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ณัฐวุฒิ คำประเทือง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยใช้สื่อโฆษณาหนังสั้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญยิ่งในการอำนวยประโยชน์ทางตรงและทางอ้อม แม้ว่าทรัพยากรป่าไม้จะมีความสำคัญแต่ในปัจจุบันป่าไม้ได้ถูกทำลายลงไปอย่างมาก สาเหตุของปัญหา ทรัพยากรป่าไม้ พบว่า ส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมของมนุษย์ที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องและความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนากระบวนการสร้างความตระหนักรู้ ในการอนุรักษ์ป่าไม้โดยใช้สื่อโฆษณาหนังสั้น เพื่อศึกษาความรู้ ความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์ป่าไม้ และเจตคติต่อการอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการเข้าร่วมกิจกรรม และ เพื่อเปรียบเทียบความรู้ และความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์ป่าไม้ต่อการอนุรักษ์ป่าไม้ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปี ที่ 6 โรงเรียนบ้านบ่อใหญ่ (บ่อใหญ่เรืองศิลป์) ตำบลบ่อใหญ่ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จำนวน 22 คน จาก 1 ห้อง ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sample) เครื่องมือที่ใช้คือสื่อโฆษณาหนังสั้น (โฆษณาหนังสั้นที่นำเสนอ) แบบทดสอบ ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ แบบสอบถามความตระหนักรู้ใน การอนุรักษ์ป่าไม้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ และแบบวัดเจตคติแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 14 ข้อ สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t – test แบบ Dependent ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1. กระบวนการสร้างความ

ตระหนักรู้ในการอนุรักษ์ป่าไม้โดยใช้สื่อโฆษณา หนังสั้น ประกอบด้วย 3 ขั้น คือ ขั้นเตรียมการ ขั้นดำเนินงาน และขั้นการประเมินผล 2. นักเรียนชนประถมศึกษาปีที่ 6 มีความรู้ในการอนุรักษ์ป่าไม้โดยใช้สื่อโฆษณาหนังสั้น หลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงขึ้นกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 82.58 ซึ่งเพิ่มขึ้นจากก่อนเรียน ร้อยละ 41.67 3. นักเรียนชนประถมศึกษาปีที่ 6 มีความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยใช้สื่อโฆษณาหนังสั้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.70) 4. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีเจตคติต่อการอนุรักษ์ป่าไม้โดยใช้สื่อโฆษณาหนังสั้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก 5. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ป่าไม้โดยใช้สื่อโฆษณา หนังสั้นมีความรู้ ความตระหนักรู้และเจตคติต่อการอนุรักษ์ป่าไม้หลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้า ร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p < .05$) โดยสรุปกระบวนการสร้างความตระหนักรู้ด้วยโฆษณาหนังสั้นมีประสิทธิภาพทำให้เยาวชน มีความรู้เจตคติและมีการปฏิบัติเพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้ที่ดีสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียน ให้มีความเอาใจใส่ต่อสิ่งแวดล้อมได้จึงควรส่งเสริมสนับสนุนและแนะนำไปประยุกต์ใช้สำหรับนักเรียน เยาวชนในพื้นที่อื่นๆ ต่อไป (ณัฐวุฒิ คำประเทือง.,2558) ส่วนผลการประเมินความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 14 จังหวัดหนองคาย เรื่อง “บุญซำฮะ” พบว่า ความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายโดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัยระยะที่ 4

ผลลัพธ์ของการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เรื่อง “บุญซำฮะ” เพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประเพณีประจำถิ่น พบว่า ผลการประเมินโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านประสิทธิภาพมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 3 ผู้เรียนมีความตระหนักรู้ในด้านการอนุรักษ์มรดกทุนทางวัฒนธรรมมากขึ้น ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 1 ผู้เรียนมีความสามารถในการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ด้านประสิทธิผลมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 1 ด้านกำลังคนมีความคุ้มค่าในการจัดการเรียนรู้ฯ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 2 ด้านงบประมาณมีความคุ้มค่าในการจัดการเรียนรู้ฯ ด้านผลกระทบมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 1 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ฯส่งผลกระทบเชิงบวกต่อการเรียนในโรงเรียน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ 3 รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในการสร้างความตระหนักรู้ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ของผู้เรียน สอดคล้องกับ สุรชัย ธชีพันธ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเองและปรับตัวด้านจิตสังคม สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กรณีโรงเรียนกำเนิดวิทย์ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการตระหนักรู้ในตนเองและการปรับตัวด้านจิตสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนกำเนิดวิทย์ 2) เปรียบเทียบการตระหนักรู้ในตนเองของ นักเรียนโรงเรียนกำเนิดวิทย์ ก่อนและหลังการเข้าร่วมการพัฒนาทักษะชีวิต และ 3) เปรียบเทียบ ผลการปรับตัวด้านจิตสังคมของนักเรียนโรงเรียนกำเนิดวิทย์ ก่อนและหลังการเข้าร่วมการพัฒนาทักษะชีวิต กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนกำเนิดวิทย์ จำนวน 72 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต แบบวัดการตระหนักรู้ในตนเอง และแบบสอบถามการปรับตัวด้านจิตสังคม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ สถิติพื้นฐาน สถิติพรรณนา และสถิติ เชิงเปรียบเทียบ (t-test) ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 54 คน (ร้อยละ 75.0) มีการตระหนักรู้ในตนเองใน ระดับสูง นักเรียนจำนวน 17 คน (ร้อยละ 23.6) มีการตระหนักรู้ในตนเองในระดับปานกลาง และนักเรียน จำนวน 1 คน (ร้อยละ 1.4) มีการตระหนักรู้ในตนเองในระดับต่ำ นักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 34 คน (ร้อยละ 47.2) มีคะแนนการปรับตัวด้านจิตสังคมต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่มีคะแนน การปรับตัวด้านจิตสังคมสูงกว่าหรือเท่ากับคะแนนเฉลี่ยของกลุ่ม มีจำนวน 38 คน (ร้อยละ 52.8) การตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียน ก่อนและหลังการเข้าร่วมการพัฒนาทักษะชีวิตไม่แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการปรับตัวด้านจิตสังคมของนักเรียน หลังการเข้าร่วมการพัฒนาทักษะชีวิต แตกต่างจากก่อนการเข้าร่วม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (สุรชัย ธชีพันธ์, 2565)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้ควรส่งเสริมกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสภาพความเป็นจริง มีครูเป็นผู้สนับสนุนและให้คำแนะนำ พร้อมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนสืบค้น สำรวจ ตรวจสอบ และค้นคว้าความรู้จากการทัศนศึกษาหรือประสบการณ์ตรง ทั้งนี้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 ขั้นตอนตาม ILRCE Model ได้แก่ ขั้นเกริ่นนำ ขั้นเรียนรู้ในเนื้อหา ขั้นสะท้อนความคิด ขั้นสร้างความรู้ และขั้นประเมินผลและสรุปผล นอกจากนี้ ผลการประเมินความตระหนักรู้ของนักเรียน

กลุ่มเป้าหมายพบว่า โดยรวมมีความตระหนักรู้ด้านการอนุรักษ์บุญซำฮะอยู่ในระดับมาก **1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 1) รัฐบาลควรมีนโยบายร่วมกันกับทุกกระทรวงทั้งระดับประเทศและระดับท้องถิ่นร่วมมือกันในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำถิ่นเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดอื่น ๆ 2) โรงเรียนควรสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำถิ่นเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา **2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ** 1) การจัดการเรียนรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำถิ่นเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาควรใช้เนื้อหาที่หลากหลายตามบริบทของแต่ละท้องถิ่น 2) การจัดการเรียนรู้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำถิ่นเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาควรใช้กระบวนการสอนที่แตกต่าง ตามคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละท้องที่ **3.ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป** 1) ควรทำการศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีเพื่อส่งเสริมความตระหนักรู้ในด้านการอนุรักษ์มรดกทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่อื่น ๆ 2) ควรทำการศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีในฮีตสิบสองประจำท้องถิ่นของนักเรียนโดยใช้วิธีการในการอนุรักษ์

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.(2559). ชุมชนต้นแบบสืบสานมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมสู่เศรษฐกิจ สร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.

กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.(2562). ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอีสาน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวัฒนธรรมศึกษา.

กาญจนา คำผา.(2559). แนวทางการสืบทอดประเพณีฮีตสิบสองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน. ใน หลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ณัฐวุฒิ คำประเทือง.(2558). การพัฒนากระบวนการสร้างความตระหนักรู้ในการอนุรักษ์ป่าไม้โดยใช้สื่อโฆษณาหนังสั้น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ประทวน คล้ายศรี.(2560).การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับแนวคิดอภิปัญญา สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

วชริรพงษ์ มณีนันทวัฒน์ และนพดล ใจเจริญ.(2561). กระบวนการเรียนรู้และจัดการความรู้เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีชุมชนริมน้ำบางปะกง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารศิลปกรรมบูรพา, 21(1),108-116.

สวนีย์ ภิรมย์ไกรภักดิ์ และคณะ. (2559). รูปแบบการเรียนตระหนักรู้ตนเองด้านความรับผิดชอบของเด็กด้อยโอกาสโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 50 จังหวัดขอนแก่น. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 12(1), 69.

สุภาภรณ์ วงธิ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จังหวัดสุโขทัย. ใน หลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุรชัย ธชีพันธ์.(2565). การพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อส่งเสริมการตระหนักรู้ในตนเองและการปรับตัวด้านจิตสังคม สำหรับผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กรณีโรงเรียนกำเนิดวิทย์. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

อารดา พลอาษา.(2564). การศึกษาองค์ความรู้ การอนุรักษ์ การส่งเสริมและการเพิ่มคุณค่าการทอผ้า ไหมหางกระรอกคู่ตีนแดง อำเภอนาโพธิ์ และอำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารวิจัยวัฒนธรรม, 4(1), 11.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา กับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2*

RELATIONSHIP BETWEEN TECHNOLOGICAL LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND TEACHERS' UTILIZATION OF TECHNOLOGY IN INSTRUCTION IN THE NAWASIRINAKARIN SCHOOL CONSORTIUM UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE BANGKOK 2

สุรีพร ไชยฮัง[1] และ ธารินทร์ รสานนท์[2]

Sureeporn Chaihang[1] and Tharin Rasanond[2]

[1-2]วิทยาลัยการจัดการ กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยพะเยา

[1-2]College of Management Bangkok University of Phayao, Thailand

Corresponding Author's Email: 67160246@up.ac.th

วันที่รับบทความ : 19 มีนาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 30 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 2 เมษายน 2569

Received 19 March 2026; Revised 30 March 2026; Accepted 2 April 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

Citation:

*สุรีพร ไชยฮัง และ ธารินทร์ รสานนท์. (2569). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา กับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1057-1056.

Sureeporn Chaihang and Tharin Rasanond. (2026). Relationship Between Technological Leadership Of School Administrators And Teachers' Utilization Of Technology In Instruction In The Nawasirinakarin School Consortium Under The Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1057-1056.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

กรุงเทพมหานคร เขต 2 2) เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ จำนวน 306 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร ยามาเน่ และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา และการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีและการพัฒนาศักยภาพครู สามารถส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน ในยุคดิจิทัล

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี, การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน, สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์

Abstract

The purposes of this research article were 1) examine the level of technological leadership of school administrators, 2) investigate technology integration in instruction, and 3) analyze the relationship between technological leadership of school administrators and teachers' utilization of technology in

instruction within the Nawasinrinakarin school consortium under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2. The sample consisted of 306 teachers selected using Yamane's sampling formula and stratified random sampling. The research instrument was a five- point Likert scale questionnaire consisting of three sections: technological leadership of school administrators and teachers' utilization of technology in instruction. Data were analyzed using mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient.

The findings revealed that: 1) the overall level of technological leadership of school administrators was at a high level; 2) the overall level of teachers' utilization of technology in instruction was also at a high level; and 3) technological leadership of school administrators was positively correlated with teachers' utilization of technology in instruction at the .01 level of statistical significance. The results indicate that administrators who possess strong technological leadership—such as having a clear technological vision, supporting technology integration, and developing teachers' competencies can effectively promote teachers' ability to integrate technology into teaching and learning processes. This ultimately contributes to enhancing educational quality and improving student learning outcomes in the digital era.

Keywords: technological leadership, technology integration in instruction, Nawasinrinakarin school consortium

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกเผชิญการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและกระแสโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้ระบบการศึกษา จำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล แนวคิดโลกยุค VUCA ซึ่งประกอบด้วย ความผันผวน ความไม่แน่นอน ความซับซ้อน และความคลุมเครือ สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาระบบการศึกษาให้มีความยืดหยุ่นและสามารถใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ การเปลี่ยนผ่านสู่สังคมดิจิทัลทำให้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญต่อการ

บริหารสถานศึกษาและการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะแนวคิด (Smart Education) ที่มุ่งใช้เทคโนโลยีเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษา ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีสามารถสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของครู และส่งเสริมการบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ งานวิจัยหลายชิ้นพบว่าภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของครู และช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด ได้ให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษามาใช้ในการยกระดับคุณภาพการศึกษา จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O - NET) ในช่วงปีการศึกษา 2566 - 2567 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนในบางรายวิชายังมีแนวโน้มลดลง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของครู และการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา

จากความสำคัญและปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา กับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู ในสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

2. เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

การทบทวนวรรณกรรม

1. ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยี (Technological Leadership) คือความสามารถของผู้บริหารในการกำหนดวิสัยทัศน์ ส่งเสริม และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการบริหารและการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา (Kleiner, 2003) ที่เสนอว่า ผู้นำยุคดิจิทัลต้องเข้าใจบทบาทของเทคโนโลยีและสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้พัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Stuart, 2009) กล่าวว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีสามารถส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ Yee (2000) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถจำแนกได้เป็น 3 คุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ การมุ่งการเรียนรู้เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ การเรียนรู้ในสิ่งที่ท้าทาย และการถ่ายทอดความรู้อย่างอดทน สอดคล้องกับข้อค้นพบของ บรรจบ บุญจันทร์ (255 4: 14) เสนอว่าองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี 2) การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรด้านเทคโนโลยี 3) การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน และ 4) การประเมินและพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยี

2. การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู คือการที่ครูนำเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมทางการศึกษามาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน สุกัญญา แชมชอย (2558) ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี การนำเทคโนโลยีสู่ห้องเรียนและโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่า การใช้เทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเข้าถึงแหล่งความรู้ที่หลากหลาย และส่งเสริมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นสำคัญ เยาวเรศ จิตต์ตรง และคณะ (2557 : 217) กล่าวว่า ครูควรยึดวิสัยทัศน์และเจตคติด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยใช้วิสัยทัศน์ดังกล่าวเป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ เพื่อมุ่งสู่การ

พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ UNESCO (2008) ได้เสนอกรอบสมรรถนะด้านเทคโนโลยีของครู (ICT Competency for Teachers) ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) เจตคติในการใช้เทคโนโลยี 2) ความรู้และทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยี 3) การออกแบบการเรียนการสอนและพัฒนาสื่อเทคโนโลยี และ 4) การใช้เทคโนโลยีในการจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีและสามารถส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยี มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ วิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากร การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน และการประเมินพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยี ขณะเดียวกัน ครูมีบทบาทสำคัญในการนำเทคโนโลยีมาออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และพัฒนาสื่อการสอน ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารจึงมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีของครูและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียน 9 โรงเรียน ในกลุ□ม สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร□ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1,292 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอน จำนวน 306 คน โดยใช้สูตรการคำนวณ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตามหลักการของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane, 1973: 1088) และสุ□มกลุ□มตัวอย□างแบบแบ□งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดสถานศึกษาขนาดใหญ□ และขนาดใหญ□พิเศษ และใช□วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย□างโดย

ใช□วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ□มอย□างง□าย (Simple random sampling) เพื่อเลือกตัวอย□างครูผู□ตอบแบบสอบถาม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา และการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยแบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา รูปแบบแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ (1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี (2) ด้านการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรด้านเทคโนโลยี (3) ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน และ (4) ด้านการประเมินและพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยี แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Scale) จำนวน 24 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ (1) ด้านการมีเจตคติในการใช้เทคโนโลยี (2) ด้านความรู้ความสามารถด้านการใช้เทคโนโลยีพื้นฐาน(3) ด้านการออกแบบการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาสื่อเทคโนโลยี และ(4) ด้านการใช้เทคโนโลยีจัดกระบวนการเรียนการสอน แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert Scale) จำนวน 24 ข้อ

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1 ผู้วิจัยตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความถูกต้องด้านภาษา จากนั้นคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การยอมรับที่ค่า 0.67–1.00 และนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบก่อนนำไปทดลองใช้

3.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ผลการวิเคราะห์พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 จากนั้นจึงนำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ผู้วิจัยขอหนังสือรับรองจากวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นได้ส่งแบบสอบถามผ่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาไปยังกลุ่มตัวอย่างและดำเนินการเก็บข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ โดยได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 306 ฉบับ เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดย ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ของครูในสถานศึกษาสหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.4 การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 วิเคราะห์ข้อมูลโดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา

(n = 306)

ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	96	31.37
หญิง	210	68.63
รวม	**306**	**100.0**
ระดับการศึกษาสูงสุด		
ปริญญาตรี	229	74.84
ปริญญาโท	74	24.18
ปริญญาเอก	3	0.98
รวม	**306**	**100.0**
ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน		
1-5 ปี	124	40.52
6-10 ปี	95	31.05
11 ปีขึ้นไป	87	28.43
รวม	**306**	**100.0**
ขนาดของสถานศึกษา		
ขนาดใหญ่	140	45.75
ขนาดใหญ่พิเศษ	166	54.25
รวม	**306**	**100.0**

จากตารางที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 68.63 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 74.84 มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.52 และ ส่วนใหญ่สังกัดในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ คิดเป็นร้อยละ 54.25

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ตารางที่ 2 ระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมและในแต่ละด้าน

ข้อที่	ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา	n=306		
		$\bar{X}$	SD	ระดับ
1.	ด้านการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรด้านเทคโนโลยี	3.83	0.84	มาก
2	ด้านการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน	3.87	0.85	มาก
3.	ด้านการมีวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี	3.85	0.84	มาก
4.	ด้านการสร้างแรงบันดาลใจในการใช้เทคโนโลยี	3.84	0.85	มาก
	ค่าเฉลี่ยรวม	**3.85**	**0.84**	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน มีระดับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.85, S.D. = 0.84) สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาศักยภาพครู และบุคลากรด้านเทคโนโลยี ($\bar{X}$ = 3.87, S.D. = 0.85) รองลงมา ได้แก่ ด้านการสนับสนุนการ ใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 3.85, S.D. = 0.84) ส่วนด้านการมีวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}$ = 3.83, S.D. = 0.84)

2. ผลการวิเคราะห์ระดับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ตารางที่ 3 ระดับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและในแต่ละด้าน

ข้อที่	[illegible]	n=306		
		$\bar{X}$	S.D.	[illegible]
1.	[illegible]	3.81	0.84	[illegible]
2.	[illegible]	3.83	0.85	[illegible]
3.	[illegible]	3.82	0.84	[illegible]
4.	[illegible]	3.82	0.83	[illegible]
	[illegible]	**3.82**	**0.84**	[illegible]

จากตารางที่ 3 พบว่า การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านมีระดับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = 0.84) สำหรับด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีพื้นฐาน ($\bar{X}$ = 3.83, S.D. = 0.85) รองลงมา ได้แก่ ด้านการออกแบบการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาสื่อเทคโนโลยี ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = 0.84) ส่วนด้านการมีเจตคติในการใช้เทคโนโลยีมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X}$ = 3.81, S.D. = 0.84)

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

	x_1	x_2	x_3	x_4	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	X (ซ้ำ)	Y (ซ้ำ)
x_1	1.000									
x_2	.910**	1.000								
x_3	.904**	.923**	1.000							
x_4	.905**	.898**	.900**	1.000						
Y_1	.619**	.636**	.623**	.635**	1.000					
Y_2	.618**	.638**	.647**	.637**	.635**	1.000				
Y_3	.618**	.646**	.650**	.646**	.897**	.887**	1.000			
Y_4	.608**	.631**	.640**	.623**	.646**	.887**	.912**	1.000		
X (ซ้ำ)	.964**	.967**	.966**	.960**	.651**	.659**	.664**	.649**	1.000	
Y (ซ้ำ)	.642**	.665**	.667**	.662**	.960**	.955**	.963**	.962**	.683**	1.000
$\bar{x}$	3.83	3.87	3.85	3.83	3.81	3.83	3.82	3.82	3.85	3.82
SD	.69	.69	.68	.68	.67	.68	.67	.66	.66	.64

ผลการวิจัย [illegible] .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา (X) กับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 (Y) โดยภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับค่อนข้างสูง (r = .683)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผู้วิจัยขอนำเสนอการอภิปรายผล ดังนี้

1. ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

อาจเนื่องมาจากผู้บริหารตระหนักถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล ผู้บริหารจึงต้องมีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับข้อค้นพบของ สุนันทา สมใจ (2561) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล และสอดคล้องกับ ข้อค้นพบของ ธนกฤต พราหมณ์นก (2559) ที่พบว่าภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสุกัญญา แช่มช้อย (2561) ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Yee (2000) ที่ระบุว่าคุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา จากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง Image of School Principals' Information and Communication Technology Leadership โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมทั้งนักเรียนและผู้ปกครองในประเทศแคนาดา นิวซีแลนด์ และสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษานำไปสู่การจัดหมวดหมู่คุณลักษณะของผู้นำเชิงเทคโนโลยีในหลายมิติ

2. การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องจากครูมีโอกาสเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น และได้รับการพัฒนาทักษะผ่านการอบรมและการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สามารถนำสื่อดิจิทัล โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และแพลตฟอร์มออนไลน์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้หลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการพัฒนาทักษะการคิด การใช้เทคโนโลยี และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลการวิจัยสอดคล้องกับสุกัญญา แช่มช้อย (2561) ที่กล่าวว่าครูจำเป็นต้องมีทักษะด้านเทคโนโลยีเพื่อออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน และสอดคล้องกับ UNESCO (2008) ที่ระบุว่าครูควรมีสมรรถนะด้าน ICT เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและการพัฒนาวิชาชีพครูจึงมีบทบาทสำคัญต่อการใช้เทคโนโลยี ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

3. ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์

ทางบวกกับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในระดับค่อนข้างสูง (r = .683) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ สนับสนุนทรัพยากร และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ครูมีโอกาสและแรงจูงใจในการใช้เทคโนโลยีมากขึ้น ซึ่งช่วยพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้และคุณภาพการศึกษา ผลการวิจัยสอดคล้องกับ (Kleiner, 2003) ที่เสนอว่าลักษณะของผู้นำยุคใหม่ต้องเป็นผู้ที่มีความเข้าใจและมองเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีทั้งในปัจจุบันและอนาคต ต้องให้ความสำคัญกับสภาวะแวดล้อม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Stuart, 2009) ที่พบว่าการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในสถานศึกษาจะทำให้เกิดความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนมีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีซึ่งมีความมุ่งมั่นในการแสดงสมรรถนะด้านเทคโนโลยี การพัฒนาวิชาชีพ และการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งนี้ ผลการศึกษาดังกล่าวได้มาจากการสำรวจครูใหญ่จำนวน 64 โรงเรียนในประเทศนิวซีแลนด์

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยผลการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีให้สูงขึ้น ผู้บริหารควรติดตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาตนเองให้สามารถแสดงบทบาทผู้นำด้านเทคโนโลยีได้อย่างสม่ำเสมอ 1.2 ผลการวิจัย พบว่า การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพื่อส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ผู้บริหารควรสนับสนุนอุปกรณ์และระบบเทคโนโลยีให้ทันสมัย พัฒนาระบบอินเทอร์เน็ต และจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอ พร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างต่อเนื่อง 1.3 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิง

เทคโนโลยีของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษา สหวิทยาเขตนวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ดังนั้น ผู้บริหารควรพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ศึกษาความต้องการของครูด้านเทคโนโลยี และส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนผ่านการประชุม อบรม และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พร้อมทั้งสนับสนุนให้ผู้บริหารระดับกลางและหัวหน้ากลุ่มสาระพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีร่วมกัน **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาระดับกลาง เช่น หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ หัวหน้างาน 2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กับเชิงปริมาณเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู สหวิทยาเขต นวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก 2.3 ควรมีการศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนของครู สหวิทยาเขต นวสิรินครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

เอกสารอ้างอิง

ธนกฤต พราหมน์นก. (2559). รูปแบบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

บรรจบ บุญจันทร์. (2554). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์ กศ.ด.. มหาวิทยาลัยบูรพา.

เยาวเรศ จิตต์ตรง, พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ และเอกชัย กี่สุขพันธ์. (2557). กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำด้านการเรียนการสอนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย, 4(1), 212–219.

สุกัญญา แชมชอย. (2558). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี: การนำเทคโนโลยีสู่ห้องเรียนและโรงเรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 216–224.

สุนันทา สมใจ. (2561). ศึกษาการบริหารสถานศึกษาด้วยภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี. วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี, 12(1), 350–363.

Kleiner, A., & Lewis, L. (2003). Internet access in U.S. public schools andclassrooms: 1994–2002 (Vol. 1). Washington, DC: Department of Education, National Center for Education Statistics.

Stuart, M., Mills, F., & Emus, H. (2009). The principal as technology leader (Vol. 1). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

UNESCO. (2008). Towards information literacy indicators: Conceptual framework paper. Retrieved from http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/wp08_InfoLit_en.pdf

Yee, D. L. (2000). Image of school principals' information and communication technology leadership. Journal of Information Technology for Teacher Education, 9(3), 287–302.

การมองโลกในแง่ดี พลังสุขภาพจิต พฤฒพลัง และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี*

OPTIMISM, RESILIENCE, ACTIVE AGING AND QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY AT LIFE QUALITY DEVELOPMENT CENTER FOR THE ELDERLY IN NONTHABURI MUNICIPALITY

ปาริชาติ เทพสง่า[1], เฉลิมขวัญ สิงห์วี[2] และ ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน[3]

Parichart Thepsanga[1], Chalermkwan Singhwee[2] and Theerapat Wongkumsin[3]

[1-3]มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

[1-3]Kasetsart University, Thailand

Corresponding Author's Email: parichart.the@ku.th

วันที่รับบทความ : 17 มกราคม 2026; วันแก้ไขบทความ 9 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 11 กุมภาพันธ์ 2569

Received 17 January 2026; Revised 9 February 2026; Accepted 11 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมองโลกในแง่ดี พลังสุขภาพจิต พฤฒพลัง และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมองโลกในแง่ดีกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพลังสุขภาพจิตกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และ 4) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤฒพลังกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้สูงอายุอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ เทศบาลนครนนทบุรี เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และทำการ

Citation:

*ปาริชาติ เทพสง่า, เฉลิมขวัญ สิงห์วี และ ธีรพัฒน์ วงศ์คุ้มสิน. (2569). การมองโลกในแง่ดี พลังสุขภาพจิต พฤฒพลัง และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1073-1091.

Parichart Thepsanga, Chalermkwan Singhwee and Theerapat Wongkumsin. (2026). Optimism, Resilience, Active Aging And Quality Of Life Of The Elderly At Life Quality Development Center For The Elderly In Nonthaburi Municipality. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1073-1091.; DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมถึงสถิติ t-test สถิติ F-test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้สูงอายุมีการมองโลกในแง่ดีอยู่ในระดับสูง ขณะที่พลังสุขภาพจิต พฤฒพลัง และคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูงเช่นกัน 2) การมองโลกในแง่ดีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) พลังสุขภาพจิตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 4) พฤฒพลังมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การมองโลกในแง่ดี, พลังสุขภาพจิต, พฤฒพลัง, คุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research were: 1) to examine the levels of optimism, resilience, active aging, and quality of life among older adults; 2) to investigate the relationship between optimism and quality of life among older adults; 3) to examine the relationship between resilience and quality of life among older adults; and 4) to examine the relationship between active aging and quality of life among older adults. The sample consisted of 400 older adults aged 60 years and above who participated in activities at the Elderly Quality of Life Development Center, Nonthaburi Municipality. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, as well as inferential statistics, including t-test, F-test, and Pearson's product-moment correlation coefficient.

The results of the research found that 1) older adults demonstrated a high level of optimism, while resilience, active aging, and quality of life were also at high levels, 2) optimism had a positive relationship with the quality of life of older adults at a statistically significant level of .01, 3) resilience had a positive relationship with the quality of life of older adults at a statistically significant

level of .01 and 4) active aging had a positive relationship with the quality of life of older adults at a statistically significant level of .01.

Keywords: Optimism, Resilience, Active aging, Quality of Life, The elderly

บทนำ

ประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 21 ของประชากรทั้งประเทศ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2568) ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายมิติ ทั้งด้านโครงสร้างประชากร การลดลงของกำลังแรงงาน ตลอดจนปัญหาด้านสุขภาพและสังคมที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เช่น ปัญหาสุขภาพกายและสุขภาพจิต การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง และคุณภาพชีวิตที่มีแนวโน้มลดลง สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นในการวางแผนและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีศักยภาพในการดูแลตนเอง สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่า มีความสุข และมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน

แผนปฏิบัติการด้านผู้สูงอายุ ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2566–2580) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในทุกมิติ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม สุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการเข้าถึงเทคโนโลยี โดยมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม การเสริมสร้างหลักประกันทางเศรษฐกิจและสังคม รวมถึงการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี เพื่อให้สามารถมีบทบาทต่อครอบครัวและสังคมได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ แผนดังกล่าวยังเน้นการบูรณาการนโยบายและการดำเนินงานในทุกระดับ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมและนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระดับประเทศ (คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ, 2566)

คุณภาพชีวิตเป็นตัวชี้วัดสำคัญที่สะท้อนความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุในหลายมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2004) ที่มองว่าคุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้ของบุคคลต่อสถานภาพชีวิตของตนเอง ภายใต้บริบททางวัฒนธรรม ค่านิยม และเป้าหมายชีวิต ปัจจัยด้านจิตวิทยาเชิงบวก เช่น การมองโลกในแง่ดี พลังสุขภาพจิต และพฤฒพลัง จึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง มีความยืดหยุ่นทางจิตใจ และมีทัศนคติที่

สร้างสรรค์ต่อเหตุการณ์ในชีวิต อันส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิต ทั้งด้านอารมณ์ ความหมายของชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคม และการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมีคุณค่า

การมองโลกในแง่ดีเป็นกลไกทางจิตใจที่สำคัญที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงและความท้าทายในชีวิตด้วยทัศนคติเชิงบวก ช่วยลดผลกระทบจากความเครียดและเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจ ทำให้สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมและสมดุล สอดคล้องกับแนวคิดของ Seligman (1998) ที่กล่าวว่า การมองโลกในแง่ดีช่วยให้บุคคลสามารถมองสถานการณ์ต่าง ๆ ในเชิงบวก ปรับเปลี่ยนความคิดและทัศนคติให้สอดคล้องกับบริบทของชีวิตได้อย่างยืดหยุ่น ดังนั้น การมองโลกในแง่ดีจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีมุมมองต่อชีวิตในทางบวกและนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

พลังสุขภาพจิตเป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในทางจิตวิทยา เนื่องจากสะท้อนถึงความสามารถของบุคคลในการปรับตัว รับมือ และฟื้นฟูสภาพจิตใจเมื่อเผชิญกับความเครียด ความสูญเสีย หรือเหตุการณ์ท้าทายในชีวิต กรมสุขภาพจิต (2551) ได้ให้ความหมายว่าพลังสุขภาพจิตคือความสามารถของบุคคลในการเผชิญและฟื้นคืนจากประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดความทุกข์หรือความเครียด โดยมุ่งเน้นการเห็นคุณค่าและศักยภาพของตนเอง ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในบริบทปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตมากขึ้น ผู้สูงอายุบางรายอาจปรับตัวได้ไม่ทัน ส่งผลให้เกิดความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพจิต

พฤฒพลังเป็นแนวคิดสำคัญในการสร้างสังคมผู้สูงอายุที่ยั่งยืน โดยมุ่งส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดี มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม และมีความมั่นคงในชีวิต สอดคล้องกับแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2002) ที่มองว่าพฤฒพลังเป็นเป้าหมายของคุณภาพชีวิตและสุขภาวะของผู้สูงอายุ และเป็นแนวทางสำคัญในการรองรับการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุทั่วโลก โดยนิยามพฤฒพลังว่าเป็นกระบวนการที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพ การมีส่วนร่วม และความมั่นคงในชีวิต เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ อย่างไรก็ตาม ระดับความพร้อมของผู้สูงอายุไทยในการเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุยังมีอยู่อย่างจำกัด ทั้งในด้านความตระหนักและการเตรียมการอย่างเป็นระบบ จึงจำเป็นต้องมีการส่งเสริมทัศนคติที่เหมาะสมและการจัดระบบสนับสนุนที่ชัดเจน

ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีเป็นแหล่งสนับสนุนสำคัญในการพัฒนาผู้สูงอายุ ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมออกกำลังกาย การส่งเสริมสุขภาวะ

การเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสา ซึ่งช่วยเสริมสร้างความภาคภูมิใจในตนเองและคุณค่าของชีวิต จากบริบทและเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมองโลกในแง่ดี พลังสุขภาพจิต และพฤฒพลังกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี โดยคาดว่าผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ และสนับสนุนการกำหนดนโยบายในระดับองค์กรและชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมองโลกในแง่ดี พลังสุขภาพจิต พฤฒพลัง และคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการมองโลกในแง่ดีกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพลังสุขภาพจิตกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤฒพลังกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

สมมติฐานในการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 การมองโลกในแง่ดีมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

สมมติฐานที่ 2 พลังสุขภาพจิตมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

สมมติฐานที่ 3 พฤฒพลังมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมองโลกในแง่ดี

การมองโลกในแง่ดีเป็นแนวคิดสำคัญในจิตวิทยาเชิงบวกที่สะท้อนถึงแนวโน้มของบุคคลในการคาดหวังผลลัพธ์ที่ดีและมองเหตุการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตด้วยทัศนคติที่เป็นบวก โดยเฉพาะในวัยสูงอายุซึ่งต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านสุขภาพ บทบาททางสังคม และสภาพจิตใจ การมองโลกในแง่ดีช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม และลดผลกระทบจากความเครียดหรือความสูญเสีย Seligman (1998) อธิบายว่าการมองโลกในแง่ดีเกี่ยวข้องกับรูปแบบการอธิบายเหตุการณ์ ซึ่งประกอบด้วยความคงทนถาวร ความครอบคลุม และความเป็นตนเอง โดยผู้สูงอายุที่มองโลกในแง่ดีมักตีความเหตุการณ์เชิง

บวกว่าเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง เกิดได้ในหลายบริบท และเป็นผลจากความสามารถของตนเอง แนวคิดดังกล่าวสะท้อนว่าการมองโลกในแง่ดีมีบทบาทในการเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจ เพิ่มแรงจูงใจในการดำเนินชีวิต และส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งในด้านอารมณ์ ความพึงพอใจในชีวิต และการใช้ชีวิตประจำวันอย่างมีความหมาย

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพลังสุขภาพจิต

พลังสุขภาพจิตเป็นคุณลักษณะทางจิตใจที่สะท้อนถึงความสามารถของบุคคลในการรับมือกับความเครียด ความทุกข์ และความสูญเสีย รวมถึงการฟื้นตัวกลับสู่สภาวะสมดุลทางจิตใจได้อย่างเหมาะสม ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในกลุ่มผู้สูงอายุที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ และสังคมอย่างต่อเนื่อง กรมสุขภาพจิต (2551) อธิบายว่าพลังสุขภาพจิตประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ ความมั่นคงทางอารมณ์ ความหวังและกำลังใจ และการต่อสู้เอาชนะอุปสรรค ซึ่งช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถควบคุมอารมณ์ มีทัศนคติเชิงบวกต่อชีวิต และมีกำลังใจในการเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ พลังสุขภาพจิตจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดความเสี่ยงของปัญหาสุขภาพจิต เช่น ความเครียดหรือภาวะซึมเศร้า และส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤฒพลัง

พฤฒพลังเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการส่งเสริมศักยภาพของบุคคลในการก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุอย่างแข็งแรง มีคุณค่า และสามารถมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างต่อเนื่อง องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2002) ให้นิยามพฤฒพลังว่าเป็นกระบวนการในการเพิ่มโอกาสให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพดี มีการมีส่วนร่วมทางสังคม และมีหลักประกันที่มั่นคง ซึ่งประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม และด้านการมีหลักประกันที่มั่นคง ผู้สูงอายุที่มีพฤฒพลังจะสามารถดูแลตนเอง ดำรงชีวิตอย่างเป็นอิสระ และยังคงมีบทบาทที่มีคุณค่าต่อครอบครัวและชุมชน แนวคิดพฤฒพลังจึงไม่เพียงมุ่งเน้นการมีอายุยืนยาวเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการมีคุณภาพชีวิตที่ดีและความหมายของชีวิตในช่วงบั้นปลาย

4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตเป็นแนวคิดที่สะท้อนการรับรู้ของบุคคลต่อความเป็นอยู่ของตนเองในหลายมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ภายใต้บริบททางวัฒนธรรม ค่านิยม และเป้าหมายชีวิต องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2004) ระบุว่าคุณภาพชีวิตประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งล้วนมีความเชื่อมโยงกับสุขภาวะโดยรวมของผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุที่มีสุขภาพกายและจิตใจที่ดี มี

ความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกื้อหนุน และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ย่อมมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้น การส่งเสริมปัจจัยทางจิตวิทยาเชิงบวก เช่น การมองโลกในแง่ดี พลังสุขภาพจิต และพฤฒพลัง จึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ประเด็นสำคัญและนำมาจัดทำเป็นกรอบแนวคิดการศึกษา เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการมองโลกในแง่ดี พลังสุขภาพจิต และพฤฒพลัง ที่คาดว่าจะมีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในบริบทของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี ดังนี้

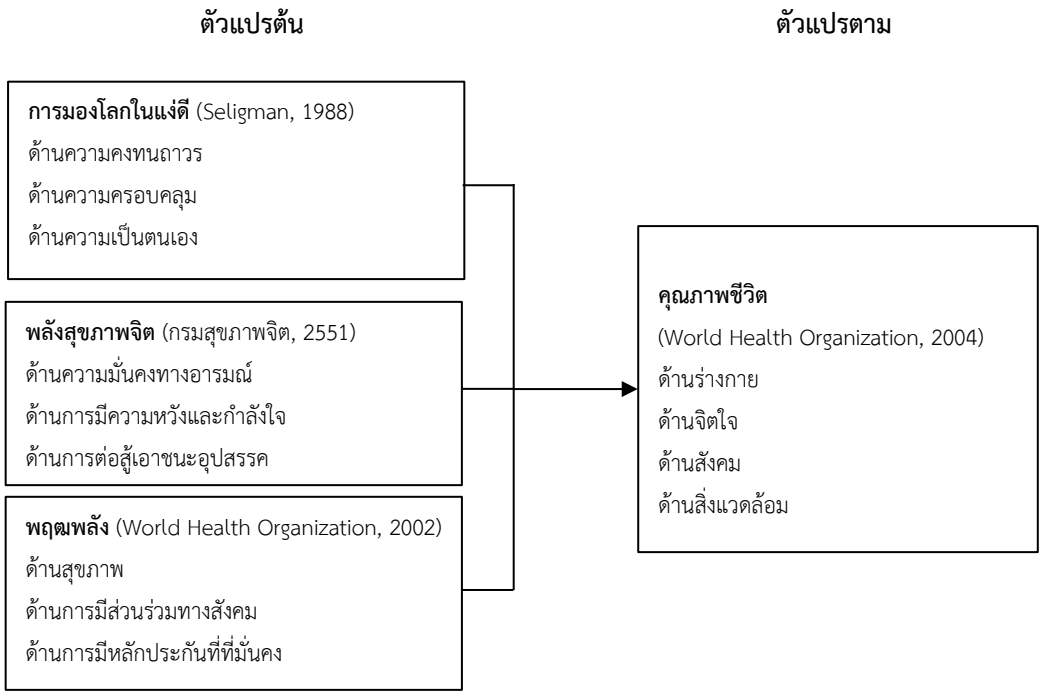

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดแสดงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านจิตวิทยาเชิงบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นสมาชิกของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 10,368 คน (ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี, 2568) กลุ่มตัวอย่าง

คำนวณโดยใช้สูตรของ Yamane จากประชากรดังกล่าว ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 386 คน เพื่อป้องกันความคลาดเคลื่อนจากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างสำรองอีก 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.63 รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 400 คน ซึ่งถือว่าเป็นขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เพียงพอและเหมาะสมต่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มอย่างเป็นระบบ (Simple Random Sampling) โดยใช้บัญชีรายชื่อผู้สูงอายุที่มาลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีเป็นกรอบการสุ่ม จากนั้นดำเนินการจับสลากเพื่อคัดเลือกผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปให้ได้ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด

การสร้างเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยโดยกำหนดตัวแปรเชิงปฏิบัติการและการวัดดังนี้ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดี สร้างขึ้นจากแนวคิดของ Seligman (1988) วัดการรับรู้และการคาดหวังเชิงบวกของผู้สูงอายุในชีวิตประจำวัน ครอบคลุมองค์ประกอบด้านความคงทนถาวร ด้านความครอบคลุม และด้านความเป็นตนเอง ลักษณะข้อคำถามประกอบด้วยข้อความทั้งเชิงบวกและเชิงลบ การให้คะแนนใช้มาตรประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert scale) โดยคะแนนรวมสะท้อนระดับการมองโลกในแง่ดีของผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามพลังสุขภาพจิต สร้างขึ้นจากแนวคิดของกรมสุขภาพจิต (2551) ใช้วัดความสามารถของผู้สูงอายุในการปรับตัวและฟื้นตัวเมื่อเผชิญกับความเครียดหรือปัญหาในชีวิต ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านการมีความหวังและกำลังใจ และด้านการต่อสู้เอาชนะอุปสรรค ข้อคำถามเป็นข้อความเชิงบวก การให้คะแนนสะท้อนระดับพลังสุขภาพจิตโดยรวมของผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามพฤฒพลัง สร้างขึ้นจากแนวคิดของ World Health Organization (2002) วัดศักยภาพของผู้สูงอายุในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและเป็นอิสระ ครอบคลุมด้านสุขภาพ ด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม และด้านการมีหลักประกันที่มั่นคง ข้อคำถามเป็นข้อความเชิงบวก โดยคะแนนรวมแสดงระดับพฤฒพลังของผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามคุณภาพชีวิต สร้างขึ้นจากแนวคิดของ World Health Organization (2004) วัดการรับรู้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ข้อคำถามเป็นข้อความเชิงบวก การให้คะแนนสะท้อนระดับคุณภาพชีวิตโดยรวมของผู้สูงอายุ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยดำเนินการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) พบว่าข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 แสดงว่าเครื่องมือมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ผลการวิเคราะห์พบว่า แบบสอบถามการมองโลกในแง่ดีมีค่า .768 พลังสุขภาพจิตมีค่า .855 พฤฒพลังมีค่า .758 และคุณภาพชีวิตมีค่า .863 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีและสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการหลังจากได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัย (COA68/006) และได้รับอนุญาตจากภาควิชาจิตวิทยามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยแจกแบบสอบถามแก่ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์ฯ พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์และสิทธิในการเข้าร่วมการวิจัย ผู้เข้าร่วมตอบแบบสอบถามด้วยความสมัครใจ ทั้งนี้ หากผู้สูงอายุมีข้อจำกัดด้านการอ่าน การมองเห็น หรือความเข้าใจ ผู้วิจัยจะช่วยอ่านและอธิบายคำถามโดยคงความเป็นกลาง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ทำการลงรหัสและบันทึกข้อมูล ก่อนวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง และใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ t-test, F-test และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของปัจจัยด้านการมองโลกในแง่ดีของผู้สูงอายุ จำแนกตามรายด้าน

การมองโลกในแง่ดี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านความคงทนถาวร	4.37	0.62	มากที่สุด
ด้านความครอบคลุม	4.14	0.65	มาก
ด้านความเป็นตนเอง	4.19	0.65	มาก
การมองโลกในแง่ดีโดยรวม	4.23	0.64	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า การมองโลกในแง่ดีของผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีมีแนวโน้มรับรู้และตีความเหตุการณ์ในชีวิตในเชิงบวก โดยเฉพาะด้านความคงทนถาวรที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มองประสบการณ์เชิงบวกว่าเป็นสิ่งที่ยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ Seligman (1998) ที่ระบุว่าการมองโลกในแง่ดีช่วยเสริมสร้างความสามารถในการเผชิญปัญหาและรักษาสภาวะทางจิตใจที่ดีในระยะยาว ผลดังกล่าวสะท้อนว่าศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมทัศนคติเชิงบวก ซึ่งควรถูกนำไปใช้เป็นฐานในการออกแบบกิจกรรมเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตใจของผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพลังสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ จำแนกตามรายด้าน

พลังสุขภาพจิต	$\bar{X}$	S.D.	ระดับพลังสุขภาพจิต
ด้านความมั่นคงทางอารมณ์	4.26	0.67	มากที่สุด
ด้านการมีความหวังและกำลังใจ	4.42	0.61	มากที่สุด
ด้านการต่อสู้เอาชนะอุปสรรค	4.31	0.61	มากที่สุด
พลังสุขภาพจิตโดยรวม	4.33	0.63	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า พลังสุขภาพจิตของผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.33, S.D. = 0.63) แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีมีความสามารถในการปรับตัว ฟื้นตัวทางจิตใจ และเผชิญกับสถานการณ์ความเครียดหรือความท้าทายในชีวิตได้เป็นอย่างดี เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการมีความหวังและกำลังใจมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$= 4.42) รองลงมาคือ ด้านการต่อสู้เอาชนะอุปสรรค ($\bar{X}$= 4.31) และด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ($\bar{X}$= 4.26) ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ผลดังกล่าวสะท้อนว่าผู้สูงอายุมีทัศนคติเชิงบวกต่อชีวิต มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง และสามารถควบคุมอารมณ์รวมทั้งรับมือกับปัญหาได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของกรมสุขภาพจิต (2551) ที่มองว่าพลังสุขภาพจิตเป็นฐานสำคัญของการมีสุขภาวะที่ดีในวัยสูงอายุ

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของพฤฒพลังของผู้สูงอายุ จำแนกตามรายด้าน

พฤฒพลัง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับพฤฒพลัง
ด้านสุขภาพ	4.35	0.65	มากที่สุด
ด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม	4.17	0.76	มาก
ด้านการมีหลักประกันที่มั่นคง	4.14	0.71	มาก
พฤฒพลังโดยรวม	4.22	0.73	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า พฤฒพลังของผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = 0.73) แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีศักยภาพในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า มีความสามารถในการดูแลตนเอง และยังคงมีบทบาทในครอบครัวและสังคม เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านสุขภาพมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$= 4.35) อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงการรับรู้ว่าสามารถดูแลสุขภาพร่างกายและจิตใจของตนเองได้อย่างเหมาะสม ขณะที่ด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม ($\bar{X}$= 4.17) และด้านการมีหลักประกันที่มั่นคง ($\bar{X}$= 4.14) อยู่ในระดับมาก ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าผู้สูงอายุยังมีการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและมีความมั่นคงในชีวิตในระดับที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดพฤฒพลังขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2002) ที่เน้นการมีสุขภาพดี การมีส่วนร่วม และความมั่นคงเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสูงวัยอย่างมีคุณภาพ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จำแนกตามรายด้าน

คุณภาพชีวิต	$\bar{X}$	S.D.	ระดับคุณภาพชีวิต
ด้านร่างกาย	4.23	0.70	มากที่สุด
ด้านจิตใจ	4.36	0.61	มากที่สุด
ด้านสังคม	4.29	0.66	มากที่สุด
ด้านสิ่งแวดล้อม	4.30	0.69	มากที่สุด
คุณภาพชีวิตโดยรวม	4.29	0.67	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พบว่า คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$= 4.29, S.D. = 0.67) แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุมีการรับรู้คุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านจิตใจมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X}$= 4.36) รองลงมาคือ ด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}$= 4.30) ด้านสังคม ($\bar{X}$ = 4.29) และด้านร่างกาย $\bar{X}$= 4.23) ซึ่งทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการศึกษานี้สะท้อนว่าผู้สูงอายุมีความพึงพอใจต่อชีวิต มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี และสามารถดำเนินกิจวัตรประจำวันได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2004) ที่มองว่าคุณภาพชีวิตเป็นการรับรู้ของบุคคลต่อชีวิตของตนเองในหลายมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการมองโลกในแง่ดีมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

การมองโลกในแง่ดี	คุณภาพชีวิต									
	ด้านร่างกาย		ด้านจิตใจ		ด้านสังคม		ด้านสิ่งแวดล้อม		คุณภาพชีวิตโดยรวม	
	r	P	r	P	r	P	r	P	r	P
ด้านความคงทนถาวร	459**	000	435**	000	489**	000	401**	000	524**	000
ด้านความครอบคลุม	246**	000	338**	000	292**	000	304**	000	340**	000
ด้านความเป็นตนเอง	334**	000	312**	000	316**	000	291**	000	357**	000
การมองโลกในแง่ดีโดยรวม	371**	000	398**	000	383**	000	334**	000	431**	000

** อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

จากตารางที่ 5 พบว่า การมองโลกในแง่ดีโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระดับปานกลาง (r = .431) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการมองโลกในแง่ดีเป็นปัจจัยทางจิตวิทยาที่มีบทบาทสำคัญต่อการรับรู้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับทฤษฎีจิตวิทยาเชิงบวกที่ระบุว่าทัศนคติเชิงบวกช่วยเพิ่มความสามารถในการปรับตัว ลดผลกระทบจากความเครียด และส่งเสริมความพึงพอใจในชีวิต โดยเฉพาะด้านสังคมและด้านร่างกาย ผลดังกล่าวชี้ให้เห็นเชิงนโยบายว่าการส่งเสริมการ

มองโลกในแง่ดีผ่านกิจกรรมกลุ่ม การให้คำปรึกษา และการเสริมสร้างพลังใจในศูนย์ผู้สูงอายุ อาจช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างเป็นรูปธรรม

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างพลังสุขภาพจิตมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

พลังสุขภาพจิต	คุณภาพชีวิต									
	ด้านร่างกาย		ด้านจิตใจ		ด้านสังคม		ด้านสิ่งแวดล้อม		คุณภาพชีวิตโดยรวม	
	r	P	r	P	r	P	r	P	r	P
ด้านความมั่นคงทางอารมณ์	477**	000	510**	000	428**	000	401**	000	535**	000
ด้านการมีความหวังและกำลังใจ	399**	000	378**	000	352**	000	400**	000	448**	000
ด้านการต่อสู้เอาชนะอุปสรรค	506**	000	544**	000	474**	000	480**	000	596**	000
พลังสุขภาพจิตโดยรวม	505**	000	563**	000	494**	000	517**	000	637**	000

** อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตารางที่ 6 พบว่า พลังสุขภาพจิตโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระดับค่อนข้างสูง (r = .637) ซึ่งเป็นค่าสหสัมพันธ์ที่สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับตัวแปรต้นอื่น สะท้อนให้เห็นว่าความสามารถในการฟื้นตัวทางจิตใจ ความหวัง และการต่อสู้กับอุปสรรค เป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในทุกมิติ โดยเฉพาะด้านจิตใจ ผลการศึกษานี้สนับสนุนแนวคิดของกรมสุขภาพจิต (2551) ที่มองว่าพลังสุขภาพจิตเป็นฐานสำคัญของสุขภาวะผู้สูงอายุ ในเชิงนโยบายจึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างพลังสุขภาพจิตในระดับชุมชนอย่างเป็นระบบ

ตารางที่ 7 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างพฤฒพลังมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

พฤฒพลัง	คุณภาพชีวิต									
	ด้านร่างกาย		ด้านจิตใจ		ด้านสังคม		ด้านสิ่งแวดล้อม		คุณภาพชีวิตโดยรวม	
	r	P	r	P	r	P	r	P	r	P
ด้านสุขภาพ	.495**	.000	.370**	.000	.311**	.000	.428**	.000	.501**	.000
ด้านการมีส่วนร่วมทางสังคม	.472**	.000	.380**	.000	.434**	.000	.492**	.000	.555**	.000
ด้านการมีหลักประกันที่มั่นคง	.443**	.000	.403**	.000	.431**	.000	.498**	.000	.561**	.000
พฤฒพลังโดยรวม	.541**	.000	.517**	.000	.500**	.000	.580**	.000	.685**	.000

** อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

จากตารางที่ 7 พบว่า พฤฒพลังโดยรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระดับสูง (r = .685) แสดงให้เห็นว่าผู้สูงอายุที่มีสุขภาพดี มีส่วนร่วมทางสังคม และมีหลักประกันที่มั่นคง จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าอย่างชัดเจน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับแนวคิด Active Aging ขององค์การอนามัยโลก (2002) ที่เน้นการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน ในเชิงนโยบาย ผลลัพธ์ดังกล่าวสนับสนุนให้หน่วยงานท้องถิ่นควรบูรณาการนโยบายด้านสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจ เพื่อส่งเสริมพฤฒพลังและคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยแบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. การอภิปรายผลระดับของตัวแปรในการวิจัย

1) การมองโลกในแง่ดีของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุมีระดับการมองโลกในแง่ดีอยู่ในระดับมาก สะท้อนว่าผู้สูงอายุในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรีมีทัศนคติเชิงบวกต่อเหตุการณ์ในชีวิต ซึ่งอาจเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย การได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง และการมีกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะทั้งทางกายและจิตใจ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของวรัตถ์นันท์ ชุษณะโชติ (2561) และสุรีย์พร สุขใจ (2562) ที่พบว่าการมีความคิดเชิงบวกช่วยส่งเสริมความผาสุกทางใจและความสามารถในการจัดการปัญหาของผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาเชิงวิพากษ์ พบว่าด้าน “ความเป็นตนเอง” มี

ระดับต่ำกว่าด้านอื่น ซึ่งอาจสะท้อนข้อจำกัดของผู้สูงอายุบางส่วนในการรับรู้ศักยภาพของตนเอง อันเนื่องมาจากการพึ่งพาผู้อื่นหรือบทบาททางสังคมที่ลดลงในช่วงวัยสูงอายุ ประเด็นดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการมองโลกในแง่ดีอาจไม่ได้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ในทุกมิติ และจำเป็นต้องได้รับการเสริมสร้างผ่านกิจกรรมที่เน้นการยอมรับตนเองและการเสริมพลังอำนาจ (empowerment) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Carver, Scheier และ Segerstrom (2010) ที่ระบุว่าการมองโลกในแง่ดีต้องได้รับการหล่อหลอมจากทั้งปัจจัยภายในและบริบททางสังคม

2) พลังสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่าพลังสุขภาพจิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านความหวังและกำลังใจ ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถในการฟื้นตัวทางจิตใจและการดำรงชีวิตด้วยทัศนคติเชิงบวก อาจเป็นผลจากการได้รับการดูแลเอาใจใส่และการมีเครือข่ายสนับสนุนจากศูนย์และเพื่อนร่วมกิจกรรม ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานของฐิตินันท์ อ้วนล่ำ และศุภรัตน์ แป้นโพธิ์กลาง (2564) และ Ryff (2014) ที่ชี้ว่าความหวังและความหมายในชีวิตเป็นองค์ประกอบสำคัญของพลังสุขภาพจิตในผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม ด้านความมั่นคงทางอารมณ์มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น ซึ่งอาจสะท้อนว่าผู้สูงอายุยังคงเผชิญกับความเปราะบางทางอารมณ์จากปัจจัยด้านสุขภาพ การสูญเสียบทบาท หรือความไม่แน่นอนในชีวิตช่วงบั้นปลาย ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าการส่งเสริมพลังสุขภาพจิตควรมุ่งมากกว่าการเสริมแรงเชิงบวกเพียงอย่างเดียว แต่ควรให้ความสำคัญกับการจัดการอารมณ์และความเครียดอย่างเป็นระบบ

3) ผลการวิจัยพบว่าพฤฒพลังของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านสุขภาพ สะท้อนว่าผู้สูงอายุมีความสามารถในการดูแลตนเองและดำรงชีวิตอย่างอิสระในระดับที่ดี สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชชาวีร์ โอบอ้อม (2566) และนำพร อินสิน (2564) อย่างไรก็ตาม ด้านการมีส่วนร่วมทางสังคมมีระดับต่ำกว่าด้านสุขภาพ ซึ่งอาจสะท้อนข้อจำกัดด้านเวลาสุขภาพ หรือโอกาสในการเข้าถึงกิจกรรมของผู้สูงอายุบางกลุ่ม ประเด็นนี้ชี้ให้เห็นว่าการส่งเสริมพฤฒพลังไม่ควรมุ่งเฉพาะการดูแลสุขภาพร่างกายเท่านั้น แต่ควรสร้างโอกาสและโครงสร้างทางสังคมที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ Eun (2021) ที่เน้นบทบาทของบริบทสังคมต่อพฤฒพลัง

4) ผลการศึกษาพบว่าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านจิตใจและสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับงานของณัฏฐกันย์ อ๋องเอื้อ (2564) และนัสมล บุตรวิเศษ (2564) อย่างไรก็ตาม การที่กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์พัฒนาคุณภาพ

ชีวิต อาจส่งผลให้ระดับคุณภาพชีวิตสูงกว่าผู้สูงอายุทั่วไป ข้อค้นพบนี้จึงควรตีความด้วยความระมัดระวัง และไม่ควรสรุปอ้างอิงไปยังผู้สูงอายุในบริบทอื่นโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ Bowling (2005) ที่ระบุว่าบริบทแวดล้อมมีผลอย่างมากต่อการรับรู้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

2. การอภิปรายผลการทดสอบสมมติฐาน

1) การมองโลกในแง่ดีมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ผลการวิจัยพบว่าการมองโลกในแง่ดีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระดับปานกลาง (r = .431) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่าทัศนคติเชิงบวกเป็นปัจจัยสนับสนุนคุณภาพชีวิต แต่ไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่กำหนดคุณภาพชีวิตทั้งหมด ข้อค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุควรดำเนินควบคู่กับปัจจัยด้านสังคมและโครงสร้างสนับสนุนอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานของไพโรจน์ แสงเดือนฉาย (2561) และ Wojcieszek et al. (2023)

2) พลังสุขภาพจิตมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

พลังสุขภาพจิตมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระดับค่อนข้างสูง (r = .637) แสดงให้เห็นว่าความสามารถในการฟื้นตัวทางจิตใจเป็นฐานสำคัญของคุณภาพชีวิต อย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ดังกล่าวไม่สามารถอธิบายความเป็นเหตุเป็นผลได้โดยตรง เนื่องจากการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ ซึ่งเป็นข้อจำกัดเชิงระเบียบวิธีที่ควรพิจารณาในการตีความผล

3) พฤฒพลังมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

พฤฒพลังมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในระดับสูง (r = .685) สะท้อนว่าการมีสุขภาพดี การมีส่วนร่วม และความมั่นคงในชีวิตเป็นองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิต อย่างไรก็ตาม ควรตระหนักว่าพฤฒพลังอาจได้รับอิทธิพลจากบริบทเชิงโครงสร้าง เช่น นโยบาย สวัสดิการ และโอกาสทางสังคม ซึ่งไม่ได้ถูกวัดโดยตรงในการวิจัยครั้งนี้

ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัด ได้แก่ (1) กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งอาจมีระดับสุขภาวะสูงกว่าผู้สูงอายุทั่วไป (2) การใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักอาจได้รับอิทธิพลจากการตอบตามความคาดหวังทางสังคม และ (3) การวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ไม่สามารถสรุปความเป็นเหตุเป็นผลได้ ข้อจำกัดเหล่านี้ควรได้รับการพิจารณาในการนำผลการวิจัยไปใช้และเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาครั้งต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่าผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมในศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเทศบาลนครนนทบุรี มีระดับการมองโลกในแง่ดี พลังสุขภาพจิต พฤฒพลัง และคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับสูงถึงมากที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าการจัดสภาพแวดล้อม การดูแล และกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะที่เหมาะสม มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุทั้งในมิติทางร่างกาย จิตใจ และสังคม จากผลการวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ดังนี้ **1. การมองโลกในแง่ดี** ควรส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกและกลไกทางจิตใจที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในช่วงวัยได้อย่างเหมาะสม โดยจัดกิจกรรมกลุ่มสนทนาเชิงบวก การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ชีวิต และการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน รวมถึงการฝึกมองหาสิ่งดี ๆ ในชีวิตประจำวัน เช่น การเขียนบันทึกเรื่องราวเชิงบวก และการตั้งเป้าหมายเล็ก ๆ ที่สามารถทำได้จริง เพื่อสร้างแรงจูงใจและความหมายในการดำเนินชีวิต **2. พลังสุขภาพจิต** ควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างพลังสุขภาพจิตในทุกด้าน โดยเฉพาะการจัดการอารมณ์ ความเครียด และการสร้างความหวังในชีวิต ผ่านกิจกรรมผ่อนคลายจิตใจ การฝึกสมาธิ และการให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาอย่างเหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุมีความมั่นคงทางอารมณ์ สามารถฟื้นตัวจากปัญหา และดำรงชีวิตอย่างสมดุลและมีคุณภาพ **3. พฤฒพลัง** ควรส่งเสริมการพัฒนาพฤฒพลังโดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพและความสามารถในการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ ผ่านการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ การจัดกิจกรรมที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ และการเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน รวมถึงกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นทางจิตใจและความสามารถในการเผชิญปัญหาอย่างสร้างสรรค์ **4. การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอาย** ควรดำเนินการอย่างครอบคลุมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยจัดกิจกรรมออกกำลังกายที่เหมาะสมกับวัย ส่งเสริมโภชนาการที่ถูกต้อง สนับสนุนกิจกรรมทางสังคม งานอาสา และการฝึกอาชีพหรือทักษะใหม่ ๆ เช่น การใช้เทคโนโลยีหรือการประกอบอาชีพตามความสนใจ เพื่อให้ผู้สูงอายุรู้สึกมีคุณค่า มีบทบาทในสังคม **5. ข้อเสนอแนะการวิจัยในครั้งต่อไป** ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การวิจัยแบบผสมผสาน การสัมภาษณ์เชิงลึก หรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้เข้าใจประสบการณ์และมุมมองของผู้สูงอายุอย่างรอบด้าน นอกจากนี้ ควรศึกษาผู้สูงอายุในกลุ่มเฉพาะหรือบริบทที่แตกต่างกัน เช่น ผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรัง หรือผู้สูงอายุในเขตเมืองและชนบท รวมถึงศึกษาตัว

แปรทางจิตสังคมอื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อคุณภาพชีวิต เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ครอบคลุมและสามารถนำไปใช้เชิงนโยบายได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2568). รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2568. ก. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

กรมสุขภาพจิต. (2551). กรอบแนวทางพัฒนาพลังสุขภาพจิต. กระทรวงสาธารณสุข. เรียกใช้เมื่อ 3 ตุลาคม 2568 จาก https://www.psy.chula.ac.th/th/feature-articles/resilience/

คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ, ก. (2566). แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545–2564) ฉบับ ปรับปรุงครั้งที่ 1 พ.ศ. 2552 (Vol. 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เทพเพ็ญวานิสย์.

ฐิตินันท์ อ้วนล่ำและศุภรัตน์ แป้นโพธิ์กลาง. (2564). ปัจจัยทำนายพลังสุขภาพจิตในผู้สูงอายุที่เป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่ใช้บริการในโรงพยาบาล. วารสารวิจัยสุขภาพและการพยาบาล, 38(2), 111-122.

ณัฏฐกันย์ อ๋องเอื้อ. (2564). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน จังหวัดชลบุรี. ใน งานนิพนธ์หลักสูตรรัฐประศาสนาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

นัสมล บุตรวิเศษ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

นำพร อินสิน. (2564). ภาวะพฤฒพลังของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร. วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 14(3), 94-103.

พิชชาวีร์ โอบอ้อม และคณะ. (2565). ภาวะพฤฒพลังของผู้สูงอายุในเขตชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสมาคมพยาบาลแห่งประเทศไทยฯ สาขาภาคเหนือ, 29(1), 92 - 103.

ไพโรจน์ แสงเดือนฉาย. (2561). ปัจด้านจิตสังคมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ. วารสารพัฒนาสังคม, 20(3), 112-125.

วรัตถ์นันท์ ชุษณะโชติ. (2561). อิทธิพลของปัจจัยปกป้องที่มีต่อความผาสุกทางใจของผู้สูงอายุ. ใน วิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

สุรีย์พร สุขใจ. (2562). ความภาคภูมิใจในตนเองและการมองโลกในแง่ดีของผู้สูงอายุในชุมชนเมือง. วารสารวิจัยทางสังคมศาสตร์, 15(2), 35-48.

Bowling, A.(2005). Ageing well: Quality of life in old age. Open University Press.

Brinkhof, L. P., Jongeneel, A., Hageman, I., & van der Velden, P. G.,.(2021). Network analysis of quality of life and mental health resilience factors in older adults. Quality of Life Research, 30(7), 1961-1974.

Carver, C. S., Scheier, M. F., & Segerstrom, S. C.,.(2010). Optimism. Clinical Psychology Review, 30(7),879-889.

Eun, M. J.(2021). Relationship between Active Aging and Quality of Life in Middle-Aged and Older Koreans: Analysis of the 2013-2018 KNHANES. Healthcare, 9(2), 240.

Ryff, C. D.(2014). Psychological well-being revisited: Advances in the science and practice of eudaimonia. Psychotherapy and Psychosomatics, 83(1), 10-28.

Seligman. (1998). Building human strength: Psychology's forgotten mission. APA Monitor, 29(1).

Wojcieszek A, K. A., Majda Kofodziei K, Liszka H, Gadek A.. (2023). Relationship between Optimism, Self-Efficacy and Quality of Life: A Cross-Sectional Study in Elderly People with Knee Osteoarthritis. Geriatrics (Basel), 8(5), 101.

World Health Organization. (2002). Active ageing: A policy framework. Retrieved October 3, 2025, from https://www.who.int/topics/ageing/active_ageing_policy/en/

World Health Organization. (2004). The World Health Organization Quality of Life (WHOQOL)-BREF. World Health Organization.

ผลการเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอนอาร์อีเอพีกับรูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีจังหวัดลพบุรี*

A COMPARISON OF LEARNING ACTIVITY MANAGEMENT BASED ON REAP STRATEGIES AND WILLIAMS' THREE-DIMENSIONAL TEACHING MODEL TO DEVELOP CREATIVE WRITING ABILITY AND WORK COMMITMENT OF GRADE 7 STUDENTS AT THEPSATRI RAJABHAT UNIVERSITY DEMONSTRATION SCHOOL, LOPBURI PROVINCE

สุวพัฒน์ แย้มมนัส[1], ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์[2] และ ปุริมปรัชญ์ คณิณพศุตย์[3]

Suwapat Yammanas[1], Thanarat Sirisawadi[2] and Porimpratch Khaninphasut[3]

[1-3]หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

[1-3]Master of Education, Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Corresponding Author's Email: suwapat.311234@gmail.com

วันที่รับบทความ : 17 มกราคม 2026; วันแก้ไขบทความ 9 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 11 กุมภาพันธ์ 2569

Received 17 January 2026; Revised 9 February 2026; Accepted 11 February 2026

Citation:

* สุวพัฒน์ แย้มมนัส, ธนรัชฎ์ ศิริสวัสดิ์ และ ปุริมปรัชญ์ คณิณพศุตย์. (2569). ผลการเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอนอาร์อีเอพีกับรูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์ เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีจังหวัดลพบุรี. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1092-1112.

Suwapat Yammanas, Thanarat Sirisawadi and Porimpratch Khaninphasut. (2026). A Comparison Of Learning Activity Management Based On Reap Strategies And Williams' Three-Dimensional Teaching Model To Develop Creative Writing Ability And Work Commitment Of Grade 7 Students At Thepsatri Rajabhat University Demonstration School, Lopburi Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1092-1112.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีอาร์อีเอพีกับรูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์ 2) เปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีอาร์อีเอพีกับรูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์ 3) เปรียบเทียบความมุ่งมั่นในการทำงานหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีอาร์อีเอพีกับรูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี โดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอนอาร์อีเอพี แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์ แบบวัดความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และแบบวัดความมุ่งมั่นในการทำงาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคและการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณ

ผลการวิจัย พบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมทั้งสองรูปแบบมีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ผู้เรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมตามกลวิธีอาร์อีเอพีมีความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์สูงกว่ารูปแบบการสอนสามมิติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (3) ความมุ่งมั่นในการทำงานของผู้เรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: กลวิธีการสอนอาร์ อีเอพี, รูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์, ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์, ความมุ่งมั่นในการทำงาน

Abstract

The objectives of this research were: 1) to compare creative writing abilities before and after the implementation of REAP teaching strategies and Williams' Three-Dimensional Teaching Model; 2) to compare creative writing abilities after the implementation between the REAP teaching strategies and Williams' Three-Dimensional Teaching Model groups; and 3) to compare work commitment after the implementation between the two groups. The sample

consisted of 100 Grade 10 students from Thevessatri Rajabhat University Demonstration School, selected through cluster random sampling. The research instruments included lesson plans based on REAP teaching strategies, lesson plans based on Williams' Three-Dimensional Teaching Model, a creative writing ability test, and a work commitment scale. Data were analyzed using mean, standard deviation, t-test, Cronbach's alpha coefficient, and Multivariate Analysis of Variance (MANOVA).

The research findings revealed that students who participated in both instructional approaches demonstrated significantly higher creative writing ability after instruction than before instruction at the .05 level of statistical significance. Furthermore, students who received instruction based on the REAP strategy exhibited significantly higher creative writing ability than those taught using the three-dimensional instructional model at the .05 level of statistical significance. In addition, there was no statistically significant difference in work commitment between the two groups of students at the .05 level of statistical significance.

Keywords: REAP Teaching Strategies, Williams' Three-Dimensional Teaching Model, Creative Writing Ability, Work Commitment

บทนำ

การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นทักษะสำคัญที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความคิดสร้างสรรค์ ทักษะภาษา และบุคลิกภาพ โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งเป็นช่วงวัยที่สมองและกระบวนการคิดมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว การฝึกเขียนเชิงสร้างสรรค์ช่วยส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง เช่น การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ทั้งยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความคิดริเริ่ม ความยืดหยุ่น และจินตนาการ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ (Torrance, 1974) นอกจากนี้ การเขียนยังช่วยให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางอารมณ์และสร้างความหมายให้กับประสบการณ์ของตนเอง ผ่านการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือทางจิตใจในการพัฒนาการคิดขั้นสูง (Vygotsky, 1978)

แม้ว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 จะกำหนดให้การเขียนเป็นสมรรถนะสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย แต่ผลการประเมินระดับนานาชาติและระดับชาติสะท้อนว่านักเรียนไทยยังมีความสามารถด้านการอ่านและการเขียนอยู่ในระดับที่ต้องพัฒนา โดยเฉพาะการเขียนเชิงสร้างสรรค์และการนำเสนอความคิดอย่างเป็นระบบ จากผลการประเมิน PISA พบว่านักเรียนไทยมีคะแนนด้านการอ่านต่ำกว่าค่าเฉลี่ย OECD อย่างต่อเนื่องรวมถึงผลการทดสอบ NT และ O-NET ที่ชี้ให้เห็นปัญหาด้านการคิดวิเคราะห์และการใช้ภาษา ซึ่งมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความสามารถในการเขียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน., 2560)

กลวิธีการสอน REAP (Reading, Encoding, Annotating, Pondering) เป็นแนวทางที่ช่วยส่งเสริมการอ่านเชิงลึก การคิดวิเคราะห์ และการเชื่อมโยงการอ่านกับการเขียนอย่างเป็นระบบ (Eanet & Manzo, 1976; Manzo et al., 2001) งานวิจัยหลายฉบับยืนยันว่ากลวิธี REAP สามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความสามารถในการคิดเชิงวิพากษ์ และการเขียนสรุปความของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (ณัฐพร สายกฤษณะ, 2564) ขณะเดียวกัน รูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์เป็นกรอบแนวคิดที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และพฤติกรรมการคิดอย่างเป็นระบบ (Williams, 1970) อย่างไรก็ตาม การนำกลวิธี REAP และรูปแบบการสอนของวิลเลียมส์มาประยุกต์ใช้ร่วมกันเพื่อพัฒนาการเขียนเชิงสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนไทยยังมีอยู่อย่างจำกัด จึงสะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์บริบทการศึกษาไทยในปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอนอาร์อีเอพี กับรูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์ การวิจัยนี้จะเป็นการสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการบูรณาการกลวิธีการสอนที่ส่งเสริมทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์และความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ อีกทั้งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนในห้องเรียนโดยตรง การวิจัยจะนำเสนอรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีลักษณะเป็น Ready-to-Use Model คือพร้อมใช้งาน มีขั้นตอนที่ชัดเจนและเป็นระบบ มีคู่มือการใช้งานที่ละเอียด มีแผนการจัดการเรียนรู้ตัวอย่าง มีสื่อและแบบฝึกที่พร้อมใช้ และมีเครื่องมือประเมินผลที่มีคุณภาพ ครูผู้สอนสามารถ

นำรูปแบบนี้ไปใช้ได้ทันทีโดยไม่ต้องใช้เวลาในการศึกษาค้นคว้าหรือพัฒนาเอง ซึ่งจะช่วยประหยัดเวลาและทรัพยากรของครูอย่างมาก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีอาร์อีเอพีกับรูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์

2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีอาร์อีเอพีกับรูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์

3. เพื่อเปรียบเทียบความมุ่งมั่นในการทำงานหลังเรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีอาร์อีเอพีกับรูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์

สมมติฐานการวิจัย

1. ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกลวิธีการสอน อาร์อีเอพี และรูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์

2. ความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกลวิธีการสอน อาร์อีเอพี และรูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์ อยู่ในระดับดีขึ้นไป

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความมุ่งมั่นในการทำงาน

ความมุ่งมั่นในการทำงานเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สำคัญของนักเรียน เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่สะท้อนถึงความตั้งใจ ความรับผิดชอบ ความเพียรพยายาม อดทน และการทุ่มเทแรงกายแรงใจในการปฏิบัติภาระงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายในทิศทางเดียวกันว่าเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากแรงจูงใจภายในและภายนอก และนำไปสู่ความสำเร็จทั้งด้านการเรียนและการดำเนินชีวิต องค์ประกอบของความมุ่งมั่นในการทำงานสามารถสรุปได้เป็น 2 ด้านสำคัญ ได้แก่ ความมุ่งมั่นด้านการเรียน และความมุ่งมั่นด้านการดำเนินชีวิต ซึ่งครอบคลุมเจตคติ แรงจูงใจ และพฤติกรรมการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ในเชิง

ทฤษฎี ความมุ่งมั่นในการทำงานสามารถอธิบายได้จากทฤษฎีความมุ่งมั่นในตนเองของ Deci & Ryan (2000) ซึ่งเน้นบทบาทของแรงจูงใจภายใน แรงจูงใจภายนอก และความต้องการพื้นฐานทางจิตวิทยา รวมถึงทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow ที่ชี้ให้เห็นว่าความต้องการการยอมรับและการเห็นคุณค่าในตนเองเป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมมุ่งมั่นตั้งใจในการทำงาน นอกจากนี้ ปัจจัยที่มีผลต่อความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนประกอบด้วย ความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรค การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว ครู และเพื่อน รวมถึงแรงจูงใจ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างและคงไว้ซึ่งพฤติกรรมความมุ่งมั่นในการทำงานให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

2. การเรียนรู้ตามกลวิธี REAP

การเรียนรู้ตามกลวิธี REAP เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทักษะการอ่าน การคิด และการเขียนของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ผ่าน 4 ขั้นตอน ได้แก่ การอ่านเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหา (Read) การถ่ายทอดใจความสำคัญด้วยภาษาของตนเอง (Encode) การเขียนอธิบายหรือโต้ตอบกับบทอ่านในรูปแบบต่าง ๆ (Annotate) และการพิจารณาไตร่ตรองแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน (Ponder) ซึ่งกระบวนการดังกล่าวช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถจับใจความสำคัญ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล อีกทั้งยังช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ การเขียนอย่างมีระบบ และทักษะการคิดในระดับสูง ส่งผลให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้นและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Manzo and Manzo, 1995)

3. การสอนตามรูปแบบสามมิติของวิลเลียมส์

การสอนตามรูปแบบสามมิติของวิลเลียมส์เป็นแนวคิดการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งบูรณาการ 3 มิติ ได้แก่ มิติด้านเนื้อหาในหลักสูตร มิติด้านพฤติกรรมการสอนของครู และมิติด้านพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านสติปัญญาและด้านจิตใจ รูปแบบดังกล่าวเน้นการใช้เทคนิคและกิจกรรมการสอนที่หลากหลาย เช่น การตั้งคำถามยั่วยุ การเปรียบเทียบอุปมาอุปมัย การสร้างสิ่งใหม่จากโครงสร้างเดิม และการส่งเสริมการอ่าน การฟัง และการเขียนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนคิดอย่างคล่องแคล่ว ยืดหยุ่น ริเริ่ม และละเอียดลออ ควบคู่กับการพัฒนาความอยากรู้อยากเห็น ความกล้าเสี่ยง และจินตนาการ ส่งผลให้รูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์

เหมาะสมอย่างยิ่งต่อการนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนการเขียนเชิงสร้างสรรค์ในระดับมัธยมศึกษา (Williams, 1970)

4. การเขียนเชิงสร้างสรรค์

การเขียนเชิงสร้างสรรค์หมายถึงการเขียนที่ผู้เขียนใช้ความรู้ ประสบการณ์ จินตนาการ และความคิดริเริ่มของตนเองในการถ่ายทอดเรื่องราว ความคิด และอารมณ์อย่างอิสระ โดยมุ่งสร้างผลงานที่แปลกใหม่ มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีคุณค่าทางอารมณ์และสติปัญญา ทั้งนี้ การเขียนเชิงสร้างสรรค์ไม่จำกัดเฉพาะรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง สามารถเป็นได้ทั้งร้อยแก้ว ร้อยกรอง สารคดี และบันเทิงคดี โดยเน้นการใช้ภาษาที่สละสลวย มีศิลปะ และสามารถกระตุ้นความรู้สึกหรือจินตนาการของผู้อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพในการคิดสร้างสรรค์และการแสดงออกทางความคิดของผู้เขียนอย่างแท้จริง (Maddocks, 2025)

สรุป ความมุ่งมั่นในการทำงานเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ส่งเสริมความสำเร็จในการเรียนรู้ ขณะที่กลวิธีการเรียนรู้ REAP ช่วยพัฒนาทักษะการอ่าน คิด และเขียนอย่างเป็นระบบ ส่วนการสอนตามรูปแบบสามมิติของวิลเลียมส์มุ่งพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทั้งด้านสติปัญญาและจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งสองรูปแบบจึงมีศักยภาพในการเสริมสร้างความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) เพื่อศึกษาพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีอาร์อีเอพี กับการใช้รูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 รวมจำนวนทั้งสิ้น 6 ห้องเรียน คิดเป็นจำนวนนักเรียนทั้งหมด 300 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 และ 1/2 ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ห้องเรียนละ 50 คน รวมทั้งหมด 100 คน โดยได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการสอน อาร์ อี เอพี เพื่อพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 10 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 20 ชั่วโมง

2. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์ (Williams' Cube CAI Model) เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 10 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง รวม 20 ชั่วโมง

3. แบบวัดความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ก่อนเรียนและหลังเรียนเป็นข้อสอบแบบอัตนัยจำนวน 2 ข้อ ใช้เวลาทดสอบก่อนเรียน 1 ชั่วโมง และทดสอบหลังเรียน 1 ชั่วโมง

4. แบบวัดความมุ่งมั่นในการทำงาน เป็นมาตรประมาณค่า 3 ระดับ จำนวน 6 ข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 100 คน ของ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ซึ่งได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม แบ่งเป็น 2 ห้องเรียน ห้องละ 50 คน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองแบบวัดก่อน–หลังสองกลุ่ม เริ่มจากการทดสอบก่อนเรียนด้วยแบบวัดความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และแบบวัดความมุ่งมั่นในการทำงาน จากนั้นดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการสอนที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ แผนการสอนตามกลวิธี REAP และแผนการสอนตามรูปแบบการสอนสามมิติของ Frank E. Williams จำนวนรูปแบบละ 10 แผน ใช้เวลารวม 20 ชั่วโมง โดยควบคุมระยะเวลา เนื้อหา และสภาพแวดล้อมการเรียนให้ใกล้เคียงกันทั้งสองกลุ่ม เมื่อสิ้นสุดการทดลองจึงดำเนินการทดสอบหลังเรียนด้วยเครื่องมือชุดเดิม ตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ประเมินที่กำหนด และรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณ และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่มีความถูกต้อง เที่ยงตรง และเชื่อถือได้ทางวิชาการ

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยอย่างเป็นระบบ เริ่มจากการคัดเลือกหัวข้อการเขียนเชิงสร้างสรรค์จากความสนใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

จำนวน 100 คน ซึ่งผลการสำรวจพบหัวข้อที่ได้รับความนิยม 9 เรื่อง และนำไปใช้ในการพัฒนาแบบฝึก แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ จากนั้นได้สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอนอาร์อีเอพี และรูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์ จำนวนรูปแบบละ 10 แผน ใช้เวลาในการสอนรวม 20 ชั่วโมง แผนการจัดการเรียนรู้ทั้งหมดผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.98 และ 4.88 ตามลำดับ) และได้รับการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปทดลองใช้และใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ก่อนเรียนและหลังเรียนในลักษณะอัตนัย พร้อมเกณฑ์การประเมินที่ครอบคลุมองค์ประกอบ เนื้อหา ความคิดสร้างสรรค์ และการใช้ภาษา ซึ่งผ่านการตรวจสอบคุณภาพ มีค่าอำนาจจำแนกและค่าความยากง่ายอยู่ในเกณฑ์เหมาะสม และมีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.70 รวมทั้งใช้แบบวัดความมุ่งมั่นในการทำงานที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้ว เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน เพื่อวิเคราะห์ผลการวิจัยต่อไปอย่างมีความน่าเชื่อถือทางวิชาการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยการทดสอบค่าที (t-test for independent samples) โดยคำนวณผ่านโปรแกรมสำเร็จรูป ทั้งนี้สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นอกจากนี้ยังใช้สถิติในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย โดยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ด้วยแบบมาตรประเมินค่า 5 ระดับตามวิธีลิเคิร์ท (Likert, 1967) และการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอน REAP มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 1 ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอน REAP

ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์	คะแนนเต็ม	M	S.D.	T	Sig.
ก่อนเรียน	20	12.34	1.814	-	.000
หลังเรียน	20	14.56	1.500	15.154*	

จากตารางที่ 1 แสดงผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอน REAP จากผลการวิเคราะห์พบว่า จากผลการวิเคราะห์พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียน (M = 14.56, S.D. = 1.500) สูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียน (M = 12.34, S.D. = 1.814) อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบสามมิติของวิลเลียมส์ โดยใช้ความแปรปรวนพหุคูณร่วมทางเดียว (One-way MANOVA) มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบสามมิติของวิลเลียมส์

ตัวแปร	Value	df	F	Sig.
ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นในการทำงาน	.746	97	16.55	.000*

***** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า จากการพิจารณาค่าระดับนัยสำคัญทางสถิติมีค่า Sig. = .000 ซึ่งน้อยกว่า .05 (.000 < 0.05) หมายความว่า นักเรียนที่ได้เรียนรู้รูปแบบสามมิติของวิลเลียมส์ด้วยวิธีต่างกัน มีความสามารถในการเขียนและความมุ่งมั่นในการทำงาน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อผลจากการวิเคราะห์ด้วย (One-way MANOVA) พบว่า นักเรียนที่ได้เรียนรู้รูปแบบสามมิติของวิลเลียมส์ด้วยวิธีต่างกัน มีความสามารถในการเขียนและความมุ่งมั่นในการทำงาน แตกต่างกัน ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบตัวแปรตามแต่ละด้านโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ดังปรากฏผลในตารางที่ 3 – 4

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของตัวแปรตามความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบสามมิติของวิลเลียมส์

ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์	$\bar{x}$	**ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์**	
		Reap	**William**
Reap	14.56	-	1.66*
William	12.90		-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบสามมิติของวิลเลียมส์ พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วย Reap มี ความสามารถในการเขียน สูงกว่า William อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของตัวแปรตามความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบสามมิติของวิลเลียมส์

ความมุ่งมั่นในการทำงาน	$\bar{x}$	ความมุ่งมั่นในการทำงาน	
		Reap	William
Reap	4.61	-	0.48
William	4.65		-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 เมื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบสามมิติของวิลเลียมส์ พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วย William มี ความสามารถในการเขียน สูงกว่า Reap อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอน REAP และรูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์

การวิเคราะห์ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอน REAP และรูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์

ตารางที่ 5 ความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอน REAP

ความมุ่งมั่นในการทำงาน	Mean	S.D.	ระดับ
ด้านการเรียน			
1. นักเรียนตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครู	4.76	0.48	มากที่สุด
2. นักเรียนจะทำงานจนสำเร็จด้วยความเพียรพยายามและอดทน	4.74	0.53	มากที่สุด
3. นักเรียนตั้งใจอ่านหนังสือก่อนสอบด้วยความทุ่มเท	4.54	0.73	มากที่สุด
4. ถึงแม้ว่าในบางรายวิชานักเรียนจะสอบได้คะแนนน้อย นักเรียนก็พยายามตั้งใจเรียนในรายวิชานั้นต่อไป	4.58	0.67	มากที่สุด

ความมุ่งมั่นในการทำงาน	Mean	S.D.	ระดับ
5. นักเรียนรับผิดชอบหน้าที่ของนักเรียนที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ เช่น การส่ง การบ้าน หรือใบงาน เป็นต้น	4.60	0.70	มากที่สุด
6. เมื่อนักเรียนไม่เข้าใจในบทเรียน นักเรียนจะถามครูผู้สอนหรือหาคำตอบจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เสมอ	4.60	0.67	มากที่สุด
7. เมื่อนักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายเสร็จ นักเรียนมีความภาคภูมิใจในผลงานตัวเองเสมอ	4.70	0.61	มากที่สุด
8. นักเรียนไม่ย่อท้อต่อ ปัญหาหรือ อุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการเรียน เช่น บทเรียนที่ยาก ภาระงานที่มีจำนวนมาก	4.48	0.68	มาก
9. นักเรียนภูมิใจเมื่อนักเรียนสามารถทำแบบฝึกหัดที่ยากได้ด้วยตนเอง	4.66	0.52	มากที่สุด
10. เมื่อนักเรียนเจอบทเรียนที่ยาก นักเรียนจะตั้งใจในการเรียนมากขึ้น	4.66	0.56	มากที่สุด
11. ในบางรายวิชาที่นักเรียนไม่ชอบเรียน นักเรียนก็ยังตั้งใจเรียนอย่างเต็มความสามารถ	4.54	0.73	มากที่สุด
12. นักเรียนทำข้อสอบด้วยความตั้งใจ ในทุกรายวิชา	4.56	0.70	มากที่สุด
13. นักเรียนส่งใบงาน หรือการบ้านที่ครูสั่งตรงเวลา	4.58	0.70	มากที่สุด
14. นักเรียนเอาใจใส่กับทุกวิชาที่นักเรียนเรียน	4.56	0.73	มากที่สุด
15. นักเรียนหมั่นทบทวนบทเรียนที่เพิ่งเรียนผ่านมาเสมอ	4.78	0.46	มากที่สุด
16. นักเรียนพยายามปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายในการเรียนเสมอเช่นนักเรียนตั้งเป้าหมายจะสอบให้ได้คะแนนในระดับที่คาดหวังไว้	4.76	0.43	มากที่สุด
ด้านการดำเนินชีวิต	4.60	0.61	มากที่สุด
17. เมื่อพ่อ แม่ ผู้ปกครอง มอบหมายงานให้นักเรียนเช่น ทำความสะอาด นักเรียนจะตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมาย			
18. ถึงแม้งานที่นักเรียนได้รับมอบหมายจาก พ่อ แม่ ผู้ปกครองนั้นเป็นงานที่ต้องใช้เวลานาน นักเรียนก็จะอดทนและพากเพียรในการทำงานนั้น ๆ	4.76	0.56	มากที่สุด
19. เมื่อนักเรียนเจออุปสรรคในการทำงานที่ ได้รับมอบหมายจาก พ่อ แม่ ผู้ปกครอง นักเรียนจะพยายามแก้ไขปัญหานั้นเพื่อให้งานสำเร็จตารมเป้าหมาย	4.58	0.64	มากที่สุด

ความมุ่งมั่นในการทำงาน	Mean	S.D.	ระดับ
20. นักเรียนรู้สึกยินดี และภูมิใจ เมื่อนักเรียนสามารถ ทำงานที่ได้รับมอบหมายจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ได้สำเร็จ	4.66	0.56	มากที่สุด
21. นักเรียนเตือนตนเองเสมอให้ทำงานที่พ่อ แม่ หรือผู้ปกครองมอบหมายให้เสร็จ ก่อนที่จะทำกิจกรรมอื่น ๆ	4.68	0.59	มากที่สุด
22. นักเรียนทุ่มเททุกครั้งในการทำงานที่ได้รับมอบหมายจากพ่อแม่ และผู้ปกครอง	4.64	0.66	มากที่สุด
23. ถึงแม้งานที่นักเรียนได้รับมอบหมายจากพ่อ แม่ ผู้ปกครองเป็นงานที่ยากลำบาก นักเรียนก็จะไม่บ่ายเบี่ยงหรือ เลี่ยงที่จะไม่ทำ	4.70	0.58	มากที่สุด
24. เมื่อนักเรียนมีหน้าที่หรืองานที่ต้องรับผิดชอบภายในบ้าน เช่น กวาดบ้าน ถูบ้าน นักเรียนจะกระทำหน้าที่นั้นสุดความสามารถ	4.70	0.54	มากที่สุด
25. นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายจาก พ่อแม่ หรือผู้ปกครองด้วยความเต็มใจ	4.82	0.48	มากที่สุด
26. ถึงแม้งานที่นักเรียนได้รับมอบหมายจะเป็นงานง่าย ๆ เช่น กวาดบ้าน ถูบ้าน นักเรียนก็จะตั้งใจทำ เพื่อให้งานที่ทำออกมาดีที่สุด	4.80	0.40	มากที่สุด
27. เมื่อเพื่อนมีงานให้ช่วย หรือมาขอความช่วยเหลือที่ไม่เกินความสามารถของนักเรียน นักเรียนก็จะช่วยเพื่อนทำจนงานสำเร็จ	4.70	0.46	มากที่สุด
28. เมื่อญาติ พี่น้อง ของนักเรียนต้องการให้นักเรียนช่วยเหลือ เช่น ช่วยทำงานบ้าน นักเรียนก็จะช่วยด้วยความเต็มใจ	4.54	0.71	มากที่สุด
รวม	**4.65**	**0.26**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 5 พบว่า ความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์ ด้านการเรียน มีความมุ่งมั่นมากที่สุด (M = 4.78, S.D. = 0.46) และด้านการดำเนินชีวิต (M = 4.82, S.D. = 0.48)

ด้านการเรียน พบว่า นักเรียนมีความมุ่งมั่นในการทำงานอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับดังนี้ นักเรียนหมั่นทบทวนบทเรียนที่เพิ่งเรียนผ่านมาเสมอ (M= 4.78, S.D. = 0.46) นักเรียนพยายามปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายในการเรียนเสมอ เช่น นักเรียนตั้งเป้าหมายจะสอบให้ได้คะแนนในระดับที่คาดหวัง (M = 4.76, S.D. = 0.43) และนักเรียนตั้งใจทำงานที่ได้รับมอบหมายจากครู (M = 4.76, S.D. = 0.48)

ด้านการใช้ชีวิต พบว่า นักเรียนมีความมุ่งมั่นในการทำงานอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับดังนี้ นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายจาก พ่อแม่ หรือ ผู้ปกครองด้วยความเต็มใจ (M = 4.82 , S.D. = 0.48) ถึงแม้งานที่นักเรียนได้รับมอบหมายจะเป็นงานง่าย ๆ เช่น กวาดบ้าน ถูบ้าน นักเรียนก็จะตั้งใจทำ เพื่อให้งานที่ทำออกมาดีที่สุด (M = 4.80, S.D. = 0.40) และถึงแม้งานที่นักเรียนได้รับมอบหมายจากพ่อแม่ ผู้ปกครองนั้นเป็นงานที่ต้องใช้เวลานาน นักเรียนก็จะอดทนและพากเพียรในการทำงานนั้น ๆ (M = 4.76, S.D. = 0.56)

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอน REAP กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบสามมิติของวิลเลียมส์

กิจกรรมการเรียนรู้	ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์				
	N	Mean	S.D.	t	sig
กิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอน REAP	50	14.56	1.500	5.769*	.000
กิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบสามมิติของวิลเลียมส์	50	12.70	1.854		

จากตารางที่ 6 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอน REAP และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบสามมิติของวิลเลียมส์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t = 5.769, Sig = .000)

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบความมุ่งมั่นในการทำงานระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอน REAP กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบสามมิติของวิลเลียมส์

กิจกรรมการเรียนรู้	ความมุ่งมั่นในการทำงาน				
	N	Mean	S.D.	t	sig
กิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอน REAP	50	4.62	0.28	1.506*	.137
กิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบสามมิติของวิลเลียมส์	50	4.65	0.26		

จากตารางที่ 7 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอน REAP และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบสามมิติของวิลเลียมส์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t = 1.506, Sig = .137)

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง “พัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอนอาร์อีเอพี กับรูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์” สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอน REAP พบว่า ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นในการทำงานหลังเรียนด้วยกลวิธี REAP สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกระบวนการ 4 ขั้นตอน (Read, Encode, Annotate, Ponder) ช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการคิดระดับสูงจากการประมวลผลข้อมูลที่ซับซ้อนให้กลายเป็นงานเขียนที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเขียนของ Bereiter, C., & Scardamalia, M. (1987) ที่เสนอว่าการเขียนเชิงสร้างสรรค์ต้องอาศัยการแปลงความรู้ (Knowledge Transforming) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Manzo, A. V., Manzo, U. C., & Estes, T. H. (2001) ที่พบว่ากลวิธี REAP ช่วยพัฒนาความสามารถในการอ่านเชิงวิพากษ์และการเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านกระบวนการที่มีลำดับขั้นตอนชัดเจน นอกจากนี้ในด้านความมุ่งมั่นใน

การทำงาน พบว่านักเรียนมีความมุ่งมั่นด้านการเรียนสูงที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศจี ทิพย์ ตาลพันธ์ และคณะ (2567) ที่ระบุว่าการเรียนรู้เชิงรุกช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของการเรียนรู้ (Ownership) และส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเองตามทฤษฎีของ Bandura, A. (1997) ทำให้ผู้เรียนมีความเพียรพยายามและรับผิดชอบต่องานเขียนจนสำเร็จลุล่วง

2. ผลความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบสามมิติของวิลเลียมส์ พบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยรูปแบบสามมิติของวิลเลียมส์มีความสามารถในการเขียนและความมุ่งมั่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ตามลักษณะของกลยุทธ์การสอนที่ได้รับ ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบของวิลเลียมส์มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดและพฤติกรรมความรู้สึก 8 ด้าน เช่น ความคิดริเริ่ม จินตนาการ และความกล้าเสี่ยง สอดคล้องกับแนวคิดความคิดสร้างสรรค์ของ Torrance, E. P. (1990) ที่ระบุว่ากิจกรรมที่เปิดกว้างจะส่งเสริมความคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) ได้ดีกว่าการสอนปกติ และ สอดคล้องกับทฤษฎีไหลลื่นของ Csikszentmihalyi, M. (1996) ที่อธิบายว่าเมื่อระดับความท้าทายสมดุลกับทักษะ จะเกิดสภาวะที่ผู้เรียนมีสมาธิจดจ่อและมีความมุ่งมั่นในการเรียนสูงที่สุด สะท้อนจากพฤติกรรมการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันและการทำงานอย่างเต็มความสามารถในกิจกรรมที่สร้างสรรค์

3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์และความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอน REAP และรูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์ พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของทั้งสองกลุ่มแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยกลุ่ม REAP โดดเด่นด้านการวิเคราะห์และจัดโครงสร้างเนื้อหา ในขณะที่กลุ่มวิลเลียมส์โดดเด่นด้านความคิดริเริ่มและแปลกใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Graham, S., & Perin, D. (2007) ที่พบว่ากลยุทธ์ที่เน้นกระบวนการประมวลผลข้อมูลมีความแตกต่างกับกลยุทธ์ที่เน้นความคิดสร้างสรรค์ในเชิงผลลัพธ์ของงานเขียนเฉพาะด้าน และ สอดคล้องกับทฤษฎีการกำหนดตนเองของ Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008) และงานวิจัยของ รัตนา พงษ์สุวรรณ (2562) ที่พบว่าหากวิธีการสอนทั้งสองรูปแบบต่างสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานด้านความรู้สึกมีความสามารถ (Competence) และความเป็นอิสระ (Autonomy) ได้ทัดเทียมกัน ย่อมส่งผลให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจภายในและความมุ่งมั่นในการทำงานในระดับสูงไม่แตกต่างกัน แม้ว่าลักษณะเฉพาะของกิจกรรมการเรียนรู้จะมีความแตกต่างกันตามกรอบแนวคิดของแต่ละรูปแบบก็ตาม

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ว่า การจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการที่ผสานกลวิธีการเรียนรู้แบบ REAP เข้ากับรูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์ โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการเรียนรู้ ผ่านขั้นตอนการอ่าน การคิดวิเคราะห์ การเขียนและการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ควบคู่กับการใช้กิจกรรมการสอนที่กระตุ้นความคิดริเริ่ม จินตนาการ และการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไปพร้อมกับการเสริมสร้างความมุ่งมั่นในการทำงาน ซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนาทั้งด้านทักษะทางภาษาและคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมอย่างสมดุลและเป็นระบบ

ภาพที่ 1 การจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “พัฒนาความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธีการสอน REAP กับรูปแบบการสอนสามมิติของ วิลเลียมส์” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1. ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี อาร์อีเอพี และนักเรียนที่เรียนโดยการใช้รูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนทั้งสองกลุ่มในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และ 2. ความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์หลังเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี อาร์อีเอพี และนักเรียนที่เรียนโดยการใช้รูปแบบการสอนสามมิติของวิลเลียมส์ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนความมุ่งมั่นในการทำงานหลังเรียนของนักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่แตกต่างกัน ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ประกอบด้วย 1.1 ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย สถานศึกษาควรสนับสนุนการใช้นวัตกรรมการสอนที่พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและสมรรถนะการสื่อสารควบคู่ไปกับการสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความมุ่งมั่น 1.2 ข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วม ควรจัดกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อให้ครูแลกเปลี่ยนเทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ช่วยรักษาระดับความมุ่งมั่นในการทำงานของผู้เรียน 1.3 ข้อเสนอแนะด้านการเรียนรู้ ครูควรเลือกใช้กลวิธีให้ตรงเป้าหมาย โดยใช้ REAP หากต้องการเน้นโครงสร้างและการวิเคราะห์ข้อมูล และใช้ วิลเลียมส์ หากต้องการเน้นจินตนาการและความคิดริเริ่ม **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษาการบูรณาการทั้งสองรูปแบบเข้าด้วยกันในงานวิจัยเดียว เพื่อสร้างโมเดลการสอนที่พัฒนาทั้งการอ่านเชิงวิเคราะห์และจินตนาการสร้างสรรค์ได้อย่างครบวงจรในทุกรายวิชา

เอกสารอ้างอิง

ณัฐพร สายกฤษณะ. (2563). การพัฒนาความสามารถในการอ่านวิเคราะห์และการเขียนสรุปความของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามกลวิธี REAP ร่วมกับเทคนิคการใช้ผังกราฟิก. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การหาร้อยละเปอร์เซ็นต์ (Percentage). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

รัตนา พงษ์สุวรรณ. (2562). การเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีต่างๆ ต่อความมุ่งมั่นในการทำงานของนักเรียนมัธยมศึกษา. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 20(2), 178–192.

ศจีทิพย์ ตาลพันธ์, เอกราช โฆษิตพิมานเวช และ กนกอร สมปราชญ์. (2567). การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ACTIVE LEARNING. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 6(5), 642-656.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

Bandura, A. (1997). Self-Efficacy: The Exercise of Control. WH Freeman and Company. New York: has been cited by the following article.

Bereiter, C., & Scardamalia, M. (1987). The Psychology of Written Composition. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Csikszentmihalyi, M. (1990). Flow: The psychology of optimal experience. Harper & Row.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. Psychological Inquiry, 11(4), 227–268.

Eanet, M. G., & Manzo, A. V. (1976). REAP—A strategy for improving reading/writing/study skills. Journal of Reading, 19(8), 647–652.

Guilford, J. P. (1976). A psychometric approach to creativity. In J. C. Gowan, G. D. Demo, & E. P. Torrance (Eds.), Creativity: Its educational implications (pp. 13–19). John Wiley & Sons.

Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale, in Attitude Theory and Measurement. P.90-95. New York : Wiley.

Manzo, A. V., Manzo, U. C., & Estes, T. H. (1997). Content area literacy: Interactive teaching for active learning. Merrill.

Maddocks, K. G. (2025). What is creative writing? Southern New Hampshire University. Retrieved June 28, 2025 from https://www.snhu.edu/about-us/newsroom/liberal-arts/what-is-creative-writing

Torrance, E. P. (1974). Torrance tests of creative thinking. Personnel Press.

Vygotsky, L. S. (1978). Mind in society: The development of higher psychological processes. Harvard University Press.

Williams, F. E. (1970). Classroom ideas for encouraging thinking and feeling (2nd ed.). D.O.K. Publishers.

แนวทางการจัดทำธรรมนูญป่าชุมชนตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา*

GUIDELINES FOR DEVELOPING A COMMUNITY FOREST CHARTER IN BAN SANG SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, PHAYAO PROVINCE

นิกรณ์ โปธาฤทธิ์[1], พระครูธรรธรรบุญเที่ยง พุทฺธสาวโก[2], พระมหากิตติพงษ์ เผ่าต๊ะใจ[3] และ พงษ์สนิท คุณนะลา[4]

Nikron potarit[1], Phrakruthammathon Bunthiang Puddhasāvako[2], Phromaha Kittipong[3] and Pongsanit Khunnala[4]

[1-4]มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

[1-4]Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phayao Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: nikron.pot@mcu.ac.th

วันที่รับบทความ : 12 กุมภาพันธ์ 2026; วันแก้ไขบทความ 14 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 16 มีนาคม 2569

Received 12 February 2026; Revised 14 March 2026; Accepted 16 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการป่าชุมชน 2) ศึกษาสภาพปัญหาการใช้ป่าชุมชน และ 3) นำเสนอแนวทางการจัดทำธรรมนูญป่าชุมชนตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเลือกแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 17 คน ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่ เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

Citation:

*นิกรณ์ โปธาฤทธิ์, พระครูธรรธรรบุญเที่ยง พุทฺธสาวโก, พระมหากิตติพงษ์ เผ่าต๊ะใจ และ พงษ์สนิท คุณนะลา. (2569). แนวทางการจัดทำธรรมนูญป่าชุมชนตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1113-1126.

Nikron potarit, Phrakruthammathon Bunthiang Puddhasāvako, Phromaha Kittipong and Pongsanit Khunnala. (2026). Guidelines For Developing A Community Forest Charter In Ban Sang Subdistrict, Mueang District, Phayao Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1113-1126.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ผลการวิจัย พบว่า 1) การจัดการป่าชุมชน ต้องอาศัยการสำรวจข้อมูลพื้นฐานที่ครอบคลุม เน้นการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ การสร้างความตระหนักรู้ ตลอดจนการบังคับใช้กฎหมายและนโยบายที่เอื้อต่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน 2) สภาพปัญหาพบปัญหาหลัก 2 ประการ คือ (1) การขาดความเข้าใจในข้อกฎหมายของกรมป่าไม้ ส่งผลให้การใช้ประโยชน์เป็นไปอย่างไม่ยั่งยืน และ (2) การขาดแคลนงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐ ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการบริหารจัดการ 3) แนวทางการจัดทำธรรมนูญป่าชุมชน ประกอบด้วย (1) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอนเพื่อสร้างความชอบธรรม (2) การกำหนดบทบาทหน้าที่ของสมาชิกให้ชัดเจนเพื่อความเป็นระบบ (3) การจัดฝึกอบรมเพิ่มทักษะความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง และ (4) การสร้างมาตรการควบคุมดูแลผ่านความร่วมมือระหว่างชุมชนและหน่วยงานราชการ เพื่อให้เกิดการจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

คำสำคัญ: การจัดการป่าชุมชน, การพัฒนาชุมชน, กฎบัตรชุมชน, ป่าชุมชน

Abstract

This qualitative research aimed to 1) study community forest management, 2) study the problems of community forest use, and 3) propose guidelines for drafting a community forest charter in Ban Sang Subdistrict, Mueang District, Phayao Province. Data was collected through in-depth interviews with 17 key informants selected using purposive sampling, including the subdistrict head, village heads, and local residents. The research instrument used was a semi-structured interview guide, and data was analyzed using content analysis.

The research findings revealed: 1. Community forest management requires comprehensive baseline data collection, emphasizing local participation, raising awareness, and enforcing laws and policies conducive to conservation and sustainable use. 2. Problems: Two main problems were identified: (1) a lack of understanding of Forestry Department regulations, resulting in unsustainable forest use, and (2) a shortage of government funding, a significant obstacle to management. 3. Guidelines for drafting a community forest charter include: (1) promoting community participation at every stage to create legitimacy, (2) clearly

defining the roles and responsibilities of members for systematic implementation, (3) providing training to enhance the skills and knowledge of stakeholders, and (4) establishing control and supervision measures through cooperation between the community and government agencies. To achieve efficient and sustainable resource management.

Keywords: Community forest management, Community development, Community charter, Community forest

บทนำ

ทรัพยากรป่าไม้ของไทยมีลักษณะเป็นป่าดิบชื้นหรือป่า ฝนเขตร้อน (Tropical forest) ซึ่งเป็นป่าอุดมสมบูรณ์ด้วย พืชพรรณธัญญาหาร สัตว์แมลง จุลินทรีย์และทรัพยากร พันธุกรรม ทรงคุณค่ามากมายเหลือคณานับ ป่าฝนเขตร้อน ยังเป็นระบบนิเวศที่เกื้อกูลต่อการผลิตด้านเกษตรกรรมส่ง ผลให้ประเทศไทยเป็นอู่ข้าวอู่น้ำ ทำการผลิตอาหารหล่อเลี้ยงประชากรของประเทศและโลกมาหลายชั่วอายุคน ในปี พ.ศ. 2504 พื้นที่ในประเทศไทยมากกว่าครึ่ง ปกคลุมไปด้วยผืนป่ากระจายไปทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ แต่ในช่วงปี พ.ศ. 2538 พื้นที่ของป่าลดลงมากกว่า 25% ของจำนวนป่าทั้งหมดในประเทศ การบุกรุก พื้นที่ป่ามีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทุก ๆ ปี อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากภาคเกษตรกรรม ไปสู่ภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้ป่าไม้เสื่อมโทรมและลดลงอย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการป่าชุมชนเป็นกระแสหนึ่ง

ในปัจจุบันที่ชุมชนหันมาให้ความสำคัญ โดยมีชุมชนหลาย แห่งทั่วประเทศที่อาศัยอยู่ในป่าจนสามารถเรียกป่านั้น ว่า “ป่าชุมชน” ได้พยายามดำเนินกิจกรรมมากมายเพื่อ อนุรักษ์และรักษาป่าไว้ให้คงอยู่ ทั้งนี้แต่ละท้องถิ่นจะมีรูป แบบและวิธีดำเนินการเรื่องป่าชุมชนแตกต่างกันออกไป และไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเพราะเป็นการดำเนินการในภาคประชาชนเพียงส่วนเดียว โดยไม่มีการประสานความ ร่วมมือจากภาครัฐบาลหรือเอกชนเท่าที่ควร เพราะฉะนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีความสำคัญมาก ที่สุดต่อการบริหารจัดการป่าและพัฒนาชุมชน จังหวัดพะเยา มีป่าไม้เป็นทรัพยากรที่สำคัญหลายแห่ง โดยเฉพาะในตำบลบ้านสาง พื้นที่ตำบลมีทั้งสิ้น 807 ไร่ ซึ่งพื้นที่กว่า 70% เป็นพื้นที่ป่า โดยบางส่วนเป็นของอุทยานแห่งชาติ และป่าชุมชนที่ชาวบ้านกันไว้ใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะ ป่าชุมชนตำบลบ้านสาง อำเภอ

เมือง จังหวัดพะเยา ปัจจุบันเป็นหมู่บ้านหนึ่งที่ชุมชนได้เข้าไปมีบทบาทในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ตัวอย่างตามโครงการคนรักษ์ป่า ป่ารักชุมชน ประจำปี 2552 ของกรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยได้รับถ้วยรางวัลพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีแต่หลังจากนั้น บ้านทาป่าเปามีการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น การเปิดเป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โฮมสเตย์ มีนักท่องเที่ยวเข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมาก มีกิจกรรมเดินป่า ทั้งกลางวันและกลางคืน และอนุญาตให้ชาวบ้านเข้าไปหาของป่าได้มากขึ้นกว่าเดิม ซึ่งก่อให้เกิดรายได้ส่วนเพิ่มแก่ ชุมชน แต่ในทางตรงกันข้าม กลับนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของป่าโดยที่ชุมชนคาดไม่ถึง อีกทั้งชาวบ้านให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ส่วนตัวมากขึ้น เกิดความขัดแย้งและการ แตกแยกทาง ความคิด และที่สำคัญที่สุดคือชาวบ้านเริ่มให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าน้อยลง เพราะฉะนั้นเพื่อให้การบริหารจัดการป่าชุมชนเป็นไปอย่างเหมาะสม ประเด็นหลักด้าน “การมีส่วนร่วม” จึงเป็นเรื่องสำคัญ

โดยจากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่า รูปแบบที่ยั่งยืนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้อย่าง มีส่วนร่วมของชุมชนนั้น สามารถช่วยแก้ปัญหาได้ โดย กระบวนการจัดการป่าจะต้องสอดคล้องกับสถานการณ์เชิง นโยบายของรัฐ ทรัพยากรป่าไม้ที่มีอยู่ แนวคิดของชุมชน และปัญหาที่เผชิญอยู่โดยมุ่งเป้าหมายเพื่อการใช้สอย พร้อม ๆ ไปกับการอนุรักษ์เพื่อประโยชน์สูงสุด นอกจากนั้น ต้องมีการทบทวนเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากปัญหาและแนวทางการพัฒนาข้างต้น เห็นว่าการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชนจะเป็นประโยชน์ในแง่ของการค้นหาและกำหนดกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านที่ชัดเจนและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่น ๆ ที่จะนำ ไปประยุกต์ใช้ในการจัดการป่าชุมชนอื่น ๆ ต่อไป โดยการวิจัยนี้จะเน้นไปที่การศึกษาถึงข้อมูลพื้นฐานด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชุมชน การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมและการประเมินผลรูปแบบการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการจัดการป่าชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการป่าชุมชนในตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการใช้ป่าชุมชนตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดทำธรรมนูญป่าชุมชนตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการป่าชุมชน สภาพปัญหาการใช้ป่าชุมชน และนำเสนอแนวทางการจัดทำธรรมนูญป่าชุมชนตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการวิจัยครั้งนี้ได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจงจากผู้ที่มีความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้านที่เกี่ยวกับป่าชุมชน จำนวน 17 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 ผู้ใหญ่บ้านเขตพื้นที่ปกครอง ตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

กลุ่มที่ 2 ผู้นำชุมชนที่อยู่อาศัยในเขตพื้นที่ หมู่ที่ 9 บ้านม่อนแก้ว ตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

กลุ่มที่ 3 นักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์ มีรายชื่อดังต่อไปนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีเครื่องมือที่ใช้ใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การจัดการป่าชุมชนในตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาเป็นอย่างไร

2. สภาพปัญหาการใช้ป่าชุมชนตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยาเป็นอย่างไร

3. แนวทางการจัดทำธรรมนูญป่าชุมชนตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา เป็นอย่างไร

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาเอกสารทุติยภูมิ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารได้แก่ หนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งจากข้อมูลออนไลน์

2. การศึกษาภาคสนาม ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 16 คน โดยใช้แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ในประเด็นแนวทางการจัดทำธรรมนูญป่าชุมชนตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับแนวการจัดทำธรรมนูญป่าชุมชนตำบลบ้านสาง มาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกข้อมูลอย่างเป็นระบบตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้

ผลการวิจัย

1. การจัดการป่าชุมชนในตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ข้อมูลทั่วไปของชุมชนตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

เดิมชุมชนบ้านม่อนแก้วเดิมแยกออกมาจากตำบลบ้านตุ่นอำเภอเมืองพะเยา ปี 2519 มาตั้งเป็นชื่อบ้านม่อนแก้ว สาเหตุที่ตั้งชื่อบ้านม่อนแก้วชาวบ้านเห็นมีแก้วเรืองแสงสวยงามลอยออกมาจากดอย จากเขาก็เลยตั้งชื่อเป็นบ้านม่อนแก้วในปัจจุบัน โดยมีการปรับปรุงพื้นที่และพัฒนาการเกษตรตั้งแต่แรกเริ่ม ผู้คนในชุมชนใช้ชีวิตอย่างพอเพียง อาชีพหลักของชาวบ้านตำบลบ้านสางคือเกษตรกรรม ซึ่งรวมถึงการทำนา การเพาะปลูกพืชผักสวนครัว และการเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้ ชาวบ้านยังมีอาชีพเสริมเช่นการจักรสาน การทำหัตถกรรม และการประมงน้ำจืด ซึ่งล้วนแต่สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ประเพณีของชุมชนตำบลบ้านสางมีความหลากหลาย รวมถึงการจัดงานเทศกาลสำคัญ เช่น งานลอยกระทง งานสงกรานต์ และงานแห่เทียนพรรษา ประเพณีเหล่านี้ไม่เพียงแต่เพื่อการเฉลิมฉลองเท่านั้น แต่ยังเป็นการรักษาความเชื่อและวิถีชีวิตของชาวบ้านไว้ด้วย ตำบลบ้านสางอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เช่น แหล่งน้ำธรรมชาติ พื้นที่ป่าไม้ และทรัพยากรสัตว์ป่า ที่สนับสนุนการดำรงชีพและอาชีพของชาวบ้าน ทรัพยากรเหล่านี้เป็นฐานสำคัญในการรักษาความสมดุลของระบบนิเวศและวัฒนธรรมชุมชน

ชุมชนในตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ชาวบ้านส่วนใหญ่มีการทำอาชีพเกษตรกรรม ทำการเกตรกรรมตามฤดูกาลบางกลุ่มก็มีการทำนอกฤดูการจึงทำให้ขาดแคลนน้ำ

ในฤดูแล้ง แม้จะมีแหล่งน้ำธรรมชาติ แต่ในฤดูแล้งบางพื้นที่ยังเผชิญกับปัญหาการขาดแคลนน้ำ ซึ่งส่งผลต่อการเกษตรและการใช้ชีวิตประจำวัน อีกทั้งยังมีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยและน้ำเสียที่ไม่เพียงพอ การขาดระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพนำไปสู่การสะสมขยะและปัญหาสุขภาพ

2. สภาพชุมชนในตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

1) สำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และสิทธิที่ดิน จำนวนประชากร สภาพสังคม ปัญหาที่ก่อผลกระทบ แนวทางแก้ไข ได้การจัดการป่าชุมชนในตำบลบ้านสางต้องอาศัยการสำรวจข้อมูลพื้นฐานที่ครอบคลุม การมีส่วนร่วมของชุมชน การศึกษาและการสร้างความตระหนัก รวมถึงการสร้างและบังคับใช้กฎหมายและนโยบายที่เอื้อต่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากป่าอย่างยั่งยืน เพื่อรักษาความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระยะยาว

2) จำแนกพื้นที่แต่ละกิจกรรม มีการจำแนกพื้นที่ตามกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในตำบลบ้านสางเป็นกลยุทธ์สำคัญในการจัดการทรัพยากรป่าชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การจัดสรรพื้นที่อย่างเหมาะสมสามารถช่วยรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ สนับสนุนการเกษตรที่ยั่งยืน และรักษาคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน การวางแผนและการจัดการที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ และการสนับสนุนจากนโยบายที่เอื้อต่อการพัฒนาและการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน

3) จัดทำแผนพัฒนาทั้งพื้นที่ป่าไม้ เกษตรกรรม ชุมชน ใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ การจัดทำแผนพัฒนานี้มุ่งเน้นไปที่การสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ รวมถึงการระบุโอกาสในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน เช่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การเกษตรอินทรีย์ และการจัดการป่าไม้

4) กำหนดคณะทำงานในโครงการต่าง ๆ ตามแผนพัฒนา คณะทำงานประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานราชการ ชุมชน และองค์กรไม่แสวงผลกำไร เพื่อร่วมกำหนดแนวทางและติดตามการดำเนินงานตามแผนพัฒนา

5) จัดหางบประมาณและใช้จ่ายตามลำดับความมสำคัญ การจัดสรรงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพเป็นสิ่งสำคัญในการรองรับการดำเนินโครงการต่าง ๆ ตามแผนพัฒนา รวมถึงการพิจารณาความเร่งด่วนและความสำคัญของแต่ละโครงการ

6) ประชุมติดตามการปฏิบัติงานของคณะทำงานต่าง ๆ โดยการจัดสัมมนาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในรูปแบบเวทีชาวบ้าน การประชุมเป็นประจำเพื่อติดตามความคืบหน้าและการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ช่วยให้ทุกฝ่ายมีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อมูลและแนวทางในการจัดการป่าชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการป่าชุมชนในตำบลบ้านสางเป็นกระบวนการที่ต้องการความร่วมมือและการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อสร้างความยั่งยืนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

3. สภาพปัญหาการใช้ป่าชุมชนตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนในตำบลบ้านสางเผชิญกับความท้าทายและปัญหาหลายประการที่ต้องการการแก้ไขอย่างเหมาะสมและยั่งยืน เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพชีวิตของชุมชน

1) ประชาชนบางส่วนขาดความเข้าใจในข้อกฎหมายกรมป่าไม้ หนึ่งในปัญหาหลักคือความขาดแคลนความเข้าใจในกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการและการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน ความไม่เข้าใจนี้นำไปสู่การใช้ทรัพยากรป่าอย่างไม่ยั่งยืนและการกระทำที่ผิดกฎหมาย เช่น การตัดไม้โดยไม่ได้รับอนุญาต และการบุกรุกที่ดิน

2) การขาดงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐอย่างพอเพียง ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรทางการเงินจากภาครัฐเพื่อสนับสนุนการจัดการป่าชุมชนอย่างเหมาะสม การขาดแคลนงบประมาณทำให้ยากต่อการดำเนินการอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการพัฒนาป่าชุมชน รวมถึงการศึกษาและการสร้างความตระหนักในหมู่ชาวบ้าน

4. นำเสนอแนวทางการจัดทำธรรมนูญป่าชุมชนตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

การจัดทำธรรมนูญป่าชุมชนเป็นกระบวนการที่สำคัญในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นี่คือแนวทางหลักในการจัดทำธรรมนูญ

1) ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรม

การมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างธรรมนูญป่าชุมชนต้องมีการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากชาวบ้านในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การร่างธรรมนูญ จนถึงการดำเนินการและติดตามผล

การประชุมชุมชน จัดการประชุมชุมชนเพื่อหารือและร่างธรรมนูญป่าชุมชน ทุกคนในชุมชนมีสิทธิเสนอความคิดเห็นและเข้าร่วมการตัดสินใจ

2) บทบาทหน้าที่ในการจัดการป่าชุมชน

การแบ่งบทบาท ชัดเจนในแต่ละบทบาทและหน้าที่ของชาวบ้าน หน่วยงานราชการและองค์กรท้องถิ่นในการจัดการป่าชุมชน

การฝึกอบรม จัดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในการจัดการป่าชุมชนและการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

3) สร้างมาตรการในการควบคุมดูแลป่าชุมชน

การกำหนดมาตรการ รวมถึงการกำหนดกฎหมาย ข้อบังคับ และมาตรการป้องกันการลักลอบตัดไม้ การบุกรุกที่ดิน และการใช้สารเคมี

การติดตามและการประเมินผล มีระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้แน่ใจว่ามาตรการที่ดำเนินการอยู่นั้นได้ผลและยั่งยืน

การจัดทำธรรมนูญป่าชุมชนในตำบลบ้านสางเป็นกระบวนการที่ต้องการความมุ่งมั่นจากทุกภาคส่วนในชุมชน เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติสำหรับรุ่นปัจจุบันและอนาคต ธรรมนูญนี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการรักษาความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ สร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับการจัดการทรัพยากรและการอนุรักษ์ป่าชุมชนในระยะยาว

อภิปรายผล

1. การจัดการป่าชุมชนในตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

การจัดการป่าชุมชุมในตำบลบ้านสร้างมีกระบวนการคือมีการมีสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์และสิทธิที่ดิน จำนวนประชากร สภาพสังคม ปัญหาที่ก่อผลกระทบแนวทางแก้ไข รวมถึงมีการจำแนกพื้นที่แต่ละกิจกรรม มีการจำแนกพื้นที่ตามกิจกรรมการใช้ประโยชน์ในตำบลบ้านสางเป็นกลยุทธ์สำคัญในการจัดการทรัพยากรป่าชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน และมีการจัดทำแผนพัฒนาทั้งพื้นที่ป่าไม้ เกษตรกรรม ชุมชน ใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติซึ่ง และได้มีการ กำหนดคณะทำงานในโครงการต่าง ๆ ตามแผนพัฒนา มีการจัดหางบประมาณและใช้จ่ายตามลำดับความมสำคัญ ตลอดจึงถึงมีการประชุมติดตามการปฏิบัติงานของคณะทำงานต่าง ๆ โดยการจัดสัมมนาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในรูปแบบเวทีชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐพงษ์ คันธรส และ เกียรติสุดา โสดามรรค

ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการจัดทำธรรมนูญชุมชนในตำบลเสริมขวา อำเภอเสริมงาม จังหวัดลำปาง พบว่า ในแต่ละหมู่บ้านที่มีเขตพื้นที่ป่าชุมชนนั้นบางหมู่บ้านจะมีกฎ ระเบียบ กติกาชุมชนในการใช้ประโยชน์ จากที่ดินในเขตป่าชุมชนที่แตกต่างกัน นอกจากนี้หากนำกฎ ระเบียบ กติกาชุมชนมาจัดทำเป็นธรรมนูญชุมชนในด้านการใช้ประโยชน์จากที่ดินในเขตป่าชุมชน จะทำให้เกิดแบบแผน เดียวกัน แนวทางในการจัดทำธรรมนูญชุมชน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วสุพล วรภัทรทรัพย์ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การขับเคลื่อนธรรมนูญชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลศึกษาพบว่า กลไกขับเคลื่อนธรรมนูญตำบลยายชา พบว่าในตำบลยายชาเกิดการบูรณาการทำงานร่วมกันของทุนทางสังคมที่มีอยู่ในตำบลยายชา ในการร่วมกันแลกเปลี่ยน ร่วมเรียนรู้ ร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาของตำบลมีความเข้าใจตรงกันที่จะแก้ไขปัญหาของตำบลยายชา เป็น แบบองค์รวม มองอุดอ่อนที่เป็นปัญหาเร่งด่วนที่จะต้องร่วมกันแก้ไข

2. สภาพปัญหาการใช้ป่าชุมชนตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

การใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนในตำบลบ้านสางเผชิญกับความท้าทายและปัญหาหลายประการที่ต้องการการแก้ไขอย่างเหมาะสมและยั่งยืน เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพชีวิตของชุมชน ซึ่งประชาชนบางส่วนขาดความเข้าใจในข้อกฎหมายกรมป่าไม้ ความไม่เข้าใจนี้นำไปสู่การใช้ทรัพยากรป่าอย่างไม่ยั่งยืนและการกระทำที่ผิดกฎหมาย รวมถึง การขาดงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐอย่างพอเพียง การขาดแคลนงบประมาณทำให้ยากต่อการดำเนินการอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการพัฒนาป่าชุมชน รวมถึงการศึกษาและการสร้างความตระหนักในหมู่ชาวบ้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย, จีระ ประทีป, อิศเรศ ศันสนีย์วิทยกุล ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาธรรมนูญพลเมืองสู่ชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน กรณีศึกษาธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9 ดี จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ปัจจัยด้านผู้นำและปัจจัยด้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน มีบทบาทสำคัญมากที่สุด นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยด้านความศรัทธาเกี่ยวกับ สิ่งศักดิ์สิทธิ์มีส่วนสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ ส่วนแนวทางการพัฒนาการจัดทำ ธรรมนูญพลเมืองเพื่อนำไปสู่ชุมชนต่าง ๆ ของประเทศไทย รัฐบาลต้องส่งเสริมการสร้างความ เข้มแข็งของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยเพิ่มบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านเกี่ยวกับการ จัดทำและขับเคลื่อนธรรมนูญพลเมืองทุกพื้นที่ในประเทศไทย ชุมชนต้องสร้างจิตสานึกและ พฤติกรรม ทำดีละชั่ว กลัวบาป ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนของศาสนา นั้นคือ “เป็นคนดี” โดยมี คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้รับผิดชอบคอยกำกับดูแลเพื่อให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

3. แนวทางการจัดทำธรรมนูญป่าชุมชนตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

การจัดทำธรรมนูญป่าชุมชนเป็นกระบวนการที่สำคัญในการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์จากป่าชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ นี่คือแนวทางหลักในการจัดทำธรรมนูญ ต้องอาศัยกระบวนการคือ ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรม การแบ่งบทบาท ชัดเจนในแต่ละบทบาทและหน้าที่ของชาวบ้าน หน่วยงานราชการ และองค์กรท้องถิ่นในการจัดการป่าชุมชนการฝึกอบรม จัดการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในการจัดการป่าชุมชนและการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และมีการกำหนดมาตรการ รวมถึงการกำหนดกฎหมาย ข้อบังคับ และมาตรการป้องกันการลักลอบตัดไม้ การบุกรุกที่ดิน และการใช้สารเคมีการติดตามและการประเมินผล มีระบบการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้แน่ใจว่ามาตรการที่ดำเนินการอยู่นั้นได้ผลและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วสุพล วรภัทรทรัพย์ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การขับเคลื่อนธรรมนูญชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ผลศึกษาพบว่า กลไกขับเคลื่อนธรรมนูญตำบลยายชา พบว่าในตำบลยายชาเกิดการบูรณาการทำงานร่วมกันของทุนทางสังคมที่มีอยู่ในตำบลยายชา ในการร่วมกันแลกเปลี่ยน ร่วมเรียนรู้ ร่วมกันวิเคราะห์สภาพปัญหาของตำบลมีความเข้าใจตรงกันที่จะแก้ไขปัญหาของตำบลยายชา เป็น แบบองค์รวม มองอุดอ่อนที่เป็นปัญหาเร่งด่วนที่จะต้องร่วมกันแก้ไข

องค์ความรู้ใหม่

ในการวิจัย ศึกษาเรื่องแนวทางจัดทำธรรมนูญป่าชุมชนตำบลบ้านสาง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ได้รับองค์ความรู้ดังนี้

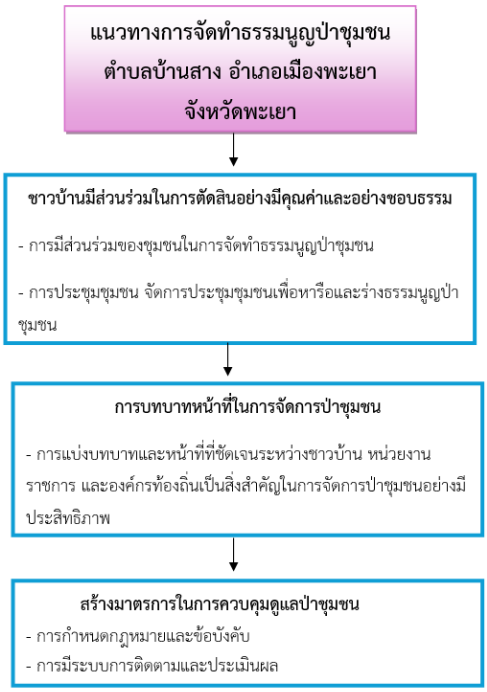

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) การสร้างกรอบนโยบายที่ชัดเจนสำหรับการจัดการป่าชุมชน หน่วยงานราชการควรพัฒนาและปรับปรุงกรอบนโยบายที่ชัดเจนเพื่อสนับสนุนการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืนซึ่งรวมถึงการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ชุมชน และภาคีเครือข่าย 2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน นโยบายควรเน้นย้ำถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในทุกขั้นตอนของการจัดทำธรรมนูญป่าชุมชน ตั้งแต่การวางแผน การตัดสินใจ ไปจนถึงการดำเนินการและการตรวจสอบผลลัพธ์ 3) การจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ แนะนำให้มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนกิจกรรมการจัดการป่าชุมชน รวมถึงการฟื้นฟู การอนุรักษ์และการเพิ่มความตระหนักรู้ในหมู่ชาวบ้าน **2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้** 1) การนำผลวิจัยไปสู่การปฏิบัติ แนะนำให้นำผลวิจัยไปใช้เป็นฐานข้อมูลในการวางแผนและดำเนินการจัดทำธรรมนูญป่าชุมชน โดยเฉพาะในส่วนของการระบุแนวทางและกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน 2) การเพิ่มความตระหนักรู้ ใช้ผลวิจัยในการสร้างความตระหนักรู้และการศึกษาให้กับชุมชนเกี่ยวกับความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าชุมชนและการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน **3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 1) การศึกษาลึกซึ้งเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการจัดทำธรรมนูญ การวิจัยครั้งต่อไปควรสำรวจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดทำ

ธรรมนูญป่าชุมชน เพื่อระบุอุปสรรคและโอกาสในการพัฒนา 2) การประเมินผลลัพธ์และผลกระทบ แนะนำให้มีการศึกษาเพื่อประเมินผลลัพธ์และผลกระทบของการจัดทำธรรมนูญป่าชุมชนต่อสภาพแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของชาวบ้าน 3) การวิจัยเชิงเปรียบเทียบ ศึกษาและเปรียบเทียบกับชุมชนอื่นที่มีการจัดทำธรรมนูญป่าชุมชน เพื่อระบุแนวปฏิบัติที่ดีที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทต่าง ๆ การวิจัยเรื่องแนวทางการจัดทำธรรมนูญป่าชุมชนตำบลบ้านสาง มีความสำคัญในการนำเสนอข้อมูลและแนวทางเพื่อสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ชุมชน และภาคีเครือข่ายในการอนุรักษ์และพัฒนาป่าชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กรมป่าไม้. (2559). ประเทศไทยมุ่งสู่การจัดการป่าให้ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพทางการเงิน: ก้าวแรกในการปรับโครงสร้างการจัดการป่า. กรุงเทพมหานคร: กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กิตติพงษ์ เกียรติวัชรชัย, จีระ ประทีป, และ อิศเรศ ศันสนีย์วิทยกุล. (2562). การพัฒนาธรรมนูญพลเมืองสู่ชุมชนที่เข้มแข็งอย่างยั่งยืน กรณีศึกษา ธรรมนูญหมู่บ้านสันติสุข 9 ดี จังหวัดบุรีรัมย์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต.มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ชุมชนการจัดการป่า. (2560). การบริหารจัดการป่าชุมชนในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพิมพ์แห่งรัฐบาล.

วสุพล วรภัทรทรัพย์. (2564). การขับเคลื่อนธรรมนูญชุมชนเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชนยายชา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานป่าไม้แห่งชาติ. (2552). ป่าไม้แห่งชาติและป่าชุมชน. [ม.ป.พ.].

สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2559). คู่มือธรรมนูญป่าชุมชน: สู่การสร้างสังคมที่ยั่งยืนผ่านการจัดการทรัพยากรป่าชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย. (2562). กำหนดมาตรฐานความเข้มแข็งของชุมชนไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย.

สำนักงานพัฒนาชุมชน. (2564). กลยุทธ์พัฒนาชุมชน: หลักการและกระบวนการการจัดการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.

สำนักงานสิ่งแวดล้อมและพัฒนาสังคมภาคที่ 13. (2557). การจัดทำและวางใช้ธรรมนูญป่าชุมชน: หนังสือคู่มือสำหรับชุมชนและองค์กรพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสิ่งแวดล้อมและพัฒนาสังคมภาคที่ 13.

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดระยอง*

THE DESIRABLE CHARACTERISTICS OF SCHOOL ADMINISTRATORS ACCORDING TO PRIVATE SCHOOLS TEACHERS' OPINIONS IN RAYONG, UNDER THE OFFICE OF THE RAYONG PRIVATE EDUCATION COMMISSION

กิตติยา จามอย[1] และ วลัยพรรณ อ้วนนาแวง[2]

Kittiya Jamoi[1] and Walaipan Ouannaweang[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

[1-2]St. John's University, Thailand

Corresponding Author's Email: dai.kittiya@gmail.com

วันที่รับบทความ : 19 มีนาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 25 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 27 มีนาคม 2569

Received 19 March 2026; Revised 25 March 2026; Accepted 27 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์ทำงาน 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา การวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ได้แก่ การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างการวิจัยเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

Citation:

*กิตติยา จามอย และ วลัยพรรณ อ้วนนาแวง. (2569). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดระยอง. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1127-1138.

Kittiya Jamoi and Walaipan Ouannaweang. (2026). The Desirable Characteristics Of School Administrators According To Private Schools Teachers' Opinions In Rayong, Under The Office Of The Rayong Private Education Commission. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1127-1138.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดระยอง จำนวน 291 คน เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test และ F-test และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย พบว่า

1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านภาวะผู้นำ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านความรู้ความสามารถ ตามลำดับ

2) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดระยองที่จำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์ทำงาน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 5 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

3) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน ได้แก่ การอบรมด้านคุณธรรมและธรรมาภิบาล การฝึกสติและพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ การเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยการ Upskill และ Reskill ด้านดิจิทัล การบริหารแบบมีส่วนร่วม และการถอดบทเรียนจากประสบการณ์จริงเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ: บริหารสถานศึกษา, โรงเรียนเอกชน, คุณลักษณะที่พึงประสงค์, การศึกษา

Abstract

This research aimed to: 1) examine the desirable characteristics of school administrators; 2) compare these characteristics as classified by gender, age, and work experience; and 3) explore guidelines for developing such characteristics. The study employed a mixed-methods approach. For the quantitative phase, the sample consisted of 291 teachers from private schools under the Office of the

Private Education Commission of Rayong Province. Data were collected using a questionnaire and analyzed using descriptive statistics including frequency, percentage, mean, and standard deviation, while inferential statistics — t-test and F-test — were used for hypothesis testing. For the qualitative phase, data were gathered from five experts through structured interviews and the data were analyzed by using the content analysis.

The findings revealed that

1) The desirable characteristics of school administrators were rated at a high level overall. Ranked from highest to lowest, the dimensions were: personality, human relations, leadership, ethics and morality, and knowledge and competency, respectively.

2) Hypothesis testing indicated that teachers' perceptions of all five dimensions did not differ significantly based on gender, age, or work experience.

3) Regarding development guidelines, the study identified the following approaches: training in ethics and good governance, mindfulness practice and emotional intelligence development, lifelong learning through digital upskilling and reskilling, participatory management, and reflective learning from practical experience to foster transformational leadership.

Keywords: Educational Administration, Private Schools, Desirable Characteristics, Education

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ โดยการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารสถานศึกษาที่มีศักยภาพและคุณลักษณะที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (พ.ศ. 2566–2570) ที่มุ่งพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารและเสริมสร้างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา อีกทั้งแนวคิดทางทฤษฎียังชี้ว่าผู้บริหารที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์จะสามารถกำหนดทิศทาง บริหารจัดการองค์กร และขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดระยอง, 2566; ชัยเสฏฐ พรหมศรี, 2550; Bass, 1990)

อย่างไรก็ตามสภาพปัญหาในปัจจุบัน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนยังขาดคุณลักษณะที่สำคัญ เช่น ภาวะผู้นำ การตัดสินใจ และการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานขาดทิศทางและประสิทธิภาพ รวมถึงส่งผลต่อแรงจูงใจและความร่วมมือของบุคลากรในองค์กร ทั้งนี้มีงานวิจัยที่ยืนยันว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารมีผลโดยตรงต่อขวัญกำลังใจของครูและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน หากผู้บริหารขาดคุณลักษณะที่เหมาะสมย่อมส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาโดยรวม (สุรินทร์ นามอยู่, 2564; Leithwood et al., 2008; Hallinger & Heck, 1998)

ในบริบทของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดระยอง ซึ่งอยู่ภายใต้การกำกับของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดระยอง พบว่า ยังคงเผชิญความท้าทายด้านการบริหารจัดการ ทั้งในด้านวิสัยทัศน์ การสื่อสารภายในองค์กร และการสร้างความร่วมมือของบุคลากร แม้จะมีการส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหารอย่างต่อเนื่องแต่ยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารจากมุมมองของครูผู้ปฏิบัติงานโดยตรง ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการเรียนการสอน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดระยอง, 2566)

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในบริบทโรงเรียนเอกชนจังหวัดระยอง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารให้สอดคล้องกับความต้องการของครูและบริบทของสถานศึกษา อันจะนำไปสู่การยกระดับประสิทธิภาพการบริหาร สร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากร และพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถแข่งขันและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดระยอง

2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดระยอง จำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์ทำงาน

3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดระยอง

สมมติฐานการวิจัย

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ครูเพศชายและครูเพศหญิง มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดระยอง แตกต่างกัน

3. ครูที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดระยอง แตกต่างกัน

4. ครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดระยอง แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดระยอง ประกอบด้วยครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดระยอง จำนวน 38 โรงเรียน ทั้งหมด 1,214 คน (อ้างอิงจากรายงานผลการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติราชการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดระยอง)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดระยอง จำนวน 291 คน กำหนดขนาดของกลุ่ม

ตัวอย่างโดยการเปิดตารางของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จากนั้นนำมาเทียบสัดส่วน และใช้การสุ่มแบบอย่างง่าย(Simple Random Sampling) โดยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน (Sampling Without Replacement)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 5 ท่าน เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล 2 แบบ คือ แบบสอบถาม และ แบบสัมภาษณ์ โดยเริ่มจากศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วพัฒนาเครื่องมือ เสนออาจารย์ตรวจสอบ และให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความตรง (IOC ≥ 0.60) ก่อนนำไปทดลองใช้ พบว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นสูง (98%) ส่วนแบบสัมภาษณ์เป็นแบบมีโครงสร้าง ครอบคลุม 7 ด้านเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหาร และผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากอาจารย์ที่ปรึกษา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บข้อมูล 2 วิธี คือ แบบสอบถาม และ แบบสัมภาษณ์

1) แบบสอบถาม โดยขอความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งแบบสอบถามผ่าน Google Forms ทาง Line ให้ครูตอบ และติดตามผลให้ได้ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

2) แบบสัมภาษณ์ โดยขอความร่วมมือเช่นเดียวกัน และสัมภาษณ์ผู้บริหาร 5 คน ตามกรอบคุณลักษณะ 5 ด้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ คุณธรรมจริยธรรม บุคลิกภาพ และความรู้ความสามารถ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยข้อมูลจากแบบสอบถามวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละเพื่ออธิบายลักษณะประชากร และการคำนวณค่าเฉลี่ยกับส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อประเมินระดับความคิดเห็นต่อคุณลักษณะผู้บริหารใน 5 ด้าน พร้อมแปลผลตามเกณฑ์มาตรฐาน นอกจากนี้ ใช้สถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test สำหรับเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่าง 2 กลุ่ม (เพศ) และ F-test (One-way ANOVA) สำหรับมากกว่า 2 กลุ่ม (อายุและประสบการณ์) หากพบความแตกต่างจึงทดสอบรายคู่ด้วยวิธีเชฟเฟ่ ส่วนข้อมูลจากการสัมภาษณ์วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา โดยจัดหมวดหมู่ ตีความ และสรุปผลในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

การวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน โดยใช้ค่าเฉลี่ย $\bar{x}$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ผลการวิเคราะห์ปรากฏตามตาราง ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู

คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านคุณธรรมจริยธรรม	4.48	0.67	มาก	4
2. ด้านบุคลิกภาพ	4.55	0.55	มากที่สุด	1
3. ด้านความรู้ความสามารถ	4.47	0.62	มาก	5
4. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.51	0.66	มากที่สุด	2
5. ด้านภาวะผู้นำ	4.49	0.63	มาก	3
รวม	**4.50**	**0.60**	**มาก**	

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.50 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.60 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยอันดับแรก ได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.55 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 และรองลงมาได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.66 ด้านภาวะผู้นำ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55 ด้านคุณธรรมจริยธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.48 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.67 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ด้านความรู้ความสามารถ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.47 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.62 และสอดคล้องกับสมมติฐานที่ 1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์

ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดระยอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูโรงเรียนเอกชนในจังหวัดระยองต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ อายุ และประสบการณ์การทำงาน พบว่า โดยภาพรวม ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกตัวแปรที่ศึกษา โดยเพศมีค่า p = 0.65 อายุมีค่า p = 0.37 และประสบการณ์การทำงานมีค่า p = 0.33 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคลดังกล่าวไม่ส่งผลต่อความคิดเห็นของครูต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามที่แสดงไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู

ตัวแปร	สถิติที่ใช้	ค่าสถิติ	p-value	ผลการทดสอบ
เพศ	t-test	t = 0.45	0.65	ไม่แตกต่าง
อายุ	One-way ANOVA	F = 1.00	0.37	ไม่แตกต่าง
ประสบการณ์ทำงาน	One-way ANOVA	F = 1.11	0.33	ไม่แตกต่าง

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนในจังหวัดระยองสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดระยอง

ผลการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ พบว่า การพัฒนาควรดำเนินการอย่างเป็นระบบใน 5 ด้านหลัก โดยด้านคุณธรรมจริยธรรมเน้นการเป็นต้นแบบที่ดี มีความซื่อสัตย์โปร่งใส และยุติธรรมในการบริหารงาน ด้านบุคลิกภาพมุ่งพัฒนาทั้งภายนอกและภายในโดยเฉพาะทักษะการสื่อสารและความฉลาดทางอารมณ์ ด้านความรู้ความสามารถเน้นการ

เรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี

ขณะเดียวกันด้านมนุษยสัมพันธ์ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วม การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กรและชุมชน ส่วนด้านภาวะผู้นำมุ่งเน้นการเป็นผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงที่สามารถบูรณาการองค์ความรู้ ทักษะ และวิสัยทัศน์ เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยภาพรวมการพัฒนาควรดำเนินควบคู่กันทุกด้านอย่างสมดุลเพื่อเสริมสร้างประสิทธิผลในการบริหารสถานศึกษา

อภิปรายผล

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษา พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านบุคลิกภาพและด้านมนุษยสัมพันธ์อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถ และด้านภาวะผู้นำอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยเฉพาะความซื่อสัตย์สุจริต เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นและความเป็นธรรมในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ ภัคปภา บัญญัติ (2564) ที่พบว่าผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีและบริหารงานอย่างโปร่งใส ขณะเดียวกันด้านบุคลิกภาพที่อยู่ในระดับมากที่สุดสะท้อนความสำคัญของภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของผู้นำ สอดคล้องกับแนวคิดของ Yukl (1998) ที่อธิบายว่าบุคลิกภาพเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับในภาวะผู้นำ ด้านความรู้ความสามารถสอดคล้องกับ Stogdill (1974) ที่เน้นความรอบรู้และความสามารถในการตัดสินใจ ส่วนด้านมนุษยสัมพันธ์ที่อยู่ในระดับสูงมาก แสดงถึงความสำคัญของการสร้างความร่วมมือในองค์กร สอดคล้องกับ ชุติมา สุทธิวารี (2560) ที่ชี้ว่าการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีช่วยให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ และด้านภาวะผู้นำสะท้อนการมีวิสัยทัศน์และการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งสอดคล้องกับ ภัคปภา บัญญัติ (2564) ที่กล่าวว่าผู้นำที่ดีต้องสามารถขับเคลื่อนองค์กรสู่เป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการเปรียบเทียบพบว่า ครูที่มีเพศ อายุ และประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน แสดงให้เห็นว่าครูมีการรับรู้และความคาดหวังต่อผู้บริหารในทิศทางเดียวกัน โดยผลดังกล่าวสอดคล้องกับ Gender Equality Theory และแนวคิดของ Bem (1981) ที่อธิบายว่าบุคคลในบริบทเดียวกันจะมีกรอบการรับรู้ใกล้เคียงกัน

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ Organizational Culture Theory ที่ชี้ว่าวัฒนธรรมองค์กรมีอิทธิพลต่อค่านิยมและการประเมินของบุคลากร รวมถึง Transformational Leadership Theory ของ Bass และ Avolio ที่มองว่าคุณลักษณะผู้นำที่มีประสิทธิผลเป็นลักษณะสากล ไม่ขึ้นอยู่กับเพศ อายุ หรือประสบการณ์ของผู้ประเมิน

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ควรดำเนินการอย่างบูรณาการทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี การพัฒนาบุคลิกภาพเพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ การพัฒนาความรู้ความสามารถให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง การส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์เพื่อสร้างความร่วมมือ และการพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อขับเคลื่อนองค์กร ซึ่งแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership Theory) ที่เน้นการพัฒนาผู้นำอย่างรอบด้านเพื่อยกระดับประสิทธิภาพขององค์กรอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้ สรุปได้ว่าการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างรอบด้านและสมดุล ทั้งด้านคุณธรรม บุคลิกภาพ ความรู้ มนุษยสัมพันธ์ และภาวะผู้นำ โดยบูรณาการทักษะและคุณลักษณะต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้การบริหารที่มีประสิทธิภาพเกิดจากผู้นำที่สามารถสร้างความเชื่อมั่น ความร่วมมือ และแรงจูงใจในองค์กร ควบคู่กับการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบททางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ **(1) ข้อเสนอแนะในการนำผลไปใช้** จากผลการวิจัย ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาความยุติธรรมในการบริหารงาน โดยกำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ ควบคู่กับการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น นอกจากนี้ควรพัฒนาบุคลิกภาพด้านอารมณ์ให้มีความมั่นคง โดยเสริมสร้างทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์และการจัดการความเครียด รวมทั้งพัฒนาความรู้ความสามารถในการมอบหมายงานอย่างเป็นระบบ และนำเทคโนโลยีมาใช้สนับสนุนการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันควรส่งเสริมมนุษยสัมพันธ์ โดยสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี เปิดโอกาสให้เกิดการสื่อสารและการมีส่วนร่วม และพัฒนาทักษะการจัดการความขัดแย้ง ตลอดจนพัฒนาภาวะผู้นำด้านการสร้างแรงจูงใจและความเชื่อมั่น ผ่านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการบริหารอย่างเป็นธรรม เพื่อยกระดับประสิทธิภาพของสถานศึกษา

โดยรวม **(2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** การวิจัยในครั้งต่อไปควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังโรงเรียนในสังกัดอื่น เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของบริบท นอกจากนี้ควรศึกษาความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น เช่น ผู้ปกครองและนักเรียน เพื่อให้ได้มุมมองที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น และควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารกับตัวแปรสำคัญ เช่น ประสิทธิผลของสถานศึกษา หรือความพึงพอใจในการทำงานของครู เพื่อให้เห็นผลกระทบของภาวะผู้นำต่อความสำเร็จขององค์กรอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2550). การบริหารสถานศึกษาแนวใหม่ในรูปแบบหน่วยบริการรูปแบบพิเศษ. วารสารการศึกษาไทย, 3(21), 28–32.

ชุติมา สุทธิวารี. (2560). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนในอำเภอแก่งหางแมว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

ภัคปภา บัญญัติ. (2564). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สุรินทร์ นามอยู่. (2564). การศึกษาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท. ในวิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดระยอง. (2566). วิสัยทัศน์และพันธกิจของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

Bass, B. M. (1990). From transactional to transformational leadership: Learning to share the vision. Organizational Dynamics, 18(3), 19–31.

Bem, S. L. (1981). Gender schema theory: A cognitive account of sex typing. Psychological Review, 88(4), 354–364. https://doi.org/10.1037/0033-295X.88.4.354

Hallinger, P., & Heck, R. H. (1998). Exploring the principal's contribution to school effectiveness: 1980–1995. *School* Effectiveness and School Improvement, 9(2), 157–191.

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2001). Educational administration: Theory, research, and practice (4th ed.). Harper Collins.

Leithwood, K., Day, C., Sammons, P., Harris, A., & Hopkins, D. (2008). Seven strong claims about successful school leadership. National College for School Leadership.

Stogdill, R. M. (1974). Handbook of leadership: A survey of theory and research. The Free Press.

Yukl, G. A. (1989). Leadership in organizations. (2nd ed.). Prentice-Hall.

วิเคราะห์กระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาที่โดดเด่นของชุมชนวัดถิ่นใน ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่*

AN ANALYSIS OF THE MORAL COMMUNITY DEVELOPMENT PROCESS THROUGH THE PALANG BAWON FRAMEWORK IN THE OUTSTANDING RELIGIOUS DIMENSION OF THE WAT THIN NAI COMMUNITY BAN THIN SUB-DISTRICT MUEANG PHRAE DISTRICT PHRAE PROVINCE

ธนกฤต สมบัติวรรณทนา[1], พรหมเรศ แก้วโมลา[2] และ รวีโรจน์ ศรีคำภา[3]

Thanakrit Sombatwanthana[1], Phromares Kaewmola[2] and Raweerose Sricompa[3]

[1-3]บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

[1-3]Graduate Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: famethanakritsombat@gmail.com

วันที่รับบทความ : 25 มีนาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 31 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 2 เมษายน 2569

Received 25 March 2026; Revised 31 March 2026; Accepted 2 April 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนา 2) ศึกษากระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนา และ 3) วิเคราะห์กระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ ผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐ ผู้นำชุมชน

Citation:

* ธนกฤต สมบัติวรรณทนา, พรหมเรศ แก้วโมลา และ รวีโรจน์ ศรีคำภา. (2569). วิเคราะห์กระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาที่โดดเด่นของชุมชนวัดถิ่นใน ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1139-1154.

Thanakrit Sombatwanthana, Phromares Kaewmola and Raweerose Sricompa. (2026). An Analysis Of The Moral Community Development Process Through The Palang Bawon Framework In The Outstanding Religious Dimension Of The Wat Thin Nai Community Ban Thin Sub-District Mueang Phrae District Phrae Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1139-1154.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

นักวิชาการ และประชาชนในพื้นที่ชุมชนวัดถิ่นใน ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 18 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก มีค่าความตรงด้านเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถาม มีค่าความเที่ยงของเครื่องมือโดยการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ร่วมกับการตีความตามบริบทของข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1) หลักพุทธธรรมที่ใช้ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนสามารถอธิบายตามกรอบอริยสัจ 4 คือ ชุมชนตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม (ทุกข์) มีสาเหตุจากการลดลงของการปลูกฝังคุณธรรมและการมีส่วนร่วมทางศาสนา (สมุทัย) และสามารถฟื้นฟูได้ด้วยการประยุกต์หลักพุทธธรรมร่วมกับแนวคิดพลังบวร (นิโรธ) ผ่านการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง เช่น การอบรมคุณธรรม การปฏิบัติธรรม และการจัดประเพณี (มรรค)

2) กระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรเป็นการบูรณาการความร่วมมือของบ้าน วัด และหน่วยงานในชุมชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนกิจกรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินกิจกรรม อันก่อให้เกิดความสามัคคีและความเข้มแข็งของชุมชน

3) การวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาสามารถอธิบายตามแนวคิด PDCA (Plan–Do–Check–Act) ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินงาน การประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทางศีลธรรม สังคม และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนตามแนวทางพระพุทธศาสนา

คำสำคัญ: กระบวนการพัฒนา, ชุมชนคุณธรรมพลังบวร, มิติศาสนา, ชุมชนวัดถิ่นใน

Abstract

This research aimed to: 1) examine the Buddhist principles that promote the development process of moral communities under the Phalang Bowon framework in the religious dimension; 2) investigate the development process of moral communities under the Phalang Bowon framework in the religious dimension; and 3) analyze the development process of moral communities

under the Phalang Bowon framework in the religious dimension. A qualitative research methodology was employed. The sample group consisted of Buddhist monks, public sector administrators, community leaders, academics, and residents of Wat Thin Nai Community, Ban Thin Sub-district, Mueang Phrae District, Phrae Province. Eighteen participants were selected through purposive sampling. The research instrument utilized was an in-depth interview guide, which was validated for content validity by subject matter experts and reviewed for the appropriateness of interview questions. Instrument reliability was established through triangulation to ensure data credibility. Data were analyzed using content analysis in conjunction with contextual interpretation.

The findings were as follows:

1) The Buddhist principles applied to promote community development can be explained through the framework of the Four Noble Truths (*Ariyasacca*): the community recognized the problem of moral decline (*Dukkha*); identified its causes as the diminishment of moral cultivation and religious participation (*Samudaya*); acknowledged that restoration was attainable through the integration of Buddhist principles with the *Phalang Bawon* concept (*Nirodha*); and implemented this through the sustained practice of religious activities — including moral training sessions, meditation retreats, and the organization of traditional ceremonies (*Magga*).

2) The moral community development process under the *Phalang Bawon* framework constituted an integrated collaboration among households, the temple, and community organizations, with the temple serving as the central driving force. This process fostered active public participation in deliberation, planning, and implementation of activities, thereby engendering community solidarity and resilience.

3) The analysis of the development process can be explained through the PDCA cycle (Plan–Do–Check–Act), encompassing planning, implementation,

evaluation, and continuous improvement. As a result, the community attained sustained moral, social, and cultural strength in alignment with Buddhist principles.

Keywords: Development Process, Phalang Bawon Moral Community, Religious Dimension, Wat Thin Nai Community

บทนำ

การพัฒนาชุมชนในสังคมไทยร่วมสมัยกำลังเผชิญความท้าทายจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในหลายมิติ ทั้งเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ภายใต้อิทธิพลของโลกาภิวัตน์และแนวคิดการพัฒนาเชิงวัตถุที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก กระบวนทัศน์ดังกล่าวให้ความสำคัญกับตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจมากกว่าคุณภาพชีวิตและมิติทางจิตใจของมนุษย์ ส่งผลให้ชุมชนจำนวนมากเกิดความอ่อนแอทั้งในเชิงโครงสร้างและคุณค่า ความสัมพันธ์แบบเครือญาติและการพึ่งพาอาศัยกันในชุมชนดั้งเดิมเริ่มเสื่อมถอย ค่านิยมทางศาสนาและวัฒนธรรมถูกลดบทบาทลง ขณะที่กระแสบริโภคนิยมและวัตถุนิยมเข้ามามีอิทธิพลแทนที่ ก่อให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความไม่เป็นธรรมในการกระจายทรัพยากร และความขัดแย้งทางสังคม ตลอดจนความเสื่อมถอยด้านคุณธรรมจริยธรรมของคนในชุมชน ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนข้อจำกัดของแนวคิดการพัฒนาที่มุ่งเน้นเพียงมิติทางเศรษฐกิจ โดยละเลยมิติทางสังคม วัฒนธรรม และจิตวิญญาณของมนุษย์อย่างชัดเจน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากร เช่น การย้ายถิ่นฐาน การขยายตัวของเมือง และการลดบทบาทของสถาบันชุมชนดั้งเดิม ยังส่งผลให้ชุมชนขาดกลไกในการดูแลตนเองและแก้ไขปัญหาภายในอย่างมีประสิทธิภาพ ชุมชนจำนวนมากจึงตกอยู่ในภาวะพึ่งพานโยบายจากภายนอก ขาดความเข้มแข็งจากภายใน และไม่สามารถสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมได้อย่างยั่งยืน สถานการณ์ดังกล่าวทำให้การพัฒนาชุมชนจำเป็นต้องมีการทบทวนแนวคิดและวิธีการใหม่ โดยหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนามนุษย์ คุณธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคมควบคู่กับการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจ (วิจารณ์ พานิช, 2562) เพื่อตอบสนองต่อปัญหาความอ่อนแอของชุมชนและวิกฤติทางคุณธรรมที่เกิดขึ้น ภาครัฐและภาคสังคมได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาชุมชนโดยใช้มิติทางศาสนาและวัฒนธรรมเป็นฐานสำคัญ แนวคิดดังกล่าวตั้งอยู่บนสมมติฐานว่า ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นรากฐานทางจิตใจและคุณค่าที่สามารถหล่อ

หลอมพฤติกรรม สร้างจิตสำนึกสาธารณะ และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน หนึ่งในแนวทางสำคัญที่ได้รับการผลักดันอย่างเป็นรูปธรรม คือ แนวคิด “ชุมชนคุณธรรมพลังบวร” ซึ่งมุ่งเน้นการบูรณาการพลังความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียนหรือหน่วยงานราชการ ในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนเชิงคุณธรรม แนวคิดชุมชนคุณธรรมพลังบวรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน โดยเฉพาะบทบาทของวัดในฐานะศูนย์กลางทางจิตใจ แหล่งเรียนรู้ทางศีลธรรม และพื้นที่สาธารณะสำหรับการสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคี วัดมิได้ทำหน้าที่เพียงสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น หากแต่เป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดหลักธรรม ค่านิยม และวิถีชีวิตที่เอื้อต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในกิจกรรมชุมชนช่วยเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม อันเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (กระทรวงวัฒนธรรม, 2564) ครอบครัวทำหน้าที่ปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐาน ขณะที่โรงเรียนและภาครัฐสนับสนุนองค์ความรู้และทรัพยากรอย่างเป็นระบบการบูรณาการทั้งสามภาคส่วนก่อให้เกิดพลังทางสังคมที่เข้มแข็ง ขับเคลื่อนชุมชนจากภายใน และลดการพึ่งพาภายนอก แนวคิดชุมชนคุณธรรมพลังบวรจึงเป็นกระบวนการพัฒนาที่เชื่อมโยงศาสนา วัฒนธรรม และการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเป็นรูปธรรม (คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ, 2565)

ชุมชนวัดถิ่นใน ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นชุมชนที่มีรากฐานทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เข้มแข็งและสืบทอดยาวนาน โดยมีวัดถิ่นในเป็นศูนย์รวมจิตใจและศูนย์กลางกิจกรรมทางศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชน วัดมีบทบาทสำคัญทั้งด้านการประกอบศาสนกิจและการสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน รวมทั้งเป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดคุณธรรม จริยธรรม และวิถีชีวิตที่ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมร่วมสมัย ชุมชนวัดถิ่นในยังคงธำรงบทบาทของศาสนาและวัฒนธรรมเป็นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง โดยอาศัยความร่วมมือของพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และประชาชนในการจัดกิจกรรมทางศาสนาและสาธารณประโยชน์อย่างต่อเนื่อง กิจกรรมดังกล่าวช่วยเสริมสร้างคุณธรรม ความสัมพันธ์ และความสามัคคีของคนในชุมชน ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, 2561) นอกจากนี้ ชุมชนวัดถิ่นในยังได้ขับเคลื่อนแนวคิด “ชุมชนคุณธรรมพลังบวร” อย่างเป็นรูปธรรม โดยบูรณาการความ

ร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ เพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกสาธารณะให้แก่ประชาชนทุกช่วงวัย การนำหลักพุทธธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและพัฒนาชุมชน เช่น หลักเมตตา กรุณา การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ได้ช่วยหล่อหลอมพฤติกรรมและค่านิยมของคนในชุมชน ส่งผลให้เกิดรูปแบบการพัฒนาที่โดดเด่นในมิติศาสนา การมีส่วนร่วมของประชาชน และความเข้มแข็งจากภายในซึ่งสะท้อนศักยภาพของชุมชนวัดถิ่นในในการเป็นต้นแบบการพัฒนาชุมชนเชิงคุณธรรมในระดับท้องถิ่น (คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ, 2565)

แม้แนวคิด “ชุมชนคุณธรรมพลังบวร” จะได้รับการผลักดันในระดับนโยบายอย่างจริงจังแต่การศึกษาเชิงวิชาการส่วนใหญ่ยังเน้นผลลัพธ์และความสำเร็จของกิจกรรมหรือโครงการเป็นหลักขณะที่การวิเคราะห์ “กระบวนการพัฒนา” โดยเฉพาะมิติทางศาสนายังมีอยู่อย่างจำกัดทำให้ยังไม่เข้าใจกลไก ปัจจัยความสำเร็จ และบทบาทของวัด พระสงฆ์ และหลักพุทธธรรมอย่างชัดเจนการศึกษาเชิงกิจกรรมเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอต่อการสร้างองค์ความรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืนจึงจำเป็นต้องมีการศึกษากระบวนการพัฒนาในมิติศาสนาอย่างเป็นระบบเพื่อเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการดังกล่าว การศึกษากระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาที่โดดเด่นของชุมชนวัดถิ่นใน มีความสำคัญในหลายประการ ได้แก่ 1) การศึกษานี้ช่วยสร้างองค์ความรู้เชิงวิชาการเกี่ยวกับบทบาทของพระพุทธศาสนา วัด และพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ และแสดงให้เห็นว่าหลักพุทธธรรมสามารถประยุกต์ใช้เป็นแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเข้มแข็งของชุมชนได้จริง 2) การศึกษานี้สะท้อนรูปแบบและกระบวนการพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทท้องถิ่นที่มีอัตลักษณ์เฉพาะซึ่งสามารถนำไปปรับใช้หรือขยายผลในพื้นที่อื่นได้อย่างยืดหยุ่นโดยไม่ต้องยึดติดกับรูปแบบกิจกรรม 3) การศึกษามิติคุณธรรมและจิตใจช่วยเสริมความเข้าใจการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับภายในของมนุษย์ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่สมดุลทุกมิติ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า การพัฒนาชุมชนในสังคมไทยจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับมิติทางศาสนา คุณธรรม และวัฒนธรรมควบคู่กับการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจโดยเฉพาะการเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายในผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนชุมชนวัดถิ่นในจึงเป็นพื้นที่สำคัญที่สะท้อนการขับเคลื่อนแนวคิดชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาได้อย่างเป็นรูปธรรม การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์กระบวนการ บทบาท และกลไกการทำงานร่วมกันของวัด พระสงฆ์

ผู้นำชุมชน และภาคีเครือข่ายเพื่อทำความเข้าใจปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน และสร้างองค์ความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนอื่นได้อย่างเหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาที่โดดเด่นของชุมชนวัดถิ่นใน ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

2) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาที่โดดเด่นของชุมชนวัดถิ่นใน ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

3) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาที่โดดเด่นของชุมชนวัดถิ่นใน ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์กระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาที่โดดเด่นของชุมชนวัดถิ่นใน ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ได้แก่

1) รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ทั้งการศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนามร่วมกัน ในส่วนเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิและทุติยภูมิ เช่น พระไตรปิฎก ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนภาคสนาม ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากผู้มีประสบการณ์จริงในชุมชนเป็นรายบุคคล ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาชุมชน จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ทางวิชาการ

2) กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ งานวิจัยครั้งนี้กำหนดพื้นที่ศึกษาในชุมชนวัดถิ่นใน ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านศาสนาและวัฒนธรรมและมีการขับเคลื่อนแนวคิดชุมชนคุณธรรมพลังบวรผ่านความร่วมมือของบ้าน วัด และหน่วยงานในพื้นที่ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 18 รูป/คน ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทและประสบการณ์ตรง ประกอบด้วยพระสงฆ์ วัฒนธรรมจังหวัดแพร่ นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารท้องถิ่น และผู้นำชุมชน รวมถึงปราชญ์ชาวบ้านและประชาชนใน

พื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาชุมชนเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ครอบคลุมมิติศาสนา สังคม และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบการวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาชุมชน โดยแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ และประเด็นคำถามเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาในมิติศาสนา เนื้อหาครอบคลุมการประยุกต์หลักพุทธธรรม (อริยสัจ 4) และกระบวนการ PDCA (Plan–Do–Check–Act) (William Edwards Deming, 1986) ในการพัฒนาชุมชนพร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลเสนอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม นอกจากนี้ ยังใช้เครื่องมือเสริม เช่น เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูป เพื่อสนับสนุนการเก็บข้อมูลภาคสนาม เครื่องมือทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 4 ท่าน และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้จริง รวมทั้งได้รับการพิจารณาและเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้มีความถูกต้องทางวิชาการ ทำให้ข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างครบถ้วน

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้มีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากทั้งแหล่งเอกสารและภาคสนาม เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากพระไตรปิฎก อรรถกถา และคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานในการวิเคราะห์ควบคู่กับข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารวิชาการ งานวิจัย และแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดต่าง ๆ ในส่วนภาคสนาม ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 รูป/คน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมีการบันทึกข้อมูลทั้งในรูปแบบการจดบันทึกและเครื่องบันทึกเสียงเพื่อความครบถ้วนถูกต้องจากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ตามประเด็นหลัก เช่น หลักพุทธธรรมและกระบวนการ PDCA พร้อมทั้งตีความและอภิปรายผลเพื่อสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่มีความน่าเชื่อถือทางวิชาการ

5) การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นหลักผู้วิจัยจัดลำดับและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลจากเอกสารถูกนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดและฐานข้อมูลในการอธิบายประเด็นการศึกษา ส่วนข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูล 18 รูป/คน ถูกถอดความ จัดหมวดหมู่ และสังเคราะห์ประเด็นสำคัญ จากนั้นนำข้อมูลทั้งสองส่วนมาวิเคราะห์ร่วมกันโดยเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรม เพื่อ

อธิบายกระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาอย่างเป็นระบบ และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์อย่างครบถ้วน

6) การนำเสนอผลการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์กระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาที่โดดเด่นของชุมชนวัดถิ่นใน ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ เพื่อสะท้อนกระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนา และนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาความเพื่อให้เห็นภาพรวมและสาระสำคัญของผลการวิจัยอย่างชัดเจน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาของชุมชนวัดถิ่นใน สามารถอธิบายได้ตามกรอบอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญที่ใช้วิเคราะห์ปัญหาและพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ในด้านทุกข์ ชุมชนตระหนักถึงปัญหาความเสื่อมถอยทางคุณธรรม ความแตกแยก และบทบาทของวัดที่ลดลง อันเป็นสภาพปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไข ในด้านสมุทัย สาเหตุสำคัญมาจากการขาดการปลูกฝังคุณธรรมอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมทางศาสนาที่ลดลง และอิทธิพลของสังคมสมัยใหม่ที่ทำให้วิถีชีวิตห่างไกลจากหลักธรรม ในด้านนิโรธ พบว่าชุมชนสามารถฟื้นฟูคุณธรรมและความสามัคคีได้ โดยการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวคิดชุมชนคุณธรรมพลังบวร ผ่านความร่วมมือของบ้าน วัด และหน่วยงานในชุมชน ส่งเสริมให้เกิดจิตสาธารณะและการดำเนินชีวิตตามหลักคุณธรรม ขณะที่ด้านมรรค วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมทางศาสนาและ พัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง เช่น การอบรมคุณธรรม การปฏิบัติธรรม และการจัดประเพณี พร้อมเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และทำให้ชุมชนพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งทางศาสนา วัฒนธรรม และสังคมอย่างยั่งยืน

2. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

กระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาของชุมชนวัดถิ่นใน ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นกระบวนการที่อาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนภายใต้แนวคิด “พลังบวร” ได้แก่ บ้าน วัด และหน่วยงานภาครัฐหรือสถาบันการศึกษา โดยมีวัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตใจและศูนย์รวมกิจกรรมของชุมชน กระบวนการเริ่มจากการ

สร้างความตระหนักรู้ด้านคุณธรรมและบทบาทของศาสนาในชีวิตประจำวัน ควบคู่กับการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านการดำเนินงาน ชุมชนได้จัดกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมสาธารณประโยชน์อย่างต่อเนื่อง เช่น การทำบุญตักบาตร การรักษาศีล การฟังธรรม การปฏิบัติธรรม การจัดประเพณีท้องถิ่น และกิจกรรมจิตอาสา ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ นอกจากนี้ กระบวนการดังกล่าวยังเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน โดยมีผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชนร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรม ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนชุมชนมีความเข้มแข็งด้านศีลธรรม วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างยั่งยืนตามแนวทางพระพุทธศาสนา

3. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

การวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาของชุมชนวัดถิ่นใน ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่าสามารถอธิบายได้ตามกรอบแนวคิดการบริหารจัดการแบบ PDCA (Plan–Do–Check–Act) ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยในขั้นการวางแผน (Plan) ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชน พร้อมกำหนดแนวทางและกิจกรรมที่เหมาะสม เน้นการส่งเสริมคุณธรรมและการมีส่วนร่วมของประชาชน ในขั้นการดำเนินการ (Do) ชุมชนได้จัดกิจกรรมทางศาสนาและสาธารณประโยชน์อย่างต่อเนื่อง โดยมีวัดเป็นศูนย์กลาง เช่น การทำบุญตักบาตร การรักษาศีล การฟังธรรม การปฏิบัติธรรม และการจัดประเพณี ซึ่งช่วยปลูกฝังคุณธรรมและเสริมสร้างความสามัคคี ส่วนขั้นการตรวจสอบ (Check) มีการติดตามและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ โดยพิจารณาจากระดับการมีส่วนร่วมและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับชุมชน สำหรับขั้นการปรับปรุงพัฒนา (Act) ชุมชนได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงกิจกรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และขยายความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ส่งผลให้กระบวนการพัฒนาชุมชนดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง และก่อให้เกิดความเข้มแข็งทางศีลธรรม สังคม และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนตามแนวทางพระพุทธศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า หลักพุทธธรรมที่สำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาของชุมชนวัดถิ่นใน คือ หลักอริยสัจ 4 ซึ่งสามารถ

ใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดแนวทางพัฒนาได้อย่างเป็นระบบ โดยชุมชนสามารถตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น การเสื่อมถอยด้านคุณธรรม ความห่างเหินจากศาสนา และความขาดสามัคคี จากนั้นชุมชนได้ร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา และนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตและการพัฒนา ผ่านกิจกรรมทางศาสนาและสาธารณประโยชน์ เช่น การทำบุญ ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม และการจัดประเพณี ซึ่งช่วยปลูกฝังคุณธรรมและจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ผลจากการดำเนินงานดังกล่าวก่อให้เกิดความสามัคคี ความร่วมมือ และความเข้มแข็งของชุมชนในด้านคุณธรรมและวัฒนธรรม ทั้งนี้ เนื่องจากหลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่เน้นการรู้ปัญหา วิเคราะห์เหตุ และแสวงหาแนวทางแก้ไขอย่างมีเหตุผล สามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งระดับบุคคลและสังคม นอกจากนี้ วัดยังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตใจและแหล่งถ่ายทอดหลักธรรม ส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน อันก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาตนเองและชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระใบฎีกานพดล ธีรปญฺโญ (มายรรยงค์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนวิถีพุทธตามโครงการหมู่บ้านบวร อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย” ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาชุมชนวิถีพุทธเกิดจากความร่วมมือของคณะสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชน โดยมีศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญในการดำเนินชีวิต ชุมชนได้บูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในการขับเคลื่อนกิจกรรม เพื่อส่งเสริมการแบ่งปัน การสื่อสารที่ดี และความสามัคคี นอกจากนี้ ยังมีการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในระดับบุคคล หน่วยงาน และนโยบาย ควบคู่กับการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด และโรงเรียน รวมทั้งการสนับสนุนจากภาครัฐ ส่งผลให้การพัฒนาชุมชนตามแนวคิด “บวร” ดำเนินไปอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า กระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาของชุมชนวัดถิ่นใน เป็นกระบวนการที่อาศัยความร่วมมือของสถาบันหลักในชุมชน ได้แก่ บ้าน วัด สถานศึกษา หน่วยงานภาครัฐ และประชาชน โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางทางจิตใจและศูนย์รวมกิจกรรมของชุมชน การพัฒนาดังกล่าวเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมดำเนินกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม กิจกรรมสำคัญที่ดำเนินอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การทำบุญตักบาตร การฟังธรรม การปฏิบัติธรรม การจัดประเพณี และกิจกรรมจิตอาสา ซึ่งมีส่วนช่วยปลูกฝังคุณธรรมและเสริมสร้างความสามัคคีในชุมชน อีกทั้งยังเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชน โดยมีผู้นำ พระสงฆ์ และ

ประชาชนร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ผลจากกระบวนการดังกล่าวทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งทั้งด้านศีลธรรม สังคม และวัฒนธรรม พร้อมทั้งสามารถรักษาเอกลักษณ์ทางศาสนาและประเพณีท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากแนวคิดพลังบวรเน้นการมีส่วนร่วมและใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการประสานความร่วมมือและถ่ายทอดหลักธรรม ส่งผลให้เกิดการพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูไพบูลย์ธรรมารักษ์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งวิถีพุทธของชุมชนบ้านบุญแจ่ม ตำบลน้ำเลา อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่” ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งวิถีพุทธเป็นแนวทางที่ยึดหลักการพึ่งตนเอง โดยบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่นกับแนวคิดการจัดการสมัยใหม่ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในทุกมิติของชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม กระบวนการพัฒนาประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ตั้งแต่การวิเคราะห์สถานการณ์ การวางแผน การดำเนินโครงการ การติดตามประเมินผล การสร้างความร่วมมือ และการวิเคราะห์ผล ทั้งนี้ ได้นำหลักสัปปุริสธรรม 7 มาเป็นกรอบในการพัฒนา เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จักเหตุ รู้จักตน และรู้จักสังคม สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างเหมาะสม อันนำไปสู่ความสำเร็จและความยั่งยืนของการพัฒนาชุมชนในระยะยาว

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า กระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาของชุมชนวัดถิ่นสามารถอธิบายได้ตามกรอบ PDCA ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาที่เป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเริ่มจากการวางแผนร่วมกันของผู้นำชุมชน พระสงฆ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาชุมชนอย่างเหมาะสม จากนั้นมีการดำเนินกิจกรรมตามแผน เช่น การจัดกิจกรรมทางศาสนา การปฏิบัติธรรม การจัดประเพณีและกิจกรรมจิตอาสา พร้อมทั้งมีการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนอย่างต่อเนื่อง กระบวนการดังกล่าวส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งผู้นำ พระสงฆ์ ปราชญ์ชาวบ้าน และประชาชน ทำให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาอย่างเข้มแข็ง ส่งผลให้ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านศีลธรรม วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ทางสังคม ทั้งนี้ เนื่องจาก PDCA เป็นแนวคิดที่เน้นการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จึงช่วยให้การพัฒนาชุมชนเกิดประสิทธิภาพ และนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนในระยะยาวผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพิสุทธิปัญญาภิวัฒน์ (นพณัช กิตฺติปณฺโญ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการจังหวัดคุณธรรมต้นแบบของจังหวัดพิจิตร” ผลการสึกษาพบว่า การพัฒนาองค์กรคุณธรรมสามารถ

ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้กระบวนการบริหารจัดการตามวงจร PDCA เริ่มจากการวางแผนบนพื้นฐานการวิเคราะห์บริบทพื้นที่และการมีส่วนร่วมของภาครัฐกับประชาชน จากนั้นดำเนินงานตามแผนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และมีความร่วมมือของทุกภาคส่วน พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ ความสำเร็จของการพัฒนาเกิดจากศักยภาพของผู้นำ ความน่าเชื่อถือขององค์กร การมีองค์ความรู้จากการปฏิบัติจริง และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ส่งผลให้สามารถยกระดับพื้นที่สู่การเป็นจังหวัดคุณธรรมต้นแบบ และสร้างความเข้มแข็งให้สังคมได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์กระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาที่โดดเด่นของชุมชนวัดถิ่นใน ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางและรูปแบบการพัฒนาชุมชนที่อาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการบูรณาการบทบาทของสถาบันหลักในสังคม ได้แก่ บ้าน วัด และโรงเรียน ภายใต้แนวคิด “พลังบวร” ร่วมกับการดำเนินงานตามกระบวนการบริหารจัดการคุณภาพแบบ PDCA ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน (Plan) การดำเนินงาน (Do) การตรวจสอบและติดตามผล (Check) และการปรับปรุงพัฒนา (Act) สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

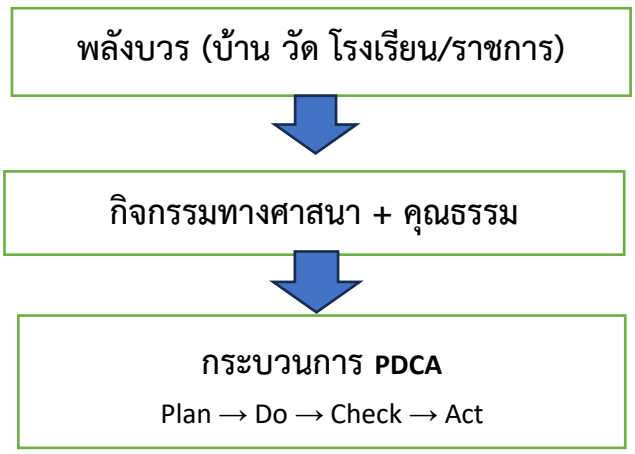

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถสรุปองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาที่โดดเด่นของชุมชนวัดถิ่นใน ตำบลบ้านถิ่น อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ 1) การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ต้องเริ่มต้นจากการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินกิจกรรม และการติดตามประเมินผล โดยใช้เวทีประชาคมชุมชนเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและกำหนดแนวทางการพัฒนาร่วมกัน ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานของชุมชนสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ 2) การใช้วัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชน วัดมีบทบาทสำคัญในการเป็นศูนย์กลางทางจิตใจของคนในชุมชน และเป็นสถานที่จัดกิจกรรมทางศาสนาและกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การใช้วัดเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาชุมชนช่วยให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ และทำให้การพัฒนาชุมชนมีรากฐานอยู่บนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 3) การบูรณาการความร่วมมือของบ้าน วัด และโรงเรียน/ราชการ แนวคิดพลังบวรเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาชุมชน โดยบ้านมีบทบาทในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับสมาชิกในครอบครัว วัดมีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและการส่งเสริมคุณธรรม ขณะที่โรงเรียนมีบทบาทในการปลูกฝังความรู้และคุณธรรมให้กับเยาวชน การทำงานร่วมกันของทั้งสามสถาบันช่วยให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และราชการให้การสนับสนุนงบประมาณ 4) การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการพัฒนาชุมชน การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ศีล 5 และหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและการทำกิจกรรมของชุมชน ช่วยให้คนในชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความสามัคคี และลดความขัดแย้งภายในชุมชน 5) การใช้กระบวนการบริหารจัดการแบบ PDCA ในการพัฒนาชุมชน การนำวงจร PDCA มาใช้ในการพัฒนาชุมชนช่วยให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การวางแผน การดำเนินกิจกรรม การติดตามประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาชุมชนสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาของชุมชนวัดถิ่นใน สามารถดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะอริยสัจ 4 ควบคู่กับการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด และหน่วยงานในชุมชน กระบวนการพัฒนามีลักษณะเป็นระบบตามแนวคิด PDCA

ส่งเสริมให้เกิดการร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนกิจกรรมทางศาสนาและคุณธรรม ผลจากการดำเนินงานก่อให้เกิดความสามัคคี ความเข้มแข็งด้านศีลธรรม สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน จึงควรส่งเสริมและขยายรูปแบบการพัฒนาดังกล่าวไปสู่ชุมชนอื่น โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบท เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป **ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้** 1) ควรนำรูปแบบกระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนาไปประยุกต์ใช้ในชุมชนอื่น โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของบ้าน วัด และหน่วยงานภาครัฐ ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมบทบาทของวัดและพระสงฆ์ให้เป็นศูนย์กลางทางจิตใจและการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม โดยบูรณาการกิจกรรมทางศาสนากับการพัฒนาชุมชน เพื่อปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะและความสามัคคีของประชาชน 3) ควรนำแนวคิดการบริหารจัดการตามวงจร PDCA (Plan–Do–Check–Act) ไปใช้ในการวางแผน ดำเนินงาน ติดตาม และประเมินผลการพัฒนาชุมชน เพื่อให้การขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมพลังบวรเป็นไปอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และสามารถปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบและแนวทางการพัฒนาชุมชนในบริบทที่แตกต่างกัน 2) ควรศึกษาบทบาทของสถาบันทางสังคม เช่น โรงเรียน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรภาคประชาชน ในการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมพลังบวรให้เกิดความยั่งยืน 3) ควรมีการพัฒนารูปแบบหรือโมเดลการพัฒนาชุมชนคุณธรรมพลังบวรในมิติศาสนา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่อื่นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงวัฒนธรรม. (2564). แนวทางการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงวัฒนธรรม.

คณะกรรมการส่งเสริมคุณธรรมแห่งชาติ. (2565). แผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริมคุณธรรม ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2566–2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

พระครูพิสุทธิปัญญาภิวัฒน์ (นพณัช กิตฺติปญฺโญ). (2564). รูปแบบการบริหารจัดการจังหวัดคุณธรรมต้นแบบของจังหวัดพิจิตร. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูไพบูลย์ธรรมารักษ์ และคณะ. (2567). กระบวนการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งวิถีพุทธของชุมชนบ้านบุญแจ่ม ตำบลน้ำเลา อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่. วารสาร มจร โกศัยปริทรรศน์, 2(2), 37-51.

พระใบฎีกานพดล ธีรปญฺโญ (มายรรยงค์). (2564). การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาชุมชนวิถีพุทธตามโครงการหมู่บ้านบวร อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย. ในวิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. (2561). การพัฒนาชุมชนตามแนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิจารณ์ พานิช. (2562). การเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สศช.

William Edwards Deming. (1986). Out of the Crisis. Cambridge. MA: Massachusetts Institute of Technology.

การบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสีดา 1 และ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6*

ACADEMIC ADMINISTRATION OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN SIDA EDUCATIONAL QUALITY DEVELOPMENT NETWORK CENTERS 1 AND 2 UNDER NAKHON RATCHASIMA PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 6

ประเสริฐศิลป์ ศรีชานิล[1] และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม[2]

Prasertsil Srichanil[1] and Wiralphat wongwatkasem[2]

[1-2]คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา

[1-2]Faculty of Education, Nakhonratchasima College, Thailand

Corresponding Author's Email: wiralphat@nmc.ac.th

วันที่รับบทความ : 16 กุมภาพันธ์ 2026; วันแก้ไขบทความ 23 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 25 กุมภาพันธ์ 2569

Received 16 February 2026; Revised 23 February 2026; Accepted 15 February 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสีดา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 และ 2) เปรียบเทียบการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสีดา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

Citation:

*ประเสริฐศิลป์ ศรีชานิล และ วิรัลพัชร วงศ์วัฒน์เกษม. (2569). การบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสีดา 1 และ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1155-1166.

Prasertsil Srichanil and Wiralphat wongwatkasem. (2026). Academic Administration Of School Administrators In Sida Educational Quality Development Network Centers 1 And 2 Under Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area Office 6. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1155-1166.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูในสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสีดา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 จำนวน 103 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปเครจซี่และมอร์แกน การสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1) การบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสีดา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2) เมื่อเปรียบเทียบตามประสบการณ์ทำงาน พบว่าโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญเฉพาะด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยครูที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปมีค่าเฉลี่ยสูงกว่า

คำสำคัญ: การบริหารงานด้านวิชาการ, คุณภาพการศึกษา, ประถมศึกษา, บริหารการศึกษา

Abstract

This study aimed to: 1) examine the level of academic administration of school administrators in the Sida Educational Quality Development Network under the Office of Nakhon Ratchasima Primary Educational Service Area 6; and 2) compare academic administration as perceived by teachers with different lengths of work experience. The sample consisted of 103 teachers selected through simple random sampling based on the Krejcie and Morgan table. The research instrument was a five-point Likert scale questionnaire with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) ranging from 0.67 to 1.00 and an overall reliability coefficient of 0.99. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and independent samples t-test.

The findings revealed that:

1) the overall and aspect-specific levels of academic administration were rated at a high level; and

2) when classified by work experience, there was a statistically significant difference at the .05 level in overall academic administration. A significant difference was also found in the aspect of educational media and technology development and utilization, with teachers having 10 years or more of experience reporting higher mean scores than those with less than 10 years of experience.

Keywords: Academic administration, Educational quality, Primary Education, Educational administration

บทนำ

การศึกษาถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ เนื่องจากเป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ สามารถแข่งขันและปรับตัวได้ในบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54 กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและทั่วถึงโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้กำหนดให้การจัดการศึกษามุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม อีกทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ยังมุ่งเน้นการพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยกำหนดให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการบริหารจัดการใน 4 ด้าน ได้แก่ งานวิชาการ งานงบประมาณ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป ซึ่งงานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญที่สุดในการยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ งานวิจัยพบว่าการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์โดยตรงกับคุณภาพผู้เรียนและประสิทธิผลของสถานศึกษา (จิตราภรณ์ ร่วมจิตร นิวัตต์ น้อยมณี และกัมปนาท วัชรธนาคม, 2023; ไฟซอล ตาปู จรุณี เก้าเอี้ย และพิมพ์ปวีณ์ สุวรรณโณ., 2025)

อย่างไรก็ตาม สภาพการณ์ทางการศึกษาในปัจจุบันยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัล ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ผลการประเมินระดับชาติและนานาชาติ

เช่น PISA, NT และ O-NET สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพผู้เรียนที่ยังต้องได้รับการพัฒนา งานวิจัยด้านการบริหารการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านการพัฒนาหลักสูตร การนิเทศติดตาม และการใช้เทคโนโลยี มีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอน (ศศิธร ฉิมสวัสดิ์ และ ประพันธ์ ธรรมไชย, 2025) นอกจากนี้ ภาวะผู้นำดิจิทัลยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารงานวิชาการในยุคการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี (ไฟซอล ตาปู และคณะ, 2025)

สำหรับศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสีดา 1 และ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนในเครือข่าย ทั้งด้านหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การนิเทศติดตาม และการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา แนวคิดการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูงและการประกันคุณภาพการศึกษาถือเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับสมรรถนะผู้เรียนในโลกยุคใหม่ (จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์, 2025) อีกทั้งการศึกษาภาพเชิงอนาคตเกี่ยวกับทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษายังสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารอย่างต่อเนื่องเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (ปิยะ ลิ้มฉาย นิษฐ์วดี จิรโรจน์ภิญโญ และสมศักดิ์ จั่นผ่อง, 2025)

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาที่กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพผู้เรียนและการพัฒนาระบบการศึกษาของเครือข่ายอย่างเป็นรูปธรรม ดังที่งานวิจัยหลายฉบับยืนยันถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ ทักษะการบริหาร และประสิทธิผลทางวิชาการของสถานศึกษา (จิตราภรณ์ ร่วมจิตร และคณะ, 2023; จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์, 2025) การศึกษาวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงาน ปัญหา และแนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการของศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสีดา 1 และ 2 เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานและสร้างผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพที่มีมาตรฐานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสีดา 1 และ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6

2. เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสีดา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน

สมมติฐานการวิจัย

ครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสีดา 1 และ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสีดา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ในปีการศึกษา 2568 จากสถานศึกษาทั้งหมด 17 สถานศึกษา จำนวนครูทั้งขึ้น 142 คน ใช้ Krejcie & Morgan (1970) ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ได้จำนวนทั้งสิ้น 103 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามวิธีของลิเคิร์ทเกี่ยวกับการบริหารงานด้านวิชาการ โดยผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือตามกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ (IOC = 0.67–1.00) ทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่ตัวอย่าง และหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีแอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.99 ก่อนนำไปใช้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบตามลำดับขั้นตอน โดยเริ่มจากการจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัย

นครราชสีมา เพื่อเสนอต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 สำหรับขออนุญาตและความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินการวิจัยเป็นไปด้วยความถูกต้องตามระเบียบและได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานต้นสังกัดอย่างเป็นทางการ

ภายหลังจากได้รับการอนุญาตแล้ว ผู้วิจัยได้ส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์จากวิทยาลัยนครราชสีมาไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย รายละเอียดของการเก็บข้อมูล และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เพื่อให้สามารถอธิบายข้อคำถาม ชี้แจงประเด็นที่สงสัย และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ผู้ตอบแบบสอบถาม อันจะทำให้ได้ข้อมูลที่มีความครบถ้วนและสมบูรณ์

เมื่อดำเนินการแจกแบบสอบถามแล้ว ผู้วิจัยได้ติดตามและรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเองภายในระยะเวลาที่กำหนด พร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลในแต่ละฉบับ เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่ได้รับมีความถูกต้อง ครบถ้วน และสามารถนำไปวิเคราะห์ผลการวิจัยได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปในการประมวลผล โดยวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยค่าความถี่และร้อยละ และวิเคราะห์ระดับการบริหารงานด้านวิชาการทั้งภาพรวม รายด้าน และรายข้อ ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมเทียบเกณฑ์การแปลผลตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2560) นอกจากนี้ได้วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นจำแนกตามประสบการณ์ทำงานโดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) สำหรับกลุ่มตัวอย่างอิสระ และวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาการบริหารงานด้านวิชาการด้วยค่าความถี่และร้อยละ

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาระดับการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสีดา 1 และ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสีดา 1 และ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 103 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปด้านประสบการณ์ทำงาน พบว่า (1) ครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 27.20 (2) ครูที่มีประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 75 คน คิดเป็นร้อยละ 72.80 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูที่มีประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสีดา 1 และ 2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 โดยภาพรวม พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.18, S.D. = 0.51) แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการบริหารงานด้านวิชาการอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการแนะแนว ($\bar{x}$ = 4.43) รองลงมาคือ ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{x}$ = 4.42) และด้านการคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา ($\bar{x}$ = 4.33) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ ($\bar{x}$ = 3.95) อย่างไรก็ตามยังคงอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสีดา 1 และ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
การแนะแนว	4.43	0.49	มาก
การนิเทศการศึกษา	4.42	0.75	มาก
การคัดเลือกหนังสือ/แบบเรียน	4.33	0.76	มาก
การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี	4.31	0.64	มาก
ส่งเสริมชุมชนให้เข้มแข็งทางวิชาการ	3.95	0.80	มาก
ภาพรวม	**4.18**	**0.51**	**มาก**

2. ผลเปรียบเทียบการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสีดา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์ทำงานต่ำกว่า 10 ปี และตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป เกี่ยวกับการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = -2.501$, $p = 0.014$) โดยครูที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.49) สูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 10 ปี ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.54)

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา ($t = -2.362$, $p = 0.020$) โดยครูที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป ($\bar{x} = 4.40$, S.D. = 0.57) มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 10 ปี ($\bar{x} = 4.07$, S.D. = 0.77) ขณะที่ด้านที่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร การวางแผนงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การประกันคุณภาพ การส่งเสริมชุมชน การประสานความร่วมมือ และด้านอื่น ๆ รวม 16 ด้าน ($p > .05$)

กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า ประสบการณ์การทำงานของครูมีผลต่อการรับรู้การบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม และมีผลชัดเจนในด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา ขณะที่ด้านอื่น ๆ มีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาเปรียบเทียบการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสีดา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน

ด้าน	ต่ำกว่า 10 ปี ($\bar{x}$)	10 ปีขึ้นไป ($\bar{x}$)	t	p	ผลการทดสอบ
การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยี	4.07	4.40	-2.362	0.020	แตกต่าง*
ภาพรวม	3.98	4.26	-2.501	0.014	แตกต่าง*
ด้านอื่น ๆ (16 ด้าน)	-	-	-	> .05	ไม่แตกต่าง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสีดา 1 และ 2 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการบริหารงานด้านวิชาการ ผลการวิจัยที่พบว่าการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านการแนะแนวและด้านการนิเทศการศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการส่งเสริมผู้เรียนอย่างรอบด้านและการกำกับติดตามการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ขณะที่ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แม้อยู่ในระดับมาก แต่อาจสะท้อนข้อจำกัดด้านบริบทความร่วมมือ หรือทรัพยากรของชุมชน ผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากการสนับสนุนเชิงนโยบายและการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ จิตราภรณ์ ร่วมจิตร และคณะ (2023) ที่พบว่าการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับคุณภาพผู้เรียนในระดับสูง และสอดคล้องกับ ศศิธร ฉิมสวัสดิ์ และประพันธ์ ธรรมไชย (2025) ที่รายงานว่าทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการนิเทศและการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ ไฟซอล ตาปู และคณะ (2025) ที่ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการอย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้งสอดคล้องกับ ปิยะ ลิ้มฉาย และคณะ (2025) ที่เสนอว่าผู้บริหารสถานศึกษาในอนาคตควรมุ่งเน้นการกำกับคุณภาพทางวิชาการและการพัฒนาระบบการบริหารอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสอดคล้องกับ จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์ (2025) ที่ระบุว่าการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูงจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับงานวิชาการเป็นหลัก ทั้งนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารงานวิชาการยังคงเป็นภารกิจสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพผู้เรียนและประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวม

2. ผลการเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ผลการเปรียบเทียบพบว่าโดยภาพรวมครูที่มีประสบการณ์ตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปมีการรับรู้ต่อการบริหารงานด้านวิชาการสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์ต่ำกว่า 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และแตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญเฉพาะด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูที่มีประสบการณ์ยาวนานมีโอกาสเรียนรู้และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายและเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง จึงมีความเข้าใจภาพรวมของระบบบริหารงานวิชาการได้ชัดเจนกว่า

ผลดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศศิธร ฉิมสวัสดิ์ และ ประพันธ์ ธรรมไชย (2025) ที่พบว่าประสบการณ์ทำงานส่งผลต่อการรับรู้ทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาแตกต่างกัน และสอดคล้องกับ ปิยะ ลิ้มฉายและคณะ (2025) ที่ชี้ให้เห็นว่าประสบการณ์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาทักษะเชิงกลยุทธ์และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ในประเด็นการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ ไฟซอล ตาปู และคณะ (2025) ที่ระบุว่าภาวะผู้นำดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ครูที่มีประสบการณ์มากจึงอาจมองเห็นพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีได้ชัดเจนกว่า ส่งผลต่อการรับรู้ที่แตกต่างกัน

นอกจากนี้ จิตราภรณ์ ร่วมจิตร และคณะ (2023) ยังพบว่า การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยความร่วมมือของครูทุกช่วงประสบการณ์ โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูรุ่นใหม่และครูที่มีประสบการณ์ เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ดังนั้น ความแตกต่างด้านประสบการณ์ที่พบในงานวิจัยครั้งนี้จึงเป็นข้อมูลสำคัญที่สามารถนำไปใช้วางแผนพัฒนาครูและเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมในสถานศึกษา

โดยสรุปผลการวิจัยทั้งสองประเด็นสะท้อนให้เห็นว่าการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความเข้มแข็งในระดับมาก และปัจจัยด้านประสบการณ์ทำงานมีผลต่อการรับรู้เกี่ยวกับการบริหารงานบางด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดและผลการศึกษาวิจัยร่วมสมัยทั้ง 5 เรื่อง อันแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำ ทักษะการบริหาร และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยในครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6 ขับเคลื่อนงานวิชาการได้อย่างเข้มแข็ง อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเด่นชัดด้านการแนะแนวและการนิเทศการศึกษาพร้อมกันนั้น ประสบการณ์

ของครูยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การรับรู้แตกต่างกัน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยีการศึกษา ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องเดินควบคู่ทั้ง “ระบบที่ดี” และ “คนที่พร้อม” โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ **(1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น เช่น การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนงานวิชาการ การจัดการเรียนการสอน และการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ โดยพัฒนาระบบวางแผน กำกับติดตาม และเสริมสร้างความร่วมมือกับชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ควบคู่กับการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของครูที่มีประสบการณ์แตกต่างกัน **(2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานด้านวิชาการในสถานศึกษาขนาดต่าง ๆ รวมทั้งพัฒนาแนวทางหรือรูปแบบการบริหารที่เหมาะสมกับบริบทโรงเรียน และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเพื่อยืนยันผลในเชิงประจักษ์มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

จิตราภรณ์ ร่วมจิตร, นิวัตต์ น้อยมณี และกัมปนาท วัชรธนาคม. (2023). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. วารสารพิชญทรรศน์, 18(3), 159–168.

จุฬาลักษณ์ โสระพันธ์. (2025). แนวทางพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวคิดการบริหารสถานศึกษาสู่การเป็นองค์การสมรรถนะสูงที่เสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนในโลกพลิกผัน. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ, 25(1), 61–80.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10 ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ปิยะ ลิ้มฉาย นิษฐ์วดี จิรโรจน์ภิญโญ และสมศักดิ์ จั่นผ่อง. (2025). ทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มพื้นที่การศึกษา เขตตรวจราชการที่ 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน: การศึกษาภาพเชิงอนาคต. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 14(1), 80–97.

ไฟซอล ตาปู, จรุณี เก้าเอี้ย และพิมพ์ปวีณ์ สุวรรณโณ. (2025). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 1. วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 15(3–4), 2307–2321.

ศศิธร ฉิมสวัสดิ์ และประพันธ์ ธรรมไชย. (2025). การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.), 7(2), 408–424.

การพัฒนาโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย*

DEVELOPMENT OF MODEL FACTORS INFLUENCING THE SUCCESS OF FOOD AND BEVERAGE FRANCHISE BUSINESSES IN THAILAND

เสาวณีย์ คงวุฒิปัญญา[1], ศิริพร สัจจานันท์[2], สุพัตรา จันทนะศิริ[3] และ ฐนันวริน โฆษิตคณิน[4]

Saowanee Kongwuttipanya[1], Siriporn Sadjjanan[2], Supatra Chantanasiri[3] and Thananwarin Kositkanin[4]

[1-4]มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

[1-4]Bangkokthonburi University, Thailand

Corresponding Author's Email: saowaneekongwuttipanya@gmail.com

วันที่รับบทความ : 6 มีนาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 14 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 16 มีนาคม 2569

Received 6 March 2026; Revised 14 March 2026; Accepted 16 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย 2) ตรวจสอบความสอดคล้องข้อมูลเชิงประจักษ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย และ 3) เป็นแนวทางในการพัฒนาโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย วิธีวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบระดับชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน จากจำนวนผู้ประกอบการ จำนวน 12,720 กิจการ โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ของแฮร์ และคณะ ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการ ผู้บริหาร จำนวน

Citation:

* เสาวณีย์ คงวุฒิปัญญา, ศิริพร สัจจานันท์, สุพัตรา จันทนะศิริ และ ฐนันวริน โฆษิตคณิน. (2569). การพัฒนาโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1167-1195.

Saowanee Kongwuttipanya, Siriporn Sadjjanan, Supatra Chantanasiri and Thananwarin Kositkanin. (2026). Development Of Model Factors Influencing The Success Of Food And Beverage Franchise Businesses In Thailand. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1167-1195.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

480 กิจการ การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์ ใช้วิธีวิเคราะห์และพรรณนา ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 ท่าน ได้แก่ ผู้ประกอบการ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับด้านการตลาด สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างโดยโปรแกรมลิสเรล

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณค่าตราสินค้า ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ การจัดการนวัตกรรม การจัดการความรู้ และความได้เปรียบในการแข่งขัน มีอิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลรวมของความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย ซึ่งค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องของโมเดล 2) ผลการวิเคราะห์มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit) มีค่าทดสอบ คือ Chi-square = 223.84, df = 193, Chi-square/df = 1.159, P-value = 0.063, GFI = 0.943, AGFI = 0.912, RMSEA = 0.023 และโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจ แฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย มีความสัมพันธ์กันเมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของการปรับโมเดล และ 3) การพัฒนาโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย ประกอบด้วย คุณค่าตราสินค้า ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ การจัดการนวัตกรรม การจัดการความรู้ และความได้เปรียบในการแข่งขัน

คำสำคัญ: การพัฒนาโมเดล, ความสำเร็จ, ธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม

Abstract

The objectives of this research were: 1) To study and analyze factors influencing the success of food and beverage franchise businesses in Thailand 2) To examine the consistency of empirical data on factors influencing the success of food and beverage franchise businesses in Thailand and 3) to serve as a guideline for developing a model of factors influencing the success of food and beverage franchise businesses in Thailand. This research employs a mixed-methods approach, combining quantitative and qualitative research methods was used to select 12,720 businesses. The sample group consisted of entrepreneurs and managers from 480 businesses operators and executives. The quantitative research used questionnaires and the qualitative research used

interviews, using analytical and descriptive methods. There were 15 key informants. The tool used to collect data is a questionnaire. Statistics used in research are percentages, averages and standard deviations and analysis of structural equation models using the LISREL program.

The results of the research were: 1) Brand Equality, entrepreneurial leadership, innovation management, knowledge management, and competitive advantage directly, indirectly, and combined influence the success of food and beverage franchise businesses in Thailand. The model fit index ; 2) to analysis results are consistent with the empirical data (Model Fit) with the test values of Chi-square = 223.84, df = 193, Chi-square/df = 1.159, P-value = 0.063, GFI = 0.943, AGFI = 0.912, RMSEA = 0.023 and the model of factors that influence the success of food and beverage franchise businesses in Thailand are related when considering the relationship between the variables of model adjustment and 3) The model of factors influencing the success of food and beverage franchise businesses in Thailand and the success of food and beverage franchise businesses includes brand capability Entrepreneurial Leadership, Innovation Management, Knowledge Management and Competitive Advantage.

Keywords: Model Development, Success, Food and Beverage Franchise Business

บทนำ

ธุรกิจแฟรนไชส์ (Franchise Business) คือ รูปแบบการทำธุรกิจอย่างหนึ่งที่ประกอบด้วย แฟรนไชส์ซอร์ (Franchisor) เรียกว่า ผู้ให้สิทธิ์ หรือผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ อาจมาในรูปแบบเจ้าของร้านหรือบริษัทแม่ และแฟรนไชส์ซี (Franchisee) ผู้รับสิทธิ์ หรือผู้ซื้อกรรมสิทธิ์ อาจมาในรูปแบบนักลงทุน นักธุรกิจ หรือผู้ประกอบการ โดยที่หลักการของการทำธุรกิจแฟรนไชส์คือ การที่แฟรนไชส์ซอร์ หรือผู้เป็นเจ้าของกิจการเดิมให้กรรมสิทธิ์แก่แฟรนไชส์ซี หรือผู้รับสิทธิ์ ในกิจการเดียวกัน และใช้เครื่องหมายการค้าเหมือนกัน เช่น ชื่อร้าน สี สินค้า สูตรอาหารหรือเครื่องดื่ม รูปแบบบริการและการอบรม เป็นต้น และจะทำธุรกิจภายใต้สัญญาที่กำหนด ดังนั้น การทำธุรกิจแฟรนไชส์อาจเป็นได้ทั้งเจ้าของธุรกิจ ขยายสาขาด้วยตนเอง และ

การที่เจ้าของธุรกิจ หรือแฟรนไชส์ซอร์ เปิดขายกิจการรูปแบบแฟรนไชส์ เพื่อเปิดโอกาสให้นักลงทุนหรือนักธุรกิจรุ่นใหม่ลงทุนในธุรกิจเดียวกัน โดยที่เจ้าของแฟรนไชส์ หรือแฟรนไชส์ซอร์จะเป็นผู้จัดหาอุปกรณ์และแนวทางการดำเนินธุรกิจหรือเข้าใจได้อีกอย่างว่า “เป็นการขายสูตรสำเร็จ” ที่ได้รับการพิสูจน์มาแล้วว่าดี และมีแนวโน้มจะประสบผลสำเร็จสูง จึงทำให้ธุรกิจแฟรนไชส์มีข้อดีและข้อได้เปรียบมากกว่าการเปิดธุรกิจด้วยตนเอง เช่น แฟรนไชส์กาแฟชาวดอย แฟรนไชส์ร้านสะดวกซัก หรือเซเว่นอีเลเว่น เป็นต้น

สถานการณ์ธุรกิจแฟรนไชส์ในประเทศไทยตั้งแต่เริ่มเข้ามามีบทบาทในประเทศไทยช่วงหลายปีที่ผ่านมา ถือว่าอยู่ในช่วงขาขึ้นมาตลอด เพราะมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่า ในปี 2568 มูลค่าตลาดของธุรกิจแฟรนไชส์อยู่ที่ประมาณกว่า 2.5 แสนล้านบาท มีจำนวนธุรกิจแฟรนไชส์เปิดดำเนินกิจการทั้งสิ้น 668 กิจการ (ดังภาพที่ 1.1 และตารางที่ 1.1) โดยภาพรวมธุรกิจแฟรนไชส์เกิดใหม่เฉลี่ยประมาณ 19% โดยแฟรนไชส์ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มมี สัดส่วนการลงทุนที่ใกล้เคียงกันที่เปิดกิจการมากที่สุด ทั้งแบรนด์แฟรนไชส์ไทยและต่างชาติคิดเป็น ร้อยละ 47.09% เนื่องจากเป็นธุรกิจแฟรนไชส์ที่เป็นที่นิยมมากในประเทศไทย เพราะอาหารเป็น สิ่งจำเป็นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตทั้งมวล และเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ของมนุษย์ที่มีความ จำเป็นเพื่อความอยู่รอดของชีวิต จะเห็นได้ว่า การเติบโตของแฟรนไชส์ประเภทอาหารและเครื่องดื่ม นั้นมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว (สมจิตร ลิขิตสถาพร, 2668)

ในปี 2568 กระแสการทำธุรกิจแฟรนไชส์ในประเทศไทย มีความนิยมเป็นอย่างมาก และมีแนวโน้มจะขยายอำนาจและศักยภาพทางธุรกิจมากขึ้นกว่าเดิม สถิติจากกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ ระบุว่า แนวโน้มการเติบโตของธุรกิจแฟรนไชส์ในประเทศไทย “เติบโตขึ้นอย่างต่อเนื่อง” ในทุกปี ภาพรวมในปี 2568 พบว่า ภาคส่วนธุรกิจแฟรนไชส์ในประเทศไทย สามารถทำมูลค่าทั้งหมดไปได้ประมาณ 119 ล้านบาท เพิ่มจากปี 2567 ถึง 10.13 เปอร์เซ็นต์ ขณะที่ปี 2568 มีมูลค่าถึง 300 ล้านบาท เพิ่มจากปี 2567 ประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์ ตัวเลขในสถิตินี้ชี้ชัดเลยว่า แนวโน้มธุรกิจแฟรนไชส์ของไทยยังคงเป็นกระแสเชิงบวกที่ทวีคูณอย่างมหาศาลทุกปี รวมถึงปี 2568 นี้ มูลค่าตลาดธุรกิจแฟรนไชส์ ยังมีแนวโน้มจะเพิ่มสูงขึ้นและเติบโตจนมีจำนวนธุรกิจเป็นจำนวนที่มากขึ้นด้วย (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2568) นอกจากนี้ ธุรกิจแฟรนไชส์ประเภทอาหารและเครื่องดื่ม ยังคงเป็นแฟรนไชส์กลุ่มใหญ่ที่ทำรายได้และสร้างมูลค่าสูงที่สุด เป็นประเภทที่ได้รับความนิยมมาก ตอบโจทย์ทั้งนักลงทุนและผู้บริโภคของธุรกิจแฟรนไชส์อย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกันกับปี 2568 ขณะเดียวกันธุรกิจแฟรนไชส์ที่มาแรง และน่าลงทุนประจำปี 2568 มีหลากหลายประเภท เช่น แฟรนไชส์

บริการด้านสุขภาพและความงาม แฟรนไชส์บริการผู้สูงอายุ แฟรนไชส์ด้านเทคโนโลยีและดิจิทัล เป็นต้น

ธุรกิจแฟรนไชส์ที่มีระบบงานที่ดี มีมาตรฐานในการบริการจัดการ เป็นที่ต้องการของผู้สนใจลงทุนโดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาการโฆษณาหรือจ้างบริษัทนายหน้าที่ช่วยขายสิทธิ์แฟรนไชส์ ดังเช่น บริษัท ไมเนอร์ อินเตอร์เนชั่นแนล (Minor International) เป็นบริษัทใหญ่ที่มีการลงทุนในหลายธุรกิจ รวมถึงธุรกิจแฟรนไชส์ ซึ่งมีการขยายธุรกิจในหลากหลายอุตสาหกรรม โดยเฉพาะในธุรกิจอาหารและเครื่องดื่ม เช่น The Pizza Company, Swensen's, Sizzer, Dairy Queen, Burger King เป็นต้น ซึ่งเป็นแฟรนไชส์ที่บริษัท ไมเนอร์ อินเตอร์เนชั่นแนล เป็นเจ้าของที่ได้รับสิทธิ์ในประเทศไทยที่มีกลยุทธ์ในการขยายธุรกิจในหลายตลาดทั่วโลก โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมร้านอาหารและบริการต่างๆ รวมถึงการนำเสนอแบรนด์ระดับโลก ที่ได้รับความนิยมในประเทศไทย (พีระพงษ์ กิติเวชโภคาวัฒน์, 2568) ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบแฟรนไชส์ในประเทศไทย ควรมีแนวทางของระบบงานที่ดี มีการบริหารจัดการด้านกำลังคน มีความรู้ความเข้าใจธุรกิจมากเพียงพอที่จะช่วยเหลือนักลงทุนที่เริ่มธุรกิจให้ประสบความสำเร็จได้จริง ควรบริหารจัดการด้านสินค้า การควบคุมค่าใช้จ่าย การจัดการทีมงาน มีรูปแบบชัดเจน ถ่ายทอดจากแฟรนไชส์ซอร์ เจ้าของธุรกิจสู่ร้านค้า สาขา และแฟรนไชส์ซี นักลงทุนได้อย่างเป็นระบบงานที่ดีในธุรกิจแฟรนไชส์ที่ยั่งยืนต่อไป

แนวโน้มธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในปี 2568 ยังคงเติบโตต่อเนื่อง แม้ว่าจะมี การปรับลดคาดการณ์การเติบโตลงบ้างเนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวและธุรกิจ แฟรนไชส์จากต่างประเทศที่อาจส่งผลกระทบต่อกำลังซื้อของผู้บริโภค อย่างไรก็ตามธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ยังคงเป็นที่สนใจของผู้บริโภค และมีแนวโน้มที่จะปรับตัวและพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปถึงแม้ว่า ธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มแฟรนไชส์จะมีจำนวนเพิ่มขึ้น แต่ปัญหาของการบริหารธุรกิจแฟรนไชส์ ยังคงเกิดปัญหาต่างๆ มากมาย เช่น ปัญหาการรักษามาตรฐาน เนื่องจากการขยายสาขาของธุรกิจแฟรนไชส์ จะมีอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การรองรับการทำงานจำเป็นต้องรักษามาตรฐานทั้งสินค้าและบริการให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน รวมถึงปัญหาของการปรับร้านระบบการจัดการให้ดีขึ้น ซึ่งต้องมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมในเรื่องของเงินทุนในด้านการส่งเสริมการขาย ปรับป้ายหน้าร้าน การโฆษณาใหม่ ก็จะมีปัญหาที่ว่า ใครรับผิดชอบค่าใช้จ่าย ซึ่งในการปรับปรุงนี้ แฟรนไชส์มักจะไม่เห็นความจำเป็นในสิ่งเหล่านั้น หรือเห็นความจำเป็นแต่ไม่ยอมร่วมมือ เนื่องจากมีค่าใช้จ่าย

นอกจากนี้ ยังพบว่า แฟรนไชส์ซีธุรกิจอาหารและเครื่องดื่มสัญชาติไทย มีอัตราการเข้าและออกจากระบบแฟรนไชส์อยู่ตลอดเวลา เพราะผู้ประกอบการบางรายเห็นผู้อื่นทำแฟรนไชส์แล้วประสบความสำเร็จ เกิดการลอกเลียนแบบ แต่เมื่อเข้ามาทำจริงๆ กลับไม่ประสบความสำเร็จ จึงต้องออกจากระบบ เนื่องจากการทำธุรกิจแฟรนไชส์จะมีรายละเอียดหรือเงื่อนไขในการซื้อ-ขาย แฟรนไชส์ที่มีทั้งคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันออกไปในแต่ละสินค้า เช่น 1) กฎระเบียบของแฟรนไชส์ซอร์ 2) การเก็บค่าธรรมเนียมแรกเข้าแฟรนไชส์ 3) การจ่ายค่าสิทธิ์อย่างต่อเนื่อง 4) การบริหารจัดการชื่อเสียงแบรนด์ และ 5) การปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญาแฟรนไชส์ (มนตรี ศรีวงษ์, 2568)

จากการเติบโตของธุรกิจแฟรนไชส์แบรนด์ในประเทศไทย ประกอบกับพฤติกรรมการรับประทานอาหารของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้ธุรกิจประเภทร้านอาหาร เครื่องดื่มเติบโต และมีมูลค่าตลาดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนเกิดการแข่งขันกันอย่างรุนแรงทั้งจากแบรนด์ไทยและแบรนด์ต่างประเทศ เพื่อแย่งชิงส่วนแบ่งทางการตลาด ดังนั้นการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน เพื่อให้สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยั่งยืนจึงเป็นสิ่งจำเป็น การศึกษาภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ การจัดการความรู้ และการจัดการนวัตกรรม ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม จะเป็นแนวทางให้ผู้ที่จะเข้ามาดำเนินธุรกิจแฟรนไชส์สามารถที่จะเข้าถึงความสัมพันธ์ของคุณค่าตราสินค้า ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ และความได้เปรียบในการแข่งขัน

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ธุรกิจที่จดทะเบียนเป็นแฟรนไชส์มีมากกว่า 50% ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การพัฒนาโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย ผู้ประกอบการ ผู้นำเข้า หรือผู้ประกอบธุรกิจที่กำลังดำเนินธุรกิจแฟรนไชส์ หรือสนใจที่จะดำเนินธุรกิจหรือนำเข้าธุรกิจแฟรนไชส์ร้านอาหารและเครื่องดื่มแบรนด์ในประเทศไทย จะสามารถนำผลวิจัยไปใช้ประกอบการตัดสินใจเพื่อใช้ในการวางแผนการตลาดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ และสามารถสร้างประสบการณ์ และการรับรู้คุณค่าในแบรนด์ที่ดี จนก่อให้เกิดความพึงพอใจที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม จนทำให้สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน และสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยั่งยืนในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย

2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องข้อมูลเชิงประจักษ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย

3. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย เป็นการวิจัยแบบผสมผสานแบบ (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) สามารถอธิบายได้ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร (population) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ประกอบการของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย ที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, 2567) จำนวนทั้งสิ้น 12,720 กิจการ

2. กลุ่มตัวอย่าง (samples) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามกฎแห่งความชัดเจนของ (Hair, et al, 2010) ซึ่งได้แนะนำถึงงานวิจัยประเภทนี้ว่าควรใช้ขนาดตัวอย่างระหว่าง 10-20 ตัวอย่าง ต่อ 1 พารามิเตอร์ที่เป็นตัวแปร 24 ตัวแปร ซึ่งขนาดตัวอย่างที่เหมาะสมและเพียงพอจึงควรมีอย่างน้อย 300 ตัวอย่าง (20 × 24 = 480 ตัวอย่าง)

ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้จึงได้กำหนดเพื่อให้สัดส่วนการคำนวณที่ลงตัว จึงได้ขนาดตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 480 ตัวอย่าง ซึ่งมีจำนวนเพียงพอ และมากกว่าขนาดของกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบระดับชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 480

ราย โดยใช้สูตรในการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มย่อย (ลัดดาวัลย์ เพ็ชรโรจน์ และอัจฉรา ชำนิประศาสน์, 2554)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล โดยนำข้อมูลมาพัฒนาสร้างแบบสอบถาม การพัฒนาโมเดลความสามารถทางตราสินค้าและความได้เปรียบในการแข่งขันที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย โดยสถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation: SD) โดยข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า(Rating Scale) ที่มีระดับคะแนนจำนวน 5 ระดับ เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ประกอบด้วย 7 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะคำถามเป็นแบบปิด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความสามารถทางตราสินค้า ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ ด้านภาพลักษณ์ที่โดดเด่น ด้านคุณค่าตราสินค้า ด้านบุคลิกภาพตราสินค้า ด้านความเชื่อมั่นตราสินค้า ด้านความพึงพอใจต่อชื่อเสียง และด้านการตอบสนองต่อลูกค้า

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแนวทางเชิงรุก ด้านการบริหารความเสี่ยง และด้านการสร้างสรรค์วิจัยพัฒนา

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการสร้างความรู้ ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้ และด้านการบูรณาการใช้ความรู้

ส่วนที่ 5 แบบสอบถามการจัดการนวัตกรรม ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการองค์กรนวัตกรรม ด้านการจัดการกระบวนการ ด้านการจัดการกระบวนการเรียนรู้ และด้านการจัดการเชื่อมโยงเครือข่าย

ส่วนที่ 6 แบบสอบถามเกี่ยวกับความได้เปรียบในการแข่งขัน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผลการดำเนินงาน ด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ด้านความพึงพอใจของลูกค้า และด้านความสัมพันธ์กับเครือข่าย

ส่วนที่ 7 แบบสอบถามความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้และเติบโต

โดยที่ลักษณะของข้อคำถาม แบบสอบถามส่วนที่ 1 เป็นแบบปลายปิด (Close end question) และปลายเปิด (Open end question) และส่วนที่ 2-7 เป็น Rating scale 5 ระดับ ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับการหาค่าเฉลี่ยด้วยค่า (Mean) ของแต่ละประเด็นข้อคำถามรายข้อและรายตัวแปร ผู้วิจัยได้ออกแบบการแปลค่า ดังต่อไปนี้ (พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, 2554)

คะแนนเฉลี่ย	ระดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็น
4.51-5.00	อยู่ในระดับมากที่สุด
3.51-4.50	อยู่ในระดับมาก
2.51-3.50	อยู่ในระดับปานกลาง
1.51-2.50	อยู่ในระดับน้อย
1.00-1.50	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะดำเนินการ ดังนี้

1. ตรวจสอบข้อมูล (Editing) ผู้วิจัยทำการตรวจสอบรายละเอียดของการตอบแบบสอบถามแต่ละชุด เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับจากการแจกแบบสอบถามมีความถูกต้องสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2. ลงรหัส (Coding) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ข้างต้น มาทำการลงรหัสตามที่กำหนด

3. ประมวลผล (Processing) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการลงรหัสเรียบร้อยแล้วมาทำการลงใน google form โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS for Windows (Statistical Package for the Social Sciences for Windows) และทำการคำนวณทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณในงานวิจัยครั้งนี้ทำการแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น การวิเคราะห์โมเดลการวัด และการวิเคราะห์โมเดลสมการ โครงสร้าง ดังต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างและลักษณะของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS

และการ วิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายลักษณะเบื้องต้นของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) ค่าความเบ้ (Skewness: SK) ค่าความโด่ง (Kurtosis: Kul) ของตัวแปรสังเกตได้ เพื่อทราบลักษณะการแจงแจกของตัวแปร โดยการตรวจสอบการแจกแจงปกติของตัวแปร โดยการประมาณค่าด้วยวิธี Maximum Likelihood Estimate นั้น ตัวแปรควรมีค่าความเบ้น้อยกว่า 3.0 และค่าความโด่งน้อยกว่า 7.0 (Kline, 2010) ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้และค่าความโด่งของตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงลักษณะของการแจกแจงของตัวแปร

1.2 การวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product-Monment Corelation Coefficient) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย และทดสอบความมีนัยสำคัญด้วยสถิติที (t-test) เพื่อทราบลักษณะการแจกแจงของตัวแปรที่ใช้ในการพัฒนาโมเดล โดยผลการทดสอบนั้นตัวแปรค่าความเป้ น้อยกว่า 3.0 และค่าความโด่งน้อยกว่า 7.0 (Kline, 2010) ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานค่าความเบ้ และค่าความโด่งของตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงลักษณะของการแจกแจงของตัวแปร

1.3 การวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product-Monment Corelation Coefficient) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างปัจจัย และทดสอบความมีนัยสำคัญด้วยสถิติที (t-test) เพื่อทราบลักษณะการแจกแจงของตัวแปรที่ใช้ในการพัฒนาโมเดล โดยผลการทดสอบนั้นตัวแปรต้องมีความสัมพันธ์กันไม่มากเกินกว่า 0.8 ทั้งนี้เนื่องจากถ้าตัวแปรมีความสัมพันธ์กันสูงกว่า 0.8 จะเกิด ปัญหาภาวะร่วมเส้นตรง (Multicollinearity) (Kline, 2010)

2. การตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้าง เพื่อทดสอบว่าตัวแปรใดส่งผลโดยตรง (Direct Effect) และโดยอ้อม (Indirect Effect) ต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชน์อาหารและเครื่องดื่ม ประกอบด้วยตัวแปรด้านความสามารถทางตราสินค้า ด้านภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ ด้านการจัดการนวัตกรรม ด้านความได้เปรียบในการแข่งขัน และด้านการจัดการความรู้ โดยวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม LISREL และประมาณค่าพารามิเตอร์ด้วยวิธีไลค์ลิฮู้ดสูงสุด (Maximum Likelihook : ML) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมมติฐาน การวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากเกณฑ์ ดังนี้

2.1 ค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA และ 90 Percent Confidence Interval for RMSEA: CI) เป็นดัชนีที่บ่งบอกถึงความไม่สอดคล้องของโมเดลกับเมทริกซ์ความแปรปรวนร่วมของประชากร โดยค่า RMSEA ที่ดีมากควรมีค่าน้อยกว่า 0.05 ค่าระหว่าง 0.05 – 0.08 หมายถึง โมเดลค่อนข้างสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และค่าอยู่ระหว่าง 0.08 0.10 หมายถึง โมเดลค่อนข้างสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เพียงเล็กน้อย และค่าที่มากกว่า 0.10 หมายถึง โมเดลไม่มีความสอดคลองกับข้อมูลเชิงประจักษ์

2.2 ดัชนีวัดความสอดคล้องในรูปความคลาดเคลื่อน ที่นิยมใช้ได้แก่ Standardized Root Mean Square Residual: SRMR) Standardized Residual โดยค่า SRMR ที่ดีควรมีค่าน้อยกว่า หรือเท่ากับ 0.08 (Hair et al., 2010; Schumacher & Lomax, 2010) ค่าไค-สแควร์ Chi-square (Chi-square Goodness of Fit Index) P>0.05 แสดงว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (p>0.05) (Diamantopoulos & Siguaw, 2000)

2.3 ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนในรูปของความคลาดเคลื่อน SRMR (Standard Root Mean Squared Residual) ความคลาดเคลื่อนระหว่างค่าความสัมพันธ์ มีค่าอยู่ ระหว่าง 0.1 โดยถ้าค่าต่ำกว่า 0.05 แสดงว่าโมเดลตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Diamantopoulos & Siguaw, 2000)

2.4 ดัชนีวัดความสอดคล้องกลมกลืนเชิงสัมพัทธ์ NINF (Non-Normed Fit Index) ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ เข้าใกล้ 1 หรือมากกว่า 1 แสดงว่า โมเดลตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูล PNFI (Parsimony Normed Fit Index), CF (Compare Fit Index) ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน ใช้ในการเปรียบเทียบโมเดลการวิจัย (Purpose Model) โดยมีค่ามากกว่า 0.95 แสดงให้เห็นว่าโมเดลตามสมมติฐานมีความสอดคล้องกับข้อมูลดี (Kaplan & Norton, 2004; Diamantopoulos & Siguaw, 2000)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Quantitative Research)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด (Structure Open Interview Indepth) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ประกอบการ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับด้านการตลาด จำนวนทั้งสิ้น 15 คน เพื่อให้ข้อเสนอแนะร่วมกันโดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลและแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพแบ่งออกได้ ดังนี้

1. การเก็บข้อมูลจากเจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย ที่จดทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2567) โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) และดำเนินการจัดส่งแบบสัมภาษณ์ให้กับเจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทย

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้มาจากการวิจัยเอกสารจากแนวคิดทฤษฎี ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ลักษณะเครื่องมือที่ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพได้แก่ แบบสัมภาษณ์ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบถามตอบเพื่อให้ได้ข้อมูลตามที่ต้องการ

2. การสร้างเครื่องมือศึกษาโครงสร้างตัวแปร ซึ่งประกอบด้วย ด้านภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ ด้านการจัดการนวัตกรรม ด้านการจัดการความรู้ ด้านความสามารถทางตราสินค้า ด้านความได้เปรียบในการแข่งขัน และด้านความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์ ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะจง เพื่อใช้ยืนยันผลของการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลในส่วนของแบบสอบถามปลายเปิด ที่ได้สร้างขึ้นจากตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยและใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ของข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดเพื่อทำการสังเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอสรุปในรูปความเรียง ซึ่งใช้ศึกษาวิจัยเพียงบางประเด็น และนอกจากนั้น การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำมาใช้สนับสนุนและยืนยันข้อค้นพบของวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ รวมถึงจุดมุ่งเน้นหรือจุดด้อยประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย

โดยสรุป การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เจ้าของกิจการ/ผู้ประกอบการของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย เป็นการศึกษาในเพียงบางประเด็นเท่านั้น เพื่อช่วยเสริมให้งานวิจัยเชิงปริมาณมีความถูกต้อง และความสมบูรณ์เพิ่มมากยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้ การสรุปผลการวิจัยแบ่งหัวข้อการนำเสนอออกเป็น 7 หัวข้อ คือ (1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (2) ค่าเฉลี่ยของตัวแปรภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ คุณค่าตราสินค้าการจัดการความรู้ การจัดการนวัตกรรม ความได้เปรียบทางการแข่งขัน และความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์ (3) ดัชนีความกลมกลืนการพัฒนาโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย (4) ผลการวิเคราะห์เส้นทาง (5) การปรับโมเดล (6) สรุปผลสมมตาน และ (7) สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก มีรายละเอียดโดยสรุป ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 291 คน คิดเป็นร้อยละ 60.62 และเป็นเพศชาย จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 39.38 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 41 – 50 ปี จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 32.50 รองลงมา อายุ 31 – 40 ปี จำนวน 131 คน คิดเป็นร้อยละ 27.29 อายุ 21 – 30 ปี จำนวน 82 คน คิดเป็นร้อยละ17.08 อายุมากกว่า 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 12.50 และอายุ 51 – 60 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 10.63 ตามลำดับผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาโท จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 40.96 รองลงมา ได้แก่ ระดับปริญญาตรี จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 26.74 ระดับต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 18.65 และสูงกว่าปริญญาโท จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 13.65 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงาน 3 – 5 ปี จำนวน 148 คน คิดเป็นร้อยละ 30.83 รองลงมา ได้แก่ มีประสบการณ์การทำงาน 6 – 8 ปี จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 28.96 มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 3 ปี จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 20.21 และมีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 8 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ของกิจการเฉลี่ยต่อเดือน 30,001 – 40,000 บาทจำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 23.75 รองลงมา มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001

– 30,000 บาท จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 19.38 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 50,001 บาท จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 17.91 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 11.04 ตามลำดับ และตำแหน่งงานในปัจจุบัน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้จัดการผู้จัดการ เช่น ผู้จัดการทั่วไป ผู้จัดการฝ่ายการตลาด จำนวน 186 คน คิดเป็นร้อยละ 37.18 รองลงมา ได้แก่ หุ้นส่วนกิจการจำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 41.34 ผู้ประกอบการ / เจ้าของกิจการ จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 8.01 และอื่นๆ เช่น หัวหน้าแผนก จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 12.18 ตามลำดับ

2. ค่าเฉลี่ยของตัวแปร ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ คุณค่าตราสินค้าการจัดการความรู้ การจัดการนวัตกรรม ความได้เปรียบทางการแข่งขัน และความสำเร็จของธุรกิจ 1. คุณค่าตราสินค้า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของตัวแปรคุณค่าตราสินค้าโดยรวมกลุ่มตัวอย่างมีระดับค่าเฉลี่ยความคิดเห็น ค่าเฉลี่ยระดับมากเท่ากับ ($\overline{X}$ = 3.83, S.D. = 0.736) การแปลผลอยู่ในระดับมาก หากพิจารณารายด้าน พบว่า พบว่า ด้านความเชื่อมโยงต่อตราสินค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$ = 3.89, S.D.= 0.758) รองลงมาอันดับที่ 2 คือ ด้านสินทรัพย์ประเภทอื่น ๆ ของตราสินค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$ = 3.85, S.D.= 0.748) และด้านความภักดีต่อตราสินค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$ = 3.85, S.D.= 0.789) และอันดับที่ 3 ด้านบุคลิกภาพตราสินค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$ = 3.82, S.D.= 0.747) ด้านการรับรู้คุณภาพของตราสินค้า มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\overline{X}$ = 3.82, S.D.= 0.747) และน้อยที่สุด คือ ด้านการตระหนักรู้ในตราสินค้า มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$ = 3.78, S.D.= 0.753) ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$ = 3.86, S.D. = 0.737) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารความเสี่ยง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\overline{X}$ = 3.89, S.D.= 0.774) รองลงมา คือ ด้านการวางแนวทางเชิงรุก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\overline{X}$ = 3.84, S.D.= 0.776) และน้อยที่สุด คือ ด้านสร้างสรรค์วิจัยพัฒนา มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.83 ตามลำดับ

3. ดัชนีความกลมกลืนของแนวทางในการพัฒนาโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์โมเดลครั้งแรก พบว่า ค่าดัชนีความกลมกลืนยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ Chi-square = 201,442, df = 185, Chi-square/ df = 1.089, P-value = 0.193, GFI = 0.949, AGFI = 0.917, RMSEA = 0.0170 ซึ่งค่าสถิติที่สำคัญบางตัว

ยังไม่ผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงดำเนินการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ผลที่ได้คือ จำนวนตัวแปรสังเกตได้ลดลง โดยสร้างเป็นตัวแปรใหม่ในรูปขององค์ประกอบร่วม ที่เป็นการรวมกลุ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันมากอยู่ในองค์ประกอบเดียวกัน เพื่อให้การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับสัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัยครั้ง พบว่า ตัวแปรคุณค่าตราสินค้า (Brand Equality: BE) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ การตระหนักรู้ในตราสินค้า (BE 1) ความเชื่อมโยงต่อตราสินค้า (BE 2) การรับรู้คุณภาพของตราสินค้า (BE 3) ความภักดีต่อตราสินค้า (BE 4) สินทรัพย์ประเภทอื่นๆ ของตราสินค้า (BE 5) ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ (Entrepreneurial leadership Definitions: ED) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ การวางแนวทางเชิงรุก (ED 1) การบริหารความเสี่ยง (ED 2) และการสร้างสรรค์วิจัยพัฒนา ตัวแปรการจัดการนวัตกรรม (Innovation Management: IM) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ การจัดการองค์กรนวัตกรรม (IM 1) การจัดการกระบวนการ (IM 2) การจัดการกระบวนการเรียนรู้ (IM 3) และการจัดการเชื่อมโยงเครือข่าย (IM 4) ตัวแปรการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ การสร้างความรู้ (KM 1) การแลกเปลี่ยนความรู้ (KM 2) และการบูรณาการความรู้ (KM 3) ตัวแปรความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage: CA) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ ผลการดำเนินงาน (CA 1) นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ (CA 2) ความพึงพอใจของลูกค้า (CA 3) และความสัมพันธ์กับเครือข่าย (CA 4) ตัวแปรความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม (Success Business: SB) ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ ด้านการเงิน (SB 1) ด้านลูกค้า (SB 2) ด้านกระบวนการภายใน (SB 3) และด้านการเรียนรู้และเติบโต (SB 4) ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและถูกต้องของโมเดลสมการเชิงโครงสร้างด้วยการพิจารณาค่าน้ำหนัก

4. ผลการวิเคราะห์เส้นทาง ผลการวิเคราะห์เส้นทาง พบว่า

4.1 คุณค่าตราสินค้า โดยมีมิติองค์ประกอบของตัวแปรย่อย คือ 1) การตระหนักรู้ในตราสินค้า 2) ความเชื่อมโยงต่อตราสินค้า 3) การรับรู้คุณภาพของตราสินค้า 4) ความภักดีต่อตราสินค้า 5) สินทรัพย์ประเภทอื่นๆ ของตราสินค้า พบว่า ตัวแปรองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด คือ การตระหนักรู้ในตราสินค้ามีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.904 และความภักดีต่อตรา

สินค้า สินทรัพย์ประเภทอื่นๆ ของตราสินค้า การรับรู้คุณภาพของตราสินค้า มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0,903, 0.850, 0.827 น้อยที่สุด คือ ความเชื่อมโยงต่อตราสินค้า มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.770

4.2 ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ โดยมีมิติองค์ประกอบของตัวแปรย่อย คือ การวางแนวทางเชิงรุก การบริหารความเสี่ยง สร้างสรรค์วิจัยพัฒนา พบว่า ตัวแปรองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด คือ การบริหารความเสี่ยง มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.914 และสร้างสรรค์วิจัยพัฒนา มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.842 น้อยที่สุด คือ การวางแนวทางเชิงรุก มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.835

4.3 การจัดการนวัตกรรม โดยมีองค์ประกอบของตัวแปรย่อย คือ การจัดการองค์กรนวัตกรรม การจัดการกระบวนการ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการเชื่อมโยงเครือข่าย พบว่า ตัวแปรองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด คือการจัดการองค์กรนวัตกรรม มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.906 และการจัดการกระบวนการเรียนรู้ การจัดการกระบวนการ มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.874, 0.851 น้อยที่สุด คือ การจัดการเชื่อมโยงเครือข่าย มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.829

4.4 การจัดการความรู้ โดยมีองค์ประกอบของตัวแปรย่อย คือ การสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การบูรณาการใช้ความรู้ พบว่า ตัวแปรองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด คือ การบูรณาการใช้ความรู้ มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.906 และการสร้างความรู้ มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.899 และน้อยที่สุดการแลกเปลี่ยนความรู้ มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.860

4.5 ความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยมีองค์ประกอบของตัวแปรย่อย คือ ผลการดำเนินงาน นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ความพึงพอใจของลูกค้า และความสัมพันธ์กับเครือข่าย พบว่า ตัวแปรองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด คือ ความพึงพอใจของลูกค้า มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.907 และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.877, 0.808 น้อยที่สุด คือ ความสัมพันธ์กับเครือข่าย มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.788

4.6 ความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม โดยมีมิติองค์ประกอบของตัวแปรย่อย คือ ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้และเติบโต ตัวแปรองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด คือ ด้านลูกค้า มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.866 และด้านการเงินและ ด้านกระบวนการภายใน มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.853, 0.788 น้อยที่สุด คือ การเรียนรู้และเติบโต มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.764

5. การปรับโมเดลการเปรียบเทียบระหว่างโมเดลสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ภายหลังที่ผู้วิจัยได้ทำการปรับโมเดล ตามการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption) ทางสถิติด้วยโปรแกรมลิสเรล ซึ่งยอมให้ความคลาดเคลื่อนสัมพันธ์กันได้ (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) ทำให้โมเดลที่ทำการปรับใหม่มี ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และทำการวิเคราะห์ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลสมมติฐานและโมเดลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างหลังการปรับสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี โมเดลตามทฤษฎีสอดคล้อง กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-square) ที่เท่ากับ 223.84 องศาอิสระ (df) เท่ากับ 193 ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (Chi-square/ df) เท่ากับ 1.159 P-value เท่ากับ 0.063 ค่าความสอดคล้องจากดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ. 0.943 ค่า AGFI เท่ากับ 0.912 และค่า RMSEA เท่ากับ 0.023 ซึ่งผ่านเกณฑ์ คือ ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ (Chi-square/ df) ต้องมี ค่าน้อยกว่า 2 P-value ต้องมีค่ามากกว่า 0.05 ค่า GFI ต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 ค่า AGFI ต้องมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 และค่า RMSEA ต้องมีค่าน้อยกว่า 0.05 จึงสรุปได้ว่าโมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

6. สุรปวัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการพัฒนาโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย ซึ่งสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ แบ่งออกเป็น 6 ข้อได้แก่

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย ผลการวิเคราะห์ในส่วนองค์ประกอบประกอบด้วย เส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ภายนอกกับตัวแปรแฝงภายนอก และเส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ภายในกับตัวแปรแฝงภายใน พบว่า ตัวแปรคุณค่าตราสินค้า โดยองค์ประกอบย่อยที่สำคัญจากผลการวิจัยเชิงประจักษ์ โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การตระหนักรู้ในตราสินค้า ความภักดีต่อตราสินค้า สินทรัพย์ประเภทอื่น ๆ ของตราสินค้า การรับรู้คุณภาพของตราสินค้า และความเชื่อมโยงต่อตราสินค้า มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.904, 0.903, 0.850, 0.827, 0.770 ตัวแปรภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ โดยมีมิติองค์ประกอบของตัวแปรย่อย ตัวแปรองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด โดยเรียงจากมากไปหาน้อยสุด คือ การบริหารความเสี่ยง การวางแนวทางเชิงรุก สร้างสรรค์วิจัย

พัฒนา มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.914, 0.842, 0.835 ตัวแปรการจัดการนวัตกรรม โดยมีมิติองค์ประกอบของตัวแปรย่อย ตัวแปร องค์ประกอบที่สำคัญที่สุด โดยเรียงจากมากไปหาน้อยสุด คือ การจัดการองค์กรนวัตกรรม การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การจัดการกระบวนการ และการจัดการเชื่อมโยงเครือข่าย มีค่าสัมประสิทธิ์ เท่ากับ 0.906, 0.874, 0.851, 0.829 ตัวแปรการจัดการความรู้ โดยมีมิติองค์ประกอบของตัวแปรย่อย ตัวแปร องค์ประกอบที่สำคัญที่สุด โดยเรียงจากมากไปหาน้อยสุด คือ การบูรณาการใช้ความรู้ การสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.906, 0.899, 0.860 ผลการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ภายในกับตัวแปรแฝงภายในประกอบด้วย 2 ตัวแปร ดังต่อไปนี้ ตัวแปรความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยมีมิติองค์ประกอบของตัวแปรย่อย องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดโดยเรียงจากมากไปหาน้อยสุด คือ ความพึงพอใจของลูกค้า นวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ผลการดำเนินงาน ความสัมพันธ์กับเครือข่าย มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.866, 0.853, 0.788, 0.764 ตัวแปรความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์ โดยมีมิติองค์ประกอบของตัวแปรย่อยตัวแปร องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดโดยเรียงจากมากไปหาน้อยสุด คือ ด้านลูกค้า ด้านการเงิน ด้านกระบวนภายใน และด้านการเรียนรู้และเติบโต มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.907, 0.877, 0.808, 0.788

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องข้อมูลเชิงประจักษ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย ดังต่อไปนี้

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์ ได้แก่ คุณค่าตราสินค้า ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ การจัดการนวัตกรรม การจัดการความรู้ และความได้เปรียบในการแข่งขัน ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างพบว่า 1) คุณค่าตราสินค้า มีอิทธิพลทางบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.330 และ 2) ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ มีอิทธิพลทางบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.144 โดยการจัดการนวัตกรรม มีอิทธิพลทางบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ เส้นทางเท่ากับ 0.288 โดยการจัดการความรู้ มีอิทธิพลทางบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.265 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์ ได้แก่ ความได้เปรียบในการแข่งขัน ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง พบว่า 1) ความได้เปรียบในการแข่งขัน มีอิทธิพลทางบวกต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.971 วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อ

ความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิจัย พบว่า ความได้เปรียบในการแข่งขัน ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อยู่ในเกณฑ์ดี ทั้งนี้ปรากฏชัดเจนด้วยดัชนีวัดระดับความกลมกลืนการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่า ไค-สแควร์ (□2) มีค่าเท่ากับ 223.84 องศาอิสระ (df) เท่ากับ 193 ค่า P-value มีค่าเท่ากับ 0.063 ต้องมีค่ามากกว่า 0.05 และค่าไค-สแควร์สัมพันธ์ (□2/df) มีค่าเท่ากับ 1.159 ต้องน้อยกว่า 2 หากเมื่อพิจารณาในประเด็นดัชนีระดับความกลมกลืน ปริมาณความแปรปรวน และความแปรปรวนร่วมที่อธิบายได้ด้วยโมเดล (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.943 และค่าปริมาณความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมที่อธิบายได้ด้วยโมเดลโดยการปรับแก้ด้วยความซับซ้อนของโมเดล (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.912 ซึ่งค่าดังกล่าวต้องมากกว่า 0.90 ทั้งสองค่า ส่วนค่ารากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (RMSEA) มีค่าเท่ากับ 0.023

7. สรุปสมมติฐาน สมมติฐานข้อที่ 1 คุณค่าตราสินค้า มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันนวัตกรรมผลการทดสอบสมมติฐานที่ได้รับจากการวิจัย พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ตามที่ได้กำหนดไว้ โดยที่คุณค่าตราสินค้าสามารถส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.330** สมมติฐานข้อที่ 2 ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน ผลการทดสอบสมมติฐานที่ได้รับจากการวิจัย พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย ตามที่ได้กำหนดไว้ โดยที่ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ สามารถส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.144** ซึ่งเป็นค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางที่มีค่าน้อยที่สุดในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ สมมติฐานข้อที่ 3 การจัดการนวัตกรรม มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน ผลการทดสอบสมมติฐานที่ได้รับจากการวิจัย พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยตามที่ได้กำหนดไว้ โดยที่การจัดการนวัตกรรม สามารถส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.288** สมมติฐานข้อที่ 4 การจัดการความรู้ มีอิทธิพลต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน ผลการทดสอบสมมติฐานที่ได้รับจากการวิจัย พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยตามที่ได้กำหนดไว้ โดยที่การจัดการความรู้ สามารถส่งอิทธิพลทางตรง

ในเชิงบวกต่อความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.265** สมมติฐานข้อที่ 5 ความได้เปรียบในการแข่งขัน มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทย ผลการทดสอบสมมติฐานที่ได้รับจากการวิจัย พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยตามที่ได้กำหนดไว้ โดยที่ความได้เปรียบในการแข่งขัน สามารถส่งอิทธิพลทางตรงในเชิงบวกต่อความสำเร็จของธุรกิจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์ เส้นทางเท่ากับ 0.971** ซึ่งเป็นค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางที่มีค่ามากที่สุดในการศึกษาวิจัย ในครั้งนี้ สมมติฐานข้อที่ 6 คุณค่าตราสินค้ามีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม โดยผ่านความได้เปรียบในการแข่งขัน ผลการทดสอบสมมติฐานที่ได้รับจากการวิจัย พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยตามที่ได้กำหนดไว้ โดยที่คุณค่าตราสินค้าสามารถส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จของธุรกิจ โดยผ่านความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.303** สมมติฐานข้อที่ 7 ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จของ ธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม โดยผ่านความได้เปรียบในการแข่งขัน ผลการทดสอบสมมติฐานที่ได้รับจากการวิจัย พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยตามที่ได้กำหนดไว้ โดยที่ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ สามารถส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จของธุรกิจ โดยผ่านความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.140** สมมติฐานข้อที่ 8 การจัดการนวัตกรรม มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม โดยผ่านความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยผ่านความได้เปรียบในการแข่งขัน ผลการทดสอบสมมติฐานที่ได้รับจากการวิจัย พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยตามที่ได้กำหนดไว้ โดยที่การจัดการนวัตกรรม สามารถส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จของธุรกิจ โดยผ่านความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.265** สมมติฐานข้อที่ 9 การจัดการความรู้ มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์และเครื่องดื่ม โดยผ่านความได้เปรียบในการแข่งขัน โดยผ่านความได้เปรียบในการแข่งขัน ผลการทดสอบสมมติฐานที่ได้รับจากการวิจัย พบว่า เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยตามที่ได้กำหนดไว้ โดยที่การจัดการความรู้ สามารถส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จของธุรกิจ โดยผ่านความได้เปรียบในการแข่งขัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และมีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางเท่ากับ 0.246**

8. สรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) ผู้ประกอบการ และผู้บริหารต่างมีความเห็นเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม และข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการบริหารธุรกิจ พบว่า แหล่งข้อมูลที่สำคัญและสามารถทำให้เป็นที่สนใจควรมีความพร้อมด้านการลงทุน และเงินทุนและความพร้อมทางด้านบุคลากรในธุรกิจ ด้านอาหารและเครื่องดื่ม หรือมีประสบการณ์ในการทำธุรกิจในสายงานอาหาร ที่จะสามารถนำมาเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกประกอบธุรกิจแฟรนไชส์ ตลอดจนผลกำไร เพราะระบบแฟรนไชส์ จะสามารถตอบโจทย์ในการดำเนินธุรกิจได้ ถึงแม้นว่าจะมีค่าใช้จ่ายสูง เพราะเป็นการซื้อแบรนด์และซื้อระบบธุรกิจของคนอื่นมาอีกที ซึ่งอาจเป็นทางลัดในการทำธุรกิจและการใช้เทคโนโลยีสำหรับการสร้างนวัตกรรม การวิเคราะห์ถึงโอกาสและอุปสรรคในการเข้าถึงลูกค้าเพื่อให้ธุรกิจนั้นอยู่รอดในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

การพัฒนาโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่มในประเทศไทย สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับธุรกิจอื่น ๆ ได้ กล่าวคือ การนำกรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้กับธุรกิจอื่น ซึ่งไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นธุรกิจแฟรนไชส์เท่านั้น สามารถนำกรอบแนวคิดการวิจัยไปดำเนินการได้ในทำนองเดียวกัน โดยข้อมูลเกี่ยวกับคุณค่าตราสินค้าการจัดการความรู้ การจัดการนวัตกรรมในด้านการพัฒนาธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม จะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของลูกค้าและมีการนำเสนอสิ่งใหม่ๆ ให้มีอย่างต่อเนื่องเพื่อสามารถทำให้แฟรนไชส์เรียนรู้ที่จะสร้างธุรกิจให้เข้มแข็ง

กล่าวโดยสรุป ในภาพรวมจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) พบว่าผู้ประกอบการ ผู้บริหาร และผู้เชี่ยวชาญ ต่างมีความคิดเห็นตรงกันว่าก่อนการเริ่มทำธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม นอกจากจะต้องมีความสนใจหรือความชอบในธุรกิจนั้นแล้ว ควรจะต้องมีการศึกษารูปแบบและข้อมูลของแฟรนไชส์อย่างรอบด้านก่อน ไม่ว่าจะเป็นด้านชื่อเสียง ความมั่นคง รูปแบบการวางระบบการดำเนินงานภายในต่าง ๆ การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่มนั้น ควรวิเคราะห์ความสามารถของตนเองก่อนการตัดสินใจประกอบธุรกิจ ทั้งทางด้านเงินทุน เวลา และบุคลากร ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นเรื่องสำคัญที่จะช่วยทำให้ผู้ที่สนใจจะทำธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่มมีความคิดให้รอบคอบ และใช้เวลาศึกษาหาข้อมูล ทั้งนี้ เพราะธุรกิจแฟรนไชส์ในปัจจุบันนั้นมีผู้ที่ประกอบธุรกิจรูปแบบนี้ในปัจจุบันเป็นจำนวนเพิ่มมากขึ้น และมีขนาดของรูปแบบการลงทุนที่ง่ายขึ้น อาจจะทำให้ผู้ที่สนใจไม่มีการพิจารณาให้ถี่ถ้วนและอาจมีความผิดพลาดหรือได้ผลไม่เป็นไป

ตามที่หวังไว้ ดังนั้น หากได้มีการใช้เวลาศึกษาวิเคราะห์ก่อน การเริ่มธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่มอย่างรอบคอบแล้ว ก็จะสร้างความเชื่อมั่นและสร้างความมั่นคงของธุรกิจได้ในระยะยาวต่อไป

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลดังนี้ 1. คุณค่าตราสินค้าประกอบด้วย การตระหนักรู้ในตราสินค้า ความเชื่อมโยงต่อตราสินค้า การรับรู้คุณภาพของตราสินค้า ความภักดีต่อตราสินค้า สินทรัพย์ประเภทอื่น ๆ ของตราสินค้า มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ มินตรา จันทร์เสถียร และรุจิภาส โพธิ์ทองแสงอรุณ (2566) พบว่า ความสามารถในการสร้างตราสินค้าเปรียบเสมือนการใช้ทรัพยากรภายในที่มีคุณค่าหาได้ยากโดยคู่แข่งขันไม่สามารถลอกเลียนแบบ และหาทดแทนได้หากองค์กรมีจุดแข็งดังกล่าวองค์กรเหล่านั้น จะได้เปรียบในการแข่งขันแบบยั่งยืนได้ สำหรับการสร้างตราสินค้าของธุรกิจภาคบริการ ธุรกิจควรให้และการบังคับการรับรู้ถึงการแข่งขันที่รุนแรงขององค์กร การตระหนักถึงประสบการณ์ของลูกค้าและการมุ่งคุณภาพการบริการที่แตกต่าง (ความคาดหวังของลูกค้าต่อคุณภาพการบริการจากคู่แข่ง) ตลอดจนใช้ความคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารในการคิดริเริ่มสร้างตราสินค้าให้แก่องค์กรนั่นย่อม เปรียบเสมือนการใช้ทรัพยากรภายในองค์กรที่มีคุณค่าเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของลูกค้า ขณะเดียวกันทรัพยากรภายในองค์กรหรือธุรกิจต้องเป็นทรัพยากรที่ลอกเลียนแบบได้ยาก และเป็นทรัพยากรที่มีศักยภาพที่จะทำได้ดีกว่าคู่แข่งขัน จนสามารถสร้างให้เป็นจุดแข็งได้ ทรัพยากรดังกล่าวนั้นจึงจะทำให้องค์กรมีข้อได้เปรียบในการแข่งขัน นอกจากนี้ ความสามารถในการสร้างตราบริการยัง นับเป็นความสามารถที่สำคัญประการหนึ่งขององค์กรหรือธุรกิจที่จะส่งผลต่อความโดดเด่นด้านภาพลักษณ์ขององค์กร ความมีคุณค่าในตราสินค้า บุคลิกภาพของสินค้า ความเชื่อมั่นตราสินค้าเพื่อก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อชื่อเสียงขององค์กรกระทั่งก้าวไปสู่การเกิดผลสำเร็จของธุรกิจจึงนับเป็นการจัดการเชิงกลยุทธ์ของธุรกิจสปาตามทฤษฎีมุมมองบนพื้นฐานทรัพยากรนั่นเอง อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ตัวแปรแทรก คือ การสื่อสารระหว่างองค์กรและลูกค้ามีความสัมพันธ์และ มีอิทธิพลเชิงบวก ต่อความสัมพันธ์ระหว่างการมีความสามารถในการสร้าง

ตราสินค้า ด้านความเชื่อมั่นตราสินค้า ต่อการตอบสนองต่อลูกค้าจึงอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้จากทฤษฎีการบริหารเชิงสถานการณ์ (The contingency Theory) ได้ว่ากลยุทธ์ที่ผู้บริหารใช้ในการบริหารองค์กรหรือธุรกิจซึ่งต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะนั้น การบริหารจัดการที่ผู้บริหารจะปฏิบัติซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์หรือเป็นแนวคิดซึ่งเป็นทางเลือกของผู้บริหารในการกำหนดโครงสร้างและระบบควบคุมองค์การ โดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์และลักษณะต่างๆของสภาพแวดล้อมภายนอกที่มีผลกระทบต่อการดำเนินงานขององค์การหรือเป็นวิธีการที่กล่าวถึงองค์การที่มีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่แตกต่างกันและต้องใช้วิธีการบริหารจัดการที่แตกต่างกันด้วยการบริหาร เชิงสถานการณ์นั้นถือว่าการบริหารจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สถานการณ์จะเป็นตัวกำหนดการตัดสินใจ และรูปแบบการบริหารที่เหมาะสม และผู้บริหารต้องพยายามวิเคราะห์สถานการณ์ให้ดีที่สุด เป็นการผสมผสานแนวคิดระหว่างระบบปิดและระบบเปิด และยอมรับหลักการของทฤษฎีระหว่างทุกส่วนของระบบจะต้องสัมพันธ์ และมีผลกระทบซึ่งกันและกัน คือมุ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างองค์การกับสภาพแวดล้อมขององค์การ สถานการณ์บางครั้งจะต้องใช้การตัดสินใจ อย่างเฉียบขาด บางสถานการณ์ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ บางครั้งก็ต้องคำนึงถึงหลักมนุษย์และแรงจูงใจ บางครั้งก็ต้องคำนึงถึงเป้าหมายหรือผลผลิตขององค์กรเป็นหลัก

2. ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ ประกอบด้วย การวางแนวทางเชิงรุก การบริหารความเสี่ยง และการสร้างสรรค์วิจัยพัฒนา มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์ ในประเทศไทย ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ Sawaean, F, & Ali, K. (2020) พบว่า ความเป็นผู้นำเชิงผู้ประกอบการมีบทบาทสำคัญในการสร้างความสำเร็จในธุรกิจแห่งยุคดิจิทัล ซึ่งเป็นยุคที่เน้นการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมการพัฒนาธุรกิจและสร้างคุณค่าต่อลูกค้า ความเป็นผู้นำเชิงผู้ประกอบการ (Entrepreuien Leadship) หมายถึงรูปแบบความเป็นผู้นำที่โดดเด่น ด้วยความสามารถในการมองเห็นและสร้างโอกาสที่เป็นนวัตกรรม รับความเสี่ยงที่คำนวณได้ และขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในองค์กร โดยเน้นลักษณะเชิงรุกและการคิดล่วงหน้าของผู้ประกอบการ ในขณะที่ควบคุมทักษะความเป็นผู้นำเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและผู้นำทีมไปสู่วิสัยทัศน์ร่วมกัน สอดคล้องกับ สรวงอัยย์ อนันทวิจักษณ์ (2566) กล่าวว่า อัตลักษณ์ภาวะผู้นำเป็นทฤษฎีองค์กรที่นำไปสู่การสร้างองค์กรที่มีความเป็นเลิศโดยผ่านการพัฒนาช่องว่างของ

สมรรถนะของผู้บริหาร สามารถนำไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ และแนวทางการพัฒนาการจัดการนวัตกรรมขององค์กร สอดคล้องกับ นัฐนิชา ฮูไชนี (2566) ที่ให้ความเห็นว่า การบริหารจัดการของผู้นำทำให้บุคลากรเกิดการตระหนักรู้บทบาทตามภารกิจในการสร้างนวัตกรรม ผู้บริหารจูงใจบุคลากรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมุ่งมั่นต่อการทำงานเกินความคาดหวังอย่างมีจิตสำนึกในจุดหมายปลายทางของอนาคตที่สื่อสารผ่านวิสัยทัศน์ และแสวงหามุมมองที่แตกต่างกันสร้างสรรค์วิธีการใหม่ การแก้ปัญหางานที่มอบ หมายให้สำเร็จคำนึงถึงการร่วมงานกับผู้อื่นพร้อมทำหน้าที่ในการเป็นที่ปรึกษา อธิบายให้เห็นว่าหนทางในอนาคตต้องการอะไร วิธีการหรือหนทางไปสู่ปัจจุบันไปสู่อนาคตตามภารกิจและเป้าหมายผ่านการสื่อสารและการยอมรับเป้าหมายทั่วทั้งองค์กร และความเป็นผู้นำมีส่วนร่วมสร้างวิสัยทัศน์และวัฒนธรรมองค์กรเป็นความสำเร็จของการปรับเปลี่ยนนวัตกรรมและการแข่งขันของโลกาภิวัฒน์ เป็นองค์กรนวัตกรรมที่อยู่รอดอย่างยั่งยืน โดยที่ Brettel et al. (2014) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงการเป็นผู้ประกอบการเป็นเรื่องความสัมพันธ์จากนโยบายองค์กรและการนำสู่การปฏิบัติภายใต้บนรากฐานการตัดสินใจในการดำเนินงานจึงเรียกได้ว่าเป็น “กลยุทธ์” ที่มีองค์ประกอบของนวัตกรรมและความเสียงผู้วิจัยจึงขอให้เหตุผลว่า ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการเป็นคุณลักษณะเชิงการบูรณาการของธุรกิจที่มาจากการแสวงหาโอกาสที่จะเกิดขึ้น ภาวะผู้นำที่บูรณาการความสำเร็จที่เป็นตัวชี้วัดของจำนวนครั้งที่ระบุ และการระบุผู้รับความเสี่ยง (Risk taker) มุ่งเน้นความสำเร็จ (Achievement orientated) ความคิดสร้างสรรค์ (Creative) เป็นส่วนประกอบของความสำเร็จ

3. การจัดการนวัตกรรม ประกอบด้วย การจัดการองค์กรนวัตกรรม การจัดการกระบวนการ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการเชื่อมโยงเครือข่าย มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ Wikhamn (2019) พบว่า การสร้างนวัตกรรมต้องขึ้นอยู่กับการปฏิบัติด้านทรัพยากรมนุษย์ที่ยั่งยืน การตอบสนองความพึงพอใจของลูกค้าเกิดจากการยอมเปลี่ยนแปลงของบุคลากรที่เกิดจาก การเพิ่มสมรรถนะแต่ละด้านของบุคลากรในการยกระดับตนเองให้มีศักยภาพเพิ่มขึ้น อีกทั้งยัง สามารถสิ่งที่บอกว่าองค์กรมีขีดความสามารถองค์กรของทุนมนุษย์ที่เป็นสินทรัพย์ที่สร้างการจัดการนวัตกรรมให้เกิดขึ้นและนำไปสู่ความได้เปรียบคู่แข่งขันในธุรกิจเดียวกันได้อย่างยั่งยืนอย่างไร การสร้างนวัตกรรมที่มีความต่อเนื่องและพัฒนาอย่างยั่งยืนสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้แก่องค์กร สอดคล้องกับ Dereli (2015) พบว่า การจัดการนวัตกรรมกับความได้เปรียบทางการแข่งขันในโลกของธุรกิจที่มีมากกว่าคู่แข่งจาก

มูลค่าเชิงระบบขององค์กรภายใต้การบริหารจัดการมีทรัพยากรโดยการพัฒนาและวิจัยให้เกิดนวัตกรรมที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาด สร้างความยั่งยืนจากผลประโยชน์จากนวัตกรรมกระบวนการ ผ่านผู้นำกำหนดกลยุทธ์ และการตัดสินใจ บูรณาการนวัตกรรมขององค์กรความสัมพันธ์ของความคิดสร้างสรรค์และ การสร้างมูลค่า โดยยึดหลักต้นทุนทางธรรมชาติขององค์กร คือ การจดจำและความรู้ รวมถึงเครือข่ายบุคคลทั้งภายในและภายนอกขององค์กรสร้างตัวชี้วัด เพื่อกำหนดรางวัลความสำเร็จ ความพึงพอใจแก่ลูกค้าเหนือคู่แข่ง คุณภาพและราคาเหนือคู่แข่งขัน ความต้องการและการได้รับโอกาสจากลูกค้าในการนำเข้าตลาดก่อนคู่แข่งเชิงพาณิชย์และตรงความต้องการตลาดภายใต้กลยุทธ์การวางแผนและการปรับปรุงพัฒนาที่ทันสมัย การจัดการนวัตกรรมใช้ในการพัฒนาองค์กรที่สะท้อนการเจริญเติบโตขององค์กรสร้างความสามารถทางการแข่งขันเกิดความได้เปรียบแก่องค์กร และ Endl et al. (2019) ค้นหานวัตกรรมเป็นตัวชี้วัดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDGs)

4. การจัดการความรู้ ประกอบด้วย การสร้างความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการบูรณาการใช้ความรู้ มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ Nonakd I, Toyama, R, & Konno, (2020) พบว่า องค์กรต้องทำการสำรวจการจัดการความรู้มาใช้ในการจัดการ นวัตกรรม เช่นเดียวกับ Baskarada, S., & Koronios, A. (2013) ความรู้ที่เป็นทรัพยากรที่สร้างมูลค่าและรักษาความยั่งยืน การสำรวจภายนอกองค์กรค้นหาการปรับเปลี่ยนและวัฒนธรรมนวัตกรรมผ่านการนำเข้า (Input) ผ่านกระบวนการเปลี่ยนผ่าน (Transformation process) นำไปสู่ผลลัพธ์ (Output) ความรู้ ทักษะ และทัศนคตินำมสร้างนวัตกรรมใหม่ สอดคล้องกับ Baskarada, S., & Koronios, A. (2013) พบว่า การจัดการความรู้ มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงทางทฤษฎีความรู้ขององค์กร Knowledge based view theory ผู้บริหารต้องส่งเสริมการจัดการนวัตกรรมการเรียนรู้ให้ฐานความรู้สร้างนวัตกรรมกระบวนการ และการออกแบบ เช่นเดียวกับ Distanont, A., Haapasalo, H., & Vaananen, M. (2014) การจัดการความรู้นำมาปรับตัวและแสดงให้เห็นถึงความสามารถขององค์กรในการตัดสินใจ สอดคล้องกับ Epstein, L. D. (2000) พบว่าการสร้างความสามารถทางนวัตกรรมในองค์การต้องมีการเชื่อมโยง และบูรณาการเข้ากับความสามารถในการจัดการความรู้ โดยที่ Abraham, H (2001) กล่าวว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ในความสามารถของการจัดการความรู้ส่งผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็น ตัวชี้วัดนวัตกรรมผลิตภัณฑ์และกระบวนการ เช่นเดียวกับ Andreeva and Kianto (2011) และ Mauchet

(2011) พบว่า การสร้างความรู้มีอิทธิผลต่อนวัตกรรม การสร้างองค์การเรียนรู้ที่มี ความสำคัญต่อการสร้างความสามารถทางนวัตกรรม ตามที่ทฤษฎีการพึ่งพาทรัพยากรที่กล่าวถึงความสัมพันธ์องค์การหนึ่งกับองค์การอื่น มีความสำคัญที่ว่า องค์การจะอยู่รอดได้ต้องอาศัยทรัพยากรต่าง ๆ โดยมีมุมมองประเด็นสำคัญที่กล่าวถึงความรู้ที่ใช้ในการผลิตสินค้าและบริการ Nonaka, L, & Takeuchi, H. (2001) ความรู้ที่อยู่ภายในของแต่ละบุคคลซึ่งเป็นผู้ที่สามารถสร้างความรู้แบบสร้างสรรค์และความรู้ร่วมแบบชัดแจ้งอันเป็นที่ต้องการขององค์การในการริเริ่มผลิตภัณฑ์และนวัตกรรมใหม่ ๆ ได้

5. ความได้เปรียบในการแข่งขัน ประกอบด้วย ผลการดำเนินงานนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ความพึงพอใจของลูกค้า และความสัมพันธ์กับเครือข่าย มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย ความได้เปรียบในการแข่งขัน เพื่อความสำเร็จของธุรกิจธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม เป็นการพัฒนาเพื่อสร้างคุณค่าในหลากหลายด้านที่สามารถช่วยให้ผู้ประกอบการประสบผลสำเร็จในระยะยาวของธุรกิจที่ดำเนินการอยู่ เพื่อความโดดเด่นในการดำเนินงานให้มีต้นทุนต่ำหรือการดำเนินงานที่ไม่ใช่การเงิน ทั้งนี้ผู้ประกอบการต้องใช้ความพยายามมากขึ้นในการจัดการต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ ชินณิชา วงศ์สวัสดิ์ (2563) พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาความสอดคล้องของตัวแปรต่าง ๆ ในโมเดล 3) เพื่อสร้างโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ประกอบการธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ทั้งหมด จำนวน 600 คน เก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถาม ตัวแปรแฝงภายนอก มี 4 ตัวแปร ได้แก่ 1) คุณลักษณะขององค์กร 2) สิ่งแวดล้อมองค์กร 3) การบริหารจัดการและดำเนินงานของแฟรนไชส์ซอร์ 4) ความสัมพันธ์ระหว่างแฟรนไชส์ซอร์และแฟนไชส์ซี ตัวแปรแฝงภายในมี 2 ตัวแปร ได้แก่ 1) คุณค่าตราสินค้าตามมุมมองของแฟรนไชส์ซี 2) ความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์สถิติพรรณนาโดยโปรแกรม SPSS และการวิเคราะห์การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน การวิเคราะห์เชิงสาเหตุและการวิเคราะห์สมการโครงสร้างสำหรับอิทธิพลทางตรงและทางอ้อม โดยใช้โดยใช้โปรแกรมลิสเรล 9.20 สอดคล้องกับ Scott, D. L. et al. (2006) พบว่า ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการทำธุรกิจแฟรนไชส์ พบว่ามี 2 ปัจจัยหลักที่ทำให้ธุรกิจแฟรนไชส์ประสบความสำเร็จ คือ 1) แฟรนไชส์ซีต้องมีทักษะเป็น

ผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Skills) และ 2) กระบวนการในการคัดเลือกแฟรนไชส์ซี โดยแฟรนไชส์ซอร์ต้องส่งเสริมและพัฒนาให้แฟรนไชส์ซีมีทักษะผู้ประกอบการ โดยผ่านฝึกอบรมหรือผ่านคู่มือการปฏิบัติงานที่เหมาะสม เพื่อประโยชน์ของแฟรนไชส์ และคาดหวังของแฟรนไชส์ซี

6. ความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ประกอบด้วย ด้านการเงิน ด้านลูกค้า ด้านกระบวนการภายใน และด้านการเรียนรู้และเติบโต มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจ แฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย การวัดและประเมินผลสำเร็จขององค์กรหรือธุรกิจ ไม่เพียงแค่จากมุมมองการค้าขายและกำไรเท่านั้น แต่ยังรวมถึงมุมมองที่ส่งเสริมการพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กรอย่างรอบด้าน การศึกษา การพัฒนาโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง การพัฒนาโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย ผู้วิจัยสรุปได้ว่า 1) คุณค่าตราสินค้า ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ การจัดการนวัตกรรม การจัดการความรู้ และความได้เปรียบในการแข่งขัน มีอิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลรวมของความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย ซึ่งค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องของโมเดล 2) ผลการวิเคราะห์มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit) มีค่าทดสอบ คือ Chi-square = 223.84, df = 193, Chi-square/df = 1.159, P-value = 0.063, GFI = 0.943, AGFI = 0.912, RMSEA = 0.023 และโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจ แฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย มีความสัมพันธ์กันเมื่อพิจารณาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของการปรับโมเดล และ 3) การพัฒนาโมเดลปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของธุรกิจแฟรนไชส์อาหารและเครื่องดื่ม ในประเทศไทย ประกอบด้วย คุณค่าตราสินค้า ภาวะผู้นำเชิงผู้ประกอบการ การจัดการนวัตกรรม การจัดการความรู้ และความได้เปรียบในการแข่งขัน **ข้อเสนอแนะ** 1. ปัจจัยการดำเนินงานต่าง ๆ มีผลกระทบต่อความสำเร็จของธุรกิจทุกประเภท ควรมีการเพิ่มและปรับเปลี่ยนโครงสร้างของปัจจัยเพื่อให้ตรงกับความคาดหวังและความต้องการของผู้บริโภคแต่ละคน 2. ควรต่อยอดงานพัฒนาวิจัยในอนาคตที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมสมัยใหม่ เพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน

เอกสารอ้างอิง

นัฐนิชา ฮูไชนี (2566). อิทธิพลของคุณภาพประสบการณ์ และการรับรู้คุณค่าที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้บริโภค. กรุงเทพมหานคร: คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาธรรมศาสตร์.

สรวงอัยย์ อนันทวิจักษณ์. (2566). ความเป็นผู้นำเชิงผู้ประกอบการ เพื่อสร้างความสำเร็จของธุรกิจยุคดิจิทัล. ใน ดุษฎีนิพนธ์สาขาวิชาบริหารธุรกิจอุตสาหกรรมและการค้า คณะบริหารธุรกิจและอุตสาหกรรมบริการ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

Andreeva and Kianto. (2011). Knowledge processes, knowledge-intensity and innovation: A moderated mediation analysis. Journal of Knowledge Management, 15(6), 1016-1034.

Baskarada, S., & Koronios, A. (2013). Data, Information, knowledge, wisdom (DIKW): asemiotic Theoretical can empirical exploration of the hierarchy and its quality dimension.

Brettel, Malte, Manuel Klein, and Niklas Friederichsen. (2014). The relevance of manufacturing flexibility in the context of Industrie 4.0. Procedia Crip 41: 105-110.

Dereli, D. D. (2015). Innovation management in global competition and competitive advantage. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 195(3), 1365-1370.

Distanont, A., Haapasalo, H., & Vaananen, M. (2014). Organizing knowledge transfer in Requirements engineering over organizational interfaces. International Journal of Innovation and Learning, 15(1), 41-64.

Endl, A., Tost, M., Hitch, M., Moser, P., & Feiel, S. (2019). Europe's mining innovation trends and their contribution to the sustainable development goals: Blind spots and strong points. Resources Policy.

Nonaka, L, & Takeuchi, H. (1995). The knowledge-creating company: How Japanese Companies create the dynamics of innovation. Oxford University press.

Nonakd I, Toyama, R, & Konno, (2020). SECI, Ba and Leadership: a Unified Model of Dynamic Knowledge Creation. Long Range Planning, 33(1), 5.

Scott, D. L. et al. (2006). Factors of success in running a franchise business: There are 2 main factors that make a franchise business successful. N Engl J Med 2006, 355:704-712.

Wikhamn, W. (2019). Innovation, sustainable HRM and customer satisfaction. International Journal of Hospitality Management, 76(6), 102-110.

การสื่อสารทางการเมืองและระดับความสำนึกทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์*

POLITICAL COMMUNICATION AND THE LEVEL OF POLITICAL CONSCIOUSNESS INFLUENCING PUBLIC POLICY–ORIENTED POLITICAL PARTICIPATION OF CITIZENS IN NAKHON SAWAN PROVINCE

ธัญญ์ธัชวรรณ พุกโหมด

Thuntuchchawan Puckmode

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

Pathumthani University, Thailand

Corresponding Author's Email: party6532@gmail.com

วันที่รับบทความ : 23 กุมภาพันธ์ 2026; วันแก้ไขบทความ 19 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 21 มีนาคม 2569

Received 23 February 2026; Revised 19 March 2026; Accepted 21 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ 2) เพื่อศึกษาระดับความสำนึกทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ 3) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ 5) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสำนึกทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบาย

Citation:

*ธัญญ์ธัชวรรณ พุกโหมด. (2569). การสื่อสารทางการเมืองและระดับความสำนึกทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1196-1220.

Thuntuchchawan Puckmode. (2026). Political Communication And The Level Of Political Consciousness Influencing Public Policy–Oriented Political Participation Of Citizens In Nakhon Sawan Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1196-1220.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

สาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ 6) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารทางการเมืองกับระดับความสำนึกทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ 7) เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการสื่อสารทางการเมืองและระดับความสำนึกทางการเมืองที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน มีค่าความเชื่อมั่น 0.917 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ การวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ จากผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 12 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์แบบอุปนัย

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า 1) สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยการสื่อสารทางการเมือง พบว่า ปัจจัยการสื่อสารทางการเมือง ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยระดับความสำนึกทางการเมือง พบว่า ปัจจัยระดับความสำนึกทางการเมือง ทั้ง 4 ด้าน 3) สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 4) สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ 5) สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสำนึกทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ 6) สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารทางการเมืองกับระดับความสำนึกทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง 7) สรุปผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการสื่อสารทางการเมืองและระดับความสำนึกทางการเมืองที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ มาจากด้านความสนใจและการติดตามประเด็นทางการเมืองและนโยบายสาธารณะ รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองและนโยบายสาธารณะ ลำดับถัดมาคือ ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสื่อสารเชิงโต้ตอบ

ทางการเมือง และลำดับสุดท้ายคือ ด้านความเชื่อมั่นว่าการมีส่วนร่วมของตนสามารถส่งผลต่อการกำหนดนโยบายได้ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งร่วมกันอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ ได้ร้อยละ 31.30 (Adjusted R^2 = 0.313)

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์มีความเห็นโดยสรุปได้ว่า 1) ปัจจัยด้านการสื่อสารการเมืองที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมาจากเน้นนโยบายมากกว่าตัวบุคคล ความน่าเชื่อถือคือหัวใจทางการเมืองและนโยบาย การเผยแพร่สื่อมีลักษณะที่แตกต่างตามช่วงวัย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นพลังของการโต้ตอบการเมืองและนโยบาย 2) ปัจจัยระดับความสำนึกทางการเมืองที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมาจากการที่มองว่าความรู้คืออำนาจต่อรอง มีการตระหนักในสิทธิและหน้าที่ มีการเฝ้าระวังผ่านโซเชียล และมีความเชื่อมั่นในพลังของตนเอง

คำสำคัญ: การสื่อสารทางการเมือง, ระดับความสำนึกทางการเมือง, การมีส่วนร่วมเชิงนโยบายสาธารณะ

Abstract

The Objective of this research study was to: 1) study the level of political communication among citizens; 2) study the level of political consciousness among citizens; 3) study the level of political participation in public policy among citizens; 4) study the relationship between political communication and political participation in public policy among citizens; and 5) study the relationship between the level of political consciousness and political participation in public policy among citizens; 6) To study the relationship between political communication and the level of political consciousness of people; 7) To analyze the influence of political communication and the level of political consciousness on public policy participation of people. This used mixed method, quantitative research collected data by questionnaire. with a sample of 400 people, the reliability value was 0.917, data were analyzed using statistics such as including frequency, percentage, mean, standard deviation, Spearman correlation

coefficient and multiple regression analysis, and qualitative research, data were collected using interviews from 12 key informants, analyzed using analytic Induction.

The quantitative research results are summarized as follows: (1) Analysis of political communication factors revealed that all four dimensions were at an overall high level. (2) Similarly, political consciousness factors across all four dimensions were found to be at an overall high level. (3) Analysis of public political participation also indicated a high overall level across all four aspects. (4) The correlation analysis between political communication and public policy participation in Nakhon Sawan Province showed a statistically significant but low correlation ($p < .01$). (5) Likewise, the relationship between political consciousness and public policy participation demonstrated a statistically significant low correlation ($p < .01$). (6) In contrast, political communication and political consciousness exhibited a statistically significant moderate correlation ($p < .01$). 7) Multiple regression analysis revealed that public policy participation in Nakhon Sawan province was significantly influenced by both political communication and political consciousness. The most influential factors, ranked by significance ($p < .05$)., were: Interest in and follow-up of political and public policy issues; Awareness of political and public policy information; Exchange of opinions and interactive political communication; The belief that individual participation can influence policy-making. These predictors collectively accounted for 31.3% of the variance in public policy participation among the citizens of Nakhon Sawan province (Adjusted R^2= 0.313).

The qualitative research findings, derived from in-depth interviews, are summarized as follows: 1) Political communication factors influencing public participation are rooted in an emphasis on policy substance rather than individual personalities. Credibility remains a cornerstone of both politics and policy. Furthermore, media dissemination strategies must be tailored to different age

groups, while the active exchange of opinions serves as a powerful catalyst for political interaction. 2) Political consciousness factors driving public participation include the perception of knowledge as strategic bargaining power, a heightened awareness of civic rights and responsibilities, vigilant monitoring through social media, and a strong sense of individual and collective agency (confidence in one's power).

Keywords: Political Communication, Political Consciousness, Public Policy–Oriented Political

บทนำ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนถือเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากเป็นกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยสามารถเข้าไปมีบทบาทในกระบวนการกำหนด ทบทวน และกำกับนโยบายสาธารณะของรัฐ การมีส่วนร่วมดังกล่าวมิได้จำกัดอยู่เพียงการใช้สิทธิเลือกตั้งเท่านั้น หากแต่ครอบคลุมถึงการรับรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นสาธารณะ การเสนอข้อเรียกร้องเชิงนโยบาย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ตลอดจนการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินนโยบายของภาครัฐ ซึ่งสะท้อนหลักการของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participatory democracy) ที่มุ่งลดการผูกขาดอำนาจของชนชั้นนำ และขยายพื้นที่การตัดสินใจไปสู่ประชาชนในวงกว้าง (Dahl, 1989; Pateman, 1970) ในบริบทของการบริหารรัฐกิจสมัยใหม่ แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในเชิงนโยบายสาธารณะได้รับความสำคัญเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะภายใต้กรอบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (good governance) และการบริหารภาครัฐแนวใหม่ (new public governance) ซึ่งมองว่าการกำหนดนโยบายที่มีประสิทธิภาพและชอบธรรมจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างรอบด้าน ตั้งแต่ขั้นการกำหนดปัญหา การออกแบบนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ จนถึงการประเมินผล ทั้งนี้ เพื่อให้การใช้อำนาจรัฐสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของสังคมและประโยชน์สาธารณะ (Howlett, Ramesh, & Perl, 2020) นักวิชาการไทยจำนวนมากมีข้อเสนอในทิศทางเดียวกันว่า การรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจด้านนโยบายไว้ที่รัฐหรือชนชั้นนำเพียงกลุ่มเดียว ย่อมส่งผลต่อความชอบธรรมและ

ประสิทธิภาพของนโยบายสาธารณะในระยะยาว ดังนั้น การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายอย่างเป็นระบบจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยและการบริหารรัฐกิจที่ตอบสนองต่อสังคม (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2549) การมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนสามารถเกิดขึ้นได้ทั้งในรูปแบบทางตรงและทางอ้อม การมีส่วนร่วมทางตรง ได้แก่ การเข้าร่วมเวทีรับฟังความคิดเห็น การแสดงความเห็นต่อร่างนโยบาย การรวมกลุ่มเรียกร้องหรือเสนอทางเลือกเชิงนโยบาย ตลอดจนการเคลื่อนไหวทางสังคมโดยสันติ ในขณะที่การมีส่วนร่วมทางอ้อมเกิดขึ้นผ่านระบบผู้แทน เช่น การเลือกตั้ง การติดตาม ตรวจสอบ และการสื่อสารข้อเรียกร้องเชิงนโยบายผ่านผู้แทนทางการเมือง ซึ่งสะท้อนบทบาทของประชาชนในฐานะผู้ให้ความชอบธรรมและผู้กำกับการใช้อำนาจรัฐ (Verba, Schlozman, & Brady, 1995)

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะจะเกิดขึ้นอย่างมีคุณภาพได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญสองประการ ได้แก่ การสื่อสารทางการเมือง และระดับความสำนึกทางการเมืองของประชาชน การสื่อสารทางการเมืองทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการเชื่อมโยงระหว่างรัฐ ระบบการเมือง และประชาชน ผ่านการถ่ายทอดข้อมูล ข่าวสาร นโยบาย และกรอบความคิดทางการเมือง ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ การตีความ และการตัดสินใจของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในประเด็นนโยบายสาธารณะ การสื่อสารทางการเมืองจึงมิใช่เพียงการส่งสารจากรัฐสู่ประชาชน แต่เป็นกระบวนการเชิงโต้ตอบที่เปิดพื้นที่ให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการกำกับตรวจสอบอำนาจรัฐ (McNair, 2018; ระวีวรรณ ประกอบผล, 2530) ควบคู่กันนั้น ความสำนึกทางการเมืองหมายถึงระดับการรับรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ และค่านิยมของบุคคลที่มีต่อระบบการเมือง บทบาทของตนเอง และประเด็นสาธารณะ ความสำนึกทางการเมืองที่เข้มแข็งจะส่งผลให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของนโยบายสาธารณะ เห็นคุณค่าของการมีส่วนร่วม และพร้อมที่จะใช้สิทธิและบทบาทของตนในการสนับสนุนหรือคัดค้านนโยบายบนพื้นฐานของประโยชน์ส่วนรวมและคุณค่าประชาธิปไตย (Almond & Verba, 1963; ถวิลวดี บุรีกุล, 2552) แม้ประเทศไทยจะให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะภายใต้กรอบการปฏิรูปการเมืองและบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ที่มุ่งสร้างพลเมืองที่มีความรู้ ความตื่นตัว และมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีความหมาย แต่ในทางปฏิบัติยังพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในเชิงนโยบายสาธารณะยังอยู่ในระดับจำกัด ประชาชนจำนวนไม่

น้อยยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการติดตามหรือมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย อีกทั้งยังมีทัศนคติที่มองว่าการกำหนดนโยบายเป็นเรื่องของรัฐหรือชนชั้นนำ ส่งผลให้การมีส่วนร่วมขาดความต่อเนื่องและไม่สามารถส่งผลเชิงนโยบายได้อย่างแท้จริง (ถวิลวดี บุรีกุล, 2552; อรทัย ก๊กผล, 2552ก; 2552ข)

จังหวัดนครสวรรค์เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่หลากหลาย เป็นทั้งศูนย์กลางของภาคเหนือตอนล่างและพื้นที่เชื่อมโยงระหว่างเมืองกับชนบท ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงด้านการสื่อสารทางการเมืองในยุคดิจิทัล ปัจจัยดังกล่าวส่งผลต่อรูปแบบการรับรู้ข่าวสาร ระดับความสำนึกทางการเมือง และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อประเด็นนโยบายสาธารณะในระดับพื้นที่ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษาเชิงประจักษ์ถึงอิทธิพลของการสื่อสารทางการเมืองและความสำนึกทางการเมืองที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในระดับจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดนครสวรรค์ ยังมีอยู่อย่างจำกัด

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการสื่อสารทางการเมืองและระดับความสำนึกทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ เพื่อทำความเข้าใจกลไกและเงื่อนไขที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมเชิงนโยบายในบริบทพื้นที่ศึกษา ผลการวิจัยคาดว่าจะมีคุณูปการในเชิงวิชาการ โดยช่วยเติมเต็มองค์ความรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น และในเชิงนโยบาย โดยสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองและความสำนึกทางการเมืองของประชาชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาประชาธิปไตยที่มีคุณภาพและยั่งยืนของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์
2. เพื่อศึกษาระดับความสำนึกทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์

5. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสำนึกทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์

6. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารทางการเมืองกับระดับความสำนึกทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์

7. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการสื่อสารทางการเมืองและระดับความสำนึกทางการเมืองที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองและระดับความสำนึกทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์” การวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลทุติยภูมิจากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธี (mixed methods research) โดยดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากร คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน841,089 คน จากประชากรทั้งหมดจังหวัดนครสวรรค์ 1,004,843 คน เป็นชาย 482,771 คน หญิง จำนวน 509,978 คน (ทั้งหมดทุกช่วงอายุ) (สำนักงานสถิติจังหวัดนครสวรรค์, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 400 คน จากการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Yamane, 1973: 125) ซึ่งแทนค่าได้ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = แทนขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = แทนจำนวนประชากร

e = แทนความคลาดเลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้กำหนดค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ เท่ากับ .05

เมื่อนำตัวเลขแทนค่าในสูตร จะได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$n = \frac{841,089}{1+ 841,089(0.05)^2}$$

ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่ได้ = 399.74 ปรับเป็น 400 คน

จังหวัดนครสวรรค์มีทั้งหมด 15 อำเภอ ซึ่งในแต่ละอำเภอมีจำนวนประชากรที่แตกต่างกัน จึงต้องคำนวน หากลุ่มตัวอย่างของแต่อำเภอ ว่าต้องใช้จำนวน เท่าใด ใช้วิธีการคำนวณดังนี้

ข้อมูลตั้งต้นที่มี

- ประชากรอายุ 18 ปีขึ้นไปทั้งหมด = 841,089 คน
- ขนาดกลุ่มตัวอย่าง = 400 คน
- ข้อมูลประชากรอายุ 18 ปีขึ้นไปแยกตามอำเภอ (15 อำเภอ)

รวมตามข้อมูลที่ได้มา = 1,090,379 คน ดังนั้น จึงต้องปรับสัดส่วน (rescale) ให้รวมเท่ากับ 841,089 คนก่อน

หลักการคำนวณ

ใช้สูตรการสุ่มแบบสัดส่วน

$$n_i = \frac{N_i}{N} \times n$$

โดยที่

- n_i = ขนาดกลุ่มตัวอย่างของอำเภอที่ i
- N_i = จำนวนประชากรอายุ 18 ปีขึ้นไปของอำเภอที่ i (หลังปรับสัดส่วน)
- N = ประชากรอายุ 18 ปีขึ้นไปทั้งหมด (841,089 คน)
- n = ขนาดกลุ่มตัวอย่างรวม (400 คน)

แล้วนำจำนวนของประชากรแต่ละอำเภอ มาแทนค่าในสมการ จะได้กลุ่มตัวอย่างของแต่ละอำเภอ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยแบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง คำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 2 ปัจจัยการสื่อสารการเมือง

ตอนที่ 3 ปัจจัยระดับความสำนึกทางการเมือง

ตอนที่ 4 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์

การวัดระดับความคิดเห็นในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดใช้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามวิธีของลิเคอร์ท (Likert Scale) คือ

ปัจจัยทางการเมืองของประชาชนและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน	คะแนนเชิงบวก	คะแนนเชิงลบ
มากที่สุด	5	1
มาก	4	2
ปานกลาง	3	3
น้อย	2	4
น้อยที่สุด	1	5

ใช้เกณฑ์ในการพิจารณาการให้คะแนนของค่าเฉลี่ยและแปลความหมายการสื่อสารการเมือง ระดับความสำนึกทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ใช้เกณฑ์ตามแนวคิดของ Likert (1932), Best & Kahn (2006) และบุญชม ศรีสะอาด (2560) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50	หมายถึง	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50	หมายถึง	ระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50	หมายถึง	ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

การกำหนดค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยทั่วไปนิยมใช้สัญลักษณ์ (r) แทนสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่ม การบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์จะใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เข้าใกล้ -1 หรือ +1 หมายถึง ระดับความสัมพันธ์สูง ในขณะที่ค่าเข้าใกล้ 0 หมายถึง ระดับความสัมพันธ์ต่ำ สำหรับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยทั่วไปอาจใช้เกณฑ์ ดังนี้ (Hinkle, William & Stephen, 1998: 118)

ค่า r	**ระดับของความสัมพันธ์**
0.90-1.00	สูงมาก
0.70-0.90	สูง
0.50-0.70	ปานกลาง
0.30-0.50	ต่ำ
0.00-0.30	ต่ำมาก

การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยการสื่อสารทางการเมืองมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ อย่างไร

ตอนที่ 2 ระดับความสำนึกทางการเมืองมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ อย่างไร

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ มีแนวทางอย่างไร

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งใช้วิธีสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยทำการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของการตอบคำถาม กรณีที่มีการตอบคำถามไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยได้ขออนุญาตเข้าพบและขอความอนุเคราะห์ให้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการใน 2 ลักษณะ คือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทางทฤษฎีแนวความคิดจากผลงานวิจัย ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสูงสุดอันแสดงให้เห็นถึงแนวความคิด ทฤษฎี เพื่อการเลือกสรรตัวแปรที่มีความสำคัญและส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ มาใช้เป็นเกณฑ์ในการชี้วัดได้อย่างถูกต้อง รายละเอียดในบทที่ 2

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

2.1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

1) เก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครสวรรค์

2) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์มานำมาลงรหัสข้อมูล และป้อนรหัสข้อมูลทั้งหมดเข้าสู่โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อเข้าสู่กระบวนการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งใช้วิธีสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยทำการนัดหมายผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้นำท้องถิ่นจากทุกอำเภอ**ในจังหวัดนครสวรรค์** รวมทั้งสิ้น 12 คนโดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง หลังจากนั้นผู้วิจัยทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของการตอบคำถาม กรณีที่มีการตอบคำถามไม่ครบถ้วน ผู้วิจัยได้ขออนุญาตเข้าพบผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังกล่าวข้างต้น และขอความอนุเคราะห์ให้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจนครบตามจำนวนที่ได้กำหนดไว้ ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดนำมาลงรหัสข้อมูล และป้อนรหัสข้อมูลทั้งหมดเข้าสู่โปรแกรมวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อเข้าสู่กระบวนการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งรายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการบรรยายลักษณะโดยทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percent)

2. วิเคราะห์ข้อมูล**การสื่อสารการเมืองและระดับความสำนึกทางการเมือง** โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน (S.D.) และอันดับค่าเฉลี่ย (Mean Sequence) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ยและแปลความหมาย

3. วิเคราะห์ข้อมูล**การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน** ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และอันดับค่าเฉลี่ย (Mean Sequence) แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ยและแปลความหมาย

4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม โดยพิจารณาจากปัจจัยตัวแปรอิสระ และน้ำหนักของแต่ละตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตาม โดยใช้สมการพหุคูณ (multiple regression analysis) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation analysis) และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับการบรรยาย

5. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ได้จากการจดบันทึกและบันทึกเสียงในการสัมภาษณ์จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล แล้วนำมาอภิปรายผลข้อมูลเพื่อสร้างข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (Index of Item Objective Congruence) และการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

2. สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

3. สถิติเชิงอนุมาน (quantitative statistics) ใช้วิเคราะห์ข้อมูลด้านการทดสอบการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (correlation analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองและระดับความสำนึกทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 58.00 มีอายุระหว่าง 26 - 45 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.50 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 44 และเป็นผู้มีอาชีพรับจ้าง อาชีพอิสระ และอาชีพอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 39

2) สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยการสื่อสารทางการเมือง พบว่า ปัจจัยการสื่อสารทางการเมือง ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.28 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองและนโยบายสาธารณะ รองลงมาคือ ด้านการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองและนโยบายสาธารณะผ่านสื่อต่าง ๆ ลำดับถัดมาคือ ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสื่อสารเชิงโต้ตอบทางการเมือง และลำดับสุดท้ายคือ ด้านความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลทางการเมืองและนโยบายสาธารณะ ตามลำดับ

3) สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยระดับความสำนึกทางการเมือง พบว่า ปัจจัยระดับความสำนึกทางการเมือง ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.14 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านความเชื่อมั่นว่าการมีส่วนร่วมของตนสามารถส่งผลต่อการกำหนดนโยบายได้ รองลงมาคือ ด้านความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองและนโยบายสาธารณะ ลำดับถัดมาคือ ด้านความสนใจและการติดตามประเด็นทางการเมืองและนโยบายสาธารณะ และลำดับสุดท้ายคือ ด้านการตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ และบทบาทของพลเมือง ตามลำดับ

4) สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.30 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินนโยบาย รองลงมาคือ ด้านการเข้าร่วมเวทีหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ ลำดับถัดมาคือ ด้านการแสดงความคิดเห็นและการเสนอข้อเรียกร้องเชิงนโยบาย และลำดับสุดท้ายคือ ด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจด้านนโยบายตามลำดับ

5) สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ตัวแปรการสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนใน

จังหวัดนครสวรรค์มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

6) สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสำนึกทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ตัวแปรระดับความสำนึกทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ

7) สรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารทางการเมืองกับระดับความสำนึกทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ตัวแปรการสื่อสารทางการเมืองกับระดับความสำนึกทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง

8) สรุปผลการวิเคราะห์อิทธิพลของการสื่อสารทางการเมืองและระดับความสำนึกทางการเมืองที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ มาจากด้านความสนใจและการติดตามประเด็นทางการเมืองและนโยบายสาธารณะ (β = 0.246) ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองและนโยบายสาธารณะ (β = 0.214) ลำดับถัดมาคือ ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสื่อสารเชิงโต้ตอบทางการเมือง (β = 0.160) และลำดับสุดท้ายคือ ด้านความเชื่อมั่นว่าการมีส่วนร่วมของตนสามารถส่งผลต่อการกำหนดนโยบายได้ (β = 0.158) ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งร่วมกันอธิบายหรือพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ ได้ร้อยละ 31.30 (Adjusted R^2 = 0.313)

อภิปรายผล

จากการสรุปผลการวิจัย เรื่อง การสื่อสารทางการเมืองและระดับความสำนึกทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาระดับการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์

การสื่อสารทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.28) โดยเหตุผลว่า มีความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะที่ภาครัฐกำลังดำเนินการ ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะจากสื่อต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ติดตามข่าวสารทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของประชาชน แหล่งข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่ได้รับมีความเป็นกลางและไม่บิดเบือน เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะเพื่อให้ผู้อื่นรับรู้ เลือกเผยแพร่เฉพาะข้อมูลทางการเมืองที่เห็นว่ามีประโยชน์ต่อสาธารณะ มีการสื่อสารโต้ตอบกับหน่วยงานรัฐหรือผู้แทนทางการเมืองผ่านช่องทางต่าง ๆ และกล้าแสดงความเห็นทางการเมืองที่แตกต่างจากผู้อื่น สอดคล้องกับงานของ สุหัทยา สินชัย (2567) ที่ได้ศึกษาการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก กล่าวคือ (1) ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง พบว่า พฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรีด้านการไปใช้เลือกตั้งโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า หน่วยงานต่าง ๆ มีการรณรงค์เกี่ยวกับการเลือกตั้ง พรรคการเมืองเองก็ต้องการคะแนนเสียง หน้าเลือกตั้งก็จะขยันส่งผู้แทนลงพบปะประชาชน รวมทั้งหน่วยงานราชการเองก็มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง (2) ด้านทัศนคติทางการเมือง พบว่า พฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรีด้านทัศนคติทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า สื่อทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย เช่น สื่อสารเรื่องการเมืองผ่าน Social Network เช่น Facebook Line Twister การเลือกตั้งจึงทำให้เกิดความรู้มีทัศนคติในมุมมองที่ดีเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และรวดเร็วอยู่ที่ไหน ๆ ก็รู้เรื่องการเลือกตั้งได้ (3) ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง พบว่า พฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรีด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่าประชาชนเชื่อในหลักการการปกครองอย่างมีส่วนร่วมของประชาชนยึดมั่นเสียงส่วนใหญ่เคารพในเสียงส่วนน้อย ทุกคนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมายไม่ว่าจะอยู่ในฐานะแตกต่างกัน มีการรณรงค์จาก

หน่วยงานการเลือกตั้งรวมถึงนักการการเมือง การช่วยกันประชาสัมพันธ์ทำให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิ์มากขึ้น (4) ด้านการตัดสินใจทางการเมือง พบว่า พฤติกรรมการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมืองที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอเมืองจังหวัดชลบุรีด้านการตัดสินใจทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่าประชาชนได้มีการตรวจสอบสิทธิการเลือกตั้ง เตรียมหลักฐานต่าง ๆ ก่อนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ในการเลือกตั้งจะพิจารณาจากการทำหน้าที่ของนักการเมือง หรือนโยบายของพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่เคยหาเสียงไว้โดยนักการเมืองและประชาชนจะต้องมีจริยธรรม มีคุณธรรมไม่ทำผิดกฎหมายและเคารพต่อกฎหมายการเลือกตั้ง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาระดับความสำนึกทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์

ระดับความสำนึกทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.14) โดยเหตุผลว่า เชื่อว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยพัฒนานโยบายสาธารณะให้ดีขึ้น เชื่อว่าการแสดงความคิดเห็นเชิงนโยบายมีความหมายต่อสังคม เข้าใจผลกระทบของนโยบายสาธารณะต่อประชาชนและชุมชน มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของตนในระบบการเมือง ติดตามข่าวสารการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐ ให้ความสนใจต่อปัญหาทางการเมืองและสังคม เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการพัฒนาประเทศ ตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพของตนในฐานะพลเมือง

ขัดแย้งกับงานของ พรรณาภา ดอกชบา และบุญอยู่ ขอพรประเสริฐ (2562) ที่ได้ศึกษาการแสวงหาข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อใหม่ ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า ความสำนึกทางการเมืองของของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนว่านักศึกษาตระหนักถึงความสำคัญถึงสิทธิหน้าที่ความเป็นพลเมืองภายใต้แนวคิดการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มากที่สุดคือในการเลือกตั้งครั้งต่อไปนักศึกษาตั้งใจจะไปใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และะปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดโดยไม่สนใจว่าใครจะปฏิบัติตามกฎหมายหรือไม่ ดังที่ Dalton (2008) อธิบายว่า ในกรณีที่เหตุการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองก่อให้เกิดผลเชิงบวกต่อสังคมส่วนรวม บุคคลที่มีความสำนึกทางการเมืองจะมีแนวโน้มเข้าร่วม ส่งเสริม หรือสนับสนุนผ่านช่องทางและวิธีการที่เหมาะสม ตรงกันข้าม หากการดำเนินการทางการเมืองนั้นนำไปสู่ความเสียหาย ความไม่เป็นธรรม หรือการละเมิดสิทธิ

ของประชาชน บุคคลย่อมแสดงท่าทีคัดค้านหรือไม่เห็นด้วยในรูปแบบต่าง ๆ ตามกรอบของกฎหมายและบรรทัดฐานทางสังคม การแสดงออกดังกล่าวจึงเป็นผลจากการตัดสินใจโดยสมัครใจ มิได้เกิดจากการบังคับ ข่มขู่ หรือการจูงใจด้วยผลประโยชน์ส่วนตน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$= 4.30) โดยเหตุผลว่าตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานรัฐในการดำเนินนโยบาย แสดงความคิดเห็นหรือร้องเรียนเมื่อพบปัญหาในการดำเนินนโยบาย เข้าร่วมการประชุมหรือกิจกรรมของหน่วยงานรัฐในประเด็นนโยบาย ให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมกิจกรรมด้านนโยบายสาธารณะในชุมชน เสนอข้อเรียกร้องเชิงนโยบายผ่านสื่อสังคมออนไลน์หรือเวทีสาธารณะ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะต่อหน่วยงานหรือผู้มีอำนาจ รู้สึกว่าความคิดเห็นของประชาชนมีผลต่อการตัดสินใจของรัฐ ติดตามและมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายของภาครัฐ สอดคล้องกับงานของ พระสร้อยทอง ปญฺญาวุโธ (2562) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลเมืองเตา อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ระดับการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง รองลงมาด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง ด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง และด้านการประชามติและประชาพิจารณ์ ตามลำดับ สอดคล้องกับงานของ จิณณาวัฒน์ มูลนาม และดารัณ พราหมณ์แก้ว (2567) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาด้าน เรียงลำดับมากไปหาน้อยคือ การมีส่วนร่วมด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมด้านการใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมด้านการสนทนาเรื่องการเมือง ส่วนความคิดเห็นน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมด้านการแสดงความคิดเห็นต่อสาธารณะ และขณะที่งานของ พระนพภัณฑ์ พลอยแสนรัก, ธนกฤต โพธิ์เงิน และวิทยา สุจริตธนารักษ์ (2568) ที่ได้ศึกษาการสื่อสารการเมืองและความสำนึกทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยบางส่วนพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดชลบุรี ในภาพรวมอยู่

ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าคะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ด้านการจัดตั้งและเป็นสมาชิกกลุ่มการเมือง ด้านการปฏิบัติตามบทบาทที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และด้านการชุมนุมทางการเมือง ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์

ตัวแปรการสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ สอดคล้องกับงานของ ปิยาภรณ์ วัฒนกิจ (2564) ที่ได้ศึกษาบทบาทของการสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่น พบว่า การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ช่วยเพิ่มระดับความรู้ ความเข้าใจ และความสำนึกทางการเมือง ซึ่งนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบายสาธารณะในระดับชุมชนมากขึ้น สอดคล้องกับงานของ นฤมล แสงสุวรรณ (2565) ที่ได้ศึกษาปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองและความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ และการรับรู้ข่าวสารอย่างต่อเนื่องช่วยเสริมสร้างความตื่นตัวและความสำนึกทางการเมืองของประชาชน ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่า ปัจจัยด้านการสื่อสารการเมืองมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ โดยมีเหตุผลว่า 1. การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองและนโยบายสาธารณะมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ โดยเปลี่ยนจากตัวบุคคลเป็นนโยบายข้อมูลทำให้ประชาชนก้าวข้ามเรื่องหัวคะแนนมาสนใจนโยบายที่กินได้ ทั้งเรื่องเศรษฐกิจ ปากท้อง การจัดการน้ำ และกระตุ้นให้เกิดการตรวจสอบโครงการรัฐ 2. ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลทางการเมืองและนโยบายสาธารณะมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ ความไว้วางใจคือกุญแจการมีส่วนร่วมประชาชน หากข้อมูลมาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ ทั้งจากภาครัฐ/ผู้นำชุมชน และมีตัวเลขชัดเจน ประชาชนจะกล้าเข้าร่วมประชาคม แต่ถ้าเป็นข่าวลือ ประชาชนจะเพิกเฉยเพราะไม่อยากเป็นเครื่องมือทางการเมือง 3. การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองและนโยบายสาธารณะผ่านสื่อต่าง ๆ มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์

มีลักษณะต่างกันไปกลุ่มช่วงวัยและสภาพสังคม กล่าวคือ กลุ่มวัยรุ่น/คนเมืองใช้ TikTok และ Facebook ส่วนกลุ่มคนในพื้นที่เกษตร/ผู้สูงอายุยังเชื่อถือหอกระจายข่าวและวิทยุ สื่อช่วยย่อยเรื่องยากให้เข้าใจง่ายและกระตุ้นการตื่นตัว 4. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสื่อสารเชิงโต้ตอบทางการเมืองมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ โดยการสื่อสารผ่าน Line Group หรือการโต้ตอบใน Live สด ทำให้นโยบายถูกคัดกรอง ประชาชนรู้สึกว่าเสียงมีพลัง จึงอยากเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสำนึกทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์

ระดับความสำนึกทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ สอดคล้องกับงานของ สรพงษ์ เกิดแก้ว (2565) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อและระดับความสำนึกทางการเมืองมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในระดับสูง โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงนโยบายและการแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นสาธารณะ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่า ปัจจัยระดับความสำนึกทางการเมืองมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ โดยมีเหตุผลว่า 1. ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองและนโยบายสาธารณะมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ ความรู้คืออำนาจในการต่อรอง การสนับสนุน การคัดค้าน และการเรียกร้อง เมื่อมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองและนโยบายสาธารณะที่เพียงพอ ก็จะเลือกนักการเมืองจากฝีมือและนโยบาย รวมถึงกล้าเถียงเพื่อรักษาผลประโยชน์ชุมชน 2. การตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของพลเมือง โดยประชาชนตระหนักว่า 1 สิทธิ 1 เสียงเท่ากัน และมองว่าตนเองคือ เจ้าของภาษี จึงรวมกลุ่มเป็นกลุ่มกดดันเพื่อเรียกร้องคุณภาพชีวิตและสวัสดิการทางสังคมต่าง ๆ ตามสมควร 3. ความสนใจและการติดตามประเด็นทางการเมืองและนโยบายสาธารณะมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ โดยการเฝ้าระวังและขยับตัวไว ความสนใจผ่านโซเชียลทำให้ประชาชนไม่ตกข่าว เมื่อเห็นนโยบายใดที่กระทบวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และสภาพแวดล้อม ก็จะเกิดการรวมกลุ่มไปยื่นหนังสือหรือร้องเรียนทันที 4. ความเชื่อมั่นว่าการมีส่วนร่วมของตนสามารถส่งผลต่อการกำหนดนโยบาย

ได้มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ โดยมีความเชื่อมั่นว่าเสียงเล็ก ๆ เปลี่ยนเมืองได้ หากประชาชนเชื่อว่าพูดแล้วมีการรับฟัง ก็จะเป็นจุดไฟให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 6 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารทางการเมืองกับความสำนึกทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์

ตัวแปรการสื่อสารทางการเมืองกับระดับความสำนึกทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์มีความสัมพันธ์เชิงบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ดังที่ Theocharis & van Deth (2018) ได้ศึกษารูปแบบใหม่ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในสังคมประชาธิปไตย พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการสื่อสารทางการเมืองและระดับความตระหนักรู้ของประชาชน โดยเฉพาะการสื่อสารแบบโต้ตอบผ่านสื่อดิจิทัล สอดคล้องกับงานของสุรชัย สุขสวัสดิ์ (2563) ที่ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสื่อสารทางการเมืองกับความสำนึกทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดภาคกลาง พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและความน่าเชื่อถือของสื่อมีอิทธิพลโดยตรงต่อระดับความสำนึกทางการเมือง และส่งผลต่อการมีส่วนร่วมเชิงนโยบายสาธารณะในระดับท้องถิ่น นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่พบว่า (1) การสื่อสารทางการเมืองกับความสำนึกทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ การสื่อสารในฐานะตัวก่อรูปความรู้และสิทธิ (Cognitive Link)การสื่อสารที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือส่งผลโดยตรงต่อระดับความรู้ความเข้าใจ ประชาชนไม่ได้แค่รับรู้ข่าวสาร แต่แปรรูปข้อมูลนั้นเป็นความเข้าใจในสิทธิของตนเอง ดังคำสัมภาษณ์ของ กำนัน ก. ระบุว่า “ข่าวสารทำให้ชาวบ้าน รู้ว่าภาษีที่เขาเสียไปเอาไปทำอะไรได้บ้าง ซึ่งความเข้าใจนี้เองที่ทำให้เกิดความสำนึกที่จะไม่อยู่นิ่งเฉย” (2) สื่อใหม่และพื้นที่สาธารณะในฐานะตัวเร่งปฏิกิริยา (Catalyst Link) โซเชียลมีเดียและพื้นที่แลกเปลี่ยน (เช่น สภากาแฟ, กลุ่ม Line) เปลี่ยนความสนใจส่วนบุคคลให้กลายเป็นความตื่นตัวของกลุ่ม ดังคำสัมภาษณ์ของ ผู้บ้านใหญ่ ง. และ กำนัน ข. สะท้อนว่า “สื่อออนไลน์และการโต้ตอบ ทำให้คนรู้สึกว่าเสียงมีพลัง"

วัตถุประสงค์ข้อที่ 7 เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของการสื่อสารทางการเมืองและระดับความสำนึกทางการเมืองที่มีต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ มาจากด้านความสนใจและการติดตามประเด็นทางการเมืองและนโยบายสาธารณะ ส่งผลต่อการมี

ส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์มากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองและนโยบายสาธารณะ ลำดับถัดมาคือ ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการสื่อสารเชิงโต้ตอบทางการเมือง และลำดับสุดท้ายคือ ด้านความเชื่อมั่นว่าการมีส่วนร่วมของตนสามารถส่งผลต่อการกำหนดนโยบายได้ ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ซึ่งร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ ได้ร้อยละ 31.30 ใกล้เคียงกับงานของ พระนพภัณฑ์ พลอยแสนรัก ธนกฤต โพธิ์เงิน และวิทยา สุจริตธนารักษ์ (2568) ที่ได้ศึกษาการสื่อสารการเมืองและความสำนึกทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยบางส่วนพบว่า การวิเคราะห์อิทธิพลของการสื่อสารการเมืองและความส านึกทางการเมือง มาจากตัวแปร 5 ด้าน ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ความน่าเชื่อถือของแหล่งข้อมูลทางการเมือง การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ความเข้าใจสิทธิและหน้าที่ทางการเมือง และการแสดงความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมือง ร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้ร้อยละ 30.1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองและระดับความสำนึกทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองเชิงนโยบายสาธารณะของประชาชนในจังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า 1) ปัจจัยด้านการสื่อสารการเมืองที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมาจากเน้นนโยบายมากกว่าตัวบุคคล ความน่าเชื่อถือคือหัวใจทางการเมืองและนโยบาย การเผยแพร่สื่อมีลักษณะที่แตกต่างตามช่วงวัย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นพลังของการโต้ตอบการเมืองและนโยบาย 2) ปัจจัยระดับความสำนึกทางการเมืองที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมาจากการที่มองว่าความรู้คืออำนาจต่อรอง มีการตระหนักในสิทธิและหน้าที่ มีการเฝ้าระวังผ่านโซเชียล และมีความเชื่อมั่นในพลังของตนเอง **ข้อเสนอแนะ** 1) การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบในระดับภูมิภาค หรือเปรียบเทียบระหว่างจังหวัดที่มีลักษณะบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่ต่างกัน เพื่อพิจารณาว่าปัจจัยด้านการสื่อสารและความสำนึกทางการเมืองส่งผลต่อการมีส่วนร่วมเชิงนโยบายแตกต่าง

กันอย่างไร 2) การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับพลวัตของพลเมืองดิจิทัล เพื่อเจาะลึกถึงอิทธิพลของสื่อใหม่ หรืออัลกอริทึมของสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนระดับความสำนึกทางการเมืองของประชาชนโดยเฉพาะ และควรมีการวิจัยเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ว่าสามารถเพิ่มระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนได้จริงหรือไม่ 3) การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาปัจจัยแทรกซ้อนอื่น ๆ หรือเพิ่มตัวแปรด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแบบอุปถัมภ์ หรืออิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์ท้องถิ่น ว่าส่งผลอย่างไรต่อความเชื่อมั่นของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ

เอกสารอ้างอิง

จิณณาวัฒน์ มูลนาม และดารัณ พราหมณ์แก้ว. (2567). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดเพชรบุรี. วารสารมนุษยสังคมปริทัศน์ (มสป.), 26(2), 35-49.

ถวิลวดี บุรีกุล. (2552ก). การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการพัฒนาประชาธิปไตย กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

_____. (2552ข). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในสังคมไทย.กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

_____. (2552ค). ประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

_____. (2552ง). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

_____. (2552จ). ประชาธิปไตย การมีส่วนร่วม และการเมืองภาคพลเมือง. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

นฤมล แสงสุวรรณ. (2565). ปัจจัยด้านการสื่อสารทางการเมืองที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาล. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 13(2), 45–67.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2549). การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

ปิยาภรณ์ วัฒนกิจ. (2564). บทบาทของการสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่น. วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมสื่อ, 9(1), 89–110.

พรรณาภา ดอกชบา และบุญอยู่ ขอพรประเสริฐ. (2562). การแสวงหาข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อใหม่ ความสำนึกทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับ

อุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 11(3), 78-86.

พระนพภัณฑ์ พลอยแสนรัก, ธนกฤต โพธิ์เงิน และวิทยา สุจริตธนารักษ์ (2568). การสื่อสาร.การเมืองและความสำนึกทางการเมืองที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดชลบุรี. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 19(3), 146-160.

พระสร้อยทอง ปญญาวุโธ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตตำบลเมืองเตา อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 1(3), 9-22.

ระวีวรรณ ประกอบผล. (2530). การสื่อสารทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

สรพงษ์ เกิดแก้ว. (2565). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิชาการไทยวิจัยและการจัดการ, 3(1), 55-65.

สำนักงานสถิติจังหวัดนครสวรรค์. (2568). สถิติประชากรจังหวัดนครสวรรค์ พ.ศ.2568. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

สุรชัย สุขสวัสดิ์. (2563). การสื่อสารทางการเมืองกับความสำนึกทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดภาคกลาง. วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์, 10(2), 77–98.

อรทัย ก๊กผล. (2552ก). วัฒนธรรมทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมของประชาชน. สถาบันพระปกเกล้า.

อรทัย ก๊กผล. (2552ข). การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Almond, G. A., & Verba, S. (1963). The civic culture: Political attitudes and democracy in five nations. Princeton University Press.

Best, J. W., & Kahn, J. V. (2006). Research in education. (10th ed.). Boston, MA: Pearson.

Dahl, R. A. (1989). Democracy and its critics. New Haven, CT: Yale University Press.

Dalton, R. J. (2008). Citizen politics: Public opinion and political parties in advanced industrial democracies (5th ed.). Washington, DC: CQ Press.

Howlett, M., Ramesh, M., & Perl, A. (2020). Studying public policy: Policy cycles and policy subsystems. (4th ed.). Oxford University Press.

Hinkle, D. E., William, W. & Stephen, G. J. (1998). Applied statistics for the behavioral sciences. (4th ed.). Boston, USA: Houghton Mifflin.

Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology, 140, 1–55.

McNair, B. (2018). An introduction to political communication. (6th ed.). London: Routledge.

Verba, S., Schlozman, K. L., & Brady, H. E. (1995). Voice and equality: Civic voluntarism in American politics. Harvard University Press.

Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd ed.). Tokyo: Harper International Edition.

โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์*

THE PROGRAM TO ENHANCE TEACHER'S DIJITAL LEADERSHIP IN THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SURIN

จารุดา สุขสงวน

Jarada Suksanguan

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

Corresponding Author's Email: jaradasuksanguan@gmail.com

วันที่รับบทความ : 5 มีนาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 14 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 16 มีนาคม 2569

Received 5 March 2026; Revised 14 March 2026; Accepted 16 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู และ 2) สร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นักเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานรตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยใช้วิจัยแบบผสมผสาน แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงของครูฯ กลุ่มตัวอย่าง เป็นครู จำนวน 338 คน ได้มาด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตรประมาณค่า และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ระยะที่ 2 สร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูฯ ประเมินโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ได้มาด้วยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย คือ แบบประเมิน

Citation:

*จารุดา สุขสงวน. (2569). โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1221-1241.

Jarada Suksanguan. (2026). The Program To Enhance Teacher's Dijital Leadership In The Secondary Educational Service Area Office Surin. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1221-1241.; DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมฯ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู ศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\overline{X}$ = 3.11) และภาพที่พึงประสงค์ฯ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.60) ส่วนความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างฯ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และการมีความร่วมมือดิจิทัล ตามลำดับ โดยสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูฯ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการพัฒนา และการวัดและประเมินผล ซึ่งเนื้อหาของโปรแกรมฯ ประกอบด้วย 4 Module ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล การมีความร่วมมือดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ใช้ระยะเวลาในการดำเนินโปรแกรมรวมทั้งสิ้น 80 ชั่วโมง ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 2 รายการ

คำสำคัญ โปรแกรม, ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล, การเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล

Abstract

This research aimed to: 1) examine the current conditions, desirable conditions, priority needs, and guidelines for enhancing teachers' digital leadership; and 2) develop and evaluate a program to enhance teachers' digital leadership under the Secondary Educational Service Area Office Surin. A mixed-methods research design was employed, consisting of two phases. Phase 1 involved studying the current conditions, desirable conditions, priority needs, and guidelines for enhancing teachers' digital leadership. The sample consisted of 338 teachers selected through stratified random sampling. The research instruments included a rating-scale questionnaire and a semi-structured interview form. Phase 2 focused on developing and evaluating the digital leadership enhancement program for teachers. The program was evaluated by five experts selected through purposive sampling. The research instrument used in this phase

was a program suitability and feasibility assessment form. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and the Priority Needs Index (PNI).

The findings revealed that the overall current state of teachers' digital leadership under the Secondary Educational Service Area Office Surin was at a moderate level ($\overline{X}$ = 3.11), while the overall desirable state was at the highest level ($\overline{X}$ = 4.60). The priority needs for enhancing digital leadership, ranked from highest to lowest, were digital technology utilization, change leadership, digital vision, and digital collaboration, respectively. The digital leadership enhancement program consisted of principles, objectives, content, development processes, and measurement and evaluation. The program content comprised four modules: Digital Vision, Digital Collaboration, Digital Technology Utilization, and Change Leadership. The total duration of the program was 80 hours. The evaluation results indicated that both the suitability and feasibility of the program were at the highest level.

Keywords: Program, Digital Leadership, Digital Leadership Enhancement

บทนำ

ความก้าวหน้าและพัฒนาการทางด้านเทคโนโลยี เกิดการปรับเปลี่ยนจากยุคแอนะล็อก (Analog) เข้าสู่ยุคดิจิทัล (Digital) ยุคของอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีมีความรวดเร็วในการสื่อสาร การส่งผ่านข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมไม่ว่าจะเป็นข่าวสาร ภาพหรือวิดีโอที่ทุกคน สามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วทุกที่และทุกเวลา การเรียนรู้และปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีและ นวัตกรรมใหม่ ๆ เป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ องค์กรทุกองค์กรจำเป็นต้องปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน โดยเฉพาะสถานศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนที่ถือเป็นอนาคตของประเทศชาติให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในโลกยุคดิจิทัล ซึ่งในปัจจุบันโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมากขึ้น ทุกคนอาศัยอยู่ท่ามกลางความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล มีเทคโนโลยีใหม่เกิดขึ้น ส่งผลให้เกิดนวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมาย โลกในยุคดิจิทัลนี้ การใช้ชีวิตของทุกคนอยู่บนความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เนื่องมาจากเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนิน

ชีวิตและสร้างความสะดวกสบายมากขึ้น แต่ในทางกลับกันเทคโนโลยีดิจิทัลกลับมาทำให้มีความเสี่ยง ต่อการละเมิดสิทธิของผู้อื่นหรือแม้แต่เสี่ยงต่อการทำผิดกฎหมายดิจิทัลอย่างง่ายดาย โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์โดยเฉพาะเยาวชนในวัยเรียน ซึ่งเกิดและเติบโตในยุคดิจิทัล สามารถพัฒนาทักษะ เกี่ยวกับเทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็วเมื่อเปรียบเทียบกับบุคคลกลุ่มอื่น แต่การใช้งานที่ปราศจากการแนะนำหรือการสร้างความรู้ความเข้าใจอาจนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศที่เหมาะสมและถูกต้อง (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2559)

จากยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพ ทรัพยากรมนุษย์ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ ด้วยการยกระดับการศึกษาไทยแบบพลิกโฉม โดยการนำนวัตกรรมดิจิทัล และแอพพลิเคชั่น เพื่อการศึกษา (G-Suite for Education) มาประยุกต์ใช้ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาอย่างบูรณาการเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางดิจิทัล (Digital Divide) ของสังคมที่เกิดจากโอกาสที่ไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งจากนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้สถานศึกษานำดิจิทัลเทคโนโลยีมาใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารอย่างเป็นระบบ นำไปสู่การนำเทคโนโลยี Big Data (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป โดยใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมดิจิทัลเพื่อเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนผลลัพธ์ของสถานศึกษา ทำให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีระบบส่งผลให้งานเกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) อีกทั้งจากจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 9 หมวดที่ 9 ว่าด้วยเรื่อง เทคโนโลยีเพื่อการศึกษานั้นให้ความสำคัญกับเรื่องของเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีความเกี่ยวกับยุคดิจิทัล ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องมีทักษะเกี่ยวกับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลเพื่อใช้ในกระบวนการจัดการศึกษาโดยอาศัยดิจิทัล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

ภาวะผู้นำดิจิทัล คือ ความสามารถและทักษะในการแสดงออกแบบมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลในการ สนับสนุนทรัพยากร ส่งเสริมการทำงานที่จะทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา ร่วมมือกันทำงาน โดยนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาบูรณาการในการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับบริบททางการศึกษา (จิราภรณ์ ปกรณ์, 2564) ทักษะภาวะ

ผู้นำดิจิทัลที่จำเป็น ได้แก่ ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ความสามารถในการสื่อสาร อย่างรอบด้าน ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และคิดเชิงนวัตกรรม ดังนั้นภาวะผู้นำดิจิทัลจึงเป็นความจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ จะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงทั้งพฤติกรรมผู้บริโภคและวิธีการทำงานของมนุษย์ไปอย่างสิ้นเชิง ภาวะผู้นำดิจิทัลจึงเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของครูในยุคปัจจุบัน เนื่องจากจะเป็นกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางปฏิบัติและวัฒนธรรมของโรงเรียน ผู้นำดิจิทัลจะเป็นตัวแทนของแนวคิดและวิธีปฏิบัติใหม่ ๆ โดยใช้การสื่อสารทางโซเชียลมีเดียในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ ของโรงเรียน (ไวยวิทย์ มูลทรัพย์, 2565)

การพัฒนาความเป็นภาวะผู้นำดิจิทัลของครู โดยใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนความสามารถของครูในการเป็นผู้นำดิจิทัลเป็นตัวแทนของการเปลี่ยนแปลงทางด้านการจัดการศึกษาและส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างบูรณาการ บทบาทของครูคือนำไปสู่การบูรณาการของเทคโนโลยีที่เป็นนวัตกรรมใหม่ในระบบการศึกษา และเพื่อเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทิศทางการจัดการเรียนรู้ที่รวดเร็วนี้ ดังนั้นครูผู้สอนควรมีภาวะผู้นำดิจิทัล จำเป็นต้องมีส่วนร่วมกับเพื่อนครู และการเตรียมครูที่มีภาวะผู้นำดิจิทัล จำเป็นต้องมีการพัฒนาวิชาชีพเพื่อให้ครูมีความสามารถรู้สึกได้กับการบูรณาการเทคโนโลยีและเกิดภาวะผู้นำในยุคสังคมดิจิทัล ทำให้องค์กรจะเติบโตได้นั้นจำเป็นต้องมีทักษะความรู้ความเข้าใจการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อการทำความเข้าใจในบทบาทของผู้นำยุคสังคมดิจิทัลจะช่วยให้องค์กรสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่งได้ และเป็นอีกแง่มุมหนึ่งของการมีอำนาจของผู้นำโดยผ่านชุมชน มีการปรับตัว มีการตอบสนองและร่วมกันสร้างด้วยความเป็นธรรม ผู้นำในยุคสังคมดิจิทัลต้องมีความตื่นตัวและพัฒนาทักษะให้เหมาะสมกับลักษณะงานที่ทำและเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลง จึงจะเป็นผู้นำในยุคสังคมดิจิทัลที่แท้จริง (เยาวลักษณ์ จิตต์วโรดม, 2560) ครูผู้สอนยังมีความสำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล โดยครูควรได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการสร้างสรรค์ รวมทั้งเป็นผู้แนะนำที่ดีให้แก่ผู้เรียนทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนที่นอกจากจะสอนเนื้อหาวิชาการจากรูปแบบการใช้ตำราเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับความรู้ทางทฤษฎีและวิชาการ ควรแนะนำวิธีการเข้าถึงข้อมูลความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าด้วยตัวเองได้ตลอดเวลา เพื่อสามารถประยุกต์การจัดการเรียนการสอนตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และเพิ่มขีดความสามารถในการแสวงหาข้อมูลความรู้ได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ครูควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นพลังในการจัด

กระบวนการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นการให้นักเรียนนำเสนอผลงานผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยครูเป็นผู้พิจารณาเนื้อหาก่อนนำไปเผยแพร่ และจัดพื้นที่ให้นักเรียนได้เข้ามาแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันซึ่งจะทำให้ครูและนักเรียนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นการเพิ่มพลังในการเรียนรู้ ดังนั้น ครูในยุค ปัจจุบันจึงไม่มีความจำเป็นต้องรู้ทุกอย่าง แต่ควรเป็นผู้แนะนำ และให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม โดยครูต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดและวิธีการสอนใหม่ เนื่องจากปัจจุบันผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้ได้แต่ประเด็นสำคัญ คือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูกับผู้เรียนหรือ ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน (กนกวรรณ สุภาราญ, 2562)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มีเป้าประสงค์หลักในการบริหารจัดการเชิงบูรณาการ ซึ่งมีระบบข้อมูลสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ มีการกำกับ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลอย่างเป็นระบบ ใช้งานวิจัย เทคโนโลยีดิจิทัลนวัตกรรม ในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา ให้บรรลุตามเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ ผลักดันให้โรงเรียนพัฒนาการศึกษาด้วยนวัตกรรมสู่ความเป็นเลิศที่ยั่งยืน โดยมีพันธกิจส่งเสริมระบบบริหารจัดการแบบบูรณาการ และให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบผ่านประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติ ควบคู่กับการเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล โดยมุ่งเน้นให้โรงเรียนมัธยมในเขตพื้นที่การศึกษาได้คิดค้น สร้างสรรค์การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยกลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ได้จัดให้มีกิจกรรมการประกวดผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) โครงการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ประเภทครูผู้สร้างสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลและโรงเรียนที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดและการเรียนรู้ประจำปีอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย ส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ ตลอดจนนำองค์ความรู้ที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานตามนโยบาย “เรียนดี มีความสุข” ของรัฐบาลกระทรวงศึกษาธิการ และช่วยให้ครูได้เป็นผู้นำการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อม ทักษะ สมรรถนะที่เหมาะสมกับในยุคของการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล และนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อการขับเคลื่อนคุณภาพทางการศึกษาต่อไป (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์, 2566)

สภาพปัญหาปัจจุบันการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า สภาพปัจจุบัน ครูยังขาดการสร้างเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรม และครูยังขาดภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยังไม่ตอบสนองความจำเป็นในปัจจุบัน เนื่องจากครูยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการสร้างเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ประกอบกับจำนวนการส่งผลการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) โครงการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ประเภทครูผู้สร้างสื่อเทคโนโลยีดิจิทัลและโรงเรียนที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดและการเรียนรู้ ในปีการศึกษา 2566 เริ่มลดน้อยลงจากปีที่ผ่านมา ดังนั้นการพัฒนาครูให้เป็นผู้นำในการสร้างเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้จึงมีความจำเป็น เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนการแก้ปัญหาผู้เรียน และจากนโยบายของ นายสำเริง บุญโต ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มีความมุ่งเน้นในการขับเคลื่อนงานนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยผลักดันให้ครูพัฒนาการศึกษาด้วยนวัตกรรมส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อพัฒนาการศึกษาด้วยนวัตกรรมสู่ความเป็นเลิศที่ยั่งยืน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์, 2566) และเพื่อให้สอดรับกับเป้าหมายหลักของกระทรวงศึกษาธิการในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลรองรับกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากเทคโนโลยี (Disruptive Technologies) และพัฒนาผู้เรียน และบุคลากร ให้มีความรู้ ทักษะเท่าทันเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถพัฒนาศักยภาพและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

จากปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้ปฏิบัติหน้าที่การสอนได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาที่จำเป็นต้องพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจและสามารถสร้างสื่อทางเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย และนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงการทำงานเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

2. เพื่อสร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ประกอบด้วย ครูผู้สอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ปีการศึกษา 2556 จำนวน 2,814 คน จากสถานศึกษา 85 แห่ง

2) กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ปีการศึกษา 2566 จำแนกตาม ขนาดของสถานศึกษาโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

2.1) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ได้กลุ่มตัวอย่าง เป็นครูผู้สอน จำนวน 338 คน

2.2) สุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา 4 กลุ่ม ได้แก่ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ

1) ประเภทของเครื่องที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งและขนาดของสถานศึกษา ลักษณะเป็นข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 ถามเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) บันทึกเสนอคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

2) นำหนังสือเสนอผู้อำนวยการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบแล้วนำหนังสือที่ผ่านการพิจารณาแล้วเสนอต่อครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ที่ได้กำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่ออำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล

3) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งลิงก์แบบสอบถามที่สร้างด้วย Google form ไปยังโรงเรียนของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อส่งให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 338 คน และขอความอนุเคราะห์จากผู้ตอบแบบสอบถาม ตอบกลับคืนมายังผู้วิจัยภายใน 3 สัปดาห์ นับจากวันที่ได้รับลิงก์แบบสอบถาม

ระยะที่ 2 การสร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

ในการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

2.1.1 นำผลการศึกษาจากระยะที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็น และแนวทางการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มาเป็นข้อมูลในการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

2.1.2 สร้างโปรแกรมตามกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) เนื้อหา (4) วิธีการพัฒนา (5) การวัดและประเมินผล

2.1.3 นำเสนอโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.1.4 ได้โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เพื่อนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ประเภทของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ทรงคุณวุฒิ

ตอนที่ 2 ถามเกี่ยวกับการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือราชการ ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากทางคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ

2) ติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอความอนุเคราะห์ ในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์

3) จัดพิมพ์โปรแกรมและคู่มือการดำเนินการตามแนวทางฉบับสมบูรณ์เพื่อเผยแพร่และนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยตรวจความสมบูรณ์แบบสอบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ยกำหนดเกณฑ์ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ดังนี้

4.51-5.00 ความหมายว่า มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของโปรแกรมฯ อยู่ในระดับมากที่สุด
3.51-4.50 ความหมายว่า มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของโปรแกรมฯ อยู่ในระดับมาก
2.51-3.50 ความหมายว่า มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของโปรแกรมฯ อยู่ในระดับปานกลาง
1.51-2.50 ความหมายว่า มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของโปรแกรมฯ อยู่ในระดับน้อย
1.00-1.50 ความหมายว่า มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ของโปรแกรมฯ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์ตัดสินการประเมิน ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00 ถือว่าโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผู้เขียนสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำ และแนวทางการเสริมสร้างเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ สรุปได้ดังนี้

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สภาพปัจจุบันฯ อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความร่วมมือดิจิทัล รองลงมาคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ และด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

1.2 ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ฯ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล รองลงมา คือ ด้านผู้นำ

การเปลี่ยนแปลง และ ด้านความร่วมมือดิจิทัล ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล

1.3 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู พบว่าโดยรวมทุกด้านผ่านเกณฑ์ 0.3 ขึ้นไป ซึ่งหมายความว่า ทุกด้านมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการเสริมสร้าง โดยสามารถเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ด้านผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และด้านการมีความร่วมมือดิจิทัล ตามลำดับ

2. ผลการสร้างและประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ สรุปได้ดังนี้

2.1 ผลการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 หลักการ ประกอบด้วย

1) เป็นหลักการมุ่งเน้นการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการดำเนินงานทางการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยมีองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านความร่วมมือดิจิทัล ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

2) เป็นหลักการที่มุ่งพัฒนาครูให้มีวิสัยทัศน์ดิจิทัล สามารถมองเห็นทิศทางการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการศึกษาในยุคดิจิทัล ควบคู่กับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมความร่วมมือดิจิทัลกับเพื่อนครูและเครือข่ายวิชาชีพและทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในห้องเรียนและสถานศึกษา

3) เป็นหลักการที่ใช้กระบวนการพัฒนาตามแนวคิดการเรียนรู้แบบ 70:20:10 โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในบริบทงานของครูเป็นหลักควบคู่กับการเรียนรู้จากเพื่อนร่วมงานและเครือข่ายวิชาชีพ และการเสริมความรู้ผ่านการอบรมหรือกิจกรรมพัฒนาอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะและพฤติกรรมด้านดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรม

4) เป็นหลักการที่มุ่งยกระดับคุณภาพการศึกษาและความเข้มแข็งของสถานศึกษาในระยะยาว โดยการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู นำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ และการสร้างความพร้อมของสถานศึกษาในการรองรับการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษาในยุคดิจิทัล

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ เพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

องค์ประกอบที่ 3 เนื้อหา ประกอบด้วย

Module 1 การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล มีเนื้อหาเกี่ยวกับภาวะผู้นำและการกำหนดวิสัยทัศน์เชิงดิจิทัล การพัฒนาศักยภาพในยุคดิจิทัล และทิศทางการขับเคลื่อนองค์กรสู่อนาคตในยุคดิจิทัล

Module 2 การมีความร่วมมือดิจิทัล มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเสริมสร้างทักษะความร่วมมือและการทำงานเป็นทีมเชิงดิจิทัล และการสื่อสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล

Module 3 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีเนื้อหาเกี่ยวกับการการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน การสร้างนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา การใช้ข้อมูลและสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ การสื่อสารและเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้ดิจิทัล และการพัฒนาทักษะดิจิทัลเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

Module 4 การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีเนื้อหาเกี่ยวกับการแรงบันดาลใจในการเปลี่ยนแปลง การขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง บทบาทผู้นำในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเปลี่ยนแปลงและการรับมือสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล

องค์ประกอบที่ 4 วิธีการพัฒนา ประกอบด้วย 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การเรียนรู้จากการศึกษาด้วยตนเอง (70%)

ระยะที่ 2 การเรียนรู้จากการศึกษาดูงาน เรียนรู้ผ่านชุมชนวิชาชีพ (20%)

ระยะที่ 3 การเรียนรู้จากการฝึกอบรม (10%)

องค์ประกอบที่ 5 การวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลของโปรแกรมการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) ปฏิกิริยาตอบสนอง Reaction 2) การเรียนรู้ Learning 3) พฤติกรรม Behavior 4) ผลลัพธ์ Results

ส่วนวิธีส่วนวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล การวิจัยครั้งนี้นำหลักการ 70:20:10 มาใช้ ดังนี้ 70% การเรียนรู้จากการปฏิบัติและพัฒนาผ่านประสบการณ์ ได้แก่ การพัฒนางานในหน้าที่ ส่วน 20% การเรียนรู้และพัฒนาผ่านบุคคลอื่น ได้แก่ การศึกษาดูงาน และ

การเรียนรู้ผ่านชุมชนทางวิชาชีพ และ 10% การเรียนรู้และพัฒนาผ่านหลักสูตรการฝึกอบรม ได้แก่การฝึกอบรม

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่ามีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผล

จากการศึกษาการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่าด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันต่ำสุดและมีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์สูงสุด อีกทั้งยังมีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างองค์ประกอบนี้ โดยตัวบ่งชี้ที่มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ครูส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพทางการศึกษา และส่งเสริมนวัตกรรมภายในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ซึ่งอาจเกิดจากหลายสาเหตุที่สัมพันธ์กัน ทั้งในด้านบุคลากร โครงสร้างพื้นฐาน และระบบสนับสนุน โดยในด้านบุคลากร ครูจำนวนไม่น้อยยังมีข้อจำกัดด้านความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ขาดโอกาสในการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องที่มุ่งเน้นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนการสอนอย่างแท้จริง อีกทั้งยังได้รับภาระงานด้านเอกสารและงานธุรการจำนวนมาก จนไม่มีเวลาเพียงพอในการศึกษา ทดลอง หรือสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ขณะที่ในด้านโครงสร้างพื้นฐานโรงเรียนหลายแห่งยังขาดงบประมาณสนับสนุน เครื่องมือ อุปกรณ์ และเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพ ส่งผลให้การนำเทคโนโลยีมาใช้เกิดข้อจำกัด นอกจากนี้ ระบบการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดยังไม่ต่อเนื่องและไม่ครอบคลุม ทำให้ครูขาดแรงจูงใจและไม่เห็นความชัดเจนของทิศทางการพัฒนา ส่งผลให้การบูรณาการเทคโนโลยีกับการจัดการเรียนรู้และการสร้างนวัตกรรมในโรงเรียนยังไม่เกิดขึ้นอย่างเต็มศักยภาพ สะท้อนถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการเสริมสร้างทักษะและการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพการศึกษาและสร้างนวัตกรรมภายในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กาญจนา

ศิลา (2556) ที่เน้นให้ผู้บริหารและครูมีความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่ดีต่อเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาทักษะและการสื่อสารสองทางเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การขาดโอกาสในการพัฒนาวิชาชีพและข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐานสะท้อนถึงความสำคัญของการสร้างเครือข่ายและระบบสนับสนุนตามที่เวียง วิวรรธน์ ทำทูล (2557) เสนอไว้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้การประสานงาน และการพัฒนาทักษะบุคลากร งานวิจัยของ Sunu (2022), Rosa (2022), Ghavifekr and Wong (2022), Saeed and Kang (2024) และ Al-Kandari (2024) ต่างยืนยันว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมีอิทธิพลสำคัญต่อการยอมรับและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของครู การสนับสนุนอย่างต่อเนื่องและการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลที่เป็นบวกจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนานวัตกรรมในโรงเรียนอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ ผลการวิจัยในประเทศ ได้แก่ วีริยา ภูถาวร (2564), ธนบดี สอนสระคู (2564), ชานนท์ คำปิวทา (2565), วัชราภรณ์ แสงทิตย์ (2565), อภิรัฐ เจาะจง (2566) และภักดี ศิริพรรณ (2566) ต่างสนับสนุนแนวคิดเดียวกัน โดยระบุว่า การพัฒนาครูด้านความรู้ดิจิทัล การจัดการเรียนการสอนยุคดิจิทัล การสื่อสารดิจิทัลและภาวะผู้นำดิจิทัลจำเป็นต้องใช้โปรแกรมพัฒนาที่ประกอบด้วย เนื้อหาเชิงปฏิบัติจริง กิจกรรมฝึกอบรม การเรียนรู้ด้วยตนเอง และชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) เพื่อสร้างสมรรถนะที่ครอบคลุมทุกมิติ ดังนั้น การเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลและสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีของครูถือเป็นปัจจัยสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัล ทั้งนี้ การบูรณาการแนวทางจากงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศจะช่วยให้การพัฒนาครูมีความต่อเนื่อง ครอบคลุม และสามารถนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

2. จากการสร้างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ถูกพัฒนาขึ้นโดยมีกระบวนการสร้างโปรแกรม 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา การวางแผนออกแบบโปรแกรม การใช้โปรแกรม และการประเมินโปรแกรม โปรแกรมดังกล่าวประกอบด้วย5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการพัฒนาและการวัดและประเมินผล ซึ่งในส่วนของเนื้อหา ได้กำหนดเป็น 4 Module ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล การมีความร่วมมือดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการเป็นผู้นำการ

เปลี่ยนแปลง สำหรับวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล โปรแกรมนี้ได้ประยุกต์ใช้ หลักการ 70:20:10 ซึ่งแบ่งเป็น 70% การเรียนรู้จากการปฏิบัติและพัฒนาผ่านประสบการณ์ ได้แก่ การพัฒนางานใน หน้าที่ ส่วน200% การเรียนรู้และพัฒนาผ่านบุคคลอื่น ได้แก่ การศึกษาดูงานและการเรียนรู้ผ่านชุมชนทางวิชาชีพ และ 10% การเรียนรู้และพัฒนาผ่านหลักสูตรการฝึกอบรม ได้แก่ การฝึกอบรม โดยโปรแกรมนี้มีความ สอดคล้องกับแนวคิดของ สมคิด บางโม (2554) ซึ่งเสนอแนวทางการพัฒนาบุคลากรในองค์กรผ่านการฝึกอบรมและการพัฒนางานให้เกิดประโยชน์สูงสุด ประกอบด้วยการหาความจำเป็นในการฝึกอบรม การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การออกแบบและดำเนินโครงการฝึกอบรมในระยะต่าง ๆ และการประเมินผลการฝึกอบรม ส่วนกระบวนการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นสอดคล้องกับแนวคิดของ Styles (1990) เนื่องจากให้ความสำคัญกับขั้นตอน การประเมินความต้องการ (Needs Assessment) เป็นขั้นตอนแรกของการพัฒนาโปรแกรม ซึ่งสามารถนำแนวคิดนี้ไปใช้ในการออกแบบการประเมินให้เหมาะสมกับบริบทขององค์กรได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้การใช้หลักการ 70:20:10 มากำหนดแนวทางพัฒนาโดยเน้นการเรียนรู้จาก ประสบการณ์ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Lombardo และ Eichinger (1996) ที่ระบุว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงมีประสิทธิภาพสูงกว่าการฝึกอบรมในห้องเรียน เพราะสามารถนำไปใช้ได้ทันที สร้างผลลัพธ์ที่ยั่งยืน และพัฒนาทักษะสำคัญของผู้นำในยุคดิจิทัล อีกทั้งองค์ประกอบของโปรแกรมภาวะผู้นำเชิงดิจิทัล และการใช้หลักการ 70:20:10 สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชราภรณ์ แสงทิตย์ (2565), วีริยา ภูถาวร (2564), ธนบดี สอนสระคู (2564) และภักดี ศิริพรรณ (2566) ที่พบว่าโปรแกรมมีความเหมาะสมและเป็นไปได้สูง ตลอดจนสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ Saeed และ Kang (2024) และ Sunu (2022) ที่ยืนยันว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานและการใช้เทคโนโลยีอย่างยั่งยืน แสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือและความเป็นไปได้ของโปรแกรมทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติจริง

3. จากการประเมินโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า โปรแกรมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด สะท้อนถึงการออกแบบและกระบวนการพัฒนาที่อิงทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติจริง ตลอดจนการวัดและประเมินผลที่ชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Fullan (2015) ที่ระบุว่า การพัฒนาผู้นำต้องอาศัยการออกแบบกระบวนการที่ตอบสนองความต้องการของบุคลากร และต้องมีระบบการประเมินที่ชัดเจน เพื่อติดตามและปรับปรุงแนวทางการ

ดำเนินงาน รวมทั้ง Kotter (1996)ที่เสนอว่า การเปลี่ยนแปลงผู้นำที่ประสบความสำเร็จต้องอาศัยโครงสร้างการพัฒนาและการวัดผลที่เป็นระบบ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

โดยการศึกษาเรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผู้วิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (x = 3.11) และภาพที่พึงประสงค์ฯ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (x = 4.60) ส่วนความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างฯ เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล และการมีความร่วมมือดิจิทัล ตามลำดับ โดยสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครูฯ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการพัฒนาและการวัดและประเมินผล ซึ่งเนื้อหาของโปรแกรมฯ ประกอบด้วย 4 Module ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล การมีความร่วมมือดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ใช้ระยะเวลาในการดำเนินโปรแกรมรวมทั้งสิ้น 80 ชั่วโมง ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 2 รายการ **ข้อเสนอแนะ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 1. ส่งเสริมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงใน อบจ. ปทุมธานี สร้างแรงบันดาลใจในฐานะกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความสุขในการทำงานของบุคลากร พัฒนาศักยภาพผู้นำ สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มีเป้าหมายร่วม ประเมินและสะท้อนผลภาวะผู้นำ และสนับสนุนการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ 2. ส่งเสริมการบริหารงานเชิงเป้าหมาย สร้างแรงจูงใจในการทำงานบนพื้นฐานของความสำเร็จ ส่งเสริมภาวะผู้นำที่ขับเคลื่อนด้วยเป้าหมายและผลลัพธ์ และสนับสนุนสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการบรรลุเป้าหมาย 3. ผลักดันวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นเป้าหมายและความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมการบริหารงานโดยใช้ระบบแรงจูงใจที่เน้นผลสัมฤทธิ์พัฒนาผู้บริหารให้เป็นผู้นำที่มุ่งผลลัพธ์และสร้างแรงบันดาลใจสู่ความสำเร็จ สร้างบรรยากาศองค์กรที่กระตุ้นความมุ่งมั่นและความภาคภูมิใจในผลงาน 4. พัฒนาระบบบริหารงานที่สนับสนุนการทำงานให้ประสบความสำเร็จ สร้างระบบการยกย่องชมเชยความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อให้ประสบความสำเร็จในงานมากขึ้น และสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความสำเร็จของบุคลากร **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 จากศึกษาสภาพปัจจุบัน

สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันต่ำสุด และมีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์สูงสุดอีกทั้งยังมีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด โดยตัวบ่งชี้ที่มีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ครูส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อยกระดับมาตรฐานคุณภาพทางการศึกษา และส่งเสริมนวัตกรรมภายในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ควรนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายและการพัฒนาวิชาชีพ โดยการจัดอบรมหรือพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลให้แก่ครูผู้สอน 2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ควรส่งเสริมการสร้างต้นแบบและเครือข่ายผู้นำดิจิทัลในสถานศึกษา โดยการคัดเลือกครูผู้สอนที่มีศักยภาพหรือมีความสนใจในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลให้เป็นผู้นำต้นแบบ พร้อมมอบโอกาสให้ศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับโรงเรียนที่มีผลงานด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่โดดเด่น จากนั้นนำองค์ความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับกลับมาเผยแพร่และขยายผลในเครือข่ายสถานศึกษาในพื้นที่ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและเป็นแบบอย่างที่ปฏิบัติได้จริง แนวทางนี้จะช่วยผลักดันให้เกิดการขยายผลอย่างต่อเนื่อง และก่อเกิดวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์นวัตกรรมร่วมกัน 3) ระยะเวลาในการพัฒนาตามโปรแกรม สามารถปรับได้ตามความเหมาะสมของบริบทและความต้องการ อาจขยายเวลาเพื่อเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ หรือเพิ่มเนื้อหาในแต่ละโมดูลให้ครอบคลุมมากขึ้น โดยพิจารณาจากความพร้อมของผู้เข้าร่วม วัตถุประสงค์ และบริบทของสถานศึกษา เพื่อให้การพัฒนาบรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ **2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป** 2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู ในประเด็นองค์ประกอบด้านจริยธรรมดิจิทัล และด้านความคิดสร้างสสรรค์นวัตกรรม เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาโปรแกรมที่ตอบสนองต่อความต้องการทางการศึกษาได้อย่างรอบด้านและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 2.2 ควรมีการศึกษาการประยุกต์ใช้โปรแกรมนี้ในสังกัดอื่น ๆ เพื่อทดสอบความยืดหยุ่นและความเหมาะสมของโปรแกรม ตลอดจนพัฒนาแนวทางการปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทเฉพาะของแต่ละสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กนกวรรณ สุภาราญ. (2562). ทักษะครูกับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ยุคใหม่. เรียกใช้มื่อ วันที่ 8 กรกฎาคม 2567. จาก https://www.educathai.com/knowledge/articles/372.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

จิราภรณ์ ปกรณ์. (2564). รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ชานนท์ คำปิวทา. (2565). รูปแบบการบริหารเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลของครูโรงเรียนมัธยมศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ธนบดี สอนสระคู. (2564). โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการรู้ดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

บุญชม ศรีสะอาด.(2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10 ฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

ภักดี ศิริพรรณ. (2566). โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูดิจิทัลในโรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

เยาวลักษณ์ จิตต์วโรดม. (2560). บทบาทและทักษะหลักของภาวะผู้นำในสังคมยุคดิจิทัล Role and Key Skills of Digital Society Leadership. วารสารธุรกิจปริทัศน์, 9(2), 81-91.

วัชราภรณ์ แสงทิตย์. (2565). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วีริยา ภูถาวร. (2564). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างคุณลักษณะครูผู้นำในการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ไวยวิทย์ มูลทรัพย์. (2565). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาฬสินธุ์. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมคิด บางโม. (2554). จริยธรรมทางธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พัฒนวิทย์การพิมพ์.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 – 2570 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. สุรินทร์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2559). การรู้ดิจิทัล (Digital Literacy). เรียกใช้เมื่อ 24 กรกฎาคม 2567. https://www.nstda.or.th/th/nstda-knoeledge/142-knowledges/2632

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

อภิรัฐ เจาะจง. (2566). โปรแกรมพัฒนาการรู้ดิจิทัลของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

Al-Kandari, H.A. (2024). The reality of digital leadership in the distance learning experience from the perspective of teachers in primary schools in the State of Kuwait. Journal of Educational Sciences – Qatar University, 24(1). https://doi.org/10.29117/jes. 2024.0156.

Ghavifekr, S. and Wong, S.Y. (2022). Technology leadership in Malaysian schools: The way forward to education 4.0 – ICT utilization and digital transformation. International, Journal of Asian Business and Information Management, 13(2). https://doi.org/10. 4018/IJABIM.20220701.oa3.

Lombardo, M.M. and Eichinger, R.W. (2007). The Career Architect Development Planner. Minneapolis : Lominger Limited Inc.

Rosa, M. (2022). Digital Leadership and Teachers' Performance: Basis for a Proposed Training Program. International Journal of Multidisciplinary: Applied Business and Education Research, 3(12), 2669-2685.

Saeed, S. and Kang, M.A. (2024). The impact of digital leadership on the performance of secondary teachers. Academy of education and social sciences review, 4(1), 12–20. https://doi.org/10.48112/aessr.v4i1.696.

Styles, M.H. (1990). Effective Models of Systematic Program Planning. San Francisco : Jossey-Bass.

Sunu, I.G.K.A. (2022). The impact of digital leadership on teachers' acceptance and use of digital technologies. Mimbar Ilmu, 27(2), 311-320.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 7 โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน*

DEVELOPMENT OF LEARNING ACHIEVEMENT IN THE SUBJECT OF CIVIL AND CRIMINAL LAW FOR MATHAYOM 3 STUDENTS OF THAIRATH WITTAYA 7 SCHOOL USING ACTIVITY-BASED LEARNING

อภิสิทธิ์ ศรีสุธรรม[1] และ อุษาพร กลิ่นเกษร[2]

Apisit Srisutham[1] and Usaporn Klinkasorn[2]

[1-2]สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Education Program in Curriculum and Instruction, North Bangkok University, Thailand

Corresponding Author's Email: apisti12@gmail.com

วันที่รับบทความ : 21 มีนาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 25 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 27 มีนาคม 2569

Received 21 March 2026; Revised 25 March 2026; Accepted 27 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง กฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้รูปแบบดังกล่าว กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 7 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 48 คน ได้มาโดยการเลือกอย่างง่าย (Simple Random

Citation:

*อภิสิทธิ์ ศรีสุธรรม และ อุษาพร กลิ่นเกษร. (2569). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง กฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 7 โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1242-1255.

Apisit Srisutham and Usaporn Klinkasorn. (2026). Development Of Learning Achievement In The Subject Of Civil And Criminal Law For Mathayom 3 Students Of Thairath Wittaya 7 School Using Activity-Based Learning. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1242-1255.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน จำนวน 2 แผน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ จำนวน 2 ฉบับ มีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.8 และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ประกอบด้วย ระดับ 5 หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ระดับ 4 หมายถึงผู้ตอบมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ระดับ 3 หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ระดับ2 หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย และระดับ 1 หมายถึง ผู้ตอบมีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานช่วยส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะความแตกต่างระหว่างคดีแพ่งและคดีอาญา รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงเนื้อหากฎหมายกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการมีส่วนร่วมในกิจกรรม การทำงานกลุ่ม และการเรียนรู้จากสถานการณ์จำลอง

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, กฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา, กิจกรรมเป็นฐาน, ความพึงพอใจของนักเรียน

Abstract

The Purpose of this research Article aimed to: 1) develop students' learning achievement in Social Studies on the topic of Civil and Criminal Law; before and after the implementation of Activities-Based Learning; and 2) examine students' satisfaction toward this instructional approach. The sample consisted of 48 Mathayom 3 students at Thairath Wittaya 7 School during the second semester of the academic year 2025, selected through purposive sampling. The research instruments included two lesson plans based on Activities-Based Learning, a 20-item multiple-choice learning achievement test and the reliability of the achievement test was 0.8 and a five-point Likert-scale

satisfaction questionnaire. A five-point Likert scale was 5 = The respondents demonstrate the highest level of satisfaction. 4 = The respondents demonstrate a high level of satisfaction. 3 = The respondents demonstrate a moderate level of satisfaction. 2 = The respondents demonstrate a low level of satisfaction. 1 = The respondents demonstrate the lowest level of satisfaction

All instruments were validated by experts for content The results indicated that: 1) students' post-test scores were significantly higher than their pre-test scores at the .05 level; 2) Activities-Based Learning effectively enhanced students' understanding of the differences between civil and criminal law and enabled them to apply legal concepts to real-life situations; and 3) students' overall satisfaction with the instructional method was at a high level, particularly in terms of participation in activities, collaborative learning, and learning through simulated situations.

Keywords: Academic achievement, civil and criminal law, activity-based learning, student satisfaction

บทนำ

ในบริบทของศตวรรษที่ 21 ซึ่งโลกเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การจัดการศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะสอดคล้องกับบริบทดังกล่าว โดยเฉพาะทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและอาชีพ และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) แนวคิดการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันจึงมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Centered Approach) และส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองอย่างมีความหมาย การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ของ Dewey (1938) และ Piaget (1972) เป็นแนวทางสำคัญที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ การมีปฏิสัมพันธ์ และการสะท้อนคิด อันนำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงและการประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริง

แม้แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) และการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานจะได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายว่าเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะของผู้เรียน แต่ในทางปฏิบัติยังคงพบว่าการจัดการเรียนการสอนในหลายสถานศึกษายังคงเน้นครูเป็นศูนย์กลาง ส่งผลให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการมีส่วนร่วมและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ งานวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสามารถส่งเสริมความเข้าใจเชิงลึก เชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์ และเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (เพ็ญแข วงศ์วาน, 2563; อำไพ วรรณ ทรัพย์ศิริ, 2565) อย่างไรก็ตาม การนำแนวทางดังกล่าวไปใช้ยังไม่ครอบคลุมและต่อเนื่อง ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ยังไม่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของหลักสูตรได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

สำหรับบริบทของโรงเรียนไทยรัฐวิทยา 7 ซึ่งเป็นสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็ก มีพันธกิจในการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ควบคู่กับการปลูกฝังความเป็นพลเมืองที่ดี พบว่าการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา โดยเฉพาะสาระหน้าที่พลเมืองในหัวข้อกฎหมายแพ่งและอาญา ยังประสบปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผลการทดสอบปลายภาคเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผู้ผ่านเกณฑ์เพียงร้อยละ 40 ของจำนวนนักเรียนทั้งหมด อีกทั้งผู้เรียนสะท้อนว่าการเรียนเนื้อหาดังกล่าวเน้นการท่องจำเป็นหลัก ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ขณะที่รูปแบบการสอนยังคงเน้นการถ่ายทอดความรู้จากครูเป็นสำคัญ ส่งผลให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ไปสู่การประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงเห็นได้ว่าการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในรายวิชาสังคมศึกษา เรื่องกฎหมายแพ่งและอาญา มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาประสิทธิผลของการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา อันจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ความรู้ในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง กฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 7 โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อน-หลังการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เรื่องกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการใช้กิจกรรมเป็นฐาน

สมมติฐานการวิจัย

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 7 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง กฎหมายแพ่งและอาญา โดยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

การทบทวนวรรณกรรม

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activities Based Learning) ความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ได้มีผู้ให้ความหมาย ดังนี้

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2564) กล่าวว่า Activities-Based Learning หมายถึง การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นพื้นฐาน เป็นหนึ่งในการเรียนการสอนรูปแบบ Active Learning หรือการลงมือทำ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ สนใจในการเรียนรู้มากกว่าการท่องจำรูปแบบทั่วไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2562) กล่าวว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนามาจากแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่เผยแพร่ในปลายศตวรรษที่ 20 ที่เรียกว่า การเรียนรู้ที่เน้นบทบาท และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน หรือ “การเรียนรู้เชิงรุก” (Active Learning) ซึ่งหมายถึง รูปแบบการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และบทบาทในการเรียนรู้ของผู้เรียน "ใช้กิจกรรมเป็นฐาน" หมายถึง การนำกิจกรรมเป็น ที่ตั้งเพื่อที่จะฝึกหรือพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กิจกรรมกำหนด

เยาวเรศ ภักดีจิตร (2557) ได้ให้ความหมายของการเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานไว้ว่า การเรียนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเป็นการยึดหลักการให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการเรียนโดยการปฏิบัติจริง และปฏิบัติเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และแก้ปัญหาได้ ในเนื้อหาทุกขั้นตอนของการเรียนรู้ เป็นการเรียนรู้ด้วยตนเอง

จากความหมายของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ดังที่นักวิชาการกล่าวมานั้น สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) หมายถึง วิธีการจัดกระบวนการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยอาศัยกิจกรรมที่ออกแบบให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ สืบค้น ทดลอง แก้ปัญหา และสะท้อนความรู้ด้วยตนเอง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะ อำนวยความสะดวก และให้คำปรึกษา

2. รูปแบบการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning)

การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนามาจากแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่เผยแพร่ในปลายศตวรรษที่ 20 ที่เรียกว่า การเรียนรู้ที่เน้นบทบาทและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน หรือ “การเรียนรู้เชิงรุก” (Active Learning) ซึ่งหมายถึง รูปแบบการเรียนการสอน ที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และบทบาทในการเรียนรู้ของผู้เรียน "ใช้กิจกรรมเป็นฐาน" หมายถึง การนำกิจกรรมเป็นที่ตั้งเพื่อที่จะฝึกหรือพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนด ประเภทของกิจกรรมที่นิยมใช้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมนั้น ๆ ว่ามุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนรู้หรือพัฒนาในเรื่องใด สามารถจำแนกออกเป็น 3 ประเภทหลัก คือ 1. กิจกรรมเชิงสำรวจ เสาะหา ค้นคว้า (Exploratory) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการรวบรวม สั่งสมความรู้ ความคิดรวบยอด และทักษะ 2. กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์(Constructive) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการรวบรวม สั่งสมประสบการณ์ โดยผ่านการปฏิบัติ หรือการทำงานที่ริเริ่มสร้างสรรค์ 3. กิจกรรมเชิงการแสดงออก (Expressional) ได้แก่กิจกรรมที่เกี่ยวกับ การนำเสนอ การเสนอผลงาน

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน และคณะ (2565) รายงานผลการวิจัยการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรและผลงานสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน พบว่า การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสามารถ

แก้ปัญหาได้เกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างมีความหมายได้ฝึกแสดงความคิดเห็นอย่างมีวิจารณญาณ กล้าแสดงออก เชื่อมโยงปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

อันเวอร์ (Fizza Anwer. 2019) ได้รายงานวิจัยงานวิจัยเชิงทดลอง/กึ่งทดลอง เปรียบเทียบชั้นที่ใช้เทคนิคการสอนแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานกับชั้นเรียนแบบบรรยาย พบว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสามารถเพิ่มแรงจูงใจของผู้เรียนและการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญ นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นโดยเฉลี่ย นอกจากนี้ผู้วิจัยแนะนำให้ออกแบบกิจกรรมให้เชื่อมโยงกับการประเมินผลและจัดฝึกอบรมครูอย่างต่อเนื่อง

สรุปการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activities Based Learning) มีผลช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น เมื่อเทียบกันระหว่างการทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียน อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นความสนใจ เสริมให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียน แต่ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานนั้นจำสำเร็จลุล่วงได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับการออกแบบกิจกรรม การฝึกฝนของครู และการติดตามประเมินผล ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Study) ในลักษณะการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของผู้เรียน ภายหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) ในรายวิชาสังคมศึกษา เรื่องกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา โดยใช้แผนการทดลองแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลังเรียน

ประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 7 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 54 คน ส่วนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 48 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามความเหมาะสมของการวิจัย คัดเลือกโดยการจับฉลากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิจัย ประกอบด้วย ตัวแปรต้น คือการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ตัวแปรตาม คือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง

กฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา และความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ซึ่งสังเกตได้จากการประเมินและการสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย (1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน จำนวน 2 แผน รวม 4 ชั่วโมง (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน จำนวน 20 ข้อ และ (3) แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือจากการศึกษาหลักสูตรแกนกลาง พ.ศ. 2551 วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ จากนั้นนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) ซึ่งต้องมีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจนได้เครื่องมือที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อนเรียน จากนั้นจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการสอนที่พัฒนาขึ้น และเมื่อสิ้นสุดการทดลองให้ทำแบบทดสอบหลังเรียน พร้อมทั้งประเมินความพึงพอใจของผู้เรียน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายข้อมูล และใช้สถิติทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระต่อกัน (t-test for Dependent Samples) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน รวมทั้งใช้สถิติในการหาคุณภาพเครื่องมือ เช่น ค่า IOC ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ปฏิบัติตามจริยธรรมการวิจัย โดยมีการกำหนดแนวปฏิบัติด้านจริยธรรมการวิจัย คือ มีการขออนุญาตกลุ่มตัวอย่างในการจัดเก็บข้อมูล พร้อมทั้งรักษาความลับและไม่เปิดเผยตัวตนของกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง กฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 7 โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อน-หลังการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เรื่องกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน สรุปผลว่านักเรียนมีค่าเฉลี่ยของการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังการจัดการเรียนรู้สูงขึ้นกว่าก่อนเรียน ทั้งในเรื่องกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญา ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องกฎหมายแพ่งของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activities Based Learning)

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	Df	t-test	sig
ก่อนเรียน	20	7.77	5.87	47	7.67	0.00
หลังเรียน	20	13.31	4.15			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องกฎหมายอาญาของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activities Based Learning)

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	Df	t-test	sig
ก่อนเรียน	20	8	6.05	47	8.63	0.00
หลังเรียน	20	13.83	4.02			

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางนำเสนอข้อมูล พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง กฎหมายแพ่ง ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน แตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยคะแนนหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 13.31 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 4.15 สูงกว่าก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 7.77 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 5.87 ส่วนผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่อง กฎหมายอาญา ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน แตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยคะแนนหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 13.83 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 4.02 สูงกว่าก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 8 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 6.05

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่อการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบการใช้กิจกรรมเป็นฐาน สรุปผลได้ว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังจะเห็นได้จากตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

รายการ		N = 48 คน		ระดับความพึงพอใจ
		($\bar{X}$)	S.D.	
ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้				
1	เนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนน่าสนใจ	4	1.27	ระดับมาก
2	เนื้อหาการสอนไม่ยากเกินไปและสามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน	4.06	1.04	ระดับมาก
3	ครูแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนรู้และการวัดผลประเมินผลให้ทราบก่อนเรียน	3.96	1.10	ระดับมาก
4	สื่อและแหล่งเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและสามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนวิชาสังคมศึกษา	4.23	0.95	ระดับมาก
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้				
5	การจัดกิจกรรมมีการให้นักเรียนได้รับรู้เนื้อหาทางกฎหมายและกฎหมายอาญา	4.13	0.14	ระดับมาก
6	กิจกรรมการเรียนรู้มีความน่าสนใจ	4.10	0.12	ระดับมาก
7	กิจกรรมการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับระดับความสามารถของผู้เรียน	3.94	1.04	ระดับมาก
8	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการกระตุ้น สร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียน	3.83	1.26	ระดับมาก

9	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้ และการทำงานร่วมกันเป็นทีม	4.17	1.12	ระดับมาก
10	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญามากยิ่งขึ้น	4.08	1.07	ระดับมาก
ด้านการวัดและประเมินผล				
11	นักเรียนสามารถนำเอาความรู้ที่ได้จากการทำกิจกรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.15	0.92	ระดับมาก
12	การเรียนการสอนช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านกฎหมายแพ่งและกฎหมายอาญามากขึ้น	4.26	0.99	ระดับมาก
13	มีการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลาย และเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล	4.10	0.93	ระดับมาก
ด้านการวัดและประเมินผล				
14	การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกและมีความสุขในการเรียน	4.31	0.90	ระดับมาก
	ภาพรวมค่าเฉลี่ยทั้งสามด้าน	4.08	0.11	ระดับมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่องกฎหมายแพ่ง โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.31 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 4.15 สูงกว่าก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 7.77 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 5.87 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่องกฎหมายอาญา โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 13.83 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 4.02 สูงกว่าก่อนเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 6.05 แตกต่างกันแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อเปรียบเทียบค่า ดังนั้นจากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่าการใช้การเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้

ความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.08 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.11 โดยเมื่อพิจารณาแต่ละรายการ พบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 14 ข้อ โดยข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อที่ 14 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกและมีความสุขในการเรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.31 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.90 และรายการที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ข้อที่ 8 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีการกระตุ้น สร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียน มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.26 แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน ผู้เรียนมีความรู้สึกสนุกและมีความสุขในการเรียน เพราะผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความรู้ ความคิดเห็น และสามารถทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่นได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นได้ อีกทั้งผู้เรียนมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในระดับมาก ทำให้ผู้เรียนรู้สึกสนุกและมีความสุขในการเรียน สามารถแสดงความคิดเห็นและทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่นได้ ข้อเสนอแนะทั่วไป สำหรับการนำเอาผลวิจัยไปใช้ คือ การบูรณาการใช้กิจกรรมในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน สถานศึกษาและครูผู้สอนควรส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการเข้ากับการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และนำไปปรับใช้กับเนื้อหาอื่น ๆ ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความรู้ ความคิด ทัศนคติของตนเองตามความเข้าใจในเนื้อหาที่ได้ศึกษา ข้อเสนอแนะสำหรับทำวิจัยในครั้งต่อไปคือ ควรศึกษาตัวแปรเชิงคุณภาพเพิ่มเติม ควรมีการศึกษาตัวแปรด้านอื่น ๆ ควบคู่กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เช่น ทักษะการนำเสนอ ทักษะการคิดวิเคราะห์ หรือทักษะการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น เพื่อให้เห็นถึงบริบททางการเรียนรู้ของผู้เรียนที่หลากหลายของผู้เรียน อีกทั้งควรขยายขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างหรือประชากรที่ใช้ในการวิจัย เพื่อให้เห็นถึงคุณประโยชน์ของการนำเอาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างหรือประชากรที่มีความหลากหลายและแตกต่างกันมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

กรรณิการ์ ทองรุ่ง, และคณะ. (2565). การจัดการเรียนการสอนแบบเชิงรุกโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity-Based Learning) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านจับใจความวิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

ชนสิทธิ์ สิทธิ์สูงเนิน และคณะ. (2565). การจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมเป็นฐานร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมความเป็นนวัตกรและผลงานสร้างสรรค์สำหรับนักเรียน. วารสารมนุษยสังคมสาร, 20(2), 89–110.

เยาวเรศ ภักดีจิตร. (2557). Active learning กับการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

เพ็ญแข วงศ์วาน. (2563). แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมเป็นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม. วารสารการวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 15(2), 123–135.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2530). การสร้างและพัฒนาแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ ประสานมิตร.

โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 7. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปี พุทธศักราช 2567. โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 7.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). รายงานผลการจัดทำข้อเสนอแนวทางการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) ตามนโยบายลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

อำไพวรรณ ทรัพย์ศิริ. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบ ABL เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. วารสารครุศาสตร์ศึกษา, 27(1), 88–102.

Anwer, F. (2019). Activity-based teaching, student motivation and academic achievement. Forman Christian College.

Dewey, J. (1938). Experience and education. Macmillan.

Piaget, J. (1972). The psychology of the child. Basic Books.

ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง*

HUMAN RESOURCE MANAGEMENT FACTORS AFFECTING THE ETHICAL BEHAVIOR OF IMMIGRATION OFFICERS

พรพรรษ ศรีศศลักษณ์

Phornpat Srisasaluck

มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

Bangkokthonburi University, Thailand

Corresponding Author's Email: kanok1341@gmail.com

วันที่รับบทความ : 8 กุมภาพันธ์ 2026; วันแก้ไขบทความ 22 เมษายน 2569; วันตอบรับบทความ : 24 เมษายน 2569

Received 8 February 2026; Revised 22 April 2026; Accepted 24 April 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 2) พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ และ 4) ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง จำนวน 248 คน เลือกแบบเจาะจงโดยการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองในส่วนภูมิภาค จำนวน 76 จังหวัดๆละ 3 คน และส่วนกลาง 20 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .961 และ .970 ตามลำดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

Citation:

* พรพรรษ ศรีศศลักษณ์. (2569). ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1256-1274.

Phornpat Srisasaluck. (2026). Human Resource Management Factors Affecting The Ethical Behavior Of Immigration Officers. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1256-1274.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์โดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก 3) ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และ 4) ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร การกำกับดูแลและวินัยในการทำงาน และ การให้รางวัลและผลตอบแทน โดยสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ได้ร้อยละ 93.90 และสมการพยากรณ์มีดังนี้

สมการในการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ

$Y' = -.576 + 1.104(X_3) + 0.051(X_1) - 0.249(X_5) + 0.214(X_4)$

สมการในการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

$Z = 0.960\ (X_3) + 0.083\ (X_1) - 0.238\ (X_5) + 0.179(X_4)$

คำสำคัญ: ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์, พฤติกรรมเชิงจริยธรรม, เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง

Abstract

This study investigated: (1) human resource management (HRM) factors, (2) the ethical behavior of officers, (3) the relationship between HRM factors and officers' ethical behavior, and (4) HRM factors that significantly influence the ethical behavior of immigration officers. A correlational research design was employed. The sample comprised 248 immigration officers selected through purposive sampling, including three officers from each of 76 provincial immigration offices and 20 officers from the central office. Data were collected using a structured questionnaire measuring HRM factors and ethical behavior, with Cronbach's alpha coefficients of .961 and .970, respectively, indicating excellent reliability. Statistical analyses included descriptive statistics (mean and standard deviation), Pearson's product–moment correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The findings indicated that overall HRM practices were perceived at a high level, and officers' ethical behavior was likewise rated at a high level. HRM factors demonstrated a strong and statistically significant positive relationship with officers' ethical behavior ($p < .01$). Moreover, performance appraisal, recruitment and selection, supervision and work discipline, and rewards and compensation were identified as significant predictors of ethical behavior at the .01 level. Collectively, these variables explained 93.90% of the variance in officers' ethical behavior.

The resulting prediction equations were as follows:

The unstandardized regression equation was:

$$Y' = -0.576 + 1.104(X_3) + 0.051(X_1) - 0.249(X_5) + 0.214(X_4)$$

The standardized regression equation was:

$$Z = 0.960(X_3) + 0.083(X_1) - 0.238(X_5) + 0.179(X_4)$$

Keywords: Human resource management (HRM) factors, Ethical behavior, Immigration officers

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการบริหารภาครัฐและการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ประเทศไทยได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579**)** ให้เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยมุ่งสร้างกำลังแรงงานที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล มีศักยภาพในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก และยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันเชิงนวัตกรรมควบคู่กับการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งถือเป็นรากฐานของการบริการสาธารณะที่ดีและยั่งยืน (กระทรวงแรงงาน**,** 2559) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับนานาชาติ เช่น แนวคิด National Human Resource Development (NHRD) ที่มองการพัฒนาคนเป็นกระบวนการเชิงระบบ และกรอบตัวชี้วัดการบริหารทรัพยากรบุคคลภาครัฐของ OECD ที่มุ่งสนับสนุนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของ

โครงสร้างประชากรและตลาดแรงงานในยุคโลกาภิวัตน์ (OECD, 2025) รวมถึงยุทธศาสตร์ทรัพยากรมนุษย์ของ UNESCO ที่เน้นการพัฒนาขีดความสามารถทรัพยากรมนุษย์ควบคู่กับความยั่งยืนทางสังคมและค่านิยมเชิงจริยธรรม (UNESCO, 2023)

ในบริบทการบริหารภาครัฐปัจจุบัน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มิได้มุ่งเพียงการเพิ่มทักษะเชิงเทคนิค แต่ครอบคลุมถึงการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และค่านิยมที่สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่และความคาดหวังของสังคม งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศชี้ให้เห็นว่าการฝึกอบรม การพัฒนาอาชีพ การประเมินผลการปฏิบัติงาน และระบบแบ่งปันความรู้ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการทำงาน ความพึงพอใจ และประสิทธิผลของหน่วยงานภาครัฐ (Ramadhani & Puspita, 2025) แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีพื้นฐานด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เช่น ทฤษฎีเชิงระบบ ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ และทฤษฎีแรงจูงใจ ซึ่งอธิบายว่าการพัฒนาบุคลากรเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่เชื่อมโยงหลายองค์ประกอบและมีผลต่อพฤติกรรมในการทำงาน (ภารดี คลังธาร, 2560) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปลูกฝังค่านิยมและจริยธรรมในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพการบริการ ความโปร่งใส และความน่าเชื่อถือขององค์กรภาครัฐ

สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองเป็นหน่วยงานสำคัญที่มีภารกิจเกี่ยวข้องโดยตรงกับความมั่นคงของประเทศและความเชื่อมั่นของประชาชน การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองต้องเผชิญกับบริบทที่ซับซ้อนจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัล การจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ และการคัดกรองบุคคลที่มีความเสี่ยงต่อความมั่นคง ซึ่งล้วนต้องอาศัยการตัดสินใจที่ยึดมั่นในหลักความโปร่งใส ความยุติธรรม และความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ในช่วงที่ผ่านมาหน่วยงานยังต้องให้ความสำคัญกับการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของภาครัฐ (Integrity and Transparency Assessment: ITA) ซึ่งสะท้อนความพยายามในการยกระดับมาตรฐานด้านจริยธรรมและธรรมาภิบาลขององค์กรภาครัฐอย่างเป็นระบบ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2567) สภาพการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการบริหารและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการปฏิบัติงาน

จากความเป็นมาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น พฤติกรรมเชิงจริยธรรมสามารถมองได้ว่าเป็นผลลัพธ์สำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มุ่งพัฒนาทั้งศักยภาพและค่านิยมของบุคลากร แนวคิดและทฤษฎีด้านพฤติกรรมเชิงจริยธรรมและภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมชี้ให้เห็นว่า

บริบทองค์กร ระบบการบริหาร และแบบอย่างของผู้นำมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการปฏิบัติงานของบุคลากร (Rachmad, 2022; Rui et al., 2025) งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศยังยืนยันว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มีความเชื่อมโยงกับจริยธรรมการทำงานและคุณภาพการบริการสาธารณะ (สุริยา รักษาเมือง และ พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์, 2563; เนติพัฒน์ รู้ยืนยง และคณะ, 2557; ศิดดิก ลาลีวัน และ วิษณุพงษ์ โพธิพิรุฬห์, 2564) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง เพื่อใช้เป็นฐานความรู้ในการพัฒนานโยบายและแนวทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานอย่างโปร่งใส เป็นธรรม และสอดคล้องกับความคาดหวังของสังคม อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการบริการและความเชื่อมั่นของประชาชนต่อหน่วยงานรัฐอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง
2. เพื่อศึกษาระดับของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง
4. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง
5. เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง
2. ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์อย่างน้อย 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์

การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management: HRM) หมายถึง กระบวนการเชิงระบบในการวางแผน ดำเนินการ และพัฒนานโยบายและแนวปฏิบัติด้านบุคลากร เพื่อให้องค์กรสามารถใช้ศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์และบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจ แนวคิดร่วมสมัยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมาได้ขยายความหมายของ HRM จากงานบริหารงานบุคคลแบบดั้งเดิม ไปสู่การเป็นกลไกเชิงกลยุทธ์ที่เชื่อมโยง “คน–งาน–คุณค่าองค์กร” เข้าด้วยกัน โดยให้ความสำคัญกับทั้งสมรรถนะ ผลการปฏิบัติงาน และมิติด้านคุณธรรมและความยั่งยืน (Boxall, Purcell, & Wright, 2021; OECD, 2023)

ความสำคัญของการบริหารทรัพยากรมนุษย์อยู่ที่บทบาทในการสร้างความได้เปรียบเชิงองค์การและความยั่งยืนในระยะยาว งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศชี้ตรงกันว่า องค์กรที่มีระบบ HRM ที่ชัดเจน โปร่งใส และเป็นธรรม จะสามารถยกระดับประสิทธิภาพการทำงาน ความผูกพันของบุคลากร และความน่าเชื่อถือขององค์กรได้ โดยเฉพาะในภาครัฐ HRM ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมธรรมาภิบาล ความรับผิดชอบต่อสาธารณะ และความไว้วางใจของประชาชน (OECD, 2020; UNESCO, 2023) ในบริบทประเทศไทย งานศึกษาของภารดี คลังธาร (2560) และงานวิจัยช่วงหลังยังสะท้อนว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับทั้งประสิทธิภาพการทำงานและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของบุคลากรภาครัฐ

สำหรับองค์ประกอบของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ แนวคิดร่วมสมัยเห็นว่า HRM เป็นระบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่เชื่อมโยงและเกื้อหนุนกัน ได้แก่ การวางแผนทรัพยากรมนุษย์ การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร การพัฒนาและฝึกอบรม การประเมินผลการปฏิบัติงาน การบริหารค่าตอบแทนและรางวัล การกำกับดูแลและวินัยในการทำงาน และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อคุณธรรมและการเรียนรู้ (Armstrong & Taylor, 2020; Boxall et al., 2021) งานวิจัยล่าสุดเน้นว่าการประเมินผลการปฏิบัติงานและระบบแรงจูงใจมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมพฤติกรรมและค่านิยมของบุคลากร ขณะที่การสรรหาเป็นฐานเริ่มต้นของการสร้างทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ (Ramadhani & Puspita, 2025)

โดยสรุป การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบันไม่ใช่เพียงการจัดการคนให้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ แต่เป็นกระบวนการเชิงกลยุทธ์ที่มุ่งพัฒนาคนให้มีสมรรถนะ คุณธรรม และความสามารถในการปรับตัว ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์กรและภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืนในระยะยาว

2. แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม

พฤติกรรมเชิงจริยธรรม (Ethical Behavior) เป็นแนวคิดที่ใช้ในการอธิบาย การกระทำและการตัดสินใจของบุคคลที่สะท้อนคุณค่า คุณธรรม และหลักศีลธรรมที่ยอมรับในสังคมและองค์กร โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติที่เป็นธรรม ซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และเคารพผู้อื่น ซึ่งมีผลต่อการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นในบริบทการทำงานและการบริการสาธารณะ งานวิจัยการศึกษาในองค์กรต่าง ๆ พบว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน คุณภาพบริการ และบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความยั่งยืนขององค์กร โดยเฉพาะในภาครัฐและหน่วยงานบริการ (สุวิดา โชติสุวรรณ, ศศิธร ลายเมฆ และปรัชญานันท์ เที่ยงจรรยา, 2568)

ความสำคัญของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมถูกเน้นในการวิจัยทั้งในไทยและต่างประเทศ โดยชี้ว่าองค์กรที่มีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมสูงจะมี คุณภาพการตัดสินใจที่ดี ลดความเสี่ยงจากการทุจริต สร้างความเชื่อมั่นต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และส่งเสริมการทำงานร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ (สุกัญญา ชมเชย และ พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์, 2567) งานวิจัยด้านการปฏิบัติตามนโยบายองค์กรคุณธรรมยังพบว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเชื่อมโยงกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสะท้อนถึงบทบาทของคุณธรรมเชิงปฏิบัติที่เป็นฐานของการพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืน (อริยา ศรีสวัสดิ์ และคณะ, 2568)

ในแง่องค์ประกอบ พฤติกรรมเชิงจริยธรรมสามารถแบ่งออกเป็น มิติหลักหลายด้าน ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติในบริบทงาน เช่น การตระหนักรู้และยึดมั่นในหลักคุณธรรมส่วนบุคคล เช่น ความซื่อสัตย์ สุจริต และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการตัดสินใจที่ถูกต้องและโปร่งใส การปฏิบัติต่อผู้อื่นอย่างเป็นธรรมและเคารพสิทธิ ซึ่งสะท้อนผ่านการทำงานร่วมกันและการบริการที่คำนึงถึงความเท่าเทียม และ การยึดถือมาตรฐานและจรรยาบรรณขององค์กร ที่กำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรมเพื่อสนับสนุนการแสดงออกของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในงานประจำวัน (สุวิดา โชติสุวรรณ, ศศิธร ลายเมฆ และปรัชญานันท์ เที่ยงจรรยา, 2568)

แนวคิดเหล่านี้ สอดคล้องกับงานวิจัยในบริบทภาครัฐและภาคบริการที่พบว่าภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของหัวหน้างานหรือผู้บริหารมีอิทธิพลสำคัญต่อการปฏิบัติของบุคลากร และสามารถส่งเสริมจริยธรรมเชิงปฏิบัติไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้มากขึ้น (พิไลวรรณ ธรรมเพ็ชร, ในตะวัน กำหอม และทิพย์วรรณ มูลศาสตร์, 2568)

โดยสรุป การพัฒนาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมจึงไม่เพียงแต่เป็นการปลูกฝังค่านิยมส่วนบุคคล แต่ยังเป็น กลไกเชิงองค์กรที่ส่งผลต่อคุณภาพการทำงาน ความยั่งยืน และความเชื่อมั่นของสังคมต่อองค์กร ซึ่งต้องบูรณาการผ่านนโยบายที่ชัดเจน การเสริมสร้างผู้นำที่เป็นแบบอย่าง และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการตัดสินใจอย่างมีคุณธรรมและคุณค่าในระยะยาว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ ประชากร ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่จากสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองในส่วนภูมิภาค 76 จังหวัด จังหวัดละ 3 คน และจากส่วนกลางจำนวน 20 คน รวมทั้งสิ้น 248 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ จำนวน 27 ข้อ และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง จำนวน 20 ข้อ โดยใช้แบบมาตรประมาณค่า 5 ระดับ การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือดำเนินการโดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67–1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .961 และ .970 ตามลำดับ การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการผ่านแบบสอบถามออนไลน์ ได้รับข้อมูลครบถ้วนจำนวน 248 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ข้อมูลถูกวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ในภาพรวมแสดงรายรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยภาพรวม

(n=248)

ที่	ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
1	การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร	4.09	0.75	มาก
2	การฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร	4.29	0.57	มาก
3	การประเมินผลการปฏิบัติงาน	4.50	0.40	มากที่สุด
4	การให้รางวัลและผลตอบแทน	4.53	0.38	มากที่สุด
5	การกำกับดูแลและวินัยในการทำงาน	4.58	0.44	มากที่สุด
	รวมเฉลี่ย	**4.40**	**0.43**	**มาก**

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกำกับดูแลและวินัยในการทำงานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.44) รองลงมา คือ ด้านการให้รางวัลและผลตอบแทนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.38) ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.40) ด้านการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.29, S.D. = 0.57) และการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.75) ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ในภาพรวม แสดงรายรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง โดยภาพรวม

(n =248)

ที่	พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
1	ความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่	4.38	0.53	มาก
2	ความยุติธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ	4.65	0.34	มากที่สุด

3	ความรับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคม	4.28	0.62	มาก
4	การปฏิบัติงานตามกฎหมาย ระเบียบ และจรรยาบรรณ	4.40	0.52	มาก
	รวมเฉลี่ย	4.43	0.46	**มาก**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.46) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความยุติธรรมและไม่เลือกปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.34) รองลงมา คือ ด้านการปฏิบัติงานตามกฎหมาย ระเบียบ และจรรยาบรรณอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.52) ด้านความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.53) และด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.62) ตามลำดับ

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองในภาพรวม (Y_{total}) แสดงดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองในภาพรวม (Y_{total})

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	Y_{total}
X_1	1	.729**	.537**	.591**	.503**	.585**
X_2		1	.787**	.567**	.491**	.882**
X_3			1	.659**	.673**	.962**
X_4				1	.936**	.638**
X_5					1	.618**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์รายด้าน (X_1 - X_5) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองในภาพรวม (Y_{total}) อยู่ในระดับสูงมาก 1 ด้าน คือ ด้านการประเมินผลการปฏิบัติงาน(X_3) (r = .962) มีความสัมพันธ์ในระดับสูงมี 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร (X_2) (r = .882) และระดับปานกลาง 3 ด้าน คือ ด้านการให้รางวัลและผลตอบแทน(X_4) (r = .638) ด้านการกำกับดูแลและ

วินัยในการทำงาน X_5) (r = .618) และด้านการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร(X_1) (r = .585) แสดงว่า ตัวแปรอิสระรายด้านมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกตัวสามารถนำไปวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณต่อไปได้

4. ผลการวิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณของปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง แสดงดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (R) ค่าสัมประสิทธิ์การทำนาย (R^2) ค่าสัมประสิทธิ์การ ทำนายที่ปรับแก้ (Adjusted R^2) และการทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์การ ทำนายที่ปรับแก้

(n=248)

ตัวแปรทำนาย	R	R^2	Adjusted R^2	Std. Error	F	P
X_3	.962	.926	.926	.12447	3094.196	<.**000**
X_3 X_1	.966	.933	.932	.11915	23.484	<.**000**
X_3 X_1 X_5	.968	.936	.936	.11608	14.127	<.**000**
X_3 X_1 X_5 X_4	.969	.940	.939	.11323	13.425	<.**000**

****** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากตารางที่ 4 พบว่า การประเมินผลการปฏิบัติงานและการสรรหาและคัดเลือกบุคลากร การกำกับดูแลและวินัยในการทำงานและการให้รางวัลและผลตอบแทนสามารถร่วมพยากรณ์พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองได้ร้อยละ 93.90

5. การสร้างสมการพยากรณ์ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง แสดงดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยคะแนนดิบ (b) และคะแนนมาตรฐาน (β) ของตัวแปร ทำนาย ค่าความคาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์สมการถดถอย และการทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์ถดถอย

(n=248)

ตัวแปรทำนาย	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	p	Collinearity	
	B	Std. Error	β			Tolerance	VIF
X_3	1.104	.026	.960	42.874	.000	.494	2.025
X_1	.051	0.13	.083	3.983	.000	.575	1.738
X_5	-.249	.049	-238	-5.031	.000	.111	8.996
X_4	.214	.058	.179	3.664	.000	.104	9.589
ค่าคงที่	**-.576**	**.098**		**-5.867**	**.000**		

R = .969 R^2 = .940 Adjusted R^2 = .939 F = 13.425

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถนำตัวแปรปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์มาสร้างสมการพยากรณ์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง ได้ดังต่อไปนี้

สมการในการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ คือ

$Y' = -.576 + 1.104(X_3) + 0.051(X_1) - 0.249(X_5) + 0.214(X_4)$

สมการในการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

$Z = 0.960\ (X_3) + 0.083\ (X_1) - 0.238\ (X_5) + 0.179(X_4)$

อภิปรายผล

ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ระดับปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองโดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงถึงความเข้มแข็งของระบบการบริหารบุคลากรที่มีความเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศระยะ 20 ปี ที่มุ่งพัฒนาคนควบคู่กับคุณธรรมและความสามารถในการปรับตัว (กระทรวงแรงงาน, 2559) โดยเฉพาะด้านการกำกับดูแลและวินัยในการทำงานที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับกฎ ระเบียบ และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ซึ่งเป็นพื้นฐานของพฤติกรรมการทำงานที่มีความรับผิดชอบและสอดคล้องกับหลักจริยธรรม อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าในบางด้าน เช่น ความชัดเจนของกระบวนการสรรหา และการกำกับดูแลเชิงพฤติกรรม ชี้ให้เห็นว่าการมีระบบเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอ หากขาดการเสริมสร้างภาวะผู้นำและวัฒนธรรมจริยธรรมในทางปฏิบัติ (Rachmad, 2022; Rui et al., 2025)

ในส่วนของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านความยุติธรรมและไม่เลือกปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนบทบาทของการยึดกฎหมาย ระเบียบ และข้อเท็จจริงเป็นหลักในการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Ethical Behavior Theory ที่เน้นความเป็นธรรมและความโปร่งใสเป็นแก่นของพฤติกรรมเชิงจริยธรรม (Rachmad, 2022) ขณะเดียวกัน ประเด็นด้านความสม่ำเสมอของความซื่อสัตย์ และการปฏิบัติต่อผู้รับบริการอย่างเสมอภาคที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า สะท้อนความท้าทายของบริบทงานตรวจคนเข้าเมืองที่ต้องเผชิญกับสถานการณ์ซับซ้อนและแรงกดดันสูง ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยการพัฒนาเชิงระบบและการเสริมสร้างค่านิยมองค์กรอย่างต่อเนื่อง (Rui et al., 2025)

การที่ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์และการถดถอยพหุคูณยืนยันว่า ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองในระดับสูงมาก และโดยเฉพาะด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานซึ่งมีทั้งค่าสหสัมพันธ์และอำนาจพยากรณ์สูงที่สุด สะท้อนให้เห็นว่า “ระบบการประเมินผล” เป็นกลไกเชิงโครงสร้างที่มีบทบาทสำคัญในการกำกับและหล่อหลอมพฤติกรรมของบุคลากรภาครัฐ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด Ethical Behavior Theory ที่อธิบายว่าความชัดเจน ความสม่ำเสมอ และความโปร่งใสของเกณฑ์การประเมิน เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้บุคลากรรับรู้ถึงมาตรฐานทางจริยธรรมและปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับค่านิยมขององค์กร (Rachmad, 2022) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจและแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มองว่าการประเมินผลไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือวัดผลการทำงาน แต่เป็นกลไกในการสร้างแรงจูงใจ การเรียนรู้ และการพัฒนาพฤติกรรมในระยะยาว (ภารดี คลังธาร, 2560)

ผลการวิจัยนี้ ยังสอดคล้องกับงานศึกษาของ Ramadhani and Puspita (2025) ที่พบว่าระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานในหน่วยงานภาครัฐมีความเชื่อมโยงโดยตรงกับทั้งประสิทธิภาพการทำงาน ความพึงพอใจของบุคลากร และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม โดยเฉพาะในบริบทงานที่ต้องใช้ดุลยพินิจสูงและเผชิญแรงกดดันจากสังคม ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะงานของสำนักงานตรวจคนเข้าเมือง การมีระบบประเมินที่ยึดหลักธรรมาภิบาลจึงทำหน้าที่เป็น “กรอบควบคุมเชิงจริยธรรม” ที่ช่วยลดความคลุมเครือในการตัดสินใจ และเพิ่มความรับผิดชอบต่อสาธารณะ ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบ HRM Indicators ของ OECD ที่เน้นการใช้ระบบบริหารผลการปฏิบัติงานเพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส ความน่าเชื่อถือ และความไว้วางใจของประชาชนต่อหน่วยงานภาครัฐ (OECD, 2025) ในขณะเดียวกัน แม้ด้านการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรจะมีอำนาจพยากรณ์ต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมต่ำกว่าปัจจัยอื่น แต่ยังคง

มีบทบาทสำคัญในฐานะฐานเริ่มต้นของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงจริยธรรม ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิด National Human Resource Development (NHRD) ที่มองว่าการพัฒนาคนต้องเริ่มตั้งแต่การนำคนเข้าสู่องค์กร แต่พฤติกรรมและค่านิยมจะถูกหล่อหลอมอย่างเข้มข้นผ่านกระบวนการบริหารภายในและวัฒนธรรมองค์กร (กระทรวงแรงงาน, 2559) รวมถึงงานวิจัยในบริบทไทยที่ชี้ว่าการพัฒนาสมรรถนะและค่านิยมหลังเข้ารับราชการมีอิทธิพลต่อจริยธรรมการทำงานมากกว่าคุณลักษณะตั้งต้นเพียงอย่างเดียว (สุริยา รักษาเมือง และพงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์, 2563)

จากผลการวิจัยและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง สามารถเชื่อมโยงไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายได้ว่า สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานในฐานะกลไกหลักในการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรม โดยบูรณาการตัวชี้วัดด้านคุณธรรม ความโปร่งใส และความรับผิดชอบเข้ากับระบบบริหารบุคลากรอย่างเป็นระบบควบคู่กับการพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรและภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ UNESCO ที่เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อความยั่งยืนของภาครัฐและความเชื่อมั่นของสังคมในระยะยาว (UNESCO, 2023)

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่โดยแสดงให้เห็นเชิงประจักษ์ว่า ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์สามารถนำมาสร้างสมการพยากรณ์พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพสูง โดยเฉพาะด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานซึ่งมีอิทธิพลสูงเด่นกว่าปัจจัยอื่นอย่างชัดเจน ขณะเดียวกัน ผลการค้นพบว่าด้านการกำกับดูแลและวินัยในการทำงานมีอิทธิพลเชิงลบ สะท้อนความซับซ้อนของกลไกการควบคุมเชิงจริยธรรมในบริบทงานตรวจคนเข้าเมือง องค์ความรู้นี้ช่วยเติมเต็มช่องว่างงานวิจัยด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ โดยชี้ว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเป็นผลลัพธ์ของระบบบริหารเชิงบูรณาการมากกว่าการใช้มาตรการควบคุมเพียงมิติเดียว และสามารถใช้เป็นฐานความรู้สำหรับการกำหนดนโยบายและการบริหารเชิงหลักฐานในหน่วยงานด้านความมั่นคงต่อไป ซึ่งสามารถสรุปปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองได้ดังภาพที่ 1

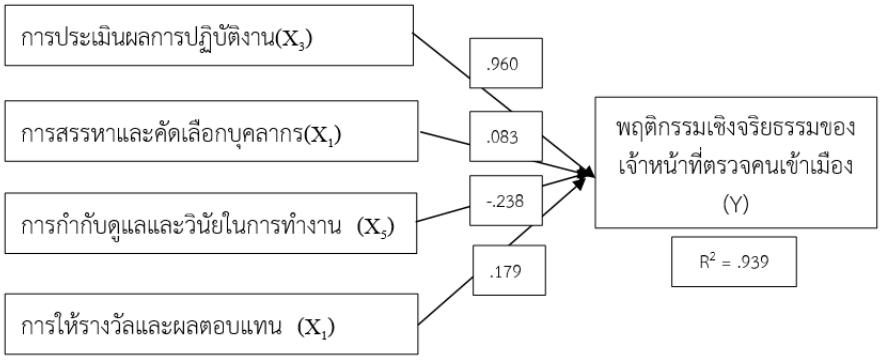

ภาพที่ 1 ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปการวิจัยได้ว่า ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความยุติธรรมและไม่เลือกปฏิบัติซึ่งมีระดับสูงสุด ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ยืนยันว่า ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์สูงที่สุด นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณชี้ว่า ปัจจัยการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 4 ด้าน ได้แก่ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร การกำกับดูแลและวินัยในการทำงาน และการให้รางวัลและผลตอบแทน สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองได้สูงถึงร้อยละ 93.90 โดยด้านการประเมินผลการปฏิบัติงานมีอำนาจพยากรณ์สูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ชัดเจน เป็นธรรม และโปร่งใส มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในองค์กรภาครัฐ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยจึงเสนอแนะแนวทางการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์เป็น **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** ดังนี้ 1) ผู้บริหาร สตม. และกองการเจ้าหน้าที่ควรจัดทำหลักเกณฑ์การสรรหาและคัดเลือกบุคลากรเป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนและเปิดเผยเพื่อยกระดับการสรรหาและการคัดเลือกบุคลากรและสร้างความเชื่อมั่นด้านความเป็นธรรมตั้งแต่ต้นทางของระบบบุคลากร 2) ผู้บังคับบัญชาระดับด่านและฝ่ายฝึกอบรมควรจัดอบรมเชิงสถานการณ์ (case-based training) ด้านความยุติธรรมและการใช้ดุลยพินิจ เพื่อยกระดับพฤติกรรมเชิง

จริยธรรมให้เหมาะสมกับบริบทงานตรวจคนเข้าเมือง 3) ฝ่ายฝึกอบรมและผู้บังคับบัญชาหน่วยงานควรพัฒนาระบบการฝึกอบรมให้เป็นกระบวนการต่อเนื่องและเชื่อมโยงเส้นทางอาชีพ รวมถึงมุ่งแก้จุดอ่อนด้านการฝึกอบรมที่ขาดความต่อเนื่อง เพื่อเสริมสมรรถนะและค่านิยมเชิงจริยธรรมอย่างยั่งยืน 4) ผู้บริหารระดับนโยบายและหน่วยประเมินผลควรยกระดับความโปร่งใสและความเป็นธรรมของระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานเนื่องจากเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์และอำนาจพยากรณ์สูงสุดต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ควรกำหนดเกณฑ์ที่ตรวจสอบได้ 5) กองการเจ้าหน้าที่และผู้บังคับบัญชาควรเชื่อมโยงผลการประเมินเชิงจริยธรรมกับการให้รางวัลและผลตอบแทนอย่างเป็นรูปธรรมและใช้รางวัลเป็นแรงเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ 6) ผู้บังคับบัญชาทุกระดับควรเสริมบทบาทการกำกับดูแลให้มุ่งพัฒนาพฤติกรรม ไม่ใช่เพียงควบคุมวินัยโดยการเน้นการโค้ชและเป็นแบบอย่าง เพื่อให้การกำกับดูแลส่งผลต่อพฤติกรรมเชิงจริยธรรมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น 7) ผู้บริหาร สตม. ระดับยุทธศาสตร์ควรใช้ระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นกลไกเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมของเจ้าหน้าที่เนื่องจากพฤติกรรมด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคมมีความสัมพันธ์สูง ควรผลักดันเป็นวาระเชิงนโยบายขององค์กร จากผลการวิจัยผู้วิจัยจึง**เสนอแนะแนวทางสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป** ดังนี้ 1) ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางการสรรหาและคัดเลือกบุคลากรของสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองที่เน้นความโปร่งใส ตรวจสอบและเชื่อถือได้ 2) ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคมอย่างเป็นรูปธรรม 3) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบทางการส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และสังคมอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงแรงงาน. (2559). กรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงแรงงาน.

เนติพัฒน์ รู้ยืนยง, เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร, สัญญา เคณาภูมิ และ สมเจตน์ ภูศรี. (2557). รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมการทำงานเพื่อสร้างความเป็นธรรมตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรฝ่ายปกครองในจังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารช่อพะยอม, 25(1), 65 – 77.

พิไลวรรณ ธรรมเพ็ชร, ในตะวัน กำหอม และทิพย์วรรณ มูลศาสตร์. (2568) ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมผู้บริหารกับการบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. วารสารสถาบันพอดี, 2(5), 1-10.

ภารดี คลังธาร. (2560). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์: ความหมาย แนวคิดและตัวแบบแห่งการประยุกต์. วารสารศิลปการจัดการ, 1(1), 33 – 44.

ศิดดิก ลาลีวัน และวิษณุพงษ์ โพธิพิรุฬห์. (2564). อิทธิพลของจริยธรรมของคณะกรรมการการสหกรณ์ต่อพฤติกรรมการบอกต่อในการใช้บริการของพนักงานสหกรณ์ในประเทศไทย. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 41(5), 71 – 85.

สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง และ ชญานิษฐ์ สมพมิตร. (2568). การวางแผนและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงบูรณาการสำหรับองค์การภาครัฐเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล. Modern Public Administrative Science, 2(6), 329 – 343.

สำนักประเมินคุณธรรมและความโปร่งใส สำนักงนคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (2567). คู่มือการประเมินคุณธรรมและความโปร่งใสในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดและด่านตรวจคนเข้าเมืองในสังกัดสำนักงานคตรวจคนเข้าเมือง. ห้างหุ้นส่วนจำกัด พัชรมหาเจริญ.

สุกัญญา ชมเชย และ พงษ์ศักดิ์ รวมชมรัตน์ (2567). พฤติกรรมเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 3.วารสาร มจร. กาญจนปริทรรศน์, 4(3), 339 – 347.

สุริยา รักษาเมือง และ พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์. (2563). การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนนทบุรีตามหลักพุทธธรรม. อยุธยา: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สุวิดา โชติสุวรรณ, ศศิธร ลายเมฆ และ ปรัชญานันท์ เที่ยงจรรยา. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศทางจริยธรรมในที่ทำงาน ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของหัวหน้าหอผู้ป่วยกับพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลตติยภูมิภาคใต้. วารสารราชาวดีสาร วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สุรินทร์, 15(2), 88 – 103.

อริยา ศรีสวัสดิ์ ชนินทร์ วะสีนนท์ วศิน เพชรพงศ์พันธ์ และ พิศดาร แสนชาติ. (2568). อิทธิพลของการปฏิบัติตามนโยบายองค์กรคุณธรรมต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดสำนักงานสรรพากรภาค 10. วารสารการบริหารการจัดการและการพัฒนาอย่างยั่งยืน, 469 – 482.

Armstrong, M., & Taylor, S. (2020). Armstrong's handbook of human resource management practice. (15th ed.). Kogan Page.

Boxall, P., Purcell, J., & Wright, P. (2021). The Oxford handbook of human resource management. (2nd ed.). Oxford University Press.

Dahiya, M., Warne, D. P., & Arora, S. (2024). Theory and concept of human resources development. IGI Global.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30 (3), 607-610.

Likert, R. (1967). New pattern of management. Englewood. Clifts, New Jersey: Prentice-Hall.

OECD. (2020). Public service leadership and capability: Strengthening the OECD public service leadership and capability framework. OECD Publishing.

OECD. (2023). Public employment and management: Human resource management reforms. OECD Publishing.

OECD. (2025). An international framework for human resource management indicators in public administration. Organisation for Economic Co-operation and Development.

Rachmad, Y. E. (2022). Ethical behavior theory. Montpellier Méditerranée Éditions Internationales.

Ramadhani, A. I., & Puspita Wati, A. (2025). Human resource development strategies to improve organizational performance in the public sector. Artikel Manajemen dan Bisnis.

Rui, et al. (2025). The importance of ethics in organisations, their leaders, and sustainability. Behaviors, 15(9), 372.

UNESCO. (2023). Human resources strategy for 2023–2027. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

การประยุกต์ใช้อริยสัจ 4 ในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย*

THE APPLICATION OF THE FOUR NOBLE TRUTHS IN END OF LIFE CARE

จันทิรา ชัยสุขโกศล

Chanthira Chaisukkoson

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Graduate Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: chks.492@gmail.com

วันที่รับบทความ : 6 มีนาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 19 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 21 มีนาคม 2569

Received 6 March 2026; Revised 19 March 2026; Accepted 21 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้ "อริยสัจ 4" ในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย โดยเน้นการเสริมสร้างความเข้าใจในธรรมชาติของความทุกข์ (ทุกข์) การวิเคราะห์เหตุแห่งทุกข์ (สมุทัย) การเปิดโอกาสให้เกิดการดับทุกข์ (นิโรธ) และการนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่ช่วยให้ผู้ป่วยสามารถยอมรับความเปลี่ยนแปลงของชีวิตได้อย่างมีสติและปัญญา (มรรค) บทความนี้เสนอว่า การดูแลผู้ป่วยในช่วงบั้นปลายชีวิตจำเป็นต้องมองอย่างองค์รวม ครอบคลุมทั้งมิติทางกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ โดยเฉพาะในบริบทสังคมไทยที่มีรากฐานทางพระพุทธศาสนา การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 จึงมิใช่เพียงการปลอบโยนทางใจ แต่เป็นการสร้างปัญญาให้ผู้ป่วยได้เข้าใจสภาวะของตนเองอย่างลึกซึ้ง และสามารถปล่อยวางจากความกลัว ความยึดมั่น และความทุกข์ได้อย่างแท้จริง

การนำแนวคิดอริยสัจ 4 มาบูรณาการในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายไม่เพียงช่วยให้ผู้ป่วยเผชิญความตายด้วยความสงบและศักดิ์ศรี แต่ยังช่วยให้ผู้ดูแล ทั้งบุคลากรทางการแพทย์

Citation:

*จันทิรา ชัยสุขโกศล. (2569). การประยุกต์ใช้อริยสัจ 4 ในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1275-1289.

Chanthira Chaisukkoson. (2026). The Application Of The Four Noble Truths In End Of Life Care. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1275-1289.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ครอบครัว และอาสาสมัคร มีกรอบคิดที่ช่วยคลี่คลายภาวะความเหนื่อยล้าทางอารมณ์และเกิดความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิตมากยิ่งขึ้น บทความนี้ยังชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการสนับสนุนด้านจิตวิญญาณผ่านกระบวนการเจริญสติ การฟังธรรม และการสนทนาธรรม ตลอดจนข้อจำกัดและอุปสรรคในการน้อมนำหลักธรรมไปใช้ในทางปฏิบัติ เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการดูแลผู้ป่วยระยะท้ายที่สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมไทยอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, อริยสัจ 4, ผู้ป่วยระยะสุดท้าย, การดูแลแบบประคับประคอง, จิตวิญญาณ

Abstract

This academic article aims to examine the approaches through which the Four Noble Truths (Cattāri Ariyasaccāni) may be applied in the care of terminally ill patients, with particular emphasis on four interrelated dimensions: fostering a deeper understanding of the nature of suffering (dukkha); analyzing the causes and conditions that give rise to suffering (samudaya); creating the conditions necessary for the cessation of suffering (nirodha); and presenting practical guidelines that enable patients to accept life's inevitable changes with mindfulness and wisdom (magga). The article proposes that care for patients in the final stage of life must be approached holistically, encompassing the physical, psychological, social, and spiritual dimensions of human existence. Particularly within the Thai sociocultural context, which is deeply rooted in Theravāda Buddhist thought and practice, the application of the Four Noble Truths is not merely a form of emotional consolation but constitutes the cultivation of wisdom (paññā) enabling patients to understand their own condition profoundly and to genuinely release themselves from fear, attachment, and suffering.

Furthermore, the integration of the Four Noble Truths into end-of-life care not only assists patients in confronting death with peace and dignity but also provides caregivers including medical personnel, family members, and volunteers with a conceptual framework that helps alleviate emotional exhaustion and fosters a deeper understanding of the nature of life. This article

also highlights the benefits of spiritual support facilitated through mindfulness practice (satipaṭṭhāna), Dhamma listening, and Dhamma dialogue, while acknowledging the limitations and challenges inherent in translating these principles into practical clinical application, with the ultimate aim of proposing genuinely culturally congruent guidelines for the development of end-of-life care within the Thai cultural context.

Keywords : Application, Four Noble Truths, Terminal Patients, Palliative Care, Spirituality

บทนำ

ในบริบทของสังคมร่วมสมัย การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายได้กลายเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง ทั้งในมิติทางการแพทย์ จิตวิทยา และจริยธรรม เนื่องด้วยผู้ป่วยในระยะสุดท้ายของชีวิตมักเผชิญกับความเจ็บปวดทั้งทางกายและทางจิตใจ ตลอดจนความวิตกกังวลเกี่ยวกับความตายและการสูญเสียที่ใกล้เข้ามา การดูแลผู้ป่วยในระยะนี้จึงไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการบรรเทาอาการทางกายเท่านั้น หากแต่จำเป็นต้องขยายขอบเขตของการดูแลให้ครอบคลุมถึงการเยียวยาทางจิตวิญญาณ การสร้างความหมายของชีวิต และการส่งเสริมให้ผู้ป่วยสามารถเผชิญความตายได้อย่างสงบและมีศักดิ์ศรี พระพุทธศาสนาเสนอแนวทางการดูแลที่ลุ่มลึกผ่านหลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นกระบวนการแห่งการเข้าใจและคลี่คลายทุกข์อย่างเป็นระบบ เริ่มจากการตระหนักรู้ใน “ทุกข์” ที่มิได้หมายถึงเพียงความเจ็บปวดทางกายเท่านั้น แต่รวมถึงความเศร้า ความกลัว ความโดดเดี่ยว และการยึดติดในตัวตนและชีวิตด้วย (พุทธทาสภิกขุ, 2549, น. 10-12) เมื่อเข้าใจทุกข์อย่างชัดเจนแล้ว จึงสามารถพิจารณา “สมุทัย” หรือเหตุแห่งทุกข์ ซึ่งในกรณีของผู้ป่วยระยะสุดท้าย อาจแสดงออกในรูปของความห่วงกังวลต่อครอบครัว ความรู้สึกสูญเสียคุณค่าในตนเอง หรือความยึดมั่นในชีวิตและร่างกายที่กำลังเสื่อมสลาย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2556, น. 408) การเข้าใจว่าสภาวะเหล่านี้ล้วนเกิดขึ้นตามธรรมชาติ และเป็นผลจากตัณหาและอุปาทาน ช่วยให้ผู้ป่วยสามารถ “เห็น” ความทุกข์อย่างเป็นกลาง และเปิดโอกาสให้เกิด “นิโรธ” หรือความดับทุกข์ได้อย่างแท้จริง ซึ่งหมายถึงการเข้าถึงภาวะที่จิตใจสงบ ปล่อยวาง และไม่หวั่นไหว ต่อความตาย หลัก “มรรค” หรือแนวทางปฏิบัติ เช่น การเจริญสติ สมาธิ การฟังธรรม หรือการสนทนาธรรมกับพระสงฆ์หรือนักจิต

วิญญาณ จึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยเกื้อหนุนการดูแลผู้ป่วยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในบั้นปลาย และสามารถเผชิญความตายได้อย่างมีศักดิศรี (ที.ปา. (ไทย) 14/253/198) การดูแลเชิงจิตวิญญาณตามแนวพุทธจึงมิได้เป็นเพียงการปลอบโยนเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการสร้างปัญญาและการรู้แจ้งถึงความจริงของชีวิต เพื่อให้ผู้ป่วยเกิดความยอมรับปลดเปลื้องภาระทางใจ และพ้นจากความหวาดกลัวอย่างแท้จริง

หลักอริยสัจ 4 ตามแนวคำสอนของพระพุทธศาสนา ถือเป็นหัวใจสำคัญของการเจริญวิถีทางธรรม ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ในปฐมเทศนาแก่ปัญจวัคคีย์ เป็นหลักธรรมที่ว่าด้วยความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ได้แก่ 1) ทุกข์ หมายถึง สภาวะที่ไม่พึงปรารถนา ทั้งความเจ็บปวดทางกาย ความเศร้าโศกเสียใจ ความพลัดพราก หรือแม้แต่ความเปลี่ยนแปลงในสิ่งที่เคยยึดมั่นถือมั่น2) สมุทัย คือ เหตุแห่งทุกข์ ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากตัณหา ความทะยานอยากและอุปาทานหรือความยึดติดในตัวตนและสิ่งต่าง ๆ 3) นิโรธ หมายถึง ความดับไม่เหลือแห่งทุกข์ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อสามารถละวางตัณหาและอุปาทานได้โดยสิ้นเชิง และ 4) มรรค คือ แนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่ความดับทุกข์ได้แก่ มรรคมีองค์ 8 ที่ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญาอย่างเป็นองค์รวม หลักธรรมอันลึกซึ้งนี้มิใช่เพียงคำสอนเชิงทฤษฎีหรือปรัชญา หากแต่เป็นแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งความเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ ผู้ป่วยต้องเผชิญหน้ากับความทุกข์อย่างเข้มข้น ทั้งจากความเจ็บปวด ความหวาดกลัว และความสูญเสีย หลักอริยสัจ 4 จึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้ผู้ป่วยเกิดความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิตและความตาย ยอมรับสภาวะที่เป็นจริง และปล่อยวางได้อย่างมีสติและปัญญา (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2564, น. 38-40) กระบวนการนี้ยังช่วยให้ผู้ดูแล เช่น แพทย์ พยาบาล และครอบครัว สามารถใช้ธรรมะเป็นกรอบคิดในการให้การสนับสนุนจิตวิญญาณแก่ผู้ป่วยได้อย่างลุ่มลึก เพราะเมื่อผู้ป่วยเกิดความตระหนักรู้ในความทุกข์ เห็นเหตุแห่งทุกข์และรู้วิธีดับทุกข์ เขาย่อมสามารถเผชิญกับความตายอย่างสงบ ไม่ทุกข์ร้อน และเปิดรับประสบการณ์สุดท้ายของชีวิตด้วยความเบาสบาย ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการดูแลระยะท้ายตามแนวพุทธธรรม (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2566, น. 38-40)

การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย (Palliative Care) นับเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญยิ่งต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ที่เผชิญกับโรคร้ายแรงหรืออยู่ในภาวะใกล้เสียชีวิต ซึ่งมักไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ ผู้ป่วยในระยะนี้ต้องเผชิญกับสภาวะทุกข์ที่ซับซ้อน ทั้งด้านร่างกาย เช่น ความเจ็บปวดหรือภาวะทางสรีรวิทยาที่เสื่อมถอย ด้านจิตใจ เช่น ความกลัว ความเศร้า

ความกังวล และการตั้งคำถามต่อคุณค่าของชีวิต ด้านสังคม เช่น ความรู้สึกเป็นภาระแก่ผู้อื่น และด้านจิตวิญญาณ เช่น ความสับสนในความหมายของชีวิต ความตาย และการพลัดพรากจากคนที่รัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความกลัวและความไม่แน่นอนเกี่ยวกับความตาย ตลอดจนความยึดมั่นถือมั่นในชีวิตหรือร่างกาย เป็นปัจจัยสำคัญที่บั่นทอนภาวะจิตใจของผู้ป่วย ทำให้ไม่สามารถเผชิญกับความตายได้อย่างสงบ การดูแลที่มีคุณภาพในระยะท้ายชีวิตจึงจำเป็นต้องมีลักษณะองค์รวม ครอบคลุมทั้งการดูแลด้านกายภาพ เช่น การจัดการอาการเจ็บปวด การดูแลด้านจิตใจด้วยการรับฟังอย่างลึกซึ้ง และการสนับสนุนด้านจิตวิญญาณ เพื่อให้ผู้ป่วยได้ทบทวนชีวิต ตระหนักรู้ในสภาวะของตน และสามารถปล่อยวางจากความยึดติดได้อย่างสงบเย็น ซึ่งการเจริญสติหรือการใช้แนวคิดจากพระพุทธศาสนา เช่น อริยสัจ 4 หรืออนิจจัง ก็สามารถเป็นแนวทางหนึ่งในการดูแลผู้ป่วยให้เกิดการคลี่คลายภายในอย่างแท้จริง (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2566, น. 15-18)

ในบริบทนี้ หลักอริยสัจ 4 ตามแนวคำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และ มรรค มิใช่เพียงกรอบแนวคิดทางศาสนา แต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมือทางธรรมในการดูแลจิตวิญญาณของผู้ป่วยระยะสุดท้ายได้อย่างลุ่มลึก หลักธรรมนี้ช่วยให้ผู้ป่วยได้มีโอกาส “รู้” และ “เห็น” ความทุกข์อย่างตรงไปตรงมา ไม่ใช่เพื่อซ้ำเติมหรือหลีกหนี แต่เพื่อเข้าใจว่า ความเจ็บปวด ความเสื่อมถอย ความพรากจาก และความตาย มิใช่สิ่งแปลกปลอม แต่เป็นสัจธรรมของชีวิตที่ไม่มีผู้ใดหลีกพ้นได้ การทำความเข้าใจใน “ทุกข์” และ “เหตุแห่งทุกข์” ช่วยให้ผู้ป่วยสามารถถอยออกจากความยึดติดในตัวตน ร่างกาย และความกลัวที่ปิดกั้นจิตใจ เมื่อนั้น จิตจึงเปิดรับโอกาสแห่ง “นิโรธ” หรือการปลดเปลื้องจากภายในและนำไปสู่ความสงบเย็นอย่างแท้จริง หลัก “มรรค” โดยเฉพาะองค์แห่งสัมมาสติและสัมมาสมาธิ ยังมีบทบาทสำคัญในการนำพาจิตให้อยู่กับปัจจุบัน ลดความฟุ้งซ่าน และส่งเสริมการยอมรับโดยปราศจากความขัดขืน ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในวาระสุดท้ายของชีวิต ด้วยเหตุนี้ การน้อมนำอริยสัจ 4 มาเป็นฐานคิดในการดูแลผู้ป่วย จึงไม่ใช่เพียงการปลอบโยนทางใจ แต่เป็นกระบวนการพาผู้ป่วยเดินเข้าสู่การรู้แจ้งในความจริงของชีวิต และเผชิญความตายด้วยจิตใจที่ไม่หวาดกลัว ปราศจากความยึดมั่น และเปี่ยมด้วยสันติสุขอย่างลึกซึ้ง

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้อริยสัจ 4 ในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย โดยมุ่งเน้นให้เห็นถึงกระบวนการทำความเข้าใจ “ทุกข์” ในเชิงลึก ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณของผู้ป่วย ซึ่งต้องเผชิญกับความเจ็บปวด ความกลัว ความไม่

แน่นอน และความยึดมั่นในชีวิต จากนั้นจึงวิเคราะห์ “สมุทัย” หรือเหตุแห่งทุกข์ เช่น ความกลัวตาย ความห่วงกังวลในครอบครัว หรือการไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของชีวิต เป้าหมายสำคัญคือการค้นหา “นิโรธ” หรือแนวทางแห่งการดับทุกข์ ด้วยการสร้างความเข้าใจ ความยอมรับ และการปล่อยวางอย่างมีสติ บทความนี้ยังนำเสนอแนวทางปฏิบัติตาม “มรรค” เช่น การเจริญสติ สมาธิ การสนทนาธรรม การให้คำปรึกษาทางจิตวิญญาณ และการสนับสนุนจากบุคลากรผู้ดูแล เพื่อส่งเสริมให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีในช่วงบั้นปลาย และเผชิญกับความตายอย่างสงบ เป็นธรรมชาติ และมีศักดิ์ศรีตามแนวทางพระพุทธศาสนา

แนวคิดเกี่ยวกับอริยสัจ 4 ในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย

หลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา ที่อธิบายถึงธรรมชาติของทุกข์และแนวทางการคลี่คลายทุกข์อย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค แนวคิดนี้ไม่เพียงแต่เป็นหลักปรัชญาเชิงทฤษฎี แต่ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในบริบททางคลินิกและการดูแลสุขภาพจิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ทางร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ อริยสัจ 4 ช่วยให้ผู้ป่วยและผู้ดูแลเกิดความเข้าใจลึกซึ้งในสภาวะของความทุกข์ ตลอดจนแนวทางปฏิบัติที่จะนำไปสู่การคลายความทุกข์และสร้างสันติสุขภายในในช่วงเวลาสำคัญของชีวิต

หลักอริยสัจ 4 เป็นแก่นแท้ของคำสอนพระพุทธศาสนา ซึ่งชี้ให้เห็นถึงธรรมชาติของทุกข์และแนวทางในการคลี่คลายทุกข์อย่างเป็นระบบ โดยแบ่งออกเป็น 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ สาเหตุของทุกข์ การดับทุกข์ และทางออกจากทุกข์ ทุกข์ หมายถึงสภาพความไม่สบายกายไม่สบายใจที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้ป่วยระยะสุดท้ายมักเผชิญทั้งความเจ็บปวดทางกาย ความวิตกกังวล ความกลัว และความสูญเสียที่ใกล้เข้ามา สาเหตุของทุกข์หรือสมุทัย คือ ความอยากได้อยากมีและความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดความทุกข์ในจิตใจ การดับทุกข์หรือนิโรธ คือการเข้าถึงสภาวะที่ความทุกข์หมดไปผ่านการปล่อยวางตัณหาและอุปาทานอย่างสิ้นเชิง และทางออกจากทุกข์หรือมรรค คือแนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การดับทุกข์อย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศีล สมาธิ และปัญญา หลักธรรมทั้งสี่ประการนี้จึงมีบทบาทสำคัญในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย โดยช่วยให้ผู้ป่วยและผู้ดูแลมีกรอบความคิดในการเข้าใจและรับมือกับทุกข์ ตลอดจนส่งเสริมการปล่อยวางและการเผชิญความตายด้วยสติและปัญญาอย่างสงบสุข ได้แก่

1) ทุกข์ หมายถึง ความไม่สบายกายไม่สบายใจหรือความทุกข์ทรมาน ในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต ผู้ป่วยระยะสุดท้ายเผชิญกับทุกข์ทั้งทางกาย เช่น ความเจ็บปวดเรื้อรัง ภาวะแทรกซ้อนทางร่างกาย รวมถึงทุกข์ทางใจ เช่น ความกลัว ความวิตกกังวล ความโดดเดี่ยว และความเศร้าโศกเสียใจ ความเข้าใจถึงธรรมชาติของทุกข์ช่วยให้ผู้ดูแลและผู้ป่วยรับรู้ถึงสภาวะความจริงที่เกิดขึ้น และเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2564, น. 30-32)

2) สาเหตุของทุกข์ สาเหตุของทุกข์ตามหลักอริยสัจ 4 คือ “ตัณหา” หรือความอยากได้อยากมี ความยึดมั่นถือมั่นในสิ่งต่าง ๆ รวมถึงความไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลง และความสูญเสีย ในบริบทของผู้ป่วยระยะสุดท้าย สาเหตุของทุกข์อาจมาจากความยึดมั่นในชีวิต ความกลัวความตาย หรือความกังวลเกี่ยวกับครอบครัวและอนาคตของตนเอง (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2566, น. 42-43) การทำความเข้าใจและเห็นสาเหตุเหล่านี้เป็นกุญแจสำคัญในการช่วยผู้ป่วยคลายทุกข์และเปิดทางสู่การปล่อยวาง

3) การดับทุกข์ การดับทุกข์หมายถึงการเข้าถึงสภาวะที่ไม่มีทุกข์เหลืออยู่ เกิดจากการปล่อยวางตัณหาและอุปาทานอย่างสิ้นเชิง สำหรับผู้ป่วยระยะสุดท้าย การดับทุกข์นี้เป็นเป้าหมายสูงสุดที่ต้องการให้เกิดขึ้นผ่านกระบวนการทางจิตใจ เช่น การยอมรับความจริงของชีวิต การสร้างสติ และการพัฒนาปัญญาเพื่อคลี่คลายความกลัวและความวิตกกังวล (พุทธทาสภิกขุ, 2549, น. 15-18)

4) ทางออกจากทุกข์ ทางออกจากทุกข์หรือมรรค คือหนทางปฏิบัติที่นำไปสู่การดับทุกข์อย่างเป็นระบบ โดยประกอบด้วยองค์มรรค 8 ประการ เช่น สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) สัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ) สัมมาวาจา (การพูดชอบ) สัมมากัมมันตะ (การกระทำชอบ) เป็นต้น ในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย การส่งเสริมให้ผู้ป่วยเจริญสติ สมาธิ และปัญญา รวมถึงการสนับสนุนให้เกิดจิตใจที่สงบและมีความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิต เป็นการปฏิบัติตามแนวทางนี้อย่างแท้จริง ซึ่งช่วยให้ผู้ป่วยสามารถเผชิญกับความตายด้วยความสงบและมีศักดิ์ศรี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2562, น. 20-25)

สรุปได้ว่า หลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา ที่อธิบายธรรมชาติของทุกข์และแนวทางการคลี่คลายทุกข์อย่างเป็นระบบ โดยแบ่งเป็น ทุกข์ ความไม่สบายกายใจที่ผู้ป่วยระยะสุดท้ายมักเผชิญ เช่น ความเจ็บปวดและความกลัว ความวิตกกังวล (สมุทัย) คือสาเหตุของทุกข์ซึ่งมาจากความยึดมั่นถือมั่นและตัณหา นิโรธ หมายถึงการดับทุกข์ผ่านการ

ปล่อยวางตัณหาและอุปาทาน สุดท้ายคือมรรค แนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การดับทุกข์อย่างเป็นระบบ เช่น การเจริญสติและสมาธิ หลักอริยสัจ 4 จึงช่วยให้ผู้ป่วยและผู้ดูแลเข้าใจธรรมชาติของทุกข์และเตรียมใจเผชิญความตายด้วยสติและปัญญาอย่างสงบสุข

แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย

แนวคิดเกี่ยวกับผู้ป่วยระยะสุดท้าย (End-of-life care หรือ Palliative Care) เป็นแนวคิดที่เน้นการดูแลแบบองค์รวม โดยมุ่งเน้นความเป็นอยู่ที่ดีของผู้ป่วยมากกว่าการรักษาโรคที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้ เป้าหมายสำคัญของการดูแลลักษณะนี้คือ การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยในมิติที่หลากหลาย ได้แก่ มิติทางร่างกาย เช่น การบรรเทาความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมานจากอาการของโรค มิติทางจิตใจ เช่น การลดความวิตกกังวล ความกลัวความตาย และภาวะซึมเศร้า มิติทางสังคม เช่น การสนับสนุนความสัมพันธ์กับครอบครัวหรือผู้ดูแล และมิติทางจิตวิญญาณ เช่น การช่วยให้ผู้ป่วยได้ค้นหาความหมายของชีวิตและความตายอย่างลึกซึ้ง (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2566, น. 6-8)

แนวทางดังกล่าวเป็นหัวใจของการดูแลแบบประคับประคอง ซึ่งองค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ให้คำจำกัดความว่าเป็น “แนวทางการดูแลที่มุ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยและครอบครัวที่เผชิญกับปัญหาที่เกิดจากโรคที่เป็นอันตรายถึงชีวิต ผ่านการป้องกันและบรรเทาความทุกข์โดยการประเมินและรักษาอาการต่าง ๆ อย่างครอบคลุม ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ” แนวทางนี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะในวาระสุดท้ายของชีวิตเท่านั้น แต่สามารถเริ่มต้นได้ตั้งแต่ระยะที่วินิจฉัยโรคเรื้อรัง เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยสามารถใช้ชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี มีความสงบใจ และมีความพร้อมที่จะเผชิญความตายได้อย่างมีความหมาย นอกจากนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายยังเน้น “การเข้าใจผู้ป่วยในฐานะมนุษย์” ที่มีความรู้สึก ความคาดหวัง และความกลัว การดูแลที่ดีจึงไม่อาจจำกัดอยู่แค่กระบวนการทางคลินิกเท่านั้น หากแต่ต้องผสานความเห็นอกเห็นใจ การสื่อสารอย่างมีคุณภาพ และการรับฟังอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้เกิดความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างผู้ป่วย ครอบครัว และทีมสหสาขาวิชาชีพ (แพทย์สมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2565, น. 13-15) ผู้ป่วยระยะสุดท้ายมักเผชิญกับความทุกข์ในหลายมิติ ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านกายภาพ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ ความเจ็บปวดจากอาการของโรค เช่น ปวดเรื้อรัง หายใจลำบาก เบื่ออาหาร หรืออ่อนแรง เป็นสิ่งที่บั่นทอนคุณภาพชีวิตอย่างรุนแรง (กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข,

2566, น. 20-22) นอกจากความทุกข์ทางกายแล้ว ผู้ป่วยยังเผชิญความเหนื่อยล้าทางอารมณ์ เช่น ความเครียด ความกลัวความตาย ความเศร้าเสียใจจากการพลัดพรากบุคคลอันเป็นที่รัก และความรู้สึกว่าตนเองเป็นภาระของครอบครัว ความรู้สึกเหล่านี้ส่งผลให้เกิดภาวะซึมเศร้าหรือความสิ้นหวัง ซึ่งหากไม่ได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม อาจนำไปสู่การปฏิเสธการรักษาหรือความไม่ร่วมมือในการดูแล (Thai Palliative Care Society, 2565, น. 15-18)

ดังนั้น การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่มีประสิทธิภาพจึงต้องมีลักษณะ “องค์รวม” โดยครอบคลุมทั้งมิติทางกายภาพ เช่น การควบคุมอาการเจ็บปวดหรือความไม่สบาย มิติทางจิตใจ เช่น การพูดคุยอย่างลึกซึ้ง การให้กำลังใจ และการสนับสนุนด้านสุขภาพจิต มิติทางสังคม เช่น การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และมิติทางจิตวิญญาณ เช่น การทบทวนความหมายของชีวิต การให้อภัย และการเตรียมใจยอมรับความตาย (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2565, น. 30-35) การบูรณาการแต่ละมิติเข้าด้วยกันอย่างเหมาะสม ช่วยให้ผู้ป่วยสามารถเผชิญวาระสุดท้ายของชีวิตได้อย่างมีศักดิ์ศรี สงบเย็น และเปี่ยมด้วยความหมาย ในบริบทของสังคมไทย การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายได้รับอิทธิพลจากแนวคิดในพระพุทธศาสนาอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะหลักธรรมสำคัญ เช่น อริยสัจ 4 อนิจจัง มรณานุสติ และการเจริญสติ แนวคิดเหล่านี้ช่วยให้ผู้ป่วยเรียนรู้ที่จะตระหนักรู้ในความไม่เที่ยงของชีวิต ลดความยึดมั่นในตัวตน และคลี่คลายความกลัวความตายด้วยปัญญา การน้อมนำหลักธรรมมาใช้ในการดูแลจึงไม่ใช่เพียงการปลอบโยนทางศีลธรรม หากแต่เป็นกระบวนการภาวนาที่เสริมพลังใจให้ทั้งผู้ป่วยและผู้ดูแล เช่น แพทย์ พยาบาล และครอบครัว ได้ร่วมกันสร้าง “พื้นที่แห่งสันติ” ที่เปิดโอกาสให้ผู้ป่วยจากไปด้วยความเบาสบาย และไม่ถูกทอดทิ้งทางจิตใจ

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับผู้ป่วยระยะสุดท้าย เน้นการดูแลแบบองค์รวมที่มุ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิตในทุกมิติ ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ มากกว่าการรักษาโรคที่ไม่สามารถหายได้ โดยเป้าหมายสำคัญคือการบรรเทาความทุกข์ทรมานและส่งเสริมความสงบภายในของผู้ป่วย การดูแลแบบประคับประคองจึงให้ความสำคัญกับการตอบสนองความต้องการเฉพาะบุคคลและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ป่วย ครอบครัว และทีมสหสาขาวิชาชีพในบริบทของสังคมไทย แนวคิดดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น อริยสัจ 4 และการเจริญสติ ซึ่งช่วยให้ผู้ป่วยสามารถยอมรับความไม่เที่ยงของชีวิตและเตรียมใจเผชิญความตายอย่างสงบเย็น

การประยุกต์ใช้อริยสัจ 4 ในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย

การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย เป็นช่วงเวลาที่บุคคลกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในชีวิต การเข้าใจธรรมชาติของความทุกข์และการคลี่คลายทุกข์อย่างถูกต้องย่อมมีความสำคัญอย่างยิ่ง หลักอริยสัจ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค เป็นแก่นคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนา ที่มิได้จำกัดอยู่เพียงในเชิงทฤษฎี แต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในกระบวนการดูแลผู้ป่วยได้อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะในด้านจิตใจและจิตวิญญาณ หลักธรรมนี้เปิดโอกาสให้ผู้ป่วยเกิดความเข้าใจในสภาวะของตนเอง ตระหนักถึงความไม่เที่ยงของชีวิต และค่อย ๆ คลายความยึดมั่นถือมั่น ซึ่งนำไปสู่ความสงบเย็นและศักดิ์ศรีของชีวิตในวาระสุดท้าย

ในบริบทของการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย การเข้าถึงความเข้าใจเกี่ยวกับความทุกข์อย่างถ่องแท้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างแท้จริง เนื่องจากผู้ป่วยในช่วงวาระสุดท้ายมักเผชิญกับทั้งความเจ็บปวดทางกายและความทุกข์ทางจิตใจอย่างซับซ้อน การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการช่วยให้ผู้ป่วยสามารถเผชิญความจริงของชีวิตได้ด้วยสติและปัญญา โดยหลักทุกข์ ช่วยให้ตระหนักถึงสภาพความไม่สมบูรณ์ของชีวิต สมุทัย เปิดโอกาสให้สำรวจรากเหง้าของความทุกข์ที่เกิดจากตัณหาและความยึดมั่น นิโรธ เป็นการชี้ทางสู่การดับทุกข์อย่างสงบ และมรรค คือแนวทางปฏิบัติที่นำไปสู่การพ้นทุกข์อย่างเป็นระบบ หลักธรรมเหล่านี้จึงมิได้เป็นเพียงทฤษฎีทางศาสนา แต่ยังสามารถเป็นเครื่องมือทางจิตวิญญาณที่ช่วยผู้ป่วยและผู้ดูแลได้เข้าใจยอมรับ และเตรียมใจกับความตายอย่างมีคุณภาพและศักดิ์ศรี

ในกระบวนการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย การทำความเข้าใจหลักอริยสัจ 4 ในเชิงปฏิบัติเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดการดูแลที่ลึกซึ้งทั้งทางกายภาพและจิตวิญญาณ โดยเฉพาะในมิติของ “ทุกข์” ที่ปรากฏชัดในชีวิตของผู้ป่วยระยะสุดท้าย ซึ่งมักเผชิญกับความเจ็บปวดเรื้อรัง ความทุกข์ทรมานจากภาวะโรคที่ไม่อาจรักษาให้หายขาด ตลอดจนความสูญเสียทางร่างกาย เช่น การสูญเสียการเคลื่อนไหว อัตภาพ หรือการพึ่งพาตนเอง ความวิตกกังวลเกี่ยวกับความตายและความไม่แน่นอนของอนาคต ล้วนเป็นรูปแบบของทุกข์ที่มีผลกระทบต่อจิตใจอย่างลึกซึ้ง การตระหนักรู้ถึงธรรมชาติของทุกข์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต คือจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงทัศนะจากการปฏิเสธ ไปสู่การยอมรับอย่างมีสติ ขณะที่ “สมุทัย” หรือสาเหตุของทุกข์ ตามแนวทางพระพุทธศาสนา อธิบายว่าเกิดจากตัณหา ความอยาก และความยึดมั่น

ถือมั่น ผู้ป่วยจำนวนมากอาจยังผูกพันอยู่กับความคาดหวังในการหายป่วย การอยู่กับครอบครัว หรือการทำหน้าที่ต่าง ๆ ให้ลุล่วง ความผูกพันเหล่านี้เมื่อไม่ได้รับการเติมเต็มจะกลับกลายเป็นความทุกข์ทางจิตใจ การทำความเข้าใจในสมุทัย จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ป่วยเรียนรู้การ “รู้ทันตน” ผ่านการสังเกตอารมณ์ ความคิด และความคาดหวังภายใน ซึ่งเป็นกระบวนการนำไปสู่การคลี่คลายความทุกข์จากภายในอย่างแท้จริง สำหรับ “นิโรธ” หรือความดับทุกข์ มิได้หมายถึงการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด แต่คือภาวะแห่งความสงบที่เกิดจากการปล่อยวางตัณหาและความยึดมั่นในตัวตน ผู้ป่วยที่สามารถพัฒนาใจให้เข้าถึงนิโรธ จะสามารถพบความสงบเย็นแม้อยู่ในท่ามกลางความเจ็บปวดทางกายหรือสถานการณ์ของความใกล้ตาย ภาวะนี้ไม่ได้เกิดขึ้นด้วยความเชื่อเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการฝึกฝนจิตอย่างสม่ำเสมอ ส่วน “มรรค” หรือหนทางสู่การดับทุกข์ เป็นแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนที่สุดในพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยอริยมรรคมีองค์ 8 ซึ่งมีทั้งองค์ความรู้ (สัมมาทิฏฐิ) ความตั้งใจ (สัมมาสังกัปปะ) และการฝึกจิต (สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ) การนำหลักมรรคมาใช้ในการดูแลผู้ป่วย เช่น การแนะนำให้เจริญสติผ่านการกำหนดลมหายใจ การภาวนา หรือการฟังธรรม ย่อมช่วยให้ผู้ป่วยสามารถอยู่กับปัจจุบัน เข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นโดยไม่ตัดสิน และปล่อยวางได้อย่างเป็นธรรมชาติ

สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้อริยสัจ 4 ในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ไม่ได้เป็นเพียงแนวคิดเชิงศาสนา แต่เป็นเครื่องมือทางจิตวิญญาณที่ช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจทุกข์และเผชิญความตายอย่างสงบ การรู้เท่าทันสมุทัยทำให้ลดความยึดมั่นถือมั่นและเข้าถึงนิโรธ ซึ่งเป็นภาวะแห่งความสงบภายใน การใช้มรรค เช่น การเจริญสติหรือภาวนา ช่วยให้ผู้ป่วยอยู่กับปัจจุบันและยอมรับการเปลี่ยนแปลงโดยไม่กลัว ขณะเดียวกัน ผู้ดูแลก็ได้รับประโยชน์จากกรอบคิดนี้ในการเกื้อหนุนด้วยเมตตา ลดความรู้สึกแบกรับเกินพอดี แนวทางนี้ส่งเสริมการเติบโตทางจิตวิญญาณทั้งผู้ให้และผู้รับ เพิ่มมิติธรรมใน Palliative Care โดยเฉพาะในสังคมไทยที่มีพื้นฐานพุทธศาสนา อริยสัจ 4 จึงเป็นแนวทางที่เข้าถึงง่ายและเหมาะสม ช่วยให้การดูแลผู้ป่วยครอบคลุมทั้งกาย ใจ และจิตวิญญาณ

ประโยชน์ของการใช้อริยสัจ 4 ในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย

การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายมีประโยชน์อย่างลึกซึ้งทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่ผู้ป่วยต้องเผชิญกับความเจ็บปวด ความสูญเสีย และความไม่แน่นอนของชีวิต หลัก “ทุกข์” ช่วยให้ผู้ป่วยตระหนักว่า

ความเจ็บปวด ความเสื่อม ความพลัดพราก และการตาย มิใช่เรื่องผิดปกติ หากเป็นธรรมดาของสังขาร เกิดความเข้าใจในสภาวะที่เป็นจริง ไม่หลีกหนีหรือปฏิเสธ ทำให้ผู้ป่วยสามารถเผชิญหน้ากับความจริงได้อย่างกล้าหาญ ขณะที่ “สมุทัย” หรือเหตุแห่งทุกข์ ทำให้ผู้ป่วยสามารถสำรวจจิตใจตนเองอย่างลึกซึ้ง เพื่อค้นหาต้นตอของความทุกข์ เช่น ความกลัวตาย ความห่วงใยคนข้างหลัง หรือการยึดติดในร่างกาย เมื่อเห็นชัดในเหตุแห่งทุกข์ ย่อมเกิดช่องทางในการปล่อยวางและบำบัดจิตใจจากภายใน การเข้าถึง “นิโรธ” หรือความดับทุกข์ จึงไม่ใช่เพียงแค่การสิ้นสุดของความเจ็บปวดทางร่างกาย แต่คือการพบกับความสงบภายในที่แท้จริง เป็นสภาวะที่ใจสงบเย็น ไม่ดิ้นรน และยอมรับความตายอย่างมีศักดิ์ศรี ส่วน “มรรค” โดยเฉพาะการฝึกเจริญสติ สมาธิ และสัมมาทิฏฐิ จะช่วยให้ผู้ป่วยรู้เท่าทันความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ จึงสามารถอยู่กับปัจจุบันอย่างสงบ ไม่หลงในอดีตหรือวิตกกับอนาคต ทำให้ช่วงเวลาสุดท้ายของชีวิตเต็มไปด้วยความหมาย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2562, น. 22-24) นอกจากนี้ อริยสัจ 4 ยังเป็นแนวทางสำคัญสำหรับผู้ดูแลทั้งแพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา และครอบครัว ที่จะสามารถให้การดูแลผู้ป่วยด้วยความเข้าใจ เห็นใจ และมีเมตตา โดยไม่แบกรับความทุกข์ของผู้ป่วยไว้เป็นภาระตนเอง และสามารถวางใจได้เมื่อการดูแลนั้นมาถึงจุดสุดท้ายอย่างสมบูรณ์ (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2565, น. 34-36) การดูแลที่มีธรรมะเป็นพื้นฐานเช่นนี้ มิได้เพียงประคองกายให้ถึงวาระสุดท้าย แต่ยังประคองใจให้สงบงามไปพร้อมกัน โดยสามารถสรุปประโยชน์ของการใช้อริยสัจ 4 ในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายออกมาเป็นข้อ ๆ ได้แก่

1) ช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจความจริงของชีวิต โดยตระหนักว่า ความเจ็บปวด ความเสื่อม และความตาย เป็นธรรมดาของสังขาร มิใช่เรื่องผิดปกติ

2) เปิดโอกาสให้สำรวจต้นตอของความทุกข์ภายในใจ เช่น ความกลัว ความห่วงใย หรือความยึดติด ทำให้สามารถปล่อยวางได้ลึกยิ่งขึ้น

3) เสริมสร้างภาวะจิตใจที่สงบเย็น ด้วยการเข้าถึง “นิโรธ” หรือความดับทุกข์ อันนำไปสู่การยอมรับความตายด้วยศักดิ์ศรี

4) ส่งเสริมการอยู่กับปัจจุบันอย่างมีสติ โดยการฝึกมรรค เช่น สติ สมาธิ และปัญญา ช่วยลดความฟุ้งซ่านและความกลัวในช่วงท้ายชีวิต

5) เสริมพลังใจแก่ผู้ดูแล ทำให้แพทย์ พยาบาล หรือครอบครัว เข้าใจธรรมชาติของทุกข์โดยไม่รู้สึกแบกรับเกินพอดี

6) เป็นแนวทางการดูแลแบบองค์รวม ครอบคลุมทั้งมิติทางกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ ไม่ใช่แค่การรักษาทางกายภาพ

7) ส่งเสริมการเจริญเติบโตทางจิตวิญญาณ ทั้งของผู้ป่วยและผู้ดูแล ทำให้การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายเป็นกระบวนการที่ลึกซึ้งและมีคุณค่า

สรุปได้ว่า การใช้อริยสัจ 4 ในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจความทุกข์และยอมรับความตายอย่างสงบ ด้วยการตระหนักในความไม่เที่ยงของชีวิต และปล่อยวางจากความยึดมั่นภายในใจ การฝึกสติ สมาธิ และปัญญา ยังช่วยให้ผู้ป่วยอยู่กับปัจจุบันอย่างมีความหมาย ขณะเดียวกัน ผู้ดูแลก็สามารถเกื้อกูลด้วยเมตตาโดยไม่รู้สึกแบกรับเกินพอดี แนวทางนี้ส่งเสริมการดูแลแบบองค์รวมที่ครอบคลุมทั้งกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ พร้อมเปิดโอกาสให้เกิดการเติบโตทางจิตวิญญาณทั้งผู้ให้และผู้รับ

บทสรุป

การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายในสังคมปัจจุบันมิอาจจำกัดอยู่เพียงการรักษาทางกายภาพเท่านั้น หากแต่จำเป็นต้องขยายขอบเขตไปสู่การดูแลด้านจิตใจและจิตวิญญาณอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะในบริบทสังคมไทยที่มีรากฐานทางวัฒนธรรมพระพุทธศาสนา แนวทางอริยสัจ 4 จึงถือเป็นเครื่องมือทางจิตวิญญาณที่มีคุณค่า เพราะช่วยให้ผู้ป่วยตระหนักรู้ถึงความทุกข์ สาเหตุของทุกข์ และแนวทางแห่งการดับทุกข์อย่างเป็นระบบ การทำความเข้าใจความจริงของชีวิตตามหลักอริยสัจ 4 ไม่เพียงช่วยให้ผู้ป่วยสามารถเผชิญความตายอย่างสงบเท่านั้น หากยังส่งเสริมการปล่อยวาง ลดความหวาดกลัว และช่วยให้ผู้ป่วยค้นพบความหมายของชีวิตในช่วงวาระสุดท้ายได้อย่างมีศักดิ์ศรีและความสงบทางจิตใจ

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้นในอนาคต ควรมีการพัฒนาแนวปฏิบัติที่ผสานหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับศาสตร์ทางการแพทย์อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการจัดทำหลักสูตรหรือแนวทางการฝึกอบรมบุคลากรทางการแพทย์ให้มีความเข้าใจในมิติทางจิตวิญญาณควบคู่กับความรู้ทางวิชาชีพ ทั้งนี้ กลไกการฝึกอบรมดังกล่าวควรมีลักษณะเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ เช่น การให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความตาย การฝึกทักษะด้านการสื่อสารเชิงเมตตากรุณา การฝึกเจริญสติและการดูแลจิตใจตนเองของผู้ให้การดูแล ตลอดจนการเรียนรู้ผ่านกรณีศึกษาและการทำงานร่วมกับ

พระสงฆ์ นักจิตวิทยา หรือผู้เชี่ยวชาญด้านการดูแลแบบประคับประคอง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในมิติทางจิตวิญญาณของผู้ป่วยอย่างรอบด้าน

นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจ 4 ในบริบทการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายในสังคมไทย เพื่อพัฒนารูปแบบการดูแลที่เหมาะสมกับความเชื่อ วัฒนธรรม และคุณค่าทางจิตใจของผู้ป่วยและครอบครัว อันจะนำไปสู่การสร้างระบบการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข. (2566). แนวทางการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคอง (Palliative Care). ฉบับปรับปรุง 2566. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

พุทธทาสภิกขุ. (2549). อริยสัจ 4. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2556). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2562). หลักมรรค 8 และการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2564). อริยสัจ 4: แนวทางพัฒนาจิตเพื่อการดับทุกข์. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2565). พุทธธรรมกับการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2565). พุทธปรัชญากับการดูแลแบบประคับประคอง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

แพทยสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2565). แนวทางการดูแลแบบประคับประคองสำหรับบุคลากรสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธนาเพรส จำกัด.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Thai Palliative Care Society. (2565). Palliative and End-of-Life Care Manual for Health Professionals. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สหมิตรพริ้นติ้ง.

พุทธเกษตร : เหตุและผลสู่ความพอเพียง*

BUDDHIST AGRICULTURE: CAUSE AND EFFECT TOWARDS SUFFICIENCY

พระใบฎีกาพิชัย สิริธโร (ปาประลิต)[1] และ รวีโรจน์ ศรีคำภา[2]

Phrabaidika Phichai Siridharo (Prapalit)[1] and Raweerose Sricompa[2]

[1-2]บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

[1-2]Graduate Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: Phichaypapralit@gmail.com

วันที่รับบทความ : 13 มีนาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 17 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 19 มีนาคม 2569

Received 13 March 2026; Revised 17 March 2026; Accepted 19 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวคิดพุทธเกษตรในฐานะกรอบการพัฒนาการเกษตรที่เชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับแนวคิดความพอเพียงท่ามกลางบริบทการพัฒนาการเกษตรสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นการผลิตเชิงปริมาณและผลกำไรสูงสุดจนก่อให้เกิดปัญหาหนี้สินของเกษตรกร ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และความไม่สมดุลของระบบนิเวศ บทความนี้มุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง “เหตุ” และ “ผล” ของพุทธเกษตร โดยใช้กรอบแนวคิดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) มัชฌิมาปฏิปทา สัปปุริสธรรม และหลักคุณธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตอย่างพอดี ควบคู่กับกรอบแนวคิดของ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่ออธิบายแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

พุทธเกษตรเป็นแนวทางการทำเกษตรที่มีหลักธรรมเป็น “เหตุ” หรือฐานคิดในการกำหนดวิธีคิด วิธีดำเนินชีวิต และวิธีจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล ไม่เบียดเบียน

Citation:

*พระใบฎีกาพิชัย สิริธโร (ปาประลิต) และ รวีโรจน์ ศรีคำภา. (2569). พุทธเกษตร : เหตุและผลสู่ความพอเพียง. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1290-1305.

Phrabaidika Phichai Siridharo (Prapalit) and Raweerose Sricompa. (2026). Buddhist Agriculture: Cause And Effect Towards Sufficiency. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1290-1305.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

สิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับวิถีธรรมชาติ เมื่อหลักธรรมดังกล่าวถูกนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติจริง ย่อมก่อให้เกิด “ผล” คือความพอเพียงที่ปรากฏในสามมิติสำคัญ ได้แก่ มิติเศรษฐกิจที่เน้นการพึ่งพาตนเองและลดต้นทุนการผลิต มิติสังคมที่ก่อให้เกิดความเอื้อเฟื้อแบ่งปันและความเข้มแข็งของชุมชน และมิติจิตใจที่นำไปสู่ความสงบ ความพอดี และความสุขจากการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย แนวคิดพุทธเกษตรจึงมิใช่เพียงรูปแบบการผลิตทางการเกษตรเท่านั้น หากเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์อย่างองค์รวมที่เชื่อมโยงเศรษฐกิจ สังคม และจิตวิญญาณเข้าด้วยกัน และสามารถเป็นกรอบทางวิชาการในการพัฒนาเกษตรกรรมไทยให้เกิดความมั่นคง สมดุล และยั่งยืนบนฐานคุณธรรมและวัฒนธรรมของสังคมไทย

คำสำคัญ: พุทธเกษตร, เหตุและผล, เศรษฐกิจพอเพียง, หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา, การพัฒนาที่ยั่งยืน

Abstract

This academic article aims to analyze the concept of Buddhist Agriculture (Phutthakaset) as a framework for agricultural development that integrates Buddhist teachings with the philosophy of sufficiency, within the context of modern agricultural development that prioritizes quantitative production and profit maximization a paradigm that has given rise to pervasive farmer indebtedness, natural resource degradation, and ecological imbalance. The article examines the causal relationship between the "causes" and "effects" of Buddhist Agriculture through two principal theoretical frameworks: core Buddhist doctrines, namely the Threefold Training (Tisikkhā: morality, concentration, and wisdom), the Middle Way (Majjhimāpaṭipadā), and related ethical principles governing a life of moderation; and the Philosophy of Sufficiency Economy, both employed to explicate an approach to agricultural development grounded in the balance between humanity and nature.

Buddhist Agriculture represents an approach to farming in which Buddhist principles serve as the "cause," or foundational orientation, governing ways of thinking, modes of living, and the sustainable management of natural resources

without exploitation of the environment and in harmony with natural processes. When these principles are applied in practice, they yield "effects" manifested across three significant dimensions: an economic dimension emphasizing self-reliance and the reduction of production costs; a social dimension fostering generosity, mutual sharing, and community resilience; and a spiritual dimension conducive to inner peace, moderation, and a sense of fulfillment derived from simple living. Buddhist Agriculture is therefore not merely a model of agricultural production, but a holistic process of human development that integrates the economic, social, and spiritual dimensions. It offers a viable academic framework for advancing Thai agriculture toward security, balance, and long-term sustainability, firmly rooted in the ethical values and cultural heritage of Thai society.

Keywords: Buddhist Agriculture, cause and effect, Sufficiency Economy, Buddhist teachings, sustainable development

บทนำ

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์และการพัฒนาที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นที่ตั้ง ภาคการเกษตรไทยได้เผชิญกับความท้าทายอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การผลิตเชิงเดี่ยวเพื่อการส่งออก หนี้สินเกษตรกร ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ ไปจนถึงวิกฤติสุขภาพจากสารเคมีทางการเกษตร ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความไม่สมดุลของระบบการพัฒนาที่มุ่งเน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยขาดรากฐานด้านคุณธรรมและความสมดุลของระบบนิเวศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, น. 1-5) พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ได้พระราชทานแนวพระราชดำริเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตและการพัฒนาประเทศ โดยเน้นหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี พร้อมทั้งต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้และคุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.), 2550, น. 13-17) ท่ามกลางกระแสการแสวงหาแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับรากฐานทางวัฒนธรรมและ

ศาสนา แนวคิด “พุทธเกษตร” จึงได้รับความสนใจในฐานะการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพด้านการเกษตร โดยเน้นการดำรงชีวิตอย่างไม่เบียดเบียน การรู้จักประมาณในการใช้ทรัพยากร และการดำเนินชีวิตตามหลักทางสายกลาง ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญในพระพุทธศาสนา โดยเหตุและผลของพุทธเกษตรที่เชื่อมโยงกับความพอเพียง ได้วิเคราะห์ผ่านหลักธรรมที่เป็นฐานคิดและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในมิติต่าง ๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่าพุทธเกษตรมิใช่เพียงวิธีการผลิต แต่เป็นวิถีชีวิตที่นำไปสู่ความพอเพียงอย่างแท้จริงและยั่งยืน

ในเชิงแนวคิด “พุทธเกษตร” มิได้หมายถึงเพียงการทำเกษตรแบบปลอดสารเคมีหรือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของปัญญาและจริยธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งมุ่งให้มนุษย์ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับธรรมชาติและสรรพชีวิต การดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรจึงมิใช่เพียงกิจกรรมทางเศรษฐกิจ หากแต่เป็นวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงกับคุณค่าทางจิตใจและจริยธรรมของมนุษย์ด้วย แนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ความไม่เบียดเบียน ความพอประมาณ และการดำรงชีวิตตามทางสายกลาง มาใช้เป็นพื้นฐานในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการผลิตทางการเกษตรอย่างสมดุล (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2555, น. 189-192) เมื่อเกษตรกรดำเนินชีวิตตามแนวคิดดังกล่าว การทำเกษตรจึงกลายเป็นทั้งการประกอบอาชีพและการฝึกฝนพัฒนาจิตใจไปพร้อมกัน กล่าวคือ การเพาะปลูก การดูแลดิน น้ำ และพืชพันธุ์ด้วยความเมตตาและความรับผิดชอบต่อธรรมชาติ ย่อมเป็นการฝึกสติ ความเพียร และการรู้จักเหตุปัจจัยของธรรมชาติ ซึ่งเป็นหลักสำคัญในพุทธปรัชญา การดำเนินชีวิตเช่นนี้ช่วยลดความโลภและการแสวงหาผลประโยชน์เกินความจำเป็น พร้อมทั้งสร้างความสมดุลระหว่างการดำรงชีวิตของมนุษย์กับระบบนิเวศโดยรวม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559, น.28-35) นอกจากนี้ แนวคิดพุทธเกษตรยังสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการเกษตรอย่างยั่งยืน เนื่องจากเป็นการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อส่งเสริมระบบการผลิตที่เคารพต่อธรรมชาติ ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก และเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารของชุมชน การประยุกต์หลักธรรม เช่น สัมมาทิฏฐิ สัมมาอาชีวะ และคุณธรรมที่เกื้อกูลต่อสังคม ทำให้การเกษตรกลายเป็นวิถีชีวิตที่สร้างทั้งประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางสังคม และความสมดุลของ

สิ่งแวดล้อม อันนำไปสู่ความพอเพียงและความยั่งยืนในระยะยาว (พระมหาวีระศักดิ์ อภินนฺทเวที, 2563, น. 3773-3787)

นอกจากนี้ แนวคิด “พุทธเกษตร” ยังมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและสังคมโดยรวม เนื่องจากการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรมช่วยเสริมสร้างคุณค่าทางจิตใจของบุคคล เช่น ความเสียสละ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความร่วมมือกันในชุมชน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในสังคม เมื่อหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น เมตตา กรุณา และการดำรงชีวิตอย่างไม่เบียดเบียน ถูกนำมาประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตของเกษตรกร ย่อมทำให้การประกอบอาชีพเกษตรกรรมมิได้เป็นเพียงกิจกรรมทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจของคนในชุมชนให้มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น ในบริบทของสังคมเกษตรกรรมไทย แนวคิดพุทธเกษตรยังมีส่วนช่วยส่งเสริมความมั่นคงทางอาหารและการพึ่งพาตนเองของชุมชน เนื่องจากเกษตรกรให้ความสำคัญกับการผลิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และการลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดเกษตรกรรมยั่งยืนที่เน้นความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน เมื่อชุมชนมีระบบการผลิตที่ตั้งอยู่บนความพอเพียงและการพึ่งพาตนเอง ย่อมช่วยลดการแข่งขันที่มุ่งผลกำไรสูงสุด และหันมาให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิต ความมั่นคงทางอาหาร และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2555, น.134-137) ด้วยเหตุนี้ แนวคิดพุทธเกษตรจึงมิใช่เพียงทางเลือกด้านการผลิตทางการเกษตรเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางการพัฒนาสังคมที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันนำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืนทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และประเทศชาติในระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550, น. 21-24)

บทความนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักการของพุทธเกษตรในฐานะกระบวนการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพด้านการเกษตร โดยมุ่งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง “เหตุ” ซึ่งได้แก่ หลักคิดทางพุทธธรรม อาทิ ความพอประมาณ ความไม่เบียดเบียน ความเพียร และการรู้จักเหตุปัจจัย กับ “ผล” ที่เกิดขึ้นต่อการดำเนินชีวิตของเกษตรกรและชุมชนในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และจิตใจ การศึกษานี้ยังมุ่งอธิบายให้เห็นว่าพุทธเกษตรเป็นแนวทางที่ช่วยสร้างสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ตลอดจนส่งเสริมการพึ่งพาตนเองของชุมชนอย่างมีสติและปัญญา นอกจากนี้ยังวิเคราะห์บทบาทของพุทธเกษตรในการสนับสนุนการดำเนินชีวิตตาม

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นการพัฒนาอย่างมีเหตุผลและมีภูมิคุ้มกันต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ ทั้งนี้เพื่อชี้ให้เห็นว่าแนวคิดพุทธเกษตรสามารถเป็นทางเลือกสำคัญในการพัฒนาภาคการเกษตรไทยให้เกิดความมั่นคง สมดุล และยั่งยืนในระยะยาว

แนวคิดว่าด้วยพุทธเกษตรและเศรษฐกิจพอเพียง

แนวคิดว่าด้วยพุทธเกษตรและเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางสำคัญในการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพด้านการเกษตร โดยมุ่งเน้นให้มนุษย์ดำรงชีวิตอย่างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พุทธเกษตรจึงมิได้เป็นเพียงรูปแบบของการทำเกษตรกรรมเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการดำเนินชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม และปัญญา ขณะเดียวกัน แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงได้เน้นการดำเนินชีวิตตามหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีต่อการเปลี่ยนแปลง เมื่อแนวคิดทั้งสองถูกนำมาบูรณาการเข้าด้วยกัน จึงก่อให้เกิดแนวทางการพัฒนาการเกษตรที่ให้ความสำคัญกับการพึ่งพาตนเอง การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในสังคม แนวคิดดังกล่าวจึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน และนำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างพอเพียงและยั่งยืนในระยะยาว

พุทธเกษตร ในบริบทของบทความนี้ มิได้หมายถึง “พุทธเกษตร” (Buddha-land หรือ Pure Land) ในคติมหายานอันหมายถึงดินแดนอันบริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า หากแต่เป็นการนำศัพท์นี้มาปรับใช้ในความหมายใหม่ นั่นคือ “พุทธ + เกษตร” อันหมายถึงการทำเกษตรกรรมบนฐานคิดและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นแนวทางที่ผสมผสานระหว่างการปฏิบัติธรรมกับการทำมาหากิน กสิกรรมจึงมิใช่เพียงการผลิตเพื่อยังชีพหรือเพื่อการค้าเท่านั้น หากแต่เป็น “กรรมฐาน” หรือพื้นที่แห่งการฝึกฝนพัฒนาจิตใจไปพร้อมกัน เกษตรกรผู้ปฏิบัติตามแนวพุทธเกษตรจะใช้การเกษตรเป็นเครื่องมือในการเจริญสติ ฝึกความอดทน ขันติ และความเพียร ขณะเดียวกันก็มีความเมตตากรุณาต่อธรรมชาติและสิ่งมีชีวิตทั้งปวง โดยปฏิเสธการเบียดเบียนทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อม (พระไพศาล วิสาโล, 2561, น. 78-82)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวพระราชดำริที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนบนพื้นฐานของทางสายกลาง ประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ ความ

พอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว โดยมีเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการคือ ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจและการกระทำ เป้าหมายของเศรษฐกิจพอเพียงคือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561, น. 14-16) เมื่อพิจารณาโดยผิวเผิน พุทธเกษตรและเศรษฐกิจพอเพียงต่างมีจุดร่วมที่สำคัญ นั่นคือการให้ความสำคัญกับ “คุณธรรม” และ “ความพอดี” เป็นแกนกลางของการดำเนินชีวิตและการผลิต ซึ่งแตกต่างจากระบบเกษตรอุตสาหกรรมที่เน้นปริมาณและผลกำไรสูงสุดเป็นสำคัญ

สรุปได้ว่า แนวคิดว่าด้วยพุทธเกษตรและเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพด้านการเกษตร โดยมุ่งให้มนุษย์ดำรงชีวิตอย่างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม พุทธเกษตรจึงมิใช่เพียงวิธีการทำเกษตรกรรม แต่เป็นวิถีชีวิตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม และปัญญา ควบคู่กับการพัฒนาจิตใจผ่านการทำงานในวิถีเกษตรกรรม ขณะเดียวกัน ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งพระราชทานโดย ภูมิพลอดุลยเดช เน้นการดำเนินชีวิตตามหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดี โดยอาศัยความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ เมื่อนำแนวคิดทั้งสองมาประยุกต์ร่วมกัน จึงก่อให้เกิดรูปแบบการพัฒนาการเกษตรที่เน้นการพึ่งพาตนเอง การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลในสังคม อันนำไปสู่ความมั่นคงทางอาหาร ความเข้มแข็งของชุมชน และการดำรงชีวิตอย่างพอเพียงและยั่งยืนในระยะยาว

เหตุแห่งพุทธเกษตร: หลักธรรมที่เป็นฐานคิด

เหตุแห่งพุทธเกษตรเกิดจากการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นฐานคิดในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพด้านการเกษตร โดยมุ่งเน้นให้มนุษย์ดำรงชีวิตอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติและหลักคุณธรรม การทำเกษตรจึงมิได้เป็นเพียงกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อการผลิตอาหารเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการพัฒนาจิตใจและการฝึกฝนตนเองผ่านการทำงานในวิถีชีวิตประจำวัน หลักธรรมสำคัญ เช่น อหิงสา ความไม่เบียดเบียน มัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลาง และสัมมาอาชีวะ ใน อริยมรรคมีองค์ 8 ล้วนเป็นแนวทางที่ช่วยกำหนดรูปแบบการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพให้เป็นไปอย่างถูกต้องและสมดุล ดังนั้น

การศึกษาหลักธรรมที่เป็นฐานคิดของพุทธเกษตรจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะช่วยอธิบายถึงเหตุและรากฐานทางความคิดที่ทำให้การทำเกษตรกรรมสามารถเชื่อมโยงกับการพัฒนาชีวิตและสังคมไปสู่ความพอเพียงและความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง

พุทธเกษตรมิได้เกิดขึ้นลอย ๆ หากแต่มี “เหตุ” ปัจจัยสำคัญคือการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นฐานคิดในการกำหนดวิธีคิด วิธีปฏิบัติ และวิธีจัดการการเกษตร กล่าวคือ แนวคิดดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานของการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพของเกษตรกร เพื่อให้การผลิตทางการเกษตรดำเนินไปอย่างมีสติ มีปัญญา และคำนึงถึงผลกระทบต่อมนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม การทำเกษตรจึงมิใช่เพียงกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างผลผลิตเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและจิตใจไปพร้อมกัน ด้วยเหตุนี้ หลักธรรมสำคัญที่เป็นฐานคิดของพุทธเกษตรจึงมีอย่างน้อย 3 ประการ ซึ่งทำหน้าที่เป็นแนวทางกำกับการดำเนินชีวิตและการจัดการเกษตรให้สอดคล้องกับความสมดุลและความยั่งยืนของธรรมชาติและสังคม ประกอบด้วย

1. หลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) หลักไตรสิกขาเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับแนวคิดพุทธเกษตรได้อย่างเหมาะสม กล่าวคือ เกษตรกรผู้ดำเนินชีวิตตามแนวพุทธเกษตรเริ่มต้นจาก “ศีล” คือ การสำรวมระวังในการดำเนินชีวิต ไม่เบียดเบียนผู้อื่นและสิ่งมีชีวิต เช่น การหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีที่เป็นพิษต่อดิน น้ำ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ต่อมา “สมาธิ” คือ การฝึกจิตให้ตั้งมั่น มีสติจดจ่อกับการทำงานทางการเกษตรอย่างรู้ตัวทั่วพร้อม ทำให้เกิดความละเอียดรอบคอบในการดูแลพืชผลและทรัพยากรธรรมชาติ ส่วน “ปัญญา” เกิดจากการเรียนรู้และเข้าใจเหตุปัจจัยของธรรมชาติเช่น วงจรชีวิตของพืช ความสมดุลของดิน น้ำ และระบบนิเวศ ซึ่งช่วยให้เกษตรกรสามารถจัดการทรัพยากรได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน หลักไตรสิกขาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาทั้งด้านพฤติกรรมจิตใจ และปัญญาที่สอดคล้องกับวิถีของพุทธเกษตรอย่างลึกซึ้ง (ที.สี. (ไทย) 9/230-232/92-95)

2. หลักมัชฌิมาปฏิปทา (ทางสายกลาง) แนวคิดพุทธเกษตรสอดคล้องกับหลักมัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลาง ซึ่งเป็นแนวทางที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้หลีกเลี่ยงความสุดโต่งทั้งสองด้าน คือการหมกมุ่นในความสุขทางกามคุณ และการทรมานตนอย่างเคร่งครัดเกินไป ในบริบทของการเกษตร หลักการนี้สะท้อนถึงการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรอย่างพอดี ไม่มุ่งผลิตมากเกินไปจนต้องพึ่งพาสารเคมีหรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ขณะเดียวกันก็

ไม่ละเลยการทำมาหากินจนทำให้ชีวิตขาดความมั่นคง การทำเกษตรจึงตั้งอยู่บนความสมดุลระหว่างแรงงาน ทุน และทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงทั้งประโยชน์ในปัจจุบันและความยั่งยืนในอนาคต หลักทางสายกลางจึงช่วยให้เกษตรกรดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพอย่างพอเหมาะพอดี ไม่ตกอยู่ในความโลภหรือความฟุ่มเฟือย และสามารถรักษาความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม (สำ.ม. (ไทย) 19/1664/528-529)

3. หลักสัปปุริสธรรม 7 สัปปุริสธรรม 7 เป็นหลักธรรมที่แสดงถึงคุณลักษณะของผู้มีปัญญาและสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องเหมาะสม โดยเฉพาะหลัก “ธัมมัญญุตา” คือ ความรู้จักเหตุ “อัตถัญญุตา” คือความรู้จักผล และ “มัตตัญญุตา” คือความรู้จักประมาณ ซึ่งล้วนเป็นหลักสำคัญในการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธเกษตร เกษตรกรที่ยึดถือหลักธรรมนี้จะสามารถพิจารณาเหตุปัจจัยของการผลิตทางการเกษตรได้อย่างรอบคอบ เช่น การเลือกพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ การใช้ทรัพยากรอย่างพอดี และการคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในระยะยาว นอกจากนี้ ความรู้จักประมาณยังช่วยให้เกษตรกรดำเนินชีวิตอย่างไม่ฟุ่มเฟือย และใช้ทรัพยากรเท่าที่จำเป็น จึงก่อให้เกิดความสมดุลทั้งในด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม หลักสัปปุริสธรรมจึงเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล รอบคอบ และนำไปสู่ความพอเพียงอย่างยั่งยืน (องฺ.สตฺตก. (ไทย) 23/68/114-115)

หลักธรรมเหล่านี้ทำหน้าที่เป็น “เหตุ” หรือปัจจัยภายในที่หล่อหลอมให้เกษตรกรเกิดการปรับเปลี่ยนมุมมองต่อการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพอย่างลึกซึ้ง กล่าวคือ จากเดิมที่การทำเกษตรในระบบกระแสหลักมักมุ่งเน้นการเพิ่มผลผลิตและผลกำไรสูงสุดเป็นสำคัญ แนวคิดพุทธเกษตรได้เปลี่ยนวิธีคิดให้เกษตรกรมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในฐานะผู้พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เมื่อเกษตรกรยึดหลักธรรมเป็นแนวทางดำเนินชีวิต จึงเกิดโลกทัศน์ที่ให้ความสำคัญกับความสมดุล ความพอดี และการไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม การทำเกษตรจึงมิได้เป็นเพียงการแสวงหาผลประโยชน์จากธรรมชาติ แต่เป็นการดำเนินชีวิตอย่างสอดคล้องกับระบบนิเวศและเคารพคุณค่าของสรรพชีวิต ด้วยเหตุนี้ พุทธเกษตรจึงเปลี่ยนแนวคิดจากการทำเกษตรเพื่อ “เอา” ให้ได้มากที่สุด ไปสู่การทำเกษตรเพื่อ “อยู่ร่วม” กับธรรมชาติอย่างเกื้อกูลและยั่งยืนในระยะยาว

สรุปได้ว่า เหตุแห่งพุทธเกษตรเกิดจากการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นฐานคิดในการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพด้านการเกษตร ทำให้การทำเกษตรมิได้เป็นเพียงกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อการผลิตอาหารเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการพัฒนาจิตใจและคุณภาพชีวิตของเกษตรกรควบคู่กันไป หลักธรรมสำคัญที่เป็นฐานคิด ได้แก่ ไตรสิกขา

มัชฌิมาปฏิปทา และสัปปุริสธรรม 7 ซึ่งช่วยกำหนดวิธีคิดและการจัดการทรัพยากรให้เป็นไปอย่างมีเหตุผลและพอดี เมื่อเกษตรกรยึดหลักธรรมเป็นแนวทางดำเนินชีวิต จึงเกิดการเปลี่ยนมุมมองจากการทำเกษตรเพื่อมุ่งผลกำไรสูงสุด ไปสู่การทำเกษตรที่คำนึงถึงความสมดุลระหว่างมนุษย์ ธรรมชาติ และสังคม อันนำไปสู่ความพอเพียงและความยั่งยืนในระยะยาว

ผลแห่งพุทธเกษตรสู่ความพอเพียงในสามมิติ

ผลแห่งพุทธเกษตรสู่ความพอเพียงในสามมิติ เป็นการอธิบายถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพด้านการเกษตร แนวคิดพุทธเกษตรมิได้มุ่งเน้นเพียงการผลิตอาหารหรือการสร้างรายได้เท่านั้น หากแต่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรควบคู่กับการรักษาความสมดุลของธรรมชาติ เมื่อเกษตรกรดำเนินชีวิตตามหลักธรรม เช่น สัมมาอาชีวะ และ มัชฌิมาปฏิปทา เป็นต้น ย่อมก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่สะท้อนถึงความพอเพียงทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว และชุมชน ผลดังกล่าวสามารถพิจารณาได้ในสามมิติสำคัญ ได้แก่ มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสังคม และมิติทางสิ่งแวดล้อม ซึ่งล้วนเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ การดำเนินชีวิตตามแนวพุทธเกษตรจึงช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าการอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล และการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ ด้วยเหตุนี้ ผลแห่งพุทธเกษตรจึงนำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างพอเพียง มั่นคง และยั่งยืนในระยะยาว

เมื่อเกษตรกรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและการจัดการแปลงเกษตรอย่างต่อเนื่อง ย่อมก่อให้เกิด “ผล” หรือผลลัพธ์ที่สะท้อนถึงความสมดุลของชีวิตและการทำงาน ผลดังกล่าวมิได้จำกัดอยู่เพียงด้านผลผลิตหรือรายได้เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงคุณภาพชีวิต ความสัมพันธ์ทางสังคม และความสมบูรณ์ของสิ่งแวดล้อมอีกด้วย การดำเนินชีวิตตามแนวพุทธเกษตรช่วยให้เกษตรกรมีความพอดีในการใช้ทรัพยากร มีความรอบคอบในการตัดสินใจ และตระหนักถึงผลกระทบของการกระทำต่อธรรมชาติและสังคม ด้วยเหตุนี้ จึงก่อให้เกิดความพอเพียงใน 3 มิติสำคัญ ได้แก่ ได้แก่

1. มิติเศรษฐกิจ พอเพียงทางวัตถุและรายได้ การทำเกษตรตามแนวพุทธเกษตรให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและเกื้อกูลต่อระบบนิเวศ เช่น การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ การปลูกพืชหลากหลายชนิด และการอาศัยความสมดุลของธรรมชาติในการควบคุมศัตรูพืช แนวทางดังกล่าวช่วยลดต้นทุนการผลิตและลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะ

ปุ๋ยเคมีและสารกำจัดศัตรูพืชที่มีราคาสูงและก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549, น. 87-90) เมื่อเกษตรกรสามารถผลิตอาหารเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือนได้อย่างเพียงพอแล้ว ผลผลิตส่วนที่เหลือยังสามารถนำไปจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง ความพอเพียงในมิตินี้จึงมิได้หมายถึงความมั่งคั่งร่ำรวย หากแต่หมายถึงการดำรงชีวิตที่มีความมั่นคงทางอาหาร มีรายได้พอประมาณ และไม่ตกอยู่ในภาวะหนี้สิน อันสอดคล้องกับแนวคิดของ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ที่เน้นความพอดี ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตของเกษตรกรในระยะยาว

2. มิติสังคม พอเพียงทางความสัมพันธ์และการแบ่งปัน แนวคิดพุทธเกษตรมิได้มุ่งเพียงการผลิตเพื่อยังชีพเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชนผ่านการแบ่งปันและการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เกษตรกรในชุมชนมักแลกเปลี่ยนพันธุ์พืช แบ่งปันปัจจัยการผลิต และช่วยเหลือกันในช่วงฤดูกาลเพาะปลูกหรือเก็บเกี่ยว การรวมกลุ่มเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางการเกษตรยังช่วยเสริมสร้างความสามัคคีและความไว้วางใจในชุมชน กระบวนการดังกล่าวทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า “ทุนทางสังคม” ซึ่งหมายถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ ความร่วมมือ และความเชื่อมั่นระหว่างสมาชิกในสังคม ทุนทางสังคมนี้มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน และทำหน้าที่เป็นเสมือน “ภูมิคุ้มกันทางสังคม” ที่ช่วยให้ชุมชนสามารถรับมือกับวิกฤติทางเศรษฐกิจหรือสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ประเวศ วะสี, 2548, 2548, น. 35-38)

3. มิติจิตใจ พอเพียงทางจิตวิญญาณและอิสรภาพ ผลลัพธ์ที่ลึกซึ้งที่สุดของการดำเนินชีวิตตามแนวพุทธเกษตรคือความพอเพียงทางจิตใจ ซึ่งสะท้อนถึงการมีชีวิตที่เรียบง่ายและสอดคล้องกับธรรมชาติ เกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามหลักธรรมจะค่อย ๆ พัฒนาจิตใจให้รู้จักความพอดี ไม่โลภ ไม่ยึดติดกับความมั่งคั่งทางวัตถุ และไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของระบบตลาดหรือทุนนิยมมากเกินไป การทำงานในแปลงเกษตรจึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน ทำให้จิตใจเกิดความสงบ เยือกเย็น และมีความสุขจากการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย นอกจากนี้ แนวคิดดังกล่าวยังสอดคล้องกับ “ทฤษฎีบันได 9 ขั้นสู่ความพอเพียง” ที่อธิบายกระบวนการพัฒนาชีวิตจากการพึ่งตนเองไปสู่การสร้างคุณค่าทางจิตใจ โดยเฉพาะขั้นที่ 5–6 ซึ่งเน้นเรื่อง “บุญและทาน” อันเป็นการฝึกจิตให้ละความโลภและแบ่งปันต่อผู้อื่น อันเป็นรากฐานของความสุขที่แท้จริงตามหลักพระพุทธศาสนา (กษิต ภิรมย์, 2564, น. 52-54)

สรุปได้ว่า ผลแห่งพุทธเกษตรสู่ความพอเพียงในสามมิติสะท้อนให้เห็นว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการทำเกษตรมิได้ก่อให้เกิดประโยชน์เพียงด้าน

เศรษฐกิจเท่านั้น หากยังส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในภาพรวมอีกด้วย แนวคิดพุทธเกษตรช่วยให้เกิดความพอเพียงในมิติเศรษฐกิจจากการลดต้นทุนและพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ในมิติสังคมก่อให้เกิดความร่วมมือ การแบ่งปัน และความเข้มแข็งของชุมชน ขณะเดียวกันในมิติจิตใจก็ทำให้เกษตรกรมีความสงบ รู้จักพอ และดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย เมื่อทั้งสามมิติดำเนินไปอย่างสมดุล ย่อมนำไปสู่การดำรงชีวิตที่มั่นคง พอเพียง และยั่งยืนตามแนวทางของ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในระยะยาว

กรณีศึกษาการประยุกต์พุทธเกษตรในชุมชนเกษตรกรรมไทย

การประยุกต์ใช้แนวคิดพุทธเกษตรสามารถพบได้ในหลายพื้นที่ของประเทศไทย โดยเฉพาะชุมชนที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางเกษตรอินทรีย์และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตัวอย่างเช่น ชุมชนบ้านจำรุง ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นชุมชนที่มีการพัฒนาระบบเกษตรกรรมบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุล เกษตรกรในพื้นที่ได้ปรับเปลี่ยนจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาเป็นเกษตรผสมผสาน โดยให้ความสำคัญกับการปลูกพืชหลากหลายชนิด การทำปุ๋ยอินทรีย์ และการลดการใช้สารเคมีในกระบวนการผลิต แนวทางดังกล่าวสะท้อนถึงหลักความไม่เบียดเบียนและความพอประมาณที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

อีกตัวอย่างหนึ่งคือ ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่เรียนรู้ด้านเกษตรกรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงและการพึ่งพาตนเอง โดยเน้นการฟื้นฟูดิน น้ำ และระบบนิเวศผ่านการทำเกษตรอินทรีย์และเกษตรผสมผสาน เกษตรกรและผู้เข้าร่วมการเรียนรู้ได้รับการปลูกฝังแนวคิดเรื่องความพอดี การรู้จักประมาณ และการดำเนินชีวิตอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ กระบวนการดังกล่าวไม่เพียงช่วยให้เกิดความมั่นคงทางอาหารและรายได้ในระดับครัวเรือนเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในสังคม

กรณีศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เมื่อแนวคิดทางพุทธธรรมถูกนำมาประยุกต์ใช้กับวิถีการทำเกษตรอย่างเหมาะสม ย่อมก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่สะท้อนถึงความพอเพียงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ อันเป็นตัวอย่างเชิงประจักษ์ของความสัมพันธ์ระหว่าง “เหตุ” และ “ผล” ตามแนวคิดพุทธเกษตรที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนเกษตรกรรมไทยได้อย่างยั่งยืน

พุทธเกษตร: เหตุและผลสู่ความพอเพียง

พุทธเกษตรเป็นแนวคิดการทำเกษตรที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพของเกษตรกร โดยมุ่งเน้นการดำรงชีวิตอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติและหลักคุณธรรม แนวคิดดังกล่าวมิได้มองการเกษตรเพียงในฐานะกิจกรรมทางเศรษฐกิจเพื่อการผลิตอาหารเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการพัฒนาชีวิตและจิตใจของมนุษย์ควบคู่กันไป การทำเกษตรตามแนวพุทธเกษตรจึงตั้งอยู่บนพื้นฐานของการใช้ปัญญา ความพอดี และการไม่เบียดเบียนสรรพชีวิต เมื่อหลักธรรมถูกนำมาใช้เป็นกรอบในการดำเนินชีวิตและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ย่อมก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่นำไปสู่ความพอเพียง ความสมดุล และความยั่งยืนของชีวิตและสังคม

พุทธเกษตรเหตุและผลสู่ความพอเพียง เป็นแนวคิดที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับวิถีการทำเกษตรกรรม โดย “เหตุ” หมายถึงหลักธรรมที่ทำหน้าที่เป็นฐานคิดและแนวทางในการดำเนินชีวิต เช่น การดำเนินชีวิตตาม มัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลาง การประกอบอาชีพตามหลัก สัมมาอาชีวะ และการยึดถือหลักความไม่เบียดเบียน เป็นต้น ซึ่งช่วยกำหนดทิศทางของการทำเกษตรให้เป็นไปอย่างพอดีและสมดุล เมื่อเกษตรกรยึดหลักธรรมเหล่านี้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต การทำเกษตรจึงไม่มุ่งเน้นเพียงการเพิ่มผลผลิตหรือกำไรสูงสุด หากแต่คำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมด้วย ในขณะเดียวกัน “ผล” ของพุทธเกษตรคือความพอเพียงที่เกิดขึ้นจากการดำเนินชีวิตตามหลักธรรมดังกล่าว ซึ่งปรากฏทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ กล่าวคือ เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้มากขึ้น ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก และมีความมั่นคงทางอาหารในระดับครัวเรือน นอกจากนี้ยังเกิดความร่วมมือ และการแบ่งปันภายในชุมชน ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งทางสังคมควบคู่ไปกับการรักษาสมดุลของระบบนิเวศ ที่สำคัญที่สุดคือเกษตรกรเกิดความสงบทางจิตใจ รู้จักความพอดี และดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย แนวคิดพุทธเกษตรจึงเป็นการบูรณาการระหว่างหลักธรรมกับวิถีชีวิตเกษตรกรรม ซึ่งนำไปสู่การดำรงชีวิตอย่างสมดุลและจากที่ได้วิเคราะห์ จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างพุทธเกษตรและความพอเพียงนั้นเป็นไปในลักษณะของความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาทำหน้าที่เป็น “เหตุ” หรือปัจจัยพื้นฐานที่กำหนดวิธีคิด วิธีดำเนินชีวิต และแนวทางการจัดการการเกษตรของเกษตรกร เมื่อเกษตรกรนำหลักธรรมเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติจริง ย่อมก่อให้เกิด “ผล” คือความพอเพียงและความสมดุล

ในมิติต่าง ๆ ของชีวิต ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ ความสัมพันธ์ดังกล่าวจึงสะท้อนให้เห็นกระบวนการเชื่อมโยงระหว่างหลักคิดกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน เพื่อให้เห็นภาพความเชื่อมโยงนี้ได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงสามารถสรุปและเปรียบเทียบความสัมพันธ์ดังกล่าวในรูปแบบตาราง ดังนี้

องค์ประกอบ	พุทธเกษตร (เหตุ)	ความพอเพียง (ผล)
ด้านเศรษฐกิจ	การผลิตโดยใช้หลักศีลและปัญญา ลดการเบียดเบียนธรรมชาติ ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า	มีรายได้ที่มั่นคง ลดรายจ่าย ไม่มีหนี้สิน พึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้
ด้านสังคม	การมีเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ เอื้อเฟื้อแบ่งปัน และร่วมมือกันในชุมชน	เกิดเครือข่ายสังคมที่เข้มแข็ง มีการช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นภูมิคุ้มกันทางสังคม
ด้านจิตใจ	การเจริญสติในการทำงาน การฝึกความพอดีและรู้จักประมาณตามหลักมัตตัญญุตา	จิตใจสงบ มีความสุข ความพอเพียงทางจิต หลุดพ้นจากความโลภและความเร่าร้อน

จากตางรางดังกล่าวจะเห็นได้ว่า พุทธเกษตรเป็นแนวคิดการทำเกษตรที่บูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับวิถีชีวิตของเกษตรกร โดยมุ่งเน้นการดำเนินชีวิตอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ มีความพอดี และไม่เบียดเบียนสรรพชีวิต แนวคิดนี้อธิบายความสัมพันธ์เชิง “เหตุและผล” ระหว่างหลักธรรมกับการดำรงชีวิต กล่าวคือ หลักธรรม เช่น มัชฌิมาปฏิปทา และ สัมมาอาชีวะ เป็นต้น ทำหน้าที่เป็นฐานคิดในการกำหนดแนวทางการทำเกษตรอย่างสมดุล เมื่อเกษตรกรนำหลักธรรมเหล่านี้มาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติจริง ย่อมก่อให้เกิดผลลัพธ์คือความพอเพียงในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ ส่งผลให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ เกิดความร่วมมือในชุมชน และมีความสงบทางจิตใจ ดังนั้น พุทธเกษตรจึงเป็นแนวทางที่เชื่อมโยงหลักธรรมกับการดำเนินชีวิตจริง และนำไปสู่การพัฒนาชีวิตที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืนตามแนวทางของ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

บทสรุป

พุทธเกษตรมิใช่เพียงทางเลือกหนึ่งของการทำเกษตรในเชิงเทคนิคหรือรูปแบบการผลิตเท่านั้น หากแต่เป็นแนวคิดที่มุ่งยกระดับการเกษตรให้เป็นกระบวนการพัฒนาชีวิตมนุษย์อย่างองค์รวม ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นฐานคิดช่วยให้เกษตรกรมองการทำเกษตรในมิติที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ไม่ใช่เพียงการเพาะปลูกเพื่อให้ได้ผลผลิตหรือรายได้ แต่เป็นการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติและคุณธรรมของมนุษย์ หลักธรรมสำคัญ เช่น ไตรสิกขา อันประกอบด้วยศีล สมาธิ และปัญญา รวมทั้งมัชฌิมาปฏิปทา หรือทางสายกลาง ทำหน้าที่เป็น “เหตุ” หรือปัจจัยพื้นฐานที่กำหนดวิธีคิด วิธีดำเนินชีวิต และแนวทางการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลและไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม

เมื่อเกษตรกรดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพตามหลักธรรมดังกล่าว ย่อมก่อให้เกิด “ผล” คือความพอเพียงที่ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรมในสามมิติสำคัญ ได้แก่ มิติทางเศรษฐกิจที่เน้นการพึ่งพาตนเองและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มิติทางสังคมที่ก่อให้เกิดความเอื้อเฟื้อเกื้อกูลและความเข้มแข็งของชุมชน และมิติทางจิตใจที่ทำให้มนุษย์มีความสงบ รู้จักพอ และมีความสุขจากการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าพุทธเกษตรมีความสอดคล้องอย่างลึกซึ้งกับ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ พุทธเกษตรเป็นแนวทางแห่งการปฏิบัติ ขณะที่ความพอเพียงเป็นผลลัพธ์แห่งการพัฒนาชีวิต การส่งเสริมพุทธเกษตรจึงไม่เพียงช่วยพัฒนาภาคการเกษตรให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนเท่านั้น แต่ยังเป็นการสืบสานคุณค่าทางวัฒนธรรมและศาสนาที่เป็นรากฐานสำคัญของสังคมไทยอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

ประเวศ วะสี. (2548). ชุมชนเข้มแข็ง: ทุนทางสังคมของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: หมอชาวบ้าน.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2555). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.

_____. (2559). เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์.

พระไพศาล วิสาโล. (2561). พุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: เครือข่ายพุทธิกา.

พระมหาวีระศักดิ์ อภินนฺทเวที. (2562). “การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับเกษตรทฤษฎีใหม่ของศาสตร์พระราชา”. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์. 6(8), 3773-3787.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

_____. (2561). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.). (2550). ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: กปร.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิชัยพัฒนา.

การประยุกต์ใช้โมเดล ADDIE ในการออกแบบการเรียนรู้เชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*

THE APPLICATION OF THE ADDIE MODEL IN SYSTEMIC INSTRUCTIONAL DESIGN TO ENHANCE 21ST-CENTURY LEARNER COMPETENCIES

พัศรเบศวณ์ เวชวิริยะสกุล[1] และ เกศริน บินสัน[2]

Phatsarabet Wetwiriyasakun[1] and Katsarin Binsun[2]

[1-2]สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

[1-2]Curriculum and Instruction, Faculty of Education, Thaksin University, Thailand

Corresponding Author's Email: Katsarin.tsu@gmail.com

วันที่รับบทความ : 21 มีนาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 31 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 2 เมษายน 2569

Received 21 March 2026; Revised 31 March 2026; Accepted 2 April 2026

บทคัดย่อ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เผชิญความท้าทายในการเปลี่ยนจาก "การถ่ายทอดความรู้เชิงเนื้อหา" สู่ "การพัฒนาสมรรถนะ" มุ่งเน้นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต การพัฒนาสมรรถนะจึงจำเป็นต้องอาศัยการออกแบบการเรียนรู้เชิงระบบ (Systematic Instructional Design) ที่มีการวิเคราะห์องค์ประกอบและความสัมพันธ์ของตัวแปรการเรียนรู้ เพื่อให้กระบวนการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน บทความวิชาการนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์เชิงสังเคราะห์เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้โมเดล ADDIE ในฐานะกรอบแนวคิดหลักสำหรับการออกแบบการเรียนรู้เชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

Citation:

*พัศรเบศวณ์ เวชวิริยะสกุล และ เกศริน บินสัน. (2569). การประยุกต์ใช้โมเดล ADDIE ในการออกแบบการเรียนรู้เชิงระบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1306-1319.

Phatsarabet Wetwiriyasakun and Katsarin Binsun. (2026). The Application Of The Addie Model In Systemic Instructional Design To Enhance 21st-Century Learner Competencies.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1306-1319.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างและการบูรณาการระหว่างโมเดล ADDIE กับกระบวนการเชิงระบบ IPOO ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ

ผลการวิเคราะห์พบว่า โมเดล ADDIE ทำหน้าที่เป็น “กลไกปฏิบัติการ” ที่ทำงานภายใต้ “กรอบแนวคิดเชิงระบบ” ของ IPOO อย่างสอดคล้องกัน ขั้นตอน Analysis เปรียบเสมือนการกำหนด Input ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ผู้เรียนและบริบทเพื่อระบุสมรรถนะเป้าหมายที่ชัดเจน ขั้น Design และ Development สอดคล้องกับ Process เป็นการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และการพัฒนาสื่อที่บูรณาการเทคโนโลยีเพื่อกระตุ้นสมรรถนะขั้นสูง ขั้น Implementation เชื่อมโยงกับ Output ที่สะท้อนผลของการจัดการเรียนรู้ผ่านพฤติกรรมการเรียนรู้และผลงานจริงของผู้เรียน และขั้น Evaluation มุ่งเน้นที่ Outcome ซึ่งเป็นการประเมินผลลัพธ์ระยะยาวของสมรรถนะที่แท้จริงของผู้เรียน การบูรณาการโมเดล ADDIE และ IPOO ทำให้การออกแบบการเรียนรู้เป็นไปตามหลักการเชิงระบบที่ครบวงจร มีการวนซ้ำและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง แนวทางนี้ช่วยให้ครูและนักออกแบบการเรียนรู้สามารถสร้างหลักสูตรที่มุ่งเป้าหมายไปที่สมรรถนะหลักในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแม่นยำและมีประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ: โมเดล ADDIE, การออกแบบการเรียนรู้เชิงระบบ, สมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

Abstract

21st-century education faces the challenge of shifting from “content-based knowledge transmission” to “competency development,” focusing on essential life skills. Competency development therefore requires systematic instructional design, which analyzes the components and relationships of learning variables to ensure an effective and sustainable process. This academic article focuses on a synthetic analysis of the application of the ADDIE model as a primary conceptual framework for systematic instructional design to enhance 21st-century learner competencies. Furthermore, it highlights the structural relationship and integration between the ADDIE model and the IPOO systems process, which is considered a fundamental basis of competency-based learning.

The analysis reveals that the ADDIE model functions as an “operational mechanism” that works harmoniously within the “systems framework” of IPOO. The Analysis step is like defining the Input, which involves analyzing learners and the context to identify clear target competencies. The Design and Development step aligns with the Process, designing learning activities and developing technology-integrated media to stimulate higher-level competencies. The Implementation step is linked to the Output, reflecting the results of learning management through learner learning behaviors and actual work. Finally, the Evaluation step focuses on the Outcome, which is an assessment of the long-term outcome of the learner's actual competencies. Integrating the ADDIE and IPOO models enables learning design to follow a holistic, systems-based approach with iteration and continuous improvement. This approach allows teachers and learning designers to create curricula that are highly accurate and effective in targeting 21st-century core competencies.

Keywords: ADDIE Model, Systemic Instructional Design, 21st-Century Learner Competencies

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 การจัดการศึกษาได้เปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญจากการถ่ายทอดความรู้ไปสู่การสร้างสมรรถนะ (Competency-Based Education) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา ทำงานร่วมกับผู้อื่น และเรียนรู้ตลอดชีวิต (Partnership for 21st Century Skills, 2019) แนวโน้มดังกล่าวสะท้อนถึงความจำเป็นที่สถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การจัดการเรียนรู้จากการสอนเนื้อหา ไปสู่การออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเชื่อมโยงความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ให้เกิดเป็นสมรรถนะที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตและสังคม ซึ่งการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ไม่อาจอาศัยเพียงการจัดการเรียนรู้แบบเดิม หากแต่ต้องอาศัยการออกแบบการเรียนรู้เชิงระบบ ที่มีการวิเคราะห์องค์ประกอบและความสัมพันธ์ของตัวแปรการเรียนรู้ที่รอบด้าน ทั้งด้านผู้เรียน วัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ และการ

ประเมินผล เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Branch, 2020; Reiser & Dempsey, 2021; UNESCO, 2023)

เมื่อพิจารณาถึงสถานะการณ์ที่เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าการศึกษาในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่มิอาจหลีกเลี่ยงได้ โลกอนาคตไม่ได้ต้องการผู้ที่มี “ความรู้” มากมาย แต่ต้องการผู้ที่มีความยืดหยุ่นทางปัญญาและทักษะที่ใช้รับมือกับความไม่แน่นอนได้ (Harari, Y. N., 2018) แรงขับเคลื่อนนี้ผลักดันให้กระบวนทัศน์ทางการศึกษาต้องเปลี่ยนจากยุคที่เน้นการถ่ายทอดความรู้เชิงเนื้อหาไปสู่การศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency-Based Education: CBE) ที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่สามารถนำความรู้ ทักษะ และเจตคติไปประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนในสถานการณ์จริงได้ (World Economic Forum, 2023) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการปรับเปลี่ยนหลักสูตรสู่ฐานสมรรถนะจะเป็นวาระแห่งชาติและระดับโลก แต่ในทางปฏิบัติการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ในระดับห้องเรียนจำนวนมากยังคงติดอยู่ในกับดักของแนวคิดที่ยึดเนื้อหาเป็นหลัก การเปลี่ยนผ่านที่ไม่สมบูรณ์นี้ส่งผลให้ผลลัพธ์ที่ได้จากการจัดการศึกษาไม่อาจสะท้อนสมรรถนะที่แท้จริงของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งนับเป็นความท้าทายที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ดังนั้นคำถามสำคัญที่กำลังเผชิญคือ เราจะสามารถสร้าง “กลไกปฏิบัติการ” ที่ทำงานอย่างเป็นระบบเพื่อแปลงวิสัยทัศน์ของการศึกษาฐานสมรรถนะให้กลายเป็นหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมสมรรถนะผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพได้อย่างไร? ซึ่งคำตอบอยู่ที่การประยุกต์ใช้การออกแบบการเรียนรู้เชิงระบบ (Systematic Instructional Design: SID) โดยประยุกต์ใช้โมเดล ADDIE เป็นแกนหลัก ซึ่งได้รับการยอมรับในระดับสากลและถูกปรับใช้เพื่อส่งเสริมความยืดหยุ่นในการออกแบบการเรียนรู้

บทความวิชาการนี้จึงมุ่งนำเสนอมุมมองการสังเคราะห์เชิงลึกของความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างและการบูรณาการระหว่างโมเดล ADDIE กับกระบวนการเชิงระบบ IPOO ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานที่สอดคล้องกัน โดย IPOO จะทำหน้าที่เป็นกรอบแนวคิดเชิงระบบที่ครอบคลุมการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ ในขณะที่ ADDIE ทำหน้าที่เป็นกลไกปฏิบัติการที่ผลักดันและกำกับให้แต่ละองค์ประกอบของระบบทำงานได้อย่างแม่นยำและเป็นวงจรปิด โดย ADDIE กำหนด Input เริ่มจากการทำ Analysis เพื่อระบุสมรรถนะเป้าหมายอย่างชัดเจน ส่วน Process นั้นคือการดำเนินงานในขั้น Design และ Development ที่ต้องมีความคล่องตัวและบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อกระตุ้นสมรรถนะขั้นสูง ทั้งนี้การใช้ Evaluation ไม่เพียงแค่วัดผล

Outputเท่านั้น แต่ยังมุ่งไปที่ผลลัพธ์ระยะยาว Outcome ของสมรรถนะที่แท้จริงของผู้เรียน โดยอาศัยหลักการตัดสินใจบนพื้นฐานข้อมูล

จากประเด็นดังกล่าว การวิเคราะห์เชิงสังเคราะห์เกี่ยวกับ “การประยุกต์ใช้โมเดล ADDIE ในการออกแบบการเรียนรู้เชิงระบบเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21” จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำเสนอแนวทางสำคัญในการออกแบบหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ภายใต้กระบวนการเชิงระบบ IPOO ที่มุ่งเป้าหมายไปที่การเสริมสร้างสมรรถนะหลักในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การประยุกต์ใช้โมเดล ADDIE ในการออกแบบการเรียนรู้เชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

การจัดการศึกษาเผชิญกับความท้าทายทางเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ทำให้ระบบการเรียนรู้ต้องมุ่งพัฒนา “สมรรถนะ” ของผู้เรียน ครูผู้สอนจำเป็นต้องใช้แนวทางการออกแบบการเรียนรู้ที่มีโครงสร้างทางระบบและมีความยืดหยุ่นในการประยุกต์ใช้ หนึ่งในโมเดลที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางคือ โมเดล ADDIE เป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบและพัฒนาการเรียนรู้ที่เน้นการวิเคราะห์ การออกแบบ การพัฒนา การดำเนินการ และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ ในขณะเดียวกัน การออกแบบการเรียนรู้เชิงระบบ (Systemic Instructional Design) เป็นแนวทางที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้หลักการของกระบวนการเชิงระบบ IPOO ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยนำเข้า กระบวนการผลผลิต และผลลัพธ์ของการเรียนรู้ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

1. โมเดล ADDIE ถือเป็นโมเดลที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง มีพื้นฐานมาจากวิธีระบบ (Systematic Approach) ซึ่งเป็นกรอบความคิดที่มองการออกแบบและการพัฒนาการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่เชื่อมโยงกันอย่างมีเหตุผล เป็นลำดับขั้นตอน และสามารถวัดผลได้ โดยเน้นย้ำถึงการจัดองค์ประกอบทั้งหมดของระบบการเรียนรู้ ได้แก่ ผู้เรียน เนื้อหา วิธีการและการประเมินผล ที่ทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีหลักการสำคัญคือการดำเนินการตามขั้นตอน ประเมินผลในแต่ละระยะ และปรับปรุงแก้ไขอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มั่นใจในคุณภาพและประสิทธิภาพของผลลัพธ์สุดท้าย โมเดล ADDIE ถือเป็นหัวใจของกระบวนการออกแบบการเรียนรู้เชิงระบบ ที่สามารถปรับใช้ได้กับบริบทที่หลากหลาย ช่วยให้ผู้ออกแบบการเรียนรู้สามารถเปลี่ยนจากความต้องการไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ

เป็นกลไกขับเคลื่อนหลักสูตรสมรรถนะ ภายใต้องค์ประกอบ 5 ขั้นของ ADDIE ได้แก่ 1) A: Analysis แบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลักคือ (1) การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย เพื่อทำความเข้าใจลักษณะของผู้เรียน ที่นำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม (2) การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ มีความชัดเจน และวัดผลได้หลังผ่านการเรียนรู้ และ (3) วิเคราะห์บริบทของการเรียนรู้ในปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ เช่น สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ทรัพยากร และข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อให้สามารถออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบท 2) D: Design ขั้นวางแผนรายละเอียดของกระบวนการจัดการเรียนรู้ ที่ประกอบด้วย การกำหนดเนื้อหา การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การเลือกสื่อการเรียนรู้ และ (4) การกำหนดวิธีการประเมินผล 3) D: Development การสร้างและทดสอบสื่อการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบไว้ 4) I: Implementation การนำแผนการสอนและสื่อที่ออกแบบและพัฒนาไว้ไปใช้จริงในสถานการณ์การเรียนรู้ และ 5) E: Evaluation การตรวจสอบประสิทธิภาพของการเรียนรู้ในเชิงกระบวนการและผลลัพธ์ เพื่อตรวจสอบว่าการเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ลักษณะของการประเมิน ได้แก่ การประเมินผลระหว่างเรียน การประเมินผลหลังเรียน และการประเมินผลโดยรวม เพื่อปรับปรุงกระบวนการออกแบบการเรียนรู้ในอนาคต

2. กระบวนการเชิงระบบ (IPOO) เป็นกรอบแนวคิดที่เน้นการเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยนำเข้า กระบวนการเรียนรู้ ผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้เข้าด้วยกัน ช่วยให้ผู้ออกแบบการเรียนรู้สามารถวางแผนและพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและวัดผลได้จริง โดย IPOO ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน ได้แก่ 1) Input คือทรัพยากรและเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย ผู้เรียน, ผู้สอน, เนื้อหา, สื่อการสอน, สภาพแวดล้อม และงบประมาณ ซึ่งการวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้าอย่างละเอียดจะช่วยให้ผู้ออกแบบการเรียนรู้สามารถปรับปรุงประสบการณ์การเรียนรู้ได้เหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน 2) Process คือกิจกรรมและปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนรู้ ประกอบด้วย กิจกรรมการเรียนรู้, ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับเนื้อหา, กลยุทธ์การสอน เทคนิคและวิธีการที่ผู้สอนใช้ในการนำเสนอเนื้อหาและกระตุ้นการเรียนรู้ และการประเมินผล เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจและทักษะของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง 3) Output คือสิ่งที่ผู้เรียนสามารถทำได้หรือแสดงออกได้หลังจากการเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) ความรู้ ความเข้าใจในเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ (2) ทักษะ ความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาและการปฏิบัติงาน

(3) ทัศนคติ การเปลี่ยนแปลงในความเชื่อ ค่านิยม และความรู้สึกของผู้เรียน และ (4) พฤติกรรมการเปลี่ยนแปลงในวิธีการที่ผู้เรียนปฏิบัติตนในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยผลลัพธ์ควรมีความชัดเจน วัดผลได้ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ และ 4) Outcome คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระยะยาวเป็นผลมาจากการเรียนรู้ ประกอบด้วย (1) การพัฒนาตนเอง การเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ และความสามารถของผู้เรียน (2) การพัฒนาอาชีพ ปรับปรุงประสิทธิภาพในการทำงาน (3) การพัฒนาสังคมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคม และ 4) การเปลี่ยนแปลงเชิงบวก สร้างผลกระทบที่ดีต่อคุณภาพชีวิต ซึ่งผลกระทบอาจวัดได้ยากกว่าผลลัพธ์ แต่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการประเมินคุณค่าของการเรียนรู้ในระยะยาว

3. สมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นความสามารถที่บูรณาการเข้าด้วยกันขององค์ประกอบหลัก 3 ส่วน ได้แก่ 1) ความรู้ (Knowledge) 2) ทักษะ (Skills) และ 3) เจตคติ/คุณลักษณะ (Attitudes/Attributes) ทั้งนี้ในลักษณะของความแตกต่างที่สำคัญ คือ ความรู้และทักษะ เป็นส่วนประกอบที่แยกจากกัน แต่สมรรถนะเป็นการนำความรู้ ทักษะ และเจตคติมาผสมผสานกันและประยุกต์ใช้ได้อย่างประสบความสำเร็จในบริบทที่หลากหลายและซับซ้อน (Gronlund, 2018; Barnett, 2021) ทั้งนี้ ในบริบทของไทย กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดกรอบสมรรถนะผู้เรียนที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็น “มนุษย์แห่งศตวรรษที่ 21” โดยมีทั้งสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะด้านตามสาระการเรียนรู้ การกำหนดสมรรถนะดังกล่าวมีเป้าหมายเพื่อให้การจัดการเรียนรู้มุ่งพัฒนา “ผลลัพธ์ของผู้เรียน” ที่สะท้อนคุณภาพและศักยภาพของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ , 2564)

4. ความสัมพันธ์ของโมเดล ADDIE กับกระบวนการเชิงระบบ (IPOO) มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เนื่องจากต่างยึดหลัก “ระบบ” เป็นฐานแนวคิดหลักในการออกแบบ พัฒนาและประเมินผลการเรียนรู้ มีเป้าหมายเพื่อให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถสร้างผลลัพธ์เชิงสมรรถนะที่ชัดเจนในผู้เรียน โมเดล ADDIE ทำหน้าที่เป็น “กลไกปฏิบัติการ” ที่อธิบายขั้นตอนการพัฒนาและดำเนินการจัดการเรียนรู้ ส่วน IPOO ทำหน้าที่เป็น “กรอบแนวคิดเชิงระบบ” ที่แสดงการเคลื่อนที่ของข้อมูลและผลลัพธ์ภายในระบบการเรียนรู้ (Branch, 2020; Reiser & Dempsey, 2021) การเชื่อมโยงทั้งสองสามารถอธิบายได้ดังนี้ 1) ขั้น Analysis ↔ Input การวิเคราะห์ผู้เรียน ทำความเข้าใจพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ รูปแบบการเรียนรู้ และแรงจูงใจของผู้เรียน การวิเคราะห์บริบทเพื่อตรวจสอบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ ทรัพยากรที่มีอยู่ ข้อจำกัดและปัจจัยที่เอื้อ

การวิเคราะห์สมรรถนะที่ต้องการ เป็นการสรุปสมรรถนะหลักที่ชัดเจน และสามารถวัดผลได้ การวิเคราะห์ความต้องการของผู้ประกอบการ ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับการประกอบอาชีพในอนาคต จะเห็นได้ว่าในขั้น Analysis มีความสอดคล้องกับ Input ในกระบวนการเชิงระบบ 2) ขั้น Design & Development ↔ Process เป็นขั้นที่แปลงข้อมูลจากการวิเคราะห์ให้เป็นแผนการเรียนรู้ กิจกรรม สื่อ และเครื่องมือประเมินผลเพื่อวางแผนกระบวนการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ (1) การกำหนด และเลือกเนื้อหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และจัดเรียงเนื้อหาเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจได้ง่าย (2) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสมรรถนะเป้าหมาย (3) การเลือกสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ และ (4) การกำหนดวิธีการประเมินผลที่สามารถวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างถูกต้อง และขั้นออกแบบและพัฒนา จะสอดคล้องกับขั้น Process มุ่งสร้างกลไกภายในระบบให้ทำงานสัมพันธ์กันเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน 3) ขั้น Implementation ↔ Output การนำแผนการสอนและสื่อที่ได้ออกแบบและพัฒนาไว้ไปใช้จริง ได้แก่ (1) การเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ (สถานที่ อุปกรณ์ และบุคลากร) (2) การดำเนินการเรียนรู้ตามแผน ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และให้ข้อมูลป้อนกลับอย่างสม่ำเสมอ และ (3) การติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ซึ่งสอดคล้องกับขั้น Output ในกระบวนการเชิงระบบ เพื่อให้สามารถปรับปรุงการเรียนรู้ได้อย่างทันท่วงที เป็นการสะท้อนคุณภาพของการออกแบบการดำเนินการในระบบ และ 4) ขั้น Evaluation ↔ Outcome เป็นการตรวจสอบประสิทธิภาพของการเรียนรู้ทั้งในเชิงกระบวนการและผลลัพธ์ ลักษณะของการประเมิน ได้แก่ (1) การประเมินผลระหว่างเรียน (2) การประเมินผลหลังเรียน และ (3) การประเมินผลโดยรวม จะเห็นได้ว่า การประเมินผลในโมเดล ADDIE ไม่เพียงวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ยังประเมินการบรรลุสมรรถนะและคุณลักษณะของผู้เรียนในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับขั้น Outcome ในกระบวนการเชิงระบบ ที่เน้นผลลัพธ์สุดท้ายของระบบ

โดยสรุป ความสัมพันธ์ของโมเดล ADDIE กับ IPOO สามารถอธิบายได้ว่า ADDIE เป็นกระบวนการเชิงปฏิบัติการที่เกิดขึ้นภายในกรอบของ IPOO ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดเชิงระบบ เมื่อทั้งสองถูกนำมาบูรณาการเข้าด้วยกัน จะทำให้เกิดการออกแบบการเรียนรู้เชิงระบบที่ครบวงจร และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิผลสูงสุดและ

นำไปสู่การเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างโมเดล ADDIE กับกระบวนการเชิงระบบ (IPOO) เพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

โมเดล ADDIE	องค์ประกอบของกระบวนการเชิงระบบ (IPOO)	สาระสำคัญของกระบวนการ	ผลที่คาดว่าจะเกิดกับผู้เรียน
1. การวิเคราะห์ (Analysis)	Input	การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่อกำหนดเป้าหมายและสมรรถนะหลักที่ต้องการพัฒนา	ผู้เรียนมีความเข้าใจตนเอง รู้จักวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของตน เกิดสมรรถนะด้าน “การคิดเชิงวิเคราะห์และการเรียนรู้ด้วยตนเอง”
2. การออกแบบ (Design)	Process (ระยะที่ 1: การวางระบบ)	การกำหนดวัตถุประสงค์เชิงสมรรถนะ ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ และวิธีประเมินผลที่สอดคล้องกับเป้าหมายและลักษณะผู้เรียน	พัฒนาสมรรถนะด้าน “การวางแผน การคิดเชิงระบบ และการออกแบบแนวทางแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์”
3. การพัฒนา (Development)	Process (ระยะที่ 2: การสร้างระบบ)	การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เครื่องมือ และแหล่งเรียนรู้ตามแบบที่ออกแบบไว้ รวมถึงการทดลองใช้ในวงจำกัด	เสริมสมรรถนะด้าน “ความคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการทำงานร่วมกับผู้อื่น”
4. การนำไปใช้ (Implementation)	Output	การจัดการเรียนรู้ตามแผนจริงในชั้นเรียน และการเก็บข้อมูลพฤติกรรมการเรียนรู้ ผลงาน หรือสมรรถนะที่เกิดขึ้น	ผู้เรียนเกิดสมรรถนะ “การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง”
5. การประเมินผล (Evaluation)	Outcome	การประเมินผลการเรียนรู้ทั้งเชิงกระบวนการและผลลัพธ์ เพื่อสะท้อนคุณภาพการเรียนรู้และการบรรลุสมรรถนะที่ตั้งไว้ รวมถึงการปรับปรุงการสอน	ผู้เรียนมีสมรรถนะ “การประเมินตนเอง การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการพัฒนาต่อเนื่อง”

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า โมเดล ADDIE เป็นกระบวนการที่ถูกออกแบบมาเพื่อแปลง Input เป็น Output ที่นำไปสู่ Outcome ที่มีสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 เป็นเป้าหมายสูงสุด ขั้น Analysis เริ่มต้นด้วยการระบุ Outcome ให้ชัดเจน ที่นำไปสู่การออกแบบและการพัฒนา (Design & Development) เป็นกระบวนการสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับเป้าหมายสมรรถนะ ขั้น Process (Design/Development/Implementation) ต้องซับซ้อนเพียงพอที่จะกระตุ้นสมรรถนะในระดับสูง โดยขั้น Implementation ทำหน้าที่เป็น Output ของระบบ ที่สะท้อนผลของการจัดการเรียนรู้ที่ปรากฏเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้จริงของผู้เรียน ขั้นประเมินผล Evaluation ทำหน้าที่ส่งต่อไปยัง Outcome เป็นผลลัพธ์ของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ต้องขยายการวัดผล Output คือการประเมินการแสดงออกของสมรรถนะที่ได้จากการปฏิบัติงานจริง โดยใช้เครื่องมือประเมินที่เน้นสมรรถนะเพื่อวัดระดับการแสดงออกของทักษะ ซึ่งการบูรณาการมุมมอง IPOO เข้ากับ ADDIE จะช่วยให้ผู้ออกแบบการเรียนรู้สามารถมองเห็นภาพรวมของระบบทั้งหมด แสดงดังภาพที่ 1

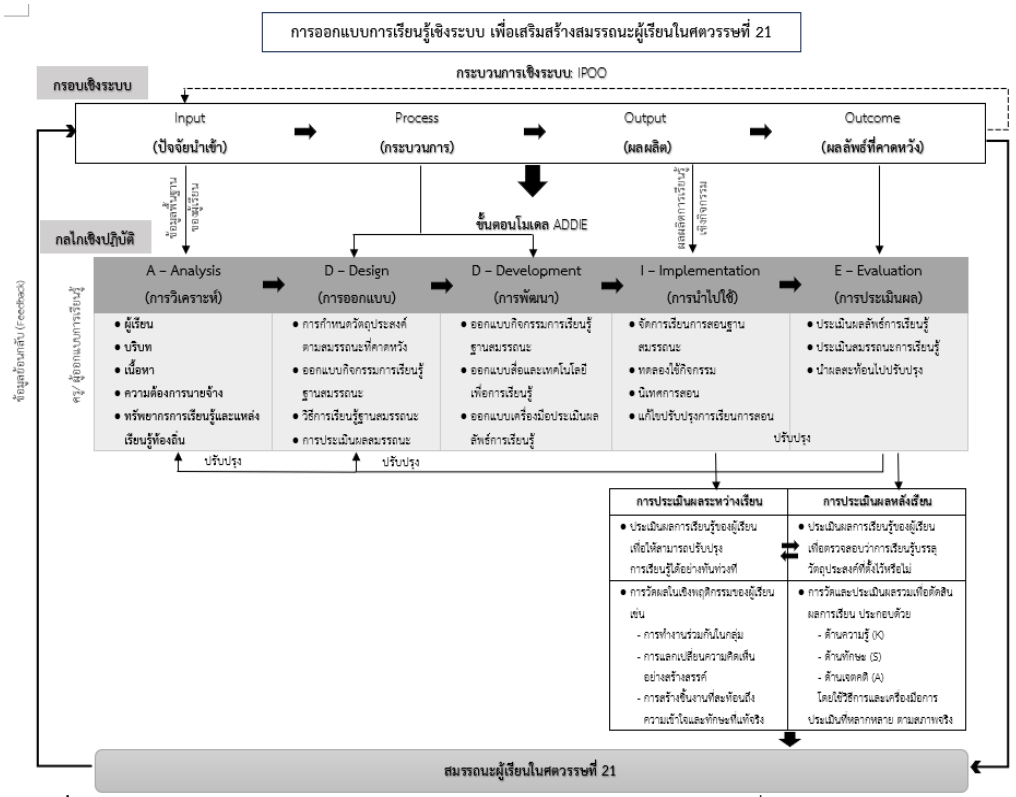

ภาพที่ 1 การประยุกต์ใช้โมเดล ADDIE ในการออกแบบการเรียนรู้เชิงระบบ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

5. แนวทางการประยุกต์ใช้โมเดล ADDIE ในการออกแบบการเรียนรู้เชิงระบบเพื่อพัฒนาสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 โดยโมเดล ADDIE ถูกนำมาประยุกต์ใช้ในลักษณะของการขับเคลื่อนผลลัพธ์ที่มุ่งสมรรถนะในศตวรรษที่ 21 มีแนวทางในการประยุกต์ใช้ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์สมรรถนะ ขั้น Analysis วิเคราะห์ความรู้พื้นฐานสู่การทำ Competency Gap Analysis ผู้ออกแบบการเรียนรู้ระบุสมรรถนะหลักของผู้เรียนว่ายังขาดส่วนใดบ้าง ข้อมูลจากการวิเคราะห์นี้จะนำไปสู่การกำหนดขอบเขตและทิศทาง เพื่อให้มั่นใจว่าทุกการออกแบบจะมุ่งที่การแก้ไขช่องว่างของสมรรถนะโดยตรง 2) การออกแบบย้อนกลับ เพื่อการถ่ายโอนสมรรถนะในขั้น Design หลักการออกแบบย้อนกลับ ถูกนำมาใช้ในการกำหนด Outcome ที่ต้องการให้ผู้เรียนแสดงออกได้ในบริบทจริง จากนั้นจึงออกแบบเครื่องมือประเมินที่สอดคล้องกับเป้าหมายสมรรถนะ ตลอดจนเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม 3) การพัฒนาที่บูรณาการเทคโนโลยี ขั้น Development เน้นการใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะผู้เรียน ในขั้น Design การบูรณาการเทคโนโลยีจะช่วยให้ขั้น Process มีประสิทธิภาพ 4) การจัดการเรียนรู้แบบเปิดโอกาส ในขั้น Implementation ผู้สอนเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ถ่ายทอด เป็นผู้อำนวยความสะดวกและโค้ช และการให้ Feedback รายบุคคลเพื่อให้มั่นใจว่าผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วม ในขั้น Process ที่นำไปสู่ Output เพื่อบรรลุสมรรถนะที่กำหนด 5) การประเมินผลลัพธ์วนซ้ำอย่างต่อเนื่อง และขั้น Evaluation เพื่อวัด Outcome ที่แท้จริงของสมรรถนะ ใช้เครื่องมือวัดผลที่หลากหลายและข้อมูลเชิงลึกจากการวิเคราะห์การเรียนรู้ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลจะถูกนำมาใช้เป็นข้อมูลป้อนกลับ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเชื่อมโยง Evaluation กลับไปยัง Analysis และ Design เพื่อทำการ Re-Analysis และ Re-Design ในวงจรใหม่ ซึ่งลักษณะที่เป็นวงจรและการวนซ้ำนี้ทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ และ 6) กรณีศึกษาการประยุกต์ใช้โมเดล ADDIE เน้นการบูรณาการหลักการออกแบบเชิงสมรรถนะ และการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เขียนจึงขอยกกรณีศึกษาของโรงเรียนบ้านบางมวง อำเภอ ปากพะยูน จังหวัดพัทลุง ที่ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น "น้ำพริกสมุนไพรปลาคางโคะย่าง" การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงภูมิปัญญาและศักยภาพชุมชน เพื่อสร้างกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ (พัศรเบศวณ์ เวชวิริยะสกุล และคณะ (2567) แสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 กรณีศึกษา: การประยุกต์ใช้โมเดล ADDIE กับกระบวนการเชิงระบบ (IPOO) เพื่อพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

โมเดล ADDIE	**กระบวนการเชิงระบบ (IPOO)**	**การประยุกต์ใช้ในหน่วยการเรียนรู้**	**สมรรถนะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21**
1. Analysis (การวิเคราะห์)	Input (ปัจจัยนำเข้า)	วิเคราะห์ปัจจัยและบริบท ศึกษาประวัติความเป็นมา วิถีชีวิต อาชีพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน สำรวจวัตถุดิบและความต้องการในการสร้างอาชีพ	ความสามารถในการคิด - การคิดวิเคราะห์ - การคิดเป็นระบบ
2. Design (การออกแบบ)	Process (กระบวนการ)	ออกแบบโครงสร้างการเรียนรู้ กำหนดจุดมุ่งหมายรายวิชา, กำหนดผลการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับท้องถิ่นและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ความสามารถในการคิด - การคิดสังเคราะห์ - การคิดอย่างมีวิจารณญาณ
3. Development (การพัฒนา)	Process (กระบวนการ)	พัฒนาเครื่องมือและเนื้อหา การสืบค้นแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น (การประกอบอาชีพ, การจัดทำโครงงาน และการเตรียมสื่อ/อุปกรณ์ในการทำน้ำพริก)	ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี - สืบค้นข้อมูลในยุคดิจิทัล
4. Implementation (การนำไปใช้/ปฏิบัติ)	Process (กระบวนการ)	การลงมือปฏิบัติจริง, การใช้กระบวนการกลุ่ม, การคิดคำนวณต้นทุน กำหนดราคาขาย และการบริหารจัดการตลาด	ความสามารถในการแก้ปัญหา - ตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต - ทำงานและอยู่ร่วมกัน
5. Evaluation (การประเมินผล)	Output & Outcome (ผลผลิต & ผลลัพธ์)	Output (ผลผลิต) สามารถสร้างผลิตภัณฑ์น้ำพริกสมุนไพรและจัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายได้	ความสามารถในการสื่อสาร - การนำเสนอ - การอธิบาย - การประชาสัมพันธ์
		Outcome (ผลลัพธ์) มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ, เห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างรายได้และพัฒนาชีวิตของตนเอง/ครอบครัวได้	ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต - ความรับผิดชอบ - ประกอบอาชีพด้วยคุณธรรมจริยธรรม

จากตารางที่ 2 การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ภายใต้หลักสูตรท้องถิ่น ในขั้น Analysis เป็นการวิเคราะห์บริบทชุมชน ซึ่งเป็น Input ที่สำคัญที่สุดในการกำหนดทิศทางของหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของท้องถิ่น ขั้น Design & Development ที่นำไปสู่การวางแผนและพัฒนาเนื้อหาและกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติจริง ขั้น Process เป็นการสืบค้น เตรียมอุปกรณ์ และการจัดทำโครงงาน และขั้น Implementation เป็นหัวใจสำคัญที่เน้น Process ของการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อมุ่งพัฒนาสมรรถนะด้านการแก้ปัญหา และทักษะชีวิตในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และขั้นสุดท้าย Evaluation มุ่งเน้นที่การวัดผลทั้งในส่วนของ Output คือผลิตภัณฑ์ที่สำเร็จและมีคุณภาพ และ Outcome คือการที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในการสร้างอาชีพ มีทัศนคติที่ดีต่อภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ซึ่งเป็นการยืนยันถึงการบรรลุสมรรถนะหลักที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเป็นรูปธรรม

สรุป

การออกแบบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มิอาจจำกัดอยู่เพียงแค่การจัดเรียงเนื้อหาและกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนอีกต่อไป แต่ต้องดำเนินไปภายใต้ กระบวนการเชิงระบบ IPOO ที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการสมรรถนะที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โมเดล ADDIE ถือเป็นหัวใจสำคัญของการออกแบบการเรียนรู้เชิงระบบ ที่เน้นย้ำถึงลักษณะของวงจรการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและการวนซ้ำและข้อมูลป้อนกลับ ซึ่งหากพิจารณาขั้นตอน Evaluation จะไม่ใช่จุดสิ้นสุดของกระบวนการ แต่เป็นจุดเริ่มต้นของวงจรใหม่ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสมรรถนะของผู้เรียน และเมื่อพิจารณามุมมองการประยุกต์ใช้ให้มีประสิทธิภาพ ผู้เขียนขอนำเสนอใน 3 ประเด็นที่สำคัญ คือ 1) การป้อนกลับสู่การวิเคราะห์ใหม่ (Re-Analysis) โดยใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์จากขั้น Evaluation ควรถูกป้อนกลับไปยังขั้น Analysis ทำการวิเคราะห์ซ้ำเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของสมมติฐานที่ตั้งไว้เกี่ยวกับความต้องการของผู้เรียนและบริบทการเรียนรู้ หากพบว่ากิจกรรมที่ออกแบบมาไม่เสริมสร้างสมรรถนะ ข้อมูลนี้จะช่วยระบุ ความต้องการที่แท้จริง และ ช่องว่างที่ยังคงอยู่ ที่นำไปสู่รอบการออกแบบถัดไป 2) การออกแบบที่ยืดหยุ่น ในการประยุกต์ใช้ที่มีประสิทธิภาพสูง ควรใช้วงจร ADDIE แบบย่อยที่ทำซ้ำอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในขั้น Design และ Development แทนการรอจนกว่าจะสิ้นสุดกระบวนการทั้งหมด เพื่อช่วยให้การออกแบบมีความยืดหยุ่นและ

ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงได้รวดเร็วขึ้น และ 3) การใช้ Learning Analytics เป็นเครื่องมือในขั้น Evaluation เพื่อเก็บข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการป้อนกลับข้อมูลไปยัง Analysis และ Design ทำให้การปรับปรุงหลักสูตรเป็นไปบนพื้นฐานของข้อมูลที่ถูกต้อง ดังนั้นการประยุกต์ใช้โมเดล ADDIE สะท้อนแนวคิดการออกแบบการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

พัศรเบศวณ์ เวชวิริยะสกุล และคณะ. (2567). การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะการเรียนรู้ทักษะอาชีพโดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ. วารสารรัชต์ภาคย์, 18(59), 164–182.

Barnett, R. (2021). The philosophy of higher education: A critical introduction. Routledge.

Branch, R. M. (2020). Instructional design: The ADDIE approach. Springer.

Gronlund, N. E. (2018). Assessment of student achievement (11th ed.). Pearson.

Harari, Y. N. (2018). 21 lessons for the 21st century. Spiegel & Grau.

OECD. (2021). OECD skills outlook 2021: Learning for life. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/0ae365b4-en

Partnership for 21st Century Skills. (2019). Framework for 21st century learning. Battelle for Kids.

Reiser, R. A., & Dempsey, J. V. (2021). Trends and issues in instructional design and technology (5th ed.). Routledge.

UNESCO. (2023). Global education monitoring report 2023: Technology in education: A tool on whose terms?. UNESCO Publishing.

World Economic Forum. (2023). The future of jobs report 2023. World Economic Forum.

แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านการเล่นของเด็กปฐมวัยในและนอกห้องเรียนตามกรอบแนวคิด 5P PLAY Model*

GUIDELINES FOR ORGANIZING PLAY-BASED LEARNING ENVIRONMENTS FOR EARLY CHILDHOOD IN INDOOR AND OUTDOOR SETTINGS BASED ON THE 5P PLAY MODEL FRAMEWORK

สยมพร ทองเนื้อดี[1], ชมพูพราว มิ่งมงคล[2], พิชญาดา ดำแก้ว[3], เบญจรัตน์ เรือนงาม[4], อภิสิทธิ์ ลีเลิศ[5] และ วิลาวัณย์ ฐีตะธรรมานนท์[6]

Sayomporn Tongnurdee[1], Chompoopraw mingmongkol[2], Pichayada Damkaew[3], Benjarrat Ruangam[4], Apisit Leelerd[5] and Wilawan Dheetathammanont[6]

[1-6]วิทยาลัยการศึกษาปฐมวัย สถาบันสารสาสน์เทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ

[1-6]Early Childhood Education College, Sarasas Suvarnabhumi Institute of Technology, Thailand

Corresponding Author's Email: Chompoopraw.ming@gmail.com

วันที่รับบทความ : 21 มีนาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 24 เมษายน 2569; วันตอบรับบทความ : 26 เมษายน 2569

Received 21 March 2026; Revised 24 April 2026; Accepted 26 April 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านการเล่นของเด็กปฐมวัย ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และองค์ความรู้ของนักการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ครอบคลุมมุมมองด้านพัฒนาการเด็ก ทฤษฎีการเรียนรู้ แนวคิดทางการศึกษาปฐมวัย สื่อและนวัตกรรม ตลอดจนประเด็นด้านความปลอดภัย

Citation:

*สยมพร ทองเนื้อดี, ชมพูพราว มิ่งมงคล, พิชญาดา ดำแก้ว, เบญจรัตน์ เรือนงาม, อภิสิทธิ์ ลีเลิศ และ วิลาวัณย์ ฐีตะธรรมานนท์. (2569). แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านการเล่นของเด็กปฐมวัยในและนอกห้องเรียนตามกรอบแนวคิด 5P PLAY Model. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1320-1344.

Sayomporn Tongnurdee, Chompoopraw mingmongkol, Pichayada Damkaew, Benjarrat Ruangam, Apisit Leelerd and Wilawan Dheetathammanont. (2026). Guidelines For Organizing Play-Based Learning Environments For Early Childhood In Indoor And Outdoor Settings Based On The 5p Play Model Framework. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1320-1344.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ในการจัดประสบการณ์เรียนรู้ โดยเป็นบทความทบทวนวรรณกรรม ที่ใช้แนวทางการสังเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการศึกษา พบว่า การเล่นเป็นกระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของเด็กปฐมวัยอย่างองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมถึงส่งเสริมทักษะการคิดขั้นสูง การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทั้งในห้องเรียนที่มีโครงสร้างชัดเจน และนอกห้องเรียนที่เน้นประสบการณ์ตรง ควรได้รับการบูรณาการอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมาย สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กและบริบททางสังคมในปัจจุบัน

บทความนี้จึงนำเสนอกรอบแนวคิด “5P PLAY Model” ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ Play (ความเข้าใจการเล่นของเด็ก) Plan (การวางแผนการเล่น) Place (การจัดพื้นที่การเล่น) Provide (การจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์) และ Promote (การสนับสนุนและประเมินการเล่น) ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงการจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่นทั้งในและนอกห้องเรียนอย่างเป็นระบบ

แนวทางดังกล่าวสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบและพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูปฐมวัย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการเล่นที่ปลอดภัย มีความหมาย และเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของเด็กปฐมวัยได้อย่างสมดุลและมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การเรียนรู้ผ่านการเล่น, เด็กปฐมวัย, สภาพแวดล้อมการเรียนรู้, การเล่นในห้องเรียน, การเล่นนอกห้องเรียน

Abstract

This academic article aims to present guidelines for organizing play-based learning environments for early childhood, both inside and outside the classroom. It synthesizes concepts, theories, and bodies of knowledge from relevant scholars, encompassing perspectives on child development, learning theories, early childhood education approaches, educational media and innovations, as well as safety considerations in organizing learning experiences. This study is a review article employing a narrative review approach.

The findings indicate that play is a natural learning process that plays a crucial role in fostering the holistic development of young children, including physical, emotional, social, and cognitive domains. It also promotes higher-order thinking skills. The integration of structured classroom environments and experiential outdoor learning environments should be appropriately designed to create meaningful learning experiences that align with children's nature and contemporary social contexts.

This article proposes the "5P PLAY Model," consisting of five components: Play (understanding children's play), Plan (planning for play), Place (arranging play environments), Provide (preparing materials and resources), and Promote (supporting and assessing play). This integrative framework systematically connects play-based learning in both indoor and outdoor settings.

The proposed approach can be applied to the design and development of learning experiences by early childhood educators to promote safe, meaningful, and developmentally appropriate play-based learning, ultimately enhancing children's potential in a balanced and effective manner.

Keywords: Play-based learning, Early childhood, Learning environment, Indoor play, Outdoor play

บทนำ

การเล่นเป็นกระบวนการสำคัญที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติและสอดคล้องกับพัฒนาการตามวัย เด็กปฐมวัยเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อมรอบตัวผ่านการลงมือปฏิบัติและประสบการณ์ตรง การเรียนรู้ของเด็กวัยนี้จึงไม่อาจแยกออกจากการเล่นได้อย่างชัดเจน เพราะการเล่นคือรูปแบบการเรียนรู้ที่มีความหมายและเหมาะสมที่สุด การเล่นมิได้เป็นเพียงกิจกรรมเพื่อความเพลิดเพลินเท่านั้น แต่ยังเป็นกระบวนการที่ช่วยให้เด็กได้สำรวจ ทดลอง คิดวิเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ที่หลากหลาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2568)

การเรียนรู้ผ่านการเล่นยังเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกด้านอารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ เด็กสามารถเรียนรู้การแก้ปัญหา การตัดสินใจ และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นผ่านกิจกรรมการเล่นที่หลากหลาย ทั้งการเล่นอิสระและการเล่นร่วมกัน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านการเล่นที่เหมาะสมจึงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กอย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และจิตใจ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้นและการดำรงชีวิตในสังคม (อภิพร เป็งปิง, 2566) (อัครพล ไชยโชค ,2565)

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการเล่นในบริบทสังคมปัจจุบันจำเป็นต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต สภาพแวดล้อม และประสบการณ์ของเด็ก การจัดการเรียนรู้จึงไม่ควรจำกัดอยู่เพียงภายในห้องเรียนหรือกิจกรรมรูปแบบเดิม แต่ควรขยายไปสู่การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านการเล่นทั้งในและนอกห้องเรียนอย่างหลากหลาย การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมหมายถึงการออกแบบพื้นที่ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบทของเด็ก เพื่อกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (กาญจนา ท่อแก้ว, 2568)

การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านการเล่นทั้งภายในห้องเรียนและพื้นที่ภายนอก เช่น สนามเด็กเล่น แหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน ชุมชน หรือธรรมชาติรอบตัวเด็ก ช่วยเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็น ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหา อีกทั้งยังช่วยเชื่อมโยงการเรียนรู้กับชีวิตจริง ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและยั่งยืน (ยูงทอง ชาทอง ยศ ทองนาค, 2566)

อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า โดยส่วนใหญ่มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่นในบริบทใดบริบทหนึ่ง เช่น ภายในห้องเรียนหรือภายนอกห้องเรียนเป็นหลัก ขณะที่ยังขาดกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการที่เชื่อมโยงการจัดประสบการณ์การเล่นทั้งสองบริบทเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและชัดเจน โดยเฉพาะในบริบทการศึกษาปฐมวัยของไทยในปัจจุบัน

ดังนั้น การทำความเข้าใจแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านการเล่นของเด็กปฐมวัยในและนอกห้องเรียนจึงมีความสำคัญต่อครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย บทความนี้มุ่งนำเสนอแนวคิด หลักการ และแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านการเล่นที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โดยสังเคราะห์เป็น

กรอบแนวคิด 5P PLAY Model ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ Play, Plan, Place, Provide และ Promote เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านการเล่นทั้งในและนอกห้องเรียนให้สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กและบริบททางสังคมในปัจจุบัน

โดยบทความนี้เป็นบทความวิชาการประเภททบทวนวรรณกรรม (review article) ซึ่งพัฒนาขึ้นจากการสังเคราะห์องค์ความรู้จากเอกสารวิชาการ งานวิจัย และแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยแนวทางการทบทวนวรรณกรรมเชิงพรรณนา (Narrative Review) เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และเชื่อมโยงแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ผ่านการเล่นในระดับปฐมวัยอย่างเป็นระบบ อันนำไปสู่การพัฒนาเป็นกรอบแนวคิด 5P PLAY Model

1. ความหมายของการเล่นในเด็กปฐมวัย

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายของคำว่า “เล่น” ไว้ว่า “ทำกิจกรรมเพื่อความเพลิดเพลินหรือพักผ่อน เช่น เล่นกีฬา เล่นละคร เล่นดนตรี ทำกิจกรรมเพื่อความสนุกสนาน (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2554) โดย “การเล่นในเด็กปฐมวัย” หมายถึง กิจกรรมที่เด็กเข้าร่วมด้วยความสมัครใจและรู้สึกสนุกสนาน ซึ่งการเล่นสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการเล่นที่มีกฎเกณฑ์ที่เด็กสร้างขึ้นเอง หรือการเล่นที่ไม่มีโครงสร้างชัดเจน โดยการเล่นนั้นไม่จำเป็นต้องมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนหรือเป้าหมายที่ต้องบรรลุ แต่เน้นที่กระบวนการที่เด็กได้มีส่วนร่วมในการสำรวจและปฏิสัมพันธ์กับโลกที่อยู่รอบตัวการเล่นถือเป็นกระบวนการสำคัญในการเรียนรู้และพัฒนาของเด็กปฐมวัย เพราะผ่านการเล่น เด็กจะได้พัฒนาทักษะต่าง ๆ ในหลายด้าน ซึ่งรวมถึง

ด้านร่างกาย การเล่นช่วยส่งเสริมการพัฒนากล้ามเนื้อและการประสานงานระหว่างส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น การวิ่ง การกระโดด หรือการจับของเล่น เด็กจะได้ฝึกฝนทักษะการเคลื่อนไหวที่สำคัญ เช่น การเคลื่อนไหวเบื้องต้นและการควบคุมตนเอง

ด้านอารมณ์ การเล่นเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกถึงอารมณ์ ความรู้สึก และจินตนาการของตนเองอย่างอิสระ เด็กจะได้เรียนรู้การจัดการกับอารมณ์ต่าง ๆ รวมถึงความสามารถในการสร้างความสุขและความผ่อนคลาย

ด้านสังคม การเล่นช่วยให้เด็กได้ฝึกฝนทักษะทางสังคม เช่น การแบ่งปัน การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการแก้ไขความขัดแย้งกับเพื่อน เด็กจะได้เรียนรู้การสร้างและรักษาความสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม

ด้านจิตใจและสติปัญญา การเล่นช่วยเสริมสร้างการคิดอย่างมีเหตุผล การแก้ปัญหา และการใช้จินตนาการ การเล่นแบบสมมุติหรือการเล่นตามบทบาทยังช่วยให้เด็กเข้าใจโลกที่ซับซ้อนรอบตัวและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2568)

กล่าวโดยสรุปการเล่นยังเป็นวิธีที่เด็กใช้ในการทำความเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นรอบตัวและในชีวิตประจำวัน การเล่นนั้นสะท้อนถึงกระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติของเด็ก ซึ่งเป็นการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงและการทดลองทำด้วยตัวเอง ทำให้การเล่นเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาครบทุกด้านของเด็กปฐมวัย

2. การเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยในมุมมองประเทศไทยและต่างประเทศ

2.1 ความหมายของการเล่นตามเอกสารและนโยบายภาครัฐของประเทศไทย

กระทรวงศึกษาธิการ (2568) การเล่นในเด็กปฐมวัยว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นจากการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม บุคคล และเพื่อนร่วมกลุ่ม การเล่นมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ การเรียนรู้ และทักษะชีวิต ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญต่อการเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในสังคม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) การเล่นเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้หลักในระดับปฐมวัย โดยมุ่งเน้นการใช้การเล่นเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กอย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ผ่านกิจกรรมที่สอดคล้องกับวัยและความสนใจของเด็ก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2568)

2.2 มุมมองจากนักวิชาการและนักจิตวิทยาต่างประเทศ

Friedrich Froebel (ฟรีดริช ฟรอเบล) การเล่นเป็นรูปแบบการเรียนรู้ตามธรรมชาติของเด็ก และเป็นกระบวนการที่เด็กใช้ในการแสดงออกถึงความคิด ความรู้สึก และศักยภาพภายในของตน การเล่นช่วยส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวม ครอบคลุมด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยครูมีบทบาทสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเล่นและสนับสนุนการเรียนรู้ มากกว่าการถ่ายทอดความรู้โดยตรง (วารุณี คงสีไพร และกิตติศักดิ์ คงสีไพร, 2566)

Jean Piaget (ฌอง เพียเจต์) การเล่นเป็นกระบวนการที่ช่วยทำให้โครงสร้างทางความคิดของเด็กเป็นรูปธรรม ผ่านการกระทำ การทดลอง และจินตนาการ เด็กสามารถสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและพัฒนาความคิดอย่างเป็นระบบตามพัฒนาการทางสติปัญญาของตน (พิชญาดา ดำแก้ว, 2567)

Lev Vygotsky (เลฟ ไวก็อตสกี้) การเล่นว่าเป็นบริบททางสังคมที่สำคัญต่อการพัฒนาทักษะด้านสติปัญญาและสังคม โดยเฉพาะการเล่นตามบทบาทสมมติ ซึ่งเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกการควบคุมตนเอง การใช้ภาษา และการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นภายในกรอบของสถานการณ์ที่เด็กสร้างขึ้นเอง (ณัฐยา เกตุสิริและ วารุณี เรียนรู้, 2568)

2.3 ความหมายจากองค์กรระหว่างประเทศ

World Health Organization: WHO (องค์การอนามัยโลก ,2562) การเล่นเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นต่อการส่งเสริมพัฒนาการที่เหมาะสมของเด็ก การเล่นช่วยพัฒนาสุขภาพกาย สุขภาพจิต และความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม อีกทั้งยังเป็นช่องทางที่เด็กใช้ในการแสดงออกทางอารมณ์และความคิด

กองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (United Nations Children's Fund: UNICEF, 2564) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยและสิทธิเด็ก โดยมุ่งส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสม มีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพ อีกทั้งยังเน้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะการส่งเสริม การเล่น ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง พัฒนาทักษะด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ควบคู่ไปกับการดูแลเอาใจใส่อย่างเหมาะสมจากครอบครัวและสังคม รวมถึงการเข้าถึงบริการด้านสุขภาพ การศึกษา และการคุ้มครองเด็กอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม เพื่อให้เด็กทุกคนเติบโตอย่างมีคุณภาพและมีพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาในระยะยาว

กล่าวโดยสรุปจากการทบทวนมุมมองเกี่ยวกับการเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยทั้งในบริบทของประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่าการเล่นได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นกลไกสำคัญของการเรียนรู้และการพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน นโยบายของรัฐไทยให้ความสำคัญกับการใช้การเล่นเป็นฐานในการจัดการเรียนรู้ ขณะที่นักวิชาการและนักจิตวิทยาต่างประเทศมองว่าการเล่นเป็นกระบวนการทางธรรมชาติที่ช่วยพัฒนาสติปัญญา อารมณ์ สังคม และการควบคุมตนเอง นอกจากนี้ องค์กรระหว่างประเทศยังเน้นว่าการเล่นเป็นทั้งปัจจัยพื้นฐานของพัฒนาการที่เหมาะสมและสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็ก โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัยซึ่งเป็นช่วงสำคัญของการวางรากฐานการพัฒนาในระยะยาว

3. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเล่นในเด็กปฐมวัย

การเล่นในเด็กปฐมวัยเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางจากนักวิชาการและนักจิตวิทยาพัฒนาการ เนื่องจากการเล่นมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในหลายมิติ ทั้งด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ และบุคลิกภาพ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเล่นสามารถสรุปได้เป็นกลุ่มสำคัญดังต่อไปนี้

3.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา (Cognitive Development Theory): Jean Piaget

Jean Piaget อธิบายว่าการเล่นเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาความคิดและโครงสร้างทางสติปัญญาของเด็ก โดยจำแนกการเล่นออกเป็น 3 ประเภทหลัก (ชุติมา เล็กพงศ์ ,2565) ได้แก่

1) การเล่นแบบสัมผัส (Sensorimotor Play) เกิดในช่วงวัยทารก เด็กเรียนรู้โลกผ่านประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว ซึ่งช่วยพัฒนาการรับรู้และความเข้าใจพื้นฐานต่อสิ่งแวดล้อม

2) การเล่นแบบสมมุติ (Pretend Play) พบเด่นชัดในวัยปฐมวัย เด็กใช้จินตนาการสร้างสถานการณ์และบทบาทสมมุติ ส่งเสริมการคิดเชิงสัญลักษณ์ การแก้ปัญหา และความเข้าใจผู้อื่น

3) การเล่นตามกฎเกณฑ์ (Rule-Based Play) เป็นการเล่นที่มีข้อตกลงหรือกติกา ช่วยพัฒนาความคิดเชิงตรรกะ การควบคุมตนเอง และการทำงานร่วมกับผู้อื่น

3.2 ทฤษฎีการพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม (Sociocultural Theory): Lev Vygotsky

Lev Vygotsky มองว่าการเล่นเป็นบริบททางสังคมที่เอื้อต่อการพัฒนาสติปัญญาและการเรียนรู้ โดยเน้นความสำคัญของปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การเล่นตามบทบาทสมมติ (Role Play) ช่วยให้เด็กเรียนรู้ภาษา กฎเกณฑ์ และบทบาททางสังคม รวมถึงพัฒนาการควบคุมตนเอง นอกจากนี้ แนวคิด เขตพัฒนาการใกล้ชิด (Zone of Proximal Development: ZPD) ชี้ให้เห็นว่าการเล่นร่วมกับผู้ใหญ่หรือเพื่อนที่มีความสามารถสูงกว่าจะช่วยส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ศศิธร รณะบุตร, 2566)

3.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory): Albert Bandura

Albert Bandura เสนอว่าการเล่นเป็นกระบวนการเรียนรู้ผ่านการสังเกตและการเลียนแบบพฤติกรรมของผู้อื่น เด็กเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ผ่าน การเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) และการเลียนแบบแบบอย่างจากผู้ใหญ่หรือเพื่อน ขณะเดียวกัน การเสริมแรง (Reinforcement) ทั้งเชิงบวกและเชิงลบมีอิทธิพลต่อการคงอยู่หรือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กในระหว่างการเล่น (Anwar Rumjaun and Fawzia Narod , 2025)

3.4 ทฤษฎีการพัฒนาจิตสังคม (Psychosocial Development Theory): Erik Erikson

Erik Erikson อธิบายว่าพัฒนาการของมนุษย์เกิดเป็นลำดับขั้น โดยแต่ละช่วงวัยมีภารกิจทางจิตสังคมที่นำไปสู่การสร้างอัตลักษณ์และบุคลิกภาพ โดยในวัยปฐมวัย เด็กอยู่ในระยะความริเริ่มสร้างสรรค์ (initiative) ซึ่งเริ่มแสดงความคิดและความสามารถผ่านการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

การเล่นเป็นกิจกรรมสำคัญที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการดังกล่าว โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงบทบาท ทดลองพฤติกรรม และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ความกล้าแสดงออก รวมถึงความเชื่อมั่นในตนเอง อันเป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระยะต่อไป (Jacobus G. Maree, 2022)

กล่าวโดยสรุป ทฤษฎีของ Erikson ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาเด็กครอบคลุมทั้งด้านสังคม อารมณ์ และบุคลิกภาพ ซึ่งการเล่นมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนพัฒนาการอย่างเหมาะสมตามวัย

เมื่อพิจารณาในเชิงเปรียบเทียบเชิงทฤษฎี จะพบว่าทฤษฎีของ Piaget เน้นการพัฒนาความคิดภายในของเด็กผ่านการลงมือปฏิบัติและการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ขณะที่ Vygotsky ให้ความสำคัญกับบริบททางสังคม ภาษา และปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในการพัฒนาการเรียนรู้ ส่วน Bandura มุ่งอธิบายการเรียนรู้ผ่านการสังเกตและการเลียนแบบพฤติกรรม ในขณะที่ Erikson เน้นพัฒนาการด้านอารมณ์และบุคลิกภาพผ่านประสบการณ์ทางสังคม โดยเฉพาะความรู้สึกริเริ่มและความมั่นใจในตนเองของเด็กปฐมวัย ความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า “การเล่น” เป็นกระบวนการบูรณาการที่เชื่อมโยงทั้งด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ และพฤติกรรม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยทั้งการออกแบบกิจกรรม การสร้างปฏิสัมพันธ์ การเป็นแบบอย่าง และการสนับสนุนด้านจิตใจร่วมกัน

ดังนั้น การจัดประสบการณ์การเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยจึงควรบูรณาการแนวคิดจากหลายทฤษฎีร่วมกัน เพื่อให้ครอบคลุมพัฒนาการทุกมิติ และสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กอย่างแท้จริง

4. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทางการศึกษาปฐมวัยสู่การเล่น

แนวคิดและทฤษฎีทางการศึกษาปฐมวัยเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง โดยให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ผ่านการเล่นและการลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก ทั้งนี้ แนวคิดที่เกี่ยวข้องมีดังต่อไปนี้

4.1 ทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านการเล่นของมอนเตสซอรี (Montessori Method): Maria Montessori

Maria Montessori นักการศึกษาชาวอิตาลี เสนอแนวคิดว่าการเล่นและการลงมือปฏิบัติเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดสำหรับเด็กปฐมวัย แนวคิด การเรียนรู้โดยการลงมือทำ (Learning by Doing) เน้นให้เด็กได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงผ่านสื่อและกิจกรรมที่ออกแบบอย่างเป็นระบบ เช่น การต่อบล็อก การจัดเรียงวัสดุ หรือการดูแลสิ่งมีชีวิต ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการคิด การแก้ปัญหา และสมาธิ

นอกจากนี้ Montessori ยังให้ความสำคัญกับ การพัฒนาความเป็นอิสระ โดยมองว่าการเล่นที่เด็กสามารถเลือก ควบคุม และตัดสินใจได้ด้วยตนเอง ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจ ความรับผิดชอบ และการเรียนรู้ตามศักยภาพเฉพาะบุคคล (ณัฐยา เกตุสิริ ,วารุณี เรียนรู้ และอธิป เกตุสิริ, 2568)

4.2 แนวคิดวอลดอร์ฟ (Waldorf Education): Rudolf Steiner

แนวคิดวอลดอร์ฟมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กอย่างสมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณ โดยใช้การเล่นอย่างอิสระและจินตนาการเป็นหัวใจสำคัญ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เน้นสภาพแวดล้อมที่อบอุ่น ใช้วัสดุธรรมชาติ และกิจกรรมที่สอดคล้องกับจังหวะพัฒนาการของเด็ก การเล่นในแนววอลดอร์ฟช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และการเรียนรู้เชิงอารมณ์ ซึ่งเป็นฐานสำคัญของนวัตกรรมการเรียนรู้เชิงมนุษยนิยมในระดับปฐมวัย (สุธาสินี สอนสุข, เอกลักษณ์ เพียสา, และทรัพย์หิรัญ จันทรักษ์, 2567)

4.3 แนวคิดไฮสโคป (HighScope Approach)

แนวคิดไฮสโคปเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ผ่านวงจร วางแผน–ปฏิบัติ–ทบทวน (Plan–Do–Review) เด็กมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม ลงมือปฏิบัติ และสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง ครูทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวก แนวคิดนี้ส่งเสริมการคิดอย่างมีระบบ ความรับผิดชอบ และการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วมของเด็ก (กาญจนา ดีสร้อย และณัฏฐ์ รัตนศิริณิชกุล, 2568)

4.4 การจัดการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning: PBL)

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานเป็นแนวคิดที่ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ผ่านการสำรวจปัญหา คำถาม หรือประเด็นที่ใกล้ตัว โดยบูรณาการการเล่น การสืบค้น และการลงมือปฏิบัติ ในระดับปฐมวัย PBL ช่วยพัฒนาทักษะการคิด การทำงานร่วมกัน การสื่อสาร และความคิดสร้างสรรค์ อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้ครูออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบริบทจริงของเด็ก โรงเรียน และชุมชน (ผ่องนภา พรหมเกษ, 2567)

กล่าวโดยสรุปแนวคิดและทฤษฎีทางการศึกษาปฐมวัย เช่น มอนเตสซอรี วอลดอร์ฟ ไฮสโคป และการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน ล้วนเน้นการเรียนรู้ผ่านการเล่น การลงมือปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมของเด็ก แนวคิดเหล่านี้เป็นฐานสำคัญในการพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาปฐมวัยที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างรอบด้านและสอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

4.5 แนวคิดนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ปฐมวัยโดยใช้เทคโนโลยียุคใหม่ (Technology-Based Innovation in Early Childhood Education)

นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ปฐมวัยโดยใช้เทคโนโลยียุคใหม่มุ่งบูรณาการสื่อดิจิทัลอย่างเหมาะสมกับวัย เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการเล่นและประสบการณ์ตรง เทคโนโลยี เช่น สื่อดิจิทัลเชิงโต้ตอบ ปัญญาประดิษฐ์ และเทคโนโลยีเสมือนจริง ช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วม การคิด และจินตนาการของเด็ก โดยครูมีบทบาทในการคัดเลือกและกำกับการใช้เทคโนโลยีให้ปลอดภัยและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก (พัชรีญา กระดม, สุจิตรา ศุภหัตถี, สุระสิทธิ์ เขียวเชย และธนันต์ชัย พัฒนะสิงห์, 2568)

กล่าวโดยสรุปแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมทางการศึกษาปฐมวัย ตั้งแต่แนวคิดมอนเตสซอรี วอลดอร์ฟ ไฮสโคป การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน ตลอดจนการประยุกต์ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาในยุคใหม่ ล้วนให้ความสำคัญกับการจัด

สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง และเอื้อต่อการเรียนรู้ผ่านการเล่น การลงมือปฏิบัติจริง และการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น แนวคิดเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกห้องเรียนในฐานะพื้นที่การเล่นและการเรียนรู้ที่สำคัญ ซึ่งช่วยกระตุ้นให้เด็กได้สำรวจ ทดลอง และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

5. การเล่นในและนอกห้องเรียนของเด็กปฐมวัย

การเล่นในและนอกห้องเรียนเป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัย โดยทั้งสองบริบทมีลักษณะเฉพาะและคุณค่าที่แตกต่างกัน แต่สามารถเกื้อหนุนกันในการส่งเสริมการเรียนรู้อย่างรอบด้าน การจัดการเล่นอย่างเหมาะสมจึงช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่หลากหลายและสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

การเล่นในห้องเรียนเป็นการเล่นที่เกิดขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีการออกแบบและจัดอย่างเป็นระบบ โดยครูสามารถจัดพื้นที่ สื่อ และอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับพัฒนาการและความสนใจของเด็ก เช่น มุมบทบาทสมมติ มุมบล็อก มุมศิลปะ หรือมุมวิทยาศาสตร์ การเล่นลักษณะนี้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงโครงสร้าง ทำให้เด็กได้พัฒนาทักษะด้านภาษา การคิด การแก้ปัญหา และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในบริบทที่ปลอดภัยและเหมาะสม (Joohi Lee, Candace Joswick and Kathryn Pole, 2023)

นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมการเล่นในห้องเรียนยังสามารถบูรณาการแนวคิด Computational Thinking โดยส่งเสริมให้เด็กได้ฝึกการแยกส่วนปัญหา การสังเกตรูปแบบ การคิดเชิงนามธรรม และการเรียงลำดับขั้นตอนผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ทั้งนี้ครูสามารถสังเกตพฤติกรรมและให้การสนับสนุนได้อย่างเหมาะสมตามความแตกต่างระหว่างบุคคล

ในขณะที่การเล่นนอกห้องเรียนเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรงจากสิ่งแวดล้อมจริงและสถานการณ์ที่หลากหลายมากขึ้น พื้นที่นอกห้องเรียน เช่น สนามเด็กเล่น พื้นที่สีเขียว แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ชุมชน หรือ การเรียนรู้นอกห้องเรียนในบริบทโรงเรียนในป่า เป็นพื้นที่ที่เอื้อต่อการเคลื่อนไหว การสำรวจ และการเรียนรู้ตามธรรมชาติ การเล่นนอกห้องเรียนช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ความกล้าแสดงออก ความคิดสร้างสรรค์ และการปรับตัวต่อสถานการณ์จริง เด็กได้เรียนรู้การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตประจำวันอย่างมีความหมาย (ศศิเทพ ปิติพรเทพิน, 2566)

ความแตกต่างระหว่างการเล่นในและนอกห้องเรียนจึงอยู่ที่ลักษณะของสภาพแวดล้อม และระดับของความเป็นอิสระในการเรียนรู้ การเล่นในห้องเรียนเน้นความเป็นระบบ ความปลอดภัย และการสนับสนุนจากครูอย่างใกล้ชิด ส่วนการเล่นนอกห้องเรียนเน้นความหลากหลายของประสบการณ์ ความยืดหยุ่น และการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง อย่างไรก็ตาม ทั้งสองรูปแบบไม่ได้แยกขาดจากกัน หากแต่ควรได้รับการบูรณาการอย่างเหมาะสมเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ของเด็กให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุปการเล่นทั้งในและนอกห้องเรียนต่างมีคุณค่าในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในมิติต่าง ๆ การจัดสภาพแวดล้อมการเล่นที่หลากหลายและต่อเนื่องในทั้งสองบริบทจะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้อย่างสมดุล เกิดความสุขในการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ อันเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการดำรงชีวิตในสังคมต่อไป

ในเชิงทฤษฎี การเล่นในห้องเรียนสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบมีโครงสร้างและการชี้แนะตามแนว Vygotsky ขณะที่การเล่นนอกห้องเรียนสะท้อนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการค้นพบด้วยตนเองตาม Piaget และแนวคิดธรรมชาติของ Waldorf ซึ่งทั้งสองบริบทควรได้รับการบูรณาการร่วมกันเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กอย่างสมดุล

6. สื่อและนวัตกรรมสำหรับการเล่นของเด็กปฐมวัย

สื่อและนวัตกรรมสำหรับการเล่นของเด็กปฐมวัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง โดยช่วยกระตุ้นความสนใจ เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ และพัฒนาทักษะอย่างรอบด้าน สื่อที่ใช้ในการจัดประสบการณ์การเล่นสามารถพบได้ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน และจากธรรมชาติรอบตัวเด็ก

ทั้งนี้ การเลือกใช้และออกแบบสื่อการเรียนรู้ควรอยู่บนพื้นฐานของบทบาทและจริยธรรมของครูในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอย่างเหมาะสม พร้อมทั้งบูรณาการนวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีความหมาย และช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมและแรงจูงใจของเด็กปฐมวัย

6.1 ความหมายของสื่อการเล่น

สื่อการศึกษา (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) หมายถึง วิธีการ เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้เป็นสื่อในการจัดการศึกษา ขณะที่ “การเล่น” (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) หมายถึง การกระทำเพื่อความสนุกสนานหรือผ่อนคลายอารมณ์

ดังนั้น “สื่อการเล่น” จึงหมายถึง วัสดุ อุปกรณ์ แหล่งเรียนรู้ หรือสิ่งแวดล้อมที่ถูกนำมาใช้เพื่อเอื้ออำนวยให้เด็กปฐมวัยเกิดการเรียนรู้ผ่านการเล่นอย่างเป็นธรรมชาติ โดยสื่อการเล่นมีบทบาทในการกระตุ้นความสนใจ เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติ ทดลอง สำรวจ และสร้างประสบการณ์ด้วยตนเอง อันนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพอย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ทั้งนี้ สื่อการเล่นอาจอยู่ในรูปแบบของสื่อในห้องเรียน สื่อนอกห้องเรียน สื่อจากธรรมชาติ หรือสื่อเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

6.2 ความสำคัญของนวัตกรรมในสภาพแวดล้อมการเล่น

นวัตกรรมในสภาพแวดล้อมการเล่นช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และตอบสนองต่อความสนใจของเด็กในยุคปัจจุบัน การออกแบบพื้นที่เล่นอย่างสร้างสรรค์ การจัดมุมประสบการณ์ที่หลากหลาย และการใช้สื่อเทคโนโลยีร่วมกับสื่อจริง ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม สนุกสนาน และเกิดความหมายต่อการเรียนรู้ (Hadi Gunawan and Angel Laura, 2025)

6.3 ประเภทของสื่อที่ใช้ในการเล่นของเด็กปฐมวัย

สื่อที่ใช้ในการเล่นของเด็กปฐมวัยสามารถแบ่งออกตามแหล่งที่มาและลักษณะการใช้งานได้ (ณัฏฐา เที่ยงธรรมและวรวรรณ เหมชะญาติ,2566) (รพิพรรณ แก้วโภคา, โสภา ชัยพัฒน์ และญาณิน ดาจง, 2567) ดังนี้

สื่อในห้องเรียน ได้แก่ ของเล่นการศึกษา หนังสือภาพ ปริศนา เกมการศึกษา บัตรคำ และสื่อศิลปะสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยส่งเสริมทักษะพื้นฐานด้านภาษา การคิด การแก้ปัญหา และการแสดงออกอย่างเหมาะสมกับวัย

สื่อนอกห้องเรียน ได้แก่ สนามเด็กเล่น พื้นที่กิจกรรมกลางแจ้ง มุมการเรียนรู้นอกอาคาร และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งเปิดโอกาสให้เด็กได้เคลื่อนไหว สำรวจ และเรียนรู้จากประสบการณ์จริงผ่านการเล่น

สื่อจากธรรมชาติ ได้แก่ ดิน น้ำ ทราย ใบไม้ กิ่งไม้ ก้อนหิน หรือวัสดุธรรมชาติรอบตัว ซึ่งช่วยส่งเสริมจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ การสังเกต และการเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นธรรมชาติ

สื่อสมัยใหม่ ได้แก่ สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีที่ออกแบบเพื่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เช่น แอปพลิเคชันการศึกษา เกมการเรียนรู้ดิจิทัล สื่อมัลติมีเดีย เทคโนโลยีเสริมจริง (AR) และเทคโนโลยีเสมือนจริง (VR) ซึ่งช่วยเพิ่มความน่าสนใจ กระตุ้นการมีส่วนร่วม และส่งเสริมทักษะการคิด การสื่อสาร และการเรียนรู้ผ่านการเล่นอย่างเหมาะสมตามวัย

6.4 การประยุกต์ใช้สื่อและนวัตกรรมในการเล่นเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย

การประยุกต์ใช้สื่อและนวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการเล่นของเด็กปฐมวัยควรเน้นการบูรณาการสื่อในห้องเรียน สื่อนอกห้องเรียน และสื่อจากธรรมชาติอย่างสมดุลและสอดคล้องกัน ครูมีบทบาทสำคัญในการคัดเลือกและออกแบบการใช้สื่อที่มีความปลอดภัย เหมาะสมกับช่วงวัย และตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ การสำรวจ และการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น การใช้สื่อและนวัตกรรมอย่างเหมาะสมจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัยอย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมถึงเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในระยะยาว (พัชรีญา กระดม, สุจิตรา ศุภหัตถี, สุระสิทธิ์ เขียวเชย และธนันต์ชัย พัฒนะสิงห์, 2568)

6.5 ความปลอดภัยในการเล่นสำหรับเด็กปฐมวัย

ความปลอดภัยในการเล่นเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย เนื่องจากเด็กยังไม่สามารถประเมินความเสี่ยงหรือดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสม การจัดสภาพแวดล้อมการเล่นทั้งในและนอกห้องเรียนจึงต้องคำนึงถึงความปลอดภัยเป็นสำคัญ โดยพื้นที่ สื่อ และอุปกรณ์ควรมีความเหมาะสมกับวัย แข็งแรง ปลอดภัย และได้รับการตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ

นอกจากนี้ ความปลอดภัยด้านอารมณ์และจิตใจก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน ครูควรสร้างบรรยากาศการเล่นที่อบอุ่น เป็นมิตร และเคารพความแตกต่าง เพื่อให้เด็กเกิดความมั่นใจและกล้าแสดงออก บทบาทของครูในการกำกับดูแล แนะนำ และสร้างกติกาการเล่นที่เหมาะสม จะช่วยให้เด็กสามารถเล่นและเรียนรู้ได้อย่างมีความสุข ปลอดภัย และส่งเสริมพัฒนาการอย่างรอบด้าน (ภาวิณี อินชมภู, สรชัย กรณ์เกษม และ เจนจิรา ลิมะวิรัชพงษ์ , 2567)

กล่าวโดยสรุปสื่อและนวัตกรรมสำหรับการเล่นของเด็กปฐมวัยเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาของเด็กอย่างรอบด้าน การใช้สื่อที่หลากหลาย ทั้งสื่อในห้องเรียน นอกห้องเรียน สื่อจากธรรมชาติ และสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ ช่วยเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่น การลงมือปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น การบูรณาการสื่อและนวัตกรรมอย่างเหมาะสมตามวัย พร้อมคำนึงถึงความปลอดภัยทั้งด้านร่างกายและจิตใจ จะช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา อันเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้และการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างยั่งยืนในระยะยาว

จากการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการเล่น ทฤษฎีพัฒนาการเด็ก แนวคิดการจัดการเรียนรู้ สื่อและนวัตกรรม ตลอดจนประเด็นด้านความปลอดภัยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบต่าง ๆ ล้วนมีความเชื่อมโยงกันในลักษณะของกระบวนการจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่นอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การทำความเข้าใจธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก การวางแผนกิจกรรม การจัดสภาพแวดล้อม การเลือกใช้สื่อ ไปจนถึงการสนับสนุนและการประเมินผลการเรียนรู้

ดังนั้น แนวคิดและทฤษฎีดังกล่าวจึงได้รับการบูรณาการเพื่อพัฒนาเป็นกรอบแนวคิด “5P PLAY Model” เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบและจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านการเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะนำเสนอในหัวข้อถัดไป

7. แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านการเล่นของเด็กปฐมวัย (5P PLAY Model)

จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเล่น พัฒนาการเด็กปฐมวัย บทบาทของครู สื่อและนวัตกรรม ตลอดจนประเด็นด้านความปลอดภัยในการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ผู้เขียนได้สังเคราะห์แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านการเล่นสำหรับเด็กปฐมวัยทั้งในและนอกห้องเรียน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด 5P PLAY Model (ภาพจากโปรแกรม Gemini)

กรอบแนวคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นความสัมพันธ์เชิงกระบวนการขององค์ประกอบทั้ง 5 โดย Play เป็นจุดเริ่มต้นในการทำความเข้าใจลักษณะการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก ซึ่งนำไปสู่การวางแผน (Plan) การจัดสภาพแวดล้อม (Place) และการจัดเตรียมสื่อ (Provide) ที่เหมาะสม ก่อนจะเข้าสู่ขั้น Promote ซึ่งเป็นการสนับสนุน ติดตาม และประเมินผลการเรียนรู้ โดยกระบวนการดังกล่าวมีลักษณะเป็นวงจรที่สามารถปรับปรุงและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องตามบริบทของเด็กและสภาพแวดล้อม

กรอบแนวคิดนี้ได้รับการพัฒนาเป็น 5P PLAY Model ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ Play (เข้าใจการเล่นของเด็ก), Plan (วางแผนการเล่น), Place (จัดพื้นที่การเล่น), Provide (จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์) และ Promote (สนับสนุนและประเมินการเล่น) ซึ่งช่วยให้ครูสามารถออกแบบสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการเล่นอย่างปลอดภัยและมีความหมาย

นอกจากนี้ 5P PLAY Model มีความแตกต่างจากแนวคิดการจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่นในอดีตที่มักเน้นเฉพาะกิจกรรมหรือบริบทใดบริบทหนึ่ง โดยโมเดลนี้บูรณาการกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบตั้งแต่การทำความเข้าใจเด็กไปจนถึงการประเมินผล ครอบคลุมทั้งในและนอกห้องเรียน ซึ่งช่วยเติมเต็มช่องว่างของการขาดกรอบแนวคิดเชิงบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่นในบริบทปฐมวัย ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านการเล่นของเด็กปฐมวัยตามกรอบ 5P PLAY Model

ขั้นตอนแนวทาง	รายละเอียดของขั้นตอน	สังเคราะห์จากเนื้อหา / แนวคิด
P1 – Play (เข้าใจการเล่นของเด็ก)	วิเคราะห์ลักษณะกิจกรรมการเล่นว่ามีความสอดคล้องกับพัฒนาการ ความสามารถ และความสนใจของเด็กในแต่ละช่วงวัย รวมถึงการประเมินความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นจากกิจกรรมนั้น	- ความหมายและความสำคัญของการเล่นในเด็กปฐมวัย - แนวคิดการเล่นเป็นกระบวนการเรียนรู้ตามธรรมชาติ (Froebel, Piaget) - นโยบายการจัดการเรียนรู้ปฐมวัยของกระทรวงศึกษาธิการ
P2 – Plan (วางแผนการเล่น)	วางแผนการจัดประสบการณ์การเล่นอย่างเป็นระบบ กำหนดวัตถุประสงค์ ขอบเขต กติกา และบทบาทของครูในการดูแล เพื่อให้การเล่นเป็นไปอย่างปลอดภัยและเกิดการเรียนรู้	- แนวคิด Active Learning และ HighScope (Plan–Do–Review) - ทฤษฎี Vygotsky เรื่องการสนับสนุนผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม - บทบาทครูในการจัดสภาพแวดล้อมการเล่น
P3 – Place (จัดพื้นที่การเล่น)	เลือกพื้นที่ในและนอกห้องเรียนที่ปลอดภัย เหมาะสมกับกิจกรรม ไม่มีสิ่งกีดขวางหรืออันตราย และเอื้อต่อการเคลื่อนไหว การสำรวจ และการเรียนรู้ของเด็ก	- การเล่นในและนอกห้องเรียน - แนวคิดการเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมจริง - แนวคิดวอลดอร์ฟและการเรียนรู้จากธรรมชาติ
P4 – Provide (จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์)	เลือกสื่อและอุปกรณ์ที่แข็งแรง ปลอดภัย เหมาะสมกับวัย ไม่มีส่วนแหลมหรือวัสดุอันตราย รวมถึงการตรวจสอบสภาพก่อนใช้งานทุกครั้ง	- ความหมายและประเภทของสื่อการเล่น - แนวคิด Montessori เรื่องสื่อที่ออกแบบเฉพาะวัย - แนวคิดนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย
P5 – Promote (สนับสนุนและประเมินการเล่น)	ครูสังเกต ดูแล และให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด ปรับกิจกรรมตามสถานการณ์จริง รวมถึงดูแลความ	- ความปลอดภัยในการเล่น - ทฤษฎี Bandura เรื่องการเรียนรู้ทางสังคมและแบบอย่าง

	ปลอดภัยทั้งด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจของเด็ก	- แนวคิด Erikson เรื่องความมั่นใจและความรู้สึกปลอดภัย

กล่าวโดยสรุป ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านการเล่นของเด็กปฐมวัยในและนอกห้องเรียนสามารถดำเนินการอย่างเป็นระบบผ่านกรอบแนวคิด 5P PLAY Model ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอนสำคัญ ได้แก่ Play (เข้าใจการเล่นของเด็ก) ที่มุ่งวิเคราะห์ลักษณะกิจกรรมการเล่นให้เหมาะสมกับพัฒนาการและความสนใจของเด็ก Plan (วางแผนการเล่น) เพื่อกำหนดรูปแบบกิจกรรมและแนวทางการจัดการเล่นอย่างเป็นระบบ Place (จัดพื้นที่การเล่น) ที่คำนึงถึงการจัดสภาพแวดล้อมและสถานที่ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ Provide (จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์) เพื่อคัดเลือกสื่อและอุปกรณ์ที่เหมาะสม ปลอดภัย และส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และ Promote (สนับสนุนและประเมินการเล่น) ซึ่งเน้นบทบาทของครูในการดูแล กำกับ สนับสนุน และประเมินการเรียนรู้ระหว่างการเล่น

แนวทางดังกล่าวสะท้อนการบูรณาการแนวคิด ทฤษฎี และองค์ความรู้ด้านการเล่น พัฒนาการเด็ก บทบาทครู สื่อ นวัตกรรม และความปลอดภัยเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ กรอบแนวคิด 5P PLAY Model จะถูกนำไปใช้เป็นฐานในการอธิบายแนวทางการปฏิบัติในการจัดสภาพแวดล้อมการเล่นทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เพื่อให้เห็นความแตกต่างของการดำเนินงานตามบริบทพื้นที่ พร้อมทั้งชี้ให้เห็นวิธีการประยุกต์ใช้ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในแต่ละบริบทอย่างชัดเจน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านการเล่นของเด็กปฐมวัยในและนอกห้องเรียน

ขั้นตอน	แนวปฏิบัติในห้องเรียน	แนวปฏิบัตินอกห้องเรียน
P1 – Play (เข้าใจการเล่นของเด็ก)	วิเคราะห์กิจกรรมการเล่นตามมุมประสบการณ์ เช่น มุมบทบาทสมมติ มุมบล็อก ให้สอดคล้องกับพัฒนาการและความสนใจของเด็ก	วิเคราะห์ลักษณะกิจกรรมกลางแจ้ง เช่น การเล่นสนาม การสำรวจธรรมชาติ ให้เหมาะสมกับวัยและระดับความเสี่ยง
P2 – Plan (วางแผนการเล่น)	วางแผนกิจกรรม กำหนดกติกาง่าย ๆ และบทบาทครูในการดูแล สนับสนุน และกระตุ้นการเรียนรู้	วางแผนการใช้พื้นที่ กติกาความปลอดภัย และการดูแลเด็กในกิจกรรมกลางแจ้งหรือแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน

P3 – Place (จัดพื้นที่การเล่น)	จัดพื้นที่ในห้องเรียนให้เป็นสัดส่วน ปลอดภัย เป็นระเบียบ และเอื้อต่อการเรียนรู้ผ่านการเล่น	เลือกพื้นที่สนามเด็กเล่น พื้นที่สีเขียว หรือแหล่งเรียนรู้ที่ปลอดภัย เปิดโอกาสให้เด็กเคลื่อนไหวและสำรวจ
P4 – Provide (จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์)	เลือกสื่อการศึกษา ของเล่น และอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับวัย แข็งแรง และปลอดภัย	ใช้สื่อจากธรรมชาติ อุปกรณ์สนาม และวัสดุรอบตัว โดยตรวจสอบความปลอดภัยก่อนใช้งาน
P5 – Promote (สนับสนุนและประเมินการเล่น)	ครูสังเกต ให้คำแนะนำ ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ และดูแลความปลอดภัยด้านร่างกายและอารมณ์	ครูกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด ช่วยจัดการความเสี่ยง ส่งเสริมการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง และสะท้อนผลการเล่น

จากตารางที่ 2 สามารถอธิบายแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านการเล่นของเด็กปฐมวัยในและนอกห้องเรียนตามกรอบแนวคิด 5P PLAY Model ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน พร้อมตัวอย่างการปฏิบัติ ดังนี้

P1 – Play (เข้าใจการเล่นของเด็ก) การจัดการเล่นควรเริ่มจากการทำความเข้าใจลักษณะกิจกรรมการเล่นให้สอดคล้องกับพัฒนาการ ความสามารถ และความสนใจของเด็กในแต่ละช่วงวัย เพื่อให้การเล่นมีความปลอดภัยและเกิดความหมายต่อการเรียนรู้ของเด็ก

ตัวอย่างในห้องเรียน ครูเลือกกิจกรรมมุมบทบาทสมมติ เช่น ร้านค้า หรือบ้านจำลอง ที่เด็กสามารถเล่นตามบทบาทง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน เหมาะกับระดับวัย และเปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเลียนแบบและการสื่อสาร

ตัวอย่างนอกห้องเรียน ครูจัดกิจกรรมเล่นสนาม เช่น วิ่ง กระโดด หรือปีนป่ายในระดับความสูงที่เหมาะสมกับวัยเด็ก พร้อมพิจารณาความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นล่วงหน้า

P2 – Plan (วางแผนการเล่น) การวางแผนช่วยให้การเล่นเป็นไปอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดกติกา บทบาทของครู และแนวทางการดูแลเด็ก เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และความปลอดภัยควบคู่กัน

ตัวอย่างในห้องเรียน ครูกำหนดกติกาการเล่นในมุมบล็อก เช่น การแบ่งปันอุปกรณ์ การเก็บของเล่นหลังเล่นเสร็จ และวางแผนสังเกตพฤติกรรมเด็กระหว่างการเล่น

ตัวอย่างนอกห้องเรียน ครูวางแผนกิจกรรมสำรวจธรรมชาติ โดยกำหนดเส้นทาง กติกาความปลอดภัย และการดูแลเด็กเป็นกลุ่มย่อย

P3 – Place (จัดพื้นที่การเล่น) สถานที่เล่นควรมีความปลอดภัย เอื้อต่อการเคลื่อนไหว การสำรวจ และการเรียนรู้ตามธรรมชาติของเด็ก

ตัวอย่างในห้องเรียน ครูจัดพื้นที่เล่นเป็นสัดส่วน เช่น มุมศิลปะ มุมหนังสือ โดยเว้นทางเดินโล่ง ไม่มีสิ่งกีดขวางหรือวัสดุอันตราย

ตัวอย่างนอกห้องเรียน ครูเลือกสนามเด็กเล่นหรือพื้นที่สีเขียวที่มีพื้นผิวเหมาะสม ไม่มีของมีคม และสามารถรองรับการเคลื่อนไหวของเด็กได้อย่างปลอดภัย

P4 – Provide (จัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์) สื่อและอุปกรณ์การเล่นควรมีความแข็งแรง ปลอดภัย เหมาะสมกับวัย และส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติ

ตัวอย่างในห้องเรียน ครูเลือกของเล่นการศึกษา เช่น บล็อกไม้ หนังสือภาพ หรืออุปกรณ์ศิลปะที่ไม่มีขอบแหลมและใช้วัสดุที่ปลอดภัย

ตัวอย่างนอกห้องเรียน ครูใช้สื่อจากธรรมชาติ เช่น ใบไม้ ก้อนหิน หรือทราย ในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ โดยตรวจสอบความสะอาดและความปลอดภัยก่อนใช้งาน

P5 – Promote (สนับสนุนและประเมินการเล่น) บทบาทของครูในขั้นตอนนี้คือการสังเกต ดูแล ให้คำแนะนำ และประเมินการเรียนรู้ของเด็กควบคู่กับการดูแลความปลอดภัยทั้งด้านร่างกายและอารมณ์

ตัวอย่างในห้องเรียน ครูสังเกตการเล่นบทบาทสมมติของเด็ก คอยตั้งคำถามกระตุ้นการคิด และช่วยไกล่เกลี่ยเมื่อเกิดความขัดแย้ง

ตัวอย่างนอกห้องเรียน ครูดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดขณะเล่นสนามหรือทำกิจกรรมกลางแจ้ง พร้อมสะท้อนผลการเรียนรู้หลังการเล่น เช่น การพูดคุยเกี่ยวกับสิ่งที่เด็กค้นพบหรือได้เรียนรู้

อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้ 5P PLAY Model อาจมีข้อจำกัดในบางบริบท เช่น สถานศึกษาที่มีข้อจำกัดด้านพื้นที่ ทรัพยากร หรือจำนวนครู อาจไม่สามารถจัดสภาพแวดล้อมการเล่นได้อย่างหลากหลายตามแนวคิด Place และ Provide ได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ ความพร้อมของครูในการออกแบบกิจกรรมและบูรณาการการเล่นอย่างเป็นระบบ ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการนำโมเดลไปใช้ ดังนั้น การนำ 5P PLAY Model ไปประยุกต์ใช้ควรพิจารณาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและความพร้อมของผู้สอน

ทั้งนี้ 5P PLAY Model มีศักยภาพในการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เนื่องจากเป็นกรอบแนวคิดที่บูรณาการองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้ผ่านการเล่น ทั้งด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ และสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการเด็กและแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก ส่งผลให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง การมีส่วนร่วม และการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างมีความหมาย

กล่าวโดยสรุป การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านการเล่นตามกรอบแนวคิด 5P PLAY Model ช่วยให้ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างชัดเจนทั้งในและนอกห้องเรียน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัย ความปลอดภัย และการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการเล่นอย่างเป็นธรรมชาติ อันนำไปสู่การพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างรอบด้านและสมดุล

ข้อเสนอแนะ

บทความนี้ได้นำเสนอแนวคิด ทฤษฎี และแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเล่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยทั้งในและนอกห้องเรียนอย่างเป็นระบบ โดยสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิด 5P PLAY Model เพื่อให้การนำแนวทางดังกล่าวไปใช้เกิดประสิทธิภาพและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงเสนอข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ **1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** 1.1 หน่วยงานทางการศึกษาและสถานศึกษาควรส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพครูปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ครูมีความรู้และความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ผ่านการเล่น และสามารถประยุกต์ใช้กรอบแนวคิด 5P PLAY Model ในการออกแบบกิจกรรมการเล่น การวางแผนการจัดประสบการณ์ และการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก 1.2 สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเล่นทั้งในและนอกห้องเรียนอย่างสมดุล โดยคำนึงถึงความปลอดภัย ความยืดหยุ่น และการเอื้อต่อการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ทั้งในด้านการจัดพื้นที่การเล่น (Place) และการจัดเตรียมสื่อและอุปกรณ์ (Provide) ที่เหมาะสมกับวัย 1.3 ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชนในการสนับสนุนการเล่นของเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต่อเนื่องทั้งในโรงเรียนและครอบครัว รวมถึงใช้ทรัพยากรในชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม **2. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาหรือต่อยอด** 2.1 การประเมินผลการเรียนรู้ผ่านการเล่นควรเน้นการสังเกตพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กตามสภาพจริง ควบคู่กับการสะท้อนผลการเรียนรู้ระหว่างการเล่น (Promote) เพื่อสะท้อนการพัฒนาอย่างรอบด้านของเด็ก 2.2 ควรมี

การศึกษาวิจัยหรือพัฒนาต่อยอดการประยุกต์ใช้ 5P PLAY Model ในบริบทที่หลากหลาย เช่น โรงเรียนที่มีขนาดหรือทรัพยากรแตกต่างกัน รวมถึงการบูรณาการเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสมกับวัย เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ปฐมวัยในอนาคต

สรุป

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ผ่านการเล่นของเด็กปฐมวัยทั้งในและนอกห้องเรียน โดยอาศัยการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในลักษณะการทบทวนวรรณกรรม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการเล่นเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเด็กอย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมถึงช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดขั้นสูง การจัดสภาพแวดล้อมจึงควรบูรณาการทั้งในห้องเรียนที่มีโครงสร้างและนอกห้องเรียนที่เน้นประสบการณ์จริงอย่างเหมาะสม ทั้งนี้บทความได้เสนอกรอบแนวคิด “5P PLAY Model” ได้แก่ Play, Plan, Place, Provide และ Promote เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบการเรียนรู้ผ่านการเล่นอย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาการจัดประสบการณ์เรียนรู้ของเด็กปฐมวัยให้เกิดความสมดุล มีความหมาย และมีประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา ดีสร้อย และ ณัฏฐ์ รัตนศิริณิชกุล. (2568). กลยุทธ์การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยตามแนวคิดไฮสโคปในโรงเรียนบ้านหินลาด. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9(3), 143–152.

กาญจนา ท่อแก้ว. (2025). การพัฒนาสมรรถนะของเด็กปฐมวัยจากการจัดประสบการณ์โดยใช้สถานที่เป็นฐาน. Ratchaphruek Journal, 23(3), 37–52.

ณัฏฐา เที่ยงธรรม และ วรวรรณ เหมชะญาติ. (2566). การจัดสภาพแวดล้อมทางสื่อสิ่งพิมพ์ภาษาที่พรั่งพร้อมในห้องเรียนอนุบาล. วารสารการจัดการทางการศึกษาปฐมวัย, 5(2), 1–15.

ณัฐยา เกตุสิริ และ วารุณี เรียนรู้. (2568). การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเด็กปฐมวัยผ่านกิจกรรมบูรณาการในชีวิตประจำวัน. วารสารวิชาการนวัตกรรมการบริหารการศึกษา, 4(2), 1–8.

ณัฐยา เกตุสิริ, วารุณี เรียนรู้ และ อธิป เกตุสิริ. (2568). การประยุกต์แนวคิดมอนเตสซอรี่ในการพัฒนาเด็กปฐมวัยในบริบทไทย. วารสารนวัตกรรมการวิจัยเพื่อสังคม, 1(2), 51–59.

ชุติมา เล็กพงศ์. (2565). การส่งเสริมรากฐานการเรียนรู้: ก้าวย่างที่สำคัญจากปฐมวัยสู่ประถมศึกษา. วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน, 4(2), 196–206.

พัชรีญา กระดม, สุจิตรา ศุภหัตถี, สุระสิทธิ์ เขียวเชย, และ ธนันต์ชัย พัฒนะสิงห์. (2568). เทคโนโลยีกับการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย: แนวทางการจัดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล. วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 17(50), 223–231.

พิชญาดา ดำแก้ว. (2567). งานครัว: พื้นที่การเรียนรู้คณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย. Journal of Dhamma for Life, 30(3), 41–59.

ภาวิณี อินชมภู, สรชัย กรณ์เกษม และ เจนจิรา ลิมะวิรัชพงษ์. (2567). สนามเด็กเล่นสร้างปัญญาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กท้องถิ่น: การประเมินหลังการใช้และแนวทางปรับปรุง. JEDI: Journal of Environmental Design Innovation, 11(2), 62–85.

รพิพรรณ แก้วโภคา, โสภา ชัยพัฒน์ และ ญาณิน ดาจง. (2567). การพัฒนาการจัดกิจกรรมเกมการศึกษาโดยใช้สื่อธรรมชาติท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 14(3), 195–209.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.

วารุณี คงสีไพร และ กิตติศักดิ์ คงสีไพร. (2566). การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยเกมเป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กนักเรียนอนุบาลชั้นปีที่ 2 ในยุคชีวิตปกติวิถีใหม่. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 15(1), 18–32.

ศศิเทพ ปิติพรเทพิน. (2566). โรงเรียนในป่าและการเรียนรู้นอกห้องเรียนสำหรับปฐมวัย. วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, 38(2), 224–226.

ศศิธร รณะบุตร. (2566). การออกแบบกิจกรรมเพื่อสร้างรอยเชื่อมต่อการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยจากอนุบาลสู่ประถมศึกษา. วารสารการจัดการทางการศึกษาปฐมวัย, 4(2), 42–54.

สุธาสินี สอนสุข, เอกลักษณ์ เพียสา และ ทรัพย์หิรัญ จันทรักษ์. (2567). รูปแบบการพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามแนวคิดของวอลดอร์ฟเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย. วารสารพิชญทรรศน์, 19(3), 161–175.

อภิพร เป็งปิง. (2566). พัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยในการเล่นและการพูดกับตนเอง. Journal of Education Academic Chiang Rai Rajabhat University, 8(3), 53–84.

อัครพล ไชยโชค. (2565). เสริมสร้างการคิดเด็กปฐมวัยด้วยการเล่นลูสพาร์ตผ่านกิจกรรมศิลปะจากวัสดุท้องถิ่น. Journal of Education, Silpakorn University, 20(2), 101–114.

องค์การอนามัยโลก. (2562). แนวปฏิบัติว่าด้วยการเคลื่อนไหวทางกาย พฤติกรรมอยู่กับที่และการนอนหลับสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี. เรียกใช้เมื่อ 12 มีนาคม 2569 จาก https://www.who.int/publications/i/item/9789241550536

ยูงทอง ชาทองยศ, และ ทองนาค. (2566). บทบาทของการเล่นในธรรมชาติต่อพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของเด็กปฐมวัย. วารสารวิชาการจินตาสิทธิ์, 1(2), 21.

Gunawan, H., & Laura, A. (2025). The strategic role of teachers and innovation in learning media in early childhood education. Kiddie: Early Childhood Education and Care Journal, 2(2), 105–114.

Jacobus, G. M. (2022). The psychosocial development theory of Erik Erikson: Critical overview. In The influence of theorists and pioneers on early childhood education (pp. 119–133).

Lee, J., Joswick, C., & Pole, K. (2023). Classroom play and activities to support computational thinking development in early childhood. Early Childhood Education Journal, 51(3), 457–468.

Rumjaun, A., & Narod, F. (2025). Social learning theory—Albert Bandura. In Science education in theory and practice: An introductory guide to learning theory (pp. 65–82). Springer Nature Switzerland.

United Nations Children’s Fund. (2021). Country programme document: Thailand (March 2022–December 2026) (E/ICEF/2022/P/L.2). United Nations.

รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรม*

A MODEL OF BUDDHIST MONASTIC ADMINISTRATION IN THE DIGITAL ERA BASED ON BUDDHIST PRINCIPLES

พระครูวิหารกิจจานุยุต

Phrakhru Vihankitjanuyut

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Graduate Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: Parasatporn1959@gmail.com

วันที่รับบทความ : 23 กุมภาพันธ์ 2026; วันแก้ไขบทความ 26 กุมภาพันธ์ 2569; วันตอบรับบทความ : 28 กุมภาพันธ์ 2569

Received 23 February 2026; Revised 26 February 2026; Accepted 28 February 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรม ภายใต้บริบทของสังคมร่วมสมัยที่ได้รับอิทธิพลจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้บทบาท หน้าที่ และกระบวนการดำเนินงานขององค์กรทางศาสนาจำเป็นต้องปรับตัวอย่างเหมาะสม ประเด็นสำคัญ คือ ความท้าทายของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยต้องไม่ขัดแย้งหรือบั่นทอนพระธรรมวินัย และคุณค่าพื้นฐานของพระพุทธศาสนา บทความนี้ครอบคลุมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในมิติต่าง ๆ ได้แก่ การบริหารด้านโครงสร้าง และการปกครอง การบริหารด้านการสื่อสารและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การบริหารด้านการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรคณะสงฆ์ และการบริหารด้านทรัพยากรและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยใช้หลักพุทธธรรมเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการ

Citation:

*พระครูวิหารกิจจานุยุต. (2569). รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรม. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1345-1360.

Phrakhru Vihankitjanuyut. (2026). A Model Of Buddhist Monastic Administration In The Digital Era Based On Buddhist Principles. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1345-1360.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

อธิบาย และเชื่อมโยงกันในแต่ละด้าน เพื่อสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดการบริหารสมัยใหม่กับคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา

สาระสำคัญของบทความชี้ให้เห็นว่าการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลไม่ควรมุ่งเน้นเพียงความรวดเร็ว ความสะดวก หรือประสิทธิภาพเชิงเทคนิคของเทคโนโลยี หากแต่ต้องให้ความสำคัญกับการใช้อำนาจอย่างมีธรรมาภิบาล การสื่อสารอย่างถูกต้องเหมาะสม และการตัดสินใจบนพื้นฐานของสติ ปัญญา และความพอประมาณ การผสานเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับหลักพุทธธรรมอย่างเหมาะสมย่อมช่วยเสริมสร้างความโปร่งใส ความน่าเชื่อถือ และความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ทั้งยังเป็นการกำหนดทิศทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เกิดความสมดุลระหว่างการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมกับการธำรงรักษาอัตลักษณ์และคุณค่าของพระพุทธศาสนาอันเอื้อต่อความมั่นคง และความยั่งยืนของพระพุทธศาสนาในระยะยาว

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารกิจการคณะสงฆ์, ยุคดิจิทัล, พุทธธรรม

Abstract

This academic article aims to analyze and synthesize concepts pertaining to models of Buddhist Sangha administration in the digital era, grounded in Buddhist Dhamma principles, within the context of contemporary society shaped by advances in information and communication technology. Such transformations have necessitated appropriate adaptations in the roles, functions, and operational processes of religious organizations. A central concern is the challenge of integrating digital technology into Sangha governance without contravening or undermining the Vinaya and the foundational values of Buddhism. The article encompasses multiple dimensions of Sangha administration, including structural and ecclesiastical governance, communication and Buddhist propagation, education and personnel development within the Sangha, and the management of resources and information technology. Buddhist Dhamma principles serve as the primary conceptual framework through which each dimension is examined and

interconnected, thereby illuminating the relationship between modern administrative concepts and Buddhist virtues.

The article's core argument posits that Sangha administration in the digital era should not prioritize merely the speed, convenience, or technical efficiency afforded by technology. Rather, it must emphasize the exercise of authority with good governance, appropriate and ethical communication, and decision-making grounded in mindfulness, wisdom, and moderation. The judicious integration of digital technology with Buddhist Dhamma principles can strengthen transparency, credibility, and the faith of Buddhist adherents. Furthermore, it provides a framework for directing Sangha administration toward a sustainable equilibrium between adaptation to societal change and the preservation of Buddhist identity and values thereby contributing to the long-term stability and sustainability of Buddhism.

Keywords: Model, Buddhist Monastic Administration, Digital Era, Buddhist Principles

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ได้รับอิทธิพลอย่างลึกซึ้งจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของมนุษย์อย่างกว้างขวาง เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทำให้การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและไร้ข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ส่งผลให้รูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนไปจากเดิมอย่างมีนัยสำคัญ องค์กรและสถาบันต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับกระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมใหม่ที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การบริหารจัดการองค์กรจึงมิได้ยึดติดอยู่กับรูปแบบดั้งเดิม หากแต่ต้องเน้นความคล่องตัว ความยืดหยุ่น และการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลและสารสนเทศที่ถูกต้องและทันสมัย (ธงชัย สันติวงษ์, 2560, น. 32-36) ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังส่งผลให้บทบาทของผู้นำองค์กรต้องพัฒนาไปสู่การเป็นผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ เข้าใจเทคโนโลยี และสามารถปรับกลยุทธ์

การดำเนินงานให้สอดคล้องกับบริบทสังคมดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อความอยู่รอดและความยั่งยืนขององค์กรในยุคปัจจุบัน

ในบริบทของสังคมดิจิทัลดังกล่าว องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนต่างตระหนักถึงความสำคัญของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือในการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร ทั้งในด้านการวางแผน การสั่งการ การสื่อสารภายในและภายนอกองค์กร ตลอดจนการให้บริการแก่ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ เพิ่มความรวดเร็วในการดำเนินงาน และส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรในยุคปัจจุบัน ขณะเดียวกัน องค์กรทางศาสนา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมคุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกของสังคม ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกระทบจากกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้เช่นเดียวกัน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2559, น. 65-68) การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีและรูปแบบการสื่อสารของสังคม ส่งผลให้วิธีการถ่ายทอดคำสอนทางศาสนาและการดำเนินกิจกรรมทางศาสนาต้องปรับเปลี่ยนไปจากรูปแบบดั้งเดิม คณะสงฆ์ในฐานะองค์กรหลักของพระพุทธศาสนามิได้ทำหน้าที่เพียงการปกครองดูแลกิจการภายในหมู่สงฆ์เท่านั้น หากแต่ยังมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาในระดับต่าง ๆ การเผยแผ่หลักธรรมคำสอนแก่ประชาชน และการเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของพุทธศาสนิกชนในสังคมไทย (พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, 2560, น. 23-27) เมื่อบริบทสังคมเปลี่ยนแปลงไปสู่ยุคดิจิทัล บทบาทดังกล่าวจึงจำเป็นต้องอาศัยรูปแบบการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านการใช้เทคโนโลยี การพัฒนาศักยภาพบุคลากร และการสื่อสารกับสังคมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้คณะสงฆ์สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางพระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังคงเป็นที่พึ่งทางจิตใจของสังคมได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

เมื่อบริบทของสังคมเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคดิจิทัล ความคาดหวังของสังคมที่มีต่อบทบาทของคณะสงฆ์ย่อมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย จากเดิมที่คณะสงฆ์ทำหน้าที่หลักในพื้นที่ทางกายภาพ เช่น วัด โรงเรียน หรือชุมชนใกล้เคียง บทบาทดังกล่าวได้ขยายไปสู่พื้นที่สาธารณะในโลกออนไลน์ ซึ่งประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร และคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้อย่างรวดเร็วและหลากหลายมากยิ่งขึ้น (วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, 2564, น. 78-82) สภาพการณ์เช่นนี้ทำให้พระสงฆ์และองค์กรคณะสงฆ์ต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ ที่ไม่เคยปรากฏเด่นชัดในอดีต ประการสำคัญ คือ ความท้าทายด้านการสื่อสาร ซึ่งมิได้จำกัดอยู่เพียงการแสดงธรรมในสถานที่หรือพิธีกรรมทางศาสนา หากแต่ครอบคลุมถึงการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัลและ

แพลตฟอร์มออนไลน์ที่มีลักษณะเปิดกว้างและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การบริหารจัดการข้อมูลข่าวสารในยุคดิจิทัลยังมีความซับซ้อน เนื่องจากข้อมูลมีปริมาณมาก กระจายตัวรวดเร็ว และอาจขาดการกลั่นกรองอย่างเหมาะสม ส่งผลให้คณะสงฆ์ต้องใช้ความรอบคอบและปัญญาในการพิจารณาและตอบสนองต่อข้อมูลต่าง ๆ ขณะเดียวกัน ปัญหาทางสังคมร่วมสมัย เช่น ความเหลื่อมล้ำ ความขัดแย้งทางความคิด ปัญหาสุขภาพจิต และวิกฤตคุณธรรม ได้ทวีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น สังคมจึงคาดหวังให้คณะสงฆ์มีบทบาทในการให้คำแนะนำทางจิตใจและศีลธรรมที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนั้น คณะสงฆ์จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ หากแต่จำเป็นต้องปรับตัวอย่างมีสติและปัญญา โดยผสานการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับหลักพระธรรมวินัยและพุทธธรรมเป็นฐานในการดำเนินงาน การปรับตัวเช่นนี้มิใช่การละทิ้งอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา หากแต่เป็นการประยุกต์ใช้เครื่องมือสมัยใหม่เพื่อธำรงรักษาแก่นธรรมและบทบาทของคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัย อันจะนำไปสู่การดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี, 2563, น. 95-98)

อย่างไรก็ตาม การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลมิอาจพิจารณาเพียงมิติของประสิทธิภาพ ความสะดวก หรือความทันสมัยของเทคโนโลยีเป็นสำคัญ หากแต่จำเป็นต้องตั้งอยู่ภายใต้กรอบของพระธรรมวินัยและหลักพุทธธรรม ซึ่งเป็นแก่นสารและรากฐานของพระพุทธศาสนา การนำเทคโนโลยีและแนวคิดการบริหารสมัยใหม่มาใช้ในกิจการคณะสงฆ์ จึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายแห่งการดำรงอยู่ของพระศาสนาเป็นสำคัญ พระธรรมวินัยทำหน้าที่เป็นกรอบกำกับพฤติกรรม การดำเนินชีวิต และการปกครองภายในหมู่สงฆ์ เพื่อให้การดำรงอยู่ของคณะสงฆ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สงบ และเอื้อต่อการปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้น ขณะที่หลักพุทธธรรมทำหน้าที่เป็นแนวทางในการพัฒนาจิตใจและปัญญา ทั้งในระดับบุคคลและระดับองค์กร ดังนั้น การบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีจึงต้องผสานการใช้เทคโนโลยีเข้ากับการรักษาศีลธรรม ความมีสติ และการใช้ปัญญาอย่างรอบคอบ หากการนำแนวคิดการบริหารสมัยใหม่มาใช้โดยปราศจากฐานคุณธรรม อาจทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์มุ่งเน้นผลลัพธ์เชิงปริมาณหรือภาพลักษณ์ภายนอกมากกว่าการธำรงรักษาแก่นธรรมของพระพุทธศาสนา อันอาจนำไปสู่ความคลาดเคลื่อนจากเจตนารมณ์แห่งพระศาสนา ทั้งในด้านการปกครอง การศึกษา และการเผยแผ่ธรรมะ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2561, น. 120-124) ดังนั้น การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลจึงจำเป็นต้องยึดหลักพุทธธรรมเป็นฐาน

เพื่อให้เทคโนโลยีเป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุน มิใช่เป็นปัจจัยกำหนดทิศทางของพระศาสนา และเพื่อให้การบริหารดำเนินไปอย่างถูกต้อง เหมาะสม และยั่งยืนตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา

ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งศึกษารูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัล โดยอาศัยหลักพุทธธรรมเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทสังคมร่วมสมัย การศึกษานี้ให้ความสำคัญกับการผสมผสานระหว่างแนวคิดการบริหารสมัยใหม่และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในกิจการคณะสงฆ์เป็นไปอย่างมีทิศทางและมีคุณธรรมเป็นฐาน และมุ่งเน้นการพิจารณาบทบาท หน้าที่ และกระบวนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านการปกครอง การจัดการศึกษา การสื่อสารและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ตลอดจนการบริหารทรัพยากรและข้อมูลสารสนเทศ โดยวิเคราะห์ว่าหลักพุทธธรรมสามารถทำหน้าที่เป็นแนวทางกำกับและสนับสนุนการบริหารในแต่ละมิติได้อย่างไร การนำหลักธรรมมาใช้เป็นกรอบแนวคิดดังกล่าว จะช่วยให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน โดยไม่สูญเสียแก่นสารและอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา

แนวคิดการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัล

แนวคิดการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลเกิดขึ้นภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และรูปแบบการสื่อสารที่พัฒนาอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การดำเนินงานขององค์กรทางศาสนาจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมใหม่ คณะสงฆ์ในฐานะองค์กรหลักของพระพุทธศาสนา มีภารกิจสำคัญทั้งด้านการปกครอง การศึกษา และการเผยแผ่ธรรมะ จึงจำเป็นต้องนำแนวคิดการบริหารสมัยใหม่และเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม การบริหารกิจการคณะสงฆ์มิได้มุ่งเน้นเพียงความทันสมัยหรือประสิทธิผลเชิงเทคนิค หากแต่ต้องตั้งอยู่บนฐานของพระธรรมวินัยและหลักพุทธธรรม เพื่อให้การบริหารดำเนินไปอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัย และยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาไว้อย่างมั่นคง โดยกล่าวถึงแนวคิดการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัล ได้แก่

1. แนวคิดการบริหารกิจการคณะสงฆ์ การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นการบริหารองค์กรทางศาสนาที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากองค์กรทั่วไป ทั้งในด้านวัตถุประสงค์

โครงสร้าง และหลักการดำเนินงาน เนื่องจากมีพระธรรมวินัยเป็นหลักสูงสุดในการกำกับพฤติกรรม การดำเนินชีวิต และการปกครองภายในหมู่สงฆ์ การบริหารกิจการคณะสงฆ์จึงมิได้มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์เชิงประสิทธิภาพหรือผลประโยชน์เชิงวัตถุเป็นสำคัญ หากแต่มุ่งรักษาความบริสุทธิ์แห่งพระศาสนาและเอื้อต่อการปฏิบัติเพื่อความหลุดพ้นเป็นเป้าหมายหลัก โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ไทยเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ซึ่งกำหนดรูปแบบการบริหารและการปกครองในลักษณะลำดับชั้นตามสมณศักดิ์ ตั้งแต่ระดับวัด ระดับอำเภอ จังหวัด ภาค และระดับมหาเถรสมาคม โครงสร้างดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นไปอย่างเป็นระบบ มีเอกภาพ และสามารถรักษาความสงบเรียบร้อยภายในองค์กรได้อย่างเหมาะสม (พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ, 2560, น.15-20) อย่างไรก็ตาม การบริหารกิจการคณะสงฆ์มิได้อาศัยเพียงโครงสร้างทางกฎหมายหรืออำนาจตามตำแหน่งเท่านั้น หากแต่ต้องอาศัยหลักการบริหารจัดการควบคู่กับหลักพุทธธรรมเป็นสำคัญ หลักธรรม เช่น สัปปุริสธรรม พรหมวิหาร และสังคหวัตถุ สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการบริหารและการปกครองเพื่อส่งเสริมความเมตตา ความยุติธรรม และความสามัคคีภายในหมู่สงฆ์ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ที่ดีจึงเป็นกระบวนการที่ผสานระหว่างระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพกับคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมุ่งให้เกิดความสงบเรียบร้อย ความสามัคคี และความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมทางพระศาสนา อันจะนำไปสู่การดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคงและยั่งยืนในสังคมไทยและสังคมร่วมสมัย

2. แนวคิดการบริหารองค์กรในยุคดิจิทัล การบริหารองค์กรในยุคดิจิทัล หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการที่ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ นวัตกรรมดิจิทัล และระบบเครือข่ายออนไลน์เข้ามาสนับสนุนการวางแผน การจัดองค์กร การอำนวยการ และการควบคุมงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความคล่องตัว และความโปร่งใสในการดำเนินงาน แนวคิดดังกล่าวมุ่งเน้นการบริหารเชิงเครือข่าย (Network-based Management) การสื่อสารแบบสองทาง และการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจมากยิ่งขึ้น (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2562, น. 21-25) ในบริบทขององค์กรทางศาสนา การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้มิได้เป็นเพียงการปรับเปลี่ยนเครื่องมือหรือวิธีการทำงานเท่านั้น หากแต่เป็นการปรับกระบวนทัศน์ในการบริหารให้สอดคล้องกับสภาพสังคมร่วมสมัย โดยเทคโนโลยีดิจิทัลสามารถทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการเผยแผ่หลักธรรม การสื่อสารนโยบาย การบริหารข้อมูลสารสนเทศ และการเชื่อมโยงเครือข่ายศาสนิกชนได้อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม การใช้

เทคโนโลยีในองค์กรทางศาสนาจำเป็นต้องตั้งอยู่บนฐานของคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อมิให้ขัดแย้งกับหลักธรรมวินัยและอุดมการณ์แห่งพระพุทธศาสนา

สรุปได้ว่า แนวคิดการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลเป็นการผสานระหว่างหลักการบริหารองค์กรสมัยใหม่กับหลักพระธรรมวินัยและพุทธธรรม อันเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองคณะสงฆ์ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการสื่อสารในสังคมร่วมสมัยทำให้คณะสงฆ์จำเป็นต้องปรับรูปแบบการบริหารให้มีความคล่องตัว โปร่งใส และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยอาศัยเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือสนับสนุนการบริหาร การสื่อสาร และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อย่างไรก็ตาม การบริหารกิจการคณะสงฆ์มิได้มุ่งเน้นความทันสมัยทางเทคนิคเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องดำเนินไปภายใต้กรอบของพระธรรมวินัยและคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อรักษาอัตลักษณ์ ความบริสุทธิ์ และเป้าหมายสูงสุดแห่งพระศาสนา การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลจึงเป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพทางการจัดการกับการธำรงรักษาหลักธรรม อันจะนำไปสู่ความมั่นคงและความยั่งยืนของพระพุทธศาสนาในสังคมร่วมสมัย

หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์

การบริหารกิจการคณะสงฆ์มิใช่เพียงการดำเนินงานตามโครงสร้างการปกครองหรือกฎหมายคณะสงฆ์เท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยหลักพุทธธรรมเป็นแก่นสารในการกำกับทิศทาง การตัดสินใจ และการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารในทุกระดับ หลักพุทธธรรมทำหน้าที่เป็นกรอบคุณธรรมที่ช่วยให้การบริหารดำเนินไปอย่างถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับอุดมการณ์แห่งพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นความสงบเรียบร้อย ความสามัคคี และประโยชน์เกื้อกูลต่อหมู่คณะ การนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จึงช่วยเสริมสร้างความชอบธรรมในการปกครอง ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมการดำรงอยู่ของพระศาสนาอย่างมั่นคงและยั่งยืน ทั้งยังเอื้อต่อการปรับตัวของคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัยโดยไม่ละทิ้งรากฐานทางธรรม โดยมีหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ประกอบด้วย

1. หลักธรรมด้านการปกครองและการบริหาร หลักธรรมด้านการปกครองและการบริหารในพระพุทธศาสนาเป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่ช่วยกำกับการใช้อำนาจและการตัดสินใจของผู้ปกครองให้ดำเนินไปอย่างถูกต้อง ชอบธรรม และเกื้อกูลต่อหมู่คณะ หลักสัปปุริสธรรม 7

ซึ่งเป็นธรรมของสัตบุรุษและผู้นำที่ดี ประกอบด้วย การรู้จักเหตุ (ธัมมัญญุตา) การรู้จักผล (อัตถัญญุตา) การรู้จักตน (อัตตัญญุตา) การรู้จักประมาณ (มัตตัญญุตา) การรู้จักกาล (กาลัญญุตา) การรู้จักชุมชนหรือสังคม (ปริสัญญุตา) และการรู้จักบุคคล (ปุคคลปโรปรัญญุตา) (องฺ.สตฺตก. (ไทย) 23/64/109-111)หลักธรรมเหล่านี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในบริบทของสังคมดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ผู้บริหารคณะสงฆ์ที่ยึดหลักสัปปุริสธรรมย่อมสามารถวิเคราะห์เหตุปัจจัยของปัญหาและผลกระทบจากการตัดสินใจได้อย่างรอบคอบ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีสติ รู้เท่าทันข้อจำกัดและศักยภาพของตนเอง รวมทั้งเลือกใช้วิธีการบริหารให้เหมาะสมกับกาลเทศะ ชุมชนและบุคคลในแต่ละระดับ นอกจากนี้ ทศพิธราชธรรม 10 ยังเป็นหลักธรรมสำคัญที่ส่งเสริมการปกครองด้วยคุณธรรม ได้แก่ ความเสียสละ ความซื่อตรง ความเมตตา ความอดทน และความยุติธรรม ซึ่งช่วยยับยั้งการใช้อำนาจในทางที่ผิด และสร้างความศรัทธาแก่หมู่สงฆ์และพุทธศาสนิกชน การนำหลักธรรมทั้งสองชุดมาประยุกต์ใช้ร่วมกันจึงช่วยให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการธำรงรักษาอุดมการณ์และคุณค่าทางพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง

2. หลักธรรมด้านคุณธรรมผู้นำ หลักธรรมด้านคุณธรรมผู้นำเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เนื่องจากผู้นำสงฆ์มิได้ทำหน้าที่เพียงกำกับดูแลด้านโครงสร้างหรือระเบียบวินัยเท่านั้น หากแต่ต้องเป็นแบบอย่างทางจริยธรรมและการดำเนินชีวิตตามพระธรรมวินัย พรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นหลักธรรมสำคัญที่ช่วยหล่อหลอมคุณลักษณะของผู้นำให้มีความสมดุลทั้งด้านจิตใจและการใช้อำนาจ เมตตาและกรุณาช่วยให้ผู้นำมีความปรารถนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา เห็นคุณค่าและความทุกข์ของผู้อื่น ขณะที่มุทิตาช่วยส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกต่อความสำเร็จของผู้อื่น ลดความอิจฉาริษยาและความขัดแย้งภายในองค์กร

ส่วนอุเบกขาเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้ผู้นำสามารถวางใจเป็นกลาง ใช้ปัญญาและความยุติธรรมในการตัดสินใจโดยไม่เอนเอียงไปตามอารมณ์หรือความลำเอียงส่วนบุคคล การยึดหลักพรหมวิหาร 4 จึงช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ ความเคารพศรัทธา และความสามัคคีในหมู่สงฆ์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความมั่นคงขององค์กรคณะสงฆ์ ในบริบทของยุคดิจิทัลที่การสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็วและเปิดเผยมากขึ้น ผู้นำที่มีพรหมวิหารเป็นฐาน

คุณธรรมย่อมสามารถบริหารจัดการความแตกต่างทางความคิดเห็นและความขัดแย้งได้อย่างสุขุม รอบคอบ และเป็นที่ยอมรับของสังคม ส่งผลให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ดำเนินไปอย่างราบรื่น สอดคล้องกับหลักพุทธธรรม และธำรงภาพลักษณ์อันดีงามของพระพุทธศาสนาในสังคมร่วมสมัย

3. หลักธรรมด้านการทำงานและการพัฒนาองค์กร หลักธรรมด้านการทำงานและการพัฒนาองค์กรในพระพุทธศาสนามุ่งเน้นการพัฒนามนุษย์อย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน ไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นกระบวนการฝึกอบรมที่พระพุทธเจ้าทรงวางไว้เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สามารถดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม (ที.ม. (ไทย) 10/299/160) เมื่อพิจารณาในบริบทของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ไตรสิกขาสามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการพัฒนาพระสงฆ์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล

ในมิติของศีล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจำเป็นต้องอยู่ภายใต้กรอบของวินัย ความรับผิดชอบ และความสุจริต เพื่อป้องกันการใช้สื่อหรือข้อมูลในทางที่ขัดต่อพระธรรมวินัยและจริยธรรมทางสังคม ส่วนสมาธิช่วยเสริมสร้างสติและความตั้งมั่นของจิต ทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถใช้เทคโนโลยีอย่างรู้เท่าทัน ไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของข้อมูลข่าวสารหรือสิ่งเร้าทางดิจิทัลที่มากเกินควร ขณะที่ปัญญามีบทบาทสำคัญในการพิจารณา วิเคราะห์ และกลั่นกรองข้อมูลข่าวสารอย่างรอบคอบ แยกแยะสิ่งที่เป็นประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์ต่อพระศาสนา การนำไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาองค์กรคณะสงฆ์จึงช่วยให้การทำงานเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ควบคู่กับการยกระดับจิตใจและคุณธรรมของบุคลากร อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลอย่างมั่นคงและยั่งยืน

สรุปได้ว่า หลักพุทธธรรมเป็นรากฐานสำคัญของการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ช่วยกำกับการใช้อำนาจ การตัดสินใจ และการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างถูกต้องและชอบธรรม โดยการประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรมและทศพิธราชธรรมส่งเสริมการปกครองที่มีคุณธรรมและความยุติธรรม ขณะเดียวกัน พรหมวิหาร 4 หล่อหลอมคุณลักษณะผู้นำให้เกิดความเมตตาและความสามัคคี ส่วนไตรสิกขาช่วยพัฒนาการทำงานและองค์กรอย่างเป็นองค์รวม การผสานหลักธรรมเหล่านี้เข้ากับบริบทดิจิทัลจึงเอื้อต่อการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคงและยั่งยืนในสังคมร่วมสมัย

รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรม

การเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัลได้ส่งผลต่อรูปแบบการบริหารองค์กรในทุกภาคส่วน รวมถึงองค์กรทางศาสนาอย่างคณะสงฆ์ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการปกครอง การศึกษา และการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เปิดโอกาสใหม่ในการบริหารจัดการข้อมูล การประสานงาน และการสื่อสารกับสังคมอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์จำเป็นต้องดำเนินไปอย่างรอบคอบ โดยตั้งอยู่บนฐานของพระธรรมวินัยและหลักพุทธธรรมอันเป็นแก่นสารของพระพุทธศาสนา รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมจึงเป็นการผสานระหว่างแนวคิดการบริหารสมัยใหม่กับคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้การบริหารดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัย พร้อมทั้งสามารถธำรงรักษาอัตลักษณ์และคุณค่าทางพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยมีรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรม โดยนำเสนอ 5 มิติหลัก ได้แก่

1. การบริหารด้านโครงสร้างและการปกครอง การบริหารด้านโครงสร้างและการปกครองคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้มีความเป็นระบบ โปร่งใส และตรวจสอบได้ การใช้ระบบฐานข้อมูล ระบบทะเบียน และสารสนเทศที่เชื่อมต่อกันสามารถช่วยลดความซ้ำซ้อนของงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการข้อมูลในระดับต่าง ๆ ของคณะสงฆ์ได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารกิจการพระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลที่เน้นการบริหารจัดการสื่อสารและข้อมูลให้ทันต่อบริบทของสังคมสารสนเทศปัจจุบัน (พระครูวินัยธรปัญญา ปญฺญาวโร (ศรีสมุทร) และบุญเตือน ทรัพย์เพชร, 2564, 423-433) อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารกิจการคณะสงฆ์มิอาจดำเนินไปโดยปราศจากกรอบกำกับทางคุณธรรมและพระธรรมวินัย ผู้บริหารคณะสงฆ์จำเป็นต้องคำนึงถึงหลักอธิปไตย 3 ได้แก่ อัตตาธิปไตย โลกาธิปไตย และธรรมาธิปไตย เป็นแนวทางในการใช้อำนาจและการตัดสินใจ อัตตาธิปไตยช่วยให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อตนเอง กลั่นกรองการใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติและไม่หลงยึดในอำนาจหรือประโยชน์ส่วนตน โลกาธิปไตยส่งเสริมการคำนึงถึงความคิดเห็น ความต้องการและความคาดหวังของสังคมและพุทธศาสนิกชนในยุคดิจิทัล ขณะที่ธรรมาธิปไตยเป็นหลักสูงสุดที่กำกับให้การตัดสินใจเป็นไปตามพระธรรมวินัยและความถูกต้องชอบธรรม การผสาน

การใช้ระบบสารสนเทศเข้ากับหลักอธิปไตย 3 จึงช่วยให้การบริหารด้านโครงสร้างและการปกครองคณะสงฆ์เป็นไปอย่างสมดุล ระหว่างประสิทธิภาพทางเทคนิคกับคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา ส่งผลให้การปกครองมีความน่าเชื่อถือ โปร่งใส และสอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัย อันจะนำไปสู่การธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงและยั่งยืนในยุคดิจิทัล

2. การบริหารด้านการสื่อสารและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การบริหารด้านการสื่อสารและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลมีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากสื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์ได้กลายเป็นช่องทางหลักในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของประชาชนในสังคมร่วมสมัย การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการเผยแผ่ธรรมะ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ แอปพลิเคชัน และระบบถ่ายทอดสด สามารถช่วยขยายขอบเขตการเข้าถึงหลักธรรมคำสอนให้กว้างขวางและหลากหลายยิ่งขึ้น ซึ่งงานวิชาการไทยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าระบบสารสนเทศและนวัตกรรมสื่อดิจิทัลสามารถเสริมศักยภาพการเผยแผ่ศาสนาได้หากมีโครงสร้างการจัดการที่สอดคล้องตามบริบทของศาสนาและสังคม (พระมหาประเวศ ป□ญาทีโป และคณะ, 2565, น. 213-226) อย่างไรก็ตาม การใช้สื่อดิจิทัลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจำเป็นต้องดำเนินไปภายใต้กรอบของหลักสัมมาวาจาและสัจจธรรม ซึ่งเป็นองค์ธรรมสำคัญในมรรคมีองค์ 8 สัมมาวาจากำกับให้การสื่อสารเป็นไปด้วยความจริงใจ สุภาพ และไม่ก่อให้เกิดความแตกแยกหรือความเข้าใจผิดขณะที่สัจจธรรมช่วยให้การนำเสนอเนื้อหาธรรมะมีความถูกต้อง ตรงตามหลักพระไตรปิฎก และไม่บิดเบือนสาระของพระธรรมคำสอน ในบริบทของยุคดิจิทัลที่ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว การยึดหลักพุทธธรรมดังกล่าวช่วยให้คณะสงฆ์สามารถใช้สื่อออนไลน์อย่างมีความรับผิดชอบ กลั่นกรองเนื้อหาอย่างรอบคอบ และหลีกเลี่ยงการสื่อสารที่เน้นความฉาบฉวยหรือสร้างกระแสโดยขาดสาระทางธรรม การบริหารด้านการสื่อสารที่ตั้งอยู่บนหลักสัมมาวาจาและสัจจธรรมจึงช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือขององค์กรคณะสงฆ์ สร้างความศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชน และทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุคดิจิทัลเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมอย่างยั่งยืน

3. การบริหารด้านการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรคณะสงฆ์ การบริหารด้านการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างศักยภาพของพระสงฆ์ให้สามารถปฏิบัติศาสนกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัย การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นสื่อสนับสนุนการเรียนรู้ เช่น ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ แหล่งเรียนรู้ดิจิทัล และคลังข้อมูลพระพุทธศาสนา ช่วยเปิดโอกาสให้

พระสงฆ์สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ได้อย่างต่อเนื่องและทั่วถึง ส่งเสริมแนวคิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตภายในองค์กรคณะสงฆ์อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีในการจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีหลักธรรมเป็นกรอบกำกับ เพื่อให้การเรียนรู้ดำเนินไปอย่างถูกต้องและไม่หลงไปตามกระแสภายนอก หลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา สามารถนำมาใช้เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการพัฒนาตนของพระสงฆ์ ฉันทะช่วยสร้างความพอใจและความใฝ่รู้ในการศึกษาเล่าเรียน วิริยะส่งเสริมความเพียรและความอดทนในการฝึกฝนตนเอง จิตตะทำให้เกิดความตั้งใจมั่นและเอาใจใส่ต่อการเรียนรู้ ขณะที่วิมังสาช่วยให้ผู้เรียนสามารถพิจารณา ตรวจสอบ และประเมินผลการเรียนรู้อย่างมีเหตุผล การผสานเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับหลักอิทธิบาท 4 จึงช่วยให้การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์มิได้มุ่งเพียงการถ่ายทอดความรู้เชิงวิชาการเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการพัฒนาบุคลากรอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม ส่งผลให้พระสงฆ์มีความพร้อมต่อการปฏิบัติหน้าที่ทางพระศาสนาและการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัล อันจะนำไปสู่การพัฒนาคณะสงฆ์อย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

4. การบริหารด้านทรัพยากรและเทคโนโลยีสารสนเทศ การบริหารด้านทรัพยากรและเทคโนโลยีสารสนเทศในกิจการคณะสงฆ์เป็นภารกิจที่ต้องอาศัยความรอบคอบและความรับผิดชอบเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากทรัพยากรส่วนใหญ่ที่ใช้ในการดำเนินงานของคณะสงฆ์มีที่มาจากศรัทธาของพุทธศาสนิกชน การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหาร เช่น ระบบจัดการข้อมูล ระบบการเงินและบัญชีดิจิทัล ตลอดจนเครื่องมือสื่อสารออนไลน์ สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และความคล่องตัวในการดำเนินงานได้ อย่างไรก็ตาม การใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีดังกล่าวจำเป็นต้องดำเนินไปภายใต้กรอบของหลักพุทธธรรม เพื่อมิให้เกิดการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยหรือขัดต่อเจตนารมณ์แห่งพระศาสนา หลักมัชฌิมาปฏิปทาเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยกำกับการใช้ทรัพยากรให้เป็นไปอย่างพอประมาณ ไม่สุดโต่งไปในทางใดทางหนึ่ง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลตามหลักนี้ช่วยให้คณะสงฆ์สามารถเลือกใช้เครื่องมือและระบบที่เหมาะสมกับภารกิจและบริบทขององค์กร โดยคำนึงถึงความจำเป็น ความคุ้มค่า และผลกระทบในระยะยาว ควบคู่กับหลักโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นการคิดอย่างแยบคาย รอบด้าน และมีเหตุผล ช่วยให้ผู้บริหารสามารถพิจารณาวัตถุประสงค์ ผลดี ผลเสีย และความสอดคล้องกับพระธรรมวินัยก่อนตัดสินใจนำเทคโนโลยีมาใช้ การผสานหลักมัชฌิมาปฏิปทาและโยนิโสมนสิการเข้ากับการบริหารด้านทรัพยากรและเทคโนโลยีสารสนเทศจึงช่วยเสริมสร้าง

วัฒนธรรมการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า โปร่งใส และตรวจสอบได้ ส่งผลให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลดำเนินไปอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา และสนับสนุนการธำรงรักษาพระศาสนาให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงและยั่งยืนในสังคมร่วมสมัย

5. กลไกการขับเคลื่อนรูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรม การทำให้รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรมสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิผลและยั่งยืน จำเป็นต้องอาศัยกลไกการขับเคลื่อนเชิงโครงสร้างและเชิงคุณค่า ซึ่งทำหน้าที่กำกับ ทบทวน และสนับสนุนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ กลไกดังกล่าวควรออกแบบให้เชื่อมโยงมิติการบริหารสมัยใหม่เข้ากับกรอบคุณธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างสอดคล้องและสมดุล โดยสามารถจำแนกสาระสำคัญออกเป็น ๓ ประเด็นหลัก ได้แก่ ตัวชี้วัด เงื่อนไขความสำเร็จ และปัจจัยสนับสนุน ประการแรก ตัวชี้วัด ควรได้รับการกำหนดในลักษณะที่สะท้อนทั้งประสิทธิภาพเชิงระบบและความถูกต้องชอบธรรมเชิงคุณค่า กล่าวคือ มิได้มุ่งวัดผลเพียงด้านความรวดเร็ว ความคุ้มค่า หรือประสิทธิภาพทางเทคนิคของเทคโนโลยีดิจิทัลเท่านั้น หากแต่ต้องครอบคลุมมิติความโปร่งใสในการใช้อำนาจและทรัพยากร ความเหมาะสมของกระบวนการสื่อสารและการเผยแผ่ธรรมะผ่านสื่อดิจิทัล ตลอดจนระดับความสอดคล้องของการตัดสินใจเชิงนโยบายกับพระธรรมวินัยและหลักพุทธธรรม อันจะช่วยประเมินคุณภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเชิงบูรณาการได้อย่างรอบด้าน ประการที่สอง เงื่อนไขความสำเร็จ ของการขับเคลื่อนรูปแบบดังกล่าว ประกอบด้วยการมีภาวะผู้นำของผู้บริหารคณะสงฆ์ที่ตั้งอยู่บนหลักธรรมาภิบาลและจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา การมีความเข้าใจเชิงลึกต่อบทบาทและขอบเขตของเทคโนโลยีดิจิทัลในบริบทองค์กรศาสนา ตลอดจนการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ให้มีทั้งสมรรถนะด้านดิจิทัลและคุณธรรมภายในควบคู่กัน นอกจากนี้ การกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติที่ชัดเจน เป็นระบบ และสอดคล้องกับโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ ย่อมเป็นเงื่อนไขสำคัญที่เอื้อต่อความต่อเนื่องและเสถียรภาพของการดำเนินงาน ประการสุดท้าย ปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ การจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมและโปร่งใส การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่สอดคล้องกับภารกิจของคณะสงฆ์ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือเชิงสถาบันกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ให้คุณค่ากับสติ ปัญญา และความพอประมาณ กลไกการขับเคลื่อนดังกล่าวจะช่วยให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลดำเนินไปอย่างมีทิศทาง ชอบธรรม และ

สอดคล้องกับบริบทสังคมร่วมสมัย อันนำไปสู่การธำรงรักษาความมั่นคงและความยั่งยืนของพระพุทธศาสนาในระยะยาว

สรุปได้ว่า รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลตามหลักพุทธธรรม เป็นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ควบคู่กับพระธรรมวินัยและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างเหมาะสม การบริหารด้านโครงสร้างและการปกครองอาศัยระบบสารสนเทศภายใต้กรอบอธิปไตย 3 เพื่อความโปร่งใสและชอบธรรม การสื่อสารและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใช้สื่อดิจิทัลโดยยึดหลักสัมมาวาจาและสัจจธรรม การจัดการศึกษาและพัฒนาบุคลากรขับเคลื่อนด้วยหลักอิทธิบาท 4 เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ขณะที่การบริหารทรัพยากรและเทคโนโลยีดำเนินไปตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาและโยนิโสมนสิการ การผสานหลักพุทธธรรมกับการบริหารยุคดิจิทัลดังกล่าวช่วยให้คณะสงฆ์สามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยังคงธำรงรักษาคุณค่าและอัตลักษณ์ของพระพุทธศาสนาได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

บทสรุป

รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในยุคดิจิทัลมิใช่เป็นเพียงการนำเทคโนโลยีสารสนเทศหรือเครื่องมือสมัยใหม่มาใช้ทดแทนกระบวนการทำงานแบบเดิมเท่านั้น หากแต่เป็นกระบวนการปรับเปลี่ยนเชิงแนวคิดและคุณค่าภายในองค์กรให้สอดรับกับบริบทของสังคมร่วมสมัยอย่างมีสติและปัญญา การผสมผสานเทคโนโลยีกับหลักพุทธธรรมอย่างกลมกลืนช่วยให้การบริหารมิได้มุ่งเน้นเฉพาะความรวดเร็วหรือประสิทธิภาพเชิงเทคนิค แต่ยังคำนึงถึงคุณธรรม ความถูกต้อง และความรับผิดชอบต่อพระศาสนาและสังคมโดยรวม หลักพุทธธรรมจึงทำหน้าที่เป็นรากฐานสำคัญในการกำกับทิศทางการบริหารให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย ลดความเสี่ยงจากการใช้เทคโนโลยีอย่างขาดวิจารณญาณ และป้องกันการเบี่ยงเบนจากเจตนารมณ์แห่งพระพุทธศาสนา เมื่อคณะสงฆ์สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลภายใต้กรอบของศีล สมาธิ และปัญญา การบริหารย่อมเกิดความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสร้างความเชื่อมั่นแก่พุทธศาสนิกชน ทั้งยังเอื้อต่อการสื่อสาร การศึกษา และการปกครองที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในยุคดิจิทัล กระบวนการบริหารเช่นนี้จึงมิใช่เพียงการปรับตัวตามกระแสเทคโนโลยี หากแต่เป็นการพัฒนาองค์กรคณะสงฆ์ให้มีความเข้มแข็งจากภายใน และสามารถธำรงรักษา

พระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่อย่างมั่นคงและยั่งยืนท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมร่วมสมัย

อ้างอิง

ธงชัย สันติวงษ์. (2560). การบริหารเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

พระครูวินัยธรปัญญา ปญฺญาวโร (ศรีสมุทร) และบุญเตือน ทรัพย์เพชร. (2564). “การจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนายุคดิจิทัล”. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(4), 423-433.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2559). พุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระมหาประเวศ ป□ญาทีโป และคณะ. (2565). “การจัดการองค□การเชิงพุทธในยุคไทยแลนด์ □4.0”. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน□ มจร วิทยาเขตแพร□, 8(1), 213-226.

พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี. (2563). ศาสนากับสังคมยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์.

พระมหาสมชาย ฐานวุฑฺโฒ. (2560). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2562). การบริหารจัดการองค์กรในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2564). การบริหารองค์กรในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2561). ศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนในการเลือกตั้ง: แนวทางเพื่อเพิ่มความโปร่งใส ความปลอดภัย และความน่าเชื่อถือของระบบเลือกตั้ง*

APPLICATION OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGY IN ELECTIONS: A WAY TO INCREASE THE TRANSPARENCY, SECURITY, AND TRUSTWORTHINESS OF ELECTION SYSTEMS

ณฐพร กายสิทธิ์[1] และ ชาญชัย จิวจินดา[2]

Nathaporn Kayasith[1] and Chanchai Jewjinda[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยรังสิต

[1-2]Rangsit University, Thailand

Corresponding Author's Email: chanchaijew@rsu.ac.th

วันที่รับบทความ : 25 กุมภาพันธ์ 2026; วันแก้ไขบทความ 8 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 10 มีนาคม 2569

Received 25 February 2026; Revised 8 March 2026; Accepted 10 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของระบบการเลือกตั้งปัจจุบัน 2) ศึกษาคุณสมบัติของเทคโนโลยีบล็อกเชนที่สามารถนำมาใช้ในระบบเลือกตั้ง และ 3) พัฒนาแนวทางเชิงนโยบายเพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความปลอดภัยของการเลือกตั้ง โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญด้านบล็อกเชน เจ้าหน้าที่คณะกรรมการการเลือกตั้ง และประชาชนทั่วไป รวมทั้งการวิเคราะห์เอกสารและกรณีศึกษาต่างประเทศ

ผลการวิจัย พบว่า ระบบการเลือกตั้งไทยยังประสบปัญหาความไม่โปร่งใสและความเชื่อมั่นในกระบวนการ เช่น การนับคะแนนที่ขาดความเปิดเผย การเข้าถึงข้อมูลจำกัด และ

Citation:

*ณฐพร กายสิทธิ์ และ ชาญชัย จิวจินดา. (2569). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนในการเลือกตั้ง: แนวทางเพื่อเพิ่มความโปร่งใส ความปลอดภัย และความน่าเชื่อถือของระบบเลือกตั้ง. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1361-1376.

Nathaporn Kayasith and Chanchai Jewjinda. (2026). Application Of Blockchain Technology In Elections: A Way To Increase The Transparency, Security, And Trustworthiness Of Election Systems. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1361-1376.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ความเสี่ยงต่อการแทรกแซงข้อมูล เทคโนโลยีบล็อกเชนสามารถแก้ไขข้อจำกัดเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยคุณสมบัติด้านความโปร่งใส การตรวจสอบย้อนกลับ ความปลอดภัยของข้อมูล และการยืนยันตัวตน ทำให้การลงคะแนนและการนับคะแนนตรวจสอบได้แบบเรียลไทม์ ลดความเสี่ยงจากการแก้ไขข้อมูลโดยมิชอบ และสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบเลือกตั้ง ในเชิงนโยบาย ผลการศึกษานำเสนอแนวทางเชิงบูรณาการ 4 มิติ ได้แก่ (1) การจัดตั้งคณะกรรมการเทคโนโลยีเลือกตั้งแห่งชาติภายใต้ กกต. เพื่อกำกับดูแลและกำหนดมาตรฐาน (2) การพัฒนา Consortium Blockchain พร้อมระบบต้นแบบเลือกตั้งที่ตรวจสอบข้อมูลได้แบบเรียลไทม์ (3) การปรับปรุงกฎหมายให้รองรับการลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์และคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล และ (4) การสร้างความรู้และความเข้าใจต่อประชาชนผ่านการอบรมและพื้นที่ทดลองใช้ ผลวิจัยชี้ว่าการประยุกต์ใช้บล็อกเชนไม่เพียงเพิ่มความโปร่งใสและความปลอดภัย แต่ยังเป็นรากฐานของ “ธรรมาภิบาลดิจิทัล” ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลการใช้อำนาจรัฐอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: ฉันทามติ, ความโปร่งใสในการเลือกตั้ง, บล็อกเชน,ประชาธิปไตยทางตรง

Abstract

This research aims to: 1) analyze the problems and limitations of the current electoral system; 2) study the attributes of blockchain technology applicable to election systems; and 3) develop policy guidelines to enhance electoral transparency and security. A qualitative research methodology was employed, utilizing in-depth interviews with blockchain experts, Election Commission (EC) officials, and the general public, alongside documentary analysis and international case studies.

The findings reveal that the Thai electoral system still faces significant challenges regarding transparency and public trust, particularly in non-transparent vote counting, limited data accessibility, and risks of data tampering. Blockchain technology can effectively address these limitations through its core features: transparency, traceability, data security, and identity verification. These

attributes enable real-time auditing of voting and counting processes, mitigate risks of unauthorized data alteration, and bolster public confidence in the system. From a policy perspective, the study proposes a four-dimensional integrated approach: 1) Institutional Dimension: Establishing a National Election Technology Committee under the EC to oversee and set technical standards. 2) Technological Dimension: Developing a Consortium Blockchain alongside a prototype system that allows for real-time verification. 3) Legal Dimension: Amending laws to recognize electronic voting and ensure robust personal data protection. 4) Social Dimension: Promoting public awareness and literacy through training programs and sandbox testing environments.

Keywords: Direct democracy, Blockchain, Consensus, Electoral transparency

บทนำ

ในยุคปัจจุบันเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตรวจสอบได้ หนึ่งในเทคโนโลยีที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายทั่วโลกในฐานะนวัตกรรมที่มีศักยภาพสูงในการยกระดับความปลอดภัยและความโปร่งใสของข้อมูล คือ เทคโนโลยีบล็อกเชน (Blockchain Technology) เป็นนวัตกรรมที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่า สามารถสร้างระบบจัดการข้อมูลที่ “โปร่งใส ตรวจสอบได้ และไม่สามารถแก้ไขย้อนหลังได้” (Zheng et al., 2017; Hardwick et al., 2018) ด้วยกลไกการกระจายศูนย์ (Decentralization) และการเข้ารหัสข้อมูล (Cryptographic Verification) ซึ่งช่วยลดการพึ่งพาตัวกลางและเพิ่มความปลอดภัยของข้อมูล การนำเทคโนโลยีบล็อกเชนมาประยุกต์ใช้ในการเลือกตั้ง (Blockchain-Based E-Voting System) จึงมีศักยภาพในการลดโอกาสการทุจริต ป้องกันการปลอมแปลงข้อมูลการลงคะแนน และเพิ่มความโปร่งใสของกระบวนการเลือกตั้งในทุกขั้นตอน (Choi & Heo, 2020)

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้มุ่ง “เสนอแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของระบบเลือกตั้งไทย” จึงมีเป้าหมายในการพัฒนากระบวนการเลือกตั้งที่สามารถตรวจสอบได้แบบเรียลไทม์ ลดการพึ่งพาบุคคลหรือหน่วยงานกลาง และเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการตรวจสอบระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด “ธรรมาภิบาลทาง

การเมืองแบบมีส่วนร่วม” (Participatory Political Governance) ที่เน้นให้ภาคประชาชนมีบทบาทร่วมในการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจรัฐ (สุเมธ จันทร์ศิริ, 2563) โดยมุ่งเสนอแนวทางการออกแบบระบบเลือกตั้งแบบใหม่ที่มีทั้งความโปร่งใส ความปลอดภัย และความน่าเชื่อถือ เพื่อสร้างสมดุลระหว่าง “นวัตกรรมทางเทคโนโลยี” กับ “คุณค่าทางประชาธิปไตย” ดังนั้น การศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนในการเลือกตั้งของประเทศไทย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในเชิงวิชาการและเชิงนโยบาย โดยมีเป้าหมายเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบเลือกตั้งที่สอดคล้องกับบริบทไทยและมาตรฐานสากล ช่วยยกระดับความโปร่งใส (Transparency) ความปลอดภัยของข้อมูล (Data Security) และความน่าเชื่อถือของระบบเลือกตั้ง (Credibility) ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบหลักของ ธรรมาภิบาลทางการเมือง (Political Governance) ที่มุ่งเน้นความรับผิดชอบ ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

หากประเทศไทยสามารถพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้กรอบธรรมาภิบาลทางการเมือง จะช่วยยกระดับระบบเลือกตั้งไทยให้มีความน่าเชื่อถือ โปร่งใส และตรวจสอบได้ตามหลักประชาธิปไตยสากล พร้อมทั้งสร้างความไว้วางใจของประชาชนต่อสถาบันทางการเมือง และเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประชาธิปไตยเชิงคุณภาพอย่างยั่งยืน ความสำคัญของปัญหาที่ชี้ให้เห็นถึง “ความเปราะบางของระบบเลือกตั้งไทย” ได้กลายมาเป็นแรงขับเคลื่อนของวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีเป้าหมายสำคัญในการ “พัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนในระบบเลือกตั้งของประเทศไทย” เพื่อให้เกิดระบบที่มีมาตรฐานสากล โปร่งใส ปลอดภัย และเชื่อถือได้ โดยมุ่งสร้างผลลัพธ์ทั้งในเชิงวิชาการ (การพัฒนาองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการใช้บล็อกเชนในการเลือกตั้ง) และเชิงนโยบาย (แนวทางเชิงปฏิบัติสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม และสำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล)

วัตถุประสงค์

1. วิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของระบบการเลือกตั้งปัจจุบัน
2. ศึกษาคุณสมบัติของเทคโนโลยีบล็อกเชนที่สามารถนำมาใช้ในระบบเลือกตั้ง

3. เพื่อพัฒนาเชิงแนวทางนโยบาย ในการประยุกต์ใช้บล็อกเชนเพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความปลอดภัยในการเลือกตั้ง

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาขอบเขต วิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของระบบการเลือกตั้งปัจจุบัน คุณสมบัติของเทคโนโลยีบล็อกเชนที่สามารถนำมาใช้ในระบบเลือกตั้ง และการพัฒนาแนวทางเชิงนโยบาย ในการประยุกต์ใช้บล็อกเชนเพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความปลอดภัยในการเลือกตั้ง

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

- ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีบล็อกเชน
- เจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) หรือผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการเลือกตั้ง
- ประชาชนทั่วไป ที่มีประสบการณ์หรือความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ตรงประเด็น จำนวน 15 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (Research Instruments)

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Guide)
2. แบบสังเกตภาคสนาม (Observation Record)
3. แบบบันทึกเอกสาร (Document Analysis Form)

การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

1. ศึกษาจากเอกสาร (Documentary Study)
2. เก็บจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
3. การสังเกต (Observation)

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งมีความเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการศึกษา การเลือกใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพช่วยให้ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจมุมมอง ประสบการณ์ และการให้ความหมายของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยจำนวน 15 คน คัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

เพื่อให้ครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีบล็อกเชน เจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) หรือผู้เชี่ยวชาญด้านกระบวนการเลือกตั้ง ประชาชนทั่วไป ที่มีประสบการณ์หรือความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) การใช้เครื่องมือหลายประเภทช่วยให้สามารถตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกันและลดอคติของข้อมูล เครื่องมือวิจัยได้รับการพัฒนาโดยอาศัยกรอบแนวคิดและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คำถามการวิจัยสามารถสะท้อนประเด็น ขอบเขตวิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของระบบการเลือกตั้งปัจจุบัน คุณสมบัติของเทคโนโลยีบล็อกเชนที่สามารถนำมาใช้ในระบบเลือกตั้ง และแนวทางการพัฒนาเชิงนโยบาย ในการประยุกต์ใช้บล็อกเชนเพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความปลอดภัยในการเลือกตั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาและเชิงตีความ (descriptive and interpretive content analysis) โดยเริ่มจากการถอดเทปการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มอย่างละเอียด จากนั้นทำการจัดหมวดหมู่ข้อมูล สร้างรหัส (coding) และสังเคราะห์ประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินไปพร้อมกับการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ข้อค้นพบสะท้อนความเป็นจริงของบริบทพื้นที่มากที่สุด

ในด้านความน่าเชื่อถือของงานวิจัย (research rigor) ผู้วิจัยใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) ทั้งในมิติของแหล่งข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล และผู้ให้ข้อมูล นอกจากนี้ ยังมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลบางส่วน (member checking) เพื่อยืนยันความถูกต้องของการตีความข้อมูล กระบวนการดังกล่าวช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือ ความโปร่งใส และความเข้มแข็งทางระเบียบวิธีของงานวิจัย ทำให้ข้อค้นพบสามารถนำไปใช้เป็นฐานในการอภิปรายเชิงทฤษฎีและเชิงนโยบายได้อย่างมีน้ำหนัก

จริยธรรมการวิจัย (Research Ethics)

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพของผู้ให้ข้อมูล โดยยึดหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

1. การพิทักษ์สิทธิและหลักความยินยอม (Informed Consent) ผู้วิจัยได้แจ้งวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินงาน ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และการนำข้อมูลไปใช้ แก่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่านก่อนเริ่มการเก็บข้อมูล โดยเน้นย้ำถึงสิทธิในการปฏิเสธหรือยุติการให้ข้อมูล

ได้ตลอดเวลาโดยไม่มีผลกระทบใด ๆ และทำการขอความยินยอมเข้าร่วมการวิจัยทั้งในรูปแบบลายลักษณ์อักษรหรือโดยวาจาตามความเหมาะสมของบริบทพื้นที่

2. การรักษาความลับและการไม่ระบุตัวตน (Confidentiality and Anonymity): ข้อมูลส่วนบุคคลและข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์หรือสนทนากลุ่มจะถูกเก็บรักษาเป็นความลับอย่างสูงสุด โดยในการนำเสนอผลการวิจัยจะใช้นามสมมติ (Pseudonyms) หรือรหัสแทนตัวบุคคล เพื่อป้องกันไม่ให้ระบุตัวตนจริงของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA)

3. หลักการไม่ก่อให้เกิดอันตราย (Non-maleficence): ผู้วิจัยคำนึงถึงความละเอียดอ่อนของประเด็นโครงสร้างอำนาจและการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ โดยดำเนินการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยความระมัดระวัง เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ ความมั่นคงในหน้าที่การงาน หรือความปลอดภัยของผู้ให้ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาปัญหาและข้อจำกัดของระบบการเลือกตั้งปัจจุบัน พบว่า ระบบการเลือกตั้งของประเทศไทยยังขาดความโปร่งใสอย่างแท้จริง” โดยเฉพาะในขั้นตอนของการนับคะแนน การรายงานผล และการสื่อสารข้อมูลต่อสาธารณะ ซึ่งยังคงมีลักษณะรวมศูนย์และขาดกลไกตรวจสอบจากภายนอก ประเด็นที่พบชัดเจน มี 3 มิติ คือ มิติของการจัดการข้อมูลและการรายงานผล มิติของความปลอดภัยของข้อมูล และมิติของความน่าเชื่อถือและการมีส่วนร่วมของประชาชน เมื่อสังเคราะห์ประเด็นจากทั้งสามมิติ จะเห็นได้ว่าปัญหาหลักของระบบเลือกตั้งไทยในปัจจุบันอยู่ที่ “การขาดระบบข้อมูลที่เชื่อถือได้และตรวจสอบได้แบบเรียลไทม์” ซึ่งเป็นช่องว่างสำคัญที่ทำให้เกิดความสงสัยต่อความถูกต้องและความโปร่งใสในทุกขั้นตอนของการเลือกตั้ง

ข้อจำกัดของความโปร่งใสในระบบเลือกตั้งไทย

ประเด็น	ข้อจำกัดปัจจุบัน	ผลกระทบต่อความเชื่อมั่นประชาชน
ข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง	ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลการนับคะแนนและฐานข้อมูลผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งโดยตรง	เกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับความยุติธรรม ทำให้ประชาชนมีบทบาทเป็นผู้สังเกตการณ์เพียงอย่างเดียว
ข้อจำกัดด้านกระบวนการปฏิบัติ	การพึ่งพาอาสาสมัครหรือเจ้าหน้าที่ชั่วคราว การเปิดเผยข้อมูลไม่ครบถ้วน	การตรวจสอบและความโปร่งใสยังไม่เพียงพอ เกิดความกังขาและข้อสงสัยต่อผลคะแนน
ข้อจำกัดด้านการรับรู้ของประชาชน	การทุจริต การซื้อสิทธิ์ขายเสียงและข้อจำกัดในการเข้าถึงสิทธิเลือกตั้ง	ประชาชนส่วนใหญ่ไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องของกระบวนการได้ ความเชื่อมั่นต่อระบบการเลือกตั้งต่ำ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาคุณสมบัติของเทคโนโลยีบล็อกเชนที่สามารถนำมาใช้ในระบบเลือกตั้ง พบว่า คุณสมบัติสำคัญของบล็อกเชนที่เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ในระบบเลือกตั้งไทยประกอบด้วย 3 ลักษณะหลัก ความโปร่งใสและการตรวจสอบย้อนกลับได้ (Transparency & Traceability) ความปลอดภัยของข้อมูลและการเข้ารหัสขั้นสูง (Data Security & Encryption) ความสามารถในการยืนยันตัวตนและป้องกันการลงคะแนนซ้ำ (Authentication & Non-repudiation) ประเทศไทยต้องการนำบล็อกเชนมาใช้ในการเลือกตั้ง ควรเริ่มจากการพัฒนา “ระบบต้นแบบแบบ Consortium Blockchain” ที่ให้หน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา และภาคประชาชนเข้ามาร่วมเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในเครือข่าย เพื่อป้องกันการผูกขาดอำนาจในการจัดการข้อมูลอยู่ในมือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง

ศักยภาพของเทคโนโลยีบล็อกเชนในการเลือกตั้ง

ประเด็น	คุณสมบัติของบล็อกเชน	ผลกระทบต่อความโปร่งใสและความปลอดภัย
การเข้าถึงข้อมูล	Distributed Ledger	ผู้มีสิทธิ์สามารถตรวจสอบผลคะแนนและข้อมูลตนเองแบบเรียลไทม์ ลดความพึ่งพาหน่วยงานกลาง
ความถูกต้องและการตรวจสอบ	Smart Contract, Digital Trail	ลดความผิดพลาดจากการบันทึกคะแนนและตรวจสอบย้อนหลังทุกขั้นตอนได้อย่างโปร่งใส
ความปลอดภัยของข้อมูล	Public/Private Key, Multi-layer Encryption	ป้องกันการเข้าถึงข้อมูลโดยไม่ได้รับอนุญาตและรักษาความลับของผู้ลงคะแนน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พัฒนาแนวทางเชิงนโยบายในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนเพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความปลอดภัยในการเลือกตั้งไทย พบว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนในระบบเลือกตั้งของประเทศไทยมีศักยภาพสูงในการแก้ไขปัญหาความไม่โปร่งใสและข้อกังขาต่อความน่าเชื่อถือของผลการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัย “กรอบนโยบายและการบริหารจัดการแบบบูรณาการ” ที่ครอบคลุมทั้งด้านเทคนิค กฎหมาย การบริหารจัดการ และความเข้าใจของประชาชน จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา สามารถสังเคราะห์แนวทางเชิงนโยบายที่สำคัญได้ 4 มิติหลัก ด้านนโยบายและโครงสร้างการบริหารจัดการ (Governance and Policy Dimension) ด้านเทคโนโลยีและความมั่นคงของข้อมูล (Technology and Data Security Dimension) ด้านกฎหมายและจริยธรรมทางข้อมูล (Legal and Ethical Dimension) ด้านการสร้างความเข้าใจและความไว้วางใจของประชาชน (Public Understanding and Trust Dimension) ประเทศไทยสามารถดำเนินการตามแนวทางนี้ได้อย่างต่อเนื่องและมีการประเมินผลอย่างเป็นระบบ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนจะไม่เพียงเพิ่มความโปร่งใสและความปลอดภัยของระบบเลือกตั้งเท่านั้น แต่ยังเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปทางการเมืองสู่ “ประชาธิปไตยดิจิทัล” ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลอำนาจรัฐได้จริง

พัฒนาแนวทางเชิงนโยบายและการปฏิบัติสำหรับการใช้บล็อกเชนในระบบเลือกตั้ง

มิติ	แนวทางเชิงนโยบาย/การปฏิบัติ	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ
ด้านเทคโนโลยี	พัฒนาระบบ Blockchain-based Voting Platform, Multi-layer Encryption, Digital ID, ระบบสำรองข้อมูล	ลดความเสี่ยงจากการโจมตีไซเบอร์และข้อผิดพลาดในการดำเนินงาน สร้างความมั่นใจต่อความถูกต้องของคะแนน
ด้านกฎหมายและนโยบาย	ปรับกฎหมายและนโยบายรองรับการลงคะแนนทางอิเล็กทรอนิกส์ กำหนดมาตรฐานความปลอดภัยและกลไกตรวจสอบหลายภาคส่วน	สร้างกรอบกฎหมายที่รองรับเทคโนโลยีใหม่ และเพิ่มความโปร่งใสที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
ด้านการสร้างความรู้และความเข้าใจ	จัดอบรมและสร้างความรู้เกี่ยวกับระบบบล็อกเชนแก่ผู้มีสิทธิ์ ทดลองใช้ในบางเขต	สร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจในระบบ ลดความกังวลและความไม่เข้าใจ
ด้านความปลอดภัยและจริยธรรม	พัฒนากลไก Authentication ป้องกันการสวมสิทธิ์และรักษาความลับผู้ลงคะแนน	สร้างความน่าเชื่อถือและความปลอดภัยของระบบเลือกตั้ง

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 วิเคราะห์ปัญหาและข้อจำกัดของระบบการเลือกตั้งปัจจุบัน พบว่า ปัญหาสำคัญของระบบการเลือกตั้งในประเทศไทยอยู่ที่ “ความไม่โปร่งใสเชิงโครงสร้าง” ซึ่งมีรากเหง้ามาจากกระบวนการบริหารจัดการข้อมูลที่รวมศูนย์อยู่ในหน่วยงานรัฐ ขาดกลไกตรวจสอบจากภายนอก และยังมีความเสี่ยงด้านความปลอดภัยของข้อมูล (สุเมธ จันทร์ศิริ, 2563) และสอดคล้องกับแนวคิด “ธรรมาภิบาลทางการเมือง” (Political Governance) ของวีระศักดิ์ เครือเทพ (2559) ที่ระบุว่า ระบบการเมืองที่ดีต้องมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ หากระบบเลือกตั้งไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นในระดับข้อมูลและผลลัพธ์ได้ ก็จะส่งผลโดยตรงต่อความชอบธรรมของระบอบประชาธิปไตยโดยรวม

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาคุณสมบัติของเทคโนโลยีบล็อกเชนที่สามารถนำมาใช้ในระบบเลือกตั้ง พบว่า เทคโนโลยีบล็อกเชนมีคุณสมบัติ 3 ประการที่เหมาะสมกับการประยุกต์ใช้ในระบบเลือกตั้งไทย ได้แก่ (1) ความโปร่งใสและการตรวจสอบย้อนกลับได้ (Transparency & Traceability), (2) ความปลอดภัยของข้อมูล (Security), และ (3) การยืนยันตัวตนที่ไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล (Anonymous Authentication) เชื่อมโยงกับแนวคิด “เทคโนโลยีเพื่อความไว้วางใจ” (Technology as Trust Mechanism) ของ Hardwick, Akram และ Markantonakis (2018) ซึ่งเสนอว่าบล็อกเชนคือสถาปัตยกรรมของความไว้วางใจที่เกิดจากการกระจายศูนย์ข้อมูลและการยืนยันแบบฉันทามติ (Consensus Validation) ซึ่งสามารถลดการพึ่งพาตัวกลางทางการเมืองและเพิ่มความโปร่งใสของกระบวนการเลือกตั้งได้อย่างเป็นระบบ

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อพัฒนาเชิงนโยบายในการประยุกต์ใช้บล็อกเชนเพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความปลอดภัยในการเลือกตั้ง พบว่า การพัฒนาเชิงนโยบายต้องดำเนินการใน 4 มิติหลัก ได้แก่ มิติด้านนโยบาย มิติด้านเทคโนโลยี มิติด้านกฎหมาย และมิติด้านสังคมการมีส่วนร่วม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการประยุกต์ใช้บล็อกเชนในระบบเลือกตั้งไทยต้องอาศัยการทำงานแบบบูรณาการ มิติด้านนโยบาย ควรจัดตั้ง “คณะกรรมการเทคโนโลยีเลือกตั้งแห่งชาติ” ภายใต้การกำกับของ กกต. เพื่อทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานและควบคุมความปลอดภัยของระบบเลือกตั้งดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2563) ขณะที่มิติด้านเทคโนโลยีต้องเริ่มต้นจากการสร้างระบบต้นแบบ (Prototype) ที่ผ่านการทดสอบในระดับท้องถิ่นก่อนนำไปใช้จริงในระดับประเทศ ในด้านกฎหมายจำเป็นต้องแก้ไขพระราชบัญญัติการเลือกตั้งให้รองรับ “ผลการเลือกตั้งทางอิเล็กทรอนิกส์” ให้มีสถานะทางกฎหมายเทียบเท่ากับการนับคะแนนด้วยมือ รวมถึงต้องออกกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งอย่างเข้มงวด ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของสถาบันพระปกเกล้า (2562) ที่เสนอให้รัฐสร้างกลไกกฎหมายเพื่อรองรับการปฏิรูปสู่ประชาธิปไตยดิจิทัล มิติด้านสังคม ผู้ให้ข้อมูลทุกกลุ่มเห็นพ้องว่าความเข้าใจของประชาชนคือ “รากฐานของความสำเร็จ” จึงควรมีการจัดโครงการสร้างความรู้และการสื่อสารสาธารณะ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจหลักการทำงานของบล็อกเชนและเชื่อมั่นในระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dahl (1989) ที่ระบุว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางการเมืองคือหัวใจของประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

การเปรียบเทียบเชิงขัดแย้ง (Contradictory Findings) และ การวิเคราะห์ข้อจำกัด (Critical Analysis)

1. ปัญหาและความไม่โปร่งใสเชิงโครงสร้างของระบบเลือกตั้งปัจจุบัน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า “ความไม่โปร่งใสเชิงโครงสร้าง” คืออุปสรรคสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ธรรมาภิบาลทางการเมือง (Political Governance) ของวีระศักดิ์ เครือเทพ (2559) ที่เน้นย้ำเรื่องการตรวจสอบได้ อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบนี้มีประเด็นที่น่าพิจารณาเพิ่มเติมเมื่อเปรียบเทียบกับงานของ สุเมธ จันทร์ศิริ (2563) ในมิติที่ว่า ปัญหาอาจไม่ได้อยู่ที่เทคโนโลยีการจัดเก็บข้อมูลเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ที่ “วัฒนธรรมอำนาจนิยมในองค์กรอิสระ” ที่ทำให้การเข้าถึงข้อมูลถูกจำกัดด้วยข้ออ้างด้านความมั่นคง ซึ่งเป็นประเด็นที่เทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถแก้ไขได้หากขาดการปฏิรูปเชิงสถาบันควบคู่กันไป

2. บล็อกเชนในฐานะสถาปัตยกรรมแห่งความไว้วางใจและข้อจำกัดที่พึงระวัง การที่บล็อกเชนมีคุณสมบัติ Transparency, Security และ Anonymous Authentication สอดคล้องกับแนวคิด “Technology as Trust Mechanism” ของ Hardwick et al. (2018) ที่มองว่าระบบสามารถสร้างความเชื่อมั่นได้โดยไม่ต้องอาศัยตัวกลาง แต่ผลการวิจัยครั้งนี้พบแง่มุมที่ “ขัดแย้งหรือเป็นข้อจำกัด” (Contradictory Findings) เมื่อเทียบกับงานวิจัยในต่างประเทศ เช่น กรณีศึกษาการเลือกตั้งผ่านบล็อกเชนใน Voatz (West Virginia) ที่ถูกวิจารณ์เรื่องช่องโหว่ในระดับ User Interface และความเสี่ยงจากมัลแวร์ในอุปกรณ์ส่วนบุคคลของประชาชนเอง สิ่งนี้สะท้อนว่า แม้ตัวโปรโตคอลบล็อกเชนจะมีความปลอดภัยสูง (Immutable) แต่ “จุดอ่อน” มักจะอยู่ที่จุดเชื่อมต่อ (End-to-end security) และความซับซ้อนของเทคโนโลยีที่อาจกลายเป็นกำแพงปิดกั้นประชาชนกลุ่มที่ไม่สันทัดดิจิทัล (Digital Divide) ทำให้ความตั้งใจที่จะเพิ่มการมีส่วนร่วมกลับกลายเป็นการสร้างความเหลื่อมล้ำใหม่

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในเชิงบูรณาการระหว่าง “เทคโนโลยีบล็อกเชน” กับ “ธรรมาภิบาลทางการเมือง” โดยมิได้มองบล็อกเชนเพียงในฐานะเครื่องมือทางเทคนิค หากแต่เป็น “สถาปัตยกรรมเชิงสถาบันของความไว้วางใจ” (Institutional Architecture of Trust) ที่สามารถออกแบบให้สอดคล้องกับหลักประชาธิปไตยและความชอบธรรมทางการเมืองได้อย่างเป็นระบบ องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญสามารถสังเคราะห์ได้ ดังนี้

แนวคิด “ธรรมาภิบาลเชิงอัลกอริทึม” (Algorithmic Governance in Electoral Systems) งานวิจัยเสนอว่า การนำบล็อกเชนมาใช้ในการเลือกตั้งมิใช่เพียงการเปลี่ยนเครื่องมือ แต่คือการเปลี่ยน “โครงสร้างอำนาจการจัดการข้อมูล” จากระบบรวมศูนย์สู่ระบบกระจายศูนย์ที่ขับเคลื่อนด้วยกลไกฉันทามติ (Consensus Mechanism) อัลกอริทึมจึงทำหน้าที่เป็นกลไกกำกับ (Governance Mechanism) ที่ลดดุลพินิจของบุคคลและเพิ่มความเป็นกลางเชิงระบบ ส่งผลให้ความโปร่งใส (Transparency) และความรับผิดชอบ (Accountability) ถูกฝังอยู่ในโครงสร้างเทคโนโลยีโดยตรง

งานวิจัยนี้เสนอว่า เทคโนโลยีบล็อกเชนมิใช่เพียง “เครื่องมือทางดิจิทัล” แต่เป็น “กลไกเชิงสถาบัน” ที่สามารถออกแบบให้สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลทางการเมือง และเสริมสร้างความชอบธรรมของระบบเลือกตั้งได้ หากมีการกำหนดกรอบนโยบาย กฎหมาย และการมีส่วนร่วมของสังคมอย่างบูรณาการ

องค์ความรู้ใหม่นี้จึงมีคุณูปการทั้งในเชิงทฤษฎี (การพัฒนาแนวคิดความชอบธรรมเชิงดิจิทัลและธรรมาภิบาลเชิงอัลกอริทึม) และเชิงนโยบาย (การเสนอโมเดลระบบเลือกตั้งบล็อกเชนแบบเครือข่ายความร่วมมือ) ซึ่งสามารถเป็นฐานในการพัฒนาระบบเลือกตั้งไทยสู่ประชาธิปไตยดิจิทัลที่โปร่งใส ปลอดภัย และยั่งยืนในอนาคต.

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ การนำเทคโนโลยีบล็อกเชนมาใช้ต้องอาศัย “การจัดการการเปลี่ยนแปลง” (Change Management) ที่รอบคอบและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเฉพาะในด้านกฎหมาย การสื่อสารสาธารณะ และการสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน ดังนั้น ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ควรประกอบไปด้วย **1. ข้อเสนอเชิงนโยบาย (Policy Recommendations)** 1.1 การจัดตั้งคณะกรรมการเทคโนโลยีเลือกตั้งแห่งชาติ (National Election Technology Committee) ควรมีภารกิจในการกำหนดมาตรฐานระบบเลือกตั้งบล็อกเชน ตรวจสอบความปลอดภัย และพัฒนาแนวทางการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในทุกระดับของการเลือกตั้ง 1.2 การปรับปรุงกฎหมายเลือกตั้งให้รองรับเทคโนโลยีใหม่ จำเป็นต้องเพิ่มเติมบทบัญญัติว่าด้วยการลงคะแนนเสียงทางอิเล็กทรอนิกส์ และการรับรองผลการเลือกตั้งที่เกิดจากระบบเทคโนโลยี รวมทั้งมีกฎหมายรองรับการเก็บรักษาข้อมูลการเลือกตั้งแบบดิจิทัล 1.3 การสร้างระบบต้นแบบเลือกตั้งบล็อกเชนในระดับท้องถิ่น

ควรเริ่มจากการทดลองในพื้นที่ขนาดเล็ก เช่น อบต. หรือเทศบาล เพื่อทดสอบความพร้อมของโครงสร้างพื้นฐานและประเมินประสิทธิภาพก่อนขยายผลในระดับประเทศ 1.4 การเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจของประชาชน ภาครัฐและสถาบันการศึกษาควรจัดอบรมและรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีบล็อกเชน เพื่อให้ประชาชนเข้าใจหลักการทำงานและเกิดความเชื่อมั่นในระบบเลือกตั้งรูปแบบใหม่ 1.5 การกำหนดมาตรฐานด้านความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัวของข้อมูล ต้องมีมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและการยืนยันตัวตนแบบนิรนาม เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนและมาตรฐานสากล **2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต** 2.1 การศึกษาเชิงทดลอง (Experimental Study) ควรมีการวิจัยในเชิงปฏิบัติการเพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในการใช้ระบบบล็อกเชนจริงในพื้นที่ต้นแบบ เช่น การเลือกตั้งระดับท้องถิ่น เพื่อทดสอบการทำงานของระบบในสถานการณ์จริง 2.2 การวิเคราะห์ผลกระทบทางกฎหมายและจริยธรรม การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนต้องพิจารณาผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลและความเป็นส่วนตัว ซึ่งควรเป็นหัวข้อการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงในอนาคต 2.3 การวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างประเทศ การเปรียบเทียบระบบเลือกตั้งบล็อกเชนในประเทศที่ประสบความสำเร็จ เช่น เอสโตเนีย เกาหลีใต้ หรือสวิตเซอร์แลนด์ จะช่วยให้ประเทศไทยได้แนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของตนเอง 2.4 การศึกษาพฤติกรรมของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในระบบดิจิทัล ควรสำรวจความพร้อมทางเทคโนโลยีของประชาชนไทยและปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับระบบเลือกตั้งแบบบล็อกเชน 2.5 การพัฒนาแบบจำลองเชิงทฤษฎี (Theoretical Model) ของ “ความไว้วางใจดิจิทัล” เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเทคโนโลยี ความโปร่งใส และความไว้วางใจในระบบการเมืองไทย

เอกสารอ้างอิง

จันทรา นวลแจ่ม. (2565). การพัฒนาระบบเลือกตั้งอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

จิระศักดิ์ กิตติรัตนไพบูลย์. (2561). แนวทางการออกแบบระบบเลือกตั้งอิเล็กทรอนิกส์โดยใช้เทคโนโลยีบล็อกเชน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ธวัชชัย ธีระวัฒน์. (2564). เทคโนโลยีบล็อกเชนกับการเปลี่ยนแปลงระบบความไว้วางใจในสังคมดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธวัชชัย ธีระวัฒน์. (2564). เทคโนโลยีบล็อกเชนกับความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลภาครัฐ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2548). รัฐกับสังคม: ความสัมพันธ์เชิงอำนาจและความชอบธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พรชัย พิชิตานนท์. (2563). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีบล็อกเชนเพื่อความโปร่งใสของระบบการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง. วารสารวิชาการเทคโนโลยีสารสนเทศ, 15(2), 45–60.

วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2559). ธรรมาภิบาลการเมืองไทยกับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

สถาบันพระปกเกล้า. (2562). รายงานการศึกษาเรื่องธรรมาภิบาลทางการเมืองในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

สถาบันพระปกเกล้า. (2562). การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลกับกระบวนการเลือกตั้ง: กรณีศึกษาเอสโตเนีย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สุเมธ จันทร์ศิริ. (2563). ธรรมาภิบาลทางการเมืองกับการปฏิรูปภาครัฐดิจิทัล. วารสารการบริหารและนโยบาย, 13(1), 99–114.

Choi, J., & Heo, J. (2020). Blockchain-based e-voting system for enhancing transparency and reliability. Journal of Information Processing Systems, 16(4), 1012–1024.

Choi, J., & Heo, U. (2020). Cybersecurity and electoral integrity in the digital age. Journal of Information Security and Applications, 54, 102530. https://doi.org/10.1016/j.jisa.2020.102530

Dahl, R. A. (1989). Democracy and its critics. New Haven: Yale University Press.

Easton, D. (1965). A systems analysis of political life. New York, NY: John Wiley & Sons.

Fukuyama, F. (2013). What is governance? Governance, 26(3), 347–368. https://doi.org/10.1111/gove.12035

Hardwick, F. S., Akram, R. N., Markantonakis, K., & Hosp, B. (2018). E-voting with blockchain: An e-voting protocol with decentralisation and voter privacy. In 2018 IEEE International Conference on Internet Technology and Secured Transactions (ICITST) (pp. 1–8). IEEE. https://doi.org/10.23919/ICITST.2018.8695229

Kooiman, J. (2003). Governing as governance. London: Sage Publications.

Nakamoto, S. (2008). Bitcoin: A peer-to-peer electronic cash system. Retrieved from https://bitcoin.org/bitcoin.pdf

Pierre, J., & Peters, B. G. (2000). Governance, politics and the state. London: Macmillan Press.

Pateman, C. (1970). Participation and democratic theory. Cambridge: Cambridge University Press.

Rhodes, R. A. W. (1997). Understanding governance: Policy networks, governance, reflexivity and accountability. Buckingham: Open University Press.

Schlumberger, O., & Weiss, A. (2019). Blockchain technology and the future of voting. Journal of Digital Governance, 3(1), 22–39.

United Nations Development Programme. (1997). Governance for sustainable human development. New York, NY: UNDP.

Zheng, Z., Xie, S., Dai, H., Chen, X., & Wang, H. (2017). An overview of blockchain technology:Architecture, consensus, and future trends. In 2017 IEEE International Congress on Big Data (pp. 557–564). IEEE.

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดกระบี่*

THE ADMINISTRATION OF PRIVATE SCHOOL PRINCIPALS BASED ON GOOD GOVERNANCE PRINCIPLES IN KRABI PROVINCE

สมยศ ตันติธัญญพงษ์[1], อัจฉราพรรณ พุ่มผกา[2] และ สมคิด นาคขวัญ[3]

Somyos Tantitanyapong[1], Aujcharapun Pumpaka[2] and Somkid Narkkhwan[3]

[1-3]มหาลัยราชภัฏภูเก็ต

[1-3]Phuket Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: s6686011111@pkru.ac.th

วันที่รับบทความ : 24 กุมภาพันธ์ 2026; วันแก้ไขบทความ 3 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 5 มีนาคม 2569

Received 24 February 2026; Revised 3 March 2026; Accepted 5 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล 2) ศึกษาปัญหา และอุปสรรคการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล และ3) ศึกษาข้อเสนอแนะในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าฝ่าย และครูผู้สอน จำนวน 312 คน ใช้ตารางเครจซี่ และมอร์แกน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้างกับกลุ่มเป้าหมาย และการรวบข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา

Citation:

* สมยศ ตันติธัญญพงษ์, อัจฉราพรรณ พุ่มผกา และ สมคิด นาคขวัญ. (2569). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1377-1390.

Somyos Tantitanyapong, Aujcharapun Pumpaka and Somkid Narkkhwan. (2026). The Administration Of Private School Principals Based On Good Governance Principles In Krabi Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1377-1390.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักนิติธรรม ด้านหลักประสิทธิภาพ ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านความรับผิดชอบ ด้านการกระจายอำนาจ ด้านหลักการตอบสนอง ด้านคุณธรรม ด้านหลักประสิทธิผล ด้านความเสมอภาค 2) การศึกษาสภาพปัญหา และอุปสรรค การขาดความโปร่งใส และการจัดการทรัพยากรไม่คุ้มค่ามีการแก้ปัญหาโดยใช้หลักธรรมาภิบาล และสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ปกครอง และชุมชน 3) ควรส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนเอกชนโดยเริ่มจากการสร้างความเข้าใจปลูกจิตสำนึก จากทุกภาคส่วน ผ่านการอบรม การพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ และการสนับสนุนจากภาครัฐ

คำสำคัญ: การบริหารงาน, หลักธรรมาภิบาล, โรงเรียนเอกชน

Abstract

The objective of this research were to 1) examine the level of governance based on the principles of good governance, 2) identify problems and obstacles in implementing good governance, and 3) suggest recommendations for improving governance in private schools in Krabi province. This is a mixed-method research study. The sample group consists of 312 participants, including school administrators, department heads, and teachers. The research used the Krejcie and Morgan table to determine the sample size. Data was collected using surveys and in-depth interviews with 10 individuals. The data was analyzed using basic statistics, including mean and standard deviation, while qualitative data was analyzed through content analysis of the interviews and documents.

The research results found that 1) the level of governance according to the principles of good governance in private schools in Krabi province was generally high. The principles were ranked from highest to lowest as follows: transparency, rule of law, efficiency, participation, accountability, decentralization, responsiveness, integrity, effectiveness, and equity. 2) The study of problems and obstacles found that the lack of transparency and inefficient resource management

were the main issues. These problems were addressed by applying good governance principles and building trust with parents and the community. 3) It is recommended that the promotion of good governance in private schools should start by raising awareness and instilling a sense of responsibility across all stakeholders through training, developing learning networks, and receiving support from the government.

Keywords: Administration, Good Governance, Private Schools

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในยุคสังคมแห่งปัญญา ซึ่งต้องใช้ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 กำหนดให้การบริหารการศึกษาต้องยึดหลักธรรมาภิบาล การมีส่วนร่วม และการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนเอกชนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนภาครัฐ แม้จะเผชิญกับข้อจำกัดที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหาร

หลักธรรมาภิบาล (Good Governance) เป็นกรอบแนวทางที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมอย่างไรก็ตามการศึกษาโดย (ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์, 2562) พบว่า โรงเรียนเอกชนยังขาดทักษะในการประยุกต์ใช้หลักธรรมาภิบาล และต้องการโครงสร้างการบริหารที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การบริหารสถานศึกษาในจังหวัดกระบี่ต้องสอดคล้องกับบริบทพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม และมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณและการกำกับดูแล (Austeb, S., et al. 2012) การมีภาวะผู้นำที่ดี และการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพจะส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา (สุพัตรา มาลีวงษ์, 2561) โดยหลักธรรมาภิบาลช่วยส่งเสริมความเป็นธรรม และความไว้วางใจในองค์กร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่ ซึ่งอยู่ภายใต้สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจังหวัดกระบี่ โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์องค์ประกอบภายในที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล ทั้งในด้านภาวะผู้นำ การจัดการงบประมาณ การใช้เทคโนโลยี การพัฒนา

ศักยภาพบุคลากร และกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ และศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในบริบทของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่ให้เกิดการเรียนรู้นำไปใช้ในการบริหารงานตามหลักธรรมภิบาลในโรงเรียนเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อนโยบายการศึกษาของชาติได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่

2. เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในบริบทของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่

การทบทวนวรรณกรรม

การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้รับความสำคัญอย่างสูง โดยงานวิจัย (พงษ์พิพัฒน์ นารินรักษ์, 2563) ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยที่สำคัญ เช่น สถานภาพตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษามีผลกระทบโดยตรงต่อความสำเร็จของการบริหารโรงเรียน นอกจากนี้ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่เน้นความโปร่งใสและการกระจายอำนาจเป็นสิ่งที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการโรงเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญงานวิจัยของ (แก้วกาญจน์ กิมานุวัฒน์, 2564) ก็พบว่าปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนได้แก่ ภาวะผู้นำ การบริหารจัดการ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการพัฒนาบุคลากร ซึ่งทั้งหมดนี้มีความสัมพันธ์อย่างชัดเจนกับผลลัพธ์ที่ได้จากการบริหารสถานศึกษานอกจากนี้ (พระครูวิมลภาณ รัชตมงคลชล, 2561) ยังศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการวัด โดยพบว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จได้แก่ หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักความคุ้มค่า หลักความโปร่งใส และหลักคุณธรรม ซึ่งมีผลพยากรณ์ความสำเร็จของการบริหารได้อย่างสูงการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาก็ได้รับการยอมรับและ

ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพโดย (Clarke, V. C. B., 2001) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการกระจายอำนาจในประเทศกาน่า พบว่าหลักธรรมาภิบาลช่วยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น การใช้หลักธรรมาภิบาลส่งผลให้การพัฒนามีความยั่งยืนและเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ (Casey-Cooper, M., 2005) ได้ศึกษาผลกระทบของโครงสร้างคณะผู้บริหารโรงเรียนต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารในปัจจุบันมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่มากขึ้น เมื่อเทียบกับโครงสร้างการบริหารในอดีต และการใช้หลักธรรมาภิบาลในการดำเนินงานช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียนอย่างชัดเจน (Zheng, Y., 2007) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับการจัดการที่มั่นคงภายในองค์กร โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษา พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมและการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ช่วยให้การบริหารมีความโปร่งใสและเพิ่มการรับผิดชอบต่อผลลัพธ์

ผู้วิจัยทราบว่าหลักธรรมาภิบาลที่สำคัญ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วยมีตัวแปรสำคัญ ได้แก่ หลักความรับผิดชอบ ซึ่งทำให้ผู้บริหารและบุคลากรสามารถกำหนดทิศทางและผลลัพธ์ได้อย่างชัดเจน หลักการกระจายอำนาจ ที่เพิ่มความยืดหยุ่นในการตัดสินใจและการบริหารในสถานการณ์ต่าง ๆ หลักการมีส่วนร่วม ที่เปิดโอกาสให้บุคลากรทุกระดับมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินงาน หลักประสิทธิภาพ ที่ช่วยในการจัดการทรัพยากรและงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักความโปร่งใส ที่เสริมสร้างความไว้วางใจ และความยุติธรรมในองค์กร หลักประสิทธิผล ที่เน้นผลลัพธ์ที่ดีและการพัฒนาต่อเนื่อง หลักการตอบสนอง ที่ช่วยให้การบริหารสามารถตอบสนองต่อความต้องการและสถานการณ์ได้ หลักความเสมอภาค ที่ให้โอกาส และการปฏิบัติที่เท่าเทียมแก่ทุกคน หลักคุณธรรม ซึ่งเป็นรากฐานของการตัดสินใจที่ถูกต้อง และสร้างความเชื่อมั่นในองค์กร และ หลักนิติธรรม ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามกฎหมายและระเบียบที่โปร่งใสและยุติธรรม การพัฒนาความสามารถของผู้บริหารและการเสริมสร้างองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ถือเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมให้การบริหารมีประสิทธิภาพและสามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์ที่สูงสุด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mix Method) ซึ่งประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยแบ่งออกเป็นสองขั้นตอนหลัก

ขั้นตอนแรกคือการศึกษาระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่ ประชากรจำนวน 1,404 คน ได้กลุ่มตัวอย่างครูผู้สอน และครูหัวหน้าฝ่ายจำนวน 302 คน จากตารางเครจซี่ และมอร์แกน โดยใช้แบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนนี้เป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วยข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น เพศ อายุ ประสบการณ์การสอน และการดำรงตำแหน่ง รวมถึงแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่มี 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert Rating Scale) ประกอบด้วย 10 ด้าน จำนวน 50 ข้อ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือโดยการศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และใช้การวิจัยจากเอกสาร เพื่อตั้งกรอบแนวคิดในการวิจัย รวมถึงการตรวจสอบความถูกต้องของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน หาค่า IOC และการทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out) เพื่อทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นสูงถึง 0.974

ขั้นตอนที่สองเกี่ยวข้องกับการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนเอกชนจังหวัดกระบี่ โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจำนวน 10 คน ผ่านแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ที่ออกแบบขึ้นเองเพื่อให้ผู้บริหารสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงาน อุปสรรคที่พบ และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสนทนาแบบเปิด และบันทึกข้อมูลด้วยการจดบันทึก และบันทึกเสียง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและถูกต้อง หลังจากนั้น ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อหาประเด็นสำคัญ และสรุปผลการวิจัย

ในกระบวนการนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือทั้งสองแบบเพื่อศึกษาการบริหารงาน และการพัฒนาหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนเอกชนจังหวัดกระบี่ โดยการใช้วิจัยเชิงปริมาณ และเชิง

คุณภาพร่วมกันเพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลายและครบถ้วนทำให้สามารถสรุป และเสนอข้อเสนอแนะในการพัฒนา และส่งเสริมการบริหารงานที่มีคุณภาพในอนาคต

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ ประสบการณ์การสอน สถานภาพการดำรงตำแหน่ง และวุฒิการศึกษา

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	64	21.2
1.2 หญิง	238	78.8
รวม	302	100.0
2. อายุ		
2.1 20 - 30 ปี	83	27.5
2.2 31 - 40 ปี	122	40.4
2.3 41 - 50 ปี	81	26.8
2.4 51 ปีขึ้นไป	16	5.3
รวม	302	100.0
3. ประสบการณ์การสอน		
3.1 น้อยกว่า 5 ปี	80	26.5
3.2 5–10 ปี	73	24.2
3.3 มากกว่า 10 ปี	149	49.3
รวม	302	100.0
4. สถานภาพการดำรงตำแหน่ง		
4.1 หัวหน้าฝ่าย	27	8.9
4.1 ครูผู้สอน	275	91.1
รวม	302	100.0

5. วุฒิการศึกษาสูงสุด		
5.1 ปริญญาตรี	287	95.0
5.2 ปริญญาโท	15	5.0
รวม	**302**	**100.0**

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 302 คน พบว่า ด้านเพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 78.8 รองลงมาเป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 21.2 ด้านอายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.4 รองลงมาเป็นช่วงอายุ 20 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.5 ส่วนด้านประสบการณ์การสอนพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์การสอนมากกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 49.3 รองลงมาคือผู้ที่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.5 และผู้ที่มีประสบการณ์ระหว่าง 5 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.2 ด้านสถานภาพการดำรงตำแหน่ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครูผู้สอนคิดเป็นร้อยละ 91.1 รองลงมาคือหัวหน้าฝ่ายคิดเป็นร้อยละ 8.9 ส่วนด้านวุฒิการศึกษาสูงสุด พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 95.0 รองลงมาคือปริญญาโทคิดเป็นร้อยละ 5.0

โดยสรุป ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 31 - 40 ปี มีประสบการณ์การสอนมากกว่า 10 ปี เป็นครูผู้สอน และมีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์และความรู้ที่เหมาะสมต่อการให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ลำดับระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่ จำแนกออกเป็น 10 ด้าน โดยกำหนดเกณฑ์การประเมิน 5 ระดับ ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยรวม ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่

ด้าน	**ระดับการบริหาร**		
	$\bar{X}$	**S.D.**	**ระดับ**
1. ด้านหลักความรับผิดชอบ	4.53	.61	มากที่สุด
2. ด้านหลักการกระจายอำนาจ	4.50	.58	มาก

3.	ด้านหลักการมีส่วนร่วม	4.55	.58	มากที่สุด
4.	ด้านหลักประสิทธิภาพ	4.56	.58	มากที่สุด
5.	ด้านหลักความโปร่งใส	4.60	.55	มากที่สุด
6.	ด้านหลักประสิทธิผล	4.46	.61	มาก
7.	ด้านหลักการตอบสนอง	4.48	.62	มาก
8.	ด้านหลักความเสมอภาค	4.44	.66	มาก
9.	ด้านหลักคุณธรรม	4.46	.64	มาก
10.	ด้านหลักนิติธรรม	4.58	.61	มากที่สุด
รวม		**4.52**	**.60**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\overline{X}$ = 4.52, S.D. = .60) เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านหลักความโปร่งใส ($\overline{X}$ = 4.60, S.D. = .55) รองลงมาคือ ด้านหลักนิติธรรม ($\overline{X}$ = 4.58, S.D. = .61) และด้านหลักความเสมอภาค ($\overline{X}$ = 4.44, S.D. = .66) ทั้งนี้ทุกด้านอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารโรงเรียนเอกชนให้ความสำคัญกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในบริบทของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กึ่งโครงสร้างของผู้บริหารโรงเรียน

3.1 ด้านการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนมีความสำคัญในการพัฒนาโรงเรียน และมีผลกระทบต่อการดำเนินงานโดยรวม ดังนี้

สรุปผลการสัมภาษณ์ของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 10 คน ในเรื่องความสำคัญของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารทุกคนเห็นว่าหลักธรรมาภิบาลมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาโรงเรียน เนื่องจากช่วยสร้างความโปร่งใส และความน่าเชื่อถือในการดำเนินงาน ซึ่งส่งผลให้การตัดสินใจในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีเหตุผล และสามารถตรวจสอบได้ การบริหารงานที่โปร่งใสทำให้โรงเรียนสามารถจัดการทรัพยากรได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ และป้องกันการทุจริต รวมทั้งสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ปกครองและชุมชน นอกจากนี้ การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลยังช่วยให้โรงเรียนสามารถรับมือกับปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลดีต่อการพัฒนาโรงเรียนในทุกด้าน ทั้งด้านการศึกษา การจัดการและการบริหาร ซึ่งช่วยยกระดับภาพลักษณ์ของโรงเรียนในระยะยาว และทำให้โรงเรียนสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนโดยไม่ขัดต่อหลักการที่ถูกต้องและยุติธรรม ดังที่ผู้บริหารโรงเรียนกล่าวถึง ด้านการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนมีความสำคัญในการพัฒนาโรงเรียน และมีผลกระทบต่อการดำเนินงานโดยรวม

3.2 ด้านปัญหา และอุปสรรคในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานในโรงเรียน เพื่อแก้ไขปัญหา ดังนี้

สรุปผลการสัมภาษณ์ของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 10 คน ในเรื่องปัญหา และอุปสรรคในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่พบปัญหาและอุปสรรคจากการขาดความเข้าใจในหลักธรรมาภิบาลจากบุคลากรบางส่วน ซึ่งทำให้เกิดการตัดสินใจที่ไม่โปร่งใส และบางครั้งการขาดความโปร่งใสในการจัดการทรัพยากร และข้อมูลต่างๆ การขาดการประสานงานระหว่างฝ่าย หรือการตัดสินใจที่ไม่ได้พิจารณาผลกระทบต่อทุกฝ่ายอย่างทั่วถึงในการแก้ไขปัญหานั้น ผู้บริหารได้ดำเนินการต่าง ๆ เช่น การจัดการอบรมและสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาล การพัฒนาระบบตรวจสอบภายใน การใช้เทคโนโลยีในการจัดการข้อมูลและการประชุม การสร้างการสื่อสารที่ชัดเจน และการมีระบบการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใส และให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างจริงจัง ดังที่ผู้บริหารโรงเรียนกล่าวถึง ด้านปัญหา และอุปสรรคในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานในโรงเรียน เพื่อแก้ไขปัญหา

3.3 ด้านข้อเสนอแนะสำหรับการส่งเสริม และพัฒนาหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน

สรุปผลการสัมภาษณ์ของผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 10 คน ในเรื่องข้อเสนอแนะสำหรับการส่งเสริมและพัฒนาหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่และภาคการศึกษาภายในประเทศ พบว่า มีข้อเสนอแนะที่หลากหลาย โดยเน้นการสร้างความเข้าใจและการรับรู้ถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลจากทุกภาคส่วน เช่น การจัดอบรมให้กับผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง การสร้างการสื่อสารที่ชัดเจน รวมถึงการมีนโยบายและกรอบการทำงานที่โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนในจังหวัดและระดับประเทศ การสนับสนุนจากภาครัฐในการสร้างมาตรฐานและระบบ

การตรวจสอบภายนอกที่โปร่งใส การเพิ่มความโปร่งใสในระบบการเงินและการบริหารงบประมาณ รวมถึงการสร้างกลไกการตรวจสอบภายใน เช่น การตั้งคณะกรรมการตรวจสอบอิสระการส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลยังควรเริ่มจากการเสริมสร้างจิตสำนึกในระดับชั้นเรียน โดยการฝึกสอนนักเรียนให้มีจริยธรรมและค่านิยมที่ดี ซึ่งจะช่วยให้หลักธรรมาภิบาลได้รับการส่งเสริมในอนาคต และควรพัฒนาหลักสูตรการศึกษาเพื่อเน้นการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลอย่างจริงจัง ดังที่ผู้บริหารโรงเรียนกล่าวถึง ด้านข้อเสนอแนะสำหรับการส่งเสริม และพัฒนาหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่ เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่ พบว่า ระดับการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านหลักความโปร่งใส รองลงมาคือ ด้านหลักนิติธรรม และด้านหลักความเสมอภาค มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่ ให้ความสำคัญกับด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักนิติธรรม มากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารโรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่เน้นกระบวนการบริหารจัดการ โดยการบริหารงานอย่างตรงไปตรงมา สร้างความไว้วางใจ ความเชื่อมั่น มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารในการบริหารงาน ในด้านต่าง ๆ สร้างความยุติธรรมให้แก่ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องอีกทั้งมีกระบวนการตรวจสอบที่ถูกต้องชัดเจนเพื่อนำองค์การสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด (พระปลัดไพรวัลย์ ชาคโร, 2558) ได้ให้ความหมายของหลักความโปร่งใส ไว้ว่า เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันภายในสถานศึกษามีการปรับปรุงการทำงานให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ มีระบบการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจน ของการตัดสินใจและการดำเนินงานต่าง ๆ ภายในสถานศึกษา และสอดคล้องผลการวิจัยของ (ขันแก้ว พรมคา, 2564) การวิจัยเรื่องการบริหารสถานศึกษาด้วยหลักพุทธธรรมาภิบาล ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยรวมอยู่ในระดับมาก และด้านหลักนิติธรรมและความโปร่งใสอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน

สรุปผลจากประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้บริหารโรงเรียนในด้านปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานในโรงเรียน เพื่อแก้ไขปัญหา แสดงให้เห็นว่าการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารโรงเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากหลักธรรมาภิบาลช่วยสร้างความโปร่งใส และความน่าเชื่อถือในการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งทำให้การตัดสินใจในโรงเรียนเป็นไปอย่างมีเหตุผล และสามารถตรวจสอบได้ นอกจากนี้ การบริหารงานที่โปร่งใสยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรของโรงเรียน และป้องกันการทุจริตที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความไว้วางใจกับผู้ปกครอง และชุมชนที่เกี่ยวข้องการปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลไม่เพียงแต่ช่วยให้โรงเรียนสามารถรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังส่งผลดีต่อการพัฒนาโรงเรียนในทุกด้านทั้งด้านการศึกษา การจัดการ และการบริหาร โดยการบริหารที่มีความโปร่งใสสามารถยกระดับภาพลักษณ์ของโรงเรียนในระยะยาว และส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืน ด้วยการดำเนินงานที่ขับเคลื่อนด้วยหลักการที่ถูกต้องและยุติธรรม ผลการสัมภาษณ์สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของหลักธรรมาภิบาลในการสร้างสภาพแวดล้อมที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพในการบริหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (วีระยุทธ พรพจนธนมาศ, 2557) ในงานวิจัยเรื่องธรรมาภิบาลในองค์การภาครัฐศึกษากรณีโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานที่เน้นว่า ความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนขึ้นอยู่กับการมีภาวะผู้นำที่ดีการบริหารที่โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาโรงเรียนนอกจากนี้ (พิกุล ไชยแสน, 2557) ในวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลการบริหารงานของสถานศึกษาได้กล่าวถึงการที่ปัจจัยภายใน และภายนอกโรงเรียนมีผลสำคัญต่อประสิทธิผลการบริหารงานเช่น การมีระบบการบริหารจัดการที่ดี การสนับสนุนจากชุมชนและภาครัฐ ซึ่งสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานได้อย่างยั่งยืน งานวิจัยจาก (พงษ์พิพัฒน์ นารินรักษ์, 2563) ในวิจัยเรื่องปัจจัยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำ การบริหารการเงิน การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและสภาพแวดล้อมของโรงเรียน เพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในจังหวัดกระบี่ พบว่าการบริหารงานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะในด้านความโปร่งใสและหลักนิติธรรม ซึ่งช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจ และการตรวจสอบได้ในโรงเรียน อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาการขาดความเข้าใจในหลักธรรมาภิบาลจากบางบุคลากรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจที่ไม่โปร่งใส และข้อเสนอแนะในการพัฒนาให้มีการอบรม และการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมการทำงานที่โปร่งใส และมีประสิทธิภาพ **การวิจัยในครั้งนี้ได้เสนอข้อแนะนำ** หลายประการที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของโรงเรียนเอกชน โดยเฉพาะในด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักประสิทธิภาพ และด้านหลักนิติธรรมซึ่งพบว่ามีระดับการปฏิบัติมากที่สุด ส่วนในด้านหลักความเสมอภาคที่ควรปรับปรุง เช่น การเพิ่มโอกาสให้บุคลากรและนักเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน นอกจากนี้ ยังแนะนำให้มีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และเคารพกฎระเบียบเพื่อความโปร่งใส อีกทั้งยังมี **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ที่ควรเน้นไปที่การส่งเสริมความเสมอภาคและการวิจัยผลกระทบจากการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนเอกชน เพื่อเพิ่มความพึงพอใจจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และยกระดับการบริหารงานตามหลักธรรมภิบาลให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

แก้วกาญจน์ กิมานุวัฒน์. (2564). ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ขันแก้ว พรมคา. (2564). การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเลย. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ณัฏฐพันธ์ เขจรนันทน์. (2562). การวิเคราะห์การบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนเอกชน. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 15(2), 41–54.

พงษ์พิพัฒน์ นารินรักษ์. (2563). ปัจจัยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

พระครูวิมลภาณ รัชตมงคลชล. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ในเขตอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระปลัดไพรวัลย์ ชาคโร. (2558). การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักการศึกษา สำนักงานเขตสายไหม. ใน วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

พิกุล ไชยแสน. (2557). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อประสิทธิผลการบริหารงานของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วีระยุทธ พรพจนธนมาศ. (2557). ธรรมาภิบาลในองค์การภาครัฐ ศึกษากรณีโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 : พร้อมคำอธิบาย. พริกหวานกราฟฟิค.

สุพัตรา มาลีวงษ์. (2561). ภาวะผู้นำกับการบริหารทรัพยากรสถานศึกษา. วารสารวิชาการการบริหารการศึกษา, 12(1), 25–34.

Austeb, S., et al. (2012). School governance and private education management in Australia. Journal of Educational Administration, 50(1), 1–18.

Casey-Cooper, M. (2005). Educational governance of the Morongo Unified School District (California). Doctoral dissertation. University of La Verne. ProQuest Dissertations and Theses.

Clarke, V. C. B. (2001). Ins Search of Good Governance : Decentralization and Democracy in Ghana. Doctoral Dissertation. Northern Ilinois University.

Zheng, Y. (2007). Corporate governance and firm performance. Doctoral dissertation. ProQuest Dissertations and These.

อัตลักษณ์ของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่*

THE IDENTITY OF DOI LUANG COFFEE BAAN PANGMA-O, CHIANG DAO DISTRICT, CHIANG MAI PROVINCE

เรณารัญ ทองสุข[1], ศศิกานต์ เอ็ดเวิร์ด[2], อนาภรณ์ วงค์สถาน[3] และ ภาณุพงศ์ ปราบชนะ[4]

Recharun Thongsuk[1], Sasikan Edward[2], Anaporn Wongsathan[3] and Phanuphong Prabchana[4]

[1-4]ภาควิชาธุรกิจท่องเที่ยวและบริการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น

[1-4]Department of Tourism Business and Services, Faculty of Business Administration,

The Far Eastern University, Thailand

Corresponding Author's Email: anaporn@feu.ac.th

วันที่รับบทความ : 25 กุมภาพันธ์ 2026; วันแก้ไขบทความ 10 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 12 มีนาคม 2569

Received 25 February 2026; Revised 10 March 2026; Accepted 12 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ 2) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และความโดดเด่นของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ปลูกกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ จำนวน 30 คน ใช้วิธีคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1) ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า คุณภาพของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ

Citation:

*เรณารัญ ทองสุข, ศศิกานต์ เอ็ดเวิร์ด, อนาภรณ์ วงค์สถาน และ ภาณุพงศ์ ปราบชนะ. (2569). อัตลักษณ์ของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1391-1400.

Recharun Thongsuk, Sasikan Edward, Anaporn Wongsathan and Phanuphong Prabchana. (2026). The Identity Of Doi Luang Coffee Baan Pangma-O, Chiang Dao District, Chiang Mai Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1391-1400.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ขึ้นอยู่กับปัจจัยด้านกระบวนการผลิตต้นน้ำและกลางน้ำเป็นหลัก รองลงมาด้านการตลาดและการสร้างแบรนด์ และด้านการจัดการและพัฒนาศักยภาพชุมชน ตามลำดับ 2) อัตลักษณ์และความโดดเด่นของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าด้านคุณภาพกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอมีศักยภาพมากที่สุด รองลงมาได้แก่ ด้านอัตลักษณ์กาแฟ และด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามลำดับ ข้อเสนอแนะควรส่งเสริมด้านการตลาดปลายน้ำ โดยมุ่งเน้นไปที่กลยุทธ์การสร้างแบรนด์เพื่อสื่อสารคุณค่าของผลิตภัณฑ์ไปยังกลุ่มเป้าหมายเพื่อเพิ่มมูลค่าได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ของกาแฟ, กาแฟดอยหลวง, บ้านปางมะโอ

Abstract

This research aims to: 1) To study the factors affecting the quality of Doi Luang coffee in Baan Pangma-O, Chiang Dao District, Chiang Mai Province. and 2) To study the identity and uniqueness of Doi Luang coffee in Baan Pangma-O, Chiang Dao District, Chiang Mai Province. The study employs quantitative research and Data were collected form 30 members of the Doi Luang coffee grower group in Baan Pangma-O, with Using purposive sampling. The research instrument was a questionnaire, and the data were analyzed using descriptive statistics.

The results revealed that: 1) The factors affecting the quality of Doi Luang coffee primarily depend on upstream and midstream production processes, followed by marketing and branding and community management and capacity development, respectively. 2) The identity and uniqueness of Doi Luang coffee in Baan Pangma-O, Chiang Dao District, Chiang Mai Province indicated that coffee quality had the highest mean score, followed by coffee identity and sustainable development, respectively. The results of this paper suggest that the community enhance downstream marketing efforts by focusing on branding strategies to effectively communicate the product to target consumers.

Keywords: Coffee identity, Doi Luang coffee, Baan Pangma-O

บทนำ

ปัจจุบัน อุตสาหกรรมกาแฟไทยกำลังเติบโตอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวโน้มเติบโตเพิ่มขึ้นในทิศทางเดียวกับโลก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการปลูกกาแฟในประเทศ ลดการพึ่งพาการนำเข้า และยกระดับมูลค่าสินค้าเกษตรซึ่ง “กาแฟพันธุ์อาราบิก้า” เป็นสายพันธุ์ที่ได้รับความนิยมใช้ในร้านกาแฟสดและกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว อีกทั้งสถานการณ์การผลิตกาแฟของประเทศไทยพบว่ามีแหล่งปลูกกาแฟอาราบิก้าที่สำคัญโดยเฉพาะในพื้นที่ภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย และน่าน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2566) จังหวัดเชียงใหม่ เป็นแหล่งผลิตกาแฟสายพันธุ์อาราบิก้าที่มีผลผลิตเป็นอันดับ 1 ในประเทศไทย อีกทั้งถือเป็นพืชเศรษฐกิจบนพื้นที่สูงที่สำคัญของจังหวัด ได้มีการส่งเสริมและพัฒนาการบริหารการจัดการห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตร และระบบการตลาดสินค้าเกษตรคุณภาพ โดยมีเป้าหมายเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้ากาแฟ ภายใต้โครงการเพิ่มประสิธิภาพการผลิตสินค้าเพื่อความยั่งยืน ซึ่งจากข้อมูลในปี 2567 สถานการณ์การผลิตกาแฟมีเนื้อที่ปลูกกาแฟเพิ่มขึ้นจากปี 2566 คิดเป็นร้อยละ 0.53 อีกทั้งผลผลิตกาแฟรวมเพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 3 เนื่องจากความต้องการบริโภคกาแฟอาราบิกาเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1 เชียงใหม่, 2567)

บ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่มีการส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้าเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรนอกเหนือจากการปลูกเมี้ยงและทำการเกษตรตามฤดูกาล แต่การปลูกกาแฟยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์กาแฟเฉพาะพื้นที่ที่ซึ่งเป็นแหล่งส่งเสริมการปลูกกาแฟสายพันธุ์อาราบิก้า อีกทั้งยังขาดการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายอีกด้วย ผู้วิจัยเล่งเห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพและสร้างอัตลักษณ์ความโดดเด่นของกาแฟ ที่จะช่วยให้ชุมชนสามารถเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ตลอดห่วงโซ่อุปทานควบคู่กับการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน วางแผนตัดสินใจ และพัฒนาทรัพยากรท้องถิ่น ทั้งนี้แนวคิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (GI) และอัตลักษณ์ของกาแฟจะสามารถช่วยสร้างคุณภาพและเอกลักษณ์ของกาแฟเชื่อมโยงวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ส่งผลต่อการรับรู้และการตัดสินใจของผู้บริโภคและยังช่วยสร้างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาในพื้นที่บ้านปางมะโอ โดยมุ่งเน้นศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัด

เชียงใหม่ รวมทั้งศึกษาอัตลักษณ์และความโดดเด่นของกาแฟ เพื่อให้ทราบถึงศักยภาพของกาแฟอราบิก้าบ้านปางมะโอ ที่สามารถพัฒนาและยกระดับกาแฟให้มีคุณภาพสูง ได้รับการยอมรับในตลาด สามารถสร้างการรับรู้ในวงกว้าง อีกทั้งเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

2. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และความโดดเด่นของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของกาแฟและวิเคราะห์อัตลักษณ์และความโดดเด่นของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกรผู้ปลูกกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ไปยังสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ ทั้งหมด 30 คน เนื่องจากสมาชิกกลุ่มผู้ปลูกกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอมีจำนวนไม่มาก ดังนั้นจึงเก็บสมาชิกกลุ่มทั้งหมดเพื่อช่วยให้ผู้วิจัยสามารถตอบตามวัตถุประสงค์ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามปลายปิด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบการประมาณค่าแบบให้ค่า (Likert Scale) ตอนที่ 2 ศึกษาอัตลักษณ์และความโดดเด่นของกาแฟดอยหลวง ได้แก่ ด้านคุณภาพกาแฟ ด้านอัตลักษณ์กาแฟ ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดย

แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบการประมาณค่าแบบให้ค่า (Likert Scale) โดยมีค่าคะแนนให้เลือก 5 ระดับ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) เก็บข้อมูลที่เป็นเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือ ตำราวิชาการ สืบค้นจากระบบออนไลน์ และข้อมูลรายงานทางสถิติซึ่งเป็นข้อมูลทุติยภูมิ 2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม จำนวน 30 คน โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้ตอบแบบเผชิญหน้าเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นการประมาณค่าแบบให้ค่า (Likert scale) ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

ผลการวิจัย

1) ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ภาพรวมพบว่าทั้ง 3 ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพในระดับมาก ได้แก่ ปัจจัยด้านกระบวนการผลิต (ต้นน้ำ–กลางน้ำ) มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.17 อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือด้านการตลาดและการสร้างแบรนด์มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.01 อยู่ในระดับมาก และด้านการจัดการและศักยภาพของชุมชนมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 3.80 ตามลำดับ ผลการวิจัยแสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1	ด้านกระบวนการผลิต (ต้นน้ำ–กลางน้ำ)	4.17	0.54	ระดับมาก
2	ด้านการตลาดและการสร้างแบรนด์	4.01	0.37	ระดับมาก
3	ด้านการจัดการและศักยภาพของชุมชน	3.80	0.50	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม		**3.99**	**0.37**	**ระดับมาก**

2) ผลการศึกษาอัตลักษณ์และความโดดเด่นกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ ภาพรวมพบว่าทั้ง 3 ปัจจัยที่มีผลต่ออัตลักษณ์และความโดดเด่นในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.23 รายละเอียดพบบว่า ด้านคุณภาพกาแฟอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.49 รองลงมาคือด้านอัตลักษณ์กาแฟมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.10 ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 4.10 ตามลำดับ ผลการวิจัยแสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาอัตลักษณ์และความโดดเด่นของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	อัตลักษณ์และความโดดเด่นของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความคิดเห็น
1	ด้านคุณภาพกาแฟ	4.49	0.52	ระดับมากที่สุด
2	ด้านอัตลักษณ์กาแฟ	4.10	0.58	ระดับมาก
3	ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน	4.10	0.48	ระดับมาก
ค่าเฉลี่ยโดยรวม		**4.23**	**0.39**	**ระดับมากที่สุด**

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาคุณภาพและอัตลักษณ์ของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำผลการวิเคราะห์มาอภิปรายในประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ด้านกระบวนการผลิต (ต้นน้ำ–กลางน้ำ) พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสะท้อนให้เห็นกระบวนการจัดการองค์ความรู้ในหลักสูตรการปลูกกาแฟ โดยเริ่มจากกระบวนการกระบวนการจัดการความรู้ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมทำ มีการควบคุมคุณภาพของเมล็ดกาแฟในกระบวนการผลิต ดังนั้นหากกระบวนการผลิตมีมาตรฐานย่อมส่งผลให้เกิดคุณภาพ สอดคล้องกับ Michael E. Porter (1985) กล่าวถึง กระบวนการจัดการห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ที่มีความเชื่อมโยงระหว่างกระบวนการการผลิตและการส่งมอบ การสร้างคุณค่าและทำ

ให้เห็นความสำคัญก็จะเกิดกระบวนการซื้อสินค้า โดยการพยายามค้นหาข้อได้เปรียบในการแข่งขันเพื่อทำให้ผู้บริโภคเชื่อมั่นและยอมรับ และเกิดการบริโภคสินค้านั้นในที่สุด

การตลาดและการสร้างแบรนด์ พบว่า มีความสำคัญต่อคุณภาพของกาแฟ ซึ่งการสร้างการรับรู้ของแบรนด์กาแฟจะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริโภครู้จักสินค้าและชุมชนมากขึ้น ดังนั้น การสร้างการจดจำด้วยการสื่อสารผ่านแบรนด์สินค้าจึงมีความสำคัญ สอดคล้องกับ ตวงภัทร ตีรสวัสดิชัย และคณะ (2569) การสร้างแบรนด์เป็นเครื่องมือทาการตลาดช่วยสร้างการจดจำและประสบการณ์ให้กับผู้บริโภค ส่งผลให้เกิดเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของสินค้านั้นเป็นอย่างดี และยังสอดคล้องกับ Erna Knutsen (1978) กล่าวว่า กาแฟพิเศษต้องปลูกในพื้นที่เฉพาะภายใต้ระบบนิเวศที่เหมาะสม รวมถึงมีขั้นตอนกระบวนการแปรรูป การคั่ว และวิธีการชงที่ดีที่สามารถดึงรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์ของกาแฟ รวมถึงต้องมีมาตรฐานการควบคุมคุณภาพและการรับรองจากสถาบันที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและคุณค่าของสินค้า (ธิติวัฒน์ ตาคำ และคณะ, 2021)

ด้านการจัดการและศักยภาพของชุมชน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพหลักเป็นเกษตรกรในการดำรงชีพจึงให้ความสำคัญเกี่ยวกับมิติด้านการเกษตรเป็นหลัก ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพของชุมชน การบริหารจัดการทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น ควรพัฒนาไปพร้อมกัน สอดคล้องกับ การพัฒนาที่ยั่งยืน Sustainable Development Goals (2019) ตามที่องค์การสหประชาชาติกำหนดขึ้น โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการเติบโตทางเศรษฐกิจ การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมควบคู่กันไป (United Nations, 2023)

2. ผลการศึกษาอัตลักษณ์และความโดดเด่นของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

ด้านคุณภาพกาแฟ พบว่า พื้นที่มีกระบวนการผลิตตั้งแต่การเพาะปลูก การเก็บเกี่ยว การแปรรูป และการควบคุมคุณภาพอย่างเป็นระบบ ส่งผลต่อกาแฟที่มีคุณภาพและสามารถสร้างอัตลักษณ์และความโดดเด่นของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ สอดคล้องกับ จุฑาธิป ประดิพัทธ์นฤมล และคณะ (2565) กล่าวถึง การจัดการต้นน้ำให้มีประสิทธิภาพจะช่วยเพิ่มผลผลิตและพัฒนาคุณภาพเมล็ดกาแฟ ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือความเชื่อมั่นในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า

ด้านอัตลักษณ์กาแฟ พบว่า เรื่องราวของชุมชนช่วยเพิ่มภาพลักษณ์ที่ดีให้กับกาแฟ ทำให้เกิดคุณค่าทางจิตใจให้กับกาแฟ เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมชุมชนและพื้นที่อย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับ จุฑาธิป ประดิพัทธ์นฤมล และคณะ (2022) กล่าวว่า การสร้างภาพลักษณ์กาแฟเป็นการสร้างมูลค่าให้สินค้าและบริการ และสอดคล้องกับ แนวคิดสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI) ซึ่งเป็นเครื่องหมายที่ใช้กับสินค้าที่มาจากแหล่งผลิตเฉพาะเจาะจง คุณภาพหรือชื่อเสียงของสินค้าเกิดจากปัจจัยทางธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่นั้นๆ สามารถช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า สร้างความแตกต่างในตลาดและเสริมความเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภค (กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์, 2562)

ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่า ปัจจัยด้านการสร้างมาตรฐานกาแฟในระยะยาว จะส่งผลต่อความยั่งยืนให้กับชุมชนที่ผลิตกาแฟ และส่งผลต่อปลายน้ำที่สามารถต่อยอดให้กับผลผลิตกาแฟด้วยการเพิ่มมูลค่าส่งผลต่อมิติเศรษฐกิจสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมั่นคง สอดคล้องกับ ทิวาวรรณ ศิริเจิญ กันหา (2023) กล่าวถึงการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวเชิงกาแฟอย่างสร้างสรรค์ พบว่า พื้นที่ที่เป็นแหล่งปลูกกาแฟและมีการแปรรูป รวมถึงคาเฟ่ครบวงจรในพื้นที่ เป็นจุดแข็งที่ส่งผลต่อศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงกาแฟ อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ที่เน้นการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่าและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตร

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า คุณภาพของกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยต้นน้ำและกลางน้ำเป็นหลัก ส่วนความโดดเด่นทางภูมิศาสตร์ องค์ประกอบของดิน สภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศและสถานที่ปลูก จะส่งผลต่อคุณภาพของกาแฟ ทั้งนี้ ชุมชนควรพัฒนาด้านการตลาดและการสร้างแบรนด์ การตลาดปลายน้ำมุ่งเน้นไปที่กลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารคุณค่าของผลิตภัณฑ์ไปยังกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงส่งเสริมในเรื่องการจัดการและพัฒนาศักยภาพกาแฟให้สามารถเกิดประโยชน์ สร้างสมดุลทั้งด้านเศรษฐกิจ การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อีกทั้งให้ความสำคัญต่อการสร้างอัตลักษณ์กาแฟชุมชนบ้านปางมะโอ ที่เปรียบเสมือนตราสินค้าบอกถึงแหล่งที่มาได้อย่างชัดเจนเฉพาะถิ่นนั้น ๆ หรือเรียกว่า “กาแฟเฉพาะถิ่น (Single Origin)” **ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์** 1. หน่วยงานภาครัฐนำผลการวิจัยไป

เป็นข้อมูลสนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรมีองค์ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานการผลิตกาแฟที่ถูกต้องและมีคุณภาพ สู่การพัฒนามาตรฐานกระบวนการผลิตกาแฟ เพื่อรักษาคุณภาพและยกระดับสู่มาตรฐานในระดับสากล 2. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนพัฒนาจัดทำคู่มือมาตรฐานเกี่ยวกับกระบวนการผลิตและการแปรรูปกาแฟ เพื่อเป็นแนวทางในการควบคุมคุณภาพกาแฟในพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน 3. ผู้ประกอบการกาแฟในชุมชนนำผลการวิจัยไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีอัตลักษณ์และเพิ่มมูลค่าและเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันในอุตสาหกรรมกาแฟอย่างต่อเนื่อง **พัฒนาข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป** 1. ควรศึกษาการรับรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคที่มีต่อกาแฟดอยหลวง ชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสม 2. ควรประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม จากการส่งเสริมการผลิตกาแฟดอยหลวงชุมชนบ้านปางมะโอ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ 3. ควรศึกษาและพัฒนารูปแบบกิจกรรมนำไปสู่เส้นทางท่องเที่ยวกาแฟเชิงสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

กรมทรัพย์สินทางปัญญา กระทรวงพาณิชย์. (2562). สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไทย (GI THAILAND). เรียกใช้เมื่อ 21 กุมภาพันธ์ 2569 จากhttps://ipthailand.go.th/images/gibook/GI_Book_111.pdf

จุฑาธิป ประดิพัทธ์นฤมล และคณะ. (2565). การศึกษาห่วงโซ่คุณค่าของกระบวนการกาแฟเพื่อความเข้มแข็งและคุณภาพชีวิตชุมชนบ้านรักไทย ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 22 (1), 15-27.

ตวงภัทร ตีรสวัสดิชัย และคณะ. (2569). แบบจำลองกระบวนการสร้างแบรนด์บุคคลทางการเมืองของผู้สมัครหน้าใหม่: การสังเคราะห์เชิงแนวคิด. วารสารบัณฑิตศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต, 3(1), 37–56.

ทิวาวรรณ ศิริเจิญ กันหา. (2023). การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงกาแฟอย่างสร้างสรรค์ อำาเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 16(2), 1-12.

ธิติวัฒน์ ตาคำ และคณะ. (2021). การพัฒนาระบบตรวจสอบย้อนกลับผลิภัณฑ์กาแฟพิเศษ กรณีศึกษา Coffee Go Green Café. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 41(6), 80-92.

พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: เทพนิมิตการพิมพ์.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2566). สถานการณ์การผลิตพืช ปี 2565/66. เรียกใช้เมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2569 จาก https://agriman.doae.go.th/wp-content/uploads/2025/08/16

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1 เชียงใหม่. (2567). “กาแฟอาราบิก้า” พืชเศรษฐกิจบนพื้นที่สูง จ.เชียงใหม่ ผลผลิตอันดับ 1 ของประเทศสู่การพัฒนาสินค้าอย่างยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 22 กุมภาพันธ์ 2569 จาก https://coaching.oae.go.th

Porter, M. E. (1985). Competitive Advantage. Creating and Sustaining Superior Performance. Free Press, New York.

United Nations. (2023). Global Sustainable Development Report (GSDR) 2023. Accessed Feb 5 2026. https://sdgs.un.org/gsdr/gsdr2023

การจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญ: การศึกษาและวิเคราะห์ ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรค พร้อมแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน*

COMMUNITY-BASED WATER MANAGEMENT IN AMNAT CHAROEN PROVINCE : A STUDY AND ANALYSIS OF SUCCESS FACTORS AND OBSTACLES WITH SUSTAINABLE DEVELOPMENT APPROACHES

จันทร์เพ็ญ ประเสริฐศรี[1] และ ชาญชัย จิวจินดา[2]

Chanpen Prasertsri[1] and Chanchai Jewjinda[2]

[1-2]มหาวิทยาลัยรังสิต

[1-2]Rangsit University, Thailand

Corresponding Author's Email: chanchaijew@rsu.ac.th

วันที่รับบทความ : 25 กุมภาพันธ์ 2026; วันแก้ไขบทความ 8 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 10 มีนาคม 2569

Received 25 February 2026; Revised 8 March 2026; Accepted 10 March 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญ 2) วิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรคของการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชน และ 3) เสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนให้เกิดความยั่งยืนทั้งในเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ งานวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 25 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้กำหนดนโยบาย เจ้าหน้าที่รัฐ นักวิชาการ ผู้นำชุมชน และประชาชนใน

Citation:

*จันทร์เพ็ญ ประเสริฐศรี และ ชาญชัย จิวจินดา. (2569). การจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญ: การศึกษาและวิเคราะห์ ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรค พร้อมแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1401-1418.

Chanpen Prasertsri and Chanchai Jewjinda. (2026). Community-Based Water Management In Amnat Charoen Province : A Study And Analysis Of Success Factors And Obstacles With Sustainable Development Approaches. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1401-1418.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

พื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา และตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยเทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า

ผลการวิจัย พบว่า การจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญมีลักษณะการดำเนินงานที่อาศัยกลไกของชุมชนเป็นฐาน โดยปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญประกอบด้วย ภาวะผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง ความชัดเจนของบทบาทและโครงสร้างองค์กรในระดับพื้นที่ ความต่อเนื่องในการดำเนินงาน และความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคประชาชน ขณะที่อุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ความไม่ชัดเจนและความไม่ต่อเนื่องของนโยบายภาครัฐ การขาดแคลนงบประมาณ ความซ้ำซ้อนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และข้อจำกัดด้านองค์ความรู้และเทคนิคในการจัดการทรัพยากรน้ำ

คำสำคัญ: การจัดการน้ำโดยชุมชน, ความยั่งยืน, การมีส่วนร่วม

Abstract

This research aims to: (1) study the current state of community-based water resource management in Amnat Charoen Province; (2) analyze the success factors and obstacles of such management; and (3) propose guidelines for developing sustainable community-based water resource management at both policy and practical levels. The study employs a qualitative research methodology, collecting data from 25 key informants, including policymakers, government officials, academics, community leaders, and local residents in Amnat Charoen Province. Research instruments include in-depth interviews, focus group discussions, and participant observation. Data were analyzed using descriptive content analysis, and the reliability of the data was verified through the triangulation technique.

The findings reveal that community-based water resource management in Amnat Charoen Province operates through community-based mechanisms. Key success factors include strong community leadership, clear roles and organizational structures at the local level, continuity of operations, and

collaboration among various sectors, including both the government and the public. Meanwhile, significant obstacles include the lack of clarity and continuity in government policies, budget shortages, overlapping responsibilities among relevant agencies, and limitations in knowledge and technical expertise regarding water management.

Keywords: Community-Based Water Management, Sustainability, Participation

บทนำ

ทรัพยากรน้ำเป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่หล่อเลี้ยงการดำรงชีวิตของมนุษย์ การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางอาหาร สุขภาวะของประชาชน และเสถียรภาพของระบบนิเวศในระยะยาว การจัดการทรัพยากรน้ำจึงมิอาจจำกัดอยู่เพียงมิติทางเทคนิคหรือวิศวกรรม หากแต่เป็นประเด็นเชิงนโยบายและการกำกับดูแลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับโครงสร้างอำนาจ กระบวนการตัดสินใจ และการจัดสรรทรัพยากรในสังคม (UNESCO, 2022) ในบริบทของประเทศไทย ปัญหาการจัดการทรัพยากรน้ำได้สะสมและทวีความซับซ้อนมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในมิติของความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงแหล่งน้ำ ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้ใช้น้ำ และข้อจำกัดของโครงสร้างการบริหารจัดการที่มีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ ส่งผลให้การจัดการทรัพยากรน้ำในหลายพื้นที่ขาดประสิทธิภาพ ความยั่งยืน และความสอดคล้องกับบริบทเชิงพื้นที่ (สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ, 2566)

ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าว แนวคิดการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนได้ถูกเสนอเป็นทางเลือกเชิงนโยบายและเชิงวิชาการ โดยมีการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแกนกลาง Arnstein (1969) ได้นำเสนอกรอบแนวคิดบันไดการมีส่วนร่วมเพื่ออธิบายระดับของอำนาจที่ประชาชนมีต่อกระบวนการตัดสินใจ โดยชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมที่จำกัดอยู่เพียงระดับการให้ข้อมูลหรือการรับฟังความคิดเห็นไม่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างได้อย่างแท้จริง งานวิจัยด้านการจัดการทรัพยากรจำนวนมากยืนยันว่าความยั่งยืนของการจัดการทรัพยากรขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมเชิงอำนาจที่ประชาชนสามารถร่วมกำหนดกติกา ตรวจสอบ และตัดสินใจในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง (Pretty, 1995)

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับทฤษฎีการจัดการทรัพยากรร่วม (Common-Pool Resources: CPRs) ของ Ostrom (1990) ซึ่งโต้แย้งแนวคิดคลาสสิกว่าทรัพยากรร่วมย่อม

นำไปสู่ความเสื่อมโทรม โดยเสนอว่าทรัพยากรประเภทนี้สามารถจัดการได้อย่างยั่งยืน หากมีการออกแบบสถาบันและกติกาที่เหมาะสม โดยเน้นบทบาทของผู้ใช้ทรัพยากรในการกำหนดกติกาการใช้ การติดตามตรวจสอบ การบังคับใช้กฎ และการจัดการข้อขัดแย้ง แนวคิดนี้ได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยด้านการจัดการน้ำโดยชุมชนที่ชี้ว่าความเข้มแข็งของสถาบันชุมชนและทุนทางสังคมเป็นปัจจัยเชิงโครงสร้างที่กำหนดผลลัพธ์ของการจัดการทรัพยากรน้ำ (Meinzen-Dick, 2002)

ในระดับโครงสร้างมหภาค แนวคิดการกำกับดูแลทรัพยากรน้ำ (Water Governance) และการกระจายอำนาจ (Decentralization) ถูกนำมาใช้อธิบายความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐ ชุมชน และภาคส่วนต่าง ๆ ในการจัดการทรัพยากรน้ำ งานวิจัยด้าน governance ชี้ว่าการกำกับดูแลแบบพหุศูนย์ (polycentric governance) ซึ่งมีหลายศูนย์อำนาจที่เชื่อมโยงและถ่วงดุลกันอย่างเหมาะสม สามารถเพิ่มความยืดหยุ่น ความสามารถในการปรับตัว และประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรในบริบทที่มีความซับซ้อน (Ostrom, 2010) อย่างไรก็ตาม ในประเทศกำลังพัฒนา การกระจายอำนาจที่ไม่สมบูรณ์มักจำกัดบทบาทของชุมชนไว้เพียงระดับการดำเนินการภายใต้กรอบนโยบายจากส่วนกลาง ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนถูกทำให้เป็นเพียงเชิงสัญลักษณ์ และไม่สามารถสร้างอำนาจต่อรองเชิงสถาบันได้อย่างแท้จริง (Ribot, 2002)

พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยสะท้อนปัญหาการจัดการทรัพยากรน้ำดังกล่าวอย่างเด่นชัด โดยเฉพาะจังหวัดอำนาจเจริญซึ่งเผชิญทั้งปัญหาภัยแล้งซ้ำซาก น้ำท่วมตามฤดูกาล และข้อจำกัดในการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ การพึ่งพิงทรัพยากรน้ำในระดับชุมชนจึงกลายเป็นกลไกสำคัญต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาของประชาชนในพื้นที่ (กรมชลประทาน, 2567) แม้แนวคิดการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนจะได้รับการยืนยันในเชิงวิชาการว่าเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการเพิ่มประสิทธิภาพ ความยั่งยืน และความเป็นธรรมในการใช้ทรัพยากรน้ำ (Meinzen-Dick et al., 2002) แต่การนำไปปฏิบัติในบริบทพื้นที่จริงยังคงเผชิญข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง บทความวิจัยนี้จึงมุ่งวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัจจัยความสำเร็จ อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญ
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรคของการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชน
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ซึ่งมีความเหมาะสมอย่างยิ่งต่อการศึกษาประเด็นการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนที่มีความซับซ้อน เชื่อมโยงกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม และโครงสร้างอำนาจในระดับพื้นที่ การเลือกใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพช่วยให้ผู้วิจัยสามารถทำความเข้าใจมุมมอง ประสบการณ์ และการให้ความหมายของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างลึกซึ้ง มากกว่าการอธิบายปรากฏการณ์ผ่านตัวชี้วัดเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยจำนวน 25 คน คัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) เพื่อให้ครอบคลุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในกระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำ ได้แก่ ผู้กำหนดนโยบายและเจ้าหน้าที่รัฐในระดับจังหวัดและท้องถิ่น นักวิชาการด้านทรัพยากรน้ำและการพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชน คณะกรรมการจัดการน้ำ และประชาชนในพื้นที่จังหวัดอำนาจเจริญ การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวช่วยให้ข้อมูลที่ได้รับมีความหลากหลายและสะท้อนภาพรวมของการจัดการทรัพยากรน้ำในระดับพื้นที่อย่างรอบด้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) การสนทนากลุ่ม (focus group discussion) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) การใช้เครื่องมือหลายประเภทช่วยให้สามารถตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกันและลดอคติของข้อมูล เครื่องมือวิจัยได้รับการพัฒนาโดยอาศัยกรอบแนวคิดและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้คำถามการวิจัยสามารถสะท้อนประเด็นเชิงโครงสร้าง ปัจจัยความสำเร็จ และอุปสรรคของการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนได้อย่างชัดเจน

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนาและเชิงตีความ (descriptive and interpretive content analysis) โดยเริ่มจากการถอดเทปการสัมภาษณ์

และการสนทนากลุ่มอย่างละเอียด จากนั้นทำการจัดหมวดหมู่ข้อมูล สร้างรหัส (coding) และสังเคราะห์ประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินไปพร้อมกับการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ข้อค้นพบสะท้อนความเป็นจริงของบริบทพื้นที่มากที่สุด

ในด้านความน่าเชื่อถือของงานวิจัย (research rigor) ผู้วิจัยใช้เทคนิคการตรวจสอบแบบสามเส้า (triangulation) ทั้งในมิติของแหล่งข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล และผู้ให้ข้อมูล นอกจากนี้ ยังมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลบางส่วน (member checking) เพื่อยืนยันความถูกต้องของการตีความข้อมูล กระบวนการดังกล่าวช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือ ความโปร่งใส และความเข้มแข็งทางระเบียบวิธีของงานวิจัย ทำให้ข้อค้นพบสามารถนำไปใช้เป็นฐานในการอภิปรายเชิงทฤษฎีและเชิงนโยบายได้อย่างมีน้ำหนัก

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัจจุบันของการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญ

ผลการวิจัย พบว่า การจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญมีลักษณะเป็นการจัดการร่วมระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน โดยชุมชนมีบทบาทหลักในระดับการดำเนินงาน เช่น การดูแลรักษาแหล่งน้ำ การซ่อมบำรุงระบบน้ำ และการกำหนดกติกาการใช้น้ำในระดับหมู่บ้าน ขณะที่บทบาทด้านการวางแผนเชิงนโยบายและการจัดสรรงบประมาณยังคงอยู่ภายใต้การกำกับของหน่วยงานรัฐเป็นสำคัญ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรคของการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยความสำเร็จของการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญหลายประการที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ประการแรกคือภาวะผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง มีความเสียสละ และสามารถทำหน้าที่ประสานประโยชน์ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ภายในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประการที่สองคือการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดการน้ำอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การกำหนดกติกา การดำเนินงาน ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

จากการสังเคราะห์ข้อค้นพบ ผลการวิจัยเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การเสริมสร้างศักยภาพผู้นำและองค์กรชุมชน การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทในการตัดสินใจมากขึ้น การบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานเพื่อลดความซ้ำซ้อน และการสนับสนุนทรัพยากรและงบประมาณจากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง

แนวทางดังกล่าวสะท้อนว่าความยั่งยืนของการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนขึ้นอยู่กับการปรับโครงสร้างการกำกับดูแลให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมเชิงอำนาจของชุมชน ควบคู่กับการเสริมสร้างกลไกสนับสนุนจากภาครัฐในระยะยาว

อภิปรายผล

กรณีของจังหวัดอำนาจเจริญสะท้อนให้เห็นความเปราะบางของระบบการจัดการแบบรัฐนำ (Top-down) โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลที่ระบบราชการมีข้อจำกัดทางทรัพยากรและบุคลากร ในขณะเดียวกัน ชุมชนที่สามารถพึ่งพาตนเองและมีความยืดหยุ่นสูง เช่น ชุมชนที่มีการจัดเวรใช้น้ำ กติกาชุมชน หรือการซ่อมแซมด้วยแรงงานตนเอง จะสามารถรับมือกับภาวะวิกฤติได้ดีกว่า โดยจำแนกได้ใน 4 มิติ

1. ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ประเทศไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันยังคงสะท้อนลักษณะการรวมศูนย์อำนาจการตัดสินใจไว้ที่ส่วนกลางเป็นหลัก แม้จะมีความพยายามในการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารให้เปิดกว้างมากขึ้นในบางช่วงเวลา แต่โดยภาพรวม ระบบราชการแบบรวมศูนย์ยังคงมีอิทธิพลเหนือกระบวนการพัฒนาทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับท้องถิ่น (วสันต์ เหลืองประภัสร์, 2553) ผลจากการรวมศูนย์อำนาจดังกล่าว ส่งผลให้หน่วยงานกลางมีบทบาทเป็นผู้ตัดสินใจแทนชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของประชาชน ทั้งในด้านการจัดสรรทรัพยากร การวางแผนพัฒนา และการดำเนินโครงการต่าง ๆ โดยไม่ได้ฟังเสียงของประชาชนหรือพิจารณาบริบทของพื้นที่ ทำให้ปัญหาต่าง ๆ ไม่ได้รับการแก้ไขและนับวันปัญหายิ่งมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การบริหารราชการแบบรวมศูนย์ยังส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงาน ความซ้ำซ้อนของระบบราชการ และการขาดความยืดหยุ่นในการแก้ไขปัญหา

เฉพาะพื้นที่ ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญที่แตกต่างกันในแต่ละท้องถิ่น (วสันต์ เหลืองประภัสร์, 2553) ที่สำคัญคือ ทำให้ประชาชนกลายเป็นเพียง “ผู้รับบริการ” แทนที่จะเป็น “ผู้กำหนดทิศทาง” ของการพัฒนาในพื้นที่ของตนเอง ความรู้สึกห่างเหินระหว่างรัฐกับประชาชนจึงเพิ่มมากขึ้น ส่งผลต่อความไม่ไว้วางใจในระบบ และสร้างภาวะพึ่งพิงต่อรัฐอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาในระยะยาว

ทางออก คือ การกระจายอำนาจมายังชุมชนท้องถิ่นเพื่อลดปัญหาจากการรวมศูนย์อำนาจ แนวคิด “การกระจายอำนาจ” (Decentralization) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในฐานะทางเลือกที่สำคัญในการพัฒนาระบบการบริหารให้มีประสิทธิภาพและใกล้ชิดกับประชาชนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการกระจายอำนาจไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม การกระจายอำนาจในทางปฏิบัติยังคงเผชิญกับอุปสรรคหลายประการ เช่น การถ่ายโอนภารกิจที่ไม่สอดคล้องกับศักยภาพของท้องถิ่น การขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณ รวมถึงการควบคุมจากส่วนกลางที่ยังคงดำรงอยู่ในหลายรูปแบบ การกระจายอำนาจจึงต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพของชุมชนในด้านการบริหารจัดการ การวางแผน และการมีส่วนร่วม เพื่อให้ชุมชนสามารถรับบทบาทในการพัฒนาตนเองได้อย่างแท้จริง และไม่เป็นเพียงแค่ภาคส่วนที่ถูกมอบหมายภารกิจโดยไม่มีอำนาจตัดสินใจอย่างแท้จริง

2. ด้านการมีส่วนร่าม Cohen and Uphoff เสนอว่า ไม่ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเพียงแค่การเข้าร่วมกิจกรรมเท่านั้น แต่ควรทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในแต่ละมิติของกระบวนการพัฒนา เพราะการมีส่วนร่วมสามารถเกิดขึ้นได้ในหลากหลายบริบท หลากหลายช่วงเวลา และหลากหลายลักษณะ โดยการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกเป็น 4 มิติหลัก ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in Decision-Making) ทั้งการกำหนดเป้าหมาย นโยบาย แผนงาน และแนวทางในการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะในระยะเริ่มต้นของโครงการ เช่น การตั้งปัญหา และการออกแบบกิจกรรม เป็นต้น ซึ่งเชื่อว่า ยิ่งประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากเท่าไร โครงการหรือกิจกรรมนั้นก็มีแนวโน้มจะตอบโจทย์ความต้องการของชุมชนมากขึ้นเท่านั้น 2. การมีส่วนร่วมในการนำไปปฏิบัติ (Participation in Implementation) เน้นให้ประชาชนมีบทบาทในการดำเนินกิจกรรมตามแผนงาน เช่น การร่วมแรงงาน วัสดุ ทุน และการจัดการ เป็นต้น เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ และเป็นการสร้างความเข้าใจและความผูกพันให้กับประชาชนต่อโครงการมากขึ้น 3. การมีส่วนร่วมในการใช้ประโยชน์จากผลลัพธ์ (Participation in Benefit-Sharing มุ่งเน้นให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากโครงการ เช่น รายได้ที่เพิ่มขึ้น คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การเข้าถึงทรัพยากรหรือบริการต่าง ๆ อย่าง

เท่าเทียม เพื่อการกระจายผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ และ 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation)เน้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลโครงการ ทั้งผลสัมฤทธิ์ของโครงการ หรือกระบวนการดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อสะท้อนความคิดเห็นจากภาคประชาชนแล้วนำมาปรับปรุงหรือพัฒนาโครงการต่อไป (Cohen and Uphoff, 1980, pp. 213–235)

3. ด้านการสื่อสาร แนวคิดและทฤษฎีของ Habermas ที่กล่าวถึงการสื่อสารอย่างมีเหตุผลและพื้นที่สาธารณะ ถือเป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยและการออกแบบกลไกการมีส่วนร่วมของภาครัฐและสังคมพลเมือง โดยหลักการที่ Habermas เสนอคือ การตัดสินใจเชิงนโยบายควรให้ความสำคัญกับเหตุผลทางคุณค่าและเสียงของประชาชน ไม่ใช่เพียงให้อำนาจหรือผลประโยชน์เข้าครอบงำ เขาจึงเสนอแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ 1. การสื่อสารอย่างมีเหตุผล (Communicative Action) เป็นการสื่อสารระหว่างบุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ บนพื้นฐานของความเข้าใจร่วมกัน ไม่ให้อำนาจเข้าครอบงำ โดยให้ทุกคนมีสิทธิในการพูดและตั้งคำถามอย่างเสมอภาค 2. พื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) พื้นที่ทางสังคมที่ประชาชนสามารถอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นสาธารณะอย่างเสรี เน้นการใช้เหตุผลร่วมกัน และเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความเห็นร่วมกัน และ 3. อำนาจสื่อสาร (Communicative Power) เน้นอำนาจที่มาจากเหตุผลและฉันทามติ ไม่ใช่อำนาจรัฐ และส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและตรวจสอบรัฐ การสื่อสารและการสร้างความเข้าใจร่วมกัน กระบวนการจัดการน้ำจะดำเนินไปอย่างราบรื่น เมื่อมีระบบการสื่อสารที่โปร่งใส สองทาง และเข้าใจได้ง่าย ทั้งในระดับชุมชนและระหว่างชุมชนกับหน่วยงานภายนอกตามแนวคิดของ Habermas (1984) “การสื่อสารที่ไร้อำนาจ” (communicative action) เป็นพื้นฐานของการตัดสินใจร่วมกันอย่างมีเหตุผลและสร้างฉันทามติในสังคมประชาธิปไตย (Habermas, 1984, pp. 286–290)

4 . ด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการทรัพยากรร่วม (Common-Pool Resources: CPRs) ที่เสนอว่า ทรัพยากรที่มีการใช้ร่วมกันสามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพหากผู้ใช้มีบทบาทเป็น “เจ้าของ” ร่วมกัน โดยไม่ต้องพึ่งพารัฐเพียงฝ่ายเดียว ทั้ง 3 กลไกนี้ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพภายใต้หลักคิดเรื่อง “การพึ่งพาตนเอง” “การมีส่วนร่วมของชุมชน” และการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ซึ่ง

สอดคล้องกับงานของ Ostrom (1990) ที่เน้นความสำคัญของกติกาชุมชน กลไกการลงโทษ และการตรวจสอบร่วมกัน

ประการแรก โมเดลการจัดการน้ำตามแนวคิด Common-Pool Resources ของ Elinor Ostrom ซึ่งเน้นการกำหนดกติกาจากคนในพื้นที่เอง การกำหนดขอบเขตของการใช้น้ำชัดเจน และการใช้กลไกเฝ้าระวังภายในที่ชุมชนยอมรับ การดำเนินงานของกลุ่มจัดการน้ำในแต่ละหมู่บ้านเป็นตัวอย่างของการบริหารจัดการที่ไม่ต้องอาศัยรัฐรวมศูนย์ หากแต่เกิดจากการตกลงร่วมกันของผู้ใช้ทรัพยากรโดยตรง ซึ่งตรงกับหลักการของ Ostrom ที่เสนอว่าชุมชนสามารถปกป้องทรัพยากรของตนเองได้โดยไม่จำเป็นต้องอาศัยการควบคุมจากรัฐหรือเอกชน

กล่าวโดยสรุป แนวคิดสนับสนุนที่ได้นำเสนอข้างต้น ล้วนแสดงให้เห็นว่า การจัดการน้ำโดยชุมชนที่ประสบความสำเร็จไม่ใช่ผลลัพธ์ของปัจจัยใดเพียงด้านเดียว หากแต่เป็นการบูรณาการระหว่าง “องค์ความรู้ท้องถิ่น” กับ “การสนับสนุนจากภายนอก” ทั้งในด้านโครงสร้างอำนาจการตัดสินใจ และความเข้าใจบริบทชุมชนอย่างลึกซึ้ง แนวคิดของ Pretty (1995) ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้เมื่อประชาชนมีโอกาสแสดงออก ได้รับข้อมูล และมีบทบาทในการตัดสินใจในทุกช่วงของกระบวนการ ตั้งแต่การกำหนดปัญหา วางแผน ไปจนถึงการติดตามและประเมินผล

ประการที่สอง ความชัดเจนของบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ เมื่อแต่ละฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้าน กลุ่มผู้ใช้น้ำ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานรัฐ มีบทบาทที่ชัดเจน ไม่ทับซ้อนกัน จะช่วยลดความขัดแย้ง และเสริมประสิทธิภาพในการประสานงานUNDP (2006) เน้นย้ำว่า “clarity of roles” คือหัวใจของ “good local governance” โดยการแจกแจงหน้าที่ตามความสามารถของแต่ละกลุ่ม (function-based participation) จะนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

ประการสุดท้าย กระบวนการวางแผนอย่างมีส่วนร่วม แผนการจัดการน้ำที่ได้จากการระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียในพื้นที่ จะช่วยสะท้อนความต้องการที่แท้จริง และลดช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติตามแนวคิดของ Agrawal (2001) สนับสนุนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Planning) โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่การจัดการทรัพยากรต้องอิงกับความรู้พื้นถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น

เมื่อเปรียบเทียบกับงานของ นิตยา พากุล, กัญลยา มิขะมา และยศ บริสุทธิ์ (2563) จากการศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อทำการเกษตรตลอดปีของชุมชนโคกล่ามแสงอร่าม อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี โดย วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาผลที่เกษตรกรได้รับหลังการส่งเสริมและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของแหล่งน้ำ 2) เพื่อศึกษาผลที่เกษตรกรได้รับหลังการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเกษตร 3) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการน้ำและการจัดสรรน้ำของกลุ่มผู้ใช้น้ำ และ4) เพื่อศึกษาการบำรุงรักษาระบบการส่งน้ำ ผลการศึกษาพบว่า 1) ชุมชนมีเทคนิคในการบริหารจัดการ โดย (1) จัดเขตย่อยของพื้นที่รับน้ำให้กับสมาชิกกลุ่ม และส่งมอบน้ำทีละเขตย่อย (2) ส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรแก่สมาชิกให้เหมาะสมกับปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำของแต่ละปี (3) จัดปฏิทินการส่งน้ำให้ชัดเจนเพื่อให้สมาชิกทราบและใช้วางแผนการใช้น้ำเพื่อการเกษตรในระดับฟาร์มของตนเอง และ (4) จัดการส่งมอบน้ำแต่ละครั้งที่ทำการส่งให้กับสมาชิกลุ่มแต่ละราย 2) การจัดการบำรุงรักษาระบบการส่งน้ำ พบว่า ชุมชนมีเทคนิคในการบริหารจัดการ โดย (1) จัดเก็บค่าบริการน้ำตามขนาดพื้นที่รับน้ำของสมาชิกกลุ่ม (2) จัดการระบบการจ่ายค่าตอบแทนสำหรับผู้ดูแลการส่งน้ำ และ (3) จัดการบำรุงรักษาระบบการส่งน้ำให้สมบูรณ์ตลอดเวลา

บุผาชาติ จันทร์หอม (2564) จากการศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำสู่ความยั่งยืน โดย มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำสู่ความยั่งยืน 2) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำ รวมทั้งการประสานให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรชุมชนในระดับพื้นที่ เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการดำเนินงานของโครงการและริเริ่มกิจกรรมนำร่องระดับชุมชน และการจัดทำแผนปฏิบัติการชุมชนเพื่อการจัดการทรัพยากรลุ่มน้ำ และผลักดัน แผนสู่การปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ต้องอาศัยกลไก การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายแบบบูรณาการร่วมกัน ต้องสร้างจิตสำนึกใหม่ของคนในสังคมให้มุ่งผลประโยชน์ส่วนรวม และปรับวิธีคิด ทัศนคติในการดำเนินชีวิตใหม่ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยลง มุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการแนวใหม่ ที่มุ่งประสิทธิภาพ และคุณภาพอย่างแท้จริง เน้นการรักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้มีประสิทธิภาพ ให้ทุกส่วนของสังคมรู้ถึงคุณค่าของน้ำ ใช้น้ำอย่างพอประมาณมีเหตุผล เพื่อให้ทรัพยากรน้ำมีใช้อย่างทั่วถึงให้เกิดประโยชน์สูงสุดภายใต้การพัฒนาแบบยั่งยืน โดยให้ทุกส่วนในสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการจัดการน้ำอย่างมีเอกภาพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จในการจัดการน้ำโดยชุมชนมิใช่เพียงอยู่ที่ความเข้มแข็งของภายในชุมชนเท่านั้น หากแต่ต้องอาศัยการสนับสนุนที่ “เข้าใจและเชื่อมั่น” ในศักยภาพของท้องถิ่นจากหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งจะเป็นพลังเสริมที่ขับเคลื่อนระบบให้ยั่งยืนอย่างแท้จริง

การอภิปรายผลการวิจัยในส่วนนี้จัดโครงสร้างโดยแยกตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้งสามประการ และเชื่อมโยงข้อค้นพบเชิงประจักษ์กับงานวิจัยและกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ เพื่อแสดงให้เห็นว่าผลการวิจัยมีความสอดคล้อง สนับสนุน และต่อยอดองค์ความรู้เดิมในระดับสากลและระดับประเทศ

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สภาพปัจจุบันของการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชน

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญดำเนินอยู่ภายใต้โครงสร้างการกำกับดูแลแบบผสมผสานระหว่างรัฐและชุมชน โดยรัฐยังคงมีบทบาทหลักในด้านการกำหนดกรอบนโยบายและการจัดสรรทรัพยากร ขณะที่ชุมชนมีบทบาทสำคัญในระดับการปฏิบัติการ ข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดบันไดการมีส่วนร่วมของ Arnstein (1969) ซึ่งชี้ว่าการมีส่วนร่วมที่ยังไม่ถึงระดับอำนาจการตัดสินใจเชิงนโยบายจะจำกัดศักยภาพของการจัดการทรัพยากรในระยะยาว

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Pahl-Wostl et al. (2007) ที่พบว่าการจัดการทรัพยากรน้ำในประเทศกำลังพัฒนามักมีลักษณะรัฐเป็นศูนย์กลาง แม้จะเปิดพื้นที่ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม แต่การมีส่วนร่วมดังกล่าวมักจำกัดอยู่ในระดับการดำเนินงานมากกว่าการกำหนดทิศทางเชิงนโยบาย สภาพดังกล่าวสะท้อนโครงสร้างการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของรัฐไทยที่ยังคงรวมศูนย์อำนาจ และเป็นเงื่อนไขสำคัญที่กำหนดขอบเขตบทบาทของชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญ

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรคของการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชน

ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยความสำเร็จและอุปสรรคสามารถอธิบายได้อย่างชัดเจนด้วยกรอบแนวคิดการจัดการทรัพยากรร่วม (common-pool resources) ของ Ostrom (1990) ซึ่งเน้นบทบาทของสถาบันท้องถิ่น กติกาที่ผู้ใช้ทรัพยากรร่วมกันกำหนด และกลไกการติดตามตรวจสอบภายใน ชุมชนที่มีผู้นำเข้มแข็ง มีกติกาชัดเจน และเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง มีแนวโน้มประสบความสำเร็จในการจัดการทรัพยากรน้ำมากกว่า ซึ่ง

สอดคล้องกับงานศึกษาของ Meinzen-Dick et al. (2002) ในบริบทการจัดการชลประทานโดยชุมชนในเอเชียใต้

ในทางกลับกัน อุปสรรคที่พบจากการวิจัย เช่น ความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย การขาดแคลนงบประมาณ และความซ้ำซ้อนของหน่วยงานรัฐ สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Ribot (2002) ที่ระบุว่าการกระจายอำนาจที่ไม่สมบูรณ์ ซึ่งมิได้ถ่ายโอนอำนาจและทรัพยากรอย่างแท้จริง จะจำกัดบทบาทของชุมชนและลดศักยภาพของการจัดการทรัพยากรในระยะยาว ผลการวิจัยในจังหวัดอำนาจเจริญจึงตอกย้ำข้อจำกัดเชิงสถาบันของระบบการกำกับดูแลทรัพยากรน้ำของรัฐไทยอย่างชัดเจน

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยในประเด็นแนวทางการพัฒนาการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนสะท้อนความจำเป็นของการปรับโครงสร้างการกำกับดูแลทรัพยากรน้ำไปสู่รูปแบบที่เปิดพื้นที่ให้ชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการกำกับดูแลแบบพหุศูนย์ (polycentric governance) ของ Edelenbos et al. (2011) ที่เสนอว่าการมีหลายศูนย์อำนาจซึ่งเชื่อมโยงกันอย่างเหมาะสมจะช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นและประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรในระบบที่มีความซับซ้อน

นอกจากนี้ ข้อค้นพบของงานวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานศึกษาของ OECD (2015) ซึ่งชี้ว่าการปฏิรูปการกำกับดูแลทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างบทบาทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับพื้นที่ ควบคู่กับการเชื่อมโยงกลไกระหว่างระดับนโยบายและระดับปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยในจังหวัดอำนาจเจริญจึงยืนยันอย่างชัดเจนว่าการกระจายอำนาจและการออกแบบระบบ governance ที่เหมาะสมเป็นเงื่อนไขชี้ขาดต่อความยั่งยืนของการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนในประเทศไทย

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาครั้งนี้ก่อให้เกิดข้อค้นพบสำคัญใน 5 ประเด็นหลัก ดังนี้

1) ชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญมีบทบาทในการจัดการน้ำที่หลากหลายและไม่เป็นระบบพบว่าการจัดการน้ำโดยชุมชนมีทั้งแบบ ที่ริเริ่มเองโดยคนในพื้นที่ และแบบ ที่พึ่งพาหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งในพื้นที่ที่ชุมชนมีความเข้มแข็ง ผู้นำมีวิสัยทัศน์ และมีทุนทางสังคมสูง มัก

มีการบริหารจัดการน้ำอย่างมีแบบแผน เช่น การจัดเวรดูแลฝาย การระดมทุนชุมชนในการซ่อมแซมระบบส่งน้ำ และการประชุมกำหนดการใช้น้ำอย่างเป็นธรรม

อย่างไรก็ตาม ยังมีหลายพื้นที่ที่ขาดกลไกถาวรในการบริหารน้ำ ไม่มีข้อมูลน้ำที่เพียงพอ และต้องรอความช่วยเหลือจากภายนอก

2) ความสำเร็จของการจัดการน้ำโดยชุมชนขึ้นอยู่กับผู้นำท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชน

ผู้นำชุมชนที่ “กล้าเสนอแนวทาง” และ “เชื่อมโยงหน่วยงานได้ดี” มักเป็นตัวแปรสำคัญในการสร้างความยั่งยืน เช่น ผู้ใหญ่บ้านที่สื่อสารประสานกับอบต. และโครงการชลประทานได้ และการจัดตั้ง “กลุ่มจัดการน้ำ” ในระดับหมู่บ้าน

ความร่วมมือของคนในพื้นที่ เช่น การมาช่วยกันเปิด-ปิดน้ำ จัดทำคันดิน หรือเก็บข้อมูลฝนตก ล้วนสะท้อนศักยภาพของชุมชนที่พึ่งตนเองได้

3) อุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการจัดการน้ำโดยชุมชน คือ โครงสร้างราชการรวมศูนย์และความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย พบว่าหลายพื้นที่ได้รับงบประมาณ “แบบปีต่อปี” หรือ “ไม่สอดคล้องกับปฏิทินการผลิต” และการเปลี่ยนแปลงนโยบายจากส่วนกลางบ่อยครั้งทำให้ชุมชนไม่สามารถวางแผนระยะยาวได้ รวมถึงระบบงานของรัฐเน้นเอกสารมากเกินไป จนเป็นอุปสรรคต่อชุมชนที่ไม่ชำนาญด้านการจัดทำแผนหรือข้อเสนอโครงการ

4) การขาดข้อมูลและเทคโนโลยี ทำให้การจัดการน้ำของชุมชนมีข้อจำกัด เช่น หลายพื้นที่ไม่มีข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปริมาณน้ำฝน แหล่งน้ำใต้ดิน หรือข้อมูลผู้ใช้น้ำ และการบริหารจัดการน้ำจึงอาศัย “ประสบการณ์” มากกว่า “ข้อมูลจริง” ทำให้ไม่สามารถวางแผนเชิงระบบ เช่น คาดการณ์ภัยแล้ง-น้ำหลาก หรือการวางระบบสำรองน้ำได้อย่างแม่นยำ

5) ความยั่งยืนของระบบจัดการน้ำชุมชน เกิดจากการบูรณาการระหว่างรัฐกับชุมชนอย่างแท้จริง

พื้นที่ที่ประสบความสำเร็จส่วนใหญ่มีกลไก ความร่วมมือแบบแนวนอน เช่น การประชุมร่วมระหว่างอบต.-ผู้นำชุมชน-ผู้ใช้น้ำ และการสร้าง “แผนแม่บทการใช้น้ำของตำบล” ในขณะที่พื้นที่ที่ขาดการบูรณาการ มักประสบกับความล่าช้า ความซ้ำซ้อนของโครงการ และความไม่ไว้วางใจระหว่างภาคี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัยพบว่า การจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญในปัจจุบันมีลักษณะเป็น "การจัดการร่วม" ที่ชุมชนมีบทบาทหลักในการปฏิบัติงานและกำหนดกติกา แต่ยังขาดอำนาจการตัดสินใจเชิงนโยบายและงบประมาณจากรัฐ โดยปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญคือ ภาวะผู้นำที่เข้มแข็งและการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนในจังหวัดอำนาจเจริญพบว่า มีลักษณะการบริหารจัดการเชิงสถาบันในรูปแบบการจัดการร่วม (Co-management) ระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน โดยชุมชนมีบทบาทเด่นชัดในระดับปฏิบัติการ (Operational level) ผ่านการบำรุงรักษาและการวางกฎระเบียบในพื้นที่ ทว่าในระดับนโยบาย (Collective-choice level) ยังคงพึ่งพิงโครงสร้างงบประมาณและการกำกับดูแลจากส่วนกลางเป็นหลัก ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างมีส่วนได้ส่วนเสีย (Active Participation) เป็นเงื่อนไขสำคัญที่ก่อให้เกิดการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นแนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืนจึงต้องมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจหน้าที่ (Governance Structure) โดยการเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรชุมชนให้มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ ควบคู่กับการบูรณาการความร่วมมือข้ามหน่วยงานเพื่อลดความซ้ำซ้อนและการสนับสนุนทรัพยากรเชิงยุทธศาสตร์จากภาครัฐอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างระบบธรรมาภิบาลน้ำที่เข้มแข็งและยั่งยืนในระดับฐานราก

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาสู่ความยั่งยืนจึงต้องมุ่งเน้นการเสริมสร้างศักยภาพองค์กรชุมชน การปรับโครงสร้างการกำกับดูแลเพื่อเพิ่มอำนาจการตัดสินใจให้แก่ท้องถิ่น และการบูรณาการการสนับสนุนทรัพยากรจากภาครัฐอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดกลไกการจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพในระยะยาว **ข้อเสนอแนะ** จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** ภาครัฐควรกำหนดนโยบายด้านการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนให้มีความชัดเจนและต่อเนื่อง โดยลดการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายระยะสั้นที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานในระดับพื้นที่ พร้อมทั้งเร่งผลักดันการกระจายอำนาจด้านการจัดการทรัพยากรน้ำสู่ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนอย่างแท้จริง ทั้งในมิติอำนาจการตัดสินใจ งบประมาณ และบุคลากร นอกจากนี้ รัฐควรปรับโครงสร้างการกำกับดูแลทรัพยากรน้ำเพื่อลดความซ้ำซ้อนของหน่วยงาน และส่งเสริมรูปแบบการกำกับดูแลแบบพหุศูนย์ที่เปิด

พื้นที่ให้ภาคประชาชน ภาคท้องถิ่น และภาควิชาการมีบทบาทร่วมกันในการกำหนดทิศทางการจัดการทรัพยากรน้ำในระดับพื้นที่ **ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ** ในระดับพื้นที่ ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนและคณะกรรมการจัดการน้ำอย่างต่อเนื่อง ผ่านการอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการถอดบทเรียนจากพื้นที่ต้นแบบทั้งในและต่างประเทศ ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนในระดับลุ่มน้ำหรือระดับจังหวัด เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและการเรียนรู้ร่วมกัน ควรพัฒนากลไกการติดตามและประเมินผลการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดตัวชี้วัดและการประเมินผล เพื่อเสริมสร้างความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยั่งยืนของระบบการจัดการน้ำในระยะยาว **ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและการวิจัยในอนาคต** งานวิจัยในอนาคตควรขยายการศึกษาไปสู่การเปรียบเทียบข้ามพื้นที่หรือข้ามประเทศ เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการทรัพยากรน้ำโดยชุมชนในบริบทที่แตกต่างกัน นอกจากนี้ ควรผสานระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณหรือเชิงผสม เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของข้อค้นพบและการนำไปใช้เชิงนโยบาย รวมถึงการศึกษาในมิติทางการเมืองและสถาบัน เพื่อทำความเข้าใจความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับชุมชนอย่างรอบด้าน

เอกสารอ้างอิง

กรมชลประทาน สำนักงานชลประทานที่ 7. (2567). ข้อมูลสรุปสถานการณ์น้ำในจังหวัดอำนาจเจริญ. ขอนแก่น: ผู้แต่ง.

จันทร์หอม บ. (2564). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการน้ำสู่ความยั่งยืน. Journal of Roi Kaensarn Academi, 6(6), 340–356.

นิตยา พากุล, กญลยา มิยะนา และยศ บริสุทธิ์. (2563). การบริหารจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อทำการเกษตรตลอดปีของชุมชนโคกล่ามแสงอร่าม อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี. วารสารเกษตรพระจอมเกล้า, 38(2), 270–279.

วสันต์ เหลืองประภัสร์. (2553). การบริหารปกครองกับความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของรัฐ. ใน อัมพร ธำรงลักษณ์ (บก.), การบริหารปกครองสาธารณะ (Public Governance): การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและสิ่งพิมพ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ. (2566). แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: ผู้แต่ง.

Agrawal, A. (2001). Common property institutions and sustainable governance of resources. World Development, 29(10), 1649–1672.

Arnstein, S. R. (1969). A ladder of citizen participation. Journal of the American Institute of Planners, 35(4), 216–224.

Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1980). Participation's place in rural development: Seeking clarity through specificity. New York, NY: World Development.

Edelenbos, J. (2011). Co-producing knowledge: Joint knowledge production between experts, bureaucrats and stakeholders in Dutch water management projects. Environmental Science & Policy, 14(6), 675–684.

Habermas, J. (1984). The theory of communicative action: Vol. 1. Reason and the rationalization of society. Boston, MA: Beacon Press.

Meinzen-Dick, R., Raju, K. V., & Gulati, A. (2002). What affects organization and collective action for managing resources? Evidence from canal irrigation systems in India. World Development, 30(4), 649–666.

OECD. (2015). Water governance in OECD countries: A multi-level approach. Paris, France: OECD Publishing.

Ostrom, E. (1990). Governing the commons: The evolution of institutions for collective action. Cambridge, England: Cambridge University Press.

Ostrom, E. (2010). Polycentric systems for coping with collective action and global environmental change. Global Environmental Change, 20(4), 550–557.

Pahl-Wostl, C., Mostert, E., & Tàbara, D. (2007). The growing importance of social learning in water resources management and sustainability science. Ecology and Society, 12(2), Article 5. Retrieved from https://doi.org/10.5751/ES-02052-120205

Pretty, J. N. (1995). Participatory learning for sustainable agriculture. World Development, 23(8), 1247–1263.

Ribot, J. C. (2002). Democratic decentralization of natural resources: Institutionalizing popular participation. Washington, DC: World Resources Institute.

UNESCO. (2022). World Water Development Report 2022: Groundwater – Making the invisible visible. Paris, France: UNESCO Publishing.

ปัจจัยความสำเร็จในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเขาเฒ่า จังหวัดพังงา*

FACTORS FOR SUCCESS IN PROMOTING SCHOOL-COMMUNITY RELATIONSHIPS : A CASE STUDY OF BAN KHAO THAO SCHOOL, PHANG NGA PROVINCE

วิลาวัลย์ รอดสุด

Wilawan Rodsud

การบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

Master of Education (Educational Administration), Phuket Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author's Email: bowwilawan40@gmail.com

วันที่รับบทความ : 22 มีนาคม 2026; วันแก้ไขบทความ 31 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 1 เมษายน 2569

Received 22 March 2026; Revised 31 March 2026; Accepted 1 April 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเขาเฒ่า จังหวัดพังงา และ 2) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเขาเฒ่า จังหวัดพังงา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 16 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงคุณภาพ (Qualitative content analysis)

Citation:

*วิลาวัลย์ รอดสุด. (2569). ปัจจัยความสำเร็จในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเขาเฒ่า จังหวัดพังงา. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1419-1428.

Wilawan Rodsud. (2026). Factors For Success In Promoting School-Community Relationships : A Case Study Of Ban Khao Thao School, Phang Nga Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1419-1428.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนบ้านเขาเฒ่า จังหวัดพังงา มีปัจจัยความสำเร็จสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การสร้างภาคีเครือข่าย การประชาสัมพันธ์ และการบริการชุมชน โดยโรงเรียนเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีการสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย และจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน 2) ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ได้แก่ ข้อจำกัดด้านเวลา ความพร้อมของผู้ปกครอง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และงบประมาณในการดำเนินงาน สำหรับข้อเสนอแนะ คือ ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ ขยายความร่วมมือกับ ภาคีเครือข่าย และพัฒนาระบบการสื่อสาร รวมถึงการบริการชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและเกิดความยั่งยืน

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชน, ปัจจัยความสำเร็จ, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

This research aims to 1) study the success factors in promoting school-community relations: a case study of Ban Khao Tao School, Phang Nga Province, and 2) study the problems, obstacles, and suggestions for promoting school-community relations: a case study of Ban Khao Tao School, Phang Nga Province. This is a qualitative research study using in-depth interviews with 16 key informants: school administrators, deputy school administrators, teachers, members of the school board, and parents. The data obtained were analyzed using qualitative content analysis.

The research findings revealed that: 1) The study of success factors in promoting school-community relations found that Ban Khao Thao School in Phang Nga Province has four key success factors: stakeholder participation, network building, public relations, and community service. The school

continuously provides opportunities for all sectors to participate in its operations, establishes cooperation with relevant agencies, utilizes diverse communication channels, and organizes activities that align with community needs. This has resulted in trust and positive relationships between the school and the community. 2) The study of problems, obstacles, and suggestions for promoting school-community relations found that obstacles included time constraints, parental readiness, access to information, and budget limitations. Suggestions included promoting systematic participation, expanding cooperation with partner networks, and developing communication systems and community services on an ongoing basis to ensure effective and sustainable operations.

Keywords: School-community relationship, Success factors, Community participation

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศในการแข่งขันและการยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ประเทศต่าง ๆ จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว สำหรับประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ โดยกำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีคุณธรรม และสามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลก (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ที่มุ่งพัฒนาคนในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ พร้อมทั้งมีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 (ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561–2580, 2561)

การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและครอบคลุมประชาชนทุกกลุ่ม จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนของสังคม เนื่องจากการจัดการศึกษาของรัฐเพียงฝ่ายเดียวไม่สามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้อย่างทั่วถึง ดังนั้น จึงต้องส่งเสริมให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งในด้านการสนับสนุน เสนอแนะ และกำกับติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาสอดคล้องกับความต้องการของสังคมและการพัฒนาประเทศ (แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579, 2560) โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เนื่องจากชุมชนมีบทบาทในการสนับสนุนทรัพยากรและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียน แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับหลัก “บวร” ได้แก่ บ้าน วัด และโรงเรียน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของสังคมไทยในการร่วมกันพัฒนาการศึกษาและสังคมให้เข้มแข็ง (ชูชาติ พ่วงสมจิตร์, 2560)

โรงเรียนบ้านเขาเฒ่าเป็นสถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง โดยมีการนำรูปแบบการบริหาร Happy School Model มาบูรณาการร่วมกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกด้าน ทั้งด้านผู้เรียนครู การบริหารจัดการ และความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน โรงเรียนเปิดโอกาสให้ภาคีเครือข่ายทั้งในและนอกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตั้งแต่การร่วมวางแผน การสนับสนุนทรัพยากร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียน ส่งผลให้โรงเรียนมีผลการดำเนินงานที่เข้มแข็งและได้รับการยอมรับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับดีถึงดีมาก และได้รับการยอมรับให้เป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา

อย่างไรก็ตาม แม้โรงเรียนบ้านเขาเฒ่าจะมีผลการดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ประสบความสำเร็จ แต่การดำเนินงานดังกล่าวยังมีความซับซ้อนและได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย เช่น โครงสร้างการบริหาร บทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และบริบทของชุมชน ซึ่งอาจก่อให้เกิดข้อจำกัดและอุปสรรคในการดำเนินงาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยความสำเร็จในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเขาเฒ่า จังหวัดพังงา” เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน อันจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเขาเฒ่า จังหวัดพังงา

2. ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเขาเฒ่า จังหวัดพังงา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเขาเฒ่า จังหวัดพังงา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการศึกษาและชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 16 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 3 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน และผู้ปกครอง จำนวน 3 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโดยตรง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แนวการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ออกแบบคำถามให้มีความชัดเจน เข้าใจง่าย และไม่ชี้นำคำตอบ พร้อมทั้งเรียงลำดับคำถามจากง่ายไปยาก มีการปรับปรุงถ้อยคำให้เหมาะสม และเตรียมคำถามเพิ่มเติมเพื่อใช้ในการซักถามเชิงลึก นอกจากนี้ยังมีการทบทวนแนวคำถามก่อนดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้เครื่องมือมีความเหมาะสมและสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล โดยใช้แนวคำถามที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ควบคู่กับการซักถามเพิ่มเติมในประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน ชัดเจน และสะท้อนมุมมองของผู้ให้ข้อมูลอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการบันทึกข้อมูลจากการสัมภาษณ์อย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ แยกประเด็น และตีความข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการให้ผู้ให้ข้อมูลยืนยันข้อมูล (Confirmation) และใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของข้อมูล จากนั้นจึงสรุปผลเชิงอุปนัย (Inductive Analysis) เพื่อสังเคราะห์ข้อค้นพบและอธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเขาเฒ่า จังหวัดพังงา ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วม 2) การสร้างภาคีเครือข่าย 3) การประชาสัมพันธ์ 4) การบริการชุมชน ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีโรงเรียนบ้านเขาเฒ่า จังหวัดพังงา จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตารางที่ 1 ค่าความถี่และร้อยละเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	7	43.75
หญิง	9	56.25
อายุ		
30-40 ปี	4	25
40 ปีขึ้นไป	12	75
ตำแหน่ง		
ผู้บริหารสถานศึกษา	1	6.25
รองผู้บริหารสถานศึกษา	1	6.25
ครูผู้สอน	3	18.75

รายการ	จำนวน	ร้อยละ
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	8	50
ผู้ปกครอง	3	18.75

จากตารางที่ 19 พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.25 และเพศชาย ร้อยละ 43.75 โดยส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 40 ปีขึ้นไป ร้อยละ 75 รองลงมาคือช่วงอายุ 30–40 ปี ร้อยละ 25 ในด้านตำแหน่ง พบว่าส่วนใหญ่เป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ร้อยละ 50 รองลงมาคือครูผู้สอนและผู้ปกครอง ร้อยละ 18.75 เท่ากัน และผู้บริหารสถานศึกษาและรองผู้บริหารสถานศึกษา ร้อยละ 6.25 เท่ากัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าผู้ให้ข้อมูลมีความหลากหลายในบทบาทและประสบการณ์ ทำให้ข้อมูลที่ได้มีความครอบคลุมและสามารถอธิบายปัจจัยความสำเร็จในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้อย่างรอบด้านและน่าเชื่อถือ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จของการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเขาเฒ่า จังหวัดพังงา

ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วม การสร้างภาคีเครือข่าย การประชาสัมพันธ์ และการบริการชุมชน โดยในด้านการมีส่วนร่วม โรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชน ผู้ปกครอง และภาคีเครือข่ายเข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอนของการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เกิดความร่วมมือและการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ขณะที่ด้านการสร้างภาคีเครือข่าย โรงเรียนดำเนินงานในลักษณะความร่วมมือแบบหุ้นส่วนกับหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้ได้รับการสนับสนุนทั้งทรัพยากรและองค์ความรู้ที่หลากหลาย ด้านการประชาสัมพันธ์ โรงเรียนใช้ช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายและมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ข้อมูลข่าวสารเข้าถึงชุมชนอย่างทั่วถึง สร้างความเข้าใจและความเชื่อมั่นร่วมกัน และด้านการบริการชุมชน โรงเรียนจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน ส่งผลให้เกิดความใกล้ชิด ความผูกพัน และความร่วมมือที่เข้มแข็ง ทั้งนี้ ปัจจัยทั้งหมดล้วนเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเขาเฒ่า จังหวัดพังงา

ผลการวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเขาเฒ่า จังหวัดพังงา จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า อุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านเวลา ความพร้อมของผู้ปกครองและชุมชน งบประมาณที่จำกัด ความเข้าใจที่ไม่ตรงกันระหว่างหน่วยงาน การประสานงานที่มีข้อจำกัด และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของผู้ปกครองบางกลุ่ม อย่างไรก็ตาม โรงเรียนสามารถจัดการอุปสรรคดังกล่าวได้โดยใช้การสื่อสารที่ชัดเจนและหลากหลาย การเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม การปรับรูปแบบกิจกรรมให้ยืดหยุ่น การใช้กระบวนการ PLC เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน และการประสานความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง ในด้านข้อเสนอแนะ พบว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนความสัมพันธ์กับชุมชน ควรพัฒนาการประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง เพิ่มกิจกรรมที่เชื่อมโยงโรงเรียนกับชุมชน ขยายเครือข่ายความร่วมมือ ใช้เทคโนโลยีในการสื่อสาร และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและพัฒนาโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ความสัมพันธ์เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนในระยะยาว

อภิปรายผล

1. ปัจจัยความสำเร็จในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเขาเฒ่า จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า ความสำเร็จในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเกิดจาก 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ การมีส่วนร่วม การสร้างภาคีเครือข่าย การประชาสัมพันธ์ และการบริการชุมชน ซึ่งช่วยสร้างความเข้าใจ ความไว้วางใจ และความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีรัตน์ พัฒศรี (2567) จิระศักดิ์ แข็งแรง และกฤตฎ์ ชมภูวิเศษ (2567) หทัยกาญจน์ ก่ำมิ่ง (2568) และลักษ์พงษ์ ปิงเมือง (2566) ที่ชี้ว่าการมีส่วนร่วม การสื่อสาร และการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องเป็นปัจจัยสำคัญของความสัมพันธ์โรงเรียนกับชุมชน

2. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเขาเฒ่า จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า อุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ข้อจำกัดด้านเวลา ความพร้อมของผู้ปกครอง ความแตกต่างของนโยบายและทรัพยากรของภาคีเครือข่าย การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่ไม่ทั่วถึง และข้อจำกัดด้าน

งบประมาณ อย่างไรก็ตาม โรงเรียนได้ปรับตัวด้วยการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมที่ยืดหยุ่น การสื่อสารอย่างต่อเนื่อง และการบูรณาการความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ขณะเดียวกัน ข้อเสนอแนะสำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมบทบาทผู้บริหาร การขยายเครือข่ายความร่วมมือ การพัฒนาการประชาสัมพันธ์ให้หลากหลาย และการจัดกิจกรรมบริการชุมชนที่สอดคล้องกับบริบท ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ให้เข้มแข็งและยั่งยืน ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีรัตน์ พัฒศรี (2567) ที่เน้นการมีส่วนร่วมและเครือข่ายความร่วมมือ จิระศักดิ์ แข็งแรง และกฤตฎ์ ชมภูวิเศษ (2567) ที่ชี้ถึงความสำคัญของการสื่อสารและการมีส่วนร่วม หทัยกาญจน์ กำมิ่ง (2568) ที่พบว่าการมีส่วนร่วมส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา และลักษ์พงษ์ ปิงเมือง (2566) ที่เน้นการสื่อสารและการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยความสำเร็จในการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเขาเฒ่า จังหวัดพังงา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ โดยเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ของโรงเรียนบ้านเขาเฒ่า เพื่อสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบ ดังนี้ **1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** 1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรนำผลวิจัยไปพัฒนาระบบบริหารจัดการที่ส่งเสริม การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ของโรงเรียน 1.2 ครูและบุคลากร ควรบูรณาการแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 1.3 ชุมชนและภาคีเครือข่าย ควรมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการศึกษาและสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ร่วมกับโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง 1.4 วงวิชาการและนักวิจัย ควรนำผลวิจัยไปใช้เป็นฐานองค์ความรู้ในการพัฒนารูปแบบหรือกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาในบริบทที่หลากหลาย **2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป** 2.1 ควรศึกษาการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่เหมาะสมกับบริบท 2.2 ควรศึกษากลไกการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนอย่างต่อเนื่อง 2.3 ควรศึกษาผลลัพธ์ของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่มีต่อคุณภาพผู้เรียนและความสุขในการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

จิระศักดิ์ แข็งแรง และกฤตฎ์ ชมภูวิเศษ. (2567). แนวทางการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(6), 1117-1130.

ชูชาติ พ่วงสมจิตร์. (2560). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะมหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(2), 13-43.

ลักษ์พงษ์ ปิงเมือง. (2566). การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สหวิทยาเขตภูกามยาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา. ใน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองการศึกษามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์. มหาวิทยาลัยพะเยา.

มณีรัตน์ พัฒศรี. (2567). กลยุทธ์การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนบ้านท่าลาดขาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

หทัยกาญจน์ ก๋ามิ่ง. (2568). การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำปาง. ใน การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองการศึกษามหาบัณฑิตไม่ได้ตีพิมพ์. มหาวิทยาลัยพะเยา.

จริยธรรมกับชีวิต*

MORAL & LIFE

พระใบฎีกาพิชัย สิริธโร (ปาประลิต)

Phrabaidika Phichai Siridharo (Prapalit)

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Graduate Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus, Thailand

Corresponding Author's E-mail: Phichaypapralit@gmail.com

วันที่รับบทความ : 13 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 17 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 19 มีนาคม 2569

Received 13 March 2026; Revised 17 March 2026; Accepted 19 March 2026

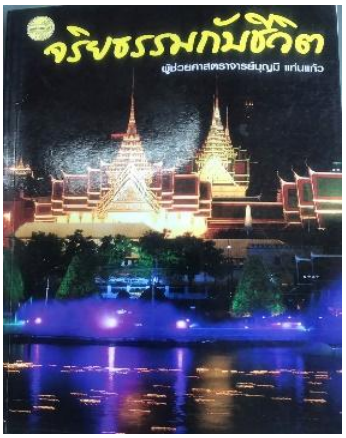

แปลจากหนังสือ : จริยธรรมกับชีวิต
ผู้เขียน : ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญมี แท่นแก้ว
ผู้แปล : ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญมี แท่นแก้ว
สำนักพิมพ์ : โอเดียนสโตร์
ปีที่พิมพ์ : 2552
จำนวนหน้า : 162

บทนำ

หนังสือ "จริยธรรมกับชีวิต" เป็นเป็นผลงานด้านจริยศาสตร์และปรัชญาชีวิตที่มุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างหลักคุณธรรมกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างเป็นระบบ ผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดพื้นฐานทางจริยธรรม ทั้งในมิติของความหมาย ความสำคัญ และบทบาทของจริยธรรมต่อการพัฒนาบุคคลและสังคม เนื้อหาเน้นการทำความเข้าใจชีวิตมนุษย์ในฐานะสิ่งมี

Citation:

* พระใบฎีกาพิชัย สิริธโร (ปาประลิต). (2569). จริยธรรมกับชีวิต. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1429-1442.

Phrabaidika Phichai Siridharo (Prapalit). (2026). Moral & Life.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1429-1442.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

คุณค่า และชี้ให้เห็นว่าการมีหลักยึดทางศีลธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชีวิตมีทิศทางและเป้าหมายที่ถูกต้อง หนังสือเล่มนี้ยังกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของชีวิตมนุษย์ โดยเชื่อมโยงความสุข ความดี และความสำเร็จเข้ากับการประพฤติปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของคุณธรรม ผู้เขียนอธิบายมาตรฐานในการตัดสินปัญหาทางจริยธรรมอย่างมีเหตุผล ชี้ให้เห็นความสำคัญของมโนธรรม ความรับผิดชอบ และการใช้ปัญญาในการพิจารณาการกระทำต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังเสนอหลักธรรมที่จำเป็นต่อการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง ในอีกด้านหนึ่ง หนังสือได้วิเคราะห์จริยธรรมในบริบทสังคมไทย โดยสะท้อนถึงค่านิยม วัฒนธรรม และปัญหาทางศีลธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมสมัย พร้อมทั้งเสนอแนวทางส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน ผลงานชิ้นนี้จึงมิได้เป็นเพียงตำราทางทฤษฎี หากแต่เป็นคู่มือแนวคิดที่ช่วยให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญของคุณธรรมในการดำรงชีวิต และสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งในระดับส่วนบุคคลและสังคมโดยรวมสำหรับหนังสือ จริยธรรมกับชีวิต ของผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญมี แท่นแก้ว พิมพ์ครั้งที่ 7 จำนวน 1,000 เล่ม จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดย โอเดียนสโตร์ กรุงเทพมหานคร รูปเล่มหนังสือมีขนาด 167 x 230 x 70 มม. น้ำหนักประมาณ 160 กรัม ใช้กระดาษชนิด กระดาษถนอมสายตา ซึ่งช่วยลดแสงสะท้อนและทำให้อ่านต่อเนื่องได้สบายตา โดยเนื้อหาของหนังสือมีจำนวนทั้งสิ้น 6 บท รวม 162 หน้า โดยเรียบเรียงเนื้อหาอย่างเป็นลำดับขั้น เริ่มจากการอธิบายหลักจริยธรรมพื้นฐาน ไปจนถึงการ ประยุกต์ใช้จริยธรรมในชีวิตประจำวันและสังคมไทย โครงสร้างเนื้อหามีความเป็นระบบ ชัดเจน และเหมาะสำหรับใช้เป็นตำราประกอบรายวิชาด้านจริยศาสตร์หรือปรัชญาชีวิต ทั้งยังเหมาะสำหรับผู้อ่านทั่วไปที่สนใจพัฒนาคุณธรรมและแนวคิดในการดำเนินชีวิตอย่างมีหลักการ ในด้านรูปแบบภายนอก ตัวเล่มใช้ โทนปกหลากสี มีรูปวัด แม่น้ำ และถนนที่ผู้คนกำลังสัญจร ด้านบนมุมซ้ายเป็นรูปวงกลมสีเหลืองเป็นตรงของโรงพิมพ์โอเดียนสโตร์ มีชื่อหนังสือเขียนด้วยอักษรสีเหลืองว่า จริยธรรมกับชีวิต และต่อด้วยตัวหนังสืออักษรสีขาวเขียนชื่อผู้แต่งว่า ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญมี แท่นแก้ว ส่วนปกหลังมีรูปและประวัติของผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญมี แท่นแก้ว (ประวัติ ตำแหน่งปัจจุบันงานแต่งตำรา วิชาชุดครู (ร่วมกับคณะชุดสังคม ศาสนาและวัฒนธรรม) ด้านตรงกันข้ามมีตราและรายชื่อสำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ สาขาวังบูรพา สาขาสยามสแควร์ สาขาปิ่นแก้ว สำหรับข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ คือ บุญมี แท่นแก้ว, จริยธรรมกับชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2552. ISBN : 978-974-277-600-8

จริยธรรมกับชีวิต

หนังสือ จริยธรรมกับชีวิต ของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญมี แท่นแก้ว นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักจริยธรรมและความสำคัญของคุณธรรมในการกำหนดทิศทางชีวิตมนุษย์อย่างเป็นระบบ ผู้เขียนอธิบายความหมายของจริยธรรมในเชิงปรัชญา ควบคู่กับการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยชี้ให้เห็นว่าจริยธรรมมิใช่เพียงข้อกำหนดทางสังคม หากแต่เป็นหลักยึดภายในจิตใจที่ช่วยให้มนุษย์สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผล เนื้อหาครอบคลุมตั้งแต่ความหมายของชีวิต จุดมุ่งหมายของชีวิตมนุษย์ มาตรฐานในการตัดสินปัญหาทางจริยธรรม ไปจนถึงบทบาทของคุณธรรมในสังคมไทย ผู้เขียนเน้นการใช้เหตุผลและมโนธรรมเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาความดี–ความชั่ว พร้อมทั้งยกตัวอย่างสถานการณ์เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น หนังสือจึงมีลักษณะเป็นงานวิชาการที่เรียบเรียงอย่างเป็นลำดับขั้น อ่านเข้าใจง่าย และสามารถนำไปใช้ประกอบการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้น หนังสือเล่มนี้จึงมิได้มุ่งเพียงเสนอทฤษฎีทางจริยศาสตร์ในเชิงนามธรรมเท่านั้น หากแต่เน้นการบูรณาการหลักคุณธรรมเข้ากับการดำเนินชีวิตจริงของมนุษย์ ผู้เขียนพยายามชี้ให้เห็นว่าจริยธรรมเป็นพื้นฐานของการพัฒนาตนเอง ครอบครัว และสังคมโดยรวม อีกทั้งยังส่งเสริมให้ผู้อ่านตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน และเห็นความสำคัญของการสร้างสังคมที่ตั้งอยู่บนความดีงาม ความยุติธรรม และความมีเหตุผล หนังสือจึงเป็นทั้งตำราทางความคิดและแนวทางปฏิบัติที่ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน ซึ่งเนื้อหาประกอบด้วย

บทที่ 1 หลักจริยธรรม ได้อธิบายความหมายของ “จริยธรรม” ในฐานะหลักเกณฑ์ว่าด้วยความประพฤติที่ดีงามของมนุษย์ โดยเชื่อมโยงคำว่า จริยธรรม ศีลธรรม และคุณธรรมเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าจริยธรรมมิใช่เพียงกฎเกณฑ์ภายนอกที่สังคมกำหนด หากแต่เป็นหลักยึดภายในจิตใจที่ช่วยควบคุมความคิด คำพูด และการกระทำให้เป็นไปในทางที่ถูกต้อง เนื้อหาได้กล่าวถึงพัฒนาการของแนวคิดทางจริยศาสตร์ ทั้งในมิติของปรัชญาตะวันตกและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เห็นรากฐานทางความคิดที่หลากหลาย นอกจากนี้ยังอธิบายองค์ประกอบสำคัญของจริยธรรม ได้แก่ เจตนา ความรับผิดชอบ และมโนธรรม ซึ่งเป็นกลไกภายในที่ใช้ตัดสินความดี ความชั่ว ผู้เขียนเน้นว่าการกระทำจะมีคุณค่าทางจริยธรรมหรือไม่ ขึ้นอยู่กับเจตนาเป็นสำคัญ พร้อมทั้งเสนอแนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานทางศีลธรรมที่ใช้พิจารณาการกระทำของมนุษย์ บทนี้ยังชี้ให้เห็นความสำคัญของจริยธรรมต่อการอยู่ร่วมกันใน

สังคม เพราะหากปราศจากหลักยึดทางศีลธรรม สังคมย่อมเกิดความสับสนและขาดความสงบสุข โดยสรุป บทที่ 1 เป็นพื้นฐานสำคัญที่ปูทางให้ผู้อ่านเข้าใจสาระของจริยธรรมก่อนเข้าสู่ประเด็นเรื่องชีวิตและการดำเนินชีวิตในบทต่อไป

บทที่ 2 ชีวิต ได้กล่าวถึงความหมายและคุณค่าของชีวิตมนุษย์ในมิติที่ลึกซึ้ง ทั้งในเชิงชีวภาพ จิตใจ และสังคม ผู้เขียนอธิบายว่าชีวิตมิใช่เพียงการดำรงอยู่ทางร่างกาย หากแต่เป็นกระบวนการพัฒนาทางความคิดและจิตใจที่ต้องอาศัยคุณธรรมเป็นแนวทางกำกับ ชีวิตที่ดีจึงมิได้วัดจากความมั่งคั่งหรือชื่อเสียงเพียงอย่างเดียว แต่ต้องประกอบด้วยความดี ความถูกต้อง และความรับผิดชอบ เนื้อหาในบทนี้ยังชี้ให้เห็นองค์ประกอบของชีวิตที่สมบูรณ์ ได้แก่ การรู้จักตนเอง การมีเป้าหมาย และการดำเนินชีวิตอย่างมีหลักการ ผู้เขียนเน้นความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับจริยธรรม โดยเสนอว่าหากมนุษย์ขาดหลักคุณธรรม ชีวิตย่อมขาดทิศทางและอาจนำไปสู่ปัญหาทางสังคม บทนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าชีวิตเป็นสิ่งมีคุณค่าและควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านปัญญาและคุณธรรม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างตนเองและสังคม โดยสรุป บทที่ 2 มุ่งสร้างความตระหนักว่าชีวิตที่มีคุณค่า คือชีวิตที่ดำเนินไปภายใต้กรอบแห่งจริยธรรมอย่างมั่นคง

บทที่ 3 จุดมุ่งหมายของชีวิตมนุษย์ ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของชีวิตมนุษย์ มุ่งอธิบายเป้าหมายสูงสุดของการดำรงชีวิตว่ามิใช่เพียงความสำเร็จทางวัตถุหรือความสุขชั่วคราว หากแต่เป็นการพัฒนาตนเองให้สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ทุกคนล้วนแสวงหาความสุข แต่ความสุขที่แท้จริงควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของความดีงามและคุณธรรม มิใช่ความพึงพอใจที่เกิดจากการสนองความต้องการเพียงชั่วครู่ เนื้อหาในบทนี้ยังกล่าวถึงแนวคิดเรื่องคุณค่าของชีวิตในเชิงจริยธรรม โดยเสนอว่าชีวิตที่มีความหมายคือชีวิตที่มีเป้าหมายชัดเจนและตั้งอยู่บนความถูกต้อง ผู้เขียนอธิบายว่าการกำหนดจุดมุ่งหมายของชีวิตต้องอาศัยการใช้เหตุผล การรู้จักตนเอง และการพิจารณาถึงผลกระทบต่อผู้อื่น จุดมุ่งหมายที่ดีจึงควรสอดคล้องกับประโยชน์ส่วนรวม มิใช่มุ่งเพียงประโยชน์ส่วนตน บทนี้ยังเชื่อมโยงหลักธรรมทางศาสนากับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้มนุษย์ก้าวสู่ความเจริญทั้งทางโลกและทางธรรม โดยสรุป ผู้เขียนต้องการเน้นว่าชีวิตมนุษย์จะมีคุณค่าได้ ก็ต่อเมื่อมีเป้าหมายที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของจริยธรรมและความรับผิดชอบ

บทที่ 4 มาตรฐานในการตัดสินปัญหาทางจริยธรรม กล่าวถึงหลักเกณฑ์และแนวทางที่ใช้พิจารณาว่าการกระทำใดถูกหรือผิด ดีหรือชั่ว ผู้เขียนเสนอว่าการตัดสินปัญหาทางจริยธรรมต้องอาศัยทั้งเหตุผล มโนธรรม และหลักคุณธรรมที่เป็นที่ยอมรับร่วมกันในสังคม ไม่ควรใช้

อารมณ์หรือความลำเอียงเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน เนื้อหาได้อธิบายแนวคิดเกี่ยวกับมาตรฐานทางจริยธรรมหลายรูปแบบ เช่น การพิจารณาจากผลของการกระทำ การพิจารณาจากเจตนา และการพิจารณาจากหน้าที่หรือหลักการ ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าปัญหาทางจริยธรรมมักมีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับผลกระทบหลายด้าน จึงจำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบและรอบด้าน นอกจากนี้ ยังเน้นความสำคัญของความยุติธรรม ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ในการตัดสินใจ บทนี้ช่วยให้ผู้อ่านมีเครื่องมือทางความคิดในการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันอย่างมีหลักเกณฑ์ และสามารถเลือกแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับคุณธรรมได้อย่างเหมาะสม

บทที่ 5 หลักธรรมจำเป็นต้องปฏิบัติประจำวัน ได้กล่าวถึงการมุ่งเน้นนำหลักจริยธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงอย่างเป็นรูปธรรม ผู้เขียนเสนอว่าคุณธรรมมิใช่เรื่องไกลตัวหรือเป็นเพียงแนวคิดเชิงทฤษฎี หากแต่เป็นหลักปฏิบัติที่ต้องฝึกฝนในชีวิตประจำวัน เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความมีวินัย และความเมตตา หลักธรรมเหล่านี้เป็นพื้นฐานที่ช่วยให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคงและได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่น เนื้อหาในบทนี้ยังชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวันควรเริ่มจากการควบคุมตนเอง ทั้งทางความคิด คำพูด และการกระทำ ผู้เขียนเน้นว่าการพัฒนาคุณธรรมต้องอาศัยความสม่ำเสมอและความตั้งใจจริง มิใช่เพียงการรับรู้แต่ไม่ลงมือปฏิบัติ นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงความสำคัญของศีลธรรมขั้นพื้นฐานที่ช่วยป้องกันปัญหาสังคมและสร้างความสงบสุขในระดับบุคคลและส่วนรวม โดยสรุป บทนี้มุ่งสร้างความตระหนักว่าการดำเนินชีวิตอย่างมีหลักธรรม คือรากฐานสำคัญของการมีชีวิตที่ดีและมีคุณค่า

บทที่ 6 จริยธรรมในสังคมไทย ได้วิเคราะห์บทบาทของคุณธรรมและค่านิยมในบริบทสังคมไทย โดยผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าจริยธรรมไทยได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรม ประเพณี และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของสังคมไทยมายาวนาน อย่างไรก็ตาม ในยุคสมัยที่สังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ปัญหาทางจริยธรรมก็ปรากฏให้เห็นชัดเจนมากขึ้น ทั้งในด้านครอบครัว การศึกษา การเมือง และเศรษฐกิจ เนื้อหาในบทนี้เสนอว่าการพัฒนาสังคมไทยให้เข้มแข็งจำเป็นต้องส่งเสริมจริยธรรมควบคู่ไปกับความเจริญทางวัตถุ ผู้เขียนเน้นบทบาทของสถาบันต่าง ๆ เช่น ครอบครัว โรงเรียน และศาสนา ในการปลูกฝังคุณธรรมแก่ประชาชน นอกจากนี้ ยังชี้ให้เห็นว่าการสร้างสังคมที่มีคุณภาพต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายในการยึดมั่นในความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม โดยสรุป บท

นี้สะท้อนให้เห็นว่าจริยธรรมมิใช่เพียงเรื่องของปัจเจกบุคคล หากแต่เป็นพื้นฐานสำคัญของความมั่นคงและความสงบสุขของสังคมไทยโดยรวม

บทวิจารณ์

จุดเด่น

หนังสือ จริยธรรมกับชีวิต ของผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญมี แท่นแก้ว เป็นงานเขียนแนวจริยศาสตร์เชิงวิชาการที่มุ่งอธิบายหลักคุณธรรมควบคู่กับการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเป็นระบบ เนื้อหามีความชัดเจน ลำดับขั้นตอนดี และใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายแม้จะเป็นประเด็นทางปรัชญา ผู้เขียนสามารถเชื่อมโยงแนวคิดเชิงทฤษฎีกับบริบทสังคมไทยได้อย่างเหมาะสม ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพการนำจริยธรรมไปใช้จริง หนังสือมีโครงสร้างเนื้อหาที่ครอบคลุมตั้งแต่พื้นฐานแนวคิดไปจนถึงการวิเคราะห์ปัญหาทางจริยธรรมร่วมสมัย อีกทั้งยังเน้นการใช้เหตุผล มโนธรรม และความรับผิดชอบเป็นหลักในการตัดสินใจ จุดเด่นสำคัญคือการผสานหลักธรรมทางศาสนาเข้ากับกรอบคิดเชิงเหตุผลทางวิชาการได้อย่างกลมกลืน จึงเหมาะทั้งสำหรับใช้เป็นตำราประกอบการเรียนและเป็นแนวทางพัฒนาตนเองในชีวิตจริง หนังสือเล่มนี้สามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ รูปแบบทางวรรณกรรม ภาษาและการนำเสนอ การออกแบบเนื้อหา ความทันสมัย และคุณค่าทางวิชาการ ซึ่งแต่ละประเด็นล้วนสะท้อนจุดเด่นที่ทำให้งานเขียนมีความโดดเด่นและแตกต่างกัน ประกอบด้วย

1. รูปแบบทางวรรณกรรม หนังสือเล่มนี้มีรูปแบบทางวรรณกรรมเชิงวิชาการที่ผสมผสานการอธิบายเชิงทฤษฎีกับการยกตัวอย่างประกอบอย่างเป็นลำดับขั้น เนื้อหาเรียบเรียงอย่างเป็นระบบจากแนวคิดพื้นฐานไปสู่การประยุกต์ใช้จริง มีลักษณะเป็นงานเขียนเชิงอธิบายและวิเคราะห์ ไม่เน้นการเล่าเรื่องแบบบันเทิง แต่เน้นความชัดเจนทางความคิด โครงสร้างบทมีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน ทำให้ผู้อ่านเห็นพัฒนาการของแนวคิดด้านจริยธรรมอย่างเป็นขั้นตอน รูปแบบดังกล่าวเหมาะสำหรับใช้เป็นตำราประกอบการเรียนการสอน และยังเอื้อต่อการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม

2. ภาษาและการนำเสนอ ภาษาที่ใช้ในหนังสือ จริยธรรมกับชีวิต มีลักษณะสุภาพเป็นทางการ และชัดเจน เข้าใจง่าย แม้จะกล่าวถึงประเด็นทางปรัชญาและจริยศาสตร์ที่ค่อนข้างลึกซึ้ง ผู้เขียนเลือกใช้ถ้อยคำที่กระชับ ไม่ซับซ้อนเกินความจำเป็น การอธิบายแนวคิดสำคัญมีการขยายความและให้เหตุผลสนับสนุนอย่างเหมาะสม ทำให้ผู้อ่านสามารถติดตาม

เนื้อหาได้ต่อเนื่อง การนำเสนอมีความเป็นกลาง ไม่ชี้นำเกินควร แต่เปิดโอกาสให้ผู้อ่านใช้วิจารณญาณของตนเอง

3. การออกแบบเนื้อหา การออกแบบเนื้อหาในหนังสือ จริยธรรมกับชีวิต มีความเป็นระบบ เริ่มจากการวางพื้นฐานแนวคิดเรื่องจริยธรรม ก่อนจะขยายไปสู่ประเด็นชีวิต จุดมุ่งหมายและการตัดสินปัญหาทางศีลธรรม เนื้อหาแต่ละบทมีความเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน มีการจัดลำดับหัวข้อย่อยที่ช่วยให้เข้าใจประเด็นสำคัญได้ง่าย โครงสร้างการเรียบเรียงช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นภาพรวมของจริยธรรมทั้งในระดับบุคคลและสังคม การแบ่งบทอย่างเหมาะสมยังช่วยให้สามารถศึกษาเป็นตอน ๆ ได้โดยไม่สับสน

4. ความทันสมัย หนังสือเล่มนี้แสดงให้เห็นถึงความพยายามเชื่อมโยงหลักจริยธรรมกับบริบทสังคมร่วมสมัย แม้แนวคิดพื้นฐานจะมีรากฐานจากหลักปรัชญาและศาสนา แต่ผู้เขียนได้นำมาประยุกต์กับปัญหาสังคมปัจจุบัน เช่น ปัญหาค่านิยม การตัดสินใจเชิงศีลธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม เนื้อหาจึงไม่ล้าสมัย หากยังสามารถนำมาใช้พิจารณาสถานการณ์ร่วมสมัยได้อย่างเหมาะสม ความทันสมัยในที่นี้อยู่ที่การตีความและประยุกต์ใช้ มากกว่าการเสนอแนวคิดใหม่โดยสิ้นเชิง

5. คุณค่าทางวิชาการ หนังสือ จริยธรรมกับชีวิต มีคุณค่าทางวิชาการอย่างเด่นชัด เนื่องจากเนื้อหาได้รับการเรียบเรียงอย่างเป็นระบบตามหลักจริยศาสตร์และปรัชญาศีลธรรม ผู้เขียนอธิบายแนวคิดพื้นฐานอย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งวิเคราะห์ประเด็นปัญหาทางจริยธรรมอย่างรอบคอบและเป็นกลาง โครงสร้างเนื้อหามีความชัดเจน ลำดับขั้นตอนการอธิบายช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจสาระสำคัญได้ง่าย หนังสือยังสามารถใช้เป็นตำราประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาจริยธรรมได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังส่งเสริมการคิดเชิงวิเคราะห์ การใช้วิจารณญาณและการตัดสินใจอย่างมีหลักเกณฑ์ จึงนับเป็นผลงานที่มีคุณค่าทั้งในเชิงทฤษฎีและการประยุกต์ใช้ในบริบททางการศึกษาและสังคมร่วมสมัย

โดยสรุป หนังสือเล่มนี้มีจุดเด่นด้านคุณค่าทางวิชาการและการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง เนื้อหามีความน่าเชื่อถือ เป็นระบบ และมีเหตุผลสนับสนุนอย่างชัดเจน สามารถใช้เป็นเอกสารประกอบการเรียนในระดับอุดมศึกษาได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมแก่ผู้อ่าน หนังสือมิได้มุ่งเพียงให้ความรู้เชิงทฤษฎี แต่ยังปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม จึงนับเป็นงานเขียนที่มีคุณค่าทั้งในเชิงวิชาการและเชิงพัฒนาชีวิตอย่างแท้จริง

จุดด้อย

หนังสือ จริยธรรมกับชีวิต ของผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญมี แท่นแก้ว เป็นผลงานด้านจริยศาสตร์เชิงวิชาการที่มีความเป็นระบบและรอบคอบ อย่างไรก็ตาม ด้วยลักษณะการเขียนที่เน้นความเป็นตำราและการอธิบายเชิงทฤษฎี ทำให้บางช่วงของเนื้อหาอาจขาดความกระชับหรือความหลากหลายในการนำเสนอ สำหรับผู้อ่านทั่วไปที่ไม่ได้มีพื้นฐานทางปรัชญา อาจรู้สึกว่าเนื้อหาบางส่วนค่อนข้างเป็นนามธรรมและต้องใช้สมาธิในการทำความเข้าใจพอสมควร การวิจารณ์หนังสือเล่มนี้สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

1. ความเป็นนามธรรมของเนื้อหา เนื้อหาบางตอนเน้นการอธิบายแนวคิดเชิงทฤษฎีค่อนข้างมาก ตัวอย่างประกอบในบางหัวข้อยังมีไม่เพียงพอ ทำให้ผู้อ่านบางกลุ่มอาจเข้าใจได้ยาก โดยเฉพาะผู้ที่ไม่มีพื้นฐานทางจริยศาสตร์ จึงอาจลดความน่าสนใจสำหรับผู้อ่านทั่วไป และเหมาะกับผู้อ่านเชิงวิชาการมากกว่า

2. รูปแบบการนำเสนอค่อนข้างเป็นทางการ ภาษาที่ใช้มีความสุภาพและเป็นทางการสูง แม้จะชัดเจน แต่ไม่เน้นความหลากหลายของสำนวน ขาดการเล่าเรื่องหรือกรณีศึกษาที่ร่วมสมัยมากพอ จึงอาจไม่ดึงดูดผู้อ่านวัยรุ่นหรือคนรุ่นใหม่ ทำให้ภาพรวมค่อนข้างเคร่งขรึมในเชิงวิชาการ มากกว่างานเขียนแนวสร้างแรงบันดาลใจ

3. การเชื่อมโยงกับบริบทสมัยใหม่ยังจำกัด แม้จะกล่าวถึงปัญหาสังคมโดยรวม แต่ยังไม่ลงลึกในประเด็นร่วมสมัยบางด้าน เช่น ปัญหาดิจิทัล เทคโนโลยี หรือจริยธรรมสื่อออนไลน์ ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในสังคมปัจจุบัน จึงอาจทำให้เนื้อหาบางส่วนดูห่างจากสถานการณ์ใหม่ ๆ หากมีการปรับปรุงเพิ่มเติมจะช่วยเพิ่มความทันสมัยได้มากขึ้น

4. การขาดมุมมองเปรียบเทียบหลากหลายสำนักคิด หนังสือมุ่งเน้นกรอบคิดหลักที่ผู้เขียนถนัด แต่ยังไม่ได้นำเสนอแนวคิดจากนักปรัชญาตะวันตกหรือสำนักคิดอื่นอย่างกว้างขวาง การเปรียบเทียบแนวคิดหลายมิติจะช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดขึ้น และเปิดโอกาสให้เกิดการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบมากกว่าเดิม แม้เนื้อหาปัจจุบันจะครบถ้วนในระดับพื้นฐาน แต่ยังสามารถพัฒนาให้ลุ่มลึกยิ่งขึ้นได้

โดยสรุป แม้หนังสือเล่มนี้จะมีจุดด้อยบางประการในด้านความเป็นนามธรรม รูปแบบการนำเสนอที่ค่อนข้างเป็นทางการ และการเชื่อมโยงกับประเด็นร่วมสมัยที่ยังไม่หลากหลาย แต่จุดด้อยเหล่านี้มิได้ลดทอนคุณค่าทางวิชาการของหนังสือ หากกลับสะท้อนถึงลักษณะของงานเขียนเชิงตำราที่มุ่งความถูกต้องและเป็นระบบ ทั้งนี้ หากมีการปรับปรุงด้านตัวอย่างร่วม

สมัยและเพิ่มมุมมองเปรียบเทียบ จะช่วยให้หนังสือเข้าถึงผู้อ่านได้กว้างขวางยิ่งขึ้น และเสริมความสมบูรณ์ให้ผลงานมีความร่วมสมัยมากยิ่งขึ้น

วิเคราะห์ประเด็นของคุณค่าของหนังสือ

หนังสือ จริยธรรมกับชีวิต ของผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญมี แท่นแก้ว ได้วิเคราะห์ถึงคุณค่าของการดำเนินชีวิตอย่างมีหลักจริยธรรมและเหตุผล ผู้เขียนมุ่งเน้นให้ผู้อ่านเข้าใจความสำคัญของคุณธรรมในฐานะรากฐานของการพัฒนาตนเองและสังคม เนื้อหาชี้ให้เห็นว่าการมีจริยธรรมมิใช่เพียงข้อกำหนดทางศาสนาหรือสังคม แต่เป็นหลักในการตัดสินใจและกำหนดทิศทางชีวิต หนังสือยังสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างจริยธรรมกับความรับผิดชอบต่อส่วนรวม อีกทั้งส่งเสริมการใช้วิจารณญาณอย่างรอบคอบในการแก้ปัญหา ผู้เขียนเสนอแนวคิดอย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน จึงนับเป็นผลงานที่ให้คุณค่าทั้งเชิงความคิดและเชิงปฏิบัติ คุณค่าเด่นชัดของหนังสือสามารถวิเคราะห์ได้ 5 ด้าน ดังนี้

1. คุณค่าด้านสังคม

หนังสือ จริยธรรมกับชีวิต ช่วยเปิดมุมมองให้สังคมเห็นความสำคัญของคุณธรรมในฐานะรากฐานของความสงบสุข ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าปัญหาสังคมจำนวนมากมีสาเหตุมาจากการขาดจริยธรรม เนื้อหาส่งเสริมให้บุคคลตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม อีกทั้งกระตุ้นให้เกิดการสร้างค่านิยมที่ดีร่วมกันในสังคม การนำเสนอแนวคิดเชิงเหตุผลช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจว่าการพัฒนาสังคมต้องควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรม หนังสือจึงมีบทบาทในการเสริมสร้างจิตสำนึกสาธารณะและความสามัคคีในสังคมไทย

2. คุณค่าด้านการศึกษา

หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าในเชิงตำราและเอกสารประกอบการเรียนด้านจริยศาสตร์อย่างชัดเจน เนื้อหามีความเป็นระบบ เหมาะสำหรับใช้ในระดับอุดมศึกษา ผู้เขียนอธิบายหลักการพื้นฐานอย่างครบถ้วนและเป็นลำดับขั้น ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการใช้เหตุผลทางศีลธรรม นักศึกษาสามารถใช้เป็นแนวทางในการอภิปรายและวิเคราะห์กรณีศึกษาทางจริยธรรมได้อย่างมีหลักเกณฑ์ จึงช่วยพัฒนาทักษะทางความคิดและเสริมสร้างพื้นฐานทางคุณธรรมควบคู่กัน

3. คุณค่าด้านการพัฒนาตนเอง

หนังสือสะท้อนคุณค่าในการพัฒนาบุคลิกภาพและจิตสำนึกของบุคคล ผู้อ่านได้รับแนวทางในการประเมินตนเองทั้งด้านความคิดและการกระทำ หลักจริยธรรมที่นำเสนอสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ส่งเสริมความมีวินัย ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบต่อหน้าที่ การตระหนักรู้ในคุณค่าของตนเองและผู้อื่นช่วยให้เกิดการอยู่ร่วมกันอย่างเข้าใจ หนังสือจึงมีบทบาทในการหล่อหลอมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของมนุษย์

4. คุณค่าด้านวัฒนธรรมและศีลธรรม

หนังสือมีส่วนช่วยธำรงและถ่ายทอดค่านิยมทางศีลธรรมที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย แนวคิดหลายประการเชื่อมโยงกับหลักธรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมดั้งเดิม การอธิบายอย่างมีเหตุผลช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจแก่นแท้ของคุณธรรมมากกว่าการยึดถือเพียงรูปแบบ หนังสือจึงทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างหลักคิดดั้งเดิมกับการตีความในยุคปัจจุบัน ส่งเสริมให้วัฒนธรรมด้านคุณธรรมยังคงมีความหมายและคุณค่า

5. คุณค่าด้านความคิดเชิงเหตุผล

หนังสือแสดงให้เห็นความสำคัญของการใช้เหตุผลในการตัดสินปัญหาทางจริยธรรม ผู้เขียนเน้นว่าการกระทำที่ดีควรตั้งอยู่บนหลักคิดที่รอบคอบ มิใช่อาศัยอารมณ์หรือความเชื่อเพียงอย่างเดียว แนวทางดังกล่าวช่วยพัฒนาความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์อย่างมีหลักเกณฑ์ ผู้อ่านจึงได้รับทั้งกรอบความคิดและทักษะในการตัดสินใจอย่างมีคุณภาพ ส่งผลให้การดำเนินชีวิตมีความมั่นคงและสอดคล้องกับคุณธรรมอย่างแท้จริง

หลักธรรมที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้

หนังสือ จริยธรรมกับชีวิต ของผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญมี แท่นแก้ว ถือเป็นงานเขียนด้านจริยศาสตร์ที่มุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างหลักคุณธรรมกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างเป็นระบบ ผู้เขียนได้ผสานแนวคิดทางปรัชญาเข้ากับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อชี้ให้เห็นแนวทางการพัฒนาตนเองและสังคมอย่างมีคุณค่า เนื้อหาเน้นให้ผู้อ่านตระหนักว่าจริยธรรมมิใช่เพียงข้อบังคับทางศาสนา หากแต่เป็นกรอบความคิดและหลักปฏิบัติที่ช่วยกำกับการตัดสินใจในชีวิตประจำวัน หนังสือยังสะท้อนให้เห็นว่าการยึดมั่นในคุณธรรมสามารถสร้างความมั่นคงทั้งในระดับบุคคลและสังคม อีกทั้งยังส่งเสริมการใช้เหตุผลควบคู่กับมโนธรรมใน

การแก้ไขปัญหา ด้วยเหตุนี้ หนังสือเล่มนี้ จึงมีลักษณะเป็นทั้งตำราวิชาการและแนวทางการพัฒนาชีวิตที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทยโดยหลักธรรมสำคัญที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ ได้แก่

1. ศีล 5 หลักพื้นฐานในการควบคุมความประพฤติทางกายและวาจา ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ได้อธิบายความหมายของ ศีล ไว้ว่าคำว่า “ศีล” นี้ แปลว่า ปกติ คือทำกายและวาจาให้เป็นปกติให้เรียบร้อย ไม่ทำความเดือดร้อนให้แก่ผู้ใด, แปลว่า เย็น คือทำให้เป็นคนเยือกเย็น ทำให้เย็นกาย เย็นใจ ไม่ต้องเดือดร้อนเพราะขาดศีล, แปลว่า เกษม คือ ปลอดภัย ทำให้เบากายเบาใจ อีกอย่างหนึ่ง คำว่าศีลนี้ มีความหมายเป็น สีลนะ กล่าวคือเป็นมูลราก ส่วนคำว่า “สีลนะ” นี้ ก็คือกิริยาที่รวมเอาไว้อย่างดี หมายถึงความที่กรรมในทวารมีกายกรรมเป็นต้น ไม่กระจัดกระจายโดยความมีระเบียบอันดีอย่างหนึ่ง คือความเข้าไปรับไว้ หมายถึง ความเป็นที่รองรับโดย ความเป็นที่ตั้งอาศัยแห่งกุศลธรรมทั้งหลายหรืออีกนัยหนึ่งว่า ศีล คือ เจตนา หมายถึง เจตนางดเว้นจากบาปธรรมมีปาณาติบาตเป็นต้น ศีล คือ เจตสิก (ได้แก่กุศลธรรม คือ ความไม่โลภ ความไม่พยาบาท ความเห็นชอบ) ของ บุคคลผู้งดเว้นจากบาปธรรมมีปาณาติบาตเป็นต้น (พระพุทธโฆสาจารย์, 2546, น. 10-11)

2. พรหมวิหาร 4 เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสงบ ความหมายของ พรหมวิหาร 4 ว่าเป็นธรรมหมวดหนึ่งในพระพุทธศาสนา มีความหมายหลายนัย คือ 1. เป็นธรรมเครื่องอยู่ของพรหม เครื่องอยู่อย่างพรหม และทำให้ผู้ปฏิบัติเสมอด้วยพรหม โดยมุ่งประเด็นที่ว่า เมื่อผู้บำเพ็ญสมาธิ เจริญเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาแล้ว ย่อมส่งผลให้บรรลุฌานได้ตามลำดับ 2. เป็นธรรมเครื่องอยู่ของผู้ประเสริฐ เป็นธรรมประจำใจอันประเสริฐ เป็นหลักความประพฤติที่ประเสริฐ เมื่อมีธรรม 4 ประการนี้ประจำใจ ย่อมมีความรักต่อสรรพสัตว์ ปรารถนาช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นทุกข์ และไม่ซ้ำเติมเมื่อผู้อื่นประสบความไม่สำเร็จ 3. เป็นธรรมเครื่องอยู่ของผู้เป็นใหญ่ คือ ผู้นำหรือผู้ปกครอง โดยมุ่งให้ผู้นำหรือผู้ปกครองมีความรักและความปรารถนาดีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา พร้อมทั้งช่วยเหลือเมื่อเขาประสบความทุกข์ ยินดีเมื่อเขาได้รับความสำเร็จ และวางใจเป็นกลางไม่ตกอยู่ในอคติ พรหมวิหาร 4 เรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่า อัปปมัญญา 4 เพราะมุ่งประเด็นที่ว่าเป็นธรรมที่แผ่ไปไม่จำกัดในมนุษย์และสัตว์ทั้งหลาย จึงเรียกว่า พรหมวิหาร 4 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2548, น. 120 – 121)

3. อิทธิบาท 4 หลักแห่งความสำเร็จในการศึกษาและการทำงาน คือ คุณธรรมที่จะนำผู้ประพฤติปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนประสงค์ซึ่งต้องไม่เหลือวิสัยคือ สิ่งที่ตน

ประสงค์นั้นต้องอยู่ในวิสัยที่อาจใช้ความเพียรพยายามทำให้ เกิดขึ้นได้มิใช่เป็นความเพ้อฝันที่ไม่มีโอกาสประสบความสำเร็จคุณธรรมกลุ่มนี้เรียกว่า อิทธิบาท 4 (พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ), 2548 : 166)

4. ฆราวาสธรรม 4 แนวปฏิบัติสำหรับผู้ครองเรือนเพื่อความมั่นคงของครอบครัว ฆราวาสธรรม 4 เป็นหลักธรรมสำหรับผู้ครองเรือน อันประกอบด้วย สัจจะ (ความซื่อสัตย์จริงใจ) ทมะ (การฝึกตนควบคุมอารมณ์) ขันติ (ความอดทน) และจาคะ (ความเสียสละ) หลักธรรมทั้งสี่ประการนี้ช่วยสร้างพื้นฐานความไว้วางใจและความเข้าใจอันดีในครอบครัว เมื่อสมาชิกยึดมั่นในสัจจะ ย่อมเกิดความเชื่อถือซึ่งกันและกัน การมีทมะช่วยลดความขัดแย้งจากอารมณ์ที่ไม่เหมาะสม ขันติทำให้สามารถเผชิญปัญหาและอุปสรรคได้อย่างมั่นคง ส่วนจาคะส่งเสริมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อันเป็นรากฐานของความรัก ความสามัคคี และความยั่งยืนของชีวิตครอบครัว (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2556, น. 168-144)

5. อริยมรรคมีองค์ 8 แนวทางการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักศีล สมาธิ และปัญญา อริยมรรคมีองค์ 8 เป็นหลักการดำเนินชีวิตที่มุ่งสู่ “ทางสายกลาง” ซึ่งช่วยให้มนุษย์พ้นจากความสุดโต่งทั้งสองด้าน ได้แก่ การแสวงหาความสุขสุดขีดและการทรมานตน ประกอบด้วย ความเห็นชอบ การดำริชอบ การพูด การกระทำ การเลี้ยงชีพ ความเพียร สติ และสมาธิ มรรค 8 ไม่ใช่เพียงคำสอนทางศาสนา แต่เป็น “แนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิต” ที่สามารถใช้ได้จริงในทุกสังคม เช่น การทำงานอย่างมีจริยธรรม การบริหารชีวิตด้วยสติ และการมีเป้าหมายที่ชัดเจน หลักนี้จึงเป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและเป็นธรรม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2551, น. 215) มรรคมีองค์ 8 นี้ เป็นอริยสัจจ์ ข้อที่ 4 และได้ชื่อว่ามัชฌิมาปฏิปทา แปลว่า “ทางสายกลาง” เพราะเป็นข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่งความหลุดพ้นเป็นอิสระ ดับทุกข์ ปลอดปัญหา ไม่ติดข้องในที่สุดทั้งสอง คือ กามสุขัลลิกานุโยค และอัตตกิลมถานุโยค ที่สุด อริยสัจจ์ 4

การวิจารณ์เชิงเปรียบเทียบ

หนังสือ จริยธรรมกับชีวิต ของผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญมี แท่นแก้ว มีความโดดเด่นในด้านการอธิบายหลักจริยธรรมอย่างเป็นระบบตามกรอบจริยศาสตร์และปรัชญา เนื้อหามุ่งวิเคราะห์แนวคิดเชิงเหตุผล วางหลักเกณฑ์ในการตัดสินปัญหาทางศีลธรรม และเรียบเรียงในลักษณะตำราทางวิชาการที่ชัดเจน เหมาะสำหรับใช้ศึกษาในเชิงทฤษฎีและการเรียนการสอน

หากเปรียบเทียบกับหนังสือ พุทธธรรม ของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) จะพบว่า พุทธธรรม มีลักษณะเป็นงานอธิบายหลักพระพุทธศาสนาอย่างลุ่มลึก ครอบคลุมทั้งด้านปรัชญา จริยธรรม และการปฏิบัติธรรมในภาพกว้าง โดยเน้นการอ้างอิงพระไตรปิฎกและหลักฐานทางพระพุทธศาสนาอย่างละเอียด ขณะที่ จริยธรรมกับชีวิต มุ่งเน้นการจัดระบบแนวคิดจริยธรรมให้เข้าใจง่าย และประยุกต์ใช้กับบริบทสังคมและการดำเนินชีวิตโดยตรงดังนั้น แม้ทั้งสองเล่มจะมีจุดร่วมคือการส่งเสริมคุณธรรมและการพัฒนาปัญญา แต่พุทธธรรม มีความลุ่มลึกทางพระพุทธปรัชญาในเชิงคัมภีร์มากกว่า ส่วน จริยธรรมกับชีวิต มีความเด่นในด้านการเรียบเรียงเชิงการศึกษาและการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรม

สรุปและข้อเสนอแนะ

หนังสือ จริยธรรมกับชีวิต ของผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญมี แท่นแก้ว เป็นผลงานด้านจริยศาสตร์ที่มีความเป็นระบบและชัดเจนทางวิชาการ ผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับหลักจริยธรรม ความหมายของชีวิต จุดมุ่งหมายของมนุษย์ และมาตรฐานในการตัดสินปัญหาทางศีลธรรมอย่างเป็นลำดับขั้น เนื้อหามุ่งเน้นการใช้เหตุผลควบคู่กับหลักธรรม เพื่อพัฒนาทั้งความคิดและการกระทำของผู้อ่าน หนังสือมีคุณค่าในฐานะตำราประกอบการเรียนการสอน และยังสามารถใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรมได้อย่างเหมาะสม จุดเด่นอยู่ที่การเชื่อมโยงทฤษฎีกับการประยุกต์ใช้ในบริบทสังคมไทย ทำให้ผู้อ่านเห็นความสำคัญของจริยธรรมในระดับบุคคลและสังคมโดยรวม **ข้อเสนอแนะ** ในการพัฒนาหนังสือเล่มนี้เพิ่มเติม อาจเพิ่มกรณีศึกษาร่วมสมัยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น ประเด็นจริยธรรมในสื่อดิจิทัลหรือเทคโนโลยี เพื่อให้เนื้อหามีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น ควรเสริมตัวอย่างเชิงปฏิบัติที่หลากหลายเพื่อช่วยให้ผู้อ่านทั่วไปเข้าใจประเด็นนามธรรมได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ อาจเพิ่มมุมมองเปรียบเทียบกับแนวคิดจริยศาสตร์ตะวันตกเพื่อเปิดมิติการวิเคราะห์ที่กว้างขึ้น การจัดทำสรุปท้ายบทหรือคำถามเพื่อการอภิปรายก็จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เชิงวิพากษ์ได้ดีขึ้น หากมีการปรับปรุงในประเด็นเหล่านี้ จะช่วยให้หนังสือมีความสมบูรณ์และเข้าถึงผู้อ่านได้หลากหลายยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

บุญมี แท่นแก้ว. (2552). จริยธรรมกับชีวิต. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.

พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2548). อธิบายหลักธรรมตามหมวดจากนวโกวาท กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพธรรมสภา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2556). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์. (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพุทธโฆสเถระ. (2546). คัมภีร์วิสุทธิมรรค. แปลโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: บริษัทประยูรวงศ์พริ้นท์ติ้ง จำกัด.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2548). พจนานุกรมศัพท์ศาสนาสากล อังกฤษ – ไทย ฉบับราชบัณฑิตสถาน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์.

วิธีเอาชนะสมองที่คิดลบ*

SOUNDTRACKS THE SURPRISING SOLUTION TO OVERTHINKING

จันทิรา ชัยสุขโกศล

Chanthira Chaisukkoson

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Graduate Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus, Thailand

Corresponding Author's E-mail: chks.492@gmail.com

วันที่รับบทความ : 6 มีนาคม 2569; วันแก้ไขบทความ 19 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 21 มีนาคม 2569

Received 6 March 2026; Revised 19 March 2026; Accepted 21 March 2026

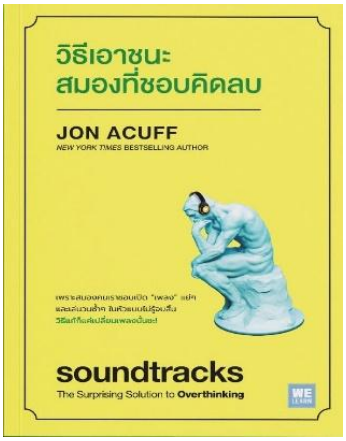

แปลจากหนังสือ : วิธีเอาชนะสมองที่คิดลบ

ผู้เขียน : Jon Acuff

ผู้แปล : กมลพร เปี่ยมเชาว์

สำนักพิมพ์ : วีเลิร์น กรุงเทพมหานคร

ปีที่พิมพ์ : 2568

จำนวนหน้า : 272

บทนำ

หนังสือ วิธีเอาชนะสมองที่คิดลบ ของ Jon Acuff (ต้นฉบับคือ Soundtracks The Surprising Solution to Overthinking) เป็นผลงานด้านจิตวิทยาพัฒนาตนเองที่มุ่งอธิบายปรากฏการณ์ "การคิดมากเกินไป" ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของมนุษย์ยุคปัจจุบัน ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่า ความคิดไม่ได้เกิดขึ้นแล้วจบไป หากแต่ทำงานซ้ำ ๆ เสมือน "เพลงประกอบ" ที่เปิดคลออยู่

Citation:

* จันทิรา ชัยสุขโกศล. (2569). วิธีเอาชนะสมองที่คิดลบ. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1443-1457.

Chanthira Chaisukkoson. (2026). Soundtracks The Surprising Solution To Overthinking.

Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1443-1457.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

ในใจตลอดเวลา เมื่อเพลงนั้นเป็นความคิดลบ ก็ย่อมส่งผลกระทบต่ออารมณ์ การตัดสินใจ และคุณภาพชีวิตอย่างลึกซึ้ง หนังสือเล่มนี้เริ่มต้นด้วยการตั้งคำถามสำคัญว่า เรากำลังปล่อยให้ความคิดควบคุมชีวิต หรือเราสามารถเลือกควบคุมความคิดได้เอง ผู้เขียนเสนอว่า การคิดมากไม่ใช่สัญญาณของความฉลาดเสมอไป แต่บ่อยครั้งกลับเป็นกับดักที่ทำให้เราหยุดนิ่ง ไม่กล้าตัดสินใจ และบั่นทอนความมั่นใจในตนเอง เขาอธิบายว่าความคิดลบมักมาในรูปแบบของประโยคสั้น ๆ ที่ย้ำซ้ำ เช่น “ฉันทำไม่ได้” หรือ “มันต้องล้มเหลวแน่” ซึ่งเมื่อถูกทบทวนซ้ำ ๆ จะกลายเป็นความเชื่อฝังลึก สาระสำคัญในบทนำจึงมุ่งสร้างความตระหนักรู้ว่า มนุษย์มีศักยภาพในการ “เปลี่ยนเพลง” ทางความคิดได้ หากเราตระหนักถึงกลไกการทำงานของสมองและเลือกสร้างชุดความคิดใหม่ที่มีพลังบวกและตั้งอยู่บนความจริง หนังสือไม่ได้เสนอเพียงแนวคิดเชิงทฤษฎี หากแต่เน้นวิธีปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เข้าใจง่าย และสามารถนำไปใช้ได้ทันทีในชีวิตประจำวัน ด้วยภาษาที่เป็นกันเอง ผสมผสานเรื่องเล่าส่วนตัว งานวิจัย และกรณีศึกษา ผู้เขียนทำให้ประเด็นทางจิตวิทยาที่ซับซ้อนกลายเป็นเรื่องใกล้ตัว บทนำจึงทำหน้าที่เสมือนการชวนผู้อ่านสำรวจเสียงในใจของตนเอง และตั้งต้นการเดินทางสู่การปรับเปลี่ยนความคิดอย่างมีสติ หนังสือเล่มนี้จึงมิได้เป็นเพียงคู่มือจัดการความคิดลบเท่านั้น แต่ยังเป็นแนวทางพัฒนาทัศนคติใหม่ที่ช่วยให้ผู้อ่านใช้ชีวิตด้วยความมั่นใจ ชัดเจน และมีพลังมากยิ่งขึ้น

สำหรับหนังสือหนังสือ วิธีเอาชนะสมองที่คิดลบ ของ Jon Acuff (ต้นฉบับคือ Soundtracks The Surprising Solution to Overthinking) ฉบับภาษาไทย พิมพ์ครั้งแรก จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดย สำนักพิมพ์วีเลิร์น (WeLearn) กรุงเทพมหานคร รูปเล่มหนังสือมีขนาด 12.8 x 18.5 x 1.6 เซนติเมตร น้ำหนักประมาณ 0.266 กิโลกรัม ใช้กระดาษชนิดกระดาษถนอมสายตา ซึ่งช่วยลดแสงสะท้อนและทำให้อ่านต่อเนื่องได้สบายตา เหมาะสำหรับหนังสือแนวจิตวิทยาและพัฒนาตนเองที่ต้องการการอ่านอย่างต่อเนื่อง เนื้อหาของหนังสือมีจำนวนทั้งสิ้น 10 บท รวมความยาว 272 หน้า โครงสร้างเนื้อหาแบ่งเป็นบทนำ เนื้อหาหลักสิบบท บทสรุป และภาคผนวกท้ายเล่ม ลักษณะการเรียบเรียงใช้ภาษากึ่งเล่าเรื่อง ผสมผสานงานวิจัย ตัวอย่างเหตุการณ์จริง และเทคนิคเชิงปฏิบัติที่ผู้อ่านสามารถนำไปใช้ได้ทันที ในด้านรูปแบบภายนอก ตัวเล่มใช้ โทนปกสีเหลืองสด ทำให้หนังสือมีความโดดเด่น สะดุดตา และสะท้อนแนวคิดเชิงบวก ด้านหน้าปกระบุชื่อหนังสือขนาดใหญ่ชัดเจนว่า “วิธีเอาชนะสมองที่คิดลบ” พร้อมชื่อผู้เขียน “Jon Acuff” และข้อความโปรยที่สื่อถึงแนวคิดการจัดการความคิดฟุ้งซ่านหรือการคิดมากเกินไป ส่วนด้านหลังปกมีข้อความเขียนว่า มองโลกในแง่ร้าย ชอบคิดมากโดยไม่จำเป็น ควบคุมความคิดตัวเองไม่ได้ มีความคิดแย่ๆ วิ่งวนในหัวอยู่ตลอด บางที

ปัญหาอาจไม่ได้อยู่ที่ตัวคุณ แต่เป็นสมองของคุณต่างหาก เพราะมันโปรดปรานการคิดลบ! สมองถูกสร้างมาให้เปิด “เพลง” แย่ ๆ และเล่นวนซ้ำๆ ในหัวแบบไม่รู้จบสิ้น จึงไม่แปลกที่ไม่ว่าจะพยายามแค่ไหน เราก็มักจะเผลอคิดลบโดยไม่รู้ตัว หนังสือเล่มนี้จะให้คำแนะนำแบบเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อช่วยให้คุณหา “เพลงใหม่” เข้ามาแทน ซึ่งเป็นเพลงที่จะเปลี่ยนคุณให้เป็นมนุษย์คิดบวกได้อย่างง่ายดาย “เรียบง่าย แต่ทรงพลังนี่แหละ หนังสือที่คุณต้องจำไปตลอดชีวิต!” - Seth Godin ผู้เขียนหนังสือเรื่อง Purple Cow โดยภาพรวม รูปเล่มและการออกแบบมีลักษณะทันสมัย เรียบง่าย แต่โดดเด่น สอดคล้องกับเนื้อหาที่มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้อ่านอย่างชัดเจน สำหรับข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ คือ Jon Acuff, (กมลพร เปี่ยมเชาว์, แปล), วิธีเอาชนะสมองที่ชอบคิดลบ (Soundtracks The Surprising Solution to Overthinking), กรุงเทพมหานคร: วีเลิร์น, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2568. ISBN : 9786162878107

วิธีเอาชนะสมองที่คิดลบ

หนังสือ วิธีเอาชนะสมองที่คิดลบ ของ Jon Acuff นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความคิดฟุ้งซ่านและการคิดมากเกินไป (overthinking) ซึ่งเป็นต้นเหตุสำคัญของความวิตกกังวล ความไม่มั่นใจ และการตัดสินใจที่ล่าช้า ผู้เขียนอธิบายว่า ความคิดของมนุษย์ทำงานเสมือน “เพลงประกอบ” ที่เปิดซ้ำอยู่ในจิตใจ หากเป็นเพลงเชิงลบก็จะค่อย ๆ หล่อหลอมทัศนคติและพฤติกรรมโดยไม่รู้ตัว หนังสือจึงมุ่งให้ผู้อ่านตระหนักรู้กลไกของสมองที่ชอบผลิตความคิดซ้ำ ๆ และชี้ให้เห็นว่าการคิดมากไม่ใช่เรื่องของความฉลาด แต่เป็นรูปแบบนิสัยทางความคิดที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ เนื้อหาผสมผสานงานวิจัยทางจิตวิทยาเข้ากับประสบการณ์จริงของผู้เขียน พร้อมทั้งเสนอวิธีการเปลี่ยน “เพลงเดิม” ที่บั่นทอนกำลังใจ ให้เป็น “เพลงใหม่” ที่ตั้งอยู่บนข้อเท็จจริงและความหวัง หนังสือยังเน้นการฝึกตั้งคำถามกับความคิดลบ การรวบรวมหลักฐานมายืนยันความสามารถของตนเอง และการสร้างชุดความคิดใหม่ที่ส่งเสริมความสำเร็จในชีวิตส่วนตัวและการทำงาน โดยภาพรวมหนังสือเล่มนี้จึงเป็นคู่มือพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้อ่านสามารถควบคุมทิศทางความคิดของตนได้อย่างมีสติและสร้างสรรค์

ดังนั้น หนังสือเล่มนี้จึงมิได้มุ่งเพียงเสนอเทคนิคการคิดบวกแบบผิวเผิน หากแต่ชี้ให้เห็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงภายในที่ต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ผู้เขียนเน้นว่า

การเอาชนะความคิดลบไม่ใช่การปฏิเสธความจริง แต่เป็นการเลือกมุมมองที่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงและศักยภาพของตน หนังสือกระตุ้นให้ผู้อ่านรับผิดชอบต่อเสียงในใจของตนเองและตระหนักว่าการเปลี่ยนความคิดสามารถเปลี่ยนผลลัพธ์ของชีวิตได้ ในแง่นี้ หนังสือจึงทำหน้าที่เป็นทั้งแรงบันดาลใจและเครื่องมือปฏิบัติ ที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นใจ ความกล้าตัดสินใจ และความมั่นคงทางอารมณ์อย่างยั่งยืน ซึ่งเนื้อหาประกอบด้วย

บทที่ 1 ฉันคิดว่าฉันทำได้ บทนี้อธิบายแนวคิดหลักของหนังสือว่า ความคิดทำงานเสมือน “เพลงประกอบ” ที่เปิดซ้ำในใจของเรา ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่าหลายครั้งที่เราล้มเลิกหรือไม่กล้าลงมือทำ ไม่ใช่เพราะขาดความสามารถ แต่เพราะเสียงความคิดลบที่ย้ำซ้ำว่า “ทำไม่ได้” หรือ “ไม่เก่งพอ” ความคิดเหล่านี้เมื่อถูกทบทวนบ่อย ๆ จะกลายเป็นความเชื่อฝังลึกโดยไม่รู้ตัว ผู้เขียนเสนอว่าก้าวแรกของการเปลี่ยนแปลงคือการตระหนักรู้ว่าเสียงเหล่านี้ไม่ใช่ความจริงตายตัว แต่เป็นเพียงชุดความคิดที่ถูกสร้างขึ้น บทนี้จึงเน้นการตั้งคำถามกับความคิดอัตโนมัติและชี้ให้เห็นว่าเราสามารถเลือกสร้าง “เพลงใหม่” ที่สนับสนุนศักยภาพของตนเองได้ แนวคิด “ฉันคิดว่าฉันทำได้” จึงไม่ใช่เพียงคำให้กำลังใจ แต่เป็นจุดเริ่มต้นของการปรับกรอบความคิด (mindset) ให้เอื้อต่อความสำเร็จ ผู้เขียนย้ำว่า การเปลี่ยนชีวิตเริ่มต้นจากการเปลี่ยนบทสนทนาในใจของเราเอง

บทที่ 2 ทางเลือกอยู่ที่คุณ บทนี้มุ่งเน้นแนวคิดเรื่อง “อำนาจในการเลือก” ผู้เขียนอธิบายว่า แม้เราจะควบคุมสถานการณ์ภายนอกไม่ได้ทั้งหมด แต่เราสามารถเลือกวิธีคิดและการตอบสนองของตนเองได้ ความคิดลบมักเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ แต่การปล่อยให้มันครอบงำเป็นสิ่งที่เรามีส่วนตัดสินใจ บทนี้ชี้ให้เห็นว่าการคิดมากเกินไปไม่ใช่โชคชะตา หากแต่เป็นรูปแบบพฤติกรรมทางความคิดที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ ผู้เขียนเสนอให้ผู้อ่านฝึกสังเกตเสียงในใจ และเลือกว่าจะเชื่อหรือไม่เชื่อความคิดนั้น การตระหนักว่า “เรามีสิทธิ์เลือก” ทำให้เกิดความรู้สึกมีพลังและความรับผิดชอบต่อชีวิตของตนเอง บทนี้จึงสร้างพื้นฐานสำคัญว่า การเอาชนะสมองที่คิดลบเริ่มต้นจากการยอมรับว่าเราคือผู้กำกับความคิด ไม่ใช่ผู้ถูกความคิดกำกับ

บทที่ 3 ลดระดับเสียงความคิดลบ บทนี้เสนอเทคนิคในการ “ลดระดับเสียง” ของความคิดลบ แทนที่จะพยายามต่อสู้หรือปฏิเสธมันโดยตรง ผู้เขียนเปรียบเทียบความคิดลบกับเสียงเพลงที่ดังเกินไป ซึ่งเราสามารถปรับระดับให้เบาลงได้ วิธีหนึ่งคือการแยกแยะระหว่างข้อเท็จจริงกับการตีความเกินจริง ความคิดลบมักขยายสถานการณ์เล็ก ๆ ให้กลายเป็นเรื่องใหญ่ บทนี้จึงสอนให้ผู้อ่านตรวจสอบหลักฐาน และตั้งคำถามว่า ความคิดนั้นสอดคล้องกับความจริงหรือไม่ อีกทั้งยังเสนอการแทนที่ประโยคเชิงลบด้วยประโยคที่เป็นกลางหรือสร้างสรรค์มาก

ขึ้น การลดระดับเสียงไม่ได้หมายถึงการหลอกตัวเองให้คิดบวกตลอดเวลา แต่คือการสร้างสมดุลทางความคิด เพื่อไม่ให้เสียงลบกลบศักยภาพที่แท้จริงของตนเอง บทนี้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการอารมณ์และตัดวงจรการคิดมากอย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 4 ยืมวิธีคิดจากคนที่เก่งที่สุด บทนี้เสนอแนวคิดว่า หากเรายังไม่สามารถสร้างความคิดเชิงบวกที่มั่นคงได้ด้วยตนเอง เราสามารถ “ยืมกรอบความคิด” จากบุคคลต้นแบบที่ประสบความสำเร็จ ผู้เขียนอธิบายว่า คนที่เก่งหรือประสบความสำเร็จไม่ได้ปราศจากความกลัวหรือความคิดลบ แต่พวกเขามีวิธีจัดการกับเสียงในใจอย่างเป็นระบบ การศึกษาวิธีคิดของคนเหล่านี้ช่วยให้เราเห็นรูปแบบความเชื่อที่สร้างพลัง เช่น การมองความล้มเหลวเป็นข้อมูลเพื่อพัฒนา ไม่ใช่หลักฐานของความไร้ความสามารถ บทนี้เน้นว่าการล้อมรอบตนเองด้วยตัวอย่างที่ดี ไม่ว่าจะผ่านหนังสือ บทสัมภาษณ์ หรือการสนทนา จะช่วยปรับมาตรฐานความคิดของเราให้สูงขึ้น การ “ยืมความคิด” จึงไม่ใช่การเลียนแบบ แต่เป็นการฝึกสมองให้คุ้นเคยกับมุมมองที่สร้างสรรค์และเป็นไปได้มากกว่า

บทที่ 5 ชนะให้ได้ในหนึ่งสัปดาห์ บทนี้นำเสนอแนวคิดเรื่องการสร้างชัยชนะเล็ก ๆ ในระยะสั้น ผู้เขียนชี้ว่า การคิดมากมักทำให้เรามองเป้าหมายใหญ่จนรู้สึกท่วมท้นและไม่กล้าเริ่มต้น วิธีแก้คือการแบ่งเป้าหมายออกเป็นช่วงเวลาสั้น ๆ เช่น หนึ่งสัปดาห์ เพื่อให้สามารถโฟกัสกับความสำเร็จที่จับต้องได้ การสะสมชัยชนะเล็ก ๆ จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและเปลี่ยนเสียงในใจจาก “ฉันทำไม่ได้” เป็น “ฉันกำลังก้าวหน้า” บทนี้ยังอธิบายว่าความสม่ำเสมอสำคัญกว่าความสมบูรณ์แบบ เพราะการลงมือทำต่อเนื่องแม้เพียงเล็กน้อย จะค่อย ๆ เปลี่ยนโครงสร้างความคิดในระยะยาว แนวทางดังกล่าวช่วยลดแรงกดดันและทำให้การพัฒนาตนเองเป็นเรื่องที่เป็นไปได้จริง

บทที่ 6 อย่าต่อสู้กับมัน ให้พลิกมัน บทนี้เสนอวิธีจัดการความคิดลบด้วยการ “พลิกมุมมอง” แทนการพยายามขับไล่หรือปฏิเสธมัน ผู้เขียนอธิบายว่าการต่อสู้กับความคิดลบโดยตรงอาจทำให้มันยิ่งแข็งแรงขึ้น เพราะสมองจะยิ่งจดจ่อกับสิ่งที่เราพยายามหลีกเลี่ยง ทางเลือกที่มีประสิทธิภาพกว่าคือการเปลี่ยนถ้อยคำหรือความหมายของประโยคนั้น เช่น จาก “ฉันล้มเหลว” เป็น “ฉันกำลังเรียนรู้” บทนี้เน้นการใช้ภาษาอย่างตั้งใจ เพราะถ้อยคำที่เราเลือกใช้มีผลต่ออารมณ์และพฤติกรรมอย่างลึกซึ้ง การ “พลิกมัน” จึงเป็นการฝึกสมองให้มองสถานการณ์ในมิติที่สร้างการเติบโตมากกว่าการจำกัดตนเอง

บทที่ 7 คิดบวกแบบฉลาด (คิดต่างอย่างมีทิศทาง) บทนี้อธิบายว่าการคิดบวกที่แท้จริงไม่ใช่การมองโลกในแง่ดีแบบไร้เหตุผล แต่เป็นการคิดเชิงบวกที่ตั้งอยู่บนข้อมูลและความเป็นจริง ผู้เขียนเตือนว่าการบังคับตนเองให้มองทุกอย่างดีเสมออาจนำไปสู่การหลอกตัวเอง บทนี้จึงเสนอแนวคิด “คิดบวกอย่างมีทิศทาง” คือการประเมินสถานการณ์ตามข้อเท็จจริง พร้อมทั้งเลือกมุมมองที่เปิดโอกาสให้เกิดการแก้ไขและพัฒนา การคิดบวกแบบฉลาดช่วยให้เรารับมือกับความท้าทายได้อย่างสมดุล ไม่มองปัญหาเล็กเกินไปหรือใหญ่เกินจริง แนวคิดนี้ทำให้เสียงในใจมีความหนักแน่นและน่าเชื่อถือมากขึ้น ส่งผลให้การตัดสินใจมีประสิทธิภาพและมั่นคงยิ่งขึ้น

บทที่ 8 เปิดเพลงใหม่ซ้ำ ๆ ให้ติดหัว บทนี้เน้นหลักการสำคัญว่า ความคิดใหม่จะมีพลังได้ก็ต่อเมื่อถูกทบทวนซ้ำอย่างสม่ำเสมอ ผู้เขียนเปรียบเทียบการสร้างความคิดเชิงบวกเหมือนการเปิดเพลงใหม่ซ้ำ ๆ จนติดหูและกลายเป็นความคุ้นเคยของสมอง หากเราต้องการแทนที่เสียงลบเดิม เราจำเป็นต้องสร้างประโยคหรือความเชื่อใหม่ที่ชัดเจน กระชับ และสอดคล้องกับความจริง จากนั้นจึงทบทวนมันทุกวันผ่านการอ่าน การเขียน หรือการพูดกับตนเอง บทนี้อธิบายว่าความสม่ำเสมอมีผลต่อการสร้างเส้นทางประสาทใหม่ (neural pathways) ทำให้สมองค่อย ๆ ยอมรับความคิดใหม่เป็นเรื่องปกติ เมื่อความคิดใหม่นั้นถูกย้ำซ้ำบ่อยครั้ง มันจะค่อย ๆ แทนที่เสียงลบเดิม และกลายเป็นบทสนทนาหลักในจิตใจของเรา

บทที่ 9 รวบรวมหลักฐานมายืนยันความคิดใหม่ บทนี้ชี้ให้เห็นว่า ความคิดใหม่จะน่าเชื่อถือก็ต่อเมื่อมีหลักฐานรองรับ ผู้เขียนอธิบายว่าหนึ่งในเหตุผลที่ความคิดลบทรงพลังเพราะเรามักเก็บสะสมเหตุการณ์ที่สนับสนุนมันโดยไม่รู้ตัว ดังนั้น หากต้องการสร้างความคิดใหม่ เราจำเป็นต้องรวบรวมข้อมูลหรือประสบการณ์ที่ยืนยันว่าเรามีความสามารถและมีพัฒนาการจริง บทนี้เสนอให้ผู้อ่านจดบันทึกความสำเร็จเล็ก ๆ ผลลัพธ์ที่ดี หรือคำชื่นชมที่ได้รับเพื่อใช้เป็นหลักฐานหักล้างความคิดลบ การมีข้อมูลที่เป็นรูปธรรมช่วยให้เสียงใหม่ในใจมีความมั่นคงมากขึ้น และลดอิทธิพลของความกลัวหรือการเหมารวมเกินจริง วิธีการดังกล่าวทำให้การคิดเชิงบวกไม่ใช่เพียงความหวัง แต่ตั้งอยู่บนข้อเท็จจริงที่ตรวจสอบได้

บทที่ 10 ทำให้ความคิดใหม่ฝังแน่นด้วยสัญลักษณ์บทวิจารณ์ บทสุดท้ายเสนอแนวทางทำให้ความคิดใหม่ฝังแน่นและคงอยู่ในระยะยาว ผู้เขียนแนะนำการใช้ “สัญลักษณ์” เป็นเครื่องเตือนใจ เช่น คำสั้น ๆ ภาพ วัตถุ หรือสัญลักษณ์ส่วนตัวที่สะท้อนแนวคิดใหม่ การมีสิ่งเตือนใจทางกายภาพช่วยกระตุ้นสมองให้ระลึกถึงชุดความคิดที่ต้องการเสริมสร้างอยู่เสมอ บทนี้ยังเน้นว่าการเปลี่ยนแปลงทางความคิดไม่ใช่กระบวนการชั่วคราว แต่เป็นการสร้างระบบ

สนับสนุนในชีวิตประจำวัน เมื่อความคิดใหม่ได้รับการย้ำเตือนผ่านสัญลักษณ์และการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง มันจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์และวิถีชีวิตของบุคคล

บทวิจารณ์

จุดเด่น

หนังสือ วิธีเอาชนะสมองที่คิดลบ ของ Jon Acuff เป็นงานเขียนแนวจิตวิทยาพัฒนาตนเองที่มุ่งเน้นการปรับกรอบความคิดอย่างเป็นรูปธรรม จุดเด่นสำคัญคือการทำให้เรื่อง “การคิดมากเกินไป” ซึ่งดูเป็นนามธรรม กลายเป็นประเด็นที่จับต้องและฝึกฝนได้จริง ผู้เขียนใช้แนวคิดเรื่อง “เพลงในหัว” เป็นอุปมาอุปไมยที่เข้าใจง่ายและจดจำได้ดี เนื้อหาเชื่อมโยงประสบการณ์ส่วนตัวเข้ากับหลักการทางจิตวิทยา ทำให้ผู้อ่านรู้สึกใกล้ชิดและไม่ถูกกดดันในเชิงทฤษฎีมากเกินไป หนังสือจึงมีลักษณะเป็นทั้งแรงบันดาลใจและคู่มือปฏิบัติในเวลาเดียวกัน หนังสือเล่มนี้สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ รูปแบบทางวรรณกรรม ภาษาและการนำเสนอ การออกแบบเนื้อหา และความทันสมัย ซึ่งแต่ละประเด็นล้วนสะท้อนจุดเด่นที่ทำให้งานเขียนมีความโดดเด่นและแตกต่างกัน ประกอบด้วย

1. รูปแบบทางวรรณกรรม หนังสือเล่มนี้มีรูปแบบทางวรรณกรรมที่โดดเด่นด้วยการนำเสนอเนื้อหาเชิงจิตวิทยาผสมผสานการเล่าเรื่อง (narrative non-fiction) ผู้เขียนใช้ประสบการณ์ชีวิตจริงและเหตุการณ์ร่วมสมัยมาเป็นกรณีศึกษา ทำให้เนื้อหาไม่เป็นเชิงทฤษฎีแห้งแล้งเกินไป การใช้อุปมาเรื่อง “เพลงประกอบในใจ” เป็นแกนกลางของทั้งเล่ม ช่วยสร้างเอกภาพทางความคิดและทำให้ผู้อ่านเข้าใจแนวคิดหลักได้ชัดเจน รูปแบบดังกล่าวยังช่วยให้เนื้อหามีความต่อเนื่อง อ่านง่าย และมีจังหวะการเล่าเรื่องที่น่าติดตาม

2. ภาษาและการนำเสนอ ภาษาที่ใช้ในหนังสือ วิธีเอาชนะสมองที่คิดลบ มีลักษณะเรียบง่าย เป็นกันเอง และกระชับ เข้าใจได้ง่ายสำหรับผู้อ่านทั่วไป แม้เนื้อหาจะเกี่ยวข้องกับกลไกทางความคิดและจิตวิทยา แต่การเลือกใช้คำไม่ซับซ้อนและมีตัวอย่างประกอบอย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทันที การตั้งคำถามชวนคิดและประโยคสั้น ๆ ที่ทรงพลังช่วยกระตุ้นให้เกิดการไตร่ตรองภายใน ภาษาโดยรวมจึงมีพลังเชิงสร้างแรงบันดาลใจควบคู่กับความชัดเจนเชิงเหตุผล

3. การออกแบบเนื้อหา การออกแบบเนื้อหาในหนังสือ วิธีเอาชนะสมองที่คิดลบ มีความเป็นระบบและครอบคลุม โดยแบ่งออกเป็น 10 บท เรียงลำดับจากการสร้างความ

ตระหนักรู้เกี่ยวกับการคิดมาก ไปสู่การเสนอวิธีการปรับเปลี่ยนความคิดอย่างเป็นขั้นตอน แต่ละบทต่อยอดจากบทก่อนหน้า ทำให้ผู้อ่านค่อย ๆ พัฒนากรอบความคิดใหม่อย่างเป็นลำดับ นอกจากนี้ ยังมีการสรุปประเด็นสำคัญและตัวอย่างประกอบในแต่ละตอน ช่วยให้เนื้อหามีความชัดเจนและสามารถทบทวนได้ง่าย

4. ความทันสมัย หนังสือเล่มนี้แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกับบริบทสังคมปัจจุบัน ที่ผู้คนเผชิญความกดดันจากการทำงาน เทคโนโลยี และการแข่งขันสูง แนวคิดเรื่องการคิดมาก (overthinking) เป็นปัญหาที่พบได้ทั่วไปในยุคดิจิทัล ผู้เขียนจึงหยิบประเด็นที่ร่วมสมัยมาวิเคราะห์และเสนอทางออกอย่างเหมาะสม การเชื่อมโยงแนวคิดกับพฤติกรรมของคนรุ่นใหม่ ทำให้หนังสือมีความร่วมสมัยและเข้าถึงผู้อ่านในวงกว้าง

โดยสรุป หนังสือเล่มนี้มีจุดเด่นด้านความชัดเจนในการนำเสนอแนวคิดและความเป็นรูปธรรมของวิธีปฏิบัติ แม้จะมิใช่งานวิชาการเชิงลึก แต่มีคุณค่าในฐานะเครื่องมือพัฒนาตนเองที่เข้าใจง่ายและนำไปใช้ได้จริง การจัดโครงสร้างเนื้อหาอย่างเป็นระบบและภาษาที่เป็นมิตร ช่วยให้ผู้อ่านเกิดแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนความคิดของตนเองอย่างต่อเนื่อง จึงนับเป็นหนังสือพัฒนาตนเองที่มีความโดดเด่นและเหมาะสมกับผู้อ่านในยุคปัจจุบัน

จุดด้อย

หนังสือ วิธีเอาชนะสมองที่คิดลบ ของ Jon Acuff เป็นผลงานแนวจิตวิทยาพัฒนาตนเองที่เน้นการสร้างแรงบันดาลใจและการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน แม้เนื้อหาจะอ่านง่ายและเข้าถึงผู้อ่านวงกว้าง แต่ในเชิงวิชาการอาจยังขาดการอ้างอิงงานวิจัยเชิงลึกอย่างเป็นระบบ บางส่วนของเนื้อหามุ่งเน้นการเล่าเรื่องและประสบการณ์ส่วนตัวมากกว่าการวิเคราะห์เชิงทฤษฎี ทำให้ความหนักแน่นทางวิชาการลดลงเล็กน้อย การวิจารณ์หนังสือเล่มนี้สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเด็นสำคัญ ได้แก่

1. เนื้อหาบางตอน เนื้อหาบางช่วงมีลักษณะซ้ำย้ำแนวคิดหลักเรื่อง “เพลงในหัว” หลายครั้ง แม้จะช่วยตอกย้ำความเข้าใจ แต่สำหรับผู้อ่านบางกลุ่มอาจรู้สึกว่าประเด็นไม่ได้ขยายลึกไปกว่าที่กล่าวไว้ในบทก่อนหน้า นอกจากนี้ ตัวอย่างบางกรณีอาจสะท้อนบริบทสังคมตะวันตกเป็นหลัก จึงอาจต้องปรับมุมมองเมื่อนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทสังคมอื่น

2. ภาษา แม้ภาษาจะอ่านง่ายและเป็นกันเอง แต่บางช่วงมีลักษณะเชิงสร้างแรงบันดาลใจมากกว่าการอธิบายเชิงเหตุผลอย่างเป็นระบบ ผู้อ่านที่คาดหวังการวิเคราะห์เชิงจิตวิทยาอย่างละเอียดอาจรู้สึกว่าเนื้อหายังไม่ลึกพอ หรือยังขาดการเชื่อมโยงกับทฤษฎีทางวิชาการที่ชัดเจน

3. การจัดเรียงลำดับแนวคิด แม้โครงสร้างโดยรวมจะเป็นลำดับขั้นตอน แต่บางบทมีการย้อนกลับไปกล่าวถึงแนวคิดเดิมในมุมใกล้เคียงกัน ทำให้เส้นเรื่องทางความคิดบางช่วงไม่ต่อเนื่องอย่างสมบูรณ์ ผู้อ่านที่ต้องการกรอบแนวคิดเชิงระบบอย่างชัดเจนอาจต้องสังเคราะห์ประเด็นสำคัญด้วยตนเองเพิ่มเติม

4. ความลึกเชิงวิชาการ หนังสือมุ่งเน้นการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงมากกว่าการอภิปรายเชิงทฤษฎี จึงมีการอ้างอิงงานวิจัยหรือกรอบแนวคิดทางจิตวิทยาในระดับทั่วไปเท่านั้น สำหรับผู้อ่านสายวิชาการ อาจเห็นว่ายังมีพื้นที่ให้ขยายความลึกและความหลากหลายของแหล่งอ้างอิงมากกว่านี้

โดยสรุป หนังสือ วิธีเอาชนะสมองที่คิดลบ แม้จะเป็นงานเขียนที่มีพลังในการสร้างแรงบันดาลใจและมีคุณค่าเชิงปฏิบัติสูง แต่ในมุมมองเชิงวิชาการอาจยังขาดความลึกและการอ้างอิงอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม จุดด้อยดังกล่าวมิได้ลดทอนคุณค่าของหนังสือในฐานะคู่มือพัฒนาตนเองสำหรับผู้อ่านทั่วไป หากแต่สะท้อนลักษณะเฉพาะของงานเขียนที่มุ่งเน้นการเข้าถึงง่ายและการนำไปใช้ได้จริงมากกว่าการวิเคราะห์เชิงทฤษฎีอย่างเข้มข้น

วิเคราะห์ประเด็นของคุณค่าของหนังสือ

หนังสือเรื่อง วิธีเอาชนะสมองที่คิดลบ ของ Jon Acuff ได้วิเคราะห์ถึงคุณค่าของการจัดการความคิดและการพัฒนากรอบความคิด (mindset) ในชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรม หนังสือชี้ให้เห็นว่าความคิดมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรม การตัดสินใจ และคุณภาพชีวิตของมนุษย์ ผู้เขียนเสนอแนวทางเปลี่ยน “เสียงลบในใจ” ให้กลายเป็นพลังขับเคลื่อนเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้หลักการที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง คุณค่าของหนังสือจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงการสร้างกำลังใจ แต่ครอบคลุมถึงการพัฒนาศักยภาพภายในอย่างเป็นระบบ โดยคุณค่าเด่นชัดของหนังสือสามารถวิเคราะห์ได้ 5 ด้าน ดังนี้

1. คุณค่าด้านสังคม

หนังสือ วิธีเอาชนะสมองที่คิดลบ ช่วยเปิดมุมมองให้สังคมตระหนักถึงผลกระทบของการคิดมากและความคิดลบที่สะสมในชีวิตประจำวัน ในยุคที่ผู้คนเผชิญแรงกดดันจากการแข่งขันและสื่อสังคมออนไลน์ หนังสือเล่มนี้ช่วยชี้แนวทางการรับมือกับความวิตกกังวลอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังส่งเสริมวัฒนธรรมการสื่อสารเชิงบวกและการให้กำลังใจตนเอง ซึ่งมี

ส่วนช่วยลดบรรยากาศของความตึงเครียดในสังคมโดยรวม คุณค่าด้านสังคมจึงอยู่ที่การสร้างทัศนคติที่สมดุลและส่งเสริมสุขภาวะทางจิตของผู้คน

2. คุณค่าด้านการศึกษา

หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าในเชิงการเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการคิดและการพัฒนาตนเอง เนื้อหาช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจกลไกของความคิดอัตโนมัติและผลกระทบของมันต่อการตัดสินใจ อีกทั้งยังนำเสนอวิธีฝึกฝนการคิดอย่างมีเหตุผลและตั้งอยู่บนข้อเท็จจริง สามารถประยุกต์ใช้ในบริบทการเรียน การทำงาน และการพัฒนาทักษะชีวิตได้อย่างเหมาะสม

3. คุณค่าด้านจิตวิทยา

หนังสือสะท้อนคุณค่าในการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ โดยเสนอแนวทางจัดการความคิดลบอย่างเป็นขั้นตอน การตระหนักรู้และการปรับเปลี่ยนบทสนทนาในใจช่วยลดความวิตกกังวลและเพิ่มความมั่นใจในตนเอง คุณค่าด้านจิตวิทยานี้ทำให้หนังสือเป็นเครื่องมือในการดูแลสุขภาวะทางอารมณ์และการสร้างความสมดุลภายใน

4. คุณค่าด้านการพัฒนาตนเอง

หนังสือมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการเติบโตส่วนบุคคล โดยชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงเริ่มต้นจากการเปลี่ยนความคิด การสร้าง “เพลงใหม่ในใจ” เป็นการสร้างกรอบความคิดที่สนับสนุนความสำเร็จและความก้าวหน้าในชีวิต ทั้งในด้านอาชีพและความสัมพันธ์ คุณค่าด้านนี้สะท้อนถึงพลังของการพัฒนาศักยภาพภายในอย่างต่อเนื่อง

5. คุณค่าด้านการดำเนินชีวิตร่วมสมัย

หนังสือแสดงให้เห็นแนวทางการใช้ชีวิตอย่างมีสติในบริบทสังคมยุคใหม่ที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารและความคาดหวังสูง การจัดการความคิดอย่างมีระบบช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจได้อย่างมั่นคงและไม่ถูกครอบงำด้วยแรงกดดันภายนอก คุณค่าด้านนี้ทำให้หนังสือมีความร่วมสมัยและตอบโจทย์ความท้าทายในโลกปัจจุบัน

หลักธรรมที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้

จากการค้นหาข้อมูล ไม่พบหลักฐานโดยตรง ที่ระบุว่าหนังสือ “วิธีเอาชนะสมองที่ชอบคิดลบ” หรือฉบับภาษาอังกฤษ Soundtracks The Surprising Solution to Overthinking มีการกล่าวถึง หรืออ้างอิงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน ในเนื้อหาที่เป็นต้นฉบับของหนังสือเอง ข้อมูลที่พบจากสรุปเนื้อหาและรีวิวต่าง ๆ เน้นเรื่องการจัดการความคิดลบใน

เชิงจิตวิทยาและการพัฒนาตนเองตามแนวทางตะวันตก เช่น การแทนที่ “soundtracks” หรือเสียงความคิดลบด้วยเสียงความคิดใหม่ที่เป็นบวก การทบทวนและฝึกซ้ำ หรือการใช้เทคนิคเชิงจิตวิทยาพื้นฐานเพื่อจัดการอารมณ์และทัศนคติ โดยไม่ได้กล่าวถึงหลักธรรมพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะเจาะจงหรืออ้างอิงหลักธรรมคำสอนในพระไตรปิฎกหรือคัมภีร์อื่น ๆ ของพระพุทธศาสนาเลย เนื้อหาส่วนใหญ่จึงเป็นการประยุกต์แนวคิดเชิงจิตวิทยาและการพัฒนาทักษะชีวิตที่เป็นสากล ไม่ได้อ้างอิงหลักคำสอนทางศาสนาใดศาสนาหนึ่ง ซึ่งทำให้การเชื่อมโยงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะต้องอาศัยการตีความเชื่อมโยงภายนอก

อย่างไรก็ตาม เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ใช้หลักการทางจิตวิทยาเป็นสำคัญ โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องการตระหนักรู้ความคิดของตนเองและการปรับกรอบความคิด (cognitive reframing) ซึ่งมุ่งให้ผู้อ่านสังเกต “เสียงในใจ” อย่างมีสติ เมื่อนำมาเทียบเคียงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จะพบความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องสติและการรู้เท่าทันความคิด อันเป็นพื้นฐานของการฝึกจิตให้ไม่ตกอยู่ใต้อำนาจอารมณ์ นอกจากนี้ การฝึกแทนที่ความคิดลบด้วยความคิดที่ตั้งอยู่บนข้อเท็จจริง ยังสอดคล้องกับหลักการใช้ปัญญาพิจารณาเหตุและผลอย่างรอบคอบ จึงกล่าวได้ว่า แม้หนังสือจะมิได้อ้างอิงหลักธรรมโดยตรง แต่แนวคิดหลายประการมีความใกล้เคียงและสามารถนำมาเชื่อมโยงกันได้อย่างมีนัยสำคัญ

ในที่นี้จึงขอเปรียบเทียบแนวคิดจากหนังสือกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาออกมาเป็นแบบตารางได้ดังนี้

แนวคิดจากหนังสือ	หลักธรรมที่สอดคล้อง	คำอธิบาย
รู้เท่าทันความคิดอัตโนมัติ	สติ (การระลึกรู้)	หนังสือสอนให้ “รับรู้ว่ากำลังคิดลบอยู่” โดยไม่ตัดสิน ซึ่งตรงกับหลักสติในพระพุทธศาสนา คือ การรู้ทันความคิดและอารมณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันขณะ การมีสติทำให้บุคคลสามารถเห็นสภาวะทางจิตตามความเป็นจริง ไม่ปล่อยให้ความคิดหรืออารมณ์ครอบงำจิตใจ (ที.ม. (ไทย) ทั้งนี้ พระพุทธศาสนายังเน้นว่าการเจริญสติอย่างต่อเนื่องย่อมนำไปสู่

		ความรู้แจ้งและการพัฒนาปัญญาในการดำเนินชีวิต (สำ.ส. (ไทย) ๑๙/๑๐๕๔/๔๘๓)
ความคิดไม่ใช่ความจริง	ไตรลักษณ์ (อนิจจัง)	หนังสือกล่าวว่าความคิดเป็นเพียง “เรื่องเล่าที่สมองแต่งขึ้น” ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับหลักไตรลักษณ์ โดยเฉพาะหลักอนิจจังที่อธิบายว่าสรรพสิ่งทั้งหลายมีลักษณะไม่เที่ยง เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป บุคคลจึงไม่ควรยึดมั่นถือมั่นในสภาวะต่าง ๆ ว่าเป็นของถาวร นอกจากนี้ พระพุทธศาสนายังสอนให้พิจารณาสภาวะธรรมทั้งหลายตามความเป็นจริงว่าเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และไม่ใช่ตัวตน ซึ่งเป็นพื้นฐานของการปล่อยวางความยึดมั่นถือมั่น (สำ.ข. (ไทย) ๑๗/๔๓/๕๘)
การฝึกคิดและทำซ้ำ ๆ	กรรม (การกระทำ) และ บารมี	การที่หนังสือแนะนำให้ฝึกคิดและทำพฤติกรรมใหม่ซ้ำ ๆ เพื่อสร้าง “ทางด่วนในสมอง” สอดคล้องกับหลักกรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งอธิบายว่าการกระทำทางกาย วาจา และใจ ย่อมก่อให้เกิดผลตามมา และเมื่อกระทำซ้ำ ๆ ย่อมก่อให้เกิดความเคยชินและกลายเป็นอุปนิสัยของบุคคล นอกจากนี้ การกระทำที่ดีอย่างต่อเนื่องยังเป็นการสั่งสมคุณธรรมและบารมี ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนา

		จิตใจและการดำเนินชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนา (องฺ.ติก. (ไทย) ๒๐/๔๔๙/๑๖๕)
การอยู่กับปัจจุบัน	ปัจจุบันธรรม	ข้อแนะนำให้ “อยู่กับปัจจุบันเพื่อตัดเสียงรบกวนของความคิด” สอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เน้นการดำรงสติอยู่กับปัจจุบันขณะ เพราะเมื่อจิตตั้งมั่นอยู่กับปัจจุบัน ย่อมทำให้บุคคลรู้เท่าทันความคิดและอารมณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ถูกครอบงำ การไม่ยึดติดกับอดีตหรือกังวลต่ออนาคตยังช่วยให้จิตสงบและเกิดปัญญาเห็นสภาวธรรมตามความเป็นจริง อันเป็นพื้นฐานของการพัฒนาจิตใจและการดำเนินชีวิตอย่างมีสติในทางพระพุทธศาสนา

สรุปคือ แม้หนังสือจะไม่ได้กล่าวถึงหลักธรรมโดยตรง แต่เนื้อหาหลายส่วนก็สอดคล้องกับแก่นของพระพุทธศาสนา ว่าด้วยการฝึกฝนจิตใจและการรู้เท่าทันตนเอง จึงถือเป็นตัวอย่างที่ดีของการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาตะวันตกและตะวันออกร่วมกัน

การวิจารณ์เชิงเปรียบเทียบ

หนังสือ วิธีเอาชนะสมองที่ชอบคิดลบ ของ Jon Acuff แปลโดย กมลพร เปี่ยมเชาว์ มีความโดดเด่นในการอธิบายแนวคิดเรื่องการจัดการความคิดลบผ่านกรอบอุปมา “เพลงในหัว” ซึ่งเข้าใจง่ายและมีลำดับขั้นตอนชัดเจน ผู้อ่านสามารถนำเทคนิคไปฝึกใช้ได้ทันที โดยเน้นการเปลี่ยนความคิดลบให้เป็นความคิดที่ตั้งอยู่บนข้อเท็จจริงและความเป็นไปได้ หากเปรียบเทียบกับหนังสือ คิดมากไปทำไม ของ ภูมิชาย บุญสินสุข (นามปากกา “คิดมาก”) จะพบว่า แม้ทั้งสองเล่มพูดถึงปัญหาการคิดมากเหมือนกัน แต่รูปแบบการนำเสนอแตกต่างกันอย่างชัดเจน

หนังสือของภูมิชายใช้ถ้อยคำสั้น กระชับ และภาพประกอบเชิงสัญลักษณ์ เพื่อสื่อสารอารมณ์และให้กำลังใจผู้อ่านเป็นหลัก (ภูมิชาย บุญสินสุข (คิดมาก), 2562, น. 12-15) ขณะที่หนังสือของ Acuff มีลักษณะเป็นคู่มือเชิงปฏิบัติที่ให้เครื่องมือและกระบวนการแก้ไขอย่างเป็นขั้นตอน อีกทั้ง หากเปรียบเทียบกับ ความสุขโดยสังเกต ของ สราวุธ เฮ้งสวัสดิ์ (นามปากกา “นิ้วกลม”) จะเห็นว่า งานเขียนของสราวุธเน้นการเล่าเรื่องและสะท้อนมุมมองชีวิตผ่านประสบการณ์จริงและการใคร่ครวญเชิงปรัชญาแบบไทยร่วมสมัย (สราวุธ เฮ้งสวัสดิ์ (นิ้วกลม), 2554, น. 10-14) ในขณะที่หนังสือของ Jon Acuff มุ่งเน้นแนวคิดเชิงจิตวิทยาตะวันตกที่เน้นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้น ในเชิงเปรียบเทียบ หนังสือของ Jon Acuff เด่นด้าน “เครื่องมือและกระบวนการเชิงระบบ” ส่วนงานของภูมิชาย บุญสินสุข (คิดมาก) และสราวุธ เฮ้งสวัสดิ์ (นิ้วกลม) เด่นด้าน “การปลอบประโลมและการสะท้อนชีวิต” ความแตกต่างนี้สะท้อนแนวทางการพัฒนาตนเองที่หลากหลายทั้งในบริบทตะวันตกและบริบทไทย

สรุปและข้อเสนอแนะ

หนังสือ วิธีเอาชนะสมองที่ชอบคิดลบ ของ Jon Acuff แปลโดย กมลพร เปี่ยมเชาว์ ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความคิดลบและการคิดมากอย่างเป็นระบบ ผ่านกรอบแนวคิดเรื่อง “เพลงในหัว” ที่อธิบายว่าความคิดซ้ำ ๆ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและคุณภาพชีวิต อย่างไรเนื้อหามุ่งเน้นการสร้างความตระหนักรู้ การตรวจสอบข้อเท็จจริง และการแทนที่ความคิดเดิมด้วยความคิดใหม่ที่สร้างสรรค์ หนังสือมีลักษณะเป็นคู่มือเชิงปฏิบัติที่อ่านง่าย มีตัวอย่างประกอบชัดเจน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการทำงาน ความสัมพันธ์ และการพัฒนาตนเอง โดยรวมแล้ว หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าในฐานะเครื่องมือเสริมสร้างความเข้มแข็งทางความคิดและช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจกลไกภายในจิตใจของตนเองได้ดียิ่งขึ้น **ข้อเสนอแนะ** การพัฒนาหนังสืออาจดำเนินได้ในแนวทางการเพิ่มเติมเนื้อหาเชิงทฤษฎีหรือการอ้างอิงงานวิจัยทางจิตวิทยาให้ชัดเจนมากขึ้น เพื่อเสริมความน่าเชื่อถือในเชิงวิชาการ นอกจากนี้ อาจเพิ่มกรณีศึกษาที่หลากหลายทั้งในบริบทวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อให้ผู้อ่านจากสังคมอื่นสามารถเชื่อมโยงได้มากขึ้น อีกแนวทางหนึ่งคือการจัดทำแบบฝึกหัดหรือสรุปประเด็นท้ายบทในรูปแบบที่เป็นโครงสร้างชัดเจน เพื่อช่วยให้ผู้อ่านทบทวนและ

ประเมินตนเองได้อย่างเป็นระบบ รวมถึงอาจพัฒนาเนื้อหาเสริมในรูปแบบสื่อดิจิทัล เช่น แบบประเมินออนไลน์หรือวิดีโอประกอบ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้และการนำไปใช้จริง

เอกสารอ้างอิง

ภูมิชาย บุญสินสุข (คิดมาก). (2562). คิดมากไปทำไม. กรุงเทพมหานคร: สปริงบุ๊คส์.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.

สราวุธ เฮ้งสวัสดิ์ (นิ้วกลม). (2554). ความสุขโดยสังเกต. กรุงเทพมหานคร: มติชน.

Jon Acuff. (2568). (กมลพร เปี่ยมเชาว์, แปล). วิธีเอาชนะสมองที่ชอบคิดลบ. กรุงเทพมหานคร: วีเลิร์น.

การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย*

EVALUATE FOR DEVELOPMENT AND ADJUSTMENT CURRICULUM OF THE MASTER OF POLITICAL SCIENCE AND DOCTOR OF POLITICAL SCIENCE, MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY

พระมหาชินกร สุจิตโต[1], เกษฎา ผาทอง[2], พระครูสังฆรักษ์ ยศวีร์ ปมุตฺโต[3], พระมหาอรุณ ปณฺญารุโณ[4] และ อธิชา เอี่ยมวิลัย[5]

Phrachinakorn Sucitto[1], Ketsada Phathong[2], Phrakhrusangharak Yodsawi Pamuttor[3], Phramaha Arun Panyaruno[4] and Athicha Eiamwilai[5]

[1-5]มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

[1-5]Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author's Email: chinza44@gmail.com

วันที่รับบทความ : 21 กุมภาพันธ์ 2026; วันแก้ไขบทความ 23 มีนาคม 2569; วันตอบรับบทความ : 23 มีนาคม 2569

Received 21 February 2026; Revised 23 March 2026; Accepted 23 March 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) 2) เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสม

Citation:

*พระมหาชินกร สุจิตโต, เกษฎา ผาทอง, พระครูสังฆรักษ์ ยศวีร์ ปมุตฺโต, พระมหาอรุณ ปณฺญารุโณ และ อธิชา เอี่ยมวิลัย. (2569). การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1458-1475.

Phrachinakorn Sucitto, Ketsada Phathong, Phrakhrusangharak Yodsawi Pamuttor, Phramaha Arun Panyaruno and Athicha Eiamwilai. (2026). Evaluate for Development and Adjustment Curriculum of the Master of Political Science and Doctor of Political Science, Mahamakut Buddhist University. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1458-1475.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

คือ การเชิงปริมาณ โดยทำการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษา จำนวน 64 คน ได้มาโดยการเลือกแบบกำหนดโควต้า วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ ใช้สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 18 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการศึกษาพบว่า หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2564) และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) มีระดับคุณภาพโดยรวมอยู่ในเกณฑ์สูงที่สุด โดยได้ค่าเฉลี่ยรวม 4.56 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านและเรียงลำดับจากคะแนนเฉลี่ยมากไปน้อย พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่ออาจารย์ผู้สอนมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.66) รองลงมาคือ ด้านการวัดและประเมินผล (ค่าเฉลี่ย 4.65) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตตามที่หลักสูตรมุ่งหวัง (ค่าเฉลี่ย 4.62) ด้านโครงสร้างและการออกแบบหลักสูตร (ค่าเฉลี่ย 4.60) ด้านการจัดการเรียนการสอนในภาพรวม (ค่าเฉลี่ย 4.57) และด้านสื่อการเรียนรู้ เอกสารประกอบ อุปกรณ์ รวมถึงสถานที่ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน (ค่าเฉลี่ย 4.28) ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งของหลักสูตรทั้งในมิติบุคลากร กระบวนการจัดการเรียนรู้ และระบบการประเมินผล แม้ในส่วนของทรัพยากรสนับสนุนจะมีคะแนนต่ำกว่าด้านอื่นเล็กน้อย แต่ยังคงอยู่ในระดับสูง

ในส่วนของการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรทั้งสองระดับ สามารถอธิบายได้ในสามมิติสำคัญ ได้แก่ บริบท ปัจจัยนำเข้า และกระบวนการดำเนินงาน สำหรับบริบทของการพัฒนา พบว่า หลักสูตรมีความสอดคล้องเชิงยุทธศาสตร์กับปณิธานและวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย ตลอดจนเชื่อมโยงกับปรัชญาและทิศทางการพัฒนาของคณะสังคมศาสตร์ อีกทั้งยังตอบสนองต่อความต้องการของประเทศในมิติด้านการเมืองการปกครองและการพัฒนาสังคมอย่างเป็นรูปธรรม ด้านปัจจัยนำเข้า การวิเคราะห์สะท้อนว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรได้รับการออกแบบให้ตอบโจทย์ทั้งความคาดหวังของสังคมและความต้องการของผู้เรียน เนื้อหาวิชามีความครอบคลุมและสามารถประยุกต์ใช้ได้จริง คณาจารย์และนักศึกษามีศักยภาพทั้งด้านความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงมีระบบสนับสนุนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับกระบวนการดำเนินงาน พบว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามแผนและกรอบที่กำหนดไว้ การประเมินผลมีความเหมาะสม

และสอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่คาดหวัง อีกทั้งยังมีระบบการให้คำปรึกษาโดยอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์พิเศษ และคณาจารย์จากภาคส่วนต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยส่งเสริมคุณภาพทางวิชาการและการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนโดยรวมอย่างเป็นระบบและมีทิศทางที่ชัดเจน

คำสำคัญ: การประเมิน, พัฒนา, ปรับปรุง, หลักสูตร, รัฐศาสตร์

Abstract

This research aimed to 1) evaluate the Master of Political Science Program (Revised Curriculum 2021) and the Doctor of Political Science Program (New Curriculum 2021), and 2) to develop and improve the Master of Political Science Program (Revised Curriculum 2021) and the Doctor of Political Science Program (New Curriculum 2021). This research was a mixed-method research, i.e., quantitative research by distributing questionnaires to a sample group of 64 students, who were selected by quota selection. The data were analyzed by using frequency distribution, percentage, mean, and standard deviation. The qualitative research was conducted by conducting in-depth interviews with 18 key informants. The data were analyzed using content analysis techniques with context.

The findings revealed that the Master of Political Science Program (Revised Curriculum, B.E. 2564 [2021]) and the Doctor of Political Science Program (New Curriculum, B.E. 2564 [2021]) achieved the highest overall quality rating, with a total mean score of 4.56. When categorized by specific aspects and ranked from highest to lowest mean scores, students reported the greatest satisfaction with instructors (mean = 4.66), followed by measurement and evaluation (mean = 4.65), the promotion and development of desirable graduate attributes as intended by the curriculum (mean = 4.62), curriculum structure and design (mean = 4.60), overall instructional management (mean = 4.57), and learning

materials, instructional documents, equipment, and learning facilities (mean = 4.28), respectively. These results reflect the strength of the programs in terms of academic personnel, instructional processes, and assessment systems. Although support resources received slightly lower scores compared to other aspects, they remained at a high level overall.

Regarding the development and improvement of both programs, the findings can be explained in three key dimensions: context, input factors, and operational processes. In terms of contextual alignment, the programs were found to be strategically consistent with the mission and vision of the university, as well as aligned with the philosophy and developmental direction of the Faculty of Social Sciences. Moreover, the curricula respond concretely to national needs in the areas of political governance and social development. Concerning input factors, the analysis indicated that the program objectives were designed to address both societal expectations and student needs. The course content is comprehensive and practically applicable. Faculty members and students possess appropriate qualifications, expertise, and relevant experience, and there is an effective support system that facilitates teaching and learning. With respect to operational processes, instructional activities are implemented in accordance with the established plans and frameworks. Assessment methods are appropriate and aligned with the expected learning outcomes. In addition, continuous academic advising is provided by thesis advisors, special lecturers, and faculty members from related disciplines, thereby systematically enhancing academic quality and fostering students' overall development in a clear and coherent manner.

Keywords: Evaluation, Development, Improvement, Curriculum, Political Science

บทนำ

การจัดการศึกษามีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์รอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ที่กำหนดให้การศึกษาต้องมุ่งสร้างคนดี มีวินัย มีความภาคภูมิใจในชาติ มีความเชี่ยวชาญตามความถนัด และตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี แนวคิดการศึกษา 4.0 (Education 4.0) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำองค์ความรู้จากแหล่งต่าง ๆ มาบูรณาการอย่างสร้างสรรค์ เพื่อก่อให้เกิดนวัตกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนในหลายกรณียังคงเน้นการถ่ายทอดความรู้เชิงท่องจำหรือการทำแบบฝึกหัดตามรูปแบบเดิม มากกว่าการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ขณะเดียวกัน ผู้เรียนจำนวนไม่น้อยใช้เวลาส่วนใหญ่ในโลกออนไลน์เพื่อความบันเทิงหรือกิจกรรมส่วนตัวมากกว่าการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ แม้เทคโนโลยีจะมิใช่สิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาโดยตัวมันเอง แต่การใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดถือเป็นความท้าทายสำคัญของผู้สอนในยุคปัจจุบัน

การจัดการศึกษาในยุค 4.0 จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้กล้าคิด กล้าทดลอง และเรียนรู้จากความผิดพลาดภายใต้กรอบคุณค่าที่สังคมยอมรับ ปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อความสำเร็จ ได้แก่ การใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมผ่านการทำงานเป็นทีม หากสามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม การศึกษา 4.0 จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถสืบค้น เชื่อมโยง และประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อต่อยอดงานและพัฒนาสังคมได้อย่างยั่งยืน (พรชัย เจดามาน และคณะ, 2560)

นอกจากนี้ การศึกษา 4.0 ยังมุ่งเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต อาทิ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงาน การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ความรู้ด้านดิจิทัล

ตลอดจนทักษะการคิดขั้นสูงและการจัดการกับสถานการณ์ที่ซับซ้อน (Levin, 2001) แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560–2564) ซึ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ในทุกช่วงวัย เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีความเสมอภาคและทั่วถึง อันเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ (คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย มีพันธกิจหลักทั้งด้านการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ภารกิจสำคัญจึงอยู่ที่การผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ทั้งเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ สามารถตอบสนองความต้องการของภาครัฐและภาคเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Ornstein & Hunkins, 2013) โดยหลักสูตรแต่ละสาขามักกำหนดปรัชญาและวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับนโยบายการอุดมศึกษาและมาตรฐานวิชาการ ทั้งนี้ เมื่อหลักสูตรดำเนินการไปช่วงระยะเวลาหนึ่ง จำเป็นต้องมีการประเมินเพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความทันสมัย และคุณภาพโดยรวม (พันธ์ศักดิ์ พลสารัมย์, 2549) ซึ่งตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา กำหนดให้มีการทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรอย่างน้อยทุก 5 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552) หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) ได้เปิดดำเนินการเรียนการสอนตั้งแต่ปีการศึกษา 2564 โดยมีเป้าหมายในการผลิตบัณฑิตที่สามารถนำองค์ความรู้ด้านรัฐศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสังคม ทั้งในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรทางพระพุทธศาสนา ภายใต้ปรัชญาการศึกษาที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการควบคู่คุณธรรมตามแนวพุทธ ทั้งนี้ เมื่อหลักสูตรครบกำหนดรอบ 5 ปี จึงมีความจำเป็นต้องดำเนินการประเมินเพื่อนำผลไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

จากการศึกษารูปแบบการประเมินหลักสูตร พบว่ามีหลายแนวคิดที่ได้รับการยอมรับ อาทิ การประเมินโดยยึดเป้าหมายเป็นฐาน (Provus, 1971) การประเมินโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน (Scriven, 1973; Stake, 1975) และรูปแบบการประเมิน CIPP ของ

Stufflebeam (2008) ซึ่งมุ่งประเมินอย่างเป็นระบบในมิติของบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลลัพธ์

ดังนั้น การประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2564) และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) จึงนำกรอบแนวคิด CIPP มาใช้เป็นเครื่องมือหลักในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้สารสนเทศที่รอบด้านสำหรับการปรับปรุงหลักสูตรในรอบปี พ.ศ. 2568 อันจะนำไปสู่การผลิตบัณฑิตที่มีศักยภาพทางวิชาการและวิชาชีพ สามารถปรับตัวต่อบริบททางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรมวิชาชีพ และมีความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

2. เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยระยะที่ 1 ประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1. ประชากร

ประชากรผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.1 นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต จำนวน 32 คน

1.2 ผู้ใช้บัณฑิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต จำนวน 32 คน

2. เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสอบถาม แบบประเมินการนำรายวิชาของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต พ.ศ.2564 ไปใช้ประโยชน์สำหรับนักศึกษาและแบบประเมินของผู้ใช้บัณฑิต ดังนี้

ชุดที่ 1 สำหรับนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

1.1 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คณะผู้วิจัยดำเนินการสร้างขึ้น จำนวน 3 ตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ และเป้าหมายหลังสำเร็จการศึกษา ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบและปลายเปิด

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร จำนวน 6 ด้าน คือ ด้านการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน จำนวน 8 ข้อ ด้านอาจารย์ผู้สอน จำนวน 9 ข้อ ด้านสื่อ/เอกสาร อุปกรณ์และสถานที่สำหรับจัดการเรียนการสอน จำนวน 8 ด้านการจัดการเรียนการสอน 9 ข้อ ด้านการวัดและประเมิน 3 ข้อ และด้านพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ 6 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความต้องการให้หลักสูตรทำการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอน คำถามมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด

1.2 แบบประเมินการนำรายวิชาของหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตพ.ศ. 2564 ไปใช้ประโยชน์ จำนวน 31 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ชุดที่ 2 สำหรับผู้ใช้บัณฑิต คือ แบบประเมินความพอใจของผู้ใช้บัณฑิตในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ จำนวน 21 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วน 5 ระดับ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยแจกแบบสอบถามชุดที่ 1 และแบบประเมินการนำรายวิชาไปใช้ประโยชน์ ให้กับนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

3.2 แบบประเมินความพอใจของผู้ใช้บัณฑิต คณะผู้วิจัยดำเนินการส่งทางไปรษณีย์ให้ผู้ใช้บัณฑิตพร้อมจดหมายขอความร่วมมือโดยแนบซองติดแสตมป์ไปด้วยเพื่อการส่งกลับทางไปรษณีย์

3.3 ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้ทั้งหมด คณะผู้วิจัยนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม โดยคัดเลือกเฉพาะแบบสอบถามและแบบประเมินชุดที่สมบูรณ์จำนวน 31 ชุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปคำนวณค่าสถิติของข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม โดยวิธีการดังนี้

4.1 ข้อมูลทั่วไป คำถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและปลายเปิด ใช้วิธีการคำนวณหาค่าร้อยละ (Percentage)

4.2 แบบสอบถามตอนที่ 2 แบบประเมินการนำรายวิชาไปใช้ประโยชน์ และแบบประเมินความพอใจของผู้ใช้บัณฑิตในการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ คำถามมีลักษณะเป็นแบบแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ใช้วิธีการคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

4.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร คำถามมีลักษณะเป็นแบบปลายเปิดคำถาม นำมาสรุปประเด็นและคำนวณเป็นค่าความถี่

2. การวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ใช้เพื่อศึกษาประเมินหลักสูตรด้านบริบทและคุณลักษณะที่จำเป็นของบัณฑิต โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาและผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้มีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย ผู้บริหาร อาจารย์ นักศึกษา และผู้ใช้บัณฑิตจำนวน 18 รูป/คน

2. เครื่องมือในการวิจัย

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบปรับปรุงรายวิชาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต และแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกแบบมี

โครงสร้าง (Indepth Interview) เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

2.1.1 แบบปรับปรุงรายวิชาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต เป็นการเปรียบเทียบคำอธิบายรายวิชาเก่าและการปรับปรุงใหม่

2.1.2 แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึกแบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ตอนที่ 1 แบบบันทึกข้อมูลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่ ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ และชื่อหน่วยงาน

ตอนที่ 2 คุณลักษณะที่จำเป็นต้องมีสำหรับบัณฑิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยมีวิธีการ ดังนี้

3.1 จัดทำหนังสือภายนอกถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์

3.2 ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

3.3 นำแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และสรุปผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) ตามขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพของไมล์ และฮูเบอร์แมน (M.B. Miles, & A.M. Huberman, 1994 : 10-11) ที่ได้เสนอแนะถึงขั้นตอนการจัดการกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิจัย ในรายละเอียดว่าประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การลดข้อมูล (Data Reduction) การจัดรูปข้อมูล (Data Display) และ การร่างข้อสรุป และการยืนยัน (Conclusion Drawing and Verification)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัย เรื่อง “การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ผลการวิจัยระยะที่ 1 ประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1) เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 53.1 รองลงมาคือเพศหญิง มีจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 46.9

2) เป้าหมายหลังสำเร็จการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีเป้าหมายหลังสำเร็จการศึกษา ทำงานที่มั่นคง จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 29.7 ทำงานสายตรง จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 อาชีพอิสระ จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 28.1 และธุรกิจที่บ้าน จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 14.1

1.2 ความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตร

ความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.56 หากพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ มีความพึงพอใจด้านอาจารย์ผู้สอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.66 รองลงมา มีความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.65 มีความพึงพอใจด้านการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.62 มีความพึงพอใจด้านการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.60 มีความพึงพอใจด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.57 และ มีความพึงพอใจด้านสื่อ/เอกสาร อุปกรณ์และสถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.28

2. ผลการวิจัยระยะที่ 2 การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ. 2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

จากการศึกษาและสังเคราะห์การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นตัวกำหนดแนวทางการพัฒนาแลปรับปรุงหลักสูตร

2.1 บริบทการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธานวิสัยทัศน์ของ

มหาวิทยาลัย 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธาน ปรัชญา และวิสัยทัศน์ของคณะและมหาวิทยาลัย 3) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับความต้องการของประเทศ

2.2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้าการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ประเด็นหลัก คือ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและของนักศึกษา 2) เนื้อหาสาระของหลักสูตร มีความครอบคลุม และสามารถนำไปใช้ได้ 3) อาจารย์และนักศึกษามีคุณภาพ มีประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ ทักษะ 4) ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน

2.3 ผลการวิเคราะห์กระบวนการการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ 1) กระบวนการเรียนการสอนและการดำเนินงานตามแผนการของหลักสูตร 2) ความเหมาะสมของการประเมินผลการเรียนการสอน 3) การให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์พิเศษ และอาจารย์ภาคอื่น

อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีประเด็นเพื่อนำสู่การอภิปรายผล 2 ประเด็น ดังนี้

1. การประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจต่อคุณภาพหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.56 หากพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ มีความพึงพอใจด้านอาจารย์ผู้สอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.66 รองลงมา มีความพึงพอใจด้านการวัดและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.65 มีความพึงพอใจด้านการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.62 มีความพึงพอใจด้านการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.60 มีความพึงพอใจด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.57 และ มีความพึงพอใจด้านสื่อ/

เอกสาร อุปกรณ์ และสถานที่สำหรับการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.28 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหามฆวินทร์ ปุริสุตฺตโม (2563) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรและการผลิตสื่อธรรมศึกษา สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1. หลักสูตรและสื่อดิจิทัลธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาโดยภาพรวมทั้ง 3 ชั้น มีประสิทธิภาพ 80.38/83.23 แสดงว่า หลักสูตรและสื่อดิจิทัลธรรมศึกษาสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ 2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี ชั้นโท และชั้นเอก หลังการเรียนรู้โดยใช้สื่อดิจิทัลที่คณะผู้วิจัยผลิตขึ้น สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยภาพรวม สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมุติฐานของการวิจัย ทั้งนี้การจะพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้ดี มีมาตรฐาน ดังที่ กู๊ด (Good, Carter V., 1973 : 157-158) ได้ให้ความเห็นไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร เกิดขึ้นได้2 ลักษณะ คือ การปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักสูตร การปรับปรุงหลักสูตรเป็นวิธีการ พัฒนาหลักสูตรอย่างหนึ่ง เพื่อให้เหมาะกับโรงเรียนและระบบโรงเรียน จุดมุ่งหมายของการสอนวัสดุ อุปกรณ์ วิธีสอนรวมทั้งการประเมินผล ส่วนคำว่า การเปลี่ยนแปลงหลักสูตร หมายถึงการแก้ไข หลักสูตรให้แตกต่างไปจากเดิม เป็นการสร้างโอกาสทางการเรียนใหม่

2. การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ. 2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ผลการวิจัยพบว่า จากการศึกษาและสังเคราะห์การพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นตัวกำหนดแนวทางการพัฒนาแลปรับปรุงหลักสูตร โดยประเด็นที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย 1. บริบทการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และ หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธานวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย 2) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับปณิธาน ปรัชญา และวิสัยทัศน์ของคณะ และมหาวิทยาลัย 3) ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับความต้องการของประเทศ2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยนำเข้าการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ประเด็นหลัก คือ

1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมและของนักศึกษา 2) เนื้อหาสาระของหลักสูตร มีความครอบคลุม และสามารถนำไปใช้ได้ 3) อาจารย์และนักศึกษามีคุณภาพ มีประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ ทักษะ 4) ระบบสนับสนุนการเรียนการสอน 3. ผลการวิเคราะห์กระบวนการการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งประกอบไปด้วย 3 ประเด็นหลัก คือ 1) กระบวนการเรียนการสอนและการดำเนินงานตามแผนการของหลักสูตร 2) ความเหมาะสมของการประเมินผลการเรียนการสอน 3) การให้คำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา อาจารย์พิเศษ และอาจารย์ภาคอื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุกิจ ชัยมุสิก (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง กระบวนทัศน์การพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตร์ที่พึงประสงค์ในบริบทสังคมไทยยุคดิจิทัล ผลการวิจัยพบว่า 1.ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ต้องมีจุดมุ่งหมายที่ทันสมัย และสามารถให้ผู้เรียนสามารถศึกษาค้นคว้าได้จากระบบออนไลน์ หรือมีหลักสูตรใหม่ที่มีกระบวนการเรียนการสอนตลอดหลักสูตรให้กับผู้ที่มีความต้องการเรียนทางไกล และเมื่อศึกษาจบแล้วสามารถตอบโจทย์ความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในประเทศและต่างประเทศได้ ตลอดการประกอบอาชีพที่มีบทบาทในฐานะผู้นำชุมชน หรือผู้นำองค์กรได้อย่างแท้จริง 2. ด้านการพัฒนาโครงสร้างหลักสูตร มีข้อค้นพบว่า ต้องปรับโครงสร้างของหลักสูตร ทั้งจำนวนหน่วยกิตเนื้อหาสาระ และรายวิชาให้เหมาะสมกับยุคสมัย เน้นการศึกษาค้นคว้าให้เกิดองค์ความรู้ด้านการปกครองที่สอดคล้องกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ที่ผู้เรียนสามารถประยุกต์หลักการทางพระพุทธศาสนาเข้ากับหลักการทางการปกครองใช้ปฏิบัติหน้าที่ด้านการปกครอง เมื่อเรียนจบไปแล้ว3. ด้านการพัฒนาเนื้อหาของหลักสูตร มีข้อค้นพบว่า เนื้อหาสาระของหลักสูตรต้องมีเนื้อหาสาระที่ครอบคลุมความคิดความต้องการของสังคมดิจิตอล ตอบโจทย์วิสัยทัศน์ พันธกิจ แผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัย ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงานได้ ส่งเสริมพัฒนานักศึกษาให้มีทักษะการเรียนการสอน การคิดอย่างมีระบบ รู้จักวิเคราะห์ เปรียบเทียบ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ตลอดจนผู้เรียนศึกษาค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ จากแหล่งข้อมูลด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม เพื่อการเรียนและการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ4. ด้านการพัฒนาสหวิทยาการสมัยใหม่ ๆ มีข้อค้นพบว่า หลักสูตรต้องมีเนื้อสาระรายวิชาที่ผสมผสานหลาย ๆ ศาสตร์ เพื่อให้เป็นหลักวิชาการแบบสหวิทยาการสมัยใหม่ ที่สอดคล้องกับศาสตร์วิชาการทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดองค์ความรู้และทักษะใหม่ ๆ ที่เข้ากับยุคสังคมดิจิตอลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ไพฑูรย์

สินลารัตน์ (2554 : 7) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร ว่าเป็นความพยายามที่จะเปลี่ยนวัฒนธรรม ความเชื่อ วิธีคิดของคนตามความจำเป็นและความต้องการ ของสังคมที่เปลี่ยนไป สิ่งสำคัญคือการพัฒนาบุคคลที่มีคุณลักษณะที่นอกเหนือจากการตอบสนองต่อความต้องการของครอบครัวของสังคม แล้วยังต้องให้คนเหล่านั้นนำสังคมได้อีกด้วย คุณลักษณะที่สังคมในปัจจุบันต้องการ คือ การเป็นตัวของตัวเอง มีความมุ่งมั่น มีหลักยึดชอบการเปลี่ยนแปลง พร้อมที่จะก้าวไปข้างหน้า ไม่ยึดติดกับความเคยชิน ดังนั้น แนวทางการพัฒนาหลักสูตรหรือการจัดการศึกษาใหม่ควรนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง

ดังนั้น แนวทางการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ปรับปรุง พ.ศ.2564) และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ใหม่ พ.ศ.2564) คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มุ่งเน้นให้หลักสูตรสอดคล้องกับปณิธาน วิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย และตอบสนองความต้องการของประเทศ โดยต้องกำหนดวัตถุประสงค์ให้ตรงกับความต้องการของสังคมและนักศึกษา ปรับปรุงเนื้อหาให้ครอบคลุมและนำไปใช้ได้จริง พัฒนาอาจารย์และนักศึกษาให้มีคุณภาพ รวมถึงจัดให้มีระบบสนับสนุนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ต้องพัฒนาวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสม ปรับปรุงระบบประเมินผลการเรียนรู้ และส่งเสริมบทบาทของอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์พิเศษในการให้คำแนะนำ เพื่อให้หลักสูตรมีคุณภาพและสามารถผลิตบัณฑิตที่ตอบโจทย์สังคมและประเทศชาติได้อย่างแท้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” สามารถสรุปผลการวิจัยได้เป็นสองระยะ โดยในระยะที่หนึ่งเป็นการประเมินหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต (หลักสูตรปรับปรุง พ.ศ.2564) และหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต (หลักสูตรใหม่ พ.ศ.2564) ซึ่งพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และมีเป้าหมายหลังสำเร็จการศึกษาคือการมีงานที่มั่นคงหรือได้ทำงานตรงสาย ทั้งนี้ ความพึงพอใจต่อคุณภาพของหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดในด้านอาจารย์ผู้สอน รองลงมาเป็นด้านการวัดและประเมินผล และด้านการพัฒนาคุณลักษณะบัณฑิตตามลำดับ ส่วนที่ได้รับคะแนนน้อยที่สุดคือด้านสื่อ อุปกรณ์ และสถานที่จัดการเรียนการสอน สำหรับ

ผลการวิจัยระยะที่สองเป็นการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตร โดยมีการศึกษาบริบทการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรในสามประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความสัมพันธ์ของหลักสูตรกับปณิธานและวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย ความสอดคล้องกับปรัชญาและวิสัยทัศน์ของคณะ และความตอบสนองต่อความต้องการของประเทศ ในส่วนของปัจจัยนำเข้าการพัฒนาหลักสูตร พบว่า วัตถุประสงค์ของหลักสูตรสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคม เนื้อหาครอบคลุมและสามารถนำไปใช้ได้ อาจารย์และนักศึกษามีคุณภาพ และมีระบบสนับสนุนการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม สำหรับกระบวนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วยการดำเนินงานตามแผนการเรียนการสอนที่ชัดเจน การประเมินผลที่เหมาะสม และการให้คำปรึกษาจากอาจารย์ผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพหลักสูตรรัฐศาสตร์ของมหาวิทยาลัยให้ตอบโจทย์ยุคสมัยและความต้องการของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เพื่อให้การการประเมินเพื่อพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง จึงได้เสนอแนะแนวทางการดำเนินการเพิ่มเติม ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะที่เกิดจากผลการวิจัย

ควรพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิตและหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิตให้สอดคล้องกับปณิธานและวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย โดยปรับปรุงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรให้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ปรับเนื้อหาให้ครอบคลุมและสามารถนำไปใช้ได้จริง พร้อมทั้งพัฒนาอาจารย์และนักศึกษาให้มีคุณภาพสูงขึ้น รวมถึงเสริมระบบสนับสนุนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

มหาวิทยาลัยควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรให้เหมาะสมกับยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะการเพิ่มการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ พัฒนาเนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล และจัดให้มีการอบรมพัฒนาทักษะสำหรับอาจารย์และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถดำเนินการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับประสิทธิภาพของหลักสูตรที่ปรับปรุงแล้ว โดยเน้นการสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษา ศิษย์เก่า และผู้ใช้บัณฑิต รวมถึงเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์

ทางการศึกษากับมาตรฐานระดับประเทศและสากล นอกจากนี้ ควรศึกษาถึงแนวทางการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนให้ทันสมัยยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560).). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

พรชัย เจดามาน และคณะ. (2560). ศตวรรษที่ 21 : การจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์กับประเทศไทย 4.0. กรุงเทพมหานคร: สูตรไพศาลบิวเดอร์.

พันธ์ศักดิ์ พลสารัมย์. (2549). การศึกษาแนวโน้มการวิจัยและพัฒนาการศึกษาสำหรับอนาคต. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2554). การจัดการหลักสูตรและการสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สันต์ ธรรมบำรุง. (2527). หลักสูตรและการบริหารหลักสูตร. กรุงเทพฯ: การศาสนา.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2567 จาก http://www.mua.go.th/users/bhes/catalog4.htm

สุกิจ ชัยมุสิก. (2564). กระบวนทัศน์การพัฒนาหลักสูตรรัฐศาสตร์ที่พึงประสงค์ในบริบทสังคมไทยยุคดิจิทัล. วารสารพุทธมัคค์, 6(2), 64.

Good. (1973). Dictionary of Education. New York : McGraw Hill.

M.B. Miles, & A.M. Huberman. (1994). Qualitative data analysis. 2nd ed. Thousand Oaks : SAGE. Publications.

Ornstein & Hunkins. (2013). Ornstein, A. & Hunkins, F. (2013). Curriculum: Foundations, Principles, and Issues. (6th Ed). Boston, MA: Pearson.

Provus. (1971). Discrepancy Evaluation for Education Program Improvement and Assessment. Berkeley: CA. McCutchan.

Scriven. (1973). Dictionary of education. New York: McGrow-Hill Book.

Stake. (1975). The Contenance of Education Evaluation. Teachers College Record, 68, 523-540.

Stufflebeam & Shinkfield. (200). The CIPP model for evaluation in national conference on educational research 17-18 January 2008. Phitsanulok: Faculty of Education Naresuan University.

แนวทางการพัฒนาพระภิกษุและสามเณรผู้ทรงจำพระปาติโมกข์ ในจังหวัดอุตรดิตถ์*

GUIDELINES FOR DEVELOPING MONKS AND NOVICES WHO MEMORIZE THE PATIMOKKHA IN UTTARADIT PROVINCE

พระสุเทพ ธมฺมทินฺโน[1], รวีโรจน์ ศรีคำภา[2] และ พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ[3]

Phra Suthep Dhammadinno[1], Raweerose Sricompa[2] and Phramaha Sittichai Jayasiddhi[3]

[1-3]บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

[1-3]Graduate Studies Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus, Thailand

Corresponding Author's Email: suthep.251947@gmail.com

วันที่รับบทความ : 10 เมษายน 2026; วันแก้ไขบทความ 22 เมษายน 2569; วันตอบรับบทความ : 28 เมษายน 2569

Received 10 April 2026; Revised 22 April 2026; Accepted 28 April 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการสวดพระปาติโมกข์ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการสวดพระปาติโมกข์ในจังหวัดอุตรดิตถ์ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาพระภิกษุและสามเณรผู้ทรงจำพระปาติโมกข์ในจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ พระสงฆ์ สามเณร และ พระผู้ทรงพระปาติโมกข์ในเขตจังหวัดอุตรดิตถ์ จำนวน 20 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก มีค่าความตรงด้านเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถาม มีค่าความเที่ยงของเครื่องมือโดยการตรวจสอบความ

Citation:

* พระสุเทพ ธมฺมทินฺโน, รวีโรจน์ ศรีคำภา และ พระมหาสิทธิชัย ชยสิทธิ. (2569). แนวทางการพัฒนาพระภิกษุและสามเณรผู้ทรงจำพระปาติโมกข์ ในจังหวัดอุตรดิตถ์. วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม, 4(2), 1476-1490.

Phra Suthep Dhammadinno, Raweerose Sricompa and Phramaha Sittichai Jayasiddhi. (2026). Guidelines For Developing Monks and Novices Who Memorize The Patimokkha In Uttaradit Province. Journal of Interdisciplinary Social Development, 4(2), 1476-1490.;

DOI: https://doi.org/10.

Website: https://so12.tci-thaijo.org/index.php/JISDIADP/

น่าเชื่อถือของข้อมูลแบบสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ร่วมกับการตีความตามบริบทของข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า

1) การสวดพระปาติโมกข์มีพัฒนาการตั้งแต่สมัยพุทธกาล เริ่มจากโอวาทปาฏิโมกข์ และพัฒนาเป็นการบัญญัติสิกขาบทอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดสวดในวันอุโบสถทุกกึ่งเดือน เพื่อควบคุมความประพฤติของพระสงฆ์ จึงเป็นทั้งการทบทวนพระวินัย ตรวจสอบตนเอง และรักษาความมั่นคงของคณะสงฆ์

2) การสวดพระปาติโมกข์ในจังหวัดอุตรดิตถ์ประสบปัญหาการขาดแคลนผู้ทรงจำบทสวด และการบวชระยะสั้น เนื้อหาภาษาบาลีมีความยาก ทำให้ผู้เรียนขาดความมั่นใจและแรงจูงใจในการศึกษา รวมถึงการสนับสนุนไม่เป็นระบบ และการใช้เทคโนโลยียังไม่แพร่หลาย ทำให้พัฒนาไม่ต่อเนื่อง

3) แนวทางพัฒนาควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยคัดเลือกผู้มีศักยภาพและฝึกฝนอย่างต่อเนื่องพัฒนาหลักสูตรและการสอนให้เหมาะสม พร้อมครูผู้เชี่ยวชาญดูแลใกล้ชิด และสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมสื่อเทคโนโลยี ระบบติดตามประเมินผล และความร่วมมือ เพื่อความยั่งยืนในการพัฒนา

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, พระภิกษุและสามเณร, พระปาติโมกข์, จังหวัดอุตรดิตถ์

Abstract

This research aimed to: 1) examine the historical background of Pātimokkha recitation as found in Buddhism; 2) investigate the problems and obstacles related to Pātimokkha recitation in Uttaradit Province; and 3) explore guidelines for developing monks and novices who memorize the Pātimokkha in Uttaradit Province. A qualitative research methodology was employed. The sample group consisted of 20 monks, novices, and Pātimokkha reciters within Uttaradit Province. The research instrument was an in-depth interview guide with content validity verified by experts and assessed for question appropriateness. Instrument reliability was established through triangulation to ensure data

trustworthiness. Data were analyzed using content analysis in conjunction with contextual interpretation.

The findings were as follows:

1) The Pātimokkha recitation has evolved since the time of the Buddha, originating from the Ovāda-pātimokkha and developing into a systematic codification of training rules. It was designated to be recited on Uposatha days every fortnight in order to regulate the conduct of monks, thereby serving as a means of reviewing the Vinaya, engaging in self-examination, and maintaining the stability of the Sangha.

2) Pātimokkha recitation in Uttaradit Province faces several challenges, including a shortage of monks who have memorized the recitation text and the prevalence of short-term ordination. The difficulty of the Pāli language content undermines learners' confidence and motivation to study, while unsystematic support and limited use of technology result in inconsistent and discontinuous development.

3) A systematic approach to development should be pursued, encompassing the selection of capable candidates and provision of continuous training, the development of appropriate curricula and instructional methods, close supervision by qualified teachers, and the cultivation of motivation. Additionally, the promotion of technological media, the establishment of monitoring and evaluation systems, and the fostering of collaboration are essential to ensure sustainable development.

Keywords: Development Guidelines, Monks and Novices, Pātimokkha, Uttaradit Province

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีโครงสร้างคำสอนครอบคลุมทั้งด้านหลักธรรมและหลักวินัย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนามนุษย์ให้เข้าถึงความหลุดพ้นจากทุกข์อย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ “พระธรรม” ทำหน้าที่เป็นแนวทางแห่งปัญญา ส่วน “พระวินัย” ทำหน้าที่เป็นกรอบควบคุมพฤติกรรม เพื่อให้การดำเนินชีวิตของพระภิกษุสงฆ์เป็นไปอย่างถูกต้องและเหมาะสม อันเป็นปัจจัยสำคัญต่อความมั่นคงของพระศาสนา ในบรรดาวินัยทั้งหลาย “พระปาติโมกข์” นับเป็นหัวใจของพระวินัย เพราะเป็นการรวบรวมสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้สำหรับพระภิกษุจำนวน 227 ข้อ เพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการสำรวมกาย วาจา และใจ ให้บริสุทธิ์ผ่องใส และเหมาะสมแก่สมณสารูป (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2541) ทั้งยังเป็นหลักเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันของหมู่สงฆ์ให้เกิดความสามัคคีและปราศจากความขัดแย้ง พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติพระวินัยมิใช่เพียงเพื่อควบคุมพฤติกรรมเท่านั้น หากยังมีจุดมุ่งหมายเพื่อ “ความเรียบร้อยของสงฆ์ ความผาสุกแห่งสงฆ์ การข่มคนพาล และการอยู่ผาสุกของภิกษุผู้มีศีล” ดังปรากฏในพระไตรปิฎกว่า การบัญญัติสิกขาบทเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่สงฆ์โดยส่วนรวม (วิ.มหา. 4/10/13) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพระปาติโมกข์มิใช่เพียงข้อบังคับ แต่เป็นกลไกสำคัญในการสร้างคุณภาพของพระสงฆ์ นอกจากนี้ การสวดพระปาติโมกข์ในวันอุโบสถยังเป็นกระบวนการตรวจสอบตนเอง (self-discipline) ของพระภิกษุ โดยเปิดโอกาสให้แสดงอาบัติและสำรวมระวังตนให้บริสุทธิ์ยิ่งขึ้น อันเป็นการรักษามาตรฐานทางศีลธรรมของคณะสงฆ์ให้คงอยู่สม่ำเสมอ พระวินัยจึงได้รับการยกย่องว่าเป็นรากฐานของพระศาสนา ดังพุทธพจน์ที่ว่า “วินัยเป็นอายุของพระศาสนา” วิ.จู. 7/446/298) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) กล่าวคือ หากพระสงฆ์ยังคงรักษาพระวินัยโดยเฉพาะพระปาติโมกข์ได้อย่างเคร่งครัด พระพุทธศาสนาย่อมดำรงอยู่อย่างมั่นคง แต่หากละเลยหรือเสื่อมถอย พระศาสนาย่อมเสื่อมตามไปด้วย พระปาติโมกข์จึงเป็นระบบฝึกฝนที่ควบคุมพฤติกรรมและพัฒนาคุณธรรมของพระสงฆ์ อันนำไปสู่ความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความมั่นคงของพระพุทธศาสนาโดยรวม

ในสมัยพุทธกาล พระพุทธเจ้าทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ในวันมาฆบูชา แก่พระอรหันต์ 1,250 รูปที่มาประชุมพร้อมเพรียงโดยมิได้นัดหมาย ณ เวฬุวันมหาวิหาร เหตุการณ์นี้สะท้อนถึงความเป็นระเบียบและความพร้อมเพรียงของคณะสงฆ์ในยุคต้นของพระพุทธศาสนา (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2544) โอวาทปาติโมกข์เป็นการสรุปแก่นแท้ของ

พระพุทธศาสนา ครอบคลุมแนวทางการปฏิบัติอย่างย่อ โดยมีหลักสำคัญ 3 ประการ คือ ไม่ทำบาป ทำกุศลให้ถึงพร้อม และทำจิตให้บริสุทธิ์ อันครอบคลุมศีล สมาธิ และปัญญาพระพุทธองค์ทรงยืนยันหลักการดังกล่าวไว้ในพระไตรปิฎกว่า “สพฺพปาปสฺส อกรณํ กุสลสฺสูปสมฺปทา สจิตฺตปริโยทปนํ เอตํ พุทฺธานสาสนํ” (ขุ.ธ. 25/24/33) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งหมายถึง การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลให้ถึงพร้อม และการทำจิตของตนให้ผ่องใส เป็นคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย แสดงให้เห็นว่า หลักการนี้มิใช่เฉพาะพระพุทธเจ้าพระองค์เดียว แต่เป็นหลักสากลของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์ นอกจากนี้ โอวาทปาติโมกข์ยังมีความสำคัญในฐานะเป็นหลักการควบคุมและพัฒนาพฤติกรรมของพระสงฆ์ให้ดำรงอยู่ในกรอบแห่งพระวินัย ควบคู่กับการพัฒนาจิตใจให้สูงขึ้นตามลำดับ จึงถือได้ว่าเป็นทั้งหลักจริยธรรมและหลักปฏิบัติที่นำไปสู่ความสงบสุขของปัจเจกบุคคลและสังคมโดยรวม นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา เช่น พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้อธิบายว่า โอวาทปาติโมกข์เป็น “หัวใจของพระพุทธศาสนา” เพราะเป็นการสรุปคำสอนทั้งหมดให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต, 2559) ดังนั้น โอวาทปาติโมกข์จึงมีคุณค่าอย่างยิ่งทั้งในเชิงหลักการและการปฏิบัติ เป็นรากฐานสำคัญของการดำรงอยู่และการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทุกยุคสมัย

นอกจากนี้ พระปาติโมกข์เป็นกลไกสำคัญในการธำรงพระวินัยและความบริสุทธิ์ของหมู่สงฆ์ โดยรวบรวมสิกขาบทที่บัญญัติตามเหตุการณ์จริง มีบทบาทในการป้องกันความเสื่อมเสียและแก้ไขปัญหา ทั้งด้านความประพฤติส่วนบุคคลและความสัมพันธ์ในคณะสงฆ์ (พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), 2547) พระวินัยมีวัตถุประสงค์เพื่อความเรียบร้อย ความผาสุก ข่มผู้ไม่ดี และคุ้มครองผู้ประพฤติดีในสังคมสงฆ์ จึงมิใช่เพียงข้อห้าม แต่เป็นระบบฝึกฝนเพื่อพัฒนาคุณภาพและจิตสำนึกทางศีลธรรมของพระสงฆ์ พุทธพจน์ “วินโย นาม สาสนสฺส อายุ” ชี้ให้เห็นว่าพระวินัยเป็นรากฐานของความมั่นคงแห่งพระศาสนา การสวดปาติโมกข์ในวันอุโบสถจึงเป็นกระบวนการทบทวนตนเองและรักษามาตรฐานสมณธรรมให้ยั่งยืน (วิ.มหา. 4/135/168) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การปฏิบัติดังกล่าวยังช่วยเสริมสร้างความสามัคคี ความเคารพในกฎระเบียบ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวมของพระสงฆ์ ในแง่วิชาการพระธรรมปิฎก (พระธรรมปิฎกเดิม) ได้อธิบายว่า พระวินัยเป็นเสมือนโครงสร้างของสังคมสงฆ์ที่ทำให้เกิดความเป็นระเบียบและความมั่นคง หากปราศจากพระวินัยแล้ว พระศาสนาย่อมไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืน (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2540) ดังนั้น พระปาติโมกข์จึงมิใช่เพียงบทสวดในพิธีกรรม หากแต่เป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมพฤติกรรม การ

ตรวจสอบตนเอง และการพัฒนาคุณธรรมของพระสงฆ์ อันนำไปสู่การรักษาความบริสุทธิ์ของพระศาสนา และทำให้พระพุทธศาสนาดำรงอยู่อย่างมั่นคงสืบไป พระปาติโมกข์เป็นกลไกสำคัญในการธำรงรักษาพระวินัยและความบริสุทธิ์ของหมู่สงฆ์ โดยรวบรวมสิกขาบทที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง มีบทบาทในการป้องกันความเสื่อมเสียและแก้ไขปัญหาในสังคมสงฆ์ ครอบคลุมทั้งด้านความประพฤติส่วนบุคคลและความสัมพันธ์ในหมู่คณะ พระวินัยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเรียบร้อยและความผาสุกแก่สงฆ์ รวมถึงการข่มผู้ประพฤติไม่ดีและคุ้มครองผู้ตั้งมั่นในความดี จึงมิใช่เพียงข้อห้าม แต่เป็นระบบการฝึกฝนเพื่อพัฒนาศีลธรรมและเสริมสร้างจิตสำนึกที่ดีแก่พระภิกษุโดยรวม พุทธพจน์ “วินโย นาม สาสนสฺส อายุ” แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพระวินัยการสวดปาติโมกข์ในวันอุโบสถจึงช่วยทบทวนตนเองและรักษาพระศาสนาให้มั่นคงยั่งยืน (พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ), 2540)

ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า การพัฒนาพระภิกษุและสามเณรผู้ทรงจำพระปาติโมกข์เป็นภารกิจสำคัญต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา เนื่องจากการสวดพระปาติโมกข์เป็นหัวใจของการธำรงพระวินัยและความเป็นระเบียบของคณะสงฆ์ การส่งเสริมให้มีผู้ทรงจำบทสวดอย่างถูกต้องและแม่นยำ จะช่วยรักษามาตรฐานแห่งสมณธรรมให้คงอยู่ ควรมีการคัดเลือกผู้มีศักยภาพและความสนใจเข้าสู่กระบวนการฝึกฝนอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งพัฒนาหลักสูตรและวิธีการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทปัจจุบัน รวมถึงการสนับสนุนจากครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจและบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการสืบทอดองค์ความรู้และการปฏิบัติที่ถูกต้องอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการสวดพระปาติโมกข์ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนา

2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการสวดพระปาติโมกข์ในจังหวัดอุตรดิตถ์

3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาพระภิกษุและสามเณรผู้ทรงจำพระปาติโมกข์ในจังหวัดอุตรดิตถ์

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาพระภิกษุและสามเณรผู้ทรงจำพระปาติโมกข์ในจังหวัดอุตรดิตถ์” ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ได้แก่

1) รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ทั้งการศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนามร่วมกัน ในส่วนเอกสาร ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิและทุติยภูมิ เช่น พระไตรปิฎก ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนภาคสนาม ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากผู้มีประสบการณ์จริงในชุมชนเป็นรายบุคคล ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาพระภิกษุและสามเณรผู้ทรงจำพระปาติโมกข์จากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ทางวิชาการ

2) กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ งานวิจัยครั้งนี้กำหนดพื้นที่ศึกษาในจังหวัดอุตรดิตถ์ โดยศึกษาอำเภอได้แก่ อำเภอเมืองอุตรดิตถ์ อำเภอตรอน อำเภอลับแล เป็นต้น กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 รูป ซึ่งเป็นผู้มีบทบาทและประสบการณ์ตรง ประกอบด้วยพระสงฆ์ สามเณร และพระผู้ทรงพระปาติโมกข์ในเขตจังหวัดอุตรดิตถ์ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาพระภิกษุและสามเณรผู้ทรงจำพระปาติโมกข์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ครอบคลุม

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบแนวทางการพัฒนาพระภิกษุที่ทรงจำการสวดพระปาฏิโมกข์ โดยแบ่งเป็น 3 ตอน คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาพระภิกษุและสามเณรผู้ทรงจำการสวดพระปาติโมกข์ในจังหวัดอุตรดิตถ์ และข้อเสนอแนะอื่น ๆ พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลเสนอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม นอกจากนี้ ยังใช้เครื่องมือเสริม เช่น เครื่องบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูป เพื่อสนับสนุนการเก็บข้อมูลภาคสนาม เครื่องมือทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะก่อนนำไปใช้จริง รวมทั้งได้รับการพิจารณาและเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้มีความถูกต้องทางวิชาการ ทำให้ข้อมูลที่ได้มีความน่าเชื่อถือและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างครบถ้วน

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้มีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากทั้งแหล่งเอกสารและภาคสนาม เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิจากพระไตรปิฎก อรรถกถา และคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานในการวิเคราะห์ควบคู่กับข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสารวิชาการ งานวิจัย และแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากห้องสมุดต่าง ๆ ในส่วนภาคสนาม ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 20 รูป เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมีการบันทึกข้อมูลทั้งในรูปแบบการจดบันทึกและเครื่องบันทึกเสียงเพื่อความครบถ้วนถูกต้องจากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ตามประเด็นหลัก

5) การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นหลักผู้วิจัยจัดลำดับและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลจากเอกสารถูกนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดและฐานข้อมูลในการอธิบายประเด็นการศึกษา ส่วนข้อมูลภาคสนามจากผู้ให้ข้อมูล 20 รูป ถูกถอดความ จัดหมวดหมู่ และสังเคราะห์ประเด็นสำคัญ จากนั้นนำข้อมูลทั้งสองส่วนมาวิเคราะห์ร่วมกันโดยเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และหลักพุทธธรรม เพื่ออธิบายแนวทางการพัฒนาพระภิกษุและสามเณรผู้ทรงจำพระปาติโมกข์อย่างเป็นระบบ และนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการพรรณนาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์อย่างครบถ้วน

6) การนำเสนอผลการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการนำเสนอผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาพระภิกษุและสามเณรผู้ทรงจำพระปาติโมกข์ในจังหวัดอุตรดิตถ์” โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์และเรียบเรียงอย่างเป็นระบบ เพื่อสะท้อนแนวทางการพัฒนาพระภิกษุและสามเณรผู้ทรงจำพระปาติโมกข์ และนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาความเพื่อให้เห็นภาพรวมและสาระสำคัญของผลการวิจัยอย่างชัดเจน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

การสวดพระปาติโมกข์มีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยเริ่มจากการแสดงโอวาทปาฏิโมกข์แก่พระอรหันตสาวก ซึ่งเป็นหลักคำสอนพื้นฐานของการดำเนินชีวิตในสมณเพศ เมื่อจำนวนพระภิกษุเพิ่มมากขึ้น จึงเกิดความจำเป็นในการกำหนดระเบียบวินัย พระพุทธเจ้าจึงทรงบัญญัติสิกขาบทเพื่อควบคุมความประพฤติของพระสงฆ์ และกำหนดให้มีการสวดพระปาติโมกข์ในวันอุโบสถทุกกึ่งเดือน การประชุมสงฆ์ในวัน 8 ค่ำ 14 ค่ำ และ 15 ค่ำ เป็น

พัฒนาการของการรวมหมู่ ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นระบบการสวดพระปาติโมกข์อย่างชัดเจน การสวดมิใช่เพียงการท่องจำ แต่เป็นการทบทวนพระวินัยและตรวจสอบตนเอง ช่วยรักษาความบริสุทธิ์ ความเป็นระเบียบ และความสามัคคีของคณะสงฆ์ พระวินัยและการสวดปาติโมกข์จึงมีความสัมพันธ์กับความมั่นคงของพระศาสนา เป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาพระภิกษุสามเณรและธำรงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืน

2. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

การสวดพระปาติโมกข์ยังประสบปัญหาหลายด้าน โดยเฉพาะการขาดแคลนพระภิกษุสามเณรผู้มีความสามารถในการทรงจำบทสวด เนื่องจากจำนวนผู้บวชลดลงและส่วนใหญ่เป็นการบวชระยะสั้น ทำให้การศึกษาและฝึกฝนขาดความต่อเนื่อง อีกทั้งเนื้อหาพระปาติโมกข์เป็นภาษาบาลีที่มีความยาก ส่งผลให้ผู้เรียนขาดความเข้าใจและความมั่นใจในการสวด นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านแรงจูงใจในการศึกษาเล่าเรียน พระภิกษุสามเณรบางส่วนให้ความสำคัญกับภารกิจอื่นมากกว่า การสนับสนุนจากหน่วยงานและคณะสงฆ์ยังไม่เป็นระบบ ทั้งด้านหลักสูตร การฝึกอบรม และการติดตามประเมินผล รวมถึงสภาพสังคมและกระแสข่าวที่กระทบต่อศรัทธาของประชาชน และการใช้สื่อเทคโนโลยียังไม่แพร่หลาย ทำให้การพัฒนาขาดประสิทธิภาพ

3. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

แนวทางการพัฒนาควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและบูรณาการ เริ่มจากการคัดเลือกผู้มีศักยภาพและความสนใจเข้าสู่กระบวนการฝึกฝน พร้อมพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสม โดยเน้นทั้งการท่องจำและความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ควรมีครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญคอยดูแลและถ่ายทอดอย่างใกล้ชิด เพื่อเสริมสร้างความถูกต้องและความมั่นใจในการสวด ควรสร้างแรงจูงใจผ่านกิจกรรม การประกวด และการยกย่องเชิดชู ส่งเสริมการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ จัดให้มีระบบติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง สร้างความร่วมมือระหว่างวัด สำนักเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พัฒนาสภาพแวดล้อมและปัจจัยสนับสนุนให้เอื้อต่อการศึกษา รวมถึงปลูกฝังคุณธรรมและตระหนักในคุณค่าของพระวินัยเพื่อความยั่งยืน

อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การสวดพระปาติโมกข์มีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล โดยเริ่มจากการแสดงโอวาทปาฏิโมกข์ ซึ่งเป็นหลักคำสอนสำคัญที่มุ่งเน้นการละชั่ว ทำความดี และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ก่อนจะพัฒนาเป็นการสวดพระปาติโมกข์ในวันอุโบสถอย่างเป็นระบบในเวลาต่อมา ทั้งนี้ การกำหนดให้มีการสวดพระปาติโมกข์เป็นประจำทุกกึ่งเดือน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้พระภิกษุได้ทบทวนพระวินัย ตรวจสอบตนเอง และรักษาความบริสุทธิ์ของหมู่สงฆ์อย่างต่อเนื่อง ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า เมื่อจำนวนพระภิกษุเพิ่มมากขึ้นและมีความหลากหลายด้านพื้นฐานและพฤติกรรม จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดระเบียบแบบแผนเพื่อควบคุมความประพฤติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การสวดพระปาติโมกข์จึงทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญในการควบคุม ดูแล และส่งเสริมความเป็นระเบียบเรียบร้อยของคณะสงฆ์ อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือในการธำรงรักษาพระธรรมวินัยให้คงอยู่ไม่เสื่อมคลาย นอกจากนี้ การกำหนดวันอุโบสถให้พระสงฆ์มาประชุมร่วมกัน ยังเป็นการสร้างความสามัคคีและความเป็นเอกภาพในหมู่สงฆ์ เนื่องจากเป็นการเปิดโอกาสให้มีการแสดงอาบัติและยอมรับความผิดพลาดของตนเอง ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการรักษาความโปร่งใสและความบริสุทธิ์ของคณะสงฆ์ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระบุญเกิด อิทธิมนฺโต (ชูบุตร) (2554)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาภิกขุปาติโมกข์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการศึกษาพบว่า ภิกขุปาติโมกข์ในพระพุทธศาสนาเถรวาทมีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยพระพุทธเจ้าวิปัสสี โดยเริ่มจากการแสดงโอวาทปาติโมกข์โดยยังไม่มีการบัญญัติสิกขาบทอย่างเป็นระบบ ต่อมาในสมัยพุทธกาลจึงได้มีการบัญญัติภิกขุปาติโมกข์ขึ้นเป็นหลักวินัยสำหรับพระภิกษุ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติและควบคุมความประพฤติของสงฆ์ ภิกขุปาติโมกข์มีความสำคัญในการช่วยให้พระภิกษุได้ทบทวนศีลและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังเป็นหลักประกันความบริสุทธิ์และความเป็นระเบียบของคณะสงฆ์ อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังพบปัญหาด้านจำนวนผู้สวดที่ลดลง และการขาดแคลนเอกสารตำราที่เพียงพอ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท ส่งผลต่อการเรียนรู้และการเผยแพร่ ดังนั้น แนวทางส่งเสริมจึงควรมุ่งพัฒนาในด้านวัด บุคลากร พระสงฆ์ ตำรา และการเผยแพร่ เพื่อให้การสืบทอดภิกขุปาติโมกข์เป็นไปอย่างถูกต้องและยั่งยืนต่อไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สภาพปัญหาและอุปสรรคในการสวดพระปาติโมกข์ในจังหวัดอุตรดิตถ์ประกอบด้วยหลายประการ ได้แก่ การขาดแคลนพระภิกษุและสามเณรผู้มีความสามารถในการทรงจำพระปาติโมกข์อย่างถูกต้อง ความยากของเนื้อหาที่เป็น

ภาษาบาลีซึ่งมีจำนวนมาก ปัญหาด้านแรงจูงใจในการศึกษา รวมถึงการขาดระบบการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางสังคมที่ส่งผลต่อความศรัทธาและการสนับสนุนจากประชาชน ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า ปัจจุบันรูปแบบการบวชของพระภิกษุส่วนใหญ่เป็นการบวชระยะสั้น ทำให้ขาดระยะเวลาในการศึกษาเล่าเรียนพระวินัยอย่างลึกซึ้ง อีกทั้งบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลให้พระภิกษุสามเณรต้องเผชิญกับภารกิจและแรงกดดันด้านอื่น ๆ มากขึ้น จึงลดความสำคัญของการศึกษาพระปาติโมกข์ลง นอกจากนี้ เนื้อหาของพระปาติโมกข์ที่มีความละเอียดซับซ้อนและเป็นภาษาบาลี ยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเรียนรู้และการจดจำ โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่ขาดพื้นฐานด้านภาษาบาลี อีกทั้ง การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เป็นระบบ ทั้งในด้านหลักสูตร การฝึกอบรม และการติดตามประเมินผล ส่งผลให้การพัฒนาไม่ต่อเนื่อง และไม่สามารถสร้างพระภิกษุสามเณรผู้ทรงจำพระปาติโมกข์ได้อย่างเพียงพอ ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ**พระประจักษ์ ปิยสีโล และคณะ (2567)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาติโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง” ผลการศึกษาพบว่า การส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาติโมกข์มีทั้งจุดแข็งและข้อจำกัด โดยจุดแข็งคือสำนักเรียนมีการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ขณะที่จุดอ่อนคือการขาดงบประมาณและบุคลากรสนับสนุนอย่างเพียงพอ ส่วนโอกาสอยู่ที่การเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้หมุนเวียนแสดงปาติโมกข์ และอุปสรรคสำคัญคือการขาดการประชาสัมพันธ์และการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ องค์ประกอบของการส่งเสริมเน้นการวางแผนอย่างเป็นระบบ การตรวจสอบมาตรฐาน และการประเมินผลเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในด้านกระบวนการส่งเสริม พบว่ามีการพัฒนาทั้งด้านความรู้ เจตคติ ความสามารถ ทักษะ และบุคลิกภาพของพระสงฆ์ โดยมุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจในพระวินัย มีทัศนคติที่ดี และสามารถสวดพระปาติโมกข์ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่การธำรงรักษาพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคงต่อไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางการพัฒนาพระภิกษุและสามเณรผู้ทรงจำพระปาติโมกข์ในจังหวัดอุตรดิตถ์ ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบและบูรณาการ โดยเน้นการคัดเลือกผู้มีศักยภาพ การพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสม การจัดให้มีครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญ การสร้างแรงจูงใจในการศึกษา ตลอดจนการจัดสภาพแวดล้อมและระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า การทรงจำพระปาติโมกข์เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยทั้งความรู้ ความเข้าใจ และความเพียรพยายามอย่างสูง หากขาดการวางแผนและการสนับสนุนที่เหมาะสม ย่อมทำให้การ

พัฒนาไม่เกิดผลสัมฤทธิ์เท่าที่ควร อีกทั้งบริบทของสังคมในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลง ทำให้พระภิกษุสามเณรต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านเวลาและแรงจูงใจ จึงจำเป็นต้องมีระบบส่งเสริมที่ชัดเจนและต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้อย่างจริงจัง นอกจากนี้ การมีครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญและการใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสม เช่น การฝึกท่องจำอย่างเป็นระบบ การอธิบายความหมาย และการใช้สื่อเทคโนโลยี จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและจดจำเนื้อหาพระปาติโมกข์ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมถึงการสร้างแรงจูงใจผ่านการยกย่องเชิดชูเกียรติหรือการจัดกิจกรรมส่งเสริม ก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหามนัสวี ฐิตธมฺโม (อารยะนรากูล) (2562)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา” ผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมพระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการปรับปรุง (Action) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการตรวจสอบ (Check) การวางแผน (Plan) และการปฏิบัติ (Do) ตามลำดับ แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ในการทดสอบสมมติฐานพบว่า อายุไม่มีผลต่อความคิดเห็น แต่พรรษา ระดับการศึกษา และความรู้ทางธรรมบาลีมีผลอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ยังพบปัญหาในทุกขั้นตอนของกระบวนการ PDCA เช่น การวางแผนไม่ชัดเจน การขาดบุคลากร การตรวจสอบไม่เป็นระบบ และการปรับปรุงไม่สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน ดังนั้น แนวทางพัฒนาควรมุ่งเน้นการจัดระบบบริหารจัดการให้ชัดเจน พัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพ ใช้การตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย ควบคู่กับการใช้สื่อและวิธีการสอนที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการพัฒนา

องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาพระภิกษุและสามเณรผู้ทรงจำการสวดพระปาติโมกข์ในจังหวัดอุตรดิตถ์” ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาพระภิกษุและสามเณรผู้ทรงจำการสวดพระปาติโมกข์ และการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูล จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อนำมาวิเคราะห์ และสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ตามภาพที่ 1 ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สรุปเป็นองค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาพระภิกษุและสามเณรผู้ทรงจำการสวดพระปาติโมกข์ในจังหวัดอุตรดิตถ์” ได้ดังนี้

1) การพัฒนาต้องเป็น “ระบบบูรณาการหลายมิติ” องค์ความรู้สำคัญคือ การพัฒนาพระภิกษุและสามเณรผู้ทรงจำพระปาติโมกข์ ไม่สามารถดำเนินการเพียงด้านใดด้านหนึ่ง แต่ต้องบูรณาการหลายมิติ ได้แก่ ด้านบุคลากร หลักสูตร กิจกรรม งบประมาณ และสื่อเทคโนโลยี ร่วมกันกล่าวคือ หากขาดมิติใดมิติหนึ่ง จะทำให้การพัฒนาไม่สมบูรณ์และไม่ยั่งยืน

2) กระบวนการเรียนรู้ต้องมี “แบบแผนและขั้นตอน” การสร้างผู้ทรงจำพระปาติโมกข์จำเป็นต้องมีระบบการเรียนรู้ที่เป็นขั้นตอน เช่น การฝึกสวดจากง่ายไปยาก การทบทวนซ้ำ และการประเมินผลอย่างต่อเนื่ององค์ความรู้นี้ชี้ให้เห็นว่า “ความสำเร็จไม่ได้เกิดจากความจำเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากกระบวนการฝึกที่เป็นระบบ”

3) การพัฒนาทักษะต้องควบคู่ “สมาธิและสติ” การทรงจำพระปาติโมกข์ไม่ใช่เพียงทักษะด้านความจำ แต่ต้องอาศัยการพัฒนาจิต ได้แก่ สมาธิ สติ และความตั้งมั่นซึ่งเป็นไปตามหลักไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) ทำให้การจดจำมีความแม่นยำและมั่นคงยิ่งขึ้น

4) การสร้างแรงจูงใจเป็น “หัวใจของความสำเร็จ” องค์ความรู้สำคัญคือ ต้องมีการสร้างแรงจูงใจทั้งภายใน (ศรัทธา ความเพียร) และภายนอก (การยกย่อง รางวัล การประกาศความสำเร็จ) เพราะแรงจูงใจเป็นพลังผลักดันให้เกิดความพยายามอย่างต่อเนื่องในการฝึกสวด

5) การพัฒนาต้องเน้น “การสร้างเจตคติที่ดี” การปลูกฝังทัศนคติที่ดีต่อพระปาติโมกข์ เช่น เห็นคุณค่า เห็นความสำคัญต่อพระศาสนา เป็นองค์ความรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเต็มใจและตั้งใจฝึกฝน ไม่ใช่เพียงทำตามหน้าที่

6) การสนับสนุนจากองค์กรสงฆ์เป็น “ปัจจัยเชิงโครงสร้าง” การพัฒนาจะเกิดผลจริง ต้องมีการสนับสนุนจากคณะสงฆ์ในระดับนโยบาย เช่น การกำหนดหลักสูตร การจัดครูผู้สอน การสนับสนุนงบประมาณ การสร้างระบบฝึกอบรม เป็นต้น ซึ่งถือเป็น “โครงสร้างรองรับ” ให้การพัฒนาเกิดผลอย่างยั่งยืน

7) การใช้สื่อและเทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ องค์ความรู้ใหม่ที่ได้คือการนำสื่อสมัยใหม่ เช่น เสียงบันทึก วิดีโอ หรือสื่อออนไลน์ มาช่วยในการฝึกสวด จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่รวดเร็ว เข้าถึงง่าย และสามารถทบทวนได้ตลอดเวลา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวทางการพัฒนาพระภิกษุและสามเณรผู้ทรงจำการสวดพระปาติโมกข์ในจังหวัดอุตรดิตถ์ สามารถดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยอาศัยการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบตามหลัก PDCA ควบคู่กับการคัดเลือกผู้มีศักยภาพและส่งเสริมการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องและจริงจังมีการพัฒนาหลักสูตรและรูปแบบการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน โดยเน้นทั้งการท่องจำ ความเข้าใจ และการนำไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง พร้อมทั้งสนับสนุนครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญและการใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม รวมถึงการสร้างแรงจูงใจ การติดตามประเมินผล และความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไป **ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้** 1) วัดและสำนักเรียนควรนำแนวทางการพัฒนาที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยเน้นการฝึกท่องจำอย่างเป็นระบบควบคู่กับความเข้าใจในเนื้อหา 2) ควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการและกิจกรรมเสริมทักษะ เช่น การฝึกสวด การสอบวัดผล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสำนักเรียน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนา 3) ควรนำเทคโนโลยีและสื่อการเรียนรู้สมัยใหม่มาใช้สนับสนุนการเรียนการสอน เช่น สื่อเสียงหรือแอปพลิเคชัน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงและฝึกฝนได้

อย่างต่อเนื่อง **ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป** 1) ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาพระภิกษุสามเณรผู้ทรงจำพระปาติโมกข์ในพื้นที่อื่น เพื่อนำมาเปรียบเทียบและพัฒนาเป็นรูปแบบที่เหมาะสมในระดับประเทศ 2) ควรศึกษาปัจจัยเชิงลึกที่มีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนรู้พระวินัยของพระภิกษุสามเณร เพื่อใช้เป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมส่งเสริมการศึกษา 3) ควรวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ เช่น รูปแบบการสอนหรือสื่อดิจิทัล ที่ช่วยให้การจดจำและการเข้าใจพระปาติโมกข์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2547). ธรรมะกับการครองชีวิต. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2540) พระวินัยกับการดำรงพระศาสนา. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2541). วินัยเรื่องใหญ่กว่าที่คิด. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.

พระบุญเกิด อิทธิมนฺโต (ชูบุตร). (2554). การศึกษาภิกขุปาติโมกข์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระประจักษ์ ปิยสีโล และคณะ. (2567). กระบวนการส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาติโมกข์ของคณะสงฆ์ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง. ใน สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2559).พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหามนัสวี ฐิตธมฺโม (อารยะนรากูล). (2562). การส่งเสริมพระสงฆ์ผู้ทรงพระปาฏิโมกข์ในอำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา. วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ, 2(1),11.

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2544). พุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2540). ประวัติพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

_**********_

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

วารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม เป็นวารสารในกลุ่มมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้า และเพื่อตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย บทความวิชาการ บทความปริทัศน์ บทวิจารณ์หนังสือ แก่นักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ นักศึกษาทุกระดับ และผู้สนใจทั่วไป ในมิติทางด้านศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ใน 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา **ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 6 ฉบับ (ราย 2 เดือน) ดังนี้ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - กุมภาพันธ์, ฉบับที่ 2 เดือน มีนาคม - เมษายน, ฉบับที่ 3 เดือน พฤษภาคม - มิถุนายน, ฉบับที่ 4 เดือนกรกฎาคม - สิงหาคม, ฉบับที่ 5 เดือนกันยายน – ตุลาคม และ ฉบับที่ 6 เดือน พฤศจิกายน – ธันวาคม**

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับศาสนาและปรัชญา วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ การศึกษา สังคมวิทยาและมนุษยวิทยา รวมทั้งสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3) บทความปริทัศน์ (Review Article) เป็นบทความที่เขียนขึ้นจากการทบทวนเอกสารวิชาการ ทั้งทางด้านทฤษฎีและงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งที่ก าหนดไว้ โดยมีการทบทวนวรรณกรรมค้นคว้า รวบรวม ข้อมูลที่มีอยู่แล้วจากแหล่งต่างๆ และน ามาประมวลเรียบเรียงในรูปบทความ

4) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) เป็นการค้นหาข้อดีและข้อไม่ดีของเรื่องที่จะวิจารณ์ชี้ให้เห็นข้อบกพร่อง พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขให้ดีขึ้น เป็นการวิจารณ์เพื่อสร้างสรรค์

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่จำเป็นต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 250-300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็น สากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

6) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

7) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

8) ผลการวิจัย (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

9) อภิปรายผล (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

10) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

11) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

12) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) บทคัดย่อ (Abstract)

6) บทนำ (Introduction)

7) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามสำดับ

8) สรุป (Conclusion)

9) เอกสารอ้างอิง (Reference)

บทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2) ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียนบทความ

3) สถาบันภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

4) Corresponding Author's Email (อีเมลผู้ติดต่อประสานบทความ)

5) ข้อมูลส่วนประกอบของหนังสือที่วิจารณ์ ดังนี้

5.1 ภาพปกหนังสือ

5.2 แปลจากหนังสือ: .....

5.3 ผู้เขียน: .....

5.4 ผู้แปล: .....

5.5 สำนักพิมพ์: .....

5.6 ปีที่พิมพ์: .....

5.7 จำนวนหน้า: .....

6) บทนำ (Introduction)

7) เนื้อเรื่อง (Content)

8) บทวิจารณ์

9) สรุป (Conclusion)

10) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความ

จะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้**วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA)** ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น *การปฏิวัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัลเป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559)* โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่าง เช่น “ภิกษุทั้งหลาย รูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ เป็นอนัตตา ภิกษุทั้งหลาย ถ้ารูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้จักเป็นอัตตาแล้วไซร้รูปเวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณนี้ไม่พึงเป็นไปเพื่ออาพาธ” (วิ.ม. 4/20/27) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลผู้แต่ง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกสาวดี เชี่ยวชาญ, 2557)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (นิรมัย คุ้มรักษา และอัจจิมา ศิริพิบูลย์ผล, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งรายแรก แล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ทศพร คำผลศิริ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงกับปีปัจจุบันมากที่สุด (ค้นพบล่าสุด) หรือหากเป็นแนวคิดทฤษฎี ก็ควรอ้างอิงเจ้าของแนวคิดทฤษฎี หรือบุคคลผู้เป็นที่ยอมรับของวงการวิชาการส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Phathong, K., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองราย ให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษ ตามด้วยเครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลาง ตามด้วยนามสกุลของผู้แต่งรายที่สอง และตามด้วยอักษรย่อของชื่อภาษาอังกฤษ แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Werker, J. F. & Desjardins, R. N, 2004)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรก ตามด้วยอักษรตัวย่อของชื่อภาษาอังกฤษตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Bloom, B. S., et al.)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.//สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อหนังสือ.//(ครั้งที่พิมพ์).//สถานที่พิมพ์/:/สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง. (2548). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).//ชื่อเรื่อง/(เลขหน้าที่อ้าง).//สถานที่พิมพ์/: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556 ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร.//ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

เกษฎา ผาทอง และคณะ. (2562). พระพุทธศาสนากับการเมือง. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทรรศน์, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ใน ชื่อสารานุกรม,/(เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง). สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.//(ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิถีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อัตถาพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//(ปีที่พิมพ์).//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระบทสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจนุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

เกษฎา ผาทอง. (2564). ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐศาสตร์ : แนวคิด ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. ปทุมธานี:

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.

ประภัสสร ปรี่เอี่ยม และธรรมนูญ รวีผ่อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็ก สำหรับเด็กพัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.

พระสุดรักษ์ วิสุทฺโธ และเดชชาติ ตรีทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13

พระสถาพร ปุณฺณนนฺโท (รำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎกำ 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPMปีงบประมาณ 2560 (อินเตอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก http://atg.hdc.moph.go.th

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.

Elizabet, B. (1990). Ecotourism: The Potentials and Pitfalls. Vol. 1 and 2. World Wildlife Fund. Washington, D.C.

Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helpgiving practices and family-Centered care. Pediatr Nurs, 22(2), 334-337.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ของวารสารวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม ได้ที่ https://so12.tci-

thaijo.org/index.php/JISDIADP/ เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : journalsocialdevelopment@gmail.com

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสารลิ้งค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสหศาสตร์การพัฒนาสังคม

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

.....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ.....

ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt)

(16 pt) .....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความปริทัศน์และบทวิจารณ์หนังสือ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน[1] (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด[1] (อังกฤษ) (12 pt)

Corresponding Author's Email: (12 pt)

(14 pt)

แปลจากหนังสือ:

ผู้เขียน:

ผู้แปล:

สำนักพิมพ์:

ปีที่พิมพ์:

จำนวนหน้า:

บทนำ (18 pt)

(16 pt) บริบท ความเป□นมา ของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา.....

.....

.....

.....

.....

เนื้อเรื่อง (18 pt)

(16 pt) องค□ประกอบของหนังสือหรือประเด็นที่ศึกษา บท หมวดหมู□ ลักษณะ ชนิด ประเภท วัตถุประสงค□ สาระ ประเด็น แง□คิด มุมมอง ฯลฯ .....

.....

.....

.....

.....

บทวิจารณ์ (18 pt)

(16 pt) นำเสนอหลักการ แนวคิด ผ□านการวิเคราะห□ สังเคราะห□ วิจารณ□ ที่สะท้อนมุมมองเหตุผลความคาดหวัง ผลกระทบ สาระสำคัญ ตามหลักทฤษฎีเชิงวิชาการ พร□อมเสนอแนะแนวทางเพื่อการแก□ไข การส□งเสริมและพัฒนาต□อยอด (อ□างอิงถ□ามี) .....

..... **จุดเด่น** .....

.....

.....

..... **จุดด้อย** .....

.....

.....

.....

สรุป (18 pt)

(16 pt) สรุปภาพรวมครอบคลุมผลการศึกษาที่นำเสนอ สะท□อนคุณค□า การนำไปใช□ประโยชน□ เป□นความเรียงไม□ใส□เลขเป□นข□อมาตรา ไม□เอียง ไม□หนา ไม□แทรกภาพโมเดล สะท□อนคุณค□าทางวิชาการ .....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

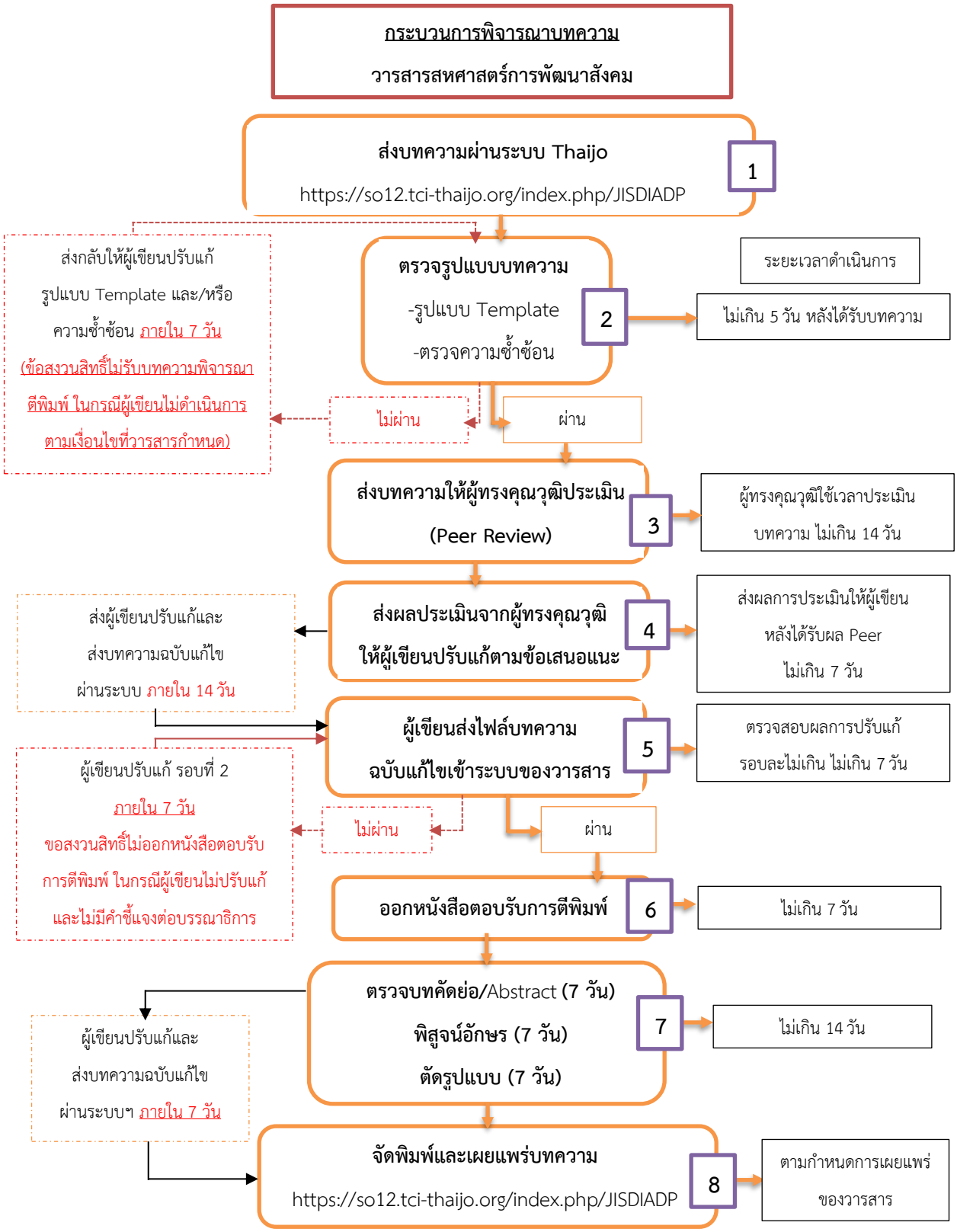

หมายเหตุ: ระยะเวลาของกระบวนการพิจารณาบทความตั้งแต่ผู้นิพนธ์ส่งบทความเข้าระบบ ขั้นตอนที่ 1-6 ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 เดือน ในการออกหนังสือตอบรับการตีพิมพ์ (ผู้นิพนธ์บทความต้องปรับแก้บทความตามกำหนด)